నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

వినయవినిచ్ఛయటీకా

(పఠమో భాగో)

గన్థారమ్భకథా

(క)

ఆదిచ్చవంసమ్బరపాతుభూతం ;
బ్యామప్పభామణ్డలదేవచాపం;
ధమ్మమ్బునిజ్ఝాపితపాపఘమ్మం;
వన్దామహం **బుద్ధ** మహమ్బువన్తం.

(ఖ)

పసన్నగమ్భీరపదాళిసోతం;
నానానయానన్తతరఙ్గమాలం;
సీలాదిఖన్ధామితమచ్ఛగుమ్బం ;
వన్దామహం **ధమ్మ** మహాసవన్తిం.

(గ)

సీలోరువేలం ధుతసఙ్ఘమాలం;
సన్తోసతోయం సమథూమిచిత్తం;
పధానకిచ్చం అధిచిత్తసారం;
వన్దామహం **సఙ్ఘ** మహాసముద్దం.

(ఘ)

యే తన్తిధమ్మం మునిరాజపుత్తా;
యావజ్జకాలం పరిపాలయన్తా;
సంవణ్ణనం నిమ్మలమానయింసు;
తే పుబ్బకే చాచరియే నమామి.

(ఙ)

యో ధమ్మసేనాపతితుల్యనామో;
తథూపమో సీహళదీపదీపో;
మమం మహాసామిమహాయతిన్దో;
పాపేసి వుడ్ఢిం జినసాసనమ్హి.

(చ)

టీకా కతా అట్ఠకథాయ యేన;
సమన్తపాసాదికనామికాయ;
అఙ్గుత్తరాయట్ఠకథాయ చేవ;
సత్థన్తరస్సాపి చ **జోతిసత్థం**.

(ఛ)

నికాయసామగ్గివిధాయకేన;
రఞ్ఞా **పరక్కన్తిభుజేన** సమ్మా;
లఙ్కిస్సరేనాపి కతోపహారం;
వన్దే **గరుం** గారవభాజనం తం.

(జ)

నమస్సమానోహమలత్థమేవం ;
వత్థుత్తయం వన్దితవన్దనేయ్యం;
యం పుఞ్ఞసన్దోహమమన్దభూతం;
తస్సానుభావేన హతన్తరాయో.

(ఝ)

యో **బుద్ధఘోసా**చరియాసభేన;
విఞ్ఞుప్పసత్థేనపి సుప్పసత్థో;
సో **బుద్ధదత్తా**చరియాభిధానో;
మహాకవీ థేరియవంసదీపో.

(ఞ)

అకాసి యం **వినయవినిచ్ఛయవ్హ**యం;
సఉత్తరం పకరణముత్తమం హితం;

అపేక్ఖతం వినయనయేసు పాటవం;
పురాపి యం వివరణమస్స సీహళం.

(ట)

యస్మా న దీపన్తరికానమత్థం;
సాధేతి భిక్ఖూనమసేసతో తం;
తస్మా హి సబ్బత్థ యతీనమత్థం;
ఆసీసమానేన దయాలయేన.

(ఠ)

సుమఙ్గలత్థేరవరేన యస్మా;
సక్కచ్చ కల్యాణమనోరథేన;
నయఞ్ఞునారఞ్ఞనివాసికేన;
అజ్ఝేసితో సాధుగుణాకరేన.

(డ)

ఆకఙ్ఖమానేన చిరప్పవత్తిం;
ధమ్మస్స ధమ్మిస్సరదేసితస్స;
చోళప్పదీపేన చ **బుద్ధమిత్త**-
త్థేరేన సద్ధాదిగుణోదితేన.

(ఢ)

తథా **మహాకస్సప**అవ్హయేన;
థేరేన సిక్ఖాసు సగారవేన;
కుదిట్ఠిమత్తేభవిదారకేన;
సీహేన చోళావనిపూజితేన.

(ణ)

యో **ధమ్మకిత్తీ**తి పసత్థనామో;
తేనాపి సద్ధేన ఉపాసకేన;
సీలాదినానాగుణమణ్డితేన;
సద్ధమ్మకామేనిధ పణ్డితేన.

(త)

సద్ధేన పఞ్ఞాణవతా వళత్తా-;
మఙ్గల్యవంసేన మహాయసేన;
ఆయాచితో **వాణిజభాణునా**పి;
వరఙ్గనా సాధుగుణోదయేన.

(థ)

తస్మా తమారోపియ పాళిభాసం;
నిస్సాయ పుబ్బాచరియోపదేసం;
హిత్వా నికాయన్తరలద్ధిదోసం;
కత్వాతివిత్థారనయం సమాసం.

(ద)

అవుత్తమత్థఞ్చ పకాసయన్తో;
పాఠక్కమఞ్చాపి అవోక్కమన్తో;
సంవణ్ణయిస్సామి తదత్థసారం;
ఆదాయ గన్థన్తరతోపి సారం.

(ధ)

చిరట్ఠితిం పత్థయతా జనానం;
హితావహస్సామలసాసనస్స;
మయా సమాసేన విధీయమానం;
సంవణ్ణనం సాధు సుణన్తు సన్తోతి.

గన్థారమ్భకథావణ్ణనా

౧-౩.

. సువిపులామలసద్ధాపఞ్ఞాదిగుణసముదయావహం సకలజనహితేకహేతుజినసాసనట్ఠితిమూలభూతం వినయప్పకరణమిదమారభన్తోయమాచరియో పకరణారమ్భే రతనత్తయప్పణామపకరణాభిధానాభిధేయ్యకరణప్పకారపయోజననిమిత్తకత్తుపరిమాణాదీని దస్సేతుమాహ **‘‘వన్దిత్వా’’**తిఆది. తత్థ **రతనత్తయం** నామ.

‘‘చిత్తీకతం మహగ్ఘఞ్చ, అతులం దుల్లభదస్సనం;

అనోమసత్తపరిభోగం, రతనం తేన వుచ్చతీ”తి. (దీ. ని. అట్ఠ. ౨.౩౩; సం. ని. అట్ఠ. ౩.౫.౨౨౩; ఖు. పా. అట్ఠ. ౬.౩; సు. ని. అట్ఠ. ౧.౨౨౬; మహాని. అట్ఠ. ౫౦) –

నిద్దిట్ఠసభావం

> “బుద్ధో సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం, ధమ్మో లోకుత్తరో నవ;
> సఙ్ఘో మగ్గఫలట్ఠో చ, ఇచ్చేతం రతనత్తయ”న్తి. –

విభావితప్పభేదం సకలభవదుక్ఖవినివారణం తిభవేనేకపటిసరణం వత్థుత్తయం.

తస్స **పణామో** నామ పణామకిరియానిప్ఫాదికా చేతనా. సా తివిధా కాయపణామో వచీపణామో మనోపణామోతి. తత్థ **కాయపణామో** నామ రతనత్తయగుణానుస్సరణపుబ్బికా అఞ్జలికమ్మాదికాయకిరియావసప్పవత్తికా కాయవిఞ్ఞత్తిసముట్ఠాపికా చేతనా. **వచీపణామో** నామ తథేవ పవత్తా నానావిధగుణవిసేసవిభావనసభావథోమనాకిరియావసప్పవత్తికా వచీవిఞ్ఞత్తిసముట్ఠాపికా చేతనా. **మనోపణామో** నామ ఉభయవిఞ్ఞత్తియో అసముట్ఠాపేత్వా కేవలం గుణానుస్సరణేన చిత్తసన్తానస్స తన్నిన్నతప్పోణతప్పబ్భారతాయ గారవబహుమాననవసప్పవత్తిసాధికా చేతనా.

ఇమస్స తావ రతనత్తయపణామస్స దస్సనం యథాధిప్పేతత్థసాధనత్థం. గుణాతిసయయోగేన హి పణామారహే రతనత్తయే కతో పణామో పుఞ్ఞవిసేసభావతో ఇచ్ఛితత్థాభినిప్ఫత్తివిబన్ధకేన ఉపఘాతకేన, ఉపపీళకేన చ అపుఞ్ఞకమ్మేన ఉపనీయమానస్స ఉపద్దవజాలస్స వినివారణేన యథాలద్ధసమ్పత్తినిమిత్తకస్స పుఞ్ఞకమ్మస్స అనుబలప్పదానేన చ తబ్బిపాకసన్తతియా ఆయుసుఖబలాదివడ్ఢనేన చ చిరకాలప్పవత్తిహేతుకోతి యథాధిప్పేతపకరణనిప్ఫత్తినిబన్ధనకో హోతి. అథాపి సోతూనఞ్చ వన్దనీయవన్దనాపుబ్బకేనారమ్భేన అనన్తరాయేన ఉగ్గహణధారణాదిక్కమేన పకరణావబోధప్పయోజనసాధనత్థం. అపిచ సోతూనమేవ విఞ్ఞాతసత్థుకానం భగవతో యథాభూతగుణవిసేసానుస్సవనేన సముపజాతప్పసాదానం పకరణే గారవుప్పాదనత్థం, అవిఞ్ఞాతసత్థుకానం పన పకరణస్స స్వాఖ్యాతతాయ తప్పభవే సత్థరి గారవుప్పాదనత్థఞ్చ సోతుజనానుగ్గహమేవ పధానం కత్వా ఆచరియేహి గన్థారమ్భే థుతిప్పణామపరిదీపకానం గాథావాక్యానం నిక్ఖేపో విధీయతి. ఇతరథా వినాపి తన్నిక్ఖేపం కాయమనోపణామేనాపి యథాధిప్పేతప్పయోజనసిద్ధితో కిమేతేన గన్థగారవకరేనాతి అయమేత్థ సఙ్ఖేపో. విత్థారతో పన పణామప్పయోజనం **సారత్థదీపనియాదీసు** (సారత్థ. టీ. ౧.గన్థారమ్భకథావణ్ణనా; వి. వి. టీ. ౨.గన్థారమ్భకథావణ్ణనా) దస్సితనయేనేవ ఞాతబ్బం.

అభిధానకథనం పన వోహారసుఖత్థం. **అభిధేయ్యస్స** సముదితేన పకరణేన పటిపాదేతబ్బస్స కథనం పకరణస్స ఆరభితబ్బసభావదస్సనత్థం. విదితానిన్దితసాత్థకసుకరానుట్ఠానాభి ధేయ్యమేవ హి పకరణం పరిక్ఖకజనా ఆరభితబ్బం మఞ్ఞన్తీతి. **కరణప్పకార**సన్దస్సనం సోతుజనసముస్సాహనత్థం. అనాకులమసంకిణ్ణతాదిప్పకారేన హి విరచితం పకరణం సోతారో సోతుముస్సహన్తీతి. **పయోజన**కథనం పన పకరణజ్ఝాయనే సోతుజనసముత్తేజనత్థం. అసతి హి పయోజనకథనే అవిఞ్ఞాతప్పయోజనా అజ్ఝాయనే బ్యావటా న హోన్తీతి. **నిమిత్త**కథనం సరిక్ఖకజనానం పకరణే గారవుప్పాదనత్థం. పసత్థకారణుప్పన్నేయేవ హి పకరణే సరిక్ఖకా గారవం జనేన్తీతి.

కత్తుకథనం పుగ్గలగరుకస్స పకరణే గారవో పుగ్గలగారవేనపి హోతూతి. **పరిమాణ**కథనం అసజ్ఝాయనాదిపసుతానం సమ్పహంసనత్థం. పకరణపరిమాణస్సవనేన హి తే సమ్పహట్ఠా "కిత్తకమిదమప్పకం న చిరేనేవ పరిసమాపేస్సామా"తి సజ్ఝాయనాదీసు వత్తన్తీతి. **ఆది**-సద్దేన సక్కచ్చసవననియోజనం సఙ్గహితం, తం సబ్బసమ్పత్తినిదానసుతమయఞాణనిప్ఫాదనత్థం. అసక్కచ్చం సుణమానస్స చ సవనాభావతో తంహేతుకస్స సుతమయఞాణస్సాపి అభావోతి. తథా హి విక్ఖిత్తచిత్తో పుగ్గలో సబ్బసమ్పత్తియా వుచ్చమానోపి "న మయా సుతం, పున భణితబ్బ"న్తి భణతి.

తత్థ పఠమగాథాయం తావ ''**వన్దిత్వా**''తి ఇమినా తివిధోపి పణామో అవిసేసతో దస్సితో. విసేసతో పన ''**సేట్ఠం, అప్పటిపుగ్గలం, భవాభావకరం, నిరఙ్గణ**''న్తి ఇమేహి చతూహి పదేహి వచీపణామో, ''**సిరసా**''తి ఇమినా కాయప్పణామో, ''**బుద్ధం, ధమ్మం, గణఞ్చా**''తి ఇమేహి పన తీహి పదేహి పణామకిరియాయ కమ్మభూతం రతనత్తయం దస్సితన్తి దట్ఠబ్బం.

''**వినయస్సవినిచ్ఛయ**''న్తి ఇమినా అభిధానం దస్సితం అలుత్తసమాసేన వినయవినిచ్ఛయనామస్స దస్సనతో. తస్స అన్వత్థభావేన సద్దప్పవత్తినిమిత్తభూతం సకలేనానేన పకరణేన పటిపాదేతబ్బమభిధేయ్యమ్పి తేనేవ దస్సితం. ''**సమాసేనా**''తి చ ''**అనాకులమసంకిణ్ణం, మధురత్థపదక్కమ**''న్తి చ ఏతేహి కరణప్పకారో దస్సితో. ''**హితత్థాయా**''తి చ ''**పటుభావకరం వినయక్కమే**''తి చ ''**అపారం ఓతరన్తాన**''న్తిఆదినా చ పయోజనం. ''**భిక్ఖూనం భిక్ఖునీన**''న్తి ఇమినా బాహిరనిమిత్తం దస్సితం. అబ్భన్తరనిమిత్తం పన బాహిరనిమిత్తభూతభిక్ఖుభిక్ఖునివిసయా కరుణా, సా ఆచరియస్స పకరణారమ్భేనేవ విఞ్ఞాయతీతి విసుం న వుత్తా. ''**పవక్ఖామీ**''తి ఇమినా సమానాధికరణభావేన లబ్భమానో "అహ"న్తి సుద్ధకత్తా సామఞ్ఞేన దస్సితో. విసేసతో పన పకరణావసానే –

> "రచితో **బుద్ధదత్తేన,** సుద్ధచిత్తేన ధీమతా;
>
> సుచిరట్ఠితికామేన, సాసనస్స మహేసినో"తి. (ఉ. వి. ౯౬౧) –

ఇమాయ గాథాయ చేవ "ఇతి తమ్బపణ్ణియేన పరమవేయ్యాకరణేన తిపిటకనయవిధికుసలేన పరమకవివరజన హదయపదుమవనవికసనకరేన కవివరాసభేన పరమరతికరవరమధురవచనుగ్గారేన ఉరగపురేన **బుద్ధదత్తేన** రచితోయం వినయవినిచ్ఛయో"తి (వి. వి. ౩౧౮౩) ఇమినా వాక్యేన చ దస్సితో – "మాదిసాపి కవీ హోన్తి, బుద్ధదత్తే దివఙ్గతే"తిఆదినా పచ్ఛిమకేహి చ పసత్థతరేహి కవివరేహి అభిత్థుతగుణో **భదన్తబుద్ధదత్తాచరియో** వేదితబ్బో. హేతుకత్తా చ తత్థేవ వక్ఖమానో పకరణజ్ఝేసనే కతాధీనో **బుద్ధసీహమహా**థేరో, సో –

> "వుత్తస్స బుద్ధసీహేన;
>
> వినయస్స వినిచ్ఛయో;
>
> బుద్ధసీహం సముద్దిస్స;
>
> మమ సద్ధివిహారికం;
>
> కతోయం పన భిక్ఖూనం;
>
> హితత్థాయ సమాసతో"తి. (వి. వి. ౩౧౭౭-౩౧౭౮) –

ఏవం దస్సితో.

ఉత్తరప్పకరణస్స హేతుకత్తా పన **సఙ్ఘపాల**మహాథేరో, సోపి –

> “ఖన్తిసోరచ్చసోసిల్య-బుద్ధిసద్ధాదయాదయో;
> పతిట్ఠితా గుణా యస్మిం, రతనానీవ సాగరే.
>
> “వినయాచారయుత్తేన, తేన సక్కచ్చ సాదరం;
> యాచితో **సఙ్ఘపాలేన,** థేరేన థిరచేతసా.
>
> “సుచిరట్ఠితికామేన , వినయస్స మహేసినో;
> భిక్ఖూనం పాటవత్థాయ, వినయస్సవినిచ్ఛయే;
> అకాసిం పరమం ఏతం, **ఉత్తరం** నామ నామతో”తి. (ఉ॰ వి॰ ౯౬౫-౯౬౭) –

ఏవం దస్సితో. న కేవలమేతే ద్వేయేవ మహాథేరా హేతుకత్తారో, అథ ఖో **మహావంసా**దీసు –

> “బుద్ధస్స వియ గమ్భీర-
> ఘోసత్తా తం వియాకరుం;
> **‘బుద్ధఘోసో’**తి యో సో హి;
> బుద్ధో వియ మహీతలే”తి. –

ఆదినా నయేన అభిత్థుతగుణో తిపిటకపరియత్తియా అట్ఠకథాకారో **భదన్తబుద్ధఘోసా**చరియో చ అనుస్సుతివసేన “హేతుకత్తా”తి వేదితబ్బో.

కథం? అయం కిర **భదన్తబుద్ధదత్తా**చరియో లఙ్కాదీపతో సజాతిభూమిం జమ్బుదీపమాగచ్ఛన్తో **భదన్తబుద్ధఘోసాచ**రియం జమ్బుదీపవాసికేహి పటిపత్తిపరాయనేహి యుత్తయుత్తగుణోపేతేహి మహాథేరవరేహి కతారాధనం సీహళట్ఠకథం పరివత్తేత్వా సకలజనసాధారణాయ మూలభాసాయ తిపిటకపరియత్తియా అట్ఠకథం లిఖితుం లఙ్కాదీపం గచ్ఛన్తం అన్తరామగ్గే దిస్వా సాకచ్ఛాయ సముపపరిక్ఖిత్వా సబ్బలోకాతీతేన అసదిసేన పణ్డిచ్చగుణేన రతననిధిదస్సనే పరమదలిద్దో వియ బలవపరితోసం పత్వా అట్ఠకథమస్స కాతుకామతం ఞత్వా “తుమ్హే యథాధిప్పేతపరియన్తలిఖితమట్ఠకథం అమ్హాకం పేసేథ, మయమస్సా పకరణం లిఖామా”తి తస్స సమ్ముఖా పటిజానిత్వా తేన చ “సాధు తథా కాతబ్బ”న్తి అజ్ఝేసితో అభిధమ్మట్ఠకథాయ **అభిధమ్మావతారం,** వినయట్ఠకథాయ **సఉత్తరం వినయవినిచ్ఛయపకరణఞ్చ** అకాసీతి అనుస్సుయ్యతేతి.

‘‘సమాసేనా’’తి ఇమినా చ పరిమాణమ్పి సామఞ్ఞేన దస్సితం విత్థారపరిమాణే తస్స పరిమాణసామఞ్ఞస్స విఞ్ఞాయమానత్తా. విసేసతో పన పరిచ్ఛేదపరిమాణం గన్థపరిమాణన్తి దువిధం. తత్థ పరిచ్ఛేదపరిమాణం ఇమస్మిం పకరణే కథావోహారేన వుచ్చతి.

సేయ్యథిదం? – పారాజికకథా సఙ్ఘాదిసేసకథా అనియతకథా నిస్సగ్గియకథా పాచిత్తియకథా పాటిదేసనీయకథా సేఖియకథాతి భిక్ఖువిభఙ్గకథా సత్తవిధా, తతో అనియతకథం వజ్జేత్వా తథేవ భిక్ఖునివిభఙ్గకథా ఛబ్బిధా, మహాఖన్ధకకథాదికా భిక్ఖునిక్ఖన్ధకకథావసానా వీసతివిధా ఖన్ధకకథా, కమ్మకథా, కమ్మవిపత్తికథా, పకిణ్ణకవినిచ్ఛయో, కమ్మట్ఠానభావనావిధానన్తి **వినయవినిచ్ఛయే కథాపరిచ్ఛేదో సత్తతింస**.

ఉత్తరప్పకరణే చ వుత్తనయేన భిక్ఖువిభఙ్గే సత్తవిధా కథా, భిక్ఖునివిభఙ్గే ఛబ్బిధా, తదనన్తరా విపత్తికథా, అధికరణపచ్చయకథా, ఖన్ధకపఞ్హాకథా, సముట్ఠానసీసకథా, ఆపత్తిసముట్ఠానకథా, ఏకుత్తరనయకథా, సేదమోచనకథా, విభఙ్గద్వయనిదానాదికథా, సబ్బఙ్గలక్ఖణకథా, పరివారసఙ్కలనకథాతి **ఛత్తింస కథాపరిచ్ఛేదా**.

నిస్సన్దేహే పన "అట్ఠతింస కథాపరిచ్ఛేదా"తి వుత్తం, తం ఏకుత్తరనయే అదస్సితేహిపి ద్వాదసకపన్నరసకనయేహి సహ సోళసపరిచ్ఛేదే గహేత్వా అప్పకం ఊనమధికం గణనూపగం న హోతీతి కత్వా వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. ఉభయత్థ కథాపరిచ్ఛేదపరిమాణం **తేసత్తతివిధం** హోతి. **నిస్సన్దేహే** "పఞ్చసత్తతివిధా"తి వచనే పరిహారో వుత్తనయోవ. గన్థపరిమాణం పన వినయవినిచ్ఛయే **అసీతిగన్థాధికాని చత్తారి గన్థసహస్సాని** , ఉత్తరే **పఞ్ఞాసగన్థాధికాని నవ గన్థసతాని** హోన్తి. తేన వుత్తం **ఉత్తరావసానే** –

> "గాథా చతుసహస్సాని, సతఞ్చ ఊనవీసతి;
> పరిమాణతోతి విఞ్ఞేయ్యో, వినయస్సవినిచ్ఛయో.
>
> పఞ్ఞాసాధికసఙ్ఖాని, నవ గాథాసతాని హి;
> గణనా ఉత్తరస్సాయం, ఛన్దసానుట్ఠుభేన తూ"తి. (ఉ. వి. ౯౬౯-౯౭౦);

ఇచ్చేవం వినయవినిచ్ఛయో ఉత్తరో చాతి ద్వే పకరణాని తింసాధికాని పఞ్చగాథాసహస్సాని. ఏత్థ చ **వినయవినిచ్ఛయో** నామ ఉభతోవిభఙ్గఖన్ధకాగతవినిచ్ఛయసఙ్గాహకపకరణం. తతో పరం పరివారత్థసఙ్గాహకపకరణం **ఉత్తరో** నామ. తేనేవ వక్ఖతి –

> "యో మయా రచితో సారో, వినయస్సవినిచ్ఛయో;
> తస్స దాని కరిస్సామి, సబ్బానుత్తరముత్తర"న్తి. (ఉ. వి. ౨)

తం కస్మా ఉత్తరనామేన వోహరియతీతి? పఞ్హుత్తరవసేన ఠితే పరివారే తథేవ సఙ్గహేతబ్బేపి తేన పకారేన పారాజికకథామత్తం దస్సేత్వా –

> "ఇతో పట్ఠాయ ముఞ్చిత్వా, పఞ్హాపుచ్ఛనమత్తకం;
> విస్సజ్జనవసేనేవ, హోతి అత్థవినిచ్ఛయో"తి. (ఉ. వి. ౧౪) –

వత్వా పఞ్హం పహాయ తతో పట్ఠాయ ఉత్తరమత్తస్సేవ దస్సితత్తా తథా వోహరీయన్తి.

“**తస్మా వినయనూపాయ**”న్తిఆదినా పన సోతుజనం సక్కచ్చసవనే నియోజేతి. సక్కచ్చసవనపటిబద్ధా హి సబ్బాపి లోకియలోకుత్తరసమ్పత్తీతి అయమేత్థ సముదాయత్థో. అయం పన అవయవత్థో – సో యస్మా అత్థయోజనక్కమేన పదయోజనం కత్వా వణ్ణితే సువిఞ్ఞేయ్యో హోతి, తస్మా తథా పదయోజనం కత్వా అత్థవణ్ణనం కరిస్సామ –

సేట్ఠం అప్పటిపుగ్గలం బుద్ధఞ్చేవ భవాభావకరం ధమ్మఞ్చేవ నిరఙ్గణం గణఞ్చేవ సిరసా వన్దిత్వా భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనఞ్చ హితత్థాయ సమాసేన సమాహితో వినయస్సవినిచ్ఛయం వక్ఖామీతి యోజనా.

తత్థ **సేట్ఠ**న్తి సబ్బే ఇమే పసత్థా అయమేతేసం అతిసయేన పసత్థోతి సేట్ఠో. తథా హి సో భగవా “అహఞ్హి బ్రాహ్మణ జేట్ఠో సేట్ఠో లోకస్సా”తి (పారా. ౧౧) వేరఞ్జబ్రాహ్మణస్స అత్తనో జేట్ఠసేట్ఠభావస్స పరిజాననవినిచ్ఛయహేతుభూతాహి ఝానాదీహి నిరతిసయగుణసమ్పత్తీహి సమన్నాగతత్తా –

“త్వమేవ అసి సమ్బుద్ధో, తువం సత్థా అనుత్తరో;
సదేవకస్మిం లోకస్మిం, నత్థి తే పటిపుగ్గలో. (దీ. ని. ౨.౩౭౦);

తువం బుద్ధో తువం సత్థా, తువం మారాభిభూ ముని;
తువం అనుసయే ఛేత్వా, తిణ్ణో తారేసిమం పజం.

ఉపధీ తే సమతిక్కన్తా, ఆసవా తే పదాలితా;
సీహోసి అనుపాదానో, పహీనభయభేరవో. (మ. ని. ౨.౪౦౦; సు. ని. ౫౫౦-౫౫౧; థేరగా. ౮౩౯-౮౪౦);

మహావీర మహాపఞ్ఞ, ఇద్ధియా యససా జల;
సబ్బవేరభయాతీత, పాదే వన్దామి చక్ఖుమా”తి. (సం. ని. ౧.౧౫౯; ధ. ప. అట్ఠ. ౧.౫౬); –

ఆదీహి నానానయేహి సదేవకేన లోకేన అభిత్థవియతాయ పసత్థతమో, తమేవ సేట్ఠం పసత్థతమన్తి అత్థో.

అప్పటిపుగ్గలన్తి నత్థి ఏతస్స పటిపుగ్గలో అధికో, సదిసో వాతి అప్పటిపుగ్గలో. తథా హి గుణవసేన అనన్తాపరిమాణాసు లోకధాతూసు అత్తనా అధికస్స, సదిసస్స వా పుగ్గలస్స అభావతో –

“న మే ఆచరియో అత్థి, సదిసో మే న విజ్జతి;
సదేవకస్మిం లోకస్మిం, నత్థి మే పటిపుగ్గలో”తి. (మహావ. ౧౧) –

అత్తనావ అత్తనో అవిపరీతో అప్పటిపుగ్గలభావో పటిఞ్ఞాతో, తస్మా తం అప్పటిపుగ్గలం సబ్బలోకుత్తమన్తి అత్థో.

బుద్ధన్తి అనన్తమపరిమేయ్యం ఞేయ్యమణ్డలమనవసేసం బుద్ధవాతి బుద్ధో, ఏతేన అనేకకప్పకోటిసతసహస్సం సమ్భతపుఞ్ఞఞాణసమ్భారానుభావసిద్ధిధమ్మరూపకాయసిరివిలాసపటిమణ్డితో సద్ధమ్మవరచక్కవత్తీ సమ్మాసమ్బుద్ధో దస్సితో. అథ వా చత్తారి సచ్చాని సయం విచితోపచితపారమితాపరిపాచితేన సవాసనానవసేసకిలేసప్పహాయకేన సయమ్భుఞాణేన బుజ్ఝీతి **బుద్ధో**. యథాహ –

“అభిఞ్ఞేయ్యం అభిఞ్ఞాతం, భావేతబ్బఞ్చ భావితం;

పహాతబ్బం పహీనం మే, తస్మా బుద్ధోస్మి బ్రాహ్మణా”తి. (మ॰ ని॰ ౨.౩౯౨, ౩౯౯; సు॰ ని॰ ౫౬౩; థేరగా॰ ౮౨౮);

విత్థారో పనస్స “బుజ్ఝితా సచ్చానీతి బుద్ధో, బోధేతా పజాయాతి బుద్ధో”తిఆదినా (మహాని॰ ౧౯౨; చూళని॰ పారాయనత్థుతిగాథానిద్దేస ౯౭; పటి॰ మ॰ ౧.౧౬౨) **నిద్దేసా**దీసు వుత్తనయేన వేదితబ్బో. సద్దసిద్ధి సాసనికానం అవగమనత్థే వత్తమానా బుధ-ధాతుతో “భావకమ్మేసు త” ఇతి ఇతో తాతివత్తమానే “బుధగమాదిత్థే కత్తరీ”తి ఇమినా **కచ్చాయన**సుత్తేన కత్తరి తప్పచ్చయవిధానతో వేదితబ్బా. లోకియానం పన బోధనత్థధాతూనమ్పి గమనత్థతాయ వుత్తత్తా గత్యత్థాకమ్మకాది సుత్తతో కత్తరి త-ప్పచ్చయకరణేన వేదితబ్బా.

అథ వా ధాతూనం అనేకత్థతాయ బుధ-ఇచ్చయం ధాతు జాగరణవికసనత్థేసు వత్తమానో అకమ్మకోతి “పబుద్ధో పురిసో, పబుద్ధం పదుమ”న్తిఆదీసు వియ బుద్ధవా అఞ్ఞాణనిద్దావిగమేన ఞాణచక్ఖూని ఉమ్మీలన్తో పబుద్ధో, గుణేహి వా వికసితోతి కత్తరి సిద్ధేన బుద్ధ-సద్దేన “బుద్ధో”తి తిభవనేకచూళామణిపాదపఙ్కజరాగరతనో భగవా లోకనాథో వుచ్చతి, ఇమస్మిం పక్ఖేపి గత్యత్థాదిసుత్తే అకమ్మకగ్గహణేన పచ్చయవిధానం దట్ఠబ్బం.

అథ వా సకమ్మకానం ధాతూనం కమ్మవచనిచ్ఛాయ అభావే అకమ్మకభావతో “ఫలం సయమేవ పక్క”న్తిఆదీసు వియ బోధనత్థేయేవ బుధ-ధాతుతో కత్తరి విధానం సిజ్ఝతి. అథ వా నీలగుణయోగేన పటాదీసు నీలవోహారో వియ భావసాధనం బుద్ధ-సద్దం గహేత్వా బుద్ధగుణయోగతో “బుద్ధో”తి వోహరీయతి. ఏవమనేకధా సిద్ధేన బుద్ధ-సద్దేన వుచ్చమానం తం భగవన్తం తం ధమ్మరాజన్తి అత్థో.

‘‘సేట్ఠం అప్పటిపుగ్గల’’న్తి పదద్వయం “బుద్ధ”న్తి ఏతస్స విసేసనం. ఏత్థ చ “బుద్ధం, సేట్ఠం, అప్పటిపుగ్గల”న్తి ఇమేహి తీహి పదేహి నయతో “ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో”తిఆదినా (దీ॰ ని॰ ౧.౧౫౭; ౩.౬; మ॰ ని॰ ౧.౧౪౭, ౧౪౪; ౩.౪౩౪; సం॰ ని॰ ౧.౨౪౯; ౫.౪౭౯; అ॰ ని॰ ౫.౧౪, ౩౦; ౬.౨౫, ౨౬; నేత్తి॰ ౯౩), “యో వదతం పవరో మనుజేసు, సక్యమునీ భగవా కతకిచ్చో”తిఆదీహి (వి॰ వ॰ ౮౮౬) చ అనేకేహి సుత్తపదేహి దస్సితదూరావిదూరసన్తికనిదానహేతుఫలసత్తోపకారావత్థాధమ్మత్థ- లోకుద్ధారత్తికత్తయసఙ్గహితం సుపరిసుద్ధం బుద్ధగుణసముదయం నిరవసేసం దస్సేతి. అయమేవ హి బుద్ధగుణానం నిరవసేసతో దస్సనూపాయో, యదిదం నయదస్సనం. ఇతరథా పటిపదవణ్ణనాయ అపరిమితానం బుద్ధగుణానం కో హి నామ సమత్థో పరియన్తం గన్తుం. యథాహ –

“బుద్ధోపి బుద్ధస్స భణేయ్య వణ్ణం;
కప్పమ్పి చే అఞ్ఞమభాసమానో;
ఖీయేథ కప్పో చిరదీఘమన్తరే;
వణ్ణో న ఖీయేథ తథాగతస్సా”తి. (దీ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౩.౧౪౧; మ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౨౫; ఉదా॰ అట్ఠ॰ ౫౩; అప॰ అట్ఠ॰ ౨.౭.౨౦; బు॰ వం॰ అట్ఠ॰ ౪.౪; చరియా॰ అట్ఠ॰ నిదానకథా, పకిణ్ణకకథా; దీ॰ ని॰ టీ॰ ౧.గన్థారమ్భకథావణ్ణనా; మ॰ ని॰ టీ॰ ౧.గన్థారమ్భకథావణ్ణనా; సం॰ ని॰ టీ॰ ౧.౧.గన్థారమ్భకథావణ్ణనా; అ॰ ని॰ టీ॰

၁.၁.గన్థారమ్భకథావణ్ణనా; వజిర. టీ. గన్థారమ్భకథావణ్ణనా; సారత్థ. టీ. ၁.గన్థారమ్భకథావణ్ణనా; నేత్తి. టీ. గన్థారమ్భకథావణ్ణనా);

ఏవమేతేహి తీహి పదేహి నిరవసేసగుణసంకిత్తనథుతియా వసేన "వన్దిత్వా"తి ఇమినా పణామస్స చ వుత్తత్తా ఇమాయ అడ్ఢగాథాయ బుద్ధరతనసఙ్ఖాతపరమవన్దనీయవత్థువిసయా థుతిపణామసభావా వన్దనా దస్సితాతి దట్ఠబ్బం.

తదనన్తరం ధమ్మరతనస్స పణామం దస్సేతుమాహ **''భవాభావకరం ధమ్మ''**న్తి. ఏత్థ **భవ**-సద్దేన ద్వే భవా వుత్తా కమ్మభవో, ఉపపత్తిభవోతి. తత్థ కమ్మభవో భవతి ఏతస్మా ఫలన్తి **''భవో''**తి వుచ్చతి. విపాకక్ఖన్ధకటత్తారూపసఙ్ఖాతో పన ఉపపత్తిభవో అవిజ్జాతణ్హుపాదానసఙ్ఖారాదిసహకారికారణయుత్తేన కుసలాకుసలచేతనాసఙ్ఖాతకమ్మభవపచ్చయేన యథారహం భవతీతి **''భవో''**తి వుచ్చతి. సో పన కామభవరూపభవఅరూపభవసఞ్ఞీభవఅసఞ్ఞీభవనేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞీభవ-ఏకవోకారభవచతువోకారభవపఞ్చవోకారభవవసేన నవవిధో. ఏవమేతేసు నవసు భవేసు దసవిధోపి ధమ్మో అత్తానం ధారేన్తస్స పుగ్గలసన్తానస్స అనుపాదిసేసనిబ్బానధాతుయా పరం అప్పటిసన్ధికతాసాధనేన భవేసు , భవస్స వా అభావం కరోతీతి **భవాభావకరో,** తం, అపరాపరజాతిప్పబన్ధస్స హేతుసముగ్ఘాతేన అప్పవత్తిధమ్మతాపాదకన్తి అత్థో.

ధమ్మన్తి అత్తానం ధారేన్తే చతూసు అపాయేసు, సంసారే చ అపతమానే ధారేతీతి ధమ్మో, సో చతుమగ్గఫలనిబ్బానసఙ్ఖాతనవలోకుత్తరధమ్మో చ తప్పటిపాదకో నవఙ్గసాసనాపరనామధేయ్యచతురాసీతిసహస్సధమ్మక్ఖన్ధప్పభేదభిన్నో పరియత్తిధమ్మో చాతి దసవిధో. సోపి నిప్పరియాయధమ్మో, పరియాయధమ్మో చాతి దువిధో. తత్థ నిప్పరియాయధమ్మో నామ అపాయే, సంసారే వా పధానహేతుభూతానం ఉద్ధమ్భాగియానం, ఓరమ్భాగియానఞ్చ దసన్నం సంయోజనానం సముచ్ఛిన్దనేన మగ్గధమ్మో, తస్స తంకిచ్చనిప్ఫత్తినిమిత్తభావేన నిబ్బానధమ్మో చాతి పఞ్చవిధోపి నిప్పరియాయేన పుగ్గలసన్తానం ధారేతీతి కత్వా "నిప్పరియాయధమ్మో"తి వుచ్చతి. చత్తారి పన సామఞ్ఞఫలాని పటిప్పస్సద్ధిపహానేన మగ్గానుగుణప్పవత్తియా, పరియత్తి చ మగ్గనిబ్బానాధిగమస్స మూలకారణభావతోతి పఞ్చవిధోపి **పరియాయధమ్మో** నామ.

ఏత్తావతా "స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో"తిఆదినా (సం. ని. ၁.၃၄၉; అ. ని. ३.२६; దీ. ని. ३.६; అ. ని. ६.၁၀, ၃၈, ၃၉), "రాగవిరాగమనేజమసోక"న్తిఆదీహి (వి. వ. ८८२) చ సుత్తన్తేహి వుత్తస్స, **తదట్ఠకథాదీసు** చ వణ్ణితస్స సరణానుస్సరణవసేనాపి సగ్గమోక్ఖసమ్పత్తిపటిలాభకారణస్స అనవసేసస్స ధమ్మరతనగుణస్స నయతో ఉద్దిట్ఠత్తా చ "వన్దిత్వా"తి ఇమినా పణామస్స దస్సితత్తా చ ధమ్మరతనసఙ్ఖాతస్స దుతియస్స వన్దనీయస్స థుతిపణామసభావా వన్దనా దస్సితాతి దట్ఠబ్బం.

తదనన్తరం సఙ్ఘరతనస్స వన్దనాసన్దస్సనత్థం వుత్తం **''గణఞ్చేవ నిరఙ్గణ''**న్తి. ఏత్థ "రాగో అఙ్గణం దోసో అఙ్గణం మోహో అఙ్గణ"న్తి (విభ. ९၃၄) వుత్తేహి రాగాదిఅఙ్గణేహి తదఙ్గవిక్ఖమ్భనసముచ్ఛేదపటిప్పస్సద్ధినిస్సరణవిముత్తివసేన నిగ్గతో విముత్తోతి **నిరఙ్గణో**, తం నిరఙ్గణం. అరియవంసే సీలసమాధిపఞ్ఞావిముత్తివిముత్తిఞాణదస్సనసఙ్ఖాతేహి గుణగణేహి గణీయతీతి **గణో**, తం.

ఏత్తావతా "సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో"తిఆదినా (సం. ని. ౧.౨౪౯; అ. ని. ౩.౭౬; దీ. ని. ౩.౬; అ. ని. ౬.౧౦, ౨౫, ౨౬;), "యత్థ చ దిన్నం మహప్ఫలమాహు, చతూసు సుచీసు పురిసయుగేసూ"తిఆదీహి (వి. వ. ౮౮౮) చ తేహి తేహి సుత్తపదేహి వుత్తానం, **తదట్ఠకథా**దీసు చ వణ్ణితానం విమలాతులనిఖిలవిసాలపేసలసీలాదినానప్పకారానగ్ఘసఙ్ఘరతనగుణానం సంకిత్తనసభావాయ థుతియా చ "వన్దిత్వా"తి ఏతేన యథావుత్తసరూపపభేదపణామస్స వుత్తత్తా చ సఙ్ఘరతనసఙ్ఖాతతతియవన్దనీయవత్థువిసయా థుతిప్పణామసఙ్ఖాతా వన్దనా దస్సితాతి వేదితబ్బా. **సిరసా**తి అత్తప్పసాదగారవావహన్తేన ముద్ధనా. **వన్దిత్వా**తి పణమిత్వా థోమిత్వా వా.

ఏవం పఠమగాథాయ వన్దనీయస్స రతనత్తయస్స థుతిప్పణామసఙ్ఖాతం వన్దనం దస్సేత్వా తదనన్తరాయ సన్దస్సేతబ్బపయోజనాదిపటిపాదికాయ గాథాయ "భిక్ఖూన"న్తి ఇమినా కిఞ్చాపి సంసారే భయం ఇక్ఖతీతి "భిక్ఖూ"తి కల్యాణపుథుజ్జనేన సద్ధిం అట్ఠ అరియపుగ్గలా వుచ్చన్తి, **పాళియం** (పారా. ౪౫-౪౭; విభ. ౫౧౦) పన "భిన్నపటం ధారేతీతి భిక్ఖు, భిక్ఖనసీలోతి భిక్ఖూ"తిఆదినా భిక్ఖుసద్దస్స అత్థుద్ధారవసేన నిబ్బచనన్తరాని దస్సేత్వా పాతిమోక్ఖసంవరసంవరణారహస్సేవ అధిప్పేతభావం దస్సేతుం "సమగ్గేన సఙ్ఘేన ఞత్తిచతుత్థేన కమ్మేన అకుప్పేన ఠానారహేన ఉపసమ్పన్నో, అయం ఇమస్మిం అత్థే అధిప్పేతో భిక్ఖూ"తి దస్సితా సిక్ఖాకామా సాసనావచారా కులపుత్తా ఇధాధిప్పేతా, తేసం భిక్ఖూనఞ్చ. **భిక్ఖునీనఞ్చా**తి అట్ఠవాచికఉపసమ్పదాకమ్మేన ఉభతోసఙ్ఘే ఉపసమ్పన్నాతాదిసాయేవ కులధీతరో దస్సితా. ఏకతోపసమ్పన్నాపి సామఞ్ఞేన గయ్హన్తి. **ఏకతోపసమ్పన్నా**తి చ భిక్ఖునిసఙ్ఘే ఉపసమ్పజ్జిత్వా యావ భిక్ఖుసఙ్ఘే న ఉపసమ్పజ్జన్తి, తావ, భిక్ఖునీ చ లిఙ్గపరివత్తనేన భిక్ఖునిభావప్పత్తా అధిప్పేతా, తాసం భిక్ఖునీనఞ్చ.

హితత్థాయాతి సబ్బసమ్పత్తినిప్ఫాదకరణత్థాయ హినోతి గచ్ఛతి యథాధిప్పేతఫలసాధనే పవత్తతీతి హితన్తి అరోగతాదికారణం అమతోసధాది వుచ్చతి. ఇధ పన సగ్గమోక్ఖసమ్పత్తిసిద్ధికారణం పాతిమోక్ఖసంవరసీలరక్ఖనం వుచ్చతి, తదత్థాయ.

సమాహితో సమ్మా ఆహితో పవత్తితో వినిచ్ఛయమగ్గో ఏతేనాతి "సమాహితో"తి పకరణకారకో దస్సితో. అథ వా సమ్మా ఆహితం వినయవినిచ్ఛయే ఠపితం పవత్తితం చిత్తమేతస్సాతి "సమాహితచిత్తో"తి వత్తబ్బే ఉత్తరపదలోపేన "**సమాహితో**"తి వుత్తో. పరమగమ్భీరసుదుత్తరవినయపిటకత్థవినిచ్ఛయే పవత్తనారహస్స ఇమినా విసేసనేన అత్తని సమాహితచిత్తప్పవత్తినిమిత్తభూతో అత్తనో ఞాణస్స పదట్ఠానభూతో సమాధి దస్సితో తేన సమాధినా సమాహితో హుత్వాతి అత్థో.

పవక్ఖామీతి పకారేన వక్ఖామి, యేన పకారేన వినయవినిచ్ఛయే వుత్తే అజ్జతనా మన్దసతిమతివీరియా పటిపజ్జనకా గమ్భీరతరం వినయపిటకత్థవినిచ్ఛయం సుఖేన ఉగ్గణ్హితుం, ధారేతుఞ్చ సక్కోన్తి, తాదిసేన పకారవిసేసేన వక్ఖామీతి అత్థో. **సమాసేనా**తి సమసనం సంఖిపనం సమాసో, తేన, సంఖిత్తరుచికానముగ్ఘాటితఞ్ఞూనం కతాధికారానం ఞాణుత్తరానం పుగ్గలానఞ్చ పపఞ్చభీరుకానం గహణధారణే మన్దయన్తానం మన్దబుద్ధీనఞ్చ ఉపకారకేన నాతివిత్థారక్కమేనాతి అత్థో. **వినయస్సా**తి వినయపిటకస్స. తఞ్హి –

> "వివిధవిసేసనయత్తా;
>
> వినయనతో చేవ కాయవాచానం;

వినయత్థవిదూహి అయం;

వినయో ‘వినయో’తి అక్ఖాతో”తి. (దీ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.పఠమసఙ్గీతికథా; పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.పఠమమహాసఙ్గీతికథా; ధ॰ స॰ అట్ఠ॰ నిదానకథా) –

వుత్తేహి అత్థవిసేసేహి “వినయో”తి వుచ్చతి. తస్స ఏవం సన్దస్సితసభావస్స “వినయో నామ సాసనస్స ఆయూ”తి (దీ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.పఠమసఙ్గీతికథా; పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.పఠమసఙ్గీతికథా; ఖు॰ పా॰ అట్ఠ॰ ౫.పఠమమహాసఙ్గీతికథా) సఙ్గీతికారకేహి మహాకస్సపాదీహి అభిత్థుతగుణస్స వినయపిటకుత్తమస్స. **వినిచ్ఛయ**న్తి విసేసేన, వివిధేన వా ఆకారేన విప్పటిపత్తినీహరణవసేన చీయతి విభజీయతీతి “వినిచ్ఛయో”తి లద్ధనామం విభజనం, వినయవినిచ్ఛయం నామ పకరణన్తి వుత్తం హోతి. “**వినయస్సవినిచ్ఛయ**”న్తి చ అలుత్తసమాసోయం “దేవానంపియతిస్సో, కణ్ఠేకాళో”తిఆదీసు వియ.

ఏవం దుతియగాథాయ కత్తునిమిత్తపయోజనాభిధానాభిధేయ్యపకరణప్పకారేకదేసం దస్సేత్వా సక్కచ్చసవనకారణనిదస్సనముఖేనాపి పకరణప్పకారాదిం దస్సేతుమాహ “**అనాకుల**”మిచ్చాది. తత్థ **అనాకుల**న్తి నత్థి ఏత్థ సద్దతో, అత్థతో, వినిచ్ఛయతో వా ఆకులం పుబ్బాపరవిరోధో, మిస్సతా వాతి అనాకులో, వినయవినిచ్ఛయో, తం వదతో మే నిబోధథాతి సమ్బన్ధో. **అసంకిణ్ణ**న్తి నికాయన్తరలద్ధీహి అసమ్మిస్సం.

మధురత్థపదక్కమన్తి పదానం కమో పదక్కమో, పదగతి, సద్దానముచ్చారణన్తి అత్థో. మధురో అత్థో చ పదక్కమో చ యస్స సో మధురత్థపదక్కమో, తం –

“పదాసత్తం పదత్థానం, మధురత్థముదీరితం;
యేన మజ్జన్తి ధీమన్తో, మధునేవ మధుబ్బతా”తి. –

ఇమినా లక్ఖణేన సద్దానమత్థానఞ్చ వసేన పదాసత్తాపరనామధేయ్యమాధురియాలఙ్కారేన సమలఙ్కతత్తా మధురత్థపదక్కమం.

పటుభావకరన్తి పటతి గచ్ఛతి పజానాతీతి పటు, పఞ్ఞవా, పటునో భావో, సద్దప్పవత్తినిమిత్తభూతా పఞ్ఞా, తం పటుభావం పఞ్ఞావిసేసం కరోతి జనేతీతి పటుభావకరో, తం, పఞ్ఞావిసేసజనకన్తి అత్థో. ఏతం వినయస్స వినిచ్ఛయన్తి యోజనా. **పరమ**న్తి ఉత్తమం. **వినయక్కమే**తి వినయపిటకే, తదత్థే చ, పవత్తిక్కమే పటుభావకరన్తి అత్థో.

ఏవం తతియగాథాయ పకరణగుణాపదేసేన సోతుజనం సముస్సాహేత్వా ఇదాని “**అపార**”న్తిఆదిచతుత్థగాథాయ పకరణఞ్చ తన్నిస్సయం వినయపిటకఞ్చ నావాసాగరభావేన దస్సేత్వా తిరోభూతోపమేయ్యోపమానభేదేన రూపకాలఙ్కారేన పకరణగుణం పకాసేన్తో సోతుజనం సముత్తేజేతి. తత్థ **అపార**న్తి నత్థి పారం ఏతస్సాతి అపారో, వినయసాగరో. సో హి పురిమబుద్ధుప్పాదేసు సాసనం పసీదిత్వా వినయపిటకే ఉగ్గహణధారణపటిపాదనపటిపత్తివసేన అకతాధికారేహి పుగ్గలేహి దురధిగమనీయధమ్మత్థనిరుత్తిపటిభానపరియన్తతాయ “అపారో”తి వుచ్చతి.

ఓతరన్తానన్తి సజ్ఝాయనసవనధారణాదివసేన అజ్ఝోగాహన్తానం. **సార**న్తి నిబ్బానసమ్పాపకభావేన సారభూతాయ అరియమగ్గసమ్భారాయ పుబ్బభాగపటిపత్తియా మూలభూతపాతిమోక్ఖసంవరసఙ్ఖాతసీలసారప్పకాసకతాయ సారం.

వినయసాగరన్తి వినయపిటకసఙ్ఖాతం సాగరం. వినయో హి సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియా కాలప్పత్తజాననస్సాపి ధమ్మసేనాపతిఆదీనమ్పి అవిసయత్తా అతిగమ్భీరాతివిత్థిణ్ణభావేన సాగరో వియాతి సాగరో, వినయో చ సో సాగరో చాతి వినయసాగరో, తం, అగాధాపారగుణయోగతో సాగరోపమం వినయపిటకన్తి అత్థో.

దుతియగాథాయ "భిక్ఖూనం భిక్ఖునీన"న్తి వత్వాపి "హితత్థాయా"తి ఇమినా సమ్బన్ధత్తా చ వాక్యన్తరేహి అన్తరితభావేన దూరత్తా చ తం అనాదియిత్వా ఏత్థ వినయసాగరజ్ఝోగాహనతదత్థపటిపజ్జనారహకత్తువిసేససన్దస్సనత్థాయ "**భిక్ఖూనం భిక్ఖునీన**"న్తి పున వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. నావా వియ భూతో **నావాభూతో**, తం, నావాట్ఠానియం మహానావాసదిసన్తి అత్థో. **మనోరమ**న్తి మనో రమతి ఏత్థ, ఏతేనాతి వా మనోరమో, తం, అజ్ఝాయనవోహారపసుతానం పటిపత్తిపరాయనానఞ్చ సాధూనం మనోరమన్తి అత్థో.

ఏత్తావతా పకరణగుణసంకిత్తనేన సోతుజనం సముత్తేజేత్వా ఇదాని సక్కచ్చసవనే నియోజేన్తో "**తస్మా వినయనూపాయ**"న్తిఆదిమాహ. తత్థ **తస్మా**తి యస్మా యథావుత్తం అనాకులతాదివివిధానగ్ఘగుణాలఙ్కారపటిమణ్డితం, తేన హేతునాతి అత్థో. **వినయనూపాయ**న్తి వివిధాకారేన, విసేసనయతో వా కాయవాచానం నయనం దమనం అకత్తబ్బతో నివత్తేత్వా కత్తబ్బేసు నియోజనం వినయనం, ఉపేచ్చ తం ఫలం ఆయతి ఉప్పజ్జతీతి ఉపాయో, హేతు, వినయనస్స ఉపాయో వినయనూపాయో, తం, కాయజీవితానపేక్ఖానం సిక్ఖాకామానం పేసలానం భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం కాయవాచానం అనను లోమికవిప్ఫన్దితాపనయనసఙ్ఖాతదమనస్స కారణభూతన్తి వుత్తం హోతి.

ఏత్తావతా అత్తనా కత్తుమిచ్ఛితే పకరణే పణ్డితానం పవత్తిహేతుభూతానం అనాకులతాదిగుణానం విభావనవసేన "అనాకుల"న్తిఆదివిసేసనాని వత్వా ఇదాని సక్కచ్చసవనావబోధే విసయం విసేసితబ్బం దస్సేతుమాహ "**వినయస్సవినిచ్ఛయ**"న్తి. ఏత్థ చ దుతియగాథాయ "వినయస్సవినిచ్ఛయ"న్తి "పవక్ఖామీ"తి కిరియాయ కమ్మదస్సనవసేన వుత్తం, తం ఇధ ఆనేత్వా సమ్బన్ధియమానమ్పి దూరసమ్బన్ధం హోతీతి తమనానేత్వా "నిబోధథా"తి ఇమిస్సా కిరియాయ కమ్మసన్దస్సనత్థం "వినయస్సవినిచ్ఛయ"న్తి వుత్తత్తా పునరుత్తిదోసాభావోతి దట్ఠబ్బం.

అవిక్ఖిత్తేన చిత్తేనాతి ఏత్థ వివిధే ఆరమ్మణే ఖిత్తం పేసితం విక్ఖిత్తం, ఉద్ధచ్చవిచికిచ్ఛాదిపరేతం అసమాహితం చిత్తం, న విక్ఖిత్తం అవిక్ఖిత్తం, తప్పటిపక్ఖం సమాహితం కుసలచిత్తం, తేన, ఏతస్స పకరణుత్తమస్స సవనాదిబ్యాపారం వినా నానారమ్మణేసు పవత్తివసేన విక్ఖేపమనాపన్నేన సమాహితేన చిత్తేనాతి అత్థో. "అవిక్ఖిత్తేన...పే.... నిబోధథా"తి వదన్తేన చ "అవిక్ఖిత్తస్సాయం ధమ్మో, నాయం ధమ్మో విక్ఖిత్తస్సా"తి వచనతో విక్ఖిత్తస్స ధమ్మేసు దాయాదాభావతో అత్తనో పకరణత్థభూతాయ అధిసీలసిక్ఖాయ సమ్మాపటిపజ్జనాపదేసో కతో హోతి.

వదతో మేతి ఏత్థ "గారవేన చా"తి పాఠసేసో. తత్థాయమత్థో – భాసమానే మయి గారవేన, యథావుత్తేన కారణేన చాతి సామిభుమ్మానమవిసేసతాయ "మే"తి సామివచనస్స "మయా"తి అత్థసమ్భవతో అయమత్థో వుత్తో. పకరణస్స అనాకులతాదిగుణసమన్నాగతత్తా చ వత్తరి మయి గారవేన చ సమాహితేన చేతసాతి అధిప్పాయో. **నిబోధథా**తి వాక్యత్థపదత్థం సన్ధాయభాసితత్థభావత్థాదివసేన నిసేసతో బోధథ, సక్కచ్చం సుత్వా వినయవినిచ్ఛయం బుజ్ఝథ విజానాథాతి అత్థో, చిన్తాభావనామయఞాణానం మూలభూతపకరణవిసయం సుతమయఞాణం నిప్ఫాదేథాతి అధిప్పాయో.

గన్ధారమ్భకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

భిక్ఖువిభఙ్గో

పారాజికకథా

పఠమపారాజికకథావణ్ణనా

౬. ఏవం పఞ్చహి గాథాహి రతనత్తయపణామాదిం దస్సేత్వా ఇదాని యథాపటిఞ్ఞాతవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**తివిధే**"తిఆది. తత్థ "**తివిధే**"తిఆదినా పఠమపారాజికసిక్ఖాపదవినిచ్ఛయం దస్సేతి. **తివిధే**తి వచ్చపస్సావముఖమగ్గానం వసేన తిప్పకారే **మగ్గే**తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **తిలమత్తమ్పీ**తి తిలబీజమత్తమ్పి అఙ్గజాతన్తి సమ్బన్ధో. **మగ్గే**తి వచ్చపస్సావానం నిక్ఖమనద్వారతాయ, అన్నపానపిత్తసేమ్హాదీనం పవేసననిక్ఖమనద్వారతాయ చ మగ్గవోహారగతే సరీరప్పదేసే, అల్లోకాసేతి సమ్బన్ధో. "మగ్గేసు తిలమత్తమ్పి, తీసు సేవనచేతనో"తి వత్తబ్బేపి "తివిధే"తి పకారవాచివిధసద్దోపాదానేన సజాతిసఙ్గహవసేన తీహి రాసీహి సఙ్గహేత్వా పభేదవసేన తింసవిధో మగ్గో దస్సితో హోతి.

సేయ్యథిదం? పారాజికవత్థుభూతముఖాదిమగ్గానం నిస్సయభూతే సత్తే దస్సేతుం "తిస్సో ఇత్థియో మనుస్సిత్థీ అమనుస్సిత్థీ తిరచ్ఛానగతిత్థీ"తిఆదినా (పారా. ౫౬) నయేన **పాళియం** దస్సితమనుస్సామనుస్సతిరచ్ఛానగతిత్థీనం పచ్చేకం తిణ్ణం మగ్గానం వసేన నవ మగ్గా, తథేవ దస్సితానం తిణ్ణం ఉభతోబ్యఞ్జనకానం వసేన నవ మగ్గా, తిణ్ణం పన పణ్డకానం ముఖమగ్గవచ్చమగ్గానం వసేన పచ్చేకం ద్వే ద్వే మగ్గాతి ఛ మగ్గా, తథా తిణ్ణం పన పురిసానన్తి ఏవం తింసవిధో హోతి.

సేవనచేతనోతి సేవనే మేథునపయోగే చేతనా అస్సాతి విగ్గహో, మేథునరాగూపసంహితాయ చేతనాయ సమన్నాగతోతి అత్థో. **అల్లోకాసే**తి తింసమగ్గానమఞ్ఞతరే మగ్గే పకతివాతేన అసంఫుట్ఠే అల్లపదేసే, ఇమినా బాహిరం పారాజికక్ఖేత్తం న హోతీతి దీపేతి. విసేసనస్స విసేసాపేక్ఖత్తా దుతియగాథాయ "ససిక్ఖో సో"తి పదద్వయం ఆహరిత్వా "సేవనచేతనో ససిక్ఖో సో భిక్ఖూ"తి యోజేతబ్బం.

అఙ్గే సరీరే జాతన్తి **అఙ్గజాతం,** పురిసనిమిత్తం. సతిపి అవసేససరీరావయవానం తథాభావే రుళ్హివసేన తదేవ తథా వుత్తం. **పవేసేన్తో**తి ద్వయంద్వయసమాపత్తిసఙ్ఖాతకాయికకిరియం నిప్ఫాదేన్తో. **పరాజితో**తి దుల్లభాయ ఖణసమ్పత్తియా లద్ధబ్బతో దుల్లభా లోకియలోకుత్తరగుణసమ్పత్తిసుఖతో పరిహాపేత్వా కిలేససపత్తేహి పరాజయమాపాదితోతి అత్థో.

అయమేత్థ యోజనా – ససిక్ఖో సేవనచేతనో తివిధే మగ్గే అల్లోకాసే అఙ్గజాతం తిలమత్తమ్పి పవేసేన్తో సో భిక్ఖు పరాజితో హోతీతి. ఏత్తావతా –

> "యో పన భిక్ఖు భిక్ఖూనం సిక్ఖాసాజీవసమాపన్నో సిక్ఖం అపచ్చక్ఖాయ దుబ్బల్యం అనావికత్వా మేథునం ధమ్మం పటిసేవేయ్య, అన్తమసో తిరచ్ఛానగతాయపి, పారాజికో హోతి అసంవాసో"తి (పారా. ౪౪) –

భగవతా పఞ్ఞత్తసిక్ఖాపదం సఙ్గహితన్తి దట్ఠబ్బం.

౭. ఏవం ఇమిస్సా గాథాయ అత్తూపక్కమమూలకం పారాజికం దస్సేత్వా ఇదాని "భిక్ఖుపచ్చత్థికా మనుస్సిత్థిం భిక్ఖుస్స సన్తికే ఆనేత్వా వచ్చమగ్గేన (పారా. ౫౮) అఙ్గజాతే అభినిసీదేన్తీ"తిఆదినయప్పవత్తం పరోపక్కమమూలకం

పారాజికఞ్చ దస్సేతుమాహ ''**పవేసన**''న్తిఆది. తత్థ **పవేసన**న్తి భిక్ఖుపచ్చత్థికేహి సుత్తపమత్తాదిమనుస్సిత్థిఆదీనమఞ్ఞతరం ఆనేత్వా యథావుత్తమగ్గానమఞ్ఞతరం మగ్గం యథా పవిసతి, తథా భిక్ఖునో అఙ్గజాతే అభినిసీదాపనే సమ్భవన్తం మగ్గప్పవేసనమాహ. పవేసనం సాదియన్తో ససిక్ఖో నోతి యోజనా. ఏత్థ "పవేసనం సాదియతి అధివాసేతి, తస్మిం ఖణే సేవనచిత్తం ఉపట్ఠాపేతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౫౮) **అట్ఠకథా**వచనతో అగ్గతో యావ మూలం పవేసేన్తేసు అస్సాదచిత్తం ఉపట్ఠాపేన్తో తఙ్ఖణేయేవ సాసనతో చుతోతి అత్థో. **పవిట్ఠ**న్తిఆదీసు పదేసుపి ఏవమేవ యోజనా.

పవిట్ఠన్తి పవిట్ఠక్ఖణో. "పవిట్ఠ"న్తిఆదినా తాయ తాయ కిరియాయ ఉపలక్ఖితో ఖణో గహేతబ్బో. తేనేవేత్థ అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం కతం. **ఠిత**న్తి ఏత్థ "సుక్కవిస్సట్ఠిసమయే"తి అట్ఠకథావచనస్స సబ్బథా బ్యాపారరహితం కాలం సన్ధాయ వుత్తత్తా సుక్కవిస్సట్ఠిసమయోపి గహేతబ్బో. తేనేవ **గణ్ఠిపదే** వుత్తనయేన పవిట్ఠస్స చ యావ ఉద్ధరణారమ్భో, తావ సమ్భవన్తో ఠితకాలోపి గహేతబ్బో. **ఉద్ధరణ**న్తి నీహరణకాలో.

వాతి వికప్పే, **అపీ**తి సముచ్చయే, సో **వా**-సద్దేన వికప్పితానం పక్ఖానం తుల్యబలతం జోతేతి. ఇతి ఇమేహి ద్వీహిపి "సో చే పవేసనం సాదియతి, పవిట్ఠం సాదియతీ"తిఆదినా (పారా॰ ౫౮) **పాళియం** ఆగతనయేన లబ్భమానం పవేసనాదిఏకక్ఖణమ్పి సాదియనపచ్చయా ఆపజ్జమానం పారాజికం దస్సేతి. **ససిక్ఖో**తి సిక్ఖాయ సహ వత్తతీతి ససిక్ఖో, అపచ్చక్ఖాతసిక్ఖోతి అత్థో. **సాదియన్తో**తి సేవనచిత్తం ఉపట్ఠాపేన్తో. **సో** భిక్ఖు. **ఠపేత్వా కిరియ**న్తి అత్తూపక్కమనం వినా. **చుతో**తి "భిక్ఖుపచ్చత్థికేహి కతమిదం, న మయా"తి లేసేన న ముచ్చతి, సాదియనచిత్తే సతి సాసనతో చుతోయేవ హోతీతి అధిప్పాయో.

ఏత్థ చ **ససిక్ఖో**తి ఇదం "సిక్ఖం అపచ్చక్ఖాయ దుబ్బల్యం అనావికత్వా"తి (పారా॰ ౪౪) సిక్ఖాపదపాఠస్స అత్థదస్సనవసేన నిద్దిట్ఠం. తస్స **పదభాజనే** (పారా॰ ౪౫), **తదట్ఠకథాయ** చ విభత్తం సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం సఙ్ఖేపతో ఏవం వేదితబ్బం – చిత్తఖేత్తకాలపయోగపుగ్గలవిజాననవసేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి, న తదభావేన. ఉపసమ్పన్నభావతో చవితుకామతాచిత్తేనేవ హి సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి, న దవా వా రవా వా వదన్తస్స. ఏవం చిత్తవసేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి, న తదభావేన.

తథా "బుద్ధం పచ్చక్ఖామి, ధమ్మం పచ్చక్ఖామి, సఙ్ఘం పచ్చక్ఖామి, సిక్ఖం, వినయం, పాతిమోక్ఖం, ఉద్దేసం, ఉపజ్ఝాయం, ఆచరియం, సద్ధివిహారికం, అన్తేవాసికం, సమానుపజ్ఝాయకం, సమానాచరియకం, సబ్రహ్మచారిం పచ్చక్ఖామీ"తి ఏవం వుత్తానం బుద్ధాదీనం చతుద్దసన్నం, "గిహీతి మం ధారేహి, ఉపాసకో, ఆరామికో, సామణేరో, తిత్థియో, తిత్థియసావకో, అస్సమణో, అసక్యపుత్తియోతి మం ధారేహీ"తి ఏవం వుత్తానం గిహిఆదీనం అట్ఠన్నఞ్చాతి ఇమేసం బావీసతియా ఖేత్తపదానం యస్స కస్సచి సవేవచనస్స వసేన తేసు యం కిఞ్చి వత్తుకామస్స యం కిఞ్చి వదతో సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి, న రుక్ఖాదీనం అఞ్ఞతరస్స నామం గహేత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖన్తస్స. ఏవం ఖేత్తవసేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి, న తదభావేన.

తత్థ యదేతం "పచ్చక్ఖామీ"తి చ "మం ధారేహీ"తి చాతి వుత్తం వత్తమానకాలవచనం, యాని చ "అలం మే బుద్ధేన, కిం ను మే బుద్ధేన, న మమత్థో బుద్ధేన, సుముత్తాహం బుద్ధేనా"తిఆదినా నయేన ఆఖ్యాతవసేన కాలం అనామసిత్వా పురిమేహి చుద్దసహి పదేహి సద్ధిం యోజేత్వా వుత్తాని "అలం మే"తిఆదీని చత్తారి పదాని, తేసంయేవ సవేవచనానం వసేన పచ్చక్ఖానం హోతి, న "పచ్చక్ఖాసి"న్తి వా "పచ్చక్ఖిస్స"న్తి వా "మం ధారేసీ"తి వా "మం ధారేస్సతీ"తి వా "యం నూనాహం

పచ్చక్ఖేయ్య”న్తి వాతిఆదీని అతీతానాగతపరికప్పవచనాని భణన్తస్స. ఏవం వత్తమానకాలవసేన చేవ అనామట్ఠకాలవసేన చ పచ్చక్ఖానం హోతి, న తదభావేన.

పయోగో పన దువిధో కాయికో చ వాచసికో చ. తత్థ “బుద్ధం పచ్చక్ఖామీ”తిఆదినా నయేన యాయ కాయచి భాసాయ వచీభేదం కత్వా వాచసికపయోగేనేవ పచ్చక్ఖానం హోతి, న అక్ఖరలిఖనం వా హత్థముద్దాదిదస్సనం వా కాయపయోగం కరోన్తస్స. ఏవం వాచసికపయోగేనేవ పచ్చక్ఖానం హోతి, న తదభావేన.

పుగ్గలో పన దువిధో యో చ పచ్చక్ఖాతి, యస్స చ పచ్చక్ఖాతి. తత్థ యో పచ్చక్ఖాతి, సో సచే ఉమ్మత్తకఖిత్తచిత్తవేదనట్టానం అఞ్ఞతరో న హోతి. యస్స పన పచ్చక్ఖాతి, సో సచే మనుస్సజాతికో హోతి, న చ ఉమ్మత్తకాదీనం అఞ్ఞతరో, సమ్ముఖీభూతో చ సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హోతి. న హి అసమ్ముఖీభూతస్స దూతేన వా పణ్ణేన వా ఆరోచనం రుహతి. ఏవం యథావుత్తస్స పుగ్గలస్స వసేన పచ్చక్ఖానం హోతి, న తదభావేన.

విజాననమ్పి నియమితానియమితవసేన దువిధం. తత్థ యస్స, యేసం వా నియమేత్వా “ఇమస్స, ఇమేసం వా ఆరోచేమీ”తి వదతి. సచే తే యథా పకతియా లోకే మనుస్సా వచనం సుత్వా ఆవజ్జనసమయే జానన్తి, ఏవం తస్స వచనానన్తరమేవ తస్స “అయం ఉక్కణ్ఠితో”తి వా “గిహిభావం పత్థయతీ”తి వా యేన కేనచి ఆకారేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానభావం జానన్తి, పచ్చక్ఖాతావ హోతి సిక్ఖా. అథ అపరభాగే “కిం ఇమినా వుత్త”న్తి చిన్తేత్వా జానన్తి, అఞ్ఞే వా జానన్తి, అపచ్చక్ఖాతావ హోతి సిక్ఖా. అనియమేత్వా ఆరోచేన్తస్స పన సచే వుత్తనయేన యో కోచి మనుస్సజాతికో వచనత్థం జానాతి, పచ్చక్ఖాతావ హోతి సిక్ఖా. ఏవం విజాననవసేన పచ్చక్ఖానం హోతి, న తదభావేన. యో పన అన్తమసో దవాయపి పచ్చక్ఖాతి, తేన అపచ్చక్ఖాతావ హోతి సిక్ఖా.

ఇతి ఇమేసం వుత్తప్పకారానం చిత్తాదీనం వసేన అపచ్చక్ఖాతసిక్ఖో “ససిక్ఖో”తి వుత్తో.

౮-౧౦. “ఇదాని సన్థతేన సన్థతస్స ఘట్టనే ఉపాదిన్నకఘట్టనాభావతో దోసో నత్థీ”తి పాపభిక్ఖూనం లేసకప్పనం పటిక్ఖిపితుం “భిక్ఖుపచ్చత్థికా మనుస్సిత్థిం భిక్ఖుస్స సన్తికే ఆనేత్వా వచ్చమగ్గేన, పస్సావమగ్గేన, ముఖేన అఙ్గజాతం అభినిసీదేన్తి సన్థతాయ అసన్థతస్సా”తిఆదినా (పారా. ౬౧) నయేన **పాళియం** వుత్తసన్థతవారానమత్థం సఙ్గణ్హన్తో ఆహ **‘‘సన్థతేనా’’**తిఆది. తత్థ **సన్థతేనాతి** చమ్మచోళతిపుపట్టాదీహి పటిచ్ఛాదితేన. **‘‘పవేసేన్తో’’**తి ఇమినా సన్థతవారస్స పరోపక్కమం నిస్సాయ దస్సనముపలక్ఖణన్తి అత్తూపక్కమేపి యోజేతబ్బతం దస్సేతి, తస్స వక్ఖమానేన “పరాజితో”తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **‘‘తథేవా’’**తి ఇమినా పవేసేన్తోతిఆదిప్పకారం పరామసతి.

ఏవం పవేసేన్తో కదా పరాజితో హోతీతి ఆహ **‘‘ఉపాదిన్నే నా’’**తిఆది. ఏత్థ **ఉపాదిన్నే నాతి** తణ్హాదిట్ఠీహి ఉపేతేన కమ్మునా అత్తనో ఫలభావేనేవ ఆదిన్నం గహితన్తి ఉపాదిన్నం, ఏతేన అత్తనో అఙ్గజాతస్స, వత్థుపుగ్గలానం మగ్గస్స చ ఘట్టనట్ఠానగతం కాయప్పసాదం దస్సేతి. ఇమినావ అఙ్గజాతగతం అనట్ఠకాయప్పసాదం చమ్మఖిలం, పిళకాది చ గహేతబ్బం. “ఉపాదిన్నకం నామ కాయిన్ద్రియ”న్తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం. తబ్బిపరియాయేన “అనుపాదిన్నక”న్తి తప్పటిచ్ఛాదకం చోళాది వుత్తం. ఉపాదిన్నేన ఉపాదిన్నే, అనుపాదిన్నే వా పారాజికక్ఖేత్తే ఘట్టితే, అనుపాదిన్నకేన వా ఉపాదిన్నే అనుపాదిన్నే వా పారాజికక్ఖేత్తే ఘట్టితేతి యోజనా. ఏత్థ చ కరణవచనన్తాని పదాని “అఙ్గజాతేనా”తి ఇమస్స విసేసనాని.

ఏత్తావతా సన్థతచతుక్కవసేన అత్తూపక్కమే సతి పారాజికక్ఖేత్తే పారాజికం దస్సేత్వా ఇదాని పరూపక్కమేపి దస్సేతుమాహ ‘‘**సచే**’’తిఆది. **ఏత్థా**తి ఏతేసు చతూసు వికప్పేసు. **పారాజికక్ఖేత్తే పవిట్ఠే తూ**తి ఏత్థ **తు**-సద్దేన పవేసనట్ఠితుద్ధారక్ఖణత్తయం సముచ్చినోతి. యంతం-సద్దానం నిచ్చసమ్బన్ధత్తా హి “సో”తి తం-సద్దోపాదానే “యో”తి యం-సద్దోపి అజ్ఝాహరితబ్బో, సామత్థియేన సమ్పిణ్డనత్థో అపిసద్దో చ. అయమేత్థ అత్థయోజనా – భిక్ఖుపచ్చత్థికేహి ఆనేత్వా భిక్ఖునో అఙ్గజాతే అభినిసీదాపితమనుస్సిత్థిఆదీనం తీసు మగ్గేసు అఞ్ఞతరమగ్గసఙ్ఖాతం పారాజికక్ఖేత్తం పవిట్ఠే వా **తు**-సద్దేన సమ్పిణ్డితపవేసనట్ఠితుద్ధారానమఞ్ఞతరక్ఖణే వా సచే యో **సాదియతి,** సప్పముఖాదిప్పవేసనకాలే వియ అనుత్తసిత్వా కామరాగపిపాసాభిభూతో యది సాదియతి, సోపి భిక్ఖు పరాజితో హోతీతి యోజనా. ‘‘**సచే సాదియతీ**’’తి ఇమినా సాసఙ్కవచనేన న సాదియతి, అనాపత్తీతి సూచితం హోతి.

“పారాజికక్ఖేత్తే”తి ఇమినా బ్యవచ్ఛిన్నే అఞ్ఞస్మిం ఠానే వీతిక్కమన్తస్స ఇమస్మింయేవ వికప్పే సమ్భవన్తియో ఇతరాపత్తియో దస్సేతుమాహ ‘‘**ఖేత్తే**’’తిఆది. “ఏత్థా”తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధనీయం. ‘‘**ఖేత్తే**’’తి సామఞ్ఞనిద్దేసేపి హేట్ఠా “పారాజికక్ఖేత్తే”తి విసేసితత్తా, ఉపరిథుల్లచ్చయాదీనఞ్చ విధీయమానత్తా అఞ్ఞథానుపపత్తిలక్ఖణాయ సామత్థియా థుల్లచ్చయదుక్కటానం ఖేత్తేతి అయమత్థో లబ్భతి. “కణ్ణచ్ఛిద్దక్ఖినాసాసూ”తిఆదినా నయేన వక్ఖమానేసు జీవమానకసరీరగతథుల్లచ్చయదుక్కటక్ఖేత్తేసూతి వుత్తం హోతి.

ఇమేసు ద్వీసు ఖేత్తేసు “సన్థతాదినా సన్థతాదిం పవేసేన్తస్స ఉపాదిన్నాదీహి ఉపాదిన్నాదీనం ఘట్టనే అధివాసేన్తస్స అనాపత్తీ”తి వత్తుమసక్కుణేయ్యతాయ పారాజికక్ఖేత్తే వుత్తసబ్బవికప్పే ఏత్థ యోజేన్తేహి ఏవం యోజేతబ్బం – థుల్లచ్చయక్ఖేత్తే సన్థతే వా అసన్థతే వా సన్థతేన వా అసన్థతేన వా అఙ్గజాతేన సేవన్తస్స ఉపాదిన్నే వా అనుపాదిన్నే వా ఉపాదిన్నేన, తథా అనుపాదిన్నేన వా ఘట్టితే థుల్లచ్చయం తస్స వినిద్దిసేతి. ఏవం దుక్కటక్ఖేత్తే సన్థతే వా...పే.... ఘట్టితే దుక్కటఞ్చ తస్స వినిద్దిసేతి యోజేతబ్బం.

ఇహ సబ్బత్థ తీసుపి ఖేత్తేసు **ఉపాదిన్న**-సద్దేన అనట్ఠకాయప్పసాదం అఙ్గజాతఞ్చ తత్థజాతచమ్మఖిలపిళకా చ గయ్హన్తి, దుక్కటక్ఖేత్తే పన అఙ్గులిఆదిఇతరావయవాపి. తీసుపి ఖేత్తేసు **అనుపాదిన్న**-సద్దేన అఙ్గజాతాదిపటిచ్ఛాదితవత్థాదయో చ గయ్హన్తి, దుక్కటక్ఖేత్తే పన నిమిత్తే నట్ఠకాయప్పసాదచమ్మఖిలపిళకరోమాదీని. ఇమాని చ అనుపాదిన్నాని. అఙ్గజాతేతరోపాదిన్నావయవే చ తీసుపి ఖేత్తేసు పవేసేన్తస్స దుక్కటమేవ.

౧౧. ఏత్తావతా జీవమానసరీరే సన్థతాసన్థతవసేన పచ్చేకం తివిధేసుపి పారాజికథుల్లచ్చయదుక్కటక్ఖేత్తేసు సన్థతాసన్థతవసేనేవ దువిధేన నిమిత్తేన సేవన్తస్స పరోపక్కమే సతి సాదియన్తస్స లబ్భమానపారాజికథుల్లచ్చయదుక్కటాపత్తియో యథాసమ్భవం దస్సేత్వా ఇదాని “మతసరీరే పన తథా తథా సేవన్తానం దోసో నత్థీ”తి పాపభిక్ఖూనం లేసోకాసపటిబాహనత్థం **పాళియం** దస్సితేసు యథావుత్తేసు తీసు ఖేత్తేసు లబ్భమానా తిస్సో ఆపత్తియో దస్సేతుమాహ ‘‘**మతే**’’తిఆది.

తత్థ ‘‘**మతే**’’తి ఏతస్స “మనుస్సిత్థిఆదీనం సరీరే”తి అజ్ఝాహరిత్వా అత్థయోజనా కాతబ్బా. ఇమినా ‘‘**అక్ఖాయితే**’’తిఆదినా దస్సితానం నిమిత్తానం నిస్సయం దస్సితం హోతి. “నిమిత్తమత్తం సేసేత్వా”తిఆదినా నయేన వక్ఖమానగాథాయం వియ సకలసరీరే ఖాదితేపి నిమిత్తస్స విజ్జమానావిజ్జమానభావోయేవ ఆపత్తియాభావాభావస్స

పమాణన్తి “అక్ఖాయితే”తి ఏతేన “మతే”తి ఏతం అవిసేసేత్వా “నిమిత్తే”తి అజ్ఝాహరిత్వా తం తేన విసేసితబ్బం. అథ వా “నిమిత్తమత్త”న్తిఆదినా వక్ఖమానగాథాయ “నిమిత్తే”తి పదం ఆనేత్వా యోజేతబ్బం.

అక్ఖాయితేతి సబ్బథా అక్ఖాయితే పారాజికవత్థుభూతే నిమిత్తే. **యేభుయ్యక్ఖాయితేపి చా**తి కిఞ్చి కిఞ్చి ఖాదిత్వా బహుకావసిట్ఠే నిమిత్తే. “యస్స చతూసు భాగేసు తిభాగమత్తం ఖాదితం, తం నిమిత్తం యేభుయ్యక్ఖాయితం నామా”తి వదన్తి. **మేథున**న్తి రాగపరియుట్ఠానేన సదిసభావాపత్తియా మిథునానం ఇదం మేథునం, మతిత్థిఆదీనం రాగపరియుట్ఠానేన సదిసత్తాభావేపి తత్థ వీతిక్కమో రుళ్హియా “మేథున”న్తి వుచ్చతి.

పారాజికోతిపరాజితో, పరాజయమాపన్నోతి అత్థో. అయఞ్హి పారాజిక-సద్దో సిక్ఖాపదాపత్తిపుగ్గలేసు వత్తతి. తత్థ “అట్ఠానమేతం ఆనన్ద అనవకాసో, యం తథాగతో వజ్జీనం వా వజ్జిపుత్తకానం వా కారణా సావకానం పారాజికం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం సమూహనేయ్యా”తి (పారా. ౪౩) ఏవం సిక్ఖాపదే వత్తమానో వేదితబ్బో. “ఆపత్తి త్వం భిక్ఖు ఆపన్నో పారాజిక”న్తి (పారా. ౬౭) ఆపత్తియా. “న మయం పారాజికా, యో అవహటో, సో పారాజికో”తి (పారా. ౧౫౫) ఏవం పుగ్గలే. “పారాజికేన ధమ్మేన అనుద్ధంసేయ్యా”తిఆదీసు (పారా. ౩౮౪) పన ధమ్మే వత్తతీతి వదన్తి. యస్మా పన తత్థ ధమ్మోతి కత్థచి ఆపత్తి, కత్థచి సిక్ఖాపదమేవ అధిప్పేతం, తస్మా సో విసుం న వత్తబ్బో.

తత్థ సిక్ఖాపదం యో తం అతిక్కమతి తం పరాజేతి, తస్మా “పారాజిక”న్తి వుచ్చతి. ఆపత్తి పన యో నం అజ్ఝాపజ్జతి తం పరాజేతి, తస్మా “పారాజికా”తి వుచ్చతి. పుగ్గలో యస్మా పరాజితో పరాజయమాపన్నో, తస్మా “పారాజికో”తి వుచ్చతి. సిక్ఖాపదాపత్తీసు పారాజిక-సద్దో పరాజేతీతి “పారాజికో”తి కత్తుసాధనో, పుగ్గలే పన పరాజీయతీతి కమ్మసాధనోతి వేదితబ్బో. ‘‘**నరో**’’తి ఇమినా పుబ్బే వుత్తభిక్ఖుయేవ అధిప్పేతో. సామఞ్ఞజోతనా విసేసే అవతిట్ఠతీతి.

౧౨. యేభుయ్యక్ఖాయితేతి చతూసు కోట్ఠాసేసు ఏకకోట్ఠాసావసేసం కత్వా ఖాదితే. **ఉపడ్ఢక్ఖాయితే**తి సమభాగావసేసం ఖాదితే. థూలో అచ్చయో **థుల్లచ్చయో**, సోయేవ ఆపజ్జీయతీతి **ఆపత్తీతి థుల్లచ్చయాపత్తి**. పాచిత్తియాదయో సన్థాయేత్థ థుల్లచ్చయవోహారో, న పారాజికసఙ్ఘాదిసేసేతి దట్ఠబ్బం. **సేసే**తి అవసేసే ఉపకచ్ఛకాదీసు. వుత్తఞ్హి **అట్ఠకథాయం** “అవసేససరీరే ఉపకచ్ఛకాదీసు దుక్కట”న్తి (పారా. అట్ఠ. ౧.౫౯-౬౦). దుట్ఠు కతన్తి **దుక్కటం, దుక్కట**-సద్దో నియతనపుంసకత్తా ఇత్థిలిఙ్గస్సాపి **ఆపత్తి**-సద్దస్స సలిఙ్గేన విసేసనం హోతి.

౧౩. నిమిత్తమత్తం సేసేత్వా ఖాయితేపీతి ఏత్థ తిణ్ణమఞ్ఞతరం నిమిత్తం సేసేత్వా సకలసరీరే ఖాదితేపి. **పి**-సద్దో బ్యతిరేకే, పగేవ ఇతరేతి దీపేతి. తస్మిం **నిమిత్తే** అక్ఖాయితే వా యేభుయ్యక్ఖాయితే వాతి ద్విధా వుత్తేసు తీసు నిమిత్తేసు అఞ్ఞతరస్మిం నిమిత్తే మేథునం సేవతోపి **పరాజయో** పారాజికాపత్తి హోతీతి అధిప్పాయో . **సేవతోపీ**తి ఏత్థ **పి**-సద్దో అపేక్ఖాయం. తస్మా న కేవలం హేట్ఠా వుత్తానమేవాతి అపేక్ఖతి. సన్థతాదయో వికప్పా యథావుత్తనయేన ఏత్థాపి యోజేతబ్బా.

౧౪. “ఉద్ధుమాతాదిసమ్పత్తే”తి ఏత్థ “యదా పన సరీరం ఉద్ధుమాతకం హోతి కుథితం నీలమక్ఖికాసమాకిణ్ణం కిమికులసమాకులం నవహి వణముఖేహి పగ్ఘరితపుబ్బకుణపభావేన ఉపగన్తుమ్పి అసక్కుణేయ్యం, తదా పారాజికవత్థుఞ్చ థుల్లచ్చయవత్థుఞ్చ జహతి, తాదిసే సరీరే యత్థ కత్థచి ఉపక్కమతో దుక్కటమేవా”తి (పారా. అట్ఠ. ౧.౫౯-౬౦) **అట్ఠకథావచనతో సబ్బత్థాపి చా**తి అక్ఖాయితాదిసబ్బవికప్పోపగతాని పారాజికథుల్లచ్చయదుక్కటక్ఖేత్తాని

గహితానీతి దట్ఠబ్బం. తత్థాపి వీతిక్కమో అనాపత్తి న హోతీతి దస్సేతుమాహ ‘‘**దుక్కట**’’న్తి. ‘‘**ఖాయితక్ఖాయిత**’’న్తిఆదీసు ఖాయితక్ఖాయితఞ్చ నామేతం సబ్బం మతసరీరకేయేవ వేదితబ్బం, న జీవమానేతి యోజేతబ్బం.

౧౩. జీవమానే కథన్తి ఆహ ‘‘**ఛిన్దిత్వా పనా**’’తిఆది. తత్థ **వణసఙ్ఖేపతో**తి వణసఙ్గహతో. **తస్మి**న్తి యత్థ ఠితం నిమిత్తం ఉప్పాటితం, తస్మిం పదేసే. ఏత్థ దుతియో **పన**-సద్దో ఇధ అదస్సితం అట్ఠకథాయం ఆగతనయేన విఞ్ఞాయమానం అత్థవిసేసం జోతేతి. **అట్ఠకథాయ**హి “యదిపి నిమిత్తం సబ్బసో ఖాయితం, ఛవిచమ్మమ్పి నత్థి, నిమిత్తసణ్ఠానం పఞ్ఞాయతి, పవేసనం జాయతి, పారాజికమేవా”తి ఏవం అజీవమానే వుత్తవినిచ్ఛయానుసారేన జీవమానేపి ఛవిచమ్మమత్తం చే సబ్బసో ఉప్పాటితం, నిమిత్తసణ్ఠానం పఞ్ఞాయతి, పవేసనక్ఖమం హోతి, తత్థ సేవన్తస్స పారాజికమేవాతి విఞ్ఞాయమానమత్థం జోతేతీతి వుత్తం హోతి.

౧౬. తతో నిమిత్తతోతి సమ్బన్ధో. **పతితాయా**తి పతితాయం, అయమేవ వా పాఠో. **నిమిత్తతో**తి నిమిత్తప్పదేసతో పతితాయం మంసపేసియన్తి సమ్బన్ధో. ఛిన్దిత్వా వా తచ్ఛేత్వా వా పతితాయం తస్సం నిమిత్తమంసపేసియన్తి అత్థో. మేథునరాగేన ఉపక్కమన్తస్స దుక్కటం వినిద్దిసేతి యోజనా.

౧౭. ‘‘**నఖపిట్ఠిప్పమాణేపీ**’’తిఆదిగాథాయ “ఛిన్దిత్వా”తిఆదికా అట్ఠకథా ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బా. **సతీ**తి ఏత్థ “అవసిట్ఠే”తి పాఠసేసో. **జీవమానే**తి ఏత్థ “సరీరే”తి పాఠసేసో. జీవమానసరీరే పన ఛిన్దిత్వా తచ్ఛేత్వా నిమిత్తే ఉప్పాటితే నఖపిట్ఠిప్పమాణేపి మంసే, న్హారుమ్హి వా అవసిట్ఠే సతి మేథునం పటిసేవన్తో పరాజితోతి యోజనా.

౧౮. “కణ్ణచ్ఛిద్దక్ఖీ”తి గాథాయ “జీవమానే”తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం, “సరీరే”తి పాఠసేసో. “అస్సగోమహిసాదీన”న్తిఆదినా అస్సాదీనం వక్ఖమానత్తా పారిసేసతో “మనుస్సాన”న్తి లబ్భతి. మనుస్సానం జీవమానసరీరే కణ్ణ…పే.… వణేసు వాతి యోజనా. **వత్థికోసే**తి ముత్తపథబ్భన్తరే. **వణేసు వా**తి సత్థకాదీహి కతవణేసు. **అఙ్గజాత**న్తి తిలమత్తమ్పి అఙ్గజాతేకదేసం. **రాగా**తి మేథునరాగేన.

౧౯. **అవసేససరీరస్మి**న్తి కణ్ణచ్ఛిద్దాదియథావుత్తసరీరావయవవజ్జితసరీరప్పదేసే. తేనాహ ‘‘**ఉపకచ్ఛూరుకాదిసూ**’’తి **ఉపకచ్ఛం** నామ బాహుమూలన్తరం. **ఊరుకాదిసూ**తి ఊరువేమజ్ఝాదీసు. **ఆది**-సద్దేన వుత్తావసేసం సరీరప్పదేసం సఙ్గణ్హాతి. “అఙ్గజాత”న్తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం. “పవేసేత్వా”తి సామత్థియా లబ్భతి, అఙ్గజాతం తిలబీజమత్తం పవేసేత్వాతి వుత్తం హోతి. **వసా మేథునరాగస్స సేవమానస్సా**తి మేథునరాగేన వీతిక్కమన్తస్సాతి అత్థో. “సన్థతేనా”తిఆదినా వుత్తప్పకారో ఏత్థాపి యోజేతబ్బో.

౨౦. **అస్సగోమహిసాదీన**న్తి **ఆది**-సద్దేన గోకణ్ణగవజాదయో సఙ్గహితా. అస్సాదయో పాకటాయేవ. “మతాన”న్తి వక్ఖమానత్తా “జీవమానాన”న్తి సామత్థియా లబ్భతి. **సేవ**న్తి “వసా మేథునరాగస్సా”తి అనువత్తమానత్తా మేథునరాగవసేన తిలబీజమత్తమ్పి అఙ్గజాతప్పదేసం పవేసేన్తో థుల్లచ్చయం ఫుసేతి యోజనా. ఏత్థ చ “ఓట్ఠగద్రభదన్తీనం, అస్సగోమహిసాదిన”న్తి పాఠేన భవితబ్బం. ఏవఞ్హి సతి అట్ఠకథావసానే నిద్దిట్ఠేన పకారత్థవాచినా **ఆది**-సద్దేన థుల్లచ్చయవీతిక్కమారహనాసావత్థికోసవన్తో అవుత్తా సబ్బేపి సత్తా గయ్హన్తి. “అస్సగోమహిసాదీన”న్తి పఠమపాదావసానే నిద్దిట్ఠేన **ఆది**-సద్దేన ఓట్ఠగద్రభదన్తీనమ్పి సఙ్గహో హోతీతి తేసం పునవచనం నిరత్థకం సియాతి.

౨౧. తథా సేవమానస్స దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. **సబ్బతిరచ్ఛాన**న్తి తిరియం అఞ్చన్తి వడ్ఢన్తీతి తిరచ్ఛా, సబ్బే చ తే తిరచ్ఛా చాతి సబ్బతిరచ్ఛా, తేసం సబ్బతిరచ్ఛానం. ''**తథా**''తి ఇమినా "వసా మేథునరాగస్సా"తిఆదీనం పరామట్ఠత్తా సబ్బతిరచ్ఛానానం అక్ఖిఆదీసు తిలబీజమత్తమ్పి అఙ్గజాతప్పదేసం మేథునరాగేన పవేసేన్తస్స దుక్కటన్తి వుత్తం హోతి. ఏత్థాపి సన్థతాదివికప్పే నిద్దోసభావో న సక్కా వత్తున్తి తమ్పి యోజేతబ్బం.

౨౨. ఏవం తిరచ్ఛానానం జీవమానకసరీరే లబ్భమానా ఆపత్తియో దస్సేత్వా తేసంయేవ మతసరీరేపి సమ్భవనకఆపత్తియో దస్సేతుమాహ ''**తేస**''న్తిఆది. ''**తేస**''న్తి ఇమినా మనుస్సతిరచ్ఛానగతానం గహణన్తి వదన్తి. మనుస్సానం మతామతసరీరే పారాజికథుల్లచ్చయదుక్కటక్ఖేత్తేసు తిస్సన్నం ఆపత్తీనం దస్సితత్తా, పున గహణే పయోజనాభావా తే వజ్జేత్వా అనువత్తమానసబ్బతిరచ్ఛానన్తి ఇమినా యోజేతబ్బం, తేసం సబ్బతిరచ్ఛానగతానన్తి అత్థో. **అల్లసరీరేసూ**తి ఉద్ధుమాతకాదిభావమసమ్పత్తేసు అల్లమతసరీరేసు **తివిధే ఖేత్తస్మిం** అసన్థతే, సన్థతే వా సతి మేథునరాగస్స వసా సేవతో తివిధాపి ఆపత్తి సియాతి అనువత్తమానపదేహి సహ యోజనా.

తివిధే ఖేత్తస్మిన్తి మతమనుస్ససరీరే వుత్తనయేన అక్ఖాయితయేభుయ్యక్ఖాయితభేదే మగ్గత్తయసఙ్ఖాతే పారాజికక్ఖేత్తే చ యేభుయ్యక్ఖాయితఉపడ్ఢక్ఖాయితభేదే తస్మింయేవ మగ్గత్తయసఙ్ఖాతే చ, అక్ఖాయితయేభుయ్యక్ఖాయితభేదే కణ్ణచ్ఛిద్దక్ఖినాసావత్థికోసవణసఙ్ఖాతే చ థుల్లచ్చయక్ఖేత్తే ఉపడ్ఢక్ఖాయితయేభుయ్యక్ఖాయితభేదే తస్మింయేవ కణ్ణచ్ఛిద్దక్ఖినాసావత్థికోసవణసఙ్ఖాతే చ, అక్ఖాయితయేభుయ్యక్ఖాయితఉపడ్ఢక్ఖాయిత యేభుయ్యక్ఖాయితభేదే అవసేససరీరసఙ్ఖాతే దుక్కటక్ఖేత్తే చాతి తివిధేపి ఖేత్తే. **సతీ**తి విజ్జమానే. సన్థతే వా అసన్థతే వా మేథునరాగస్స వసా సేవతో యథారహం పారాజికథుల్లచ్చయదుక్కటసఙ్ఖాతా తివిధా ఆపత్తి భవేయ్యాతి అత్థో.

ఏతేసమేవ చ ఉద్ధుమాతాదిభావం సమ్పత్తే సరీరే సన్థతాదివుత్తవికప్పయుత్తేసు తీసు మగ్గేసు యత్థ కత్థచి మేథునరాగేన సేవతో ఆపజ్జితబ్బదుక్కటఞ్చ ఉద్ధుమాతాదిసమ్పత్తే సబ్బత్థాపి చ దుక్కటన్తి మనుస్ససరీరే వుత్తనయేన విఞ్ఞాతుం సక్కాతి ఇమస్మిం తిరచ్ఛానగతసరీరే విసేసమత్తం దస్సేతుం "తేసం అల్లసరీరేసూ"తిఆదీనం వుత్తత్తా దుక్కటం పుబ్బే వుత్తనయేన వేదితబ్బం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "కుథితకుణపే పన పుబ్బే వుత్తనయేనేవ సబ్బత్థ దుక్కట"న్తి.

౨౩. బహి ఛుపన్తస్సాతి యోజనా. **నిమిత్తం** ముత్తకరణం. ''**ఇత్థియా**''తి సామఞ్ఞేన వుత్తేపి చతుత్థగాథాయ "తిరచ్ఛానగతిత్థియా"తి వక్ఖమానత్తా పారిసేసతో ఇమినా మనుస్సామనుస్సిత్థీనమేవ గహణం, ఇమినా అమనుస్సిత్థియాపి గహణస్స. ఇమిస్సానన్తరగాథాయ ఇతో "ఇత్థియా"తి అనువత్తితే తత్రాపి అమనుస్సిత్థియాపి గహణం సియాతి తమ్పి వజ్జేత్వా కాయసంసగ్గసఙ్ఘాదిసేసస్స వత్థుభూతం మనుస్సిత్థిమేవ దస్సేతుం తత్థ వుత్తం "ఇత్థియా"తిఅధికవచనమేవ ఞాపకన్తి వేదితబ్బం.

మహాఅట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౫౯-౬౦) "ఇత్థినిమిత్తం మేథునరాగేన ముఖేన ఛుపతి, థుల్లచ్చయ"న్తి సామఞ్ఞేన వుత్తత్తా చ **ధమ్మక్ఖన్ధకే** "న చ భిక్ఖవే రత్తచిత్తేన అఙ్గజాతం ఛుపితబ్బం, యో ఛుపేయ్య, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి (మహావ॰ ౨౫౨) సామఞ్ఞవచనతో చ ఉద్ధుమాతాదిభావమసమ్పత్తాయ అల్లమతమనుస్సిత్థియా చ అక్ఖాయితే వా యేభుయ్యక్ఖాయితే వా నిమిత్తే సతి పారాజికవత్థుభావతో తత్థాపి బహి ఛుపన్తస్స థుల్లచ్చయన్తి అయమత్థోపి మతామతవిసేసం అకత్వా "ఇత్థియా"తి ఇమినావ సామఞ్ఞవచనేన గహేతబ్బో.

౨౪. **నిమిత్తేనాతి** అత్తనో అఙ్గజాతేన. **ముఖేనాతి** పకతిముఖేన. **నిమిత్తం ఇత్థియాతి** జీవమానకమనుస్సిత్థియా అఙ్గజాతం. యస్మా పన కాయసంసగ్గసిక్ఖాపదవినీతవత్థూసు **మతిత్థివత్థుమ్హి** మతిత్థియా సరీరే కాయసంసగ్గరాగేన యో ఛుపతి, తస్స "అనాపత్తి భిక్ఖు సఙ్ఘాదిసేసస్స, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి (పారా. ౨౮౧) వుత్తత్తా మతమనుస్సిత్థీ న గహేతబ్బా. తథేవ **యక్ఖివత్థుమ్హి** కాయసంసగ్గరాగేన యక్ఖినియా సరీరం యేన ఫుట్ఠం, తస్స "అనాపత్తి భిక్ఖు సఙ్ఘాదిసేసస్స, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి వుత్తత్తా, ఇధేవ ఉపరి దుతియసఙ్ఘాదిసేసే "పణ్డకే యక్ఖిపేతీసు, తస్స థుల్లచ్చయం సియా"తి (వి. వి. ౩౪౧) వక్ఖమానత్తా చ అమనుస్సిత్థీపి న గహేతబ్బా. తేన వుత్తం "జీవమానకమనుస్సిత్థియా అఙ్గజాత"న్తి. అన్తో పవేసేతుకామతాయ సతి కాయసంసగ్గరాగాసమ్భవతో "కాయసంసగ్గరాగేనా"తి ఇమినా చ బహి ఛుపితుకామతా విఞ్ఞాయతీతి "బహీ"తి అనువత్తనం వినాపి తదత్థో లబ్భతి. **గరుక**న్తి సఙ్ఘాదిసేసో.

౨౫. తథేవ బహి ఛుపన్తస్సాతి యోజనా, అన్తో అప్పవేసేత్వా బహియేవ ఛుపన్తస్సాతి వుత్తం హోతి. **ఉభయరాగేనాతి** కాయసంసగ్గరాగేన, మేథునరాగేన వా. **పురిసస్సాపీతి** జీవమానకపురిసస్సపి. **పి**-సద్దో న కేవలం వుత్తనయేన ఇత్థియా నిమిత్తం ఫుసన్తస్సేవ ఆపత్తి, అథ ఖో పురిసస్సాపీతి దీపేతి. "**నిమిత్త**"న్తి ముత్తకరణమేవ వుచ్చతి. "జీవమానకపురిసస్సా"తి అయం విసేసో కుతో లబ్భతీతి చే? "కాయసంసగ్గరాగేన వా మేథునరాగేన వా జీవమానకపురిసస్స వత్థికోసం అప్పవేసేన్తో నిమిత్తేన నిమిత్తం ఛుపతి, దుక్కట"న్తి ఇతో **అట్ఠకథా**వచనతో (పారా. అట్ఠ. ౧.౨౫-౬౦) లబ్భతి.

౨౬. అచిరవతితరన్తానం గున్నం పిట్ఠిం అభిరుహన్తా ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ మేథునరాగేన అఙ్గజాతేన అఙ్గజాతం ఛుపింసూతి ఇమస్మిం వత్థుమ్హి "న చ భిక్ఖవే రత్తచిత్తేన అఙ్గజాతం ఛుపితబ్బం, యో ఛుపేయ్య, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి (మహావ. ౨౫౨) ఆగతనయం దస్సేతుమాహ "**నిమిత్తేనా**"తిఆది. ఏత్థాపి "తథా"తి ఇమస్సానువత్తనతో "బహీ"తి లబ్భతి. అత్తనో **నిమిత్తేన** తిరచ్ఛానగతిత్థియా నిమిత్తం మేథునరాగతో బహి ఛుపన్తస్స థుల్లచ్చయం హోతీతి యోజనా.

౨౭. "మేథునరాగతో"తి ఇమినా బ్యవచ్ఛిన్నమత్థం దస్సేతుమాహ "**కాయసంసగ్గరాగేనా**"తిఆది. ఏత్థాపి "**కాయసంసగ్గరాగేనా**"తివచనసామత్థియా బహి ఛుపనం వేదితబ్బం. **నిమిత్తస్సాతి** పస్సావమగ్గస్స. **ఛుపనేతి** ఫుసనే.

౨౮. **తమావట్టకతేతి** ఏత్థ "తం ఆవట్టకతే"తి పదచ్ఛేదో. **ఆవట్టకతేతి** వివటే. "ముఖే"తి సమ్బన్ధిసద్దత్తా, అఞ్ఞస్స సమ్బన్ధినో చ అనిద్దిట్ఠత్తా సుతానులోమికానం సుతసమ్బన్ధస్సేవ బలవత్తా చ పురిమానన్తరగాథాయ "తిరచ్ఛానగతిత్థియా ముఖే"తి కిఞ్చాపి సుతస్సేవ సమ్బన్ధో విఞ్ఞాయతి, తథాపి ఇమాయ గాథాయ **వినీతవత్థుమ్హి** (పారా. ౭౩) "**అఞ్ఞతరో భిక్ఖు సివథికం గన్త్వా ఛిన్నసీసం పస్సిత్వా వట్టకతే ముఖే అచ్ఛుపన్తం అఙ్గజాతం పవేసేసీ**"తి దస్సితఛిన్నసీసవత్థుస్స సఙ్గహితత్తా మనుస్సముఖమేవ గహేతబ్బం సియా. తిరచ్ఛానగతానం, పన అమనుస్సానఞ్చ ముఖే తథా పవేసో నిద్దోసోతి వత్తుమసక్కుణేయ్యత్తా తత్థాపి ఇదమేవ ఉపలక్ఖణన్తి పారాజికప్పహోనకానం సబ్బేసం ముఖేతి దట్ఠబ్బం. తం అఙ్గజాతం. తత్థ ఆవట్టకతే పారాజికప్పహోనకానం **ముఖే ఆకాసగతం కత్వా** కత్థచి అఫుసాపేత్వా **నీహరన్తస్స** ఉక్ఖిపన్తస్స దుక్కటన్తి యోజనా. అథ వా తిరచ్ఛానానం ఆవట్టకతే ముఖేతి యోజేత్వా తదఞ్ఞసఙ్గహో ఉపలక్ఖణవసేన కాతబ్బో.

౨౯. **తథాతి** "ఆకాసగతం కత్వా"తి యథావుత్తప్పకారం పరామసతి. **చతూహి పస్సేహీతి** సహత్థే కరణవచనం. "**పస్సేహీ**"తి సమ్బన్ధిసద్దత్తా "నిమిత్తస్సా"తి సామత్థియా లబ్భతి. "**ఇత్థియా**"తి సామఞ్ఞసద్దత్తా "సబ్బస్సా"తి పాఠసేసో.

జాతివాచకత్తా ఏకవచనం. "**చతూహి పస్సేహి, హేట్ఠిమత్తల**"న్తి చ ఇమేసం సమ్బన్ధిపదస్స అనిద్దేసేపి మేథునపారాజికాధికారత్తా చ సన్థతచతుక్కస్స అట్ఠకథావసానే ఇమాయ గాథాయ సఙ్గహితస్స ఇమస్స వినిచ్ఛయస్స పరియోసానే "యథా చ ఇత్థినిమిత్తే వుత్తం, ఏవం సబ్బత్థ లక్ఖణం వేదితబ్బ"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౬౧-౬౨) నిమిత్తవినిచ్ఛయస్సాతిదేసస్స కతత్తా చ సామత్థియేన "నిమిత్తస్సా"తి లబ్భతి. ఇదమేవ "**పవేసేత్వా**"తి ఏతస్స ఆధారవసేన గహేతబ్బం. "అఙ్గజాత"న్తి అనువత్తతి.

ఏవం వాక్యం పూరేత్వా "యథా ఆవట్టకతే ముఖే అఙ్గజాతం పవేసేత్వా తమాకాసగతం కత్వా నీహరన్తస్స దుక్కటం, తథా సబ్బస్సా **ఇత్థియా** నిమిత్తే పస్సావమగ్గసఙ్ఖాతే అఙ్గజాతం పవేసేత్వా తస్స చతూహి పస్సేహి సహ **హేట్ఠిమత్తలం** చత్తారో పస్సే, హేట్ఠిమత్తలఞ్చ అచ్ఛుపన్తం ఆకాసగతం కత్వా నీహరన్తస్స దుక్కట"న్తి యోజేత్వా అత్థో వత్తబ్బో.

౩౦. **ఉప్పాటితోట్ఠమంసేసూతి** ఉప్పాటితం ఓట్ఠమంసం యేసన్తి విగ్గహో. **తేసు** దన్తేసు. **బహినిక్ఖన్తకేసు వాతి** పకతియా ఓట్ఠమంసతో బహి నిక్ఖమిత్వా ఠితేసు వా దన్తేసు. **వాయమన్తస్సాతి** అఙ్గజాతేన ఛుపన్తస్స.

౩౧. **అట్ఠిసఙ్ఘట్టనం కత్వాతి** నిమిత్తమంససన్నిస్సయాని అట్ఠీని సఙ్ఘట్టేత్వా. **మగ్గేతి** అట్ఠిసఙ్ఘాతమయే మగ్గే. **దువిధరాగతోతి** మేథునరాగేన వా కాయసంసగ్గరాగేన వా. **వాయమన్తస్సాతి** అఙ్గజాతం పవేసేత్వా చాలేన్తస్స.

౩౨. **ఆలిఙ్గన్తస్సాతి** పరిస్సజన్తస్స. **హత్థగాహాదీసు హత్థో** నామ కప్పరతో పట్ఠాయ యావ అగ్గనఖా. హత్థస్స, తప్పటిబన్ధస్స చ గహణం **హత్థగ్గాహో**. అవసేససరీరస్స, తప్పటిబన్ధస్స చ పరామసనం **పరామాసో. నిస్సన్దేహే** పన "మాతుగామస్స సరీరస్స వా తప్పటిబన్ధస్స వా హత్థేన గహణం హత్థగ్గాహో"తి వుత్తం, తం అట్ఠకథాయ న సమేతి. తస్మా యథావుత్తనయస్సేవ అట్ఠకథాసు ఆగతత్తా సోయేవ సారతో పచ్చేతబ్బో. పరామసేపి "హత్థేన సరీరస్స, తప్పటిబన్ధస్స చ పరామసన"న్తి యం తత్థ వుత్తం, తమ్పి న యుజ్జతి. అవసేససరీరావయవేనాపి పరామసతో దుక్కటమేవ హోతీతి. **చుమ్బనాదీసూతి ఆది**-సద్దేన వేణిగ్గాహాదిం సఙ్గణ్హాతి. "**అయం నయో**"తి ఏతేన "ఇత్థియా మేథునరాగేన హత్థగ్గాహాదీసు దుక్కట"న్తి ఇమమత్థం అతిదిసతి.

౩౩. మనుస్సామనుస్సేహి అఞ్ఞేసు తిరచ్ఛానగతేసు హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదేన మేథునధమ్మపారాజికవత్థుభూతే సత్తే దస్సేతుమాహ "**అపదే**"తిఆది. "**అపదే, ద్విపదే, చతుప్పదే**"తి ఇమేహి విసేసనేహి విసేసితబ్బం "సత్తనికాయే"తి ఇదం వత్తబ్బం. **అపదే** సత్తనికాయే. **అహయోతి** థలచరేసు ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదతో హత్థిగిలనకే అజగరే ఉపాదాయ హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదేన నాగా చ. **మచ్ఛాతి** జలజేసు ఉపరిమకోటియా పఞ్చసతయోజనికాని తిమిరపిఙ్గలాదిమచ్ఛే ఉపాదాయ హేట్ఠిమన్తతో పాఠీనపావుసాదయో మచ్ఛా చ. **ద్విపదే** సత్తనికాయే. **కపోతాతి** ఉపరిమకోటియా గరుళే ఉపాదాయ హేట్ఠిమన్తతో కపోతాకపోతపక్ఖీ చ. పారావతాతి కేచి. **చతుప్పదే** సత్తనికాయే. **గోధాతి** ఉపరిమకోటియా హత్థిం ఉపాదాయ హేట్ఠిమన్తతో గోధా చాతి **ఇమే** సత్తా. **హేట్ఠాతి** హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదతో. **పారాజికస్సవత్థూతి** మేథునధమ్మపారాజికస్స వత్థూనీతి పాఠసేసో.

౩౪. **సేవేతుకామతా** మేథునసేవాయ తణ్హా, తాయ మేథునరాగసఙ్ఖాతాయ సమ్పయుత్తం చిత్తం **సేవేతుకామతాచిత్తం. మగ్గేతి** వచ్చమగ్గాదీనం అఞ్ఞతరే **మగ్గే**. మగ్గస్స అత్తనో ముత్తకరణస్స పవేసనం. పబ్బజ్జాయ, పాతిమోక్ఖసంవరసీలస్స వా అన్తే వినాసే భవోతి **అన్తిమో**, పారాజికాపన్నో పుగ్గలో, తస్స వత్థు అన్తిమభావస్స కారణత్తా పారాజికాపత్తి **అన్తిమవత్థూతి**

వుచ్చతి, తదేవ పఠమం చతున్నం పారాజికానం ఆదిమ్హి దేసితత్తా పఠమన్తిమవత్థు, తస్స **పఠమన్తిమవత్థునో,** పఠమపారాజికస్సాతి వుత్తం హోతి.

౩౫. సామన్తా ఆపత్తిసమీపే భవం **సామన్తం,** పారాజికాపత్తియా సమీపే పుబ్బభాగే భవన్తి అత్థో. **సేసానం పన తిణ్ణమ్పీ**తి అవసేసానం అదిన్నాదానాదీనం తిణ్ణం పారాజికధమ్మానం. థుల్లచ్చయం సామన్తమితి ఉదీరితన్తి సమ్బన్ధో. కథముదీరితం? "ఫన్దాపేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి (పారా॰ ౯౪) దుతియే, "మనుస్సం ఉద్దిస్స ఓపాతం ఖణతి, పతిత్వా దుక్ఖవేదనం ఉప్పాదేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి, తతియే, "పటివిజానన్తస్స ఆపత్తి పారాజికస్స, అప్పటివిజానన్తస్స ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి (పారా॰ ౨౧౫) చతుత్థే సముదీరితం.

ఏత్థ చ చతుత్థపారాజికస్స థుల్లచ్చయాపత్తియా సామన్తాపత్తిభావో యస్స ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం సముల్లపతి, సో యావ న పటివిజానాతి, తావ సముల్లపనపచ్చయా థుల్లచ్చయాపత్తిసమ్భవే, సముల్లపితే తస్మిం సముల్లపితమత్థే పటివిజానన్తే పారాజికాపత్తిసమ్భవే చ యుజ్జతి. సో చ "అప్పటివిజానన్తస్స వుత్తే థుల్లచ్చయ"న్తి ఇమినావ సఙ్గహితోతి దట్ఠబ్బం.

౩౬. **అజానన్తస్స** వాతూపత్థద్ధం అఙ్గజాతం దిస్వా అత్తనో రుచియా వీతిక్కమం కత్వా మాతుగామేసు గచ్ఛన్తేసు అజానమానస్స, మహావనే దివా నిద్దుపగతభిక్ఖునో వియ పరేహి కిరియమానం అజానన్తస్సాతి వుత్తం హోతి. **తథేవా**తి ఇమినా "అనాపత్తీతి ఞాతబ్బ"న్తి ఇదమాకడ్ఢతి. **అస్సాదియన్తస్సా**తి భిక్ఖుపచ్చత్థికేసు అభిభవిత్వా వీతిక్కమం కరోన్తేసు చ కారాపేన్తేసు చ, సప్పముఖం పవిట్ఠకాలే వియ ఉత్తసిత్వా అనధివాసేన్తస్స చ, మహావనే దివావిహారోపగతభిక్ఖునో వియ పరోపక్కమం ఞత్వాపి కాయే ఆదిత్తఅగ్గినా వియ ఉత్తసిత్వా అనధివాసేన్తస్సాతి అత్థో. "అజానన్తస్సా"తి ఏత్థ అపి-సద్దో యోజేతబ్బో. బుద్ధసాసనే ఖీరసాగరసలిలనిమ్మలే సబ్బపఠమం పాతుభూతత్తా ఆది చ తం వీతిక్కమసఙ్ఖాతం కమ్మఞ్చాతి **ఆదికమ్మం,** తం ఏతస్స అత్థీతి ఆదికమ్మీ, ఏత్థ సుదిన్నో భిక్ఖు, తస్స **ఆదికమ్మినో**తి గహేతబ్బో. ఉపరిపి ఇమేసం పదానం ఆగతాగతట్ఠానే ఇమినావ నయేన అత్థో వేదితబ్బో. ఇధ చ ఉపరి సబ్బసిక్ఖాపదేసు చ నిదానాదివసేన సత్తరసవిధో సాధారణవినిచ్ఛయో పకిణ్ణకే సఙ్ఖేపతో, ఉత్తరే విత్థారతో చ ఆవి భవిస్సతి. తస్మా ఏత్థ న దస్సితోతి వేదితబ్బం.

౩౭-౩౮. **వినయే**తి వినయపిటకే. **అనయూపరమే**తి నేతి పాపేతి సీలసమ్పదం సమాధిసమ్పదం పఞ్ఞాసమ్పదఞ్చాతి **నయో,** కాయవచీద్వారేహి అవీతిక్కమసఙ్ఖాతో సంవరో, తప్పటిపక్ఖో అసంవరో **అనయో** నామ, తస్స ఉపరమో నివత్తి ఏత్థాతి అనయూపరమో, వినయో, తత్థ అనయూపరమే వినయే.

తతో ఏవ **పరమే** ఉక్కట్ఠే. అనయస్స వా ఉపరమే నివత్తనే **పరమే** ఉక్కట్ఠేతి గహేతబ్బం. పరా ఉత్తమా మా సాసనసిరీ ఏత్థాతి **పరమో,** వినయోతి ఏవమ్పి గహేతబ్బం. "వినయో నామ సాసనస్స ఆయూ"తి (దీ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.పఠమసఙ్గీతికథా; పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.పఠమసఙ్గీతికథా; ఖు॰ పా॰ అట్ఠ॰ ౫.మహాసఙ్గీతికథా; థేరగా॰ అట్ఠ॰ ౧.౨౫౧) వచనతో ఉత్తమసాసనసమ్పత్తియుత్తేతి అత్థో.

సుజనస్సాతి సోభణో జనో సుజనో, సిక్ఖాకామో అధిసీలసిక్ఖాయ సోభమానో పియసీలో కులపుత్తో, తస్స నయనే నయనూపమే వినయేతి సమ్బన్ధో. అనయూపరమత్తా, పరమత్తా చ సుజనస్స కులపుత్తస్స **నయనే** నయనూపమే.

సుఖానయనేతి లోకియలోకుత్తరభేదం సుఖం ఆనేతీతి సుఖానయనం, తస్మిం. ఇదఞ్చ "నయనే"తి ఏతస్స విసేసనం.

ఏతం విసేసనం కిమత్థన్తి చే? ఉపమాభావేన గహితపకతినయనతో ఇధ సమ్భవన్తం విసేసం దస్సేతున్తి వేదితబ్బం. కతరో సో విసేసోతి చే? పకతినయనం రాగదోసాదికిలేసూపనిస్సయో హుత్వా దిట్ఠధమ్మికసమ్పరాయికదుక్ఖస్స చ పచ్చయో హోతి. ఇదం పన వినయనయనం ఇమస్స కులపుత్తస్స ఏవం అహుత్వా ఏకంసేన మోక్ఖావహనసుఖస్సేవ పచ్చయో హోతీతి ఇమస్స విసేసస్స దస్సనత్థం. యథా వినయమవిరాధేత్వా పటిపజ్జనేన సిక్ఖనకసీలసంవరమూలకఅవిప్పటిసారాదిఅనుపాదిసేసపరినిబ్బానావసా- నఫలసమ్పత్తివసేన ఉప్పజ్జనకలోకియలోకుత్తరసుఖావహనే వినయేతి వుత్తం హోతి.

పధానరతోతి ఏత్థ "అపీ"తి పాఠసేసో. పధానే వినయాభియోగే రతోపి, వినయే అజ్ఝాయనసవనచిన్తనాదివసేన వాయమన్తోపీతి అత్థో. అథ వా "విరాగో సేట్ఠో ధమ్మాన"న్తి (ధ. ప. ౨౭౩; నేత్తి. ౧౭౦; కథా. ౮౭౨) వచనతో **పధానం** నిబ్బానం, తస్మిం రతోతి అత్థో . **సారమతే**తి "సార"న్తి అధిమతే. అథ వా సారం అభయగిరివాసీనం మహావిహారవాసీనం ఆచరియమతం ఏత్థాతి "**సారమతో**"తి వినయవినిచ్ఛయో వుత్తో, తస్మిం. **ఇధా**తి ఇమస్మిం వినయవినిచ్ఛయే. **రతో**తి అచ్చన్తాభిరతో. "**న రతో**"తి ఏత్థ న-కారం "రమతే"తి ఓసానపదేన యోజేత్వా యో పన న రమతేతి సమ్బన్ధో.

థేరనవమజ్ఝిమభిక్ఖుభిక్ఖునీనం అన్తరే **యో పన** పుగ్గలో నిచ్చపరివత్తనసవనానుస్సరణచిన్తనవసేన **న రమతే న** కీళతి, సో పుగ్గలో **వినయే పధానరతోపి** వినయపిటకే అజ్ఝయనసవనాదివసేన యుత్తపయుత్తోపి పటు హోతి కిం, న హోతేవాతి దస్సేతి. వినయపిటకే పాటవమాకఙ్ఖన్తేహి పఠమం తావేత్థ సక్కచ్చం అభియోగో కాతబ్బోతి అధిప్పాయో.

ఇమమేవత్థం ఆనిసంసపారంపరియపయోజనేన సహ దస్సేతుమాహ "**ఇమ**"న్తిఆది. **ఇమ**న్తి వుచ్చమానం వినయవినిచ్ఛయం, "అవేదీ"తి ఇమినా సమ్బన్ధో. "యో"తి పాఠసేసో. యో కులపుత్తో సతిసమ్పజఞ్ఞసద్ధాసమ్పన్నో **ఇమం** వినయవినిచ్ఛయం సమ్మా **అవేది** అఞ్ఞాసి. కిం భూతన్తి ఆహ "**హితవిభావన**"న్తి. లోకియలోకుత్తరసమ్పత్తియా మూలసాధనత్తా సీలమిధ హితం నామ, తం విభావేతి పకాసేతీతి హితవిభావనోతి విగ్గహో. "సీలే పతిట్ఠాయ...పే.... విజటయే జట"న్తి (సం. ని. ౧.౨౩, ౧౯౨; మి. ప. ౨.౧.౯) వుత్తత్తా సబ్బకిలేసజటావిజటనలోకుత్తరఞాణస్స పదట్ఠానసోపచారసాభిఞ్ఞారూపారూపఅట్ఠసమాధీనం పదట్ఠానతాయ సబ్బలోకియలోకుత్తరగుణసమ్పదానం మూలభూతేసు చతుపారిసుద్ధిసీలేసు పధానం పాతిమోక్ఖసంవరసీలం, తప్పకాసకత్తా అయం వినయవినిచ్ఛయో "హితవిభావనో"తి వుత్తో.

భావనన్తి భావీయతి పునప్పునం చేతసి నివేసీయతీతి భావనో, భావనీయోతి వుత్తం హోతి. హితవిభావకత్తాయేవ హితత్థీహి పునప్పునం చిత్తే వాసేతబ్బోతి వుత్తం హోతి, తం ఏవంవిధం వినయవినిచ్ఛయం. **సురసమ్భవ**న్తి రసీయతి అస్సాదీయతీతి రసో, సద్దరసో అత్థరసో కరుణాదిరసో విముత్తిరసో చ, సోభణో రసో ఏతస్సాతి **సురసో,** వినయవినిచ్ఛయో, తం సురసం. **భవం** భవన్తం, సన్తన్తి వుత్తం హోతి, సురసం సమానం, సురసం భూతన్తి అత్థో. కిం వుత్తం హోతి? "సిలేసో పసాదో సమతా మధురతా సుఖుమాలతా అత్థబ్యత్తి ఉదారతా ఓజో కన్తి సమాధీ"తి ఏవం వుత్తేహి కవిజనేహి అస్సాదేతబ్బసిలేసాదిదసవిధసద్దజీవితగుణసఙ్ఖాతసద్దరససమ్పత్తీహి చ సభావాఖ్యానం ఉపమా రూపకం దీపకం ఆవుత్తీతి ఏవమాదిక్కమనిద్దిట్ఠపఞ్చతింసఅత్థాలఙ్కారేసు అనురూపసభావాఖ్యానాదిప్పధానఅత్థాలఙ్కారసఙ్ఖాతఅత్థరససమ్పత్తీహి చ

యథాసమ్భవం పకాసితబ్బకరుణారసఅబ్భుతరససన్తరసాదీహి చ యుత్తత్తా సురసం ఇమం వినయవినిచ్ఛయన్తి వుత్తం హోతి.

అథ వా ఇమినా పకరణేన పధానతో విధీయమానపాతిమోక్ఖసంవరసీలస్స ఏకన్తేన సమాధిసంవత్తనికత్తా సమాధిస్స చ పఞ్ఞాయ పదట్ఠానత్తా పఞ్ఞాయ చ నిబ్బానపాపనతో మూలకారణం హుత్వా కమేన నిబ్బానామతఫలరససమ్పదాయకం ఇమం వినయవినిచ్ఛయం పరమస్సాదనీయరూపేన ధితివిముత్తిరసేన సురసభూతన్తి వుత్తం హోతీతి చ వేదితబ్బం. **సమ్భవన్తి** ఏత్థ **సం** వుచ్చతి సుఖం కాయికం చేతసికఞ్చ, తం భవతి ఏతస్మాతి సమ్భవో, వినయవినిచ్ఛయో, తం, కాయచిత్తసుఖానం మూలకారణభూతం, వుత్తనయేన సురసత్తా చ యథావుత్తరససమ్పదసారమహుస్సవేన సమ్భూతమానసికసుఖస్స, తంసముట్ఠానరూపనిస్సయకాయికసుఖస్స చ పభవభూతన్తి అత్థో. ఏత్తావతా ఇమస్స వినయవినిచ్ఛయస్స సమ్మా విఞ్ఞాతబ్బతాయ కారణం దస్సితం హోతి.

ఏవం నానాగుణరతనాకరం ఇమం వినయవినిచ్ఛయం సమ్పజానన్తో సో కులపుత్తో కిం హోతీతి చే? పాలినా ఉపాలినా సమో భవతి. **పాలినాతి** సాసనం పాలేతీతి "**పాలో**"తి వినయో వుచ్చతి, వుత్తఞ్హి "వినయో నామ సాసనస్స ఆయూ"తి (దీ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.పఠమసఙ్గీతికథా; పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.పఠమసఙ్గీతికథా; ఖు॰ పా॰ అట్ఠ॰ ౫.మహాసఙ్గీతికథా; థేరగా॰ అట్ఠ॰ ౧.౨౫౧) సో అస్స అత్థీతి **పాలీ,** పరియత్తిపటిపత్తిపటివేధవసేన తివిధసాసనస్స జీవితభూతవినయపఞ్ఞత్తిసఙ్ఖాతసాసనధరత్తా "పాలీ"తి లద్ధనామేన ఉపాలినా, "ఏతదగ్గం భిక్ఖవే మమ సావకానం భిక్ఖూనం వినయధరానం యదిదం ఉపాలీ"తి (అ॰ ని॰ ౧.౨౦౮, ౨౨౮) చతుపరిసమజ్ఝే నిసిన్నేన సద్ధమ్మవరచక్కవత్తినా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ముఖపదుమం వికాసేత్వా పకాసితఏతదగ్గట్ఠానేన విసేసతో సాయనరక్ఖనకభావేన పటిలద్ధపాలీతినామధేయ్యేన ఉపాలిమహాథేరేన సమో హోతీతి వుత్తం హోతి.

కస్మిం విసయే సమో భవతీతి చే? సాసనే. **సాసనే**తి యథావుత్తే తివిధే సాసనే, తత్రాపి థావరజఙ్గమసకలవత్థువిత్థారాధరమణ్డలసదిసే పటిపత్తిపటివేధద్వయధారే పరియత్తిసాసనే, తత్థాపి వినయకథాధికారత్తా లబ్భమానే వినయపిటకసఙ్ఖాతపరియత్తిసాసనేకదేసే సమో భవతీతి అత్థో.

కింభూతే సాసనే? మారబలిసాసనే. మారస్స బలి **మారబలి,** మారగోచరో, తస్స సాసనం హింసకం **మారబలిసాసనం,** తస్మిం. ఖన్ధాదీసు పఞ్చసు మారేసు పధానభూతకామరాగాదిపభవకిలేసమారస్స గోచరభావేన బలిసఙ్ఖాతఇత్థిసరీరాదినిస్సయఫోట్ఠబ్బాదివిసయస్స పరిచ్చజాపనత్థం "యో పన భిక్ఖు…పే॰… అసంవాసో"తిఆదినా (పారా॰ ౪౪) నయేన వుత్తత్తా తస్స మారబలిస్స హింసకం హోతీతి మారబలిసాసననామధేయ్యవినయపఞ్ఞత్తిసఙ్ఖాతసాసనేతి అత్థో.

అథ వా "బళిసేనపి జాలేన, హత్థేన కుమినేన వా"తి **ఉదకట్ఠకథాయ** వక్ఖమానత్తా బళిస-సద్దేన మచ్ఛమారణకణ్టకమాహ, తం మారస్స బళిసం అసతి ఖిపతి వజ్జేతీతి **మారబళిసాసనం,** తస్మిం, "సమన్తపాసో మారస్సా"తి వుత్తత్తా సంసారసాగరే పరివత్తమానకసంకిలేసదాసపుథుజ్జనసఙ్ఖాతమచ్ఛే గణ్హితుం మారమహాకేవట్టేన పక్ఖిత్తబళిససఙ్ఖాతఇత్థిరూపసద్దాదిపఞ్చకామగుణా- మిసావుతకామరాగాదికిలేసమహాబళిసం తదఙ్గప్పహానవీతిక్కమప్పహానాదివసేన పజహన్తే వినయపఞ్ఞత్తిసఙ్ఖాతే సాసనేతి అధిప్పాయో.

ఏత్థ చ సారమతే **ఇధ** ఇమస్మిం వినయవినిచ్ఛయే యో పన న రమతే, సో పుగ్గలో అనయూపరమే తతో ఏవ **పరమే** ఉత్తమే సుజనస్స సుఖానయనే **నయనే** నయనుపమే వినయే **రతో** అభిరతో **పధానరతోపి** వినయే అజ్ఝాయనాదీసు యోగమాపజ్జన్తోపి **పటు హోతి** పటుతరో హోతి కిం, న హోతేవ. తస్మా వినయే పాటవత్థినా ఏత్థేవ సక్కచ్చాభియోగో కాతబ్బోతి సఙ్ఖేపతో సాధిప్పాయా అత్థయోజనా వేదితబ్బా. అథ వా పధానే చతుబ్బిధే సమ్మప్పధానే వీరియే **రతో** అభిరతో **యో పన** నరో సారమతే **ఇధ** ఇమస్మిం వినయవినిచ్ఛయే యతో రమతే, అతో తస్మా సో అనయూపరమే సుజనస్స సుఖానయనే వినయే **పటు హోతి** కుసలో హోతీతి యోజనాతి నో ఖన్తి.

హితవిభావనం హితప్పకాసకం **భావనం** భావనీయం ఆసేవితబ్బం **సురసమ్భవం** సురసం సమానం సురసం భూతం **సమ్భవం** సుఖహేతుకం **ఇమం** వినయవినిచ్ఛయం యో **అవేది** అఞ్ఞాసి, సో పుగ్గలో **మారబలిసాసనే** మారవిసయప్పహానకరే, అథ వా మారబలిసస్స మారస్స వత్థుకామామిసావుతకిలేసకామబలిసస్స అసనే వజ్జమానే **సాసనే** తివిధేపి జినసాసనే, తత్థాపి పటిపత్తిపటివేధానం పతిట్ఠానభూతే పరియత్తిసాసనే, తత్రాపి సకలసాసనస్స జీవితసమానే వినయపణ్ణత్తిసఙ్ఖాతపరియత్తిసాసనేకదేసే **పాలినా** వినయపరియత్తియం ఏతదగ్గే ఠపనేన సాసనపాలనే తంమూలభావతో పాలసఙ్ఖాతవినయపరియత్తియా పసత్థతరేన **ఉపాలినా** ఉపాలిమహాథేరేన సమో భవతీతి యోజనా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా

వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

పఠమపారాజికకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

దుతియపారాజికకథావణ్ణనా

౩౮. ఇదాని దుతియం పారాజికవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ‘‘**ఆదియన్తో**’’తిఆది. తత్థ “థేయ్యచిత్తేనా”తి పాఠసేసో. సో చ పచ్చత్తేకవచనన్తేహి సబ్బపదేహి యోజేతబ్బో, థేయ్యచిత్తేన **ఆదియన్తో** పరాజితోతి సమ్బన్ధో. పరసన్తకం ఆరామాదిం అభియుఞ్జిత్వా సామికం పరాజేత్వా థేయ్యచిత్తేన గణ్హన్తో తదత్థాయ కతే పుబ్బపయోగే దుక్కటం, సామికస్స విమతుప్పాదనే థుల్లచ్చయఞ్చ ఆపజ్జిత్వా తస్స చ అత్తనో చ ధురనిక్ఖేపేన పాతిమోక్ఖసంవరసీలసమ్పత్తియా అదాయాదో హుత్వా పరాజితో హోతీతి వుత్తం హోతి.

‘‘**తథా**’’తి చ ‘‘**అపీ**’’తి చ ‘‘**పరాజితో**’’తి చ “థేయ్యచిత్తేనా”తి ఇమినా సహ ఏకతో కత్వా ‘‘**హరన్తో**’’తిఆదీహి చతూహిపి పదేహి యోజేతబ్బం. థేయ్యచిత్తేన **హరన్తోపి** తథా పరాజితోతి యోజనా సీసాదీహి పరసన్తకం భణ్డం హరన్తో థేయ్యచిత్తేన భణ్డస్స ఆమసనే దుక్కటఞ్చ ఫన్దాపనే థుల్లచ్చయఞ్చ ఆపజ్జిత్వా సీసతో ఖన్ధోహరణాదిపయోగం కరోన్తోపి తథా పరాజితో హోతీతి అత్థో.

థేయ్యచిత్తేన **అవహరన్తోపి** తథా పరాజితోతి యోజనా. అయం పనేత్థ అత్థో – అఞ్ఞేహి సఙ్గోపనాదిం సన్ధాయ అత్తని ఉపనిక్ఖిత్తభణ్డం “దేహి మే భణ్డ”న్తి చోదియమానో “న మయా గహిత”న్తిఆదినా ముసా వత్వా థేయ్యచిత్తేన గణ్హన్తోపి తస్స

విమతుప్పాదనే థుల్లచ్చయమాపజ్జిత్వా తథేవ ధురనిక్ఖేపేన పరాజితో హోతీతి. “నాహం అగ్గహేసి”న్తిఆదినా అవజానిత్వా పటిక్ఖిపిత్వా హరన్తో “అవహరన్తో”తి వుత్తో.

థేయ్యచిత్తేన **ఇరియాపథం వికోపేన్తోపి** తథా పరాజితోతి యోజనా. యం పన అఞ్ఞోసం భణ్డహారణకమనుస్సాదీనమఞ్ఞతరం “తేన భణ్డేన సహ గచ్ఛామీ”తి భణ్డం హరన్తం థేయ్యచిత్తేన నివారేత్వా అత్తనా ఇచ్ఛితదిసాభిముఖం కత్వా తస్స పకతిఇరియాపథం వికోపేన్తోపి పఠమపాదుద్ధారేన థుల్లచ్చయమాపజ్జిత్వా దుతియపదవారాతిక్కమేన తథేవ పరాజితో హోతీతి అత్థో.

థేయ్యచిత్తేన **ఠానా చావేన్తోపి** తథా పరాజితోతి యోజనా. థలాదీసు ఠితం భణ్డం థేయ్యచిత్తేన అవహరితుకామతాయ ఠితట్ఠానతో అపనేన్తోపి దుతియపరియేసనాదీసు ఆమసనావసానేసు సబ్బేసుపి పయోగేసు దుక్కటాని చ ఫన్దాపనే థుల్లచ్చయఞ్చ ఆపజ్జిత్వా ఉపరి వక్ఖమానప్పకారేసు వియ ఠితట్ఠానతో కేసగ్గమత్తమ్పి అపనేన్తో తథేవ పరాజితో హోతీతి అత్థో.

ఏవమేతాయ గాథాయ “ఆదియేయ్య హరేయ్య అవహరేయ్య ఇరియాపథం వికోపేయ్య ఠానాచావేయ్య సఙ్కేతం వీతినామేయ్యా”తి (పారా॰ ౯౨) పదభాజనాగతేసు ఛసు పదేసు ఆదో పఞ్చ పదాని సఙ్గహేత్వా ఛట్ఠం పదం కస్మా న సఙ్గహితన్తి చే? అయం గాథా న తంపదభాజనం దస్సేతుం వుత్తా, అథ ఖో తేసం పదానం వినిచ్ఛయం సన్ధాయ **అట్ఠకథాసు** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౯౨) వుత్తపఞ్చవీసతిఅవహారే దస్సేతుం తదవయవభూతపఞ్చపఞ్చకాని దస్సేతుకామేన వుత్తా, తస్మా ఏత్థ ఛట్ఠం పదం న వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. అథ వా వక్ఖమానే తతియపఞ్చకే నిస్సగ్గియావహారపదేన, పఞ్చమపఞ్చకే పరికప్పావహారపదేన చ సఙ్గయ్హమానత్తా ఏత్థ నానేకభణ్డపఞ్చకద్వయం అసఙ్కరతో దస్సేతుం ఛట్ఠం పదం న గహితన్తి వేదితబ్బం.

౪౦. ఇమస్మిం అదిన్నాదానపారాజికే వత్థుమ్హి ఓతిణ్ణే కత్తబ్బవినిచ్ఛయస్స పఞ్చవీసతిఅవహారానం అఙ్గాని హోన్తి, తే చ నానాభణ్డపఞ్చకం ఏకభణ్డపఞ్చకం సాహత్థికపఞ్చకం పుబ్బపయోగపఞ్చకం థేయ్యావహారపఞ్చకన్తి నిద్దిట్ఠా పఞ్చపఞ్చకభేదా, తత్థ ఇమాయ గాథాయ నానేకభణ్డపఞ్చకద్వయప్పభేదే దస అవహారే సఙ్గహేత్వా అవసేసపఞ్చకత్తయం దస్సేతుం **“తత్థా”**తి ఆరద్ధం. తత్థ **తత్థా**తి తిస్సం గాథాయం. **నానేకభణ్డాన**న్తి నానా, ఏకో చ భణ్డో యేసన్తి విగ్గహో. సవిఞ్ఞాణకఅవిఞ్ఞాణకభణ్డవసేన నానాభణ్డపఞ్చకఞ్చ సవిఞ్ఞాణకభణ్డవసేనేవ ఏకభణ్డపఞ్చకఞ్చ వేదితబ్బం. పఞ్చ పరిమాణా యేసన్తే **పఞ్చకా,** తేసం. **అవహారా**తి అవహరణాని, చోరకమ్మానీతి వుత్తం హోతి. **ఏతే**తి అనన్తరగాథాయ “ఆదియన్తో”తిఆదినా నిద్దిట్ఠా ఆదియన్తాదయో. పటిపత్తిసన్తానే విసేసం వినిచ్ఛయం భావేతి ఉప్పాదేతీతి విభావీ, వినయధరో, తేన **విభావినా. విఞ్ఞాతబ్బా**తి పరేసం ఆరామాదిసవిఞ్ఞాణకవత్థూని వా దాసమయూరాదిం కేవలం సవిఞ్ఞాణకవత్థుమత్తం వా అవహరితుం కతా యథావుత్తసరూపా ఆదియనాదయో ఠానాచావనపరియోసానా పఞ్చ అవహారా యథావుత్తనానాభణ్డఏకభణ్డవిసయా హుత్వా పవత్తన్తీతి నానాభణ్డపఞ్చకం ఏకభణ్డపఞ్చకన్తి దస అవహారా భవన్తీతి వినయధరేన ఓతిణ్ణస్స వత్థునో వినిచ్ఛయోపకారకత్తా తథతో ఞాతబ్బాతి అత్థో.

౪౧. ఏవం పఞ్చవీసతి అవహారే దస్సేతుం వత్తబ్బేసు పఞ్చసు పఞ్చకేసు నానేకభణ్డపఞ్చకాని ద్వే దస్సేత్వా ఇదాని అవసేసపఞ్చకత్తయం దస్సేతుమాహ **“సాహత్థా”**తిఆది. తత్థ **సాహత్థో**తి సకో హత్థో, తేన నిబ్బత్తో, తస్స వా సమ్బన్ధీతి

సాహత్థో, అవహారో, చోరేన సహత్థా కతో అవహారోతి అత్థో. **ఆణత్తికో చేవా**తి ఆణత్తియా నిబ్బత్తో ఆణత్తికో, అవహారో, చోరస్స "ఇమం నామ భణ్డం గణ్హా"తి యస్స కస్సచి ఆణాపనేన సిద్ధో అవహారో చ. **నిస్సగ్గో**తి నిస్సజ్జనం నిస్సగ్గో, అవహారో, సుఙ్కఘాతట్ఠానే, పరికప్పితోకాసే వా ఠత్వా భణ్డస్స బహి పాతనన్తి వుత్తం హోతి.

అత్థసాధకోతి పారాజికాపత్తిసఙ్ఖాతం అత్థం సాధేతీతి అత్థసాధకో, సో అవహారో చ యథాణత్తికం అవిరాధేత్వా ఏకంసేన అవహరన్తస్స "అసుకస్స భణ్డం అవహరా"తి అవిసేసేన వా అవహరితబ్బవత్థువిసేసో గహణకాలో గహణదేసో గహణాకారో చాతి ఏవమాదివిసేసానమఞ్ఞతరేన విసేసేత్వా వా ఆణాపనఞ్చ ఏకంసేన పాదగ్ఘనకతేలపివనకం ఉపాహనాదికిఞ్చివత్థుం తేలభాజనాదీసు పాతనాదిప్పయోగో చాతి ఏవమాదిప్పయోగో చ కిరియాసిద్ధియా పురేతరమేవ పారాజికసఙ్ఖాతస్స అత్థస్స సాధనతో అత్థసాధకో అవహారో చాతి వుత్తం హోతి.

ధురనిక్ఖేపనఞ్చాతి ధురస్స నిక్ఖిపనం ధురనిక్ఖేపనం, తఞ్చ అవహారో, పరసన్తకానం ఆరామాదీనం అభియోగవిసయే చ ఉపనిక్ఖిత్తస్స భణ్డాదినో విసయే చ చోరస్స సామినో విస్సజ్జనే చ సామినో చ, యదా కదాచి యథాకథఞ్చి గణ్హిస్సామీతి గహణే నిరుస్సాహభావసఙ్ఖాతో ధురనిక్ఖేపావహారో చాతి వుత్తం హోతి. ఇతి ఇదం ధురనిక్ఖేపనఞ్చ యథావుత్తప్పకారం సాహత్థాదిచతుక్కఞ్చ పఞ్చన్నం అవహారానం సమూహో **పఞ్చకం,** సాహత్థాదిపఞ్చకం "**సాహత్థపఞ్చక**"న్తి వుచ్చతి. **ఆది**-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠోతి వేదితబ్బం.

౪౨. పుబ్బసహపయోగా చాతి ఏత్థ "పుబ్బపయోగో సహపయోగో"తి పయోగ-సద్దో పచ్చేకం యోజేతబ్బో. "ఆణత్తివసేన పుబ్బపయోగో వేదితబ్బో"తి **అట్ఠకథా**వచనతో (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౯౨) యథాణత్తికమవిరాధేత్వా గణ్హతో "అసుకస్స ఇత్థన్నామం భణ్డం అవహరా"తి ఆణాపనం **పుబ్బపయోగో** నామ అవహారో. కాయేన, వాచాయ వా పయుజ్జనం ఆణాపనం **పయోగో**, ఆణత్తస్స భణ్డగ్గహణతో పుబ్బత్తా పుబ్బో చ సో పయోగో చాతి **పుబ్బపయోగో** అవహారోతి దట్ఠబ్బం. "ఠానాచావనవసేన సహపయోగో వేదితబ్బో"తి **అట్ఠకథా**వచనస్స ఉపలక్ఖణపదత్తా ఠానాచావనఞ్చ పరాయత్తభూమిగహణే ఖీలసఙ్కమనాదికఞ్చ సహపయోగో అవహారోతి వేదితబ్బో.

సంవిదాహరణన్తి బహూహి ఏకతో హుత్వా "ఇదం నామ భణ్డం అవహరిస్సామా"తి సంవిదహిత్వా సబ్బేహి, ఏకతో వా సబ్బేసం అనుమతియా ఏకేన వా గన్త్వా పరసన్తకస్స థేయ్యచిత్తేన హరణసఙ్ఖాతో సంవిదావహారో చ. సమం ఏకీ హుత్వా విసుం ఏకేనాపి థేయ్యచిత్తేన పాదే వా పాదారహే వా గహితే కతమన్తనానం సబ్బేసమ్పి పారాజికం హోతీతి దట్ఠబ్బం . సంవిదహిత్వా మన్తేత్వా అవహరణం **సంవిదాహరణం**. నిరుత్తినయేన సద్దసిద్ధి వేదితబ్బా. "సంవిదాహరణ"న్తి "సంవిదావహారో"తి ఇమస్స వేవచనం. "సమ్బహులా సంవిదహిత్వా ఏకో భణ్డం అవహరతి, ఆపత్తి సబ్బేసం పారాజికస్సా"తి (పారా॰ ౧౧౮) వచనతో ఏవం సహకతమన్తనేసు ఏకేనాపి థేయ్యచిత్తేన పాదే వా పాదారహే వా గహితే కతమన్తనానం సబ్బేసం పారాజికం హోతీతి దట్ఠబ్బం.

సఙ్కేతకమ్మన్తి పుబ్బణ్హాదికాలపరిచ్ఛేదేన సఞ్జాననం **సఙ్కేతో,** తేన కతం కమ్మం అవహరణం సఙ్కేతకమ్మం నామ. తం పన పురేభత్తాదీసు కఞ్చి కాలం పరిచ్ఛిన్దిత్వా "ఇమస్మిం కాలే ఇత్థన్నామం భణ్డం అవహరా"తి వుత్తే తస్మింయేవ కాలే తంయేవ యథావుత్తం భణ్డం అవహరతి చే, సఙ్కేతకారకస్స సఙ్కేతక్ఖణేయేవ పారాజికన్తి సఙ్ఖేపతో వేదితబ్బం.

నేమిత్తన్తి పరభణ్డావహారస్స హేతుత్తా అక్ఖినిఖణనాది **నిమిత్తం** నామ, తేన నిబ్బత్తం నేమిత్తం, అవహరణసఙ్ఖాతకమ్మం అవహారో. "మయా అక్ఖిమ్హి నిఖణితే వా భముమ్హి ఉక్ఖిత్తే వా ఇత్థన్నామం భణ్డం అవహరా"తి ఆణత్తేన తం నిమిత్తం దిస్వా వుత్తమేవ భణ్డం వుత్తనియామమవిరాధేత్వా గహితం చే, నిమిత్తకారకస్స నిమిత్తకరణక్ఖణేయేవ పారాజికం హోతి. వుత్తనియామం విరాధేత్వా గహితం చే, నిమిత్తకారకో ముచ్చతి, అవహారకస్సేవ పారాజికం. పుబ్బపయోగో ఆది యస్స తం **పుబ్బపయోగాది,** పుబ్బపయోగాది చ తం పఞ్చకఞ్చాతి విగ్గహో.

౪౩. థెయ్యఞ్చ పసయ్హఞ్చ పరికప్పో చ పటిచ్ఛన్నో చ కుసో చ **థెయ్యపసయ్హపరికప్పపటిచ్ఛన్నకుసా,** తే ఆదీ ఉపపదభూతా యేసం అవహారానం తే **థెయ్య...పే.... కుసాదికా** , అవహారా, ఇమినా థెయ్యావహారో చ...పే.... కుసావహారో చాతి వుత్తం హోతి. తత్థ **థెయ్యావహారోతి థేనో** వుచ్చతి చోరో, తస్స భావో **థెయ్యం,** ఏత్థ న-కారలోపో నిరుత్తినయేన దట్ఠబ్బో, తేన అవహరణం థెయ్యావహారో, సన్ధిచ్ఛేదాదివసేన అదిస్సమానేన గహణఞ్చ కూటమానకూటకహాపణాదీహి వఞ్చేత్వా గహణఞ్చ థెయ్యావహారో.

పసయ్హ అభిభవిత్వా అవహరణం **పసయ్హావహారో,** గామవిలోపకా వియ సామికే అభిభవిత్వా గహణఞ్చ రాజభటాదయో వియ అభిభవిత్వా నిబద్ధకరగ్గహణే అధికగ్గహణఞ్చ పసయ్హావహారో.

వత్థసుత్తాదికం పరిచ్ఛిజ్జ కప్పేత్వా అవహరణం **పరికప్పావహారో,** సో చ భణ్డోకాసపరికప్పవసేన దువిధో హోతి. తత్థ నిక్ఖిత్తభణ్డం అన్ధకారప్పదేసం పవిసిత్వా సుత్తాదిభణ్డాని తత్థ నిక్ఖిత్తాని, తే పేళాదయో గణ్హన్తస్స "వత్థాని చే గణ్హిస్సామి, సుత్తాని చే న గణ్హిస్సామీ"తిఆదినా నయేన పరికప్పేత్వా ఉక్ఖిపనం భణ్డపరికప్పపుబ్బకత్తా **భణ్డపరికప్పావహారో** నామ. ఆరామపరివేణాదీని పవిసిత్వా లోభనీయం భణ్డం దిస్వా గబ్భపాసాదతలపముఖమాళకపాకారద్వారకోట్ఠకాదిం యం కిఞ్చి ఠానం పరికప్పేత్వా "ఏత్థన్తరే దిట్ఠో చే, ఓలోకేతుం గహితం వియ దస్సామి, నో చే, హరిస్సామీ"తి పరికప్పేత్వా ఆదాయ గన్త్వా పరికప్పితట్ఠానాతిక్కమో ఓకాసపరికప్పపుబ్బకత్తా **ఓకాసపరికప్పావహారో** నామాతి సఙ్ఖేపతో వేదితబ్బో.

తిణపణ్ణాదీహి పటిచ్ఛన్నస్స భణ్డస్స అవహరణం **పటిచ్ఛన్నావహారో,** ఉయ్యానాదీసు కీళమానేహి వా సఙ్ఘపరివిసన్తేహి వా మనుస్సేహి ఓముఞ్చిత్వా ఠపితం అలఙ్కారాదికం యం కిఞ్చి భణ్డం దిస్వా "ఓణమిత్వా గణ్హన్తే ఆసఙ్కన్తీ"తి ఠత్వా తిణపణ్ణపంసువాలుకాదీహి పటిచ్ఛాదేత్వా సామికేసు పరియేసిత్వా అదిస్వా సాలయేసు గతేసు పచ్ఛా థెయ్యచిత్తేన గహణఞ్చ తదేవ భణ్డం కద్దమాదీసు థెయ్యచిత్తేన అఙ్గుట్ఠాదీహి పీళేత్వా ఓసీదాపేత్వా హేట్ఠాభాగేన ఫుట్ఠట్ఠానం ఉపరిభాగేన అతిక్కమనఞ్చ పటిచ్ఛన్నావహారోతి వుత్తం హోతి.

కుసేన అవహారో **కుసావహారో,** థెయ్యచిత్తేన కుసం సఙ్కామేత్వా పరకోట్ఠాసస్స అగ్ఘేన మహన్తస్స వా సమసమస్స వా గహణన్తి అత్థో. యో పన భిక్ఖు కుసపాతనేన సఙ్ఘస్స చీవరేసు భాజియమానేసు అత్తనో కోట్ఠాసేన సమం వా అధికం వా ఊనకం వా అగ్ఘేన పఞ్చమాసకం వా అతిరేకపఞ్చమాసకం వా అగ్ఘనకం అఞ్ఞస్స కోట్ఠాసం అవహరితుకామో అత్తనో కోట్ఠాసే పతితం కుసం పరకోట్ఠాసే పాతేతుకామో ఉద్ధరతి, తఙ్ఖణే చ పరస్స కోట్ఠాసే పాతితక్ఖణే చ న పారాజికం అనాపజ్జిత్వా పరకోట్ఠాసతో పరనామలిఖితం కుసం ఉక్ఖిపన్తో తతో కేసగ్గమత్తమ్పి అపనామేతి, పారాజికో హోతి. యది పఠమం పరకోట్ఠాసతో కుసం ఉద్ధరతి, ఉద్ధటక్ఖణే చ అత్తనో కోట్ఠాసే పాతితక్ఖణే చ సకనామలిఖితం కుసం ఉద్ధరణక్ఖణే చ పారాజికం అనాపజ్జిత్వా పరకోట్ఠాసే పాతనక్ఖణే హత్థతో కేసగ్గమత్తమ్పి ముత్తే పారాజికో హోతి.

యది ద్వేపి కుసే పటిచ్ఛాదేత్వా సబ్బేసు భిక్ఖూసు సకసకకోట్ఠాసం ఆదాయ గతేసు యస్మిం కుసం పటిచ్ఛాదేసి, తస్స సామికేన ఆగన్త్వా "మయ్హం కుసో కస్మా న దిస్సతీ"తి వుత్తే చోరో "మయ్హమ్పి కుసో న దిస్సతీ"తి వత్వా అత్తనో కోట్ఠాసం తస్స సన్తకం వియ దస్సేత్వా తస్మిం వివదిత్వా వా అవివదిత్వా వా గహేత్వా గతే ఇతరం కోట్ఠాసం ఉద్ధరతి చే, ఉద్ధటక్ఖణేయేవ పారాజికో హోతి. యది పరో "మయ్హం కోట్ఠాసం తుయ్హం న దేమి, త్వం తుయ్హం కోట్ఠాసం విచినిత్వా గణ్హాహీ"తి వదతి, ఏవం వుత్తే సో అత్తనో అస్సామికభావం జానన్తోపి పరస్స కోట్ఠాసం ఉద్ధరతి, ఉద్ధటక్ఖణే పారాజికో హోతి. యది పరో వివాదభీరుకత్తా "కిం వివాదేనా"తి చిన్తేత్వా "మయ్హం వా పత్తం హోతు తుయ్హం వా, వరకోట్ఠాసం త్వం గణ్హాహీ"తి వదేయ్య, దిన్నకం నామ గహితం హోతీతి పారాజికం న హోతీతి. యది "తవ రుచ్చనకం గణ్హాహీ"తి వుత్తో వివాదభయేన అత్తనో పత్తం వరభాగం ఠపేత్వా లామకభాగం గహేత్వా గతో, చోరో పచ్ఛా గణ్హన్తో విచితావసేసం నామ అగ్గహేసీతి పారాజికో న హోతి. ఏవం కుసావహారవినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. అయమేత్థ పఞ్చవీసతియా అవహారేసు సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన **సమన్తపాసాదికాయ** వినయసంవణ్ణనాయ వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

౪౪. ఏత్తావతా అదిన్నాదానపారాజికస్స వినిచ్ఛయావయవరూపేన ఉగ్గహేతబ్బే పఞ్చవీసతి అవహారే దస్సేత్వా ఇదాని అదిన్నాదానవినిచ్ఛయే సమ్పత్తే సహసా ఆపత్తిం అనారోపేత్వా పఠమం ఓలోకేతబ్బాని పఞ్చ ఠానాని దస్సేతుం **''వత్థుకాలగ్ఘదేసే చా''**తిఆది ఆరద్ధం.

తత్థ **వత్థు** నామ అవహటభణ్డం. కిం వుత్తం హోతి? అవహారకేన "మయా ఇత్థన్నామం భణ్డం అవహట"న్తి వుత్తేపి తస్స భణ్డస్స సస్సామికఅస్సామికభావం ఉపపరిక్ఖిత్వా సస్సామికం చే, అవహారకాలే తేసం సాలయభావం వా నిరాలయభావం వా నియమేత్వా సాలయకాలే చే గహితం, భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా మాసకం వా ఊనమాసకం వా హోతి, దుక్కటేన, అతిరేకమాసకం వా ఊనపఞ్చమాసకం వా హోతి, థుల్లచ్చయేన, పఞ్చమాసకం వా అతిరేకపఞ్చమాసకం వా హోతి, పారాజికేన కాతబ్బో. సామికానం నిరాలయకాలే చే గహితం, నత్థి పారాజికం. భణ్డసామికే పన భణ్డం ఆహరాపేన్తే తం వా భణ్డం తదగ్ఘనకం వా దాతబ్బన్తి.

కాలో నామ అవహారకాలో. భణ్డం నామేతం కదాచి మహగ్ఘం హోతి, కదాచి సమగ్ఘం. తస్మా అవహటభణ్డస్స అగ్ఘం పరిచ్ఛిన్దన్తేహి అవహటకాలానురూపం కత్వా పరిచ్ఛిన్దనత్థం కాలవినిచ్ఛయో కాతబ్బోతి వుత్తం హోతి.

అగ్ఘో నామ అవహటభణ్డస్స అగ్ఘో. ఏత్థ చ సబ్బదా భణ్డానం అగ్ఘో సమానరూపో న హోతి, నవభణ్డం మహగ్ఘం హోతి, పురాణం చే సమగ్ఘం. తస్మా అవహారకాలే భణ్డస్స నవభావం వా పురాణభావం వా నియమేత్వా అగ్ఘో పరిచ్ఛిన్దితబ్బోతి అధిప్పాయో.

దేసో చాతి భణ్డావహారదేసో. ఏత్థ చ సబ్బస్సాపి భణ్డస్స ఉట్ఠానదేసే సమగ్ఘం హుత్వా అఞ్ఞత్థ మహగ్ఘత్తా అవహటభణ్డే అగ్ఘం పరిచ్ఛిన్దిత్వా తదనురూపా ఆపత్తియో నియమన్తేహి అగ్ఘం పరిచ్ఛిన్దనత్థాయ అవహారదేసం నియమేత్వా తస్మిం దేసే అగ్ఘవసేన తదనురూపా ఆపత్తియో కారేతబ్బాతి అధిప్పాయో.

పరిభోగో నామ అవహటభణ్డే అవహారతో పుబ్బే పరేహి కతపరిభోగో. ఏత్థ చ యస్స కస్సచి భణ్డస్స పరిభోగేన అగ్ఘో పరిహాయతీతి భణ్డసామికం పుచ్ఛిత్వా తస్మిం భణ్డే నవేపి ఏకవారమ్పి యేన కేనచి పకారేన పరిభుత్తే పరిహాపేత్వా అగ్ఘో పరిచ్ఛిన్దితబ్బోతి వుత్తం హోతి.

ఏవమాదినా నయేన ఏతాని పఞ్చ ఠానాని ఉపపరిక్ఖిత్వావ వినిచ్ఛయో కాతబ్బోతి దస్సేతుమాహ **‘‘పఞ్చపి ఇత్వా ఏతాని కత్తబ్బో పణ్డితేన వినిచ్ఛయో’’**తి.

౯౨. ఏత్తావతా అదిన్నాదానవినిచ్ఛయావయవభూతే పఞ్చవీసతి అవహారే చ పఞ్చట్ఠానావలోకనఞ్చ దస్సేత్వా ఇదాని అనాగతే పాపభిక్ఖూనం లేసోకాసపిదహనత్థం పరసన్తకం యం కిఞ్చి వత్థుం యత్థ కత్థచి ఠితం యేన కేనచి పకారేన గణ్హతో మోక్ఖాభావం దస్సేతుకామేన తథాగతేన యా పనేతా –

భూమట్ఠఞ్చ థలట్ఠఞ్చ;
ఆకాసట్ఠ మథాపరం;
వేహాసట్ఠో దకట్ఠఞ్చ;
నావా యానట్ఠమేవ చ.

భారా రామ విహారట్ఠం;
ఖేత్త వత్థుట్ఠమేవ చ;
గామా రఞ్ఞట్ఠ ముదకం;
దన్తపోనో వనప్పతి.

హరణకో పనిధి చేవ;
సుఙ్కఘాతకం పాణకా;
అపదం ద్విపదఞ్చేవ;
చతుప్పదం బహుప్పదం.

ఓచరకోణిరక్ఖో చ;
సంవిదాహరణమ్పి చ;
సఙ్కేతకమ్మం నిమిత్త-
మితి తిం సేత్థ మాతికా. –

నిక్ఖిత్తా , తాసం యథాక్కమం **పదభాజనే, తదట్ఠకథాయ** చ ఆగతనయేన వినిచ్ఛయం దస్సేతుకామో పఠమం తావ భూమట్ఠే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **‘‘దుతియం వాపీ’’**తిఆది.

తత్థ దుతియం థేయ్యచిత్తేన పరియేసతో దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. ఏవం సబ్బపదేసు. ఉపరి సఞ్జాతాహి రుక్ఖలతాహి, ఇట్ఠకపాసాణాదీహి చ సఞ్ఛన్నం మహానిధిం ఉద్ధరితుకామేన ‘‘మయా ఏకేనేవ న సక్కా’’తి అత్తనో అఞ్ఞం సహాయం పరియేసితుం థేయ్యచిత్తేన సయితట్ఠానా ఉట్ఠానాదీసు సబ్బపయోగేసు దుక్కటం హోతీతి అత్థో. **కుదాలం** భూమిఖణనత్థాయ **పిటకం వాపి** పంసుఉద్ధరణత్థాయ యం కిఞ్చి భాజనం. ఇమేసు ద్వీసు కుదాలస్స చే దణ్డో నత్థి, దణ్డత్థాయ రుక్ఖతో దణ్డం ఛిన్దతో చ కుదాలో చే న హోతి, కుదాలకరణత్థాయ అయోబీజం ఉద్ధరణత్థాయ అకప్పియపథవిం

ఖణన్తస్సపి పచ్ఛికరణత్థాయ పణ్ణాని ఛిన్దతోపి పిటకవాయనత్థాయ వల్లిం ఛిన్దతోపి ఉభయత్థాపి పరియేసనే ముసా భణతోపి దుక్కటఞ్చేవ పాచిత్తియఞ్చ, ఇతరపయోగేసు దుక్కటమేవాతి వేదితబ్బం.

గచ్ఛతోతి దుతియాదిం పరియేసిత్వా లద్ధా వా అలద్ధా వా నిధిట్ఠానం గచ్ఛన్తస్స పదే పదే **దుక్కటన్తి** అత్థో. ఏత్థ చ "థేయ్యచిత్తో దుతియం వా పరియేసతీ"తిఆది **పాళియం** (పారా॰ ౯౪) "థేయ్యచిత్తో"తి వుత్తత్తా, ఇధ "థేయ్యచిత్తేనా"తి వచనతో "ఇమం నిధిం లభిత్వా బుద్ధపూజం వా కరిస్సామి, సఙ్ఘభత్తం వా కరిస్సామీ"తి ఏవమాదినా నయేన కుసలచిత్తప్పవత్తియా సతి అనాపత్తీతి దట్ఠబ్బం. **పుబ్బయోగతోతి** అదిన్నాదానస్స పుబ్బపయోగభావతో, దుతియపరియేసనాదీసు పుబ్బపయోగేసు దుక్కటన్తి అత్థో.

దుక్కటఞ్చ అట్ఠవిధం హోతి పుబ్బపయోగదుక్కటం సహపయోగదుక్కటం అనామాసదుక్కటం దురుపచిణ్ణదుక్కటం వినయదుక్కటం ఞాతదుక్కటం ఞత్తిదుక్కటం పటిస్సవదుక్కటన్తి. తత్థ "థేయ్యచిత్తో దుతియం వా కుదాలం వా పిటకం వా పరియేసతి గచ్ఛతి వా, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి వుత్తం **పుబ్బపయోగదుక్కటం** నామ. ఇధ పాచిత్తియట్ఠానే పాచిత్తియం, ఇతరేసు పుబ్బపయోగేసు దుక్కటం. "తత్థజాతకం కట్ఠం వా లతం వా ఛిన్దతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి వుత్తం **సహపయోగదుక్కటం.** ఇధ అదిన్నాదానసహితపయోగత్తా పాచిత్తియవత్థుమ్హి, ఇతరత్ర చ దుక్కటమేవాతి అయమేత్థ విసేసో. ముత్తామణిఆదీసు దససు రతనేసు, సాలిఆదీసు సత్తసు ధఞ్ఞేసు, సబ్బేసు చ ఆవుధభణ్డాదీసు ఆమసనపచ్చయా దుక్కటం **అనామాసదుక్కటం.** కదలినాళికేరపనసాదిరుక్ఖట్ఠమేవ ఫలం ఆమసన్తస్స వుత్తం దుక్కటం **దురుపచిణ్ణదుక్కటం.** ఉపచరణం **ఉపచిణ్ణం,** పరామసనన్తి అత్థో. దుట్ఠు ఉపచిణ్ణం దురుపచిణ్ణం, దురుపచిణ్ణే దుక్కటం దురుపచిణ్ణదుక్కటం. భిక్ఖాచారకాలే పత్తే రజస్మిం పతితే పత్తం అప్పటిగ్గహేత్వా వా అధోవిత్వా వా భిక్ఖాపటిగ్గహణేన దుక్కటం **వినయదుక్కటం,** వినయే పఞ్ఞత్తం దుక్కటం వినయదుక్కటం. కిఞ్చాపి అవసేసదుక్కటానిపి వినయే పఞ్ఞత్తానేవ, తథాపి రుళ్హియా మయూరాదిసద్దేహి మోరాదయో వియ ఇదమేవ తథా వుచ్చతి. "సుత్వా న వదన్తి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి వుత్తం **ఞాతదుక్కటం** నామ. ఏకాదససు సమనుభాసనాసు "ఞత్తియా దుక్కట"న్తి వుత్తం **ఞత్తిదుక్కటం.** "తస్స భిక్ఖవే భిక్ఖునో పురిమికా చ న పఞ్ఞాయతి, పటిస్సవే చ ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ॰ ౨౦౭) వుత్తం **పటిస్సవదుక్కటం** నామ. ఇమేసు అట్ఠసు దుక్కటేసు ఇధ ఆపజ్జితబ్బం దుక్కటం పుబ్బపయోగదుక్కటం నామ. తేనాహ "పుబ్బయోగతో"తి. గాథాబన్ధసుఖత్థం ఉపసగ్గం అనాదియిత్వా "పుబ్బపయోగతో"తి వత్తబ్బే "పుబ్బయోగతో"తి వుత్తన్తి గహేతబ్బం.

ఏత్థ చ కిఞ్చాపి ఇమేసు దుక్కటేసు అసఙ్గహితాని ఉభతోవిభఙ్గాగతాని దివాసేయ్యాదిదుక్కటాని చేవ ఖన్ధకాగతాని చ బహూని దుక్కటాని సన్తి, తాని పనేత్థ వినయదుక్కటేయేవ సఙ్గహితబ్బాని. "వినయే పఞ్ఞత్తం దుక్కటం వినయదుక్కట"న్తి హి **సారత్థదీపనియం** (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౯౪) వుత్తన్తి. **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౯౪) పన రజోకిణ్ణదుక్కటస్సేవ "వినయదుక్కట"న్తి గహణం ఉపలక్ఖణమత్తం. ఇతరథా అట్ఠ దుక్కటానీతి గణనాపరిచ్ఛేదోయేవ నిరత్థకో సియాతి పుబ్బపయోగే దుక్కటాదీనమ్పి వినయదుక్కటేయేవ సఙ్గహేతబ్బభావేపి కతిపయాని దస్సేత్వా ఇతరేసమేకతో దస్సనత్థం తేసం విసుం గహణం సుత్తఙ్గసఙ్గహితత్తేపి గేయ్యగాథాదీనం అఙ్గన్నం విసుం దస్సనం వియాతి వేదితబ్బం.

౪౬. తత్థజాతకం కట్ఠం వాతి తస్మిం చిరనిహితనిధూపరి జాతం అల్లం సుక్ఖం కట్ఠం వా. **లతం వాతి** తాదిసం వల్లిం వా. ఇదం ఉపలక్ఖణం తిణాదీనం ఖుద్దకగచ్ఛానఞ్చ గహేతబ్బత్తా. **ఉభయత్థాపీతి** అల్లే చ సుక్ఖే చాతి వుత్తం హోతి. అల్లరుక్ఖాదీని

ఛిన్దతో పాచిత్తియం అహుత్వా దుక్కటమత్తస్స భవనే కారణం దస్సేతి ‘‘**సహపయోగతో**’’తి. అవహారేన సహితపయోగత్తా పాచిత్తియట్ఠానేపి దుక్కటమేవాతి వుత్తం హోతి. ‘‘సహపయోగతో ఉభయత్థాపి దుక్కట’’న్తి వదన్తో పఠమగాథాయ దస్సితపుబ్బపయోగతో ఇమాయ దస్సితసహపయోగస్స విసేసం దస్సేతి.

౪౭. పథవిన్తి కప్పియం వా అకప్పియం వా పథవిం. అకప్పియపథవిం ఖణతో సహపయోగత్తా దుక్కటమేవ. **బ్యూహతో**తి పంసుం ఏకతో రాసిం కరోన్తస్స. ‘‘వియూహతి ఏకపస్సే రాసిం కరోతీ’’తి **అట్ఠకథా**వచనతో ఊహ-ఇచ్చేతస్స ధాతునో వితక్కే ఉప్పన్నత్తేపి ధాతూనమనేకత్థత్తా వి-ఉపసగ్గవసేన ఇధ రాసికరణే వత్తతీతి గహేతబ్బం. రాసిభూతం పంసుం కుదాలేన వా హత్థేన వా పచ్ఛియా వా ఉద్ధరన్తస్స చ అపనేన్తస్స చ పయోగగణనాయ దుక్కటం **పంసుమేవ వా**తి ఏత్థ అవుత్తసముచ్చయత్థేన **వా**-సద్దేన సఙ్గహితన్తి దట్ఠబ్బం. **ఆమసన్తస్సా**తి నిధికుమ్భిం హత్థేన పరామసన్తస్స. **వా**తి సముచ్చయే. **దుక్కట**న్తి దుట్ఠు కతం కిరియం సత్థారా వుత్తం విరాధేత్వా ఖలిత్వా కతత్తాతి దుక్కటం. వుత్తఞ్హేతం **పరివారే** (పరి. ౩౩౯) –

> ‘‘దుక్కటన్తి హి యం వుత్తం, తం సుణోహి యథాతథం;
> అపరద్ధం విరద్ధఞ్చ, ఖలితం యఞ్చ దుక్కట’’న్తి.

దుట్ఠు వా విరూపం కతం కిరియాతి దుక్కటం. వుత్తమ్పి చేతం **పరివారే** (పరి. ౩౩౯) –

> ‘‘యం మనుస్సో కరే పాపం, ఆవి వా యది వా రహో;
> ‘దుక్కట’న్తి పవేదేన్తి, తేనేతం ఇతి వుచ్చతీ’’తి.

ఏవం ‘‘తత్థజాతక’’న్తిఆదిగాథాద్వయాగతం ఛేదనదుక్కటం ఖణనదుక్కటం బ్యూహనదుక్కటం ఉద్ధరణదుక్కటం ఆమసనదుక్కటన్తి పఞ్చసు సహపయోగదుక్కటేసు పురిమపురిమపయోగేహి ఆపన్నా దుక్కటాపత్తియో పచ్ఛిమం పచ్ఛిమం దుక్కటం పత్వా పటిపస్సమ్భన్తి, తంతంపయోగావసానే లజ్జిధమ్మం ఓక్కమిత్వా ఓరమతి చే, తంతందుక్కటమత్తం దేసేత్వా పరిసుద్ధో హోతి. ధురనిక్ఖేపమకత్వా ఫన్దాపేన్తస్స థుల్లచ్చయం పత్వా ఆమసనదుక్కటం పటిపస్సమ్భతీతి **మహాఅట్ఠకథాయం** (పారా. అట్ఠ. ౧.౯౪) వుత్తం. యథాపాళియా గయ్హమానే పురిమపురిమాపత్తీనం పటిపస్సద్ధి ‘‘ఞత్తియా దుక్కటం, ద్వీహి కమ్మవాచాహి థుల్లచ్చయా పటిపస్సమ్భన్తీ’’తి **పాళియం** (పారా. ౪౧౪, ౪౨౧, ౪౨౮, ౪౩౯) ఆగతత్తా అనుస్సావనాయ ఏవ లబ్భతీతి దట్ఠబ్బం. ఇమస్స పన సుత్తస్స అనులోమవసేన **మహాఅట్ఠకథాయం** వుత్తా ఇమస్మిం అదిన్నాదానసిక్ఖాపదేపి ఆపత్తిపటిపస్సద్ధి పమాణన్తి నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం.

౪౮. ‘‘ఫన్దాపేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. ఠానా చావేతి, ఆపత్తి పారాజికస్సా’’తి (పారా. ౯౪) వుత్తం ఠానాచావనే పారాజికఞ్చ తస్స సామన్తాపత్తిభూతం థుల్లచ్చయఞ్చ ఠానభేదవిఞ్ఞాపనముఖేన వత్తబ్బన్తి ఇదాని తం దస్సేతుమాహ ‘‘**ముఖేపాస**’’న్తిఆది. తత్థ **ముఖే** కుమ్భిముఖవట్టియం. **పాసం పవేసేత్వా**తి బన్ధనం పాసం పక్ఖిపిత్వా. **ఖాణుకే**తి అయోఖాణుమ్హి, ఖదిరఖాణుకే వా. బద్ధకుమ్భియా ఠానభేదో బన్ధనానం వసా ఞేయ్యోతి సమ్బన్ధో.

౪౯. ఇదాని ఠానభేదం దస్సేతి ''**ద్వే**''తిఆదినా. ''**ఏకస్మిం ఖాణుకే**''తి ఇమినా ద్వీసు దిసాసు వా తీసు చతూసు వా దిసాసు ఖాణుకే ఖణిత్వా బద్ధఖాణుగణనాయ సమ్భవన్తో ఠానభేదో ఉపలక్ఖితో హోతి. వలయం…పే॰… కతాయ వా ద్వే ఠానానీతి యోజనా. **వా**తి సముచ్చయే ఉపలక్ఖితో హోతి.

౫౦. ఏవం ఠానభేదం దస్సేత్వా ఇదాని ఠానవసేన ఆపజ్జితబ్బా ఆపత్తియో దస్సేతుమాహ ''**ఉద్ధరన్తస్సా**''తిఆది. **సఙ్ఖలి**న్తి దామం. **థుల్లచ్చయ**న్తి ఏకస్స సన్తికే దేసేతబ్బాసు ఆపత్తీసు థూలత్తా, అచ్చయత్తా చ థుల్లచ్చయం నామ. వుత్తఞ్హేతం **పరివారే** –

> ''థుల్లచ్చయన్తి యం వుత్తం;
> తం సుణోహి యథాతథం;
> ఏకస్స మూలే యో దేసేతి;
> యో చ తం పటిగణ్హాతి;
> అచ్చయో తేన సమో నత్థి;
> తేనేతం ఇతి వుచ్చతీ''తి. (పరి॰ ౩౩౯);

ఏత్థ చ థూలచ్చయన్తి వత్తబ్బే ''సమ్పరాయే చ (సం॰ ని॰ ౧.౪౯) సుగ్గతి, తం హోతి కటుకప్ఫల''న్తిఆదీసు (ధ॰ ప॰ ౬౬) వియ లకారస్స ద్విత్తం, సంయోగే ఊకారస్స రస్సో చ వేదితబ్బో. **తతో** సఙ్ఖలికభేదతో పరం. **ఠానా చావేతీ**తి ఠితట్ఠానతో కేసగ్గమత్తమ్పి అపనేతి. ఏత్థ చ **నావట్ఠకథాయం** ''ఉద్ధం వా అధో వా తిరియం వా అన్తమసో కేసగ్గమత్తమ్పి సఙ్కామేతి, ఆపత్తి పారాజికస్సా''తి (పారా॰ ౯౯) వుత్తనయేన ''తిరియ''న్తి వుత్తా చతస్సో దిసా, ఉద్ధమధో చాతి ఛట్ఠానాని. తాసు ఏకం దిసం అపనీయమానాయ కుమ్భియా తందిసాభిముఖం ఇతరదిసాయం ఠితపస్సే ఓరిమదిసాయ ఠితపస్సేన ఫుట్ఠోకాసస్స కేసగ్గమత్తమ్పి అనతిక్కన్తే ఫన్దాపనవసేన థుల్లచ్చయం హోతి, అతిక్కన్తే ఠానా చావితత్తా పారాజికం హోతీతి వేదితబ్బో. ఇమమేవ సన్ధాయాహ ''**ఠానా చావేతి చే చుతో**''తి. ఏసేవ నయో ఫన్దనరహితాయ నిధికుమ్భియా ఠానాచావనేపి.

౫౧. ఏవం పఠమం బన్ధనం ఛిన్దిత్వా పచ్ఛా కుమ్భిగ్గహణే నయం దస్సేత్వా ఇదాని పఠమం కుమ్భిం అపనేత్వా పచ్ఛా బన్ధనాపనయనే నయం దస్సేతుమాహ ''**పఠమ**''న్తిఆది. **నో నయో**తి ''పఠముద్ధారే థుల్లచ్చయం, దుతియుద్ధారే పారాజిక''న్తి తమేవత్థమతిదిసతి.

౫౨. **వలయ**న్తి కుమ్భియా బద్ధసఙ్ఖలికాయ మూలే పవేసితం వలయం. మూలే ఘంసన్తో ఇతో చితో చ సారేతీతి యోజనా. **ఘంసన్తో**తి ఫుసాపేన్తో. **ఇతో చితో చ సారేతీ**తి ఓరతో చ పారతో చ సఞ్చాలేతి. **రక్ఖతీ**తి ఏత్థ ''సీలం భిక్ఖు''న్తి పాఠసేసో, పారాజికం నాపజ్జతీతి వుత్తం హోతి. **తత్థా**తి తస్మిం మూలే. **ఖేగతం కరోన్తోవా**తి సబ్బపస్సతో మూలం అఫుసాపేత్వా ఆకాసగతం కరోన్తోవ. **పరాజితో**తి ఠానాచావనస్స కతత్తా పరాజయమాపన్నో హోతి.

౫౩. కుమ్భిమత్థకే జాతన్తి యోజనా. చిరకాలం నిహితత్తా మూలేహి కుమ్భిం వినన్ధిత్వా ఠితన్తి అత్థో. సమీపే జాతం రుక్ఖం ఛిన్దతోతి యోజనా. ఏత్థ చ ''తత్థజాతకం కట్ఠం వా''తిఆదికాయ గాథాయ నిధిమత్థకే భూమియం ఠితరుక్ఖలతాదిం ఛిన్దన్తస్స ఆపత్తి వుత్తా, ఇమాయ పన గాథాయ భూమిం నిఖణిత్వా ఓతిణ్ణకాలే నిధిం వినన్ధిత్వా ఠితమూలం అల్లరుక్ఖం,

ఖణుకం వా గహేత్వా ఆహతి పునరుత్తిదోసాభావో వేదితబ్బో. "**అతత్థజ**"న్తి ఇమినా సహపయోగాభావమాహ. ఇమినావ పురిమగాథాయ వుత్తం కట్ఠలతాదీని నిధిసమ్బన్ధాని చే, యథావుత్తదుక్కటస్స వత్థూని, సమీపాని చే, పాచిత్తియస్సేవ వత్థూనీతి దీపేతి.

౨౪. ఇదాని ఏవం పరియేసిత్వా దిట్ఠనిధిభాజనం ఠితట్ఠానతో అచాలేత్వా అన్తోఠితం భణ్డమత్తం గణ్హతో వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**అన్తోకుమ్భిగత**"న్తిఆది. తత్థ **ఫన్దాపేతీ**తి అన్తోచాటియా పక్ఖిత్తే అత్తనో భాజనే పక్ఖిపితుం రాసికరణాదివసేన ఫన్దాపేతి. **అపబ్యూహతి వా**తి హేట్ఠా ఠితం గణ్హితుం ఉపరి ఠితాని అపనేన్తో వియూహతి వా. అథ వా అపబ్యూహన్తోతి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౯౪) అట్ఠకథావచనస్స ద్విధా కరోన్తోతి **గణ్ఠిపదే** అత్థో వుత్తోతి అత్తనో భాజనే పక్ఖిపితుం ఇతో చితో చ రాసిం కరోన్తోతి అత్థో వేదితబ్బో. **తత్థేవా**తి అన్తోకుమ్భియమేవ.

౨౫. **హరన్తో**తి అవహరన్తో. **ముట్ఠిం ఛిన్దతీ**తి అత్తనో భాజనం పక్ఖిపిత్వా గణ్హితుం అసక్కుణేయ్యో అన్తోకుమ్భిమ్హి హత్థం ఓతారేత్వా కుమ్భిగతభణ్డేన యథా అబద్ధం హోతి, తథా ముట్ఠియా పరిచ్ఛిన్దతి, కుమ్భిగతం ముట్ఠియా గణ్హన్తో కుమ్భిగతేన ముట్ఠిగతం యథా అసమ్మిస్సం హోతి, తథా పరిచ్ఛిన్దిత్వా పాదగ్ఘనకం వా అతిరేకపాదగ్ఘనకం వా గణ్హాతీతి వుత్తం హోతి. అత్తనో భాజనే గతం కత్వా వా ఛిన్దతీతి యోజనా. అత్తనో భాజనగతం కత్వా కుమ్భిగతేన యథా అసమ్మిస్సం హోతి, తథా పరిచ్ఛిన్దతీతి అత్థో, సచే అత్తనో భాజనగతం హుత్వా కుమ్భిగతేన అసమ్మిస్సం భణ్డం పఞ్చమాసకం వా అతిరేకపఞ్చమాసకం వా అగ్ఘతి, పారాజికోతి వుత్తం హోతి.

౨౬. **హారం వా**తి ముత్తాహారం వా. **పామఙ్గం వా**తి సువణ్ణమయం, రజతమయం వా పామఙ్గం దామం. **సుత్తారుళ్హ**న్తి సుత్తే ఆరుళ్హం సుత్తారుళ్హం, సుత్తఞ్చ సుత్తారుళ్హఞ్చ సుత్తారుళ్హన్తి ఏకదేససరూపేకసేసో దట్ఠబ్బో. "సుత్తేన ఆవుతస్సాపి సుత్తమయస్సాపి ఏతం అధివచన"న్తి **అట్ఠకథా**వచనతో (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౯౪) పదుమముత్తాహారం వినా సువణ్ణరజతపవాళాదిమణికం వా సుత్తేసు ఆవుణిత్వా కతా నానావలియో చేవ సుత్తమయాని చ భణ్డాని గహేతబ్బాని. కుమ్భియా ఠితన్తి పాఠసేసో. **ఫన్దాపేతీ**తి థేయ్యచిత్తేన గణ్హితుకామతాయ చాలేతి. **యథావత్థు**న్తి వీతిక్కమానురూపం థుల్లచ్చయం హోతీతి అధిప్పాయో. **ఠానా చావేతీ**తి ఠితట్ఠానతో కేసగ్గమత్తమ్పి అతిక్కామేతి . **చుతో**తి పాతిమోక్ఖసంవరసీలా పరిహీనోతి అత్థో.

అపరిపుణ్ణాయ కుమ్భియాఏకదేసట్ఠం భణ్డం తతో తతో కేసగ్గమత్తమ్పి ఠానం అపనేత్వా తత్థేవ అన్తోకుమ్భియా అఞ్ఞం ఠానం నేన్తస్స చ తత్థేవ ఆకాసగతం కరోన్తస్స చ "అత్తనో భాజనగతం వా కరోతి, ముట్ఠిం వా ఛిన్దతీ"తి (పారా॰ ౯౪) ఏతేహి సదిసత్తా వత్థుమ్హి పాదం అగ్ఘన్తే పారాజికా హోతీతి **మహాఅట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౯౪) ఇదం సన్నిట్ఠానం. భాజనతలే కోటిం ఠపేత్వా కమేన సకలభాజనకుచ్ఛిం తేనేవ పూరేత్వా ముఖవట్టియా ఏకా కోటి నిక్ఖిత్తా చే, తథాఠపితస్స హారాదినో సకలభాజనం అట్ఠానన్తి కోటిం గహేత్వా ఉజుకం ఉక్ఖిపన్తస్స ఓసానకోటి భాజనతలతో కేసగ్గమత్తమ్పి ఆకాసగతం కరోతో చ ముఖవట్టియం ఘంసిత్వా ఆకడ్ఢన్తస్స సకలభాజనోదరం ఖేపేత్వా ముఖవట్టియా ఠపితకోటియా ఘట్టట్ఠానం అపరాయ కోటియా కేసగ్గమత్తమ్పి అతిక్కామయతో చ భాజనకుచ్ఛియా ఉపడ్ఢం వత్థాదినా కేనచి పూరేత్వా తస్సోపరి ఠపితహారాదిసుత్తారుళ్హస్స ఠితోకాసమేవ ఠానన్తి తతో కేసగ్గమత్తం అపనేన్తస్సపి పారాజికం హోతీతి వుత్తం హోతి.

౫౭. సప్పిఆదీసూతి భాజనగతేసు సప్పిఆదిద్రవవత్థూసు యం కిఞ్చి. **పాదపూరణన్తి** పాదం పూరేతీతి పాదపూరణం, పాదగ్ఘనకన్తి అత్థో. పివతో పరాజయోతి సమ్బన్ధో. కదాతి చే? ఏకేనేవ పయోగేన పీతమత్తే పాదపూరణేతి యోజనా. "ముఖగతం వినా"తి పాఠసేసో. తత్థ **ఏకేనేవ పయోగేనాతి** ధురనిక్ఖేపమకత్వా ఏకాబద్ధం కత్వా ఆకడ్ఢేత్వా పివనపయోగేన. "ముఖగతం వినా"తి ఇమినా సచే గలగతేనేవ పాదో పూరతి, అన్తోగలం పవిట్ఠేతి వుత్తం హోతి. ముఖగతేన పూరతి, ముఖగతం భాజనగతేన వియోజేత్వా ఓట్ఠేసు పిహితేసూతి వుత్తం హోతి. వేళునళాదీహి ఆకడ్ఢేత్వా పివన్తస్స నాళగతేన పూరతి, నాళగతం భాజనగతేన వియోజేత్వా నాళికోటియం అఙ్గులియా పిహితాయన్తి వుత్తం హోతి. ఇదం "అత్తనో భాజనగతం వా కరోతి, ముట్ఠిం వా ఛిన్దతీ"తి (పారా॰ ౯౪) వుత్తనయస్స అనులోమవసేన మహాపచ్చరియాదీసు (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౯౪) అట్ఠకథాసు వుత్తనయేన గహేతబ్బన్తి అధిప్పాయో.

"ఏకేనేవ పయోగేన పీతమత్తే పరాజయో"తి ఇమినా సప్పిఆదీసు మహగ్ఘేసు తత్తకేనేవ పాదపూరణఞ్చ హోతి, ఏకవారమేవ ముఖేన వా సప్పిఆదినా వా భాజనగతేన ఏకాబద్ధభావే ఛిన్నమత్తేపి అత్తనో భాజనే కుమ్భిం పణామేత్వా పక్ఖిత్తేన కుమ్భిగతే ఛిన్నమత్తేపి పారాజికో హోతీతి గహేతబ్బం.

౫౮. "ధురనిక్ఖేపం కత్వా పునప్పునం పివన్తస్స న పరాజయో"తి ఇమినా ధురనిక్ఖేపమకత్వా పునప్పునం పివతో పరాజయోతి సామత్థియా వుత్తం హోతి. ధురనిక్ఖేపం అకత్వా పునప్పునం ముఖేన గహేత్వా వా పుటాదీహి వా గహేత్వా పాదపూరణమత్తం పివన్తస్స పరాజయో హోతీతి గహేతబ్బం.

౫౯-౬౦. సచే ఖిపతి థేయ్యచిత్తోతి సమ్బన్ధో. **యం కిఞ్చి భణ్డకన్తి** తేలపివనారహం దుకూలసాటకచమ్మఖణ్డాదికం భణ్డం. **తేలకుమ్భియం** పరస్సాతి లబ్భతి. **తం** నిక్ఖిత్తభణ్డం. **ధువన్తి** ఏకంసేన. తావదే వినస్సతీతి సమ్బన్ధో. **తావదేతి** తస్మిం ఖణేయేవ. కతరస్మిం ఖణేతి ఆహ "**హత్థతో ముత్తమత్తే**"తి, తేలస్స పీతకాలం అనాగమ్మ పుబ్బపయోగత్తా పఠమమేవ హోతీతి అధిప్పాయో. **వినస్సతీతి** సీలవినాసం పాపుణాతి. **ఆవిఞ్జేత్వాతి** పణామేత్వా. **గాళేతీతి** పగ్ఘరాపేతి. "సాళేతీ"తిపి పఠన్తి, సోయేవ అత్థో. సాళ సవనేతి ధాతు. **తథాతి** "థేయ్యచిత్తో వినస్సతీ"తి ఆకడ్ఢతి, థేయ్యచిత్తేన ఏవం కరోన్తస్స పారాజికో హోతీతి వుత్తం హోతి.

౬౧. తన్తి తేలస్స ఓకిరణభావం ఞత్వా పఠమమేవ తుచ్ఛభాజనే థేయ్యచిత్తేన నిక్ఖిత్తం పాదగ్ఘనకతేలపివనకం తం వత్థాదిభణ్డం. "**ఉద్ధరన్తోవా**"తి సావధారణవచనేన "పీతమత్తే పరాజయో"తి దస్సితం మహాఅట్ఠకథామతం పటిక్ఖిత్తం హోతి. **ధంసితోతి** "సాసనకప్పరుక్ఖా పాతితో, పారాజికాపన్నో"తి అధిప్పాయో. "థేయ్యచిత్తో"తి ఆకడ్ఢనత్థం "తథా"తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధనీయం. ఇమినా సుద్ధచిత్తేన గోపనత్థాయ తుచ్ఛభాజనే వత్థాదిం నిక్ఖిపిత్వా అఞ్ఞేన తం అనోలోకేత్వా తేలే ఆసిత్తే పచ్ఛా సుద్ధచిత్తేనేవ ఉద్ధరతో న దోసోతి దీపితం హోతి.

౬౨. తత్థేవాతి రిత్తట్ఠానేయేవ. **భిన్దతోతి** ఠానా అచావేత్వా తిణజ్ఝాపకస్స వియ భిక్ఖునో ఠానాచావనాధిప్పాయం వినా పాసాణాదినా కేనచి పహరిత్వా భిన్దతో. "మన్తేసధానుభావేన భిన్దతో"తి చ వదన్తి. **ఛడ్డేన్తస్సాతి** అఛడ్డేతుకామస్సాపి సతో పరిపుణ్ణతేలఘటాదీసు చాపల్లేన వాలుకం వా ఉదకం వా ఓకిరిత్వా ఉత్తరాపేన్తస్సాతి అత్థో. "ఉదకమాతికం ఘటాభిముఖం కత్వా ఓపిలాపేన్తస్సా"తి వదన్తి. ఠానాచావనాధిప్పాయే సతిపి థేయ్యచిత్తాభావేన పారాజికా న విజ్జతి, భణ్డదేయ్యం పన

హోతీతి సన్నిట్ఠానం. **ఝాపేన్తస్సాతి** కట్ఠాని పక్ఖిపిత్వా ఝాపేన్తస్స. **అపరిభోగం కరోన్తస్సాతి** ఉచ్చారపస్సావాదిమోకిరిత్వా అపరిభోగం కరోన్తస్స. **దుక్కటన్తి** ఏతేసు భిన్దనాదీసు చతూసుపి ఠానేసు **పదభాజనియం** దుక్కటమేవ ఆగతత్తా వుత్తం.

భూమట్ఠకథావణ్ణనా.

౯౩. ఇదాని థలట్ఠే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**ఠపిత**"న్తిఆది. తత్థ **పత్థరిత్వాతి** అత్థరిత్వా. ఏత్థ **చ**-సద్దో అవుత్తసమ్పిణ్డనత్థో, తేన థలే రాసికతధఞ్ఞాదీసు వినిచ్ఛయో నిమికుమ్భియా వుత్తవినిచ్ఛయానుసారేన విఞ్ఞాతుం సక్కాతి తం సరూపతో అవుత్తం సముచ్చినోతి. **అత్థరణాదికన్తి** పచ్చత్థరణాదికం. **వేఠేత్వా ఉద్ధరన్తస్సాతి** కిలఞ్జసంహరణనియామేన వట్టేత్వా సంహరిత్వా ఉద్ధరన్తస్స. **ముత్తే ఠానాతి** కమేన సంహరిత్వా ఠితట్ఠానతో కేసగ్గమత్తమ్పి ముత్తే సతి. **పరాభవోతి** సాసనతో పరిహీనో.

౯౪. ఏవం అత్థరిత్వా ఠపితవత్థాదీనం సంహరిత్వా గహణే వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా తిరియతో ఆకడ్ఢనే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**ఓరిమన్తేనా**"తిఆది. **పి, వాతి** పకారన్తరమేవ సముచ్చినోతి. **ఉజుకం కడ్ఢతోపి వాతి** అత్థరిత్వా ఠపితవత్థాదికం చతూసు దిసాసు ఏకం దిసం ఉజుకమాకడ్ఢతో చ పారాజికం హోతి. కదాతి చే? ఏత్థాపి ఓరిమన్తేన ఫుట్ఠమోకాసం పారిమన్తతో అతిక్కన్తే పారాజికన్తి యోజనా. **ఓరిమన్తేన ఫుట్ఠమోకాసన్తి** గహేత్వా ఆకడ్ఢన్తస్స అత్తనో ఠితదిసాగతపరియన్తేన ఫుసిత్వా ఠితట్ఠానం. **పారిమన్తతోతి** పారిమన్తేన, కరణత్థే తో-పచ్చయో.

థలం నామ పటిచ్ఛన్నాపటిచ్ఛన్నభూమిపాసాదపబ్బతతలాదీని, తత్రట్ఠం ధఞ్ఞాదిభణ్డం **థలట్ఠం** నామ హోతి. తత్థ సబ్బత్థ వినిచ్ఛయో వుత్తనయేన వేదితబ్బో.

థలట్ఠకథావణ్ణనా.

౯౫-౬. పరిచ్ఛేదాతి ఠానపరిచ్ఛేదా. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౯౭-౮. ఖేగతన్తి ఆకాసగతం. **అస్సాతి** మోరస్స. **తన్తి** మోరం.

౯౯. ఠానాతి యథాపరిచ్ఛిన్నా ఛబ్బిధా ఠానా. **తస్సాతి** మోరస్స ఫన్దాపనేతి యోజనా. **తస్సాతి** వా భిక్ఖుస్స థుల్లచ్చయముదీరితం.

౧౦౦. అగ్గహేత్వా హత్థేన లేడ్డుఖిపనాదిపయోగేన మోరం తాసేత్వా ఠితట్ఠానతో అపనేతి. **అత్తనో ఠానాతి** మోరస్స అత్తనో ఛప్పకారట్ఠానా. **సయం ఠానాతి** భిక్ఖు సకట్ఠానా, సమణభావతోతి వుత్తం హోతి.

౧౦౧-౨. ఇదాని "ఠానా చావేతి చే మోర"న్తి దస్సితం ఠానాచావనం విభావేతుమాహ "**ఫుట్ఠోకాస**"న్తిఆది.

౧౦౩. కరే నిలీయతీతి పసారితహత్థతలే నిసీదతి.

౧౦౫. ఉడ్డేత్వాతి ఆకాసం ఉప్పతిత్వా.

౭౬. **అఙ్గే నిలీన**న్తి అంసకూటాదిసరీరావయవే నిలీనం. **పాదే**తి అత్తనో పఠముద్ధారపాదే. **దుతియే** పాదే.

౭౭. **పాదాన**న్తి ద్విన్నం పాదానం. **కలాపస్సా**తి భూమియం ఫుసియమానస్స కలాపగ్గస్స.

౭౮. **తతో పథవితో**తి తీహి అవయవేహి పతిట్ఠితపథవిప్పదేసతో, న పఠమతో తత్థ దుక్కటత్తా, న దుతియతో తత్థ థుల్లచ్చయత్తా, తతియా పన ఠానా కేసగ్గమత్తమ్పి చావయతో పారాజికన్తి వుత్తం హోతి.

ఏత్తావతా –

> ‘‘పఞ్జరే ఠితం మోరం సహ పఞ్జరేన ఉద్ధరతి, పారాజికం. యది పన పాదం నగ్ఘతి, సబ్బత్థ అగ్ఘవసేన కత్తబ్బం. అన్తోవత్థుమ్హి చరన్తం మోరం థేయ్యచిత్తో పదసా బహివత్థుం నీహరన్తో ద్వారపరిచ్ఛేదం అతిక్కామేతి, పారాజికం. వజే ఠితబలిబద్దస్స హి వజో వియ అన్తోవత్థు తస్స ఠానం. హత్థేన పన గహేత్వా అన్తోవత్థుస్మిమ్పి ఆకాసగతం కరోన్తస్స పారాజికమేవ. అన్తోగామే చరన్తమ్పి గామపరిచ్ఛేదం అతిక్కామేన్తస్స పారాజికం. సయమేవ నిక్ఖమిత్వా గామూపచారే వా వత్థూపచారే వా చరన్తం పన థేయ్యచిత్తో కట్ఠేన వా కథలాయ వా ఉత్రాసేత్వా అటవీభిముఖం కరోతి, మోరో ఉడ్డేత్వా అన్తోగామే వా అన్తోవత్థుమ్హి వా ఛదనపిట్ఠే వా నిలీయతి, రక్ఖతి. సచే పన అటవీభిముఖో ఉడ్డేతి వా గచ్ఛతి వా, ‘అటవిం పవేసేత్వా గహేస్సామీ’తి పరికప్పే అసతి పథవితో కేసగ్గమత్తమ్పి ఉప్పతితమత్తే వా దుతియపదవారే వా పారాజికం. కస్మా? యస్మా గామతో నిక్ఖమన్తస్స ఠితట్ఠానమేవ ఠానం హోతీ’’తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౯౬) –

అట్ఠకథాగతో వినిచ్ఛయో ఉపలక్ఖితోతి వేదితబ్బం. కపిఞ్జరాదిపరసన్తకసకుణేసు చ ఏసేవ వినిచ్ఛయో దట్ఠబ్బో.

౭౯. **పత్తే**తి ద్వారే భిక్ఖాయ ఠితం భిక్ఖునో హత్థగతే పత్తే. **తస్స** థేయ్యచిత్తస్స.

౮౦. **అనుద్ధరిత్వావా**తి పత్తే పతితం సువణ్ణాదిం హత్థేన అనుక్ఖిపిత్వావ పఠమపదవారే థుల్లచ్చయం గమ్మమానత్తా న వుత్తం.

౮౧. **హత్థే**తి హత్థతలే. **వత్థే**తి చీవరే. **మత్థకే**తి సిరసి. గాథాఛన్దవసేన వా-సద్దే ఆకారస్స రస్సత్తం. **పతిట్ఠిత**న్తి పతితం. **త**న్తి ఛిజ్జమానం తం సువణ్ణఖణ్డాది. యది ఆకాసే గచ్ఛన్తం, పతన్తం వా హత్థేన గణ్హాతి. గహితహత్థే ఠితట్ఠానమేవ ఠానం, తతో కేసగ్గమత్తమ్పి అపనేన్తస్స పారాజికం. తథా గహేత్వా థేయ్యచిత్తేన గచ్ఛతో దుతియపాదుద్ధారే. వత్థాదీసు పతితేపి ఏసేవ నయో.

ఆకాసట్ఠకథావణ్ణనా.

౮౨. **మఞ్చపీఠాదీసూ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన మఞ్చపీఠసదిసే వేహాసభూతే అట్టవితానాదయో సఙ్గణ్హాతి. **ఆమాసమ్పీ**తి హత్థేన వా కాయేన వా ఆమసితబ్బం వత్థాదిఞ్చ. **అనామాసమ్పీ**తి తథా అపరామసితబ్బం సువణ్ణాదిం. **ఆమసన్తస్సా**తి హత్థాదీహి పరామసన్తస్స. ‘‘**దుక్కట**’’న్తి ఇమినా ఫన్దాపనే థుల్లచ్చయఞ్చ ఠానాచావనే పారాజికఞ్చ హేట్ఠా థలట్ఠే వుత్తనయేన విఞ్ఞాతుం సక్కాతి అతిదిసతి. ఠానపరిచ్ఛేదో పన మఞ్చాదీహి ఏవ ఉక్ఖిపన్తస్స చతున్నం పాదానం వసేన,

తత్రట్ఠమేవ గణ్హన్తస్స మఞ్చస్స చతూసు పాదసీసేసు ఫుసిత్వా మజ్ఝే అఫుసిత్వా ఠితస్స ఖలిమక్ఖితథద్ధసాటకస్స చతున్నం పాదసీసానం వసేన, అటనీసు ఫుసిత్వా ఠితస్స అటనీనం వసేన వా వేదితబ్బో.

౮౩. **వంసే**తి చీవరవంసే, ఇమినా చీవరనిక్ఖేపనత్థాయ ఠపితరుక్ఖదణ్డసలాకారజ్జుఆదయో ఉపలక్ఖితా. **ఓరతో**తి అత్తనో ఠితదిసాభిముఖతో. **భోగన్తి** సంహరిత్వా చీవరం తస్స నామేత్వా ఠపితమజ్ఝట్ఠానం. **అన్తన్తి** నామేత్వా ఏకతో కతం, ఉభయానం వా అన్తం. **పారతో కత్వా**తి వంసతో పరభాగే కత్వా.

౮౪. **చీవరేన ఫుట్ఠోకాసో**తి చీవరేన ఫుట్ఠట్ఠానం. **తస్సా**తి తథా ఠపితస్స చీవరస్స. **నో సకలో** చీవరవంసో ఠానం న తు హోతీతి మతోతి సమ్బన్ధో.

౮౫-౬. ఓరిమన్తేన ఫుట్ఠం వా తం ఓకాసన్తి సమ్బన్ధో. చీవరభోగం గహేత్వా థేయ్యచిత్తేన అత్తనో అభిముఖం ఆకడ్ఢతో అత్తనో ఠితదిసాయ చీవరవంసే చీవరేన ఫుసిత్వా ఠితట్ఠానపరియన్తం ఇతరేన అతిక్కామయతో చుతీతి సమ్బన్ధో. **ఇతరేన** పారిమన్తేన భిత్తిదిసాయ చీవరస్స ఫుట్ఠోకాసపరియన్తం ఇతరేన ఫుట్ఠం తం ఓకాసం ఓరిమన్తేన అతిక్కామయతో వా చుతీతి యోజనా. **ఇతరేనా**తి పారిమన్తేన భిత్తిపస్సే చీవరవంసే ఫుసిత్వా ఠితచీవరపరియన్తేన. **ఫుట్ఠం** చీవరవంసోకాసం. **ఓరిమన్తేనా**తి అత్తనో ఠితదిసాయ చీవరవంసే ఫుసిత్వా ఠపితచీవరప్పదేసేన. **అతిక్కామయతో**తి కేసగ్గమత్తమ్పి అతిక్కామేన్తస్స.

ఏవం దీఘన్తాకడ్ఢనే సమ్భవన్తం వికప్పం దస్సేత్వా ఇదాని తిరియన్తేన అతిక్కమనవిధిం దస్సేతుమాహ ''**దక్ఖిణన్తేనా**''తిఆది. **పునా**తి అథ వా. దక్ఖిణన్తేన ఫుట్ఠట్ఠానం వామన్తేన అతిక్కామయతో చుతీతి యోజనా. చీవరం హరితుం చీవరాభిముఖం ఠితస్స అత్తనో దక్ఖిణపస్సే చీవరకోటియా ఫుట్ఠం చీవరట్ఠితప్పదేసం వామపస్సే చీవరన్తేన అతిక్కామయతో పారాజికమేవాతి అత్థో. వామన్తేన ఫుట్ఠట్ఠానం ఇతరేన అతిక్కామయతో వా చుతీతి యోజనా. **వామన్తేన ఫుట్ఠట్ఠానన్తి** చీవరాభిముఖం ఠితస్స వామపస్సే చీవరన్తేన ఫుట్ఠం చీవరట్ఠితప్పదేసం. **ఇతరేన** దక్ఖిణపస్సే చీవరన్తేన అతిక్కామయతో వా **చుతి** పారాజికా హోతీతి అత్థో.

౮౭. **వంసతో**తి చీవరేన ఫుసిత్వా ఠితచీవరవంసప్పదేసతో. "కేసగ్గమత్త"న్తి కత్థచి పోత్థకే లిఖన్తి, తం న గహేతబ్బం. ''**ఉక్ఖిత్తే**''తి భుమ్మేకవచనన్తేన సమానాధికరణత్తా పచ్చత్తేకవచనన్తతా న యుజ్జతీతి. "కేసగ్గమత్తే ఉక్ఖిత్తే"తి కత్థచి పాఠో దిస్సతి, సో చ పమాణం.

౮౮. విమోచేన్తో థుల్లచ్చయం ఫుసేతి యోజనా. చీవరవంసే ఫుసాపేత్వా, అఫుసాపేత్వా వా రజ్జుయా బన్ధిత్వా ఠపితచీవరం గణ్హితుకామో థేయ్యచిత్తేన బన్ధనం మోచేన్తో థుల్లచ్చయం ఆపజ్జతీతి అత్థో. **ముత్తే**తి ముత్తమత్తే. పారాజికో హోతి ఠానా చుతభావతోతి అధిప్పాయో.

౮౯. **వేఠేత్వా**తి ఏత్థ "వంసమేవా"తి సామత్థియతో లబ్భతి. చీవరవంసం పలివేఠేత్వా తత్థేవ ఠపితచీవరం నిబ్బేఠేన్తస్స భిక్ఖునోపి అయం నయోతి సమ్బన్ధో. **నిబ్బేఠేన్తస్సా**తి వినివేఠేన్తస్స. **అయం నయో**తి "నిబ్బేఠేన్తస్స థుల్లచ్చయం, నిబ్బేఠితే పారాజిక"న్తి యథావుత్తనయమతిదిసతి . వలయం ఛిన్దతో వాపి అయం నయోతి సమ్బన్ధో. "భిక్ఖునో, వంసే, ఠపితం, చీవర"న్తి చ ఆనేత్వా యోజేతబ్బం. చీవరవంసే పవేసేత్వా ఠపితం చీవరవలయం యథా ఛిన్నమత్తే ఠానా చవతి, తథా

ఛిన్దన్తస్స భిక్ఖునో ఛేదనే థుల్లచ్చయం, ఛిన్నే పారాజికన్తి అత్థో. **మోచేన్తస్సాప్యయం నయోతి** ఏత్థాపి "వలయ"న్తి ఇమినా సద్ధిం "భిక్ఖునో"తిఆదిపదాని యోజేతబ్బాని. చీవరవంసే ఠపితం చీవరం వలయం మోచేన్తస్సాపి థుల్లచ్చయపారాజికాని పుబ్బే వుత్తనయానేవ.

ఇహ పురిమేన **అపి**-సద్దేన యథావుత్తపకారద్వయే సమ్పిణ్డితే ఇతరేన **అపి**-సద్దేన అవుత్తసమ్పిణ్డనమన్తరేన అత్థవిసేసాభావతో అవుత్తమత్థం సమ్పిణ్డేతి, తేన "ఆకాసగతం వా కరోతి, నీహరతి వా"తి పకారద్వయం సఙ్గణ్హాతి. తేన రుక్ఖమూలే పవేసేత్వా ఠపితనిధిసఙ్ఖలికవలయమివ చీవరవంసే సబ్బట్ఠానేహిపి అఫుసాపేత్వా చీవరవలయం ఆకాసగతం కరోన్తస్సాపి చీవరవంసకోటియా బహి నీహరన్తస్సాపి థుల్లచ్చయపారాజికాని వుత్తనయేనేవ ఞాతబ్బానీతి ఏతేయేవ సఙ్గణ్హాతి. "వలయం ఛిన్దతో వాపి, మోచేన్తస్స వాపి, వలయం ఆకాసగతం వా కరోతి, నీహరతి వా"తి ఇమేసు చతూసు వికప్పేసు ఏకమ్పి తథా అకత్వా చీవరవలయం చీవరవంసే ఘంసేత్వా ఇతో చితో చ సఞ్చారేన్తస్స చీవరవలయస్స సబ్బోపి చీవరవంసో ఠానన్తి "ఠానాచావనం నత్థీ"తి వుత్తబ్యతిరేకవసేన దస్సితబ్బన్తి గహేతబ్బం.

౬౦. **ఠపితస్స హీతి** ఏత్థ పసిద్ధిసూచకం **హి**-సద్దం ఆనేత్వా "చీవరే వియ హీ"తి యోజేత్వా విసేసత్థజోతకం **తు**-సద్దం ఆనేత్వా "ఠపితస్స తూ"తి యోజేతబ్బం. అథ వా నిపాతానమనేకత్థత్తా యథాఠానే ఠితానమేవ విసేసత్థే **హి**-సద్దో, పసిద్ధియం **తు**-సద్దో చ యోజేతబ్బో. వినిచ్ఛయో వేదితబ్బోతి యోజనా. దీఘతో వా తిరియతో వా పసారేత్వా చీవరవంసే నిక్ఖిత్తస్స చీవరస్స వినిచ్ఛయో పన సంహరిత్వా చీవరవంసే ఠపితచీవరవినిచ్ఛయో వియ వుత్తో, "ఓరిమన్తేన...పే.... పారాజికం భవే"తి గాథాత్తయే వుత్తనయేన వేదితబ్బోతి అత్థో.

౬౧. **సిక్కాయాతి** ఓలమ్బికాధారే. యం భణ్డకన్తి సమ్బన్ధో. **పక్ఖిపిత్వాతి** నివేసేత్వా. **లగ్గితం హోతీతి** ఓలమ్బితం హోతి. "**సిక్కాతో తం హరన్తో వా చుతో**"తి ఏతస్మిం వికప్పే సిక్కాయ ఫుట్ఠట్ఠానవసేన ఠానాచావనం వేదితబ్బం. దుతియవికప్పే సిక్కాయ, బన్ధనట్ఠానస్స చ భిత్తిపస్సే ఫుట్ఠట్ఠానం యది సియా, తస్స చ వసేన ఠానాచావనం వేదితబ్బం.

౬౨-౩. **కున్తాదీతి ఆది**-సద్దేన భిన్దివాలాది దీఘవత్థు గహేతబ్బం. తట్టికాఖాణుకా వియ భిత్తియం పటిపాటియా నివేసితాని మిగసిఙ్గాని వా సూలాని వా **నాగదన్తా** నామ. **అగ్గే వాతి** కున్తఫలకోటియం వా. **బున్దే వాతి** కున్తదన్తమూలే వా. **పరికడ్ఢతోతి** ఉజుకం ఆకడ్ఢతో.

ఫుట్ఠోకాసన్తి తస్మిం తస్మిం నాగదన్తే ఫుట్ఠట్ఠానం అతిక్కామయతో కేసగ్గమత్తేన పరాజయో సియాతి సమ్బన్ధో, ఠపితట్ఠపితట్ఠానం విహాయ కేసగ్గమత్తమ్పి అతిక్కామయతో పారాజికన్తి అత్థో. కేసగ్గేన అన్తరేన హేతునా పరాజయోతి గహేతబ్బం, కేసగ్గమత్తమ్పి అపనయనహేతు పారాజికం హోతీతి అత్థో.

౬౪-౫. ఏవం దీఘతో ఆకడ్ఢనే, ఉక్ఖిపనే చ వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా తిరియం ఆకడ్ఢనే, పరతో నయనే చ వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**పాకారాభిముఖో**"తిఆది. **ఆకడ్ఢతీతి** అత్తనో ఠితట్ఠానాభిముఖం ఆవిఞ్ఛతి. **ఓరిమన్తఫుట్ఠోకాసన్తి** ఓరిమన్తేన ఫుట్ఠోకాసం, అత్తనో దిసాయ కున్తదణ్డేన ఫుట్ఠోకాసన్తి అత్థో. ఏత్థ అచ్చయనకిరియాసమ్బన్ధే సామివచనప్పసఙ్గే ఉపయోగవచనం. "సకమ్మకధాతుప్పయోగే ఉపయోగవచనస్స మాగధికవోహారే దస్సనతో కమ్మత్థేయేవ ఉపయోగవచన"న్తి ఏకే వదన్తి, ఏతం కచ్చాయనలక్ఖణేన సమానం. **ఇతరన్తచ్చయేతి** ఇతరన్తేన కతో అచ్చయోతి

ఇతరన్తచ్ఛయో, మజ్ఝేపదలోపసమాసో, పారిమన్తేన కత్తబ్బాతిక్కమే కతేతి అత్థో. కేసగ్గేన చుతోతి యోజనా. యథావుత్తోయేవ అత్థో.

పరతో పేల్లన్తస్సాతి పరతో కత్వా పేల్లన్తస్స, భిత్తిపస్సాభిముఖం కత్వా నిప్పీళేన్తస్సాతి అత్థో. **తథేవాతి** "కేసగ్గేన చుతో"తి ఆకడ్ఢతి. **ఠపితేపి చ** కున్తాదిమ్హి అయం నయోతి యోజనా. "కేసగ్గేనా"తిఆదినా అయమేవ వినిచ్ఛయనయో వత్తబ్బోతి అత్థో.

౯౬. తాలస్స ఫలం చాలేన్తస్స **అస్స** భిక్ఖునో **యేన** ఫలేన **వత్థు** పఞ్చమాసకం పూరతి, **తస్మిం** ఫలే బన్ధనా ముత్తే పారాజికం భవేతి యోజనా.

౯౭. **తాలస్స పిణ్డిం ఛిన్దతీతి** తాలఫలకణ్ణికం ఛిన్దతి. యాయ వత్థు పూరతి, తస్సా ఛిన్నమత్తాయ "అస్స పారాజికం సియా"తి హేట్ఠా వుత్తనయో ఇధాపి యోజేతబ్బో. తాలపిణ్డి సచే ఆకాసగతా హోతి, పిణ్డిమూలమేవ ఠానం. పణ్ణదణ్డే వా పణ్ణే వా అపస్సాయ ఠితా చే, ఠితట్ఠానేహి సహ పిణ్డిమూలం గహేత్వా ఠానభేదం ఞత్వా ఠానాచావనేన పారాజికమ్పి దట్ఠబ్బం. **ఏసేవ నయోతి** "యేన వత్థు పూరతి, తస్మిం బన్ధనా ముత్తే అస్స పారాజికం సియా"తి యథావుత్తో ఏవ నయో. ఏతేసు సబ్బేసు ఠానేసు పారాజికవీతిక్కమతో పుబ్బభాగానన్తరప్పయోగే థుల్లచ్చయఞ్చ సహపయోగే పాచిత్తియట్ఠానే దుక్కటఞ్చ తతోపి పుబ్బపయోగే పాచిత్తియట్ఠానే పాచిత్తియఞ్చ దుక్కటఞ్చ గమనదుతియపరియేసనాదిఅవసేసపయోగేసు అదిన్నాదానపుబ్బకత్తా దుక్కటఞ్చ అసమ్మోహత్థం సమ్ముయ్హన్తేహి వేదితబ్బం.

వేహాసట్ఠకథావణ్ణనా.

౯౮. ఉదకే నిధిట్ఠానం గచ్ఛతోతి సమ్బన్ధో. అగమ్భీరోదకే నిధిట్ఠానం పదవారేన గచ్ఛతో పదే పదే పుబ్బపయోగే **దుక్కటం** హోతీతి యోజనా. **గమ్భీరే పన తథాతి** "పదవారేన గచ్ఛతో దుక్కట"న్తి యథావుత్తమతిదిసతి. **గచ్ఛతోతి** తరతో, హత్థం అచాలేత్వా తరన్తస్స పదవారగణనాయ, హత్థేన చ వాయమన్తస్స "పదవారేనా"తి ఇదం ఉపలక్ఖణన్తి కత్వా హత్థవారగణనాయ పదవారగణనాయ దుక్కటాని వేదితబ్బాని. తేన వుత్తం **అట్ఠకథాయం** "గమ్భీరే హత్థేహి వా పాదేహి వా పయోగం కరోన్తస్స హత్థవారేహి వా పదవారేహి వా పయోగే పయోగే దుక్కట"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౯౮).

ఉమ్ముజ్జనాదిసూతి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన నిముజ్జనం సఙ్గణ్హాతి. ఏత్థాపి "తథా"తి అనువత్తమానత్తా పయోగే పయోగే దుక్కటన్తి అయమత్థో వేదితబ్బో. నిహితకుమ్భియా గహణత్థం నిముజ్జనుమ్ముజ్జనేసుపి హత్థవారేన, పదవారేన, హత్థపదవారేహి చ దుక్కటమేవాతి వుత్తం హోతి. తేనాహ **అట్ఠకథాయం** "ఏసేవ నయో కుమ్భిగహణత్థం నిముజ్జనుమ్ముజ్జనేసూ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౯౮).

ఇమిస్సా గాథాయ "నిధిట్ఠానం గచ్ఛతో దుక్కట"న్తి వచనతో తథా గచ్ఛన్తస్స ఉదకసప్పచణ్డమచ్ఛదస్సనేన భాయిత్వా పలాయన్తస్స గమనస్స అతదత్థత్తా అనాపత్తీతి బ్యతిరేకేన విఞ్ఞాయతి. ఏత్థ దుతియపరియేసనాదిసబ్బపయోగేసు పాచిత్తియట్ఠానే పాచిత్తియఞ్చ పాచిత్తియేన సహ దుక్కటఞ్చ అవసేసపయోగేసు సుద్ధదుక్కటఞ్చ సహపయోగే భాజనామసనే అనామాసదుక్కటఞ్చ ఫన్దాపనే థుల్లచ్చయఞ్చ ఠానాచావనే పారాజికఞ్చ నిధికుమ్భియా వుత్తనయేన

విఞ్ఞాతుం సక్కాతి న వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. తత్థ ఠానభేదో పఞ్చధా హోతి, ఇధ పీళేత్వా ఓసారేతుం సక్కుణేయ్యత్తా అధోదిసాయ సహ ఛబ్బిధం హోతీతి అయమేతేసం విసేసో.

౯౯. **తత్థ జాతకపుప్ఫేసూతి** తస్మిం జలే రుళ్హేసు ఉప్పలాదికుసుమేసు, నిద్ధారణే భుమ్మం. **యేన పుప్ఫేనాతి** నిద్ధారితబ్బం. **ఛిన్దతోతి** ఏత్థ వత్తమానకాలవసేన అత్థం అగ్గహేత్వా "ఛిన్నవతో"తి భూతవసేన అత్థో గహేతబ్బో. ఏవం అగ్గహితే అన్తిమస్స పయోగస్స యావ అనుపరమో, థుల్లచ్చయారహత్తా పారాజికవచనస్స వత్థువిరోధితాయ చ ఇమస్సేవ పచ్ఛిమకుసుమస్స కన్తనకాలే పుప్ఫనాళపస్సే తచమత్తేపి అచ్ఛిన్నే పారాజికం నత్థీతి దస్సేతుం "ఏకనాళ...పే॰... పరిరక్ఖతీ"తి ఏత్థేవ అనన్తరే వుచ్చమాననయస్స విరుద్ధత్తా చ ఇమం వినిచ్ఛయం దస్సేతుం లిఖితస్స "యస్మిం పుప్ఫే వత్థు పూరతి, తస్మిం ఛిన్నమత్తే పారాజిక"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౯౮) **అట్ఠకథా**వచనస్స విరుద్ధత్తా చ వత్తమానకాలమగహేత్వా భూతకాలస్సేవ గహేతబ్బత్తా "కదా దేవదత్త ఆగతోసీ"తి పఞ్హస్స "ఏసోహమాగచ్ఛామి, ఆగచ్ఛన్తం మా మం విజ్ఝా"తి ఉత్తరే వియ వత్తమానసమీపే వత్తమానేవాతి భూతే వత్తమానబ్యపదేసతో వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

౧౦౦. "**ఉప్పలజాతియా**"తి ఇమినా "పదుమజాతియా"తి బ్యతిరేకతో వుత్తత్తా "పదుమజాతికానం పన దణ్డే ఛిన్నే అబ్భన్తరే సుత్తం అచ్ఛిన్నమ్పి రక్ఖతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౯౮) **అట్ఠకథా**నయో సఙ్గహితోతి దట్ఠబ్బం. **ఏకనాళస్స వా పస్సేతి** "నాళస్స ఏకపస్సే"తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధసుఖత్థం వుత్తన్తి వేదితబ్బం. **తతోతి** నాళతో.

౧౦౧. భారబద్ధకుసుమేసు వినిచ్ఛయస్స వక్ఖమానత్తా **ఛిన్దిత్వా ఠపితేసూతి** అబద్ధకుసుమవసేన గహేతబ్బం. **పుబ్బే వుత్తనయేనాతి** తత్రజాతకకుసుమేసు వుత్తవినిచ్ఛయానుసారేన. "యేన పుప్ఫేన పూరతి, తస్మిం ఛిన్నమత్తే"తి అవత్వా గహితమత్తే పారాజికన్తి యోజనా చేత్థ విసేసో.

౧౦౨. భారం కత్వా బద్ధాని **భారబద్ధానీతి** మజ్ఝపదలోపీసమాసో. **పుప్ఫానీతి** పాదగ్ఘనకాని ఉప్పలాదికుసుమాని. **ఛస్వాకారేసూతి** ఉదకే ఓసీదాపేతుం సక్కుణేయ్యత్తా అధోదిసాయ సహ చతస్సో దిసా, ఉద్ధన్తి ఇమాసు ఛసు దిసాసు, నిద్ధారణే భుమ్మం. **కేనచి ఆకారేనాతి** నిద్ధారేతబ్బదస్సనం. ఠానాచావనస్స సాధకతమత్తా కరణేయేవ కరణవచనం. **నస్సతీతి** పాదగ్ఘనకపుప్ఫానం ఠానాచావనేన పారాజికమాపజ్జిత్వా లోకియలోకుత్తరానం అనవసేసగుణానం పతిట్ఠానభూతం పాతిమోక్ఖసంవరసీలం నాసేత్వా సయం గుణమరణేన మీయతీతి అత్థో.

౧౦౩. **పుప్ఫానం కలాపన్తి** పాదగ్ఘనకఉప్పలాదికుసుమకలాపం. **ఉదకం చాలేత్వాతి** యథా వీచి ఉట్ఠాతి, తథా చాలేత్వా. **పుప్ఫట్ఠానాతి** పుప్ఫానం ఠితట్ఠానా. **చావేతీతి** కలాపం కేసగ్గమత్తమ్పి అపనేతి. "పుప్ఫం ఠానా చావేతీ"తి కత్థచి పోత్థకేసు పాఠో దిస్సతి. పుప్ఫకలాపస్సేవ గహితత్తా పురిమోయేవ గహేతబ్బో.

౧౦౪. "**ఏత్థ గతం గహేస్సామీ**"తి సహ పాఠసేసేన యోజనా. **పరికప్పేతీతి** "ఏత్థ గతం గహేస్సామీ"తి ఠానం పరిచ్ఛిన్దిత్వా తక్కేతి. **రక్ఖతీతి** ఠానాచావనేపి సతి సో పరికప్పో పారాజికాపత్తితో తం భిక్ఖుం రక్ఖతి. **గతట్ఠానాతి** పుప్ఫకలాపేన గతం సమ్పత్తఞ్చ తం ఠానఞ్చాతి విగ్గహో. "**ఉద్ధరన్తో**"తి ఏతేన "పుప్ఫానం కలాప"న్తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం. "**కతట్ఠానా**"తిపి పాఠో, కతా పుప్ఫానం ఠానా ఉద్ధరన్తోతి సమ్బన్ధో. ఉదకం చాలేత్వా వీచియో ఉట్ఠాపేత్వా వీచిప్పహారేన ఉదకపిట్ఠేన పరికప్పితట్ఠానం సమ్పత్తం పుప్ఫకలాపం ఠితట్ఠానా ఉద్ధరన్తో కేసగ్గమత్తమ్పి ఠానా చావేన్తోతి అత్థో. "**ఠానా**"తి

ఇదం “భట్ఠో”తి ఇమినా సమ్బన్ధనీయం. **భట్ఠో నామ పవుచ్చతీ**తి అత్తనా సమాదాయ రక్ఖియమానా పాతిమోక్ఖసంవరసీలసఙ్ఖాతసబ్బగుణరతనఙ్కారాభినిబ్బత్తట్ఠానా పతితో నామ హోతీతి పవుచ్చతి.

౧౦౫. **జలతో అచ్చుగ్గతస్సా**తి ఏత్థ “పుప్ఫస్సా”తి సామత్థియా లబ్భతి. జలపిట్ఠితో అచ్చుగ్గతస్స పుప్ఫస్స సకలజలం ఠానం, కద్దమపిట్ఠితో పట్ఠాయ ఉదకపిట్ఠిపరియన్తం పుప్ఫదణ్డేన ఫరిత్వా ఠితం సబ్బముదకం ఠానన్తి వుత్తం హోతి. **ఉప్పాటేత్వా**తి పుప్ఫగ్గం ఆకడ్ఢిత్వా ఉప్పీళేత్వా. **తతో**తి తస్మా పుప్ఫట్ఠానభూతసకలజలరాసితో. **ఉజు**న్తి ఉజుం కత్వా. **ఉద్ధరతో**తి ఉప్పాటేన్తస్స.

౧౦౬. **నాళన్తే**తి ఉప్పాటితపుప్ఫనాళస్స మూలకోటియా. **జలతో**తి ఉదకపిట్ఠితో. ముత్తమత్తే కేసగ్గమత్తం దూరం కత్వాతి పాఠసేసయోజనా కాతబ్బా. “జలతో”తి పఠమతతియపాదేసు ద్విక్ఖత్తుం వచనం అత్థావిసేసేపి పదావుత్తిఅలఙ్కారే అడ్ఢయమకవసేన వుత్తత్తా పునరుత్తిదోసో న హోతీతి వేదితబ్బం. “ముత్తమత్తే, అముత్తే”తి చ సమ్బన్ధితబ్బం, అత్థానం వా విసేసతో ఉభయత్థ వుత్తన్తి వేదితబ్బం. తస్మిం నాళన్తేతి సమ్బన్ధో.

౧౦౭. **తస్స** నామేత్వా ఉప్పాటితస్స. సహ గచ్ఛేన ఉప్పాటితస్సాపి అయమేవ వినిచ్ఛయో. ఇధ పన సబ్బపుప్ఫపణ్ణనాళాని మూలతో పభుతి పఠమం ఠితట్ఠానతో అపనామనవసేన ఠానాచావనం వేదితబ్బం. ఏవం పుప్ఫాదీని ఉప్పాటేన్తస్స భూతగామవికోపనాపత్తియా ఠానే సహపయోగదుక్కటం హోతీతి వేదితబ్బం.

౧౦౮-౯. బళిసాదిమచ్ఛగ్గహణోపకరణానం వచనతో, జలే ఠితమతమచ్ఛానం వినిచ్ఛయస్స చ వక్ఖమానత్తా **మచ్ఛే**తి జీవమానకమచ్ఛానం గహణం. ఉపలక్ఖణవసేన వా అవుత్తసముచ్చయత్థ **వా**-సద్దేన వా ఖిపకాదీని మచ్ఛవధోపకరణాని వుత్తానేవాతి దట్ఠబ్బం. **వత్థూ**తి పాదో. **తస్మిం** మచ్ఛే. ఉద్ధటోయేవ **ఉద్ధటమత్తో,** మచ్ఛో, తస్మిం. **జలా**తి ఉదకతో కేసగ్గమత్తమ్పి అపనేత్వా ఉక్ఖిత్తమత్తేతి వుత్తం హోతి.

౧౧౦. పుప్ఫానం వియ మచ్ఛానమ్పి ఠితట్ఠానమేవ ఠానన్తి అగ్గహేత్వా సకలజలం ఠానం కత్వా కస్మా వుత్తన్తి ఆహ **‘‘ఠానం సలిలజానం హి’’**తిఆది. సలిలే జాతా **సలిలజా,** ఇతి పకరణతో మచ్ఛాయేవ వుచ్చన్తి. అత్థప్పకరణసద్దన్తరసన్నిధానాదీహి సద్దా విసేసత్థం వదన్తీతి. **హీ**తి పసిద్ధియం. **కేవల**న్తి అవధారణే, జలమేవాతి వుత్తం హోతి. ఇమినా బహిఉదకం నివత్తితం హోతి. సకలం జలమేవ ఠానం యస్మా, తస్మా సలిలట్ఠం జలా విమోచేన్తో పారాజికో హోతీతి హేతుహేతుమన్తభావేన యోజనా వేదితబ్బా. ఆపన్నం పరాజేతీతి **పారాజికా,** ఆపత్తి, సా ఏతస్స అత్థీతి **పారాజికో,** పుగ్గలో.

౧౧౧. **నీరం** ఉదకం. వారిమ్హి జలే జాతో **వారిజో,** ఇతి పకరణతో మచ్ఛోవ గయ్హతి. ఏతేనేవ ఆకాసే ఉప్పతితమచ్ఛో , గోచరత్థాయ చ థలముగ్గతకుమ్మాదయో ఉపలక్ఖితాతి వేదితబ్బం. తేసం గహణే వినిచ్ఛయో ఆకాసట్ఠథలట్ఠకథాయ వుత్తనయేన వేదితబ్బో. **భణ్డగ్ఘేన వినిద్దిసే**తి దుక్కటాదివత్థునో భణ్డస్స అగ్ఘవసేన దుక్కటథుల్లచ్చయపారాజికాపత్తియో వదేయ్యాతి అత్థో.

౧౧౨. **తళాకే**తి సరస్మిం, ఇమినా చ వాపిపోక్ఖరణిసోబ్భాదిజలాసయా సఙ్గయ్హన్తి. **నదియా**తి నిన్నగాయ, ఇమినా చ కన్దరాదయో సఙ్గయ్హన్తి. **నిన్నే**తి ఆవాటే. **మచ్ఛవిసం నామా**తి ఏత్థ **నామ**-సద్దో సఞ్ఞాయం. మచ్ఛవిసనామకం

మదనఫలాదికం దట్ఠబ్బం. **గతేతి** విసపక్ఖిపకే మచ్ఛఘాతకే గతే.

౧౧౪. **సామికేసూతి** విసం యోజేత్వా గతేసు మచ్ఛసామికేసు. **ఆహరన్తేసూతి** ఆహరాపేన్తేసు. **భణ్డదేయ్యన్తి** భణ్డఞ్చ తం దేయ్యఞ్చాతి విగ్గహో, అత్తనా గహితవత్థుం వా తదగ్ఘనకం వా భణ్డం దాతబ్బన్తి అత్థో.

౧౧౫. **మచ్ఛేతి** మతమచ్ఛే. **సేసేతి** నమతమచ్ఛే.

౧౧౬. **అమతేసు** గహితేసూతి పకరణతో లబ్భతి, నిమిత్తత్థే చేతం భుమ్మం. **అనాపత్తిం వదన్తీతి** అదిన్నాదానాపత్తియా అనాపత్తిం వదన్తి, మారణప్పత్తియా పాచిత్తియం హోతేవ. అయఞ్చ వినిచ్ఛయో అరక్ఖితఅగోపితేసు అస్సామికతళాకాదీసు వేదితబ్బో.

ఉదకట్ఠకథావణ్ణనా.

౧౧౭. **నావన్తి** ఏత్థ "నావా నామ యాయ తరతీ"తి (పారా॰ ౯౯) వచనతో జలతారణారహం అన్తమసో ఏకమ్పి వహన్తం రజనదోణిపేణుకలాపాదికం వేదితబ్బం. **నావట్ఠం** నామ **భణ్డం** యం కిఞ్చి ఇన్ద్రియబద్ధం వా అనిన్ద్రియబద్ధం వా. "**థేనేత్వా గణ్హిస్సామీ**"తి ఇమినా "థేయ్యచిత్తస్సా"తి ఇమమత్థం విఞ్ఞాపేతి. **పాదుద్ధారేతి** దుతియపరియేసనాదిఅత్థం గచ్ఛన్తస్స పదే పదే. **దోసాతి** దుక్కటాపత్తియో. **వుత్తాతి** "నావట్ఠం భణ్డం అవహరిస్సామీ'తి థేయ్యచిత్తో దుతియం వా పరియేసతి గచ్ఛతి వా, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పారా॰ ౯౯) **పదభాజనియం** భగవతా వుత్తా, ఇమినా పుబ్బపయోగసహపయోగదుక్కటాని, ఫన్దాపనే థుల్లచ్చయం, ఠానాచావనే పారాజికఞ్చ ఉపలక్ఖణవసేన దస్సితన్తి వేదితబ్బం.

౧౧౮. **చణ్డసోతేతి** వేగేన గచ్ఛన్తే ఉదకప్పవాహే, "చణ్డసోతే"తి ఇమినా బన్ధనం వినా సభావేన అట్ఠితభావస్స సూచనతో "**బన్ధనమేవ ఠాన**"న్తి వుత్తట్ఠానపరిచ్ఛేదస్స కారణం దస్సితన్తి వేదితబ్బం. యస్మా చణ్డసోతే బద్ధా, తస్మా బన్ధనమేకమేవ ఠానం మతన్తి వుత్తం హోతి. **తస్మిన్తి** బన్ధనే. **ధీరా** వినయధరా.

౧౧౯-౧౨౦. "**నిచ్చలే ఉదకే నావ-మబన్ధనమవట్ఠిత**"న్తి ఇమినా ఛధా ఠానపరిచ్ఛేదస్స లబ్భమానత్తే కారణం దస్సేతి. నావం కడ్ఢతో తస్స పారాజికన్తి సమ్బన్ధో. పునపి కిం కరోన్తోతి ఆహ "**ఏకేనన్తేన సమ్ఫుట్ఠ**"న్తిఆది. తం నావం అతిక్కామయతోతి సమ్బన్ధో. ఏత్థాపి "కడ్ఢితవతో అతిక్కమితవతో"తి భూతవసేన అత్థో యోజేతబ్బో. యమేత్థ వత్తబ్బం, తం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

౧౨౧. ఏవం చతుపస్సాకడ్ఢనే వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఇదాని ఉద్ధం, అధో చ ఉక్ఖిపనఓసీదాపనేసు వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**తథా**"తిఆది. **తథాతి** "తస్స పారాజిక"న్తి ఆకడ్ఢతి. కస్మిం కాలేతి ఆహ "**ఉద్ధం కేసగ్గమత్తమ్పి**"తిఆది. **అధోనావాతలన్తి** నావాతలస్స అధో అధోనావాతలం, తస్మిం ఉద్ధం కేసగ్గమత్తమ్పి ఉదకమ్హా విమోచితేతి ఇమినా సమ్బన్ధో. తేన ఫుట్ఠం కేసగ్గమత్తమ్పి ముఖవట్టియా విమోచితేతి యోజనా. **తేనాతి** అధోనావాతలేన ఫుట్ఠే ఉదకే ముఖవట్టియా కరణభూతాయ కేసగ్గమత్తమ్పి విమోచితేతి గహేతబ్బం.

౧౨౨. తీరే బన్ధిత్వా పన నిచ్చలే జలే ఠపితా **యా నావా**, **తస్సా** నావాయ **ఠానం** బన్ధనఞ్చ ఠితోకాసో చాతి ద్విధా మతన్తి యోజనా.

౧౨౩. పుబ్బం పఠమం బన్ధనస్స విమోచనే థుల్లచ్చయం హోతీతి యోజనా. **కేనచుపాయేనాతి** "పురతో పచ్ఛతో వాపీ"తిఆదిక్కమేన యథావుత్తోపాయఛక్కేసు యేన కేనచి ఉపాయేనాతి అత్థో. **ఠానా చావేతి** నావం.

౧౨౪. పఠమం ఠానా చావేత్వాతి "పురతో పచ్ఛతో వా"తిఆదినా యథావుత్తేసు ఛసు ఆకారేసు అఞ్ఞతరేన ఆకారేన నావం ఠపితట్ఠానతో పఠమం చావేత్వా. **ఏసేవ చ నయోతి** నావాయ పఠమం ఠితట్ఠానతో చావనే థుల్లచ్చయం, పచ్ఛా బన్ధనమోచనే పారాజికన్తి ఏసేవ నయో నేతబ్బోతి అత్థో. ఏత్థ చ "తీరే బన్ధిత్వా నిచ్చలే ఉదకే ఠపితనావాయ బన్ధనఞ్చ ఠితోకాసో చాతి ద్వే ఠానాని, తం పఠమం బన్ధనా మోచేతి, థుల్లచ్చయం. పచ్ఛా ఛన్నం ఆకారానం అఞ్ఞతరేన ఠానా చావేతి, పారాజికం. పఠమం ఠానా చావేత్వా పచ్ఛా బన్ధనమోచనేపి ఏసేవ నయో"తి (పారా॰ ౯౯) **అట్ఠకథాయం** వుత్తవినిచ్ఛయో సఙ్గహితో. ఆమసనఫన్దాపనేసు దుక్కటథుల్లచ్చయాని హేట్ఠా కుమ్భియం వుత్తనయేనేవ ఞాతుం సక్కుణేయ్యత్తా న వుత్తానీతి వేదితబ్బం. ఏవముపరిపి.

౧౨౫. ఉస్సారేత్వాతి ఉదకతో థలం ఆరోపేత్వా. **నికుజ్జిత్వాతి** అధోముఖం కత్వా. థలే ఠపితాయ నావాయ ముఖవట్టియా ఫుట్ఠోకాసో ఏవ ఠానన్తి యోజనా. **హీతి** విసేసో, తేన జలట్ఠతో థలట్ఠాయ నావాయ వుత్తం విసేసం జోతేతి.

౧౨౬. ఏత్థ అధో ఓసీదాపనస్స అలబ్భమానతాయ తం వినా ఇతరేసం పఞ్చన్నం ఆకారానం వసేన ఠానాచావనం దస్సేతుమాహ "**ఞేయ్యో**"తిఆది. **యతో కుతోచీతి** తిరియం చతస్సన్నం, ఉపరిదిసాయ చ వసేన యం కిఞ్చి దిసాభిముఖం కేసగ్గమత్తమ్పి అతిక్కమేన్తో.

౧౨౭. ఉక్కుజ్జితాయపీతి ఉద్ధంముఖం ఠపితాయపి. **ఘటికానన్తి** దారుఖణ్డానం. "**తథా**"తి ఇమినా "ఞేయ్యో ఠానపరిచ్ఛేదో"తిఆదినా వుత్తనయం అతిదిసతి. సో పన ఉక్కుజ్జిత్వా భూమియం ఠపితనావాయ యుజ్జతి. ఘటికానం ఉపరి ఠపితాయ పన నాగదన్తేసు ఠపితకున్తే వుత్తవినిచ్ఛయో యుజ్జతి.

౧౨౮. "**థేయ్యా**"తి ఇదం "పాజేన్తస్సా"తి విసేసనం. **తిత్థేతి** తిత్థాసన్నజలే. **అరిత్తేనాతి** కేనిపాతేన. **ఫియేనాతి** పాజనఫలకేన. **పాజేన్తస్సాతి** పేసేన్తస్స. "**తం పాజేతీ**"తిపి పాఠో దిస్సతి, **తం** నావం యో **పాజేతి, తస్స పరాజయోతి** అత్థో.

౧౨౯-౩౦. ఛత్తన్తి ఆతపవారణం. **పణామేత్వాతి** యథా వాతం గణ్హాతి, తథా పణామేత్వా. **ఉస్సాపేత్వావ చీవరన్తి** చీవరం ఉద్ధం ఉచ్చారేత్వా వా. గాథాఛన్దవసేన 'వ'ఇతి రస్సత్తం. **లఙ్కారసదిసన్తి** పసారితపటసరిక్ఖకం. **సమీరణన్తి** మాలుతం. **న దోసో తస్స విజ్జతీతి** ఇదం వాతస్స అవిజ్జమానక్ఖణే ఏవం కరోతో పచ్ఛా ఆగతేన వాతేన నీతనావాయ వసేన వుత్తం. వాయమానే పన వాతే ఏవం కరోన్తస్స ఆపత్తియేవాతి దట్ఠబ్బం.

౧౩౧-౨. సయమేవ ఉపాగతన్తి సమ్బన్ధో. గామసమీపే తిత్థం **గామతిత్థం. తన్తి** నావం. **ఠానాతి** ఛత్తేన వా చీవరేన వా గహితవాతేన గన్త్వా గామతిత్థే ఠితట్ఠానా. **అచాలేన్తోతి** ఫన్దాపనమ్పి అకరోన్తో, ఇమినా థుల్లచ్చయస్సాపి అభావం దస్సేతి. "**అచావేన్తో**"తిపి పాఠో, ఠితట్ఠానతో కేసగ్గమత్తమ్పి అనపనేన్తోతి అత్థో, ఇమినా పారాజికాభావం దస్సేతి. **కిణిత్వాతి** మూలేన

విక్కిణిత్వా. **సయమేవ చ గచ్ఛన్తీ**న్తి ఏత్థ **చ**-కారో వత్తబ్బన్తరసముచ్చయే. తథా పణామితఛత్తేన వా ఉస్సాపితచీవరేన వా గహితవాతేన అత్తనా గచ్ఛన్తిం. **ఠానా చావేతీ**తి అత్తనా ఇచ్ఛితదిసాభిముఖం కత్వా పాజనవసేన గమనట్ఠానా చావేతి.

నావట్ఠకథావణ్ణనా.

౧౩౩-౪. యన్తి ఏతేనాతి **యానం**. రమయతీతి **రథో**. వహతి, వుయ్హతి, వహన్తి ఏతేనాతి వా **వయ్హం**. "ఉపరి మణ్డపసదిసం పదరచ్ఛన్నం, సబ్బపాలిగుణ్ఠిమం వా ఛాదేత్వా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౦) **అట్ఠకథాయం** వుత్తనయేన కతం సకటం వయ్హం నామ. **సన్దమానికా**తి "ఉభోసు పస్సేసు సువణ్ణరజతాదిమయా గోపానసియో దత్వా గరుళపక్ఖకనయేన కతా సన్దమానికా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౦) **అట్ఠకథాయం** వుత్తనయేన కతయానవిసేసో. **ఠానా చావనయోగస్మి**న్తి ఠానా చావనప్పయోగే.

౧౩౫-౬. దసట్ఠానాచావనవసేన పారాజికం వదన్తేహి పఠమం ఠానభేదస్స ఞాతబ్బత్తా తం దస్సేత్వా ఆపత్తిభేదం దస్సేతుమాహ "**యానస్స దుకయుత్తస్సా**"తిఆది. **దుకయుత్తస్సా**తి దుకం గోయుగం యుత్తస్స యస్సాతి, యుత్తే యస్మిన్తి వా విగ్గహో. **దస ఠానానీ**తి ద్విన్నం గోణానం అట్ఠ పాదా, ద్వే చ చక్కానీతి ఏతేసం దసన్నం పతిట్ఠితట్ఠానానం వసేన దస ఠానాని వదేయ్యాతి అత్థో. ఏతేనేవ నయేన చతుయుత్తాదియానే అట్ఠారసాతి ఠానభేదస్స నయో దస్సితో హోతి. **యానం పాజయతో**తి సకటాదియానం పేసయతో. "ధురేతి యుగాసన్నే"తి అట్ఠకథాయ **గణ్ఠిపదే** వుత్తం. రథీసాయ యుగేన సద్ధిం బన్ధనట్ఠానాసన్నేతి వుత్తం హోతి. "**ధుర**"న్తి చ యుగస్సేవ నామం. "ధురం ఛడ్డేత్వా, ధురం ఆరోపేత్వా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౦) **అట్ఠకథా**వచనతో తంసహచరియాయ సమ్బన్ధనట్ఠానమ్పి ధురం నామ. ఇధ పన గఙ్గా-సద్దో వియ గఙ్గాసమీపే ధురసమీపే పాజకస్స నిసజ్జారహట్ఠానే ధురస్స వత్తమానతా లబ్భతి.

గోణానం పాదుద్ధారే తస్స థుల్లచ్చయం వినిద్దిసేతి యోజనా. ఇదఞ్చ గోణానం అవిలోమకాలం సన్ధాయ వుత్తం. విలోమకాలే సమ్భవన్తం విసేసం జోతేతుం "**థుల్లచ్చయం తు**" ఇచ్చత్ర **తు**-సద్దేన **అట్ఠకథాయం** "సచే పన గోణా 'నాయం అమ్హాకం సామికో'తి ఞత్వా ధురం ఛడ్డేత్వా ఆకడ్ఢన్తా తిట్ఠన్తి వా ఫన్దన్తి వా, రక్ఖతి తావ. గోణే పున ఉజుకం పటిపాదేత్వా ధురం ఆరోపేత్వా దళ్హం యోజేత్వా పాచనేన విజ్ఝిత్వా పాజేన్తస్స వుత్తనయేనేవ తేసం పాదుద్ధారేన థుల్లచ్చయ"న్తి వుత్తవిసేసో సఙ్గహితోతి దట్ఠబ్బో. **చక్కానం హీ**తి ఏత్థ అధికేన **హి**-సద్దేన "సచేపి సకద్దమే మగ్గే ఏకం చక్కం కద్దమే లగ్గం హోతి, దుతియం చక్కం గోణా పరివత్తేన్తా పవత్తేన్తి, ఏకస్స పన ఠితత్తా న తావ అవహారో హోతి. గోణే పన పున ఉజుకం పటిపాదేత్వా పాజేన్తస్స ఠితచక్కే కేసగ్గమత్తం ఫుట్ఠోకాసం అతిక్కన్తే పారాజిక"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౦) **అట్ఠకథాయం** వుత్తవిసేసో దస్సితో హోతీతి దట్ఠబ్బం.

౧౩౭-౯. ఏత్తావతా యుత్తయానవినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఇదాని అయుత్తయానవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**అయుత్తకస్సా**"తిఆది. ధురేన ఉపత్థమ్భనియం ఠితస్స తస్స అయుత్తకస్సాపి చ యానకస్స ఉపత్థమ్భనిచక్కానం వసేన తీణేవ ఠానాని భవన్తీతి యోజనా. తత్థ **అయుత్తకస్సా**తి గోణేహి అయుత్తకస్స. **ధురేనా**తి యథావుత్తనయేన ధురయుత్తట్ఠానసమీపదేసేన, సకటసీసేనాతి వుత్తం హోతి. **ఉపత్థమ్భనియ**న్తి సకటసీసోపత్థమ్భనియా ఉపరి ఠితస్స. ఉపత్థమ్భయతి ధురన్తి ఉపత్థమ్భనీ. సకటస్స పచ్ఛిమభాగోపత్థమ్భనత్థం దీయమానం దణ్డద్వయం పచ్ఛిమోపత్థమ్భనీ నామ, పురిమభాగస్స దీయమానస్స ఉపత్థమ్భనీ పురిమోపత్థమ్భనీ నామాతి అయముపత్థమ్భనీనం విసేసో. ఇధ

పురిమోపత్థమ్భనీ అధిప్పేతా. ''**ఉపత్థమ్భనిచక్కానం వసేన తీణేవ ఠానానీ**''తి ఇదం హేట్ఠా అకప్పకతాయ ఉపత్థమ్భనియా వసేన వుత్తం, కప్పకతాయ పన వసేన "చత్తారీ"తి వత్తబ్బం.

''**తథా**''తి ఇమినా "ఠానాని తీణేవా"తి ఆకడ్ఢతి, దారుచక్కద్వయవసేన తీణి ఠానానీతి అత్థో. ''**దారూన**''న్తి ఇమినా బహువచననిద్దేసేన రాసికతదారూనం దారుకస్స ఏకస్సాపి ఫలకస్సాపి గహణం వేదితబ్బం. ''**భూమియమ్పి ధురేనేవ, తథేవ ఠపితస్స చా**''తి ఇమినా తీణియేవ ఠానానీతి అతిదిసతి. ఏత్థ ధురచక్కానం పతిట్ఠితోకాసవసేన తీణి ఠానాని. ఏత్థ చ **ఉపరిట్ఠపితస్స చాతి చ**-కారం "భూమియం ఠపితస్సా"తి ఏత్థాపి యోజేత్వా సముచ్చయం కాతుం సక్కాతి. తత్థ అధికవచనేన చ-కారేన **అట్ఠకథాయం** "యం పన అయుత్తకం ధురే ఏకాయ, పచ్ఛతో చ ద్వీహి ఉపత్థమ్భనీహి ఉపత్థమ్భేత్వా ఠపితం, తస్స తిణ్ణం ఉపత్థమ్భనీనం, చక్కానఞ్చ వసేన పఞ్చ ఠానాని. సచే ధురే ఉపత్థమ్భనీ హేట్ఠాభాగే కప్పకతా హోతి, ఛ ఠానానీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౦) వుత్తవినిచ్ఛయం సఙ్గణ్హాతి.

పురతో పచ్ఛతో వాపీతి ఏత్థ "కడ్ఢిత్వా"తి పాఠసేసో. **అపి**-సద్దేన "ఉక్ఖిపిత్వాపీ"తి అవుత్తం సముచ్చినోతి. యో పన పురతో కడ్ఢిత్వా ఠానా చావేతి, యో వా పన పచ్ఛతో కడ్ఢిత్వా ఠానా చావేతి, యో వా పన ఉక్ఖిపిత్వా ఠానా చావేతీతి యోజనా. **తిణ్ణ**న్తి ఇమే తయో గహితా, "తేస"న్తి సామత్థియా లబ్భతి, తేసం తిణ్ణం పుగ్గలానన్తి వుత్తం హోతి. కదా కిం హోతీతి ఆహ ''**థుల్లచ్చయం తు...పే.... పరాజయో**''తి. ''**ఠానా చావే**''తి ఇదం "థుల్లచ్చయ"న్తి ఇమినాపి సమ్బన్ధనీయం. **తు**-సద్దస్స విసేసజోతనత్థం ఉపాత్తత్తా సావసేసట్ఠానాచావనే ఫన్దాపనథుల్లచ్చయం, నిరవసేసట్ఠానాచావనే పన కతే ఠానాచావనపారాజికా వుత్తా హోతీతి దట్ఠబ్బం.

౧౪౦. **అక్ఖానం సీసకేహీ**తి అక్ఖస్స ఉభయకోటీహి. "జాత్యాఖ్యాయమేకస్మిం బహువచనమఞ్ఞతరాయ"మితి వచనతో ఏకస్మిం అత్థే బహువచనం యుజ్జతి. ''**ఠితస్సా**''తి ఏతస్స విసేసనస్స "యానస్సా"తి విసేసితబ్బం సామత్థియా లబ్భతి. "ఠానాని ద్వే"తి వుత్తత్తా యథా సకటధురం భూమిం న ఫుసతి, ఏవం ఉచ్చతరేసు ద్వీసు తులాదిదారూసు ద్వే అక్ఖసీసే ఆరోపేత్వా ఠపితం యానమేవ గయ్హతి.

౧౪౧. **కడ్ఢన్తో**తి ద్విన్నం అక్ఖసీసానం ఆధారభూతేసు దారూసు ఘంసిత్వా ఇతో చితో చ కడ్ఢన్తో. **ఉక్ఖిపన్తో**తి ఉజుం ఠితట్ఠానతో ఉచ్చారేన్తో. **ఫుట్ఠోకాసచ్చయే**తి ఫుట్ఠోకాసతో కేసగ్గమత్తాతిక్కమే. **అఞ్ఞస్సా**తి యథావుత్తప్పకారతో ఇతరస్స. **యస్స కస్సచి** రథాదికస్స యానస్స.

౧౪౨. **అక్ఖుద్ధీన**న్తి చతున్నం అక్ఖరుద్ధనకఆణీనం. అక్ఖస్స ఉభయకోటీసు చక్కావుణనట్ఠానతో అన్తో ద్వీసు సకటబాహాసు అక్ఖరుద్ధనత్థాయ ద్వే అఙ్గులియో వియ ఆకోటితా చతస్సో ఆణియో అక్ఖుద్ధి నామ. **ధురస్సా**తి ధురబన్ధనట్ఠానాసన్నస్స రథసీసగ్గస్స. **తం** యానం. **వా**-సద్దేన పస్సే వా గహేత్వా కడ్ఢన్తో, మజ్ఝే వా గహేత్వా ఉక్ఖిపన్తోతి కిరియన్తరం వికప్పేతి. **గహేత్వా**తి ఏత్థ "కడ్ఢన్తో"తి పాఠసేసో. **ఠానా చావేతీతి ఉద్ధీసు** గహేత్వా కడ్ఢన్తో అత్తనో దిసాయ ఉద్ధిఅన్తేన ఫుట్ఠట్ఠానం ఇతరేన ఉద్ధిపరియన్తేన కేసగ్గమత్తమ్పి అతిక్కామేతి.

''**ఉద్ధీసు వా**''తి సాసఙ్కవచనేన అనుద్ధికయానస్సాపి విజ్జమానత్తం సూచితం హోతి. **అట్ఠకథాయం** "అథ ఉద్ధిఖాణుకా న హోన్తి, సమమేవ బాహం కత్వా మజ్ఝే విజ్ఝిత్వా అక్ఖసీసాని పవేసితాని హోన్తి, తం హేట్ఠిమతలస్స సమన్తా సబ్బం పథవిం

ఫుసిత్వా తిట్ఠతి, తత్థ చతూసు దిసాసు, ఉద్ధఞ్చ ఫుట్ఠట్ఠానాతిక్కమవసేన పారాజికం వేదితబ్బ”న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౦) వుత్తవినిచ్ఛయఞ్చ బ్యతిరేకవసేన సఙ్గణ్హాతి.

౧౪౩. **నాభియాతి** నాభిముఖేన. **ఏకమేవ సియా ఠానన్తి** ఏకం నాభియా ఫుట్ఠట్ఠానమేవ ఠానం భవతీతి అత్థో. “ఏకమస్స సియా ఠాన”న్తి పోత్థకేసు దిస్సతి, తతో పురిమపాఠోవ సున్దరతరో. **పరిచ్ఛేదోపీతి** ఏత్థ **పి**-సద్దో విసేసత్థజోతకో, పరిచ్ఛేదో పనాతి అత్థో. **పఞ్చధాతి** నాభియా చతుపస్సపరియన్తం, ఉద్ధఞ్చ పఞ్చధా, ఠానాచావనాకారో హోతీతి అత్థో.

౧౪౪. **ఠానాని ద్వేతి** నేమియా, నాభియా చ ఫుట్ఠట్ఠానవసేన ద్వే ఠానాని. **అస్సాతి** చక్కస్స. **తేసం** ద్విన్నం ఠానానం. భిత్తిఆదిం అపస్సాయ ఠపితచక్కస్సాపి హి **అట్ఠకథాయం** వుత్తో అయమ్పి వినిచ్ఛయో వుత్తో, యోపి ఇమినా చ పాఠేన దస్సితో హోతి.

౧౪౫. **అనారక్ఖన్తి** సామికేన అసంవిహితారక్ఖం. **అధోదేత్వాతి** గోణే అపనేత్వా. **వట్టతి,** పారాజికం న హోతీతి అధిప్పాయో. సామికే ఆహరాపేన్తే పన భణ్డదేయ్యం హోతి.

యానట్ఠకథావణ్ణనా.

౧౪౬. భారట్ఠకథాయ **సీసక్ఖన్ధకటోలమ్బవసాతి** ఏవంనామకానం సరీరావయవానం వసేన భారో చతుబ్బిధో హోతి. తత్థ సీసభారాదీసు అసమ్మోహత్థం సీసాదీనం పరిచ్ఛేదో వేదితబ్బో – సీసస్స తావ పురిమగలే గలవాటకో పిట్ఠిగలే కేసఞ్చి కేసన్తే ఆవట్టో హోతి, గలస్సేవ ఉభోసు పస్సేసు కేసఞ్చి కేసావట్టా ఓరుయ్హ జాయన్తి, యే “కణ్ణచూళికా”తి వుచ్చన్తి, తేసం అధోభాగో చాతి అయం హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదో, తతో ఉపరి **సీసం,** ఏత్థన్తరే ఠితభారో **సీసభారో** నామ.

ఉభోసు పస్సేసు కణ్ణచూళికాహి పట్ఠాయ హేట్ఠా, కప్పరేహి పట్ఠాయ ఉపరి, పిట్ఠిగలావట్టతో చ గలవాటకతో చ పట్ఠాయ హేట్ఠా, పిట్ఠివేమజ్ఝావట్టతో చ ఉరపరిచ్ఛేదమజ్ఝే హదయఆవాటతో చ పట్ఠాయ ఉపరి **ఖన్ధో,** ఏత్థన్తరే ఠితభారో **ఖన్ధభారో** నామ.

పిట్ఠివేమజ్ఝావట్టతో , పన హదయఆవాటతో చ పట్ఠాయ హేట్ఠా యావ పాదనఖసిఖా, అయం **కటి**పరిచ్ఛేదో, ఏత్థన్తరే సమన్తతో సరీరే ఠితభారో **కటిభారో** నామ.

కప్పరతో పట్ఠాయ పన హేట్ఠా యావ హత్థనఖసిఖా, అయం **ఓలమ్బక**పరిచ్ఛేదో, ఏత్థన్తరే ఠితభారో **ఓలమ్బకో** నామ.

భరతీతి **భారో,** భరతి ఏతేన, ఏతస్మిన్తి వా **భారో,** ఇతి యథావుత్తసీసాదయో అవయవా వుచ్చన్తి. భారే తిట్ఠతీతి **భారట్ఠం.** ఇతి సీసాదీసు ఠితం భణ్డం వుచ్చతి. “భారోయేవ భారట్ఠ”న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౧) **అట్ఠకథా**వచనతో భరీయతీతి **భారో,** కమ్మని సిద్ధేన భార-సద్దేన భణ్డమేవ వుచ్చతి.

౧౪౭. **సిరస్మింయేవాతి** యథాపరిచ్ఛిన్నే సిరసి ఏవ. **సారేతీతి** అనుక్ఖిపన్తో ఇతో చితో చ సారేతి. **థుల్లచ్చయం సియాతి** ఫన్దాపనథుల్లచ్చయం భవేయ్య.

౧౪౮. ఖన్ధన్తి యథాపరిచ్ఛిన్నమేవ ఖన్ధం. **ఓరోపితేతి** ఓహారితే. **సీసతోతి** ఏత్థ "ఉద్ధ"న్తి పాఠసేసో, యథాపరిచ్ఛిన్నసీసతో ఉపరీతి అత్థో. **కేసగ్గమత్తమ్పీతి** కేసగ్గమత్తం దూరం కత్వా. **పి**-సద్దో పగేవ తతో అధికన్తి దీపేతి. **మోచేన్తోపీతి** కేసగ్గేన అఫుసన్తం అపనేన్తో. ఏత్థాపి **పి**-సద్దేన న కేవలం ఖన్ధం ఓరోపేన్తస్సేవ పారాజికం, అపిచ ఖో మోచేన్తోపి పరాజితోతి హేట్ఠా వుత్తమపేక్ఖతి. పసిబ్బకాదియమకభారం పన సీసే చ పిట్ఠియఞ్చాతి ద్వీసు ఠానేసు ఠితత్తా ద్వీహి ఠానేహి అపనయనేన పారాజికం హోతి, తఞ్చ **"సీసతో మోచేన్తో"**తి ఇమినావ ఏకదేసవసేన సఙ్గహితన్తి దట్ఠబ్బం.

౧౪౯-౫౦. ఏవం సీసభారే వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా తదనన్తరం ఉద్దేసక్కమేసు ఖన్ధభారాదీసు వినిచ్ఛయే దస్సేతబ్బేపి అవసానే వుత్తఓలమ్బకభారే వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఆద్యన్తభారానం వుత్తనయానుసారేన సేసేసుపి వినిచ్ఛయం అతిదిసితుమాహ **"భార"**న్తిఆది. **సుద్ధమాననోతి** పాతరాసాదికారణేన అథేయ్యచిత్తో, హత్థగతభారం థేయ్యచిత్తేన భూమియం ఠపననిస్సజ్జనాదిం కరోన్తస్స హత్థతో ముత్తమత్తే పారాజికన్తి ఇదమేతేన ఉపలక్ఖితన్తి దట్ఠబ్బం.

ఏత్థ వుత్తనయేనేవాతి సీసభారఓలమ్బకభారేసు వుత్తానుసారేన. **సేసేసుపి భారేసూతి** ఖన్ధభారాదికేసుపి. **మతిసారేన** సారమతినా. **వేదితబ్బో వినిచ్ఛయోతి** యథాపరిచ్ఛిన్నేసు ఠానేసు ఠితం పాదగ్ఘనకం యం కిఞ్చి వత్థుం థేయ్యచిత్తేన "గణ్హిస్సామీ"తి ఆమసన్తస్స దుక్కటం, ఠానా అచావేత్వా ఫన్దాపేన్తస్స థుల్లచ్చయం, యథాపరిచ్ఛిన్నట్ఠానాతిక్కమనవసేన వా ఉద్ధంఉక్ఖిపనవసేన వా ఠానా చావేన్తస్స పారాజికం హోతీతి అయం వినిచ్ఛయో వేదితబ్బోతి అత్థో.

భారట్ఠకథావణ్ణనా.

౧౫౧-౩. ఇదాని ఆరామట్ఠవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **"దుక్కట"**న్తిఆది. **ఆరామన్తి** చమ్పకాదిపుప్ఫారామఞ్చ అమ్బాదిఫలారామఞ్చాతి ద్వీసు ఆరామేసు యం కఞ్చి ఆరామం. ఆరమన్తి ఏత్థ పుప్ఫాదికామినోతి విగ్గహో, తం **ఆరామం, అభి**-సద్దయోగే ఉపయోగవచనం. **అభియుఞ్జతోతి** పరాయత్తభావం జానన్తో "మమ సన్తక"న్తి అట్టం కత్వా గణ్హితుం థేయ్యచిత్తేన సహాయాదిభావత్థం దుతియకపరియేసనాదివసేన అభియుఞ్జన్తస్స దుక్కటం మునినా వుత్తన్తి ఇమినా సమ్బన్ధనీయం, అదిన్నాదానస్స పుబ్బపయోగత్తా సహపయోగగణనాయ దుక్కటన్తి భగవతా వుత్తన్తి అత్థో. **ధమ్మం చరన్తోతి** అట్టం కరోన్తో. **పరం** సామికం **పరాజేతి చే,** సయం సాసనతో **పరాజితోతి** యోజనా.

తస్సాతి భణ్డసామినో. **విమతిం జనయన్తస్సాతి** "ఇమినా సహ అట్టం కత్వా మమ సన్తకం లభిస్సామి వా, న వా"తి సంసయం ఉప్పాదేన్తస్స చోరస్స. యోపి ధమ్మం చరన్తో సయం పరజ్జతి, తస్స చ థుల్లచ్చయన్తి యోజనా.

సామినో ధురనిక్ఖేపేతి "అయం థద్ధో కక్ఖళో జీవితబ్రహ్మచరియన్తరాయమ్పి మే కరేయ్య, అలం దాని మయ్హం ఇమినా ఆరామేనా"తి సామినో ధురనిక్ఖేపే సతి, అత్తనో "న దస్సామీ"తి ధురనిక్ఖేపే చాతి యోజనా. ఏవం ఉభిన్నం ధురనిక్ఖేపే పారాజికం. **తస్సాతి** అభియుఞ్జన్తస్స. **సబ్బేసం కూటసక్ఖీనఞ్చాతి చ**-కారో లుత్తనిద్దిట్ఠోతి వేదితబ్బో. చోరస్స అస్సామికభావం ఞత్వాపి తదాయత్తకరణత్థం యం కిఞ్చి వదన్తా కూటసక్ఖినో, తేసం సబ్బేసమ్పి భిక్ఖూనం పారాజికం హోతీతి అత్థో.

ఆరామట్ఠకథావణ్ణనా.

౧౩౪. విహారట్ఠకథాయం **విహారన్తి** ఉపలక్ఖణత్తా "పరివేణం వా, ఆవాసం వా"తి చ గహేతబ్బం. **సఙ్ఘికన్తి** చాతుద్దిసం సఙ్ఘం ఉద్దిస్స భిక్ఖూనం దిన్నత్తా సఙ్ఘసన్తకం. **కణ్ఠేతి** ఖుద్దకం, మహన్తం వాతి అత్థో. అచ్ఛిన్దిత్వాన గణ్హితుం అభియుఞ్జన్తస్స పారాజికా న సిజ్ఝతీతిపి పాఠసేసయోజనా. హేతుం దస్సేతి **"సబ్బేసం ధురనిక్ఖేపాభావతో"**తి, సబ్బస్సేవ చాతుద్దిసికసఙ్ఘస్స ధురనిక్ఖేపస్స అసమ్భవతోతి అత్థో. "విహార"న్తి ఏత్తకమేవ అవత్వా "సఙ్ఘిక"న్తి విసేసనేన దీఘభాణకాదిభేదస్స గణస్స, ఏకపుగ్గలస్స వా దిన్నవిహారాదిం అచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హన్తే ధురనిక్ఖేపసమ్భవా పారాజికన్తి వుత్తం హోతి. ఏత్థ వినిచ్ఛయో ఆరామే వియ వేదితబ్బో. ఇమేసు తత్రట్ఠభణ్డే వినిచ్ఛయో భూమట్ఠథలట్ఠఆకాసట్ఠవేహాసట్ఠేసు వుత్తనయేన ఞాతుం సక్కాతి న వుత్తోతి వేదితబ్బో.

విహారట్ఠకథావణ్ణనా.

౧౩౫-౬. ఖేత్తట్ఠే **సీసానీతి** వల్లియో. **నిదమ్పిత్వానాతి** యథా ధఞ్ఞమత్తం హత్థగతం హోతి, తథా కత్వా. **అసితేనాతి** దాత్తేన. **లాయిత్వాతి** దాయిత్వా. సబ్బకిరియాపదేసు **"సాలిఆదీనం సీసానీ"**తి సమ్బన్ధనీయం. సాలిఆదీనం సీసాని నిదమ్పిత్వా గణ్హతో యస్మిం బీజే గహితే వత్థు పూరతి, తస్మిం బన్ధనా మోచితే తస్స పారాజికం భవేతి యోజనా. అసితేన లాయిత్వా గణ్హతో యస్మిం సీసే గహితే...పే.... భవే, కరేన ఛిన్దిత్వా గణ్హతో యస్సం ముట్ఠియం గహితాయం...పే.... భవేతి యోజనా. **బీజేతి** వీహాదిఫలే. **వత్థు పూరతీతి** పాదగ్ఘనకం హోతీతి. **ముట్ఠియన్తి** సీసముట్ఠియం, బీజముట్ఠియం వా. **బన్ధనా మోచితేతి** బన్ధనట్ఠానతో మోచితే.

౧౩౭. దణ్డో వాతి వత్థుపూరకవీహిదణ్డో వా. అచ్ఛిన్నో రక్ఖతీతి సమ్బన్ధో. **తచో వాతి** తస్స దణ్డస్స ఏకపస్సే ఛల్లి వా అచ్ఛిన్నో రక్ఖతిచ్చేవ సమ్బన్ధో. **వా**-గ్గహణేన ఇధావుత్తం **అట్ఠకథా**గతం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౪) "వాకో"తి ఇదం సఙ్గణ్హాతి. **వాకో** నామ దణ్డే వా తచే వా బాహిరం. ఇధాపి తచో వా అచ్ఛిన్నో రక్ఖతీతి యోజనా. **వీహినాళమ్హి వాతి** గహితధఞ్ఞసాలిసీసేన పతిట్ఠితం వీహికుద్రూసాదిగచ్ఛానం నాళం, తచగబ్భోతి వుత్తం హోతి. **దీఘన్తి** దీఘం చే హోతి. **"అనిక్ఖన్తోవా"**తి ఇమినా "దణ్డో"తి సమ్బన్ధో. "తతో"తి పాఠసేసో. తతో దీఘవీహినాళతో సబీజవీహిసీసదణ్డో సబ్బసో ఛిన్నో ఛిన్నకోటియా కేసగ్గమత్తమ్పి బహి అనిక్ఖన్తోతి అత్థో. **రక్ఖతీతి** తం భిక్ఖుం దుక్కటథుల్లచ్చయపారాజికవత్థూనం అనురూపాపత్తితో పాలేతి. ముత్తో చే, న రక్ఖతీతి అత్థో.

వుత్తఞ్హేతం **అట్ఠకథాయం** "వీహినాళం దీఘమ్పి హోతి, యావ అన్తోనాళతో వీహిసీసదణ్డకో న నిక్ఖమతి, తావ రక్ఖతి. కేసగ్గమత్తమ్పి నాళతో దణ్డకస్స హేట్ఠిమతలే నిక్ఖన్తమత్తే భణ్డగ్ఘవసేన కారేతబ్బో"తి (పారా॰ ౧.౧౦౪). తథా ఇమినావ వినిచ్ఛయేన **అట్ఠకథాయం** "లాయితబ్బవత్థుపూరకవీహిసీసముట్ఠియా మూలే ఛిన్నేపి సీసేసు అచ్ఛిన్నవీహిసీసగ్గేహి సద్ధిం జటేత్వా ఠితేసు రక్ఖతి, జటం విజటేత్వా వియోజితేసు యథావుత్తపారాజికాదిఆపత్తియో హోన్తీ"తి ఏవమాదికో వినిచ్ఛయో చ సూచితోతి గహేతబ్బో.

౧౩౮. మద్దిత్వాతి వీహిసీసాని మద్దిత్వా. **పప్ఫోటేత్వాతి** భుసాదీని ఓఫునిత్వా. ఇతో సారం గణ్హిస్సామీతి పరికప్పేతీతి యోజనా. **ఇతోతి** వీహిసీసతో. **సారం గణ్హిస్సామీతి** సారభాగం ఆదియిస్సామి. సచే పరికప్పేతీతి యోజనా. **రక్ఖతీతి** వత్థుపహోనకప్పమాణం దాత్తేన లాయిత్వా వా హత్థేన ఛిన్దిత్వా వా ఠానా చావేత్వా గహితమ్పి యావ పరికప్పో న నిట్ఠాతి, తావ ఆపత్తితో రక్ఖతీతి అత్థో.

౧౭౯. **మద్దనేపీ**తి వీహిసీసమద్దనేపి. **ఉద్ధరణేపీ**తి పలాలాపనయనేపి. **పప్ఫోటనేపీ**తి భుసాదికచవరాపనయనేపి . **దోసో నత్థీ**తి అగ్ఘవసేన పారాజికాదిఆపత్తియో న భవన్తి, సహపయోగదుక్కటం పన హోతేవ. **అత్తనో...పే.... పరాజయో**తి అత్తనో పఠమం పరికప్పితాకారేన సబ్బం కత్వా సారభాగం గణ్హితుం అత్తనో భాజనే పక్ఖిత్తమత్తే యథావుత్తపారాజికాదయో హోన్తీతి అత్థో.

౧౮౦. ఏత్తావతా “ఖేత్తట్ఠం నామ భణ్డం ఖేత్తే చతూహి ఠానేహి నిక్ఖిత్తం హోతి భూమట్ఠం థలట్ఠం ఆకాసట్ఠం వేహాసట్ఠ”న్తి (పారా॰ ౧౦౪) వుత్తాని ఖేత్తట్ఠాని చత్తారి యథావుత్తసదిసానీతి తాని పహాయ “తత్థజాతక”న్తిఆది **పాళియం** ఆగతే తత్రజాతే వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఇదాని “ఖేత్తం నామ యత్థ పుబ్బణ్ణం వా అపరణ్ణం వా జాయతీ”తి (పారా॰ ౧౦౪) ఏవమాగతే ఖేత్తేపి వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ‘‘**జాన**’’న్తిఆది. **జాన**న్తి పరసన్తకభావం జానన్తో. **ఖీల**న్తి అప్పితక్ఖరం వా ఇతరం వా పాసాణాదిఖీలం. **సఙ్కామేతీ**తి పరాయత్తభూమిం సామికా యథా పస్సన్తి, తథా వా అఞ్ఞథా వా అత్తనో సన్తకం కాతుకామతాయ కేసగ్గమత్తమ్పి ఠానం యథా ససన్తకం హోతి, తథా థేయ్యచిత్తేన నిఖణతీతి అత్థో.

౧౮౧. తం పారాజికత్తం తస్స కదా హోతీతి ఆహ ‘‘**సామికానం తు ధురనిక్ఖేపనే సతీ**’’తి. “హోతీ”తి పాఠసేసో. **తు**-సద్దేన “అత్తనో వా”తి విసేసస్స సఙ్గహితత్తా సామినో నిరాలయభావసఙ్ఖాతధురనిక్ఖేపే చ “సామికస్స న దస్సామీ”తి అత్తనో ధురనిక్ఖేపే చ తస్స పారాజికత్తం హోతీతి అత్థో. **ఏవముదీరిత**న్తి “కేసగ్గమత్తమ్పీ”తి ఏవం నియమితం కథితం.

౧౮౨. **యా పనా**తి యా భూమి పన. **తేసు** ద్వీసు ఖీలేసు. **ఆదో థుల్లచ్చయ**న్తి పఠమే ఖీలే సఙ్కామితే సో భిక్ఖు థుల్లచ్చయం ఆపజ్జతి. **దుతియే**తి దుతియే ఖీలే సఙ్కామితే పరాజయో హోతీతి యోజనా. బహూహి ఖీలేహి గహేతబ్బట్ఠానే పరియన్తఖీలేసు ద్వీసు వినిచ్ఛయో చ ఏతేనేవ వుత్తో హోతి. ఏత్థ పన అన్తే ఖీలద్వయం వినా అవసేసఖీలనిఖణనే చ ఇతరేసు తదత్థేసు సబ్బపయోగేసు చ దుక్కటం హోతీతి విసేసో.

౧౮౩-౪. “మమేదం సన్తక”న్తి ఞాపేతుకామోతి సమ్బన్ధో. పరసన్తకాయ భూమియా పరాయత్తభావం ఞత్వావ థేయ్యచిత్తేన కేసగ్గమత్తమ్పి ఠానం గణ్హితుకామతాయ “ఏత్తకం ఠానం మమ సన్తక”న్తి రజ్జుయా వా యట్ఠియా వా మినిత్వా పరస్స ఞాపేతుకామోతి అత్థో. **యేహి ద్వీహి పయోగేహీ**తి సబ్బపచ్ఛిమకేహి రజ్జుపసారణయట్ఠిపాతనానమఞ్ఞతరేహి ద్వీహి పయోగేహి. **తేసూ**తి నిద్ధారణే భుమ్మం.

ఇధ **రజ్జుం వాపీ**తి వికప్పత్థ**వా**-సద్దేన “యట్ఠిం వా”తి యోజేతబ్బేపి అవుత్తసముచ్చయత్థం అధికవచనభావేన వుత్త**పి**-సద్దేన ఇధావుత్తమరియాదపతీనం వినిచ్ఛయస్స ఞాపితత్తా యథావుత్తరజ్జుయట్ఠివినిచ్ఛయేసు వియ పరసన్తకాయ భూమియా కేసగ్గమత్తమ్పి ఠానం థేయ్యచిత్తేన గణ్హితుకామతాయ వతిపాదే నిఖణిత్వా వా సాఖామత్తేన వా వతిం కరోన్తస్స మరియాదం వా బన్ధన్తస్స పాకారం వా చినన్తస్స పంసుమత్తికా వా వడ్ఢేన్తస్స పుబ్బపయోగే పాచిత్తియట్ఠానే పాచిత్తియఞ్చ దుక్కటఞ్చ సహపయోగే కేవలదుక్కటఞ్చ పచ్ఛిమపయోగేసు ద్వీసు పఠమపయోగే థుల్లచ్చయఞ్చ అవసానపయోగే పారాజికఞ్చ హోతీతి వినిచ్ఛయోపి సఙ్గహితోతి దట్ఠబ్బం.

ఖేత్తట్ఠకథావణ్ణనా.

౧౬౫. వత్థట్ఠాదీసు **వత్థట్ఠస్సా**తి ఏత్థ "వత్థు నామ ఆరామవత్థు విహారవత్థూ"తి (పారా. ౧౦౫) **పదభాజనే** వుత్తత్తా పుప్ఫాదిఆరామే కాతుం సఙ్ఖరిత్వా ఠపితభూమి చ పుబ్బకతారామానం వినాసే తుచ్ఛభూమి చ విహారం కాతుం అభిసఙ్ఖతా భూమి చ నట్ఠవిహారభూమి చాతి ఏవం విభాగవతి వసతి ఏత్థ ఉపరోపో వా విహారో వాతి "వత్థూ"తి వుచ్చతి ఇచ్చేవం దువిధం వత్థుఞ్చ "వత్థుట్ఠం నామ భణ్డం వత్థుస్మిం చతూహి ఠానేహి నిక్ఖిత్తం హోతి భూమట్ఠం థలట్ఠం ఆకాసట్ఠం వేహాసట్ఠ"న్తి (పారా. ౧౦౫) వచనతో ఏవం చతుబ్బిధం భణ్డఞ్చాతి ఇదం ద్వయం వత్థు చ వత్థుట్ఠఞ్చ వత్థువత్థుట్ఠన్తి వత్తబ్బే ఏకదేససరూపేకసేసవసేన సమాసేత్వా, ఉ-కారస్స చ అకారం కత్వా "వత్థట్ఠస్సా"తి దస్సితన్తి గహేతబ్బం. యథావుత్తదువిధవత్థునో, వత్థట్ఠస్స చ భణ్డస్సాతి అత్థో. **ఖేత్తట్ఠే**తి ఏత్థాపి అయమేవ సమాసోతి ఖేత్తే చ ఖేత్తట్ఠే చాతి గహేతబ్బం. నావట్ఠాదివోహారేపి ఏసేవ నయో. **గామట్ఠేపి చా**తి "గామట్ఠం నామ భణ్డం గామే చతూహి ఠానేహి నిక్ఖిత్తం హోతి భూమట్ఠం...పే.... వేహాసట్ఠ"న్తి (పారా. ౧౦౬) వుత్తే చతుబ్బిధే గామట్ఠభణ్డేపీతి అత్థో.

వత్థట్ఠగామట్ఠకథావణ్ణనా.

౧౬౬. అరఞ్ఞట్ఠకథాయం "**తిణం వా**"తిఆదిపదానం "తత్థజాతక"న్తి పదేన సమ్బన్ధో. **తత్థజాతక**న్తి "అరఞ్ఞం నామ యం మనుస్సానం పరిగ్గహితం హోతీ"తి (పారా. అట్ఠ. ౧.౧౦౭) వచనతో తత్థజాతం యం కిఞ్చి మనుస్ససన్తకం సామికానం అకామా అగహేతబ్బతో సారక్ఖే అరఞ్ఞే ఉప్పన్నన్తి అత్థో. **తిణం వా**తి పరేహి లాయిత్వా ఠపితం వా అత్తనా లాయితబ్బం వా గేహచ్ఛాదనారహం తిణం వా. **పణ్ణం వా**తి ఏవరూపమేవ గేహచ్ఛాదనారహం తాలపణ్ణాదిపణ్ణం వా. **లతం వా**తి తథారూపమేవ వేత్తలతాదికం వల్లిం వా. యా పన దీఘా హోతి , మహారుక్ఖే చ గచ్ఛే చ వినివిజ్ఝిత్వా వా వేఠేత్వా వా గతా, సా మూలే ఛిన్నాపి అవహారం న జనేతి, అగ్గే ఛిన్నాపి. యదా పన అగ్గేపి మూలేపి ఛిన్నా హోతి, తదా అవహారం జనేతి. సచే పన వేఠేత్వా ఠితా హోతి, వేఠేత్వా ఠితా పన రుక్ఖతో మోచితమత్తా అవహారం జనేతీతి అయమేత్థ విసేసో. సామికేన అవిస్సజ్జితాలయం ఛల్లివాకాదిఅవసేసభణ్డఞ్చ ఇమినావ ఉపలక్ఖిత్వా సఙ్గహితన్తి వేదితబ్బం. **కట్ఠమేవ వా**తి దారుం వా. **భణ్డగ్ఘేనేవ కాతబ్బో**తి ఏత్థ అన్తోభూతహేతుత్థవసేన కారేతబ్బోతి అత్థో గహేతబ్బో. తేనాహ **అట్ఠకథాయం** "భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో"తి. అవహటతిణాదిభణ్డేసు అగ్ఘవసేన మాసకం వా ఊనమాసకం వా హోతి, దుక్కటం. అతిరేకమాసకం వా ఊనపఞ్చమాసకం వా హోతి, థుల్లచ్చయం. పఞ్చమాసకం వా అతిరేకపఞ్చమాసకం వా హోతి, పారాజికం. పారాజికం చే అనాపన్నో, ఆమసనదుక్కటం, ఫన్దాపనథుల్లచ్చయఞ్చ కారేతబ్బోతి అత్థో. **గణ్హన్తో**తి అవహరన్తో.

౧౬౭-౮. ఇదాని "కట్ఠమేవ వా"తి వుత్తరుక్ఖదారూసు వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**మహగ్ఘే**"తిఆది. **మహగ్ఘే**తి పఞ్చమాసకం వా అతిరేకపఞ్చమాసకం వా అగ్ఘకం హుత్వా మహగ్ఘే. **నస్సతీ**తి థేయ్యచిత్తసమఙ్గీ హుత్వా ఛిన్నమత్తేపి పారాజికం ఆపజ్జతి. పి-సద్దో అవధారణే. "**కోచిపీ**"తి ఇమినా అద్ధగతోపి అల్లం వా హోతు పురాణం వా, తచ్ఛేత్వా ఠపితం న గహేతబ్బమేవాతి అత్థో.

మూలేతి ఉపలక్ఖణమత్తం. "అగ్గే చ మూలే చ ఛిన్నో హోతీ"తి (పారా. అట్ఠ. ౧.౧౦౭) **అట్ఠకథా**వచనతో మూలఞ్చ అగ్గఞ్చ ఛిన్దిత్వాతి గహేతబ్బో. **అద్ధగత**న్తి జిణ్ణగళితపతితతచం, చిరకాలం ఠితన్తి వుత్తం హోతి.

లక్ఖణేతి అత్తనో సన్తకం ఞాపేతుం రుక్ఖక్ఖన్ధే తచం ఛిన్దిత్వా కతసల్లక్ఖణే. **ఛల్లియోనద్ధే**తి సమన్తతో అభినవుప్పన్నాహి ఛల్లీహి పరియోనన్ధిత్వా అదస్సనం గమితే. **అజ్ఝావుత్థఞ్చా**తి ఏత్థ "గేహ"న్తి పాఠసేసో. గేహం కతఞ్చ అజ్ఝావుత్థఞ్చాతి

యోజనా. గేహం కాతుం అరఞ్ఞసామికానం మూలం దత్వా రుక్ఖే కిణిత్వా ఛిన్నదారూహి తం గేహం కతఞ్చ పరిభుత్తఞ్చాతి అత్థో. **వినస్సన్తఞ్చాతి** ఏత్థాపి "అవసిట్ఠం దారు"న్తి పాఠసేసో. తం గేహం కత్వా అవసిట్ఠం వస్సాతపాదీహి వివిధా జీరిత్వా వినస్సమానం, విపన్నదారున్తి వుత్తం హోతి. గణ్హతో న దోసో కోచీతి సమ్బన్ధో. "సామికా నిరాలయా"తి గణ్హతో కాచిపి ఆపత్తి నత్థీతి అత్థో. కింకారణన్తి చే? అరఞ్ఞసామికేహి మూలం గహేత్వా అఞ్ఞేసం దిన్నత్తా, తేసఞ్చ నిరాలయం ఛడ్డితత్తాతి ఇదమేత్థ కారణం.

వుత్తఞ్హేతం **అట్ఠకథాయం** "గేహాదీనం అత్థాయ రుక్ఖే ఛిన్దిత్వా యదా తాని కతాని, అజ్ఝావుత్థాని చ హోన్తి, దారూనిపి అరఞ్ఞే వస్సేన చ ఆతపేన చ వినస్సన్తి, ఈదిసానిపి దిస్వా 'ఛడ్డితానీ'తి గహేతుం వట్టతి. కస్మా? యస్మా అరఞ్ఞసామికా ఏతేసం అనిస్సరా. యేహి అరఞ్ఞసామికానం దేయ్యధమ్మం దత్వా ఛిన్నాని, తే ఏవ ఇస్సరా, తేహి చ తాని ఛడ్డితాని, నిరాలయా తత్థ జాతా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౭). ఏవమ్పి సతి పచ్ఛా సామికేసు ఆహరాపేన్తేసు భణ్డదేయ్యం హోతీతి దట్ఠబ్బం.

యో చాతి అరఞ్ఞసామికానం దేయ్యధమ్మం పవిసన్తో అదత్వా "నిక్ఖమన్తో దస్సామీ"తి రుక్ఖే గాహాపేత్వా నిక్ఖమన్తో యో చ భిక్ఖు. **ఆరక్ఖట్ఠానం పత్వాతి** అరఞ్ఞపాలకా యత్థ నిసిన్నా అరఞ్ఞం రక్ఖన్తి, తం ఠానం పత్వా. "**చిన్తేన్తో**"తి కిరియన్తరసాపేక్ఖత్తా "అతిక్కమేయ్యా"తి సామత్థియతో లబ్భతి. తస్మా **చిత్తే కమ్మట్ఠానాదీని కత్వాతి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన పకారత్థేన కుసలపక్ఖియా వితక్కా సఙ్గయ్హన్తి. అఞ్ఞం చిన్తేన్తో వా ఆరక్ఖనట్ఠానం పత్వాయేవ అతిక్కామేయ్యాతి యోజేత్వా అత్థో వత్తబ్బో. తత్థ **అఞ్ఞం చిన్తేన్తో వాతి** అఞ్ఞం విహితో వా, ఇమినా యథావుత్తవితక్కానం సఙ్గహో. **అస్సాతి** ఏత్థ "దేయ్య"న్తి కితయోగే కత్తరి సామివచనత్తా అనేనాతి అత్థో.

"యోచా"తి ఏత్థ అవుత్తసముచ్చయత్థేన **చ**-సద్దేన అరఞ్ఞపవిసనకాలే యథావుత్తనయేన మూలం అదత్వా అరఞ్ఞం పవిసిత్వా దారూని గహేత్వా గమనకాలే "అరఞ్ఞపాలకా సచే యాచన్తి, దస్సామీ"తి పరికప్పేత్వా గన్త్వా తేహి అయాచితత్తా అదత్వా గచ్ఛన్తోపి తథేవ ఆగన్త్వా ఆరక్ఖకేసు కీళాపసుతేసు వా నిద్దాయన్తేసు వా బహి నిక్ఖన్తేసు వా తత్థ ఠత్వా ఆరక్ఖకే పరియేసిత్వా అదిస్వా గచ్ఛన్తోపి తథేవ ఆగన్త్వా తత్థ నియుత్తఇస్సరజనేహి అత్తనో హత్థతో దాతబ్బం దత్వా వా అత్తానం సమ్మానం కత్వా వా పాలకే సఞ్ఞాపేత్వా వా పాలకే ఓకాసం యాచిత్వా తేహి దిన్నోకాసో వా గచ్ఛన్తోపీతి ఏత్తకా వుత్తేన సదిసత్తా సఙ్గహితాతి దట్ఠబ్బా.

వరాహాతి సూకరా. **వగ్ఘాతి** బ్యగ్ఘా. **అచ్ఛాతి** ఇస్సా. **తరచ్ఛాతి** కాళసీహా. **ఆది**-సద్దేన దీపిమత్తహత్థిసీహాదయో వాళమిగా సఙ్గయ్హన్తి. ఏతేయేవ వరాహాదయో సమాగమవసేన మరణాదిఅనిట్ఠసమీపచారితాయ ఉప అనిట్ఠసమీపే దవన్తి పవత్తన్తీతి "**ఉపద్దవా**"తి వుచ్చన్తి. ఆరక్ఖట్ఠానం ఆగతకాలే దిట్ఠవరాహాదిఉపద్దవతోతి వుత్తం హోతి. **ముచ్చితుకామతాయాతి** మోక్ఖాధిప్పాయేన. "**తథేవా**"తి ఇమినా పవిసనకాలే దేయ్యధమ్మం అదత్వా "నిక్ఖమనకాలే దస్సామీ"తి పవిసిత్వా దారుం గహేత్వా ఆరక్ఖట్ఠానం పత్తోతి పురిమగాథాయ సామత్థియతో లబ్భమానోయేవత్థో దస్సితో. **తం ఠానన్తి** తం ఆరక్ఖట్ఠానం. **అతిక్కామేతీతి** "ఇదం తం ఠాన"న్తిపి అసల్లక్ఖణమత్తభయుపద్దవో హుత్వా పలాయన్తో అతిక్కమతి, భణ్డదేయ్యం పన హోతీతి యోజనా.

సుఙ్కఘాతతోతి ఏత్థాపి **పి**-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠోతి వేదితబ్బో, సుఙ్కగహణట్ఠానతోపీతి అత్థో. సుఙ్కస్స రఞ్ఞో దాతబ్బభాగస్స ఘాతో ముసిత్వా గహణమత్తో, సుఙ్కో హఞ్ఞతి ఏత్థాతి వా సుఙ్కఘాతోతి విగ్గహో. సుఙ్కఘాతసరూపం పరతో ఆవి భవిస్సతి. **తస్మా**తి సుఙ్కఘాతతో తస్స గరుకత్తా ఏవ. **తన్తి** తం సుఙ్కఘాతట్ఠానం. **అనోక్కమ్మ గచ్ఛతో**తి అపవిసిత్వా గచ్ఛన్తస్స. **దుక్కటం ఉద్దిట్ఠం** "సుఙ్కం పరిహరతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పారా॰ ౧౧౩).

ఏతన్తి యథావుత్తఆరక్ఖట్ఠానం. **థేయ్యచిత్తేన పరిహరన్తస్సా**తి థేయ్యచిత్తేన పరిహరిత్వా దూరతో గచ్ఛన్తస్స. ఆకాసేనపి గచ్ఛతో పారాజికమనుద్దిట్ఠం సత్థునాతి సమ్బన్ధో.

నను చ "ఇదం పన థేయ్యచిత్తేన పరిహరన్తస్స ఆకాసేన గచ్ఛతోపి పారాజికమేవా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౭) **అట్ఠకథాయం** వుత్తవచనం వినా **పాళియం** "అరఞ్ఞట్ఠ"న్తి మాతికాపదస్స **విభఙ్గే** "తత్థజాతకం కట్ఠం వా లతం వా తిణం వా పఞ్చమాసకం వా అతిరేకపఞ్చమాసకం వా అగ్ఘనకం థేయ్యచిత్తో ఆమసతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ఫన్దాపేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. ఠానా చావేతి, ఆపత్తి పారాజికస్సా"తి (పారా॰ ౧౦౬) సామఞ్ఞవచనతో సుఙ్కఘాతే "సుఙ్కం పరిహరతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి వచనం వియ ఏత్థ ఆరక్ఖట్ఠానం పరిహరన్తస్స విసుం వుత్తపారాజికాపత్తివచనే అసతిపి "అట్ఠకథాయ"న్తి అవత్వా "సత్థునా"తి కస్మా ఆహాతి? వుచ్చతే – అట్ఠకథాచరియేన తథేవ వుత్తత్తా ఆహ. కస్మా పన అట్ఠకథాచరియేన "అపఞ్ఞత్తం న పఞ్ఞపేస్సామ, పఞ్ఞత్తం న సముచ్ఛిన్దిస్సామా"తి (పారా॰ ౫౬౫) పాళిపాఠం జానన్తేనపి పాళియం అవుత్తపారాజికం నిద్దిట్ఠన్తి? ఏత్థ వినిచ్ఛయం భిక్ఖూహి పుట్ఠేన భగవతా వుత్తనయస్స మహాఅట్ఠకథాయ ఆగతత్తా తస్సేవ నయస్స సమన్తపాసాదికాయం నిద్దిట్ఠభావం జానన్తేన ఇమినాపి ఆచరియేన ఇధ "సత్థునా"తి వుత్తన్తి గహేతబ్బం.

అథ వా "సుఙ్కం పరిహరతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి వత్వా ఆరక్ఖట్ఠానవినిచ్ఛయే అవచనం యథావుత్తవిసయస్స అదిట్ఠభావేన వా సియా, ఇమస్స తథా అనవజ్జతా వా సియా, వుత్తానుసారేన సువిఞ్ఞేయ్యతా వా సియాతి తయో వికప్పా. తేసు పఠమవికప్పో సబ్బఞ్ఞుభావబాధనతో దుబ్బికప్పమత్తం హోతి. దుతియవికప్పో లోకవజ్జస్స ఇమస్స అనవజ్జభావో నామ అనుపపన్నోతి అనాదాతబ్బో. పారిసేసతో తతియవికప్పో యుజ్జతి.

తత్థ "వుత్తానుసారేనా"తి కిమేత్థ వుత్తం నామ, తదనుసారేన ఇమస్సాపి సువిఞ్ఞేయ్యతా కథన్తి చే? పఠమనిద్దిట్ఠే అరఞ్ఞట్ఠనిద్దేసే సామఞ్ఞేన "ఠానా చావేతి, ఆపత్తి పారాజికస్సా"తి (పారా॰ ౧౦౬) ఇదం వుత్తం, న పన థేయ్యచిత్తేన ఆరక్ఖట్ఠానపరిహరణఞ్చ. "గమనకాలే 'మూలం దత్వా గమిస్సామీ'తి పుబ్బపరికప్పితనియామేన అదత్వా గచ్ఛతో పరికప్పావహారోవ హోతీ"తి చ "తం పన యేన కేనచి ఆకారేన పరికప్పితట్ఠానం పహాయ గమనం ఠానాచావనం నామ హోతేవాతి తేన వత్థునా పారాజికమేవ హోతీ"తి చ "ఠానా చావేతి, ఆపత్తి పారాజికస్సా'తి ఇమినా చ విఞ్ఞాతత్థమేవ హోతీ"తి చ విసుం న వుత్తం. సుఙ్కట్ఠానపరిహరణం పన ఠానపరిహరణసభావత్తా సభావతో ఈదిసంవ సన్తమ్పి ఇదం వియ పరికప్పితట్ఠానం న హోతీతి వక్ఖమానరాజసమ్మతట్ఠానతో అఞ్ఞం పరికప్పితట్ఠానం సమానమ్పి థేయ్యచిత్తుప్పత్తిమత్తేన తం పరిహరిత్వా గచ్ఛన్తస్స థేయ్యచిత్తేన అత్తనో పత్తం గణ్హన్తస్స వియ పారాజికాయ అవత్థుతఞ్చ దుక్కటస్సేవ వత్థుభావఞ్చ విఞ్ఞాపేతుం "సుఙ్కం పరిహరతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి వుత్తన్తి భగవతో అధిప్పాయఞ్ఞునా అట్ఠకథాచరియేన "పారాజికమేవా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౭) వుత్తత్తా తేన అట్ఠకథాయం వుత్తనీహారమేవ దస్సేతుం అయమాచరియోపి "సత్థునా పారాజికమనుద్దిట్ఠ"న్తి ఆహాతి నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం.

తస్మాతి యస్మా ఏవం పరిహరిత్వా థేయ్యచిత్తేన దూరతో వజ్జేత్వా గచ్ఛన్తస్సాపి పారాజికప్పహోనకతాయ అచ్చన్తభారియం హోతి, తస్మా. **ఏత్థా**తి ఇమస్మిం అరఞ్ఞారక్ఖట్ఠానే. "**విసేసేనా**"తి ఇదం "అప్పమత్తేన హోతబ్బ"న్తి ఇమినా హేతుభావేన సమ్బన్ధనీయం. **సతిసమ్పన్నచేతసా**తి చ **పియసీలేనా**తి చ "భిక్ఖునా"తి ఏతస్స విసేసనం. అసిక్ఖాకామస్స భిక్ఖునో ఇమస్స ఓవాదస్స అభాజనతాయ తం పరివజ్జేతుమాహ "**పియసీలేనా**"తి. పియసీలస్సాపి సతివిరహితస్స పమత్తట్ఠానే సరణాసమ్భవా ఇమస్స అభాజనతాయ తం వజ్జేతుమాహ "**సతిసమ్పన్నచేతసా**"తి.

అరఞ్ఞట్ఠకథావణ్ణనా.

౧౭౩-౬. తోయదుల్లభకాలస్మిన్తి తోయం దుల్లభం యస్మిం సో తోయదుల్లభో, తోయదుల్లభో చ సో కాలో చాతి తోయదుల్లభకాలో, తస్మిం. **ఆవజ్జేత్వా వా**తి ఉదకభాజనం నామేత్వా వా. **పవేసేత్వా వా**తి అత్తనో భాజనం తస్మిం పక్ఖిపిత్వా వా. **ఛిద్దం కత్వాపి వా**తి ఉదకభాజనే ఓమట్ఠాదిభేదం ఛిద్దం కత్వా వా గణ్హన్తస్స భణ్డగ్ఘేన వినిద్దిసేతి వక్ఖమానేన సమ్బన్ధనీయం.

తథాతి యథా తోయదుల్లభకాలస్మిం భాజనే రక్ఖితగోపితం ఉదకం అవహరన్తస్స పారాజికం వుత్తం, తేనేవ నీహారేన. **వాపియం వా**తి పరసన్తకాయ సారక్ఖాయ వాపియం వా. **తళాకే వా**తి తాదిసే జాతస్సరే వా. ఏవం సారక్ఖానం పోక్ఖరణిఆదీనం ఏతేహి వా అవుత్తసముచ్చయేన **వా**-సద్దేన వా గహణం వేదితబ్బం. **అత్తనో భాజనం పవేసేత్వా గణ్హన్తస్సా**తి ఉపలక్ఖణపదన్తి భాజనగతజలే చ ఇధ చ తేలభాజనే వియ ముఖేన వా వంసాదీహి వా ఆకడ్ఢిత్వా థేయ్యచిత్తేన పివన్తస్స యథావత్థుకమాపత్తివిధానం వేదితబ్బం.

౧౭౭. మరియాదన్తి వాపిఆదీనం పాళివట్టబన్ధం. **ఛిన్దతో**తి కుదాలాదీహి పంసుఆదీని ఉద్ధరిత్వా ద్విధా కరోన్తస్స. విసేసత్థావజోతకేన **తు**-సద్దేన "మరియాదం ఛిన్దిత్వా దుబ్బలం కత్వా తస్స ఛిన్దనత్థాయ వీచియో ఉట్ఠాపేతుం ఉదకం సయం ఓతరిత్వా వా గోమహింసే వా అఞ్ఞే మనుస్సే వా కీళన్తే దారకే వా ఓతారేత్వా వా అత్తనో ధమ్మతాయ ఓతిణ్ణే తాసేత్వా వా ఉదకే ఠితం రుక్ఖం ఛిన్దిత్వా వా ఛేదాపేత్వా వా పాతేత్వా వా పాతాపేత్వా వా జలం ఖోభేతి, తతో ఉట్ఠితాహి వీచీహి మరియాదే ఛిన్నేపి తేనేవ ఛిన్నో హోతి. ఏవమేవ గోమహింసాదయో మరియాదం ఆరోహన్తేనాపి అఞ్ఞేహి ఆరోహాపేన్తేనాపి తేసం ఖురేహి మరియాదే ఛిన్నేపి, ఉదకనిద్ధమనాదిం పిదహిత్వా వా పిదహాపేత్వా వా వాపిమరియాదాయ నీచట్ఠానం బన్ధిత్వా వా బన్ధాపేత్వా వా అతిరేకజలాపగమనమగ్గతో నీహరితబ్బోదకం వారేత్వా వా బాహిరతో ఉదకం పవేసేత్వా వా పూరేతి, ఓఘేన మరియాదే ఛిన్నేపి తేనేవ ఛిన్నం హోతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౮ అత్థతో సమానం) ఏవమాదికం **అట్ఠకథా**గతవిసేసం సఙ్గణ్హాతి. **అదిన్నాదానపుబ్బతో**తి అదిన్నాదానస్స పుబ్బపయోగత్తా. **భూతగామేన సద్ధిమ్పీ**తి భూతగామేనపి సద్ధిం. **అపి**-సద్దేన పథవిఖణనం సమ్పిణ్డేతి. మరియాదం ఛిన్దన్తో తత్థజాతం తిణాదిం ఛిన్దతి, భూతగామపాచిత్తియేన సద్ధిం దుక్కటం. జాతపథవిం ఛిన్దతి, పథవిఖణనపాచిత్తియేన సద్ధిం దుక్కటం ఆపజ్జతీతి అధిప్పాయో.

౧౭౮. కాతబ్బోతి ఏత్థ "భణ్డగ్ఘేన ఆపత్తియా"తి పాఠసేసో. అన్తోభూతహేత్వత్థవసేన కారేతబ్బోతి గహేతబ్బో. అన్తో ఠత్వా ఛిన్దన్తో బహిఅన్తేన, బహి ఠత్వా ఛిన్దన్తో అన్తోఅన్తేన, ఉభయత్థాపి ఠత్వా ఛిన్దన్తో మజ్ఝతో భణ్డగ్ఘేన ఆపత్తియా కారేతబ్బోతి యోజనా. అయం పనేత్థ అత్థో – అన్తోవాపియం ఠత్వా మరియాదం ఛిన్దిత్వా ఉదకే బహి నిక్ఖమితే నిక్ఖన్తఉదకగ్ఘేన

దుక్కటథుల్లచ్చయపారాజికాసు యథాపన్నాయ ఆపత్తియా కారేతబ్బో. బహి ఠత్వా మరియాదం ఛిన్దిత్వా అన్తోవాపియం పవిసన్తోదకస్స ఠితట్ఠానతో చావితక్ఖణే నిక్ఖన్తఉదకగ్ఘేన ఆపత్తియా కారేతబ్బో. కదాచి అన్తో కదాచి బహి ఠత్వా మరియాదం మజ్ఝే ఠపేత్వా ఛిన్దన్తో మజ్ఝే ఠితట్ఠానం ఛిన్దిత్వా ఉదకస్స నీహటక్ఖణే నీహటఉదకస్స అగ్ఘేన ఆపత్తియా కారేతబ్బోతి.

ఉదకట్ఠకథావణ్ణనా.

౧౭౯-౮౦. వారేనాతి వారేన వారేన సామణేరా అరఞ్ఞతో యం దన్తకట్ఠం సఙ్ఘస్సత్థాయ ఆనేత్వా సచే ఆచరియానమ్పి ఆహరన్తి, యావ తే దన్తకట్ఠం పమాణేన **ఛిన్దిత్వా** సఙ్ఘస్స చ ఆచరియానఞ్చ **న నియ్యాదేన్తి,** తావ అరఞ్ఞతో ఆభతత్తా **తం సబ్బం** సఙ్ఘస్స చ సకసకఆచరియానఞ్చ **ఆభతం** దన్తకట్ఠం **తేసమేవ చ** దన్తకట్ఠహారకానం సామణేరానం **సన్తకం** హోతీతి అత్థయోజనా.

౧౮౧. తస్మాతి యస్మా తేసమేవ సామణేరానం సన్తకం హోతి, తస్మా. **తం** అరఞ్ఞతో ఆభతం దన్తకట్ఠఞ్చ సఙ్ఘస్స గరుభణ్డఞ్చ దన్తకట్ఠన్తి సమ్బన్ధో. సఙ్ఘికాయ భూమియం ఉప్పన్నం సఙ్ఘేన రక్ఖితగోపితత్తా గరుభణ్డభూతం దన్తకట్ఠఞ్చాతి వుత్తం హోతి. **గణ్హన్తస్స చాతి** అధికచ-కారేన ఇహావుత్తస్స **అట్ఠకథా**గతస్స గణపుగ్గలగిహిపరిబద్ధ ఆరాముయ్యానసఞ్ఞాతఛిన్నాఛిన్నరక్ఖితగోపితదన్తకట్ఠస్స సముచ్చితత్తా తఞ్చ థేయ్యచిత్తేన గణ్హన్తస్స అవహటదన్తకట్ఠస్స అగ్ఘవసేన ఆపత్తియో వత్తబ్బాతి అయమత్థో దీపితో హోతి.

౧౮౨. తేహి దన్తకట్ఠహారకేహి సామణేరేహి. **నియ్యాదితన్తి** మహాసఙ్ఘస్స పటిపాదితం.

౧౮౩. సఙ్ఘికకాలతో పట్ఠాయ థేయ్యచిత్తేన గణ్హతోపి అవహారాభావే కారణం దస్సేతుమాహ ''**అరక్ఖత్తా**''తిఆది. తత్థ **అరక్ఖత్తాతి** సఙ్ఘికభావేన లద్ధేపి రక్ఖితగోపితదన్తకట్ఠే వియ సఙ్ఘేన కతారక్ఖాయాభావా. **యథావుడ్ఢమభాజేతబ్బతోతి** సఙ్ఘికత్తస్సాపి సతో యథావుడ్ఢం పటిపాటిమనతిక్కమ్మ భాజేతబ్బఫలపుప్ఫాదీనం వియ భాజేతబ్బతాభావతో. **సబ్బసాధారణత్తా చాతి** సఙ్ఘపరియాపన్నానం సబ్బేసమేవ సాధారణత్తా.

ఇదన్తి సఙ్ఘస్స నియ్యాదితదన్తకట్ఠం. **అఞ్ఞం వియాతి** అఞ్ఞం గణపుగ్గలాదిసన్తకం రక్ఖితగోపితదన్తకట్ఠం వియ. ఏవం చోరికాయ గణ్హతో అవహారాభావే కారణేన సాధితేపి థేయ్యచిత్తేన సకపరిక్ఖారమ్పి గణ్హతో దుక్కటస్స వుత్తత్తా తథా గణ్హన్తో దుక్కటా న ముచ్చతీతి దట్ఠబ్బం. వత్తం పన జానితబ్బం – సఙ్ఘికదన్తకట్ఠం గణ్హన్తేన పధానఘరాదీసు పవిసిత్వా చిరేన ఓసరన్తేన బహి వీతినామేతబ్బదివసే గణేత్వా తంపమాణేన గహేతబ్బం, మగ్గం గచ్ఛన్తేన ఏకం ద్వే దన్తకట్ఠాని థవికాయ పక్ఖిపిత్వా గన్తబ్బం, తత్థేవ వసన్తేన దివసే ఖాదితబ్బదన్తకట్ఠం గహేతబ్బన్తి.

దన్తకట్ఠకథావణ్ణనా.

౧౮౪. ''అగ్గిం వా దేతీ''తిఆదీసు ''రుక్ఖే''తి పకరణతో లబ్భతి ''రుక్ఖో వినస్సతీ''తి వక్ఖమానత్తా, రుక్ఖో చ ''వనప్పతి నామ యో మనుస్సానం పరిగ్గహితో హోతి రుక్ఖో పరిభోగో''తి (పారా. ౧౧౦) **పాళియం** ఆగతత్తా చ **అట్ఠకథాయ** (పారా. అట్ఠ. ౧.౧౧౦) చ వుత్తనయేన అమ్బలబుజపనసాదికో మనుస్సానం పరిభోగారహో మనుస్సాయత్తో రక్ఖితగోపితోయేవ గహేతబ్బో. **అగ్గిం వా దేతీతి** చోరికాయ అగ్గిం ఆలిమ్పేతి వా. **సత్థేన** రుక్ఖే **సమన్తతో ఆకోటేతీతి** వాసిఫరసుఆదిసత్థేన

రుక్ఖతచం ఛిన్దన్తో సమన్తతో ఆవాటం దస్సేతి. **మణ్డూకకణ్టకనామకం విసం వా** రుక్ఖే **ఆకోటేతీ**తి చోరికాయ రుక్ఖం నాసేతుకామో రుక్ఖే మణ్డూకకణ్టకనామకం విసం పవేసేతి.

౧౮౩. **యేన వా తేన వా**తి యథావుత్తేన వా అవుత్తేన వా యేన కేనచి ఉపాయేన. **రుక్ఖో వినస్సతీ**తి అగ్గిం దత్వా ఝాపితో ధఙ్కకలాపో వియ, తేలకుమ్భీ వియ చ వినావ ఠానాచావనేన యథాట్ఠితమేవనస్సతి. **''డయ్హతీ**''తి ఇదం "అగ్గిం దేతీ"తి ఇదం సన్ధాయ వుత్తం. **వినస్సతీ**తి మణ్డూకకణ్టకాకోటనాదిఅవసేసపయోగం సన్ధాయ వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం "థేయ్యచిత్తో ఛిన్దతి, పహారే పహారే ఆపత్తి దుక్కటస్స, ఏకం పహారం అనాగతే ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స, తస్మిం పహారే ఆగతే ఆపత్తి పారాజికస్సా"తి (పారా॰ ౧౧౦) ఠానాచావనేన పారాజికస్స ఆగతత్తా. **పకాసితన్తి** ఏత్థ "అట్ఠకథాయ"న్తి లబ్భతి. పాఠాగతం పారాజికం పన పారిసేసతో చ సూచీయతీతి తబ్బాచకస్స వా సఙ్గాహకస్స వా వచనస్స ఇహావిజ్జమానత్తా తత్థ వినిచ్ఛయో పాసంసికోపి ఇహావుత్తో.

వనప్పతికథావణ్ణనా.

౧౮౬-౭. "హరణకం నామ అఞ్ఞస్స హరణకం భణ్డం. థేయ్యచిత్తో ఆమసతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ఫన్దాపేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. ఠానా చావేతి, ఆపత్తి పారాజికస్సా"తి (పారా॰ ౧౧౧) వుత్తహరణకనిద్దేసే "ఠానా చావేతి, ఆపత్తి పారాజికస్సా"తి (పారా॰ ౧౧౧) పాఠే "ఠాన"న్తి గహితసీసాదిట్ఠానప్పభేదవసేన **అట్ఠకథాయ** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౧౦) ఆగతవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **''ఛిన్దిత్వా మోచేత్వా గణ్హతో**''తి. కిరియానం సకమ్మకత్తా "అలఙ్కార"న్తి పాఠసేసో. **ఛిన్దిత్వా**తి గీవేయ్యకాదిం. **మోచేత్వా**తి కణ్ణపిళన్ధనాదిం.

సీసాదీహి మోచితమత్తస్మిన్తి ఏత్థాపి విసేసితబ్బదస్సనత్థం "అలఙ్కారస్మి"న్తి తమేవ భుమ్మేకవచనన్తవసేన గహేతబ్బం. **ఆకడ్ఢనవికడ్ఢన**న్తి ఏత్థ అభిముఖం కడ్ఢనం ఆకడ్ఢనన్తి కత్వా అత్తనో సమీపమావిఞ్ఛనం **ఆకడ్ఢనం,** విపరీతం కడ్ఢనం వికడ్ఢనన్తి కత్వా తబ్బిపరీతం **వికడ్ఢనం.**

౧౮౮-౯. **వలయ**న్తి అవఙ్కం మట్ఠహత్థూపగం. **కటకమ్పి వా**తి అనేకవఙ్కే యోజేత్వా బుబ్బుళాదీని దస్సేత్వా వా అదస్సేత్వా వా కతం హత్థూపగం. **అగ్గబాహు**న్తి కప్పరతో పట్ఠాయ అగ్గహత్థం. **అపరాపరం చారేతీ**తి ఇతో చితో చ సఞ్చారేతి. **''సారేతీ**''తి వా పాఠో, సోయేవ అత్థో. **తం** వలయం వా కటకం వా. **ఆకాసగతం కరోతీ**తి సబ్బదిసాహి యథా హత్థం న ఘుసతి, తథా ఆకాసగతం కరోతి. నిధివలయస్స పవేసితరుక్ఖమూలే సబ్బదిసాహి అఫుసన్తం ఆకాసగతకరణే పారాజికం హోతి, ఇధ "రక్ఖతీ"తి కస్మా వుత్తన్తి ఆహ **''సవిఞ్ఞాణకతో**''తిఆది. **ఇదన్తి** వలయం కటకఞ్చ.

౧౯౦. **''నివత్థం వత్థ**''న్తి ఇమినా చీవరమ్పి గయ్హతి. **పరస్స** వత్థసామికస్స. **పరోపీ**తి వత్థసామికోపి. **తన్తి** చోరేన అచ్ఛిజ్జమానం అత్తనా నివత్థవత్థం. **లజ్జాయ సహసా న ముఞ్చతీ**తి లజ్జాయ సీఘతరం న పరిచ్చజతి.

౧౯౧. చోరోపి ఆకడ్ఢతి, సో పరోపి ఆకడ్ఢతీతి యోజనా. **సో పరో** చోరతో అఞ్ఞో, వత్థసామికోతి అత్థో. **పరస్సా**తి వత్థసామికస్స.

౯౯౨. “ఠానా చావేయ్యా”తి పాఠే ఠాన-సద్దేన సఙ్గహితసీసాదిట్ఠానతో హరీయతేతి హరణకన్తి వుత్తాలఙ్కారాదిభణ్డస్స చావనేన పారాజికం దస్సేత్వా ఇదాని తదేవ హరణకం హారకేన సహ హరన్తస్స హారకస్స ఠితట్ఠానతో అపనయనేన ఠానాచావనఞ్చ “ఠానా చావేయ్యా”తి ఇమినావ సఙ్గయ్హతీతి తత్థాపి వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ‘‘**సభణ్డహారక**’’న్తిఆది. భణ్డం హరతి నేతీతి **భణ్డహారకో**, పురిసాదికో, తేన సహాతి **సభణ్డహారకం**, అలఙ్కారవత్థాదీని ఆదాయ గచ్ఛన్తేహి ఇత్థిపురిసాదిపాణేహి సహేవ. **భణ్డ**న్తి తేహి హరియమానత్తా హరణకసఙ్ఖాతవత్థాభరణాదిభణ్డం . **నేన్తస్సా**తి “నేన్తో అస్సా”తి పదచ్ఛేదో. **నేన్తో**తి ఠితట్ఠానతో చావేత్వా అత్తనా ఇచ్ఛితదిసాభిముఖం పాపేన్తో. అస్స పఠమే పాదే అతిక్కన్తే థుల్లచ్చయం ఆపజ్జిత్వాతి పాఠసేసయోజనా. **అస్సా**తి ఇమస్స భణ్డహారకస్స. పఠమపాదే అతిక్కన్తే అత్తనా పఠమం గన్తబ్బదిసతో చోరస్సాభిమతదిసం గతే థుల్లచ్చయం ఆపజ్జిత్వా దుతియే అతిక్కన్తే చుతో సియాతి యోజనా.

౯౯౩. థేయ్యచేతనో సచే తజ్జేత్వా పరస్స హత్థతో భణ్డం పాతాపేతి, పరస్స హత్థతో భణ్డే ముత్తమత్తే తజ్జేత్వా పాతాపకస్స పరాజయోతి యోజనా. **భణ్డే ముత్తమత్తే**తి భణ్డే హత్థతో కేసగ్గమత్తమ్పి ముత్తక్ఖణే.

౯౯౪. **అథాపీ**తి అథ వా. **పరికప్పేత్వా పాతాపేతి వా**తి ఏత్థ “యం మయ్హం రుచ్చతి, తం గణ్హిస్సామీ”తి వా “ఏవరూపం చే హోతి, గణ్హిస్సామీ”తి విసేసేత్వా వా పరికప్పేత్వా తజ్జేత్వా పాతేతి, దుక్కటం. ఏవం పాతితం భణ్డం **తస్స** చోరస్స ఆమసనే దుక్కటం వుత్తన్తి యోజనా.

౯౯౫. **యథావత్థు**న్తి భణ్డస్స అగ్ఘానురూపం, థుల్లచ్చయం హోతీతి అధిప్పాయో. **ఛడ్డితేపీ**తి తస్స చోరభావం జానిత్వా భీతతసితేన అత్తనా నీయమానే భణ్డే ఛడ్డితేపి సతి. తేనేవ ఠానాచావనం కారాపితన్తి పారాజికన్తి న గహేతబ్బన్తి ఆహ ‘‘**న దోసో**’’తి. “తిట్ఠ తిట్ఠా”తి వుత్తే పన ఉత్తసిత్వా ఛడ్డనం తస్స ఆణత్తియా వినా హోతీతి తత్థ తస్స అనాపత్తీతి అధిప్పాయో. తథా వదతో పన అదిన్నాదానపుబ్బపయోగత్తా దుక్కటమేవ.

౯౯౬. **త**న్తి తం ఛడ్డితం భణ్డం. **తదుద్ధారే**తి తస్స ఛడ్డితస్స భణ్డస్స ఉద్ధారే పారాజికం. పారాజికం కదా సియాతి ఆహ ‘‘**సామికే సాలయే గతే**’’తి. నిరాలయం ఛడ్డితం పన గణ్హతో అసతి థేయ్యచిత్తే న దోసోతి బ్యతిరేకతో దస్సేతి.

౯౯౭. సామికస్స సాలయకాలే గణ్హన్తస్సాపి పారాజికాభావప్పకారం దస్సేతుమాహ ‘‘**గణ్హతో**’’తి. పుబ్బగాథాయ “త”న్తి ఇధానువత్తతే. **సకసఞ్ఞాయగణ్హతో**తి “తిట్ఠ తిట్ఠా”తి వచనతో ఉత్తసిత్వా సాలయం ఛడ్డితం తం వత్థుం సకసఞ్ఞాయ గణ్హన్తస్స. **గహణే**తి సకసఞ్ఞాయ గహణహేతు, సకసఞ్ఞాయ గహితభణ్డం అత్తనో గహణకారణా భిక్ఖుం అవహారాపత్తితో రక్ఖతీతి అధిప్పాయో . తేనాహ ‘‘**గహణే పన రక్ఖతీ**’’తి. భణ్డదేయ్యం పన హోతీతి యోజనా. ‘‘**తథా**’’తి ఇమినా గహణే రక్ఖతీతి అతిదిసతి.

౯౯౮-౯. **ధురనిక్ఖేపం కత్వా**తి “మయ్హం కిమేతేన భణ్డేన, జీవితరక్ఖనమేవ వరతర”న్తి నిరాలయో హుత్వా. తేనాహ ‘‘**భీతో చోరా పలాయతీ**’’తి. **చోరా**తి ఏత్థ చ హేతుమ్హి నిస్సక్కం. **గణ్హతో**తి ఏత్థ “త”న్తి పాఠసేసో, తథా ఛడ్డితం తం భణ్డన్తి అత్థో. **ఉద్ధారే దుక్కట**న్తి వత్థుమ్హి అనవజ్జేపి థేయ్యచిత్తవసేన దుక్కటం హోతి, అసతి థేయ్యచిత్తే దుక్కటమ్పి న హోతీతి వుత్తం హోతి. **ఆహరాపేన్తే**తి ఏత్థ భావలక్ఖణే భుమ్మం, తస్మిం భణ్డసామిని ఆహరాపేన్తే సతీతి అత్థో.

౨౦౦. నిరాలయేన ఛడ్డితవత్థునో గహణే భణ్డదేయ్యఞ్చ అదేన్తస్స పరాజయో చ కస్మాతి ఆహ **''తస్సా''**తిఆది. **అఞ్ఞాసూతి** మహాపచ్చరియాదీసు ఇతరాసు అట్ఠకథాసు.

హరణకకథావణ్ణనా.

౨౦౧. ఉపనిధికథాయ "న గణ్హామీ"తి సమ్పజానముసావాదం భాసతోతి యోజనా. యేన కేనచి రహసి "ఇదం మయ్హం భణ్డం పటిసామేత్వా దేహీ"తి నియ్యాదితం భణ్డం పచ్ఛా సామికేన "దేహి మే తం భణ్డ"న్తి వుత్తే అచ్చన్తముపగన్తుం "నాహం గణ్హామీ"తి సమ్పజానముసావాదం భాసతోతి అత్థో. **గణ్హామీతి** అగ్గహేసిం. అచ్చన్తా హేసో అతీతే వత్తమానప్పయోగోయం. "సమ్పజానముసావాదే పాచిత్తియ"న్తి (పాచి॰ ౨) ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స విసయే కస్మా దుక్కటం వుత్తన్తి ఆహ **''అదిన్నాదానపుబ్బకత్తా''**తిఆది. తత్థ **అదిన్నాదానపుబ్బకత్తాతి** అదిన్నాదానస్స సహపయోగవసేన పుబ్బఙ్గమత్తా, న పుబ్బపయోగత్తా. న హి అదిన్నాదానస్స పుబ్బపయోగే పాచిత్తియట్ఠానే దుక్కటమత్థీతి. తేనేవాహ **అట్ఠకథాయం** "అదిన్నాదానస్స పయోగత్తా"తి.

౨౦౨. **ఏతస్సాతి** ఏతస్స సమీపే. **కిం ను దస్సతీతి** దస్సతి కిం ను. **విమతుప్పాదేతి** హేతుమ్హి భుమ్మం. **తస్సాతి** యస్స భిక్ఖునో సన్తికే ఉపనిక్ఖిత్తం, తస్స.

౨౦౩. **తస్మిన్తి** యస్మిం ఉపనిక్ఖిత్తం, తస్మిం భిక్ఖుమ్హి. **దానే నిరుస్సాహేతి** అత్తని నిక్ఖిత్తస్స భణ్డస్స సామికస్స దానవిసయే ఉస్సాహరహితే సతి, "న దాని తం దస్సామీ"తి ధురనిక్ఖేపే కతేతి అధిప్పాయో. తేనేవాహ **''ఉభిన్నం ధురనిక్ఖేపే''**తి. **పరోతి** భణ్డసామికో. **ధురన్తి** "యేన కేనచి ఆకారేన గణ్హిస్సామీ"తి ఉస్సాహం. **నిక్ఖిపేతి** నిక్ఖిపేయ్య.

౨౦౪. **చిత్తేనాదాతుకామోవాతి** ఏత్థ "యో తస్సా"తి పాఠసేసో. **చేతి** అపి-సద్దత్థే. యో చోరో చిత్తేన అదాతుకామోవ, తస్స చోరస్స "దస్సామీ"తి ముఖేన వదతోపీతి యోజనా. అథ వా **అదాతుకామోతి** ఏత్థ "హుత్వా"తి పాఠసేసో. **చేతి** వుత్తత్థో. **ఏవాతి** "పరాజయో"తి ఇమినా యుజ్జతి. **చిత్తేన అదాతుకామో** హుత్వా ముఖేన "దస్సామీ"తి వదతోపి **సామినో ధురనిక్ఖేపే** సతి **పరాజయో** హోతేవాతి యోజనా.

ఉపనిధికథావణ్ణనా.

౨౦౫. **సుఙ్కఘాతస్సాతి** "సుఙ్కఘాతం నామ రఞ్ఞో ఠపితం హోతి పబ్బతఖణ్డే వా నదీతిత్థే వా గామద్వారే వా"తి (పారా॰ ౧౧౩) **పాళియం** ఆగతస్స "సుఙ్కం తతో హనన్తి…పే… వినాసేన్తీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౧౩) **అట్ఠకథాయం** నిరుత్తస్స "ఇతో పట్ఠాయ నీయమానే భణ్డే ఏత్తకతో ఏత్తకం రాజభాగం గహేతబ్బ"న్తి రాజాదీహి తంతంపదేససామికేహి నియమితస్స పబ్బతఖణ్డాదిట్ఠానస్స. **బహీతి** సుఙ్కగహణత్థాయ పరికప్పితసీమతో బహి. **పాతేతీతి** ఏత్థ "ధేయ్యచిత్తో"తి పకరణతో లబ్భతి. "రాజారహం భణ్డ"న్తి పాఠసేసో. యతో కుతోచి భణ్డతో పఞ్చమాసకం వా అతిరేకపఞ్చమాసకం వా అగ్ఘనకో భాగో రాజాదిదేససామికస్స దాతబ్బో హోతి, తాదిసం భణ్డం ధేయ్యచిత్తో యథా బహి పతతి, ఏవం ఖిపతీతి అత్థో. **ధువం పతతీతి** ఏత్థాపి "త"న్తి పాఠసేసో, "భణ్డ"న్తి పకరణతో లబ్భతి. యథా ఖిత్తం తం భణ్డం ఏకన్తేన బహి పతతీతి. హత్థతో **ముత్తమత్తే** తస్మిం భణ్డే.

౨౦౬. “ధువం పతతీ”తి ఏత్థ బ్యతిరేకం దస్సేతుమాహ **“తం రుక్ఖే”**తిఆది. **త**న్తి థేయ్యాయ బహి పాతేతుం ఖిత్తం భణ్డం పటిహతం హుత్వాతి యోజనా. **వాతక్ఖిత్తమ్పి వా**తి పాఠో గహేతబ్బో. “వాతక్ఖిత్తో”తి లిఙ్గవిపల్లాసో వా దట్ఠబ్బో.

౨౦౭. పచ్ఛాతి పతితట్ఠానే థోకం చిరాయిత్వా, ఇమినా థోకమ్పి చిరాయితమత్తే పయోగసాధియం కారియం సిద్ధమేవాతి పారాజికస్స కారణం సమ్పున్నమేవాతి దస్సేతి. తేనాహ **“పారాజికం సియా”**తి.

౨౦౮. “రత్వా”తిఆదినా పతితట్ఠానే అచిరాయిత్వా గతేపి తస్మిం బహి పతితట్ఠానతో ఇతరత్రాపి చిరాయితేన బహి పాతనప్పయోగేన సాధియం కారియం సిద్ధమేవాతి పారాజికకారణస్స సిద్ధతం దస్సేతి. తేనేవాహ **“పరాజయో”**తి. **“అతిట్ఠమాన”**న్తిఆదినా యత్థ కత్థచి అచిరాయనేన పయోగస్స నిరత్థకతం దస్సేతి. తేనేవాహ **“రక్ఖతీ”**తి.

౨౦౯. తన్తి అట్ఠకథావచనం.

౨౧౦. సయం వా వట్టేతీతి అన్తో ఠితో సయం వా హత్థేన వా పాదేన వా యట్ఠియా వా బహిసీమాయ నిన్నట్ఠానం పరివట్టేతి. **అట్ఠత్వా**తి పవట్టితమత్తే అన్తో కత్థచిపి అట్ఠత్వా. **వట్టమాన**న్తి పవట్టన్తం. **గత**న్తి బహిసీమం కేసగ్గమత్తట్ఠానమ్పి అన్తోసీమమతిక్కమమత్తం.

౨౧౧. తం భణ్డం సచే అన్తో ఠత్వా ఠత్వా బహి గచ్ఛతీతి యోజనా. యది అన్తోసీమాయ ఠత్వా ఠత్వా బహిసీమం గచ్ఛతీతి అత్థో. **రక్ఖతీ**తి అన్తోసీమాయ పఠమగతినివత్తనేనేవ ఏతస్స భిక్ఖునో పయోగవేగస్స నివత్తత్తా, తతో ఉపరి నివత్తనారహకారణస్స అలద్ధభావేన అత్తనా చ గతత్తా తథా బహిసీమప్పత్తం తం భణ్డం తంమూలకపయోజకం భిక్ఖుం ఆపత్తియా రక్ఖతీతి అధిప్పాయో. **సుద్ధచిత్తేన ఠపితే**తి “ఏవం ఠపితే వట్టిత్వా గమిస్సతీ”తి థేయ్యచిత్తేన వినా “కేవలం ఠపేస్సామీ”తి చిత్తేన బహిసీమాభిముఖం నిన్నట్ఠానం ఓతారేత్వా ఠపితే. **సయం వట్టతీ**తి భణ్డం సయమేవ నిన్నట్ఠానం నిన్నం హుత్వా బహిసీమం చే పవట్టన్తం గచ్ఛతి. **వట్టతీ**తి ఆపత్తియా అకరణతో వట్టతి.

౨౧౨. గచ్ఛన్తేతి చోరస్స పయోగం వినా అత్తనావ గచ్ఛన్తే. **త**న్తి రాజదేయ్యపఞ్చమాసకఅతిరేకపఞ్చమాసకమత్తం సుఙ్కవన్తం భణ్డం. నీహటేపి నావహారోతి యోజనా. కేవలం థేయ్యచిత్తస్స ఆపత్తియా అనఙ్గభావతో, యానాదిపయోజకకాయవచీపయోగస్స అభావతో, భణ్డట్ఠపితయానాదినో అత్తనావ బహిసీమప్పత్తత్తా, తేనేవ భణ్డస్సాపి గతత్తా చ భిక్ఖునో అవహారో నత్థీతి అత్థో.

౨౧౩. పయోగేన వినాతి చోరస్స సకపయోగమన్తరేన. **అవహారో న విజ్జతీ**తి ఏత్థ యుత్తి వుత్తనయావ.

౨౧౪. మణిన్తి పాదారహం సుఙ్కదాతబ్బమణిరతనం, ఏతేనేవ ఉపలక్ఖణపదత్తా యంకిఞ్చి భణ్డం సఙ్గహితమేవ. **పారాజికం సియా**తి యానస్స అత్తనా పాజితత్తాతి అధిప్పాయో. **సీమాతిక్కమనే**తి సుఙ్కగ్గహణస్స నియమితట్ఠానాతిక్కమనే.

౨౧౫. మతన్తి “ఏత్తకభణ్డతో ఏత్తకం గహేతబ్బ”న్తి రాజూహి అనుమతం. **సేసో కథామగ్గో**తి “సుఙ్కట్ఠానం పత్వా సుఙ్కికేసు నిద్దాయమానేసు, కీళన్తేసు, బహిగతేసు వా పరియేసిత్వా అదిస్వా గచ్ఛతో న దోసో, భణ్డదేయ్యం హోతీ”తి

ఏవమాదికో వినిచ్ఛయకథామగ్గో. **అరఞ్ఞట్ఠకథాసమోతి** “యో చారక్ఖట్ఠానం పత్వా”తిఆదినా (వి॰ వి॰ ౧౭౦) యథావుత్తఅరఞ్ఞట్ఠకథాయ సదిసో,

“కమ్మట్ఠానం చిత్తే కత్వా;
చిన్తేన్తో అఞ్ఞవిహితో;
సుఙ్కట్ఠానం పత్వా గచ్ఛే;
భణ్డదేయ్యం హోతేవస్సా”తి. –

ఆదినా నయేన వుచ్చమానసదిసోయేవ. తేనేవ గతత్థతాయ ఇదాని న విచారీయతీతి అధిప్పాయో.

సుఙ్కఘాతకథావణ్ణనా.

౨౧౬. “పాణో నామ మనుస్సపాణో వుచ్చతీ”తి (పారా॰ ౧౧౪) **పాళితో** చ “తమ్పి భుజిస్సం హరన్తస్స అవహారో నత్థీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౧౪) **అట్ఠకథా**వచనతో చ పరదాసమనుస్సోయేవ అధిప్పేతోతి తమేవ దస్సేతుమాహ **‘‘అన్తోజాత’’**న్తిఆది. గేహదాసియా కుచ్ఛిమ్హి దాసస్స జాతో **అన్తోజాతో** నామ, తం వా. ధనేన కీతో **ధనక్కీతో,** తం వా. **దిన్నం వా పన కేనచీ**తి మాతులఅయ్యకాదీసు యేన కేనచి దాసం కత్వా దిన్నం వా. **దాస**న్తి పచ్చేకం సమ్బన్ధనీయం. **కరమరానీతం వా దాస**న్తి పరవిసయం విలుమ్పిత్వా ఆనేత్వా దాసభావాయ గహితసఙ్ఖాతం కరమరానీతదాసం వా. **హరన్తస్స పరాజయోతి** ఏత్థ “చోరికాయ హరిస్సామీ”తి ఆమసనే దుక్కటం, ఫన్దాపనే థుల్లచ్చయం ఆపజ్జిత్వా ఠితట్ఠానతో కేసగ్గమత్తమ్పి అతిక్కామయతో పారాజికం హోతీతి అధిప్పాయో.

౨౧౭. భుజిస్సం వాతి యస్స కస్సచి మనుస్సస్స అదాసభూతం. **మానుస**న్తి మనుస్సజాతికం సత్తం. **ఆఠపిత**న్తి ఉపనిక్ఖిత్తం.

౨౧౮. తన్తి అన్తోజాతాదీసు దాసేసు యం కఞ్చి దాసం. **పలాయితుకామోవా**తి పలాపేతుకామో నీహరితుకామో. అథ వా తం దాసం భుజేహి ఉక్ఖిపిత్వా అయం పలాయితుకామోతిపి అత్థో గహేతబ్బో. **భుజేహీ**తి ఉభోహి హత్థేహి. **తం ఠితట్ఠానతో**తి తస్స ఠితట్ఠానం తంఠితట్ఠానం, తతో తంఠితట్ఠానతో, చోరేన అత్తనా ఠితట్ఠానతోతి అత్థో న గహేతబ్బోతి దస్సేతుమేవం వుత్తం. **కిఞ్చి సఙ్కామేతీ**తి కేసగ్గమత్తమ్పి తతో అఞ్ఞం ఠానం పాపేతి. **భుజేహి వా**తి ఏత్థ **వా**-సద్దో వక్ఖమానపకారన్తరాపేక్ఖో, “సఙ్కామేతి వా”తి యోజేతబ్బం.

౨౧౯. తజ్జేత్వాతి భయకరేన వచనేన లేసేన, ఇఙ్గితేన వా తాసేత్వా నేన్తస్స తస్సాతి సమ్బన్ధో. **పదవారతో**తి పదవారేన యుత్తా థుల్లచ్చయాదయో ఆపత్తియో హోన్తీతి యోజనా. పఠమపదవారయుత్తా థుల్లచ్చయాపత్తి, దుతియపదవారయుత్తా పారాజికాపత్తి హోతీతి అత్థో.

౨౨౦. హత్థాదీసూతి ఆది-సద్దేన కేసవత్థాదిం సఙ్గణ్హాతి. **త**న్తి దాసం. **కడ్ఢతోపీ**తి ఆకడ్ఢతోపి. **పరాజయోతి** “పదవారతో”తి అనువత్తమానత్తా పఠమపదవారే థుల్లచ్చయం, దుతియపదవారే అతిక్కన్తే పారాజికన్తి అత్థో. **అయం నయోతి** “పదవారతో యుత్తా థుల్లచ్చయాదయో ఆపత్తియో హోన్తీ”తి వుత్తనయో.

౨౨౧. **వేగసావాతి** వేగేనేవ, చోరస్స వచనేన కాతబ్బవిసేసరహితేన బలవగమనవేగేనాతి వుత్తం హోతి. ఇమినా అనాపత్తిభావస్స కారణం దస్సేతి.

౨౨౨. **సణికన్తి** మన్దగతియా. **వదతీతి** “గచ్ఛ, యాహి, పలాయా”తిఆదికం వచనం కథేతి. **సోపి చాతి** యో మన్దగతియా గచ్ఛన్తో ఏవం వుత్తో, సోపి చ.

౨౨౩. **పలాయిత్వాతి** సామికం పహాయ గన్త్వా. **అఞ్ఞన్తి** సామికాయత్తట్ఠానతో అఞ్ఞం ఠానం. సాపణం వీథిసన్నివేసయుత్తం **నిగమమ్పి వా**. **తతోతి** పలాయిత్వా పవిట్ఠగామాదితో. **తన్తి** పలాయిత్వా పవిట్ఠం తం దాసం.

పాణకథావణ్ణనా.

౨౨౪. **థేయ్యాతి** థేయ్యచిత్తేన. **సప్పకరణ్డన్తి** సప్పసయనపేళం. **యథావత్థున్తి** థుల్లచ్చయమాహ. **ఠానతోతి** సప్పపేళాయ ఠితట్ఠానతో. **చావనేతి** కేసగ్గమత్తాతిక్కమే.

౨౨౫. **కరణ్డన్తి** సప్పపేళం. **ఉగ్ఘాటేత్వాతి** వివరిత్వా. **కరణ్డతలతోతి** అన్తోపేళాయ తలతో. **నఙ్గుట్ఠేతి** నఙ్గుట్ఠపరియన్తే.

౨౨౬. **ఘంసిత్వాతి** పేళాపస్సే ఘంసాపేత్వా. **సప్పకరణ్డస్స ముఖవట్టితోతి** కరణ్డపుటముఖవట్టితో. తస్స నఙ్గుట్ఠే ముత్తమత్తేతి యోజనా.

౨౨౭. **నామతోతి** నామేన, నామం వత్వాతి వుత్తం హోతి. **పక్కోసన్తస్సాతి** అవ్హాయన్తస్స. **తస్సాతి** పక్కోసకస్స.

౨౨౮. **తథాతి** కరణ్డం వివరిత్వా. మణ్డూకమూసికానం రవం కత్వా నామేన పక్కోసన్తస్సాతి యోజనా. **వా**-సద్దేన లాజావికిరణఅచ్ఛరపహారాదికం సఙ్గణ్హాతి.

౨౨౯. **ముఖన్తి** సప్పకరణ్డస్స ముఖం. **ఏవమేవ చ కరోన్తస్సాతి** మణ్డూకసఞ్ఞం, మూసికసఞ్ఞం కత్వా వా లాజా వికిరిత్వా వా అచ్ఛరం పహరిత్వా వా నామం వత్వా పక్కోసన్తస్స. **యేన కేనచీతి** వుత్తనీహారతో యేన వా తేన వా.

౨౩౦. **న పక్కోసతి చేతి** యథావుత్తనయేన యోజేత్వా నామం వత్వా న పక్కోసతి. **తస్సాతి** కరణ్డముఖవివరకస్స భిక్ఖుస్స.

అపదకథావణ్ణనా.

౨౩౧. **హత్థిన్తి** హత్థిమ్హి, భుమ్మత్థే ఏవ ఉపయోగవచనం.

౨౩౨. **సాలాయన్తి** హత్థిసాలాయం. వసతి ఏత్థాతి **వత్థు**, రాజాగారం, తస్స అన్తో **అన్తోవత్థు**, అన్తోరాజగేహన్తి అత్థో. **అఙ్గణేతి** అన్తోరాజఙ్గణే. **పి**-సద్దో “అన్తోనగరే”తి అవుత్తమ్పి సమ్పిణ్డేతి. **వత్థు చాతి చ**-సద్దేన అఙ్గణం సముచ్చినోతి. **సకలం అఙ్గణం ఠానన్తి** హత్థినో విచరణయోగ్గం అఙ్గణట్ఠానం సన్ధాయాహ, సకలసాలాతి గహేతబ్బం.

౨౩౩. అబద్ధస్సాతి యథావుత్తసాలారాజవత్థఙ్గణాపేక్ఖాయ వుత్తం. అబద్ధస్స హి హత్థినో సకలసాలాదయో ఠానం, తదతిక్కమే ఠానాచావనం హోతీతి అత్థో. **హీతి** అవధారణే వా. ''**బద్ధస్స హీ**''తి యోజనాయ విసేసత్థోవ దట్ఠబ్బో, బద్ధస్స పనాతి వుత్తం హోతి. **బద్ధస్స పనాతి** సాలాదీసు సన్నిహితస్స పన. **ఠితట్ఠానఞ్చాతి** సాలాదీసు ఠితట్ఠానఞ్చ, చతూహి పాదేహి అక్కన్తట్ఠానన్తి వుత్తం హోతి. **బన్ధనఞ్చాతి** గీవాయ వా పచ్ఛా పాదద్వయబన్ధనవలయే వా ఉభయత్థ వా బన్ధనట్ఠానఞ్చ. **తస్మాతి** యస్మా ఠితట్ఠానఞ్చ బన్ధనఞ్చ ఠానన్తి ఛ వా పఞ్చ వా ఠానాని లబ్భన్తి, తస్మా. **తేసం** ఠానానం. **కారయేతి** ఏత్థ "ఆపత్తి"న్తి సామత్థియా లబ్భతీతి. **హరతోతి** హత్థిసాలాదితో చోరికాయ హరన్తస్స . **కారయేతి** ఆమసనే దుక్కటం, ఠానభేదగణనాయ యావ పచ్ఛిమట్ఠానా పురిమేసు థుల్లచ్చయాని, అన్తిమట్ఠానా కేసగ్గమత్తమ్పి చావనే పారాజికం కారేయ్యాతి అత్థో.

౨౩౪. ఠితట్ఠానన్తి చతూహి పాదేహి అక్కన్తట్ఠానం, ఇదఞ్చ అబద్ధహత్థిం సన్ధాయ వుత్తం. బద్ధస్స వినిచ్ఛయో సాలాదీసు బద్ధస్స వుత్తవినిచ్ఛయసదిసోతి గతత్థతాయ న వుత్తో.

౨౩౫. ఏకం ఠానన్తి సయితట్ఠానమత్తం. **తస్మి**న్తి గజే. **తస్సాతి** భిక్ఖుస్స. తురఙ్గమహిసాదీసు ద్విపదే చ బహుప్పదే చ.

౨౩౬. ఏసేవ నయో ఞేయ్యో, వత్తబ్బం కిఞ్చిపి నత్థీతి యోజనా. తత్థ **తురఙ్గా** అస్సా. **మహిసా** లులాయా. **ఆది**-సద్దేన గోగద్రభఓట్ఠాదిచతుప్పదానం సఙ్గహో. **నత్థి కిఞ్చిపి వత్తబ్బ**న్తి అస్ససాలారాజాగారఙ్గణబహినగరాదీసు అబన్ధితసయనఅస్సాదీనం ఠానభేదో యథావుత్తసదిసత్తా న వుత్తో.

బన్ధిత్వా ఠపితఅస్సస్స పన సచే సో చతూసు పాదేసు బద్ధో హోతి, బన్ధనానం, ఖురానఞ్చ గణనాయ అట్ఠ ఠానాని, సచే ముఖే చ బద్ధో హోతి, నవ ఠానాని, ముఖేయేవ బద్ధో, పఞ్చ ఠానానీతి ఠానభేదో చ తథేవ ససమిగసూకరాదిచతుప్పదేసు బన్ధిత్వా ఠపితేసు బద్ధబద్ధట్ఠానేహి సహ చతూహి పాదేహి అక్కన్తట్ఠానవసేన లబ్భమానో ఠానభేదో చ గోమహిసేసు బద్ధేసు ఏవమేవ లబ్భమానో ఠానభేదో చ వజాదీసు పదేసేసు పవేసితేసు ద్వారేసు రుక్ఖసూచియో అపనేత్వా వా అనపనేత్వా వా నామం వత్వా వా అవత్వా వా పక్కోసన్తస్స, సాఖాభఙ్గతిణాదీని దస్సేత్వా పక్కోసిత్వా వా అపక్కోసిత్వా వా పలోభేన్తస్స తాసేత్వా నిక్ఖమన్తస్స సప్పకరణ్డకే సప్పస్స వుత్తనయేన లబ్భమానో విసేసో చ నేతబ్బో. ఇహ సబ్బత్థ ఠానభేదేసు బహుకేసుపి ఉపన్తట్ఠానేసు థుల్లచ్చయం, అన్తట్ఠానే పారాజికం వుత్తసదిసన్తి ఇమస్స సబ్బస్స వినిచ్ఛయస్స "ఏసేవ నయో"తి ఇమినావ గతత్తా, ఆహటతో అవిఞ్ఞాయమానస్స కస్సచి విసేసస్సాభావా చ వుత్తం "నత్థి కిఞ్చిపి వత్తబ్బ"న్తి.

ద్విపదేపీతి "ద్విపదం నామ మనుస్సా పక్ఖజాతా"తి (పారా॰ ౧౧౫) **పాళియం** వుత్తా మనుస్సా చ మయూరాదిలోమపక్ఖా చ వగ్గులిఆదిచమ్మపక్ఖా చ భమరాదిఅట్ఠిపక్ఖా చాతి ఏవమాదికే సత్తే చ. **బహుప్పదేతి** "బహుప్పదం నామ విచ్ఛికా సతపదీ ఉచ్చాలిఙ్గపాణకా"తి (పారా॰ ౧౧౭) **పాళియం** వుత్తబహుప్పదసత్తే చాతి అత్థో.

ఏత్తావతా పాపభిక్ఖూనం లేసోకాసపిదహనత్థం పదభాజనే వుత్తభూమట్ఠాదితింసవినిచ్ఛయమాతికాకథాసు పఞ్చవీసతి మాతికాకథా దస్సేత్వా అవసిట్ఠాసు పఞ్చమాతికాకథాసు సంవిదావహారో, సఙ్కేతకమ్మం, నిమిత్తకమ్మన్తి

మాతికత్తయకథా పఠమమేవ అదిన్నాదానవినిచ్ఛయసమ్భారభూతానం పఞ్చవీసతియా అవహారానం దస్సనట్ఠానే ఠత్వా –

> “పుబ్బసహపయోగో చ, సంవిదాహరణమ్పి చ;
>
> సఙ్కేతకమ్మం నేమిత్తం, పుబ్బయోగాదిపఞ్చక”న్తి. (వి॰ వి॰ ४७) –

ఇమినా సఙ్గహితాతి తం పహాయ అవసేసే ఓచరకో, ఓణిరక్ఖకోతి కథాద్వయే ఓచరణకకథాయ ఆణత్తికప్పయోగత్తా, తఞ్చ ఓణిరక్ఖకేన కరియమానం ఠానాచావనం సాహత్థికేన వా ఆణత్తికేన వా పయోగేన హోతీతి తస్సాపి “సాహత్థాణత్తికో చేవా”తి సాహత్థికపఞ్చకే పఠమమేవ సఙ్గహితత్తా చ థలట్ఠవేహాసట్ఠకథాదీసు సఙ్గహితత్తా చ తఞ్చ ద్వయం న వుత్తన్తి వేదితబ్బం.

తత్థ “ఓచరకో నామ భణ్డం ఓచరిత్వా ఆచిక్ఖతీ”తి (పారా॰ ११८) **పాళియం** వుత్తో చోరానం పురిసో “ఓచరకో”తి వేదితబ్బో. ఓచరతీతి **ఓచరకో,** తత్థ తత్థ గన్త్వా అన్తో అనుపవిసతీతి వుత్తం హోతీతి. “ఓణిరక్ఖో నామ ఆహటం భణ్డం గోపేన్తో”తి (పారా॰ ११८) **పాళియం** వుత్తో ముహుత్తం అత్తని ఠపితస్స పరభణ్డస్స రక్ఖకో “ఓణిరక్ఖో”తి వేదితబ్బో. ఓణితం రక్ఖతీతి **ఓణిరక్ఖో,** యో పరేన అత్తనో వసనట్ఠానే ఆభతం భణ్డం “ఇదం తావ భన్తే ముహుత్తం ఓలోకేథ, యావాహం ఇదం నామ కిచ్చం కత్వా ఆగచ్ఛామీ”తి వుత్తో రక్ఖతి, తస్సేతం అధివచనం.

ద్విచతుబహుప్పదకథావణ్ణనా.

७३४. “పఞ్చహి ఆకారేహి అదిన్నం ఆదియన్తస్స ఆపత్తి పారాజికస్సా”తిఆదినా (పారా॰ १२७) నయేన **పాళియం** ఆగతాని పఞ్చఙ్గాని సఙ్గహేతుమాహ **‘‘పరేస’’**న్తిఆది. తత్థ **‘‘పరేసం సన్తకం ధన’’**న్తి ఇమినా పరమనుస్ససన్తకతా, **‘‘పరేసన్తి విజానిత్వా’’**తి ఇమినా పరాయత్తభావస్స జాననం, **‘‘గరుక’’**న్తి ఇమినా పాదం వా అతిరేకపాదం వా అగ్ఘనకతా, **‘‘థేయ్యచిత్తేనా’’**తి ఇమినా థేయ్యచిత్తతా, **‘‘ఠానా చావేతీ’’**తి ఇమినా పఞ్చవీసతియా అవహారానం అఞ్ఞతరస్స సమఙ్గితాతి ఏవమేత్థ పఞ్చఙ్గసఙ్గహో వేదితబ్బో.

७३८. ఏత్తావతా తింసమాతికాకథావినిచ్ఛయం సఙ్గహేత్వా ఇదాని “అనాపత్తి ససఞ్ఞిస్స విస్సాసగ్గాహే తావకాలికే పేతపరిగ్గహే తిరచ్ఛానగతపరిగ్గహే పంసుకూలసఞ్ఞిస్సా”తిఆదినా (పారా॰ १३१) నయేన **పాళియం** ఆగతం అనాపత్తివారం సఙ్గహేతుమాహ **‘‘అనాపత్తీ’’**తిఆది. తత్థ **ససఞ్ఞిస్సాతి** పరసన్తకమ్పి “ససన్తక”న్తి సుద్ధసఞ్ఞాయ గణ్హన్తస్స అనాపత్తీతి సబ్బత్థ యోజేతబ్బం. ఏవం గహితం సామికేహి దిస్వా యాచితే అదేన్తస్స ఉభిన్నం ధురనిక్ఖేపేన పారాజికం.

తిరచ్ఛానపరిగ్గహేతి తిరచ్ఛానేహి పరిగ్గహితవత్థుమ్హి. సచేపి హి నాగగరుళమాణవకమాణవికాపి మనుస్సవేసేన ఆపణం పసారేత్వా నిసిన్నా హోన్తి, భిక్ఖు చ థేయ్యచిత్తేన తేసం సన్తకం గణ్హాతి, అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి. సీహబ్యగ్ఘదీపిపభుతీహి వాళమిగేహి గహితగోచరం పఠమం మోచాపేన్తస్స తం ముఞ్చిత్వా అత్తనోపి హింసనతో థోకం ఖాయితే వారేన్తస్స దోసో నత్థి. సేనాదీసు తిరచ్ఛానేసు యేన కేనచి గహితం గోచరం మోచాపేతుం వట్టతి. వుత్తఞ్హేతం **అట్ఠకథాయం** “సేనాదయోపి ఆమిసం గహేత్వా గచ్ఛన్తే పాతాపేత్వా గణ్హితుం వట్టతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ १.१३१). ఏవమేవ ధమ్మనిదేడ్డుభాదీహి గహితమణ్డూకాదయో జీవితరక్ఖనత్థాయ మోచాపేతుం వట్టతీతి వేదితబ్బం.

తావకాలికగ్గాహేతి "పటికరిస్సామీ"తి తావకాలికం గణ్హన్తస్స ఏవం గహితం సచే భణ్డసామికో పుగ్గలో వా గణో వా "తుమ్హేవ గణ్హథా"తి అనుజానేయ్య, వట్టతి. నానుజానేయ్య, న గణ్హేయ్య, దాతబ్బం. అదేన్తస్స ఉభిన్నం ధురనిక్ఖేపేన పారాజికం. "సఙ్ఘసన్తకం పన పటిదాతుమేవ వట్టతీ"తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తం.

విస్సాసగ్గాహేతి "అనుజానామి భిక్ఖవే పఞ్చహఙ్గేహి సమన్నాగతస్స విస్సాసం గహేతుం, సన్దిట్ఠో చ హోతి, సమ్భత్తో చ, ఆలపితో చ, జీవతి చ, గహితే చ అత్తమనో హోతీ"తి (మహావ. ౩౫౬) **పాళియం** ఆగతం పఞ్చహఙ్గేహి సమన్నాగతస్స సన్తకం విస్సాసేన గణ్హన్తస్స గహణే వినిచ్ఛయో యథావుత్తసుత్తవణ్ణనాయం వేదితబ్బో. యథాహ **సమన్తపాసాదికాయం** –

> తత్థ సన్దిట్ఠోతి దిట్ఠమత్తకమిత్తో. సమ్భత్తోతి దళ్హమిత్తో. ఆలపితోతి "మమ సన్తకం యం ఇచ్ఛసి, తం గణ్హేయ్యాసి, ఆపుచ్ఛిత్వా గహణే కారణం నత్థీ"తి వుత్తో. జీవతీతి అనుట్ఠానసేయ్యాయ సయితోపి యావ జీవితిన్ద్రియుపచ్ఛేదం న పాపుణాతి. గహితే చ అత్తమనోతి గహితే తుట్ఠచిత్తో హోతి, ఏవరూపస్స సన్తకం "గహితే మే అత్తమనో భవిస్సతీ"తి జానన్తేన గహేతుం వట్టతి. అనవసేసపరియాదానవసేన చేతాని పఞ్చఙ్గాని వుత్తాని, విస్సాసగ్గాహో పన తీహఙ్గేహి రుహతి – సన్దిట్ఠో, జీవతి, గహితే అత్తమనో, సమ్భత్తో, జీవతి, గహితే అత్తమనో, ఆలపితో, జీవతి, గహితే అత్తమనోతి.
>
> యో పన జీవతి, న చ గహితే అత్తమనో హోతి, తస్స సన్తకం విస్సాసగ్గాహేన గహితమ్పి పున దాతబ్బం. దదమానేన చ మతకధనం తావ యే తస్స ధనే ఇస్సరా గహట్ఠా వా పబ్బజితా వా, తేసం దాతబ్బం. అనత్తమనస్స సన్తకం తస్సేవ దాతబ్బం. యో పన పఠమంయేవ "సుట్ఠు కతం తయా మమ సన్తకం గణ్హన్తేనా"తి వచీభేదేన వా చిత్తుప్పాదమత్తేన వా అనుమోదిత్వా పచ్ఛా కేనచి కారణేన కుపితో పచ్చాహరాపేతుం న లభతి. యోపి అదాతుకామోవ, చిత్తేన పన అధివాసేతి, న కిఞ్చి వదతి, సోపి పున పచ్చాహరాపేతుం న లభతి. యో పన "మయా తుమ్హాకం సన్తకం గహితం వా పరిభుత్తం వా"తి వుత్తే "గహితం వా హోతు పరిభుత్తం వా, మయా పన తం కేనచిదేవ కరణీయేన ఠపితం, తం పాకతికం కాతుం వట్టతీ"తి వదతి, అయం పచ్చాహరాపేతుం లభతీతి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౩౧).

పేతపరిగ్గహేతి పేత్తివిసయుప్పన్నా చ మరిత్వా తస్మింయేవ అత్తభావే నిబ్బత్తా చ చాతుమహారాజికాదయో దేవా చ ఇమస్మిం అత్థే పేతా నామ, తేసం సన్తకం గణ్హన్తస్స చ అనాపత్తీతి అత్థో. సచేపి హి సక్కో దేవరాజా ఆపణం పసారేత్వా నిసిన్నో హోతి, దిబ్బచక్ఖుకో చ భిక్ఖు తం ఞత్వా సతసహస్సగ్ఘనకమ్పి వత్థం తస్స విరవన్తస్సేవ అచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హితుం వట్టతి. దేవపూజత్థం రుక్ఖాదీసు మట్ఠవత్థాదీని గణ్హతో నిద్దోసతాయ కిమేవ వత్తబ్బం. పంసుకూలసఞ్ఞాయ గణ్హతోపి అనాపత్తి. తథా గహితమ్పి సచే సస్సామికం హోతి, సామికే ఆహరాపేన్తే దాతబ్బన్తి ఉపలక్ఖణతో వేదితబ్బం.

౨౭౫. ఏత్థాతి దుతియపారాజికవినిచ్ఛయే. **చ**-సద్దేన అవుత్తసముచ్చయత్థేన అవసేససిక్ఖాపదవినిచ్ఛయే సఙ్గణ్హాతి. **వత్తబ్బోతి** మాతికట్ఠకథాదీసు వియ అవసానే కథేతబ్బో. **పాళిముత్తవినిచ్ఛయోతి** సముట్ఠానాదికో తంతంసిక్ఖాపదపాళియం అనాగతో ఉపాలిత్థేరాదీహి ఠపితో వినిచ్ఛయో.

౨౪౦. పరాజితానేకమలేనాతి అపరిమేయ్యకప్పకోటిసతసహస్సోపచితపారమితాసమ్భూతేన సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణపదట్ఠానేన ఆసవక్ఖయఞాణేన సహ వాసనాయ సముచ్ఛేదప్పహానేన పరాజితా రాగాదయో అనేకకిలేసమలా యేన సో పరాజితానేకమలో, తేన పరాజితానేకమలేన . జినేన యం దుతియం పారాజికం వుత్తం, **అస్స** దుతియపారాజికస్స చ అత్థో మయా సమాసేన వుత్తో. **అసేసేన** అతివిత్థారనయేన **వత్తుం** తస్స అత్థం కథేతుం కో హి సమత్థోతి యోజనా. ఏత్థ **చ**-సద్దో పఠమపారాజికసముచ్చయత్థో. **హి**-సద్దో అవధారణే, తేన అసేసేన తదత్థం వత్తుం సమత్థో నత్థేవ అఞ్ఞత్ర తథాగతాతి దీపేతి.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా

వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

దుతియపారాజికకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

తతియపారాజికకథావణ్ణనా

౨౪౧-౨. ఏవమతిసుఖుమనయసమాకులం దుతియపారాజికం దస్సేత్వా ఇదాని తతియపారాజికం దస్సేతుమాహ ‘‘**మనుస్సజాతి**’’న్తిఆది. తత్థ **మనుస్సజాతి**న్తి జాయతీతి జాతి, రూపారూపపటిసన్ధి, మనుస్సేసు జాతి యస్స సో మనుస్సజాతి, మనుస్సజాతికో మనుస్సవిగ్గహోతి వుత్తం హోతి, తం మనుస్సజాతిం.

ఏత్థ చ **మనుస్సేసూ**తి కుసలాకుసలమనస్స ఉస్సన్నత్తా మనుస్ససఙ్ఖాతేసు నరేసు. ‘‘యం మాతుకుచ్ఛిస్మిం పఠమం చిత్తం ఉప్పన్న’’న్తి (పారా. ౧౭౨) **పదభాజనే** వుత్తనయేన మాతుకుచ్ఛిమ్హి పఠమం ఉప్పజ్జమానపటిసన్ధిచిత్తఞ్చ తంసమ్పయుత్తవేదనాసఞ్ఞాసఙ్ఖారసఙ్ఖాతఖన్ధత్తయఞ్చ తంసహజాతాని –

‘‘తిలతేలస్స యథా బిన్దు, సప్పిమణ్డో అనావిలో;

ఏవం వణ్ణప్పటిభాగం, ‘కలల’న్తి పవుచ్చతీ’’తి. (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౧౭౨; విభ॰ అట్ఠ॰ ౨౬) –

వుత్తాని జాతిఉణ్ణంసుమ్హి పసన్నతిలతేలే వా సప్పిమణ్డే వా ఓతారేత్వా ఉక్ఖిపిత్వా విధునితే అగ్గే లమ్బమానబిన్దుప్పమాణకలలసఙ్ఖాతాని సభావకానం కాయభావవత్థుదసకవసేన తింస రూపాని చ అభావకానం కాయవత్థుదసకవసేన వీసతి రూపాని చాతి అయం నామరూపపటిసన్ధి ఇధ ‘‘**జాతీ**’’తి గహితా. ‘‘**యస్సా**’’తి ఇమినా అఞ్ఞపదేన ‘‘యావ మరణకాలా ఏత్థన్తరే ఏసో మనుస్సవిగ్గహో నామా’’తి (పారా॰ ౧౭౨) **పదభాజనే** వుత్తనయేన పఠమభవఙ్గతో పట్ఠాయ చుతిచిత్తాసన్నభవఙ్గపరియన్తసన్తానసఙ్ఖాతసత్తో గహితో. ఇమినా మనుస్సవిగ్గహస్స పటిసన్ధితో పట్ఠాయ పారాజికవత్థుభావం దస్సేతి.

జానన్తోతి ‘‘సత్తో అయ’’న్తి జానన్తో. **జీవితా యో వియోజయే**తి యో భిక్ఖు జీవితిన్ద్రియా వియోజేయ్య వోరోపేయ్య, తస్స జీవితిన్ద్రియం ఉపచ్ఛిన్దేయ్య ఉపరోధేయ్యాతి వుత్తం హోతి. తేనాహ **పదభాజనే** ‘‘జీవితా వోరోపేయ్యాతి జీవితిన్ద్రియం ఉపచ్ఛిన్దతి ఉపరోధేతీ’’తి (పారా॰ ౧౭౨).

తఞ్చ జీవితిన్ద్రియం రూపారూపవసేన దువిధం హోతి. తత్థ అరూపజీవితిన్ద్రియం అవిగ్గహత్తా ఉపక్కమవిసయం న హోతి. రూపజీవితిన్ద్రియుపచ్ఛేదేన పన తదాయత్తవుత్తితాయ తంసమకాలమేవ ఓచ్ఛిజ్జమానతాయ ఏత్థ సామఞ్ఞేన ఉభయమ్పి గహేతబ్బం. ఇదఞ్చ అతీతానాగతం న గహేతబ్బం తస్స అవిజ్జమానత్తా. ఉపక్కమవిసయారహం పన పచ్చుప్పన్నమేవ గహేతబ్బం. తఞ్చ ఖణసన్తతిఅద్ధావసేన తివిధం హోతి.

తత్థ ఉప్పాదట్ఠితిభఙ్గవసేన ఖణత్తయపరియాపన్నో భావో **ఖణపచ్చుప్పన్నం** నామ. తం సరసభఙ్గభూతత్తా సయం భిజ్జమానం ఉపక్కమసాధియం వినాసవన్తం న హోతి. ఆతపే ఠత్వా గబ్భం పవిట్ఠస్స అన్ధకారవిగమన్తరఞ్చ సీతేన ఓవరకం పవిట్ఠస్స విసభాగఉతుసముట్ఠానేన సీతపనూదనన్తరఞ్చ రూపసన్తతి **సన్తతిపచ్చుప్పన్నం** నామ. పటిసన్ధిచుతీనమన్తరాళప్పవత్తి ఖన్ధసన్తతి **అద్ధాపచ్చుప్పన్నం** నామ. ఇమస్మిం ద్వయే ఉపక్కమసమ్భవో, తంవసేన ఉపచ్ఛిజ్జమానం జీవితం సన్తానపరిహానిపచ్చయభావతో సన్తతిఅద్ధాపచ్చుప్పన్నద్వయం యథాపరిచ్ఛిన్నకాలమప్పత్వా ఉపక్కమవసేన అన్తరాయేవ నిరుజ్ఝతి, తస్మా సన్తతిఅద్ధాపచ్చుప్పన్నరూపజీవితిన్ద్రియఞ్చ తంనిరోధేన నిరుజ్ఝమానఅరూపజీవితిన్ద్రియఞ్చాతి ఉభయం ఏత్థ "జీవితా"తి గహితన్తి వేదితబ్బం. ఇదమేవ సన్ధాయాహ **పదభాజనే** "సన్తతిం వికోపేతీ"తి (పారా॰ ౧౭౨).

ఇమిస్సావ పాణాతిపాతభావే ఆపత్తిభావతో ఏత్థ ఠత్వా **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౧౭౨) పాణపాణాతిపాతపాణాతిపాతీపాణాతిపాతప్పయోగానం విభాగో దస్సితో. తత్థ **పాణో**తి వోహారతో సత్తో, పరమత్థతో ఉపచ్ఛిజ్జమానం జీవితిన్ద్రియం, తం "జీవితా"తి ఇమినా వుత్తం. **పాణాతిపాతో** నామ వధకచేతనా, సో చ "వియోజయే"తి ఇమినా సన్దస్సితో. **పాణాతిపాతీ** నామ పుగ్గలో, సో చ "యో"తి ఇమినా సన్దస్సితో. **పాణాతిపాతప్పయోగో** పన –

> "వుత్తా పాణాతిపాతస్స;
> పయోగా ఛ మహేసినా"తి –

ఆదినా నయేన ఇధేవ వక్ఖమానవిభాగత్తా వక్ఖమాననయేనేవ దట్ఠబ్బో.

అస్స సత్థం నిక్ఖిపేయ్య వాతి యోజనా. **అస్సా**తి మనుస్సజాతికస్స. "హత్థపాసే"తి పాఠసేసో. **హత్థపాసో** నామ సమీపోతి. **అస్సా**తి సమీపసమ్బన్ధే సామివచనం. **సత్థ**న్తి ఏత్థ జీవితవిహింసనుపకరణభావేన సమ్మతా ధారావన్తఅసిఆది చ ధారారహితయట్ఠిభిన్దివాలలగుళాది చ ఉపలక్ఖణవసేన గహేతబ్బా. ససతి హింసతీతి సత్థం. తేనేవాహ **పదభాజనే** "అసిం వా సత్తిం వా భిన్దివాలం వా లగుళం వా పాసాణం వా సత్థం వా విసం వా రజ్జుం వా"తి. ఇధావుత్తం కరపాలికాఛురికాది సముఖం "సత్థం వా"తి ఇమినా సఙ్గహితం. **నిక్ఖిపేయ్యా**తి యథా భోగహేతుం లభతి, తథా ఉపనిక్ఖిపేయ్య, అత్తవధాయ ఇచ్ఛితక్ఖణే యథా గణ్హాతి, తథా సమీపే తేనేవ చిత్తేన ఠపేయ్యాతి వుత్తం హోతి. ఇమినా థావరప్పయోగో సన్దస్సితో.

మరణే గుణం వా వదేయ్యాతి యోజనా, మరణత్థాయ మరణే గుణం వణ్ణేతీతి అత్థో. "జీవితే ఆదీనవం దస్సేతి, మరణే గుణం భణతీ"తి (పారా॰ ౧౭౨) **పదభాజనే** వుత్తత్తా "కిం తుయ్హిమినా పాపకేన దుజ్జీవితేన, యో త్వం న లభసి పణీతభోజనాని భుఞ్జితు"మిచ్చాదినా నయేన మరణత్థాయ జీవితే అవణ్ణం వదన్తో చ "త్వం ఖోసి ఉపాసక కతకల్యాణో అకతపాపో, మతం తే జీవితా సేయ్యో, ఇతో త్వం కాలకతో వివిధవిహఙ్గమవికూజితే

పరమసురభికుసుమభూసితతరువరనిచితే పరమరతికరలళితగతిభాసితవిలపితసురయువతిగణవిచరితే వరనన్దనే అచ్ఛరాసఙ్ఘపరివారితో విచరిస్ససీ"తిఆదినా నయేన మరణత్థాయ మరణానిసంసం దస్సేన్తో చ "మరణే గుణం వదేయ్యా"ఇచ్చేవ వుచ్చతి.

మరణూపాయం దేసేయ్యాతి యోజనా. మరణాధిప్పాయేనేవ "సత్థం వా ఆహర, విసం వా ఖాద, రజ్జుయా వా ఉబ్బన్ధిత్వా కాలఙ్కరోహీ"తి **పదభాజనే** వుత్తసత్థహరణాని చ అవుత్తమ్పి సోబ్భనరకపపాతాదీసు పపతనఞ్చాతి ఏవమాదికం మరణూపాయం ఆచిక్ఖేయ్య. "హోతి అయమ్పీ"తి పదచ్ఛేదో, **అపీ**తి పుబ్బే వుత్తద్వయం సముచ్చినోతి. **ద్వేధా భిన్నసిలా వియ అసన్ధేయ్యోవ సో ఞేయ్యో**తి ద్విధా భిన్నపాసాణో వియ భగవతో పటిపత్తిపటివేధసాసనద్వయేన సో పచ్చుప్పన్నే అత్తభావే సన్ధాతుమసక్కుణేయ్యోవాతి ఞాతబ్బోతి అత్థో.

౨౪౩. **థావరాదయోతి ఆది**-సద్దేన విజ్జామయఇద్ధిమయపయోగద్వయం సఙ్గహితం.

౨౪౪. **తత్థా**తి తేసు ఛసు పయోగేసు. సకో హత్థో **సహత్థో,** తేన నిబ్బత్తో **సాహత్థికో,** పయోగో. ఇధ **హత్థ**గ్గహణం ఉపలక్ఖణం, తస్మా హత్థాదినా అత్తనో అఙ్గపచ్చఙ్గేన నిప్ఫాదితో వధప్పయోగో సాహత్థికోతి వేదితబ్బో.

౨౪౫. "త్వం తం ఏవం పహరిత్వా మారేహీ"తి భిక్ఖునో పరస్స యం ఆణాపనం, అయమాణత్తికో నయోతి యోజనా. **ఆణత్తికో నయో**తి ఆణత్తియేవ ఆణత్తికో. నేతి పవత్తేతీతి నయో, పయోగస్సేతం నామం.

౨౪౬. **దూర**న్తి దూరట్ఠం. **కాయేన పటిబద్ధేనా**తి ఏత్థ కాయేకదేసో హత్థాది కాయో అవయవే సముదాయోపచారతో "గామో దడ్ఢో"తి యథా. కాయపటిబద్ధం చాపాదికం పటిబద్ధం నామ పుబ్బపదలోపేన "దేవదత్తో దత్తో"తి యథా. వా-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో, కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వాతి వుత్తం హోతి, "ఉసుఆదినిపాతన"న్తి ఇమినా సమ్బన్ధో. విధానం **విధి,** పయోగోతి అత్థో.

౨౪౭. **అసఞ్చారిముపాయేనా**తి అసఞ్చారిమేన నిచ్చలేన ఉపాయేన. ఓపతన్తి ఏత్థాతి **ఓపాతో,** సో ఆది యేసం అపస్సేనవిసభేసజ్జసంవిధానాదీనం తే **ఓపాతాదయో,** తేసం విధానం **ఓపాతాదివిధానం,** ఓపాతక్ఖణనాదికిరియా.

౨౪౮. **విజ్జాయా**తి ఆథబ్బనవేదాగతమరణమన్తసఙ్ఖాతవిజ్జాయ. **జప్పన**న్తి యథా పరో న సుణాతి, తథా పునప్పునం వచనం.

౨౪౯. మారణే సమత్థా యా కమ్మవిపాకజా ఇద్ధి, అయం ఇద్ధిమయో పయోగో నామాతి సముదీరితోతి యోజనా. కమ్మవిపాకే జాతా **కమ్మవిపాకజా,** ఇద్ధి, యా "నాగానం నాగిద్ధి సుపణ్ణానం సుపణ్ణిద్ధి యక్ఖానం యక్ఖిద్ధీ"తిఆదినా (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౧౭౨) బహుధా **అట్ఠకథాయం** వుత్తా. తత్థ దిట్ఠదట్ఠఫుట్ఠవిసానం నాగానం దిస్వా, డంసిత్వా, ఫుసిత్వా చ పరూపఘాతకరణే **నాగిద్ధి** వేదితబ్బా. ఏవం సేసానమ్పి. ఇద్ధియేవ **ఇద్ధిమయో,** భావనామయో ఇద్ధిప్పయోగో పనేత్థ న గహేతబ్బో. వుత్తఞ్హేతం **అట్ఠకథాయం** –

“కేచి పన భావనామయిద్ధియాపి పరూపఘాతకరణం వదన్తి. సహ పరూపఘాతకరణేన చ ఆదిత్తఘరూపరి ఖిత్తస్స ఉదకఘటస్స భేదనం వియ ఇద్ధివినాసఞ్చ ఇచ్ఛన్తి, తం తేసం ఇచ్ఛామత్తమేవ. కస్మా? యస్మా తం కుసలవేదనావితక్కపరిత్తత్తికాదీహి న సమేతి. కథం? అయఞ్హి భావనామయిద్ధి నామ చతుత్థజ్ఝానమయా కుసలత్తికే కుసలా చేవ అబ్యాకతా చ, పాణాతిపాతో అకుసలో. వేదనాత్తికే అదుక్ఖమసుఖసమ్పయుత్తా, పాణాతిపాతో దుక్ఖసమ్పయుత్తో. వితక్కత్తికే అవితక్కఅవిచారా, పాణాతిపాతో సవితక్కసవిచారో. పరిత్తత్తికే మహగ్గతా, పాణాతిపాతో పరిత్తోయేవా”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౧౭౨).

౨౨౦. **తత్థాతి** తేసు ఛబ్బిధేసు పయోగేసు. **ఉద్దేసోపీతి** ఉద్దిసనం ఉద్దేసో, తంసహితో పయోగోపి ఉద్దేసోతి వుత్తం హోతి “కున్తే పవేసేహీ”తి యథా. ఏవం వత్తబ్బతాయ చ **అనుద్దేసోతి** తబ్బిపరీతవచనమేవ ఞాపకన్తి వేదితబ్బం. ఏత్థ ఏకేకో ఉద్దేసోపి అనుద్దేసోపి హోతీతి తేసమయం భేదో పన దువిధో హోతీతి పరిదీపితోతి యోజనా. ఇమేసు ఛసు పయోగేస్వేవ ఏకేకస్సేవ ఉద్దిస్సానుద్దిస్సకిరియమానతాయ దువిధభావతో తేసం ద్వాదసవిధో భేదో **పదభాజనే** చ **అట్ఠకథాయ** చ దీపితో, తత్థ వినిచ్ఛయమిదాని దస్సయిస్సామీతి అధిప్పాయో.

౨౨౧. **బహూసుపీతి** మనుస్సేసు బహూసుపి. **తేన కమ్మునాతి** పహారదానసఙ్ఖాతేన కమ్మున. **బజ్ఝతీతి** అపాయం నేతుం కమ్మపాసేన కమ్మన్తరం నివారేత్వా బజ్ఝతీతి అత్థో.

౨౨౨. **పహారేపీతి** పహరణేపి. **దేహినోతి** మనుస్సవిగ్గహస్స. **తస్సాతి** పహటస్స.

౨౨౩. **పహటమత్తే వాతి** పహటక్ఖణే వా. **పచ్ఛాతి** తప్పచ్చయా కాలన్తరే వా. **ఉభయథాపి చ మతేతి** ద్విన్నం ఆకారానమఞ్ఞతరేన మతేపి. **హన్తా** వధకో. **పహటమత్తస్మిన్తి** తస్మిం మరణారహపహారస్స లద్ధక్ఖణేయేవ, మరణతో పుబ్బభాగేయేవాతి మత్తసద్దేన దీపేతి. మరణత్థాయ చ అఞ్ఞత్థాయ చ దిన్నేసు అనేకేసు పహారేసు మరణత్థాయ దిన్నప్పహారేనేవ యదా కదాచి మరిస్సతి, పహారదానక్ఖణేయేవ పారాజికం హోతి. అమరణాధిప్పాయేన దిన్నప్పహారబలేన చే మరేయ్య, న హోతీతి వుత్తం హోతీతి.

౨౨౪. **ద్వే పయోగాతి** ఉద్దిస్సానుద్దిస్సకిరియాభేదభిన్నా సాహత్థికాణత్తికా ద్వే పయోగా.

౨౨౫. **కరణస్సాతి** కిరియాయ. **విసేసోతి** నానత్తం. **ఆణత్తినియామకాతి** ఆణత్తిం నియామేన్తి వవత్థాపేన్తీతి ఆణత్తినియామకా.

౨౨౬. **తత్థాతి** తేసు ఆణత్తినియామకేసు ఛసు ఆకారేసు. **యోబ్బనాది చాతి ఆది**-సద్దేన థావరియమన్దఖిడ్డవుద్ధాదిఅవత్థావిసేసో సఙ్గహితో.

౨౨౭. యం మాతికాయ నిద్దిట్ఠం **సత్థం, తం** కతమం?. **సత్తమారణన్తి** సత్తే మారేన్తి ఏతేనాతి సత్తమారణం, అసిఆదివధోపకరణం.

౨౨౮. **విజ్ఝనన్తి** ఉసుఆదీహి విజ్ఝనం. **భేదనన్తి** కకచాదీహి ద్విధాకరణం. **ఛేదనన్తి** ఖగ్గాదీహి ద్విధాకరణం. **తాళనన్తి** ముగ్గరాదీహి ఆఘాతనం. **ఏవమాదివిధోతి** ఏవమాదిప్పకారో. **అనేకోతి** బహుకో భేదో. **కరణస్స విసేసో** కిరియావిసేసోతి అత్థో.

౨౫౯-౬౦. "పురతో పహరిత్వాన మారేహీ"తి యో **భాసితో** ఆణాపకేన, తేన ఆణత్తేన పచ్ఛతో...పే.... మారితేతి యోజనా. **వత్థాణత్తి విసఙ్కేతా**తి ఏత్థ "యం 'మారేహీ'తి...పే.... తతో"తి వత్థువిసఙ్కేతో దస్సితో. "పురతో...పే.... మారితే"తి ఆణత్తివిసఙ్కేతో దస్సితో. **మూలట్ఠో**తి ఆణాపకో. **మూల**న్తి హి పుబ్బకిరియానురూపం ఆణాపనం, తత్థ ఠితోతి **మూలట్ఠో**.

౨౬౧. ఇమినా విసఙ్కేతే ఆణాపకస్స అనాపత్తిం దస్సేత్వా సఙ్కేతే అవిరాధితే ఉభిన్నమ్పి పారాజికం దస్సేతుమాహ **''వత్థు''**న్తిఆది. తం వత్థుం అవిరజ్ఝిత్వా మారితే ఉభయేసం...పే.... ఉదీరితో, యథాణత్తి చ మారితే...పే.... ఉదీరితోతి యోజనా. **మారితే** వత్థుస్మిన్తి సామత్థియా లబ్భతి. **ఉభయేస**న్తి ఆణాపకఆణత్తానం. **యథాకాల**న్తి ఆణాపకస్స ఆణత్తిక్ఖణం, ఆణత్తస్స మారణక్ఖణఞ్చ అనతిక్కమిత్వా. బన్ధనం బన్ధో, కమ్మునా బన్ధో **కమ్మబన్ధో**. అథ వా బజ్ఝతి ఏతేనాతి బన్ధో, కమ్మమేవ బన్ధో **కమ్మబన్ధో**.

౨౬౪. **విసఙ్కేతో నా**తి విసఙ్కేతో నత్థి, ద్విన్నమ్పి యథాకాలపరిచ్ఛేదం కమ్మబన్ధోయేవాతి అత్థో.

౨౬౫. **సబ్బసో**తి సబ్బేసు కాలభేదేసు, సబ్బసో వేదితబ్బోతి వా సమ్బన్ధో. **సబ్బసో**తి సబ్బప్పకారేన. **విభావినా**తి పణ్డితేన. సో హి అత్థం విభావేతీతి తథా వుత్తో.

౨౬౬-౭-౮. **''ఇమం గామే ఠిత''**న్తి ఇదం తం సఞ్జానితుం వుత్తం, న మారణక్ఖణట్ఠాననియమత్థాయాతి "యత్థ కత్థచి ఠిత"న్తి వత్వాపి **''నత్థి తస్స విసఙ్కేతో''**తి ఆహ. **తస్సా**తి ఆణాపకస్స. **''తత్థా''**తి వా పాఠో, తస్సం ఆణత్తియన్తి అత్థో. **''గామేయేవ** ఠితం వేరిం మారేహీ"తి సావధారణం ఆణత్తో వనే చే ఠితం మారేతి వా **''వనేయేవ** ఠితం వేరిం మారేహీ"తి సావధారణం వుత్తో గామే ఠితం చే మారేతి వాతి యోజనా. "భిక్ఖునా సావధారణ"న్తి చ పోత్థకేసు లిఖన్తి, తం అగ్గహేత్వా **''వనే వా సావధారణ''**న్తి పాఠోయేవ గహేతబ్బో. విగతో సఙ్కేతో ఆణత్తినియామో ఏత్థాతి **విసఙ్కేతో**.

౨౬౯. **సబ్బదేసేసూ**తి గామవనఅఙ్గణగేహాదీసు సబ్బేసు ఠానేసు. **భేదతో**తి నానత్తతో.

౨౭౦. "సత్థేన పన మారేహీ"తి యేన కేనచి యో **ఆణత్తో**, తేన యేన కేనచి సత్థేన మారితే విసఙ్కేతో నత్థీతి యోజనా.

౨౭౧-౨. **ఇమినా వాసినా హీ**తి ఏత్థ **హీ**తి పదపూరణే. **''ఇమినా అసినా** మారేయ్యా"తి వుత్తో **అఞ్ఞేన అసినా** మారేతి వా "త్వం ఇమస్స అసిస్స ఏతాయ ధారాయ మారయ" ఇతి వుత్తో తం **వేరిం** సచే **ఇతరాయ ధారాయ** మారేతి **వా థరునా** మారేతి **వా తుణ్డేన** మారేతి **వా,** తథా మారితే విసఙ్కేతోయేవ హోతీతి యోజనా. **థరునా**తి ఖగ్గముట్ఠినా. **తుణ్డేనా**తి ఖగ్గతుణ్డేన. **''విసఙ్కేతో వా''**తి సఙ్కేతవిరాధేనేవ పారాజికం న హోతీతి దస్సనపదమేతం.

౨౭౩. **సబ్బావుధకజాతిసూ**తి ఇధావుత్తకరపాలికాఛురికాదిసబ్బపహరణసామఞ్ఞేసు. **విసేసతో**తి భేదతో.

౨౭౪. **పరేనా**తి భిక్ఖునా. **సో**తి ఆణత్తో. **నిసిన్నం నం మారేతి, విసఙ్కేతో న విజ్జతీ**తి "గచ్ఛన్తమేవ మారేహీ"తి సావధారణం అవుత్తత్తా "నిసిన్నోపి సోయేవా"తి తం మారేన్తస్స విసఙ్కేతో న హోతి, అవధారణం అన్తరేన కథనం తం సఞ్జానాపేతుం వుచ్చతీతి ఇరియాపథనియామకం న హోతీతి అధిప్పాయో.

౨౭౩-౬. అసతి సావధారణే విసఙ్కేతాభావం దస్సేత్వా ఇదాని సావధారణే ఇరియాపథన్తరేసు విసఙ్కేతం దస్సేతుమాహ **''నిసిన్నంయేవా''**తిఆది. ''నిసిన్నంయేవ మారేహీ''తి వుత్తో గచ్ఛన్తం మారేతి, విసఙ్కేతన్తి ఞాతబ్బం. ''గచ్ఛన్తంయేవ మారేహీ''తి వుత్తో నిసిన్నం మారేతి, విసఙ్కేతన్తి ఞాతబ్బన్తి యోజనా. ఇమమేవ యోజనాక్కమం సన్ధాయాహ **''యథాక్కమ''**న్తి.

౨౭౭. విజ్ఝిత్వాతి సరాదీహి విజ్ఝిత్వా.

౨౭౮. ఛిన్దిత్వాతి అసిఆదీహి ఛిన్దిత్వా. పున **సో**తి పయోగో.

౨౭౯. కరణేసూతి విజ్ఝనాదికిరియావిసేసేసు.

౨౮౦-౧. ఏత్తావతా ఆణత్తినియామకనిద్దేసం దస్సేత్వా ఇదాని దీఘాదిలిఙ్గవసేనాపి సమ్భవన్తం విసఙ్కేతం దస్సేతుమాహ **''దీఘ''**న్తిఆది. ''దీఘం…పే.… థూలం మారేహీతి అనియమేత్వా ఆణాపేతీ''తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౧౭౪) **అట్ఠకథా**వచనతో ఏవ-కారం వినా ''దీఘం మారేహీ''తి అనియమేత్వా కేనచి యో **ఆణత్తో** హోతి, సోపి ఆణత్తో యం కిఞ్చి తాదిసం సచే మారేతి, నత్థి తత్థ విసఙ్కేతో, ఉభిన్నమ్పి పరాజయోతి యోజనా. ఏవం **''రస్స''**న్తిఆదిసబ్బపదేహిపి పచ్చేకం యోజనా కాతబ్బా. **అనియమేత్వా**తి విసఙ్కేతాభావస్స హేతుదస్సనం. **ఏవ**కారో వాక్యాలఙ్కారో. **తత్థా**తి ఆణత్తికప్పయోగే. ''ఉభిన్నమ్పి పరాజయో''తి వుత్తత్తా ఆణాపకం వినా అఞ్ఞం యథావుత్తక్ఖణం మనుస్సవిగ్గహం **''యం కిఞ్చి తాదిస''**న్తి ఇమినా దస్సేతి.

సచే ఆణాపకో ఆణాపేత్వా అత్తానమేవ మారేతి, ఆణాపకో దుక్కటం ఆపజ్జిత్వా మరతి, ఆణత్తస్స పారాజికం. ఆణాపకేన అత్తానముద్దిస్స ఆణత్తియా కతాయ ఆణత్తో అజానిత్వా తాదిసం అఞ్ఞం మారేతి, ఓకాసస్స అనియమితత్తా ఆణాపకో ముచ్చతి, ఇతరో కమ్మునా బజ్ఝతి. యది ''అముకస్మిం రత్తిట్ఠానే వా దివాట్ఠానే వా నిసిన్నం ఈదిసం మారేహీ''తి ఓకాసం నియమేత్వా ఆణాపేతి, తత్థ ఆణాపకతో అఞ్ఞస్మిం మారితే ఉభిన్నమ్పి పారాజికం. తతో బహి మారితే వధకస్సేవ కమ్మబన్ధో. ఆణాపకో అత్తానమేవ ఉద్దిస్స ఆణాపేతి, ఇతరో చ తమేవ తత్థ మారేతి, ఆణాపకస్స దుక్కటం, ఆణత్తస్స పారాజికం. సచే అఞ్ఞత్థ మారేతి, మూలట్ఠో ముచ్చతి. అజానిత్వా అఞ్ఞం తత్థ వా అఞ్ఞత్థ వా మారేతి, వధకో పారాజికం ఆపజ్జతి, మూలట్ఠో ముచ్చతి. ఆనన్తరియవత్థుమ్హి ఆనన్తరియేన సద్ధిం యోజేతబ్బం.

౨౮౨. యో మనుస్సం కఞ్చి ఉద్దిస్స సచే ఓపాతం ఖణతి, తథా ఓపాతం ఖణన్తస్స తస్స దుక్కటం నామ ఆపత్తి హోతీతి అజ్ఝాహారయోజనా. యోజనా చ నామేసా యథారుతయోజనా, అజ్ఝాహారయోజనాతి దువిధా. తత్థ పాఠాగతపదానమేవ యోజనా **యథారుతయోజనా,** ఊనపూరణత్థమజ్ఝాహారపదేహి సహ పాఠాగతపదానం యోజనా **అజ్ఝాహారయోజనా**తి వేదితబ్బా. **''ఖణన్తస్స చ ఓపాత''**న్తి పోత్థకేసు పాఠో దిస్సతి. **''ఖణన్తస్స తథోపాత'న్తి** పాఠో సున్దరో''తి **నిస్సన్దేహే** వుత్తం. **''ఆవాట**న్తి ఏతస్స 'ఓపాత'న్తి పరియాయో''తి చ వుత్తం. తతోపి –

> ''మనుస్సం కఞ్చి ఉద్దిస్స;
> యో చే ఖణతివాటకం;
> ఖణతో తం తథా తస్స;

హోతి ఆపత్తి దుక్కట”న్తి. –

పాఠో సున్దరతరో. జాతపథవిం ఖణన్తస్స పారాజికపయోగత్తా పయోగగణనాయ దుక్కటం.

౨౭౩. **తత్థాతి** తస్మిం ఆవాటే. **తస్సాతి** పతితస్స మనుస్సవిగ్గహస్స. **దుక్ఖుప్పత్తియాతి** దుక్ఖుప్పత్తిహేతు. **తస్సాతి** యేన ఆవాటో ఖతో, తస్స భిక్ఖునో. **పతిత్వా** సో చే మరతి, తస్మిం **మతే తస్స** భిక్ఖునో పారాజికం భవేతి యోజనా.

౨౭౪. **అఞ్ఞస్మిన్తి** యం సముద్దిస్స ఆవాటో ఖతో, తతో అఞ్ఞస్మిం. **అనుద్దిస్సకన్తి** కిరియావిసేసనం, అనుద్దిస్సకం కత్వాతి అత్థో. ఓపాతవిసేసనం చే, “అనుద్దిస్సకో ఓపాతో”తి పదచ్ఛేదో. “అగ్గమక్ఖాయతీ”తిఆదీసు (సం॰ ని॰ ౨.౧౩౫; అ॰ ని॰ ౪.౩౪; ౧౦.౧౫; ఇతివు॰ ౯౦; నేత్తి॰ ౧౭౦) వియ ఓ-కారట్ఠానే అ-కారో, మ-కారాగమో చ దట్ఠబ్బో, అనోదిస్సకో ఓపాతో ఖతో హోతీతి అత్థో.

౨౭౫. “ఏత్థ పతిత్వా యో కోచి మరతూ”తి అనోదిస్సకో ఓపాతో సచే ఖతో హోతి, యత్తకా నిపతిత్వా మరన్తి చే, అస్స తత్తకా దోసా హోన్తీతి యోజనా. “**యో కోచీ**”తి ఇమినా అత్తనో మాతాపితరో చ సఙ్గహితా. **దోసాతి** కమ్మబన్ధదోసా, పారాజికం పన ఏకమేవ. **అస్సాతి** యేన అనోదిస్స ఓపాతో ఖతో, తస్స.

౨౭౬. **ఆనన్తరియవత్థుస్మిం** మతేతి పాఠసేసో, “తత్థ పతిత్వా”తి అధికారో, అరహన్తే, మాతరి, పితరి చ తస్మిం పతిత్వా మతే కాలకతేతి అత్థో. **ఆనన్తరియకన్తి** ఏత్థ సకత్థే, కుచ్ఛితే , సఞ్ఞాయం వా క-పచ్చయో దట్ఠబ్బో. “**తథా**”తి ఇమినా “ఆనన్తరియవత్థుస్మి”న్తి ఇమస్మిం సమాసపదే అవయవభూతమ్పి “వత్థుస్మి”న్తి ఇదఞ్చ “తత్థ పతిత్వా మతే”తి ఇదఞ్చ ఆకడ్ఢతి. **థుల్లచ్చయాదీనం** వత్థుస్మిం తత్థ పతిత్వా మతే **థుల్లచ్చయాదయో హోన్తీ**తి యోజనా. తస్మిం ఆవాటే పతిత్వా యక్ఖాదీసు మతేసు, పారాజికవత్థునో దుక్ఖుప్పత్తియఞ్చ థుల్లచ్చయం, మనుస్సవిగ్గహే మతే పారాజికం, తిరచ్ఛానే మతే పాచిత్తియన్తి వుత్తం హోతి.

౨౭౭. **పాణాతిపాతా ద్వేతి** ద్విన్నం మతత్తా ద్వే పాణాతిపాతా, ఏకేన పారాజికం, ఇతరేన కమ్మబన్ధోయేవ. **ఏకోపేకేకధంసనేతి** మాతు వా దారకస్స వా మరణే ఏకో పాణాతిపాతోవ.

౨౭౮. చోరేహి అనుబద్ధో **ఏత్థ** ఆవాటే పతిత్వా మరిస్సతి చే, ఓపాతఖణకస్సేవ పారాజికం హోతి కిరాతి యోజనా. **కిరాతి** అనుస్సవనే అరుచిసూచకం.

౨౭౯-౮౦. **వేరినో** భిక్ఖుతో అఞ్ఞే వేరిపుగ్గలా. **తత్థ** తస్మిం ఓపాతే సచే మనుస్సం **పాతేత్వా మారేన్తి**, తథా వేరినో తత్థ సయమేవ పతితం మనుస్సం బహి నీహరిత్వా సచే మారేన్తి, తత్థ **ఓపపాతికా** మనుస్సా ఓపాతే నిబ్బత్తిత్వా తతో **నిక్ఖన్తుం అసక్కోన్తా మతా చే** సియుం, **సబ్బత్థ చ** యథావుత్తసబ్బవారేసు ఓపాతఖణకస్సేవ పరాజయోతి యోజనా. **నిబ్బత్తిత్వా హీతి** ఏత్థ **హీతి** పదపూరణే. యత్థ యత్థ నిపాతసద్దానం అత్థో న దిస్సతి, తత్థ తత్థ పదపూరణమత్తతా వేదితబ్బా.

౨౮౧. **యక్ఖాదయోతి ఆది**-సద్దేన తిరచ్ఛానానం సఙ్గహో. **వత్థువసాతి** థుల్లచ్చయపాచిత్తియానం వత్థుభూతయక్ఖతిరచ్ఛానానం వసా. **థుల్లచ్చయాదయోతి ఆది**-సద్దేన పాచిత్తియసఙ్గహో.

౨౯౩. అయం నయోతి "అనాపత్తీ"తి యథావుత్తో నయో.

౨౯౪-౫. బజ్ఝన్తీతి సచే అవస్సం బజ్ఝన్తి. **తత్థా**తి తస్మిం పాసే. **"హత్థతో ముత్తమత్తస్మి"**న్తి ఇమినా పయోగస్స అత్థసాధకతం దీపేతి.

౨౯౬. యం పన ఉద్దిస్స పాసో **ఓడ్డితో,** తతో అఞ్ఞస్స బన్ధనే తు అనాపత్తి పకాసితాతి యోజనా.

౨౯౭. ముధా వాపీతి అమూలేన వాపి. **మూలట్ఠస్సేవా**తి పాసకారకస్సేవ. **కమ్మబన్ధో**తి పాణాతిపాతో. బజ్ఝతి ఏతేనాతి బన్ధో, కమ్మమేవ బన్ధో కమ్మబన్ధో. పారాజికమత్తే వత్తబ్బేపి యావ సో వత్తతి, తావ తత్థ బజ్ఝిత్వా మతసత్తేసు పఠమమతస్స వసేన పారాజికం, అవసేసానం పాణాతిపాతసఙ్ఖాతస్స అకుసలరాసినో సమ్భవతో తం సబ్బం సఙ్గహేత్వా సామఞ్ఞేన ద్వయమ్పి దస్సేతుమాహ "కమ్మబన్ధో"తి.

౨౯౮. "సచే యేన లద్ధో, సో ఉగ్గళితం వా పాసం సణ్ఠపేతి, తస్స పస్సేన వా గచ్ఛన్తే దిస్వా వతిం కత్వా సమ్ముఖే పవేసేతి, థద్ధతరం వా పాసయట్ఠిం ఠపేతి, దళ్హతరం వా పాసరజ్జుం బన్ధతి, థిరతరం వా ఖాణుకం ఆకోటేతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౧౭౬) **అట్ఠకథా**గతం వినిచ్ఛయం సఙ్గహితుమాహ **"పాసముగ్గళితమ్పి వా"**తి. ఏత్థ అవుత్తసముచ్చయత్థేన **పి**-సద్దేన "సణ్ఠపేతీ"తిఆదికా "బన్ధతీ"తి దస్సితకిరియావసానా పయోగా దస్సితా. **థిరం వాపీ**తి ఏత్థ **అపి**-సద్దో అట్ఠకథాయ అవసిట్ఠం "ఖాణుకం ఆకోటేతీ"తి కిరియం సముచ్చినోతి ఉభయత్థపి పకారన్తరవికప్పత్థత్తాతి గహేతబ్బా. **ఏవన్తి** ఏవం సతి. యేన పాసో లద్ధో, తేనాపి ఏవం పాసే కతవిసేసే సతీతి వుత్తం హోతి. **ఉభిన్న**న్తి పాసకారకస్స చ ఇదాని లభిత్వా పటిజగ్గన్తస్స చాతి ఉభయేసం.

౨౯౯-౩౦౦. యోతి పాసకారకో, లద్ధపాసకోతి ఇమేసం యో కోచి. **ఉగ్గళాపేత్వా**తి విఘాటేత్వా, యథా తత్థ పాణినో న బజ్ఝన్తి, ఏవం కత్వాతి అత్థో. **తత్థ చా**తి పున సణ్ఠపితే పాసే చ. కో విముచ్చతి? యేన లద్ధో, సో.

౩౦౧-౨. గోపేత్వాతి గోపనహేతు మోక్ఖో న హోతీతి యోజనా. "సీహం దిస్వా భయం హోతీ"తిఆదీసు వియ హేతుమ్హి త్వా-పచ్చయో దట్ఠబ్బో. **తమఞ్ఞో...పే.... న చ ముచ్చతీ**తి ఏత్థ **న చా**తి నేవ. **నాసేత్వా సబ్బసో వా**తి సో యథా యస్స కస్సచి సత్తస్స వినాసోపకరణం న హోతి, తథా ఛిన్దనాదీహి నాసేత్వా. **తం** పాసయట్ఠిం. కో విముచ్చతి? పాసకారకో.

౩౦౩. సూలం రోపేన్తస్సాతి సూలం నిఖణన్తస్స. **సజ్జేన్తస్సా**తి సణ్ఠపేన్తస్స.

౩౦౪. అసఞ్చిచ్చాతి ఏత్థ "కతేన పయోగేనా"తి పాఠసేసో, "మతేపి అనాపత్తీ"తి ఏతేహి సమ్బన్ధో. "ఇమినాహం ఉపక్కమేన ఇమం మారేస్సామీ"తి అచేతేత్వా అపకప్పేత్వా అవధకచేతనో హుత్వా కతేన అఞ్ఞత్థికేనపి ఉపక్కమేన పరే మతేపి ఆపత్తి నత్థీతి అత్థో, **ముసలుస్సాపనాదివత్థూసు** (పారా॰ ౧౮౦) వియ అయం సత్తోతిసఞ్ఞీ హుత్వా "ఇమినా ఉపక్కమేన ఇమం మారేస్సామీ"తి వీతిక్కమసముట్ఠాపకచేతనాసమ్పయుత్తవికప్పరహితో హుత్వా అఞ్ఞత్థికేన పయోగేన మనుస్సే మతేపి పారాజికం నత్థీతి వుత్తం హోతి.

అజానన్తస్సాతి “ఇమినా అయం మరిస్సతీ”తి అజానన్తస్స ఉపక్కమేన పరే మతేపి అనాపత్తి, **విసగతపిణ్డపాతవత్థుమ్హి** (పారా॰ ౧౮౧) వియ “ఇదం కారణ”న్తి అజానిత్వా కతేన మనుస్సే మతేపి అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి. ‘‘**తథా**’’తి ఇమినా “అనాపత్తీ”తి ఆకడ్ఢతి. **అమరణచిత్తస్స** అమరణిచ్ఛాసహితచిత్తస్స ఉపక్కమేన పరే మతేపి అనాపత్తి **వుడ్ఢపబ్బజితాదివత్థూసు** (పారా॰ ౧౮౦) వియాతి అత్థో. ఉమ్మత్తకాదయో వుత్తసరూపాయేవ.

౩౦౩. ‘‘**మనుస్సపాణిమ్హీ**’’తి ఇమినా మనుస్సభావో అఙ్గభావేన దస్సితో. ‘‘**సచస్స చిత్తం మరణూపసంహిత**’’న్తి ఇమినా మరణూపసంహితచిత్తతా దస్సితా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా

వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

తతియపారాజికకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

చతుత్థపారాజికకథావణ్ణనా

౩౦౬-౭. ఏవం నాతిసఙ్ఖేపవిత్థారనయేన తతియపారాజికవినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఇదాని చతుత్థపారాజికవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ‘‘**అసన్త**’’న్తిఆది. తత్థ “అసన్త”న్తి అపేక్ఖిత్వా “అత్తనీ”తి చ “ఝానాదిభేద”న్తి అపేక్ఖిత్వా “ఉత్తరిమనుస్సధమ్మ”న్తి చ “సముదాచరేయ్యా”తి అపేక్ఖిత్వా “యో భిక్ఖూ”తి చ సామత్థియా లబ్భతీతి అజ్ఝాహరిత్వా “అత్తని అసన్త”న్తిఆదినా నయేన యోజేతబ్బం.

అత్తని అసన్తన్తి తస్మిం అత్తభావే అత్తనో సన్తానే అనుప్పాదితతాయ అవిజ్జమానం. **అత్తస్సితమేవ కత్వా**తి అత్తుపనాయికం కత్వా అత్తని విజ్జమానం వియ కత్వా తం ఉపనేత్వా . **భవం అధిట్ఠాయ చ వత్తమాన**న్తి పటిసన్ధితో పట్ఠాయ చ వత్తన్తం భవం చిత్తేన అధిట్ఠహిత్వా తక్కేత్వా, చిత్తే ఠపేత్వాతి వుత్తం హోతి. **అఞ్ఞాపదేసఞ్చ వినా**తి “యో తే విహారే వసతీధ భిక్ఖూ”తిఆదినా నయేన వక్ఖమానం పరియాయకథం ఠపేత్వా. **అధిమానఞ్చ వినా**తి అదిట్ఠే దిట్ఠసఞ్ఞితాదిసభావం అధిగతమానసఙ్ఖాతం “అధిగతఉత్తరిమనుస్సధమ్మో అహమ్హీ”తి అధిమానఞ్చ ఠపేత్వా. **ఝానాదిభేద**న్తి ఝానాదయో భేదా విసేసా యస్స తం ఝానాదిభేదం, “ఉత్తరిమనుస్సధమ్మో నామ ఝానం విమోక్ఖో సమాధి సమాపత్తి ఞాణదస్సనం మగ్గభావనా ఫలసచ్ఛి కిరియా కిలేసప్పహానం వినీవరణతా చిత్తస్స సుఞ్ఞాగారే అభిరతీ”తి (పారా॰ ౧౯౮, ౧౯౯) **పదభాజనే** వుత్తం ఝానాదిధమ్మవిసేసన్తి అత్థో. “ఉత్తరిమనుస్సధమ్మన్తి ఉత్తరిమనుస్సానం ఝాయీనఞ్చేవ అరియానఞ్చ ధమ్మ”న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౧౯౭) **అట్ఠకథాయ** వుత్తం ఝానలాభీహి చేవ అట్ఠహి అరియపుగ్గలేహి చ అధిగతత్తా తేసం సన్తకన్తి సఙ్ఖ్యం గతం **ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం**.

విఞ్ఞత్తిపథే ఠితస్స కాయేన వా వాచాయ వా యో భిక్ఖు సముదాచరేయ్యాతి అజ్ఝాహరిత్వా యోజేతబ్బం. **విఞ్ఞత్తిపథే ఠితస్సా**తి ద్వాదసహత్థబ్భన్తరే పదేసే ఠితస్స “ఇత్థియా వా పురిసస్స వా గహట్ఠస్స వా పబ్బజితస్స వా”తి (పారా॰ ౧౯౮) **పదభాజనే** వుత్తస్స యస్స కస్సచి. **కాయేన వా**తి హత్థముద్దాదివసేన కాయేన వా. “సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం హత్థముద్దాయ సీసం న ఓతరతి, ఇదం అభూతారోచనం హత్థముద్దాయపి ఓతరతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౧౫) **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా ఇధ

హత్థముద్దాదిహత్థవికారో చ అఙ్గపచ్చఙ్గచోపనఞ్చ “కాయేనా”తి ఇమినా గహేతబ్బం. **వాచాయ వా**తి యో సవనూపచారే ఠితో తేన విఞ్ఞాతుం సక్కుణేయ్యేన యేన కేనచి వోహారేన వా. **యో భిక్ఖూ**తి యో ఉపసమ్పన్నో థేరో వా నవో వా మజ్ఝిమో వా. **సముదాచరేయ్యా**తి “పఠమం ఝానం సమాపజ్జామీ”తిఆదివచనప్పకారేసు యం కఞ్చి పకారం వదేయ్య. **తదత్థే**తి తేన వుత్తవాక్యస్స అత్థే. **ఞాతేవా**తి ఞాతే ఏవ. మాతుగామం వా పురిసం వా యం కిఞ్చి ఉద్దిస్స వుత్తే, తేసేవ వా అనుద్దిస్స వుత్తే సవనూపచారే ఠితేన యేన కేనచి మనుస్సభూతేన వచనసమనన్తరమేవ “అయం పఠమజ్ఝానలాభీ”తిఆదికే యథావుత్తే అత్థప్పకారే ఞాతేయేవ. “సో”తి అజ్ఝాహరిత్వా “సో పున రుళ్హిభావే అభబ్బో”తి యోజేతబ్బం, అత్తని అవిజ్జమానగుణం సన్తం వియ కత్వా ఇచ్చాచారే ఠత్వా ఏవం కథితపుగ్గలో సీలే పతిట్ఠాయ ఉపరూపరి లబ్భమానలోకియలోకుత్తరగుణేహి బుద్ధిసఙ్ఖాతం సాసనే బుద్ధిమధిగన్తుం అనరహోతి అత్థో . కిం వియాతి ఆహ **‘‘యథేవ… పే.… రుళిభావే’’**తి. **‘‘యథా’’**తి ఏతేన సమ్బన్ధో “తథా”తి, యథా తాలో మత్థకచ్ఛిన్నో అభబ్బో పున విరుళ్హియా, సోపి పారాజికం ఆపన్నో తథేవ దట్ఠబ్బోతి అత్థో.

౩౦౮-౯. ఇదాని “ఞాతేవ అభబ్బో”తి చ “అఞ్ఞాపదేసఞ్చ వినా”తి చ ఏతస్మిం వాక్యద్వయే బ్యతిరేకత్థవసేన సమ్భవన్తం ఆపత్తిభేదం దస్సేతుమాహ **‘‘అసన్తమేవా’’**తిఆది.

అనన్తరన్తి “పఠమం ఝానం సమాపజ్జామీ”తిఆదివచనసమనన్తరమేవ. **సో**తి ద్వాదసహత్థబ్భన్తరే ఠత్వా యేన తం వచనం సుతం, సో పరో పుగ్గలో. **జానాతి చే**తి “అయం పఠమజ్ఝానలాభీ”తిఆదివసేన తేన వుత్తవచనప్పకారేన అత్థం అవిరాధేత్వా అచిరేనేవ సచే జానాతీతి అత్థో. యో పన ఝానాదీనం అత్తనా అలద్ధభావేన వా ఆగమే ఉగ్గహపరిపుచ్ఛాదివసేన అపరిచితత్తా వా ఝానాదిసరూపం అజానన్తోపి కేవలం “ఝానం విమోక్ఖో సమాధి సమాపత్తీ”తిఆదివచనానం సుతపుబ్బత్తా తేన “పఠమం ఝానం సమాపజ్జామీ”తిఆదివచనే వుత్తే “ఝానం కిర ఏస సమాపజ్జతీ”తి యది ఏత్తకమత్థమ్పి జానాతి, సోపి “జానాతి”చ్చేవ **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౧౫) వుత్తోతి గహేతబ్బో. **చుతో హీ**తి **హి**-సద్దో అవధారణే, అత్తనా వుత్తే తేన తత్తకేయేవ ఞాతే సో అసన్తగుణదీపకో పాపపుగ్గలో ఫలసమ్పత్తిసమ్పన్నం ఇమం సాసనామతమహాపాదపం ఆరుయ్హాపి ఫలం అపరిభుఞ్జిత్వా విరాధేత్వా పతిత్వా మతో నామ హోతీతి వుత్తం హోతి. ఇమస్సేవత్థస్స “అసన్త”మిచ్చాదినా పఠమం వుత్తస్సపి బ్యతిరేకత్థం దస్సేతుం అనువాదవసేన వుత్తత్తా పునరుత్తిదోసో న హోతీతి దట్ఠబ్బం.

ఇదాని తం బ్యతిరేకత్థం దస్సేతుమాహ **‘‘నో చే…పే.… హోతీ’’**తి. యస్స నో ఆరోచేతి, సో **చే** న **జానాతి, అస్స** అసన్తగుణదీపకస్స ముసావాదినో.

“అఞ్ఞాపదేసఞ్చ వినా”తి ఇమినా దస్సితబ్యతిరేకత్థస్స భావాభావే సమ్భవన్తం ఆపత్తిభేదం దస్సేతుమాహ **‘‘యో తే’’**తిఆది. యో భిక్ఖు **తే** తవ **ఇధ** ఇమస్మిం విహారే వసతీతి యోజనా. **దీపితే**తి అత్తనో అధిప్పాయే పకాసితే. **జానాతి చే**తి యో తథా వుత్తవచనం అస్సోసి, సో “ఏస అఞ్ఞాపదేసేన అత్తనో ఝానలాభితం దీపేతీ”తి వా “ఏసో ఝానలాభీ”తి వా వచనసమనన్తరమేవ సచే జానాతి. **అస్సా**తి ఏవం కథితవచనవతో తస్స భిక్ఖునో. **తం** తేన వుత్తవచనం. **దుక్కటమేవ హోతి,** న థుల్లచ్చయన్తి అత్థో. అత్తనో ఆవాసకారానం దాయకానం అఞ్ఞస్స పవత్తిం కథేన్తస్స వియ అత్తనోయేవ అసన్తగుణం సన్తమివ కత్వా కథనాకారో ఇమాయ గాథాయ అత్థతో వుత్తోతి దట్ఠబ్బో.

ఏత్థ చ **ఝానలాభీతి చాతి** అవుత్తసముచ్చయత్థేన **చ**-సద్దేన **పాళియం** (పారా. ౨౨౦) ఆగతా అవసేసపరియాయవారా చ సఙ్గహితాతి దట్ఠబ్బం. తథా **ఝానలాభీ**తి ఏత్థ **ఝాన**గ్గహణేన విమోక్ఖాదీనఞ్చ ఉపలక్ఖితత్తా ఝానాదిదసవిధఉత్తరిమనుస్సధమ్మవిసయపరియాయకథం సుతవతా తఙ్ఖణే తదత్థే ఞాతే పరియాయసముల్లాపకేన ఆపజ్జితబ్బం థుల్లచ్చయఞ్చ అవిఞ్ఞాతే వా చిరేన విఞ్ఞాతే వా ఆపజ్జితబ్బం దుక్కటఞ్చ ఇమాయ గాథాయ అత్థతో దస్సితమేవాతి దట్ఠబ్బం.

౩౧౦. **ఏత**న్తి యథావుత్తప్పకారం ఝానాదిభేదం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం. **అధిమానాతి** “అధిగతోహ”న్తి ఏవం ఉప్పన్నమానా, అధికమానాతి అత్థో, “అయం ధమ్మో మయా అధిగతో”తి దళ్హముప్పన్నేన మానేన కథేన్తస్సాతి వుత్తం హోతి. **వుత్తో అనాపత్తినయోతి** ఆపత్తియా అభావో **అనాపత్తి,** సా ఏవ నయో నేతబ్బో బుజ్ఝితబ్బోతి కత్వా, అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి. “అధిమానేనా”తి **ఏవం వుత్తో** భగవతాతి అత్థో, “అధిగతధమ్మోహ”న్తి అధిమానేన “అహం పఠమజ్ఝానలాభీ”తిఆదీని వదన్తస్స అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి.

అయమధిమానో కస్స హోతి, కస్స న హోతీతి చే? అరియానం న హోతి మగ్గపచ్చవేక్ఖణాదీహి పఞ్చహి పచ్చవేక్ఖణాహి సఞ్జాతసోమనస్సానం వితిణ్ణకఙ్ఖత్తా. దుస్సీలస్సాపి న హోతి తస్స అరియగుణాధిగమే నిరుస్సాహత్తా. సుసీలస్సాపి కమ్మట్ఠానానుయోగరహితస్స నిద్దారామతాదిమనుయుత్తస్స న హోతి విస్సట్ఠభావనాభియోగత్తా. సుపరిసుద్ధాయ సీలసమ్పత్తియా పతిట్ఠాయ సమథభావనామనుయుత్తస్స రూపారూపసమాపత్తియం పత్తాసినో వా విపస్సనాభియుత్తస్స సోపక్కిలేసోదయబ్బయఞాణలాభినో వా ఉప్పజ్జతి. సో సమథవిపస్సనాభావనాహి కిలేససముదాచారస్స అభావే ఉప్పన్నే తే విసేసభాగినో భవితుం అదత్వా ఠితిభాగినో కత్వా ఠపేతీతి వేదితబ్బో.

పనాతి అపి-సద్దత్థో. “**ఏవ**”న్తి ఇమినా “అనాపత్తినయో వుత్తో”తి పచ్చామసతి. “**అవత్తుకామస్సా**”తి ఇదఞ్చ **పాళియం** ఆగతం “అనుల్లపనాధిప్పాయస్సా”తి (పారా. ౨౨౨, ౨౨౫) ఇదఞ్చ అనత్థన్తరం. అవత్తుకామస్సాతి ఏవం వుత్తోతి యోజనా. కోహఞ్ఞేన పాపిచ్ఛాపకతస్స “ఝానాదీనం లాభిమ్హీ”తి వదన్తస్స అజ్ఝాసయో ఉల్లపనాధిప్పాయో నామ, తథా అహుత్వా సబ్రహ్మచారీసు అఞ్ఞం బ్యాకరోన్తస్స ఏవమేవ అనాపత్తిభావో వుత్తో భగవతాతి అత్థో. **ఆదికస్సాపి** ఏవం వుత్తోతి యోజనా. “అనాపత్తి ఆదికమ్మికస్సా”తి (పారా. ౨౨౨) ఆదికమ్మికస్సాపి అనాపత్తిభావో వుత్తో భగవతాతి అత్థో. ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే వగ్గుముదాతీరియా భిక్ఖూ ఆదికమ్మికా. అవుత్తసముచ్చయత్థేన **తథా**-సద్దేన ఇధ అవుత్తఉమ్మత్తకఖిత్తచిత్తవేదనట్టా గహితా.

౩౧౧. **పాపిచ్ఛతాతి** “ఏవం మం జనో సమ్భావేస్సతీ”తి ఝానలాభితాదిహేతుకాయ సమ్భావనాయ సమ్భావనానిమిత్తస్స పచ్చయపటిలాభస్స పత్థనాసఙ్ఖాతాయ పాపికాయ లామికాయ ఇచ్ఛాయ సమన్నాగతభావో చ. **తస్సాతి** యం ఝానాదిభేదభిన్నం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం సముల్లపి, తస్స ధమ్మస్స. **అసన్తభావోతి** అత్తసన్తానే పచ్చుప్పన్నజాతియం అనుప్పాదితభావేన అవిజ్జమానభావో. **మనుస్సకస్స ఆరోచనఞ్చేవాతి** వుత్తవచనస్స అత్థం తఙ్ఖణే జాననకస్స మనుస్సజాతికస్స “పఠమం ఝానం సమాపజ్జి”న్తిఆదినా నయేన సవనూపచారే ఠత్వా ఆరోచనఞ్చ. నఞ్ఞాపదేసేన ఆరోచనఞ్చాతి సమ్బన్ధో. “యో తే విహారే వసతి, సో భిక్ఖు పఠమం ఝానం సమాపజ్జీ”తిఆదినా (పారా.

౨౨౦) నయేన పవత్తఅఞ్ఞాపదేసం వినా ఉజుకమేవ ఆరోచనఞ్చ. **తదేవ ఞాణన్తి** తదా ఏవ ఞాణం, అచిరాయిత్వా వుత్తక్ఖణేయేవ జాననన్తి అత్థో. **ఏత్థాతి** ఇమస్మిం చతుత్థపారాజికాపత్తియం. **ధీరా** వినయధరా.

౩౧౨. పఠమే దుతియే చన్తేతి మనుస్సవిగ్గహపారాజికవజ్జితే యథావుత్తపారాజికత్తయే. **పరియాయో న విజ్జతీతి** పారాజికాపత్తిపథం పరియాయవచనం న లభతి. "న పనేతరే"తి ఇదం ఏత్థాపి యోజేతబ్బం, ఇతరే పన తతియపారాజికే పరియాయో న విజ్జతీతి అత్థో. "మరణవణ్ణం వా సంవణ్ణేయ్యా"తి (పారా. ౧౭౨) చ "అమ్భో పురిస కిం తుయ్హిమినా"తిఆదినా (పారా. ౧౭౧) చ "యో ఏవం మరతి, సో ధనం వా లభతీ"తిఆదినా (పారా. ౧౭౨) చ పరియాయేన వదన్తస్స పారాజికమేవాతి వుత్తం హోతి. **ఆణత్తి** పారాజికహేతుఆణత్తికప్పయోగో. **న పనేతరేతి** పఠమచతుత్థపారాజికద్వయే పన పారాజికహేతుభూతా ఆణత్తి న లభతీతి అత్థో.

౩౧౩. ఆదీతి పఠమపారాజికం. **ఏకసముట్ఠానన్తి** ఏకకారణం. సముట్ఠాతి ఆపత్తి ఏతస్మాతి సముట్ఠానం, కారణం కాయాది. తం పన ఛబ్బిధం కాయో, వాచా, కాయవాచా, కాయచిత్తం, వాచాచిత్తం, కాయవాచాచిత్తన్తి. తేసం వినిచ్ఛయం **ఉత్తరే** (ఉ. వి. ౩౨౭ ఆదయో) యథాగతట్ఠానేయేవ చ వణ్ణయిస్సామ. తత్రిదం ఏకసముట్ఠానం ఏకం కాయచిత్తం సముట్ఠానం ఏతస్సాతి కత్వా. తేనాహ "**దువఙ్గం కాయచిత్తతో**"తి. "తం సముట్ఠాన"న్తి అజ్ఝాహారో. యేన సముట్ఠానేన పఠమపారాజికాపత్తి ఉప్పజ్జతి, తంసముట్ఠానసఙ్ఖాతం కారణం. అఙ్గజాతసఙ్ఖాతం కాయఞ్చ సేవనచిత్తఞ్చాతి ద్వయం అఙ్గం అవయవం ఏతస్సాతి **దువఙ్గం,** తదుభయసభావన్తి అత్థో యథా "దువఙ్గం చతుత్థజ్ఝాన"న్తి. **సేసాతి** అవసిట్ఠాని తీణి పారాజికాని. **తిసముట్ఠానాతి** కాయచిత్తం, వాచాచిత్తం, కాయవాచాచిత్తన్తి తిసముట్ఠానా తీణి సముట్ఠానాని ఏతేసన్తి కత్వా. **తేసన్తి** తేసం తిణ్ణం సముట్ఠానానం. **అఙ్గానీతి** అవయవాని. **సత్త** కాయో, చిత్తం, వాచా, చిత్తం, కాయో, వాచా, చిత్తన్తి, తంసభావాతి వుత్తం హోతి.

౩౧౪. ఆదీతి మేథునధమ్మపటిసేవనచిత్తసమ్పయుత్తచేతనాసభావం పఠమపారాజికం. సుఖోపేక్ఖాయుతం ఉదీరితన్తి యోజనా. ఇట్ఠాలమ్బణపటిలాభాదిసోమనస్సహేతుమ్హి సతి సుఖవేదనాసమ్పయుత్తం హోతి, తస్మిం అసతి ఉపేక్ఖావేదనాయ సమ్పయుత్తం హోతీతి వుత్తన్తి అత్థో.

తతియం దుక్ఖవేదనన్తి తతియం మనుస్సవిగ్గహపారాజికం దోసచిత్తసమ్పయుత్తచేతనాసభావత్తా దుక్ఖవేదనాయ సమ్పయుత్తన్తి అత్థో.

దుతియన్తి అదిన్నాదానచేతనాలక్ఖణం దుతియపారాజికం. లోభేన పరసన్తకం చోరికాయ గణ్హన్తస్స సోమనస్ససమ్పయుత్తం హోతి, కోధేన అభిభూతస్స విలుమ్పిత్వా వా విలుమ్పాపేత్వా వా గణ్హతో దోమనస్ససమ్పయుత్తం హోతి, సోమనస్సం, దోమనస్సఞ్చ వినా అగ్గహేతుకామో వియ హుత్వా ఉదాసీనస్స గణ్హతో ఉపేక్ఖాసమ్పయుత్తం హోతీతి "**తివేదనముదీరిత**"న్తి ఆహ.

చతుత్థఞ్చాతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మసముల్లపనచేతనాలక్ఖణం చతుత్థపారాజికఞ్చ. సమ్భావనిచ్ఛాయ పచ్చయాసాయ వా తుట్ఠతుట్ఠస్సేవ "అహం పఠమం ఝానం సమాపజ్జామీ"తిఆదినా నయేన అత్తనో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మలాభితం వదన్తస్స సోమనస్ససమ్పయుత్తం హోతి, అఞ్ఞపుగ్గలేసు పటిహతచిత్తస్స

కలహపురేక్ఖారతాయ వదతో దోమనస్ససమ్పయుత్తం హోతి, పచ్చయాలాభేన జిఘచ్ఛాదిదుక్ఖం సహితుమసక్కుణేయ్యతాయ ఉదాసీనస్స వదతో ఉపేక్ఖాసమ్పయుత్తం హోతీతి "**తివేదనముదీరిత**"న్తి ఆహ.

౩౧౩. **అట్ఠ చిత్తానీ**తి లోభసహగతాని అట్ఠ చిత్తాని లబ్భరేతి యోజనా, లబ్భన్తీతి అత్థో, చేతనాసభావేన పఠమపారాజికేన సమ్పయుత్తానీతి వుత్తం హోతి. ఏవముపరిపి. **దువే**తి పటిఘసమ్పయుత్తాని ద్వే చిత్తాని. **దస చిత్తానీ**తి లోభసహగతాని అట్ఠ, ద్వే పటిఘసమ్పయుత్తానీతి. **లబ్భరే**తి సమ్పయుత్తభావేన లబ్భన్తి.

౩౧౬. **తస్మా**తి యస్మా యథావుత్తచిత్తేహి సమ్పయుత్తం, తేన హేతునా. **క్రియా**తి కరణేన ఆపజ్జితబ్బత్తా కిరియా. వీతిక్కమసఞ్ఞాయ అభావేన ముచ్చనతో సఞ్ఞాయ విమోక్ఖో ఏతస్సాతి **సఞ్ఞావిమోక్ఖం. లోకవజ్జన్తి** లోకేన అకుసలభావతో వజ్జనీయన్తి **దీపితం** పకాసితం.

౩౧౭. **ఆపత్తియంయేవా**తి **ఏవ**కారేన న సిక్ఖాపదేతి దస్సేతి. **ఇదం విధాన**న్తి సముట్ఠానాదికం ఇదం యథావుత్తం విధానం. **విభావినా**తి పఞ్ఞవతా వినయధరేన.

౩౧౮-౯. **ముదుపిట్ఠి చా**తి లతా వియ నమిత్వా కరణం దస్సేత్వా నచ్చితుం సమవాహిత్వా ముదుకతపిట్ఠికో చ. **లమ్బీ చా**తి పలమ్బమానేన దీఘేన అఙ్గజాతేన యుత్తో. లమ్బతీతి **లమ్బం,** అఙ్గజాతం, తం యస్స అత్థి సో లమ్బీ. ఇమే ద్వేపి కామపరిళాహాతురభావే సతి అత్తనో అఙ్గజాతం అత్తనో ముఖం, వచ్చమగ్గఞ్చ పవేసేత్వా వీతిక్కమితుమరహత్తా పారాజికాపన్నసదిసత్తా పరివజ్జితా. **ముఖగ్గాహీ**తి ముఖేన గహణం **ముఖగ్గాహో,** సో ఏతస్స అత్థీతి ముఖగ్గాహీ, పరస్స అఙ్గజాతం ముఖేన గణ్హన్తోతి అత్థో. **నిసీదకో**తి పరస్స అఙ్గజాతే అత్తనో వచ్చమగ్గేన నిసీదన్తో. ఇమే ద్వే సహవాసికానం సీలవినాసనతో అఞ్ఞేహి సంవసితుం అనరహాతి పారాజికాపన్నసదిసత్తా వివజ్జితా. **తేస**న్తి అసంవాసతాసామఞ్ఞేన చత్తారో పారాజికాపన్నే సఙ్గణ్హాతి. "తేసఞ్చ మగ్గేనమగ్గపటిపత్తిసామఞ్ఞేన పఠమపారాజికాపన్నస్సేవ అనులోమికాతి గహేతబ్బా" ఇచ్చేవం **నిస్సన్దేహే** వుత్తం. ఇమినా చ అకతవీతిక్కమానమ్పి ముదుపిట్ఠిఆదీనం చతున్నం అనులోమపారాజికభావో వుత్తోతి విఞ్ఞాయతి.

సమన్తపాసాదికాయం పన –

> "అపరానిపి లమ్బీ, ముదుపిట్ఠికో, పరస్స అఙ్గజాతం ముఖేన గణ్హాతి, పరస్స అఙ్గజాతే అభినిసీదతీతి ఇమేసం చతున్నం వసేన చత్తారి అనులోమపారాజికానీతి వదన్తి. ఏతాని హి యస్మా ఉభిన్నం రాగవసేన సదిసభావూపగతానం ధమ్మో 'మేథునధమ్మో'తి వుచ్చతి, తస్మా ఏతేన పరియాయేన మేథునం ధమ్మం అప్పటిసేవిత్వాయేవ కేవలం మగ్గేన మగ్గప్పవేసనవసేన ఆపజ్జితబ్బత్తా మేథునధమ్మపారాజికస్స అనులోమేన్తీతి 'అనులోమపారాజికానీ'తి వుచ్చన్తీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౩౩) –

వుత్తత్తా చ తబ్బణ్ణనాయ చ **సారత్థదీపనియం** –

> "లమ్బందీఘతాయ పలమ్బమానం అఙ్గజాతమేతస్సాతి లమ్బీ. సో ఏత్తావతా న పారాజికో, అథ ఖో యదా అనభిరతియా పీళితో అత్తనో అఙ్గజాతం ముఖే వా వచ్చమగ్గే వా పవేసేతి, తదా పారాజికో హోతి. ముదుకా పిట్ఠి

ఏతస్సాతి ముదుపిట్ఠికో, కతపరికమ్మాయ ముదుకాయ పిట్ఠియా సమన్నాగతో. సోపి యదా అనభిరతియా పీళితో అత్తనో అఙ్గజాతం అత్తనో ముఖే పవేసేతి తదా పారాజికో హోతి. పరస్స అఙ్గజాతం ముఖేన గణ్హాతీతి యో అనభిరతియా పీళితో పరస్స సుత్తస్స వా పమత్తస్స వా అఙ్గజాతం అత్తనో ముఖేన గణ్హాతి. పరస్స అఙ్గజాతే అభినిసీదతీతి యో అనభిరతియా పీళితో పరస్స అఙ్గజాతం కమ్మనియం దిస్వా అత్తనో వచ్చమగ్గేన తస్సూపరి అభినిసీదతి, తం అత్తనో వచ్చమగ్గం పవేసేతీతి అత్థో. లమ్బీఆదయో చత్తారో కిఞ్చాపి పఠమపారాజికేన సఙ్గహితా, యస్మా పన ఉభిన్నం రాగపరియుట్ఠానసఙ్ఖాతేన పరియాయేన మేథునం ధమ్మం అప్పటిసేవినో హోన్తి, తస్మా విసుం వుత్తా"తి (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౨౩౩) –

వుత్తత్తా చ కతవీతిక్కమాయేవేతే "పారాజికా"తి గహేతబ్బా.

భిక్ఖునీనఞ్చ చత్తారీతి ఏత్థ "అసాధారణానీ"తి పాఠసేసో, భిక్ఖూహి అసాధారణాని భిక్ఖునీనమేవ నియతాని ఉబ్భజాణుమణ్డలికా, వజ్జపటిచ్ఛాదికా, ఉక్ఖిత్తానువత్తికా, అట్ఠవత్థుకాతి చత్తారి పారాజికాని చ. **విబ్భన్తా భిక్ఖునీ సయన్తి** ఏత్థ "తేసం అనులోమికా"తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం. తేసం చతున్నం పారాజికానం అనులోమికా సయం విబ్భన్తా భిక్ఖునీ చాతి యోజనా. చిత్తవసికా హుత్వా అత్తనా నివత్థచీవరమ్హి హి మాతుగామానం నివాసననీహారేన సయమేవ నివాసేత్వా గిహివేసం రోచేత్వా గహితమత్తే సాసనతో చుతా భిక్ఖునీ చాతి వుత్తం హోతి. ఏవంకరణేన గిహిభావాపన్నతాసామఞ్ఞేన సంవాసారహా న హోన్తీతి ఇమేసం చతున్నం పారాజికానం అనులోమికా జాతా.

తథాతి యథా ఇమే దస్సితా తేన అసంవాసారహతాయ, భిక్ఖుభావాయ అభబ్బతాయ చ పారాజికావ, తథా ఏకాదస అభబ్బపుగ్గలాపి హోన్తీతి అత్థో. **ఏకాదసాభబ్బాతి** మాతుఘాతకో, పితుఘాతకో, అరహన్తఘాతకో, సఙ్ఘభేదకో, లోహితుప్పాదకో, పణ్డకో, తిరచ్ఛానగతో, ఉభతోబ్యఞ్జనకో, థేయ్యసంవాసకో, భిక్ఖునిదూసకో, తిత్థియపక్కన్తకోతి ఏకాదస. **సబ్బేతే చతువీసతి** ఏతే సబ్బే చతువీసతి పుగ్గలా సమోధానతో వేదితబ్బాతి అధిప్పాయో.

౩౨౦. ఇమే చతువీసతి పారాజికా పుగ్గలా సీసచ్ఛిన్నోవ జీవితుం ఇధ భిక్ఖుభావాయ అభబ్బాతి వుత్తాతి యోజనా.

౩౨౧. ఇమేసం ఏకాదసన్నం అభబ్బతాయ హేతుదస్సనత్థమాహ **''పణ్డకో చా''**తిఆది. **పణ్డకో చాతి** ఆసిత్తపణ్డకో, ఉసూయపణ్డకో, పక్ఖపణ్డకో, ఓపక్కమికపణ్డకో, నపుంసకపణ్డకోతి వుత్తో పఞ్చవిధో పణ్డకో చ. **తిరచ్ఛానోతి** తిరియం అఞ్చతి గచ్ఛతీతి "తిరచ్ఛానో"తి గహితో నాగసుపణ్ణాదికో సబ్బతిరచ్ఛానయోనికో చ. యక్ఖాదయో సబ్బే అమనుస్సాపి ఇధ తిరచ్ఛానేయేవ సఙ్గహితాతి వేదితబ్బా. **ఉభతోబ్యఞ్జనోపి చాతి** ఇత్థిపురిసబ్యఞ్జనసాధకేహి ఉభతో కమ్మతో జాతాని థనాదికాని బ్యఞ్జనాని యస్సాతి నిరుత్తో ఇత్థిఉభతోబ్యఞ్జనో , పురిసఉభతోబ్యఞ్జనోతి దువిధో ఉభతోబ్యఞ్జనో చ. **వత్థువిపన్నాతి** తబ్భావభావితాయ భిక్ఖుభావో వసతి ఏత్థాతి **వత్థు,** పుగ్గలానం భిక్ఖుభావారహతా, సా పన పబ్బజ్జాక్ఖన్ధకాగతసబ్బదోసవిరహితగుణసమ్పయుత్తతా, తం విపన్నం పణ్డకభావాదియోగేన యేసం తే "వత్థువిపన్నా"తి గహేతబ్బా. **హి**-సద్దో హేతుమ్హి. యస్మా వత్థువిపన్నా, తస్మా ఇధ అత్తభావే పబ్బజ్జాయ అభబ్బాతి వుత్తం హోతి. **''అహేతుపటిసన్ధికా''**తి వచనేన ఇమేసం విపాకావరణయుత్తభావమాహ, ఇమినా ఏతేసం మగ్గాధిగమస్స వారితభావో దస్సితోతి వేదితబ్బం.

౩౨౨. పఞ్చానన్తరికాతి కమ్మావరణేన యుత్తతాయ సగ్గమోక్ఖసమ్పత్తితో పరిహాయిత్వా మరణానన్తరం అపాయపటిసన్ధియం నియతా మాతుఘాతకాదయో పఞ్చానన్తరికా చ. **థేయ్యసంవాసోపి చాతి** లిఙ్గత్థేనకో, సంవాసత్థేనకో, ఉభయత్థేనకోతి తివిధో థేయ్యసంవాసకో చ. **దూసకోతి** పకతత్తాయ భిక్ఖునియా మేథునం పటిసేవిత్వా తస్సా దూసితత్తా భిక్ఖునిం దూసేతీతి "భిక్ఖునిదూసకో"తి వుత్తో చ. **తిత్థిపక్కన్తకో చాతి** తిత్థియానం లద్ధిం, వేసఞ్చ రోచేత్వా తం గహేత్వా తేసమన్తరం పవిట్ఠో చ. ఇతి అట్ఠ పన కిరియానట్ఠాతి యోజనా. **ఇతీతి** ఇదమత్థత్తా ఇమేతి వుత్తం హోతి. తే ఇమేతి సమ్బన్ధో. తే ఇమే అట్ఠ పన మాతువధాదికిరియాయ ఇహత్తభావే భిక్ఖుభావాయ అనరహా హుత్వా నట్ఠాతి అత్థో. ఏత్తావతా ఏకాదసఅభబ్బానం అభబ్బతాయ కారణం దస్సితం హోతి.

౩౨౩. మయా పారాజికానం సారభూతో యో అయం వినిచ్ఛయో వుత్తో, **తస్స** వినిచ్ఛయస్స **అనుసారేన** అనుగమనేన **సేసోపి** వినిచ్ఛయో **బుధేన** పణ్డితేన అసేసతోవ విఞ్ఞాతుం సక్కాతి యోజనా.

౩౨౪. పటుభావకరే పరమే వివిధేహి నయేహి యుత్తే వినయపిటకే పరమత్థనయం అభిపత్థయతా అయం సతతం పరియాపుణితబ్బోతి యోజనా. తత్థ **వివిధేహి** నానప్పకారేహి. **నయేహీతి** నీయన్తి వుత్తానుసారేన ఉదీరియన్తీతి "నయా"తి వుత్తేహి చక్కపేయ్యాలాదీహి నయేహి. **పరమత్థనయన్తి** పరమో చ సో అత్థో చాతి **పరమత్థో,** పరమో వా విసేసేన నిచ్ఛితబ్బో అత్థో **పరమత్థో,** సోయేవ వినిచ్ఛయత్థికానం బుద్ధియా నేతబ్బోతి పరమత్థనయో, వినిచ్ఛయూపాయో నీయతి ఏతేనాతి కత్వా "పరమత్థనయో"తి వుచ్చతి, తం పరమత్థనయం. **అభిపత్థయతాతి** వినయపిటకే వినిచ్ఛయం వా తదుపాయం వా పత్థయతా, ఇచ్ఛన్తేనాతి అత్థో. "పరియాపుణితబ్బో అయ"న్తి పదచ్ఛేదో. మ-కారో ఆగమసన్ధిజో, ఓ-కారస్స అ-కారాదేసో. **పరియాపుణితబ్బోతి** పఠితబ్బో, సోతబ్బో చిన్తేతబ్బో ధారేతబ్బోతి వుత్తం హోతి. **అయన్తి** వినయవినిచ్ఛయో.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా

వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

చతుత్థపారాజికకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సఙ్ఘాదిసేసకథావణ్ణనా

౨౩౫. ఏవం నానానయపటిమణ్డితస్స పారాజికకణ్డస్స వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఇదాని తదనన్తరముద్దిట్ఠస్స తేరసకణ్డస్స వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **''మోచేతుకామతా''**తిఆది. మోచేతుం కామేతీతి **మోచేతుకామో,** తస్స భావో **మోచేతుకామతా,** తాయ సమ్పయుత్తం చిత్తం **మోచేతుకామతాచిత్తం**. ఏత్థ ''మోచేతుకామతా''తి ఇమినా ఏకాదససు రాగేసు ''మోచనస్సాదో''తి వుత్తం ఇమస్స సఙ్ఘాదిసేసస్స మూలకారణం సుక్కమోచనవిసయం రాగమాహ.

ఏకాదస రాగా నామ ''మోచనస్సాదో, ముచ్చనస్సాదో, ముత్తస్సాదో, మేథునస్సాదో, ఫస్సస్సాదో, కణ్డువనస్సాదో, దస్సనస్సాదో, నిసజ్జస్సాదో, వాచస్సాదో, గేహస్సితపేమం, వనభఙ్గియ''న్తి ఏవమాగతా. ఇధ **మోచనం** నామ సమ్భవధాతుమోచనం, తదత్థాయ తబ్బిసయరాగసమ్పయుత్తవేదనా **మోచనస్సాదో** నామ. తేనాహ **అట్ఠకథాయం** ''మోచేతుం అస్సాదో మోచనస్సాదో''తి. ముచ్చమానే అస్సాదో ముచ్చనస్సాదో, సమ్భవధాతుమ్హి ముచ్చమానే తంరాగసమ్పయుత్తా వేదనా **ముచ్చనస్సాదో** నామ. ఏతేనేవ నయేన ముత్తస్సాదాదివాచస్సాదావసానేసు పదేసు అత్థక్కమో వేదితబ్బో. ఇమేహి నవహి పదేహి అస్సాదసీసేన కున్తయట్ఠిఞాయేన తంసహచరితో రాగో దస్సితో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** ''నవహి పదేహి సమ్పయుత్తఅస్సాదసీసేన రాగో వుత్తో''తి.

గేహస్సితపేమన్తి ఏత్థ గేహట్ఠా మాతుఆదయో ఆధేయ్యఆధారవోహారేన **''గేహ''**తి వుచ్చన్తి. ''మఞ్చా ఉక్కుట్ఠిం కరోన్తీ''తిఆదీసు వియ తన్నిస్సితో సినేహపరియాయో రాగో ''గేహస్సితపేమ''న్తి వుత్తో. ఇమినా పదేన రాగస్స సభావో సన్దస్సితో. వనతో భఞ్జిత్వా ఆభతం యం కిఞ్చి ఫలపుప్ఫాది **వనభఙ్గియం** నామ. ఇధ పన రాగవసేన పటిబద్ధచిత్తం మాతుగామేహి విరహదుక్ఖాపనయనత్థం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౩౭) తేసం ఠానే ఠపేత్వా దస్సనఫుసనవసేన విన్దితుం రాగీహి గహేతబ్బతో తేహి పిళన్ధితమాలసహితం తమ్బూలన్తి ఏవమాది ''వనభఙ్గియ''న్తి అధిప్పేతం. ఇమినా పత్థితవిసయగోచరో రాగో తదాయత్తవత్థువసేన సన్దస్సితో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** ''ఏకేన పదేన సరూపేనేవ రాగో, ఏకేన పదేన వత్థునా వుత్తో. వనభఙ్గో హి రాగస్స వత్థు, న రాగోయేవా''తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౩౭).

''మోచేతుకామతా''తి ఇదమేవ అవత్వా ''చిత్త''న్తి వచనేన వీతిక్కమసాధికాయ కాయవిఞ్ఞత్తియా సముట్ఠాపకం రాగసమ్పయుత్తం చిత్తవిసేసం దస్సేతి. తేన చిత్తేన సముట్ఠాపియమానం విఞ్ఞత్తిసఙ్ఖాతం వీతిక్కమం **''వాయామో''**తి ఇమినా దస్సేతి. **వాయామో** నామ తంచిత్తసమ్పయుత్తవీరియం. ఏత్థ పన ''సేమ్హో గుళో''తిఆదీసు వియ ఫలే హేతూపచారఞాయేన వీతిక్కమస్స విసేసహేతుభూతవీరియవాచకేన చ పదేన వీతిక్కమోవ వుత్తోతి దట్ఠబ్బం. అజ్ఝత్తబాహిరవత్థుఘట్టనం, ఆకాసే కటికమ్పనన్తి సుక్కమోచనత్థో వాయామోతి అత్థో. సుక్కస్స మోచనం సుక్కమోచనం.

ఏత్థ చ **సుక్కస్సా**తి ''సుక్కన్తి దస సుక్కాని నీలం పీతకం లోహితకం ఓదాతం తక్కవణ్ణం దకవణ్ణం తేలవణ్ణం ఖీరవణ్ణం దధివణ్ణం సప్పివణ్ణ''న్తి (పారా॰ ౨౩౭) **పదభాజనే** వుత్తాని సత్తానం పిత్తాదిఆసయభేదేన, పథవిధాతుఆదీనం చతున్నం వా రససోణితమంసమేదఅట్ఠిఅట్ఠిమిఞ్జానం ఛన్నం దేహధాతూనం వా భేదేన అనేకధా భిన్నే దసవిధే సుక్కే అఞ్ఞతరస్స సుక్కస్సాతి అత్థో. మోచనం విస్సట్ఠీతి పరియాయం, పకతియా ఠితసకట్ఠానతో మోచనన్తి అత్థో. యథాహ **పదభాజనే** ''విస్సట్ఠీతి ఠానతో చావనా వుచ్చతీ''తి (పారా॰ ౨౩౭). ఇధ ''ఠానం నామ వత్థిసీససఙ్ఖాతం ముత్తకరణమూల''న్తి కేచి.

“కటీ”తి అపరే. “సకలకాయో”తి అఞ్ఞే. ఇమేసం తిణ్ణం వచనేసు “తతియస్స భాసితం సుభాసిత”న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౩౭) **అట్ఠకథాయం** తతియవాదస్స కతపాసంసత్తా కేసలోమనఖదన్తానం మంసవినిముత్తట్ఠానఞ్చ ముత్తకరీసఖేళసిఙ్ఘాణికాథద్ధసుక్ఖచమ్మఞ్చ వజ్జేత్వా అవసేసం సకలసరీరం కాయప్పసాదభావజీవితిన్ద్రియఅబద్ధపిత్తానం వియ సమ్భవధాతుయా చ ఠానన్తి వేదితబ్బం.

“సుక్కమోచన”న్తి ఇమినాకిం వుత్తం హోతీతి? “ఆరోగ్యత్థాయ, సుఖత్థాయ, భేసజ్జత్థాయ, దానత్థాయ, పుఞ్ఞత్థాయ, యఞ్ఞత్థాయ, సగ్గత్థాయ, బీజత్థాయ, వీమంసత్థాయ, దవత్థాయ మోచేతీ”తి (పారా॰ ౨౩౭) వుత్తదసవిధఅధిప్పాయన్తోగధఅఞ్ఞతరఅధిప్పాయో హుత్వా “రాగూపత్థమ్భే, వచ్చూపత్థమ్భే, పస్సావూపత్థమ్భే, వాతూపత్థమ్భే, ఉచ్చాలిఙ్గపాణకదట్ఠూపత్థమ్భే మోచేతీ”తి (పారా॰ ౨౩౭) వుత్తపఞ్చవిధకాలానమఞ్ఞతరకాలే “అజ్ఝత్తరూపే, బహిద్ధారూపే, అజ్ఝత్తబహిద్ధారూపే, ఆకాసే కటిం కమ్పేన్తో మోచేతీ”తి (పారా॰ ౨౩౭) వుత్తచతురుపాయానమఞ్ఞతరేన ఉపాయేన యథావుత్తరాగపిసాచవసేన వివసో హుత్వా యథావుత్తనీలాదిదసవిధసమ్భవధాతూనమఞ్ఞతరం యథావుత్తట్ఠానతో ఖుద్దకమక్ఖికాయ పివనమత్తమ్పి సచే మోచేతీతి సఙ్ఖేపతో గహేతబ్బం. ఏత్థ చ **ఉచ్చాలిఙ్గపాణకా** నామ లోమసపాణా, యేసం లోమే అల్లీనే అఙ్గజాతం కమ్మనియం హోతి.

అఞ్ఞత్ర సుపినన్తేనాతి సుపినో ఏవ సుపినన్తో, నిస్సక్కవచనప్పసఙ్గే కరణవచనతో సుపినన్తాతి అత్థో. **సుపినా** నామ “వాతాదిధాతుక్ఖోభవసేన వా పుబ్బానుభూతఇత్థిరూపాదివిసయవసేన వా ఇట్ఠానిట్ఠదేవతానుభావేన వా పుఞ్ఞేన పటిలభితబ్బఅత్థస్స, అపుఞ్ఞేన పత్తబ్బానత్థస్స చ పుబ్బనిమిత్తవసేన వా హోతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౩౭) వుత్తేసు చతూసు కారణేసు ఏకేన కారణేన కపినిద్దాయ సుపినే దిస్సమానారమ్మణతో యం సుక్కమోచనం హోతి, తం అవిసయం సుక్కమోచనం వినాతి వుత్తం హోతి.

సఙ్ఘాదిసేసోవ **సఙ్ఘాదిసేసతా**. సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జిత్వా తతో వుట్ఠాతుకామస్స కులపుత్తస్స ఆదిమ్హి పరివాసదానత్థం , మజ్ఝే చ మూలాయపటికస్సనేన వినా వా సహ వా మానత్తదానత్థం, అవసానే అబ్భానత్థఞ్చ సఙ్ఘో ఏసితబ్బోతి “సఙ్ఘో ఆదిమ్హి చేవ సేసే చ ఇచ్ఛితబ్బో అస్సాతి సఙ్ఘాదిసేసో”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౩౭; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ సుక్కవిస్సట్ఠిసిక్ఖాపదవణ్ణనా) వుత్తత్తా సఙ్ఘాదిసేసా నామ, సుక్కవిస్సట్ఠిసఙ్ఘాదిసేసాపత్తి హోతీతి అత్థో. యథాహ **పదభాజనే** “సఙ్ఘోవ తస్సా ఆపత్తియా పరివాసం దేతి, మూలాయ పటికస్సతి, మానత్తం దేతి, అబ్భేతి, న సమ్బహులా, న ఏకపుగ్గలో, తేన వుచ్చతి ‘సఙ్ఘాదిసేసో’తి. తస్సేవ ఆపత్తినికాయస్స నామం నామకమ్మం అధివచనం, తేనపి వుచ్చతి ‘సఙ్ఘాదిసేసో’”తి (పారా॰ ౨౩౭). ఏత్థ చ పరివాసాదికథా సఙ్ఘాదిసేసావసానే ఆగతట్ఠానేయేవ ఆవి భవిస్సతి.

౩౨౬. ఏత్తావతా మూలసిక్ఖాపదాగతం అత్తూపక్కమమూలకం ఆపత్తిం దస్సేత్వా ఇదాని ఇమిస్సా సఙ్ఘాదిసేసాపత్తియా పరూపక్కమేనపి ఆపజ్జనం దస్సేతుమాహ **‘‘పరేనా’’**తిఆది. **ఉపక్కమాపేత్వా**తి అఙ్గజాతస్స గహణం వా ఘట్టనం వా కారేత్వా.

౩౨౭. సఞ్చిచ్చాతి “ఉపక్కమామి మోచేస్సామీ”తి చేతేత్వా పకప్పేత్వా. **ఉపక్కమన్తస్సా**తి అజ్ఝత్తరూపాదీసు తీసు యత్థ కత్థచి ఘట్టేన్తస్స. **సముద్దిట్ఠ**న్తి “చేతేతి ఉపక్కమతి న ముచ్చతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా”తి (పారా॰ ౨౬౨)

పదభాజనే భగవతా వుత్తన్తి అధిప్పాయో.

౩౨౮. ఇమిస్సం గాథాయం “అత్తనో అఙ్గజాతం ఉపక్కమన్తస్సా”తి ఇమినా అజ్ఝత్తరూపే వా బహిద్ధారూపే వా అజ్ఝత్తబహిద్ధారూపే వా అత్తనో అఙ్గజాతం ఘట్టేన్తస్సాతి ఇమస్స అత్థస్స వుత్తత్తా అఙ్గజాతఘట్టనేన వినాభావతో ఇమినా అసఙ్గయ్హమానస్సాపి ఆకాసే కటికమ్పనేన సుక్కమోచనే సఙ్ఘాదిసేసస్స పఠమగాథాయం “వాయామో”తి సామఞ్ఞవచనేన సఙ్గహితత్తా తం ఠపేత్వా “తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరస్స భిక్ఖునో మోచనాధిప్పాయస్స ఆకాసే కటిం కమ్పేన్తస్స అసుచి ముచ్చి…పే.… అసుచి న ముచ్చి. తస్స కుక్కుచ్చం అహోసి…పే.… అనాపత్తి భిక్ఖు సఙ్ఘాదిసేసస్స, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా”తి **ఆకాసేకటికమ్పనవత్థుమ్హి** వుత్తత్తా అముత్తే థుల్లచ్చయం సఙ్గహేతుమాహ **“సఞ్చిచ్చా”**తిఆది.

తత్థ **సఞ్చిచ్చా**తి “ఉపక్కమామి మోచేస్సామీ”తి జానిత్వా సఞ్జానిత్వాతి అత్థో. “ఉపక్కమన్తస్సా”తి సామఞ్ఞతో తం విసేసేతుం **“ఆకాసే కమ్పనేనపీ”**తి ఆహ, కటికమ్పనేనాతి గహేతబ్బం. కథమిదం లబ్భతీతి చే? ఇమాయ కథాయ సఙ్గహేతబ్బవత్థుమ్హి “ఆకాసే కటిం కమ్పేన్తస్సా”తి (పారా. ౨౬౬) పాఠే “కటిం కమ్పేన్తస్సా”తి వచనసహచరస్స “ఆకాసే”తి వచనస్స సన్నిధానబలేన లబ్భతి అత్థప్పకరణసద్దన్తరసన్నిధానా సద్దానం విసేసత్థదీపనతో.

౩౨౯. **వత్థిన్తి** ముత్తవత్థిం, ముత్తకరణస్స వత్థిన్తి అత్థో. **కీళాయ పూరేత్వా**తి గామదారకో వియ కీళితుకామతాయ ముత్తవత్థిం దళ్హం గహేత్వా పూరేత్వాతి అత్థో. యథాహ **వత్థివత్థుమ్హి అట్ఠకథాయం** “తే భిక్ఖూ వత్థిం దళ్హం గహేత్వా పూరేత్వా పూరేత్వా విస్సజ్జేన్తా గామదారకావియ పస్సావమకంసూ”తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౨౬౪). “న వట్టతీ”తి సామఞ్ఞేన కస్మా వుత్తన్తి? తస్మిం వత్థుస్మిం వుత్తనయేన మోచనాధిప్పాయేన దళ్హం గహేత్వా పూరేత్వా పూరేత్వా విస్సజ్జేన్తస్స సుక్కే ముత్తే మోచనాధిప్పాయో చేతేతి, ఉపక్కమతి, ముచ్చతీతి అఙ్గానం సమ్పన్నత్తా సఙ్ఘాదిసేసస్స , అముత్తే థుల్లచ్చయస్స సమ్భవతో ఉభయసఙ్గహత్థమాహ.

౩౩౦. **ఉపనిజ్ఝాయనవత్థుమ్హి** “న చ భిక్ఖవే సారత్తేన మాతుగామస్స అఙ్గజాతం ఉపనిజ్ఝాయితబ్బం, యో ఉపనిజ్ఝాయేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (పారా. ౨౬౬) **పాళియం** “మాతుగామస్సా”తి సామఞ్ఞేన వుత్తత్తా **“తిస్సన్న”**న్తి వదతి. **తిస్సన్నం పన ఇత్థీనన్తి** మనుస్సామనుస్సతిరచ్ఛానగతవసేన తిస్సన్నం ఇత్థీనం. “అఙ్గజాత”న్తి విసేసేత్వా వుత్తత్తా **“నిమిత్త”**న్తి ముత్తకరణమేవ వుచ్చతి, పటసతేనాపి పటిచ్ఛాదితం వా అప్పటిచ్ఛాదితం వా యోనిమగ్గన్తి అత్థో. తేనాహ **అట్ఠకథాయం** “సచేపి పటసతం నివత్థా హోతి, పురతో వా పచ్ఛతో వా ఠత్వా ‘ఇమస్మిం నామ ఓకాసే నిమిత్త’న్తి ఉపనిజ్ఝాయన్తస్స దుక్కటమేవ. అనివత్థానం గామదారికానం నిమిత్తం ఉపనిజ్ఝాయన్తస్స పన కిమేవ వత్తబ్బ”న్తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౨౬౬). **పురతో వా**తి ఏత్థ “ఠత్వా”తి పాఠసేసో.

౩౩౧. ఏకేన…పే.… పస్సతో **ఏకం** దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. “ఏకేన పయోగేన ఏకం దుక్కట”న్తి వచనతో అనేకేహి పయోగేహి అనేకాని దుక్కటానీతి బ్యతిరేకతో లబ్భతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “ఇతో చితో చ విలోకేత్వా పునప్పునం ఉపనిజ్ఝాయన్తస్స పయోగే పయోగే దుక్కట”న్తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౨౬౬). ఇమిస్సా అట్ఠకథాయ “ఇతో చితో చా”తి వుత్తత్తా **ఉమ్మీలననిమీలనన్తి** ఏత్థ “వివిధా తం అనోలోకేత్వా తమేవ ఓలోకేన్తస్సా”తి లబ్భతి.

౩౩౨. అమోచనాధిప్పాయస్స ముత్తస్మిం అనాపత్తి పకాసితాతి యోజనా. మోచనాధిప్పాయం వినా భేసజ్జకరణత్థం సుద్ధచిత్తేన అఙ్గజాతే భేసజ్జలేపం కరోన్తస్స వా సుద్ధచిత్తేనేవ ఉచ్చారపస్సావాదిం కరోన్తస్స వా ముత్తేపి అనాపత్తీతి ఇదం “అనాపత్తి సుపినన్తేన నమోచనాధిప్పాయస్సా”తిఆదినా (పారా. ౨౬౩) నయేన **అనాపత్తివారే** వుత్తమేవాతి అత్థో.

ఇమస్మిం పాఠే “అనుపక్కమన్తస్సా”తి అవుత్తేపి ఇమస్స పాఠస్స పురతో “చేతేతి న ఉపక్కమతి ముచ్చతి, అనాపత్తీ”తి (పారా. ౨౬౨) చ “న చేతేతి న ఉపక్కమతి ముచ్చతి, అనాపత్తీ”తి (పారా. ౨౬౨) చ వచనతో తం సఙ్గహేతుమాహ **“అనుపక్కమతోపి చ ముత్తస్మిం అనాపత్తి పకాసితా”**తి. మోచనస్సాదరాగేన పీళితో హుత్వా “అహో వత మే ముచ్చేయ్యా”తి చిన్తేత్వా వా ఏవరూపమోచనస్సాదరాగపీళాపుబ్బఙ్గమచిత్తే అసతిపి కేవలం కామవితక్కమత్తేన ఉపహతో హుత్వా తాదిసఅజ్ఝత్తికబాహిరవత్థూసు ఘట్టనవసేన వా ఆకాసే కటికమ్పనవసేన వా ఉపక్కమం అకరోన్తస్స తాదిసచిన్తాబలేన వా కామవితక్కబలేన వా సుక్కే ముత్తేపి అనాపత్తీతి ఇదం యథావుత్తపాఠవసేన పకాసితన్తి అత్థో.

సుపినన్తేన ముత్తస్మిం, అనాపత్తి పకాసితాతి ఏత్థ అన్తసద్దత్థాభావతో సుపినేతి అత్థో. సుపినే మేథునం ధమ్మం పటిసేవన్తస్స వా మాతుగామేహి కాయసంసగ్గం ఆపజ్జన్తస్స వా సుక్కే ముత్తేపి అవిసయత్తా అనాపత్తి **పాళియం** “అనాపత్తి భిక్ఖు సుపినన్తేనా”తి (పారా. ౨౬౩) ఇమినా పకాసితాతి అత్థో.

ఏత్థ ఠత్వా **అట్ఠకథాయం** “సుపినే పన ఉప్పన్నాయ అస్సాదచేతనాయ సచస్స విసయో హోతి, నిచ్చలేన భవితబ్బం. న హత్థేన నిమిత్తం కీళాపేతబ్బం. కాసావపచ్చత్థరణరక్ఖనత్థం పన హత్థపుటేన గహేత్వా జగ్గనత్థాయ ఉదకట్ఠానం గన్తుం వట్టతీ”తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౨౬౨) వుత్తత్తా అణ్డపాలికా కికీసకుణా వియ, వాలపాలికా చమరీ వియ, ఏకనేత్తపాలకో పురిసో వియ చ కాయజీవితేపి అపేక్ఖం పహాయ సీలం రక్ఖితుకామేన సిక్ఖాకామేన నిబ్బానగామినిపటిపత్తిం పూరేతుకామేన కులపుత్తేన “అఞ్ఞత్ర సుపినన్తా”తి (పారా. ౨౩౭) వదతో తథాగతస్స అధిప్పాయానుకూలం అట్ఠకథాతో ఞత్వా అప్పమత్తేన పటిపజ్జితబ్బన్తి అయమత్రానుసాసనీ.

సుక్కవిస్సట్ఠికథావణ్ణనా.

౩౩౩. మనుస్సిత్థిన్తి మనుస్సజాతికం ఇత్థిం, “మాతుగామో నామ మనుస్సిత్థీ, న యక్ఖీ, న పేతీ, న తిరచ్ఛానగతా, అన్తమసో తదహుజాతాపి దారికా, పగేవ మహత్తరీ”తి (పారా. ౨౭౧) **పదభాజనే** వుత్తత్తా తదహుజాతకుమారికాభావేనపి ఠితం జీవమానకమనుస్సమాతుగామన్తి వుత్తం హోతి. “మనుస్సిత్థి”న్తి సామఞ్ఞవచనేన జీవమానకమనుస్సిత్థిన్తి అయం విసేసో కుతో లబ్భతీతి? **వినీతవత్థుమ్హి** (పారా. ౨౮౧ ఆదయో) మతిత్థియా కాయం ఫుసన్తస్స థుల్లచ్చయవచనతో పారిసేసతో లబ్భతి. **ఆమసన్తోతి** “హత్థగ్గాహం వా వేణిగ్గాహం వా అఞ్ఞతరస్స వా అఞ్ఞతరస్స వా అఙ్గస్స పరామసన”న్తి (పారా. ౨౭౦) వుత్తత్తా హత్థాదిఅఙ్గపచ్చఙ్గఫుసనాదినానప్పకారానం అఞ్ఞతరేన పకారేన ఆమసన్తోతి అత్థో. అత్తనో కాయేన ఇత్థియా కాయస్స సంసగ్గే మిస్సీభావే రాగో **కాయసంసగ్గరాగో**. సఙ్ఘాదిసేసో ఏతస్స అత్థీతి **సఙ్ఘాదిసేసికో,** కాయసంసగ్గసఙ్ఘాదిసేసో ఆపన్నో హోతీతి వుత్తం హోతి.

౩౩౪. కాయసంసగ్గరాగేన ఇత్థియా అన్తమసో లోమమ్పి అత్తనో సరీరే **లోమేన** ఫుసన్తస్స భిక్ఖునో సఙ్ఘాదిసేసాపత్తి హోతీతి యోజనా. ఏత్థ (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౮౪) “లోమగణనాయ సఙ్ఘాదిసేసా హోన్తీ”తి కురున్దట్ఠకథామతస్స అట్ఠితత్తా , “కోట్ఠాసగణనాయ న హోతి, ఇత్థిగణనాయ హోతీ”తి మహాఅట్ఠకథామతస్స రితత్తా సబ్బసన్తకే మఞ్చపీఠే పచ్చత్థరణాదినా కేనచి అప్పటిచ్ఛాదితే ఫుసన్తస్స వియ లోమగణనాయ అహుత్వా ఫుట్ఠలోమానం బహుత్తేపి ఏకస్మిం పయోగే ఏకా ఏవ ఆపత్తి, బహూసు పయోగేసు పయోగగణనాయ ఆపత్తియో హోన్తీతి సన్నిట్ఠానం.

౩౩౫. **ఇత్థియాతి** మనుస్సిత్థియా. **సమ్ఫుట్ఠో**తి హత్థాదిసరీరావయవే సంసగ్గం సమాపన్నో. సేవనచేతనో **వాయమిత్వా** కాయసంసగ్గరాగేన అత్తనో కాయం చాలేత్వాతి అత్థో. **సఙ్ఘాదిసేసతాతి** ఏత్థ సకత్థే తద్ధితప్పచ్చయో. ‘‘**సఙ్ఘాదిసేసితా**’’తి పన పాఠో సున్దరో, సఙ్ఘాదిసేసస్స అత్థితా విజ్జమానభావోతి అత్థో. సఙ్ఘాదిసేసాపత్తియా సబ్భావసఙ్ఖాతా అత్థితా ఈపచ్చయత్థే పుగ్గలే సఙ్ఘాదిసేసీసద్దపవత్తినిమిత్తం హోతీతి భావపచ్చయో తంఅత్థవసేన లబ్భతి. యథాహు “యస్స గుణస్స హి భావా దబ్బే సద్దసన్నివేసో, తదభిధానే త్తతాదయో”తి.

౩౩౬. **ఏకేన హత్థేన గహేత్వా**తి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ కాయసంసగ్గసిక్ఖాపదవణ్ణనా) ఏత్థ “కాయసంసగ్గరాగేనా”తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం. “మనుస్సిత్థి”న్తి అజ్ఝాహారో. **తం** మనుస్సిత్థిం. **తత్థ తత్థా**తి ఇత్థియా తస్మిం తస్మిం సరీరావయవే. ‘‘**ఏకావాపత్తీ**’’తి పఠమం గహితహత్థస్స అనపనీతత్తా వుత్తం. గహితహత్థం పన మోచేత్వా పునప్పునం ఫుసన్తస్స పయోగగణనాయ ఆపత్తి హోతీతి బ్యతిరేకతో లబ్భతి.

౩౩౭. ఏకేన హత్థేన **అగ్గహేత్వా** సీసతో యావ పాదం, పాదతో యావ సీసఞ్చ కాయా హత్థం అమోచేత్వా దివసమ్పి తం ఇత్థిం ఫుసన్తస్స ఏకావాపత్తీతి యోజనా. ఏత్థాపి “అమోచేత్వా”తి బ్యతిరేకతో మోచేత్వా ఫుసన్తస్స పయోగగణనాయ అనేకాపత్తియోతి లబ్భతి.

౩౩౮. ఏకతో గహితపఞ్చఙ్గులీనం గణనాయ సచే ఆపత్తి సియా, ఏకస్స మాతుగామస్స సరీరం రాగచిత్తేన ఫుసన్తస్స ద్వత్తింసకలాపకోట్ఠాసతో బ్యతిరేకస్స సరీరస్సాభావా ద్వత్తింసకలాపకోట్ఠాసగణనాయ ఆపత్తియా భవితబ్బం, తథా అభావతో ఇదమ్పి న హోతీతి దస్సనత్థం ‘‘**న హి కోట్ఠాసతో సియా**’’తి ఆహ.

౩౪౦-౧. **ఇత్థియా విమతిస్సాపి** అత్తనో **కాయేన ఇత్థియా** కాయం ఫుసతో తస్స థుల్లచ్చయం సియా, ఇత్థియా పణ్డకాదిసఞ్ఞినోపి అత్తనోపి **కాయేన ఇత్థియా** కాయం ఫుసతో తస్స థుల్లచ్చయం సియా. **ఆది**-సద్దేన పురిసతిరచ్ఛానగతానం సఙ్గహో. ఇత్థియా ఇత్థిసఞ్ఞినో అత్తనో **కాయేన** ఇత్థియా కాయసమ్బద్ధం ఫుసతో తస్స థుల్లచ్చయం సియా. **పణ్డకే** పణ్డకసఞ్ఞినో అత్తనో **కాయేన** పణ్డకస్స కాయం ఫుసతో తస్స థుల్లచ్చయం సియా. **యక్ఖిపేతీసు** యక్ఖిపేతిసఞ్ఞినో అత్తనో **కాయేన** తాసం కాయం ఫుసతో తస్స థుల్లచ్చయం సియాతి యోజనా. ఏత్థ “పణ్డకగ్గహణేన ఉభతోబ్యఞ్జనకోపి గయ్హతీ”తి **వజిరబుద్ధిటీకాయం** వుత్తం. “ఇత్థియా వేమతికస్సాపి పణ్డకాదిసఞ్ఞినోపి అత్తనో **కాయేన** ఇత్థియా కాయసమ్బద్ధం ఫుసతో తస్స థుల్లచ్చయం సియా”తి న యోజేతబ్బం. కస్మా? తథా యోజనాయం పాళియం దుక్కటం వుత్తం, న థుల్లచ్చయన్తి అనిట్ఠప్పసఙ్గతో.

‘‘**దుక్కటం కాయసంసగ్గే, తిరచ్ఛానగతిత్థియా**’’తి ఇమినా **వినీతవత్థుమ్హి** ఆగతనయే సఙ్గహితేపి తేనేవ నయేన పణ్డకే విమతిఇత్థిసఞ్ఞితాదిఅఞ్ఞమతిపక్ఖే చ పురిసతిరచ్ఛానగతేసు పురిసతిరచ్ఛానగతసఞ్ఞివిమతిపణ్డకాదిఅఞ్ఞమతిపక్ఖే చ ఇతి ఇమేసం తిణ్ణం కాయపటిబద్ధామసనాదీసు చ **పదభాజనే** వుత్తసబ్బదుక్కటాపత్తియో ఉపలక్ఖితాతి దట్ఠబ్బం.

౩౪౨. అత్తనో **కాయేన పటిబద్ధేన** ఇత్థియా కాయేన పటిబద్ధం ఫుసన్తస్స భిక్ఖునో పన దుక్కటన్తి యోజనా. ఏత్థ **పి**-సద్దో వుత్తదుక్కటానం సముచ్చయత్థో. **చ**-సద్దేన పన అవుత్తసముచ్చయత్థేన ‘‘నిస్సగ్గియేన కాయం ఆమసతి. నిస్సగ్గియేన కాయపటిబద్ధం ఆమసతి. నిస్సగ్గియేన నిస్సగ్గియం ఆమసతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా’’తి (పారా. ౨౭౯) **పాళియం** ఆగతదుక్కటానం సఙ్గహో వేదితబ్బో.

౩౪౩-౪. న కేవలం పదభాజనాగతఇత్థిసరీరాదికమేవ అనామాసం, **వినీతవత్థూసు** దారుధీతలికవత్థుఅనులోమతో పోత్థలికాదిఇత్థిరూపకఞ్చ నిస్సగ్గియవారానులోమతో అసరీరట్ఠం మాతుగామేహి పరిభుత్తవత్థాభరణాదిఞ్చ విభఙ్గక్ఖన్ధకాదీసు వుత్తనయానుసారేన అట్ఠకథాగతం అవసేసం అనామాసవత్థుఞ్చ ఆమసన్తస్స ఆపత్తిం సఙ్గహేతుమాహ ‘‘**ఇత్థీన**’’న్తిఆది.

‘‘**ఇత్థీనం ఇత్థిరూపఞ్చా**’’తి ఇదం ‘‘ఇత్థికాయ ఇత్థిధనం (పారా. ౩౪), సద్ధానం సద్ధాపరాయన’’న్తిఆదీసు వియ లోకవోహారవసేన వుత్తం. ఇత్థీనం దారులోహమయాదికం ఇత్థిరూపఞ్చాతి యోజనా. **ఆది**-సద్దేన హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదతో మత్తికాయ, పిట్ఠేన వా కతం మాతుగామరూపం సఙ్గణ్హాతి. మాతుగామరూపం యేన కేనచి దిన్నం సబ్బరతనమయం వినా అవసేసం సాదియిత్వా భిన్దిత్వా సమణసారుప్పపరిక్ఖారం కారాపేతుం, అఫుసిత్వా పరిభుఞ్జితబ్బే వా యోజేతుం వట్టతి.

‘‘**వత్థ**’’న్తి ఇమినా నివాసనపారుపనద్వయమ్పి సామఞ్ఞేన గహితం. ఇదఞ్చ మాతుగామేన పరిభుఞ్జితుం ఠపితమ్పి అనామాసమేవ, చీవరత్థాయ దిన్నం సమ్పటిచ్ఛిత్వా గణ్హితుం వట్టతి. హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదేన తిణచుమ్బటకం, అఙ్గులియా పణ్ణముద్దికం ఉపాదాయ **అలఙ్కారమేవ**. ఏత్థ చ వాలకేసవట్టకేసేసు పవేసనకదన్తసూచిఆది కప్పియభణ్డం దియ్యమానం సమణసారుప్పపరిక్ఖారత్థాయ గహేతబ్బం.

తత్థజాతఫలం ఖజ్జన్తి రుక్ఖే ఠితం ఖాదితబ్బం పనసనాళికేరాదిఫలఞ్చ మనుస్సేహి రాసికతం పరిభుఞ్జితబ్బఫలఞ్చ ‘‘మనుస్సేహి రాసికతేసుపి ఏసేవ నయో’’తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౨౮౧) **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా అనామాసన్తి ఉపలక్ఖణతో ఇమినావ గహేతబ్బం. అరఞ్ఞే రుక్ఖతో పతితం ఫలం ‘‘అనుపసమ్పన్నస్స దస్సామీ’’తి గహేతుం వట్టతి. ‘‘**ముగ్గాదిం తత్థజాతక**’’న్తి ఉపలక్ఖణపదత్తా గచ్ఛతో వియుత్తమ్పి గహేతబ్బం. **ముగ్గాది**న్తి ఏత్థ ‘‘అపరణ్ణ’’న్తి పాఠసేసో.

సబ్బాని ధఞ్ఞానీతి ‘‘సాలి వీహి యవో కఙ్గు, కుద్రూసవరకగోధుమా’’తి వుత్తాని సత్త ధఞ్ఞాని. ఖేత్తమగ్గేన గచ్ఛతా సాలిసీసే హత్థేన అఫుసన్తేన గన్తబ్బం. సచే మగ్గో సమ్బాధో హోతి, సరీరే ధఞ్ఞం ఫుసన్తేపి మగ్గత్తా న దోసో. వీథియం, గేహఙ్గణే వా ధఞ్ఞేసు పసారితేసు అపసక్కిత్వా చే గన్తుం న సక్కా, ‘‘మగ్గం అధిట్ఠాయ గన్తబ్బ’’న్తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౨౮౧) **అట్ఠకథా**వచనతో ‘‘ఇమం మగ్గం గమిస్సామీ’’తి గన్తుం వట్టతి. ‘‘కులగేహే ధఞ్ఞమత్థకే చే ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా దిన్నం హోతి, నిసీదితుం వట్టతీ’’తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౨౮౧ అత్థతో సమానం) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. ‘‘ఆసనసాలాయం ధఞ్ఞే విప్పకిణ్ణే అనుక్కమిత్వా ఏకమన్తే పీఠకం పఞ్ఞాపేత్వా నిసీదితబ్బం. సచే మనుస్సా తస్మిం ధఞ్ఞమత్థకే ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా దేన్తి,

నిసీదితుం వట్టతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౮౧ అత్థతో సమానం) **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా అత్తనా తత్థ ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా నిసీదితుం న వట్టతి.

౩౪౨. ధమనసఙ్ఖాదిం సబ్బం పఞ్చఙ్గతురియమ్పి చాతి సమ్బన్ధో. **ధమనసఙ్ఖో** నామ సద్దకరణసఙ్ఖో . **ఆది**-సద్దేన వంససిఙ్గతాళాదీనం సఙ్గహో. **పఞ్చఙ్గతురియన్తి** ఆతతం, వితతం, ఆతతవితతం, ఘనం, సుసిరన్తి పఞ్చఙ్గసఙ్ఖాతం తురియం. తత్థ **ఆతతం** నామ చమ్మపరియోనద్ధేసు భేరిఆదీసు ఏకతో ఆకడ్ఢిత్వా ఓనద్ధం ఏకతలతురియం. **వితతం** నామ ఉభతో ఆకడ్ఢిత్వా ఓనద్ధం ఉభయతలతురియం. **ఆతతవితతం** నామ ఉభయతో చ మజ్ఝతో చ సబ్బతో పరియోనన్ధితం. **ఘనం** సమ్మాది. **సమ్మన్తి** తాళం, ఘణ్టాకిఙ్కణిఆదీనమ్పి ఏత్థేవ సఙ్గహో. **సుసిరన్తి** వంసాది.

ఇధ (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౮౧) **కురున్దట్ఠకథాయం** వుత్తనయేన భేరిపోక్ఖరఞ్చ భేరితలచమ్మఞ్చ వీణా చ వీణాపోక్ఖరచమ్మఞ్చ దణ్డో చ అనామాసం. “పూజం కత్వా చేతియఙ్గణాదీసు ఠపితభేరియో అచాలేన్తేన అవసేసట్ఠానం సమ్మజ్జితబ్బం. కచవరఛడ్డనకాలే కచవరం వియ గహేత్వా ఏకస్మిం ఠానే ఠపేతబ్బా”న్తి **మహాపచ్చరియం** వుత్తం. తురియభణ్డేసు యం కిఞ్చి అత్తనో దీయమానం తం పరివత్తేత్వా కప్పియపరిక్ఖారం గహేతుం అధివాసేతబ్బం. దోణి వా పోక్ఖరం వా దన్తకట్ఠనిక్ఖిపనత్థాయ, చమ్మఞ్చ సత్థకోసకరణత్థాయ గహేతబ్బం.

రతనాని చ సబ్బానీతి ముత్తా మణి వేళురియో సఙ్ఖో సిలా పవాళం రజతం జాతరూపం లోహితఙ్కో మసారగల్లన్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౮౧) వుత్తాని సబ్బాని రతనాని చ. ఏత్థ చ విద్ధా, అవిద్ధా వా సాముద్దికాదీ సబ్బాపి **ముత్తా** అనామాసా. భణ్డమూలత్థఞ్చ గణ్హితుం న వట్టతి. అన్తమసో జాతిఫలికం ఉపాదాయ నీలపీతాదిభేదో సబ్బోపి **మణి** ధోతవిద్ధో అనామాసో. ఆహతాకారేనేవ ఠితో అవిద్ధాధోతో మణి పత్తాది భణ్డమూలత్థం అధివాసేతుం వట్టతీతి వుత్తం. మహాపచ్చరియం పన పటిక్ఖిత్తం. పచిత్వా కతో కాచమణియేవేకో వట్టతి. **వేళురియే** చ మణిసదిసోయేవ వినిచ్ఛయో.

ధమనసఙ్ఖో “సబ్బం ధమనసఙ్ఖాది”న్తిఆదిగాథాయ తురియేసు గహితో. రతనఖచితో సఙ్ఖో అనామాసో. పానీయసఙ్ఖో ధోతోపి అధోతోపి ఆమాసో. అవసేససఙ్ఖో పన అఞ్జనాదిభేసజ్జత్థం, పత్తాదిభణ్డమూలభావేన చ అధివాసేతుం వట్టతి. సువణ్ణేన ఏకతో విలియాపేత్వా కతా ముగ్గవణ్ణా **సిలా** అనామాసా. సేసా సిలా ఖుద్దకనిసానాదికమ్మత్థం అధివాసేతుం వట్టతి. “**పవాళం** ధోతమధోతఞ్చ విద్ధమవిద్ధఞ్చ సబ్బథా అనామాసం, నాపి అధివాసేతబ్బ”న్తి **మహాపచ్చరియం** వుత్తత్తా **పవాళ**పటిమాచేతియాని చేవ పోత్థకేసు పవేసేతబ్బఆణియా మూలే, అగ్గేచ పవేసేతబ్బం పదుమాదిఆకారేన కతం వట్టఞ్చ న గహేతబ్బం న ఫుసితబ్బం.

బీజతో పట్ఠాయ **రజతం, జాతరూపఞ్చ** కతం వా హోతు అకతం వా, సబ్బసో అనామాసం, న చ సాదితబ్బం. ఇమినా కతం పటిమాదికఞ్చ ఆరకూటలోహఞ్చ అనామాసన్తి వక్ఖతి. కతాకతసువణ్ణరజతానం అసాదియితబ్బతాయ ఇధ అట్ఠకథాయ ఆగతత్తా ఉత్తరేన రాజపుత్తేన కారేత్వా ఆహటం సువణ్ణచేతియం న వట్టతీతి **మహాపదుమత్థేరేన** పటిక్ఖిత్తన్తి సువణ్ణపటిమాచేతియపోత్థకావచ్ఛాదకమణిపదుమవట్టాది యం కిఞ్చి న సాదితబ్బమేవ, న చ ఆమసితబ్బం. ఏతేన కతం సేనాసనోపకరణం పన పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. ధమ్మమణ్డపే కతమ్పి పటిజగ్గితుం వట్టతి. లోహితవణ్ణో మణి, **మసారగల్ల**మణి చ సబ్బథా అనామాసో, న చ అధివాసేతబ్బోతి **మహాపచ్చరియం** వుత్తం.

౩౪౬. **సబ్బమావుధభణ్డన్తి** ఖగ్గాది సబ్బం ఆవుధోపకరణం పత్తాదికప్పియపరిక్ఖారమూలత్థాయ దీయమానం సత్థవాణిజాయ అకాతబ్బత్తా న గహేతబ్బం, “ఇమం గణ్హథా”తి దిన్నం భిన్దిత్వా ఖణ్డాఖణ్డికం కత్వా “ఖురాదికప్పియపరిక్ఖారం కారేస్సామీ”తి సాదితుం వట్టతి. సఙ్గామభూమియం మగ్గే పతితఖగ్గాదిం దిస్వా పాసాణేన భిన్దిత్వా “ఖురాదికప్పియభణ్డాని కారేస్సామీ”తి గణ్హితుం వట్టతి. ఉసుసత్తిఆదికం ఫలతో దణ్డం అపనేత్వా కప్పియపరిక్ఖారకారాపనత్థాయ గహేతబ్బం.

జియాతి ధనుగుణో. **చ**-కారేన ఇమిస్సా గాథాయ అవుత్తం అఙ్కుసతోమరాదిం పరహింసోపకరణం సఙ్గణ్హాతి. **ధనుదణ్డకోతి** జియావిరహితో ధనుదణ్డకో. ఇదం పరహింసోపకరణభణ్డాదికం విహారే సమ్మజ్జితబ్బట్ఠానే ఠపితం చే, సామికానం వత్వా తేహి అగ్గహితం చే, అచాలేన్తేన సమ్మజ్జితబ్బం.

జాలఞ్చాతి మచ్ఛజాలపక్ఖిజాలాదిజాలఞ్చ. జాలం దీయమానం ఛత్తవేఠనత్థం, ఆసనచేతియాదిమత్థకే బన్ధనాదిపయోజనే సతి తదత్థఞ్చ గహేతబ్బం. **సరవారణం** నామ ఫలకాదికం అఞ్ఞేహి అత్తనో విజ్ఝనత్థాయ విస్సట్ఠసరనివారణం వినాసనోపరోధకారణం హోతీతి భణ్డమూలత్థం సాదితుం వట్టతి. “దన్తకట్ఠాధారఫలకాది యదిచ్ఛితం కరోమీ”తి ముట్ఠిం అపనేత్వా గహేతుం వట్టతి.

౩౪౭. **చేతియన్తి** ఏత్థ “సువణ్ణచేతియ”న్తి ఇదం “సువణ్ణపటిబిమ్బాదీ”తి అనన్తరం వుత్తత్తా లబ్భతి. సువణ్ణగ్గహణఞ్చుపలక్ఖణన్తి రజతమయఞ్చ గహేతబ్బం. **ఆరకూటకన్తి** సువణ్ణవణ్ణం లోహవిసేసమాహ . ‘‘**అనామాస**’’న్తి ఇదం “అసమ్పటిచ్ఛియం వా”తి ఏతస్స ఉపలక్ఖణం.

౩౪౮. సబ్బం వాదితమితి సమ్బన్ధో. **ఓనహితున్తి** చమ్మవరత్తతన్తీహి బన్ధితుం. **ఓనహాపేతున్తి** తథేవ అఞ్ఞేహి కారాపేతుం. **వాదాపేతున్తి** అఞ్ఞేహి వాదాపేతుం. **వాదేతున్తి** అత్తనా వాదేతుం. **వాదితన్తి** వాదనీయం యథా “కరణీయం కారిత”న్తి, వాదనారహం తురియభణ్డన్తి అత్థో. ఇదఞ్చ ఓనహనాదికిరియాయ కమ్మం.

౩౪౯. **ఉపహారం కరిస్సామాతి** పూజం కరిస్సామ. ఇతి అనుమతిగ్గహణత్థాయ. **వత్తబ్బాతి** తే వత్తారో వత్తబ్బాతి యోజనా.

౩౫౦-౧. **ధుత్తియా ఇత్థియాతి** విపన్నాచారాయ లోళిత్థియా. **సయం ఘుసియమానస్సాతి** భిక్ఖునో పయోగం వినా ఇత్థియా అత్తనావ ఘుసియమానస్స. **కాయేన అవాయమిత్వాతి** తస్సా సరీరసమ్ఫస్సానుభవనత్థం అత్తనో కాయం అచాలేత్వా. **ఫస్సం పటివిజానతోతి** ఫస్సం అనుభవన్తస్స.

అసఞ్చిచ్చాతి ఏత్థ “ఫుసనే”తి పాఠసేసో, “ఇమినా ఉపాయేన ఇమం ఫుసామీ”తి అచేతేత్వా. కిం వుత్తం హోతి? “ఇమినా పత్తపటిగ్గహణాదినా ఉపాయేన ఏతిస్సా సరీరసమ్ఫస్సం అనుభవిస్సామీ”తి అచిన్తేత్వా పత్తథాలకతట్టకపణ్ణపుటభేసజ్జాదిం పటిగ్గణ్హాపేన్తియా హత్థే అత్తనో హత్థేన ఫుసనాదీసు అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి. “అస్సతియా”తి ఇదం పన ఇమినావ సఙ్గహితత్తా ఇధ విసుం న వుత్తం, మాతుగామస్స సరీరే ఫుసనభావం అజానిత్వా అఞ్ఞవిహితో హుత్వా సతిం అనుపట్ఠపేత్వా హత్థపాదపసారణాదీసు ఘుసన్తస్సాతి అత్థో.

అజానన్తస్సాతి దారకాకారం దారికం "మాతుగామో"తి అజానిత్వా కేనచి కరణీయేన ఫుసన్తస్స . **మోక్ఖాధిప్పాయినో చాతి** "మోక్ఖాధిప్పాయో కాయేన వాయమతి, ఫస్సం పటివిజానాతి, అనాపత్తి. మోక్ఖాధిప్పాయో కాయేన వాయమతి, న చ ఫస్సం పటివిజానాతి, అనాపత్తి. మోక్ఖాధిప్పాయో న చ కాయేన వాయమతి, ఫస్సం పటివిజానాతి, అనాపత్తి. మోక్ఖాధిప్పాయో న చ కాయేన వాయమతి, న చ ఫస్సం పటివిజానాతి, అనాపత్తీ"తి (పారా. ౨౮౯) వుత్తమోక్ఖాధిప్పాయవతో చతుబ్బిధస్స పుగ్గలస్సాతి వుత్తం హోతి. "అనాపత్తీ"తి ఇమినా సమ్బన్ధో.

ఇమేసు యో మాతుగామేన ఆలిఙ్గనాదిపయోగేన అజ్ఝోత్థరియమానో తం అత్తనో సరీరతో అపనేత్వా ముఞ్చితుకామో హత్థవాలేన, ముట్ఠిఆదీహి వా పటిపణామనం, పహరణాదికఞ్చ పయోగం కరోతి, అయం **పఠమో పుగ్గలో**. అత్తానమజ్ఝోత్థరితుం ఆగచ్ఛన్తిం ఇత్థిం దిస్వా పహరణాకారాదిసబ్బపయోగం దస్సేత్వా తాసేత్వా అత్తనో సరీరం ఫుసితుం అదేన్తో **దుతియో**. ఇత్థియా అజ్ఝోత్థరిత్వా ఆలిఙ్గితో చోపనరహితం మం "అనత్థికో"తి మన్త్వా "సయమేవ పలాయిస్సతీ"తి, "అచోపనమేవ మోక్ఖోపాయో"తి ఇత్వా నిచ్చలోవ హుత్వా ఫస్సం పటివిజానన్తో **తతియో**. అత్తానం అజ్ఝోత్థరితుమాగచ్ఛన్తిం ఇత్థిం దిస్వా దుతియో వియ తాసేతుం కాయప్పయోగం అకత్వా "అగతే పాతేస్సామి, పహరిత్వా తాసేస్సామీ"తి వా చిన్తేత్వా నిచ్చలోవ హుత్వా తిట్ఠన్తో **చతుత్థో**తి వేదితబ్బో.

౨౮౭. పఠమేనాతి ఏత్థ "పారాజికేనా"తి పాఠసేసో, కాయచిత్తసముట్ఠానన్తి వుత్తం హోతి. ఇధ చిత్తం నామ కాయసంసగ్గరాగసమ్పయుత్తం చిత్తం, సుక్కవిస్సట్ఠిమ్హి మోచేతుకామతాయ సమ్పయుత్తం చిత్తం.

కాయసంసగ్గకథావణ్ణనా.

౨౮౩-౪. దుట్ఠుల్లవాచస్సాదేనాతి దుట్ఠు కుచ్ఛితభావం ఉలతి గచ్ఛతీతి **దుట్ఠుల్లా,** దుట్ఠుల్లా చ సా వాచా చాతి **దుట్ఠుల్లవాచా,** వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గే మేథునధమ్మపటిసంయుత్తా వాచా, యథాహ "దుట్ఠుల్లా నామ వాచా వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గమేథునధమ్మపటిసంయుత్తా వాచా"తి (పారా. ౨౮౫), దుట్ఠుల్లవాచాయ అస్సాదో దుట్ఠుల్లవాచస్సాదో, తథాపవత్తవచీవిఞ్ఞత్తిసముట్ఠాపకచిత్తసమ్పయుత్తా చేతనా, తేన సమ్పయుత్తో రాగో ఇధ సహచరియేన "దుట్ఠుల్లవాచస్సాదో"తి వుత్తో, తేన, దుట్ఠుల్లవాచస్సాదసమ్పయుత్తేన రాగేనాతి అత్థో. ఇమినా "ఓభాసన్తస్సా"తి వక్ఖమానఓభాసనస్స హేతు దస్సితో.

ఇత్థియా ఇత్థిసఞ్ఞినో భిక్ఖునోతి యోజనా. **ఇత్థియా ఇత్థిసఞ్ఞినోతి** "మాతుగామో నామ మనుస్సిత్థీ, న యక్ఖీ, న పేతీ, న తిరచ్ఛానగతా, విఞ్ఞూ పటిబలా సుభాసితదుబ్భాసితం దుట్ఠుల్లాదుట్ఠుల్లం ఆజానితు"న్తి **పదభాజనే** నిద్దిట్ఠసరూపాయ సుభాసితదుబ్భాసితం జానన్తియా మనుస్సిత్థియా ఇత్థిసఞ్ఞినో భిక్ఖునోతి అత్థో. "**ద్విన్నం మగ్గాన**"న్తి ఏతస్స సమ్బన్ధీవసేన "ఇత్థియా"తి ఇదం సామివసేన యోజేతబ్బం, యథావుత్తసరూపస్స మాతుగామస్స వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గన్తి అత్థో. **వణ్ణావణ్ణవసేన చాతి** "వణ్ణం భణతి నామ ద్వే మగ్గే థోమేతి వణ్ణేతి పసంసతి. అవణ్ణం భణతి నామ ద్వే మగ్గే ఖుంసేతి వమ్భేతి గరహతీ"తి నిద్దేసే వుత్తనయేన ఉభో మగ్గే ఉద్దిస్స థోమనగరహణవసేనాతి వుత్తం హోతి.

మేథునస్స యాచనాదయో మేథునయాచనాదయో, తేహి **మేథునయాచనాదీహి,** "యాచతిపి ఆయాచతిపి పుచ్ఛతిపి పటిపుచ్ఛతిపి ఆచిక్ఖతిపి అనుసాసతిపి అక్కోసతిపీ"తి (పారా. ౨౮౫) ఉద్దేసే వుత్తమేథునయాచనాదివసేనాతి వుత్తం

హోతి. ఇమేహి ద్వీహి “ఓభాసన్తస్సా”తి వుత్తఓభాసనా దస్సితా. **ఓభాసన్తస్సా**తి ఉద్దేసయన్తస్స, పకాసేన్తస్సాతి అత్థో. **“విఞ్ఞూ”**న్తి ఇమినా ఓభాసనకిరియాయ కమ్మమాహ, ఇమినా విసేసితబ్బం “మనుస్సిత్థి”న్తి ఇదం పకరణతో లబ్భతి, యథాదస్సితపదభాజనాగతసరూపం విఞ్ఞుం పటిబలం మనుస్సిత్థిన్తి వుత్తం హోతి. **అన్తమసో హత్థముద్దాయపీ**తి ఓభాసనే అన్తిమపరిచ్ఛేదదస్సనం. దుట్ఠుల్లవచనస్సాదభావే సతి యో వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గపటిబద్ధం గుణదోసం వా మేథునధమ్మయాచనాదివసేన వా దుట్ఠుల్లాదుట్ఠుల్లం జానన్తిం మనుస్సిత్థిం హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదేన హత్థముద్దాయపి వదేయ్యాతి అత్థో.

ఇమస్మిం గాథాద్వయే దుట్ఠుల్లవాచస్సాదేన ఇత్థియా ఇత్థిసఞ్ఞినో విఞ్ఞుం తం ఇత్థిం ద్విన్నం మగ్గానం వణ్ణవసేన అన్తమసో హత్థముద్దాయపి ఓభాసన్తస్స భిక్ఖునో గరుకం సియాతి ఏకం వాక్యం, తథా “ద్విన్నం మగ్గానం అవణ్ణవసేనా”తి ఇమినా చ “మేథునయాచనాదీహి”తి ఇమినా చ యోజనాయ వాక్యద్వయన్తి ఏవం యోజనావసేన తీణి వాక్యాని హోన్తి.

తత్థ పఠమవాక్యే **వణ్ణ**వచనేన సఙ్గహితం థోమనాదికథం కథేన్తస్స సఙ్ఘాదిసేసో హోతి. “ఇత్థిలక్ఖణేన సుభలక్ఖణేన సమన్నాగతాసీ”తి ఏత్తకమేవ థోమనత్థం వదతో సఙ్ఘాదిసేసో న హోతి, “తవ వచ్చమగ్గో చ పస్సావమగ్గో చ ఈదిసో సుభో సుసణ్ఠానో, తేన నామ ఈదిసేన ఇత్థిలక్ఖణేన సుభలక్ఖణేన సమన్నాగతాసీ”తి వదన్తస్స హోతి. “వణ్ణేతి, పసంసతీ”తి పదద్వయఞ్చ “థోమేతీ”తి పదస్స పరియాయో.

దుతియవాక్యే **అవణ్ణ**పదసఙ్గహితం ఖుంసనాదిత్తయే **ఖుంసనం** నామ పతోదోపమేహి ఫరుసవచనేహి తుదనం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “ఖుంసేతీతి వాచాపతోదేన ఘట్టేతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౮౫). పతుజ్జతేనేనాతి **“పతోదో”**తిఅగచ్ఛన్తే అస్సాదయో పవత్తేతుం విజ్ఝనకపాచనదణ్డో వుచ్చతి. **వమ్భనం** నామ అపసాదనం. **అపసాదనం** నామ గుణతో పరిహాపనం. యథాహ “వమ్భేతీతి అపసాదేతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౮౫). **గరహా** నామ దోసారోపనం. యథాహ “గరహతీతి దోసం దేతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౮౫). ఇమం ఖుంసనాదిపటిసంయుత్తవచనం వక్ఖమానేసు “సిఖరణీసి, సమ్భిన్నాసి, ఉభతోబ్యఞ్జనాసీ”తి ఇమేసు తీసు పదేసు అఞ్ఞతరేన యోజేత్వా కథేన్తస్సేవ సఙ్ఘాదిసేసో, న ఇతరస్స.

తతియవాక్యే **మేథునయాచనా**దివచనేహి సఙ్గహితం ఆయాచనాదిం కరోన్తస్సాపి సఙ్ఘాదిసేసో. “యాచతి నామ దేహి మే అరహసి మే దాతు”న్తిఆదినా (పారా॰ ౨౮౫) నయేన ఏకేకం పదం “దేహి మే మేథునం ధమ్మ”న్తిఆదివసేన మేథునధమ్మపదేన సహ ఘటేత్వా మేథునధమ్మం యాచన్తస్సేవ హోతి.

“కదా తే మాతా పసీదిస్సతి, కదా తే పితా పసీదిస్సతి, కదా తే దేవతాయో పసీదిస్సన్తి, కదా తే సుఖణో సులయో సుముహుత్తో భవిస్సతీ”తిఆదిఆయాచనపదనిద్దేసే ఏకేకం పదం తత్థేవ ఓసానే వుత్తేన “కదా తే మేథునం ధమ్మం లభిస్సామీ”తి పదేన ఘటేత్వా మేథునం యాచన్తస్సేవ హోతి.

“కథం త్వం సామికస్స దేసి, కథం జారస్స దేసీ”తి (పారా॰ ౨౮౫) పుచ్ఛానిద్దేసవచనేసు చ అఞ్ఞతరం మేథునధమ్మపదేన ఘటేత్వా పుచ్ఛన్తస్సేవ హోతి.

“ఏవం కిర త్వం సామికస్స దేసి, ఏవం జారస్స దేసీ”తి (పారా॰ ౨౮౨) పటిపుచ్ఛానిద్దేసవచనేసు అఞ్ఞతరం మేథునధమ్మపదేన ఘటేత్వా విసేసేత్వా పటిపుచ్ఛన్తస్సేవ హోతి.

“కథం దదమానా సామికస్స పియా హోతీ”తి పుచ్ఛతో మాతుగామస్స “ఏవం దేహి, ఏవం దేన్తీ సామికస్స పియా భవిస్సతి మనాపా చా”తి ఆణత్తివచనే, అనుసాసనివచనే చ ఏసేవ నయో.

౨౮౫. అక్కోసనిద్దేసాగతేసు “అనిమిత్తాసి నిమిత్తమత్తాసి అలోహితాసి ధువలోహితాసి ధువచోళాసి పగ్ఘరన్తీసి సిఖరణీసి ఇత్థిపణ్డకాసి వేపురిసికాసి సమ్భిన్నాసి ఉభతోబ్యఞ్జనాసీ”తి ఏకాదససు పదేసు “సిఖరణీసి సమ్భిన్నాసి ఉభతోబ్యఞ్జనాసీ”తి పదత్తయం పచ్చేకం ఆపత్తికరం, ఇమినా పదత్తయేన సహ పుబ్బే వుత్తాని వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గమేథునధమ్మపదాని తీణి చాతి ఛప్పదానం పచ్చేకం ఆపత్తికరత్తా ఇతో పరాని అనిమిత్తాదీని అట్ఠ పదాని “అనిమిత్తాసి మేథునధమ్మం దేహీ”తిఆదినా నయేన మేథునధమ్మపదేన సహ ఘటేత్వా వుత్తాసేవ ఆపత్తికరానీతి వేదితబ్బాని, “మేథునయాచనాదీహీ”తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దసఙ్గహితేసు “అనిమిత్తాసీ”తిఆదీసు ఏకాదససు అక్కోసపదేసు అన్తోగధత్తేపి కేవలం ఆపత్తికరత్తా గరుతరం పదత్తయం విసుం సఙ్గహేతబ్బన్తి ఞాపేతుమాహ **“సిఖరణీసీ”**తిఆది.

సిఖరణీసీతి ఏత్థ “సిఖరణీ అసీ”తి పదచ్ఛేదో. “అసీ”తి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **తు**-సద్దో కేవలయుత్తమ్పి ఆపత్తికరం హోతీతి విసేసం జోతేతి. కేవలేనాపి అక్కోసవచనేనాతి యోజనా. **సిఖరణీసీ**తి బహి నిక్ఖన్తఆణిమంసా భవసి. **సమ్భిన్నాసీ**తి మిస్సీభూతవచ్చమగ్గపస్సావమగ్గా. **ఉభతోబ్యఞ్జనాసీ**తి ఇత్థినిమిత్తేన, పురిసనిమిత్తేన చాతి ఉభతోబ్యఞ్జనేహి సమన్నాగతా. “అయం ఇత్థీ, అయం పురిసో”తి బ్యఞ్జయతీతి **బ్యఞ్జనం,** ముత్తకరణాని. **సుణన్తియా**తి ఏత్థ “విఞ్ఞుమనుస్సిత్థియా”తి అధికారతో లబ్భతి, ఇమినా అక్కోసితబ్బవత్థు దస్సితం హోతి. భాసితం **సుణన్తియా** సుభాసితదుబ్భాసితం జానన్తియా మనుస్సిత్థియా విసయే పవత్తఅక్కోసవచనేన సఙ్ఘాదిసేసో హోతీతి అత్థో.

౨౮౬. పునప్పునం ఓభాసన్తస్స వాచానం గణనాయ గరుకా సియున్తి యోజనా. ఏత్థ “ఏకం ఇత్థి”న్తి అజ్ఝాహరితబ్బం. ఏకవాచాయ బహూ ఓభాసన్తస్స చ ఇత్థీనం గణనాయ గరుకా సియున్తి యోజనా. ఏత్థాపి “ఇత్థియోపీ”తి లబ్భతి.

౨౮౭. సా చే నప్పటిజానాతీతి ఏత్థ “యం సుణన్తిం మనుస్సిత్థిం ద్విన్నం మగ్గానం వణ్ణావణ్ణవసేన ఓభాసతి, సా చే న పటిజానాతీ”తి సామత్థియా లబ్భమానం ఆదాయ యోజేతబ్బం. అత్తనో భాసితం దుట్ఠుల్లం వుత్తసమనన్తరమేవ అత్థవసేన సచే న జానాతీతి అత్థో. **తస్సా**తి తస్స దుట్ఠుల్లభాసితభిక్ఖుస్స. ఉబ్భజాణుం, అధక్ఖకం వా ఆదిస్స భణనే చాపి తస్స థుల్లచ్చయం సియాతి యోజనా. **భణనే**తి ద్విన్నం మగ్గానం వణ్ణాదికథనే, “భణతో”తిపి లిఖన్తి, భణన్తస్స, భణనహేతూతి అత్థో. హేతుమ్హి అయమన్తపచ్చయో “అసమ్బుధ”న్తిఆదీసు (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.గన్థారమ్భకథా) వియ. **ఉబ్భజాణు**న్తి జాణుతో ఉద్ధం. **అక్ఖక**న్తి అక్ఖకతో హేట్ఠా.

౨౮౮. ఉబ్భక్ఖకన్తి అక్ఖకతో ఉద్ధం. **అధోజాణుమణ్డల**న్తి జాణుమణ్డలతో అధో. **ఉద్దిస**న్తి ఉద్దిస్స. “ఉద్దిస్సుబ్భక్ఖం వా తథా, అధోజాణుమణ్డల”న్తి చ లిఖన్తి, సో పాఠో సున్దరో. వణ్ణాదిభణనే దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. “విఞ్ఞుమనుస్సిత్థియా”తి అధికారతో లబ్భతి. **కాయపటిబద్ధే వణ్ణాదిభణనే దుక్కట**న్తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గా సఙ్ఘాదిసేసక్ఖేత్తం, అధక్ఖకం ఉబ్భజాణుమణ్డలం థుల్లచ్చయక్ఖేత్తం, ఉద్ధక్ఖకం అధోజాణుమణ్డలం దుక్కటక్ఖేత్తన్తి ఇమేసు తీసు ఖేత్తేసు అక్ఖకఞ్చేవ

జాణుమణ్డలఞ్చ థుల్లచ్చయదుక్కటానం ద్విన్నం అవధిభూతం కత్థ సఙ్గయ్హతీతి? దుక్కటక్ఖేత్తేయేవ సఙ్గయ్హతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "అక్ఖకం, పన జాణుమణ్డలఞ్చ ఏత్థేవ దుక్కటక్ఖేత్తే సఙ్గహం గచ్ఛతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౮౬).

౩౭౯. పణ్డకే యక్ఖిపేతీసు ద్విన్నం మగ్గానం వణ్ణాదిభణనే **తస్స** భణన్తస్స థుల్లచ్చయం భవేతి అధికారవసేన ఆగతపదేహి సహ యోజేతబ్బం. **పణ్డకాదీసూతి ఆది**-సద్దేన యక్ఖిపేతీనం గహణం.

౩౮౦. ఉబ్భక్ఖక...పే॰... అయం నయోతి "పణ్డకాదీసూ"తి ఇమినా యోజేతబ్బం. **అయం నయోతి** "దుక్కటమేవ హోతీ"తి వుత్తో నయో. **సబ్బత్థాతి** సఙ్ఘాదిసేసథుల్లచ్చయదుక్కటక్ఖేత్తవసేన సబ్బేసు ఖేత్తేసు.

౩౮౧. అత్థపురేక్ఖారో హుత్వా ఓభాసతోపి అనాపత్తీతి యోజనా. మాతుగామానం "అనిమిత్తాసీ"తిఆదీసు పదేసు అత్థకథనం పురేక్ఖత్వా "అనిమిత్తాసీ"తిఆదిపదం భణన్తస్స వా మాతుగామేహి సహ అట్ఠకథం సజ్ఝాయన్తానం వా అనాపత్తీతి అత్థో. ధమ్మపురేక్ఖారో హుత్వా ఓభాసతో అనాపత్తీతి యోజనా. పాళిధమ్మం వాచేన్తస్స వా తాసం సుణన్తీనం సజ్ఝాయనం వా పురేక్ఖత్వా "అనిమిత్తాసీ"తిఆదీసు పదేసు యం కిఞ్చి పబ్బజితస్స వా ఇతరస్స వా మాతుగామస్స కథేన్తస్స అనాపత్తీతి. **పురేక్ఖత్వానుసాసనిన్తి** "ఇదాని అనిమిత్తాసి...పే॰... ఉభతోబ్యఞ్జనాసి, అప్పమాదం దాని కరేయ్యాసి, యథా ఆయతిమ్పి ఏవరూపా నాహోసీ"తి అనుసాసనిం పురేక్ఖత్వా.

౩౮౨. ఉమ్మత్తకాదీనన్తి పిత్తుమ్మత్తకయక్ఖుమ్మత్తకవసేన ద్విన్నం ఉమ్మత్తకానఞ్చ **ఆది**-సద్దసఙ్గహితస్స ఇమస్మిం ఆదికమ్మికస్స ఉదాయిత్థేరస్స చ అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి. "ఇదం సిక్ఖాపదం తిసముట్ఠానం కాయచిత్తతో చ వాచాచిత్తతో చ కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్త"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౮౭) **అట్ఠకథాయం** వుత్తపకిణ్ణకవినిచ్ఛయం దస్సేతి "**సముట్ఠానాదయో...పే॰... తుల్యావా**"తి. వేదనాయ అదిన్నాదానేన అసమత్తా "**వేదనేత్థ ద్విధా మతా**"తి ఆహ, సుఖోపేక్ఖావేదనావసేన ద్విధా మతాతి అత్థో.

దుట్ఠుల్లవాచాకథావణ్ణనా.

౩౮౩. కామపారిచరియాయాతి మేథునధమ్మసఙ్ఖాతేన కామేన పారిచరియాయ, మేథునధమ్మేన పారిచరియాయాతి అత్థో. అథ వా కామితా పత్థితాతి **కామా,** మేథునరాగవసేన పత్థితాతి అత్థో, కామా చ సా పారిచరియా చాతి కామపారిచరియా, తస్సా **కామపారిచరియాయాతి**పి గహేతబ్బం, మేథునరాగచిత్తేన అభిపత్థితపారిచరియాయాతిఅత్థో. "వణ్ణం భాసతో"తి ఇమినా సమ్బన్ధో, "ఏతదగ్గం భగిని పారిచరియానం యా మాదిసం సీలవన్తం కల్యాణధమ్మం బ్రహ్మచారిం ఏతేన ధమ్మేన పరిచరేయ్యా"తి అత్తనో మేథునధమ్మేన పారిచరియాయ గుణం ఆనిసంసం కథేన్తస్సాతి వుత్తం హోతి. **తస్మింయేవ ఖణేతి** తస్మిం భణితక్ఖణేయేవ. **సా చే జానాతీతి** యం ఉద్దిస్స అభాసి, సచే సా వచనసమనన్తరమేవ జానాతి.

౩౮౪. సా మనుస్సిత్థీ నో జానాతి చే, తస్స థుల్లచ్చయన్తి సమ్బన్ధో. **యక్ఖిపేతిదేవీసు** జానన్తీసు, పణ్డకే చ జానన్తే అత్తకామపారిచరియాయ వణ్ణం భాసతో **తస్స** భిక్ఖునో థుల్లచ్చయం హోతీతి యోజనా. **సేసేతి** పురిసతిరచ్ఛానగతవిసయే, యక్ఖిఆదీనం అజాననవిసయే చ అత్తకామపారిచరియాయ వణ్ణం భాసతో తస్స ఆపత్తి దుక్కటం హోతీతి యోజనా.

౩౬౫. **చీవరాదీహీ**తి చీవరపిణ్డపాతాదీహి. **వత్థుకామేహీ**తి తణ్హాయ వత్థుభావేన వత్థూ చ కామితత్తా కామాతి చ సఙ్ఖాతేహి పచ్చయేహి.

౩౬౬. రాగో ఏవ **రాగతా**. ''**రాగితా**''తి వా పాఠో, రాగో అస్స అత్థీతి రాగీ, తస్స భావో **రాగితా,** అత్తకామపారిచరియాయ రాగోతి అత్థో. **ఓభాసో**తి అత్తకామపారిచరియాయ గుణభణనం. **తేన రాగేనా**తి కామపారిచరియాయ రాగేన. **ఖణే తస్మి**న్తి భణితక్ఖణే. **విజాననన్**తి యం మనుస్సిత్థిం ఉద్దిస్స అత్తకామపారిచరియాయ వణ్ణం భణతి, తాయ తస్స వచనత్థస్స విజాననన్తి వుత్తం హోతి.

౩౬౭. **పఞ్చఙ్గానీ**తి మనుస్సిత్థితా, తంసఞ్ఞితా, పారిచరియాయ రాగితా, తేన రాగేన ఓభాసనం, ఖణే తస్మిం విజాననన్తి ఇమాని **ఏత్థ** అత్తకామపారిచరియసిక్ఖాపదే పఞ్చ అఙ్గాని , పఞ్చ ఆపత్తికారణానీతి అత్థో. **అస్సా**తి అత్తకామపారిచరియసిక్ఖాపదస్స.

అత్తకామపారిచరియకథావణ్ణనా.

౩౬౮. "పటిగ్గణ్హాతీ"తిఆదికిరియాత్తయోపాదానసామత్థియేన తిక్ఖత్తుం పటిపాదనకం "యో భిక్ఖూ"తి చ "గరు హోతీ"తి పదసామత్థియేన "తస్సా"తి చ లబ్భమానత్తా తివిధేహి సహ "యో భిక్ఖు పురిసస్స సన్దేసం పటిగ్గణ్హాతి, వీమంసతి పచ్చాహరతి చే, తస్స గరు హోతీ"తి ఏకం వాక్యం హోతి. ఏవం "ఇత్థియాపి వా"తి ఇమినా యోజనాయపి ఏకం వాక్యం హోతీతి ఇమిస్సా గాథాయ వాక్యద్వయం యుజ్జతి.

ఇధ సన్దేసక్కమఞ్చ యోజనాక్కమఞ్చ జాననత్థం పఠమం తావ ఇత్థీనఞ్చ భరియానఞ్చ పభేదో చ సరూపఞ్చ విభావీయతి – తేసు **ఇత్థియో** దసవిధా హోన్తి. యథాహ **పదభాజనే** "దస ఇత్థియో మాతురక్ఖితా పితురక్ఖితా మాతాపితురక్ఖితా భాతురక్ఖితా భగినిరక్ఖితా ఞాతిరక్ఖితా గోత్తరక్ఖితా ధమ్మరక్ఖితా సారక్ఖా సపరిదణ్డా"తి. **భరియా చ** దసవిధా హోన్తి. యథాహ **పదభాజనే** "దస భరియాయో ధనక్కీతా ఛన్దవాసినీ భోగవాసినీ ఓదపత్తకినీ ఓభటచుమ్బటా దాసీ చ భరియా చ కమ్మకారీ చ భరియా చ ధజాహటా ముహుత్తికా"తి (పారా॰ ౩౦౩). ఇమాసం పభేదో చ సరూపాని చ సఙ్ఖేపతో ఏవం వేదితబ్బాని –

పురిసేహి సహ యథా సంవాసం న కరోతి, ఏవం మాతరా రక్ఖితా **మాతురక్ఖితా**. యథాహ "మాతురక్ఖితా నామ మాతా రక్ఖతి గోపేతి ఇస్సరియం కారేతి వసం వత్తేతీ"తి. **పితురక్ఖితాదీ**సుపి ఏసేవ నయో. తత్థ యస్మిం కోణ్డఞ్ఞాదిగోత్తే జాతా, తస్మింయేవ గోత్తే జాతేహి రక్ఖితా **గోత్తరక్ఖితా**. యథాహ "గోత్తరక్ఖితా నామ సగోత్తా రక్ఖన్తీ"తిఆది. ఏకం సత్థారం ఉద్దిస్స పబ్బజితేహి వా ఏకగణపరియాపన్నేహి వా రక్ఖితా **ధమ్మరక్ఖితా** నామ. యథాహ "ధమ్మరక్ఖితా నామ సహధమ్మికా రక్ఖన్తీ"తిఆది (పారా॰ ౩౦౪). **సారక్ఖా** నామ "గబ్భేపి పరిగ్గహితా హోతి 'మయ్హం ఏసా'తి అన్తమసో మాలాగుళపరిక్ఖిత్తాపీ"తి **పాళియం** వుత్తసరూపా. **సపరిదణ్డా** నామ "కేహిచి దణ్డో ఠపితో హోతి 'యో ఇత్థన్నామం ఇత్థిం గచ్ఛతి, తస్స ఏత్తకో దణ్డో'"తి వుత్తసరూపాతి అయం దసన్నం ఇత్థీనం సరూపసఙ్ఖేపో. ఇమాసు దససు సారక్ఖసపరిదణ్డానం ద్విన్నం పరపురిససేవాయం మిచ్ఛాచారో హోతి, ఇతరాసం న హోతి. ఇమా దసపి పఞ్చసీలం రక్ఖన్తేహి అగమనీయా.

దససు భరియాసు “ధనక్కీతా నామ ధనేన కిణిత్వా వాసేతీ”తి వుత్తత్తా భరియభావాయ అప్పకం వా బహుం వా ధనం దత్వా గహితా **ధనక్కీతా** నామ. “ఛన్దవాసినీ నామ పియో పియం వాసేతీ”తి వుత్తత్తా అత్తరుచియా సంవసితేన పురిసేన సమ్పటిచ్ఛితా **ఛన్దవాసినీ** నామ. “భోగవాసినీ నామ భోగం దత్వా వాసేతీ”తి వుత్తత్తా ఉదుక్ఖలముసలాదిగేహోపకరణం లభిత్వా భరియభావం గచ్ఛన్తీ జనపదిత్థీ **భోగవాసినీ** నామ. “పటవాసినీ నామ పటం దత్వా వాసేతీ”తి వుత్తత్తా నివాసనమత్తం వా పారుపనమత్తం వా లద్ధా భరియభావం గచ్ఛన్తీ దలిద్దిత్థీ **పటవాసినీ** నామ. **ఓదపత్తకినీ** నామ “ఉదకపత్తం ఆమసిత్వా వాసేతీ”తి (పారా. ౩౦౪) వుత్తత్తా “ఇదం ఉదకం వియ సంసట్ఠా అభేజ్జా హోథా”తి వత్వా ఏకస్మిం ఉదకపత్తే పురిసేన సద్ధిం హత్థం ఓతారేత్వా భరియభావం నీతో మాతుగామో వుచ్చతి. “ఓభటచుమ్బటా నామ చుమ్బటం ఓరోపేత్వా వాసేతీ”తి (పారా. ౩౦౪) వుత్తత్తా సీసతో చుమ్బటం ఓరోపేత్వా భరియభావముపనీతా కట్ఠహారికాదిఇత్థీ **ఓభటచుమ్బటా** నామ. **దాసీ చ భరియా చ** నామ “దాసీ చేవ హోతి భరియా చా”తి (పారా. ౩౦౪) వుత్తత్తా భరియం కత్వా వాసితా “తస్సేవ దాసీ చ భరియా చా”తి వుత్తా. **కమ్మకారీ చ భరియా చ** నామ “కమ్మకారీ చేవ హోతి భరియా చా”తి (పారా. ౩౦౪) వుత్తత్తా పధానిత్థినిరపేక్ఖేన కుటుమ్బకిచ్చం కారేత్వా భరియభావం నీతా భరియా కతకమ్మా “కమ్మకారీ చ భరియా చా”తి వుత్తా. “ధజాహటా నామ కరమరానీతా వుచ్చతీ”తి (పారా. ౩౦౪) వుత్తత్తా ధజం ఉస్సాపేత్వా గచ్ఛన్తియా మహాసేనాయ సద్ధిం గన్త్వా పరవిసయం విలుమ్పన్తేన పచ్ఛిన్దిత్వా ఆనేత్వా భరియభావముపనీతా ఇత్థీ **ధజాహటా** నామ. “ముహుత్తికా నామ తఙ్ఖణికా వుచ్చతీ”తి (పారా. ౩౦౪) వుత్తత్తా అచిరకాలం సంవాసత్థాయ గహితా ఇత్థీ **ముహుత్తికా** నామాతి అయం దసన్నం భరియానం సరూపసఙ్ఖేపో. యథావుత్తాసు దససు ఇత్థీసు అఞ్ఞతరం దసన్నం భరియానం అఞ్ఞతరట్ఠానే ఠపనత్థమధిప్పేతభావం వత్తుం పురిసేన “గచ్ఛ భన్తే ఇత్థన్నామం మాతురక్ఖితం బ్రూహి ‘హోహి కిర ఇత్థన్నామస్స భరియా ధనక్కీతా’తి”ఆదినా నయేన దిన్నసన్దేసం “సాధు ఉపాసకా”తిఆదినా నయేన వచీభేదం కత్వా వా సీసకమ్పనాదివసేన వా పటిగ్గణ్హాతీతి ఆహ **“పటిగ్గణ్హాతి సన్దేసం పురిసస్సా”**తి.

ఏత్థ **పురిసస్సా**తి ఉపలక్ఖణత్తా “పురిసస్స మాతా భిక్ఖుం పహిణతీ”తిఆదినా (పారా. ౩౨౧) నయేన **పాళియం** వుత్తపురిసస్స మాతాపితుఆదయో చ గహేతబ్బా. **వీమంసతీ**తి ఏవం పటిగ్గహితసాసనం తస్సాయేవ ఏకంసేన అవిరాధేత్వా వదన్తస్స మాతాపితుఆదీనమఞ్ఞతరస్స వా ఆరోచేతీతి అత్థో. ఏత్థాపి **వీమంసతీ**తి ఉపలక్ఖణత్తా “పటిగ్గణ్హాతి అన్తేవాసిం వీమంసాపేత్వా అత్తనా పచ్చాహరతి, ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్సా”తి (పారా. ౩౩౮) వుత్తత్తా వీమంసాపేతీతిపి గహేతబ్బం. **పచ్చాహరతీ**తి తథా ఆహటం సాసనం సుత్వా తస్సా ఇత్థియా సమ్పటిచ్ఛితే చ అసమ్పటిచ్ఛితే చ లజ్జాయ తుణ్హీభూతాయ చ తం పవత్తిం పచ్చాహరిత్వా ఆచిక్ఖతీతి వుత్తం హోతి. ఇధాపి **పచ్చాహరతీ**తి ఉపలక్ఖణత్తా “పటిగ్గణ్హాతి వీమంసతి అన్తేవాసిం పచ్చాహరాపేతి, ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్సా”తి (పారా. ౩౩౮) వుత్తత్తా పచ్చాహరాపేతీతి చ గహేతబ్బం.

“ఇత్థియాపి వా”తి ఇమినా యోజేత్వా గహితదుతియవాక్యే చ ఏవమేవ అత్థో వత్తబ్బో. తత్థ సన్దేసక్కమో పన “మాతురక్ఖితా భిక్ఖుం పహిణతి ‘గచ్ఛ భన్తే ఇత్థన్నామం బ్రూహి ‘హోమి ఇత్థన్నామస్స భరియా ధనక్కీతా’తి”ఆదిపాళినయేన (పారా. ౩౩౦) దట్ఠబ్బో. ఏత్థాపి “వీమంసాపేతి పచ్చాహరాపేతీ”తి ఇదఞ్చ వుత్తనయేనేవ గహేతబ్బం. ఇమినా నియామేన దసన్నం ఇత్థీనం నామం విసుం విసుం వత్వా దసన్నం భరియానం అఞ్ఞతరత్థాయ దీయమానసన్దేసక్కమో యోజేతబ్బో. ఇధాపి **ఇత్థియాపి వా**తి ఉపలక్ఖణత్తా “మాతురక్ఖితాయ మాతా భిక్ఖుం పహిణతి ‘గచ్ఛ భన్తే ఇత్థన్నామం బ్రూహి ‘హోతు

ఇత్థన్నామస్స భరియా ధనక్కీతా"తిఆదిపాళివసేన (పారా. ౩౨౪) ఇత్థియా మాతుపితుఆదీనఞ్చ సన్దేసక్కమో యోజేతబ్బో.

౩౭౦. తం పవత్తిం. **సఞ్చరిత్తా** సఞ్చరణహేతు. **న ముచ్చతీ**తి ఇత్థిపురిసానం అన్తరే సాసనం పటిగ్గహేత్వా సఞ్చరణహేతు ఆపజ్జితబ్బసఙ్ఘాదిసేసతో న ముచ్చతీతి అత్థో.

౩౭౧. అఞ్ఞం వాతి మాతాపితురక్ఖితాదీసు అఞ్ఞతరం వా. "**భాసతో**"తి లిఖన్తి. "పేసితో"తి ఇమినా విరుద్ధత్తా తం పహాయ "భాసతీ"తి పాఠో గహేతబ్బో. పాఠసేసో వా కాతబ్బో. "యో అఞ్ఞం భాసతి చే, తస్స భాసతోతి యోజనా"తి **నిస్సన్దేహే** వుత్తం. "మాతరా రక్ఖితం ఇత్థిం 'గచ్ఛ బ్రూహీ'తి యో పేసితో హోతి, తస్స పితురక్ఖితం వా అఞ్ఞం వా భాసతో విసఙ్కేతోవా"తి, "మాతరా...పే.... బ్రూహీ'తి పేసితో హుత్వా పితురక్ఖితం వా అఞ్ఞం వా భాసతో విసఙ్కేతోవా"తి యోజనా యుత్తతరాతి అమ్హాకం ఖన్తి.

౩౭౨. పటిగ్గణ్హనతాదీహీతి పటిగ్గణ్హనమేవ పటిగ్గణ్హనతా. **ఆది**-సద్దేన వీమంసనపచ్చాహరణాని గహితాని. **సఞ్చరిత్తే**తి సఞ్చరణే. **సమాపన్నే**తి గతే సతి. **గరుకాపత్తిమాదిసే**తి ఏత్థ "తస్సా"తి సేసో. **ఆదిసే**తి కథేయ్య.

౩౭౩. ద్వీహి థుల్లచ్చయం వుత్తన్తి ఏత్థ ద్వీహి ద్వీహి అఙ్గేహి సఞ్చరిత్తే సమాపన్నే థుల్లచ్చయం వుత్తన్తి గహేతబ్బం. "పటిగ్గణ్హాతి వీమంసతి న పచ్చాహరతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. పటిగ్గణ్హాతి న వీమంసతి పచ్చాహరతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. న పటిగ్గణ్హాతి వీమంసతి పచ్చాహరతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి (పారా. ౩౩౮) ద్వీహి ద్వీహి అఙ్గేహి థుల్లచ్చయం వుత్తన్తి అత్థో. **పణ్డకాదీసూ**తి పణ్డకయక్ఖిపేతీసు. **తీహిపి** అఙ్గేహి సఞ్చరిత్తే సమాపన్నే థుల్లచ్చయం వుత్తన్తి యోజనా.

ఏకేనేవాతి ఏకేనేవ అఙ్గేన. **సబ్బత్థా**తి మాతురక్ఖితాదీసు సబ్బమాతుగామేసు చ **వినీతవత్థుమ్హి** "తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరో పురిసో అఞ్ఞతరం భిక్ఖుం ఆణాపేసి 'గచ్ఛ భన్తే ఇత్థన్నామం ఇత్థిం వీమంసా'తి. సో గన్త్వా మనుస్సే పుచ్ఛి 'కహం ఇత్థన్నామా'తి. సుత్తా భన్తేతి...పే.... మతా భన్తేతి. నిక్ఖన్తా భన్తేతి. అనిత్థీ భన్తేతి. ఇత్థిపణ్డకా భన్తేతి. తస్స కుక్కుచ్చం అహోసి. అనాపత్తి భిక్ఖు సఙ్ఘాదిసేసస్స, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పారా. ౩౪౧) ఆగతాసు సుత్తాదీసు పఞ్చసు చ.

౩౭౪. అనాపత్తి పకాసితాతి చేతియాదీసు కత్తబ్బం నిస్సాయ ఇత్థియా పురిసస్స, పురిసేన చ ఇత్థియా దిన్నసాసనం పటిగ్గహేత్వా వీమంసిత్వా పచ్చాహరిత్వా ఆరోచేన్తస్స అనాపత్తిభావో "అనాపత్తి సఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా గిలానస్స వా కరణీయేన గచ్ఛతి, ఉమ్మత్తకస్స ఆదికమ్మికస్సా"తి (పారా. ౩౪౦) **పాళియం** వుత్తాతి అత్థో.

౩౭౫. తథా తస్సాతి మనుస్సజాతికాయ తస్సా. **ననాలంవచనీయతా**తి "మమాయ"న్తి వా నిగ్గహపగ్గహే వా నిరాసఙ్కం వత్తుం నాహరతీతి **అలంవచనీయా,** అస్సామికా, సా హి కేనచి "మయ్హం ఏసా"తి వత్తుం వా నిరాసఙ్కేన నిగ్గహపగ్గహవచనం వా వత్తుం అసక్కుణేయ్యా, అలంవచనీయా న భవతీతి **నాలంవచనీయా,** సస్సామికా, సా హి సామికేన తథా కాతుం సక్కుణేయ్యాతి **నాలంవచనీయా,** నాలంవచనీయా న భవతీతి **ననాలంవచనీయా,** అలంవచనీయపదేన వుత్తా అస్సామికా ఏవ, పటిసేధా ద్వే పకతిమత్థం గమయన్తీతి, ననాలంవచనీయాయ భావో ననాలంవచనీయతా, నిరాసఙ్కేన

అవచనీయతా అస్సామికభావోతి వుత్తం హోతి. సఞ్చరిత్తవసేన భిక్ఖునా వచనీయా న హోతీతి వా “అలంవచనీయా”తిపి గహేతబ్బమేవ. **పటిగ్గణ్హనతాదీనం వసాతి** ఏత్థ చకారో లుత్తనిద్దిట్ఠో. తతో పటిగ్గణ్హనవీమంసనపచ్చాహరణసఙ్ఖాతానం తిణ్ణం అఙ్గానం వసేన చ పుబ్బే వుత్తమనుస్సిత్థితా ననాలంవచనీయతాతి వుత్తానం ద్విన్నం అఙ్గానం వసేన చ ఇదం సిక్ఖాపదం ఆపత్తికారణేహి పఞ్చహి అఙ్గేహి యుత్తన్తి అత్థో.

౩౭౬. ఇదం సఞ్చరిత్తసిక్ఖాపదం. అథ వా లిఙ్గవిపల్లాసేన చ అయం సఙ్ఘాదిసేసోతి గహేతబ్బో. కాయతో, వాచతో, కాయవాచతో, కాయచిత్తతో, వాచాచిత్తతో, కాయవాచాచిత్తతో వా ఉప్పజ్జనతో **ఛసముట్ఠానం**. తతో ఏవ **అచిత్తకముదీరితం**. మిస్సకసముట్ఠానఙ్హి అచిత్తకం. అవసేసచిత్తేసుపి యస్మిం చిత్తే అసతి అచిత్తకం నామ హోతి, తం దస్సేతుమాహ ‘‘**అలంవచనియత్తం వా**’’తిఆది. గాథాబన్ధవసేన రస్సో, “అలంవచనీయత్త”న్తి గహేతబ్బం. యో సన్దేసం పేసేతి, తస్మిం పటిబద్ధభావన్తి అత్థో. **పణ్ణత్తిం వాతి** సఞ్చరిత్తసిక్ఖాపదసఙ్ఖాతం పణ్ణత్తిం వా అజానతో అచిత్తకముదీరితన్తి సమ్బన్ధో.

౩౭౭. సాసనన్తి మాతుగామస్స, పురిసస్స వా సాసనం. **కాయవికారేనాతి** సీసకమ్పనాదినా కాయవికారేన. **గహేత్వాతి** పటిగ్గహేత్వా. **తం ఉపగమ్మాతి** పటిగ్గహితసాసనం యస్స వత్తబ్బం హోతి, తం మాతుగామం, పురిసం వా ఉపగమ్మ. **వీమంసిత్వాతి** తం కిచ్చం తీరేత్వా. **హరన్తస్సాతి** పచ్చాహరన్తస్స. **కాయతో సియాతి** వచీభేదం వినా పటిగ్గహణాదీనం కాయేనేవ కతత్తా కాయసముట్ఠానతోవ సఙ్ఘాదిసేసో హోతీతి అత్థో.

౩౭౮. ఇత్థియా వచనం సుత్వాతి యోజనా. **యథా నిసిన్నోవాతి** పకతియా నిసిన్నట్ఠానేయేవ నిసిన్నో. **తం** వచనం. **తత్థేవాగతస్సేవాతి** యత్థ నిసిన్నో ఇత్థియా సాసనం పటిగ్గణ్హి, తమేవ ఆసనం అవిజహిత్వా అత్తనా నిసిన్నట్ఠానమేవ ఆగతస్స సన్నిసితబ్బపురిసస్సేవ, ఏత్థ “ఆరోచేత్వా”తి పాఠసేసో. పున ‘‘**ఆరోచేన్తస్సా**’’తి ఇదం తత్థేవాగతాయ తస్సా ఏవ ఇత్థియా ఏవం యోజేతబ్బం. సాసనం దత్వా గన్త్వా పున తత్థేవ ఆగతస్స మాతుగామస్సేవ ఞాతమనన్తరం కాయికకిరియం వినా వచనేనేవ ఆరోచేన్తస్సాతి అత్థో. ఇదం ఇత్థియా సాసనం పటిగ్గహణాదివసేన వుత్తం.

అథ వా పురిసస్స వచనం సుత్వా యథానిసిన్నోవ తం వచనం ఇత్థియా ఆరోచేత్వా పున తత్థేవాగతస్సేవ పురిసస్స ఆరోచేన్తస్సాతి ఏవం పురిససన్దేసం పటిగ్గహణాదివసేనాపి యోజనా కాతబ్బా. ఏత్థ చ **తత్థేవాగతస్సాతి** ఉపలక్ఖణం. సాసనవచనమత్తేనేవ పటిగ్గహేత్వా, కిచ్చన్తరేన గన్త్వా వా యదిచ్ఛావసేన దిట్ఠట్ఠానే వా వత్వా పునపి తత్థేవ దిట్ఠట్ఠానే పున ఆరోచేన్తస్స చ వచనేనేవ సముట్ఠానభావో వేదితబ్బో.

౩౭౯. “అలం...పే.... అజానతో”తి అచిత్తకత్తకారణం వుత్తమేవ, కస్మా పున “అజానన్తస్స పణ్ణత్తి”న్తి వుత్తన్తి చే? తదుభయస్సాపి విసుం కారణాభావం విఞ్ఞాపేతుం వుత్తన్తి వేదితబ్బం. **నం విధిన్తి** సాసనం పటిగ్గహేత్వా ఆహరిత్వా ఆరోచేత్వా పచ్చాహరిత్వా ఆరోచనసఙ్ఖాతం విధానం. **అరహతోపీతి** ఖీణాసవస్సపి, సేఖపుథుజ్జనానం పగేవాతి అయమత్థో సమ్భావనత్థేన **అపి**-సద్దేన జోతితో.

౩౮౦. జానిత్వాతి అలంవచనీయభావం వా పణ్ణత్తిం వా ఉభయమేవ వా జానిత్వా. **తథాతి** కాయవాచతో కరోన్తస్సాతి ఇమినా యోజేతబ్బం. **సచిత్తకేహీతి** యథావుత్తచిత్తేన సచిత్తకేహి. **తేహేవాతి** కాయాదీహి తేహి ఏవ, ‘‘**తీహేవా**’’తిపి పాఠో.

సఞ్చరిత్తకథావణ్ణనా.

౩౮౧-౨. సయంయాచితకేహేవాతి ఏత్థ "ఉపకరణేహీ"తి పాఠసేసో, "పురిసం దేథా"తిఆదినా నయేన అత్తనావ యాచిత్వా గహితేహి ఉపకరణేహేవాతి అత్థో. యథాహ "సఞ్ఞాచికా నామ సయం యాచిత్వా పురిసమ్పి పురిసత్తకరమ్పి గోణమ్పి సకటమ్పి వాసిమ్పి పరసుమ్పి కుఠారిమ్పి కుదాలమ్పి నిఖాదనమ్పీ"తి . ఏత్థ ఏవ-కారేన అయాచితం నివత్తేతి. తేన అస్సామికన్తి దీపితం హోతి. "**కుటిక**"న్తి ఇమినా "కుటి నామ ఉల్లిత్తా వా హోతి అవలిత్తా వా ఉల్లిత్తావలిత్తా వా"తి (పారా. ౩౪౯) వుత్తత్తా భూమితో పట్ఠాయ భిత్తిచ్ఛదనాని పటిచ్ఛాదేత్వా మత్తికాయ వా సుధాయ వా ద్వారవాతపానాదిఅలేపోకాసం ఠపేత్వా అన్తో లిత్తభావేన ఉల్లిత్తానామకం వా తథా బహి లిత్తభావేన అవలిత్తానామకం వా అన్తో చ బహి చ లిత్తభావేన ఉల్లిత్తావలిత్తానామకం వా కుటిన్తి వుత్తం హోతి.

అప్పమాణికన్తి "తత్రిదం పమాణం, దీఘసో ద్వాదసవిదత్థియో సుగతవిదత్థియా, తిరియం సత్తన్తరా"తి (పారా. ౩౪౮) దీఘపుథులానం వుత్తప్పమాణేన అతిరేకత్తా అప్పమాణికన్తి అత్థో.

ఏత్థ చ తిలక్ఖణం పటివిజ్ఝిత్వా తీణి కిలేసమూలాని ఉప్పాటేత్వా కాలత్తయవత్త సబ్బధమ్మే పటివిజ్ఝిత్వా తిభువనేకపటిసరణభూతస్స భగవతో ధమ్మరాజస్స అఙ్గులం పమాణమజ్ఝిమపురిసస్స అఙ్గులతో తివఙ్గులం హోతి, ఏకా విదత్థి తిస్సో విదత్థియో హోన్తి, ఏకం రతనం తీణి రతనాని హోన్తీతి ఏవం నియమితా సుగతవిదత్థి చ వడ్ఢకిరతనేన దియడ్ఢరతనప్పమాణా హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "సుగతవిదత్థి నామ ఇదాని మజ్ఝిమస్స పురిసస్స తిస్సో విదత్థియో వడ్ఢకిహత్థేన దియడ్ఢో హత్థో హోతీ"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౩౪౮-౩౪౯). తస్మా సుగతవిదత్థియా ద్వాదస వడ్ఢకిహత్థేన అట్ఠారస హత్థా హోన్తి. "దీఘసో ద్వాదస విదత్థియో సుగతవిదత్థియాతి బాహిరిమేన మానేనా"తి (పారా. ౩౪౯) **పదభాజనే** వుత్తత్తా అన్తిమం సుధాలేపం అగ్గహేత్వా థుసమత్తికపరియన్తేన వా మహామత్తికపరియన్తేన వా బాహిరన్తతో అట్ఠారసహత్థప్పమాణం, "తిరియం సత్తన్తరాతి అబ్భన్తరిమేన మానేనా"తి (పారా. ౩౪౯) **పదభాజనే** వుత్తత్తా అబ్భన్తరిమేన పుథులతో ద్వాదసఙ్గులాధికదసహత్థప్పమాణఞ్చ కుటియా పమాణన్తి గహేతబ్బం. ఏవం ఠితపమాణతో దీఘతో పుథులతో వా ఉభతో వా కేసగ్గమత్తాధికాపి కుటి ఆపత్తియా అఙ్గం హోతీతి దస్సేతుం "అప్పమాణిక"న్తి ఆహాతి సఙ్ఖేపతో వేదితబ్బం.

అత్తుద్దేసన్తి ఉద్దిసితబ్బోతి **ఉద్దేసో**, అత్తా ఉద్దేసో ఏతిస్సాతి అత్తుద్దేసా, కుటి, తం అత్తుద్దేసం. "అత్తుద్దేసన్తి అత్తనో అత్థాయా"తి **పదభాజనే** వుత్తత్తా "మయ్హం ఏసా వాసత్థాయ భవిస్సతీ"తి అత్తానం ఉద్దిసిత్వాతి అత్థో. "**కరోన్తస్సా**"తి ఇదం "కారయమానేనాతి కరోన్తో వా కారాపేన్తో వా"తి **పదభాజనే** వుత్తనయేన పయోజకకత్తునో చ గహేతబ్బత్తా ఉపలక్ఖణన్తి గహేతబ్బం. **తథాతి** తేనేవ పకారేన, యేహి అస్సామికతాదీహి పకారేహి యుత్తం పమాణాతిక్కన్తం కుటిం కరోన్తస్స ఆపత్తి, తేహేవ పకారేహి యుత్తం అదేసితవత్థుకమ్పి కుటిం కరోన్తస్సాతి. ఇమినా అప్పమాణికం వియ అదేసితవత్థుకమ్పి విసుంయేవ ఆపత్తియా పధానఙ్గన్తి. వసతి ఏత్థాతి **వత్థు**, భూమి, సా అదేసితా ఏతిస్సాతి అదేసితవత్థుకా, కుటి, తం **అదేసితవత్థుకం**.

కిం వుత్తం హోతి? తేన కుటికారేన భిక్ఖునా కుటివత్థుం సోధేత్వా సమతలం కారేత్వా సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమిత్వా వుడ్ఢానం భిక్ఖూనం పాదే వన్దిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా "అహం భన్తే సఞ్ఞాచికాయ కుటిం కత్తుకామో అస్సామికం అత్తుద్దేసం, సోహం భన్తే సఙ్ఘం కుటివత్థుఓలోకనం యాచామీ"తి తిక్ఖత్తుం వత్వా యాచితేన సఙ్ఘేన వా సఙ్ఘేన ఞత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ సమ్మతేహి బ్యత్తేహి పటిబలేహి ద్వీహి భిక్ఖూహి వా తేన సద్ధిం గన్త్వా కుటివత్థుం

ఓలోకేత్వా సారమ్భభావం వా అపరిక్కమనభావం వా ఉభయమేవ వా పస్సన్తేహి “మాయిధ కరీ”తి నివారేత్వా అనారమ్భం చే హోతి సపరిక్కమనం, ఆగన్త్వా సఙ్ఘస్స ఆరోచితే కుటికారకేనేవ భిక్ఖునా పుబ్బే వుత్తనయేన సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమిత్వా వుడ్ఢానం భిక్ఖూనం పాదే వన్దిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా “అహం భన్తే సఞ్ఞాచికాయ కుటిం కత్తుకామో అస్సామికం అత్తుద్దేసం, సోహం భన్తే సఙ్ఘం కుటివత్థుదేసనం యాచామీ”తి తిక్ఖత్తుం వత్వా యాచితే వుడ్ఢానుమతేన బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన ఞత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ దేసేత్వా నియ్యాదితకుటివత్థుస్స అభావా అదేసితవత్థుకం, తేనేవ అస్సామికతాదిపకారేన యుత్తం యథావుత్తప్పకారం కుటికం అత్తనా యాచితేహి ఉపకరణేహి కరోన్తస్స, కారాపేన్తస్స చాతి వుత్తం హోతి.

ద్వే సఙ్ఘాదిసేసా హోన్తీతి “భిక్ఖూ వా అనభినేయ్య వత్థుదేసనాయ, పమాణం వా అతిక్కామేయ్య, సఙ్ఘాదిసేసో”తి (పారా. ౩౪౮) తుల్యబలతాసూచకేన **వా**-సద్దేన సమ్పిణ్డిత్వా వుత్తఅఙ్గద్వయసహితత్తా ద్వే సఙ్ఘాదిసేసా హోన్తీతి అత్థో. యథాహ “భిక్ఖు కుటిం కరోతి అదేసితవత్థుకం పమాణాతిక్కన్తం అనారమ్భం సపరిక్కమనం, ఆపత్తి ద్విన్నం సఙ్ఘాదిసేసాన”న్తి (పారా. ౩౫౧) చ “భిక్ఖుకుటిం కరోతి అదేసితవత్థుకం అనారమ్భం సపరిక్కమనం, ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్సా”తి (పారా. ౩౫౪) చ “భిక్ఖు కుటిం కరోతి పమాణాతిక్కన్తం అనారమ్భం సపరిక్కమనం, ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్సా”తి (పారా. ౩౫౧) చ వుత్తత్తా ద్వీసు అఙ్గేసు ఏకం చే, ఏకోవ సఙ్ఘాదిసేసో హోతీతి. తం పన “సచే ఏకవిపన్నా సా, గరుకం ఏకకం సియా”తి వక్ఖతి.

సారమ్భాదీసూతి ఏత్థ **సారమ్భ**-సద్దో సోపద్దవపరియాయో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “సారమ్భం అనారమ్భన్తి సఉపద్దవం అనుపద్దవ”న్తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౩౪౮-౩౪౯). ఏత్థ “సేతం ఛాగమారభేథ యజమానో”తి పయోగే వియ ఆ-పుబ్బస్స రభస్స హింసత్థేపి దిస్సమానత్తా కత్తుసాధనో **ఆరమ్భ**-సద్దో హింసకానం కిపిల్లికాదిసత్తానం వాచకో భవతీతి తంసహితట్ఠానం సారమ్భం నామ హోతి. తేనేవ **పదభాజనే**పి వుత్తం “సారమ్భం నామ కిపిల్లికానం వా ఆసయో హోతి, ఉపచికానం వా, ఉన్దూరానం వా, అహీనం వా, విచ్ఛికానం వా, సతపదీనం వా, హత్థీనం వా, అస్సానం వా, సీహానం వా, బ్యగ్ఘానం వా…పే.… ఆసయో హోతీ”తి (పారా. ౩౫౩).

ఆది-సద్దేన అపరిక్కమనం సఙ్గణ్హాతి. “సపరిక్కమనం నామ సక్కా హోతి యథాయుత్తేన సకటేన అనుపరిగన్తుం, సమన్తా నిస్సేణియా అనుపరిగన్తుం, ఏతం సపరిక్కమనం నామా”తి (పారా. ౩౫౩) వుత్తలక్ఖణవిపరియాయతో నిబ్బకోసస్స ఉదకపాతట్ఠానే ఏకం చక్కం ఠపేత్వా ఇతరం చక్కం బహి ఠపేత్వా కుటిం పరిక్ఖిపిత్వా ఆవజ్జియమానస్స గోయుత్తసకటస్స వా నిస్సేణియం ఠత్వా కుటిం ఛాదయమానానం నిస్సేణియా వా పరతో గమితుమసక్కుణేయ్యత్తా అపరిక్కమనన్తి వేదితబ్బం.

ఏవం వుత్తసారమ్భఅపరిక్కమనసఙ్ఖాతఅఙ్గద్వయేన యుత్తం చే, ద్వే దుక్కటాని హోన్తి. యథాహ “భిక్ఖు కుటిం కరోతి దేసితవత్థుకం పమాణికం సారమ్భం అపరిక్కమనం, ఆపత్తి ద్విన్నం దుక్కటాన”న్తి (పారా. ౩౫౧). ఏకం చే, ఏకమేవ హోతి. యథాహ “భిక్ఖు కుటిం కరోతి దేసితవత్థుకం పమాణికం సారమ్భం సపరిక్కమనం, ఆపత్తి దుక్కటస్స. భిక్ఖు కుటిం కరోతి దేసితవత్థుకం పమాణికం అనారమ్భం అపరిక్కమనం, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (పారా. ౩౫౧) ఏతం తయమ్పి “సారమ్భాదీసు దుక్కట”న్తి సామఞ్ఞేన సఙ్గహితన్తి దట్ఠబ్బం.

ఏకం అఙ్గం పమాణికత్తం వా దేసితవత్థుకత్తం వా విపన్నం ఏతిస్సాతి **ఏకవిపన్నా**. పుబ్బే వుత్తత్థానం సఙ్ఘాదిసేసాదిపదానమత్థో వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. **సాతి** యథావుత్తలక్ఖణకుటి.

౩౮౩. ఇదాని ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే అట్ఠుప్పత్తియం "తే యాచనబహులా విఞ్ఞత్తిబహులా విహరన్తి 'పురిసం దేథ పురిసత్తకరం దేథా"తిఆదిపాళియా (పారా॰ ౩౪౨) **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౪౨) ఆగతం కప్పియాకప్పియవినిచ్ఛయం సఙ్ఖేపతో దస్సేతుమాహ **''పురిస''**న్తిఆది. **కమ్మసహాయత్థాయాతి** కిస్మిఞ్చి కమ్మే సహాయభావాయ, కమ్మకరణత్థాయాతి వుత్తం హోతి. "ఇత్థన్నామం కమ్మం కాతుం పురిసం లద్ధుం వట్టతీ"తి యాచితుం వట్టతీతి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "కమ్మకరణత్థాయ 'పురిసం దేథా'తి యాచితుం వట్టతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౪౨). **మూలచ్ఛేజ్జవసేనాతి** సామికానం ఆయత్తభావసఙ్ఖాతమూలస్స ఛిన్దనవసేన, అత్తనో ఆయత్తభావకరణవసేనాతి వుత్తం హోతి.

౩౮౪. అవజ్జన్తి వజ్జరహితం, నిద్దోసన్తి అత్థో. మిగలుద్దకమచ్ఛబన్ధకాదీనం సకకమ్మం వజ్జకమ్మం నామ. తస్మా మిగలుద్దకాదయో హత్థకమ్మం యాచన్తేన పన "తుమ్హాకం హత్థకమ్మం దేథా"తి, "హత్థకమ్మం దాతబ్బ"న్తి సామఞ్ఞేన అవత్వా "ఇత్థన్నామం కమ్మం దాతబ్బ"న్తి విసేసేత్వాయేవ యాచితబ్బం. లుద్దకే వా ఇతరే వా నిక్కమ్మే అయాచిత్వాపి యథారుచి కమ్మం కారాపేతుం వట్టతి. హత్థకమ్మయాచనాయ సబ్బథాపి కప్పియభావం దీపేతుం తంతంసిప్పికే యాచిత్వా మహన్తమ్పి పాసాదం కారాపేన్తేన హత్థకమ్మే యాచితే అత్తనో అనోకాసభావం ఞత్వా అఞ్ఞేసం కరోన్తానం దాతబ్బం మూలం దియ్యమానం అధివాసేతుం వట్టతీతి విత్థారతో **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౪౨ అత్థతోసమానం) వుత్తత్తా కుసలానం అత్థం అపరిహాపేన్తేన కప్పియేన సారుప్పేన పయోగేన యాచితబ్బం. యాచితకమ్మం కాతుం అసమత్థేహి కరోన్తానం దియ్యమానం హత్థకమ్మమూలం కమ్మం కారాపేత్వా కమ్మకారకే దస్సేత్వా దాపేతబ్బం. ఏవం యాచనాయ అనవజ్జభావే అట్ఠకథాగతం కారణం దస్సేతుమాహ **''హత్థకమ్మమ్పి''**తిఆది. **పి**-సద్దో అవధారణే, పదపూరణే వా. **హి**-సద్దో హేతుమ్హి. యస్మా ఇదం హత్థకమ్మం కిఞ్చి వత్థు న హోతి, తస్మా అనవజ్జమేవ హత్థకమ్మం యాచితుం పన వట్టతీతి.

౩౮౫. ఞాతకాదికేతి ఞాతకపవారితే. **ఠపేత్వాతి** వజ్జేత్వా. **గోణమాయాచమానస్సాతి** అఞ్ఞాతకఅప్పవారితే తావకాలికం వినా కేవలం కమ్మకరణత్థాయ గోణం యాచన్తస్స. **తేసుపీతి** ఞాతకాదీసుపి మూలచ్ఛేజ్జేన గోణమాయాచనస్స దుక్కటన్తి యోజనా. "తావకాలికనయేన సబ్బత్థ వట్టతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౪౨) **అట్ఠకథా**వచనతో యావ కమ్మకరణకాలం, తావ నియమేత్వా ఞాతకఅఞ్ఞాతకపవారితఅప్పవారితే సబ్బేపి యాచితుం వట్టతి. తథా యాచిత్వా వా అయాచిత్వా వా గహితో చే, రక్ఖిత్వా పటిజగ్గిత్వా సామికానం నియ్యాదేతబ్బో, గోణే వా నట్ఠే విసాణే వా భిన్నే సామికేసు అసమ్పటిచ్ఛన్తేసు భణ్డదేయ్యం.

౩౮౬. దేమాతి ఏత్థ "తుమ్హాక"న్తి పాఠసేసో. "విహారస్స దేమా'తి వుత్తే పన 'ఆరామికానం ఆచిక్ఖథ పటిజగ్గనత్థాయా'తి వత్తబ్బ"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౪౨) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. సకటవినిచ్ఛయస్సాపి గోణవినిచ్ఛయేన సమానత్తా తం అవత్వా విసేసమత్తమేవ దస్సేతుమాహ **''సకటం...పే॰... వట్టతీ''**తి. "తుమ్హాకం దేమాతి వుత్తే"తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "తుమ్హాకమేవ దేమాతి వుత్తే దారుభణ్డం నామ సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౪౨).

౩౮౭. **కుదాలాదీసూతి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన నిఖాదనం సఙ్గణ్హాతి. అయం నయో వేదితబ్బోతి పాఠసేసో. "సకటం గోణో వియ తావకాలికం అకత్వా అఞ్ఞాతకఅప్పవారితే న యాచితబ్బం, మూలచ్ఛేజ్జవసేన అఞ్ఞాతకఅప్పవారితే న యాచితబ్బం, తావకాలికం యాచితబ్బ"న్తి వినిచ్ఛయో చ "సకటం...పే.... వట్టతీ"తి విసేసవినిచ్ఛయో చాతి అయం నయో వాసిఆదీసు చ వేదితబ్బోతి అత్థో. **అనజ్ఝావుత్థక**న్తి కేనచి "మమేత"న్తి అపరిగ్గహితం, "రక్ఖితగోపితట్ఠానేయేవ హి విఞ్ఞత్తి నామ వుచ్చతీ"తి **అట్ఠకథా**వచనతో అరక్ఖితాగోపితకన్తి వుత్తం హోతి. **అట్ఠకథాయ** వల్లిఆదివినిచ్ఛయమ్హి వత్వా "అనజ్ఝావుత్థకం పన యం కిఞ్చి ఆహరాపేతుం వట్టతీ"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౩౪౨) వుత్తత్తా **సబ్బ**న్తి ఇధ వుత్తగోణాదికఞ్చ వక్ఖమానవల్లిఆదికఞ్చ గహేతబ్బం. ఇమినా పుబ్బే వుత్తవినిచ్ఛయస్స రక్ఖితగోపితవిసయత్తం దీపితం హోతి. **హరాపేతుమ్పి వట్టతీ**తి ఏత్థ **అపి**-సద్దేన పగేవ కేనచి హరిత్వా దిన్నన్తి దీపేతి.

౩౮౮. **వల్లిఆదిమ్హీ**తి **ఆది**-సద్దేన వేత్తముఞ్జతిణమత్తికా సఙ్గణ్హాతి. ఏత్థ ముఞ్జపబ్బజతిణం వినా గేహచ్ఛాదనతిణం **తిణం** నామ. **గరుభణ్డప్పహోనకే**తి "వల్లి అడ్ఢబాహుమత్తాపీ"తిఆదినా నయేన వుత్తలక్ఖణే గరుభణ్డప్పహోనకే. **పరేసం సన్తకేయేవా**తి అవధారణేన న అనజ్ఝావుత్థకే దుక్కటన్తి బ్యతిరేకతో దీపేతి.

౩౮౯. **పచ్చయేసూ**తి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనసఙ్ఖాతేసు తీసు పచ్చయేసు. ఏవ-కారేన గిలానపచ్చయసఙ్ఖాతే చతుత్థపచ్చయే విఞ్ఞత్తి వట్టతీతి దీపేతి. **విఞ్ఞత్తి** నామ "ఆహర, దేహీ"తి ఇచ్ఛితపచ్చయే నామం వత్వా యాచనా. **అట్ఠకథాయం** వుత్తం "సబ్బేన సబ్బం న వట్టతీ"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౩౪౨) సావధారణత్థం దస్సేతుం "**న చ వట్టతీ**"తి వుత్తత్తా నేవ వట్టతీతి అత్థో గహేతబ్బో.

విఞ్ఞత్తియా అలబ్భమానభావేన సమత్తా పచ్చయేసు తీసు అనన్తరం సహనిద్దిట్ఠపచ్చయత్తయతో తతియపచ్చయేయేవ లబ్భమానవిసేసం దస్సేతుం "**తతియే పరికథోభాస**నిమిత్తాని చ లబ్భరే"తి వుత్తత్తా అవసిట్ఠద్వయే పన పరికథాదయో న లబ్భన్తీతి వుత్తం హోతి. అవుత్తే చతుత్థపచ్చయేపి సముచ్చయత్థేన చ-కారేన పరికథాదిత్తయం లబ్భతీతి సిద్ధత్తా "తీస్వేవా"తి ఏవ-కారేన బ్యతిరేకముఖేన విఞ్ఞత్తియా చ అనుఞ్ఞాతత్తా చతుత్థే గిలానపచ్చయే పరికథోభాసనిమిత్తకమ్మవిఞ్ఞత్తియో వట్టన్తీతి సిద్ధం. ఏత్తావతా చతుత్థే పచ్చయే పరికథాదయో చత్తారోపి వట్టన్తి, తతియపచ్చయే విఞ్ఞత్తిం వినా సేసత్తయం వట్టతి, పురిమపచ్చయద్వయే సబ్బమ్పి న వట్టతీతి వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

సేనాసనపచ్చయే **పరికథాదిక**న్తి ఉపోసథాగారాదికరణారహట్ఠానం ఓలోకేత్వా ఉపాసకానం సుణన్తానం "ఇమస్మిం వత ఓకాసే ఏవరూపం సేనాసనం కాతుం వట్టతీ"తి వా "యుత్త"న్తి వా "అనురూప"న్తి వా పవత్తా కథా **పరికథా** నామ. "ఉపాసకా తుమ్హే కత్థ వసథా"తి పుచ్ఛిత్వా "పాసాదే భన్తే"తి వుత్తే "భిక్ఖూనం పన ఉపాసకా పాసాదో న వట్టతీ"తిఆదినా నయేన పవత్తా కథా **ఓభాసో** నామ. ఉపాసకేసు పస్సమానేసు భూమియం రజ్జుం పసారేత్వా భూమిం భాజేత్వా ఖాణుకే ఆకోటేత్వా "కిమిదం భన్తే"తి వుత్తే "ఏత్థ ఆవాసం కరోమ ఉపాసకా"తిఆదికా కథా **నిమిత్తకథా** నామ. గిలానపచ్చయే చ ఇమినా నయేన యథారహం వేదితబ్బం. సబ్బమేతం **అట్ఠకథాయ** (పారా. అట్ఠ. ౨.౩౪౨) వుత్తం.

౩౯౦-౩. ఇదాని కుటికారస్స భిక్ఖునో ఆపత్తిదస్సనత్థమాహ "**అదేసితే**"తిఆది. తం ఉత్తానత్థమేవ. **నిసేన్తస్సా**తి పాసాణే ఘంసిత్వా తిఖిణం కరోన్తస్స. **పాచిత్తియా సహా**తి "భూతగామపాతబ్యతాయ పాచిత్తియ"న్తి (పాచి. ౯౦) వుత్తపాచిత్తియేన సద్ధిం.

ఆపత్తిన్తి పాచిత్తియట్ఠానే పాచిత్తియఞ్చేవ దుక్కటఞ్చ ఇతరత్ర సుద్ధపయోగదుక్కటఞ్చాతి ఆపత్తిం.

యా పనాతి యా కుటి. **పఠమే దుతియే**తి ఏత్థ "పిణ్డేహీ"తి కరణబహువచనం విభత్తివచనవిపరిణామవసేన "పిణ్డే"తి భుమ్మేకవచనన్తం కత్వా యోజేతబ్బం, "నిక్ఖిత్తే"తి అజ్ఝాహరితబ్బం, భావలక్ఖణే భుమ్మం, నిక్ఖిత్తే సతీతి అత్థో.

౩౯౪. "సచే అఞ్ఞస్సా"తి పదచ్ఛేదో. **విప్పకత**న్తి ఆరద్ధమనిట్ఠితం. **"అనాపత్తీ"**తి ఇదం నిట్ఠితే ఆపజ్జితబ్బసఙ్ఘాదిసేసాభావం సన్ధాయాహ. పుబ్బపయోగమత్తేన హి పాచిత్తియదుక్కటానిపి హోన్తి, తాని పన దేసేతబ్బాని. **"తథా"**తి ఇమినా "అనాపత్తీ"తి ఆకడ్ఢతి, తేన సఙ్ఘాదిసేసాపత్తియా అభావతో పుబ్బభాగే ఆపన్నానం పాచిత్తియదుక్కటానం దేసేతబ్బతా చ దీపితా హోతి. **తం కుటి**న్తి తం విప్పకతకుటిం.

౩౯౫. **అఞ్ఞం** భోజనసాలాదిం. **తథా**తి అనాపత్తిమాహ.

౩౯౬. **"కరోతో"**తి ఇమినా "కారాపయతో"తిపి లబ్భతి. ఉభయేనాపి **"క్రియతో"**తి ఇమస్స కారణం దస్సేతి. **"అప్పమాణిక"**న్తి ఇమినా సఙ్ఘాదిసేసస్స అఙ్గం దస్సేతి.

౩౯౭. **త**న్తి "అప్పమాణిక"న్తి ఏవం పచ్చామసతి. **"క్రియాక్రియతో"**తి ఇదం కుటియా కరణఞ్చ వత్థుదేసనాయ అకరణఞ్చ ఉపాదాయ వుత్తం.

కుటికారసిక్ఖాపదవణ్ణనా.

౩౯౮. వత్థుం అదేసేత్వాతి సమ్బన్ధో, "తేన విహారకారకేన భిక్ఖునా విహారవత్థుం సోధేత్వా సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమిత్వా"తిఆదినా (పారా॰ ౩౯౭) **పదభాజనే** ఆగతనయేన విహారం కారాపేన్తేన భిక్ఖునా విహారవత్థుం సోధేత్వా సమతలం కారేత్వా సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమ్మ వుడ్ఢానం భిక్ఖూనం పాదే వన్దిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా "అహం భన్తే మహల్లకం విహారం కత్తుకామో సస్సామికం అత్తుద్దేసం, సోహం భన్తే సఙ్ఘం విహారవత్థుఓలోకనం యాచామీ"తి తిక్ఖత్తుం యాచిత్వా లద్ధే వుడ్ఢే వా భిక్ఖూ ఞత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ సఙ్ఘేన సమ్మతే వా భిక్ఖూ నేత్వా కతపరికమ్మం విహారవత్థుం దస్సేత్వా కుటివత్థుఓలోకనే వియ గతభిక్ఖూహి ఓలోకేత్వా సారమ్భాదిభావం ఉపపరిక్ఖిత్వా అనారమ్భసపరిక్కమనభావం ఞత్వా ఆగన్త్వా సఙ్ఘస్స ఆరోచితే పున తేన సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమిత్వా వుడ్ఢానం భిక్ఖూనం పాదే వన్దిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా "అహం భన్తే మహల్లకం విహారం కత్తుకామో సస్సామికం అత్తుద్దేసం, సోహం భన్తే సఙ్ఘం విహారవత్థుదేసనం యాచామీ"తి తిక్ఖత్తుం యాచిత్వా సఙ్ఘేన ఞత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ విహారవత్థు దేసేతబ్బం , తథా అకత్వాతి వుత్తం హోతి. ఇహ సారమ్భాది పఠమసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

మహల్లకన్తి "సస్సామికభావేన సఞ్ఞాచికకుటితో మహన్తభావో ఏతస్స అత్థీతి మహల్లకో. యస్మా వా వత్థుం దేసాపేత్వా పమాణాతిక్కమేనాపి కాతుం వట్టతి, తస్మా పమాణమహన్తతాయపి మహల్లకో"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౬౬) **అట్ఠకథాయం** వుత్తనయేన మహన్తభావేన యుత్తన్తి అత్థో. **విహార**న్తి "విహారో నామ ఉల్లిత్తో వా హోతి అవలిత్తో వా ఉల్లిత్తావలిత్తో వా"తి (పారా॰ ౩౭౧) **పదభాజనే** వుత్తప్పకారం సేనాసనన్తి అత్థో. విహరన్తి అస్మిన్తి విగ్గహో. ఉల్లిత్తాదిసరూపం పురిమసిక్ఖాపదే వుత్తనయమేవ. తం విహారం యో కరేయ్యాతి యోజనా. కరేయ్య వా కారాపేయ్య వాతి పుబ్బే వుత్తనయమేవ. **అత్తవాసత్థ**న్తి

అత్తనో వాసం పటిచ్చ, ఇమినా పరస్స వాసత్థాయ కరోతి, అనాపత్తీతి బ్యతిరేకతో విఞ్ఞాయతి. “**గరుక**”న్తి ఏత్థ వత్థుదేసనాయ అకారాపనేన “ఏకోవ సఙ్ఘాదిసేసో హోతీ”తి పుబ్బే వుత్తవికప్పత్తయం న గహేతబ్బం. ఇదఞ్చ వక్ఖతి “పమాణా...పే.... సఙ్ఘాదిసేసతా”తి (వి. వి. ౩౯౯ ఆదయో).

౩౯౯. క్రియాసముట్ఠానాభావన్తి పమాణాతిక్కమేపి ఆపత్తియా అసమ్భవతో కిరియాసముట్ఠానస్స ఇధ అభావో ఞాతబ్బో. **క్రియ...పే.... లక్ఖయే**తి ఏత్థ బ్యతిరేకతో అదేసితవత్థుకతాయ అకిరియాసముట్ఠానతా అనుఞ్ఞాతా.

మహల్లకవిహారకథావణ్ణనా.

౪౦౧-౩. తేసూతి చతువీసతియా పారాజికేసు. **భిక్ఖునో అనురూపాని ఏకూనవీసతీ**తి భిక్ఖునీనం పటినియతా ఉబ్భజాణుమణ్డలికాదయో చత్తారో తదనులోమాయ విబ్భన్తభిక్ఖునియా సహ పఞ్చ పారాజికే వినా భిక్ఖునో అనురూపా సేసా ఏకూనవీసతి పారాజికా.

ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే **పదభాజనే** “పారాజికేన ధమ్మేనాతి చతున్నం అఞ్ఞతరేనా”తి (పారా. ౩౮౬) వుత్తనయస్స ఇధ “ఏకూనవీసతీ”తి వచనం విరుజ్ఝతీతి చే? న విరుజ్ఝతి. కస్మా? యస్మా పదభాజనం పాతిమోక్ఖుద్దేసాగతమత్తం గహేత్వా పవత్తం, ఇదం పన బుద్ధానుమతిం గహేత్వా వినయపరియత్తిపవత్తకానం ఆచరియానం మతం గహేత్వా పవత్తం, తస్మా న విరుజ్ఝతీతి గహేతబ్బం. ఆచరియో సబ్బపారాజికానం “బ్రహ్మచరియా చావేయ్య”న్తి (పారా. ౩౮౫) వుత్తఅనుద్ధంసనస్స ఏకన్తసాధనత్తా భిక్ఖునీనం పటినియతసానులోమపారాజికపఞ్చకం వినా అవసేసం సబ్బం సఙ్గణ్హి, తేనేవ వినయట్ఠకథాయ **గణ్ఠిపదవివరణే** “చతున్నం అఞ్ఞతరేనాతి పాతిమోక్ఖుద్దేసే ఏవ ఆగతే గహేత్వా వుత్తం, ఇతరేసం అఞ్ఞతరేనాపి అనుద్ధంసేన్తస్స సఙ్ఘాదిసేసోవా”తి వుత్తం. తస్మా “అనుద్ధంసేయ్యా”తి (పారా. ౩౮౪) పాఠే అధిప్పాయం గహేత్వా పవత్తత్తా ఇమేసం ఆచరియానం మతం పమాణన్తి గహేతబ్బం. “తేసు అఞ్ఞతరేనా”తి వక్ఖమానత్తా “ఏకూనవీసతీ”తి ఏత్థ “యానీ”తి సామత్థియా లబ్భతి.

అఞ్ఞతరేన అమూలకేనాతి యోజనా. **అమూలకేనా**తి చోదకస్స దస్సనాదీహి చోదనామూలేహి విరహితత్తా అమూలకం, పారాజికం, తేన. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “యం పారాజికం చోదకేన చుదితకమ్హి పుగ్గలే నేవ దిట్ఠం న సుతం న పరిసఙ్కితం, ఇదం ఏతేసం దస్సనసవనపరిసఙ్కాసఙ్ఖాతానం మూలానం అభావేన అమూలకం నామా”తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౩౮౫-౩౮౬). ఏత్థ చ మంసచక్ఖునా వా దిబ్బచక్ఖునా వా దిట్ఠం **దిట్ఠం** నామ . పకతిసోతేన వా దిబ్బసోతేన వా సుతం **సుతం** నామ. చిత్తేన పరిసఙ్కితం **పరిసఙ్కితం** నామ. తం తివిధం దిట్ఠసుతముతపరిసఙ్కితవసేన.

తత్థ తాదిసే కమ్మనియే ఓకాసే మాతుగామేన సద్ధిం భిక్ఖునో అఞ్ఞథియం పయోగం దిస్వా అఞ్ఞథా గహేత్వా “వీతిక్కమనం ను ఖోయమకాసీ”తి గహణం **దిట్ఠపరిసఙ్కితం** నామ. కుట్టతిరోహితే భిక్ఖుమ్హి మాతుగామస్స సద్దం సుత్వా తత్థ అఞ్ఞస్స విఞ్ఞుపురిసస్స సబ్భావం అజానిత్వా “వీతిక్కమనం ను ఖోయమకాసీ”తి ఏవం గహణం **సుతపరిసఙ్కితం** నామ. విహారపరియన్తే తరుణమాతుగామపురిసానం దివసం వీతినామేత్వా గతట్ఠానే విప్పకిణ్ణపుప్ఫాని ఓలోకేత్వా, మంససురగన్ధఞ్చ ఘాయిత్వా “ఇదం కస్స కమ్మ”న్తి ఉపపరిక్ఖన్తేన భిక్ఖునో చేతియపూజితమాలాగన్ధస్స పీతారిట్ఠస్స భిక్ఖునో సరీరగన్ధం ఘాయిత్వా “తం ఏతస్స కమ్మం ను ఖో”తి కిరియమానసంసయో **ముతపరిసఙ్కితం** నామ. ఏవరూపస్స

దిట్ఠసుతపరిసఙ్కితమూలకస్స అభావతో అమూలకేన పారాజికేనాతి అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన **సమన్తపాసాదికాయ** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౮౫-౩౮౬) వుత్తనయేన దట్ఠబ్బో.

చోదేతీతి "పారాజికం ధమ్మం ఆపన్నోసీ"తిఆదివచనేన సయం చోదేతి. చోదాపనం పన వక్ఖతి. **చావనచేతనో హుత్వాతి** "అప్పేవ నామ నం ఇమమ్హా బ్రహ్మచరియా చావేయ్య"న్తి ఉప్పన్నేన పరం సాసనా చావేతుకామేన చిత్తేన సమన్నాగతో హుత్వా. **''సుద్ధం వా అసుద్ధం వా''**తి ఇదం "చోదేతీ"తి ఇమినా వుత్తచోదనాకిరియాయ కమ్మనిద్దేసో, "అఞ్ఞం భిక్ఖు"న్తి సేసో, పారాజికమనాపన్నం వా ఆపన్నం వా అఞ్ఞం భిక్ఖున్తి అత్థో. **యోతి** మాతికాగతభిక్ఖు, "దుట్ఠో దోసో అప్పతీతో"తి ఇదం అజ్ఝాహరితబ్బం, ఉప్పన్నేన దోసలేసేన సయం దూసితో, పరఞ్చ దూసేన్తో పీతిసుఖాదీహి అపగతో యో భిక్ఖూతి అత్థో. వక్ఖమానేన "తస్సా"తి ఇమినా సమ్బన్ధో.

"కతే ఓకాసమ్హీ"తి పదచ్ఛేదో, ఓకాసం "కారాపేత్వా"తి (పారా॰ ౩౮౯) పాఠతో అన్తోనీతహేత్వత్థతాయ **''కతే''**తి "కారితే"తి ఏతస్స పరియాయో హోతి, "ఓకాసం మే కరోహి, అహం తం వత్తుకామో"తి ఓకాసే కారాపితేతి అత్థో. "అకతే ఓకాసే"తి పదచ్ఛేదో , పుబ్బే వుత్తోయేవత్థో. **దుక్కటాపత్తియా సహాతి** ఓకాసస్స అకారాపితత్తా దుక్కటాపత్తియా సద్ధిం.

౪౦౪-౫. కోణ్ఠోసీతి ధుత్తోసి. **జేట్ఠబ్బతికోసీతి** కాలీదేవీవతనియుత్తోసి. కాలీదేవీ కిర సిరిదేవియా జేట్ఠా, తస్మా తస్సా వతధరో జేట్ఠబ్బతికో వుచ్చతి. తం పన వతం సమాదియిత్వా పూరేన్తో సకలసరీరే మసిం మక్ఖేత్వా కాకపత్తాని ముట్ఠియం కత్వా కాలీదేవిం ఫలకే లిఖాపేత్వా తం కాజకోటియం బన్ధిత్వా ఉచ్ఛిట్ఠోదకాదిఅసుచిసన్నిచితఓలిగల్లం పవిసిత్వా "దుస్సీలోసి నిస్సీలోసి సీలవిరహితోసీ"తి థోమేన్తో విచరతీతి.

దుస్సీలత్తా ఏవ హీనజ్ఝాసయతాయ **పాపధమ్మో** లామకసభావోసి. పూతినా కమ్మేన సీలవిపత్తియా అన్తో పవిట్ఠత్తా **అన్తోపూతి**. ఛహి ద్వారేహి రాగాదికిలేసానుస్సవనేన తిన్తత్తా **అవస్సుతో**. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవ. **గరుకం నిద్దిసేతి** ఏత్థ "కతోకాసమ్హీ"తి చ "తథేవ అకతోకాసే, దుక్కటాపత్తియా సహా"తి చ ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం. ఏవముత్తరత్రాపి.

౪౦౬. సమ్ముఖాతి చుదితకస్స సమ్ముఖా, అవిదూరేతి అత్థో. **హత్థముద్దాయాతి** ముత్తపాణాదివసేన. **తం** హత్థముద్దాయ కథితం. **పరోతి** యం చోదేసి, సో చుదితకో పరో. **భిక్ఖునోతి** చోదకస్స భిక్ఖునో.

౪౦౭. సమ్ముఖే ఠత్వాతి చుదితకస్స ఆసన్నే ఠత్వా. **''చోదాపేన్తస్సా''**తి ఏతస్స కమ్మభావతో పరోతి ఇదం ఉపయోగన్తవసేన సమ్బన్ధితబ్బం. ఏవముత్తరత్ర. **కేనచీతి** అఞ్ఞేన కేనచి పుగ్గలేన. **తస్స** చోదకస్స. **''చోదాపేన్తస్సా''**తి పున వచనం నియమత్థం.

౪౦౮. సోపీతి ఉగ్గహాపితత్తా చోదనం కరోన్తో ఇతరో పయోజ్జకపుగ్గలోపి. **తేసం ద్విన్నమ్పీతి** పయోజకపయోజ్జకానం ద్విన్నమ్పి.

౪౦౯. వుత్తట్ఠానం పణ్ణం వా సన్దేసం వా హరన్తో దూతో నామ, సో **''పణ్ణం వా సాసనం వా పేసేత్వా''**తి ఇమినా సఙ్గయ్హతీతి తస్మిం విసుం అవత్తబ్బేపి **''దుత''**న్తి వచనేన నిస్సట్ఠదూతమాహ . పణ్ణం వా అదత్వా "ఏవఞ్చ ఏవఞ్చ వదా"తి సాసనఞ్చ అదత్వా "తం చోదేహీ"తి అత్థమత్తమేవ దత్వా నిస్సట్ఠో భిక్ఖు ఇధ "నిస్సట్ఠదూతో"తి గహేతబ్బో.

అథ వా ‘‘**దూత**’’న్తి ఇమినా చోదేతుం ఉగ్గహాపేత్వా, తమనుగ్గహాపేత్వా వా నిస్సట్ఠో భిక్ఖు దూతోయేవ గహేతబ్బో. ‘‘**పణ్ణ**’’న్తి ఇమినా పబ్బజితస్స వా అపబ్బజితస్స వా కస్సచి హత్థే చోదనం లిఖిత్వా దిన్నపణ్ణం గహేతబ్బం. **సాసన**న్తి ‘‘పారాజికం ఆపన్నో’’తిఆదినా నయేన వత్వా పేసియమానం సాసనం గహేతబ్బం. ఇదం తయమ్పి దూరే నిసీదిత్వా అఞ్ఞేహి కారాపనతో ‘‘**చోదాపేన్తస్సా**’’తి ఆహ. ‘‘పర’’న్తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం. ఏత్థ ఓకాసకారాపనం నత్థి.

౪౧౦. **తథా**తి యథా అమూలకేన పారాజికేన సమ్ముఖా ఓకాసే కారితే, అకారితే చ, తథా అమూలకేహి సఙ్ఘాదిసేసేహీతి వుత్తం హోతి. ‘‘వుత్తే సమ్ముఖా పరే’’తి భుమ్మవసేన అధికతేన యోజేతబ్బం, చోదేతి చోదాపేతీతి వుత్తం హోతీతి. **పాచిత్తియాపత్తీ**తి ఓకాసే కారితే కేవలా, అకారితే దుక్కటేన సహాతి గహేతబ్బం. సమ్ముఖా సేసాపత్తీహి పరే వుత్తే చావనసఞ్ఞినో దుక్కటం హోతీతి యోజనా. ఓకాసాకారాపనేనపి దుక్కటమేవ హోతి.

౪౧౧. **అక్కోసనాధిప్పాయస్సా**తి ఖుంసనాధిప్పాయస్స. **అకతోకాస**న్తి అకారితోకాసం, ‘‘పర’’న్తి ఇమినా యోజేతబ్బం. **అత్తనా**తి చోదకేన, ‘‘సయం అకారితోకాస’’న్తి ఇమినా యోజేతబ్బం. **సహ పాచిత్తియేనా**తి ‘‘ఓమసవాదే పాచిత్తియ’’న్తి (పారా॰ ౧౪) వుత్తపాచిత్తియేన సహ. **వదన్తస్సా**తి చోదేన్తస్స వా చోదాపేన్తస్స వా, ఏత్థ ‘‘సమ్ముఖా’’తి ఇదం వక్ఖమానస్స ‘‘అసమ్ముఖా’’తి ఏతస్స విపరియాయతో లబ్భతి, చ-కారేన కారితోకాసపక్ఖే దుక్కటేన పాచిత్తియసమ్బన్ధో.

౪౧౨. **అసమ్ముఖా వదన్తస్సా**తి ఏత్థ ‘‘అక్కోసనాధిప్పాయస్సా’’తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం. ‘‘అకతోకాసమత్తనా’’తి నానువత్తతి. **సత్తహి ఆపత్తీహీ**తి పారాజికసఙ్ఘాదిసేసథుల్లచ్చయపాచిత్తియపాటిదేసనీయదుక్కటదుబ్భాసితసఙ్ఖాతేసు సత్తసు ఆపత్తిక్ఖన్ధేసు యేన కేనచీతి వుత్తం హోతి. ‘‘**తథా**’’తి ఇమినా ‘‘అసమ్ముఖా’’తి ఇదం సఙ్గణ్హాతి. **కమ్మ**న్తి తజ్జనీయాదిసత్తవిధం కమ్మం.

౪౧౩. **ఉమ్మత్తకాదీన**న్తి **ఆది**-సద్దేన ‘‘అనాపత్తి సుద్ధే అసుద్ధదిట్ఠిస్స అసుద్ధే అసుద్ధదిట్ఠిస్స ఉమ్మత్తకస్స ఆదికమ్మికస్సా’’తి (పారా॰ ౩౯౦) వుత్తే సఙ్గణ్హాతి. **పఞ్చఙ్గసంయుత**న్తి యం చోదేతి, తస్స ‘‘ఉపసమ్పన్నో’’తి సఙ్ఖ్యూపగమనం, తస్మిం సుద్ధసఞ్ఞితా, యేన పారాజికేన చోదేతి, తస్స దిట్ఠాదివసేన అమూలకతా, చావనాధిప్పాయేన సమ్ముఖా చోదనా, తస్స తఙ్ఖణవిజాననన్తి ఇమేహి పఞ్చహి అఙ్గేహి యుత్తం హోతి.

౪౧౪. **ఇద**న్తి ‘‘సిక్ఖాపద’’న్తి సేసో, ‘‘సిక్ఖాపద’’న్తి చ ఇమినా తప్పటిపాదనీయా ఆపత్తియేవ గయ్హతి. **తిసముట్ఠాన**న్తి కాయచిత్తతో, వాచాచిత్తతో, కాయవాచాచిత్తతోతి సచిత్తకేహి తీహి సముట్ఠానతో తిసముట్ఠానం. తేనేవాహ ‘‘**సచిత్త**’’న్తి. పటిఘచిత్తానం ద్విన్నం అఞ్ఞతరేన సహితత్తా సచిత్తకం. తంసమ్పయుత్తాయ దోమనస్సవేదనాయ వసేన **దుక్ఖవేదనం**.

దుట్ఠదోసకథావణ్ణనా.

౪౧౬. **లేసమత్త**న్తి ‘‘అఞ్ఞమ్పి వత్థుం లిస్సతి సిలిస్సతి వోహారమత్తేనేవ ఈసకం అల్లీయతీతి లేసో, జాతిఆదీనంయేవ అఞ్ఞతరకోట్ఠాసస్సేతం అధివచన’’న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౮౧) అట్ఠకథాయ దస్సితనిబ్బచనేసు ‘‘లేసో నామ దస లేసా జాతిలేసో నామలేసో’’తిఆదినా (పారా॰ అట్ఠ॰ ౩౮౪) నయేన **పదభాజనే** వుత్తేసు జాతినామగోత్తాదీసు దససు లేసేసు అఞ్ఞతరలేసమత్తన్తి వుత్తం హోతి.

తత్థ **జాతి** నామ ఖత్తియబ్రాహ్మణాదిజాతి. **నామం** నామ ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే "ఛగలకో దబ్బో మల్లపుత్తో నామ, ఛగలికా మేత్తియా భిక్ఖునీ నామా"తి ఠపితం నామం వియ చోదకేహి ఠపితనామఞ్చ బుద్ధరక్ఖితాదిసకనామఞ్చాతి దువిధం నామం. **గోత్తం** నామ గోతమమోగ్గల్లానాదిగోత్తం. **లిఙ్గం** నామ దీఘతాదిసణ్ఠాననానత్తఞ్చ కణ్హతాదివణ్ణనానత్తఞ్చాతి ఇదం దువిధలిఙ్గం. **ఆపత్తిలేసో** నామ లహుకాదిరూపేన ఠితపాచిత్తియాదిఆపత్తి. **పత్తో** నామ లోహపత్తాది. **చీవరం** నామ పంసుకూలాది. **ఉపజ్ఝాయో** నామ చుదితకస్స ఉపజ్ఝాయో. **ఆచరియో** నామ చుదితకస్స పబ్బజ్జాచరియాదికో. **సేనాసనం** నామ చుదితకస్సేవ నివాసపాసాదాదికం.

చోదేయ్యాతి అఞ్ఞఖత్తియజాతికం పుగ్గలం పారాజికం అజ్ఝాపజ్జన్తం దిస్వా అత్తనో వేరిఖత్తియజాతికం పుగ్గలం "ఖత్తియో మయా దిట్ఠో, పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపన్నోసీ"తిఆదినా నయేన చోదేతి. **గరుకాపత్తి** నామ సఙ్ఘాదిసేసో. **సచే చావనచేతనోతి** "అప్పేవ నామ నం ఇమమ్హా బ్రహ్మచరియా చావేయ్య"న్తి (పారా. ౩౮౨) వుత్తత్తా సచే ఇమం సాసనా చావేయ్యామీతి అధిప్పాయో హుత్వా చోదేతీతి వుత్తం హోతి, ఇమినా బ్యతిరేకవసేన న అఞ్ఞాధిప్పాయోతి వుత్తమేవ హోతీతి పురిమసిక్ఖాపదట్ఠకథాయం దస్సితేసు "చావనాధిప్పాయో అక్కోసాధిప్పాయో"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౩౮౫) ఏవమాదినానప్పకారాధిప్పాయేసు ఆపత్తియా అఙ్గభూతం చావనాధిప్పాయం దస్సేత్వా సేసాధిప్పాయే పటిక్ఖిపతి.

౪౧౪. **తథాసఞ్ఞీతి** అయం పారాజికమజ్ఝాపన్నోయేవాతి తథాసఞ్ఞీ. "చోదేతి వా చోదాపేతి వా"తి వుత్తత్తా "తథాసఞ్ఞీ"తి ఇదం "చోదాపేతీ"తి ఇమినాపి యోజేతబ్బం. **సేసోతి** ఏత్థ "పారాజికాని వుత్తానీ"తిఆదిం కత్వా "సచిత్తం దుక్ఖవేదన"న్తి పరియన్తం కత్వా దస్సితపఠమసిక్ఖాపదవినిచ్ఛయసఙ్గాహకకథాపబన్ధేన వుత్తసబ్బవినిచ్ఛయేసు తంసిక్ఖాపదనియతం "అమూలకేనా"తి ఇదఞ్చ ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే "భిక్ఖుమన్తిమవత్థునా…పే.… అనాపత్తి సియా"తి వుత్తమత్థఞ్చ ఠపేత్వా అవసిట్ఠసబ్బవినిచ్ఛయోతి అత్థో. **అనన్తరసమో మతో** హేట్ఠా అనన్తరం వుత్తసిక్ఖాపదేనేవ సదిసోతి వేదితబ్బో.

దుతియదుట్ఠదోసకథావణ్ణనా.

౪౧౮. **సమగ్గస్స సఙ్ఘస్సాతి** "సమగ్గో నామ సఙ్ఘో సమానసంవాసకో సమానసీమాయం ఠితో"తి **పదభాజనే** వుత్తత్తా చిత్తేన చ కాయేన చ ఏకీభూతస్స సఙ్ఘస్సాతి వుత్తం హోతి. **చ**-కారో పదపూరణో, ఏవ-కారత్థో వా, నసమగ్గస్సాతి బ్యతిరేకత్థో వేదితబ్బో. **భేదత్థం వాయమేయ్యాతి** "ఇమే కథం కదా భిజ్జిస్సన్తీ"తి రత్తిన్దివం చిన్తేత్వా ఉపాయం గవేసిత్వా పక్ఖపరియేసనాదిం కరేయ్యాతి అత్థో. వుత్తఞ్హి **పాళియం** "భేదాయ పరక్కమేయ్యాతి కథం ఇమే నానా అస్సు వినా అస్సు వగ్గా అస్సూతి పక్ఖం పరియేసతి గణం బన్ధతీ"తి (పారా. ౪౧౨).

భేదహేతున్తి "ఇధుపాలి భిక్ఖు అధమ్మం 'ధమ్మో'తి దీపేతి, ధమ్మం 'అధమ్మో'తి దీపేతీ"తిఆదినా (పరి. ౪౫౮) నయేన **ఖన్ధకే** వుత్తం అట్ఠారసభేదకరవత్థుసఙ్ఖాతం సఙ్ఘభేదకారణమాహ . ఇదమేవ హి **పదభాజనే** వుత్తం "భేదనసంవత్తనికం వా అధికరణన్తి అట్ఠారసభేదకరవత్థూనీ"తి. **గహేత్వాతి** పగ్గయ్హ. **తిట్ఠేయ్యాతి** నప్పటినిస్సజ్జేయ్య. **పరిదీపయన్తి** ఏత్థ పరిదీపేన్తో, న పటినిస్సజ్జన్తోతి అత్థో. యథాహ "తిట్ఠేయ్యాతి న పటినిస్సజ్జేయ్యా"తి.

౪౧౯. **భిక్ఖూహీతి** తస్స సఙ్ఘభేదకస్స పరక్కమనం పస్సన్తేహి వా దూరే చే, ఠితం పవత్తిం సుణన్తేహి వా లజ్జీహి సుపేసలేహి సేసభిక్ఖూహి. వుత్తఞ్హేతం "భిక్ఖూహీతి అఞ్ఞేహి భిక్ఖూహి. యే పస్సన్తి యే సుణన్తి, తేహి వత్తబ్బో"తి (పారా.

౪౧౨). తస్స వదన్తేహి ఏవం వత్తబ్బన్తి వచనాకారదస్సనత్థమాహ “మాయస్మా సమగ్గస్స సఙ్ఘస్స భేదాయ పరక్కమి, భేదనసంవత్తనికం వా అధికరణం సమాదాయ పగ్గయ్హ అట్ఠాసి, సమేతాయస్మా సఙ్ఘేన, సమగ్గో హి సఙ్ఘో సమ్మోదమానో అవివదమానో ఏకుద్దేసో ఫాసు విహరతీ”తి (పారా॰ ౪౧౧) పాఠం, తం ఏకదేససఙ్గహవసేన ఉపలక్ఖేతుమాహ “**భేదత్థం... పే॰... భేదకారణ**”న్తి. ఇతి వత్తబ్బోతి యోజనా.

౪౨౦. వుచ్చమానో హీతి ఏత్థ **హి**-సద్దో అపి-సద్దత్థో. “**పి**”తి వా పాఠో, తేహి లజ్జిభిక్ఖూహి “మాయస్మా”తిఆదినా నయేన విసుం తిక్ఖత్తుం వుత్తోపీతి అత్థో. **నిస్సజ్జేయ్య న చేవ న**న్తి తం భేదాయ పరక్కమనం అప్పటినిస్సజ్జనపచ్చయా దుక్కటాపత్తిం ఆపజ్జిత్వాపి న విస్సజ్జేయ్యాతి అత్థో. వుత్తఞ్హేతం “నో చే పటినిస్సజ్జతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (పారా॰ ౪౧౨). తథా హి అప్పటినిస్సజ్జన్తో హత్థేసు, పాదేసు చ గహేత్వా సఙ్ఘమజ్ఝే ఆనేత్వా తథేవ తిక్ఖత్తుం వుత్తోపి తం అవిస్సజ్జేత్వా దుక్కటాపత్తిం ఆపన్నోతి ఇమినా చ సఙ్గహితో. వుత్తఞ్హేతం భగవతా “సో భిక్ఖు సఙ్ఘమజ్ఝమ్పి ఆకడ్ఢిత్వా వత్తబ్బో ‘మాయస్మా...పే॰... ఫాసు విహరతీ’తి. దుతియమ్పి వత్తబ్బో. తతియమ్పి వత్తబ్బో. సచే పటినిస్సజ్జతి, ఇచ్చేతంకుసలం. నో చే పటినిస్సజ్జతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి. ఇదం ఉభయత్థ దుక్కటం సామఞ్ఞేన వక్ఖతి “తిక్ఖత్తుం పన వుత్తస్స, అపరిచ్చజతోపి త”న్తి.

సమనుభాసితబ్బోతి ఏత్థ “సో భిక్ఖూ”తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం, “యావతతియ”న్తి సేసో, యథాహ “సో భిక్ఖు భిక్ఖూహి యావతతియం సమనుభాసితబ్బో”తి (పారా॰ ౪౧౧), తథా సఙ్ఘమజ్ఝేపి తిక్ఖత్తుం వుచ్చమానోపి నో విస్సజ్జేత్వా దుక్కటం ఆపన్నో సో ఆధానగ్గాహీ భిక్ఖు సఙ్ఘేన తిక్ఖత్తుం వుత్తం కమ్మవాచం వత్వా సమనుభాసితబ్బోతి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “యావతతియం సమనుభాసితబ్బోతి యావ తతియం సమనుభాసనం, తావ సమనుభాసితబ్బో, తీహి సమనుభాసనకమ్మవాచాహి కమ్మం కాతబ్బ”న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౧౧). **త**న్తి భేదాయ పరక్కమనం, భేదనసంవత్తనికం అధికరణం పగ్గహేత్వా ఠానఞ్చ. **అచ్చజ**న్తి, ఇత్తిచతుత్థాయ కమ్మవాచాయ వుచ్చమానాయపి అచ్చజన్తో. **గరుకం ఫుసే**తి తతియాయ కమ్మవాచాయ “సో భాసేయ్యా”తి **య్య**కారప్పత్తాయ సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జతి.

౪౨౧. సఙ్ఘస్స భేదాయ పరక్కమన్తం భిక్ఖుం దిస్వా, సుత్వా, ఞత్వా చ అవదన్తస్స భిక్ఖునో దుక్కటన్తి యోజనా.

౪౨౨. కీవదూరే వసన్తేహి సుత్వా గన్త్వా వత్తబ్బన్తి ఆహ “**గన్త్వా**”తిఆది. అద్ధయోజనమేవ **అద్ధయోజనతా,** తతో అధికం వా. గిలానం పటిచ్చ అద్ధయోజనం వుత్తం, ఇతరం పటిచ్చ “**అధికం దూరమ్పి పన గన్తబ్బ**”న్తి వుత్తం. తేనేవాహ “**సచే సక్కోతీ**”తి. **తావదే**తి తదా ఏవ, అచిరాయిత్వాతి అత్థో.

౪౨౩. తిక్ఖత్తుం పన వుత్తస్సాతి “మాయస్మా”తిఆదినా నయేన విసుఞ్చ సఙ్ఘమజ్ఝే చ తిక్ఖత్తుం వుత్తస్సాపి అపరిచ్చజన్తస్స. **తం** భేదాయ పరక్కమాదికం. భేదప్పవత్తియా సుతక్ఖణే సయం అగన్త్వా పణ్ణం వా సాసనం వా పేసేన్తస్స ఆపత్తిం దస్సేతుమాహ “**దూతం వా**”తిఆది. యథాహ **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౧౧) “దూతం వా పణ్ణం వా పేసేత్వా వదతోపి ఆపత్తిమోక్ఖో నత్థీ”తిఆది.

౪౨౪. య్యకారే పన సమ్పత్తేతి “యస్స నక్ఖమతి, సో భాసేయ్యా”తి (పారా॰ ౪౧౩) తతియకమ్మవాచాయ అన్తే **య్య**కారే ఉచ్చారితే. **పస్సమ్భన్తీ**తి పటిప్పస్సమ్భన్తి, వూపసమన్తీతి అత్థో. **దుక్కటాదయో**తి ఞత్తియా దుక్కటం, ద్వీహి

కమ్మవాచాహి ద్వే చ థుల్లచ్చయా. యథాహ “సఙ్ఘాదిసేసం అజ్ఝాపజ్జన్తస్స ఞత్తియా దుక్కటం, ద్వీహి కమ్మవాచాహి థుల్లచ్చయా పటిప్పస్సమ్భన్తీ”తి (పారా. ४१४). తస్మా ఞత్తియా పుబ్బే బహి చ సఙ్ఘమజ్ఝే చ తిక్ఖత్తుం వుత్తేపి అప్పటినిస్సజ్జనేన ఆపన్నాని ద్వే దుక్కటాని దేసేతబ్బానీతి విఞ్ఞాయతి.

ఇమిస్సా కమ్మవాచాయ కిం ఆపన్నాపత్తియో పటిప్పస్సమ్భన్తి, ఉదాహు అనాపన్నాతి విచారణాయ “యో అవసానే పటినిస్సజ్జిస్సతి, సో తా ఆపత్తియో న ఆపజ్జతి, తస్మా అనాపన్నా పటిప్పస్సమ్భన్తీ”తి (పారా. అట్ఠ. ౨.४१४) **మహాసుమత్థేరస్స** వాదం “కిమనాపన్నానం పటిప్పస్సద్ధియా”తి పటిబాహిత్వా “లిఙ్గపరివత్తనే అసాధారణాపత్తియో వియ ఆపన్నా పటిప్పస్సమ్భన్తీ”తి **మహాపదుమత్థేరస్స** వాదో ఠితో.

४౨౬. **అకతే పన కమ్మస్మి**న్తి యథావుత్తసమనుభాసనకమ్మే అకతే. **అపరిచ్చజతోపి వాతి** తం సఙ్ఘభేదాయ పరక్కమనం అపరిచ్చజన్తస్సాపి. ‘‘**సఙ్ఘాదిసేసేనా**’’తి ఇమినా కమ్మం అకత్వా సఙ్ఘమజ్ఝే చ బహి చ తిక్ఖత్తుం వుచ్చమానస్స అప్పటినిస్సజ్జనేన దుక్కటం పన హోతీతి బ్యతిరేకతోవ దస్సేతి.

४౨౭. **పుబ్బే వాతి** ఞత్తియా పుబ్బే విసుం, సఙ్ఘమజ్ఝే వా తిక్ఖత్తుం వుచ్చమానేపి. **తక్ఖణేపీ**తి ఞత్తిక్ఖణే వా. ఞత్తియా అనిట్ఠితాయపి **పచ్ఛాపి,** ఇమస్స అవధిం దస్సేతి ‘‘**అసమ్పత్తే య్యకారస్మి**’’న్తి. **పటినిస్సజ్జతోపి చ** తస్స సఙ్ఘాదిసేసేన అనాపత్తి పకాసితాతి పఠమగాథాయ పచ్ఛిమడ్ఢం ఇధానేత్వా యోజేతబ్బం.

४౨८. ఏత్తావతా “అనాపత్తి అసమనుభాసన్తస్స పటినిస్సజ్జన్తస్స ఉమ్మత్తకస్స ఖిత్తచిత్తస్స వేదనాట్టస్స ఆదికమ్మికస్సా”తి (పారా. ४१६) పాఠే “పటినిస్సజ్జన్తస్సా”తి పదేన గహితేసు “ఞత్తితో”తిఆదీసు వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా తం నిగమేతుం ‘‘**పటినిస్సజ్జతో వాపి త**’’న్తి ఆహ. నిగమనత్థజోతకో ఏవం-సద్దో సామత్థియా లబ్భతి, ఏవం “ఞత్తితో”తిఆదినా యథావుత్తనయేన పటినిస్సజ్జన్తస్స వాతి అత్థో. **త**న్తి సఙ్ఘభేదప్పయోగం. **అసమనుభాసతో వాతి** అసమనుభాసియమానస్స. “అసమనుభాసియతో”తి వత్తబ్బే వికరణపచ్చయలోపేన “అసమనుభాసతో”తి వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “అసమనుభాసన్తస్సాతి అసమనుభాసియమానస్సా”తి (పారా. అట్ఠ. ౨.४१६). “సఙ్ఘాదిసేసేన అనాపత్తి పకాసితా”తి అనువత్తమానత్తా ఇచ్ఛితత్థే సిద్ధేపి పున “అనాపత్తి పకాసితా”తి వచనే పునరుత్తతా ఆపజ్జతీతి? నాపజ్జతి, పదావుత్తి నామ అలంకారో హోతీతి.

४౨९. ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స అత్థుప్పత్తియం సఙ్ఘభేదత్థం పఞ్చ వత్థూని యాచన్తేన దేవదత్తేన “సాధు భన్తే భిక్ఖూ యావజీవం మచ్ఛమంసం న ఖాదేయ్యుం, యో మచ్ఛమంసం ఖాదేయ్య, వజ్జం నం ఫుసేయ్యా”తి (పారా. ४०९) వుత్తే “అలం దేవదత్త మయా తికోటిపరిసుద్ధం మచ్ఛమంసం అనుఞ్ఞాతం అదిట్ఠం అసుతం అపరిసఙ్కిత”న్తి (పారా. ४०९) అనుఞ్ఞాతేసు మచ్ఛమంసేసు కప్పియాకప్పియవినిచ్ఛయం పుబ్బే అనోకాసాభావేన అవత్వా పకతం సిక్ఖాపదవినిచ్ఛయం నిట్ఠాపేత్వా ఇదాని పత్తావసేసం తం దస్సేతుం ‘‘**యఞ్చే**’’తిఆది ఆరద్ధం . “తం తస్సా”తి వక్ఖమానత్తా ‘‘**య**’’న్తి ఇదం “భిక్ఖు”న్తి ఇమినా చ “మచ్ఛమంస”న్తి ఏతేన చ యోజేతబ్బం. **మచ్ఛ**న్తి ఓదకం. **మంస**న్తి థలజానం మంసం. **నిబ్బేమతికో**తి “మం ఉద్దిస్స కత”న్తి వా “సఙ్ఘం ఉద్దిస్స కత”న్తి వా ఉప్పన్నాయ విమతియా విరహితో.

౪౩౦. సముద్దిస్స కతన్తి సఙ్ఘం వా అత్తానం వా ఉద్దిస్స కతం. ''**ఞత్వా**''తి ఇమినా అజానిత్వా భుఞ్జన్తస్స అనాపత్తిభావమాహ.

౪౩౧. హత్థీనం అస్సానం అచ్ఛానం మనుస్సానం అహీనం కుక్కురానం దీపీనం సీహానం బ్యగ్ఘానం తరచ్ఛానం మంసం అకప్పియం హోతీతి యోజనా.

౪౩౨. సచిత్తకతా ఆపత్తియాయేవ యుజ్జతి, ఇధ పన తంహేతుకం మంసమేవ హేతుమ్హి ఫలూపచారేన **సచిత్తక**న్తి గహితం. ఏత్థ చిత్తం నామ అత్తానం వా సఙ్ఘం వా ఉద్దిస్స కతభావజాననచిత్తం. **సేస**న్తి అనుద్దిస్సకతం అకప్పియమంసం. **అచిత్తక**న్తి వుత్తనయమేవ.

౪౩౩. పుచ్ఛిత్వాయేవాతి అకప్పియమంసపరిహారత్థం దససు మంసేసు నామఞ్చ ఉద్దిస్సకతస్స పరిహారత్థం ఉభయస్సాపి పటిలద్ధాకారఞ్చ పుచ్ఛిత్వాయేవాతి అత్థో. ఓదకేసు మచ్ఛేసు అకప్పియాభావతో లద్ధాకారోవ ఞాతబ్బో. మంసే దిట్ఠమత్తేయేవ "ఇదం అసుకమంస"న్తి జానన్తి చే, అపుచ్ఛితేపి దోసో నత్థి. దాయకేసు మంసస్సాభావే లద్ధనియామే అపుచ్ఛితేపి దోసో నత్థి. యథా వా తథా వా విమతియా ఉప్పన్నాయ అప్పటిగ్గాహేత్వా నిసిన్నే "కస్మా న పటిగ్గణ్హథా"తి పుచ్ఛితే విమతియా ఉప్పన్నాకారం వత్వా "మయం తుమ్హే వా ఇతరే భిక్ఖూ వా ఉద్దిస్స న కరిమ్హా"తి వత్వా "అమ్హాకమేవ సన్ధాయ కతం, పణ్ణాకారత్థాయ కతం, అతిథీనం వా అత్థాయ కత"న్తిఆదినా అత్తనా లద్ధప్పకారం వత్వా "సంసయం అకత్వా పటిగ్గహేతబ్బ"న్తి వదేయ్యుం చే, పటిగ్గహేతుం వట్టతీతి సబ్బమిదం **అట్ఠకథాయ** వుత్తం.

భిక్ఖూనం ఏతం వత్తన్తి యోజనా. **వత్తట్ఠా**తి సమ్మాసమ్బుద్ధేన మహాకరుణాయ దేసితం పాతిమోక్ఖసంవరసీలం విసోధేత్వా పటిపజ్జనే పతిట్ఠితా. ''**వినయఞ్ఞూ**''తి ఇమినా వినయం అజానిత్వా ఉపదేసప్పమాణేనేవ వత్తం పూరేన్తేహి వత్తస్స విరోధోపి సియాతి తే నివత్తేతి. ''**వత్తట్ఠా**''తి విసేసనేన వినయం ఞత్వాపి అపూరణే నివత్తేతి. ఉభయేనపి అత్తనా వుత్తవినిచ్ఛయస్స పరిసుద్ధభావం దీపేతి.

౪౩౪. ఇదం సమనుభాసనన్తి యథావుత్తసిక్ఖాపదమాహ. సమనుభాసనేన సాధేతబ్బా ఆపత్తి సమనుభాసనా కారణూపచారేన. అఞ్ఞథా ఏకసముట్ఠానాదిభావో న యుజ్జతి. **ఏకసముట్ఠానం** కాయవాచాచిత్తసఙ్ఖాతం ఏకం సముట్ఠానం ఏతస్సాతి కత్వా. **కాయకమ్మ**న్తి హత్థముద్దావసేన కాయేన కాతబ్బస్స పటినిస్సజ్జనస్స అకతత్తా కాయకమ్మం. **వచీకమ్మ**న్తి వచసా కాతబ్బస్స అకతత్తా వచీకమ్మం. **అక్రియ**న్తి యథావుత్తనయేన "సఙ్ఘభేదోపక్కమనివారణాయ పరక్కమనం పటినిస్సజ్జామీ"తి కాయవికారేన వా వచీభేదేన వా అవిఞ్ఞాపనతో అకిరియం నామ హోతీతి వుత్తం హోతి.

సఙ్ఘభేదకథావణ్ణనా.

౪౩౫. కిఞ్చాపి వత్తబ్బన్తి "ఏకో వా ద్వే వా తయో వా"తి వుత్తసఙ్ఘభేదానువత్తకభిక్ఖుం పస్సన్తేహి సుణన్తేహి లజ్జిభిక్ఖూహి విసుఞ్చ సఙ్ఘమజ్ఝే చ నేత్వా తిక్ఖత్తుంయేవ సఙ్ఘభేదానువత్తనస్స అకత్తబ్బతం వత్వా తతో అనోరమన్తానం ఞత్తిచతుత్థాయ కమ్మవాచాయ సమనుభాసనకమ్మం కాతబ్బ"న్తి ఇదఞ్చ "తతియానుస్సావనాయ **య్య**-కారప్పత్తాయ ఆపజ్జనకసఙ్ఘాదిసేసతో పుబ్బే ఆపన్నా దుక్కటథుల్లచ్చయా పటిప్పస్సమ్భన్తీ"తి ఇదఞ్చ అనాపత్తిపకారో చాతి ఇమం సాధారణవినిచ్ఛయం సన్ధాయాహ. వచనప్పకారభేదో పన అత్థేవ, సో సఙ్ఖేపతో **మాతికాయ** (పారా॰ ౪౧౮-౪౧౯) విత్థారతో

పదభాజనే (పారా॰ ౪౧౮-౪౧౯) ఆగతనయేన వత్తబ్బో. **అస్సాతి** దుతియసఙ్ఘభేదసిక్ఖాపదస్స. ‘‘**సముట్ఠానా...పే॰... మతా**’’తి ఇమినా సాధారణవినిచ్ఛయో అతిదిట్ఠోతి దట్ఠబ్బం.

దుతియసఙ్ఘభేదకథావణ్ణనా.

౪౩౬. ఉద్దేసపరియాపన్నేతి ఏత్థ “సిక్ఖాపదే”తి సేసో, నిదానపారాజికసఙ్ఘాదిసేసఅనియతవిత్థారసఙ్ఖాతే పఞ్చవిధఉద్దేసలక్ఖణపాతిమోక్ఖే అన్తోగధసిక్ఖాపదవిసయేతి అత్థో. ‘‘**ఉద్దేసపరియాపన్నే సిక్ఖాపదే**’’తి ఇమినా “అవచనీయమత్తానం కరోతీ”తి ఇమస్స విసయం దస్సేతి. **భిక్ఖు దుబ్బచజాతికో**తి ఏత్థ “యో”తి అజ్ఝాహారో. “దుబ్బచజాతికోతి దుబ్బచసభావో, వత్తుం అసక్కుణేయ్యోతి అత్థో”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౨౫-౪౨౬) **అట్ఠకథాయ** వుత్తదోవచస్సతాయ హేతుభూతపాపిచ్ఛతాదీహి ఏకూనవీసతియా ధమ్మేహి సమన్నాగతో హుత్వా అత్తని వుత్తం అనుసిట్ఠిం సాదరమగ్గహణేన నాసనతా దోవచస్ససభావోతి అత్థో. వుత్తఞ్హేతం **పదభాజనే** “దుబ్బచజాతికో హోతీతి దుబ్బచో హోతి దోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో అక్ఖమో అప్పదక్ఖిణగ్గాహీ అనుసాసని”న్తి (పారా॰ ౪౨౬).

అవచనీయమత్తానం కరోతీతి “మా మం ఆయస్మన్తో కిఞ్చి అవచుత్థ కల్యాణం వా పాపకం వా, అహమ్పాయస్మన్తే న కిఞ్చి వక్ఖామి కల్యాణం వా పాపకం వా, విరమథాయస్మన్తో మమ వచనాయా”తి (పారా॰ ౪౨౫) వుత్తనయేన అత్తానం అవచనీయం కరోతి. **గరుకం సియా**తి ఏత్థ “తస్సా”తి ఇదం అజ్ఝాహారనయసమ్బన్ధేన లబ్భతి. తత్రాయం యోజనా – దుబ్బచజాతికో యో భిక్ఖు ఉద్దేసపరియాపన్నే సిక్ఖాపదే అత్తానం అవచనీయం కరోతి, తస్స గరుకం సియాతి.

కిం వుత్తం హోతి? యో భిక్ఖు అత్తనో దోవచస్సతం పస్సన్తేహి, సుణన్తేహి చ లజ్జిభిక్ఖూహి “మా ఆయస్మా అత్తానం అవచనీయం అకాసి...పే॰... అఞ్ఞమఞ్ఞవుట్ఠాపనేనా”తి (పారా॰ ౪౨౫) వుత్తనయేన తిక్ఖత్తుం వుత్తోపి దుక్కటం ఆపజ్జిత్వాపి న విస్సజ్జేతి, “సో భిక్ఖు సఙ్ఘమజ్ఝమ్పి ఆకడ్ఢిత్వా వత్తబ్బో”తి (పారా॰ ౪౨౬) వుత్తత్తా హత్థే గహేత్వా ఆకడ్ఢిత్వాపి సఙ్ఘమజ్ఝం నేత్వా తథేవ తిక్ఖత్తుం వుత్తే దుక్కటం ఆపజ్జిత్వాపి న విస్సజ్జేతి, తస్స దుబ్బచజాతికస్స ఞత్తిచతుత్థాయ కమ్మవాచాయ కరియమానే సమనుభాసనకమ్మే తతియాయ కమ్మవాచాయ **య్యకారప్పత్తాయ** పుబ్బే వుత్తనయేనేవ ఞత్తియా దుక్కటం, ద్వీహి కమ్మవాచాహి థుల్లచ్చయే చ పటిప్పస్సమ్భయమానో సఙ్ఘాదిసేసో హోతీతి వుత్తం హోతి.

౪౩౭. దుబ్బచేతి ఏత్థ “సిక్ఖాపదే”తి సేసో, తథా **సఙ్ఘభేదకవణ్ణనే**తి ఏత్థాపి. సఙ్ఘభేదో ఏవ **సఙ్ఘభేదకో,** తం వణ్ణేతి కథేతీతి సఙ్ఘభేదకవణ్ణనం, కిం తం? సిక్ఖాపదం, తఞ్చ పఠమమేవ సఙ్ఘభేదకసిక్ఖాపదం గహేతబ్బం, తస్మిం వుత్తనయేనాతి యోజనా. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “సముట్ఠానాదీని పఠమసఙ్ఘభేదసదిసానేవా”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౨౫-౪౨౬). ‘‘**సబ్బో వినిచ్ఛయో**’’తి ఏతేన ఇధ దస్సితేన “గరుకం సియా”తి ఏతేన సఙ్గహితం సఙ్ఘాదిసేసావసానవినిచ్ఛయం వజ్జేత్వా “అకతే పనా”తిఆదిగాథాత్తయేన వుత్తఅనాపత్తిప్పకారే చ “ఇదమేకసముట్ఠాన”న్తిఆదిగాథాయ వుత్తసముట్ఠానాదికే చ అతిదిసతి.

దుబ్బచకథావణ్ణనా.

౪౩౮. యో కులదూసకో భిక్ఖు, సో ఛన్దగామితాదీహి పాపేన్తో భిక్ఖుహి **కమ్మే కరియమానే తం** ఛన్దగామితాదీహి పాపనం అచ్చజన్తో **గరుకం ఫుసే** సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జతీతి యోజనా. “కులదూసకోతి కులాని దూసేతి పుప్ఫేన వా ఫలేన వా చుణ్ణేన

వా మత్తికాయ వా దన్తకట్ఠేన వా వేళుయా వా వేజ్జికాయ వా జఙ్ఘపేసనికేన వా”తి (పారా० ४३౭) వచనతో సద్ధాసమ్పన్నకులాని లాభం నిస్సాయ పుప్ఫదానాదీహి సఙ్గణ్హిత్వా తథా అకరోన్తేసు లజ్జిభిక్ఖూసు కులానం సద్ధాదూసనతో **కులదూసకో**, భిక్ఖు.

ఛన్దగామితాదీహి పాపేన్తోతి కులదూసనకమ్మం కరోన్తం దిస్వా వా సుత్వా వా అవచనతో ఆపజ్జితబ్బదుక్కటతో ముచ్చనత్థాయ “ఆయస్మా ఖో...పే०... అలన్తే ఇధ వాసేనా”తి వదన్తే లజ్జీ పేసలే భిక్ఖూ “ఛన్దగామినో చ భిక్ఖూ...పే०... ఏకచ్చం న పబ్బాజేన్తీ”తి ఛన్దగామితాదీహి చతూహి అగతిగమనేహి యోజేన్తోతి అత్థో. **కమ్మే కరియమానే**తి యథావుత్తనయేన అత్తానం గరహన్తానం భిక్ఖూనం కరియమానం అక్కోసనఞ్చ పరిభాసనఞ్చ యే పస్సన్తి, యే చ సుణన్తి, తేహి “మాయస్మా ఏవం అవచ, న చ భిక్ఖూ ఛన్దగామినో...పే०... అలన్తే ఇధ వాసేనా”తి తిక్ఖత్తుం వుచ్చమానోపి దుక్కటం ఆపజ్జిత్వాపి అప్పటినిస్సజ్జన్తం హత్థే గహేత్వా ఆకడ్ఢిత్వా సఙ్ఘమజ్ఝం ఆనేత్వా “మాయస్మా ఏవం అవచా”తిఆదినా నయేనేవ పునపి తిక్ఖత్తుం వుత్తే దుక్కటం ఆపజ్జిత్వాపి అప్పటినిస్సజ్జన్తస్స ఞత్తిచతుత్థాయ కమ్మవాచాయ సమనుభాసనకమ్మే కరియమానేతి వుత్తం హోతి. **గరుకం ఫుసే**తి ఞత్తియా దుక్కటం, ద్వీహి కమ్మవాచాహి థుల్లచ్చయే చ పటిప్పస్సమ్భన్తే తతియకమ్మవాచాయ అన్తే **య్య**కారే సమ్పత్తే సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జతీతి వుత్తం హోతి.

४३౯-४०. “కులాని దూసేతి పుప్ఫేన వా”తిఆదినా (పారా० ४३౭) నయేన వుత్తకులదూసనోపకరణభూతచుణ్ణపణ్ణాదీసు వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ‘‘**చుణ్ణ**’’న్తిఆది. **చుణ్ణ**న్తి సిరీసపణ్ణాదిచుణ్ణం. **పణ్ణ**న్తి తమ్బూలపణ్ణతాలపణ్ణాదిఖాదితబ్బాఖాదితబ్బపణ్ణం. **ఫల**న్తి తాలపనసాదిఫలం. **పుప్ఫ**న్తి చమ్పకాదిపుప్ఫం. **వేళు**న్తి అన్దోళికాపాటం కిరణ్డాదికం వేళుం. **కట్ఠ**న్తి గేహదారుం, ఇన్ధనఞ్చ. **మత్తిక**న్తి పాకతికం, పఞ్చవణ్ణం వా మత్తికం.

అత్తనో సన్తకం, తావకాలికాదివసేన గహితం వా చుణ్ణం...పే०... మత్తికం కులసఙ్గహణత్థాయ దదతో కులదూసనదుక్కటం హోతీతి సమ్బన్ధో. **థేయ్యా**తి చోరికా. ‘‘**దదతో**’’తి ఇదం సామివచనం ‘‘**కాతబ్బో**’’తి పచ్చత్తవచనన్తం విసేసితబ్బమపేక్ఖిత్వా “దదన్తో”తి విభత్తివిపరిణామేన పచ్చత్తవచనన్తం అనువత్తేతబ్బం. **కాతబ్బో**తి ఏత్థ కారేతబ్బోతి అత్థో. ఇమినా సఙ్ఘసన్తకం, గణసన్తకం, అఞ్ఞపుగ్గలసన్తకఞ్చ చుణ్ణాదిం కులసఙ్గహత్థం చోరికాయ దేన్తో భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బోతి ఇమం వినిచ్ఛయం దస్సేతి. **సఙ్ఘఞ్ఞసన్తకే**తి సఙ్ఘఞ్ఞసన్తకచుణ్ణాదికేతి అత్థో. ఏత్థ **అఞ్ఞ**-సద్దేన గణపుగ్గలానం గహణం.

४४౧. సఙ్ఘికం గరుభణ్డం వాతి సఙ్ఘసన్తకం గరుభణ్డపహోనకం వా పణ్ణాదికం. **సేనాసననియామిత**న్తి “ఏత్తకా ఫలరుక్ఖాదయో సేనాసనే నవకమ్మత్థాయా”తి ఏవం నియమితం వా. **ఇస్సరవతాయే వా**తి **ఏవ**కారేన “థేయ్యా”తి ఇదం నివత్తితం.

४४౨. హరిత్వా వాతి అత్తనాయేవ హరిత్వా వా. “పుప్ఫం దేన్తస్సా”తి ఇమినా సమ్బన్ధో. ఏస నయో ఉపరిపి. **హరాపేత్వా వా**తి అఞ్ఞస్స హత్థే పేసేత్వా వా. **పక్కోసిత్వా వా**తి ఆమన్తేత్వా వా పక్కోసాపేత్వా వాతి ఉపలక్ఖణతో లబ్భతి. **ఆగతస్స వా**తి అత్తనా ఏవ ఆగతస్స వా. ‘‘**కులసఙ్గహణత్థాయా**’’తి వచనేన “ఏవరూపే అధిప్పాయే అసతి వట్టతీ”తి వుత్తత్తా “చేతియం పూజం కరోన్తాపి ‘పూజేస్సామా’తి పుప్ఫాని గహేత్వా గచ్ఛన్తాపి తత్థ తత్థ సమ్పత్తానం చేతియపూజనత్థాయ

దేన్తి, ఏతమ్పి పుప్ఫదానం నామ న హోతీ"తిఆదికం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౬-౪౩౭) **అట్ఠకథా**గతం సబ్బం వినిచ్ఛయం దస్సితం హోతి.

౪౪౩. ఏవం ఉస్సగ్గం దస్సేత్వా అపవాదం దస్సేతుమాహ **''హరిత్వా వా''**తిఆది. **''హరాపేత్వా''**తి ఇమినా యోజేతబ్బస్స **వా**-సద్దస్స అవుత్తసమ్పిణ్డనత్థతాయ "పక్కోసిత్వా వా పక్కోసాపేత్వా వా, ఆగతానం వా"తి చ సఙ్గయ్హతి. **ఆగతస్సేవా**తి **ఏవ**కారేన హరిత్వా దానాదిం నివత్తేతి.

౪౪౪. తఞ్చాతి మాతాపితుఆదీనం తం పుప్ఫదానఞ్చ. **వత్థుపూజత్థ**న్తి రతనత్తయపూజనత్థం. **న పనఞ్ఞథా**తి అఞ్ఞేన పకారేన దాతుం న వట్టతి. యేన పకారేన దాతుం న వట్టతి, కోయం పకారోతి ఆహ **''సివాదీ''**తిఆది. **సివాదిపూజనత్థ**న్తి మహిస్సరాదిదేవతాపూజనత్థఞ్చ. **మణ్డనత్థ**న్తి పిళన్ధనత్థం. ఏవం అదాతబ్బప్పకారనియమనేన "ఇమం విక్కిణిత్వా జీవికం కప్పేస్సన్తీ"తి మాతాపితుఆదీనం దాతుం వట్టతీతి వదన్తి.

౪౪౫. ''ఫలాదీసు ...పే॰... వినిచ్ఛయో''తి ఇమినా "హరిత్వా వా హరాపేత్వా వా"తిఆదినా పుబ్బే వుత్తవినిచ్ఛయో ఫలపణ్ణాదీసు సబ్బత్థ సమానోతి దస్సేతి.

౪౪౬. ''పుప్ఫాదిభాజనే''తి పుప్ఫఫలాదీనం భాజనకాలే. **సమ్మతేనా**తి పుప్ఫాదిభాజనత్థం **ఖన్ధకే** వుత్తనయేన సఙ్ఘేన సమ్మతేన భిక్ఖునా. **అస్సా**తి భాజనట్ఠానం ఆగతస్స. **ఇతరేనా**తి సఙ్ఘసమ్ముతిం వినా పుప్ఫాదీని భాజాపేన్తేన. **ఞాపేత్వా దాతబ్బ**న్తి సబ్బం సఙ్ఘం జానాపేత్వా దాతబ్బం.

౪౪౭. ఉపడ్ఢభావన్తి ఏకేన భిక్ఖునా లద్ధబ్బభాగతో ఉపడ్ఢం. **''థోకం థోక''**న్తి ఇమినా ఉపడ్ఢతోపి అప్పతరం గహితం.

౪౪౮. పరిబ్బయవిహీనస్సాతి తణ్డులాదిజీవితవుత్తివయమూలరహితస్స. **సమ్పత్తిస్సరియస్సాపీ**తి అత్తనో సమీపముపగతస్స ఇస్సరస్స చ. "దాతబ్బం తు సకం ఫల"న్తి ఇమినా సమ్బన్ధో. "పరిబ్బయవిహీనానం, దాతుం సపరసన్తక"న్తి **ఖుద్దసిక్ఖాయ** ఆగతం, ఇధ "సకం ఫల"న్తి వుత్తం. తత్థ పరవచనేన విస్సాసికానం గహణం, ఇధ పన విస్సాసగ్గాహేన గహేత్వా దీయమానమ్పి ససన్తకమేవాతి "సక"న్తి వుత్తన్తి గహేతబ్బం.

౪౪౯-౫౦. యత్ర సఙ్ఘారామే సఙ్ఘేన ఫలరుక్ఖపరిచ్ఛేదం కత్వా కతికా కతాతి యోజనా, "ఆగన్తుకానం ఏత్తకం ఫలం దాతబ్బ"న్తి ఫలపరిచ్ఛేదం కత్వా వా "ఏత్తకేసు రుక్ఖేసు ఫలం దాతబ్బ"న్తి రుక్ఖపరిచ్ఛేదం కత్వా వా సఙ్ఘేన కతికా యేన పకారేన కతాతి అత్థో. **తత్రాగతస్సపీ**తి ఏవం ఠపితకతికవత్తం తం సఙ్ఘారామం ఫలత్థాయ ఆగతస్సాపి.

యథాపరిచ్ఛేదన్తి సఙ్ఘేన తథాకతఫలరుక్ఖపరిచ్ఛేదమనతిక్కమ్మ. **దదతో**తి ఓచినిత్వా ఠపితఫలం, కప్పియకారకేహి ఓచినాపేత్వా వా దేన్తస్స. ఓచితఫలే చ కప్పియకారకే చ అసతి ఫలత్థాయ ఆగతేసు వత్తితబ్బవిధిం దస్సేతుమాహ **''దస్సేతబ్బాపి వా''**తిఆది. "వత్వా"తి సేసో. **చ**-కారం **అపి**-సద్దేన ఏకతో కత్వా "అపిచా"తి యోజనా. ఏవం వత్వా సఙ్ఘేన పరిచ్ఛిన్నరుక్ఖా దస్సేతబ్బాతి ఇమినా "ఇధ ఫలాని సున్దరాని, ఇతో గణ్హథా'తి ఏవం పన న వత్తబ్బ"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౬-౪౩౭) **అట్ఠకథా** బ్యతిరేకతో దస్సితా హోతి.

౪౩౧. **''ఖణిత్వా''**తి ఏతేన "ఖణాపేత్వా"తి ఇదమ్పి సఙ్గహితం, "కప్పియభూమి"న్తి వక్ఖమానత్తా **పథవి**న్తి ఏత్థ "అకప్పియ"న్తి లబ్భతి. తేనేవాహ **''పాచిత్తియేనా''**తి. **''మాలాగచ్ఛ''**న్తి ఇమినా పుప్ఫూపగే తరుణగచ్ఛే చ మల్లికాసుమనాదిగుమ్బగాగచ్ఛే చ సఙ్గణ్హాతి. యథాహ **అట్ఠకథాయ** "తరుణకా హి పుప్ఫరుక్ఖాపి పుప్ఫగచ్ఛాపి 'మాలావచ్ఛా'త్వేవ వుచ్చన్తీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧). **ఆది**-సద్దేన ఫలూపగరుక్ఖే చ భేసజ్జరసే ఓసధగచ్ఛే చ సఙ్గణ్హాతి. "రోపాపనే"తి వక్ఖమానత్తా **''సయ''**న్తి ఇదం "రోపనే"తి ఇమినా యుజ్జతి.

"సయం ఖణిత్వా"తి కస్మా న యుజ్జతీతి? "ఖణాపేత్వా"తి వక్ఖమానస్స అభావా చ "యో పన భిక్ఖు పథవిం ఖణేయ్య వా ఖణాపేయ్య వా, పాచిత్తియ"న్తి (పాచి॰ ౮౬) వచనతో ఖణాపనే పాచిత్తియేన భవితబ్బత్తా చ "ఖణిత్వా"తి ఇమినా చ ఖణనఖణాపనానం ద్విన్నమేవ గహేతబ్బత్తా న యుజ్జతి. **కులదూసనే**తి కులదూసననిమిత్తం. అకప్పియపథవిం ఖణిత్వా, ఖణాపేత్వా చ సయం మాలాగచ్ఛాదిరోపనే కతే **అస్స** మాలాగచ్ఛాదిరోపకస్స భిక్ఖునో అకప్పియపథవీఖణనపచ్చయేన **పాచిత్తియేన** సద్ధిం **కులదూసనే** కులదూసననిమిత్తం దుక్కటం హోతీతి యోజనా.

౪౩౨. **''తథా''**తి ఇమినా "సయం రోపనే"తి ఇదం వినా అవసేసప్పకారం సఙ్గణ్హాతి. **''అకప్పియేన వాక్యేనా''**తి ఇదం "అకప్పియపథవిం ఖణాపేత్వా"తి ఇమినా చ "రోపాపనే"తి ఇమినా చ యుజ్జతి. "ఇమం భూమిం ఖణ, ఇమం గచ్ఛం రోపేహీ"తిఆదికం అకప్పియం వోహారం వత్వా అకప్పియపథవిం ఖణాపేత్వా మాలాగచ్ఛాదిరోపనం కారాపేన్తస్సాపి తథేవ పాచిత్తియఞ్చ దుక్కటఞ్చ హోతీతి అత్థో.

ఖణనరోపనేహి ద్వీహి పాచిత్తియదుక్కటాని అవసిట్ఠేహి తదత్థికేహి సబ్బవోహారపయోగభేదేహి కిం హోతీతి ఆహ **''సబ్బత్థా''**తిఆది. **కులదూసనే**తి నిమిత్తే, విసయే వా భుమ్మం. అకప్పియేన వాక్యేన పన పథవిం ఖణాపేత్వా అకప్పియేన వాక్యేన రోపాపనేపి తథా పాచిత్తియేన సహ కులదూసనే భిక్ఖునో దుక్కటం వుత్తం. **సబ్బత్థ** ఇతో పరేసుపి తదత్థికేన సబ్బవోహారబ్యాపారేసు కులదూసననిమిత్తం భిక్ఖునో దుక్కటం వుత్తన్తి యోజనా.

౪౩౩. కప్పియభూమియా అత్తనా ఖణనే, అకప్పియవోహారేన ఖణాపనే చ పాచిత్తియాభావతో దుక్కటంయేవ వుత్తన్తి ఆహ **''ఉభయత్థ చా''**తిఆది. ఏత్థ "ఏవ"న్తి సేసో, సో యథావుత్తమత్థం నిగమేతి. ఏవం యథావుత్తనయేన కప్పియభూమియమ్పి మాలాగచ్ఛాదిరోపనరోపాపనసఙ్ఖాతేసు ద్వీసు ఠానేసు చ భిక్ఖునో దుక్కటం వుత్తన్తి యోజనా.

౪౩౪. **సదుక్కటా పాచిత్తీ**తి "ఆవాటం ఖణ, గచ్ఛం రోపేహీ"తి ఏకవారం ఆణత్తే బహూ ఆవాటే ఖణిత్వా బహూసు గచ్ఛేసు రోపితేసుపి ఆణత్తియా ఏకత్తా దుక్కటేన సహ పాచిత్తియం హోతీతి అయమత్థో అకప్పియభూమిం సన్ధాయ వుత్తో. **''సుద్ధం వా దుక్కట''**న్తి ఇదం అకప్పియభూమియం కప్పియేన వోహారేన ఆవాటం ఖణాపకస్స చ కప్పియభూమియం అకప్పియవోహారేన ఆవాటం ఖణాపకస్స చ "ఇమం గచ్ఛం రోపేహీ"తి ఏకవారాణత్తపచ్చయా ఆపజ్జితబ్బం కులదూసనదుక్కటం సన్ధాయ వుత్తం.

౪౩౫. **కప్పియేనేవ వాక్యేనా**తి ఏత్థ **కప్పియవాక్యం** నామ "ఏత్థ ఆవాటం జాన, ఏత్థ ఆవాటం జానితబ్బం, ఏత్థ ఆవాటేన భవితబ్బ"న్తి ఏవరూపం వాక్యఞ్చ "ఇమం గచ్ఛం ఏత్థ జాన, అయం గచ్ఛో ఏత్థ జానితబ్బో"తిఆదివాక్యఞ్చ. **ఏవ**కారేన అకప్పియవోహారఞ్చ కప్పియాకప్పియమిస్సకవోహారఞ్చ నివత్తేతి. పరియాయోభాసనిమిత్తకమ్మం పన

“ఇతరత్తయం వట్టతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧) **అట్ఠకథా**వచనతో వట్టతి. **ఉభయత్థ చ భూమియా**తి కప్పియాకప్పియభూమీసు ద్వీసు. **రోపనే**తి ఏత్థ సమ్బన్ధతో, పకరణతో చ “మాలాగచ్ఛాదీన”న్తి లబ్భతి.

“వాక్యేనా”తి వుత్తత్తా “రోపాపనే”తి వత్తబ్బే, “రోపనే”తి కిమత్థమాహాతి చే? సుద్ధకత్తునిద్దేసేన పయోజకస్సాపి సఙ్గహేతబ్బతో గాథాబన్ధవసేన వుత్తం. ఇమినా ఉపరిగాథాయ “సయం రోపేతు”న్తి ఏత్థ “సయ”న్తి ఇమినా విసేసేత్వా “రోపాపేతు”న్తి ఇదం నివత్తేతి. “పరిభోగత్థాయ హి కప్పియభూమియం వా అకప్పియభూమియం వా కప్పియవోహారేన రోపాపనే అనాపత్తీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧) **అట్ఠకథావినిచ్ఛయో** ఇమాయ గాథాయ సఙ్గహితోతి వేదితబ్బో. **కోచి దోసో**తి పాచిత్తియఞ్చ దుక్కటఞ్చాతి వుత్తదోసేసు ఏకోపి దోసో న విజ్జతీతి అత్థో.

౪౭౬-౭. **“సయం రోపేతు”**న్తి ఇదం “ఆరామాదీనమత్థాయా”తి ఇమినా సమ్బన్ధితబ్బం.

ఆది-సద్దేన వనాదిం సఙ్గణ్హాతి. **సయం రోపితస్స వా**తి ఏత్థ **వా**-సద్దేన “రోపాపితస్సా”తి ఇదం సఙ్గణ్హాతి, ఏతస్స విసేసనత్థం “కప్పియేన వోహారేనా”తి పాఠసేసో. అయం పన వినిచ్ఛయో “ఆరామత్థాయ పన వనత్థాయ చ ఛాయత్థాయ చ అకప్పియవోహారమత్తమేవ న వట్టతి, సేసం వట్టతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧) **అట్ఠకథా**గతనయేన వేదితబ్బో. అన్తో ఆరామభూసనత్థాయ, బహి అరఞ్ఞత్థాయ వియ ఛాయత్థాయ సుద్ధచిత్తేన “ఇమం జానా”తిఆదికప్పియవోహారేన రోపాపితరుక్ఖే చ కప్పియభూమియఞ్చ అత్తనా కతే వా అకప్పియవోహారేన కారాపితే వా అకప్పియభూమియఞ్చ కప్పియవోహారేన అత్తనా కారాపితే వా అఞ్ఞేహి కతే వా ఆవాటే అత్తనా రోపితే రుక్ఖే చ ఫలం పరిభుఞ్జితుం ఇచ్ఛతి చే, పరిభుఞ్జితుం వట్టతీతి అత్థో.

ఆరామాదీనమత్థాయ కప్పియభూమియం సయం రోపితస్స వా కప్పియభూమియం వా అకప్పియభూమియం వా కప్పియవోహారేన రోపాపితస్స వా రుక్ఖస్స యఞ్చ ఫలం, తం ఫలం పరిభుఞ్జితుం భిక్ఖూనం వట్టతీతి యోజనా. కత్థచి పోత్థకేసు “ఆరామాదీనమత్థాయా”తి గాథాయ లిఖితట్ఠానే “కులసఙ్గహణత్థాయా”తిఆదిగాథా దిస్సతి. సా పాళిక్కమవిరుద్ధత్తా అట్ఠానప్పయుత్తా, “పుప్ఫాన”న్తిఆదిగాథాయ పురతో వుచ్చమానా పన ఠానప్పయుత్తా హోతి.

౪౭౮. **సబ్బత్థా**తి ఆరామాదిఅత్థాయ పుబ్బే వియ అత్తనా రోపితేసు, రోపాపితేసు చ సబ్బేసు మాలాగచ్ఛాదీసు. **అకప్పియోదకేనేవ పాచిత్తీ**తి “యో పన భిక్ఖు జానం సప్పాణకం ఉదకం తిణం వా మత్తికం వా సిఞ్చేయ్య వా సిఞ్చాపేయ్య వా, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౧౪౦) వుత్తా పాచిత్తి ఏవ, న దుక్కటన్తి అత్థో.

౪౭౯. ఇదాని దుక్కటేన సద్ధిం పాచిత్తియవిసయం దస్సేతి **“కుల…పే॰… దుక్కట”**న్తి. **సిఞ్చతో**తి కప్పియోదకేనేవ సిఞ్చతో, సిఞ్చాపయతో చ.

౪౮౦. **తేసంయేవ ద్విన్నం పన అత్థాయా**తి కులదూసనపరిభోగానం ద్విన్నమత్థాయ. **సిఞ్చనే సిఞ్చాపనే**తి ఏత్థ “మాలాగచ్ఛాదీన”న్తి పకరణతో లబ్భతి. **దుక్కట**న్తి ఏత్థ “కేవల”న్తి సేసో.

౪౮౧. **ఓచినాపనే**తి అఞ్ఞేహి పుప్ఫానం ఓచినాపనే. **సయమోచినేనే చాపీ**తి అత్తనావ ఓచిననే చ. **సపాచిత్తియదుక్కట**న్తి “భూతగామపాతబ్యతాయ పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౯౦) వుత్తత్తా పుప్ఫోచిననహేతు పాచిత్తియఞ్చ

కులదూసనదుక్కటఞ్చ హోతీతి వుత్తం హోతి.

౪౬౨. పూజాదిఅత్థాయ, కులసఙ్గహత్థాయ చ పుప్ఫానం ఓచిననఓచినాపనాని కారాపేన్తస్స ఆపత్తియా ఆపజ్జనప్పకారం దస్సేతుమాహ **''పుప్ఫాన''**న్తి. ''పుప్ఫానం గణనాయ పాచిత్తియం హోతీ''తి వుత్తత్తా **పుప్ఫమోచినతో**తి ఏత్థ ''విసుం విసు''న్తి సేసో. ఏకేకపుప్ఫం ఓచినన్తస్స పుప్ఫగణనాయ పాచిత్తియం హోతీతి అత్థో. ''ఏకేన పయోగేన బహూని పుప్ఫాని ఓచినన్తస్స పన పయోగగణనాయ హోతీ''తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తం ఇధ బ్యతిరేకతో లబ్భతి. **''ఓచినతో''**తి ఇమినా ''ఓచినాపయతో''తి ఇదఞ్చ కిరియాసామఞ్ఞో విసేసస్స అన్తోగధభావతో వా ఉపలక్ఖణతో వా దస్సితన్తి.

తత్థ చ పుప్ఫాని విసుం విసుం వత్వా ఓచినాపేన్తస్స పుప్ఫానం గణనాయ హోతీతి ఇదమేవ ఆపజ్జతి. ఏకవారమాణత్తేన బహూని పుప్ఫాని బహూసు చ వారేసు ఓచితేసు ఆణత్తిగణనాయ హోతీతి వినిచ్ఛయో దట్ఠబ్బో. ఇదం సబ్బప్పకారం అనన్తరవుత్తగాథాయ దస్సితవిధిమ్హి చ దట్ఠబ్బన్తి ఞాపేతుమాహ **''కులత్థం చే సదుక్కటా''**తి. **కులత్థ**న్తి కులసఙ్గహత్థం. ''సదుక్కటా''తి వుత్తత్తా పాచిత్తియఞ్చ దుక్కటఞ్చ పుప్ఫగణనాయ హోతీతి సిద్ధం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** ''పుప్ఫగణనాయ దుక్కటపాచిత్తియానీ''తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧).

౪౬౩. గన్థనం **గన్థో,** తేన నిబ్బత్తం **గన్థిమం**. ఏస నయో సబ్బత్థ. గన్థిమాదిసరూపం సయమేవ వక్ఖతి. సఙ్గహణం **సఙ్గహో,** పుప్ఫానం సఙ్గహోతి విగ్గహో.

౪౬౪. ఇమాని గన్థిమాదీని సరూపతో దస్సేతుమాహ **''తత్థ దణ్డేన దణ్డం వా''**తిఆది. తత్థ **తత్థా**తి తేసు ఛసు పుప్ఫసఙ్గహేసు. **''దణ్డేన దణ్డం వా''**తి ఇదం సదణ్డఉప్పలాదికుసుమం సన్ధాయాహ. **''వణ్టేనపి చ వణ్టక''**న్తి ఇదం సవణ్టకరత్తకుసుమాదిం సన్ధాయాహ. **కరణం సబ్బ**న్తి కతం సబ్బం. ఇధ సబ్బత్థ కప్పియవిధివిభాగం ''సబ్బమేత''మిచ్చాదిగాథాయం వక్ఖతి.

౪౬౫. **సుత్తాదీహి గోప్ఫేత్వా**తి ఏత్థ ''వస్సికపుప్ఫాదీనీ''తి సేసో. సుత్తేన వా కదలివాకాదీహి వా వస్సికాదిపుప్ఫే గన్థిత్వా కతపుప్ఫవికారో **గోప్ఫిమం** నామ. ఏకతో వణ్టాని యస్సాతి విగ్గహో. **ఉభతోవణ్టికా**తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. అప్పత్థే వా సకత్థే వా క-కారో దట్ఠబ్బో. ఇత్థిలిఙ్గవిసయే క-కారతో పుబ్బాకారస్స ఇ-కారాదేసో.

సబ్బపుప్ఫానం వణ్టాని ఏకదిసాయ కత్వా గన్థితపుప్ఫావలి **ఏకతోవణ్టికా** నామ, వణ్టాని ఉభయదిసాయ కత్వా గన్థితపుప్ఫావలి **ఉభతోవణ్టికా** నామాతి **తం** గోప్ఫిమం ఏవం దువిధం హోతీతి అత్థో. ''వాకం వా వల్లిం వా రజ్జుం వా దిగుణం కత్వా తత్థ నీపకదమ్బాదివణ్టరహితాని పుప్ఫాని పవేసేత్వా గహణం గోప్ఫిమం నామా''తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧ అత్థతో సమానం) **అట్ఠకథాయ** వుత్తం.

౪౬౬. **బున్దేసూ**తి మూలేసు. **మకులాదిక**న్తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన వణ్టరహితమధుకాదిపుప్ఫఞ్చ వణ్టసహితమల్లికాదిపుప్ఫఞ్చ సఙ్గహితం. **సూచిఆదీహీ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన తాలహీరాదిం సఙ్గణ్హాతి . **మాలావికతీ**తి పుప్ఫమాలావికతి. సూచిఆదీహి **మకులాదికం** పుప్ఫం బున్దేసు విజ్ఝిత్వా ఆవుతా మాలావికతి **వేధిమం** నామాతి వుచ్చతీతి యోజనా.

౪౬౭. ''**వేఠిమం** నామ పుప్ఫదామపుప్ఫహత్థకేసు దట్ఠబ్బ''న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧) **అట్ఠకథాయ** దస్సితప్పకారేసు పఠమప్పకారం దస్సేతి ''**వేఠేత్వా కతం మాలాగుణేహి వా**''తి. ధమ్మదేసనాయ వా పటిమాయ వా ధాతుయా వా పూజం కత్తుకామా ముద్ధని ఉజుకం కత్వా మాలాదామకలాపం ఓలమ్బిత్వా అగ్గే ఘటికాకారదస్సనత్థం మాలావలియో అనేకక్ఖత్తుం పరిక్ఖిపన్తా వేఠేన్తి, ఇదం ఏవరూపం మాలాగుణకరణమ్పి వేఠిమం నామాతి వుత్తం హోతి.

అఞ్ఞప్పకారం దస్సేతి ''**వాకాదీహి చ బద్ధం వా**''తి, ''బన్ధిత్వా''తిపి పాఠో, ''కత''న్తి ఇమినా సమ్బన్ధో. ఏకచ్చే ఉప్పలాదిదీఘదణ్డకుసుమాని అట్ఠ వా నవ వా దస వా కలాపం కత్వా తేసమేవ దణ్డానం వాకేహి వా అఞ్ఞేన యేన కేనచి దణ్డకగ్గే ఠపేత్వా వా విసుం వా బన్ధిత్వా ఉప్పలహత్థాదిం కరోన్తి, తఞ్చ వేఠిమం నామాతి వుత్తం హోతి. ఏతం ద్వయమ్పి న వట్టతి.

కప్పియకారకేహి ఓచినిత్వా ఠపితపుప్ఫాని సాటకే పక్ఖిపిత్వా భణ్డికం కత్వా బన్ధితుం న వట్టతి. తేసుయేవ పుప్ఫేసు అచ్ఛిన్నేన దణ్డేన వా తస్మింయేవ దణ్డే అచ్ఛిన్నవాకేన వా కలాపం కత్వా బన్ధితుం, అంసభణ్డికాయ పక్ఖిపిత్వా గహేతుఞ్చ వట్టతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** ''తేసంయేవ పన వాకేన వా దణ్డేన బన్ధితుం అంసభణ్డికం వా కాతుం వట్టతీ''తి. ''వాకేన వా దణ్డేన వా'తి చ ఇదం అచ్ఛిన్దిత్వా పరిక్ఖిపిత్వా బన్ధనం సన్ధాయ వదన్తీ''తి **సీహళగణ్ఠిపదే** వుత్తం. పదుమాదిపుప్ఫాని పదుమాదిపణ్ణేసు నాళేహి పవేసేత్వా నాళేహి బహి కత్వా పణ్ణేన పుప్ఫాని పటిచ్ఛాదేత్వా పణ్ణగ్గే బన్ధితుం వట్టతి. ''దణ్డే పన బన్ధితుం న వట్టతీ''తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧) చ **అట్ఠకథాయ**మేవ వుత్తం.

౪౬౮. పుప్ఫమాలాహి పూరణేతి పుప్ఫావలీహి పూరణే. ఇదం కత్థ లబ్భతీతి ఆహ ''**బోధి**''న్తిఆది. **పుప్ఫపటం** నామ మాలావలియో తన్తం వియ పసారేత్వా వత్థం వాయన్తేహి వియ తిరియఞ్చ మాలావలీహి వాయితపటం వుచ్చతి. ఇదం పుప్ఫపటం మాలావలీహి దీఘసో పూరణం సన్ధాయ పురిమే గహితం, తిరియతో వాయనం సన్ధాయ వక్ఖమానే వాయిమేపి గహితన్తి పునరుత్తాభావో వేదితబ్బో. **పటాదీనన్తి ఆది**-సద్దేన చేతియధాతుకరణ్డకవేదికాదీనం గహణం.

పరిక్ఖేపేసు లబ్భతీతి బోధిక్ఖన్ధాదీనం పునప్పునం పరిక్ఖిపనేసు లబ్భతి. బోధిక్ఖన్ధాదయో పుప్ఫావలీహి పరిక్ఖిపన్తేహి పఠమవద్ధట్ఠానే పుప్ఫావలియా అనతిక్కామితే పురిమం నామ ఠానం యావ పాపుణాతి, తావ అఞ్ఞేన గహేత్వా పరిక్ఖిపన్తేన ఆహరిత్వా పునపి తస్మిం ఠానే పత్తే అఞ్ఞస్స దానవసేన బోధిక్ఖన్ధం, చేతియం, ధాతుకరణ్డకం వా పుప్ఫకఞ్చుకేన ఛాదేతుం వట్టతీతి **అట్ఠకథాయ** వుత్తం. సచేపి ద్వేయేవ భిక్ఖూ ఉభోసు పస్సేసు ఠత్వా పరియాయేన హరన్తి, వట్టతియేవాతి వదన్తి. పుప్ఫపటవాయనత్థం పసారియమానపుప్ఫావలీసు చ ఏసేవ వినిచ్ఛయో.

దీఘపుప్ఫావలిం నాగదన్తేసు పక్ఖిపిత్వా పున పక్ఖిపితుం న వట్టతి. ''నాగదన్తేసు పన పుప్ఫవలయం పవేసేతుం వట్టతీ''తి వుత్తత్తా అఞ్ఞేహి వలయం కత్వా దిన్నపుప్ఫావలివలయం ధాతుకరణ్డథుపికాయ పవేసేతుం వట్టతి. ''మాలాగుణేహి పన బహూహిపి కతం పుప్ఫదామం లభిత్వా ఆసనమత్థకాదీసు బన్ధితుం వట్టతీ''తి వుత్తత్తా పుప్ఫదామపుప్ఫావలీనం పుప్ఫరహితాయ సుత్తకోటియా రజ్జుదణ్డాదీసు బన్ధితుం వట్టతి.

౪౬౯. పుప్ఫరూపం నామ ''గోప్ఫిమపుప్ఫేహేవ హత్థిఅస్సాదిరూపకాని కరోన్తి, తానిపి వాయిమట్ఠానే తిట్ఠన్తీ''తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧) వుత్తత్తా తంతంరూపసణ్ఠానం కత్వా పుప్ఫావలియో నివేసేత్వా కరియమానం హత్థిఅస్సాదిరూపం. ఇమస్మిం

అట్ఠకథాపాఠే “తానిపి వాయిమట్ఠానే తిట్ఠన్తీ”తి వుత్తత్తా చ “అఞ్ఞేహి కతపరిచ్ఛేదే పన పుప్ఫాని ఠపేన్తేన హత్థిఅస్సాదిరూపకమ్పి కాతుం వట్టతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧) **అట్ఠకథా**పాఠస్స **సారత్థదీపనియం** “పుప్ఫాని ఠపేన్తేనాతి అగన్థితాని పాకతికపుప్ఫాని ఠపేన్తేన. పుప్ఫదామం పన పూజనత్థాయ భూమియం ఠపేన్తేన ఫుసాపేత్వా వా అఫుసాపేత్వా వా దిగుణం కత్వా ఠపేతుం న వట్టతీ”తి (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౪౩౧) వుత్తత్తా చ ఇమం హత్థిఆదిరూపం పూరేన్తేన మాలావలిం అఞ్ఞేహి కతపరిచ్ఛేదే సమ్బన్ధిత్వా పాసాణఆసనమఞ్చపీఠహత్థిరూపాదిమత్థకే ఠపేత్వా పూజనప్పకారో **వాయిమ**న్తి విఞ్ఞాయతి.

పుప్ఫపటన్తి పుబ్బే వుత్తప్పకారం పుప్ఫపటం పూరేన్తేన ఏకాపి పుప్ఫావలి పరివత్తేత్వా న ఠపేతబ్బా, వాయన్తేన అఞ్ఞేహి పూరితేపి ఏకాపి పుప్ఫావలి న పాతేతబ్బా, ఇదం పూరిమవాయిమానం నానాకరణం. **ఆది**గ్గహణేన పుప్ఫజాలం సఙ్గణ్హాతి, తం కరోన్తస్స జాలచ్ఛిద్దగణనాయ దుక్కటం హోతి. “భిత్తిచ్ఛత్తబోధిత్థమ్భాదీసుపి ఏసేవ నయో”తి వుత్తత్తా ఛత్తాదీసు చ పుప్ఫజాలం న దాతబ్బం.

౪౨౦. ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స సాధారణత్తా **''భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనఞ్చా''**తి ఆహ. **బుద్ధస్సపీ**తి ఏత్థ **పి**-సద్దో సమ్భావనే, “పూజత్థ”న్తి వత్తబ్బం, బుద్ధస్స పూజత్థాయపి కాతుం వా కారాపేతుం వా న వట్టతీతి అత్థో. ధమ్మసఙ్ఘరతనానిపి ఉపలక్ఖణతో సఙ్గయ్హన్తి. సేసే కిమేవ వత్తబ్బన్తి బ్యతిరేకత్థో.

౪౨౧. **''తథా''**తి ఇమినా “సయం పరేహి వా కారాపేతుం భిక్ఖూనఞ్చ భిక్ఖునీనఞ్చ బుద్ధస్సపీ”తి అనన్తరగాథాయ వుత్తమతిదిసతి. **కలమ్బక**న్తి ద్విన్నం ధనుకానమన్తరే ఓలమ్బకదామం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “కలమ్బకోతి అడ్ఢచన్దనాగదన్తన్తరే ఘటికాదామఓలమ్బకో వుత్తో”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧). ఏత్థ చ **ఘటికాదామఓలమ్బకో** నామ అన్తే ఘటికాకారయుత్తో యమకదామఓలమ్బకో. **కాతు**న్తి బన్ధితుం న వట్టతీతి యోజనా. ఏకేకపుప్ఫదామం పన నిక్ఖన్తసుత్తకోటియా పబన్ధిత్వా ఓలమ్బితుం వట్టతి. పుప్ఫదామద్వయం సఙ్ఘటితుకామేనపి నిక్ఖన్తసుత్తకోటియావ సుత్తకోటి సఙ్ఘటితుం వట్టతి. **అడ్ఢచన్దకమేవ వా**తి “అడ్ఢచన్దాకారేన మాలాగుణపరిక్ఖేపో”తి **అట్ఠకథాయ** వుత్తసరూపం వా.

ఏత్థ చ **అడ్ఢచన్దాకారేన మాలాగుణపరిక్ఖేపో** నామ అడ్ఢచన్దాకారేన మాలాగుణస్స పునప్పునం హరణపచ్చాహరణవసేన పూరేత్వా పరిక్ఖిపనం. తేనేవ తం పూరిమే పవిట్ఠం. తస్మా ఏతమ్పి అడ్ఢచన్దాకారం పునప్పునం హరణపచ్చాహరణవసేన పూరితం న వట్టతి, ఏకవారం పన అడ్ఢచన్దాకారేన మాలాగుణం హరితుం వట్టతీతి వదన్తి. కాతుం న వట్టతీతి సమ్బన్ధో. “తదుభయమ్పి పూరిమేయేవ పవిట్ఠ”న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. **అఞ్ఞేహి పూరిత**న్తి అఞ్ఞేహి ఆయతం పసారేత్వా పూరితం పుప్ఫపటం. **వాయితుమ్పి చా**తి తిరియం ఏకపుప్ఫావలిమ్పి వాయితుం “న వట్టతీ”తి ఇమినావ సమ్బన్ధో.

౪౨౨. పిట్ఠకాచమయన్తి తణ్డులపిట్ఠాదీహి కతఞ్చేవ కాచమత్తికాయ చ కతం పుప్ఫదామం. **భేణ్డుపుప్ఫమయమ్పి చా**తి భేణ్డుదణ్డకేహి మల్లికాసుమనచమ్పకాదిసదిసం కత్వా ఛిద్దేహి కతదామఞ్చ. “గేణ్డుపుప్ఫమయ”న్తిపి లిఖన్తి. **ఖరపత్తమయ**న్తి ఏత్థ **ఖరపత్తం** నామ కుఙ్కుట్ఠఖచితం పుప్ఫపటన్తి వదన్తి. **కాతు**న్తి గన్ధనగన్ధాపనాదీని కాతుం. భేణ్డుఖరపత్తదామానం పటిక్ఖిత్తత్తా చేలాదీహి కతదామమ్పి న వట్టతి అకప్పియానులోమత్తాతి వదన్తి.

౪౭౩. **హీరాదీహీ**తి తాలనాళికేరహీరాదీహి. **ఆది**-సద్దేన తిణసలాకాదిం సఙ్గణ్హాతి. **పటాకత్థ**న్తి పటాకాకారేన పూజనత్థం. ‘‘**విజ్ఝన్తస్సా**’’తి ఇమినా కణ్టకేహి విజ్ఝనం, హీరాదీహి ఆవుణనఞ్చ సఙ్గహితం.

౪౭౫. **అసోకపిణ్డిఆదీన**న్తి అసోకపుప్ఫమఞ్జరికాదీనం. **ఆది**-సద్దేన **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧) ఏతేహేవ సద్ధిం దస్సితం జాలవితానం, ఛిద్దాని దస్సేత్వా కతవేదికా, నాగదన్తకం, పుప్ఫచఙ్కోటకాపిధానం, తాలపణ్ణవలయాదిఞ్చ సఙ్గణ్హాతి. **ధమ్మరజ్జుయా**తి ఏత్థ **సారత్థదీపనియం** ‘‘ధమ్మరజ్జు నామ చేతియం వా బోధిం వా పుప్ఫపవేసనత్థం ఆవజ్జిత్వా బద్ధరజ్జూ’తి **మహాగణ్ఠిపదే, మజ్ఝిమగణ్ఠిపదే** చ వుత్తం, తస్మా తథా బద్ధాయ రజ్జుయా చేతియస్స చ అన్తరే పుప్ఫాని పవేసేతుం వట్టతీతి విఞ్ఞాయతి. **గణ్ఠిపదే** పన ‘**ధమ్మరజ్జు**న్తి సిథిలవట్టితం రజ్జుం కత్వా బోధిం వా చేతియం వా పరిక్ఖిపిత్వా ధమ్మాసనే వా లమ్బిత్వా తత్థ పుప్ఫాని పవేసేన్తీ’తి వుత్తం, తస్మా సిథిలవట్టితాయ రజ్జుయా అన్తరేపి పుప్ఫాని పవేసేతుం వట్టతీతి విఞ్ఞాయతి, వీమంసిత్వా యుత్తతరం గహేతబ్బం. ఉభయత్థాపి పనేత్థ నేవత్థి విరోధోతి అమ్హాకం ఖన్తీ’’తి (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౪౩౧) లిఖితం.

౪౭౬. **విజ్ఝన్తస్సపీ**తి **పి**-సద్దేన ధమ్మాసనవితానాదీసు పుప్ఫపూజనత్థం సయం కణ్టకహీరాదిప్పవేసనం సఙ్గణ్హాతి. ‘‘వితానాదీసు పుప్ఫపూజనత్థం కణ్టకహీరాదిప్పవేసనం న వట్టతీ’తి ఇదం అట్ఠకథాచరియప్పమాణతో గహేతబ్బ’’న్తి **సారత్థదీపనియం** వుత్తం.

౪౭౭. **కప్పియవచనం** నామ ‘‘ఏవం జాన, ఏవం కతే సోభేయ్య, యథా ఏతాని పుప్ఫాని న వికిరియన్తి, తథా కరోహీ’’తిఆది (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧) **అట్ఠకథా**గతం కప్పియవచనం. **వత్థుపూజనే**తి రతనత్తయపూజనే. నిమిత్తాదీసు **నిమిత్తం** నామ పుప్ఫాని చ గన్థనవాకే చ గహేత్వా గన్థితుం జానన్తానం సమీపే ఠపనం. **ఓభాసో** నామ ‘‘తుమ్హేహి పిళన్ధితకుసుమాని కస్మా న వికిరన్తీ’’తి వుత్తే ‘‘గన్థితత్తా’’తి చే వదతి, నను పూజనకపుప్ఫాని గన్థితుం న వట్టతీతిఆదివచనాని. **పరియాయో** నామ పణ్డితేహి పుప్ఫాని యథా న వికిరియన్తి, తథా గన్థిత్వా పూజేతుం మనాపన్తిఆదివచనం. **పకాసితా** అట్ఠకథాయం.

౪౭౮. ‘‘కులాని దూసేతి పుప్ఫేన వా’’తిఆదిపాఠే (పారా॰ ౪౩౭) ‘‘వేజ్జికాయ వా జఙ్ఘపేసనికేన వా’’తి (పారా॰ ౪౩౭) వుత్తం వేజ్జకమ్మాదిం కులదూసనతో విసుం కత్వా ‘‘న కేవలం…పే.… కుదాచన’’న్తి కస్మా వుత్తన్తి? విసుం కాతుం న వుత్తం. యోజనా పనేత్థ ఏవం వేదితబ్బా ‘‘న కేవలమిదమేవ వుత్తప్పకారం పుప్ఫదానాదికులదూసనం కుదాచనం అకత్తబ్బం, అథ ఖో వేజ్జకమ్మాది కులదూసనమ్పి కుదాచనం న కత్తబ్బ’’న్తి. **వేజ్జకమ్మాదీ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన వక్ఖమానపరిత్తోదకసుత్తదానఅనామట్ఠపిణ్డదానదూతేయ్యజఙ్ఘపేసనికే సఙ్గణ్హాతి.

౪౭౯. ‘‘కుదాచనం న కత్తబ్బ’’న్తి సామఞ్ఞేన నిసేధేత్వా ఇదాని ‘‘**కత్తబ్బ**’’మిచ్చాదినా అపవాదవిధిం దస్సేతి. **పఞ్చన్నం సహధమ్మిన**న్తి భిక్ఖుభిక్ఖునిసిక్ఖమానసామణేరసామణేరీనం పఞ్చన్నం సహ సద్ధిం చరితబ్బో పబ్బజ్జాసాసనధమ్మో ఏతేసం అత్థీతి ‘‘సహధమ్మికా’’తి సఙ్ఖం గతానం. **అకతవిఞ్ఞత్తిం కత్వాపీ**తి అఞ్ఞాతకఅప్పవారితే భేసజ్జం యాచిత్వాపి ‘‘వదేయ్యాథ భన్తే యేనత్థో’’తి ఏవం అకతట్ఠానే విఞ్ఞత్తి **అకతవిఞ్ఞత్తి. అత్తనో ధనే**తి ససన్తకవిసయే.

౪౮౦. ‘‘**తథా**’’తి సహధమ్మికానం వుత్తమతిదిసతి. **తదుపట్ఠాకజన్తునో**తి తేసం ద్విన్నం మాతాపితూనం వేయ్యావచ్చకరస్స. **భణ్డుకస్సా**తి గిహిలిఙ్గే ఠితస్సాపి పబ్బజ్జాపేక్ఖస్స. **అత్తనో వేయ్యావచ్చకరస్సపీ**తి అత్తనో కమ్మకరస్సపి. ఏత్తకానఞ్చ జనానం పఞ్చసహధమ్మికానం వియ అకతవిఞ్ఞత్తియాపి భేసజ్జం కాతబ్బన్తి వుత్తం హోతి.

౪౮౧. జేట్ఠభాతాతి అత్తనో పుబ్బజో భాతా. **కనిట్ఠో**తి అనుజో భాతా. **తథా భగినియో దువే**తి జేట్ఠకనిట్ఠా ద్వే భగినియో. **చూళమాతా**తి మాతు కనిట్ఠా. **చూళపితా**తి పితు కనిట్ఠో. **మహామాతా**తి మాతు జేట్ఠా. **మహాపితా** పితు జేట్ఠభాతా.

౪౮౨. పితుచ్ఛాతి పితుభగినీ జేట్ఠకనిట్ఠా. **మాతులో**తి మాతు భాతా. జేట్ఠకనిట్ఠే ద్వే పితుచ్ఛా , ద్వే మాతులే చ ఏకతో కత్వా ‘‘**దసా**’’తి వుత్తం. భేసజ్జం కాతుం వట్టతీతి సమ్బన్ధో.

౪౮౪. ‘‘దస్సన్తి మే ఇమే’’తి ఆభోగం కత్వా వా దాతబ్బన్తి యోజనా.

౪౮౫. ఏతేసం దసన్నం ఞాతీనం. **యావ సత్తమా కులా**తి ఏత్థ కులపరిచ్ఛేదో కథం గహేతబ్బోతి? ‘‘సపుత్తదారం భాతు కుటుమ్బం ఏకం కులం, ఏవం తస్స పుత్తస్స వా ధీతు వా కుటుమ్బం ఏకం కుల’’న్తి ఏవమాదినా నయేన యావ సత్తమా కులపరివట్టా గహేతబ్బా. ‘‘సపుత్తపతిభగినియా కుటుమ్బం ఏకం కులం, తథా తస్స పుత్తస్స వా ధీతు వా కుటుమ్బం ఏకం కుల’’న్తిఆదినా నయేన యావ సత్తమా కులపరివట్టా గహేతబ్బా. చూళమాతాదీనమ్పి కులపరమ్పరా ఇమినా నియామేన గహేతబ్బాతి వదన్తి. **కులదూసనం న రూహతీ**తి ‘‘దాతుం పుప్ఫం పనఞ్ఞస్స, ఆగతస్సేవ ఞాతినో’’తిఆదినా (వి॰ వి॰ ౪౪౩) నయేన కథితవిధినా ఏతేసు పవత్తన్తస్స కులదూసనం న రుహతీతి వుత్తం హోతి.

౪౮౬. భాతుజాయాతి అత్తనో జేట్ఠస్స వా కనిట్ఠస్స వా భాతు భరియా. **భగినిసామికో**తి అత్తనో జేట్ఠాయ వా కనిట్ఠాయ వా భగినియా సామికో.

౪౮౭. భాతునోతి జేట్ఠస్స, కనిట్ఠస్స చ భాతునో. అను పచ్ఛా జాతాతి **అనుజా,** కనిట్ఠభగినీ. ‘‘అనుజా’’తి ఉపలక్ఖణన్తి జేట్ఠాయపి సఙ్గహో. జేట్ఠకనిట్ఠభాతూనం భరియా చ జేట్ఠకనిట్ఠభగినీనం సామికా చ సచే అఞ్ఞాతకా హోన్తీతి యోజనా. **దేథా**తి ఏత్థ ‘‘ఇమం భేసజ్జ’’న్తి పాఠసేసో.

౪౮౮. తేసమ్పి భాతుభగినీనం. ‘‘**పుత్తాన**’’న్తి ఇమినా ధీతూనమ్పి సఙ్గహో. **కత్వా**తి వత్వా. **తుమ్హాకం మాతాపితూనం దేథా**తి ఏత్థాపి ‘‘ఇమం భేసజ్జ’’న్తి పకరణతో లబ్భతి. **మాతాపితూన**న్తి ఉభయసఙ్గాహకవచనతో ‘‘తుయ్హం మాతు వా, తుయ్హం పితు వా’’తి యథాసమ్భవం విసుం విసుఞ్చ వత్తబ్బం. **తేస**న్తి చ **తుమ్హాక**న్తి చ సామివచనం. **పుత్తాన**న్తి చ **మాతాపితూన**న్తి చ సమ్పదానవచనం.

౪౮౯. భేసజ్జకరణారహానం వత్తబ్బతాయ ‘‘**అకల్లకో**’’తి ఇదం ఇస్సరాదిపదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **అకల్లకో**తి ఆతురో. **కల్లం** వుచ్చతి సుఖం, తం ఏతస్స అత్థీతి **కల్లకో,** న కల్లకో అకల్లకో. **ఞాతిజనుజ్ఝితో వా**తి ఞాతిజనేన పరిచ్చత్తో వా.

౪౯౦. ఏతేసం సబ్బేసన్తి ఇస్సరాదిఆతురానం సబ్బేసమేతేసం జనానం. ‘‘**సాధునా**’’తి వక్ఖమానత్తా **అపచ్చాసీసతా సతా**తి ఏత్థ **సతా**తి కిరియాపదం. ‘‘ఇమస్మిం కతే ఇమే మయ్హం ఏవరూపం దస్సన్తీ’’తి అత్తనో అత్థాయ పచ్చాసీసనం అకరోన్తేనాతి అత్థో. భిక్ఖుసఙ్ఘస్స ఉపకారతం పచ్చాసీసన్తేన కాతుం వట్టతి. **పటిసన్థారో**తి ఆమిసపటిసన్థారో,

ధమ్మపటిసన్థారోతి దువిధో పటిసన్థారో. ఏత్థ ఆమిసపటిసన్థారో గయ్హతి. భేసజ్జం ఆమిసేనపి హోతీతి ధమ్మకథాయ సఙ్గహోపి యుజ్జతేవ. పటిసన్థరణం పటిసన్థారో. పటిలద్ధామిసస్స చ ధమ్మస్స చ తేసు చ అత్తని చ పతిరూపేనాకారేన సమం అత్థరణం పవత్తనన్తి అత్థో.

అపరో నయో – ఆమిసస్స చ ధమ్మస్స చ అలాభేన అత్తనో, పరస్స చ అన్తరే సమ్భవన్తస్స ఛిద్దస్స వివరస్స భేదస్స పటిసన్థరణం పిదహనం సఙ్గహణం **పటిసన్థారో**. అయఞ్హి లోకసన్నివాసో అలబ్భమానేన ఆమిసేన చ ధమ్మేన చాతి ద్వీహి ఛిద్దో, తస్స తం ఛిద్దం యథా న పఞ్ఞాయతి, ఏవం పీఠస్స వియ పచ్చత్థరణేన ఆమిసేన, ధమ్మేన చ పటిసన్థరణం "ఆమిసపటిసన్థారో, ధమ్మపటిసన్థారో"తి వుచ్చతీతి. **సాధునాతి** సామీచిప్పటిపన్నతాదిఅరియధమ్మే పతిట్ఠితుకామేన అరియాచారేన భిక్ఖునాతి అత్థో. "**అధునా**"తి ఇదం ఇమిస్సా పటిపత్తియా సబ్బకాలం పటిపజ్జితబ్బతాయపి పాపజనకణ్టకసంగామే ఇమస్మిం విపన్నకాలే విసేసేన అప్పమత్తేన పవత్తేతబ్బన్తి అధిప్పాయేన వుత్తం.

౪౯౧-౨. **కేనచీ**తి ఉపలక్ఖణత్తా ఉపాసకేన వా ఉపాసికాయ వాతి అత్థో. **హత్థేనా**తి హత్థావయవా అఙ్గులియో వుత్తా సముదాయే పవత్తస్స వోహారస్స అవయవే పవత్తనతో. **కత్వా**తి ఏత్థ "పరిత్త"న్తి పాఠసేసో, కరోతిస్స కిరియాసామఞ్ఞే వత్తనతో భణిత్వాతి అత్థో. **తేసమేవ చ సన్తక**న్తి పరిత్తం భణాపేన్తానమేవ సన్తకం సుత్తోదకం. ఏవం వుత్తత్తా "అత్తనో సుత్తోదకం ఆహరిత్వా పుఞ్ఞత్థాయ ఇదం హత్థేన చాలేత్వా, ఆమసిత్వా వా పరిత్తం భణథా"తి వుత్తే కేనచి పరిత్తోదకం సుత్తం కాతబ్బం. కేనచి "పరిత్తోదకసుత్తాని దేథా"తి వుత్తే భిక్ఖునా తేసమేవ సన్తకం జలం హత్థేన చాలేత్వా సుత్తకం మద్దిత్వా పరిత్తం కత్వా దాతబ్బన్తి యోజనా.

౪౯౩. **అనామట్ఠోపీ**తి హత్థేన అనామసితోపి, అపబ్బజితస్స హత్థతో లద్ధా అత్తనా వా అఞ్ఞేన వా భిక్ఖునా అగహితగ్గోతి వుత్తం హోతి.

౪౯౪. **చోరదామరికస్స చా**తి గామవిలోపకస్స చోరస్స చ.

౪౯౫. **పణ్డుపలాసస్సా**తి పబ్బజ్జాపేక్ఖస్స భణ్డుకస్స, పణ్డువణ్ణో పలాసో **పణ్డుపలాసో,** సో వియాతి పణ్డుపలాసో, తంసదిసే తబ్బోహారో "సీహోయం మాణవకో"తిఆదీసు వియ. యథా పణ్డుపలాసో రుక్ఖా పతనాభిముఖో తిట్ఠతి నియతపాతో, ఏవమయమ్పి గిహిలిఙ్గతో అపగమాభిముఖో పబ్బజ్జూపగమనే నియతోవ తిట్ఠతీతి "పణ్డుపలాససదిసో"తి వేదితబ్బో.

థాలకేపి చాతి అత్తనో పరిభోగథాలకేపి. ఇదఞ్చ నిదస్సనమత్తం, పత్తోపి గహితోయేవాతి దట్ఠబ్బం. **ఠపేత్వా**తి ఏత్థ "పిణ్డపాత"న్తి ఉపయోగవసేన సమ్బన్ధనీయం. **తం పనా**తి అత్తనో పరిభోగథాలకే ఠపేత్వా దియ్యమానం పిణ్డపాతం. "మాతాపితూన"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౬-౪౩౭) **అట్ఠకథా**వచనతో ఏత్థ "పితునో"తి ఉపలక్ఖణన్తి మాతాపితూనమ్పీతి అత్థో. సచే ఏకసేసో ఇచ్ఛితో, "పితూనమ్పీ"తి పాఠో యుజ్జతి.

౪౯౬. **జఙ్ఘపేసనియ**న్తి గిహీనం దూతేయ్యసాసనహరణకమ్మం "జఙ్ఘపేసనియ"న్తి వుచ్చతి. **అపి చా**తి వుత్తసముచ్చయో.

౪౯౭. ఏత్తావతా సామఞ్ఞవిధిం దస్సేత్వా ఇదాని అపవాదవిధిం దస్సేతుం ''**భణ్డూ**''తిఆది వుత్తం. **సాసన**న్తి సన్దేసం. **హరితు**న్తి వుత్తట్ఠానం నేతుం.

౪౯౮. అట్ఠవిధేనపీతి పుప్ఫదానాదిజఙ్ఘపేసనియావసానేన అట్ఠప్పకారేనపి. **కులదూసనకమ్మే**నాతి కులానం సద్ధావినాసకేన అనాచారకమ్మేన. **లద్ధ**న్తి ఏత్థ "భోజన"న్తి ఇదం "భుఞ్జితు"న్తి చ "అజ్ఝోహారేసూ"తి చ వుత్తత్తా, "సేసేసుపి అయం నయో"తి వక్ఖమానత్తా చ లబ్భతి. పఞ్చసు సహధమ్మికేసు ఏకేనాపి కులదూసనేన కమ్మేన ఉప్పాదితపచ్చయో సబ్బేసమ్పి న వట్టతీతి ''**పఞ్చన్నం సహధమ్మీనం న చ వట్టతీ**''తి సబ్బపటిసేధో కతో.

౪౯౯. సబ్బత్థాతి "అజ్ఝోహారేసూ"తి ఏతస్స విసేసనం, సబ్బేసూతి అత్థో. "అజ్ఝోహారే అజ్ఝోహారే"తి **అట్ఠకథా**గతం సఙ్గణ్హాతి. ''**అజ్ఝోహారేసూ**''తి ఇదం పరగలం కాతబ్బం ఆమిసం సన్ధాయాహ. సేసపచ్చయే పటిచ్చ పరిభోగవసేనేవ ''**సేసేసూ**''తి ఆహ, అనజ్ఝోహరణీయేసు సేసపచ్చయేసూతి అత్థో. కిం వుత్తం హోతి? చీవరపచ్చయే సరీరతో మోచేత్వా పరిభోగగణనాయ, సేనాసనపచ్చయే నిబ్బకోసే ఉదకపతనట్ఠానతో అబ్భన్తరం పవిట్ఠవారగణనాయ, మఞ్చపీఠాదిసేనాసనే నిసీదనసయనాదిపరిభోగగణనాయ, అనజ్ఝోహరిత్వా అబ్భఞ్జనాలేపనాదివసేన కాతబ్బభేసజ్జే సరీరతో మోచేత్వా వారగణనాయాతి వుత్తం హోతి. **అయం నయో**తి "దుక్కటం పరిదీపిత"న్తి వుత్తో నయో.

౫౦౦. ''**ఉప్పన్నపచ్చయా**''తి ఇదం "అభూతారోచనేనా"తి ఇదమపేక్ఖిత్వా వుత్తం. ''**కత్వా రూపియవోహార**''న్తి ఇదమపేక్ఖిత్వా "ఉప్పాదితపచ్చయా"తి యోజనా కాతబ్బా. రూపియవోహారవినిచ్ఛయో నిస్సగ్గియే ఆవి భవిస్సతి. అభూతారోచనవినిచ్ఛయో చతుత్థపారాజికే వుత్తో. **సమానాతి పకాసితా**తి కులదూసనకమ్మేన ఉప్పాదితపచ్చయేహి సదిసాతి అట్ఠకథాయం వుత్తాతి అత్థో. ఇమినా తత్థాపి వినిచ్ఛయో ఏత్తకోయేవాతి అతిదిసతి.

౫౦౧. "సంసారవాసో దుక్ఖ"న్తి ఞత్వా నిబ్బానాధిగమే మానసం బన్ధిత్వా నిబ్బానగామినిం పటిపదం సన్ధాయ సాసనావతిణ్ణేన సిక్ఖాకామేన కులపుత్తేన సేవితక్ఖణేయేవ జీవితహరణసమత్థవిసమిస్సపూతిముత్తం వియ వజ్జనీయం అకప్పియపచ్చయం ఉప్పాదేతుం కరియమానం అకప్పియోపాయప్పకారం ఏకతో దస్సేతుమాహ ''**విఞ్ఞత్తీ**''తిఆది. తత్థ **విఞ్ఞత్తి** యాచనా. **అనుప్పదాన**న్తి పిణ్డపటిపిణ్డదానం. **వేజ్జకమ్మం** వుత్తనయమేవ. **అనేసనం** నామ అప్పిచ్ఛతాయ అననురూపేన పయోగేన పచ్చయపరియేసనం.

పారిభట్యతా నామ ఇస్సరే సేవితుం పరివారేత్వా తేసం చిత్తరుచితం విలపన్తానం పరిభటానం సేవకజనానం వియ లాభత్థికస్స భిక్ఖునో పచ్చయదాయకేసు పవత్తీతి వేదితబ్బో. పరి సమన్తతో భటతి సేవతీతి **పరిభటో**, ఇస్సరజనానం సమీపావచరో సేవకజనో, పరిభటో వియాతి **పరిభటో**, భిక్ఖు, పరిభటస్స కమ్మం **పారిభట్యం**, తస్స భావో పారిభట్యతా. అథ వా పరిభటతి ధాతి వియ కులదారకే అఙ్కే కరణాదివసేన ధారేతీతి **పరిభటో**, పరిభటస్స కమ్మం **పారిభట్యం**, తస్స భావో పారిభట్యతాతి లాభాసాయ భిక్ఖునో కులదారకేసు అననులోమికా పవత్తి వుచ్చతి.

ముగ్గసూపతా నామ పక్కముగ్గా వియ పక్కాపక్కబీజమిస్సా లాభాసాయ దాయకానం చిత్తారాధనత్థాయ సచ్చాలీకమిస్సకతా. యథా ముగ్గేసు పచ్చమానేసు కోచిదేవ న పచ్చతి, బహవో పచ్చన్తి, ఏవమేవ యస్స దాయకేహి సద్ధిం కథేన్తస్స కిఞ్చిదేవ సచ్చం హోతి, అసచ్చమేవ బహుకం హోతి, అయం వుచ్చతి ముగ్గసూపసదిసత్తా

‘‘**ముగ్గసూపో**’’తి, తస్స కమ్మం **ముగ్గసూపం,** తస్స భావో ముగ్గసూపతా. **వత్థువిజ్జకం** నామ కూపవత్థుగేహవత్థుఆదీనం ఆచిక్ఖనం. వత్థువిజ్జాయకానం కతం వత్థువిజ్జకం.

౨౦౨. **జఙ్ఘపేసనియం, దూతకమ్మఞ్చ** వుత్తనయమేవ. **కులదూసనన్తి** వుత్తావసేసం. **అభూతారోచనఞ్చ** వుత్తనయమేవ. **బుద్ధపటికుట్ఠన్తి** బుద్ధేహి పటిక్కోసితం గరహితం యథావుత్తం మిచ్ఛాజీవఞ్చ అవుత్తఞ్చ అఙ్గవిజ్జానక్ఖత్తవిజ్జాఉక్కాపాతదిసాడాహభూమిచాలాదిభేదం మిచ్ఛాజీవనూపాయం సబ్బం. **వివజ్జయేతి** విసమివ, గూథముత్తం వియ చ ఆరకా పరివజ్జేయ్యాతి అత్థో. “సిక్ఖాకామో కులపుత్తో”తి సామత్థియా లబ్భతి.

౨౦౩. **పటినిస్సజ్జతోపి తన్తి** సమనుభాసనకమ్మతో పుబ్బే వా ఞత్తిచతుత్థాసు కమ్మవాచాసు అన్తకమ్మవాచాయ **య్య**-కారం అప్పత్తాయ వా కులదూసనకమ్మం పజహన్తస్సాతి వుత్తం హోతి. **సఙ్ఘభేదసమన్తి** పఠమసఙ్ఘభేదేన సమన్తి.

కులదూసనకథావణ్ణనా.

౨౦౪. ‘‘**జాన**’’న్తి ఇమస్స “భిక్ఖునా”తి ఏతస్స విసేసనత్తా జానతాతి గహేతబ్బం. పాళియా లిఖితే **సీహళగణ్ఠిపదే** పన ఏవరూపం ఆపత్తిం ఆపన్నోస్మీతి ఞత్వాతి అత్థో వుత్తో. **యావతీహన్తి** యత్తకాని అహాని, “ఛాదితా”తి ఇమినా సమ్బన్ధో, ఛాదనకిరియాఅచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. **ఛాదితాతి** “అహం ఇత్థన్నామం ఆపత్తిం ఆపన్నో”తి సబ్రహ్మచారీనం అనారోచనదివసేన పటిచ్ఛాదితా. **ఆపత్తీతి** సఙ్ఘాదిసేసాపత్తి. **అకామాతి** అరుచియావ సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జిత్వా అకతపటికమ్మస్స సగ్గమోక్ఖానం అన్తరాయకరత్తాతి అధిప్పాయో. **పరివత్థబ్బన్తి** పరివాసం సమాదాయ వత్థబ్బం. కిత్తకం కాలన్తి ఆహ ‘‘**తావతీహ**’’న్తి, తత్తకాని అహానీతి వుత్తం హోతి. ఆపజ్జిత్వా యత్తకాని అహాని పటిచ్ఛాదేతి, తత్తకానేవ అహానీతి అత్థో.

౨౦౫-౬. ఆపత్తి కిత్తకేన పటిచ్ఛన్నా హోతీతి ఆహ ‘‘**ఆపత్తి చా**’’తిఆది. తత్థ **ఆపత్తి చాతి** సఙ్ఘాదిసేసాపత్తి చ. **అనుక్ఖిత్తో చాతి** ఉక్ఖేపనీయకమ్మేన సయం అనిస్సారితో చ. **పహూ చాతి** సయం సబ్రహ్మచారీనం సన్తికం గన్త్వా ఆరోచేతుం పహోతి చ. **అనన్తరాయికో చాతి** గమనవిబన్ధకేన రాజచోరాదిఅన్తరాయేన విరహితో చ. **చతుస్వ పీతి** ఏత్థ “ఏతేసూ”తి సేసో, ఏతేసు చతూసూతి అత్థో. **తంసఞ్ఞీతి** ఆపత్తిసఞ్ఞీ అనుక్ఖిత్తసఞ్ఞీ పహుసఞ్ఞీ అనన్తరాయికసఞ్ఞీతి వుత్తం హోతి. **తస్స** ఏవంసఞ్ఞినో ఇమేసు చతూసు తథాసఞ్ఞినో పుగ్గలస్స. **ఛాదేతుకామతాతి** ఆచరియాదీసు గారవేన వా గరహాదిభయా వా “న ఆరోచేస్సామీ”తి పటిచ్ఛాదేతుకామతా చ. **ఛాదనన్తి** తథా చిన్తేత్వా “అహం ఇత్థన్నామం ఆపన్నో”తి అవత్వా పటిచ్ఛాదనఞ్చాతి ఇమేహి దసహి అఙ్గేహి. ‘‘**భిక్ఖునా**’’తి కత్తునిద్దేసత్తా **ఛన్నాతి** ఏత్థ ఛాదితాతి అత్థో. కాలవిధిం దస్సేతి ‘‘**అరుణుగ్గమనేనా**’’తి, ఆపత్తిఆపన్నదివసం ఖేపేత్వా అరుణుట్ఠానేన సద్ధిం ఛన్నా హోతీతి అత్థో.

ద్వేభాణవారవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౦౭. ఏవం పటిచ్ఛన్నసఙ్ఘాదిసేసపటికమ్మత్థం “అకామా పరివత్థబ్బ”న్తి విహితస్స పరివాసస్స కో భేదో, కో పవత్తిక్కమోతి ఆహ ‘‘**తివిధో**’’తిఆది. సో పరివాసో తివిధో దీపితోతి సమ్బన్ధో. కేనాతి ఆహ ‘‘**తివిధాపేతచేతసా**’’తి. “తిస్సో విధా, సేయ్యోహమస్మీతి విధా, సదిసోహమస్మీతి విధా, హీనోహమస్మీతి విధా”తి (దీ॰ ని॰ ౩.౩౦౫) వుత్తవిధాయ మాననామధేయ్యతో తివిధమానతో అపగతచిత్తేన సమ్మాసమ్బుద్ధేనాతి అత్థో.

పటిచ్ఛన్నా ఆపత్తి ఏతస్సాతి **పటిచ్ఛన్నో**. అరిసాదీనం ఆగతిగణత్తా తత్థ పక్ఖిపనేన అ-కారపచ్చయో దట్ఠబ్బో. తేనేవ వక్ఖతి "పటిచ్ఛన్నాయ దాతబ్బో"తిఆది.

సుద్ధన్తోతి "ఉభో కోటియో సోధేత్వా దాతబ్బపరివాసో సుద్ధన్తో నామా"తి **పాళిగణ్ఠిపదే** వుత్తత్తా ఉపసమ్పదాకాలసఙ్ఖాతో సుద్ధో పుబ్బన్తో, ఆరోచితకాలసఙ్ఖాతో సుద్ధో అపరన్తో చ పరివాససమాదానకాలే వా పరివసనకాలే వా ఉపపరిక్ఖిత్వా దిట్ఠా సుద్ధా అన్తా అనాపత్తికాలసఙ్ఖాతా ఉభో కోటియో అస్సాతి కత్వా **సుద్ధన్త**నామకో పరివాసో చ. ఏత్థ చ భేదాదిం వక్ఖతి.

సమ్మా దివసాదీనం ఓధానం పక్ఖేపో యత్థ సో **సమోధానో**, పరివాసో. దివసేసు దివసే వా ఆపత్తీసు ఆపత్తియో వా సబ్బా నానావత్థుకా ఆపత్తియో ఏకతో కత్వా ఓధాయ దాతబ్బపరివాసోతి అత్థో. ఏత్థాపి భేదాదిం వక్ఖతి.

౨౫౮. **తత్రా**తి తేసు తీసు పరివాసేసు. "యో"తి సేసో. **ఇతీ**తి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. యో పటిచ్ఛన్నపరివాసో, అయన్తి ఏవం పకాసితోతి యోజనా.

౨౫౯-౬౦. పరివాసదానకాలే వుచ్చమానాయ కమ్మవాచాయ పధానలక్ఖణం దస్సేతుమాహ **"వత్థుగోత్తవసేనా"**తిఆది. తత్థ **"వత్థూ"**తి సుక్కమోచనాదికో వీతిక్కమో వుచ్చతి. అయమేవ సుక్కవిస్సట్ఠిఆదికం గం వాచం సఞ్ఞఞ్చ తాయతి రక్ఖతీతి కత్వా "గోత్త"న్తి వుచ్చతి. తఞ్హి సజాతియసాధారణవిజాతియవినివత్తనవసేన అఞ్ఞత్థ గన్తుం అదత్వా వాచం సద్దం, తబ్బిసయం సఞ్ఞఞ్చ రక్ఖతి. ఇదం వత్థుగోత్తద్వయవాచకం సుక్కవిస్సట్ఠికాయసంసగ్గవిసేసవచనఞ్చ "నానావత్థుకా"తి సామఞ్ఞవచనఞ్చాతి ఇమినా వచనద్వయేనాతి వుత్తం హోతి. వుత్తఞ్హేతం **అట్ఠకథాయం** "సుక్కవిస్సట్ఠిం కాయసంసగ్గ'న్తిఆదివచనేనాపి 'నానావత్థుకాయో'తిఆదివచనేనాపి వత్థుచేవ గోత్తఞ్చ సఙ్గహిత"న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨). **నామాపత్తివసేన వా**తి ఏత్థ సఙ్ఘాదిసేసోతి సజాతిసాధారణనామం, ఆపత్తీతి సబ్బసాధారణనామన్తి ద్వీహి నామేహి తంతంవీతిక్కమవసేన ఆపజ్జితబ్బతో తదేవ ఆపత్తీతి ఏవముభిన్నం నామాపత్తీనం వసేన వాతి అత్థో.

కమ్మవాచా హి కాతబ్బాతి "వత్థుగోత్తవసేనాపీ"తి ఏత్థ **అపి**-సద్దో "నామాపత్తివసేన వా"తి ఏత్థ సఙ్ఘాదిసేసోతి సజాతిసాధారణనామం, ఆపత్తీతి సబ్బసాధారణనామన్తి ద్వీహి నామేహీతి ఇదం సముచ్చినోతీతి ఉభయం ఏకతో యోజేత్వా కమ్మవాచా కాతబ్బాతి. "నామాపత్తివసేన వా"తి ఏత్థ వికప్పత్థేన **వా**-సద్దేన, "అహం భన్తే సమ్బహులా సఙ్ఘాదిసేసా ఆపత్తియో ఆపజ్జిం ఏకాహపటిచ్ఛన్నాయో'తి ఏవం నామమత్తవసేన వా యోజనా కాతబ్బా"తి **అట్ఠకథాయ** వుత్తవిసేసనివత్తనత్థమత్తసద్దవసేన చ వత్థుగోత్తవిరహితేన కేవలేన నామాపత్తిమత్తేన పయోజేత్వా కాతబ్బాయేవాతి వుత్తం హోతి. కమ్మవాచాయ కరణప్పకారో పన **సముచ్చయక్ఖన్ధకే** ఆగతనయేన ఆపన్నపుగ్గలనామేన చ ఏకాహపటిచ్ఛన్నాదివచనేన చ యోజేత్వా దట్ఠబ్బో. తస్స దాతబ్బోతి యోజనా. "పరివాసో"తి పకరణతో లబ్భతి, పటిచ్ఛన్నాపత్తికస్స పుగ్గలస్స పరివాసో దాతబ్బోతి అత్థో.

తేన చాతి లద్ధపరివాసేన అన్తోసీమాయ ఉక్కుటికం నిసిన్నేన పగ్గహితఞ్జలినా భిక్ఖునా చ. **సమాదియిత్వా**తి ఏత్థాపి "వత్త"న్తి సామత్థియా లబ్భతి. "సమాదానేప్యయం నయో"తి (వి॰ వి॰ ౨౬౪) వక్ఖమానత్తా "వత్తం సమాదియామి, పరివాసం సమాదియామీ"తి ఇమేసం ద్విన్నం అఞ్ఞతరం వా ద్వయమేవ వా తిక్ఖత్తుం వత్వా **పారివాసికక్ఖన్ధకే** వుత్తవత్తపూరణత్థం సమాదియిత్వాతి వుత్తం హోతి. ఆదితో సఙ్ఘస్స ఆరోచేతబ్బన్తి యోజనా. తథా వత్తం సమాదియిత్వా నిసిన్నేన పరమం

సఙ్ఘస్స “అహం భన్తే ఏకం ఆపత్తిం ఆపజ్జిం సఞ్చేతనికం సుక్కవిస్సట్ఠిం ఏకాహపటిచ్ఛన్నం, సోహం సఙ్ఘం ఏకిస్సా ఆపత్తియా సఞ్చేతనికాయ సుక్కవిస్సట్ఠియా ఏకాహపటిచ్ఛన్నాయ ఏకాహపరివాసం యాచిం, తస్స మే సఙ్ఘో ఏకిస్సా ఆపత్తియా సఞ్చేతనికాయ సుక్కవిస్సట్ఠియా ఏకాహపటిచ్ఛన్నాయ ఏకాహపరివాసం అదాసి, సోహం పరివసామి, వేదయామాహం భన్తే, వేదయతీతి మం సఙ్ఘో ధారేతూ”తి ఏవం **ఆరోచేతబ్బం**.

“ఇమఞ్చ పనత్థం గహేత్వా యాయ కాయచి వాచాయ ఆరోచేతుం వట్టతియేవా”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) **అట్ఠకథా**వచనతో యాయ కాయచి భాసాయపి ఆరోచేతుం వట్టతి.

౨౧౧. పునప్పునాగతానన్తి ఏత్థ “భిక్ఖూన”న్తి సేసో. పుబ్బే ఆరోచనట్ఠానం అసమ్పత్తానం ఆగన్తుకానం భిక్ఖూనమ్పి. **ఆరోచేన్తోవాతి** ఏకస్స ఆరోచనే సో చే వుడ్ఢతరో హోతి, “భన్తే”తి వత్వా పుబ్బే వుత్తనయేనేవ వత్వా, నవకో చే, “ఆవుసో”తి వత్వా అవసానే “మం ఆయస్మా ధారేతూ”తి, ద్వే చే హోన్తి, “మం ఆయస్మన్తా ధారేన్తూ”తి, తయో చే, “మం ఆయస్మన్తో ధారేన్తూ”తి వత్వా ఆరోచేన్తోవ. **రత్తియా ఛేదం అకత్వాతి** “పకతత్తేన భిక్ఖునా సద్ధిం ఏకచ్ఛన్నే”తిఆదినా (చూళవ॰ ౮౧) నయేన వుత్తఏకసేనాసనే పకతత్తేన భిక్ఖునా సద్ధిం అరుణుట్ఠాపనవసేన కరియమానేన సహవాసేన వా “పకతత్తభిక్ఖూహి వినా ఏకకేన వాసో”తి వుత్తవిప్పవాసేన వా “ఆగన్తుకానం ఆరోచనాయ అకరణ”న్తి వుత్తఅనారోచనేన వా సమ్భవన్తం రత్తిచ్ఛేదమకత్వా. **వత్తభేదం అకత్వా వా** పారివాసికక్ఖన్ధకే పారివాసికస్స పఞ్ఞత్తవత్తతో ఏకమ్పి అహాపేత్వా చ. **సదా వసేతి** పరివాసం వసితుం పరికప్పితా సబ్బదివసా యావ ఖీణన్తి, తావ వసేయ్యాతి అత్థో.

౨౧౨. తత్థ పరివాసో విసోధేతుం న సక్కా చేతి తస్స విహారస్స మహన్తత్తా ఆగతే ఆగన్తుకభిక్ఖూ పరియేసిత్వా ఆరోచేన్తేన రత్తిచ్ఛేదం అకత్వా పరివాసం సోధేతుం న సక్కా చే హోతి. **తం వత్తం నిక్ఖిపిత్వానాతి** తథా సమాదిన్నం వత్తం ఉపరి వక్ఖమాననయేన నిక్ఖిపిత్వా.

౨౧౩. కత్థ నిక్ఖిపేయ్యాతి ఆహ **‘‘తత్థా’’**తిఆది. **తత్థేవ సఙ్ఘమజ్ఝే వాతి** అత్తనో యస్మిం వత్తం సమాదిన్నం, తస్మింయేవ సఙ్ఘమజ్ఝే వా. **పుగ్గలే వాతి** భిక్ఖూసు ఉట్ఠాయ తత్థ తత్థ గతేసు అన్తోసీమాయయేవ ఓహీనే ఏకభిక్ఖుమ్హి వా అసతియా బహిసీమం గతేన సరితక్ఖణే అత్తనా సద్ధిం గచ్ఛన్తే తస్మాయేవ పరిసాయ పరివాసదానే సమ్ముఖీభూతే పుగ్గలే వా ఆగన్తుకభిక్ఖు చే, తస్స వా సన్తికే ఆరోచేత్వా వత్తం నిక్ఖిపితబ్బన్తి వుత్తం హోతి. కథం నిక్ఖిపే’తి ఆహ **‘‘నిక్ఖిపామీ’’**తిఆది. **‘‘తథా’’**తి ఇమినా “నిక్ఖిపామీ”తి ఏతం పచ్చామసతి. **తం వత్తన్తి** అత్తనా సమాదిన్నం తం వత్తం.

౨౧౪. అయం నయోతి “ఏకపదేనాపి ద్వీహి పదేహి వా పనా”తి ఏవం అనన్తరోదితనయో.

౨౧౫-౨౦. పకతత్తోతి వుచ్చతీతి సగ్గమోక్ఖావరణాభావేన పకతో పుబ్బసరూపేనేవ ఠితో అత్తా ఏతస్సాతి “పకతత్తో”తి కథీయతి. **పచ్చూసకాలస్మిన్తి** అరుణతో పురిమకాలే.

పరిక్ఖిత్తవిహారస్సాతి ఏత్థ పాకారాదీహి పరిక్ఖిత్తం ఏకమ్పి సేనాసనం విహరన్తి అస్మిన్తి కత్వా తథా వుచ్చతి. ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమ్మాతి యోజనా. లేడ్డుపాతద్వయస్స అవధిం దస్సేతి **‘‘పరిక్ఖేపతో బహీ’’**తి, **‘‘అపరిక్ఖిత్తతో పరిక్ఖేపారహట్ఠానా బహీ’’**తి చ.

పరిక్ఖేపారహట్ఠానం నామ కతమన్తి? **విసుద్ధిమగ్గే** (విసుద్ధి॰ ౧.౩౧) ధుతఙ్గనిద్దేసే “మజ్ఝిమట్ఠకథాయం పన విహారస్సాపి గామస్సేవ ఉపచారం నీహరిత్వా ఉభిన్నం లేడ్డుపాతానం అబ్భన్తరా మినితబ్బ’న్తి వుత్తం. ఇదమేత్థపమాణ”న్తి వుత్తత్తా అపరిక్ఖిత్తస్స పఠమలేడ్డుపాతం హోతి, గామే వుత్తేన విధినా విహారపరియన్తే ఠితభత్తసాలగిలానసాలాదిసేనాసనే చే పరిక్ఖేపో అత్థి, తత్థ వా, నత్థి చే, నిబ్బకోసస్స ఉదకపాతట్ఠానే ఠితేన మాతుగామేన ఛడ్డితభాజనధోవనోదకపతనట్ఠానే వా సేనాసనతో దూరే చేతియఙ్గణే, బోధియఙ్గణే వా ఠత్వా బలమజ్ఝిమస్స పురిసస్స హత్థం పసారేత్వా అత్తనో బలప్పమాణేన ఖిత్తస్స ముట్ఠియా గహితపాసాణస్స పతనట్ఠానం విహారూపచారో నామ, తదేవ పాకారాదీహి **పరిక్ఖేపారహట్ఠానం** నామ. తత్థ ఠత్వా తథేవ ఖిత్తస్స పాసాణస్స పతనట్ఠానం ఏకో లేడ్డుపాతో, తత్థాపి ఠత్వా తథేవ ఖిత్తస్స పాసాణస్స పతనట్ఠానం ఏకో లేడ్డుపాతోతి ఏవం ద్వే లేడ్డుపాతా గహేతబ్బా.

మగ్గతో ఓక్కమిత్వాతి మగ్గతో అపసక్కిత్వా. **గుమ్బేనాతి** రుక్ఖగహనేన వా లతాగహనేన వా. **వతియాతి** కణ్టకసాఖాదీహి కతాయ వతియా.

వత్తమాదాయాతి పుబ్బే వుత్తనయేన వత్తం సమాదియిత్వా. **ఆరోచేత్వాతి** యథావుత్తనయేన ఆరోచేత్వా.

నిక్ఖిపిత్వాతి పుబ్బే వుత్తనయేన వత్తం నిక్ఖిపిత్వా. **భిక్ఖూతి** అత్తనా సద్ధిం హత్థపాసదానత్థాయ ఆగతో భిక్ఖు. **యస్స కస్సచీతి** ఏత్థ “సన్తికే”తి సేసో.

ఆరోచేత్వా వాతి అత్తనో నవకతరో చే, “ఆవుసో”తి, వుడ్ఢో చే, “భన్తే”తి వత్వా యథావుత్తనయేనేవ ఆరోచేత్వా. **సేసన్తి** అవసేసవినిచ్ఛయం. **సముచ్చయస్సాతి** చూళవగ్గాగతస్స తతియసముచ్చయక్ఖన్ధకస్స. **అట్ఠకథాయచాతి** “సచే అఞ్ఞో కోచి భిక్ఖు కేనచిదేవ కరణీయేనా”తిఆదినా (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) **అట్ఠకథా**గతవినిచ్ఛయేనాపి.

విభావయేతి “సచే యం భిక్ఖుం తత్థ ఆగతం పస్సతి, భాసమానస్స సద్దం సుణాతి, తస్స ఆరోచేతబ్బం. తథా అకరోన్తస్స రత్తిచ్ఛేదో చ వత్తభేదో చ హోతి దుక్కటం ఆపజ్జతి. సచే సో ద్వాదసరతనబ్భన్తరం పత్వా తస్స అజానన్తస్సేవ పక్కన్తో హోతి, రత్తిచ్ఛేదోవ హోతి, న వత్తభేదో . సచే అత్తనా సద్ధిం ఆగతో కేనచిదేవ కరణీయేన గతో హోతి, విహారం గన్త్వా యం పఠమం పస్సతి, తస్స సన్తికే ఆరోచేత్వా వత్తం నిక్ఖిపితబ్బం. ఏవం పరికప్పితదివసే పుణ్ణే కుక్కుచ్చవినోదనత్థం అతిరేకే చ దివసే వత్తం పూరేత్వా పరియోసానే వత్తే అసమాదిన్నే మానత్తారహో న హోతీతి సబ్బం ఉపసజ్కమ్మ వత్తం సమాదియిత్వా **ఖన్ధకే** ఆగతనయేనేవ మానత్తం యాచితబ్బం. అనిక్ఖిత్తవత్తేన చరితుకామస్స పున వత్తసమాదానం కాతబ్బం న హోతీ”తి ఏత్తకో విసేసో, ఇమం **అట్ఠకథా**గతం వినిచ్ఛయం పకాసేయ్యాతి వుత్తం హోతీతి.

పటిచ్ఛన్నపరివాసకథావణ్ణనా.

౨.౨౧. న జానతీతి ఏత్థ ఛన్దవసేన రస్సో కతో. **ఆపత్తీనఞ్చ రత్తీనం, పరిచ్ఛేదం న జానతీతి** బహూ సఙ్ఘాదిసేసే ఆపజ్జిత్వాపి “ఏత్తకాహం ఆపత్తియో ఆపన్నో”తి అత్తనో ఆపన్నసఙ్ఘాదిసేసాపత్తీనం పరిచ్ఛేదం న జానాతి, “మయా ఆపన్నాపత్తి ఏత్తకే దివసే పటిచ్ఛన్నా”తి దివసపరిచ్ఛేదం న జానాతి.

౨.౨౨. ఇదాని తస్స పభేదం దస్సేతుమాహ "**ఏసేవా**"తిఆది. **పరిసుద్ధేహీ**తి సకలసంకిలేసప్పహానేన పరిసుద్ధసన్తానేహి ఉపాలిత్థేరాదిపుబ్బాచరియేహి. **ఏసోవ సుద్ధన్తో**తి ఏసో యథావుత్తసరూపో సుద్ధన్తపరివాసో. **చూళసుద్ధన్తనామో చా**తి "యో ఉపసమ్పదతో పట్ఠాయ అనులోమక్కమేన వా"తిఆదినా (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) **అట్ఠకథాయం** వుత్తనయేన ఉపసమ్పదమాళకతో పట్ఠాయ అనులోమవసేన వా ఆరోచితదివసతో పట్ఠాయ పటిలోమవసేన వా సరన్తే "కిత్తకాని దివసాని పరిసుద్ధోతి సరసీ"తి వినయధరేహి పుచ్ఛితే "ఏత్తకం కాలం పరిసుద్ధోస్మీ"తి వుత్తవతో తేన వుత్తసుద్ధదినాని పరియన్తం కత్వా దిన్నో యావ ఉపసమ్పన్నదివసో, తావ బహుదివసేసు నేతబ్బం మహాసుద్ధన్తం సన్ధాయ ఇతరదినానం పూరేతబ్బత్తా చూళసుద్ధన్తో నామాతి వుత్తం హోతి.

"అయఞ్హి సుద్ధన్తపరివాసో నామ ఉద్ధమ్పి ఆరోహతి, హేట్ఠాపి ఓరోహతి, ఇదమస్స లక్ఖణ"న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) వుత్తత్తా ఇమం పరివాసం పరివసనతో పచ్ఛా దివసం సరన్తో పరికప్పేత్వా యోజేత్వా గహితదివసతో వడ్ఢేతి వా హాపేతి వా, ఉభయత్థాపి "పున పరివాసదానకిచ్చం నత్థీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) వచనతో పుబ్బే దిన్నపరివాసోయేవ పమాణం . "ఏతస్స అప్పటిచ్ఛన్నం 'పటిచ్ఛన్నా'తి వా అచిరపటిచ్ఛన్నం 'చిరపటిచ్ఛన్నా'తి వా అసమ్బహులమ్పి 'సమ్బహులా'తి వా విపరీతతో గహేత్వా వినయకమ్మం కరోన్తస్స ఆపత్తితో వుట్ఠానం హోతి, పటిచ్ఛన్నం 'అప్పటిచ్ఛన్నా'తిఆదివిపరియాయేన న హోతీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨ అత్థతో సమానం) **అట్ఠకథా**గతనయో వేదితబ్బో.

మహాసుద్ధన్తనామకోతి "యో పన యథావుత్తేన అనులోమపటిలోమనయేన పుచ్ఛియమానోపి రత్తిపరియన్తం న జానాతి, నేవ సరతి, వేమతికో వా హోతి, తస్స దిన్నో సుద్ధన్తపరివాసో మహాసుద్ధన్తోతి వుచ్చతీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) **అట్ఠకథాయం** నిద్దిట్ఠసరూపో మహాసుద్ధన్తో నామ. "అయం ఉద్ధం నారోహతి, హేట్ఠా పన ఓరోహతీ"తి వుత్తత్తా అయం పరివాసో యావ ఉపసమ్పన్నదివసో, తావ పూరేతబ్బతో తతో ఉద్ధం నారోహతి. అన్తరాళే అత్తనో సుద్ధకాలం పరికప్పేత్వా సరతి చే, తతో పట్ఠాయ నివత్తనతో దివసహానం పన హోతేవ.

౨.౨౩. "అఞ్ఞతరో భిక్ఖు సమ్బహులా సఙ్ఘాదిసేసా ఆపత్తియో ఆపన్నో హోతి, సో ఆపత్తిపరియన్తం న జానాతి, రత్తిపరియన్తం న జానాతీ"తి (చూళవ॰ ౧౫౬) ఆగతవత్థుమ్హి ఇమస్స పరివాసస్స అనుఞ్ఞాతత్తా తం వత్థుం సఙ్గహేతుం "ఆపత్తీనం చా"తిఆదిం వత్వాపి "ఆపత్తిపరియన్తం పన 'ఏత్తకా అహం ఆపత్తియో ఆపన్నో'తి జానాతు వా మా వా, అకారణమేత"న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) పటిసేధేత్వా **అట్ఠకథాయం** పధానభావేన వుత్తరత్తిపరియన్తస్స అపరిజాననమత్తమేవ పమాణన్తి దస్సేతుమాహ "**దువిధోపీ**"తిఆది. **దువిధోపి అయం** సుద్ధన్తపరివాసో ఏకచ్చం రత్తిపరిచ్ఛేదం, సకలం వా రత్తిపరిచ్ఛేదం అజానతో వా విమతిస్స వా దాతబ్బోతి యోజనా.

సుద్ధన్తపరివాసకథావణ్ణనా.

౨.౨౪. ఇతరోపి సో సమోధానపరివాసో తిధా మతోతి యోజనా. ధాతుసద్దానం అనేకత్థత్తా "ఓధాన"న్తి మక్ఖనం వుచ్చతి. తేనాహ **అట్ఠకథాయం** "ఓధునిత్వా మక్ఖేత్వా"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨). "**సమోధాన**"న్తి పక్ఖేపో వుచ్చతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "సమోదహిత్వా"తి. ఓధానఞ్చ సమోధానఞ్చ **ఓధానసమోధానం,** తం యత్థ సో పరివాసో "**ఓధానసమోధానో**"తి వేదితబ్బో. అరిసాదిగణే అన్తోగధత్తా హేత్థ, ఉపరి చ ఏవరూపే ఠానే అ-కారపచ్చయో దట్ఠబ్బో .

పరివుత్థదివసానం మక్ఖనఞ్చ మూలాపత్తియం అన్తరాపత్తీనం పక్ఖిపనఞ్చ యస్మిం సో పరివాసోతి వుత్తం హోతి. తేనేవేత్థ "దివసే పరివుత్థే తు, ఓధునిత్వా పదీయతే"తి వక్ఖతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "పరివుత్థదివసే ఓధునిత్వా మక్ఖేత్వా పురిమాయ ఆపత్తియా మూలదివసపరిచ్ఛేదే పచ్ఛా ఆపన్నం ఆపత్తిం సమోదహిత్వా"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨).

అగ్ఘపుబ్బకో మిస్సకపుబ్బకో సమోధానపరివాసోతి యోజనా, అగ్ఘసమోధానపరివాసో మిస్సకసమోధానపరివాసోతి వుత్తం హోతి. అగ్ఘో చ మిస్సకో చ **అగ్ఘమిస్సకా,** తే పుబ్బకా ఏతస్సాతి **అగ్ఘమిస్సకపుబ్బకో,** సమోధానో. అగ్ఘేన సమోధానం **అగ్ఘసమోధానం,** తం యత్థ సో **అగ్ఘసమోధానో,** ఆపన్నాసు బహూసు సబ్బచిరపటిచ్ఛన్నాపత్తీనం దివసగణనగ్ఘేనేవ పచ్ఛా ఆపన్నఆపత్తీనం పక్ఖేపయుత్తపరివాసోతి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "అగ్ఘసమోధానో నామ సమ్బహులాసు ఆపత్తీసు యా ఏకా వా ద్వే వా తిస్సో వా సమ్బహులా వా ఆపత్తియో సబ్బచిరపటిచ్ఛన్నాయో, తాసం అగ్ఘేన సమోధాయ తాసం రత్తిపరిచ్ఛేదవసేన అవసేసానం ఊనతరపటిచ్ఛన్నానం ఆపత్తీనం పరివాసో దియ్యతి, అయం వుచ్చతి అగ్ఘసమోధానో"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨). మిస్సకానం నానావత్థుకానం ఆపత్తీనం సమోధానం **మిస్సకసమోధానం,** తం యత్థ సో పరివాసో **మిస్సకసమోధానో**. మిస్సకానం నానావత్థుకానం ఆపత్తీనం ఏకతో పక్ఖేపయుత్తో పరివాసోతి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "మిస్సకసమోధానో నామ యో నానావత్థుకా ఆపత్తియో ఏకతో కత్వా దియ్యతీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨).

౨౩౨-౪. ఏవం తివిధే సమోధానపరివాసే పఠమపరివాసస్స విసేసనభూతతాయ అవయవానం ద్విన్నం ఓధానసమోధానసద్దానం అత్థానువాదేన తదుభయఓధానసమోధానసరూపం విధాతుమాహ **''ఆపజ్జిత్వా…పే… పకాసితో''**తి. తత్థ పఠమస్స ఓధాన-సద్దసఙ్ఖాతస్స అవయవస్స అత్థసరూపానువాదమాహ **''ఆపజ్జిత్వా…పే… పదీయతే''**తి. దుతియావయవసఙ్ఖాతసమోధాన-సద్దస్స అత్థసరూపానువాదమాహ **''పురిమాపత్తియా…పే… భిక్ఖునో''**తి. తేనేవ ఉభయత్థానువాదే **''భిక్ఖునో''**తి పదద్వయస్స, **''పదీయతే దాతబ్బో''**తి కిరియాపదద్వయస్స చ విసుం విసుం గహితత్తా పునరుత్తిదోసాభావో వేదితబ్బో. ఏవం అవయవత్థానువాదేన విధాతబ్బసముదాయం దస్సేతుమాహ **''ఏసోధానసమోధానపరివాసో పకాసితో''**తి. ఏత్థ **ఛాదేన్తస్స హీతి హి**-సద్దో హేతుమ్హి. **ఏసోధానసమోధానో**తి ఏత్థ ఏత-సద్దసమ్బన్ధేన "యో"తి లబ్భతి.

తత్రాయం యోజనా – ఆపజ్జిత్వా…పే॰… ఓధునిత్వా యో యస్మా పదీయతే, పురిమాపత్తియా…పే॰… యో యస్మా దాతబ్బో, తస్మా ఏసోధానసమోధానపరివాసో పకాసితోతి.

తత్థ **అన్తరాపత్తిం ఆపజ్జిత్వా**తి పటిచ్ఛన్నాపత్తియా పరివసన్తో వా మానత్తారహో వా మానత్తం చరన్తో వా అబ్భానారహో వా హుత్వా కదాచి అఞ్ఞం సఙ్ఘాదిసేసాపత్తిం ఆపజ్జిత్వా. **ఛాదేన్తస్సా**తి పఠమం ఆపన్నాపత్తియాపటిచ్ఛాదితకాలేన సమం వా ఊనం వా కాలం పటిచ్ఛాదేన్తస్స. "మూలాయపటికస్సనేన తే పరివుత్థదివసే చ మానత్తచిణ్ణదివసే చ సబ్బే ఓధునిత్వా"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) **అట్ఠకథా**వచనతో ఏత్థ **''పరివుత్థే''**తి ఉపలక్ఖణత్తా "మానత్తచిణ్ణే చా"తి గహేతబ్బం. **ఓధునిత్వా**తి చ మూలాయపటికస్సనవసేన మక్ఖేత్వా, అదివసే కత్వాతి అధిప్పాయో.

యో యస్మా పదీయతే, సో పరివాసో సట్ఠివస్సాని పరివసిత్వా మానత్తారహో హుత్వాపి అన్తరాపత్తిం ఆపజ్జిత్వా ఏకాహమ్పి పటిచ్ఛాదితే మూలాయపటికస్సనేన తే దివసే సబ్బే మక్ఖేత్వా తానేవ సట్ఠివస్సాని పునపి యస్మా పదీయతేతి

అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “సట్ఠివస్సాని పరివసిత్వా మానత్తారహో హుత్వాపి హి ఏకదివసం అన్తరాపత్తిం పటిచ్ఛాదేత్వా పునపి సట్ఠివస్సాని పరివాసారహో హోతీ”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨).

పురిమాపత్తియాతి తేన ఆపన్నాసు సమ్బహులాసు ఆపత్తీసు సబ్బాపత్తీనం పురేతరమేవ పటిచ్ఛన్నాయ ఆపత్తియా. **మూలదివసే**తి పఠమం వీతిక్కమదివసే. **వినిచ్ఛితే**తి “అసుకసంవచ్ఛరే అసుకమాసే అసుకదివసే”తి నియమితే. **సమోధాయ** పక్ఖిపిత్వా దాతబ్బోతి సమ్బన్ధో. **విధానతో యాచమానస్సా**తి విధానతో సఙ్ఘేన దాతబ్బోతి యోజేతబ్బం, **సముచ్చయక్ఖన్ధకే** వుత్తేన విధినా యాచమానస్స తత్థేవ వుత్తవిధినా సఙ్ఘేన దాతబ్బోతి అత్థో. “ఏసో ఓధానసమోధానపరివాసో”తి పదచ్ఛేదో.

౨౨౮-౯. తథా వుచ్చతీతి సమ్బన్ధో. **తాసం అగ్ఘవసేన హీతి హి**-సద్దో హేతుమ్హి. “**సో**”తి తంసద్దసమ్బన్ధేన “యో”తి లబ్భతి. తత్రాయం యోజనా – సమ్బహులా…పే॰… తాసం అగ్ఘవసేన తతో ఊనపటిచ్ఛన్నానం ఆపత్తీనం సమోధాయ యో యస్మా పదాతబ్బో పరివాసో, తస్మా సో యథా అవయవత్థవసేన “ఓధానసమోధానో”తి పరివాసో వుత్తో, తథా “అగ్ఘసమోధానో”తి వుచ్చతీతి.

తత్థ **సమ్బహులాసూ**తి యాసం ఆపత్తీనం పరివసితుకామో, తాసు సమ్బహులాసు ఆపత్తీసు, నిద్ధారణే భుమ్మం. “**ఏకా వా**”తిఆది నిద్ధారియనిద్దేసో. **తాసం** ఆపత్తీనం. **అగ్ఘవసేనా**తి గణనవసేన, రత్తిపరిచ్ఛేదవసేనాతి వుత్తం హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “తాసం రత్తిపరిచ్ఛేదవసేనా”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨). “పదాతబ్బో”తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **తతో**తి చిరపటిచ్ఛన్నాపత్తితో. **ఊనపటిచ్ఛన్నానం ఆపత్తీన**న్తి ఏత్థ ఉపయోగత్థే సామివచనం, ఊనపటిచ్ఛన్నాయో ఆపత్తియో సమోధాయాతి వుత్తం హోతి.

౨౩౦. నానా సుక్కవిస్సట్ఠిఆదీని వత్థూని యాసం తా **నానావత్థుకా,** నానావత్థుకా సఞ్ఞా యాసం ఆపత్తీనం తా **నానావత్థుకసఞ్ఞాయో. సబ్బా**తి ఏత్థ “యా”తి సేసో, సుక్కవిస్సట్ఠిఆదికులదూసనావసానా యా సబ్బా తేరస సఙ్ఘాదిసేసా ఆపత్తియోతి అత్థో. **తా సబ్బా**తి ఏత్థ పి-సద్దో వత్తబ్బో. **దాతబ్బో**తి ఏత్థ “పరివాసో”తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం. తా సబ్బాపి ఏకతో కత్వా దాతబ్బో పరివాసోతి యోజనా. తస్స తేరస సఙ్ఘాదిసేసాపత్తియోపి ఏకతో కత్వాతి అత్థో. “అహం భన్తే సమ్బహులా సఙ్ఘాదిసేసా ఆపత్తియో ఆపజ్జిం ఏకం సుక్కవిస్సట్ఠిం…పే॰… ఏకం కులదూసకం, సోహం భన్తే సఙ్ఘం తాసం ఆపత్తీనం సమోధానపరివాసం యాచామీ”తి తిక్ఖత్తుం యాచనాయ చ తదనురూపాయ ఞత్తియా చ కమ్మవాచాసు చ నామం వత్వా దాతబ్బపరివాసో **మిస్సకో మతో** “మిస్సకసమోధానపరివాసో”తి ఞాతో. ద్వే, తిస్సో, చతస్సో, అతిరేకా చ ఆపన్నస్సాపి పరివాసం దేన్తేన ఇమినా నియామేన వత్థుం, నామం విసేసేత్వా గహేతబ్బం.

సమోధానపరివాసకథావణ్ణనా.

౨౩౧. **పరివుత్థపరివాసస్సా**తి తివిధే పరివాసే అఞ్ఞతరస్స వసేన పరివుత్థపరివాసస్స. **ఉత్తరి ఛ రత్తియో**తి పరివాసతో ఉత్తరి ఛ రత్తియో, ఛ దివసేతి వుత్తం హోతి, “చరితు”న్తి సేసో, చరణకిరియాయ అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. మానత్తం దేయ్యన్తి యోజనా, “సఙ్ఘేనా”తి సామత్థియా లబ్భతి. **సముచ్చయక్ఖన్ధకే** వుత్తనయేన యోజేత్వా ఛారత్తఞ్చ దాతబ్బో, భిక్ఖుమానవిధి భిక్ఖుస్స దాతబ్బోతి అత్థో.

“పరివుత్థపరివాసస్సా”తి ఇమినా పటిచ్ఛన్నమానత్తం పకతం, తత్థ పభేదే అసతి కస్మా “పటిచ్ఛన్నాపటిచ్ఛన్నవసా దువే”తి వుత్తన్తి? పకతభేదమనపేక్ఖిత్వా ఛారత్తమానత్తే లబ్భమానవిసయభేదం దస్సేతుం వుత్తం. ఏవఞ్హి సతి సమోధానమానత్తే చ “ఛారత్తం మానత్తం దేథా”తి (చూళవ. ౧౨౮) **పాళియం** వుత్తత్తా తమ్పి గహేత్వా “తిధా”తి కస్మా న వుత్తన్తి? తమ్పి పటిచ్ఛన్నాపత్తియా పరివుత్థపరివాసస్సేవ దాతబ్బమానత్తన్తి పటిచ్ఛన్నమానత్తవచనేనేవ సఙ్గహితత్తా విసుం న వుత్తం. తేనేవ చతుబ్బిధే మానత్తే ఇమేహి ద్వీహి వినా దస్సేతబ్బేసు ద్వీసు మానత్తేసు పక్ఖమానత్తమత్తం “ఛాదేన్తియా”తిఆదిగాథాయ దస్సేత్వా సమోధానమానత్తం విసుం న దస్సితన్తి దట్ఠబ్బం.

౨౩౪-౬. వినిద్దిట్ఠప్పకారన్తి “పరిక్ఖిత్తవిహారస్సా”తిఆదినా యథావుత్తగాథాద్వయేన నిద్దిట్ఠప్పకారం. **ఆదియిత్వాన తం తేసన్తి** ఏత్థ “సన్తికే”తి వక్ఖమానతో లబ్భతి. **తేసం** చతున్నం సమ్ముఖా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా తం వత్తం సమాదియిత్వాతి అత్థో. “తం తేసం సన్తికే”తి ఇదం “ఆరోచేత్వా”తి ఇమినాపి యుజ్జతి. తేసమేవ సమ్ముఖా నిసిన్నేన “అహం భన్తే ఏకం ఆపత్తిం ఆపజ్జిం సఞ్చేతనికం సుక్కవిస్సట్ఠి”న్తిఆదినా నయేన **సముచ్చయక్ఖన్ధకా**గతం ఆరోచనం కత్వా. ఇమినా అన్తోఅరుణే దిట్ఠానం అఞ్ఞేసమ్పి ఆరోచనం ఉపలక్ఖితం.

నిక్ఖిపే సన్తికే తేసం వత్తన్తి ఏత్థ “అరుణే ఉట్ఠితే”తి అజ్ఝాహరితబ్బం. అరుణే ఉగ్గతే తేసం భిక్ఖూనం సమ్ముఖా యథావుత్తనయేనేవ నిసీదిత్వా “వత్తం నిక్ఖిపామి, మానత్తం నిక్ఖిపామీ”తి ఇమేసు ద్వీసు ఏకం వా ద్వయమేవ వా వత్వా వత్తం నిక్ఖిపే.

౨౩౭. తస్స మానత్తస్స. **రత్తిచ్ఛేదాదికో**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన వత్తభేదో గహితో. అట్ఠకథావసేన పాళివసేనాతి యోజనా.

౨౩౮. వీసతియా భిక్ఖూనం వగ్గో సమూహో **వీసతివగ్గో,** సో ఏవ **వీసతివగ్గికో. అబ్భేయ్యా**తి ఓసారేయ్య, అబ్భన్తరం కరేయ్యాతి అత్థో. **విధినా**తి సముచ్చయక్ఖన్ధకాగతక్కమేన. **అబ్భితో**తి సంవాసేన అన్తో కతో, **పకతత్తో**తి పకతిసభావో, ఆపత్తిం అనాపన్నకాలసదిసో హోతీతి అత్థో.

౨౩౯. ఆపత్తిం ఛాదేన్తియా భిక్ఖునియాతి యోజనా, “ఆపజ్జిత్వా”తి సేసో, ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా “ఆపత్తి చా”తిఆదినా (వి॰ వి॰ ౨౧౦౨) నయేన పుబ్బే దస్సితేహి దసహి అఙ్గేహి పటిచ్ఛాదేన్తియా భిక్ఖునియా అత్తనో ఆపత్తిం ఛాదేన్తియా భిక్ఖునియా. **న చ ఆపత్తీ**తి ఏత్థ **‘‘అత్తనో’’**తి ఇమినా అఞ్ఞిస్సా ఆపత్తిం పటిచ్ఛాదేన్తియా వజ్జపటిచ్ఛాదికాసఙ్ఖాతపారాజికాపత్తీతి దీపితం హోతి. **‘‘భిక్ఖునియా’’**తి ఇమినా భిక్ఖుస్స దుక్కటాపత్తిభావం దీపేతి.

౨౪౧. విరుద్ధమత్థం నయతి పజహాతీతి **వినయో,** వినిచ్ఛయో, తం వినయపిటకత్థవినిచ్ఛయవిసేసవిసయం సమ్మోహసఙ్ఖాతం విరుద్ధం పచ్చత్థికం తదఙ్గవసేన పజహనతో **వినయనయ**సఙ్ఖాతం తతో ఏవ అతిబుద్ధిదీపనం, అతిసయేన బుద్ధిం దీపేతీతి **అతిబుద్ధిదీపనం,** తం వినయత్థవినిచ్ఛయకం ఞాణపదీపం విసేసేన జాలేన్తం. వివిధేహి నయేహి యుత్తతాయ **వివిధనయయుతం. వినయనయే**తి వినయపిటకస్స పరసన్తానపాపనే, వినయవణ్ణనాయన్తి వుత్తం హోతి.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా

వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

సఙ్ఘాదిసేసకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

అనియతకథావణ్ణనా

౨౪౨-౩. ఇదాని సఙ్ఘాదిసేసకథానన్తరం అనియతకథం దస్సేతుమాహ **''రహోనిసజ్జస్సాదేనా''**తిఆది. రహసి నిసజ్జా **రహోనిసజ్జా,** తస్సా అస్సాదో రహోనిసజ్జస్సాదో, తేన **రహోనిసజ్జస్సాదేన,** మేథునధమ్మసన్నిస్సితేన కిలేసేనాతి అత్థో. వుత్తఞ్హి **అట్ఠకథాయం** "రహోనిసజ్జస్సాదోతి మేథునధమ్మసన్నిస్సితకిలేసో వుచ్చతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౪౫). "రహో నామ చక్ఖుస్స రహో సోతస్స రహో. చక్ఖుస్స రహో నామ న సక్కా హోతి అక్ఖిం వా నిఖణియమానే భముకం వా ఉక్ఖిపియమానే సీసం వా ఉక్ఖిపియమానే పస్సితుం. సోతస్స రహో నామ న సక్కా హోతి పకతికథా సోతు"న్తి (పారా॰ ౪౪౫) **పదభాజనే** వుత్తరహేసు చక్ఖుస్స రహో ఏవ ఇధాధిప్పేతో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "కిఞ్చాపి పాళియం 'సోతస్స రహో'తి ఆగతం, చక్ఖుస్స రహేనేవ పన పరిచ్ఛేదో వేదితబ్బో"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౪౪-౪౪౫).

చక్ఖుస్స రహత్తా "పటిచ్ఛన్న"న్తి ఇమమ్పి పటిచ్ఛన్నత్తా ఏవ "అలంకమ్మనియ"న్తి ఇమమ్పి సఙ్గణ్హాతి. నిసజ్జసద్దోపాదానేన "ఆసనే"తి ఇదమ్పి గహితమేవ. **''మాతుగామస్స సన్తికం గన్తుకామో''**తి ఇమినా "మాతుగామేన సద్ధి"న్తి ఇదమ్పి గహితమేవ. ఏవం సామత్థియా లబ్భమానపదోపాదానేన యో పన భిక్ఖు మాతుగామేన సద్ధిం ఏకో ఏకాయ రహో పటిచ్ఛన్నే ఆసనే అలంకమ్మనియే నిసజ్జస్సాదేనాతి వుత్తం హోతి. చక్ఖుస్స రహభావేన కుట్టాదిపటిచ్ఛన్నే తేనేవ మేథునసేవనకమ్మస్స అనురూపే ఆసనే తదహుజాతాయపి మనుస్సిత్థియా సహ నిసజ్జస్సాదరాగేన సమన్నాగతో హుత్వాతి అత్థో. ఏత్థ "మాతుగామస్సా"తి తదహుజాతమ్పి ఇత్థిం గణ్హాతీతి కుతో లబ్భతీతి? "మాతుగామో నామ మనుస్సిత్థీ, న యక్ఖీ, న పేతీ, న తిరచ్ఛానగతా, అన్తమసో తదహుజాతాపి దారికా, పగేవ మహత్తరీ"తి (పారా॰ ౪౪౫) **పదభాజనతో** లబ్భతి.

''నివాసేతీ''తి ఇమినా "కాయబన్ధనం బన్ధతి, చీవరం పారుపతీ"తి ఇదం లక్ఖీయతి. **సబ్బత్థాతి** యథావుత్తం పయోగతో పుబ్బాపరపయోగే సఙ్గణ్హాతి. తేనేవ **''పయోగే చ పయోగే చా''**తి విచ్ఛాపయోగో కతో. నిసీదతో చస్స దుక్కటన్తి యోజనా. "ఉభిన్నమ్పి నిసజ్జాయ పాచిత్తియ"న్తి వక్ఖమానత్తా దుక్కటం సన్ధాయ ఏకకస్స నిసీదతోతి గహేతబ్బం.

౨౪౪. నిసజ్జాయ ఉభిన్నమ్పీతి ఏత్థ "సకి"న్తి సేసో, ఉభిన్నం నిసజ్జాపూరణవసేన అఞ్ఞమఞ్ఞస్స పురే వా పచ్ఛా వా ఏకక్ఖణే వా మాతుగామస్స వా భిక్ఖుస్స వా ఏకవారం నిసజ్జాయాతి వుత్తం హోతి. వుత్తఞ్హేతం **పాళియం** "మాతుగామే నిసిన్నే భిక్ఖు ఉపనిసిన్నో వా హోతీ"తిఆది (పారా॰ ౪౪౫). హోతి పాచిత్తియన్తి యోజనా. పయోగగణనాయ చ హోన్తి పాచిత్తియానీతి గహేతబ్బం, మాతుగామస్స వా భిక్ఖునో వా ఉభిన్నం వా ఉట్ఠాయుట్ఠాయ పునప్పునం ఉపనిసీదనపయోగగణనాయ చాతి అత్థో. "ఆపత్తీహిపి తీహిపీ"తి వక్ఖమానత్తా **పాచిత్తియ**గ్గహణం పారాజికసఙ్ఘాదిసేసానం ఉపలక్ఖణం హోతి, తీసు ఏకం హోతీతి వుత్తం హోతి. ఏత్థ **''పయోగగణనాయా''**తి ఇదం పారాజికాయ న లబ్భతి ఏకపయోగేనేవ సిజ్ఝనతో. కాయసంసగ్గసఙ్ఘాదిసేసో, పన సరీరతో పునప్పునం వియుజ్జిత్వా ఫుసనేన పాచిత్తియఞ్చ యథావుత్తనయేనేవ లబ్భతి.

బహూసుపి మాతుగామేసు **బహుకాని** పాచిత్తియాని హోన్తీతి యోజనా. బహూసు మాతుగామేసు నిసిన్నేసు నిసిన్నానం గణనాయ ఏకేనేవ పయోగేన బహూని పాచిత్తియాని చ సఙ్ఘాదిసేసా చ హోన్తి. "పయోగగణనాయ చా"తి

ఇమస్స ఏత్థాపి యుజ్జమానత్తా తాసు విసుం విసుం ఉట్ఠాయుట్ఠాయ పునప్పునం నిసీదన్తీసు, సయఞ్చ ఉట్ఠాయుట్ఠాయ పునప్పునం నిసీదతో తాసం గణనాయ ఆపజ్జితబ్బాపత్తియో పయోగగణనాయ చ బహూ హోన్తీతి ఇదం లబ్భతి. ఏత్థాపి పన పారాజికం న లబ్భతి, సఙ్ఘాదిసేసో, పాచిత్తియఞ్చ లబ్భతి.

౨౪౨. సమీపే ఠితోపి అన్ధో అనాపత్తిం న కరోతీతి సోతస్స రహభావే అసతిపి పధానభూతస్స "చక్ఖుస్స రహో"తి ఇమస్స అఙ్గస్స విజ్జమానత్తా వుత్తం **"అన్తోద్వాదసహత్థకే"**తి, ఇమినా సవనూపచారే విజ్జమానేపీతి వుత్తం హోతి. ఇత్థీనం తు సతమ్పి చ న కరోతి అనాపత్తిన్తి యోజనా, విఞ్ఞూనో పురిసస్స అసన్నిహితభావేనాతి అధిప్పాయో. **"ఇత్థీనమ్పి సతమ్పి చా"**తి లిఖన్తి, తతోపి అయమేవ పాఠో సున్దరో. **పి**-సద్దో వా తు-సద్దత్థే దట్ఠబ్బో.

౨౪౬. **నిపజ్జిత్వా**తి ఏత్థ "సమీపే"తి సేసో, "నిద్దాయన్తోపీ"తి ఏతస్స విసేసకేన **"నిపజ్జిత్వా"**తి ఇమినా నిసీదిత్వా నిద్దాయన్తోతి ఇమస్స నివత్తితత్తా సమీపే నిసీదిత్వా నిద్దాయన్తోపి అనన్ధో మనుస్సపురిసో అనాపత్తిం కరోతీతి లబ్భతి. **"కేవల"**న్తి విసేసనేన బలవనిద్దూపగతో గహితోతి తథా అహుత్వా అన్తరన్తరా ఆపన్నాపన్నే వినిచ్ఛినిత్వా పవత్తమానాయ కపినిద్దాయ నిద్దాయన్తోపి అనాపత్తిం కరోతీతి అయమత్థో లబ్భతి. "పిహితద్వారగబ్భస్సా"తి వత్తబ్బే మజ్ఝపదలోపీసమాసవసేన **"పిహితగబ్భస్సా"**తి వుత్తం. **"ద్వారే"**తి ఇమినా ద్వారేకదేసభూతం ఉమ్మారం వా తంసమీపం వా ఉపచారేన వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. సచే గబ్భో పిహితద్వారో న హోతి, అనాపత్తీతి బ్యతిరేకతో దస్సితం.

౨౪౭. ఇమస్మిం అనియతసిక్ఖాపదే **పాళియం** అనాపత్తివారే అసతిపి "యో పన భిక్ఖు మాతుగామేన సద్ధిం రహో పటిచ్ఛన్నే ఆసనే నిసజ్జం కప్పేయ్య, పాచిత్తియ"న్తి (పాచి. ౨౮౫) పఞ్చమస్స అచేలకవగ్గస్స చతుత్థసిక్ఖాపదే అనాపత్తివారే "అనాపత్తి యో కోచి విఞ్ఞూ పురిసో దుతియో హోతి, తిట్ఠతి న నిసీదతి, అరహోపేక్ఖో, అఞ్ఞవిహితో నిసీదతి, ఉమ్మత్తకస్స ఆదికమ్మికస్సా"తి (పాచి. ౨౮౭) వుత్తే అనాపత్తివారే సఙ్గహేతుమాహ **"అనన్ధే సతీ"**తిఆది. "ఏతస్స సమీపే"తి పకరణతో లబ్భతి. ఇధ పుల్లిఙ్గనిద్దేసేన పురిసో లబ్భతి, "తేనాపి అబాలేన భవితబ్బం, మనుస్సజాతికేన భవితబ్బ"న్తి ఇదఞ్చ **"విఞ్ఞుస్మి"**న్తి ఇమినా లబ్భతి. అన్ధసదిసనిద్దూపగతపటిపక్ఖవాచిఅనన్ధపదేన "అనిద్దాయన్తే"తి లబ్భతి, మనాపామనాపం జానన్తే అనిద్దాయన్తే మనుస్సపురిసే దస్సనూపచారస్స అన్తో విజ్జమానేతి అత్థో.

"నిసజ్జపచ్చయా దోసో నత్థీ"తి ఇమినా సమ్బన్ధో, ఏవరూపే రహో ఆసనే మాతుగామేన సద్ధిం నిసిన్నపచ్చయా ఆపత్తి నత్థీతి అత్థో. **"ఠితస్సా"**తి ఇమినాపి తదేవ పదం యోజేతబ్బం. విఞ్ఞుమ్హి పటిబలే మనుస్సపురిసే అసన్నిహితేపి తథావిధే రహో ఆసనే మాతుగామే ఆసనే నిసిన్నేపి సయానేపి ఠితేపి సయం ఠితస్స నిసజ్జాయ అభావా తప్పచ్చయా ఆపత్తి న హోతీతి అత్థో. **అరహసఞ్ఞినో నిసజ్జపచ్చయా దోసో నత్థీ**తి రహో ఆసనే మాతుగామేన సద్ధిం నిసజ్జన్తస్సాపి "రహో"తి సఞ్ఞారహితస్స నిసీదతో నిసజ్జపచ్చయా అనాపత్తీతి అత్థో. విక్ఖిత్తచేతసో నిసజ్జపచ్చయా దోసో నత్థీతి యోజనా.

౨౪౮. ఏత్తావతా పాచిత్తియాపత్తిమత్తతో అనాపత్తిప్పకారం దస్సేత్వా ఇదాని ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స అనియతవోహారహేతుభూతాహి తీహి ఆపత్తీహి అనాపత్తిపకారం దస్సేతుమాహ **"న దోసో"**తిఆది. **ఆపత్తీహిపి తీహిపీ**తి "నిసజ్జం భిక్ఖు పటిజానమానో తిణ్ణం ధమ్మానం అఞ్ఞతరేన కారేతబ్బో పారాజికేన వా సఙ్ఘాదిసేసేన వా పాచిత్తియేన వా"తి (పారా. ౪౪౪) **పాళియం** వుత్తాహి "పఠమపారాజికాపత్తికాయసంసగ్గసఙ్ఘాదిసేసాపత్తిపాచిత్తియాపత్తీ"తి ఇమాహి తీహిపి ఆపత్తీహీతి వుత్తం హోతీతి.

పఠమానియతకథావణ్ణనా.

౨౪౯. వత్తబ్బాభావేనాధికతదుతియానియతవినిచ్ఛయతో పఠమానియతే వుత్తవినిచ్ఛయేహి సమం వినిచ్ఛయం పహాయ తత్థ అవుత్తం ఇమస్సేవ వినిచ్ఛయవిసేసం దస్సేతుమాహ **‘‘అనన్ధా’’**తిఆది. ఇధ దుట్ఠుల్లవాచాసఙ్ఘాదిసేసస్సాపి గహితత్తా తతో అనాపత్తికరం దస్సేతుం **‘‘అబధిరో’’**తి వుత్తం. **అనన్ధో అబధిరో**తి ‘‘పురిసో’’తి ఇదం సన్ధాయ వుత్తం. ‘‘ఇత్థీ’’తి ఇదం సన్ధాయ ‘‘అనన్ధాబధిరా’’తి గహేతబ్బం. ఏవముపరిపి. తేనాపి సవనూపచారన్తోగధేన భవితబ్బన్తి దస్సేతుం **‘‘అన్తోద్వాదసహత్థట్ఠో’’**తి వుత్తం.

౨౫౦. **‘‘అన్ధో అబధిరో అనాపత్తిం న కరోతీ’’**తి ఇదం కాయసంసగ్గసఙ్ఘాదిసేసం సన్ధాయ వుత్తం. **‘‘బధిరో వాపి చక్ఖుమా, న కరోతి అనాపత్తి’’**న్తి ఇదం పన దుట్ఠుల్లవాచాసఙ్ఘాదిసేసం సన్ధాయ వుత్తన్తి ఏవమేత్థ సన్ధాయ భాసితత్థో వేదితబ్బో.

పురిమానియతకథాయ అవుత్తవిసేసస్స దుతియానియతకథాయ వత్తుమిచ్ఛితత్తా అయమ్పి విసేసో ఇధ వత్తబ్బో. కోయం విసేసో, యో ఇధ వత్తబ్బోతి చే? తత్థ ‘‘పటిచ్ఛన్నే ఆసనే అలంకమ్మనియే’’తి (పారా. ౪౪౪) వుత్తం ఆసనఙ్గద్వయం ఇధ ‘‘న హేవ ఖో పన పటిచ్ఛన్నం ఆసనం హోతి నాలంకమ్మనియ’’న్తి (పారా. ౪౫౩) నిసేధేత్వా ‘‘అలఞ్చ ఖో హోతి మాతుగామం దుట్ఠుల్లాహి వాచాహి ఓభాసితు’’న్తి (పారా. ౪౫౩) ఇదం అపుబ్బఙ్గం వుత్తం. తత్ర మాతుగామోతి అన్తమసో తదహుజాతాపి దారికా గహితా, ఇధ ‘‘మాతుగామో నామ మనుస్సిత్థీ, న యక్ఖీ, న పేతీ, న తిరచ్ఛానగతా, విఞ్ఞూ పటిబలా సుభాసితదుబ్భాసితం దుట్ఠుల్లాదుట్ఠుల్లం ఆజానితు’’న్తి (పారా. ౪౫౪) విఞ్ఞూ పటిబలో మాతుగామోవ వుత్తో. తత్థ ‘‘పారాజికేన వా సఙ్ఘాదిసేసేన వా పాచిత్తియేన వా’’తి (పారా. ౪౪౪) తిస్సో ఆపత్తియో వుత్తా, ఇధ ‘‘నిసజ్జం భిక్ఖు పటిజానమానో ద్విన్నం ధమ్మానం అఞ్ఞతరేన కారేతబ్బో సఙ్ఘాదిసేసేన వా పాచిత్తియేన వా’’తి (పారా. ౪౫౩) ద్వేయేవ ఆపత్తియో వుత్తా. సఙ్ఘాదిసేసేసు చ తత్థ ‘‘సా చే ఏవం వదేయ్య ‘అయ్యో మయా దిట్ఠో నిసిన్నో మాతుగామేన సద్ధిం కాయసంసగ్గం సమాపజ్జన్తో’తి, సో చ తం పటిజానాతి, ఆపత్తియా కారేతబ్బో’’తి (పారా. ౪౪౮) కాయసంసగ్గసఙ్ఘాదిసేసోవ వుత్తో, ఇధ సో చ వుత్తో, ‘‘సా చే ఏవం వదేయ్య ‘అయ్యస్స మయా సుతం నిసిన్నస్స మాతుగామం దుట్ఠుల్లాహి వాచాహి ఓభాసేన్తస్సా’తి, సో చ తం పటిజానాతి, ఆపత్తియా కారేతబ్బో’’తి (పారా. ౪౫౫) దుట్ఠుల్లవాచాసఙ్ఘాదిసేసో చ వుత్తో. ఏత్తకో ఉభిన్నమనియతానం విసేసో.

అయం కస్మా న వుత్తోతి? అయం సమ్బోధవత్థువిసేసో వత్తుమిచ్ఛితో పన అట్ఠకథాగతవినిచ్ఛయవిసేసతోతి తస్మా న వుత్తోతి దట్ఠబ్బో. **తిసముట్ఠానమేవిదం** కాయచిత్తవాచాచిత్తకాయవాచాచిత్తవసేన తీణి సముట్ఠానాని ఏతస్సాతి కత్వా.

ఇమేహిపి ద్వీహి అనియతసిక్ఖాపదేహి సిక్ఖాపదన్తరేసు పఞ్ఞత్తాయేవ ఆపత్తియో, అనాపత్తియో చ దస్సితా, న కోచి ఆపత్తివిసేసో వుత్తో, తస్మా కిమేతేసం వచనేనాతి? వుచ్చతే – వినయవినిచ్ఛయలక్ఖణం ఠపేతుం భగవతా ఉప్పన్నే వత్థుమ్హి ద్వే అనియతా పఞ్ఞత్తా. కథం? ఏవరూపాయపి సద్ధేయ్యవచనాయ ఉపాసికాయ వుచ్చమానో పటిజానమానోవ ఆపత్తియా కారేతబ్బో, న అప్పటిజానమానో, తస్మా ‘‘యాయ కాయచి ఆపత్తియా యేన కేనచి చోదితే పటిఞ్ఞాతకరణంయేవఙ్గం కాతబ్బ’’న్తి ఇమేహి సిక్ఖాపదేహి వినిచ్ఛయలక్ఖణం ఠపితన్తి వేదితబ్బం. అథ కస్మా భిక్ఖునీనం అనియతం న వుత్తన్తి? ఇదమేవ లక్ఖణం సబ్బత్థ అనుగతన్తి న వుత్తం.

దుతియానియతకథావణ్ణనా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా

వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

అనియతకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిస్సగ్గియకథావణ్ణనా

౨.౨.౧. ఏవం అనియతకథం దస్సేత్వా ఇదాని నిస్సగ్గియకథం దస్సేతుమాహ ‘‘**ఖోమ**’’న్తిఆది . **ఖోమ**న్తి ఏవంనామకం చీవరం. **ఖోమ**న్తి గచ్ఛవిసేసస్స నామం, తస్స వాకేహి కతచీవరం కారణోపచారవోహారవసేన “ఖోమ”న్తి వుత్తం. **కప్పాస**న్తి కప్పాససుత్తమయం చీవరం, ఇదమ్పి వుత్తనయేనేవ “కప్పాస”న్తి వుచ్చతి. **కోసేయ్యం** నామ కోసకారకిమికోసం, కోసేన నిబ్బత్తం సుత్తం కోసేయ్యం. ఇధ పన తేన కోసేయ్యసుత్తేన నిబ్బత్తం చీవరం “కోసేయ్య”న్తి వుత్తం. **సాణ**న్తి సాణవాకసుత్తేహి వాయిత్వా కతచీవరం. ఇదఞ్చ ఖోమం వియ దట్ఠబ్బం. **భఙ్గ**న్తి ఖోమసుత్తాదీని సబ్బాని, ఏకచ్చాని వా మిస్సేత్వా కతచీవరం. ఇదమ్పి కరణప్పకారేన లద్ధనామకం. “భఙ్గం నామ ఏకా గచ్ఛజాతి, తస్సా వాకమయసుత్తేహి వాయిత్వా కతచీవర”న్తి కేచి. ఇమస్మిం పక్ఖే ఖోమం వియ గహేతబ్బం. **కమ్బల**న్తి మనుస్సలోమవాళలోమం వినా సేసలోమేహి వాయిత్వా కతచీవరం వుత్తన్తి. ఇదం “చీవరం నామ ఛన్నం చీవరానం అఞ్ఞతరం చీవర”న్తి (పారా. ౪౬౩) **పదభాజనే** చ “ఖోమం కప్పాసికం కోసేయ్యం కమ్బలం సాణం భఙ్గ”న్తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౪౬౨-౪౬౩) **అట్ఠకథాయ** చ వుత్తం సన్ధాయాహ. ‘‘**జాతితో**’’తి ఇదం పమాణాదిభేదస్స వక్ఖమానత్తా వుత్తం. **జాతితో**తి ఖోమాదిసామఞ్ఞతో. సామఞ్ఞఞ్హి “జాతీ”తి వుచ్చతి. దీఘరస్సథూలసుఖుమనీలపీతాదిభేదభిన్నానం సబ్బేసం వత్థావయవానం సఙ్గాహికఖోమసుత్తమయతాసామఞ్ఞం జాతీతి వుత్తం హోతి. ఏవం సేసేసుపి.

౨.౨.౨. **దుకూల**న్తి ఏవంనామకం రుక్ఖవాకమయచీవరం. **పత్తుణ్ణ**న్తి పత్తుణ్ణదేసే సఞ్జాతవత్థం. “పత్తుణ్ణం కోసేయ్యవిసేసో”తి **అభిధానకోసే** వుత్తం. **చిన**న్తి చినదేసే ఉప్పన్నవత్థం. **సోమారపట్టక**న్తి సోమారదేసే ఉప్పన్నవత్థం. ‘‘**సోమారచినపటక**’’న్తిపి లిఖన్తి, సోయేవత్థో. **ఇద్ధిజ**న్తి ఏహిభిక్ఖూనం పుఞ్ఞిద్ధియా నిబ్బత్తం చీవరం. **దేవదిన్న**న్తి దేవతాహి దిన్నం చీవరం. తఞ్హి కప్పరుక్ఖే నిబ్బత్తం, జాలినియా దేవకఞ్ఞాయ అనురుద్ధత్థేరస్స దిన్నవత్థసదిసం. **తస్సా**తి జాతితో ఛబ్బిధస్స కప్పియచీవరస్స. **ఇదం** ఛబ్బిధచీవరం యథారహం అనులోమికం వుత్తన్తి అత్థో. దుకూలఞ్హి సాణస్స అనులోమం వాకమయత్తా, పత్తుణ్ణాదీని కోసేయ్యస్స అనులోమాని పాణకేహి కతసుత్తమయత్తా, ఇద్ధిజమ్పి ఖోమాదీనంయేవ అఞ్ఞతరం హోతీతి తేసం అనులోమం, దేవదిన్నమ్పి ఖోమాదీనంయేవ అనులోమం హోతి తేసం అఞ్ఞతరభావతో. యథాహ –

> “సాణస్స తు దుకూలఞ్హి, ఇద్ధిజం దేవదిన్నకం;
> ఖోమాదీనంవసిట్ఠంతు, కోసేయ్యస్సానులోమిక”న్తి.

౨.౨.౩. తిణ్ణం చీవరానం సమాహారో **తిచీవర**న్తి పమాణయుత్తం సఙ్ఘాటిఆదినామేన అధిట్ఠితచీవరస్సేవ నామత్తా తదేవ వుచ్చతి. గణనవసేన యం కిఞ్చి చీవరత్తయం న వత్తబ్బం. సముద్దేకదేసోపి యథా “సముద్దో”తి వుచ్చతి, ఏవం అధిట్ఠితేసు తీసు చీవరేసు అఞ్ఞతరం “తిచీవర”న్తి వుచ్చతి. **పరిక్ఖారచోళ**న్తి సఙ్ఘాటిఆదివిసిట్ఠనామేహి అనధిట్ఠితం “అనుజానామి భిక్ఖవే ఆయామేన అట్ఠఙ్గులం సుగతఙ్గులేన చతురఙ్గులవిత్థతం పచ్ఛిమం చీవర”న్తి (పారా. ౩౫౮) అనుఞ్ఞాతం పచ్ఛిమచీవరపరియన్తం కత్వా కతాకతస్స యస్స కస్సచి చీవరస్స రుళ్హిసఞ్ఞా.

ముఖం సన్దమానలాలం పుఞ్ఛతి ఏతేనాతి **ముఖపుఞ్ఛన**న్తి కపోలతో నిచ్చం సన్దమానలాలానం పుఞ్ఛనత్థాయ అనుఞ్ఞాతస్స చీవరవిసేసస్స నామం. నిసీదన్తి ఏత్థాతి **నిసీదన**న్తి చ భిక్ఖూనం అత్థరిత్వా నిసీదితుం అనుఞ్ఞాతస్స చీవరస్స నామం. **అధిట్ఠేయ్యా**తి "ఇమం కణ్డుప్పటిచ్ఛాది"న్తిఆదినా (వి॰ వి॰ ౨౹౮౨) వక్ఖమాననయేన నామం గహేత్వా అధిట్ఠేయ్యాతి అత్థో. **పచ్చత్థరణమేవ చా**తి సఙ్ఘికే మఞ్చపీఠే సరీరసమ్ఫుసనేన ఆపజ్జితబ్బాయ ఆపత్తియా మోచనత్థాయ తత్థ అత్థరిత్వా పరిభోగత్థాయ అనుఞ్ఞాతం పచ్చత్థరణచీవరఞ్చ.

౨౹౨౪. **ఏకాహ**న్తి వసనకిరియాయ అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. **తిచీవర**న్తి తిచీవరేన. **విప్పవసేయ్యా**తి "సఙ్ఘాటియా వా ఉత్తరాసఙ్గేన వా అన్తరవాసకేన వా"తి (పారా॰ ౪౭౬) వుత్తత్తా ఏకదేసే సముదాయోపచారవసేన అవయవస్స వచనతో తిణ్ణం చీవరానం అఞ్ఞతరేనాతిపి వుత్తం హోతి. "**తథా**"తి ఇమినా "వినా"తి ఇదం పచ్చామసతి. **అధిట్ఠా**తి అధిట్ఠాయాతి గహేతబ్బం "పటిసఙ్ఖా యోనిసో"తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౨, ౨౩; అ॰ ని॰ ६.౫౮) యథా, ఏత్థ "వళఞ్జియమాన"న్తి సేసో, అధిట్ఠాయ వళఞ్జియమానం నిసీదనం తథా వినా చతుమాసం న వసేయ్యాతి యోజనా.

౨౹౨౨. **కప్పియ**న్తి కప్పియకారణం నీలాదివణ్ణభేదకరణం. **కప్పియ**న్తి చ కారణే కారియూపచారేన గహేతబ్బం. **బిన్దుం దత్వా**తి "నీలం వా కద్దమం వా కాళసామం వా"తి (పాచి॰ ౩౬౮) వుత్తలోహమలాదినా యేన కేనచిపి మఙ్గులపిట్ఠిప్పమాణాదికం బిన్దుం దత్వా. **తత్థా**తి తేసు అధిట్ఠాతబ్బేసు తిచీవరాదీసు, నిద్ధారణే భుమ్మం. **తిచీవర**న్తి నిద్ధారితబ్బం. **ఉపపన్న**న్తి యుత్తం. **పమాణేనా**తి అనన్తరం వక్ఖమానేన పమాణేన. **అధిట్ఠాతబ్బ**న్తి "ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ"తిఆదినా వక్ఖమాననయేన నామం వత్వా అధిట్ఠాతబ్బం. **ఏవ**కారేన పన నామం వత్వా న వికప్పేతబ్బన్తి దస్సేతి. ఏస నయో సేసచీవరేసుపి. వుత్తఞ్హేతం భగవతా "అనుజానామి భిక్ఖవే తిచీవరం అధిట్ఠాతుం, న వికప్పేతు"న్తిఆది (మహావ॰ ౩౫౮). తస్మా తిచీవరాదీని అధిట్ఠహన్తేన "ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ"తిఆదినా నామం వత్వా అధిట్ఠాతబ్బం. వికప్పేన్తేన పన "ఇమం సఙ్ఘాటి"న్తిఆదినా తస్స చీవరస్స నామం అగ్గహేత్వా "ఇమం చీవరం తుయ్హం వికప్పేమీ"తి వికప్పేతబ్బం. తిచీవరం వా హోతు అఞ్ఞం వా, యది తం తం నామం గహేత్వా వికప్పేతి, అవికప్పితం హోతి అతిరేకచీవరట్ఠానే తిట్ఠతి. తం చీవరన్తి సమ్బన్ధో.

౨౹౨౬-౭. "ఉపపన్నం పమాణేనా"తి ఏత్థ వుత్తప్పమాణం దస్సేతుమాహ "**పచ్ఛిమన్తేనా**"తిఆది. సఙ్ఘటితత్థేన **సఙ్ఘాటి**. వత్థఖణ్డాని సిబ్బనకమ్మేన సఙ్ఘటేత్వా కతత్తా "సఙ్ఘాటీ"తి చీవరానం సామఞ్ఞనామం. ఇధ పన రుళ్హియా అన్తరవాసకాదివిసేసనామబ్యతిరిత్తే చీవరవిసేసే వత్తతి. **ముట్ఠిపఞ్చకా**తి ఏత్థ ఏకాదీనమట్ఠారసన్తానం సఙ్ఖ్యాసద్దానం సఙ్ఖ్యేయ్యే వత్తమానత్తా పఞ్చసద్దో చీవరప్పమాణప్పకరణతో లబ్భమానహత్థసఙ్ఖాతరతనేయేవ పవత్తతి, తేనేవ ముట్ఠిసద్దోపి ఉత్తరపదలోపేన ముట్ఠిరతనే వత్తతి. పఞ్చన్నం పూరణో **పఞ్చమో**, ముట్ఠియా పఞ్చమో **ముట్ఠిపఞ్చమో**. ముట్ఠిపఞ్చమో పరిమాణమేతిస్సాతి "ముట్ఠిపఞ్చమకా"తి వత్తబ్బే మ-కారలోపేన "ముట్ఠిపఞ్చకా"తి సఙ్ఘాటి వుత్తా.

ముట్ఠిత్తికాతి ఏత్థ వుత్తనయేన సఙ్ఖ్యేయ్యే వత్తమానో **తి**-సద్దో చీవరప్పమాణప్పకరణతో లబ్భమానహత్థసఙ్ఖాతరతనేయేవ వత్తతి, తేనేవ ముట్ఠిసద్దోపి ఉత్తరపదలోపేన ముట్ఠిరతనే వత్తతి. తిణ్ణం పూరణో **తతియో**, ముట్ఠియా తతియో **ముట్ఠితతియో**, ముట్ఠితతియో పరిమాణమేతిస్సాతి "ముట్ఠితతియకా"తి వత్తబ్బే తియ-పచ్చయలోపేన "ముట్ఠిత్తికా"తి సఙ్ఘాటియేవ వుచ్చతి. ఏవముపరిపి. **తిరియ**న్తి తిరియతో.

ఉత్తమన్తేనాతి ఉక్కట్ఠపరిమాణన్తేన. **సత్థునో చీవరూనాపీ**తి "తత్రిదం సుగతస్స సుగతచీవరప్పమాణం, దీఘసో నవ విదత్థియో సుగతవిదత్థియా, తిరియం ఛ విదత్థియో"తి (పాచి॰ ౫౪౮) వుత్తప్పమాణసుగతచీవరతో ఊనాపి. **పి**-సద్దో సమ్భావనే, ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదేన తత్తకమ్పి వట్టతి, తతో చే ఊనం వత్తబ్బమేవ నత్థీతి అత్థో. అన్తద్వయసన్దస్సనేన ఉభయమజ్ఝే యం పహోనకరుచ్చనకప్పమాణం, తం గహేతబ్బన్తి దస్సేతి.

౫౫౮. **ముట్ఠిపఞ్చక**సద్దో పుబ్బే వుత్తనయేనిధ దీఘన్తే వత్తతి. ముట్ఠిపఞ్చకో దీఘన్తో యస్స, యస్మిం వా పమాణేతి విగ్గహో, దీఘన్తతో ముట్ఠిపఞ్చకప్పమాణేనాతి వుత్తం హోతి. "**ముట్ఠిపఞ్చమ**"న్తిపి లిఖన్తి. **తిరియన్తతో**తి విత్థారన్తతో. అడ్ఢహత్థో **అడ్ఢో** ఉత్తరపదలోపేన, సో తేయ్యో తతియో యస్స పమాణస్సాతి గహేతబ్బం, తం, అడ్ఢతేయ్యరతనప్పమాణం హోతీతి అత్థో. **ద్విహత్థం వా**తి ద్వే హత్థా యస్స పమాణస్సాతి విగ్గహో, ద్విరతనప్పమాణం వా హోతీతి అత్థో. ఇదఞ్చ "తిరియం ద్విహత్థోపి వట్టతి. పారుపనేనపి హి సక్కా నాభిం పటిచ్ఛాదేతు"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯) **అట్ఠకథా**గతత్తా వుత్తం. "**సేసే అన్తరవాసకే**"తి ఇదం యథావుత్తపరిమాణేన పరిమితచీవరనిదస్సనం.

౫౫౯. **అహతాహతకప్పాన**న్తి ఏత్థ "వత్థాన"న్తి సేసో. **అహతానం వత్థాన**న్తి నవవత్థానం. అహతతో కిఞ్చి ఊనాని **అహతకప్పాని**, తేసం నవవోహారూపగానం కతిపయధోతానం వత్థానన్తి వుత్తం హోతి. **సఙ్ఘాటీ**తి సఙ్ఘాటినామకచీవరం. **దిగుణా**తి దుపట్టకతా.

౫౬౦. **ఉతుద్ధటాన**న్తి అతిక్కన్తదివసానం, బహుకాలం నివాసేత్వా పరిచ్చత్తానన్తి వుత్తం హోతి. అథ వా యాని ఉతుతో ఉద్ధటాని, తేసం వత్థానన్తి గహేతబ్బం, తిణ్ణం ఉతూనమఞ్ఞతరం అతిక్కమిత్వా ఠితానం పురాణవత్థానన్తి వుత్తం హోతి. **చీవరాన**న్తి చీవరత్థాని వత్థానేవ గహితాని. **చతుగ్గుణా**తి చతుపట్టా. **సేసా దువే**తి అన్తరవాసకఉత్తరాసఙ్గా ద్వే. **యథాసుఖ**న్తి యథారుచి. **పంసుకూల**న్తి సుసానాదీసు పతితపిలోతికచీవరం.

౫౬౧. "**తీణిపీ**"తిఆదీసు "తిచీవరే కయిరమానే సబ్బం ఛిన్నకం నప్పహోతీ"తి **పాళియం** ఆగతవత్థుమ్హి "అనుజానామి భిక్ఖవే ద్వే ఛిన్నకాని ఏకం అఛిన్నక"న్తి (మహావ॰ ౩౬౦) ఆదివచనతో "చీవర"న్తి సేసో. **ఛిన్దితబ్బ**న్తి వత్థాని ఛిన్దిత్వా సిబ్బేత్వా కాతబ్బం. **పహోతి చే**తి వత్థాని ఛిన్దిత్వా కరణే యది చీవరస్స పహోతి. **సబ్బేసూ**తి తీసు చీవరేసు. **అప్పహోన్తేసూ**తి వత్థానం ఛిన్దిత్వా సిబ్బనేన అప్పహోన్తేసు. **అన్వాధిక**న్తి వత్థే ఊనాతిరేకం అపనేత్వా ఆగన్తుకపత్తసఙ్ఖాతం అనువాతం చీవరస్స పరియన్తే, మజ్ఝే చ యథారహం దీఘరస్సపరిమాణయుత్తం అల్లియాపేతబ్బన్తి వుత్తం హోతి.

౫౬౨. **అచ్ఛిన్నం వా**తి యథావుత్తనయేన అచ్ఛిన్నం వా. **అనాదిన్న**న్తి అనాదిన్నఆగన్తుకపత్తం . **తిచీవర**న్తి తీసు చీవరేసు ఏకేకన్తి వుత్తం హోతి. **దుబ్భోగేనా**తి దుట్ఠు పరిభోగేన . యథా పరిభుత్తం నస్సతి, తథా కిలిట్ఠానం ధోవనాదిమకత్వా నివాసనాదినా పరిభోగేన.

౫౬౩-౪. **కుసి**న్తి ఆయామతో చ విత్థారతో చ అనువాతం చీవరమజ్ఝే తాదిసమేవ దీఘపత్తఞ్చ. వుత్తఞ్హేతం **చీవరక్ఖన్ధకట్ఠకథాయం** "కుసీతి ఆయామతో చ విత్థారతో చ అనువాతాదీనం దీఘపత్తానమేతం అధివచన"న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౫). **అడ్ఢకుసి**న్తి అనువాతసదిసం చీవరమజ్ఝే తత్థ తత్థ రస్సపత్తం. వుత్తమ్పి చేతం "అడ్ఢకుసీతి అన్తరన్తరా రస్సపత్తానం నామా"న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౫). **మణ్డల**న్తి ఏకేకస్మిం ఖణ్డే మహామణ్డలం. వుత్తమ్పి చేతం "మణ్డలన్తి

పఞ్చఖణ్డికచీవరస్స ఏకేకస్మిం ఖణ్డే మహామణ్డల”న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౫). **అడ్ఢమణ్డల**న్తి మణ్డలస్స అన్తో నిపేసియమానం ఖుద్దకమణ్డలం. వుత్తమ్పి చేతం “అడ్ఢమణ్డలన్తి ఖుద్దకమణ్డల”న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౫). **వివట్ట**న్తి మణ్డలం, అడ్ఢమణ్డలఞ్చాతి ద్వే ఏకతో కత్వా సిబ్బితం వేమజ్ఝే ఖణ్డం. వుత్తమ్పి చేతం “వివట్టన్తి మణ్డలఞ్చ అడ్ఢమణ్డలఞ్చ ఏకతో కత్వా సిబ్బితం మజ్ఝిమఖణ్డ”న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౫). **అనువివట్ట**న్తి మజ్ఝిమఖణ్డస్స ఉభోసు పస్సేసు సిబ్బితం తథేవ ద్విమణ్డలపత్తం ఖణ్డద్వయం. వుత్తమ్పి చేతం “అనువివట్టన్తి తస్స ఉభోసు పస్సేసు ద్వే ఖణ్డానీ”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౫). **బాహన్త**న్తి తేసం అనువివట్టానం బాహిరపస్సే సిబ్బితం బాహిరఖణ్డద్వయం. వుత్తమ్పి చేతం “బాహన్తన్తి తేసం అనువివట్టానం బహి ఏకేకం ఖణ్డ”న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౫).

పఞ్చన్నం సమాహారో **పఞ్చకం,** దస్సితప్పకారపఞ్చఖణ్డేహి సిబ్బితచీవరం పఞ్చకం నామ. **ఆది**-సద్దేన సత్తఖణ్డాదీహి సిబ్బితచీవరానం గహణం. తేనేవేత్థాహ ‘‘**కత్తబ్బం తు తిచీవర**’’న్తి. సత్తఖణ్డస్స చీవరస్స ఏకం మజ్ఝిమఖణ్డం వివట్టనామమేవ హోతి, తస్స ఉభోసు పస్సేసు ద్వే ద్వే ఖణ్డాని చూళానువివట్టమహానువివట్టసఙ్ఖాతాని అనువివట్టనామానేవ హోన్తి. వుత్తఞ్హేతం **అట్ఠకథాయం** “అథ వా అనువివట్టన్తి వివట్టస్స ఏకపస్సతో ద్విన్నం, ఏకపస్సతో ద్విన్నన్తి చతున్నమ్పి ఖణ్డానమేతం నామ”న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౫). **బాహన్త**న్తి ద్వీసు పరియన్తేసు సిబ్బనీయం బాహిరఖణ్డద్వయం, తఞ్చ సఙ్ఘటేత్వా బాహమత్థకే ఠపియమానత్తా “మఞ్చా ఉక్కుట్ఠిం కరోన్తీ”తిఆదీసు వియ ఆధేయ్యే ఆధారోపచారవసేన బాహాతి చ చీవరస్స పరియన్తావయవత్తా “అన్త”న్తి చ వుచ్చతి. వుత్తమ్పి చేతం “బాహన్తన్తి సుప్పమాణం చీవరం పారుపన్తేన సంహరిత్వా బాహాయ ఉపరి ఠపితా ఉభో అన్తా బహిముఖా తిట్ఠన్తి, తేసం ఏతం నామ”న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౫). ఇదం సత్తఖణ్డచీవరమేవ **మహాఅట్ఠకథాయం** విహితన్తి ఇదానిపి తదేవ వట్టతి. వుత్తమ్పి చేతం “అయమేవ హి నయో మహాఅట్ఠకథాయం వుత్తో”తి. భిక్ఖునా కుసిం…పే॰… బాహన్తమ్పిచాతి సబ్బం విధిం దస్సేత్వావ ఛిన్నం పఞ్చకాదిప్పభేదకం సమణసారుప్పం తిచీవరం కత్తబ్బన్తి యోజనా.

౨౬౫-౬. యథావుత్తవిధిం అవిరాధేత్వా చీవరం కప్పబిన్దుం దత్వా సఙ్ఘాటిఆదినామేన అధిట్ఠాయ పరిభుఞ్జన్తస్స అధిట్ఠానం కథం భిజ్జతీతి ఆహ ‘‘**దానేనా**’’తిఆది. **దానేనా**తి అఞ్ఞస్స దానేన. **అచ్ఛిజ్జగాహేనా**తి అఞ్ఞేన అచ్ఛిన్దిత్వా గహణేన. **విస్సాసగ్గహణేన చా**తి అత్తని విస్సాసేన అఞ్ఞస్స గహణేన. **హీనాయావత్తనేనా**తి సిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖాయ గిహిభావూపగమనేన అఞ్ఞస్స దానే వియ చీవరే నిరాలయభావేనేవ పరిచ్చత్తా.

కేచి పన ‘‘**హీనాయావత్తనేనా**తి భిక్ఖునియా గిహిభావూపగమనేనాతి ఏవమత్థం గహేత్వా భిక్ఖు పన విబ్భన్తోపి యావ సిక్ఖం న పచ్చక్ఖాతి, తావ భిక్ఖుయేవాతి అధిట్ఠానం న విజహతీ”తి వదన్తి, తం న గహేతబ్బం “భిక్ఖునియా హీనాయావత్తనేనా”తి విసేసేత్వా అవుత్తత్తా, భిక్ఖునియా చ గిహిభావూపగమనే అధిట్ఠానవిజహనం విసుం వత్తబ్బన్తి నత్థి తస్సా విబ్భమనేనేవ అస్సమణిభావతో.

సిక్ఖాయాతి భిక్ఖుసిక్ఖాయ. **పహానేనా**తి పచ్చక్ఖానేన. సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం పనేత్థ సచే భిక్ఖులిఙ్గే ఠితో సిక్ఖం పచ్చక్ఖాతి, తస్స కాయలగ్గమ్పిచీవరం అధిట్ఠానం విజహతీతి దస్సనత్థం గహితం. ‘‘**సిక్ఖాయ చ పహానతో**’’తి చ లిఖన్తి, తం “హీనాయావత్తనేనాపి, సిక్ఖాయ చ పహానతో”తి పాఠక్కమే సతి యుజ్జతి. యథావుత్తో పన పాఠో “సిక్ఖాయ చ పహానేన, హీనాయావత్తనేనపీ”తి పాఠక్కమే యుజ్జతి. యథా తథా వా హోతు, న కోచి విరోధో.

పచ్చుద్ధారేనాతి చీవరస్స పచ్చుద్ధరణేన. "కాలకిరియాయా"తి **అట్ఠకథా**వచనతో **వినాసేనా**తి చీవరసామికస్స జీవితవినాసోవ వుచ్చతీతి. **లిఙ్గస్స పరివత్తనా**తి భిక్ఖుస్స ఇత్థిలిఙ్గపరివత్తనా, భిక్ఖునియా పురిసలిఙ్గపరివత్తనాతి ఏవం ఉభయథా లిఙ్గస్స పరివత్తనేన. **సబ్బం** నవవిధమ్పి చీవరం. **అధిట్ఠాన**న్తి ఏత్థ "ఇమేహి అట్ఠహీ"తి సేసో. వుత్తోవాయమత్థో **అట్ఠకథాయం** "తత్థ పురిమేహి అట్ఠహి సబ్బచీవరాని అధిట్ఠానం విజహన్తీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯). **భిజ్జతీ**తి పజహతి. ఛిద్దస్స భావో **ఛిద్దభావో,** తస్మిం, ఛిద్దే సతి ఛిద్దే జాతేతి వుత్తం హోతి. **తిచీవర**న్తి తీసు చీవరేసు అఞ్ఞతరన్తి వుత్తం హోతి. తిచీవరమేవ వాతి గహేతబ్బం. వుత్తఞ్చ "ఛిద్దభావేన పన తిచీవరస్సేవా"తి.

౨౬౭. కీవప్పమాణే ఛిద్దే జాతేతి ఆహ **''కనిట్ఠస్సా''**తిఆది. **''కనిట్ఠ…పే… మాణక''**న్తి ఇమినా హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదం దస్సేతి.

౨౬౮. **ఏకో తన్తుపీ**తి దీఘతో వా తిరియతో వా ఏకమ్పి సుత్తం.

౨౬౯. జిణ్ణట్ఠానే అగ్గళం దేన్తేన తేచీవరికేన వత్తితబ్బవిధిం దస్సేతుమాహ **''పఠమ''**న్తిఆది. **పఠమ**న్తి ఛిన్నట్ఠానస్స ఛిన్దనతో పుబ్బేయేవ. **అగ్గళం దత్వా**తి వత్థఖణ్డం అల్లియాపేత్వా. **రక్ఖతీ**తి ఏత్థ "అధిట్ఠాన"న్తి అనువత్తతే, "తేచీవరికో భిక్ఖూ"తి లబ్భతి, ఏవం వత్థఖణ్డం అల్లియాపేన్తో తేచీవరికో భిక్ఖు అధిట్ఠానం రక్ఖతీతి వుత్తం హోతి. విపరియాయేన అధిట్ఠానం భిన్దతీతి లబ్భతి. పఠమం ద్వే కోటియో ఘటేత్వాతి యోజనా. మజ్ఝే జిణ్ణం అధిట్ఠితచీవరం మజ్ఝే ఛిన్దన్తో తతో పుబ్బేయేవ ద్వే కోటియో ఏకతో ఘటేత్వా సిబ్బిత్వా. **పచ్ఛా**తి కోటిఘటనతో పచ్ఛా. **ఛిన్దతీ**తి మజ్ఝం ఉభయకోటిం కాతుం ఛిన్దతి. **రక్ఖతీ**తి వుత్తప్పకారమేవ.

౨౭౦. తిచీవరే కత్థ జాతం ఛిద్దమధిట్ఠానం భిన్దతీతి ఆహ **''చతురఙ్గులా''**తిఆది. చత్తారి చ అట్ఠ చ **చతురట్ఠం,** చతున్నం అట్ఠన్నం వా అఙ్గులానం సమాహారో **చతురట్ఠఙ్గులం,** తస్మాతి గహేతబ్బం. చతురఙ్గులా అట్ఠఙ్గులాతి యోజనా. **ఓర**న్తి అబ్భన్తరం. ఏకఞ్చ ద్వే చ ఏకద్వే, తేసం **ఏకద్విన్నం,** "చీవరాన"న్తి పకరణతో లబ్భతి, ఏకస్స చీవరస్స, ద్విన్నఞ్చ చీవరానన్తి యోజనా. యథాసఙ్ఖ్యానుద్దేసవసేన ఏకస్స తిరియతో చతురఙ్గులతో ఓరం, ద్విన్నం తిరియతో అట్ఠఙ్గులతో ఓరన్తి యోజనా. వాక్యద్వయేపి "ఛిద్దం భిన్దతేవా"తి యోజేతబ్బం.

ఏకస్స చీవరస్సాతి అన్తరవాసకచీవరస్స. **తిరియతో**తి విత్థారతో. **చతురఙ్గులం ఓర**న్తి చతురఙ్గులతో అబ్భన్తరే ఛిద్దం అధిట్ఠానం భిన్దతి. **ద్విన్న**న్తి ఉత్తరాసఙ్గసఙ్ఘాటీనం. **తిరియతో**తి విత్థారతో. **అట్ఠఙ్గులతో ఓర**న్తి అట్ఠఙ్గులతో అబ్భన్తరే. తిణ్ణమ్పి దీఘతో విదత్థియా ఓరం ఛిద్దం అధిట్ఠానం భిన్దతేవాతి యోజనా. ఏత్థ **విదత్థి** వడ్ఢకివిదత్థి గహేతబ్బా. ఏవం వుత్తపరిచ్ఛేదబ్భన్తరే ఛిద్దే జాతే తస్స చీవరస్స అతిరేకచీవరత్తా దసాహమనతిక్కమిత్వా సూచికమ్మం కత్వా అధిట్ఠాతబ్బం. తథా అకరోన్తేన పన పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠాతబ్బం.

౨౭౧. **''నిసీదనస్సా''**తి "నిసీదనచీవరస్సా"తి వత్తబ్బే ఉత్తరపదలోపేన వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. **దియడ్ఢా**తి ఏత్థ విసేసితబ్బా విదత్థి "ద్వే విదత్థియో"తి చ "సుగతస్స విదత్థియా"తి చ వుత్తసామత్థియా లబ్భతి. అడ్ఢేన దుతియా **దియడ్ఢా,** దుతియం అడ్ఢమేతస్సాతి "దుతియడ్ఢా"తి వత్తబ్బే తియ-పచ్చయలోపేన **''దియడ్ఢా''**తి వుత్తం, అడ్ఢదుతియాతి వుత్తం హోతి. **''సుగతస్స విదత్థియా''**తి పమాణనియమస్స కతత్తా వడ్ఢకివిదత్థియా తిస్సో విదత్థియో ఏకా సుగతవిదత్థి హోతి. ఇదం

నిసీదనచీవరం దీఘతో వడ్ఢకిహత్థేన తిహత్థం, విత్థారతో ఛళఙ్గులాధికద్విహత్థప్పమాణం హోతి. “దసా విదత్థీ”తి (పాచి॰ ౫౩౩) వుత్తత్తా దియడ్ఢహత్థా దసాతి వేదితబ్బా.

౫౭౨. **చతస్సో**తి ఏత్థాపి “విదత్థియో”తి సామత్థియావ లబ్భతి. “కణ్డుప్పటిచ్ఛాదియా”తి విభత్తిపరిణామేన దీఘతోతి యోజనా.

౫౭౩. అడ్ఢం తేయ్యం తతియం యస్సా సా **అడ్ఢతేయ్యా,** అడ్ఢతతియాతి వుత్తం హోతి.

౫౭౪. తతో ఉత్తరిం **తదుత్తరిం,** తస్స తస్స వుత్తప్పమాణతో అతిరేకం. **అధికచ్ఛేదన**న్తి అధికస్స పమాణాతిరిత్తట్ఠానస్స ఛేదనం అస్స పాచిత్తియస్స దేసనాయాతి అధికచ్ఛేదనం, వుత్తప్పమాణతో అధికట్ఠానం ఛిన్దిత్వా దేసేతబ్బం పాచిత్తియం. **ఉదీరితం** వుత్తం పాళియాతి అత్థో.

౫౭౫. **అప్పమాణేనా**తి గుణవసేన అప్పమాణేన సమ్మాసమ్బుద్ధేన.

౫౭౬. సబ్బం వట్టతీతి సమ్బన్ధో. “**సబ్బ**”న్తి ఇమినా **అట్ఠకథాయ** ఆగతం నీలాదిం సఙ్గణ్హాతి. మహన్తాదిభేదం సబ్బం పచ్చత్థరణచీవరం వట్టతి.

౫౭౭. “ముఖపుఞ్ఛనచోళం ఏక”న్తి పదచ్ఛేదో. ఏకం ధోవిత్వా యావ సుక్ఖాపీయతి, తావ అఞ్ఞేన ముఖపుఞ్ఛనేన భవితబ్బత్తా ఆహ “**ద్వేపి వట్టన్తి సబ్బథా**”తి.

౫౭౮. పమాణతో, గణనతో చ అతీతాతి **పమాణగణనాతీతా**. “పమాణాతీతా”తి వచనేన వినయధరానం అప్పమాణగుణతం దస్సేతి, “గణనాతీతా”తి ఇమినా అతిక్కన్తగణనతం. పకతం వినయే పఠమం కతం బుద్ధేన భగవతా పఞ్ఞత్తం జానన్తీతి పకతఞ్ఞూ, వినయధరా, తే **పకతఞ్ఞునో**.
అపరిమాణగుణమణిగణభూసితఉపాలిదాసకాదిమహాథేరాచరియపరమ్పరాగతా సఙ్ఖ్యాపథాతీతా వినయధరాతి వుత్తం హోతి.

౫౮౦. **సుగతట్ఠఙ్గులాయామ**న్తి వడ్ఢకిరతనప్పమాణదీఘం. **చతురఙ్గులవిత్థత**న్తి వడ్ఢకివిదత్థిప్పమాణవిత్థారం. వికప్పనుపగం పచ్ఛిమం చీవరం నామ హోతి. **పచ్ఛిమం చీవర**న్తి పరిస్సావనపటాదీనం విసేసనం, పచ్ఛిమచీవరప్పమాణన్తి వుత్తం హోతి.

౫౮౧. **పరిస్సావపట**న్తి ఉదకపరిస్సావనత్థం పటం. **పత్తత్థవిక**న్తి పత్తకఞ్చుకం. **పోత్థకత్థవిక**న్తి పోత్థకకఞ్చుకం . **ఆది**గ్గహణేన పచ్ఛిమప్పమాణాదిం యం కిఞ్చి పటం, దణ్డపటఞ్చ సఙ్గణ్హాతి.

౫౮౨. **అధిట్ఠాతు**న్తి పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠాతుం. **ఠపితే**తి అనధిట్ఠాయ ఠపితే. **మహాపచ్చరియం** పన “అనాపత్తీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯) ఆహ. **నత్థి దోసతా**తి దోసో ఏవ దోసతా. “అత్తనో సన్తకభావతో మోచేత్వా ఠపితం సన్ధాయ **మహాపచ్చరియం** అనాపత్తి వుత్తా”తి వదన్తి. “ఇమినా భేసజ్జం చేతాపేస్సామి, ఇదం మాతుయా దస్సామీ”తి ఠపేన్తేన అధిట్ఠాతబ్బం. “ఇదం భేసజ్జస్స, మాతుయా”తి విభజిత్వా ససన్తకభావతో మోచితే అధిట్ఠానకిచ్చం నత్థీతి అధిప్పాయో. హోతి చేత్థ –

“యం వత్థం భిక్ఖునా లద్ధం, కతం మాతాదిసన్తకం;
నిస్సగ్గియం న హోతీతి, తమాహు వినయఞ్ఞునో”తి.

౨౮౩. **వస్సమాసే చతురో**తి వస్సానే చతురో మాసే, అధిట్ఠానకిరియాయ చత్తారో మాసే అవిచ్ఛేదోతి అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. వస్సికే చత్తారో మాసే నివాసేతబ్బా సాటికా **వస్సికసాటికా**.

౨౮౪. కణ్డుం పటిచ్ఛాదేతీతి **కణ్డుప్పటిచ్ఛాది,** కణ్డురోగాతురస్స భిక్ఖునో తప్పటిచ్ఛాదనత్థమనుఞ్ఞాతచీవరస్సేతమధివచనం. హోన్తి చేత్థ –

“**మాతికట్ఠకథాయ**స్సా, కణ్డుచ్ఛాదికసాటియా;
న కాలాతిక్కమే వుత్తం, అధిట్ఠానవివట్టనం.

అధిట్ఠానపహానఙ్గే-సు వుత్తత్తా విసేసతో;
వీమంసితబ్బం విఞ్ఞూహి, తత్థ యం కారణం సియా”తి.

౨౮౬. “**అసమ్ముఖే ఏతన్తి చా**”తి వచనేనేవ సమ్ముఖే “ఇమ”న్తి విఞ్ఞాయతి. విచక్ఖణో పచ్చుద్ధరేయ్యాతి యోజనా.

౨౮౭. అధిట్ఠితన్తి **అధిట్ఠానం**.

౨౮౮. **ఇతి సబ్బమిద**న్తి ఏవం వుత్తం ఇదం తిచీవరాదీనం పమాణాదిసబ్బవిధానం. **తేచీవరికభిక్ఖునో**తి తిచీవరాధిట్ఠానేన అధిట్ఠితతేచీవరికస్స వినయతేచీవరికస్స. తిణ్ణం చీవరానం సమాహారో **తిచీవరం,** తిణ్ణం తిచీవరానం సమాహారోతి “తితిచీవర”న్తి వత్తబ్బే ఏకదేససరూపేకసేసనయేన “తిచీవర”న్తి నవచీవరాని సఙ్గహితాని, తిచీవరే నియుత్తో తేచీవరికోతి వినయతేచీవరికో వుచ్చతి. ధుతఙ్గతేచీవరికస్సాపి తిచీవరే ఇదమేవ విధానన్తి సోపి సఙ్గయ్హతి. అఞ్ఞేసు వా పన ఛసు చీవరేసు పరిక్ఖారచోళం ఏకం అంసకాసావమేవ వట్టతి. **తథా వత్వా**వాతి “ఇమం పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠామీ”తిఆదినా నయేన వత్వా. **తం** పరిక్ఖారచోళం. పరిక్ఖారచోళమస్స అత్థి, తత్థ వా నియుత్తోతి **పరిక్ఖారచోళికో**.

౨౮౯. “తిచీవరం పన పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠాతుం వట్టతి, న వట్టతీ”తి అనుయోగం కత్వా “వట్టతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯) **అట్ఠకథాయ** వుత్తత్తా ఇధ “**తిచీవర**”న్తి చీవరత్తయమేవ వుత్తం. “సుఖపరిహారత్థం ఏకమ్పి వికప్పేతబ్బ”న్తి వచనతో ఏకదేసే సముదాయోపచారవసేన ఏకమ్పి వికప్పేతబ్బమేవ హోతి.

పరిక్ఖారచోళం కాతుమ్పి వట్టతీతి బద్ధసీమతో బహి వసన్తేన ఏకకేన తేచీవరికేన అన్తోఅరుణే అసతియా తీసు చీవరేసు హత్థపాసే అకతేసు నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం హోతీతి, వినయకమ్మం కాతుం సభాగపుగ్గలానం దుల్లభత్తా చ సుఖపరిహారత్థం తీసు ఏకం వా సబ్బాని ఏవ వా తిచీవరనామేన కతాధిట్ఠానాని పచ్చుద్ధరిత్వా పరిక్ఖారచోళనామేన అధిట్ఠాతుమ్పి వట్టతీతి వుత్తం హోతి.

ఏవం అగ్గహేత్వా “సచే తిచీవరం పరిక్ఖారచోళాధిట్ఠానం లభేయ్య, ఉదోసితసిక్ఖాపదే పరిహారో నిరత్థకో భవేయ్యా”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯) వుత్తం మహాపదుమత్థేరస్స మతం దస్సేతుమాహ “**ఏవం చుదోసితే**”తిఆది. **ఏవం చే**తి ఏవం

తిచీవరం పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠహిత్వా పరిహరితుం వట్టతి చే. **ఉదోసితేతి** ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స అనన్తరే దుతియకథినసిక్ఖాపదే. **వుత్తో పరిహారోతి** "ఏకకులస్స గామో హోతి పరిక్ఖిత్తో చ. అన్తోగామే చీవరం నిక్ఖిపిత్వా అన్తోగామే వత్థబ్బ"న్తిఆదినా (పారా॰ ౪౭౮) నయేన **పదభాజనా**వసానే వుత్తో, ఇధ చ "గామాదీసు పదేసేసూ"తిఆదినా నయేన అనన్తరం వక్ఖమానో తిచీవరస్స పరిహరణవిధి. **నిరత్థకోతి** పరిక్ఖారచోళనామేన అధిట్ఠితచీవరస్స తేన విధినా తిచీవరం అపరిహరన్తస్సాపి భిక్ఖునో అనాపత్తిభావతో నిప్పయోజనోతి అత్థో.

౨౯౦. తప్పరిహరితుమాహ "**న**"ఇచ్చాది. న నిరత్థకోతి యోజనా. హేతుం దస్సేతుమాహ "**తేచీవరికస్సేవా**"తిఆది. యో తిచీవరనామేన అధిట్ఠానం అపచ్చుద్ధరిత్వా సతిం ఉపట్ఠపేత్వా అన్తోఅరుణే చీవరం హత్థపాసతో అమోచేత్వా అరుణం ఉట్ఠాపేతి, తాదిసస్స **తేచీవరికస్సేవ** తస్మిం సిక్ఖాపదే ఉదోసితపరిహారస్స భగవతా దేసితత్తాతి అత్థో. యస్మా తాదిసస్సేవ తేచీవరికస్స ఉదోసితసిక్ఖాపదే పరిహారో వుత్తో, **తస్మా. తం సబ్బమ్పీతి** తం నవవిధం సబ్బమ్పి చీవరం. **పరిక్ఖారచోళస్సాతి** పరిక్ఖారచోళనామేన అధిట్ఠహిత్వా చీవరం పరిభుఞ్జితుకామస్స పరిక్ఖారచోళనామేన అధిట్ఠాతుం **వట్టతి**.

౨౯౧. ఇమినా ఉదోసితపరిహారస్స అనిరత్థకభావం సాధేత్వా ఇదాని "తిచీవరం పరిక్ఖారచోళనామేనాపి అధిట్ఠాతుం వట్టతీ"తి ఇమస్స అధికత్థస్స మహాకారుణికేన అనుఞ్ఞాతభావే కిరియన్తరానుజాననసఙ్ఖాతఅధికవచనస్స ఞాపకహేతుభావం దస్సేతుమాహ "**అధిట్ఠేతీ**"తిఆది. ఇమస్మింయేవ సిక్ఖాపదే అనాపత్తివారే "అనాపత్తి అన్తోదసాహం అధిట్ఠేతి, వికప్పేతీ"తి పాఠే అనాపత్తిభావే "అధిట్ఠేతీ"తి ఏత్తకేనేవ పరియత్తే (పారా॰ ౪౬౯) "వికప్పేతీ"తి కిరియన్తరానుజాననేన పకారన్తరేనాపి దోసో నత్థీతి అధిప్పాయస్స విఞ్ఞాపితత్తాతి అత్థో.

౨౯౨. **ఏవం కరోన్తస్సాతి** తిచీవరనామేన అధిట్ఠానం పచ్చుద్ధరిత్వా పరిక్ఖారచోళనామేన అధిట్ఠహన్తస్స. ఇదాని అతిప్పసఙ్గం దస్సేతుకామస్స చోదకస్స అధిప్పాయం దస్సేతుమాహ "**ఏవ**"న్తిఆది. మూలాధిట్ఠానం పహాయ కాతబ్బప్పకారన్తరస్సాపి విజ్జమానత్తా తిచీవరం పచ్చుద్ధరిత్వా ముఖపుఞ్ఛనాదికం కత్వా అధిట్ఠహతోపి దోసో న సియాతి కస్మా నాపజ్జతీతి అత్థో. నఇతి అతిప్పసఙ్గనివారణే.

౨౯౩. **కిచ్చవిధానతోతి** తేసం ముఖపుఞ్ఛనాదీనం అత్తనో అత్తనో కిచ్చస్స సాధనతో, తాదిసం కిచ్చవిసేసాపేక్ఖం వినా తంతంనామేన అధిట్ఠాతుం న యుజ్జతీతి అధిప్పాయో. **అకిచ్చస్సాతి** ముఖపుఞ్ఛనాదికిచ్చరహితస్స. **అధికస్సాతి** పచ్చుద్ధరిత్వా పఠమం అధిట్ఠానస్స విజహితత్తా అతిరేకస్స. **అస్సాతి** తిచీవరస్స. **అధిట్ఠానం తు యుజ్జతీతి** దసాహం అనతిక్కమిత్వా పరిక్ఖారచోళనామేన అధిట్ఠానం పన యుజ్జతి.

౨౯౪. నిధానస్స ముఖం ఉపాయోతి **నిధానముఖం,** అన్తరవాసకాదితంతంచీవరనామేన అధిట్ఠానతో అతిరేకం యం కిఞ్చి చీవరం యథా ఠపితం ఆపత్తిం న కరోతి, తథా నిధానస్స ఉపాయోతి అత్థో. **ఏతం** పరిక్ఖారచోళాధిట్ఠానం. **మహాపచ్చరియన్తి** బ్రాహ్మణతిస్సభయే భిక్ఖుసఙ్ఘం జమ్బుదీపం నేతుం సక్కస్స దేవానమిన్దస్స ఆణత్తియా విసుకమ్మేన నిమ్మితమహాపచ్చరియం నిసీదిత్వా లిఖితత్తా తంనామకాయం వినయట్ఠకథాయం, "మహాపచ్చరియాదిసూ"తిపి లిఖన్తి.

౨౯౫. పరిక్ఖారచోళనామేన అధిట్ఠానవిధానస్స వుత్తప్పమాణం కతమన్తి ఆహ "**చీవర**"న్తిఆది. "నిదానే ఉప్పత్తితో"తి పదచ్ఛేదో. "**చీవరం పరిపుణ్ణ**"న్తి **నిదానే** "తిచీవరం సమ్పుణ్ణం విజ్జతి, ఇదమతిరేకచీవరం కిం కాతబ్బ"న్తి భిక్ఖూహి భగవతో

ఆరోచితవత్థుమ్హి . **ఉప్పత్తితో**తి పరిక్ఖారచోళాధిట్ఠానస్స ఉప్పన్నత్తా, అనుఞ్ఞాతత్తాతి అత్థో. "తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూనం పరిపుణ్ణం హోతి తిచీవరం, అత్థో చ హోతి పరిస్సావనేహిపి థవికాహిపి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం. అనుజానామి భిక్ఖవే పరిక్ఖారచోళక"న్తి (మహావ॰ ౩౫౭) ఏత్థ **పాళియం** ఏవం విప్పవాససుఖత్థం నామేనాధిట్ఠితతిచీవరం అధిట్ఠానం పచ్చుద్ధరిత్వా పరిక్ఖారచోళనామేన అధిట్ఠాతుం వట్టతీతి సాధనేన తదేకసాధనత్తా ఏవ ఏకమ్పి చీవరం వికప్పేతుం వట్టతీతి వుత్తమేవ హోతి. తేనేవాహ **అట్ఠకథాయం** "ఏవఞ్చ సతి యో తిచీవరే ఏకేన చీవరేన విప్పవసితుకామో హోతి, తస్స తిచీవరాధిట్ఠానం పచ్చుద్ధరిత్వా విప్పవాససుఖత్థం వికప్పనాయ ఓకాసో దిన్నో హోతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯).

౨౯౬-౮. ఏత్తావతా కప్పియచీవరఞ్చ తత్థ కత్తబ్బఞ్చ దస్సేత్వా ఇదాని అకప్పియచీవరం దస్సేతుమాహ "**కుసవాకాదీ**"తిఆది. **కుస**న్తి దబ్బతిణం. **వాక**న్తి రుక్ఖాదీనం వాకం. **ఆది**-సద్దేన ఫలకం గహితం, **చీర**-సద్దో చీవరపరియాయో, ఇమస్మిం కుసాదయో గన్థేత్వా కతే చీవరేయేవ వత్తతి. **కేసజం కమ్బల**న్తి మనుస్సకేసేహి వీతకమ్బలఞ్చ. **వాలజం కమ్బల**న్తి అస్సవాలచమరవాలేహి వీతకమ్బలఞ్చ. **ఉలూకపక్ఖ**న్తి కోసియసకుణపత్తం. ఇధ పన తం గన్థేత్వా కతచీవరమేవ గహేతబ్బం. **అజినక్ఖిపే**తి అజినదీపిచమ్మే. "ధారయతో థుల్లచ్చయ"న్తి పచ్చేకం సమ్బన్ధో.

కదలిదుస్సేతి కదలివాకమయవత్థే. **ఏరకదుస్సే**తి ఏరకమయవత్థే. **అక్కదుస్సే**తి అక్కదణ్డే వా తేసం సుత్తాని వా గహేత్వా కతవత్థే. **పోత్థకే**తి మకచివాకమయవత్థే. **తిరీటే వా**తి ఏవంనామకే రుక్ఖతచే. **వేఠనే**తి సీసవేఠనే. **కఞ్చుకే**తి కవచే.

సబ్బనీలకేతి కేవలనీలకే. ఏస నయో **మఞ్జేట్ఠా**దీసు. **మహానామరత్తే**తి తనుపదుమదలవణ్ణరత్తే. **మహారఙ్గరత్తే**తి సతపదివణ్ణరత్తే.

౨౯౯. **అచ్ఛిన్నదసకే**తి అచ్ఛిన్నా దసా యస్స, తస్మిం చీవరే. ఏస నయో **దీఘదసే**పి. **ఫలదసే**తి ఫలసదిసగన్థితా దసా యస్స, తస్మిం. **పుప్ఫదసే**తి కణ్ణికం బన్ధిత్వా వికాసేత్వా కతా దసా యస్స, తస్మిం చీవరేతి అత్థో. **అచ్ఛిన్నచీవరస్సా**తి నగ్గం కత్వా చోరేహి విలుత్తచీవరస్స . **ఏత్థా**తి కుసవాకాదీసు, సబ్బనీలాదీసు చ. **కిఞ్చీ**తి ఏకమ్పి అకప్పియం నత్థి అననులోమికం నత్థి. "నగ్గేన ఏతేసు అకప్పియచీవరేసు యంకిఞ్చి లద్ధం, తేన హిరికోపినం పటిచ్ఛాదేత్వా పచ్ఛా కప్పియచీవరే లద్ధే తం అధివాసేత్వా ఇదం అకప్పియచీవరం పరిచ్చజితబ్బం. సబ్బనీలకాదివత్థేసు లద్ధేసు కప్పియరజనేన రజిత్వా, తం వణ్ణం నాసేత్వా వా కప్పియవత్థాని ఉభయపస్సేసు అల్లియాపేత్వా, పటిచ్ఛాదేత్వా వా నివాసేతుం వట్టతీ"తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తం.

౬౦౦. "**అన్తోదసాహ**"న్తి ఇదం "అధిట్ఠేతీ"తిఆదీహి సబ్బపదేహిపి యోజేతబ్బం. **విస్సజ్జేతీ**తి అఞ్ఞస్స దేతి. ఇధ దానం దువిధం సమ్ముఖాదానం, పరమ్ముఖాదానన్తి. పటిగ్గాహకం దిస్వా "ఇదం తుయ్హం దమ్మీ"తి దానం **సమ్ముఖాదానం** నామ. పరమ్ముఖా "ఇదం ఇత్థన్నామస్స దమ్మీ"తి దిన్నం **పరమ్ముఖాదానం**. "ఇదం త్వం గణ్హాహీ"తి వా "తుయ్హం గణ్హాహీ"తి వా వుత్తే "మయ్హం గణ్హామీ"తి సచే వదతి, దానగహణద్వయమ్పి సుద్ధం. "ఇదం తవ సన్తకం కరోహి, తవ సన్తకం హోతు, తవ సన్తకం హోతీ"తి దాయకేన వుత్తే గణ్హన్తోపి "మమ సన్తకం కరోమి, మమ సన్తకం హోతు, మమ సన్తకం హోతీ"తి వదతి చే, దానం, గహణఞ్చ అసుద్ధం హోతి. "తవ సన్తకం కరోహీ"తి వుత్తే పన "సాధు భన్తే మయ్హం గణ్హామీ"తి వత్వా గణ్హాతి, గహణం సుద్ధం. "ఇదం తుయ్హం గణ్హాహీ"తి వుత్తే "అహం న గణ్హామీ"తి వదతి, పున "దిన్నం మయా, తుయ్హం గణ్హాహీ"తి వుత్తే

ఇతరోపి పున పటిక్ఖిపతి, తం చీవరం కస్సచి అసన్తకత్తా దసాహాతిక్కమేనాపి నిస్సగ్గియం న హోతీతి పచ్ఛా తేసు ద్వీసు యో ఇచ్ఛతి, తేన అధిట్ఠాయ పరిభుఞ్జితబ్బన్తి సబ్బమిదం **అట్ఠకథాయ** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯ అత్థతో సమానం) వుత్తం.

అధిట్ఠితచీవరే అధిట్ఠానే వేమతికేన అత్తనో విమతిం పఠమం ఆవి కత్వా "సచే అనధిట్ఠితం, ఏవం కతే కప్పియం హోతీ"తి చిన్తేత్వా నిస్సజ్జిత్వా వినయకమ్మం కరోన్తస్స ముసావాదదోసో నాపజ్జతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "న హి ఏవం జానాపేత్వా వినయకమ్మం కరోన్తస్స ముసావాదో హోతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯). "కేచి 'తథా వేమతికచీవరం అఞ్ఞేన విస్సాసేన గహేత్వా పున దాతబ్బ'న్తి వదన్తి, తం న సున్దర"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯ థోకం విసదిసం) తత్థేవ వుత్తం.

వినస్సతీతి చోరాదీహి వినస్సతి. "నస్సతి, డయ్హతి, అచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హన్తీ"తి ఇమానిపి వినాసప్పకారత్తా "వినస్సతీ"తి ఇమినావ సఙ్గయ్హన్తి. తత్థ "**నస్సతీ**"తి ఇదం చోరాదీహి హటం సన్ధాయ వుత్తం, "**వినస్సతీ**"తి ఇదం ఉన్దూరఖాయితాదిం సన్ధాయ వుత్తం, "**డయ్హతీ**"తి అగ్గినా దడ్ఢం సన్ధాయ. **విస్సాసే**తి ఏత్థ సన్దిట్ఠో చ సమ్భత్తో చ ఆలపితో చ జీవతి చ గహితే చత్తమనో హోతీతి పఞ్చఙ్గసమన్నాగతేన అత్తని విస్సాసేన అఞ్ఞేన గహితేతి అత్థో. **పకాసితా**తి "అనాపత్తి అన్తోదసాహం అధిట్ఠేతీ"తిఆదినా (పారా॰ ౪౬౯) నయేన వుత్తా.

౬౦౧. ఇదం పన సముట్ఠానం నామేన కథినసముట్ఠానం నామాతి అత్థో. ఇదం కథినసముట్ఠానం నామ కాయవాచతో చ కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. అతిరేకచీవరభావస్స జాననచిత్తేన పణ్ణత్తిజాననచిత్తే అసతిపి ఆపత్తిసమ్భవతో **అచిత్తం**. అనధిట్ఠానతో, అవికప్పనతో చ **అక్రియం**. కమ్మట్ఠానమనుయుఞ్జన్తో వా చేతియాదిం వన్దన్తో వా ఏకాదసమం అరుణం ఉట్ఠాపేతి, కుసలచిత్తో ఆపజ్జతి, కలహాదిపసుతో వా వీతిక్కమం జానన్తో వా ఉట్ఠాపేతి, అకుసలచిత్తో ఆపజ్జతి, ఖీణాసవో పన అసతియా వా పణ్ణత్తిం అజానన్తో వా తథా కరోన్తో అబ్యాకతచిత్తో ఆపజ్జతీతి **తిచిత్తం**. వుత్తనయేన కమ్మట్ఠానాదిమనుయుఞ్జన్తస్స సోమనస్సచిత్తసమఙ్గినో సుఖవేదనా, ఉపేక్ఖాచిత్తసమఙ్గినో ఉపేక్ఖావేదనా, కలహాదిపసుతస్స దోమనస్సచిత్తసమఙ్గినో దుక్ఖవేదనా హోతీతి **తివేదనం**. ఏస నయో ఉపరిపి ఏవరూపే ఠానే యోజేతబ్బో.

పఠమకథినకథావణ్ణనా.

౬౦౨. **గామాదీసు పదేసేసు తిపఞ్చసూ**తి తిచీవరాని నిక్ఖిపిత్వా విప్పవాసేన దోసం, ఉప్పజ్జనట్ఠానఞ్చ దస్సేతుం "గామో ఏకూపచారో"తిఆదినా (పారా॰ ౪౭౭) నయేన **పాళియం** వుత్తగామనివేసనఉదోసితఅట్టమాళపాసాదహమ్మియనావాసత్థఖేత్తధఞ్ఞకర- ణఆరామవిహారరుక్ఖమూలఅజ్ఝోకాససఙ్ఖాతేసు పన్నరససు చీవరనిక్ఖేపట్ఠానేసూతి వుత్తం హోతి. ఏత్థ **గామో** నామ ఏకకుటికాదిగామో.

నివేసనం నామ గామతో బహి చతుసాలాదికో గేహో. తేనాహ **గణ్ఠిపదే** "గామనివేసనానం విసేసం వదన్తా 'పున ఏకపరిచ్ఛేదం కత్వా నివేసితా బహుగేహా నివేసనం నామ హోన్తీ'తి వదన్తి, తస్మా ఇదం నివేసనాది సబ్బం 'గామతో బహీ'తి గహేతబ్బ"న్తి. ఇదఞ్చ తత్థేవ వుత్తం "నివేసనాదికం అన్తోగామే చే హోతి, గామే వుత్తపరిహారస్సేవ లబ్భనతో అన్తోగామతో బహీ'తి గహేతబ్బ"న్తి.

అట్ఠకథాయం “ఉదోసితోతి యానాదీనం భణ్డానం సాలా”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౮౨-౪౮౭) వుత్తసరూపం **ఉదోసితం** నామ. “అట్టోతి పటిరాజాదిపటిబాహనత్థం ఇట్ఠకాహి కతో బహలభిత్తికో చతుపఞ్చభూమికో పతిస్సయవిసేసో”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౮౨-౪౮౭) వుత్తసరూపో **అట్టో** నామ. “మాళోతి ఏకకూటసఙ్గహితో చతురస్సపాసాదో”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౪౮౨-౪౮౭) వుత్తో ఏకకణ్ణికసఙ్గహితో చతురస్సగేహో **మాళో** నామ. **పాసాదో**తి దీఘపాసాదో. **హమ్మియన్తి** ముణ్డచ్ఛదనపాసాదో. **నావాతి** యానప్పత్తి. **సత్థన్తి** జఙ్ఘసత్థసకటసత్థవసేన దువిధో జనసమూహో, సో చ నివిట్ఠానివిట్ఠవసేన పచ్చేకం దువిధో. తత్థ నివిట్ఠే వతిఆదిపరిక్ఖేపోపి హోతేవ.

ఖేత్తన్తి యవఖేత్తాదిఖేత్తం. **ధఞ్ఞకరణం** ఖలం. **ఆరామో** పుప్ఫారామో, ఫలారామో చ. **విహారో**తి ఏకస్మిం సేనాసనం వుచ్చతి. “రుక్ఖో నామ యం మజ్ఝన్హికే కాలే సమన్తా ఛాయా ఫరతీ”తి (పారా॰ ౪౯౪) వుత్తప్పమాణపరిచ్ఛిన్నో **రుక్ఖో**. **అజ్ఝోకాసో** నామ సత్తబ్భన్తరో, సో విఞ్ఝాటవిఆదిఅగామకారఞ్ఞే చ మచ్ఛబన్ధానం అగమనపథే సముద్దదీపే చ లబ్భతి. **మచ్ఛబన్ధానం అగమనపథో** నామ ఉదకపిట్ఠియా గన్త్వా పున తదహేవ గేహం ఆగన్తుం అసక్కుణేయ్యతాయ దూరో సముద్దప్పదేసో వుచ్చతి.

అయం గామాదికో పచ్చేకం ఏకూపచారో, నానూపచారోతి దువిధో. తత్థ అజ్ఝోకాసం వినా గామాదికో తంతంరాజాదిసామికకులానం ఏకత్థనానత్థవసేన ఏకకులసన్తకో చే హోతి, ఏకూపచారో. నానాకులసన్తకో చే, నానూపచారో హోతి. వుత్తఞ్హేతం “గామో ఏకూపచారో నామ ఏకకులస్స గామో హోతీ”తిఆది (పారా॰ ౪౭౮). **అట్ఠకథాయమ్పి** వుత్తం “ఏకకులస్స గామోతి ఏకస్స రఞ్ఞో వా భోజకస్స వా గామో”తి చ “నానాకులస్స గామోతి నానారాజూనం వా భోజకానం వా గామో వేసాలీకుసినారాదిసదిసో”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౭౯) చ.

ఏకకులేన కారాపితో విహారో ఏకూపచారో, నానాకులేహి కారాపితో నానూపచారో హోతి. యథాహ **గణ్ఠిపదే** “విహారే ఏకకులనానాకులవోహారో కారాపకానం వసేన వుత్తో”తి. అజ్ఝోకాసే పన ఉపచారభేదో అబ్భన్తరవసేన వేదితబ్బో. వుత్తఞ్హేతం **పాళియం** “అజ్ఝోకాసో ఏకూపచారో నామ అగామకే అరఞ్ఞే సమన్తా సత్తబ్భన్తరా ఏకూపచారో. తతో పరం నానూపచారో”తి. ఇధ ఏకం **అబ్భన్తరం** అట్ఠవీసతిరతనం హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “ఏకం అబ్భన్తరం అట్ఠవీసతిహత్థ”న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౯౪). ఏవం సఙ్ఖేపతో వుత్తసరూపప్పభేదాని పన్నరస ఠానాని దస్సేతుమాహ “గామాదీసు పదేసేసు తిపఞ్చసూ”తి. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన పాళిఅట్ఠకథావణ్ణనతో వేదితబ్బో.

“తిచీవరేన విప్పవాసేయ్యాతి సఙ్ఘాటియా వా ఉత్తరాసఙ్గేన వా అన్తరవాసకేన వా. అన్తోగామే చీవరం నిక్ఖిపిత్వా”తి (పారా॰ ౪౭౬, ౪౭౮) వచనతో ఏత్థ **తిచీవరన్తి** తిణ్ణం చీవరానమఞ్ఞతరమేవ చీవరం వత్తబ్బం. **ఏకరత్తన్తి** విప్పవాసకిరియాయ అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. **అపి**-సద్దేన కిం పన దిరత్తాదికన్తి దస్సేతి.

సఙ్ఘసమ్ముతియా వినాతి తిచీవరం పరిహరితుం అసమత్థేన గిలానేన భిక్ఖునా సఙ్ఘం వన్దిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ “అహం భన్తే గిలానో, న సక్కోమి తిచీవరం ఆదాయ పక్కమితుం, సోహం భన్తే సఙ్ఘం తిచీవరేన అవిప్పవాససమ్ముతిం యాచామీ”తి తిక్ఖత్తుం యాచితేన సఙ్ఘేన తస్స ఞత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ దిన్నం

అవిప్పవాససమ్ముతిం వినాతి వుత్తం హోతి. తథా లద్ధసమ్ముతికస్స గిలానస్స భిక్ఖునో తస్మిం గేలఞ్ఞే అవూపసన్తే వా వూపసన్తేపి చీవరనిక్ఖేపట్ఠానం ఆగమనకాలే వా ఉప్పన్నే అఞ్ఞేపి రోగే అవూపసన్తే తాయయేవ సమ్ముతియా న దోసో.

౬౦౩. **భిక్ఖునోతి** అలద్ధసమ్ముతికస్స భిక్ఖునో. **తేన** చీవరేన. **విప్పవత్థుం న వట్టతీతి** వినా వసితుం న వట్టతి. కిం వుత్తం హోతి? "ఏకకులస్స గామో హోతి పరిక్ఖిత్తో చ, అన్తోగామే చీవరం నిక్ఖిపిత్వా అన్తోగామే వత్థబ్బం. అపరిక్ఖిత్తో హోతి, యస్మిం ఘరే చీవరం నిక్ఖిత్తం హోతి, తస్మిం ఘరే వత్థబ్బం, హత్థపాసా వా న విజహితబ్బం. నానాకులస్స గామో హోతి పరిక్ఖిత్తో చ, యస్మిం ఘరే చీవరం నిక్ఖిత్తం హోతి, తస్మిం ఘరే వత్థబ్బం సభాయే వా ద్వారమూలే వా, హత్థపాసా వా న విజహితబ్బ"న్తిఆదినా (పారా॰ ౪౭౮) నయేన **పాళియా** వుత్తట్ఠానతో బహి అరుణం ఉట్ఠాపేతుం న వట్టతీతి వుత్తం హోతి.

ఇమస్మిం పాఠే "**పరిక్ఖిత్తో**"తి ఇదం పాకారేన వా వతియా వా పరిఖాయ వా పరిక్ఖిత్తం సన్ధాయ వుత్తం. **హత్థపాసా వాతి** ఏత్థ **హత్థపాసా** నామ అడ్ఢతియరతనం హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "తం ఘరం సమన్తతో హత్థపాసా న విజహితబ్బం, అడ్ఢతేయ్యరతనప్పమాణా పదేసా ఉద్ధం న విజహితబ్బన్తి వుత్తం హోతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౭౭-౪౭౮).

విప్పవసన్తస్స కో దోసోతి ఆహ "**హోతి...పే॰... అరుణుగ్గమే**"తి. అనుఞ్ఞాతట్ఠానతో హి బహి చీవరేన వినా అరుణం ఉట్ఠాపేన్తస్స తం చీవరం నిస్సజ్జితబ్బం హోతి, తంహేతుకా పాచిత్తియాపత్తిపి హోతీతి అత్థో. తేనేవ వక్ఖతి "నిస్సజ్జిత్వా...పే॰... విఞ్ఞునా"తి.

౬౦౪. **న్హాయన్తస్సేవాతి** చీవరస్స హత్థపాసతో దూరే నహాయన్తస్సేవ, అనాదరే సామివచనం.

౬౦౬. అచ్ఛిన్నం విలుత్తం చీవరం యస్స సో **అచ్ఛిన్నచీవరో**, భిక్ఖు, తస్స ఠానం **అచ్ఛిన్నచీవరట్ఠానం**, తస్మిం.

౬౦౭. **నివాసేత్వాతి** ఏత్థ "అన్తరవాసక"న్తి చ **గహేత్వాతి** ఏత్థ "ఇతరానీ"తి చ సేసో. ఇదఞ్చ గన్తబ్బట్ఠానే, ఆసన్నే మగ్గే చ మనుస్ససమ్బాధే అసతి కత్తబ్బదస్సనం. ఇతరత్థ నివాసేత్వా, పారుపిత్వా చ సఙ్ఘాటిం అంసే కత్వావ గన్తబ్బం హోతి. విహారే సభాగేసు అలబ్భమానేసు ఆసనసాలమ్పి గన్త్వా సభాగస్స సన్తికే వినయకమ్మం కత్తబ్బన్తి **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౭౨ అత్థతో సమానం) వుత్తం. "**నిస్సజ్జిత్వా**"తి ఇమినా "ఇదం మే భన్తే చీవరం రత్తివిప్పవుత్థం అఞ్ఞత్ర భిక్ఖుసమ్ముతియా నిస్సగ్గియం, ఇమాహం సఙ్ఘస్స నిస్సజ్జామీ"తి సఙ్ఘే వా "ఇదం మే భన్తే చీవరం...పే॰... అహం ఆయస్మన్తానం నిస్సజ్జామీ"తి తిణ్ణం, ద్విన్నం వా సన్తికే వా "ఇదం మే ఆవుసో...పే॰... ఇమాహం ఆయస్మతో నిస్సజ్జామీ"తి ఏకస్స సన్తికే వా వత్వా నిస్సజ్జిత్వాతి వుత్తం హోతి. **విఞ్ఞునాతి** ఏవం నిస్సగ్గియవత్థునిస్సజ్జనాదినానప్పకారవిధిజాననకేన ఞాణవతాతి అత్థో.

౬౦౮. **తం** నిస్సగ్గియచీవరం.

౬౦౯. "**అదేన్తస్స చ నిస్సట్ఠం దుక్కట**"న్తి ఇమినా "బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన ఆపత్తి పటిగ్గహేతబ్బా, నిస్సట్ఠచీవరం దాతబ్బ"న్తి వుత్తత్తా ఇమం విధిం జాననతాయ **బ్యత్తేన** యథావిధిం కాతుం సమత్థతాయ **పటిబలేన ఖన్ధకే** (చూళవ॰ ౨౩౯) ఆగతనయేన ఆపత్తిం పటిగ్గహేత్వా నిస్సట్ఠచీవరం హత్థేన గహేత్వా నిసీదాపేత్వా సచే సఙ్ఘో హోతి, "సుణాతు మే భన్తే సఙ్ఘో,

ఇదం చీవరం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో నిస్సగ్గియం సఙ్ఘస్స నిస్సట్ఠం, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ఇమం చీవరం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దదేయ్యా"తి, సచే తయో హోన్తి, "సుణన్తు మే ఆయస్మన్తా, ఇదం చీవరం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో నిస్సగ్గియం ఆయస్మన్తానం నిస్సట్ఠం, యదాయస్మన్తానం పత్తకల్లం, ఆయస్మన్తా ఇమం చీవరం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దదేయ్యు"న్తి, సచే ఏకకో హోతి, "ఇమం చీవరం ఆయస్మతో దమ్మీ"తి దాతబ్బం, నిస్సట్ఠచీవరం "అత్తనోయేవ దిన్న"న్తి సుద్ధసఞ్ఞాయ గహేత్వా అదేన్తస్స దుక్కటం హోతీతి వుత్తం హోతి.

తస్స సన్తకభావం ఞత్వా లేసేన విలుమ్పన్తస్స పన భణ్డగ్ఘవసేన దుక్కటథుల్లచ్చయపారాజికాపత్తియో హోన్తి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "తస్స సన్తకభావం పన ఞత్వా లేసేన అచ్ఛిన్దన్తో భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా కారేతబ్బో"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౮౯). **పరియాపుత**న్తి "న భిక్ఖవే నిస్సట్ఠచీవరం న దాతబ్బం, యో న దదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పారా॰ ౪౭౦) **పాళియం** వుత్తన్తి అత్థో.

౬౧౦-౧. థేరే దహరే చాతి ఏతేసు ఉభోసుపి మగ్గం గచ్ఛన్తేసూతి యోజనా. "**థేరే**"తి ఇమినా అనిస్సితభావమాహ, "**దహరే చా**"తి ఇమినా నిస్సితభావం. **ఓహీనే**తి ఓసక్కితే. సచే సో థేరో నిస్సయాచరియో భవేయ్యాతి అధిప్పాయేనాహ "**గరు**"న్తి. **తస్మిం** దహరే. **వత్థ**న్తి తస్స హత్థే ఠితచీవరం. **న పస్సమ్భతీ**తి ధురనిక్ఖేపం అకత్వా గమనే సఉస్సాహత్తా నిస్సయపటిప్పస్సద్ధి న హోతీతి అధిప్పాయో. తేనేవ "ముహుత్త"న్తిఆదిమాహ.

౬౧౪. పచ్ఛుద్ధారే అన్తోయేవారుణేతి ఇమినా సమ్బన్ధో, దహరభిక్ఖునో దూరభావఞ్చ అరుణుగ్గమనఞ్చ ఞత్వా చీవరస్స అనిస్సగ్గియత్థం తస్స హత్థే ఠితభావం సల్లక్ఖేత్వా పురారుణా పచ్చుద్ధరేతి అత్థో. **విస్సజ్జేతీ**తి అఞ్ఞస్స దేతి. **వినస్సతీ**తి చోరాదీహి నస్సతి.

దుతియకథినకథావణ్ణనా.

౬౧౬. **అకాలచీవర**న్తి "అకాలచీవరం నామ అనత్థతే కథినే ఏకాదసమాసే ఉప్పన్నం, అత్థతే కథినే సత్తమాసే ఉప్పన్నం, కాలేపి ఆదిస్స దిన్న"న్తి (పారా॰ ౫౦౦) వచనతో అనత్థతకథినే విహారే "చీవరమాసో"తి యో పుబ్బకత్తికకాళపక్ఖపాటిపదతో పట్ఠాయ యావ అపరకత్తికపుణ్ణమీ, తావ మాసో వుచ్చతి, తతో పరేసు ఏకాదససు మాసేసు ఉప్పన్నఞ్చ అత్థతకథినే విహారే యో చీవరమాసో, హేమన్తా చ చత్తారో మాసాతి పఞ్చమాసతో బహి సత్తసు మాసేసు ఉప్పన్నఞ్చ అత్థతకథినే పఞ్చ మాసా యథాపరిచ్ఛిన్నకాలే సఙ్ఘస్స చ "ఇదం అకాలచీవరం దమ్మీ"తి పుగ్గలస్స చ "ఇదం తుయ్హం దమ్మీ"తి దిన్నఞ్చేతి ఇదం అకాలచీవరన్తి అత్థో. "ఉప్పన్న"న్తి సేసో, "ఉప్పజ్జేయ్య సఙ్ఘతో వా గణతో వా ఞాతితో వా మిత్తతో వా పంసుకూలతో వా అత్తనో వా ధనేనా"తి (పారా॰ ౫౦౦) వచనతో సఙ్ఘస్స వా "ఇదం సుత్తన్తికగణస్స దేమ, ఇదం ఆభిధమ్మికగణస్స దేమా"తిఆదినా నయేన గణస్స వా దిన్నతో అత్తనో వస్సగ్గేన వా ఞాతిఆదితో వా సుసానాదిపంసుకూలఖేత్తతో వా అత్తనో సన్తకేన సుత్తకప్పాసాదికప్పియవత్థుతో వా ఉప్పన్నచీవరన్తి అత్థో.

మాసపరమం నిక్ఖిపేతి మాసో పరమం పమాణం ఏతస్స నిక్ఖిపనస్సాతి మాసపరమం, నిక్ఖిపనన్తి కిరియావిసేసనం కాతబ్బం, మాసపరమం నిక్ఖిపనం కరేయ్యాతి వుత్తం హోతి. "ఆకఙ్ఖమానేన భిక్ఖునా పటిగ్గహేతబ్బం, పటిగ్గహేత్వా ఖిప్పమేవ కారేతబ్బం, నో చస్స పారిపూరీ, మాసపరమం తేన భిక్ఖునా తం చీవరం నిక్ఖిపితబ్బం ఊనస్స పారిపూరియా"తి (పారా॰

౩౧౦) వచనతో ఏవం ఉప్పన్నం చీవరం ఇచ్ఛన్తేన పటిగ్గహేత్వా సచే పహోతి, దసాహమనతిక్కామేత్వా కారేతబ్బం. సచే నప్పహోతి, ఊనస్స పరిపూరణత్థం మాసపరమం ఠపేతబ్బన్తి అత్థో.

కదా ఏవం నిక్ఖిపితబ్బన్తి ఆహ **''సతి పచ్చాసాయా''**తి, "పచ్చాసా హోతి సఙ్ఘతో వా గణతో వా ఞాతితో వా మిత్తతో వా పంసుకూలతో వా అత్తనో వా ధనేనా"తి (పారా. ౩౧౦) వుత్తసఙ్ఘాదితో అత్తనో వస్సగ్గాదితో లభేయ్య, తేన "ఇమస్స ఊనే పరిపుణ్ణే కారేస్సామీ"తి పచ్చాసాయ సతి ఏవం నిక్ఖిపితబ్బన్తి అత్థో. **తతో ఉద్ధం ఠపేతుం న వట్టతీ**తి మాసతో అతిరేకకాలం నిక్ఖిపితుం న వట్టతి, నిస్సగ్గియపాచిత్తియం హోతీతి అత్థో.

యది ఏవం "తదహుప్పన్నే మూలచీవరే పచ్చాసాచీవరం ఉప్పజ్జతి, దసాహా కారేతబ్బం…పే.… వీసే ఉప్పన్నే మూలచీవరే పచ్చాసాచీవరం ఉప్పజ్జతి, దసాహా కారేతబ్బ"న్తి (పారా. ౩౧౦) కస్మా ఆహాతి? పచ్చాసాచీవరస్స దసదివసే అతిక్కమ్మ ఠపేతుం అయుత్తత్తా, మూలచీవరస్స తగ్గతికత్తా ఏవం వుత్తం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "మూలచీవరస్స ఉప్పన్నదివసతో యావ వీసతిమో దివసో, తావ ఉప్పన్నం పచ్చాసాచీవరం మూలచీవరం అత్తనో గతికం కరోతీ"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౩౧౦).

తతియకథినకథావణ్ణనా.

౬౧౮-౯. భిక్ఖునియా యో ధోవాపేతీతి సమ్బన్ధో. "భిక్ఖునీ నామ ఉభతోసఙ్ఘే ఉపసమ్పన్నా"తి (పారా. ౩౧౦) వచనతో భిక్ఖునిసఙ్ఘే ఞత్తిచతుత్థాయ కమ్మవాచాయ, భిక్ఖుసఙ్ఘే ఞత్తిచతుత్థాయ కమ్మవాచాయాతి అట్ఠవాచికాయ ఉపసమ్పన్నా **భిక్ఖునీ** నామ. **భుత్త**న్తి భిక్ఖునా అత్తనా పరిభుత్తం రజితం ఆదిన్నకప్పం, "పరిభోగం కరిస్సామీ"తి అన్తమసో సీసం ఠపేత్వా సయనమత్తేనాపి పురాణభూతం చీవరన్తి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "రజిత్వా కప్పం కత్వా ఏకవారమ్పి నివత్థం వా పారుతం వా అన్తమసో పరిభోగసీసేన అంసే వా మత్థకే వా కత్వా మగ్గం గతో హోతి, ఉస్సీసకం వా కత్వా నిపన్నో హోతి, ఏతమ్పి పురాణచీవరమేవా"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౩౧౩-౩౧౪). **వత్థ**న్తి కారియే కారణోపచారవసేన చీవరమేవ ఆహ.

అఞ్ఞాతికాయాతి "అఞ్ఞాతికా నామ మాతితో వా పితితో వా యావ సత్తమా పితామహయుగా అసమ్బద్ధా"తి వచనతో అత్తనో వా తస్సా వా మాతు వా పితు వా పరమ్పరాయ యావ సత్తమా యుగా, ఏత్థన్తరే యేన కేనచి ఞాతకేన అసమ్బద్ధభావేన అఞ్ఞాతికాయాతి అత్థో. యథా చాహ **అట్ఠకథాయం** "పితామహోయేవ పితామహయుగం. తతో ఉద్ధం సబ్బేపి పుబ్బపురిసా పితామహగ్గహణేనేవ గహితా. ఏవం యావ సత్తమో పురిసో, తావ యా అసమ్బద్ధా"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౩౧౩-౩౧౪). **ఆకోటాపేతీ**తి పహరాపేతి.

తతో ధోవాపనాదితో. **నిస్సగ్గియాపత్తీ**తి నిస్సగ్గియస్స ఆపత్తి నిస్సగ్గియాపత్తి, నిస్సగ్గియస్స చీవరస్స నామేన విసిట్ఠా పాచిత్తియాపత్తి హోతీతి అత్థో. ఇదఞ్చ తిణ్ణం పయోగానం అన్తే ఆపజ్జితబ్బాయ ఆపత్తియా దస్సనం. తస్స నియోగేన ధోవనాదిం కరోన్తియా భిక్ఖునియా తదత్థం సబ్బపుబ్బపయోగగణనాయ భిక్ఖునో దుక్కటం హోతీతి గహేతబ్బో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "యావ నం ధోవిత్వా ఉక్ఖిపతి, తావ భిక్ఖునియా పయోగే పయోగే భిక్ఖుస్స దుక్కట"న్తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౩౧౩-౩౧౪). **పఠమేనా**తి తీణిపి కారాపేన్తస్స యం పఠమం కారాపేతి, తేనాతి అత్థో. **దీపిత**న్తి "అఞ్ఞాతికాయ అఞ్ఞాతికసఞ్ఞీ

పురాణచీవరం ధోవాపేతి రజాపేతి ఆకోటాపేతి, నిస్సగ్గియేన ఆపత్తి ద్విన్నం దుక్కటాన"న్తిఆదినా (పారా॰ ౫౦౬) దేసితం. ఇమినా నయేన ద్వే కారాపేన్తస్స పఠమేన నిస్సగ్గియాపత్తి, దుతియేన దుక్కటన్తి అయమత్థో సఙ్గయ్హతి.

౬౨౦. **''ధోవనత్థాయ దేతీ''**తి ఇమినా "భుత్తం వత్థ"న్తి అధికారతో లబ్భతి.

౬౨౧. **సామణేరనిద్దేసేపీ**తి "సామణేరా"తి నిద్దేసో నామ యస్స, తస్మిమ్పి, అత్తనా పరిభుత్తం వత్థం ధోవనత్థాయ దేతీతి యోజనా, అత్తనో పరిభుత్తం చీవరం ధోవనత్థాయ సామణేరస్స దేతీతి అత్థో. **పి**-సద్దో సముచ్చయత్థో. **ఉపసమ్పజ్జాతి** పుబ్బకిరియాయ "ధోవతీ"తి అపరకిరియా సామత్థియా లబ్భతి.

౬౨౨. **దహరానఞ్చ భిక్ఖూన**న్తి అత్తనో నవకతరానం భిక్ఖూనం. **నియ్యాదితే** దిన్నే. **ఏస నయో**తి "ఏకేన పాచిత్తియం, అవసిట్ఠేహి ద్వీహి వా ఏకేన వా సబ్బపయోగేసు దుక్కటం హోతీ"తి నయో.

౬౨౩. **చీవరే**తి పరిభుత్తచీవరే.

౬౨౪. **''ధోవనప్పచ్చయాయేవా''**తి ఇమినా ఇతరద్వయస్స తస్స అనాణత్తియా కతత్తా తతో అనాపత్తిభావమాహ.

౬౨౬. **ఞాతికా**తి ఏత్థ "పటిసఙ్ఖా యోనిసో"తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౨౨-౨౩, ౪౨౨; అ॰ ని॰ ౬.౫౮; ౮.౯; మహాని॰ ౨౦౬; ధ॰ స॰ ౧౩౫౫; విభ॰ ౫౧౮) వియ గాథాబన్ధవసేన య-కారలోపో, ఞాతికాయ భిక్ఖునియాతి అత్థో. "ఞాతికా అఞ్ఞాతిసఞ్ఞిస్సా"తి పదచ్ఛేదో. **పచ్చత్థరణ**న్తి మఞ్చపీఠే అత్థరితబ్బం పచ్చత్థరణచీవరఞ్చ.

౬౨౭. **''భిక్ఖునీనం వసేనా''**తి ఇదం భిక్ఖుసఙ్ఘేపి ఉపసమ్పన్నా చే, పాచిత్తియసమ్భవా వుత్తం . యథాహ **అట్ఠకథాయం** "భిక్ఖూనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నాయ పన యథావత్థుకమేవా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౦౬). భిక్ఖునిసఙ్ఘే పఠమం ఉపసమ్పజ్జిత్వా పచ్ఛా భిక్ఖుసఙ్ఘే చే ఉపసమ్పజ్జతి, కేవలం భిక్ఖుసఙ్ఘే ఉపసమ్పన్నాతి న వుచ్చతీతి తా భగవతి ధరమానే పఠమం పబ్బజితా పఞ్చసతా సాకియానియో వుచ్చన్తి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "భిక్ఖూనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నా నామ పఞ్చసతా సాకియానియో"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౦౬). భిక్ఖునో లిఙ్గే పరివత్తే తస్సేవ ఉపసమ్పన్నకమ్మస్స అనుఞ్ఞాతత్తా సోపి గహేతబ్బోయేవ.

౬౨౮. **అవుత్తా ధోవతీ**తి "ఇమం చీవరం ధోవా"తి అవుత్తా చీవరం కిలిట్ఠం దిస్వా అవత్వా ఠపితట్ఠానతో చీవరం గహేత్వా వా సయమేవ వత్వా యాచనాదినయేన వా అనాణత్తియా చ గహేత్వా చీవరధోవనాదిం కరేయ్య చే. **అపరిభుత్తం వా**తి హేట్ఠా వుత్తనయేన అపరిభుత్తం చీవరం. **అఞ్ఞం వా**తి ఉపాహనత్థవికపత్తత్థవికపోత్థకత్థవికమఞ్చపీఠాదిం యం కిఞ్చి పరిక్ఖారం.

పురాణచీవరధోవాపనకథావణ్ణనా.

౬౨౯. వికప్పనుపగం పచ్ఛిమం ఉపాదాయ కిఞ్చి చీవరం గణ్హతోతి యోజనా, ఏత్థ "అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా హత్థతో"తి చ "ఞాతికాయ అఞ్ఞాతికసఞ్ఞిస్సా"తి చ "ఏకతోఉపసమ్పన్నాయ హత్థతో గణ్హాతీ"తి చ వక్ఖమానవచనసామత్థియా లబ్భమానతో పుబ్బే వుత్తనయేన అఞ్ఞాతికాయ ఉభతోసఙ్ఘే ఉపసమ్పన్నాయ భిక్ఖునియా హత్థతో వికప్పనుపగరతనవిదత్థిప్పమాణవత్థతో పట్ఠాయ యం కిఞ్చి చీవరం గణ్హన్తస్సాతి అత్థో. **''ఆపత్తీ''**తి సామఞ్ఞేన

వుత్తేపి "నిస్సగ్గియా పాచిత్తియాపత్తీ"తి పకరణతో చ "నిస్సగ్గియాపత్తీ"తి వక్ఖమానతో చ లబ్భతి. **ఠపేత్వా పారివత్తకన్తి** "పారివత్తకం పరిత్తేన వా విపులం, విపులేన వా పరిత్త"న్తి (పారా॰ ౫౧౪) వచనతో **మహాపచ్చరియం** "అన్తమసో హరీతకఖణ్డేనాపీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౧౪) వుత్తత్తా చ హేట్ఠిమన్తతో హరీతకఖణ్డమ్పి దత్వా గహేతబ్బం తిచీవరఞ్చ పారివత్తకం నామ హోతి, తం ఠపేత్వాతి వుత్తం హోతి. పరివత్తనం **పరివత్తం,** తం ఏతస్స అత్థీతి **పారివత్తకం,** కయవిక్కయేన గహేతబ్బం చీవరన్తి అత్థో.

౬౩౦. గహణత్థాయ పయోగేతి గణ్హితుం హత్థపసారణాదిప్పయోగే. **పరియాపుతన్తి** "పటిగ్గణ్హాతి పయోగే దుక్కట"న్తి (పారా॰ ౫౧౨) దేసితం.

౬౩౧. అనుపసమ్పన్నహత్థేతి భిక్ఖుభిక్ఖునితో అఞ్ఞే సబ్బే అనుపసమ్పన్నా గహితా. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "సచే పన సిక్ఖమానాసామణేరసామణేరిఉపాసకఉపాసికానం హత్థే పేసితం పటిగ్గణ్హాతి, అనాపత్తీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౧౨).

౬౩౨. ఏకతోతి ఏత్థ భిక్ఖునిసఙ్ఘతోతి గహేతబ్బం. అఞ్ఞస్మిం పక్ఖే పాచిత్తియమేవ. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "భిక్ఖూనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నాయ పన పాచిత్తియమేవా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౧౩).

౬౩౩. "పారివత్తకం దస్సామీ"తి ఆభోగం కత్వా గణ్హాతి, దోసో న విజ్జతీతి యోజనా.

౬౩౪. అఞ్ఞం పరిక్ఖారన్తి థవికకాయబన్ధనాది అవికప్పియం వా అవికప్పనుపగం వా పరిక్ఖారమేవ గహేతబ్బం. వికప్పనుపగం పన న వట్టతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "వికప్పనుపగం పచ్ఛిమచీవరప్పమాణం పన పటపరిస్సావనమ్పి న వట్టతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౧౪). చీవరపటిగ్గణ్హనం కిరియా, పారివత్తకస్స అదానం అకిరియాతి కిరియాయ చ అకిరియాయ చ ఆపజ్జితబ్బతో **క్రియాక్రియం.**

చీవరపటిగ్గహణకథావణ్ణనా.

౬౩౫. "అఞ్ఞాతకం అప్పవారిత"న్తి పదచ్ఛేదో. "గహపతిం వా గహపతానిం వా"తి పాఠసేసో. వుత్తఞ్హి భగవతా "అఞ్ఞాతకం గహపతిం వా గహపతానిం వా"తి (పారా॰ ౫౧౬, ౫౧౮). పుబ్బే వుత్తనయేన యావ సత్తమా పితామహయుగా సమ్బద్ధఞాతికతాయ అభావతో **అఞ్ఞాతకం.** "యం మయ్హం గేహే అత్థి, తం పవారేమీ"తిఆదినా నయేన **అప్పవారితం.** "గహపతి నామ యో కోచి అగారం అజ్ఝావసతీ"తి (పారా॰ ౫౧౯) **పాళియం** వుత్తం **గహపతిం వా.** "గహపతానీ నామ యా కాచి అగారం అజ్ఝావసతీ"తి (పారా॰ ౫౧౯) **పాళియం** వుత్తం ఘరణిం వాతి అత్థో.

హోతి నిస్సగ్గియాపత్తీతి "అఞ్ఞత్ర సమయా విఞ్ఞాపేతి, పయోగే దుక్కటం, పటిలాభేన నిస్సగ్గియం హోతీ"తి (పారా॰ ౫౧౯) **పాళియం** వుత్తేసు సబ్బేసు పుబ్బపయోగేసు దుక్కటేన సద్ధిం నిస్సగ్గియపాచిత్తియం హోతీతి వుత్తం హోతి. **అఞ్ఞత్ర సమయాతి** "తత్థాయం సమయో, అచ్ఛిన్నచీవరో వా హోతి భిక్ఖు నట్ఠచీవరో వా"తి (పారా॰ ౫౧౮) **మాతికాయ,** "అచ్ఛిన్నచీవరో నామ భిక్ఖుస్స చీవరం అచ్ఛిన్నం హోతి రాజూహి వా చోరేహి వా ధుత్తేహి వా యేహి కేహిచి వా అచ్ఛిన్నం

హోతి. నట్ఠచీవరో నామ భిక్ఖుస్స చీవరం అగ్గినా వా దడ్ఢం హోతి, ఉదకేన వా వుళ్హం హోతి, ఉన్దూరేహి వా ఉపచికాహి వా ఖాయితం హోతీ"తి (పారా. ౫౧౯) **పదభాజనే** చ నిద్దిట్ఠసరూపకాలతో అఞ్ఞత్రాతి అత్థో.

౬౩౬. తికపాచిత్తియం వుత్తన్తి "అఞ్ఞాతకే అఞ్ఞాతకసఞ్ఞీ, వేమతికో, ఞాతకసఞ్ఞీ అఞ్ఞత్ర సమయా చీవరం విఞ్ఞాపేతి, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ"న్తి (పారా. ౫౨౦) పాచిత్తియత్తయం భగవతా వుత్తం. "ఞాతకే అఞ్ఞాతిసఞ్ఞిస్సా"తి పదచ్ఛేదో. **తత్థా**తి తస్మిం ఞాతకే. **వేమతికస్సా**తి "ఞాతకో ను ఖో, అఞ్ఞాతకో"తి వేమతికస్స. ద్వికదుక్కటం తథేవాతి యోజనా. **"తథేవా"**తి "వుత్త"న్తి ఇదం ఆకడ్ఢతి, "ఞాతకే అఞ్ఞాతకసఞ్ఞీ, వేమతికో అఞ్ఞత్ర సమయా చీవరం విఞ్ఞాపేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పారా. ౫౨౦) దేసితన్తి అత్థో.

౬౩౭-౮. సమయే విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి యోజనా. ఏత్థ "చీవరం అఞ్ఞాతకఅప్పవారిత"న్తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం, యథాపరిచ్ఛిన్నకాలద్వయతో అఞ్ఞతరస్మిం కాలే అఞ్ఞాతకఅప్పవారితం చీవరం విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో. **ఞాతకే వా పవారితే**తి ఏత్థాపి "అత్తనో"తి అజ్ఝాహారో, "సమయే"తి ఇమినా యోజేతబ్బం, అత్తనో ఞాతకపవారితే అసమయేపి చీవరం విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో. **అఞ్ఞస్సత్థాయా**తి ఏత్థ "అత్తనో"తి సేసో, అత్తనో ఞాతకే, పవారితే వా విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి యోజనా, అఞ్ఞం భిక్ఖుం నిస్సాయ అత్తనో ఞాతకే వా పవారితే వా చీవరం విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి. ఇతరం పక్ఖం దస్సేతి **"తస్స ఞాతకే వా పవారితే వా"**తి. **తస్సా**తి "అఞ్ఞస్సా"తి వుత్తస్స, "విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీ"తి ఇమినా యోజేతబ్బం. **వా**తి పురిమవికప్పాపేక్ఖం. యం సన్ధాయ చీవరం విఞ్ఞాపేతి, తస్స ఞాతకే వా పవారితే వా తంయేవ సన్ధాయ చీవరం విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి.

"అత్తనో వా ధనేనా"తి వుత్తం అనాపత్తిఅఙ్గం **ఉమ్మత్తకాదినో**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన సఙ్గయ్హతి , అత్తనో సన్తకం సుత్తకప్పాసాదికం కప్పియవత్థుం దత్వా గణ్హితుకామతాయ అకప్పియవోహారేన యాచన్తస్స చ అనాపత్తీతి అత్థో.

అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తికథావణ్ణనా.

౬౩౯. అప్పవారితమఞ్ఞాతిన్తి ఏత్థ "గహపతిం వా గహపతానిం వా"తి ఇదం సామత్థియా లబ్భతి. **తతుత్తరి**న్తి తతో సన్తరుత్తరపరమతో ఉత్తరిన్తి గహేతబ్బం, "సన్తరుత్తరపరమం తేన భిక్ఖునా తతో చీవరం సాదితబ్బ"న్తి (పారా. ౫౨౩) వుత్తత్తా అచ్ఛిన్నచీవరేన సాదితబ్బఅన్తరవాసకఉత్తరాసఙ్గమత్తేన అధికన్తి అత్థో.

"తతో చే ఉత్తరి సాదియేయ్యా"తి (పారా. ౫౨౩) వచనతో "సాదియన్తస్సా"తి వత్తబ్బం, ఏవం వత్తబ్బే "విఞ్ఞాపేన్తస్సా"తి కస్మా వుత్తన్తి? అచ్ఛిన్నచీవరానం భిక్ఖూనం ఛబ్బగ్గియేహి భిక్ఖూహి చీవరవిఞ్ఞాపనవత్థుస్మిం "కథఞ్హి నామ తుమ్హే మోఘపురిసా న మత్తం జానిత్వా బహుం చీవరం విఞ్ఞాపేస్సథా"తి (పారా. ౫౨౨) ఛబ్బగ్గియే భిక్ఖూ గరహిత్వా ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స పఞ్ఞత్తత్తా "సాదితబ్బ"న్తి ఏత్థ విఞ్ఞాపేతబ్బన్తి అత్థో హోతి, తేనేవ ఇమస్మిం **పదభాజనే** "తతో చే ఉత్తరి సాదియేయ్యాతి తతుత్తరి విఞ్ఞాపేతీ"తి (పారా. ౫౨౪) చ **ఆపత్తిభేదసన్దస్సనట్ఠానే** "అఞ్ఞాతకే అఞ్ఞాతకసఞ్ఞీ తతుత్తరి చీవరం విఞ్ఞాపేతి, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ"న్తిఆదివచనతో (పారా. ౫౨౫) చ వుత్తం. యది ఏవం సిక్ఖాపదేయేవ "సాదితబ్బం, సాదియేయ్యా"తి చ ఉభయత్థ "విఞ్ఞాపేతబ్బం, విఞ్ఞాపేయ్యా"తి చ కస్మా న వుత్తన్తి? అచ్ఛిన్నచీవరభావం ఞత్వా అవిఞ్ఞాపితేపి అభిహరిత్వా దియ్యమానమ్పి అధివాసేన్తేన ఏవమేవ సాదితబ్బన్తి న వుత్తం. ఇమస్సేవ చ

అధికవిఞ్ఞాపననిసేధనత్థం వదన్తేనాపి “తఞ్చే అఞ్ఞాతకో గహపతి వా గహపతానీ వా బహూహి చీవరేహి అభిహట్ఠుం పవారేయ్య, సన్తరుత్తరపరమం తేన భిక్ఖునా తతో చీవరం సాదితబ్బ”న్తి సాదితబ్బనియమప్పధానం వుత్తం. తస్మా అచ్ఛిన్నచీవరేన అత్తనా వా తం సన్ధాయ అఞ్ఞేన వా విఞ్ఞాపేన్తేనపి అవిఞ్ఞాపేన్తేపి దియ్యమానం సాదియన్తేనాపి సన్తరుత్తరపరమతం నాతిక్కమితబ్బన్తి ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే సన్ధాయ భాసితత్థోతి సల్లక్ఖేతబ్బన్తి ఏత్తకం ఞాపేతుం “సాదియన్తస్సా”తి అవత్వా “విఞ్ఞాపేన్తస్సా”తి వుత్తన్తి ఆచరియాభిసన్ధి వేదితబ్బా.

౬౪౦. ఇదాని విఞ్ఞాపనే చ అధివాసనే చ ఉభయత్థేవ నియమం దస్సేతుం “సచే తీణి నట్ఠాని హోన్తి, ద్వే సాదితబ్బాని. ద్వే నట్ఠాని, ఏకం సాదితబ్బం. ఏకం నట్ఠం, న కిఞ్చి సాదితబ్బ”న్తి (పారా॰ ౫౨౪) **పదభాజనే** వుత్తవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **‘‘యస్సా’’**తిఆది. “యస్స తీణిపి నట్ఠాని, ద్వే వా నట్ఠాని, ఏకం వా నట్ఠ”న్తి సమ్బన్ధిత్వా యథాక్కమం “తేన ద్వే సాదితబ్బాని, ఏకం సాదితబ్బం, న కిఞ్చిపి సాదితబ్బ”న్తి యోజనా కాతబ్బా. యస్స తీణిపి చీవరాని నట్ఠాని, బహు చ దియ్యతి, తేన ద్వేయేవ చీవరాని సాదితబ్బాని. ద్వే చీవరాని నట్ఠాని, ఏకం సాదితబ్బం. ఏకఞ్చే నట్ఠం, న సాదితబ్బం, అవసిట్ఠం పచ్ఛా ధమ్మేన సమేన లద్ధనీహారేన గహేతబ్బన్తి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “సేసం సభాగట్ఠానతో పరియేసిస్సతీ”తి. “భిక్ఖునియా పన పఞ్చసుపి నట్ఠేసు ద్వే సాదితబ్బాని, చతూసు నట్ఠేసు ఏకం సాదితబ్బం, తీసు నట్ఠేసు కిఞ్చి న సాదితబ్బ”న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౨౨-౫౨౪) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం.

౬౪౧-౨. సేసకం ఆహరన్తస్స అనాపత్తీతి ఞాతబ్బన్తి యోజనా. ఏవముపరిపి యోజేతబ్బం. చీవరం యోజేత్వా అతిరేకం వత్థం పచ్చాహరిత్వా “దస్సామీ”తి బహుమ్పి గహేత్వా గచ్ఛన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో. అతిరేకమ్పి తుమ్హేయేవ గణ్హథాతి దిన్నం గణ్హతోపి అనాపత్తి. న అచ్ఛిన్నకారణా దిన్నేతి యోజనా, అచ్ఛిన్నచీవరభావం అనుద్దిస్స బహూనం చీవరానం గహణనిమిత్తేనాపి అనాపత్తీతి అత్థో. ఏవమేవ “న నట్ఠకారణా దేన్తీ”తి ఇదమ్పి దస్సితమేవ. అచ్ఛిన్నచీవరే నిస్సాయ తతుత్తరిచీవరవిఞ్ఞాపనవత్థుమ్హి ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స పఞ్ఞత్తత్తా **అనాపత్తివారే** “అఞ్ఞస్సత్థాయా”తి న గహితం.

తతుత్తరికథావణ్ణనా.

౬౪౩. **కల్యాణకమ్యతాహేతూ**తి సున్దరస్స మహగ్ఘస్స కామతం పటిచ్చ చీవరే వికప్పనం ఆపజ్జేయ్యాతి యోజనా, “కీదిసేన తే భన్తే చీవరేన అత్థో”తి పుట్ఠే అప్పవారితో “ఆయతం వా హోతు విత్థతం వా అప్పితం వా సణ్హం వా”తి (పారా॰ ౫౨౮) **పదభాజనే** వుత్తవిసిట్ఠకప్పం అధికవిధానం కరోతీతి అత్థో. **తస్స లాభా నిస్సగ్గియం భవే**తి తథా అప్పవారితేన హుత్వా కతేన అధికవిధానేన నిప్ఫన్నచీవరస్స లాభప్పయోగేన దుక్కటనిస్సగ్గియపాచిత్తియా హోన్తి.

౬౪౪. **మహగ్ఘం ...పే॰... విఞ్ఞాపేతీ**తి వీసతిఅగ్ఘనకం చీవరం దాతుకామమ్హి ఉపాసకే, “అలం మయ్హం ఏతేన, దసగ్ఘనకం వా అప్పగ్ఘనకం వా దేహీ”తి వదతి.

౬౪౫. “ఞాతకే అఞ్ఞాతిసఞ్ఞిస్సా”తి పదచ్ఛేదో.

పఠమోపక్ఖటకథావణ్ణనా.

౬౪౬. పఠమసిక్ఖాపదే ఏకేన ఉపాసకేన పీళా లద్ధా, ఇధ ద్వీహీతి ఏత్తకం నానాకరణం. సేసం పఠమసిక్ఖాపదసదిసమేవాతి ఆహ ‘‘**దుతియో...పే.... వినిచ్ఛయో**’’తి. ఉపక్ఖటపదేన లక్ఖితం సిక్ఖాపదం **ఉపక్ఖటం,** దుతియఞ్చ తం ఉపక్ఖటఞ్చాతి దుతియోపక్ఖటం, తస్మిం **దుతియోపక్ఖటే. అస్సాతి** దుతియోపక్ఖటస్స.

దుతియోపక్ఖటకథావణ్ణనా.

౬౪౭. రఞ్ఞో వాతి రాజతో వా. రాజతో భోగ్గం భుఞ్జితబ్బం అస్స అత్థీతి ‘‘**రాజభోగ్గో**’’తి వుత్తో, రాజతో భత్తవేత్తనలాభితో యతో కుతోచి దాయకా ఆభతన్తి సమ్బన్ధో. **న చ వట్టతీతి** ఏత్థ ‘‘నిస్సగ్గియపాచిత్తియభావతో’’తి అజ్ఝాహరితబ్బం. ఇధ ఉత్తరికరణీయం ‘‘తిక్ఖత్తు’’న్తిఆదిగాథాయ (వి॰ వి॰ ౬౭౧) వక్ఖతి.

౬౪౮. చీవరచేతాపన్నవసేన అధిగతరజతాది యేన కేనచి పరియాయేనాపి న సాదితబ్బన్తి దస్సేతుమాహ ‘‘**రజతం వా**’’తిఆది. ధవలసభావతాయ రాజతీతి **రజతం,** సజ్ఝు. జాతం రూపం వణ్ణాయతనమేతస్సాతి **జాతరూపం,** సువణ్ణం. **కిఞ్చీతి** అప్పమత్తకమ్పి. అత్తనో వా అత్థాయ పరస్స వా అత్థాయ దియ్యమానం కిఞ్చి గణ్హితుం న వట్టతీతి యోజనా.

౬౪౯. అత్తనో పటిగ్గహణే ఆపత్తియా రూపియగహణసిక్ఖాపదే వక్ఖమానత్తా అఞ్ఞస్స అత్థాయ గహణే ఆపత్తిదస్సనత్థమాహ ‘‘**అఞ్ఞస్సత్థాయా**’’తిఆది. తత్థ **అఞ్ఞస్సత్థాయాతి** అఞ్ఞస్స పుగ్గలస్స, గణస్స, సఙ్ఘస్స, చేతియస్స, నవకమ్మస్స వా అత్థాయ. **నిద్దిట్ఠన్తి** ఆహరిత్వా ‘‘ఇమం గణ్హథా’’తి వుత్తం రజతం, జాతరూపం వా అఞ్ఞం వా యం కిఞ్చి నిస్సగ్గియదుక్కటవత్థుం పటిగ్గణ్హతో తస్స భిక్ఖునో దుక్కటం హోతీతి **మహాపచ్చరియం** వుత్తన్తి యోజనా.

౬౫౦-౧. వుత్తమేవత్థం సరూపతో విభావేతుమాహ ‘‘**నేత్వా**’’తిఆది. **నేత్వాతి** ఆనేత్వా. **అకప్పియం భణ్డన్తి** ‘‘రజతం జాతరూపం వా’’తి యథావుత్తమేవ అకప్పియభణ్డం. **ఇత్థన్తి** వక్ఖమానప్పకారేన. **న చ వట్టతీతి** ఏత్థ చ-కారేన వట్టతి చాతి అనుఞ్ఞాతం కతన్తి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** –

> ‘‘సచే పన ‘నయిదం భిక్ఖూనం సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతీ’తి పటిక్ఖిత్తే ‘వడ్ఢకీనం వా కమ్మకరానం వా హత్థే భవిస్సతి, కేవలం తుమ్హే సుకతదుక్కటం జానాథా’తి వత్వా తేసం హత్థే దత్వా పక్కమతి, వట్టతి. అథాపి ‘మమ మనుస్సానం హత్థే భవిస్సతి, మయ్హమేవ వా హత్థే భవిస్సతి, కేవలం తుమ్హే యం యస్స దాతబ్బం, తదత్థాయ పేసేయ్యాథా’తి వదతి, ఏవమ్పి వట్టతీ’’తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౩౮-౫౩౯).

౬౫౨. విహారస్సాతి ఏత్థ ‘‘నవకమ్మస్సా’’తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౩౮-౫౩౯) **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా వత్తబ్బం గాథాబన్ధవసేన న వుత్తం.

౬౫౪. రజతం జాతరూపం వా సఙ్ఘస్సాతి ఏత్థ ‘‘చత్తారో పచ్చయే పరిభుఞ్జథాతి దిన్న’’న్తి సేసో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** ‘‘సచే పన కోచి బహుమ్పి హిరఞ్ఞసువణ్ణం ఆనేత్వా ‘ఇదం సఙ్ఘస్స దమ్మి, చత్తారో పచ్చయే పరిభుఞ్జథా’తి వదతి, తం చే సఙ్ఘో సమ్పటిచ్ఛతి, పటిగ్గహణేపి పరిభోగేపి ఆపత్తీ’’తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౩౮-౫౩౯). ఏవం ఆభతం తస్మిం సఙ్ఘే యో కోచి భిక్ఖు ‘‘నయిదం కప్పతీ’’తి సచే పటిక్ఖిపతి, ‘‘అయం సఙ్ఘస్స లాభన్తరాయం కరోతీ’’తి వదన్తస్సేవ ఆపత్తి హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** ‘‘యో హి తం చోదేతి, స్వేవ సాపత్తికో హోతి, తేన పన ఏకేన బహూ అనాపత్తికా కతా’’తి (పారా॰ అట్ఠ॰

౨.౨౩౮-౨౩౯). ఇధ **స్వేవ సాపత్తికోతి** ఏత్థ "దుక్కటాపత్తికోతి వుత్తం హోతీ"తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం. ఇమిస్సా గాథాయ "**సఙ్ఘస్సా**"తి అలిఖిత్వా "భిక్ఖునో"తి చ లిఖన్తి, తం న సున్దరం. ఇదాని దస్సితఅట్ఠకథాపాఠే "సఙ్ఘో సమ్పటిచ్ఛతీ"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౨౩౮-౨౩౯) వుత్తత్తా "సఙ్ఘస్సా"తి పాఠో సున్దరో.

౬౨౨. తళాకస్సాతి వాపియా. సస్సుప్పత్తినిదానతో తళాకం ఖేత్తం, తతో తస్స గహణం వా పరిభోగో వా న చ వట్టతీతి యోజనా. **తళాకస్స చాతి** ఏత్థ **చ**-కారేన ఖేత్తవత్థు సఙ్గహితం. **న చ వట్టతీతి** ఏత్థ చకారేన వట్టతి చాతి దస్సితం హోతి.

౬౨౬. తం కతమన్తి ఆహ "**చత్తారో**"తిఆది. **సబ్బమ్పీతి** తళాకపోక్ఖరణిఖేత్తాది సబ్బమ్పి.

౬౨౮-౯. అపరిచ్ఛిన్నభాగస్మిన్తి "ఇమస్మిం భూమిభాగే కతస్స కమ్మేహి ఏత్తకో భాగో దేయ్యో"తి ఏవం పుబ్బే అనియమితఆయే భూమిభాగే. అకతపుబ్బం **నవసస్సం** నామ. **ఏత్తకం భాగం దేథాతి** ఏత్తకం కహాపణభాగం దేథ. **ఉట్ఠాపేతీతి** ఉప్పాదేతి.

"కసథ వపథా"తి అకప్పియం వాచం వత్వాతి యోజనా. **వపథాతి చాతి** ఏత్థ **చ**-సద్దో ఇధ అవుత్తం తంకత్తుయోగకాలే వుచ్చమానం అకప్పియవచనన్తరం సముచ్చినోతి. **ఉప్పాదితఞ్చాతి** ఏత్థ **చ**-సద్దో కహాపణం సముచ్చినోతి. **సబ్బన్తి** తథా ఉప్పాదితకహాపణఞ్చ ఏవం అకప్పియవోహారేన ఉప్పాదితఞ్చాతి సబ్బం.

౬౬౦. కసథాదికం వచనం అవత్వా "ఏత్తికాయ భూమియా ఏత్తకో నామ భాగో"తి భూమిం యో చ పతిట్ఠాపేతి, తస్సేవేతమకప్పియన్తి వక్ఖమానేన యోజేతబ్బం. **చ**-సద్దో "యో పనా"తి వక్ఖమానపుగ్గలన్తరాపేక్ఖో.

౬౬౧-౨. భూమియా సయమేవ పమాణస్స జాననత్థం తూతి యోజనా, "ఏత్తకే భూమిభాగే అమ్హేహి సస్సం కతం, ఏత్తకం నామ భాగం గణ్హథా"తి కసకేహి వుత్తే తేసం వచనం అసద్దహిత్వా సయమేవ ఖేత్తభూమియా పమాణం ఞాతుకామతాయాతి అత్థో. **తు**-సద్దో ఇమమేవ విసేసం జోతేతి. యో పన మినాతి, తస్సేవేతమకప్పియన్తి వక్ఖమానేన యోజేతబ్బం. **రజ్జుయాపి చ దణ్డేనాతి** ఏత్థ పాదేనాపి మినితుం న వట్టతీతి వదన్తి. "రక్ఖతీ"తిఆదికిరియాపదేహిపి ఏవమేవ యోజేతబ్బం.

ఖలే ఠత్వా రక్ఖతీతి ధఞ్ఞకరణే ఠత్వా అఞ్ఞే గణ్హితుం అదత్వా పాలేతి. కథం రక్ఖితుం వట్టతి, కథం రక్ఖితుం న వట్టతీతి? తం పన వీహిం "ఇదం వా ఏత్తకం వా మా గణ్హ, ఇదం గహేతుం న లబ్భతీ"తి వా "ఇతో అపనేహి, ఇధ పుఞ్జం కరోహీ"తి వా ఏవమాదినా పయోగేన చే రక్ఖతి, తం అకప్పియం. సచే "మయి ఠితే రక్ఖితం హోతీ"తి రక్ఖతి, గణ్హన్తే వా పస్సిత్వా "కిం కరోథా"తి భణతి, వట్టతి. రూపియపటిగ్గహణసిక్ఖాపదే ద్వారం పిదహిత్వా రక్ఖన్తేన వసితబ్బన్తి హి వుత్తన్తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తనయేన వేదితబ్బో. అఞ్ఞస్మిమ్పి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం "థేనేత్వా గణ్హన్తే సతి ఏతం భో పవత్తిం భిక్ఖుసఙ్ఘస్స కిం ఆరోచేస్సామీతి పటిపుచ్ఛితుం వట్టతీతి వదన్తీ"తి. **నీహరాపేతీతి** ఏత్థాపి సచే పరియాయేన వదతి, వట్టతీతి వదన్తి. **తస్సేవేతమకప్పియన్తి** ఇదం ఖేత్తమిననాదిం కరోన్తేన లద్ధబ్బతో అఞ్ఞస్స అభినవుప్పాదితస్స అభావా అఞ్ఞేసం వట్టతీతి ద్వీసు **గణ్ఠిపదేసు** వుత్తం.

౬౬౩. "ఏత్తకేహి వీహీహి ఇదం ఆహరథా"తి వుత్తా సచే ఆహరన్తీతి యోజనా. ఏత్థ "**తస్సేవేతమకప్పియ**"న్తి ఇదం ధఞ్ఞస్స విచారితత్తా వుత్తం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "తస్సేవ అకప్పియం. కస్మా? ధఞ్ఞస్స విచారితత్తా"తి (పారా. అట్ఠ.

౨.౫౩౮-౫౩౯).

౬౬౪. హిరఞ్ఞేనాతి కహాపణేన. **"తమకప్పియ"**న్తి ఇదం కహాపణానం విచారితత్తా వుత్తం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "సబ్బేసం అకప్పియం. కస్మా? కహాపణానం విచారితత్తా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౩౮-౫౩౯).

౬౬౫. పేసకారకదాసం వాతి పేసకారకసఙ్ఖాతం దాసం వా, **పేసకారో** తన్తవాయో. **ఆరామికానం నామేన దేన్తేతి** "ఆరామికం దమ్మి, వేయ్యావచ్చకరం దమ్మీ"తిఆదినా నయేన దేన్తే.

౬౬౬. ఖీరం దధి తక్కం సప్పి నవనీతన్తి **పఞ్చగోరసా.**

౬౬౭. అజికాదీసూతి ఆది-సద్దేన మహిసం సఙ్గణ్హాతి.

౬౬౯. పటిసిద్ధేపీతి పటిక్ఖిత్తేపి. **మూలం దత్వాతి** కప్పియభణ్డమూలం దత్వా. కుక్కుటాదయో పన "సుఖేన వసన్తూ"తి అరఞ్ఞేయేవ విస్సజ్జేతబ్బం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "కుక్కుటసూకరే 'సుఖం జీవన్తూ'తి అరఞ్ఞే విస్సజ్జేతుం వట్టతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౩౮-౫౩౯). సూకరమయూరాదీసుపి లద్ధేసు తేసం అనురూపేయేవ విసయే విస్సజ్జేతబ్బా.

౬౭౧. "తిక్ఖత్తు"న్తిఆదిగాథాయ కో సమ్బన్ధో? "రఞ్ఞా వా రాజభోగ్గేనా"తిఆదిగాథాయ సఙ్గహితనయేన రాజరాజామచ్చబ్రాహ్మణగహపతాదీసు యేన కేనచి అత్తనా వా చీవరచేతాపన్నేన చీవరం చేతాపేత్వా "ఇత్థన్నామం భిక్ఖుం చీవరేన అచ్ఛాదేహీ"తి వత్వా తం చీవరచేతాపన్నసఙ్ఖాతం చీవరమూలం దత్వా పహితదూతేన వా భిక్ఖుం ఉపసఙ్కమిత్వా "ఇదం ఖో భన్తే ఆయస్మన్తం ఉద్దిస్స చీవరచేతాపన్నం ఆభతం, పటిగ్గణ్హాతు ఆయస్మా చీవరచేతాపన్న"న్తి యది వుచ్చేయ్య, భిక్ఖునా "న ఖో మయం ఆవుసో చీవరచేతాపన్నం పటిగ్గణ్హామ, చీవరఞ్చ ఖో మయం పటిగ్గణ్హామ కాలేన కప్పియ"న్తి వుత్తే సచే తేన "అత్థి పనాయస్మతో కోచి వేయ్యావచ్చకరో"తి వుత్తే చీవరత్థికేన భిక్ఖునా "ఏసో ఖో ఆవుసో భిక్ఖూనం వేయ్యావచ్చకరో"తి ఆరామికే వా ఉపాసకే వా దస్సితే యది సో తస్స అత్తనా ఆహరిత్వా "ఇమస్స భిక్ఖునో చీవరేన అత్థే సతి ఇమినా చీవరం చేతాపేత్వా అచ్ఛాదేహీ"తి వత్వా తం భిక్ఖుం ఉపసఙ్కమిత్వా "యం ఖో భన్తే ఆయస్మా వేయ్యావచ్చకరం నిద్దిసి, సఞ్ఞత్తో సో మయా, ఉపసఙ్కమతు ఆయస్మా కాలేన, చీవరేన తం అచ్ఛాదేస్సతీ"తి యది వదేయ్య, తేన చీవరత్థికేన భిక్ఖునా కిం కాతబ్బన్తి భగవతా వుత్తన్తి ఆహాతి అయమిమిస్సా గాథాయ సమ్బన్ధో.

తిక్ఖత్తుం చోదనా వుత్తాతి "చీవరత్థికేన భిక్ఖవే భిక్ఖునా వేయ్యావచ్చకరో ఉపసఙ్కమిత్వా ద్వత్తిక్ఖత్తుం చోదేతబ్బో సారేతబ్బో 'అత్థో మే ఆవుసో చీవరేనా"తి తిక్ఖత్తుం చోదనా కాతబ్బాతి వుత్తా.

ఛక్ఖత్తుం ఠానమబ్రవీతి "ద్వత్తిక్ఖత్తుం చోదయమానో సారయమానో తం చీవరం అభినిప్ఫాదేయ్య, ఇచ్చేతం కుసలం, నో చే అభినిప్ఫాదేయ్య, చతుక్ఖత్తుం పఞ్చక్ఖత్తుం ఛక్ఖత్తుపరమం తుణ్హీభూతేన ఉద్దిస్స ఠాతబ్బ"న్తి (పారా॰ ౫౩౮) వుత్తత్తా తిక్ఖత్తుం ఉపసఙ్కమిత్వా "అత్థో మే ఆవుసో చీవరేనా"తి కతాయ చోదనాయ న నిప్ఫజ్జేయ్య, తేన పున గన్త్వా యం కిఞ్చి అవత్వా "న ఆసనే నిసీదితబ్బం, న ఆమిసం పటిగ్గహేతబ్బం, న ధమ్మో భాసితబ్బో"తి (పారా॰ ౫౩౯) వచనతో ఠానభఞ్జనకం నిసజ్జాదిం కిఞ్చి అకత్వా "కిం కారణం ఆగతోసీ"తి పుచ్ఛితే "జానాహి , ఆవుసో"తి ఏత్తకమత్తం వత్వా ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదేన ఛక్ఖత్తుం ఠానం సద్ధమ్మవరచక్కవత్తినా భగవతా దేసితన్తి వుత్తం హోతి.

యది చోదేతియేవాతి సచే దానం అకత్వా చోదనామత్తం కరోతి, ఛ అబ్రవీతి యోజనా, “చోదనా”తి సామత్థియతో లబ్భతి, ఛక్ఖత్తుం చోదేత్వా సకిమ్పి న దాతబ్బన్తి వుత్తం హోతి.

ఛచోదనం అకత్వా యో దానమేవ కరోతి, తేన కతి దానాని కాతబ్బానీతి ఆహ **‘‘చోదనాదిగుణా ఠితీ’’**తి, “కాతబ్బా”తి సేసో, “అబ్రవీ”తి ఇమినా యోజేతబ్బం, “చతుక్ఖత్తుం చోదేత్వా చతుక్ఖత్తుం ఠాతబ్బం, పఞ్చక్ఖత్తుం చోదేత్వా ద్విక్ఖత్తుం ఠాతబ్బం, ఛక్ఖత్తుం చోదేత్వా న ఠాతబ్బ”న్తి (పారా. ౫౩౮) వచనతో, “ఛక్ఖత్తుపరమ”న్తి (పారా. ౫౩౮) వచనతో చ ఛక్ఖత్తుం చోదనాయ దిగుణా ద్వాదసక్ఖత్తుకా ఠితి హోతీతి సిద్ధత్తా చోదనమేవ అకత్వా ఠానమత్తమేవ కరోన్తస్స ద్వాదసక్ఖత్తుం వుత్తనయేన ఠాతబ్బమేవాతి వుత్తం హోతి. తతో పరం కాతబ్బం అదస్సేత్వా ఏత్తకేనేవ నివత్తేతబ్బన్తి ఞాపేన్తో “తతో చే ఉత్తరి వాయమమానో తం చీవరం అభినిప్ఫాదేతి, పయోగే దుక్కటం, పటిలాభేన నిస్సగ్గియ”న్తి (పారా. ౫౩౮) వుత్తనయా ఆపత్తి హోతీతి దస్సేతి.

౬౨౨. **‘‘అచోదేత్వా లద్ధే’’**తి ఇదం ఉపలక్ఖణం “అట్ఠత్వా లద్ధే”తి చ గయ్హమానత్తా.

రాజసిక్ఖాపదకథావణ్ణనా.

చీవరవగ్గో పఠమో.

౬౨౩. **‘‘ఏకేనాపీ’’**తి ఇమినా కిం పన ద్వీహి, బహూహి వాతి వుత్తం హోతి. **మిస్సేత్వా**తి అన్తమసో వాతేన ఆహటేనాపి కోసియంసునా మిస్సేత్వా. **సన్థత**న్తి “సన్థతం నామ సన్థరిత్వా కతం హోతి అవాయిమ”న్తి (పారా. ౫౪౪) **పదభాజనే** చ “సమే భూమిభాగే కోసియంసూని ఉపరూపరి సన్థరిత్వా కఞ్జికాదీహి సిఞ్చిత్వా కతం హోతీ”తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౫౪౨) **అట్ఠకథాయ** చ వుత్తసరూపం కఞ్జికం సిఞ్చిత్వా కోసియంసూని అత్థరిత్వా యావ బహలమిచ్ఛతి, తావ వడ్ఢేత్వా నిసీదననిపజ్జనాదిఅత్థం కాతబ్బం సన్థతన్తి అత్థో. **కోసియంసునా**తి కోసియకిమికోసియస్స ఇదన్తి **కోసియం,** సుత్తం, తస్స సుత్తస్స అంసు, తేన కోసియంసునాతి అత్థో . **కారాపేన్తస్సా**తి ఉపలక్ఖణత్తా “కరోన్తస్సా”తిపి గహేతబ్బం. వుత్తఞ్హేతం “కారాపేయ్యాతి ఏకేనాపి కోసియంసునా మిస్సేత్వా కరోతి వా కారాపేతి వా”తి (పారా. ౫౪౪). తేనేవాహ “పరత్థాయ కరోన్తస్స కారాపేన్తస్సా”తి.

౬౨౫. **భూమత్థరణ**న్తి పరికమ్మకతాయ భూమియా ఛవిరక్ఖనత్థాయ అత్థరితబ్బం అత్థరణం. **భిసి** నామ మఞ్చభిసి, పీఠభిసీతి ద్వయం. **బిబ్బోహనం** ఉపధానం.

కోసియకథావణ్ణనా.

౬౨౬. **కాళకేళకలోమాన**న్తి “కాళకం నామ ద్వే కాళకాని జాతియా కాళకం వా రజనకాళకం వా”తి (పారా. ౫౪౯) వచనతో ఏవం కాళకానం ఏళకలోమానం. **సుద్ధాన**న్తి ఇతరవణ్ణేహి ఏళకలోమేహి అమిస్సానం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “సుద్ధకాళకానన్తి సుద్ధానం కాళకానం, అఞ్ఞేహి అమిస్సితకాళకానన్తి అత్థో”తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౫౪౭). **కరేయ్యా**తి కరోన్తస్స చ

కారాపేన్తస్స చాతి వుత్తం హోతి. యథాహ "కారాపేయ్యాతి కరోతి వా కారాపేతి వా"తి. **ఆపత్తి హోతీతి** "పయోగే దుక్కటం, పటిలాభేన నిస్సగ్గియ"న్తి **పాళియం** వుత్తం పుబ్బపయోగదుక్కటఞ్చ నిస్సగ్గియపాచిత్తియఞ్చ ఆహ.

సుద్ధకాళకకథావణ్ణనా.

౬౭౭. ఓదాతం తులం వా బహుం వా సబ్బమేవ వా గహేత్వానాతి యోజనా. **కపిలమ్పి వాతి** ఏత్థాపి ఏవమేవ యోజేతబ్బం. ఏత్థ **సబ్బమేవ వాతి** సన్థతస్స గహేతబ్బం సబ్బమేవ వా లోమం. **కరోన్తస్సాతి** ఏత్థ "సన్థత"న్తి అధికారతో లబ్భతి. "నవ"న్తి ఇదం "కరోన్తస్సా"తి పదసామత్థియేన లబ్భతి, నవం సన్థతం కరోన్తస్సాతి అత్థో, "అనాపత్తీ"తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **కపిలమ్పి వాతి వా**కారేన పకారన్తరేనాపి కరోన్తస్స అనాపత్తిం సఙ్గణ్హాతి. సేయ్యథిదం? "నవం పన భిక్ఖునా సన్థతం కారయమానేన ద్వే భాగా సుద్ధకాళకానం ఏళకలోమానం ఆదాతబ్బా తతియం ఓదాతానం చతుత్థం గోచరియాన"న్తి (పారా॰ ౫౫౩) **మాతికాయ** అనుఞ్ఞాతప్పకారో వేదితబ్బో.

ఏత్థ **''ఓదాతం కపిలమ్పి వా''**తి ఏతస్స "బహుం వా"తి విసేసనేన కాళకానం ఏళకలోమానం యథావుత్తభాగద్వయతో అధికం ఏళకలోమమ్పి న గహేతబ్బన్తి దీపేతి కేవలానం కాళకానం ఏళకలోమానం అగ్గహేతబ్బతాయ పఠమసిక్ఖాపదేనేవ వుత్తత్తా. **''సబ్బమేవ వా''**తి ఇమినాపి పురిమసిక్ఖాపదే వియ ఇమే ఓదాతాదయో సబ్బే కేవలా న గహేతబ్బా న హోన్తీతి దస్సితం హోతి. **''అనాపత్తీ''**తి ఇమినా ఏవం అకత్వా అఞ్ఞేన పకారేన కరోన్తస్స ఆపత్తి హోతీతి బ్యతిరేకతో దీపితం హోతి.

సేయ్యథిదం? వుత్తఞ్హేతం భగవతా "అనాదా చే భిక్ఖు ద్వే భాగే సుద్ధకాళకానం ఏళకలోమానం తతియం ఓదాతానం చతుత్థం గోచరియానం నవం సన్థతం కారాపేయ్య, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ"న్తి. యత్తకప్పమాణేహి ఏళకలోమేహి నవం సన్థతం కాతుకామో హోతి, తే లోమే చతుభాగం తులయిత్వా ద్వే తులే వా ఊనే వా కాళకలోమే గహేత్వా ఏకం తులం ఓదాతేహి వా ఏకం తులం గోచరియేహి వా కాళకేహి వా ఊనే కత్వా ద్వీహిపి అధికే వా కత్వా కాళకలోమే వజ్జేత్వా ద్వీసు ఏకం వా ద్వే ఏవ వా గహేత్వా కాతుఞ్చ కారాపేతుఞ్చ వట్టతీతి వుత్తం హోతి . ఏవం అనాపత్తిదస్సనేన సబ్బోపి సిక్ఖాపదత్థో సఙ్గహితోతి దట్ఠబ్బో.

౬౭౮. **''అనుక్కమేనా''**తి ఇమినా ఇమమేవ అగ్గహేత్వా పురిమానన్తరం వుత్తసిక్ఖాపదద్వయఞ్చ గహేతబ్బన్తి దీపేతి. నిస్సజ్జిత్వా లద్ధానిపీతి యోజనా. "అపీ"తి ఇమినా "అఞ్ఞేన కతం పటిలభిత్వా పరిభుఞ్జతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పారా॰ ౫౫౫) వుత్తదుక్కటఞ్చ "నిస్సగ్గియం చీవరం అనిస్సజ్జిత్వా పరిభుఞ్జతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పారా॰ ౪౬౮) పఠమనిస్సగ్గియసిక్ఖాపదే వుత్తనయేన ఇహాపి "నిస్సగ్గియం సన్థతం అనిస్సజ్జిత్వా పరిభుఞ్జతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి వుత్తమ్పి ధమ్మసఙ్గహకారకేహి పేయ్యాలవసేన సంఖిత్తం తం దుక్కటఞ్చాతి ఇదం ద్వయం సఙ్గహితన్తి దట్ఠబ్బం.

౬౭౯. తతియం తు క్రియాక్రియన్తి ఇదం తతియసిక్ఖాపదం పన "ద్వే భాగా సుద్ధకాళకాన"న్తిఆదినా (పారా॰ ౫౫౪) వుత్తనయేన అగ్గహేత్వా కాళకానం అతిరేకగ్గహణవసేన అననుఞ్ఞాతప్పకారేన కరణతో కిరియాకిరియం నామ. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "ఆదాయ చ అనాదాయ చ కరణతో కిరియాకిరియ"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౫౨).

ద్వేభాగకథావణ్ణనా.

౬౮౦. ఛన్నం వస్సానం ఓరేనాతి పుబ్బే సన్థతస్స కతదివసతో పట్ఠాయ ఉపరి ఛన్నం వస్సానం అబ్భన్తరేతి అత్థో. **హోతి నిస్సగ్గియాపత్తీతి** ఛబ్బస్సన్తరే కతసన్థతం నిస్సగ్గియం హోతి, కారకస్స చ పాచిత్తియం హోతీతి అత్థో. **భిక్ఖుసమ్ముతిం ఠపేత్వాతి** సన్థతం గహేత్వా అద్ధానమగ్గం పటిపజ్జితుం అసమత్థస్స గిలానస్స "అహం భన్తే గిలానో న సక్కోమి సన్థతం ఆదాయ పక్కమితుం, సోహం భన్తే సఙ్ఘం సన్థతసమ్ముతిం యాచామీ"తి (పారా॰ ౫౫౮) సఙ్ఘమజ్ఝే నిసజ్జ అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా తిక్ఖత్తుం యాచితే ఞత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ గతట్ఠానే ఛబ్బస్సానం అన్తోపి సన్థతం కాతుం సఙ్ఘేన దిన్నసమ్ముతిం వినాతి అత్థో.

౬౮౨. ఛబ్బస్సాని కరోన్తస్సాతి ఏత్థ "యదా పరిపుణ్ణాని, తదా"తి సేసో, ఛబ్బస్సేసు పరిపుణ్ణేసు సన్థతం కరోన్తస్సాతి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "యదా ఛబ్బస్సాని పరిపుణ్ణాని హోన్తి, తదా సన్థతం కరోతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౫౭). **తదుద్ధమ్పీతి** ఛబ్బస్సతో ఉపరిపి. **వితానేతి** వితాననిమిత్తం కరోన్తస్స. **సాణిపాకారేతి** పాకారసదిసతిరోకరణీయనిమిత్తం కరోన్తస్స. **నిస్సజ్జిత్వా కతేపి చాతి** పురాణసన్థతే అఞ్ఞస్స దత్వా అఞ్ఞస్మిం సన్థతే ఓరతో ఛన్నం వస్సానం కతేపి చ అనాపత్తీతి యోజనా. అయమనాపత్తివారో నేవ పాళియం, న అట్ఠకథాసు దిస్సతి, తస్మా సో ఆచరియపరమ్పరాభతో ఆచరియేన దస్సితోతి విఞ్ఞాయతి. సాధారణవినిచ్ఛయం పన "అనన్తరస్సిమస్సాపి, విసేసో నుపలబ్భతీ"తి వక్ఖతి.

ఛబ్బస్సకథావణ్ణనా.

౬౮౩. అనాదాయాతి నవం నిసీదనసన్థతం కరోన్తేన భిక్ఖునా తస్స వివణ్ణకరణత్థాయ **పాళియం** "పురాణసన్థతస్స సామన్తా సుగతవిదత్థి ఆదాతబ్బా దుబ్బణ్ణకరణాయా"తి (పారా॰ ౫౬౭) యా ఆదాతుం వుత్తా, తం పురాణసన్థతస్స ఛిన్నముఖావత్తతో సుగతవిదత్థిం అదత్వా. ఏవమేతం వుత్తన్తి కథం విఞ్ఞాయతీతి? "అనాదానవసేనస్స, సుగతస్స విదత్థియా"తి వక్ఖమానేన విఞ్ఞాయతి. **సన్థతేతి** ఏత్థ "పురాణే"ఇతి చ **కారేతుం కతఞ్చాతి** ఏత్థ "నవం నిసీదనం సన్థత"న్తి చ సేసో , పురాణే సన్థతే అసన్తే సామన్తా సుగతవిదత్థిం అనాదాయ నవం నిసీదనసన్థతం కరోన్తస్స అనాపత్తి. అఞ్ఞస్సత్థాయ నవం నిసీదనసన్థతం కారేతుం, నవం నిసీదనసన్థతం అఞ్ఞేన కతం పటిలభిత్వా పరిభుఞ్జితుఞ్చ అనాపత్తీతి యోజనా.

"అఞ్ఞస్సత్థాయ కారేతు"న్తి ఇదమేత్థ పాచిత్తియేనేవ అనాపత్తిదస్సనన్తి గహేతబ్బం. తస్మా "అఞ్ఞస్సత్థాయ కరోతి వా కారాపేతి వా, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పారా॰ ౫౬౮) వుత్తత్తా చ **అట్ఠకథాయ,** తబ్బణ్ణనాసు చ అదిస్సమానత్తా వా తం న వత్తబ్బం. "అనాపత్తి ఛబ్బస్సాని కరోతి…పే॰… అఞ్ఞస్సత్థాయ కరోతి వా కారాపేతి వా"తి (పారా॰ ౫౬౯) అనన్తరసిక్ఖాపదే వుత్తమోలోకేత్వా వా దుక్కటస్స చ విహితత్తా పాచిత్తియేన అనాపత్తిభావం సన్ధాయ లిఖితన్తి విఞ్ఞాయతి. **కతఞ్చ పరిభుఞ్జితు**న్తి ఏత్థ "అఞ్ఞేనా"తి వత్తబ్బం, ఇమినా "అఞ్ఞేన కతం పటిలభిత్వా పరిభుఞ్జతి, అనాపత్తీ"తి పాఠోవ దస్సితో.

౬౮౪. సుగతస్స విదత్థియా అనాదానవసేన చ **అస్స** సన్థతస్స కరణేన చ సత్థారా **ఏతం** సిక్ఖాపదం కిరియాకిరియం వుత్తన్తి యోజనా.

౬౮౫. నను చ ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స **అట్ఠకథాయ** "సముట్ఠానాదీని కిరియాకిరియత్తా ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స ద్వేభాగసిక్ఖాపదసదిసానీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౬౭) వుత్తాని, ఇహ "సఞ్చరిత్తసమా"తి కస్మా వుత్తానీతి? వుచ్చతే – ద్వేభాగసిక్ఖాపదే "సముట్ఠానాదీనిపి కోసియసిక్ఖాపదసదిసానేవా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౫౨) **అట్ఠకథాయ** వుత్తాని,

కోసియసిక్ఖాపదే సముట్ఠానాదీనం సఙ్చరిత్తేన సమభావస్స వుత్తత్తా, మూలమేవ సరిత్వా కిరియాకిరియసఞ్ఞాతవిసేసస్స విసుం దస్సితత్తా అవసిట్ఠవినిచ్ఛయమత్తం సన్ధాయ ఏవం వుత్తన్తి గహేతబ్బం. ఇమం విసేసం ముఞ్చిత్వా అవసిట్ఠవినిచ్ఛయేన ద్వీసు సిక్ఖాపదేసు సాధారణవినిచ్ఛయస్స అవిసేసతం దస్సేతుమాహ **''అనన్తరస్సా''**తిఆది.

నిసీదనసన్థతకథావణ్ణనా.

౬౮౬-౭. గచ్ఛన్తేతి తియోజనపూరణట్ఠానం అతిక్కమ్మ గచ్ఛన్తే. **యానే**తి సకటాదికే. **లోమానీ**తి ఏళకలోమాని. **సామికస్సా**తి యానాదిసామినో. **అజానతో**తి అనాదరే సామివచనం. అద్ధానమగ్గపటిపన్నో యో పన భిక్ఖు ఏళకలోమం లభిత్వా ''తియోజనపరమం సహత్థా హారేతబ్బానీ''తి (పారా. ౫౭౨) అనుఞ్ఞాతత్తా తియోజనబ్భన్తరే సహత్థేనాపి హరిత్వా తియోజనాతిక్కమే పరేసం యానాదీసు సామికేసు అజానన్తేసు ''ఏతే హరిస్సన్తీ''తి చిన్తేత్వా యది ఠపేయ్యాతి అత్థో. **తేసూ**తి యేసు ఏళకలోమాని ఠపితాని, తేసు యానాదీసు **తియోజనమతీతేసు** భిక్ఖుస్స పయోగం వినాపి తియోజనం అతిక్కన్తేసు తస్స **భిక్ఖునో ఆపత్తి** హోతీతి యోజనా, తస్స భిక్ఖునో ''పఠమం పాదం తియోజనం అతిక్కామేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. దుతియం పాదం అతిక్కామేతి, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ''న్తి (పారా. ౫౭౨) వుత్తత్తా దుక్కటపాచిత్తియా హోన్తీతి అత్థో.

అయం నయోతి భిక్ఖునో పయోగం వినా యత్థ ఏళకలోమాని ఠపితాని, **తేసు** యానాదీసు తియోజనం అతిక్కమన్తేసు ఆపత్తి హోతీతి అయమత్థో దట్ఠబ్బోతి అత్థో.

౬౮౮. అగచ్ఛన్తేతి తియోజనబ్భన్తరే ఠితే. **''అభిరూహిత్వా''**తి ఇదం అనాపత్తికారణేసు ఏకం దస్సేతుమాహ. ''భూమియఞ్హి ఠత్వా దేన్తో, అప్పాయన్తో వా పురతో గచ్ఛతి, ఏసేవనయో''తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. అనాపత్తివారే ''అఞ్ఞం హరాపేతీ''తి వచనతో అత్తనా పేసితే అఞ్ఞస్మిం హరన్తే వట్టతీతి దస్సేతుమాహ **''సచే సారేతి వట్టతీ''**తి. తేనేవాహ ''తం పనఞ్ఞం హరాపేతి, వచనేన విరుజ్ఝతీ''తి.

౬౯౦. కణ్ణచ్ఛిద్దేసూతి అత్తనో కణ్ణబిలేసు.

౬౯౧. అనాపత్తివారే ''కతభణ్డ''న్తి వుత్తత్తా తత్థ అన్తమసో సుత్తకేన బద్ధమత్తమ్పి కతభణ్డమేవాతి ఆహ **''సుత్తకేన చ బన్ధిత్వా''**తి. **వేణిం కత్వా**తి కుద్రూససీసపలాలవేణిసదిసం వేణిం కత్వా. **ఆపత్తి పరిదీపితా**తి ''వేణిం కత్వా హరతి, ఇదం నిధానముఖం నామ, ఆపత్తియేవా''తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౫౭౫) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం.

౬౯౨. సుఙ్కఘాతన్తి ఏత్థ ''తం ఠాన''న్తి సేసో, యది తం ఠానం సుఙ్కఘాతన్తి యోజనా, తియోజనోసానట్ఠానం యది సుఙ్కఘాతట్ఠానం భవేయ్యాతి అత్థో. **అనుప్పత్వా**తి తం ఠానం పత్వా. చోరాదీహి ఉపద్దుతో వా గచ్ఛతి, యో అఞ్ఞవిహితో వా గచ్ఛతీతి యోజనా. **ఆపత్తీ**తి ఏత్థ ఆపత్తి తస్స గచ్ఛతోతి లబ్భతి. ఏత్థ **''ఆపత్తీ''**తి ఇమినా సిక్ఖాపదేన ఆపత్తిమాహ. ఇమిస్సా అచిత్తకతాయ తేసం ద్విన్నమ్పి హోతి. అదిన్నాదానపారాజికం పన సచిత్తకతాయ ఏతేసం న హోతి. తేనాహ **అట్ఠకథాయం** ''యా హి తత్థ ఆపత్తి, సా ఇధ అనాపత్తి. యా ఇధ ఆపత్తి, సా తత్థ అనాపత్తీ''తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౫౭౨). థేయ్యచిత్తేన హరతో భణ్డగ్ఘవసేన పారాజికథుల్లచ్చయదుక్కటేసు ఏకం హోతి. తేనాహ **అట్ఠకథాయం** ''అదిన్నాదానే పన సుఙ్కఘాతే ఆపత్తి హోతీ''తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౫౭౨).

౬౯౩. తియోజనన్తి ఏత్థ హరణకిరియాయ అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. ‘‘**హరన్తస్సా**’’తి ఇమస్స కమ్మదీపకం “లోమానీ”తి ఇదం పకరణతో లబ్భతి. “అనాపత్తి పకాసితా”తి ఇదం సబ్బత్థ వక్ఖమానేన సమ్బన్ధనీయం. తానియేవ పచ్చాహరన్తస్సాతి యోజనా. **తియోజనన్తి** ఏత్థ తంయేవ తియోజనన్తి లబ్భతి. అత్తనా గతం తియోజనం పున తానేవ లోమాని గహేత్వా పచ్చాగచ్ఛన్తస్సాతి అత్థో.

౬౯౪. నివాసత్థాయ వా గన్త్వాతి తియోజనబ్భన్తరే వా సీమాయ వా ఆవాసే వసితుకామతాయ గన్త్వా. **తతో పరం హరన్తస్సాతి** తస్మిం ఆవాసే ఉద్దేసాదిం అలభిత్వా తతో పరం అఞ్ఞస్మిం ఆవాసే వసితుకామతాయ పునపి తియోజనం హరన్తస్సాతి అత్థో. ఇమినావ నయేన తతోపి అఞ్ఞం ఠానం, తతోపి అఞ్ఞన్తి సుద్ధచిత్తేన గతగతట్ఠానతో పునపి పరమ్పరం ఠానం గమనవసేన యోజనసతమ్పి హరతో దోసో నత్థీతి ఇదమ్పి వుత్తం హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “ఏవం యోజనసతమ్పి హరన్తస్స అనాపత్తీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౭౨). **అచ్ఛిన్నం వాపి లభిత్వా హరతోపీతి** “చోరావహటపరిచ్చత్తం లభిత్వా హరన్తస్స. ఇధ సబ్బత్థేవ “నివాసత్థాయ వా గన్త్వా”తిఆదికే అనాపత్తివారే పఠమలద్ధట్ఠానతో పభుతి అతిరేకతియోజనమ్పి హరన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో విఞ్ఞాయతి. **నిస్సట్ఠం లభిత్వాతి** నిస్సజ్జిత్వా వినయకమ్మం కత్వా దిన్నం లభిత్వా.

౬౯౫. అఞ్ఞేనాతి తాని హారినా అఞ్ఞేన. **కతభణ్డకన్తి** “కమ్బలకోజవసన్థతాదిం యం కిఞ్చి అన్తమసో సుత్తకేన బద్ధమత్తమ్పీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౭౨) **అట్ఠకథాయం** వుత్తఏళకలోమేహి కతభణ్డకం.

౬౯౬. ఇదం సముట్ఠానన్తి ఇదం ఏళకలోమసముట్ఠానం. పణ్ణత్తిం అజాననతాయ వా ఞత్వాపి చీవరాదిపరిక్ఖారేసు లోమస్స అల్లీనభావం అజానిత్వాపి వా తియోజనం అతిక్కామేన్తస్స అరహతోపి ఇమాయ ఆపత్తియా సమ్భవతో ‘‘**అచిత్త**’’న్తి ఆహ.

ఏళకలోమకథావణ్ణనా.

౬౯౭. ఏళకలోమధోవాపనకథా ఉత్తానాయేవ.

ఏళకలోమధోవాపనకథావణ్ణనా.

౬౯౮. గణ్హేయ్య వాతి ఏత్థ “యో”తి సేసో. ‘‘**గణ్హేయ్య వా గణ్హాపేయ్య వా**’’తి ఇమినా “తత్థత్తనో పనత్థాయా”తి వక్ఖమానత్తా చ “నిస్సజ్జిత్వా”తిఆదివచనతో చ అత్తనో అత్థాయ ఉగ్గణ్హేయ్య వా ఉగ్గణ్హాపేయ్య వాతి వుత్తం హోతి. **వాకారేన** “ఉపనిక్ఖిత్తం వా సాదియేయ్యా”తి ఇదం సఙ్గణ్హాతి, “ఇదం అయ్యస్స హోతూ”తి ఉపనిక్ఖిత్తం చే సాదియతీతి అత్థో.

రజతన్తి అఞ్ఞత్థ సజ్ఝు వుచ్చతి, ఇధ పన వోహారూపగకహాపణాది వుచ్చతి. వుత్తఞ్హేతం **పాళియం** “రజతం నామ కహాపణో లోహమాసకో దారుమాసకో జతుమాసకో, యే వోహారం గచ్ఛన్తీ”తి (పారా॰ ౫౮౪). ఇధ కహాపణాదీనం సరూపం **అట్ఠకథాయం** –

“తత్థ కహాపణోతి సోవణ్ణమయో వా రూపియమయో వా పాకతికో వా. లోహమాసకోతి తమ్బలోహాదీహి కతమాసకో. దారుమాసకోతి సారదారునా వా వేళుపేసికాయ వా అన్తమసో తాలపణ్ణేపి రూపం ఛిన్దిత్వా కతమాసకో. జతుమాసకోతి లాఖాయ వా నియ్యాసేన వా రూపం సముట్ఠాపేత్వా కతమాసకో. ‘యే వోహారం గచ్ఛన్తీ’తి ఇమినా పన పదేన యో యో యత్థ యత్థ జనపదే యదా యదా వోహారం గచ్ఛతి, అన్తమసో అట్ఠిమయోపి చమ్మమయోపి రుక్ఖఫలబీజమయోపి సముట్ఠాపితరూపోపి అసముట్ఠాపితరూపోపి సబ్బో సఙ్గహితో”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౮౩-౫౮౪) –

వుత్తనయేన వేదితబ్బం.

ఏత్థ చ **పాకతికో** నామ ఏతరహి పకతికహాపణో. **రుక్ఖఫలబీజమయోతి** తిన్తిణికాదిరుక్ఖానం ఫలబీజేన కతో.

జాతరూపకం సువణ్ణం. యథాహ **పాళియం** “జాతరూపం నామ సత్థువణ్ణో వుచ్చతీ”తి (పారా॰ ౫౮౪). **నిస్సజ్జిత్వాతి** ఏత్థ “తేనా”తి లబ్భతి, “భిక్ఖునా”తి ఇమినా యుజ్జతి, ఏవం సాదితభిక్ఖునాతి అత్థో. **నిస్సజ్జిత్వాతి** అత్తనా ఉగ్గహితం వా పరేన ఉగ్గహాపితం వా ఉపనిక్ఖిపితస్స సాదియనవసేన సాదితం వా రజతం వా జాతరూపం వా “తేన భిక్ఖునా సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా వుడ్ఢానం భిక్ఖూనం పాదే వన్దిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా”తి (పారా॰ ౫౮౪) వచనతో సఙ్ఘమజ్ఝే ఉపసఙ్కమిత్వా వుడ్ఢానం భిక్ఖూనం పాదే వన్దిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ “అహం భన్తే రూపియం పటిగ్గహేసిం, ఇదం మే నిస్సగ్గియం, ఇమాహం నిస్సజ్జామీ”తి నిస్సజ్జిత్వాతి వుత్తం హోతి.

ఆపత్తి దేసేతబ్బావాతి అత్తనా ఏవ ఆపన్నం నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం తస్మిం సఙ్ఘమజ్ఝే ఏవమేవ నిసీదిత్వా దేసేతబ్బా. ఏవం దేసితా ఆపత్తి సఙ్ఘానుమతేన బ్యత్తేన పటిబలేన భిక్ఖునా పటిగ్గహేతబ్బా. వుత్తఞ్హేతం “బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన ఆపత్తి పటిగ్గహేతబ్బా”తి (పారా॰ ౫౮౪).

౬౯౯. **రజత**న్తి రూపియం. **జాతరూప**న్తి సువణ్ణం. ఇమినా పదద్వయేన కతాకతం సబ్బం సఙ్గణ్హాతి. **ఉభిన్నం మాసకోతి** జాతరూపమాసకో, రజతమాసకోపి చాతి వుత్తం హోతి. ఇధ **రజతమాసకోతి** “రజత”న్తి **పదభాజనే** (పారా॰ ౫౮౪) వుత్తకహాపణాది పఞ్చప్పకారో మాసకో గహితో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “వుత్తప్పకారో సబ్బోపి రజతమాసకో”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౮౩-౫౮౪). ఇధ “జాతరూపమాసకో”తి విసుం గహితత్తా కహాపణపదేన సువణ్ణకహాపణం వజ్జేత్వా ఇతరద్వయమేవ వత్తబ్బం. **‘‘నిస్సగ్గియావహా’’**న్తి ఇదం అత్తనో అత్థాయ ఉగ్గణ్హనఉగ్గణ్హాపనసాదియనాని కరోన్తం సన్ధాయాహ. “తత్థా”తిఆదినా వక్ఖమాననయేన దుక్కటావహాఞ్చ హోతేవ.

౭౦౦-౧. **ముత్తాదీనం** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదవిభఙ్గే అవుత్తత్తేపి **పాచిత్తియకణ్డే నవమవగ్గే** దుతియస్స రతనసిక్ఖాపదస్స **పదభాజనే** “రతనం నామ ముత్తా మణి వేళురియో సఙ్ఖో సిలా పవాలం రజతం జాతరూపం లోహితఙ్కో మసారగల్ల”న్తి (పాచి॰ ౫౦౬) వుత్తానం దసన్నం రతనానం ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే నిస్సగ్గియవత్థుం కత్వా వుత్తం రజతం, జాతరూపఞ్చ వజ్జేత్వా అవసిట్ఠానం అట్ఠన్నం రతనానం దుక్కటవత్థుభావో ఇమస్స అట్ఠకథాయం వవత్థాపితోతి దస్సనత్థమాహ

''**ముత్తా**...**పే**.... **మసారగల్ల**''న్తి. ఏత్థ వేళురియో గాథాబన్ధవసేన న వుత్తో , సో ఏకయోగనిద్దిట్ఠానం సత్తన్నం రతనానం గహణేనేవ గయ్హతి. **ముత్తా**దయో యథాదస్సితసరూపాయేవ. బ్రహ్మజాలాదిసుత్తన్తవసేనాపి "అకప్పియా"తి సిద్ధానం సత్తధఞ్ఞాదీనం పటిగ్గహణే ఆపత్తిం దస్సేతుమాహ ''**ధఞ్ఞానీ**''తిఆది.

౨౦౨. రతనసిక్ఖాపదేయేవ "రతనసమ్మత"న్తి ఆగతం కప్పియవత్థుం పటిగ్గణ్హతో అనాపత్తిభావం దస్సేతుమాహ ''**ముగ్గమాసాదిక**''న్తిఆది.

౨౦౩-౪. ఏవం తిప్పకారేన ఠితం వత్థుం గణ్హతో అధిప్పాయనానత్తేన సమ్భవన్తం ఆపత్తిప్పభేదం దస్సేతుమాహ ''**తత్థా**''తిఆది. **తత్థా**తి తేసు తీసు నిస్సగ్గియాదివత్థూసు. **సబ్బాదీన**న్తి సజ్ఝగణపుగ్గలచేతియాదీనం. **త**న్తి నిస్సగ్గియవత్థుం. **సబ్బత్థాయా**తి సబ్బేసం అత్థాయాతి విగ్గహో. అత్తనో అత్థాయ చ సజ్ఝాదీనమత్థాయ చ దుక్కటవత్థుం గణ్హన్తస్సాపి దుక్కటమేవ హోతీతి అత్థో. అవుత్తసముచ్చయేనేత్థ **చ**-సద్దేన "సబ్బమ్పి నిక్ఖిపనత్థాయ భణ్డాగారికసీసేన సమ్పటిచ్ఛతో ఉపరి రతనసిక్ఖాపదే ఆగతవసేన పాచిత్తియ"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౮౩-౫౮౪) **అట్ఠకథాయ** వుత్తవినిచ్ఛయవిసేసస్స సఙ్గహో కతో.

౨౦౫. కహాపణాదీనన్తి ఆది-సద్దేన సువణ్ణాదీనం సఙ్గహో. ''**సహస్స**''న్తి ఇదం ఉపలక్ఖణం, సహస్సమ్పీతి వుత్తం హోతి.

౨౦౬. థవికాదీసూతి ఆది-సద్దేన సిథిలపూరితాని భాజనాని గహితాని. ''**సిథిలబద్ధేసూ**''తి విసేసనేన బ్యతిరేకవసేన "ఘనబద్ధే, పన ఘనపూరితే వా ఏకావ ఆపత్తీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౮౩-౫౮౪) **అట్ఠకథా**సేసం దీపేతి.

౨౦౭. ఉపనిక్ఖిత్తసాదియనకమ్మం దస్సేతుమాహ ''**ఇద**''న్తిఆది. **గణ్హితుకామోపీ**తి ఏత్థ "హోతూ"తి సేసో. **నిసేధేతబ్బమేవా**తి కాయేన వా వాచాయ వా "ఇదం న కప్పతీ"తి పటిక్ఖిపితబ్బమేవ, ఏవం సతి అనాపత్తియేవాతి అత్థో. అయమత్థో **అట్ఠకథాయం** "కాయవాచాహి వా అప్పటిక్ఖిపిత్వాపి సుద్ధచిత్తో హుత్వా 'నయిదం అమ్హాకం కప్పతీ'తి న సాదియతి, అనాపత్తియేవా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౮౩-౫౮౪) ఆగతోయేవ.

౨౦౮. తం వత్థున్తి తథా పటిక్ఖిత్తం వత్థుం. **ఠపేత్వా యది గచ్ఛతీ**తి "తుమ్హే గణ్హథ వా, మా వా, దిన్నం దిన్నమేవా"తి సచే సో ఠపేత్వావ గచ్ఛతి. యథా తం న వినస్సతి, తథా తం గోపయితబ్బన్తి యోజనా. "అఞ్ఞో తత్థ ఆగన్త్వా పుచ్ఛతీ"తిఆదినా **అట్ఠకథాయ** వుత్తనయేన తత్థాగతేన కప్పియకారకేన "కిమిద"న్తి పుచ్ఛితే సరూపం అవి కత్వా "గోపయిస్సామహం భన్తే, గుత్తట్ఠానం దస్సేథా"తి వుత్తే "ఇమం గహేత్వా ఏహీ"తి అవత్వా సత్తభూమికమ్పి పాసాదం అభిరుహిత్వా "ఇధ ఠపేహీ"తి అవత్వా "ఇదం గుత్తట్ఠాన"న్తి సురక్ఖితట్ఠానం దస్సేత్వా తత్థ ఠపితే అగ్గళం దత్వా రక్ఖితబ్బన్తి వుత్తం హోతి.

౨౦౯. గుత్తట్ఠానం గహేత్వా గచ్ఛన్తస్స కప్పియకారకస్స అవత్తబ్బవోహారం దస్సేతుమాహ ''**ఆహరేదమిద**''న్తిఆది. **అకప్పియ**న్తి ఏత్థ "వచన"న్తి లబ్భతి. ఏవం అకప్పియవచనం అవత్వా సురక్ఖితట్ఠానే ఆహరిత్వా ఠపితే కిం కాతబ్బన్తి? విక్కాయికే పత్తచీవరాదికప్పియభణ్డే ఆహటే "అమ్హాకం ఇమినా అత్థో, ఇమస్స ఏవరూపం మూలమ్పి అత్థి, కప్పియకారకో ఏవ నత్థీ"తి వత్వా తేన "అహం కప్పియకారకో, మయ్హం దస్సేథా"తి వుత్తే సచే రుచ్చతి, ద్వారం వివరిత్వా "ఇదం గణ్హా"తి

అవత్వా “ఏత్థ ఠపేథ”న్తి దస్సేత్వా తస్మిం తస్స అగ్ఘప్పమాణం గహేత్వా దేన్తే అధివాసేతబ్బం. అతిరేకం గణ్హన్తే “మయం తుమ్హాకం భణ్డం న గణ్హామ, గచ్ఛథా”తి నీహరిత్వా అగ్గళం దత్వా కప్పియకారకే లద్ధే “అమ్హాకం ఏవరూపేన అత్థో, ఇదం నామ మూలం అత్థీ”తి వత్వా తేన కిణిత్వా దిన్నే అధివాసేతబ్బన్తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తనయేన పటిపజ్జితబ్బం.

౫౧౦. **ఠపేత్వా రూపియగ్గాహన్తి** అనన్తరసిక్ఖాపదే వక్ఖమానసరూపం సువణ్ణాదిరూపియం పటిగ్గహేత్వా నిస్సజ్జిత్వా దేసితాపత్తికం పుగ్గలం ఠపేత్వా. **నిస్సట్ఠపరివత్తితన్తి** ఏత్థ నిస్సజ్జిత్వా ఆపత్తియా దేసితాయ “సచే తత్థ ఆగచ్ఛతి ఆరామికో వా ఉపాసకో వా”తిఆదినా (పారా॰ ౫౮౪) **పదభాజనే** వుత్తనయేన తత్థాగతం కప్పియకారకం “ఆవుసో ఇమం జానా”తి వత్వా “ఇమినా కిం ఆహరియ్యతూ”తి తేన వుత్తే “ఇమం వా ఇమం వా ఆహరా”తి అవత్వా “కప్పియం ఆచిక్ఖితబ్బం సప్పి వా తేలం వా మధు వా ఫాణితం వా”తి (పారా॰ ౫౮౪) వుత్తత్తా భిక్ఖూనం కప్పియవత్థుమత్తే ఆచిక్ఖితే తేన నిస్సట్ఠవత్థుం పరివత్తేత్వా ఆహటం కప్పియభణ్డన్తి అత్థో.

౫౧౧. **అత్తనో పత్తభాగమ్పీతి** తథా ఆహటే కప్పియభణ్డే సఙ్ఘస్స భాజియమానే అత్తనో వస్సగ్గేన అత్తనో పత్తకోట్ఠాసమ్పి. **పటిగ్గాహకభిక్ఖునోతి** రూపియం పటిగ్గహేత్వా ఆపజ్జిత్వా నిస్సజ్జిత్వా దేసితాపత్తికస్స భిక్ఖునో న వట్టతీతి సమ్బన్ధో. **అఞ్ఞతోతి** అత్తతో అఞ్ఞస్మా పబ్బజితమనుస్సామనుస్సతిరచ్ఛానగతిత్థిపురిసానం అఞ్ఞతరతో. **లద్ధన్తి** తేహి అత్తనా లద్ధకోట్ఠాసతో దిన్నవసేనపి లద్ధం తం వత్థుం.

౫౧౨. **యం కిఞ్చి పచ్చయన్తి** తం వత్థుం పరివత్తేత్వా గహితేసు చతూసు పచ్చయేసు అఞ్ఞతరమ్పి పచ్చయం. అన్తమసో పథవిం ఖణిత్వా ఉప్పాదితోదకమ్పి దారూహి ఆదిత్తఅగ్గిమ్పి తేలేన జలితపదీపమ్పి రుక్ఖే వా గేహే వా పకతిఛాయమ్పి తాలపణ్ణమ్పి ఉపభోగపరిభోగారహం అఞ్ఞమ్పి యం కిఞ్చీతి **అట్ఠకథాయ** వుత్తనయం ఇమినావ సఙ్గహితన్తి గహేతబ్బం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “అన్తమసో మక్కటాదీహి తతో హరిత్వా అరఞ్ఞే ఠపితం వా తేసం హత్థతో గళిత్వా తిరచ్ఛానపరిగ్గహితమ్పి పంసుకూలమ్పి న వట్టతియేవా”తిఆది (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౮౩-౫౮౪), “రూపియపటిగ్గాహకస్స పన కేనచి పరియాయేన తతో ఉప్పన్నపచ్చయపరిభోగో న వట్టతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౮౫) చాతి. **భిక్ఖునోతి** రూపియపటిగ్గాహకస్స భిక్ఖుస్స.

౫౧౩. **అజ్ఝారామే వాతి** ఉపరి వక్ఖమానలక్ఖణేన పరిచ్ఛిన్నే అజ్ఝారామే వా. **తం** రూపియం, “పతితం దిస్వా”తి సేసో. **అజ్ఝావసథేపి వాతి** వక్ఖమానలక్ఖణే అన్తోఆవాసే చ. **నిక్ఖిపన్తస్సాతి** “యస్స భవిస్సతి, సో హరిస్సతీ”తి వుత్తే ఠానే తస్మిం వత్థుస్మిం గణనఞ్చ ఉపలక్ఖణఞ్చ సల్లక్ఖేత్వా ఠపేన్తస్స.

౫౧౪. **తికపాచిత్తియం వుత్తన్తి** “రూపియే రూపియసఞ్ఞీ, వేమతికో, అరూపియసఞ్ఞీ రూపియం పటిగ్గణ్హాతి, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ”న్తి (పారా॰ ౫౮౬) భగవతా పాచిత్తియం వుత్తం. **దుక్కటన్తి** ఏత్థ “ద్వికదుక్కట”న్తి సామత్థియా లబ్భతి.

౫౧౫. **క్రియాక్రియన్తి** గహణేన ఆపజ్జనతో కిరియం. పటిక్ఖేపస్స అకరణతో అకిరియన్తి.

రూపియపటిగ్గహణకథావణ్ణనా.

౨౧౬-౭. నిస్సగ్గియస్సాపి వత్థున్తి “నిస్సగ్గియపాచిత్తియస్స వత్థూ”తి పఠమసిక్ఖాపదే నిద్దిట్ఠేసు రజతాదీసు చతూసు అఞ్ఞతరం వత్థుం. **దుక్కటస్స చ వత్థుం వాతి** పఠమం దస్సితముత్తాదిదుక్కటవత్థూసు అఞ్ఞతరం వా, ఇహోభయత్థ హేతుఫలసమ్బన్ధే సామివచనం. **కప్పియస్స చ వత్థుం వాతి** యథాదస్సితేసు ఏవ ముగ్గమాసాదికప్పియవత్థూసు అఞ్ఞతరం వా, ఇహ అవయవావయవిసమ్బన్ధే సామివచనం. అవయవావయవీనం అభేదేపి భేదూపచారవసేన యథా “సిలాపుత్తకస్స సరీర”న్తి కప్పియవత్థున్తి వుత్తం హోతి “కప్పియేన వత్థునా”తి వక్ఖమానత్తా. ఇదానేత్థ దుక్కటవత్థునో, కప్పియవత్థునో చ నిస్సగ్గియవత్థునా పరివత్తితత్తా ఆపత్తి హోతీతి గహేతబ్బం. నిస్సగ్గియవత్థునా యో పరివత్తేతి, తస్స ఆపత్తీతి యోజనా.

దుక్కటస్స వత్థునా, కప్పియేన చ వత్థునా వత్థుం నిస్సగ్గియస్స పరివత్తేతి, ఆపత్తీతి యోజనా. ఇధ ఉభయత్థాపి పరివత్తితస్స నిస్సగ్గియవత్థుత్తా ఆపత్తి హోతి. ఏవం తీసుపి ఠానేసు “ఆపత్తీ”తి సామఞ్ఞవచనేన నిస్సగ్గియపాచిత్తియమేవ వుత్తన్తి పకరణతో లబ్భతి.

౨౧౮. దుక్కటస్సేవ వత్థునా దుక్కటస్స చ వత్థుం వా పరివత్తేతి, దుక్కటన్తి యోజనా. “**వత్థుం వా కప్పియస్సా**”తి ఇదం వుత్తనయమేవ, కప్పియవత్థున్తి వుత్తం హోతి. ఇమస్స కప్పియవత్థునోపి దుక్కటవత్థునా పరివత్తితత్తా దుక్కటం హోతీతి గహేతబ్బం.

౨౧౯. “**వత్థునా కప్పియస్సా**”తి ఇదమ్పి వుత్తనయమేవ. కప్పియవత్థునాపి పరివత్తితే దుక్కటవత్థువసేన దుక్కటం హోతీతి ఆహ “**తథా**”తి.

౨౨౦. “తథా”తి ఇమినా “వత్థునో”తి ఇదం ఆకడ్ఢతి. “**నిస్సగ్గియస్సా**”తి ఇమినా పాచిత్తియమాహ. **పుబ్బన్తి** పఠమం, పుబ్బే వుత్తరూపియపటిగ్గహణసిక్ఖాపదేతి వుత్తం హోతి. **ఇమినాతి** రూపియసంవోహారసిక్ఖాపదేన. పరివత్తనం వారితన్తి సమ్బన్ధో.

౨౨౧. రూపియన్తి చ సఞ్ఞిస్సాతి “రూపియం నామ సత్థువణ్ణో కహాపణో లోహమాసకో దారుమాసకో జతుమాసకో, యే వోహారం గచ్ఛన్తీ”తి (పారా॰ ౫౮౪) **పదభాజనే** వుత్తేసు రూపియసఞ్ఞితేసు వత్థూసు “అఞ్ఞతర”న్తి సఞ్ఞిస్స. **అరూపియేతి** ఖరపత్తాదిమ్హి. **తేన** అరూపియేన. “చేతాపేన్తస్స అరూపియ”న్తి పదచ్ఛేదో. “అరూపియే రూపియసఞ్ఞీ రూపియం చేతాపేతి , నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ”న్తి (పారా॰ ౫౯౧) వుత్తత్తా రూపియపరివత్తనే దుక్కటస్స అభావతో, పాచిత్తియస్స చ సమ్భవతో రూపియం న గహేతబ్బం. అరూపియే రూపియం ఇతి సఞ్ఞిస్స చ విమతిస్స చ అరూపియం చేతాపేన్తస్స తేన ద్వే దుక్కటాని హోన్తీతి యోజనా.

౨౨౨. అరూపియే అరూపియన్తి సఞ్ఞిస్సాతి ఏత్థ “అరూపియం పరివత్తేన్తస్సా”తి సేసో. **పఞ్చహీతి** సహత్థే కరణవచనం, “సహధమ్మికేహీ”తి సేసో, పఞ్చహి సహధమ్మికేహి సద్ధిన్తి అత్థో. **వదతోతి** వోహరతో, కయవిక్కయం కరోన్తస్సాతి అత్థో. భిక్ఖుభిక్ఖునిసామణేరసామణేరిసిక్ఖమానాసఙ్ఖాతేహి పఞ్చహి సహధమ్మికేహి అరూపియం పరివత్తేన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో.

౨౨౩. సంవోహారేన సముట్ఠానతో **క్రియసముట్ఠానం.**

రూపియసంవోహారకథావణ్ణనా.

౨౨౪. కప్పియం నామ "చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారా, అన్తమసో చుణ్ణపిణ్డోపి దన్తకట్ఠమ్పి దసికసుత్తమ్పీ"తి **పదభాజనే** వుత్తాని కప్పియవత్థూని. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "చీవరాదీనం కప్పియభణ్డానం వసేన అనేకవిధ"న్తి. **కప్పియేనేవా**తి తేనేవ కప్పియేన వత్థునా. "కయవిక్కయం సమాపజ్జేయ్యా"తి 'ఇమినా ఇమం దేహి, ఇమినా ఇమం ఆహర, ఇమినా ఇమం పరివత్తేహి, ఇమినా ఇమం చేతాపేహీ'తి అజ్ఝాచరతీ"తి (పారా. ౫౯౫) వచనతో **"పరివత్తయతో"**తి ఇమస్స "కయవిక్కయం సమాపజ్జతో"తి పరియాయో.

తత్థ అఞ్ఞస్స హత్థతో కప్పియవత్థునా పరివత్తేత్వా గహణం **కయో** నామ. అత్తనో హత్థతో కప్పియవత్థుం పరివత్తేత్వా దానం **విక్కయో**. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "ఇమినా ఇమం దేహీ'తిఆదినా హి నయేన పరస్స కప్పియభణ్డం గణ్హన్తో కయం సమాపజ్జతి, అత్తనో కప్పియం దేన్తో విక్కయ"న్తి. "ఠపేత్వా సహధమ్మికే"తి వుత్తత్తా **పరివత్తయతో**తి ఏత్థ అఞ్ఞేహి సద్ధిన్తి లబ్భతి. ఏత్థ **అఞ్ఞే** నామ గిహినో ఇత్థిపురిసా, సాసనతో బాహిరా పబ్బజితా చ. తస్మా అయం కయవిక్కయో అన్తమసో మాతాపితూహిపి న కాతబ్బోయేవ. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "అయఞ్హి కయవిక్కయో ఠపేత్వా పఞ్చ సహధమ్మికే అవసేసేహి గిహిపబ్బజితేహి అన్తమసో మాతాపితూహిపి సద్ధిం న వట్టతీ"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౫౯౫).

౨౨౫. అకప్పియస్స వత్థుస్సాతి ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే వుత్తచీవరాదికప్పియవత్థుతో అఞ్ఞస్స నిస్సగ్గియదుక్కటవత్థుస్స. **తేనేవా**తి అకప్పియవత్థునాయేవ. "కప్పియస్స చా"తి పాఠసేసో, తేనేవ అకప్పియేన వత్థునా కప్పియస్స వత్థుస్స పరివత్తనఞ్చాతి యోజనా. ఏవఞ్హి పాఠసేసే అకతే అకప్పియేన వత్థునా కప్పియస్స పరివత్తనం కయవిక్కయే సఙ్గహేతబ్బం సియా, తం న యుజ్జతి తస్స రూపియసంవోహారేయేవ సఙ్గహితత్తా, ఇధ చ "కప్పియవత్థుస్సేవ కప్పియవత్థునా పరివత్తనం కయవిక్కయో"తి నియమితత్తా. **నిద్దిట్ఠ**న్తి "అకప్పియభణ్డపరివత్తనఞ్హి కయవిక్కయసఙ్గహం న గచ్ఛతీ"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౫౯౪) **అట్ఠకథాయం** నిద్దిట్ఠన్తి అత్థో.

౨౨౬. తస్మాతి యస్మా అఞ్ఞత్ర సహధమ్మికేహి కప్పియవత్థుస్సాపి కయవిక్కయో న వట్టతి, అకప్పియస్స, కప్పియస్స చ వత్థునో అకప్పియేనేవ వత్థునా పరివత్తనఞ్చ రూపియసంవోహారే సఙ్గహితత్తా కయవిక్కయసఙ్గహం న గచ్ఛతి, తస్మా.

౨౨౯. ఇదం నామాతి ఓదనాదికప్పియవత్థుమేవ ఆహ.

౨౩౦-౧. "గహేత్వా"తిఆదిగాథాయ వత్థులక్ఖణస్స ఉదాహరణం దస్సేత్వావ ఆపత్తిభేదం దస్సేతుమాహ **"విఘాసాద"**న్తిఆది. **ఛల్లి**న్తి రుక్ఖతచం. **వల్లి**న్తి లతం. **కట్ఠ**న్తి ఇన్ధనదారుం. **దారు**న్తి గేహసమ్భారాదిదారుం. విపల్లాసేనాపి వత్తబ్బం "వల్లిం వా పన ఛల్లిం వా, దారుం వా కట్ఠమేవ వా"తి. **వత్థూన**న్తి తథా వత్వా ఆహరాపితానం ఛల్లిఆదివత్థూనం. కయవిక్కయే ఆపత్తియో హోన్తీతి యోజనా, నిస్సగ్గియపాచిత్తియాపత్తియో హోన్తీతి వుత్తం హోతి.

౨౩౨. "ఇతి ఏవా"తి పదచ్ఛేదో, "పివిత్వా"తిఆదినా నయేన పుబ్బకాలే విహితపచ్చయన్తం అకత్వా వుత్తనయేనేవాతి అత్థో.

౭౩౩. భూమియా లిమ్పనేతి యోజనాయం పన సేనాసనభూమియం పరిభణ్డకరణకాళకాదివణ్ణకరణవసేన లేపనే. **వత్థుధోవనేతి** చీవరాదివత్థూనం ధోవనే. **ఏత్థాతి** తేసు వుత్తప్పకారేసు. ఏతేసం గహణస్స ఉపలక్ఖణత్తా ఏవరూపేసు అఞ్ఞేసు ఠానేసు.

౭౩౪. అయన్తి భూమిసోధనాదివసేన ఆపన్నా పాచిత్తియాపత్తి.

౭౩౫. ఠపేత్వా భణ్డసామికన్తి ఏత్థ బ్యతిరేకవసేన అఞ్ఞస్స కప్పియకారస్సాతి లబ్భతి.

౭౩౬. భాసతో అనాపత్తీతి యోజనా. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

కయవిక్కయకథావణ్ణనా.

కోసియవగ్గో దుతియో.

౭౩౭. కప్పియా పత్తా మత్తికాయోమయా జాతితో దువేతి యోజనా. **వణ్ణాతి** పమాణాని. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "తయో పత్తస్స వణ్ణాతి తీణి పత్తస్స పమాణానీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౦౨). తేనాహ **"ఉక్కట్ఠో మజ్ఝిమోమకో"**తి.

౭౩౮. ద్విన్నం తణ్డులనాళీనన్తి సుకోట్టితానం అఖణ్డానం పురాణసాలితణ్డులానం ద్వే నాళియో గహేతబ్బా. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "అనుపహతపురాణసాలితణ్డులానం సుకోట్టితపరిసుద్ధాన"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౦౨). **భత్తన్తి** అవస్సావితం అనుత్తణ్డులం అకిలిన్నం అపిణ్డితం సువిసదం కున్దమకులరాసిసదిసం సుపక్కోదనమేవ గహేతబ్బం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "అనుత్తణ్డులం అకిలిన్నం అపిణ్డితం సువిసదం కున్దమకులరాసిసదిసం అవస్సావితోదన"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౦౨). **మగధనాళియాతి** మగధరట్ఠే నాళియా, సా నాళి తిలానం అట్ఠపసతాని గణ్హాతి. తేనాహు పోరాణా –

> "ఖారిదసద్వయం వాహో, ఖారీ దోణట్ఠకద్వయం;
> ద్విఅట్ఠనాళియో దోణో, నాళేకా పసతట్ఠకం;
> లక్ఖం తిలానం పసతం, ఏతం వుత్తం పమాణతో"తి.

"మగధనాళి నామ అడ్ఢతేరసపలా హోతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౦౨) **అన్ధకట్ఠకథాయం** వుత్తం. తబ్బణ్ణనాయ "అడ్ఢతేరసపలాని మాసేహి గహేతబ్బానీ"తి వుత్తం. కేచి పనాహు –

> "చతుప్పసతికా ముట్ఠి, పలఞ్చేతం చతుగ్గుణం;
> కుడువప్పసతఞ్చేవ, చత్తారి చేవ నాళి తు.

> "సోయేవ పత్థో చత్తారో, పత్థా అళ్హకముచ్చతే;
> అళ్హకానమ్పి చత్తారి, 'దోణో'తి పరికిత్తితో"తి.

ఆచరియా పన "అట్ఠపసతా మాగధనాళీ"తి పుబ్బపక్ఖమేవ రోచయన్తి.

ఖాదనఞ్చ చతుబ్భాగన్తి తస్మిం భత్తే చతుధా విభత్తే ఏకభాగమత్తం హత్థహారియఘనముగ్గసూపన్తి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "తస్స ఓదనస్స చతుత్థభాగప్పమాణో నాతిఘనో నాతితనుకో హత్థహారియో సబ్బసమ్భారసఙ్ఖతో ముగ్గసూపో పక్ఖిపితబ్బో"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౦౨).

బ్యఞ్జనఞ్చ తదూపియన్తి యావ చరిమాలోపం, తావ సబ్బాలోపానురూపం మచ్ఛమంసాదిబ్యఞ్జనఞ్చ. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "ఆలోపస్స ఆలోపస్స అనురూపం యావచరిమాలోపప్పహోనకం మచ్ఛమంసాదిబ్యఞ్జనం పక్ఖిపితబ్బ"న్తి. ఏత్థ చ **ఆలోపస్స ఆలోపస్స అనురూపన్తి** "బ్యఞ్జనస్స మత్తా నామ ఓదనచతుత్థభాగో"తి (మ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౮౭) **బ్రహ్మాయుసుత్తస్స అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా ఆలోపస్స చతుత్థభాగప్పమాణం బ్యఞ్జనం ఆలోపస్స అనురూపన్తి గహేతబ్బం. ఇధ పన సూపస్సేవ ఓదనచతుత్థభాగప్పమాణం దస్సేత్వా ఏతస్స లక్ఖణే దస్సితే ఇతరస్సాపి దస్సితమేవ హోతీతి బ్యఞ్జనస్స తథా విసేసేత్వా పమాణం న దస్సితం. ఓదనే పక్ఖిపితబ్బాని సప్పితేలతక్కరసకఞ్జికాదీని గణనూపగాని న హోన్తి.

౨౩౯. తం సబ్బన్తి యథావుత్తభత్తాదినిరవసేసం. **గణ్హాతీతి** వక్ఖమానేహి తీహి పకారేహి గణ్హాతి. **తస్సాతి** ఉక్కట్ఠస్స పత్తస్స. **ఉపడ్ఢోతి** తస్మిం పత్తే గణ్హనకదబ్బసమ్భారగాహీ పత్తో తంసహచరియేన "ఉపడ్ఢో"తి వుత్తో. **తదుపడ్ఢో చాతి** ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. తస్స మజ్ఝిమస్స పత్తస్స ఉపడ్ఢో తదుపడ్ఢోతి గహేతబ్బం.

౨౪౦. ఇమేసు తీసు పత్తేసు ఉక్కట్ఠస్స వుత్తం ఓదనాది సబ్బం యస్మిం పత్తే పక్ఖిత్తం, తస్స ముఖవట్టిమత్థకే పుఞ్జియమానం హీరకం హేట్ఠాభాగే ఫుసతి, సో **ఉక్కట్ఠమజ్ఝిమో** నామ, హీరతో అతిరేకం తిట్ఠతి, సో **ఉక్కట్ఠోమకో** నామ, అన్తోపత్తే ముఖవట్టియా హేట్ఠిమన్తం అప్పత్వా తిట్ఠతి, సో **ఉక్కట్ఠుక్కట్ఠో** నామ, ఏవం మజ్ఝిమో చ ఓమకో చ పచ్చేకం తివిధో హోతీతి సబ్బే నవ పత్తా హోన్తీతి దస్సేతుమాహ "**ఉక్కట్ఠస్సా**"తిఆది. **తస్సేవాతి** ఉక్కట్ఠస్సేవ. ఓమకో చ మజ్ఝిమో చాతి **ఓమకమజ్ఝిమా**. ఇధ మజ్ఝిమో చ ఓమకో చ ఉక్కట్ఠస్సేవ భేదో. ఏస నయో ఇతరద్వయేపి. "ఏవ"న్తి ఇమినా యథా "ఉక్కట్ఠుక్కట్ఠో ఉక్కట్ఠోమకో ఉక్కట్ఠమజ్ఝిమో"తి యోజేతబ్బో, ఏవం మజ్ఝిమోమకానమ్పి యథాక్కమయోజనం దస్సేతి "మజ్ఝిమో మజ్ఝిముక్కట్ఠో మజ్ఝిమోమకో, ఓమకుక్కట్ఠో ఓమకమజ్ఝిమో ఓమకోమకో చా"తి.

౨౪౧. తేసూతి నవసు పత్తేసు. **తస్మాతి** అపత్తభావతో. **న గచ్ఛన్తీతి** ఉక్కట్ఠుక్కట్ఠఞ్చ ఓమకోమకఞ్చాతి ద్వే అపేక్ఖిత్వా బహువచనం కతం. ఏతే భాజనసఙ్ఖేపేన పరిభుఞ్జితబ్బాతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "తస్మా ఏతే భాజనపరిభోగేన పరిభుఞ్జితబ్బా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౦౨).

౨౪౨. పత్తలక్ఖణసంయుతన్తి ఏత్థ **పత్తలక్ఖణం** నామ యథావుత్తపమాణయుత్తతా, "అయోపత్తో పఞ్చహి పాకేహి పక్కో మత్తికాపత్తో ద్వీహి పాకేహి పక్కో"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౦౮) వుత్తా పాకసమ్పత్తి, కిణిత్వా గణ్హాతి చే, తస్స దాతబ్బమూలస్స అసేసేత్వా దిన్నభావో, ఛిద్దాభావో, ఛిన్నరాజీనం అభావోతి పఞ్చవిధం. హోతి చేత్థ –

> "పమాణయుత్తతా పాక-సమ్పత్తి దిన్నమూలతా;
> అచ్ఛిద్దారాజితా చేతి, పత్తలక్ఖణపఞ్చక"న్తి.

“అధిట్ఠాయ వా వికప్పేత్వా వా”తి **వా**-సద్దో యోజేతబ్బో. **అధిట్ఠాయాతి** పఠమం పరిభుత్తే పత్తే సతి తం పచ్చుద్ధరిత్వా అధిట్ఠాతబ్బపత్తో హత్థపాసే చే హోతి, వక్ఖమాననయేన “ఇమం పత్తం అధిట్ఠామీ”తి వచీభేదకరణవసేన వాచాయ వా వచీభేదం అకత్వా ఏవమేవ చిన్తేత్వా హత్థేన గహేత్వా ఫన్దాపేన్తేన కాయేన వా దూరే చే హత్థపాసా హోతి, ఠపితట్ఠానం సల్లక్ఖేత్వా “ఏతం పత్తం అధిట్ఠామీ”తి వాచా భిన్దితబ్బాతి **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౦౮ అత్థతో సమానం) వుత్తనయేన ఏకకేన వా పచ్ఛా సతిసమ్మోసే సరాపేత్వా కుక్కుచ్చం వూపసమేతుం సమత్థస్స పుగ్గలస్స సన్నిధానే వా అధిట్ఠాయాతి వుత్తం హోతి. “అఞ్ఞస్స సన్తికే అధిట్ఠానే అయమానిసంసో – సచస్స ‘అధిట్ఠితో ను ఖో మే, నో’తి విమతి ఉప్పజ్జతి, ఇతరో సారేత్వా విమతిం ఛిన్దిస్సతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౦౮) అయమత్థో **అట్ఠకథాయం** వుత్తో. “ద్వే పత్తే అధిట్ఠాతుం న లభతీ”తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం.

వికప్పేత్వాతి (పాచి॰ ౩౭౩; పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౦౮; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ వికప్పనసిక్ఖాపదవణ్ణనా) ఠ్ వికప్పేతబ్బస్స పత్తస్స ఏకత్తబహుత్తం, సన్నిహితాసన్నిహితత్తఞ్చ సల్లక్ఖేత్వా ఏకం చే సన్నిహితం, “ఇమం పత్తం తుయ్హం వికప్పేమీ”తి వా “ఇమం పత్తం తిస్సస్స భిక్ఖునో వికప్పేమీ”తి వా ఆదినా నయేన ఏకం వికప్పేత్వాతి వుత్తం హోతి. ఏత్థ “పరిభుఞ్జేయ్యా”తి వుత్తత్తా, “మయ్హం సన్తకం పరిభుఞ్జాహి వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ”తి తేన అపచ్చుద్ధటే పరిభుఞ్జితుం అయుత్తత్తా “వికప్పేత్వా”తి పచ్చుద్ధటవిసేసో గహేతబ్బో.

౭౪౩. ధారేయ్యాతి అనధిట్ఠహిత్వా, అవికప్పేత్వా చ పరిభుఞ్జితబ్బో. **తం** కాలం పత్తం అతిక్కామయతోతి యోజనా. “**నిస్సగ్గియ**”న్తి ఇమినాపి “పత్త”న్తి ఇదం యుజ్జతి. **పత్త**-సద్దో మాగధికానం ద్విలిఙ్గికో, తస్మా ఏవం వుత్తో.

౭౪౪. అధిట్ఠితవికప్పితేసు అనన్తోగధత్తా అతిరేకభావం దస్సేతుమాహ “**యం పత్త**”న్తిఆది.

౭౪౫. సమ్ముఖేతి అడ్ఢతేయ్యహత్థప్పదేసతో అన్తో ఠితం పత్తం. **దూరస్మి**న్తి అడ్ఢతేయ్యరతనతో పరభాగే “అన్తోగబ్భే వా ఉపరిపాసాదే వా సామన్తవిహారే వా”తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తప్పకారే దూరేపి. యత్థ కత్థచి వికప్పనకాలేపి సన్తికదూరవచనభేదా ఏవమేవ యోజేత్వా వత్తబ్బా. “వికప్పేతుం పన బహూనిపి లబ్భతీ”తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం. **అయం నయోతి** “ఇమం పత్తం పచ్చుద్ధరామీ”తిఆదినయో.

౭౪౬. వాచాకాయవసేన దువిధే అధిట్ఠానే వాచాధిట్ఠానం దస్సేత్వా కాయాధిట్ఠానం దస్సేతుమాహ “**ఆభోగ**”న్తిఆది. **ఆభోగ**న్తి “ఇమం పత్తం అధిట్ఠామీ”తి ఆభోగం. “**మనసా**”తి ఇమినా న వచసాతి వుత్తం హోతి. కాయవికారోవ **కాయవికారకం,** హత్థేన ఫన్దాపనాదికాయకిరియాతి అత్థో. ఏతేనేవ కాయాధిట్ఠానం హత్థేన అపత్తబ్బే దూరే న కాతబ్బన్తి దస్సేతి.

౭౪౭-౮. “జహతి అధిట్ఠాన”న్తి పదచ్ఛేదో. **దానతోతి** అఞ్ఞస్స దానేన. **భేదకతోతి** భిజ్జనేన. **నాసతోతి** పత్తసామికస్స కాలకిరియాయ. **విబ్భమతోతి** సిక్ఖం అపచ్చక్ఖాయ గిహిభావూపగమనేన. **ఉద్ధారతోతి** పచ్చుద్ధరణేన. **పచ్చక్ఖతోతి** సిక్ఖాపచ్చక్ఖానేన. **పరివత్తనతోతి** లిఙ్గపరివత్తనేన. **గాహతోతి** విస్సాసగ్గహణేన, అచ్ఛిన్దిత్వా గహణేన చ.

కఙ్గుసిత్థప్పమాణేనాతి సత్తన్నం ధఞ్ఞానం ఖుద్దకతరస్స కఙ్గునో సిత్థప్పమాణేన. **ఖేనాతి** ముఖవట్టియా ద్వఙ్గులతో హేట్ఠా ఆకాసపరియాయేన ఛిద్దేన. **ఆణియా వాతి** అయోమయాయ ఆణియా వా.

౭౨౦-౧. మణిపత్తోతి మణినా కతో. **వేళురియుబ్బవో**తి మరకతమణిమయో. **ఫలికుబ్బవో**తి ఫలికపాసాణేన కతో. **కాచమయో**తి కాచమత్తికామయో. **కంసమయో**తి కంసలోహేన కతో. **తిపుమయో**తి కాళతిపుమయో. **సీసమయో**తి సేతతిపుమయో. విపల్లాసేన చ వదన్తి. **సజ్ఝుమయో**తి రజతమయో.

౭౨౨. ఘటకటాహోతి ఘటకపాలం. **సీసకటాహో**తి ఛవసీసకపాలం. **తుమ్బ**న్తి అలాబు. **అస్సా**తి ఏకాదసవిధస్స పత్తస్స. **అనులోమిక**న్తి అకప్పియవసేన అనులోమం. **తత్థా**తి తస్మిం ఏకాదసవిధే. తమ్బమయం లోహమయం థాలకం పన వట్టతీతి యోజనా, పత్తోయేవ న వట్టతి, తమ్బలోహమయా థాలకా పన వట్టన్తీతి అత్థో.

౭౨౩. తట్టికాదీనీతి **ఆది**-సద్దేన వట్టకాదీనం సఙ్గహో. **వట్టక**న్తి చ అడ్ఢచన్దాకారో లోహాదిమయో భాజనియవిసేసో. **పుగ్గలస్సా**తి భిక్ఖుస్స. గిహీ చ సఙ్ఘో చ **గిహిసఙ్ఘా,** తేసం సన్తకా **గిహిసఙ్ఘికా.**

౭౨౪. యం కిఞ్చి పత్తన్తి సత్తసు పత్తేసు యం కిఞ్చి పత్తం. **వోదకం కత్వా**తి విగతోదకం కత్వా. **పటిసామేయ్యా**తి నిక్ఖేపారహట్ఠానే నిక్ఖిపనవసేన, థవికాయ పక్ఖిపిత్వా బన్ధనవసేన వా సఙ్గోపేయ్య.

౭౨౫. ఓతాపేతున్తి ఆతపే, అగ్గిమ్హి వా తాపేతుం. **ఉణ్హే**తి తస్మింయేవ ఉణ్హే. **న నిదహేతబ్బో**తి న ఝాపేతబ్బో. సినేహాపనయనమేవ న వట్టతీతి న నిదహేతబ్బోతి అత్థో అధికనివారణేనేవ విఞ్ఞాయతి.

౭౨౬. మిడ్ఢన్తేతి మిడ్ఢియా అన్తే. **పరిభణ్డన్తే**తి పముఖే మహామిడ్ఢియా అన్తే. "**విత్థిణ్ణే**తి అన్తమసో ద్విపత్తమత్తోకాసవిత్థారే"తి కేచి. ఠపేతుం పన వట్టతీతి యోజనా, వలయాదిఆధారేన వినాపి ఠపేతుం వట్టతీతి అత్థో. "మిడ్ఢియా పముఖే మిడ్ఢియా చ ఖరభూమిపదేసాదీసు చ వలయమత్థకే ఠపేతుం వట్టతీ"తి వదన్తి.

౭౨౭. దారుఆధారకేతి ఉదుక్ఖలసదిసే దారుమయే ఆధారే. **ద్వే పత్తే ఠపేతుమ్పి వట్టతీ**తి పత్తమత్థకే అపరస్సాపి పత్తస్స ఠపనవసేన ద్వే పత్తే ఠపేతుమ్పి వట్టతి. **అపి**-సద్దేన ఏకస్మిం వత్తబ్బమేవ నత్థీతి దస్సేతి. **అయమేవ నయో**తి "ద్వేపి పత్తే ఠపేతుం వట్టతీ"తి అయం నయో. **దణ్డభూమిఆధారకేసూ**తి ఏత్థ **దణ్డాధారో** నామ బహూహి దణ్డేహి కతో. **భూమిఆధారకో** నామ భూమియం కతో ఆలవాలవలయాకారో సిలిట్ఠాధారో. "దన్తవేత్తలతాదిమయో భూమిఆధారకో"తి కేచి.

౭౨౮-౯. తట్టికాయాతి తాలపణ్ణాదీహి కతతట్టికాయ. **పోత్థకే**తి మకచివాకమయే వా రుక్ఖవాకమయే వా అత్థరణే. **కటసారకే**తి తాలపణ్ణాదీహి వీతే అత్థరణే. **పరిభణ్డకతాయా**తి కతగోమయపరిభణ్డాయ. **అపి**-సద్దేన సుధాకమ్మం కత్వా పాసాణేన ఘంసిత్వా మట్ఠకతాయ భూమియా వత్తబ్బమేవ నత్థీతి దస్సేతి. **వాలుకాసు వా**తి లేడ్డుపాసాణసక్ఖరకపాలాదిఅమిస్సాసు సణ్హసుఖుమవాలుకాసూతి వుత్తం హోతి. తేనేవాహ "**తథారూపాసూ**"తిఆది. రజమ్హి సన్తేపి అసన్తేపి విసుంయేవ "ఖరభూమియా న ఠపేతబ్బ"న్తి వుత్తత్తా "**సరజాయా**"తి ఇమినా రజోకిణ్ణం సణ్హభూమిమాహ. **ఖరభూమియా**తి ఫరుసభూమియా.

౭౩౦. లగ్గేతున్తి ఓలమ్బేతుం. దణ్డకోటియా, నాగదన్తకోటియా చ పత్తముఖేన పక్ఖిపిత్వా ఠపనమ్పి **లగ్గనం** నామ. **ఛత్తఙ్కమఞ్చపీఠేసూ**తి ఛత్తే, అఙ్కే, మఞ్చపీఠే చ.

౭౬౧. **అటనీసూతి** అజ్జేసు. **బన్ధిత్వాతి** ధవికాయ అంసవద్ధనకాదినా యేన కేనచి బన్ధిత్వా. **ఓలమ్బేతుమ్పీతి** లగ్గేతుమ్పి. "ఠపేతుం ఉపరీ"తి పదచ్ఛేదో.

౭౬౨. **మఞ్చపీఠట్టకేతి** మఞ్చపీఠేసు ఠపితపత్తా యథా న పతన్తి, తథా అటనిమత్థకే దారునా పరిక్ఖేపే కతే మఞ్చపీఠట్టకా నామ హోన్తి, తాదిసే మఞ్చపీఠట్టకే ఠపేతుం వట్టతీతి అత్థో. **భత్తపూరోపీతి** భత్తస్స పూరోపి. **అపి**-సద్దేన యాగుతేలపరిపూరితస్సాపి సఙ్గహో. తుచ్ఛపత్తే వినిచ్ఛయో యథావుత్తోయేవ. పూరణం పూరో, భత్తస్స పూరో భత్తపూరో.

తిభాణవారవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭౬౩. **కవాటన్తి** ద్వారకవాటఫలకం. "సేనాసనే ద్వారకవాటవాతపానకవాటాదీ"తిఆదీసు ద్వారఫలకం "కవాట"న్తి హి వుత్తం. **న పణామేయ్యాతి** న నామేయ్య న చాలేయ్య, న చ పిదహేయ్యాతి అత్థో. పత్తం హత్థే యస్స సో **పత్తహత్థోతి** భిన్నాధికరణోయం బాహిరత్థసమాసో "వజిరపాణీ"తిఆదీసు వియ. "పణామేయ్య అస్సా"తి పదచ్ఛేదో.

౭౬౪. **న నీహరేయ్య పత్తేన చలకానీతి** రసం పివిత్వా పాతితమధుకఫలట్ఠికాది ఛడ్డితాని బహి ఛడ్డేతుం పత్తేన న నీహరేయ్య. **అట్ఠికాని వాతి** పనసట్ఠికోలట్ఠిఆదిఅట్ఠికాని వా. **ఉచ్ఛిట్ఠముదకన్తి** ముఖధోవనాదికం ఉచ్ఛిట్ఠముదకం. పత్తేన నీహరన్తస్సాతి యోజనా, బహి ఛడ్డేతుం తం పత్తే ఆసిఞ్చిత్వా హరన్తస్సాతి వుత్తం హోతి. ఇతరథా ఉచ్ఛిట్ఠపత్తధోవనోదకమ్పి తేనేవ పత్తేన బహి న నీహరితబ్బం సియా.

౭౬౫. పటిగ్గహేతి ముఖధోవనోదకన్తి **పటిగ్గహో,** ఖేళమల్లకోవ. **ముఖతో నీహటన్తి** ముఖేన ఛడ్డితం మంసఖణ్డాది యం కిఞ్చి.

౭౬౬. **వినస్సతీతి** విబ్భమేన వా సిక్ఖాపచ్చక్ఖానేన వా కాలకిరియాయ వా వినస్సతి. అథ వా **యోతి** పచ్చత్తవచనం "యస్సా"తి సామివసేన పరిణామేత్వా యస్స భిక్ఖునో పత్తో భేదేన వా అచ్ఛేదేన వా చోరికాయ హరణేన వా నస్సతి, తస్స అనాపత్తీతి యోజనా.

౭౬౭. **పఠమస్సాతి** పత్తవగ్గస్స పఠమం సఙ్గహితత్తా పఠమస్స. **పత్తస్సాతి** పత్తసిక్ఖాపదస్స. **పఠమేనాతి** చీవరవగ్గస్స పఠమం సఙ్గహితత్తా పఠమేన కథినేనాతి సమ్బన్ధో. **మహేసినాతి** మహన్తే సీలక్ఖన్ధాదయో గుణే ఏసి గవేసీతి మహేసి. పఠమస్స పత్తస్స **సముట్ఠానాదయో సబ్బే** ఇధ అనిద్దిట్ఠవినిచ్ఛయా పఠమేన కథినేన **సమా** సదిసా ఇతి మహేసినా **మతా** అనుమతా అనుఞ్ఞాతాతి యోజనా.

పఠమపత్తకథావణ్ణనా.

౭౬౮. పఞ్చ బన్ధనాని ఊనాని యస్స సో **పఞ్చబన్ధనఊనో,** పత్తో, తస్మిం, అబన్ధనఞ్చ ఏకద్వితిచతుబన్ధనఞ్చ "పఞ్చబన్ధనఊన"న్తి గహితం. యథాహ **పాళియం** "ఊనపఞ్చబన్ధనో నామ పత్తో అబన్ధనో వా ఏకబన్ధనో వా ద్విబన్ధనో వా తిబన్ధనో వా చతుబన్ధనో వా"తి (పారా. ౬౧౩). బన్ధనే అకతేపి బన్ధనారహో వక్ఖమానలక్ఖణరాజియుత్తోపి "ఊనపఞ్చబన్ధనోయేవా"తి గహేతబ్బో. ఏత్థ **అబన్ధనో** నామ యస్స బన్ధనమేవ నత్థి, సో. తేనేవాహ **అట్ఠకథాయం** "యస్మా

అబన్ధనస్సపి పత్తస్స పఞ్చ బన్ధనాని న పూరేన్తి సబ్బసో నత్థితాయా”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౧౨-౬౧౩). ద్వఙ్గులప్పమాణతో ఊనరాజియుత్తో అబన్ధనోకాసోపి “అబన్ధనోయేవా”తి గహేతబ్బో. యథాహ **పాళియం** “అబన్ధనోకాసో నామ పత్తో యస్స ద్వఙ్గులా రాజి న హోతీ”తి (పారా॰ ౬౧౩).

౨౬౯. ఉద్దిట్ఠన్తి “బన్ధనోకాసో నామ పత్తో యస్స ద్వఙ్గులా రాజి హోతీ”తి (పారా॰ ౬౧౩) **పదభాజనే** వుత్తం. ద్వఙ్గులాయ రాజియా ఏకఞ్చ బన్ధనన్తి యోజనా. “ముఖవట్టితో హేట్ఠా భట్ఠా”తి **అట్ఠకథా**వచనతో (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౧౨-౬౧౩) “సబ్బాపి రాజియో ముఖవట్టితో పట్ఠాయ హేట్ఠా భట్ఠాయేవ గహేతబ్బా”తి **నిస్సన్దేహే** వుత్తం. ముఖవట్టిం వినా అఞ్ఞత్థాపి ఊనపఞ్చబన్ధనే వా ఊనపఞ్చబన్ధనోకాసే వా సతి సోపి పత్తో ఊనపఞ్చబన్ధనో న హోతీతి న సక్కా వత్తుం, తస్మా “ముఖవట్టితో పట్ఠాయా”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౧౨-౬౧౩) **అట్ఠకథాయం** నియమేత్వా వచనం వీమంసితబ్బం. ఇధ పన తథా నియమో న దస్సితో, తస్మా అయమేవ వినిచ్ఛయో సామఞ్ఞేన వుత్తాయ పాళియా అఞ్ఞదత్థు సంసన్దతి సమేతి. **చ**-కారస్స అవుత్తసముచ్చయత్థత్తా ద్వఙ్గులద్వఙ్గులాహి ద్వీహి ద్వే బన్ధనాని చ తీణి బన్ధనాని చాతి ఇదమ్పి వుత్తమేవ హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “యస్స పన ద్వే రాజియో, ఏకాయేవ వా చతురఙ్గులా, తస్స ద్వే బన్ధనాని దాతబ్బాని. యస్స తిస్సో, ఏకాయేవ వా ఛళఙ్గులా, తస్స తీణి బన్ధనాని దాతబ్బానీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౧౨-౬౧౩).

ఊనపఞ్చబన్ధనపత్తేసు అన్తిమపత్తస్స విభాగం దస్సేతుమాహ **“బన్ధనాని చా”**తిఆది. ముఖవట్టియా అట్ఠఙ్గులప్పమాణానం చతున్నం రాజీనం చత్తారి బన్ధనాని చాతి వుత్తం హోతి. చకారో పుబ్బే వుత్తస్సేవ సముచ్చయం కరోతి. **అట్ఠఙ్గులరాజియా తథా**తి ముఖవట్టితో పట్ఠాయ అట్ఠఙ్గులాయామం భట్ఠాయ రాజియా ద్వఙ్గులద్వఙ్గులమత్తే ఠానే తేనేవ నీహారేన బద్ధాని చత్తారి బన్ధనాని చాతి అత్థో.

౨౭౦. ఏవం ఊనపఞ్చబన్ధనపత్తం దస్సేత్వా ఇదాని పరిపుణ్ణపఞ్చబన్ధనపత్తం దస్సేతుమాహ **“పఞ్చ వా”**తిఆది. ముఖవట్టియా ద్వఙ్గులద్వఙ్గులాయామం ఓతిణ్ణా పఞ్చ రాజియో చ. **వా**-సద్దేన పఞ్చబన్ధనవికప్పో దస్సితో. **ఏకా వాపి దసఙ్గులా**తి ముఖవట్టితో దసఙ్గులాయామా ఏకా వా రాజి హోతి. **అపి**-సద్దేన తస్సా రాజియా బన్ధనో పఞ్చబన్ధనపక్ఖో దస్సితో. **అయం పత్తో**తి యస్స పఞ్చ రాజియో వా తత్థ బన్ధనాని పఞ్చబన్ధనాని వా, దసఙ్గులా ఏకా రాజి వా తత్థ బన్ధనాని పఞ్చబన్ధనాని వా సన్తి, అయం పత్తో పఞ్చబన్ధనో నామ.

౨౭౧. ఏత్తావతా మత్తికాపత్తే వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఇదాని అయోపత్తే దస్సేతుమాహ **“అయోపత్తో”**తిఆది. ఛిద్దాని పటిచ్ఛాదేతుం బన్ధితబ్బాని అయోపట్టాని **లోహమణ్డలకాని** నామ. “భణ్డీ”తిపి తస్సేవ పరియాయో. భణ్డితబ్బం బన్ధిత్వా ఛిద్దే పటిచ్ఛాదితేపి యత్థ అసణ్హతాయ ఆమిసం తిట్ఠతి, తాదిసోపి అపత్తోయేవాతి ఆహ **“మట్ఠో వట్టతీ”**తి. **అయోచుణ్ణేన వాణియా**తి ఏత్థాపి “మట్ఠో వట్టతీ”తి సమ్బన్ధనీయం.

౨౭౨. తస్స నిస్సగ్గియం సఙ్ఘస్స నిస్సట్ఠం తం పత్తం తస్మిం అనుకమ్పాయ అగణ్హన్తస్సాతి యోజనా, “సఙ్ఘమజ్ఝే నిస్సజ్జితబ్బో”తి (పారా॰ ౬౧౩) వచనతో సఙ్ఘమజ్ఝే నిస్సట్ఠం తస్స తం పత్తం **తస్మిం** పత్తనిస్సజ్జకే పుగ్గలే అనుకమ్పాయ అగణ్హన్తస్స.

౭౭౩. దీయమానే తు పత్తస్మిన్తి ఊనపఞ్చబన్ధనేన పత్తేన విఞ్ఞాపితనవపత్తే భిక్ఖుమ్హి తం పత్తం సఙ్ఘమజ్ఝే నిస్సజ్జిత్వా ఆపత్తిం దేసేత్వా నిసిన్నే చతస్సో అగతియో అగమనం, గహితాగహితజాననన్తి ఇమేహి పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా పఠమం సఙ్ఘం యాచిత్వా ఞత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ సఙ్ఘేన పత్తగాహాపకం కత్వా సమ్మతేన నిస్సట్ఠపత్తం హత్థేన గహేత్వా తస్మిం సఙ్ఘే సఙ్ఘత్థేరతో పట్ఠాయ అనుక్కమేన ఉపసఙ్కమ్మ విఞ్ఞాయమానం గుణం వత్వా పణామితే. **యస్సాతి** తస్మిం సఙ్ఘమజ్ఝే నిసిన్నస్స యస్స భిక్ఖునో, రోచనత్థయోగే సమ్పదానవచనం. **సో** దీయమానో పత్తో. **తం** దీయమానం పత్తం.

౭౭౪. దీపితోతి “అపత్తకస్స న గాహేతబ్బో”తి (పారా॰ ౬౧౫) వుత్తో. **తత్థాతి** తస్సం భిక్ఖుపరిసాయం. **పత్తపరియన్తోతి** ఏత్థ “ఏవం పరివత్తేత్వా పరియన్తే ఠితపత్తో”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౧౫) **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా తేన పత్తపరివత్తనేన ఆగతో వా సబ్బేహి అగ్గహితత్తా ఆగతో సో ఏవ వా పత్తో పరియన్తో నామ హోతీతి అత్థో. **తస్స భిక్ఖునోతి** పత్తం నిస్సజ్జిత్వా నిసిన్నస్స తస్స భిక్ఖునో.

౭౭౫. తన్తి అత్తనో దిన్నం తం పరియన్తపత్తం. **అప్పదేసేతి** మఞ్చపీఠాదిఅట్ఠానే. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “మఞ్చపీఠఛత్తనాగదన్తాదికే అదేసే”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౧౫). **విస్సజ్జేతీతి** అఞ్ఞస్స దేతి. అత్తనా అదాపేత్వా అఞ్ఞేన తం పత్తం సయమేవ అత్తనో గహేత్వా అఞ్ఞం అనురూపం పత్తం దియ్యమానం గణ్హితుం వట్టతీతి **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. **అభోగేన పరిభుఞ్జతీతి** యాగురన్ధనాదివసేన పరిభుఞ్జతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “అభోగేనాతి యాగురన్ధనరజనపచనాదినా”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౧౫). “అన్తరామగ్గే పన బ్యాధిమ్హి ఉప్పన్నే అఞ్ఞస్మిం భాజనే అసతి మత్తికాయ లిమ్పిత్వా యాగుం వా పచితుం ఉదకం వా తాపేతుం వట్టతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౧౫) **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా తాదిసే కాలే తథాపి పరిభుఞ్జితుం వట్టతీతి ఏత్థ విసేసో.

౭౭౬. నట్ఠేతి అత్తనో పరిభుఞ్జియమానే పత్తే చోరగ్గహణాదినా నట్ఠే. **భిన్నేతి** భేదముపగతే. **అనాపత్తీతి** అఞ్ఞం పత్తం విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తి. **పకాసితాతి** “అనాపత్తి నట్ఠపత్తస్స భిన్నపత్తస్స ఞాతకానం పవారితానం అఞ్ఞస్సత్థాయ అత్తనో ధనేనా”తిఆదినా (పారా॰ ౬౧౭) నయేన **పాళియం** దేసితా. ఇధ “అఞ్ఞస్సత్థాయా”తి వుత్తత్తా అత్తనో వళఞ్జియమానే పత్తే సతిపి అఞ్ఞస్సత్థాయ పత్తం విఞ్ఞాపేతుం వట్టతి. **ఞాతకాదీనం గణ్హతోతి** ఏత్థ “సన్తక”న్తి లబ్భతి. అత్తనో ధనేనాతి యోజనా. ఏత్థ ధనం నామ సుత్తవత్థాది కప్పియవత్థు.

౭౭౭. ఏత్థ విఞ్ఞాపనం **క్రియం.**

దుతియపత్తకథావణ్ణనా.

౭౭౮. సప్పిఆదిం భేసజ్జన్తి ఏత్థ **పాళియం** “సేయ్యథిదం? సప్పి నవనీతం తేలం మధు ఫాణిత”న్తి (పారా॰ ౬౨౨) ఉద్దిసిత్వా “సప్పి నామ గోసప్పి వా అజికాసప్పి వా మహింససప్పి వా, యేసం మంసం కప్పతి, తేసం సప్పీ”తి (పారా॰ ౬౨౩) నిద్దిట్ఠం ఘతఞ్చ “తేసంయేవ నవనీత”న్తి (పారా॰ ౬౨౩) నిద్దిట్ఠం నవనీతఞ్చ “తిలతేలం సాసపతేలం మధుకతేలం ఏరణ్డకతేలం వసాతేల”న్తి (పారా॰ ౬౨౩) నిద్దిట్ఠం తేలఞ్చ “మధు నామ మక్ఖికామధూ”తి (పారా॰ ౬౨౩) నిద్దిట్ఠం మధుఞ్చ

“ఫాణితం నామ ఉచ్ఛుమ్హా నిబ్బత్త”న్తి (పారా. ౬౨౩) నిద్దిట్ఠం గుళాదిఫాణితఞ్చాతి ఏతస్మిం పఞ్చభేసజ్జరాసిమ్హి యం యం భేసజ్జన్తి అత్థో. **పురేభత్త**న్తి పురేభత్తే. **పటిగయ్హా**తి పటిగ్గహేత్వా.

౨౭౯. తం పురేభత్తం పటిగ్గహితం భేసజ్జం. **సత్తాహ**న్తి ఏత్థ “వట్టతీ”తి కిరియాయ అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. “సత్తాహం అతిక్కమన్తస్సా”తి పదచ్ఛేదో. **‘‘సత్తాహాతిక్కమే తస్సా’’**తి వా పాఠో. సత్తాహస్స అతిక్కమో సత్తాహాతిక్కమో, తస్మిం **సత్తాహాతిక్కమే. తస్సా**తి భేసజ్జపటిగ్గాహకస్స భిక్ఖునో. **‘‘నిస్సగ్గియ’’**న్తి ఇమినా పాచిత్తియమేవ దస్సితం. నిస్సగ్గియవత్థు భాజనగణనాయ ఆపత్తిం కరోతి. ఏకస్మిం భాజనేపి విసుం విసుం ఠపితాని నవనీతపిణ్డగుళపిణ్డసక్కరమధుపటలానిపి అత్తనో గణనాయ ఆపత్తిం కరోన్తి.

౨౮౦. గణ్హిత్వాతి పటిగ్గహేత్వా. సన్నిధీయతీతి **సన్నిధి,** సన్నిహితవత్థు, తస్స **కారకం** కరణం అపరాపరదివసత్థాయ ఠపనం, తం కత్వా, పచ్ఛాభత్తం పటిగ్గహితం యథా అపరం దివసం గచ్ఛతి, తథా కత్వా నిక్ఖిపిత్వాతి అత్థో. **నిరామిసం సాయతో**తి ఆమిసేన అమిస్సేత్వా భుఞ్జన్తస్స.

౨౮౧. ఉగ్గహితన్తి అప్పటిగ్గహాపేత్వా హత్థేన గహితం. **సరీరభోగే**తి బహి సరీరపరిభోగేనేవ.

౨౮౨. గహితం పటిగ్గహితం. **తాపేత్వా**తి విలీయాపేత్వా.

౨౮౩. ‘‘సయం తాపేతి…పే.… న హోతి సో’’తి ఇదం సుధోతనవనీతం సన్ధాయ వుత్తం, దుద్ధోతేన పన దధిగుళికాదిసహితేన సామంపాకో హోతేవ. నవనీతస్స యం సయం తాపనం, సో సామంపాకో న హోతీతి యోజనా.

౨౮౪. యేన కేనచీతి ఉపసమ్పన్నేన, అనుపసమ్పన్నేన వా.

౨౮౫. ‘‘సయం కరోతీ’’తి ఇమినా అనుపసమ్పన్నం నివత్తేతి. తేన కతం పన తదహు పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “పురేభత్తం పటిగ్గహితఖీరేన వా దధినా వా కతసప్పి అనుపసమ్పన్నేన కతం సామిసమ్పి తదహు పురేభత్తం వట్టతీ”తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౬౨౨).

౨౮౬. సవత్థుకస్సాతి ఏత్థ వత్థు నామ ఖీరదధి.

౨౮౭. అస్సాతి పటిగ్గహితఖీరదధీహి కతసప్పిమాహ. **‘‘పటిగ్గహేత్వా తానీ’’తి వుత్తత్తా**తి ఇదం “యాని ఖో పన తాని గిలానానం భిక్ఖూనం పటిసాయనీయాని భేసజ్జాని, సేయ్యథిదం? సప్పి నవనీతం తేలం మధు ఫాణితం, తాని పటిగ్గహేత్వా”తి (పారా. ౬౨౨) ఇమస్మిం **మాతికాపాఠే** “యానీ”తి వుత్తసప్పిఆదీనమేవ “తాని పటిగ్గహేత్వా”తి వుత్తత్తాతి వుత్తం హోతి, తత్థ ఖీరదధీనం అవుత్తత్తాతి అధిప్పాయో.

౨౮౮. కప్పియసప్పిమ్హీతి కప్పియమంసానం సత్తానం ఘతే. **అకప్పియసప్పిమ్హీ**తి అకప్పియమంసానం సత్తానం ఘతే, పటిగ్గహేత్వా సత్తాహే అతిక్కన్తేతి వుత్తం హోతి.

౭౮౯. తేన సప్పినా అకప్పియేన భవితబ్బన్తి ఇదం దుక్కటం కథం హోతీతి ఆహ ‘‘**సబ్బా**’’తిఆది. అకప్పియం మంసం యేసం తే **అకప్పియమంసా,** మనుస్సాదయో, సబ్బే చ తే అకప్పియమంసా చాతి **సబ్బాకప్పియమంసా,** తేసం.

౭౯౦-౧. ఏవం చే వట్టతి, ‘‘యేసం మంసం కప్పతి, తేసం సప్పీ’’తి కస్మా పాళియం వుత్తన్తి చోదనం సముట్ఠాపేత్వా తం పరిహరితుమాహ ‘‘**యేస**’’న్తిఆది. తత్థ ‘‘యేసఞ్హి కప్పతి మంసం, తేసం సప్పీ’’తి **ఇదం** వచనం **కిం** పయోజనం సాధేతీతి వుత్తం హోతి. ఇదాని పరిచ్ఛేదనియమనసఙ్ఖాతం తంపయోజనఞ్చ తబ్బిసయఞ్చ దస్సేతుమాహ ‘‘**పణీతభోజనస్సా**’’తిఆది. పణీతభోజనస్స పరిచ్ఛేదనియామనన్తి యోజనా. సత్తాహకాలికే పఞ్చవిధే భేసజ్జేతి వుత్తం హోతి, నిద్ధారణే భుమ్మం. **నిస్సగ్గియస్స వత్థూన**న్తి నిద్ధారితబ్బదస్సనం. **నిస్సగ్గియస్సా**తి ఏత్థ తంహేతుకస్స పాచిత్తియస్సాతి అత్థో. **వత్థూన**న్తి సప్పినవనీతద్వయమేవ వుత్తం. సత్తాహకాలికే నిస్సగ్గియపాచిత్తియస్స వత్థు నామ ఏతేసమేవ సప్పినవనీతాని, పణీతభోజనఞ్చ తేసమేవ ఖీరదధిసప్పినవనీతానీతి దస్సేతుం తథా వుత్తం, న అకప్పియమంససత్తానం సప్పిఆదినివారణత్థం వుత్తన్తి అయం పాళియం తథాగతా ధిప్పేతో అత్థోతి వుత్తం హోతి.

౭౯౨. **గహితుగ్గహితాదికే** ఉగ్గహితపటిగ్గహితాదికే నవనీతేపి సబ్బో వినిచ్ఛయో సప్పిమ్హి వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బోతి యోజనా. **ఆది**-సద్దేన పురేభత్తం, పచ్ఛాభత్తం పటిగ్గహితఖీరదధిహి, ఉగ్గహితఖీరదధీహి చ కతం నవనీతం, తాదిసమేవ అకప్పియమంసనవనీతఞ్చ సఙ్గహితం. **సబ్బో వినిచ్ఛయో**తి ఆపత్తిఆదికం సబ్బవినిచ్ఛయం సఙ్గణ్హాతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** ‘‘సబ్బో ఆపత్తానాపత్తిపరిభోగాపరిభోగనయో’’తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౨).

౭౯౩-౪. **భిక్ఖూనం ఆకిరన్తీ**తి ఏత్థ ‘‘పత్తే’’తి సామత్థియా లబ్భతి. **ఆదిచ్చపక్క**న్తి ఆతపే విలీనం. **సంసట్ఠం** పరిస్సావితం.

౭౯౫-౬. తిలతేలం సాసపతేలం మధుకతేలం ఏరణ్డకతేలం. **గహిత**న్తి పటిగ్గహితం. పురేభత్తం సామిసమ్పి నిరామిసమ్పి సాయితబ్బన్తి యోజనా. **తేసం వసా**తి సత్తాహాతిక్కన్తానం తేసం తేలానం వసేన, తేలభాజనగణనాయాతి వుత్తం హోతి.

౭౯౮. **తేసం తిణ్ణమ్పీ**తి ఏరణ్డమధుకసాసపబీజానం తిణ్ణం.

౭౯౯. **నిస్సగ్గియం** పాచిత్తియం.

౮౦౦. **సాసపాదీన**న్తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన పటిలోమేన మధుకేరణ్డకానం గహణం. **గహేత్వా**తి పటిగ్గహేత్వా. భిక్ఖునా తేలత్థాయేవ గహేత్వా ఠపితానం సాసపాదీనం సత్తాహాతిక్కమే దుక్కటం సియాతి యోజనా.

౮౦౧-౨. నాళికేరఞ్చ కరఞ్జఞ్చ **నాళికేరకరఞ్జాని,** తేసం, నాళికేరఫలానం, నత్తమాలట్ఠీనఞ్చ తేలన్తి సమ్బన్ధో. **కురువకస్సా**తి అతసిబీజస్స. నిమ్బఞ్చ కోసమ్బకఞ్చ **నిమ్బకోసమ్బకాని,** తేసం, పుచిమన్దబీజస్స చ ఫన్దనబీజస్స చ తేలన్తి సమ్బన్ధో. **భల్లాతకస్సా**తి ఏవంనామకస్స రుక్ఖబీజస్స. **సమయచ్చయే**తి సత్తాహాతిక్కమే.

౮౦౩. **యావకాలికభేదఞ్చా**తి ఏత్థ ‘‘యావకాలిక’’న్తి భేదో విసేసనం యస్సాతి విగ్గహో, ‘‘ఇదం వత్థు’’న్తి ఏతస్స అజ్ఝోహరణీయవిసేసితబ్బస్స విసేసనం. **యావజీవికన్తి**పి తస్సేవ విసేసనం. **సేస**న్తి ‘‘సామంపాకసవత్థుక

పురేభత్తపచ్ఛాభత్తపటిగ్గహితఉగ్గహితకవత్థువిధానం సబ్బ”న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౨) **అట్ఠకథాయం** దస్సితం సేసం విసేసప్పకారజాతమాహ. **ఏత్థాపీ**తి ఇమస్మిం తేలవినిచ్ఛయేపి.

౮౦౪. అచ్ఛస్స ఇసస్స. **మచ్ఛస్స** జలజస్స. **వరాహస్స** సూకరస్స. **సుసుకా**సఙ్ఖాతస్స మకరస్స. మచ్ఛవచనేనేవ మకరస్స సఙ్గహితత్తేపి వాళమచ్ఛభావేన విసుం గహణన్తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. **గద్రభస్స** ఖరస్స. ఇమేసం **పఞ్చన్నం** సత్తానం వసేన పఞ్చవిధానం **వసానం** తేలఞ్చ పఞ్చప్పకారం హోతీతి అత్థో.

౮౦౫. కప్పియాకప్పియస్స చాతి కప్పియాకప్పియమంసస్స సత్తస్సాతి వుత్తం హోతి, సబ్బమేవ వసాతేలం వట్టతీతి ఇమినా సమ్బన్ధో. ఏత్థ “అనుజానామి భిక్ఖవే వసాని భేసజ్జాని అచ్ఛవసం మచ్ఛవసం సుసుకావసం సూకరవసం గద్రభవస”న్తి (మహావ॰ ౨౬౨) అనుఞ్ఞాతపాళే **అచ్ఛవసా**గ్గహణేన మనుస్సేహి అఞ్ఞేసం సబ్బాకప్పియమంససత్తానం వసాయ అనుఞ్ఞాతత్తా తం సఙ్గహేతుం **అకప్పియ**గ్గహణం కతన్తి దట్ఠబ్బం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “అచ్ఛవస’న్తి వచనేన ఠపేత్వా మనుస్సవసం సబ్బేసం అకప్పియమంసానం వసా అనుఞ్ఞాతా”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౩). ఏత్థ అకప్పియమంససత్తానం మంసానం అకప్పియభావో “మంసేసు హి దస మనుస్సహత్థిఅస్ససునఖఅహిసీహబ్యగ్ఘదీపిఅచ్ఛతరచ్ఛానం మంసాని అకప్పియాని. వసాసు ఏకా మనుస్సవసావ. ఖీరాదీసు అకప్పియం నామ నత్థీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౩) **అట్ఠకథా**వచనతో వేదితబ్బో. అకప్పియవచనేన మనుస్సవసాయపి గయ్హమానత్తా తస్మిం నీహరితుమాహ “**ఠపేత్వా**”తి.

౮౦౬. పురేభత్తన్తి పురేభత్తే. **సంసట్ఠం** పరిస్సావితం. “పురేభత్త”న్తి ఇదం “పటిగ్గహేత్వాన, పక్కం, సంసట్ఠ”న్తి ఇమేహి పదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. యథాహ **పాళియం** “కాలే పటిగ్గహితం కాలే నిప్పక్కం కాలే సంసట్ఠం తేలపరిభోగేన పరిభుఞ్జితు”న్తి (మహావ॰ ౨౬౨).

౮౦౭. తం కత్వా దేతీతి అపటిగ్గహితవసం గహేత్వా పచిత్వా తేలం దేతీతి అత్థో. తేనాహ **అట్ఠకథాయం** “అనుపసమ్పన్నేహి కతం నిబ్బట్టితవసాతేలం పురేభత్తం పటిగ్గహితం పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౩). తతో ఉద్ధం సత్తాహమనతిక్కమ్మాతి గహేతబ్బం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ సత్తాహం నిరామిసమేవ వట్టతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౩). ఇధ ఉభయత్థాపి కాలే, వికాలే చ కప్పియాకప్పియమంసవసానం తేలం దియ్యమానం సుఖుమమంసచుణ్ణాదికం అబ్బోహారికం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “యం పన తత్థ సుఖుమరజసదిసం మంసం వా న్హారు వా అట్ఠి వా లోహితం వా హోతి, తం అబ్బోహారిక”న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౩).

౮౦౮. పటిగ్గహేతున్తి ఏత్థ “వస”న్తి చ **కాతు**న్తి ఏత్థ “తేల”న్తి చ పకరణతో లబ్భతి. **కాతు**న్తి ఏత్థ పచితుం పరిస్సావితున్తి ఉభయమేవాతి అత్థో. “**న వట్టతీ**”తి ఇదం పటిగ్గహణాదిపయోగత్తయే విసుం విసుం దుక్కటత్తా వుత్తం. యథాహ **పాళియం** “వికాలే చే భిక్ఖవే పటిగ్గహితం వికాలే నిప్పక్కం వికాలే సంసట్ఠం, తం చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి తిణ్ణం దుక్కటాన”న్తి (మహావ॰ ౨౬౨). ఇమాని హి తీహి పయోగేహి తీణి దుక్కటాని హోన్తి. **సేసో**తి ఉగ్గహితకపటిగ్గహితకసవత్థుకవిసయో వినిచ్ఛయో చ భాజనగణనాయ ఆపత్తిభేదో చాతి ఏవంపకారో వత్తబ్బవిసేసో.

౮౯. **గహితన్తి** పటిగ్గహితం. **మధుకరీకతన్తి** మధుమక్ఖికాఖుద్దకమక్ఖికాభమరమక్ఖికాసఙ్ఖాతాహి తీహి మధుకరీహి కతం.

౯౦. **వత్థూనం గణనాతి** మధుపటలేన ఠితం చే, పటలగణనాయ, పీళేత్వా భాజనే పక్ఖిపిత్వా ఠపితం చే, భాజనగణనాయ, సిలేసమివ పత్థిన్నం చే, మహాభమరమధుఖణ్డపిణ్డవసేన, విసుం విసుం కతే తేసం గణనాయాతి అత్థో.

౯౧. **ఘనాఘనన్తి** ఏత్థ గుళఞ్చ నానప్పకారా సక్కరా చ ఘనపక్కం నామ. పక్కతనుకం ఫాణితం అఘనపక్కం నామ. ఉచ్ఛుసిలేసో అపక్కఘనం నామ. ఉచ్ఛుదణ్డతో పీళితరసో అపక్కాఘనం నామ. "ఫాణితం నామ ఉచ్ఛుమ్హా నిబ్బత్త"న్తి (పారా॰ ౬౨౩) సాధారణపాళివచనతో, "ఫాణితం నామ ఉచ్ఛురసం ఉపాదాయా"తి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ భేసజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా; వి॰ సఙ్గ అట్ఠ॰ ౯౮) **అట్ఠకథా**వచనతో చ ఇహ రసాదీహి ఉచ్ఛుపానమ్పి సఙ్గహితం. కేచి ఉచ్ఛునో చతుకాలికత్తం వణ్ణయన్తి, తం న సారతో పచ్చేతబ్బం.

౯౨. **ఫాణితన్తి** వుత్తప్పకారే తస్మిం ఫాణితే అఞ్ఞతరం. **గహితం** పటిగ్గహితం.

౯౩. **అసంసట్ఠేనాతి** అపరిస్సావితేన. **కతఫాణితన్తి** పరిస్సావేత్వా అత్తనా కతఫాణితం. **పురేభత్తం గహితేనాతి** పురేభత్తం పటిగ్గహితేన. "సయం కత"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౩) వుత్తత్తా **కతన్తి** ఉచ్ఛురసో గహేతబ్బో.

౯౪. **కత్వాతి** పచిత్వా ఫాణితం కత్వా.

౯౫. **పచ్ఛాభత్తం కతఞ్చాపీతి** పచ్ఛాభత్తం అత్తనా చ కతం అనుపసమ్పన్నేన చ కతం ఫాణితమ్పి.

౯౮. **కతం ...పే.... సీతవారినాతి** సీతుదకే మధుకపుప్ఫాని పక్ఖిపిత్వా ఠపేత్వా మద్దిత్వా పరిస్సావితరసేన కతం మధుకఫాణితం.

౯౯. **అస్సాతి** మధుకఫాణితస్స. **దుక్కటన్తి** తదాధారభాజనగణనాయ దుక్కటం. ఖీరం పక్ఖిపిత్వా కతం మధుకఫాణితం యావకాలికం చే హోతి, కథం ఖణ్డసక్కరాకతం సత్తాహకాలికం హోతీతి విచారణాయం ఖీరజల్లికం ధోవిత్వా ధోవిత్వా గయ్హమానత్తా వట్టతీతి పరిహరన్తి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "ఖణ్డసక్కరం పన ఖీరజల్లికం అపనేత్వా అపనేత్వా సోధేన్తి, తస్మా వట్టతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౩). "బీజతో పట్ఠాయ న వట్టతీ"తి పటిక్ఖిత్తమధుకపుప్ఫమేరయం వినా ఆమకఞ్చ పక్కఞ్చ మధుకపుప్ఫం పురేభత్తం వట్టతీతి **అట్ఠకథాయం** వుత్తం.

౮౦. **సబ్బేసం పన ఫలానన్తి** కదలిఖజ్జూరిఆదిఫలానం.

౮౧. సామఞ్ఞజోతనాయ విసేసేపి అవట్ఠానతో "**కాలికా**"తి ఇమినా "పచ్ఛాభత్తం సతి పచ్చయే"తి వచనసామత్థియా యావకాలికవజ్జా తయో కాలికా గహేతబ్బా , "పురేభత్తం యథాసుఖ"న్తి వచనసామత్థియా చత్తారోపి గహేతబ్బా. యావకాలికవజ్జా తయో **కాలికా పచ్ఛాభత్తం** వికాలే **పచ్చయే** పిపాసాదికారణే సతి కేవలమ్పి పచ్చేకమ్పి మిస్సేత్వాపి పరిభుఞ్జితుం భిక్ఖుస్స వట్టన్తి. **కాలికా** చత్తారోపి **పురేభత్తం** కాలే యావమజ్ఝన్హా కేవలమ్పి మిస్సేత్వాపి యథాసుఖం అసతిపి పచ్చయే పరిభుఞ్జితుం భిక్ఖుస్స వట్టన్తీతి యోజనా.

౮౨౨. **అరుఆదీనీ**తి వణాదీని. “**మక్ఖేతుం న వట్టతీ**”తి ఇమినా బాహిరపరిభోగోపి నివారితో.

౮౨౩. **అనాపత్తివారే** “అన్తోసత్తాహ”న్తి అధికారే “అనుపసమ్పన్నస్స చత్తేన వన్తేన ముత్తేన అనపేక్ఖో దత్వా పటిలభిత్వా పరిభుఞ్జతీ”తి (పారా॰ ౬౨౫) వుత్తత్తా **చజిత్వా**తి ఏత్థ “అన్తోసత్తాహం అనుపసమ్పన్నస్సా”తి వత్తబ్బం. **లభిత్వా**తి ఏత్థ “సత్తాహాతిక్కమేపీ”తి సామత్థియా లబ్భతి. తేనాహ **మహాపదుమత్థేరో** “అన్తోసత్తాహే దిన్నస్స హి పున పరిభోగే ఆపత్తియేవ నత్థి, సత్తాహాతిక్కన్తస్స పన పరిభోగే అనాపత్తీతి దస్సనత్థమిదం వుత్త”న్తి. **లభిత్వా**తి గహితతేలేన అనుపసమ్పన్నేన సక్కచ్చం, అసక్కచ్చం వా దిన్నం లభిత్వా. **సాయితు**న్తి ఏత్థ “లభతీ”తి సేసో.

౮౨౪. “**అనాపత్తి అధిట్ఠేతీ**”తి ద్విన్నం పదానం అన్తరే “అన్తోసత్తాహ”న్తి సేసో, సబ్బపదేహిపి యుజ్జతి. **అధిట్ఠేతీ**తి సత్తాహబ్భన్తరే సప్పిఞ్చ తేలఞ్చ వసఞ్చ ముద్ధని తేలం వా అబ్భఞ్జనం వా, మధుం అరుమక్ఖనం, ఫాణితం ఘరధూపనం భవిస్సతీతి అధిట్ఠేతి. అధిట్ఠితేన అనధిట్ఠితం చే మిస్సం హోతి, పునపి అధిట్ఠాతబ్బం. **విస్సజ్జేతీ**తి అన్తోసత్తాహే అఞ్ఞస్స ఉపసమ్పన్నస్స దేతి. సచే తథా దిన్నం అఞ్ఞేన అప్పటిగ్గహితత్తా , తేన పటిగ్గహితమ్పి ఇతరస్స దిన్నత్తా తేసం అనాపత్తీతి **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౫ అత్థతో సమానం) వుత్తం.

వినస్సతీతి సత్తాహబ్భన్తరే యేన కేనచి ఆకారేన యథా అపరిభోగం హోతి, తథా చోరికాయ హరణాదివసేన నస్సతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “వినస్సతీతి అపరిభోగం హోతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౫). **అచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హతీ**తి అఞ్ఞో తస్మిం సత్తాహబ్భన్తరే విలుమ్పిత్వా గణ్హాతి. **విస్సాసం గణ్హతీ**తి తస్మింయేవ సత్తాహబ్భన్తరే అఞ్ఞో విస్సాసం గణ్హాతి.

౮౨౫. అకథినచిత్తేన సత్థునా సముట్ఠానాదయో సబ్బేవ పఠమేన కథినేన సమా పకాసితాతి యోజనా. **అకథినచిత్తే**నాతి మహాకరుణారసేన తిన్తతాయ అకక్కసచిత్తేన, అవిహింసాభిరతచిత్తేనాతి వుత్తం హోతి. **సత్థు**నాతి దిట్ఠధమ్మికసమ్పరాయికాదీహి అత్థేహి సదేవకం లోకం అనుసాసతీతి సత్థా, తేన సబ్బఞ్ఞునా దసబలేన సమ్మాసమ్బుద్ధేన.

భేసజ్జసిక్ఖాపదకథావణ్ణనా.

౮౨౬. **గిమ్హాన**న్తి ఏత్థ “మాసాన”న్తి సామత్థియా లబ్భతి, నిద్ధారణే సామివచనం, గిమ్హేసు చతూసు మాసేసూతి అత్థో. నిద్ధారితబ్బం దస్సేతి “**మాసో సేసో**”తి, ఏత్థ “వత్తబ్బే కాలే”తి సేసో. ఫగ్గునమాసకణ్హపక్ఖపాటిపదతో పట్ఠాయ జేట్ఠమాసపుణ్ణమిపరియోసానేసు తీసు మాసేసు అతిక్కన్తేసూతి అత్థో. **సేసమాసో** నామ జేట్ఠమాసస్స కణ్హపక్ఖపాటిపదతో పట్ఠాయ ఆసాళ్హిమాసపుణ్ణమిపరియోసానో. గిమ్హానం మాసో సేసోతి వత్తబ్బే కాలేతి అత్థో.

ఇమస్మిం పచ్ఛిమే గిమ్హమాసే జేట్ఠమాసస్స కణ్హపక్ఖో వస్సికసాటికా చే న లద్ధా, పరియేసితుం లద్ధం కాతుం ఖేత్తం, అధిట్ఠాననివాసనానం అఖేత్తం. ఆసాళ్హిపురిమపక్ఖో పరియేసనకరణనివాసనానం ఖేత్తం, అధిట్ఠాతుం అఖేత్తం. ఆసాళ్హికణ్హపక్ఖపాటిపదతో యావ పచ్ఛిమకత్తికపుణ్ణమీ, ఇదం చతున్నమ్పి ఖేత్తన్తి అయమేత్థ సఙ్ఖేపో.

పరియేసేయ్యాతి “యే మనుస్సా పుబ్బే వస్సికసాటికం దేన్తీ”తిఆదినా (పారా॰ ౬౨౮) **పదభాజనే** వుత్తనయేన పుబ్బే వస్సికసాటికదాయకం ఉపసఙ్కమ్మ “దేథ మే వస్సికసాటికచీవర”న్తిఆదినా వచసేన అవిఞ్ఞాపేత్వా “కాలో వస్సికసాటికాయ సమయో వస్సికసాటికాయ, అఞ్ఞేపి మనుస్సా వస్సికసాటికం దేన్తీ”తి ఏవం సతుప్పాదమత్తకరణేన పరియేసేయ్య.

సాటికన్తి వస్సికసాటికం. **''అద్ధమాసో సేసో''**తి ఇదం "గిమ్హాన"న్తి ఇమినావ యుజ్జతి. తత్థ "వత్తబ్బే కాలే"తి అజ్ఝాహరితబ్బం, ఆసాళ్హీమాసస్స పురిమపక్ఖేతి అత్థో. **కత్వాతి** ఏత్థ "లద్ధ"న్తి సామత్థియా లబ్భతి. యథావుత్తనయేన సతుప్పాదేన వా అవసేసానం సద్ధాసమ్పన్నకులానం వా సన్తికా లద్ధం సిబ్బనరజనకప్పబిన్దుదానవసేన నిట్ఠాపేత్వాతి వుత్తం హోతి. **పరిదహేతి** నివాసేయ్య.

౮౨౭-౮. **పిట్ఠిసమ్మతే సమయేతి** "కత్తికపుణ్ణమాసియా పన పచ్ఛిమపాటిపదదివసతో పట్ఠాయ యావ జేట్ఠమూలపుణ్ణమా ఇమే సత్త మాసా పిట్ఠిసమయో నామా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౮) ఏవం దస్సితేసు సత్తసు మాసేసు. ఞాతకాఞ్ఞాతకాదినో సతుప్పాదం కత్వాతి యోజనా. **ఆది**-సద్దేన పవారితాపవారితానం సఙ్గహో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "అఞ్ఞాతకఅప్పవారితట్ఠానతో"తి.

తేసుయేవాతి ఞాతకఅఞ్ఞాతకపవారితఅప్పవారితేసు. **''తథా''**తి ఇమినా "హోతి నిస్సగ్గియాపత్తీ"తి ఇదం దస్సితం. సా ఆపత్తి అఞ్ఞాతకఅప్పవారితేసు అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదేన హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "దేథ మే వస్సికసాటికచీవర'న్తిఆదినా నయేన విఞ్ఞత్తిం కత్వా నిప్ఫాదేన్తస్స అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదేన నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౮). ఞాతకపవారితేసు తేన సిక్ఖాపదేన అనాపత్తి, పిట్ఠిసమయత్తా ఇమినా ఆపత్తి హోతి. అఞ్ఞాతకఅప్పవారితేసు చ వక్ఖమాననయేన వత్తభేదదుక్కటేన సద్ధిం హోతీతి దట్ఠబ్బం.

౮౨౯-౩౦. అఞ్ఞాతకాదినో కత్వా పన సతుప్పాదన్తి యోజనా. **ఆది**-సద్దేన అప్పవారితానం సఙ్గహో. **కుచ్ఛిసఞ్ఞితే సమయేతి** యథావుత్తపిట్ఠిసమయే సత్తమాసే వినా ఇతరే పఞ్చ మాసా వుత్తా. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "జేట్ఠమూలపుణ్ణమాసియా పన పచ్ఛిమపాటిపదదివసతో పట్ఠాయ యావ కత్తికపుణ్ణమా ఇమే పఞ్చ మాసా కుచ్ఛిసమయో నామా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౮). **వత్థన్తి** వస్సికసాటికం. **అదిన్నపుబ్బేసూతి** యేహి వస్సికసాటికా న దిన్నపుబ్బా, తేసు, ఇమినా వత్తభేదస్స కారణమాహ. ఇహ **వత్తభేదో** నామ "యే మనుస్సా పుబ్బే వస్సికసాటికచీవరం దేన్తీ"తిఆదివచనతో (పారా॰ ౬౨౮) దిన్నపుబ్బేసు కాతబ్బస్స సతుప్పాదస్స అదిన్నపుబ్బేసు కరణం. బ్యతిరేకతో దిన్నపుబ్బేసు నత్థీతి దీపితం హోతి.

తత్రాతి అఞ్ఞాతకాదిమ్హి. **''నిస్సగ్గియ''**న్తి ఇమినా అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదేన ఆపత్తిం ఆహ. యథాహ కుచ్ఛిసమయచతుక్కే "విఞ్ఞత్తిమ్పి కత్వా నిప్ఫాదేన్తస్స అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదేన నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ"న్తి. అయం పాచిత్తియాపత్తి పకతియా వస్సికసాటికదాయకేసుపి హోతీతి ఇదం **అట్ఠకథాయం** "ఇదం పన పకతియా వస్సికసాటికదాయకేసుపి హోతియేవా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౮) వచనతో విఞ్ఞాయతి.

౮౩౧. **ఓవస్సాపేతీతి** ఆకాసతో పతితఉదకేనేవ కాయం తేమేతి, ఇమినా "ఘటాదీహి ఓసిఞ్చితుం వట్టతీ"తి దీపితం హోతి. "నిబ్బకోసమ్బునా నహాయితుం వట్టతీ"తి **గణ్ఠిపదేసు** వుత్తం. **సతిపి చీవరేతి** వస్సికసాటికాయ సతియాపి. **''పరియోసానే దుక్కట''**న్తి ఇమినా బిన్దుగణనాయాతి దీపేతి. **వివటఙ్గణేతి** రుక్ఖాదినా కేనచి అనావటట్ఠానే.

౮౩౨. **మాసస్మిన్తి** గిమ్హానం పచ్ఛిమమాసస్మిం.

౮౩౩. “అచ్ఛిన్నచీవరస్సాతి ఏతం వస్సికసాటికమేవ సన్ధాయ వుత్త”న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౩౦) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. వస్సికసాటికం నివాసేత్వా నహాయన్తస్స చోరుపద్దవో **ఆపదా** నామ. **న్హానకోట్ఠక**న్తి నహానత్థాయ కతకోట్ఠకం. **''వాపీ''**తి ఇమినా పోక్ఖరణిజాతస్సరాదయో ఉపలక్ఖితా. **న్హాయన్తస్సా**తి నగ్గో హుత్వా నహాయన్తస్సాతి పకరణతో లబ్భతి. “ఆకాసతో పతితఉదకేనేవా”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౯) **అట్ఠకథాయమేవ** వుత్తం.

౮౩౪. **క్రియ**న్తి అకాలే పరియేసనకరణఅధిట్ఠాననివాసనేహి ఆపజ్జితబ్బతో కిరియం. కాయేన చ వాచాయ చ విఞ్ఞాపనాదిం కరోన్తస్స **కాయకమ్మం వచీకమ్మం** హోతి.

వస్సికసాటికకథావణ్ణనా.

౮౩౫. “యో పన భిక్ఖు భిక్ఖుస్స సామం చీవరం దత్వా”తి (పారా॰ ౬౩౨) వచనతో **సామ**న్తి ఏత్థ “భిక్ఖూ”తి చ **దత్వా**తి ఏత్థ “భిక్ఖుస్స”ఇతి చ లబ్భతి. **చీవర**న్తి ఛన్నం చీవరానం అఞ్ఞతరం చీవరం వికప్పనుపగం పచ్ఛిమం. “కుపితో అనత్తమనో అచ్ఛిన్దేయ్యా”తి (పారా॰ ౬౩౨) వచనతో **అచ్ఛిన్దన్తస్సా**తి ఏత్థ “కుపితస్స అనత్తమనస్సా”తి సేసో, కుపితస్స అనత్తమనస్స అచ్ఛిన్దన్తస్స వా అచ్ఛిన్దాపేన్తస్స వాతి అత్థో. **త**న్తి అత్తనా దిన్నచీవరం. **''సకసఞ్ఞాయా''**తి ఇమినా పారాజికాయ అవత్థుభావం దీపేతి.

౮౩౬. **తథా**తి ఏకాయేవ ఆపత్తీతి దీపేతి.

౮౩౭. **వత్థాన**న్తి చీవరానం. **అస్సా**తి భిక్ఖుస్స.

౮౪౧. సఙ్ఘాటిం గణ్హ, ఉత్తరాసఙ్గం గణ్హాతి యోజనా.

౮౪౨. **వికప్పనుపగం పచ్ఛిమ**న్తి ఏత్థ “చీవర”న్తి లబ్భతి. ఆయామతో వడ్ఢకిహత్థం తిరియం తథా విదత్థిప్పమాణం వత్థఖణ్డం హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదతో వికప్పనుపగం నామ. అఞ్ఞం కిఞ్చి పరిక్ఖారన్తి యోజనా, అన్తమసో సుచిమ్పీతి వుత్తం హోతి. **పరం** పుగ్గలం. **ఛిన్దాపేన్తస్సా**తి అచ్ఛిన్దాపేన్తస్స. కారితన్తస్స ద్వికమ్మకత్తా “పర”న్తి చ “పరిక్ఖార”న్తి చ కమ్మద్వయగహణం. **అఞ్ఞ**న్తి పరిక్ఖారవిసేసనం. **దుక్కటం** వత్థుగణనాయ, వచనగణనాయ చ.

౮౪౪. **ఏవ**న్తి యథా అనుపసమ్పన్నే అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞినో దుక్కటం, ఏవం అనుపసమ్పన్నే…పే॰… వేమతికస్సాపి దుక్కటన్తి యోజనా. **అచ్ఛిన్దన్తస్సా**తి ఏత్థ యథావుత్తం “అనుపసమ్పన్నే”తి ఇదం విభత్తివిపరిణామేన సామివచనం కత్వా “దిన్న”న్తి అజ్ఝాహారేన సహ యోజేతబ్బం, “చీవర”న్తి పకరణతో లబ్భతి, అనుపసమ్పన్నస్స దిన్నం చీవరం అచ్ఛిన్దన్తస్సాతి వుత్తం హోతి.

౮౪౫. **సో వా**తి యస్స చీవరం దిన్నం, సో ఏవ వా భిక్ఖు. తుట్ఠో వా దుట్ఠో వా సో దేతీతి యోజనా. **విస్సాసమేవ వా**తి విస్సాసం కత్వా గణ్హతోతి యోజనా.

౮౪౬. **ఏత్థా**తి ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే.

చీవరచ్ఛిన్దనకథావణ్ణనా.

౮౪౭. విఞ్ఞాపేత్వాతి వత్థవాయాపనం సన్ధాయ యాచిత్వా. **ఛబ్బిధం సుత్తన్తి పదభాజనే** ‘‘ఖోమం కప్పాసికం కోసేయ్యం కమ్బలం సాణం భఙ్గ’’న్తి (పారా. ౬౩౮) ఆగతం ఛప్పకారం సుత్తం. **కమ్బలన్తి** ఏళకలోమసుత్తం. సానులోమాని ఛప్పకారసుత్తాని హేట్ఠా చీవరవినిచ్ఛయే వుత్తానుసారేన వేదితబ్బాని. చీవరత్థం వత్థం **‘‘చీవర’’న్తి** వుత్తం. **తన్తవాయేహీతి** కప్పియాకప్పియేహి పేసకారేహి. పోత్థకేసు **‘‘వాయాపేతుం న వట్టతీ’’**తి పాఠో దిస్సతి, ‘‘సచే’’తి ఇమినా అయుజ్జమానత్తా సో అపాఠో. **‘‘వాయాపేతి న వట్టతీ’’**తి పాఠో యుజ్జతీతి సచే వాయాపేతీతి యోజనా, అత్తనో అత్థాయ యది వాయాపేయ్యాతి అత్థో.

౮౪౮. తథా అకప్పియో. కీదిసోతి ఆహ **‘‘అఞ్ఞాతకాదికో’’**తి. **అఞ్ఞాతకాదికోతి** అఞ్ఞాతకో ఆది యస్స సో అఞ్ఞాతకాదికో. **ఆది**-సద్దేన అప్పవారితో గహితో. యో భిక్ఖు తన్తవాయస్స అఞ్ఞాతకో, తేన అప్పవారితో చ, తస్స అఞ్ఞాతకాదికో భిక్ఖునా విఞ్ఞత్తో సో తన్తవాయో అకప్పియోతి అత్థో.

౮౪౯. అకప్పియేనాతి విఞ్ఞాపితేన. **వాయాపేన్తస్సాతి** ఏత్థ ‘‘పయోగే పయోగే దుక్కటం, పటిలాభేనా’’తి సేసో. యథాహ ‘‘వాయాపేతి, పయోగే పయోగే దుక్కటం. పటిలాభేన నిస్సగ్గియ’’న్తి (పారా. ౬౩౮).

౮౫౦. కిత్తకే వీతే నిస్సగ్గియం హోతీతి ఆహ **‘‘విదత్థిమత్తే’’**తిఆది. **హత్థమత్తేతి** రతనమత్తే. **పదభాజనే** ‘‘పటిలాభేన నిస్సగ్గియ’’న్తి వుత్తం, ఇధ ‘‘వీతే నిస్సగ్గియ’’న్తి కస్మా ఆహాతి? **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా. తత్థాపి తథా కస్మా వుత్తన్తి? తదనన్తరం అత్తనో సన్తకత్తా వీతవీతట్ఠానం పటిలద్ధమేవ హోతి, **పదభాజనేపి** ఇమినా అధిప్పాయేన పటిలాభేన నిస్సగ్గియం వుత్తం, తస్మా యావ చీవరం వడ్ఢతి, తావ ఇమినా పమాణేన ఆపత్తియో వడ్ఢన్తి. **ఫలకేపి చాతి** ఏత్థ **ఫలకం** నామ తురివీతట్ఠానం, యత్థ సంహరిత్వా ఠపేన్తి. ఫలకే ఫలకేపి చ నిస్సగ్గియం వుత్తన్తి యోజనా.

౮౫౧. తేనేవాతి విఞ్ఞత్తతన్తవాయేనేవ. **కప్పియం సుత్తన్తి** అవిఞ్ఞత్తియా లద్ధసుత్తం. కప్పియేన తన్తవాయేన అకప్పియసుత్తం వాయాపేన్తస్స తథేవ దుక్కటన్తి యోజనా.

౮౫౨. ఏకన్తరికతో వా కప్పియాకప్పియేహేవ సుత్తేహి వీతే దుక్కటన్తి యోజనా, అన్తరన్తరా అకప్పియసుత్తానం పసారణేన, వాయనేన చ దుక్కటం హోతీతి అత్థో. దీఘతో వా తిరియతో వా కప్పియాకప్పియేహేవ సుత్తేహి వీతే దుక్కటన్తి యోజనా, దీఘతో కప్పియసుత్తం పసారేత్వా తిరియం అకప్పియసుత్తేన వీతే దుక్కటం హోతీతి అత్థో. **వాగ్గహణేన** వుత్తవిపరియాయతోపి యోజేతబ్బం. దీఘతో అకప్పియసుత్తం పసారేత్వా తిరియతో కప్పియసుత్తేన వీతేతి అయమేత్థ విపరియాయో. **వీతేతి** ఏత్థ ‘‘ఫలకే ఫలకే’’తి అనువత్తేతబ్బం.

౮౫౩. కప్పియాకప్పియేహి తన్తవాయేహి కప్పియాకప్పియసుత్తం మిస్సేత్వా **కతే** వీతే ఫలకే ఫలకే **తస్స** భిక్ఖుస్స దుక్కటన్తి యోజనా. **వేతి** నిపాతమత్తం, అథ వా వే తస్మిం **కతే** వీతేతి అత్థో.

౮౫౪-౫. తే కప్పియాకప్పియతన్తవాయా పరిచ్ఛేదం దస్సేత్వా వారేనేవ అకప్పియసుత్తం సచే వినన్తీతి యోజనా. అకప్పియేన తన్తవాయేన వీతే. ఛన్దానురక్ఖనత్థం **‘‘వితే’’**తి వుత్తం. **పమాణస్మిన్తి** వికప్పనుపగపచ్ఛిమప్పమాణస్మిం.

తదూనేతి తతో వికప్పనుపగపచ్ఛిమప్పమాణతో ఊనే. **ఇతరేనా**తి కప్పియతన్తవాయేన. **ఉభయత్థా**తి పమాణస్మిం, తదూనే చ దుక్కటం ఏవాతి యోజనా.

౮౭౬. సచే కప్పియాకప్పియతన్తవాయా **ద్వేపి** వేమం ఉభయకోటియా **గహేత్వా** ఏకతోవ వినన్తి వాతి యోజనా. తిరియం సుత్తం పవేసేత్వా యేన ఆకోటేన్తో ఘనభావం సమ్పాదేన్తి, తం **వేమం** వుచ్చతి.

౮౭౭. **సబ్బత్థ భేదే**తి కప్పియాకప్పియసుత్తతన్తవాయేహి కతే పమాణతదూనఏకన్తరికదీఘతిరియప్పకారే సబ్బత్థ వారభేదే. **ఆపత్తిభేదో**తి అకప్పియసుత్తేహి ఆయామవిత్థారతో అకప్పియతన్తవాయేన వీతప్పదేసే పమాణయుత్తే పాచిత్తియం, ఇతరత్ర దుక్కటన్తి భేదో.

౮౭౮. **కప్పియో తన్తవాయో** నామ ఞాతకో వా పవారితో వా కప్పియమూలేన పయోజితో వా.

౮౭౯. "అనాపత్తి చీవరం సిబ్బేతుం, ఆయోగే, కాయబన్ధనే, అంసబద్ధకే, పత్తత్థవికాయ, పరిస్సావనే, ఞాతకానం, పవారితానం, అఞ్ఞస్సత్థాయ, అత్తనో ధనేనా"తిఆదికం (పారా॰ ౬౪౦) అనాపత్తివారం దస్సేతుమాహ "**అనాపత్తీ**"తిఆది. ఇధ నిద్దిట్ఠోవ లక్ఖణేన అనిద్దిట్ఠమ్పి వేదితబ్బం. ఏత్థ చీవరం సిబ్బేతుం సుత్తం విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి యోజనా. **ధనం** నామ తణ్డులాది కప్పియవత్థు. "**పరిస్సావనే**"తిఆదీసు నిమిత్తత్థే భుమ్మం, పరిస్సావనాదినిమిత్తం సుత్తఞ్చ తన్తవాయే చ విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి.

సుత్తవిఞ్ఞత్తికథావణ్ణనా.

౮౮౦. **అప్పవారితఞ్ఞాతీన**న్తి అప్పవారితానం అఞ్ఞాతీనం, "కీదిసేన తే భన్తే చీవరేన అత్థో, కీదిసం తే చీవరం వాయాపేమీ"తి (పారా॰ ౬౪౩) **పదభాజనే** వుత్తనయేన అప్పవారితానం అఞ్ఞాతీనన్తి అత్థో. **సమేచ్చా**తి ఉపగన్త్వా. **వికప్ప**న్తి విసిట్ఠం కప్పం అధికవిధానం. **ఆపజ్జతీ**తి కరోతి, "ఇదం ఖో ఆవుసో చీవరం మం ఉద్దిస్స వియ్యతి, ఆయతఞ్చ కరోథ, విత్థతఞ్చ అప్పితఞ్చ సువీతఞ్చ సుప్పవాయితఞ్చ సువిలేఖితఞ్చ సువితచ్ఛితఞ్చ కరోథా"తిఆదినా (పారా॰ ౬౪౨) నయేన దాయకానం అధిప్పాయతో అధికతరఆయతాదికరణత్థం విధానం కరోతీతి వుత్తం హోతి.

తత్థ **ఆయత**న్తి దీఘం. **విత్థత**న్తి పుథులం. **అప్పిత**న్తి ఘనం. **సువీత**న్తి సుట్ఠు వీతం సబ్బట్ఠానేసు సమం కత్వా వీతం. **సుప్పవాయిత**న్తి సుట్ఠు పవాయితం సబ్బట్ఠానే సమం కత్వా తన్తే పసారితం. **సువిలేఖిత**న్తి లేఖనియా సుట్ఠు విలిఖితం. **సువితచ్ఛిత**న్తి కోచ్ఛేన సుట్ఠు వితచ్ఛితం, సువినిద్ధోతన్తి అత్థో.

౮౮౧. సుత్తవడ్ఢనప్పకారం దస్సేతుమాహ "**దీఘాయతప్పితత్థాయా**"తి. తేన చ **పదభాజనే** "తస్స వచనేన ఆయతం వా విత్థతం వా అప్పితం వా కరోతి, పయోగే దుక్కటం, పటిలాభేన నిస్సగ్గియం హోతీ"తి (పారా॰ ౬౪౩) ఏతం ఆయతాదిత్తయమేవ వుత్తం. **సుత్తవడ్ఢనకే కతే**తి ఏత్థ అనన్తరం వత్తబ్బేన "పయోగే దుక్కటం పటిలాభేనా"తి పాఠసేసేన సహ యోజనా కాతబ్బా, దాయకేహి తులయిత్వా దిన్నప్పమాణతో సుత్తం వడ్ఢేతుం తేన కతేన సబ్బేనాపి పయోగేన భిక్ఖునో దుక్కటఞ్చ పటిలాభేన నిస్సగ్గియపాచిత్తియఞ్చ హోతీతి అత్థో.

౮౬౨. ఞాతకాదీనం తన్తవాయేసు చీవరే వికప్పం ఆపజ్జన్తస్స అనాపత్తిం వినిద్దిసేతి యోజనా. **అత్తనో ధనేనా**తి ఏత్థ “పయోజితేసూ”తి సేసో, **తన్తవాయేసూ**తి ఏతస్స విసేసనం. అత్తనో ధనేన పయోజితేసు తన్తవాయేసు చీవరే వికప్పం ఆపజ్జన్తస్స అనాపత్తిం వినిద్దిసేతి యోజనా, అత్తనో సన్తకం కప్పియవత్థుం గహేత్వా వినన్తేసు వికప్పం ఆపజ్జన్తస్సాతి అత్థో. అఞ్ఞస్సత్థాయ వినన్తేసు వికప్పం ఆపజ్జన్తస్సాతి సహ పారసేసేన యోజనా దట్ఠబ్బా.

౮౬౩. మహగ్ఘం కత్తుకామినో తన్తవాయేహి అప్పగ్ఘం వాయాపేన్తస్స అనాపత్తిం వినిద్దిసేతి యోజనా.

పేసకారకథావణ్ణనా.

౮౬౪. వస్సంవుత్థే భిక్ఖూ ఉద్దిస్సాతి పురిమికాయ వస్సూపగతే భిక్ఖూ ఉద్దిసిత్వా. పవారణాయ పుబ్బేవ యం చీవరం దీయతీతి సమ్బన్ధో. ఇదం వుత్తం హోతి – “దసాహానాగతం కత్తికతేమాసికపుణ్ణమ”న్తి (పారా॰ ౬౪౮) పాళియం వుత్తం మహాపవారణాఉపోసథదివసస్స పురేతరమేవ పుబ్బకత్తికమాసస్స జుణ్హపక్ఖపఞ్చమియం యం చీవరం “అచ్చేకచీవరం నామ సేనాయ వా గన్తుకామో హోతీ”తిఆదినా (పారా॰ ౬౪౯) **పదభాజనా**గతేసు
గమికగిలానగబ్భినిఅభినవుప్పన్నసద్ధాదీసు అఞ్ఞతరేన దూతం పేసేత్వా వా అత్తనా వా ఆగన్త్వా “వస్సావాసికం దమ్మీ”తి వత్వా దియ్యతీతి. **తం హోతచ్చేకచీవర**న్తి తం అచ్చాయికచీవరం నామ హోతి.

౮౬౫. పురే పవారణాయేవాతి మహాపవారణాయ పురేతరమేవ పఞ్చమితో పట్ఠాయ యస్మిం కిస్మిఞ్చి దివసే. **భాజేత్వా యది గయ్హతీ**తి ఏత్థ “యేనా”తి చ **న కాతబ్బో**తి ఏత్థ “తేనా”తి చ **కరోతి చే**తి ఏత్థ “సో వస్సచ్ఛేద”న్తి చ సామత్థియా లబ్భతి. భాజేత్వా యది యేన గయ్హతి, తేన వస్సచ్ఛేదో న కాతబ్బో. సో వస్సచ్ఛేదం కరోతి చే, తం భాజేత్వా గహితచీవరం సఙ్ఘికం హోతీతి యోజనా, ఛిన్నవస్సేన తం చీవరం సఙ్ఘస్సేవ దాతబ్బన్తి వుత్తం హోతి.

౮౬౬. ‘‘అన్తోసమయమేవా’’తి ఇదం “అధిట్ఠేతీ”తిఆదీహి పదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **పదభాజనే**
“చీవరకాలసమయో నామ అనత్థతే కథినే వస్సానస్స పచ్ఛిమో మాసో, అత్థతే కథినే పఞ్చమాసా”తి
వుత్తసమయబ్భన్తరేయేవ తం అచ్చేకచీవరం.

౮౬౭. కథినే తు అనత్థతేతి యస్మిం కథినం అనత్థతం, తస్మిం విహారేతి వుత్తం హోతి. **తు**-సద్దో విసేసత్థజోతకో. అనధిట్ఠాయ అవికప్పేత్వా పరిహరీయతి ఏత్థ అచ్చేకచీవరన్తి **పరిహారో,** మాసో, ఏకో చ సో మాసో చాతి **ఏకమాసో,** పుబ్బకత్తికమాసస్స పాటిపదదివసతో పట్ఠాయ యావ అపరకత్తికమాసస్స పుణ్ణమీ, అయం చీవరకాలసమయోతి వుత్తో మాసో. దసన్నం అహానం సమాహారో **దసాహం,** తం పరమం అధికం ఏతస్సాతి **దసాహపరమో,** మాసో. “దసాహానాగతం కత్తికతేమాసికపుణ్ణమ”న్తి (పారా॰ ౬౪౮) **పాళియం** వుత్తపుబ్బకత్తికపుణ్ణమిపరియన్తదసాహాధికోతి అత్థో. కథినే అనత్థతే తు దసాహపరమో ఏకమాసోవ తస్స అచ్చాయికవత్థస్స పరిహారో మతోతి యోజనా.

౮౬౮. అత్థతే కథినేతి కథినత్థతవిహారేతి వుత్తం హోతి. తస్స అచ్చాయికవత్థస్సాతి సమ్బన్ధో. దసాహపరమా పఞ్చ మాసాతి సమ్బన్ధో. అనత్థతకథినే విహారే యథావుత్తచీవరకాలసమయసఙ్ఖాతవస్సానావసానమాసో చ కథినుద్ధారదివససఙ్ఖాతపచ్ఛిమకత్తికకాళపక్ఖపాటిపదతో యావ ఫగ్గునమాసపుణ్ణమీ, తావ హేమన్తా చత్తారో మాసా చాతి

పఞ్చ మాసా. పకాసితాతి "అనత్థతే కథినే వస్సానస్స పచ్ఛిమో మాసో, అత్థతే కథినే పఞ్చ మాసా"తి (పారా. ౬౪౯) దీపితా. **దసాహపరమాతి** వుత్తత్థోయేవ. అత్థతే కథినే దసాహపరమా పఞ్చ మాసా **తస్స** అచ్చాయికవత్థస్స **పరిహారో** కాలోతి మునిన్దేన పకాసితాతి యోజనా.

అయముభయత్థ వుత్తా దసాహపరమతా **అట్ఠకథాయం** "అనత్థతే కథినే ఏకాదసదివసాధికో మాసో, అత్థతే కథినే ఏకాదసదివసాధికా పఞ్చ మాసా"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౬౫౦) వుత్తపాఠేన యథా న విరుజ్ఝతి, తథా విచారేత్వా గహేతబ్బా. ఏవఞ్హి పాఠే సతి న విరుజ్ఝతి –

"తస్సచ్చాయికవత్థస్స , కథినే తు అనత్థతే;
పరిహారేకమాసేకా-దసాహపరమో మతో.

అత్థతే కథినే తస్స, పఞ్చ మాసా పకాసితా;
పరిహారో దినేనేకా-దసాహపరమా పనా"తి.

౮౬౯. పఠమేన కథినేనాతి యోజనా. "అక్రియం అచిత్త"న్తి పదచ్ఛేదో. **అక్రియన్తి** అన్తోసమయే అధిట్ఠానాదిఅకరణం.

అచ్చేకచీవరకథావణ్ణనా.

౮౭౦-౧. భిక్ఖూతి సాసఙ్కసమ్మతే సప్పటిభయే ఆరఞ్ఞకసేనాసనే వసన్తం భిక్ఖుమాహ. యథాహ "యాని ఖో పన తాని ఆరఞ్ఞకాని సేనాసనాని సాసఙ్కసమ్మతాని సప్పటిభయాని, తథారూపేసు భిక్ఖు సేనాసనేసు విహరన్తో"తి (పారా. ౬౫౩). పుబ్బకత్తికపుణ్ణమం వసిత్వాతి సమ్బన్ధో. **పుబ్బకత్తికపుణ్ణమా** నామ అస్సయుజమాసస్స జుణ్హపక్ఖపన్నరసీ, ఏత్థ పన సహచరియనయేన తదుపలక్ఖితా పురిమికా తయో వస్సానమాసా వుచ్చన్తి. **పుణ్ణమ**న్తి ఏత్థ వాసకిరియాయ అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. పురిమికాయ వస్సం ఉపగన్త్వా అచ్ఛిన్నవస్సో హుత్వా తయో మాసే వసిత్వాతి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "యస్మా పన యో వస్సం ఉపగన్త్వా యావ పఠమకత్తికపుణ్ణమం వసతీ"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౬౫౩-౬౫౪).

"**చీవర**"న్తి తిణ్ణం చీవరానం అఞ్ఞతరం వుచ్చతి. గామే ఠపేత్వాతి సమ్బన్ధో, ఏత్థ "కత్తికపుణ్ణమ"న్తి చ "ఆకఙ్ఖమానో"తి చ సేసో, అపరకత్తికమాసే కత్తికచోరభయేన చీవరం పటిసామేతుకామో భిక్ఖు ఆరఞ్ఞకసేనాసనస్స సామన్తా గోచరగామే నిక్ఖిపిత్వాతి అత్థో. యథాహ "ఉపవస్సం ఖో పన కత్తికపుణ్ణమం...పే.... ఆకఙ్ఖమానో తిణ్ణం చీవరానం అఞ్ఞతరం చీవరం అన్తరఘరే నిక్ఖిపేయ్యా"తి (పారా. ౬౫౩).

"**సమన్తా గోచరగామే**"తి ఇదం "అన్తరఘరే నిక్ఖిపేయ్యాతి సమన్తా గోచరగామే నిక్ఖిపేయ్యా"తి (పారా. ౬౫౪) **పదభాజనే** వుత్తత్తా వుత్తం. "**అపరకత్తికమాసే**"తి చ "కత్తికపుణ్ణమన్తి కత్తికచాతుమాసినీ వుచ్చతీ"తి (పారా. ౬౫౪) **పదభాజనియ**వసేన వుత్తం. ఇధాపి హి "కత్తికపుణ్ణమ"న్తి అపరకత్తికజుణ్హపక్ఖపన్నరసియా వుచ్చమానాయాపి సహచరియనయేన తంసహచరితో చతుత్థో మాసో వుత్తో.

ఏత్తావతా పురిమికాయ వస్సం ఉపగన్త్వా మహాపవారణాయ పవారేత్వా వుత్తలక్ఖణే ఆరఞ్ఞకసేనాసనే వసన్తస్స ఆరఞ్ఞకస్స భిక్ఖునో పచ్ఛిమకత్తికమాసే కత్తికచోరభయే సతి తిణ్ణం చీవరానం అఞ్ఞతరం గోచరగామే ఠపేత్వా ఆరఞ్ఞకఙ్గం పూరయతో చీవరేన విప్పవాసో తస్మిం మాసే న హోతీతి అనుఞ్ఞాతభావో దీపితో. తదేవ పకాసేతుం నిక్ఖేపోపాయసన్దస్సనముఖేన వక్ఖతి "కత్తికేయేవ మాసస్మిం...పే.... వట్టతీ"తి.

ఇదాని అస్మింయేవ మాసే తతో అఞ్ఞత్థ తస్స భిక్ఖునో కేనచి కరణీయేన గచ్ఛతో గామే ఠపితేన తేన చీవరేన విప్పవసతో నిద్దోసభావం అనుజానన్తేన భగవతా "సియా చ తస్స భిక్ఖునో...పే.... తేన చీవరేన విప్పవసితబ్బ"న్తి (పారా. ౬౫౩) వుత్తమత్థం దస్సేతుమాహ **"పచ్చయే...పే.... సమ్ముతి"**న్తి. **పచ్చయే సతి తాదిసే**తి "సియా పచ్చయో, సియా కరణీయ"న్తి (పారా. ౬౫౪) వచనతో తాదిసే కిచ్చే సతీతి అత్థో. **ఛారత్తపరమ**న్తి ఛ రత్తియో పరమా యస్స వాసకమ్మస్స తం ఛారత్తపరమం, కిరియావిసేసనం, ఛారత్తపరమం వాసకమ్మం కాతబ్బన్తి అత్థో. **తేన వినా వసితబ్బ**న్తి గామే నిక్ఖిత్తేన తేన చీవరేన వినా తమ్హా ఆవాసా అఞ్ఞత్థ వసితబ్బం. తదేవ పాకటం కాతుం వక్ఖతి "అఞ్ఞత్థేవ వసన్తస్స, ఛారత్తపరమం మత"న్తి.

తతోతి ఛారత్తతో. **ఉత్తరి వసతో**తి సత్తమం అరుణం ఉట్ఠాపేత్వా వసన్తస్సాతి అత్థో. యథాహ "తతో చే ఉత్తరి విప్పవసేయ్యాతి సత్తమే అరుణుగ్గమనే నిస్సగ్గియ"న్తి (పారా. ౬౫౪). **దోసో**తి నిస్సగ్గియపాచిత్తియం. **"వినా సఙ్ఘస్స సమ్ముతి"**న్తి ఇమినా కిం వుత్తం హోతి? ఉదోసితసిక్ఖాపదే అనుపఞ్ఞత్తిం కత్వా కోసమ్బియం గిలానభిక్ఖునో "అనుజానామి భిక్ఖవే గిలానస్స భిక్ఖునో తిచీవరేన అవిప్పవాససమ్ముతిం దాతు"న్తి (పారా. ౪౭౩) అనుఞ్ఞాతత్తా గిలానస్స భిక్ఖునో సఙ్ఘేన ఞత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ పురిమమేవ యా అవిప్పవాససమ్ముతి దిన్నా, తం వినాతి వుత్తం హోతి. తేన లద్ధసమ్ముతికేన యావ రోగో వూపసమ్మతి, తావ చిరమ్పి తేన చీవరేన వినా వసితుం వట్టతీతి అధిప్పాయో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "అఞ్ఞత్ర భిక్ఖుసమ్ముతియాతి యా ఉదోసితసిక్ఖాపదే కోసమ్బకసమ్ముతి అనుఞ్ఞాతా, తస్సా సమ్ముతియా అఞ్ఞత్ర. సచే సా లద్ధా హోతి, ఛారత్తాతిరేకమ్పి విప్పవసితుం వట్టతీ"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౬౫౩-౬౫౪).

౮౭౨-౩. చీవరనిక్ఖేపం దస్సేతుమాహ **"కత్తికేయేవ...పే.... పకాసితో"**తి. **కత్తికేయేవ మాసస్మి**న్తి చతున్నం వస్సానానం మాసానం పచ్ఛిమే కత్తికమాసేయేవ ఇదమేకఙ్గం. **పఠమాయ పవారితో**తి దుతియమఙ్గం, ఇధ పఠమాయ వస్సూపనాయికాయ వస్సం ఉపగన్త్వా పవారితోతి యోజనా, మహాపవారణాయ పవారితోతి వుత్తం హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "పురిమికాయ ఉపగన్త్వా మహాపవారణాయ పవారితో హోతీ"తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౬౫౩-౬౫౪). **పచ్ఛిమేన పమాణేన యుత్తే**తి తతియమఙ్గం. **సేనాసనే**తి ఏతస్స విసేసనం. ఇహ ఆరఞ్ఞకసేనాసనస్స **పచ్ఛిమప్పమాణం** నామ పాకారేన వా వతియా వా పరిఖాయ వా పరిక్ఖిత్తస్స గామస్స ఇన్దఖీలసఙ్ఖాతగామద్వారకోట్ఠకుమ్మారతో వా అపరిక్ఖిత్తస్స గామస్స పరిక్ఖేపారహట్ఠానసఙ్ఖాతే పరియన్తగేహస్స ఉపచారే ఠితస్స థామమజ్ఝిమస్స పురిసస్స బలప్పమాణేన విస్సట్ఠలేడ్డుపాతద్వయతో వా పట్ఠాయ పరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స సపరిక్ఖేపం వా అపరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స యస్సం దిసాయం గామో హోతి, తత్థ గామపరియన్తసేనాసనం వా చేతియం వా బోధిం వా అవధిం కత్వా విహారగమనీయేన పకతిమగ్గేన విదత్థిగమ్భీరం ఆరోపితేన ఆచరియధనునా పమితపఞ్చధనుసతపమాణదూరన్తి సఙ్ఖేపతో గహేతబ్బం.

సాసఙ్కసమ్మతేతి చతుత్థమఙ్గం, "ఇహ సప్పటిభయే"తి సేసో. "సాసఙ్కసమ్మతాని సప్పటిభయానీ"తి (పారా. ౬౫౩) హి పాళి. ఇదం ద్వయమ్పి "సేనాసనే"తి ఏతస్స విసేసనం. ఆరామఆరామూపచారేసు చోరానం

నిసిన్నసయితట్ఠితభుత్తపీతట్ఠానాదీనం దిస్సమానతాయ ఆసఙ్కాసహితే తత్థేవ ఆరామాదీసు పహటమారితవిలుత్తమనుస్సానం దిస్సమానతాయ విసేసేన సహభయతాయ **సప్పటిభయే** ఆరఞ్ఞకే సేనాసనేతి అత్థో. **వసన్తో** భిక్ఖు. **వసన్తోవా**తి ఏత్థ **ఏవ**కారో అట్ఠానప్పయుత్తో. తస్మా తతో ఆసేత్వా చతురఙ్గసమాయోగే ఏవాతి యోజేతబ్బో. **చతురఙ్గసమాయోగే ఏవా**తి యథావుత్తానం చతున్నం అఙ్గానం సమాయోగే సన్నిపాతే సతి ఏవ. ఏత్థ **ఏవ**కారేన తస్స అఙ్గస్స అభావే అలబ్భమానతం దీపేతి. **పకాసితో**తి "తత్రాయం అఙ్గసమ్పత్తీ"తిఆదికాయ (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౫౩-౬౫౪) **అట్ఠకథాయ** వుత్తో.

౮౭౪. **తం** చీవరం. **మాసమేక**న్తి వస్సానస్స పచ్ఛిమమాససఙ్ఖాతం ఏకం మాసం. యో గామో సచే పురిమబద్ధాయ అవిప్పవాససీమాయ అన్తో హోతి, తత్థ మాసతో అతిరేకమ్పి ఠపేతుం వట్టతీతి (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౬౫౩ అత్థతో సమానం) **వజిరబుద్ధిత్థే**రేన వుత్తం.

౮౭౫. **అఞ్ఞత్థేవా**తి యస్స ఆరఞ్ఞకసేనాసనస్స గోచరగామే చీవరం నిక్ఖిత్తం, తతో ఆరఞ్ఞకసేనాసనతో బహి ఏవ. **అయం అధిప్పాయో**తి "యం గామ"న్తిఆదికాయ దియడ్ఢగాథాయ పటిపాదితత్థద్వయసఙ్ఖాతో అధిప్పాయో. **అస్సా**తి సాసఙ్కసిక్ఖాపదస్స. ఏవం ఇమినా సిక్ఖాపదేన "చీవరేన వినా కత్తికమాసే అరఞ్ఞే వసేయ్యా"తి అనుఞ్ఞాతత్తా "ఛారత్తపరమం తేన భిక్ఖునా తేన చీవరేన విప్పవసితబ్బ"న్తి (పారా॰ ౬౫౩) ఇమినా గోచరగామే తం ఠపేత్వా తస్మిం ఆరఞ్ఞకావాసే వసిత్వా కేనచి కరణీయేన తతో ఆవాసతో గన్త్వా బహి వసతో దివసపరిచ్ఛేదస్స విఞ్ఞాయమానత్తాయేవాహ "**పటిచ్ఛన్నో పకాసితో**"తి.

౮౭౬. "సచే గోచరగామతో పురత్థిమాయ దిసాయ సేనాసనం, అయఞ్చ పచ్ఛిమం దిసం గతో హోతీ"తిఆదినా (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౫౬) **అట్ఠకథాయం** కథితనియామేన వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**సేనాసనమథాగన్త్వా**"తిఆది. **సేనాసన**న్తి అత్తనా నివుత్థం ఆరఞ్ఞకసేనాసనం. **ఆగన్త్వా**తి బహి గతట్ఠానతో ఆగన్త్వా. గోచరగామే చీవరం నిక్ఖిపిత్వా తతో పురత్థిమాయ దిసాయ ఆరఞ్ఞకసేనాసనే విహరతో విహారా నిక్ఖమ్మ తతో గోచరగామతో పచ్ఛిమదిసాయ దూరట్ఠానం గతస్స ఆగతట్ఠానతో తం సేనాసనం ఆగన్త్వా విదూరత్తా సత్తమం అరుణం ఉట్ఠాపేతుం అసక్కోన్తస్స భిక్ఖునో కిం విహితన్తి అయమేత్థ యోజనా.

౮౭౭. **గామసీమమ్పి వాగన్త్వా**తి యత్థ చీవరం నిక్ఖిత్తం, తం గామసీమమ్పి పురారుణాయేవ ఆగన్త్వా. **యత్థ కత్థచీ**తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౫౬) సభాదేవాలయద్వారకోట్ఠకాదీసు యత్థ కత్థచి కప్పియట్ఠానే . "యత్థ కత్థచీ"తి సామఞ్ఞేన వుత్తత్తా తస్సా గామసీమాయ అన్తో ఆరఞ్ఞకఙ్గారక్ఖనారహం దూరట్ఠానం లద్ధం చే, అఙ్గభేదం అకత్వా తత్థ అరుణం ఉట్ఠాపేతబ్బం. ధుతఙ్గే విజ్జమానేపి ఆపత్తిం అనాపజ్జితుం అన్తోగామేపి అరుణం ఉట్ఠాపేత్వా చీవరపవత్తియేవ ఞాతబ్బా. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "గామసీమమ్పి ఓక్కమిత్వా సభాయం వా యత్థ కత్థచి వా వసిత్వా చీవరప్పవత్తిం ఞత్వా పక్కమితుం వట్టతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౫౬).

౮౭౮. **ఏవఞ్చాపి అసక్కోన్తో**తి అఙ్గభేదం అకత్వా, కత్వా వా అన్తోగామసీమాయ అరుణం ఉట్ఠాపేతుమ్పి గన్తుం అసక్కోన్తో. **ఞత్వా**తి అత్తనో చీవరస్స ఠపితట్ఠానం సల్లక్ఖేత్వా. **తత్థేవా**తి ఏత్థ "ఠితో"తి లబ్భతి. **ఖిప్ప**న్తి సీఘం, పురారుణాతి

వుత్తం హోతి. అతిరేకే ఠానేతి యోజనా, యథాహ **అట్ఠకథాయం** “అతిరేకచీవరట్ఠానే ఠస్సతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౫౬), “అతిరేకచీవరట్ఠానే తిట్ఠతీ”తి చిన్తేత్వాతి అత్థో.

౬౫౯. **విస్సజ్జేతీ**తి సత్తమఅరుణుట్ఠానతో పురేతరమేవ అఞ్ఞస్స దేతి. ఉపరిపి ఏవమేవ వత్తబ్బం.

౬౬౦. **సాసఙ్కసమ్మతే** ఏవంనామకే సిక్ఖాపదే సముట్ఠానాదయో సబ్బే తేన దుతియేన కథినేన సమా ఇతి మునిన్దేన **మతా** అనుమతా అనుఞ్ఞాతాతి యోజనా.

సాసఙ్కకథావణ్ణనా.

౬౬౧. **జానన్తి** “సఙ్ఘస్స దేమా”తి వచనేన పరిణామితభావం యేన కేనచి ఆకారేన జానన్తో. యథాహ **పదభాజనే** “సామం వా జానాతీ”తిఆది (పారా॰ ౬౫౯). **పరిణతన్తి** ఏత్థ **పదభాజనే** “పరిణతం నామ ‘దస్సామ కరిస్సామా’తి వాచా భిన్నా హోతీ”తి వుత్తనియామేన సఙ్ఘస్స పరిణతన్తి అత్థో. **లాభన్తి** లభితబ్బం చీవరాది యం కిఞ్చి. యథాహ “లాభో నామ చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారా, అన్తమసో చుణ్ణపిణ్డోపి దన్తకట్ఠమ్పి దసికసుత్తమ్పీ”తి. **అత్తనో పరిణామేయ్యాతి** “బహూ ఆవుసో సఙ్ఘస్స దాయకా, బహూ సఙ్ఘస్స భత్తా, మయం తుమ్హే నిస్సాయ తుమ్హే సమ్పస్సన్తా ఇధ విహరామ. తుమ్హే చే అమ్హాకం న దస్సథ, అథ కో చరహి అమ్హాకం దస్సతి. దేథావుసో అమ్హాకం ఇమాని చీవరానీ”తి (పారా॰ ౬౫౮) పాళియా ఆగతనయేన అత్తనో పరిణామేయ్యాతి వుత్తం హోతి. **తస్స నిస్సగ్గియన్తి** ఏత్థ “పయోగే దుక్కటం, పటిలాభేనా”తి సేసో. **నిస్సగ్గియన్తి** ఇదం పరిణతే పరిణతసఞ్ఞిం సన్ధాయ వుత్తం. వేమతికస్స పన దుక్కటం హోతి. యథాహ “పరిణతే వేమతికో అత్తనో పరిణామేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి. అపరిణతసఞ్ఞినో అనాపత్తి. యథాహ “పరిణతే అపరిణతసఞ్ఞీ అత్తనో పరిణామేతి, అనాపత్తీ”తి.

౬౬౨. **“అఞ్ఞస్స దేహీ”తి సచే పరిణామేతీ**తి తథా సఙ్ఘస్స పరిణతభావం జానన్తో “అఞ్ఞస్స దేహీ”తి యది పరిణామేతి. **సుద్ధికం పాచిత్తియన్తి** నిస్సజ్జితబ్బవత్థురహితం కేవలం పాచిత్తియమత్తన్తి అత్థో. **సుద్ధచిత్తేనాతి** సవాసనానవసేసకిలేసప్పహానేన పరిసుద్ధచిత్తేన భగవతా. **పాచిత్తియముదీరితన్తి** పాచిత్తియేసు అట్ఠమస్స **సహధమ్మికవగ్గస్స** అవసానే “యో పన భిక్ఖు జానం సఙ్ఘికం లాభం పరిణతం పుగ్గలస్స పరిణామేయ్య, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౪౯౦) దేసితం.

౬౬౩. **ఏకం చీవరన్తి** సఙ్ఘస్స పరిణతచీవరతో ఏకం చీవరం. **చీవరం వాతి** ఏత్థ **వా**-సద్దో పచ్చయన్తరవికప్పత్థో. **వా పనాతి** ఏత్థ **వా**-సద్దో అత్థవికప్పత్థో. ఏకం చీవరం వా అఞ్ఞం వా పచ్చయం పరస్స, ఏకం పన అత్తనో వా పరిణామేయ్య చేతి యోజనా. **సద్ధిన్తి** ఏకతో, ఏకక్ఖణేతి వుత్తం హోతి. ద్వే పాచిత్తియో సద్ధిం సియున్తి యోజనా, అఞ్ఞస్స పరిణామనేన సుద్ధపాచిత్తియఞ్చ అత్తనో పరిణామనేన నిస్సగ్గియపాచిత్తియఞ్చాతి ద్వే పాచిత్తియో ఏకక్ఖణే హోన్తీతి అత్థో.

౬౬౪. పరిణామేత్వా ఠపితే వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా పరిచ్చజిత్వా దిన్నే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **“సఙ్ఘస్సా”**తిఆది. **“పరాజయో”**తి ఇదం పాదప్పహోనకం వత్థుం సన్ధాయ వుత్తం. యథావత్థువసేన పన దుక్కటథుల్లచ్చయాపి వత్తబ్బా.

౮౮౫. అఞ్ఞస్స చేతియస్స **వోణం** పరిణతం అఞ్ఞస్స చేతియస్స వా సఙ్ఘస్స వా పుగ్గలస్స వాపి పన పరిణామేయ్యాతి యోజనా. **సఙ్ఘస్స పుగ్గలస్సా**తి పదద్వయేపి ఏవమేవ యోజేతబ్బం. యథాహ "సఙ్ఘస్స పరిణతం అఞ్ఞసఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా పుగ్గలస్స వా పరిణామేతి , ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తిఆది (పాచి. ౪౯౨). అఞ్ఞస్స పుగ్గలస్స వోణం అఞ్ఞస్స పుగ్గలస్స పరిణామేయ్యాతి.

౮౮౬. ఇమస్స సబ్బసత్తవిసయతం దస్సేతుమాహ "**యో పనా**"తిఆది.

౮౮౭. **ఇదం** పరిణతసిక్ఖాపదం. **తిసముట్ఠాన**న్తి కాయచిత్తవాచాచిత్తకాయవాచాచిత్తసఙ్ఖాతేహి తీహి సచిత్తకసముట్ఠానేహి సముట్ఠానతో తిసముట్ఠానం. పరిణామనపచ్చయా ఆపజ్జితబ్బతో **క్రియం**. సఙ్ఘాదీనం పరిణతన్తిసఞ్ఞాయ అభావేన విముచ్చనతో **సఞ్ఞావిమోక్ఖం**. కాయవిఞ్ఞత్తివచీవిఞ్ఞత్తీహి పరిణామేతబ్బతో **కాయకమ్మం వచీకమ్మం**.

పరిణతకథావణ్ణనా.

పత్తవగ్గో తతియో.

౮౮౮. యే ఇమం వినిచ్ఛయం తరన్తి, తే పఞ్ఞత్తిమహాసముద్దం తరన్తీతి యోజనా. పఞ్ఞత్తిసఙ్ఖాతం వినయపిటకమేవ మహాసముద్దో వియాతి **పఞ్ఞత్తిమహాసముద్దో,** తం. ఏవం సముదాయం దస్సేత్వా తదవయవే దస్సేతుమాహ "**నేకా**"తిఆది. నేకాని నానప్పకారాని వత్థాని సేనాసనవత్థాదీని ఖన్ధకాగతాని ఉగ్గా ఉత్తుఙ్గా తరఙ్గమాలా మహావీచిపరమ్పరా యస్సాతి విగ్గహో, నానప్పకారఖన్ధకవత్తసఙ్ఖాతమహాతరఙ్గపరమ్పరాయ సజ్జితన్తి అత్థో. సీలం పాతిమోక్ఖసంవరాదికమేవ అన్తో వేలావలయో యస్స సో **సీలన్తో,** తం, పాతిమోక్ఖసంవరసీలాదిచతుపారిసుద్ధిసీలమేవ పటిపాదేతబ్బతాయ అన్తం వేలావలయభూతన్తి అత్థో. ఆపత్తియో సత్తాపత్తిక్ఖన్ధా, సీలాచారదిట్ఠిఆజీవవిపత్తియో చ గాహకా మకరాదయో యస్సాతి విగ్గహో, సీలాచారాజీవదిట్ఠిసమ్పత్తిసఙ్ఖాతముదుసత్తనాసకఆపత్తివిపత్తిసఙ్ఖా- తమాతఙ్గమకరాదిచణ్డసత్తవన్తన్తి అత్థో. ఏవం అయం గాథా సముదాయావయవానం సబ్బేసమేవ రూపకాలఙ్కారేన విరచితాతి దట్ఠబ్బా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా

వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

నిస్సగ్గియకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

పాచిత్తియకథావణ్ణనా

౮౮౯. ఏవం నాతివిత్థారసఙ్ఖేపతో నిస్సగ్గియవినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఇదాని తదనన్తరం నిద్దిట్ఠస్స పాచిత్తియకణ్డస్స వినిచ్ఛయం దస్సేతుం ''**సమ్పజానముసావాదే**''తిఆది ఆరద్ధం. **సమ్పజానముసావాదే**తి అత్తనో వచనస్స ముసాభావం ఞత్వా, అదిట్ఠం "దిట్ఠ"న్తిఆదినా నయేన ముసావాదే సమ్పజానన్తస్స ముసాభణనేతిపి అత్థో గహేతబ్బో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "జానిత్వా జానన్తస్స చ ముసాభణనే"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨). "ముసావాదే"తి హి నిమిత్తత్థే భుమ్మం, ముసావాదనిమిత్తన్తి అత్థో.

దవా భణన్తస్సాతి యోజనా. అనుపపరిక్ఖిత్వా వేగేన దిట్ఠమ్పి "అదిట్ఠం మే"తి వదన్తస్సాతి అత్థో. యథాహ "దవా భణతి నామ సహసా భణతీ"తి పదభాజనీ**అట్ఠకథాయం** "సహసా భణతీతి అవీమంసిత్వా అనుపధారేత్వా వేగేన దిట్ఠమ్పి 'అదిట్ఠం మే'తి భణతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧). **రవా భణన్తస్సా**తి "చీవర"న్తి వత్తుకామస్స "చీర"న్తి వచనం వియ మన్దత్తా మోమూహత్తా "అఞ్ఞం భణిస్సామీ"తి అఞ్ఞం భణన్తస్స. యథాహ "రవా భణతి నామ 'అఞ్ఞం భణిస్సామీ'తి అఞ్ఞం భణతీ"తి.

౮౯౦. అఞ్ఞత్థాతి చతుత్థపారాజికాదీసు. అత్తనా అలద్ధం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం "లద్ధం మయా"తి ముసా యస్స భణతి, తేన తఙ్ఖణమేవ సుత్వా తదత్థే ఞాతే పారాజికస్స, అఞ్ఞాతే కాలన్తరేన ఞాతే చ పరియాయవచనే చ ఞాతే థుల్లచ్చయస్స, పరియాయవచనే అవిఞ్ఞాతే దుక్కటస్స, దుట్ఠదోససిక్ఖాపదే పారాజికం అనాపన్నస్స "ఆపన్నో"తి ముసాభణనే సఙ్ఘాదిసేసస్స, ఓమసవాదసిక్ఖాపదే దుబ్భాసితస్స చ వుత్తత్తా ఆహ ''**ముసావాదస్స కారణా పఞ్చ ఆపత్తియో**''తి. ఇమాయ పాచిత్తియా సద్ధిం ఛ ఆపత్తిక్ఖన్ధా హోన్తి.

సమ్పజానముసావాదకథావణ్ణనా.

౮౯౧-౩. వుత్తేసు జాతిఆదీసు దససు అక్కోసవత్థూసూతి యోజనా, **పదభాజనే** వుత్తేసు జాతినామగోత్తకమ్మసిప్పఆబాధలిఙ్గకిలేసఆపత్తిఅక్కోసానం వసేన దససు అక్కోసవత్థూసూతి అత్థో . తేసు కిలేసం వినా సబ్బేతే హీనుక్కట్ఠవసేన ద్విప్పకారా హోన్తి. యథాహ **పదభాజనే** "జాతి నామ ద్వే జాతియో హీనా చ జాతి ఉక్కట్ఠా చ జాతీ"తిఆది.

తత్థ చణ్డాలాదిజాతి హీనా, ఖత్తియబ్రాహ్మణజాతియో ఉక్కట్ఠా. నామేసు అవకణ్ణకజవకణ్ణకాదినామాని దాసనామత్తా హీనాని, బుద్ధరక్ఖితాదినామాని ఉక్కట్ఠాని. కోసియాదిగోత్తం హీనం, గోతమాదిగోత్తం ఉక్కట్ఠం. కమ్మేసు వడ్ఢకిమణికారాదికమ్మాని హీనాని, కసివాణిజ్జాగోరక్ఖకమ్మాని ఉక్కట్ఠాని. సిప్పేసు నళకారకుమ్భకారాదిసిప్పం హీనం, ముద్దాగణనాదిసిప్పం ఉక్కట్ఠం. ఆబాధేసు సబ్బోపి ఆబాధో హీనో, అపిచ మధుమేహో పీళాజనకత్తాభావా ఉక్కట్ఠో. లిఙ్గేసు అతిదీఘతాదయో హీనా, నాతిదీఘతాదయో ఉక్కట్ఠా. సబ్బేపి కిలేసా హీనా. సబ్బాపత్తియోపి హీనా, అపిచ సోతాపత్తిసమాపత్తి ఉక్కట్ఠా. అక్కోసేసు "ఓట్ఠోసి మేణ్డోసి గోణోసీ"తిఆదికో హీనో, "పణ్డితోసి బ్యత్తోసీ"తిఆదికో ఉక్కట్ఠో.

అఞ్ఞత్రఞ్ఞాపదేసేనాతి పరియాయకథనేన వినా. **ఓమసన్తస్సా**తి వచనపతోదేన ఓవిజ్ఝన్తస్స. **సమ్ముఖేన పకాసితా**తి "చణ్డాలోసి వేనోసి నేసాదోసి రథకారోసి పుక్కుసోసీ'తి భణతి, ఆపత్తి వాచాయ వాచాయ పాచిత్తియస్సా"తి సామం

సబ్బధమ్మావబోధతో “సమ్బుద్ధో”తి పఞ్ఞాతేన భగవతా దేసితా.

౮౯౪. **తేహేవాతి** జాతిఆదీహి అక్కోసవత్థూహేవ. అఞ్ఞాపదేసేన భూతేన వా...పే.... ఆపన్నమేవ వా అనుపసమ్పన్నం అక్కోసన్తస్స దుక్కటం సమ్బుద్ధేన పకాసితన్తి సమ్బన్ధో. ఇధ భూతాభూతపదాని **తేహీ**తి అపేక్ఖిత్వా బహువచనన్తాని యోజేతబ్బాని. ఏతేన “సన్తి ఇధేకచ్చే”తిఆదిదుతియవారత్థం (పాచి. ౨౬) దస్సేన్తేన దుక్కటసాధనత్థేన తదేకకారియం తతియం **యేనూనవారఞ్చ** చతుత్థం **న మయ**న్తిఆదివారఞ్చ సఙ్గహితన్తి దట్ఠబ్బం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “సన్తి ఇధేకచ్చే’తి వారే పన పరిహరిత్వా వుత్తభావేన దుక్కటం. ఏసేవ నయో ‘**యేనూన...పే.... న మయ**’న్తి వారేసుపీ”తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౬).

పాళిముత్తపదేహిపీతి ఏత్థాపి తథేవ “భూతేన వా”తిఆదీని పదాని సమ్బన్ధితబ్బాని. “చోరోసి, గణ్ఠిభేదకోసీ”తిఆది **పాళిముత్తపదం** నామ. **సబ్బత్థా**తి సబ్బేసు చతూసు వారేసు, పాళిముత్తపదేసు చ. వుత్తఞ్హి “అనుపసమ్పన్నే పన చతూసుపి వారేసు దుక్కటమేవ. ‘చోరోసి, గణ్ఠిభేదకోసీ’తిఆదివచనేహి పన ఉపసమ్పన్నేపి అనుపసమ్పన్నేపి సబ్బవారేసు దుక్కటమేవా”తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౬). “**అనుపసమ్పన్న**”న్తి ఇమినా “ఇమస్మిఞ్చ సిక్ఖాపదే ఠపేత్వా భిక్ఖుం భిక్ఖునిఆదయో సబ్బే సత్తా అనుపసమ్పన్నట్ఠానే ఠితా”తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౬) **అట్ఠకథాయం** వుత్తా అనుపసమ్పన్నా సఙ్గహితా. తేనేవేత్థాపి వక్ఖతి “పవిట్ఠానుపసమ్పన్నట్ఠానే ఇధ చ భిక్ఖునీ”తి.

౮౯౫. **దవకమ్యతా**తి ఏత్థ “పటిసఙ్ఖా యోనిసో”తిఆదీసు (మ. ని. ౧.౨౨, ౨౩, ౪౨౨; అ. ని. ౬.౫౮; ౮.౯; మహాని. ౨౦౬; విభ. ౫౧౮) వియ య-కారలోపో. **సబ్బత్థా**తి సబ్బేసు వుత్తపాచిత్తియవత్థూసు చ దుక్కటవత్థూసు చాతి సబ్బత్థేవ. **దుబ్భాసితముదీరిత**న్తి “చణ్డాలోసి...పే.... పుక్కుసోసీ’తి భణతి, ఆపత్తి వాచాయ వాచాయ దుబ్భాసితస్సా”తి (పాచి. ౩౨) వుత్తన్తి అత్థో. పరమ్ముఖా పన పాచిత్తియవత్థూహి చ దుక్కటవత్థూహి చ అక్కోసనే దుక్కటమేవ. తథా దవకమ్యతాయ పరమ్ముఖా వదన్తస్సాపి దుబ్భాసితమేవాతి ఆచరియా వదన్తి.

౮౯౬-౭. అత్థం పురక్ఖత్వా వదతో భిక్ఖుస్స అనాపత్తీతి యోజనా. **ధమ్మో** నామ “చణ్డాలోసీ”తిఆదిపాళియేవ. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “పాళిం వాచేన్తో ధమ్మపురేక్ఖారో”తి (పాచి. అట్ఠ. ౩౫). **అనుసాసనీ** నామ “ఇదానిపి చణ్డాలోసి, మా పాపధమ్మం అకాసి, మా తమో తమపరాయనో అహోసీ”తిఆదినా (పాచి. అట్ఠ. ౩౫) నయేన **అట్ఠకథాయం** వుత్తసరూపాయేవ అనుసాసనీపురేక్ఖతాయ ఠత్వా వదన్తస్స చిత్తస్స లహుపరివత్తితభావతో అన్తరా కోధే ఉప్పన్నేపి అనాపత్తి.

ఏత్థాతి ఇమస్మిం ఓమసవాదసిక్ఖాపదే. పటిఘసమ్పయుత్తచిత్తేనేవ ఆపజ్జితబ్బత్తా మానసికదుక్ఖవేదనావ హోతి.

ఓమసవాదకథావణ్ణనా.

౮౯౮. దువిధాకారతో భిక్ఖుపేసుఞ్ఞే ఆపత్తి సియాతి యోజనా. పిసతీతి **పిసుణా,** వాచా , సమగ్గే సత్తే అవయవభూతే వగ్గే భిన్నే కరోతీతి అత్థో. పిసుణా ఏవ **పేసుఞ్ఞం,** తాయ వాచాయ సమన్నాగతో పుగ్గలో సహచరియనయేన **పిసుణో,** తస్స కమ్మం **పేసుఞ్ఞం,** భిక్ఖూనం పేసుఞ్ఞం భిక్ఖుపేసుఞ్ఞం, తస్మిం **భిక్ఖుపేసుఞ్ఞే. పదభాజనే** “ఉపసమ్పన్నో ఉపసమ్పన్నస్స

సుత్వా ఉపసమ్పన్నస్స పేసుఞ్ఞం ఉపసంహరతి ‘ఇత్థన్నామో తం ‘చణ్డాలో…పే॰… పుక్కుసో’తి భణతీ’తి ఆపత్తి…పే॰… పాచిత్తియస్సా”తి (పాచి॰ ౩౯) వుత్తత్తా సయం ఉపసమ్పన్నో హుత్వా ఉపసమ్పన్నస్స జాతిఆదీసు దససు అక్కోసవత్థూసు అఞ్ఞతరేన అఞ్ఞం ఉపసమ్పన్నం పరమ్ముఖా అక్కోసన్తస్స సుత్వా తస్స సన్తికం గన్త్వా వక్ఖమానసరూపేసు అత్తనో పియకామతాభేదాధిప్పాయసఙ్ఖాతేసు ద్వీసు కారణేసు అఞ్ఞతరకారణం పటిచ్చ “అసుకో తుయ్హం ఏవం వదతీ”తి పేసుఞ్ఞం హరతి, తస్స పేసుఞ్ఞకథననిమిత్తం పాచిత్తియం హోతీతి అత్థో.

దువిధాకారతోతి ఏత్థ **ఆకార**-సద్దో కారణపరియాయో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “ద్వీహాకారేహీతి ద్వీహి కారణేహీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౮). ఏత్థ **కారణం** నామ అధిప్పాయవిసేసో. తం కారణం అధిప్పాయముఖేన దస్సేతుమాహ **‘‘అత్తనో’’**తిఆది. **అత్తనో పియకామస్సా**తి అత్తనో పియభావకామస్స పేసుఞ్ఞం భణన్తస్స, అత్తనో పియభావం కామయన్తస్సాతి అత్థో, తాదిసేన అధిప్పాయేనాతి వుత్తం హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “ఏవం అహం ఏతస్స పియో భవిస్సామీ”తి అత్తనో పియభావం పత్థయమానస్సా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౮). **పరభేదత్థినోపి వా**తి అక్కోసకస్స చ అత్తనో పేసుఞ్ఞవచనం సుణన్తస్స చాతి ఉభిన్నం భేదం ఇచ్ఛన్తస్సాతి అత్థో, భేదాధిప్పాయేనాతి వుత్తం హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “పరస్స పరేన భేదం ఇచ్ఛన్తస్సా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౮).

౮౯౯. పరియాయనయేన అక్కోసన్తస్స వచనస్స…పే॰… దుక్కటన్తి యోజనా, పరియాయఅక్కోసవచనం సుత్వా పరస్స సన్తికం గన్త్వా వదన్తస్స భిక్ఖునో దుక్కటం హోతీతి అత్థో. యథాహ “ఇత్థన్నామో సన్తి ఇధేకచ్చే చణ్డాలా…పే॰… భణతి, న సో అఞ్ఞం భణతి, తంయేవ భణతీతి ఆపత్తి వాచాయ వాచాయ దుక్కటస్సా”తిఆది (పాచి॰ ౪౧). పాళిముత్తనయేన అక్కోసన్తస్స వచనస్స…పే॰… దుక్కటన్తి యోజనా. ఏత్థ “చోరోసి, గణ్ఠిభేదకోసీ”తిఆదినా దస్సితో **పాళిముత్తనయో** నామ.

౯౦౦. అనుపసమ్పన్నస్స అక్కోసం ఉపసమ్పన్నం హరతోపి చ తథా దుక్కటన్తి యోజనా. **చ**-సద్దేన ఉపసమ్పన్నస్స అక్కోసం అనుపసమ్పన్నం హరతోపి చ, అనుపసమ్పన్నస్స అక్కోసం అనుపసమ్పన్నం హరతోపి చ తథా దుక్కటన్తి వికప్పద్వయఞ్చ సముచ్చినోతి. “ఇధాపి భిక్ఖునిం ఆదిం కత్వా సబ్బే అనుపసమ్పన్నా నామా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౮) **అట్ఠకథా**వచనతో **‘‘భిక్ఖునీ’’**తి ఉపలక్ఖణం.

౯౦౧. న చేవ పియకామస్సాతి పియభావం అకామయన్తస్స చ. **న భేదత్థినోపి చా**తి భేదం అనిచ్ఛన్తస్స చ. **పాపానం గరహత్థాయా**తి ఏత్థ “కేవల”న్తి సేసో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “ఏకం అక్కోసన్తం, ఏకఞ్చ ఖమన్తం దిస్వా ‘అహో నిల్లజ్జో, ఈదిసమ్పి నామ ఆయస్మన్తం పున వత్తబ్బం మఞ్ఞిస్సతీ’తి ఏవం కేవలం పాపగరహితాయ భణన్తస్స అనాపత్తీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౮).

పేసుఞ్ఞకథావణ్ణనా.

౯౦౩. అఞ్ఞేనాతి సామణేరాదినా. “యఞ్చ పదం యఞ్చ అనుపదం యఞ్చ అన్వక్ఖరం యఞ్చ అనుబ్యఞ్జనం, సబ్బమేతం పదసో నామా”తి (పాచి॰ ౪౬) **పదభాజనే** వుత్తత్తా అవయవే సముదాయోపచారవసేన **‘‘పిటకత్తయ’’**న్తి

తదేకదేసపదాది ఏవ వుత్తోతి గహేతబ్బో. ఏత్థ పదాదిసరూపం **అట్ఠకథాయ** వేదితబ్బం. వుత్తఞ్హి తత్థ "పదన్తి ఏకో గాథాపాదో అధిప్పేతో. అనుపదన్తి దుతియో పాదో. అన్వక్ఖరన్తి ఏకేకమక్ఖరం. అనుబ్యఞ్జనన్తి పురిమబ్యఞ్జనేన సదిసం పచ్ఛాబ్యఞ్జన"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ४౫). ఇదం గాథామయదేసనం సన్ధాయ వుత్తం. "యం కిఞ్చి వా ఏకమక్ఖరం అన్వక్ఖరం, అక్ఖరసమూహో అనుబ్యఞ్జనం, అక్ఖరానుబ్యఞ్జనసమూహో పదం, పఠమపదం పదమేవ, దుతియం అనుపదన్తి ఏవమేత్థ నానాకరణం వేదితబ్బ"న్తిపి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ४౫) వుత్తం. ఇదం చుణ్ణియదేసనం సన్ధాయ వుత్తం.

ధమ్మన్తి బుద్ధభాసితాదిపాళిధమ్మం. **పటిసమ్భిదాయ**ఞ్హి ధమ్మపఞ్చకే పాళిపి ధమ్మోతి వుత్తా. **ధమ్మపఞ్చకం** నామ ఫలనిబ్బత్తకో హేతు, అరియమగ్గో, భాసితం, కుసలాకుసలం చేతి ఏతే ధమ్మసఞ్ఞితాతి నిద్దిట్ఠం. ఏత్థ హి **భాసిత**న్తి పాళి వుత్తా. అట్ఠకథానిస్సితోపి ఏత్థేవ సఙ్గహం గచ్ఛతి. సో చ పుబ్బే మగధభాసాయ ఠితో సఙ్గీతిత్తయారుళ్హో గహేతబ్బో.

''**సహ భణన్తస్స పాచిత్తియం సియా**''తి ఇమినా "ఏకతో పట్ఠపేత్వా ఏకతో ఓసాపేన్తీ"తిఆదినా (పాచి॰ ४౬) **పదభాజనా**గతనయేన అనుపసమ్పన్నేన సద్ధిం ఆరభిత్వా ఏకతో ఉచ్చారణవసేన పదం వా అనుపదం వా అన్వక్ఖరం వా అనుబ్యఞ్జనం వా వదతో పదాదిగణనావసేన పాచిత్తియన్తి వుత్తం హోతి.

౯౦४. **సఙ్గీతిం అనారుళ్హేసు** ధమ్మేసు **రాజోవాదాదయో** సుత్తన్తా ఆపత్తిజనకాయేవాతి మహాపచ్చరియాదిసు వుత్తాతి యోజనా. **రాజోవాదో** నామ ఏకో సుత్తన్తో. **ఆది**-సద్దేన తిక్ఖిన్ద్రియాదిసుత్తన్తా గహితా.

౯౦౫. భిక్ఖుస్మిమ్పి భిక్ఖునియాపి చ అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞినో, విమతిస్స వా భిక్ఖుస్స తథా పదసోధమ్మే దుక్కటం హోతీతి యోజనా.

౯౦౬-౭. **ఏకతో ఉద్దిసాపేతీ**తి ఏకతో ఉద్దేసం గణ్హన్తేహి అనుపసమ్పన్నేహి సద్ధిం ఉచ్చారణవసేన ఉద్దిసాపేతి. **సజ్ఝాయం వా కరోతీ**తి తథా ఏకతో సజ్ఝాయతి.

"సచే ఏకగాథాయ ఏకో పాదో న ఆగచ్ఛతి, సేసం ఆగచ్ఛతి, అయం యేభుయ్యేన పగుణగన్థో నామ. ఏస నయో సుత్తేపి వేదితబ్బో"తీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ४८) **అట్ఠకథా**వచనతో **పగుణగన్థ**న్తి ఏత్థ "యేభుయ్యేనా"తి సేసో. **ఓపాతేతీ**తి "ఏవం భణాహీ"తి ఏకతో భణతి. **ఉద్దేస**న్తి ఉద్దిసితబ్బం. **తేనా**తి అనుపసమ్పన్నేన.

౯౦८. యస్మా ఇదం పదసోధమ్మసిక్ఖాపదం వాచతో చ సముట్ఠాతి, వాచాచిత్తద్వయాపి చ సముట్ఠాతి, తస్మా ఇదం సముట్ఠానం పదసోధమ్మసఞ్ఞితన్తి వుత్తన్తి యోజనా.

పదసోధమ్మకథావణ్ణనా.

౯౦౯-౧౦. సబ్బచ్ఛన్నసబ్బపరిచ్ఛన్నే సేనాసనే తిస్సన్నం పన రత్తీనం **యో పన** భిక్ఖు రత్తియం ఠపేత్వా భిక్ఖుం అఞ్ఞేన సచే నిపజ్జేయ్య, తస్స పాచిత్తియం సియాతి యోజనా. "యం కిఞ్చి పటిచ్ఛాదనసమత్థం ఇధ ఛదనఞ్చ పరిచ్ఛన్నఞ్చ వేదితబ్బ"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౧) **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా ఛదనారహం ఇట్ఠకాసిలాసుధాతిణపణ్ణాదీనం యేన కేనచి సబ్బసో ఛాదితం సేనాసనం **సబ్బచ్ఛన్నం**. "భూమితో పట్ఠాయ యావ ఛదనం ఆహచ్చ పాకారేన వా అఞ్ఞేన వా

కేనచి అన్తమసో వత్థేనపి పరిక్ఖిత్త"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౧) **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా యేన కేనచి పరిక్ఖిపిత్వా పటిచ్ఛాదితసేనాసనం **సబ్బపరిచ్ఛన్నం**. "ఛదనం అనాహచ్చ సబ్బన్తిమేన పరియాయేన దియడ్ఢహత్థుబ్బేధేన పాకారాదినా పరిక్ఖిత్తాపి సబ్బపరిచ్ఛన్నాయేవా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౧) **కురున్దట్ఠకథాయం** వుత్తం, తం "దియడ్ఢా"తిఆదినా వక్ఖతి.

ఏవం సబ్బచ్ఛన్నసబ్బపరిచ్ఛన్నే ఏకస్మిం సేనాసనే యో భిక్ఖు ఉపసమ్పన్నతో అఞ్ఞేన ఏకేన వా అనేకేహి వా తిరత్తం సహసేయ్యం కప్పేత్వా చతుత్థరత్తిం ఆదిం కత్వా సబ్బరత్తీసు సూరియత్థఙ్గమతో పట్ఠాయ సకలరత్తియం పఠమం వా పచ్ఛా వా అపుబ్బాచరిమం వా పిట్ఠిం పసారేత్వా సచే ఏకసేనాసనే సేయ్యం కప్పేతి, తస్స దేవసికం పాచిత్తియం హోతీతి ఇదం విధానం "అపిచేత్థ ఏకావాసాదికమ్పి చతుక్కం వేదితబ్బ"న్తిఆదినా (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౧) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం.

"**యేభుయ్యేన పరిచ్ఛన్నే ఛన్నే**"తి ఇమినాపి ఏవమేవ యోజేత్వా అత్థో వేదితబ్బో. "యస్సా పన ఉపరి బహుతరం ఠానం ఛన్నం, అప్పం అచ్ఛన్నం, సమన్తతో చ బహుతరం పరిక్ఖిత్తం, అప్పం అపరిక్ఖిత్తం, అయం యేభుయ్యేనఛన్నా యేభుయ్యేనపరిచ్ఛన్నా నామా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౧) **అట్ఠకథాయం** వుత్తనయేన యేభుయ్యేన ఛన్నపరిచ్ఛన్నం వేదితబ్బం. అత్థో వుత్తనయోయేవ. "యేభుయ్యేన పంసుకా"తి ఏతస్స **అట్ఠకథాయం** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౬) తీసు ద్వే యేభుయ్యం నామ, ఇధ పన పదసోధమ్మే "యేభుయ్యేన పగుణం గన్థ"న్తి ఏతస్స **అట్ఠకథాయం** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ४౮) "ఏకగాథాయా"తిఆదివివరణే వియ చతూసు తయోపి భాగా యేభుయ్యం నామాతి వేదితబ్బం.

౯౧౧. మేథునస్స పహోనకం యం పన వత్థు పఠమపారాజికాయ నిద్దిట్ఠం అన్తమసో తిరచ్ఛానగతేనపి, **తేన** పఠమపారాజికవత్థునా పుగ్గలేన సహ నిపజ్జిత్వా **ఆపత్తి** సహసేయ్యాపత్తి హోతీతి యోజనా.

౯౧౨-౩. "ఉభో వా నిపజ్జన్తీ"తి వికప్పస్స పఠమగాథాద్వయేనేవ అత్థతో దస్సితత్తా పుబ్బాపరియవసేనపి సమ్భవన్తం దస్సేతుం "అనుపసమ్పన్నే"తిఆదినా (పాచి॰ ౫౨-౫४) నయేన దస్సితపక్ఖద్వయం నిదస్సేతుమాహ "**నిపన్నే**"తిఆది. "**ఉట్ఠహిత్వా**"తి ఇదం విచ్ఛావసేన గహేతబ్బం. **అనుపసమ్పన్నగణనాయపి వా**తి బహూసు అనుపసమ్పన్నేసు తేసం గణనాయ చ. అనుపసమ్పన్నేసు బహూసు తేసం గణనాయ ఏకస్స భిక్ఖునో బహూ ఆపత్తియో హోన్తీతి ఏవం దస్సనేన ఉపసమ్పన్నేసు బహూసు ఏకస్మిం అనుపసమ్పన్నే సతి తేసఞ్చ తస్స పయోగగణనాయ ఆపజ్జితబ్బా బహూ ఆపత్తియో చ ఉభోసుపి బహూసు ఏకేకస్సేవ ఉపసమ్పన్నస్స అనుపసమ్పన్నగణనాయ బహూ ఆపత్తియో చ హోన్తీతిపి దస్సితం హోతి.

౯౧४. ఏకేనేవ ద్వారేన వళఞ్జితబ్బతో ఏకూపచారే సతగబ్భేపి సేనాసనే ఉపసమ్పన్నో ఏకస్మిం గబ్భే వసన్తో అత్తనా సయనగబ్భే ద్వారం పిదహిత్వా వా అపిదహిత్వా వా చతుత్థరత్తియం సయతి చే, ఉపరిమతలే, అవసేసగబ్భేసు చ సయన్తేహి అనుపసమ్పన్నేహి పుబ్బే వుత్తఆపత్తినియమోయేవాతి దస్సనత్థమాహ "**సచే పిధాయా**"తిఆది. గబ్భద్వారం ఉత్తరపదలోపేన "**గబ్భ**"న్తి వుత్తం. చతుత్థదివసే అత్థఙ్గతే సూరియే నిపజ్జతి, ఆపత్తి సియాతి యోజనా. "అనుపసమ్పన్నేన సహా"తి పకరణతో లబ్భతి. **ఆపత్తి** పాచిత్తియం.

౯౧౫. **దియడ్ఢహత్థుబ్బేధేనా**తి వడ్ఢకిరతనేన దియడ్ఢరతనుబ్బేధేన. **పాకారో** నామ నిట్ఠితో. **చయనం** నామ విప్పకతపాకారోతిపి వదన్తి. ఇమినా చ ఆళిన్దస్స అగ్గహణత్థం "దసహత్థుబ్బేధాపి జగతి పరిక్ఖేపసఙ్ఖ్యం న గచ్ఛతీ"తి (పాచి॰

అట్ఠ॰ ౨.౧) అట్ఠకథా పమాణన్తి వదన్తి. **జగతీతి** ఆళిన్దం. **ఆది**-సద్దేన భిత్తిపణ్ణావరణాదిగహణం.

౯౧౬. **దుస్సకుటియన్తి** వత్థకుటియం.

౯౧౭. "సబ్బచ్ఛన్నపరిచ్ఛన్నాదిప్పభేదతో యేభుయ్యాదిప్పభేదతో"తి **ఆది**-సద్దో పచ్చేకం యోజేతబ్బో. పఠమేన **ఆది**-సద్దేన సబ్బచ్ఛన్నయేభుయ్యపరిచ్ఛన్నసబ్బచ్ఛన్నఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్నసబ్బపరిచ్ఛన్నయేభుయ్యచ్ఛన్న-సబ్బపరిచ్ఛన్నఉపడ్ఢచ్ఛన్నసఙ్ఖాతాని చత్తారి సేనాసనాని గహితాని. **గాథాయ** సరూపేన వుత్తసబ్బచ్ఛన్నసబ్బపరిచ్ఛన్నేన సద్ధిం పఞ్చ సేనాసనాని దస్సితాని హోన్తి. దుతియేన **ఆది**-సద్దేన యేభుయ్యచ్ఛన్నయేభుయ్యపరిచ్ఛన్న యేభుయ్యచ్ఛన్నఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్న యేభుయ్యపరిచ్ఛన్నఉపడ్ఢచ్ఛన్నసఙ్ఖాతాని తీణి సేనాసనాని గహితాని. ఇమే అట్ఠ వికప్పా లబ్భన్తి. కస్మా వుత్తం "సత్త పాచిత్తియానీ"తి? **మహాఅట్ఠకథాయ** వుత్తత్తా. యథాహ "**మహాఅట్ఠకథాయం** పన 'సబ్బచ్ఛన్నే యేభుయ్యేనపరిచ్ఛన్నే పాచిత్తియం, సబ్బచ్ఛన్నే ఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్నే పాచిత్తియం, యేభుయ్యేనచ్ఛన్నే ఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్నే పాచిత్తియం, సబ్బపరిచ్ఛన్నే యేభుయ్యేనచ్ఛన్నే పాచిత్తియం, సబ్బపరిచ్ఛన్నే ఉపడ్ఢచ్ఛన్నే పాచిత్తియం , యేభుయ్యేనపరిచ్ఛన్నే ఉపడ్ఢచ్ఛన్నే పాచిత్తియం, పాళియం వుత్తపాచిత్తియేన సద్ధిం సత్త పాచిత్తియానీ'తి వుత్త"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨.౩).

కస్మా పన **అట్ఠకథాయం** "అట్ఠ పాచిత్తియానీ"తి వత్వా "సత్తా"తి గణనపరిచ్ఛేదో కతోతి? **నిస్సన్దేహే** తావ "సేయ్యా నామ సబ్బచ్ఛన్నా సబ్బపరిచ్ఛన్నా, యేభుయ్యేనచ్ఛన్నా యేభుయ్యేనపరిచ్ఛన్నా'తి (పాచి॰ ౨.౨) **పాళియం** ఆగతేసు ద్వీసు వికప్పేసు ఏకస్మిం వుత్తపాచిత్తియం గహేత్వా పాళియం వుత్తేన పాచిత్తియేన 'సత్తా'తి వుత్త"న్తి పరిహారో దస్సితో. **సారత్థదీపనియఞ్చ** "సత్త పాచిత్తియానీ'తి పాళియం వుత్తపాచిత్తియద్వయం సామఞ్ఞతో ఏకత్తేన గహేత్వా వుత్తం. విసుం పన గయ్హమానే సబ్బచ్ఛన్నే సబ్బపరిచ్ఛన్నే పాచిత్తియం, యేభుయ్యేనచ్ఛన్నే యేభుయ్యేనపరిచ్ఛన్నే పాచిత్తియన్తి అట్ఠేవ పాచిత్తియాని హోన్తీ"తి (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౨౩) పరిహారో వుత్తో.

సబ్బయేభుయ్యఉపడ్ఢపదేసు ఛన్నపరిచ్ఛన్నపదేహి యోజితేసు నవ వికప్పా సమ్భవన్తి, తేసు నవమే ఉపడ్ఢచ్ఛన్నఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్నవికప్పే దుక్కటస్స దస్సితత్తా పారిసేసతో ఇతరేసు అట్ఠసు అట్ఠ పాచిత్తియానేవ సమ్భవన్తి. **అట్ఠకథాయం** పన అప్పకం ఊనమధికం వా గుణనూపగం న హోతీతి కత్వా "సత్తా"తి వుత్తన్తి గహేతబ్బం. **ఏత్థాతి** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే.

౯౧౮. "అడ్ఢచ్ఛన్నే అడ్ఢపరిచ్ఛన్నే"తి యోజనా. "సబ్బపరిచ్ఛన్నే చూళకచ్ఛన్నే"తి యథాక్కమేన యోజనా. ఇమినా **అట్ఠకథా**గతేసు పఞ్చసు వికప్పేసు తతియవికప్పం దస్సేత్వా **ఆది**-సద్దేన సబ్బచ్ఛన్నాదయో సేసవికప్పా గహితా. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "సబ్బచ్ఛన్నే చూళకపరిచ్ఛన్నే దుక్కటం, యేభుయ్యేనచ్ఛన్నే చూళకపరిచ్ఛన్నే దుక్కటం, సబ్బపరిచ్ఛన్నే చూళకచ్ఛన్నే దుక్కటం, యేభుయ్యేనపరిచ్ఛన్నే చూళకచ్ఛన్నే దుక్కటం, పాళియం ఆగతదుక్కటేన సహ పఞ్చ దుక్కటానీహి వుత్త"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨.౩). **పాళియం ఆగతదుక్కటం** నామ ఇమిస్సాయేవ గాథాయ ఆదిమ్హియేవ వుత్తదుక్కటం. యథాహ "ఉపడ్ఢచ్ఛన్నే ఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్నే ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పాచి॰ ౨.౩).

చూళచ్ఛన్నాదీని చేత్థ ఏవం వేదితబ్బాని – యస్స చతూసు భాగేసు ఏకో ఛన్నో, సేసా అచ్ఛన్నా, ఇదం **చూళకచ్ఛన్నం**. యస్స తీసు భాగేసు ద్వే ఛన్నా, ఏకో అచ్ఛన్నో, ఇదం **యేభుయ్యేనచ్ఛన్నం**. యస్స ద్వీసు భాగేసు ఏకో ఛన్నో, ఏకో అచ్ఛన్నో, ఇదం **ఉపడ్ఢచ్ఛన్నం** నామ సేనాసనం. **చూళపరిచ్ఛన్నా**దీని ఇమినా నయేన వేదితబ్బాని. **ఛన్నాదీహిపీ**తి సహత్థే కరణవచనం. **పి**-సద్దో సముచ్చయత్థో. సబ్బచూళపరిచ్ఛన్నఛన్నాదీహి చతూహిపి సహ అడ్ఢచ్ఛన్నపరిచ్ఛన్నే పఞ్చధా దుక్కటం పరిదీపితన్తి యోజనా.

౯౨౦. **సబ్బచ్ఛన్నాదికే**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన "సబ్బపరిచ్ఛన్నే సబ్బఅచ్ఛన్నే యేభుయ్యేనఅచ్ఛన్నే యేభుయ్యేనఅపరిచ్ఛన్నే"తి (పాచి॰ ౫౪) **పాళియం** వుత్తా అనాపత్తివారసేసా చ **అట్ఠకథాయం** వుత్తా "ఉపడ్ఢచ్ఛన్నే చూళకపరిచ్ఛన్నే, ఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్నే చూళకచ్ఛన్నే , చూళకచ్ఛన్నే చూళకపరిచ్ఛన్నే"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౩) తయో అనాపత్తివారా చ గహితా.

౯౨౧. **నిపన్నేపీ**తి ఏత్థ **పి**-సద్దేన "భిక్ఖు నిపన్నే అనుపసమ్పన్నో నిసీదతి, ఉభో వా నిసీదన్తీ"తి (పాచి॰ ౫౪) **పాళియం** వుత్తపకారన్తరే సముచ్చినోతి.

సహసేయ్యకథావణ్ణనా.

౯౨౨. **అపి**-సద్దేన పగేవ మహత్తరియాతి దస్సేతి. **సహసేయ్యం పకప్పేయ్యా**తి యథావుత్తలక్ఖణం సబ్బచ్ఛన్నసబ్బపరిచ్ఛన్నాదిసేనాసనం పవిసిత్వా సూరియత్థఙ్గమతో పట్ఠాయ పుబ్బే వుత్తప్పకారేనేవ పిట్ఠిప్పసారణలక్ఖణం సేయ్యం కప్పేయ్య.

౯౨౩-౪. **దేవియా**తి దేవిత్థియా. **తిరచ్ఛానగతిత్థియా**తి గోధాదికాయ. "**మేథునవత్థుభూతాయా**"తి ఇమినా మేథునధమ్మస్స అవత్థుభూతాయ సహసేయ్యాయ దోసాభావం దస్సేతి. **వత్థూనం గణనాయా**తి మాతుగామస్స గణనాయ చ తాసఞ్చ అత్తనో చ పయోగగణనాయ చ. **అస్సా**తి భిక్ఖుస్స. మాతుగామేన తయో దివసే సహసేయ్యాయ ఇమినా సిక్ఖాపదేన ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా చతుత్థదివసే సహసేయ్యాయ ద్వీహిపి సిక్ఖాపదేహి ఆపత్తిం ఆపజ్జతీతి ఏత్థ దుక్కటవత్థుభూతాయ ఇత్థియా తత్థేవ సహసేయ్యాయ ఇమినా సిక్ఖాపదేన దుక్కటం ఆపజ్జిత్వా చతుత్థదివసే రత్తియం సహసేయ్యాయ ఇమినా సిక్ఖాపదేన ఆపజ్జితబ్బదుక్కటేన సహ పురిమసిక్ఖాపదేన పాచిత్తియం ఆపజ్జతీతి వేదితబ్బం.

దుతియసహసేయ్యకథావణ్ణనా.

౯౨౬. ఛప్పఞ్చవాచాహి ఉద్ధం ఇత్థియా ధమ్మం భణన్తస్సాతి సమ్బన్ధో. **ఇత్థియా**తి "మాతుగామో నామ మనుస్సిత్థీ, న యక్ఖీ, న పేతీ, న తిరచ్ఛానగతా, విఞ్ఞూ పటిబలా హోతి సుభాసితదుబ్భాసితం దుట్ఠుల్లాదుట్ఠుల్లం ఆజానితు"న్తి **పాళియం** వుత్తమనుస్సిత్థియా. **భణన్తస్సా**తి వక్ఖమానలక్ఖణం ధమ్మం ఛహి పదేహి ఉత్తరి భణన్తస్స. **విఞ్ఞుం పురిసవిగ్గహం వినా**తి "విఞ్ఞూ నామ పురిసవిగ్గహో పటిబలో హోతి సుభాసితదుబ్భాసితం దుట్ఠుల్లాదుట్ఠుల్లం ఆజానితు"న్తి (పాచి॰ ౬౪) **పాళియం** వుత్తసవనూపచారగతమనుస్సపురిసం వినా. **ధమ్మ**న్తి వక్ఖమానప్పకారసరూపం దేసనాధమ్మం.

౬౨౭. గాథామయా, చుణ్ణియగన్ధమయాతి దువిధా దేసనా, తత్థ **గాథామయదేసనాయ** వాచా నామ గాథాపాదలక్ఖణాతి దస్సేతుమాహ **''గాథాపాదో''**తిఆది. చుణ్ణియదేసనాయం పన వాచాపరిచ్ఛేదో విభత్యన్తవసేన వేదితబ్బో. తేనాహ **గణ్ఠిపదే** "ఏకో గాథాపాదో'తి ఇదం గాథాబన్ధమేవ సన్ధాయ వుత్తం, అఞ్ఞత్థ పన విభత్తిఅన్తపదమేవ గహేతబ్బ"న్తి. **పదసోధమ్మం నిద్దిట్ఠం ధమ్మ**న్తి పిటకత్తయం. **''అట్ఠకథ''**న్తి ఇమినా సఙ్గీతిత్తయారుళ్హం పోరాణట్ఠకథం గహేతబ్బం. తేనేవ **గణ్ఠిపదే** వుత్తం "అట్ఠకథం ధమ్మపదజాతకాదివత్థుఞ్చా"తి. ఇమినాపి పోరాణకం సఙ్గీతిఆరుళ్హమేవ అట్ఠకథం వుత్తన్తి వదన్తి. అట్ఠకథాదిపాఠం ఠపేత్వా దమిళాదిభాసన్తరేన యథారుచి కథేతుం వట్టతీతి.

౬౨౮. పదాదీనం వసా ఛన్నం వాచానం ఉపరి ధమ్మం దేసేన్తస్సాతి యోజనా. **దేసేన్తస్సా**తి పదసోధమ్మే వుత్తలక్ఖణపదాదిసరూపాహి ఛహి వాచాహి ఉత్తరి ధమ్మం దేసేన్తస్స. **పదాదిగణనాయాతి** యథావుత్తలక్ఖణపదఅనుపదఅన్వక్ఖరఅనుబ్యఞ్జనగణనాయ.

౬౨౯. **పురిసవిగ్గహ**న్తి మనుస్సపురిసవేసం. ఏత్థ **తిరచ్ఛానగతా** నామ వేసనిమ్మానారహా ఇద్ధిమన్తా నాగసుపణ్ణా.

౬౩౧. **వదతో**తి అధికం ధమ్మం భాసతో.

౬౩౨. **ఇత్థిరూప**న్తి మనుస్సిత్థివేసం. **తిరచ్ఛానగతిత్థియా**తి వుత్తసరూపాయ తిరచ్ఛానగతిత్థియా.

౬౩౩. సయం ఉట్ఠాయ నిసీదిత్వా పున ధమ్మం దేసేన్తస్స అనాపత్తి పకాసితాతి సమ్బన్ధో. **మాతుగామస్స వా తథాతి** ఏత్థ **''తథా''**తి ఇమినా వుత్తప్పకారస్స గహితత్తా ఉట్ఠాయ నిసిన్నస్స మాతుగామస్స పున ధమ్మం దేసేన్తస్స అనాపత్తి పకాసితాతి వుత్తం హోతి. **''ఉట్ఠాయా''**తిఆదినా ఇరియాపథపరివత్తనదస్సనేన నానాఇరియాపథేపి అనాపత్తిం దీపేతి.

౬౩౪. **అఞ్ఞిస్సా పున అఞ్ఞిస్సా**తి ఏత్థ "ఆగతాగతాయా"తి సేసో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "అఞ్ఞస్స మాతుగామస్సాతి ఏకిస్సా దేసేత్వా పున ఆగతాగతాయ అఞ్ఞిస్సాపి దేసేతీతి ఏవం ఏకాసనే నిసిన్నే మాతుగామసతసహస్సన్నమ్పి దేసేతీతి అత్థో"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౬౬). అవుత్తసముచ్చయత్థేన **చ**-సద్దేన "పఞ్హం పుట్ఠో కథేతీ"తి (పాచి॰ ౬౬) ఇదం సముచ్చినోతి. "దీఘనికాయో కిమత్థియో భన్తే"తి పఞ్హం పుచ్ఛతో మాతుగామస్స సబ్బం దీఘనికాయం వదతోపి అనాపత్తి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "పఞ్హం పుచ్ఛతి, పఞ్హం పుట్ఠో కథేతీతి మాతుగామో 'దీఘనికాయో నామ భన్తే కిమత్థం దీపేతీ'తి పుచ్ఛతి, ఏవం పఞ్హం పుట్ఠో భిక్ఖు సబ్బం చేపి దీఘనికాయం కథేతి, అనాపత్తీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౬౬). ఏత్థ చ **సబ్బం చేపి దీఘనికాయం కథేతీ**తి యావ న నిట్ఠాతి, తావ పునదివసేపి కథేతి.

౬౩౫. ధమ్మస్స దేసనాయ, విఞ్ఞుమనుస్సపురిసస్స అసన్నిహితకరణేన చ ఆపజ్జితబ్బతో **క్రియాక్రియం**.

ధమ్మదేసనాకథావణ్ణనా.

౬౩౬. **మహగ్గతం** రూపారూపజ్ఝానం. **పణీతం** లోకుత్తరధమ్మం. పధానభావం నీతన్తి పణీతం. **ఆరోచేన్తస్సా**తి "పఠమం ఝానం సమాపజ్జామీ"తిఆదినా (పారా॰ ౨౦౧) నయేన **చతుత్థపారాజికే** వుత్తనయేన వదన్తస్స. పరినిబ్బానకాలే చ పుట్ఠకాలే చ భిక్ఖుభిక్ఖునీనం అత్తనా లద్ధస్స ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స ఆరోచేతబ్బత్తా **''ఠపేత్వా భిక్ఖునిం భిక్ఖు''**న్తి వుత్తం.

“అఞ్ఞస్సా”తి సేసో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “ఉపసమ్పన్నస్స భూతం ఆరోచేతీతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మమేవ సన్ధాయ వుత్తం. పరినిబ్బానకాలే, హి అన్తరా వా అతికడ్ఢియమానేన ఉపసమ్పన్నస్స భూతం ఆరోచేతుం వట్టతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౭౭). **భూతేతి** ఏత్థ “ఉత్తరిమనుస్సధమ్మే ఆరోచితే”తి వత్తబ్బం, నిమిత్తత్థే భుమ్మం, అత్తనో సన్తానే ఇమస్మిం అత్తభావే సిద్ధఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స ఆరోచననిమిత్తన్తి అత్థో.

౯౩౭. **నో చే జానాతి నో వుత్త**న్తి యస్స ఆరోచేతి, సో సచే సుతక్ఖణేయేవ వుత్తనయేనేవ “ఏస పఠమజ్ఝానస్స లాభీ”తిఆదినా నయేన వుత్తం నో జానాతి. **పరియాయవచనే**తి “యో తే విహారే వసతి, సో పఠమస్స ఝానస్స లాభీ”తి ఏవమాదిపరియాయవచనే. యస్స ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం ఆరోచేతి, సో సచే సుతసమనన్తరం “ఏస ఏవం వదతీ”తి వుత్తం నో జానాతి, తాదిసస్స ఆరోచేన్తస్స భిక్ఖునో హోతి ఆపత్తి దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. **అస్స** భూతస్స పరియాయవచనే చ భిక్ఖునో ఆపత్తి దుక్కటం హోతీతి యోజనా.

౯౩౮. **తథారూపే కారణే సతీ**తి పరస్స కారణభావం ఞత్వాపి పటిపత్తియా అమోఘభావదస్సనసముత్తేజనసమ్పహంసనాదికరసఙ్ఖాతే కారణే సతి. **సబ్బస్సాపీ**తి ఉపసమ్పన్నానుపసమ్పన్నస్స సబ్బస్స. **సీలాది**న్తి సీలసుతపరియత్తిగుణం. **వదతో**తి ఏత్థ “భిక్ఖునో”తి పకరణతో లబ్భతి.

౯౩౯. **తదసమ్భవా**తి దిట్ఠిసమ్పన్నస్స ఉమ్మాదాదీనం అసమ్భవా. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “దిట్ఠిసమ్పన్నానం ఉమ్మాదస్స వా చిత్తక్ఖేపస్స వా అభావాతి. మహాపచ్చరియమ్పి హి విచారిత”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౭౭). ఉమ్మత్తకపదస్స అవచనే కారణం వదన్తేనేవ ఖిత్తచిత్తాదిపదానం అవచనే కారణఞ్చ ఉపలక్ఖణతో దస్సితమేవాతి దట్ఠబ్బం. ఏత్థ చ మగ్గఫలదిట్ఠియా సమన్నాగతానం అరియానమేవ హి ఉమ్మత్తకాదిభావో నత్థి. ఝానలాభినో పన తస్మిం సతి ఝానా పరిహాయన్తి, తస్మా తేసం అభూతారోచనపచ్చయా అనాపత్తి వత్తబ్బా, న భూతారోచనపచ్చయా.

౯౪౦. ఇమిస్సాపత్తియా అఞ్ఞత్ర ఝానమగ్గాదిలాభీనం అఞ్ఞస్స అసమ్భవా “**కుసలాబ్యాకతేహేవ ద్విచిత్త**”న్తి వుత్తం. ఇదఞ్చ ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదేన అరియపుగ్గలేయేవ సన్ధాయ వుత్తం. పణ్ణత్తిం అజానన్తా పన ఝానలాభీ పుథుజ్జనా నానావత్థుమ్హి లోభవసేన అకుసలచిత్తేనాపి న ఆరోచేన్తీతి నత్థి, తస్మా “తిచిత్త”న్తి వత్తబ్బం సియా, తథాపి బహులేన కుసలాబ్యాకతానమేవ సమ్భవోతి ఏవం వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. **ద్వివేదనం** సుఖోపేక్ఖావసేన. ఇదఞ్చ సిక్ఖాపదం పణ్ణత్తిఅజాననవసేన అచిత్తకసముట్ఠానం హోతి. అరియా చేత్థ పణ్ణత్తిం జానన్తా వీతిక్కమం న కరోన్తి, పుథుజ్జనా పన పణ్ణత్తిం జానిత్వాపి వీతిక్కమం కరోన్తి. తే చ సత్థునో ఆణావీతిక్కమచేతనాయ బలవఅకుసలభావతో ఝానా పరిహాయన్తీతి దట్ఠబ్బం.

భూతారోచనకథావణ్ణనా.

౯౪౧. భిక్ఖునో దుట్ఠుల్లం ఆపత్తిం భిక్ఖుసమ్ముతిం ఠపేత్వా అనుపసమ్పన్నే ఆరోచేన్తస్స భిక్ఖునో ఆపత్తీతి యోజనా. **దుట్ఠుల్లం ఆపత్తి**న్తి సఙ్ఘాదిసేసో. నను చ “దుట్ఠుల్లా నామ ఆపత్తి చత్తారి చ పారాజికాని తేరస చ సఙ్ఘాదిసేసా”తి (పాచి॰ ౭౯) **పదభాజనే** పారాజికసఙ్ఘాదిసేసా దస్సితా, కస్మా ఇధ సఙ్ఘాదిసేసోవ గహితోతి? వుచ్చతే – పారాజికం దుట్ఠుల్లసద్దత్థదస్సనత్థం వుత్తం, ఇధ పన సఙ్ఘాదిసేసోయేవ భగవతా అధిప్పేతోతి **అట్ఠకథాయం** విచారితమేతం. వుత్తఞ్హి తత్థ

“పారాజికాని దుట్ఠుల్లసద్దత్థదస్సనత్థం వుత్తాని, సఙ్ఘాదిసేసం పన ఇధ అధిప్పేత”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౭౮). వక్ఖతి చ “ఇధ సఙ్ఘాదిసేసావ, దుట్ఠుల్లాపత్తియో మతా”తి. **అనుపసమ్పన్నే**తి “భిక్ఖుఞ్చ భిక్ఖునిఞ్చ ఠపేత్వా అవసేసో అనుపసమ్పన్నో”తి (పాచి॰ ౮౦) **పదభాజనే** నిద్దిట్ఠఅనుపసమ్పన్నస్స ఆరోచేన్తస్సాతి వుత్తం హోతి.

ఠపేత్వా భిక్ఖుసమ్ముతిన్తి “అత్థి భిక్ఖుసమ్ముతి ఆపత్తిపరియన్తా న కులపరియన్తా”తిఆదినా (పాచి॰ ౮౦) **పదభాజనే** దస్సితం అభిణ్హాపత్తికస్స భిక్ఖునో ఆయతిం సంవరత్థం హిరోత్తప్పజననత్థం ఆపత్తియో వా ఉపాసకకులాని వా ఉభయమేవ వా పరిచ్ఛిన్దిత్వా వా అపరిచ్ఛిన్దిత్వా వా ఆపత్తియో ఆరోచేతుం సఙ్ఘేన సఙ్ఘమజ్ఝే తిక్ఖత్తుం సావేత్వా కతసమ్ముతిం ఠపేత్వాతి వుత్తం హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “అభిణ్హాపత్తికం భిక్ఖుం దిస్వా ‘ఏవమేస పరేసు హిరోత్తప్పేనాపి ఆయతిం సంవరం ఆపజ్జిస్సతీ’తి తస్స భిక్ఖునో హితేసితాయ తిక్ఖత్తుం అపలోకేత్వా సఙ్ఘేన కాతబ్బా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౦).

౯౪౨. ఘటేత్వా వదన్తస్సేవాతి ఏవకారో యథాఠానే యోజేతబ్బో. **ఏవ**కారేన బ్యవచ్ఛిన్నమత్థం వక్ఖతి “వత్థు”న్తిఆదినా. **“అసుచిం మోచేత్వా”**తి ఇమినా వత్థుమాహ, **“సఙ్ఘాదిసేస”**న్తి ఇమినా ఆపత్తిం. వజ్జమేవ **వజ్జతా**. “పాచిత్తియాపత్తీ”తి ఇమస్సాయం పరియాయో. “అయం అసుచిం మోచేత్వా సఙ్ఘాదిసేసం ఆపన్నో”తి వత్థునా సద్ధిం ఘటేత్వా ఆపత్తిం వదన్తస్స **వజ్జతా** పాచిత్తియాపత్తి హోతీతి యోజనా.

౯౪౩. సుద్ధస్సాతి పారాజికమనాపన్నస్స. **వద**న్తి వదనహేతు, వత్థునా సద్ధిం సఙ్ఘాదిసేసస్స కథనతోతి అత్థో.

౯౪౪. అదుట్ఠుల్లాయాతి సఙ్ఘాదిసేసతో అఞ్ఞాయ ఆపత్తియా. **దుట్ఠుల్లసఞ్ఞినో**తి సఙ్ఘాదిసేససఞ్ఞినో. **సేసా ఆపత్తియోపి వా**తి సఙ్ఘాదిసేసం వినా సేసే ఛళాపత్తిక్ఖన్ధే.

౯౪౫. తథాతి దుక్కటం అతిదిసతి. పఞ్చధా మతం అనుపసమ్పన్నస్స దుట్ఠుల్లం అజ్ఝాచారం ఆరోచేన్తస్స తథా దుక్కటన్తి యోజనా. **అనుపసమ్పన్నస్స పఞ్చధా మతం దుట్ఠుల్లం అజ్ఝాచార**న్తి చ పాణాతిపాతాదిపఞ్చసిక్ఖాపదవీతిక్కమా గహితా. కేచి పన “సుక్కవిస్సట్ఠిఆదయో పఞ్చా”తి వదన్తి, తం న గహేతబ్బం. పాణాతిపాతాదీని హి దసేవ సిక్ఖాపదాని సామణేరానం పఞ్ఞత్తాని. తేసం పఞ్ఞత్తేసుయేవ చ సిక్ఖాపదేసు దుట్ఠుల్లాదుట్ఠుల్లవిచారణా కాతబ్బా, న చ సుక్కవిస్సట్ఠిఆదీని విసుం తేసం పఞ్ఞత్తాని అత్థీతి.

అథ భిక్ఖునో దుట్ఠుల్లసఙ్ఖాతాని సుక్కవిస్సట్ఠిఆదీని అనుపసమ్పన్నస్స కిం నామ హోన్తీతి? అజ్ఝాచారో నామ హోన్తీతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “సుక్కవిస్సట్ఠి…పే॰… అజ్ఝాచారో నామాతి వుత్త”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౨). ఇమినాపి చేతం సిద్ధం “అనుపసమ్పన్నస్స సుక్కవిస్సట్ఠిఆది దుట్ఠుల్లం నామ న హోతీ”తి. “అజ్ఝాచారో నామా”తి హి వదన్తో అనుపసమ్పన్నస్స సుక్కవిస్సట్ఠిఆది కేవలం అజ్ఝాచారో నామ హోతి, న పన దుట్ఠుల్లో నామ అజ్ఝాచారోతి దీపేతి. “అజ్ఝాచారో నామా”తి చ అట్ఠకథాయం వుత్తత్తా, అకత్తబ్బరూపత్తా చ అనుపసమ్పన్నస్స సుక్కవిస్సట్ఠిఆదీని దణ్డకమ్మవత్థుపక్ఖం భజన్తి. తాని చ అఞ్ఞస్స అనుపసమ్పన్నస్స అవణ్ణకామతాయ ఆరోచేన్తో భిక్ఖు దుక్కటం ఆపజ్జతీతి వదన్తి. ఇధ పన **అనుపసమ్పన్న**గ్గహణేన సామణేరసామణేరిసిక్ఖమానానం గహణం వేదితబ్బం.

అదుట్ఠుల్లం అజ్ఝాచారన్తి యోజనా. “అనుపసమ్పన్నస్సా”తి చ అజ్ఝాహరితబ్బాని. అనుపసమ్పన్నస్స యథావుత్తేహి పఞ్చసిక్ఖాపదేహి అఞ్ఞం వికాలభోజనాదిం **అదుట్ఠుల్లం అజ్ఝాచారం** వా. యథాహ “అనుపసమ్పన్నస్స దుట్ఠుల్లం వా అదుట్ఠుల్లం వా అజ్ఝాచార”న్తిఆది (పాచి॰ ౮౨).

౯౪౬. **కేవలం వత్థుం వా ఆరోచేన్తస్సా**తి “అయం సుక్కవిస్సట్ఠిం ఆపన్నో”తిఆదినా నయేన వత్థుమత్తం ఆరోచేన్తస్స. **కేవలం ఆపత్తిం వా ఆరోచేన్తస్సా**తి “అయం పారాజికం ఆపన్నో, అయం సఙ్ఘాదిసేసం ఆపన్నో”తిఆదినా నయేన ఆపత్తిమత్తం ఆరోచేన్తస్స చ. **భిక్ఖుసమ్ముతియా**తి ఏత్థ వత్థునా ఘటేత్వా ఆపత్తిం ఆరోచేన్తస్సాతి గహేతబ్బం. ‘‘**తథా**’’తి ఇమినా “అనాపత్తీ”తి ఏతం పరామసతి.

దుట్ఠుల్లారోచనకథావణ్ణనా.

౯౪౮. **అకప్పియం పథవిన్తి పదభాజనే** “ద్వే పథవియో జాతా చ పథవీ అజాతా చ పథవీ”తి (పాచి॰ ౮౬) ఉద్దిసిత్వా –

> “జాతా నామ పథవీ సుద్ధపంసు సుద్ధమత్తికా అప్పపాసాణా అప్పసక్ఖరా అప్పకథలా అప్పమరుమ్బా అప్పవాలికా యేభుయ్యేనపంసుకా యేభుయ్యేనమత్తికా, అదడ్ఢాపి వుచ్చతి జాతా పథవీ. యోపి పంసుపుఞ్జో వా మత్తికాపుఞ్జో వా అతిరేకచాతుమాసం ఓవట్ఠో, అయమ్పి వుచ్చతి జాతా పథవీ”తి (పాచి॰ ౮౬) చ,
>
> “అజాతా నామ పథవీ సుద్ధపాసాణా సుద్ధసక్ఖరా సుద్ధకథలా సుద్ధమరుమ్బా సుద్ధవాలికా అప్పపంసు అప్పమత్తికా యేభుయ్యేనపాసాణా యేభుయ్యేనసక్ఖరా యేభుయ్యేనకథలా యేభుయ్యేనమరుమ్బా యేభుయ్యేనవాలికా, దడ్ఢాపి వుచ్చతి అజాతా పథవీ. యోపి పంసుపుఞ్జో వా మత్తికాపుఞ్జో వా ఊనచాతుమాసం ఓవట్ఠో, అయమ్పి వుచ్చతి అజాతా పథవీ”తి (పాచి॰ ౮౬) చ –

నిద్దిట్ఠాసు ద్వీసు పథవీసు జాతపథవిసఙ్ఖాతం అకప్పియపథవిం.

ఏత్థ పాసాణాదీనం లక్ఖణం **అట్ఠకథాయం** “ముట్ఠిప్పమాణతో ఉపరి పాసాణాతి వేదితబ్బా, ముట్ఠిప్పమాణా సక్ఖరా. కథలాతి కపాలఖణ్డాని. మరుమ్బాతి కటసక్ఖరా. వాలికాతి వాలుకాయేవా”తి వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. యేభుయ్యేనపంసుకాదీనం లక్ఖణం “యేభుయ్యేనపంసుకాతి తీసు కోట్ఠాసేసు ద్వే కోట్ఠాసా పంసు, ఏకో పాసాణాదీసు అఞ్ఞతరో కోట్ఠాసో”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౬) చ “అదడ్ఢాపీతి ఉద్ధనపత్తపచనకుమ్భకారావాపాదివసేన తథా తథా అదడ్ఢా”తిఆది **అట్ఠకథా**తో చ వేదితబ్బం. ‘‘**అప్పపంసుఅప్పమత్తికా**’’తి ద్వీసుపి పదేసు నిద్దేసరూపేన యేభుయ్యేనపాసాణాదిపదపఞ్చకం వుత్తం, తత్థాపి అత్థో **యేభుయ్యేనపంసుపదా**దీసు వుత్తవిపల్లాసేన వేదితబ్బో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “తేసంయేవ హి ద్విన్నం పభేదదస్సనమేత”న్తి (పాచి॰ ౮౬).

ఖణేయ్య వాతి ఏవరూపం అకప్పియపథవిపదేసం అన్తమసో పాదఙ్గుట్ఠేనాపి సమ్ముఞ్జనిసలాకాయపి సయం వా ఖణతి. **ఖణాపేయ్య వా**తి అఞ్ఞేన వా “ఇదం ఖణాహీ”తిఆదినా అకప్పియవోహారేన ఖణాపేయ్య. **భేదాపేయ్యా**తి తథేవ భేదాపేయ్య. **భిన్దేయ్య వా**తి పస్సావధారాదీహిపి భిన్దేయ్య. అధికారవసేన **వా**-సద్దస్స సబ్బకిరియాపదేహి సమ్బన్ధో లబ్భతీతి **భేదాపేయ్య చా**తి ఏత్థ **చ**-సద్దో ఇధ అవుత్తస్స “దహతి వా, దహాపేతి వా”తి పదద్వయస్స సముచ్చయకోతి వేదితబ్బో.

అన్తమసో పత్తమ్పి పచన్తో సయం వా దహతి, అఞ్ఞేన వా దహాపేతీతిఆది ఇమేసం పదానం **అట్ఠకథావసేన** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౭) వేదితబ్బం. **పాచిత్తియం సియాతి** ఖణన్తస్స, భిన్దన్తస్స చ పహారే పహారే పాచిత్తియం.

౯౪౯. ఆణాపేన్తస్స ఆణత్తిగణనాయ, దహన్తస్స అగ్గిపాతగణనాయ హోతీతి ఇదం "పహారే పహారే పాచిత్తియ"న్తిఆదిఅట్ఠకథావచనవసేన వేదితబ్బం, ఇమమేవ దస్సేతుమాహ "**సయమేవా**"తిఆది.

౯౫౦. **ఆణాపేన్తస్సాతి** సకిం ఆణాపేన్తస్స.

౯౫౧. "ఖణాపేయ్యా"తి సామఞ్ఞవచనస్స అపవాదదస్సనత్థం "**ఖణ పోక్ఖరణి**"న్తిఆదిమాహ. **కోచి దోసో న విజ్జతీతి** ఏత్థ పోక్ఖరణిఆవాటాదిసద్దానం పథవిపరియాయత్తాభావతో ఏవంవచనేన అనాపత్తీతి అధిప్పాయో.

౯౫౨. "ఇమం ఇధా"తిఆదీనం పదానం పచ్చక్ఖభూతాధిప్పేతభూమివాచకత్తా తేహి యోజేత్వా వుత్తస్స తస్సేవ పయోగస్స ఆపత్తికరభావం దస్సేతుమాహ "**ఇమ**"న్తిఆది.

౯౫౩. **కన్దన్తి** తాలాదికన్దం. **కురున్దన్తి** కులచోచరుక్ఖం. **థూణన్తి** థమ్భం. **ఖాణుకన్తి** సాఖావిటపరహితం రుక్ఖావయవం. **మూలన్తి** పథవియా సుప్పతిట్ఠితభావకరం రుక్ఖావయవం. **వట్టతీతి** అనియమేత్వా వచనేన అనాపత్తిభావతో వట్టతి.

౯౫౪. **ఇమన్తి** పచ్చక్ఖపరామాసపదేన నియమేత్వా వచనతో ఆపత్తి హోతీతి ఆహ "**నియమేత్వాన వత్తుం పన న వట్టతీ**"తి.

౯౫౫. **ఘటేహి ఉస్సిఞ్చితున్తి** ఘటేహి గహేత్వా అవసిఞ్చితుం. **తనుకద్దమోతి** జమ్బాలో. **బహలం** కద్దమం భిక్ఖునా అపనేతుం **న చ వట్టతీతి** యోజేతబ్బం.

౯౫౬. **నదియాదీనన్తి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన గఙ్గాకన్దరాదీనం గహణం. "తట"న్తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **వట్ఠన్తి** వుట్ఠేహి ఓవట్ఠఞ్చ. **చాతుమాసన్తి** వికోపనకిరియాయ అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం, చాతుమాసబ్భన్తరే వికోపేతుం వట్టతీతి అత్థో.

౯౫౭. సచే తోయస్మిం పతతి తటన్తి యోజనా, సచే కూలం భిజ్జిత్వా అన్తోఉదకే పతతీతి. **దేవే వుట్ఠేపీతి** పజ్జున్నదేవే వుట్ఠేపి. వుట్ఠ-సద్దో కత్తుసాధనో. చాతుమాసమతిక్కన్తేపీతి యోజనా. తత్థ హేతుదస్సనత్థమాహ "**తోయే దేవో హి వస్సతీ**"తి.

౯౫౮. **సోణ్డిన్తి** పాసాణపోక్ఖరణిం. **తత్థ తూతి** ఉదకరహితే తస్మిం సోణ్డిఆవాటే.

౯౫౯. అన్తోచాతుమాసం సోధేతుం భిన్దితున్తి యోజనా. "**సోధేతుం భిన్దితుం వికోపేతు**"న్తి కిరియాపదేహి "రజ"న్తి కమ్మపదం ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం. తం రజోరాసిం దేవే వుట్ఠే పచ్ఛా ఉదకస్స ఛిన్నత్తా బహలభూమిసుక్ఖమ్పి వుట్ఠిపాతదివసతో పట్ఠాయ అన్తోచాతుమాసే కోపేతుం భిన్దితుం వట్టతీతి అత్థో.

౯౬౦. **పుణ్ణే** సోణ్డిమ్హి **తం రజం** వికోపేతుం వట్టతి చాతుమాసతో ఉద్ధన్తి యోజనా.

౯౬౧. ‘‘**ఫుసాయన్తే**’’తి ఏతేన ‘‘దేవో’’తి ఇదం భుమ్మవసేన విపరిణామేత్వా ‘‘దేవే ఫుసాయన్తే’’తి యోజేతబ్బం, పజ్జున్నదేవే వుట్ఠిపాతం కరోన్తేతి అత్థో. **పిట్ఠిపాసాణకే**తి పాసాణపిట్ఠే. **తమ్పీ**తి తథా పాసాణపిట్ఠే లగ్గం తమ్పి రజం.

౯౬౨. **అకతపబ్భారో** నామ యథా హేట్ఠాభాగో వుట్ఠిఫుసితేహి న తేమీయతి, తథా నమిత్వా ఠితపబ్బతప్పదేసో. ఇదం అనోవస్సకట్ఠానే ఉట్ఠితవమ్మికానం ఉపలక్ఖణం.

౯౬౩. అబ్భోకాసే వుట్ఠితో వమ్మికో సచే ఓవట్ఠో, కం చాతుమాసం వికోపేతుం వట్టతీతి సమ్బన్ధో. **చాతుమాసన్తి** వికోపనకిరియాయ అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. **రుక్ఖే**తి చ థమ్భపాసాణాదీనం ఉపలక్ఖణం. **ఉపచికాదీనన్తి ఆది**-సద్దేన కాళకిపిల్లికాదీనం గహణం. **సో నయో**తి ‘‘ఓవట్ఠదివసతో ఉత్తరి చాతుమాసబ్భన్తరే కోపేతుం వట్టతీ’’తి యథావుత్తో నయో.

౯౬౪. **మూసికుక్కిరం** నామ మూసికాహి ఉద్ధటపంసు. మూసికానం ఉక్కిరో మూసికుక్కిరోతి విగ్గహో. **గోకణ్టకం** నామ గున్నం ఖురానం ఉట్ఠితమత్తికా. **గణ్డుప్పాదమలం** నామ భూలతాయ మలమత్తికా. సమ్బన్ధం పన పకతిభూమిం అకోపేన్తేన మత్థకతో గణ్హితుం వట్టతి.

౯౬౫. **కసీ**తి కసితట్ఠానం, తత్థ నఙ్గలేన ఉద్ధటమత్తికా **కసినఙ్గలమత్తికా.** ‘‘**అచ్ఛిన్నా**’’తిఇమినా ఖణ్డాఖణ్డికం కత్వా ఆయతం హుత్వా ఠితమత్తికాపటలమ్పి అజాతపథవీ సియాతి ఆసఙ్కానివత్తనత్థమాహ ‘‘**భూమిసమ్బన్ధా**’’తి. **సా**తి కసినఙ్గలమత్తికా.

౯౬౬. **సేనాసనన్తి** ఏత్థ ‘‘పురాణ’’న్తి పాఠసేసో గహేతబ్బో. ఓవట్ఠం చాతుమాసతో ఉద్ధం న వికోపయేతి యోజనా.

౯౬౭. **తతో**తి ఓవట్ఠదివసతో పట్ఠాయ చాతుమాసాతిక్కన్తగేహతో. ‘‘**గోపానసి**’’న్తి ఇమినా గోపానసిమత్థకే ఠితఉపచికాపంసుమ్పి భిజ్జన్తేపి అనాపత్తిభావం దీపేతి. ‘‘**భిత్తి**’’న్తి ఇమినా తదేకదేసం భిత్తిపాదాదిదారుమాహ. ఇదమ్పి భిత్తిమత్తికం ఉపచికామత్తికం సన్ధాయ వుత్తం. ‘‘**థమ్భ**’’న్తి ఇదమ్పి తంసమ్బన్ధపాకారభూమిమత్తికాఉపచికాదిపంసుం సన్ధాయ వుత్తం. **పదరత్థర**న్తి అత్థతపదరం. ఇదమ్పి పదరానం ఉపరి మత్తికాఉపచికాపంసుం సన్ధాయ వుత్తం. ‘‘**గోపానసి**’’న్తిఆదీహి పదేహి ‘‘గణ్హిస్సామీ’’తి పచ్చేకం యోజనీయం. ‘‘**గణ్హిస్సామీ**’’తి ఇమినా వికోపనాధిప్పాయాభావం దీపేతి.

౯౬౮. **గణ్హన్తస్సా**తి ఏత్థ అనాదరే సామివచనం, ‘‘సుద్ధచిత్తేనా’’తి పాఠసేసో. **ఇట్ఠకా**తి ఛదనిట్ఠకా. **ఆది**-సద్దేన పాసాణసముద్దఫేణాదీనం గహణం. **పతతీ**తి సుద్ధచిత్తేన గణ్హన్తే సచే మత్తికా ఛిజ్జిత్వా పతతి, అనాపత్తీతి అత్థో. **మత్తికన్తి** భిత్తియం, ఛదనే చ చాతుమాసాధికోవట్ఠమత్తికం, అనోవట్ఠం చే, గణ్హితుం వట్టతీతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** ‘‘సచే యా యా అతిన్తా, తం తం గణ్హాతి, అనాపత్తీ’’తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౬). యది గణ్హాతి, ఆపత్తి సియాతి యోజనా.

౯౬౯. **అతిన్తో**తి వస్సోదకేన అతిన్తో, ఇమినా వినిచ్ఛితబ్బవత్థుం దస్సేతి. తస్స అన్తోగేహే చ బహి చ సమ్భవతో అన్తోగేహే ఠితస్స తావ వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ‘‘**అన్తోగేహే సచే సియా**’’తి. వస్సోదకేన తిన్తాతిన్తేసు ద్వీసు మత్తికాపుఞ్జేసు అతిన్తం తావ దస్సేతుమాహ ‘‘**అనోవట్ఠో చా**’’తి.

౯౭౦. వస్సోదకేన తిన్తే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **‘‘వుట్ఠే పున చా’’**తిఆది. **‘‘వుట్ఠే’’**తి ఇమినా ‘‘మత్తికాపుఞ్జో’’తి పదం భుమ్మవసేన విపరిణామేత్వా వుట్ఠే మత్తికాపుఞ్జేతి యోజేతబ్బం, ‘‘ఏకదివసమ్పీ’’తి సేసో, **గేహస్మి**న్తి ఏత్థ ‘‘రితే’’తి వత్తబ్బం, గేహస్మిం రితే మత్తికాపుఞ్జే వస్సోదకేన ఏకదివసమ్పి తిన్తేతి వుత్తం హోతి. వక్ఖమాననయేన అఞ్ఞత్థ పహరిత్వా ఉట్ఠితేన తేన అతేమిత్వా ఉజుకం పతితేహి వస్సఫుసితేహి తిన్తేతి గహేతబ్బం. సచే సబ్బో తిన్తో హోతీతి యోజనా. ‘‘మత్తికాపుఞ్జో’’తి ఇమినా సమ్బన్ధో.

౯౭౧. ‘‘సబ్బో’’తి ఇమినా విసేసనేన బ్యవచ్ఛిన్నం ఏకదేసతిన్తే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **‘‘యత్తక’’**న్తిఆది. **తు**-సద్దో ఇమమేవ విసేసం జోతేతి. **యత్తక**న్తి హేట్ఠా అనోతరిత్వా మత్థకతో, పరియన్తకతో చ యత్తకప్పమాణం. **తత్థా**తి మత్తికాపుఞ్జే. **‘‘అకప్పియ’’**న్తి ఏతస్స ‘‘చాతుమాసచ్చయేనా’’తి అనువత్తతి. **‘‘అతిన్తం...పే.... కప్పియ’’**న్తి ఇమినా అకప్పియట్ఠానం పరిహరిత్వా వా కప్పియకారకేహి కప్పియవచనేన హరాపేత్వా వా అతిన్తం ఠానం యథాకామం వళఞ్జేతబ్బన్తి అయమత్థో దస్సితో హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** ‘‘కప్పియకారకేహీ’’తిఆది (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౬).

౯౭౨. **వారినా**తి ఉజుకం ఆకాసతో పతితవస్సోదకేన. అఞ్ఞత్థ పహరిత్వా తత్థ పతిత్వా తేమితే వట్టతి. **సో** మత్తికాపుఞ్జో. **తతో పర**న్తి ఏకాబద్ధకాలతో ఉత్తరిం **సో** మత్తికాపుఞ్జో వారినా తేమితో భూమియా ఏకాబద్ధో చే హోతి, తతో పరం సా జాతా పథవీ ఏవ, కోపేతుం న వట్టతీతి యోజనా.

౯౭౩. **‘‘ఓవట్ఠో’’**తి ఇమినా అనోవట్ఠపాకారో కప్పియోతి బ్యతిరేకవసేన దస్సేతి. **‘‘మత్తికామయో’’**తి విసేసనేన ఇట్ఠకపాకారాదిం బ్యవచ్ఛిన్దతి. తస్స పన కప్పియభావం వక్ఖతి ‘‘సచే ఇట్ఠకపాకారో’’తిఆదినా. **‘‘చాతుమాసచ్చయే’’**తి ఇమినా తతో అన్తో వికోపనీయభావం దస్సేతి.

౯౭౪. **తత్థా**తి ఓవట్ఠే మత్తికపాకారే. **అఘంసన్తోవా**తి పాకారమత్తికం అకోపేన్తో. **మత్తనో ఘుపిత్వా**తి పమాణతో ముదుకం కత్వా హత్థతలం ఠపేత్వా. **అల్లహత్థేనా**తి ఉదకతిన్తేన హత్థతలేన. హత్థేకదేసో **హత్థో** నామ.

౯౭౫. **యేభుయ్యకథలే ఠానే**తి పుబ్బే వుత్తనయేన యస్సా తీసు భాగేసు ద్వే భాగా కథలా హోన్తి, తాదిసే కప్పియపథవిట్ఠానే.

౯౭౬. **అబ్భోకాసే**తి ఉపలక్ఖణత్తా అన్తోగేహేపి థమ్భం చాలేత్వా జాతపథవిం వికోపేతుం న వట్టతీతి దట్ఠబ్బం. ద్వీసుపి ఠానేసు సుద్ధచిత్తేన నిద్దోసభావం యథావుత్తేన ‘‘థమ్భం వా పదరత్థరం. గణ్హిస్సామీ’తి సఞ్ఞాయ, గహేతుం పన వట్టతీ’’తి ఇమినా నయేనాహ. **పథవి**న్తి అకప్పియపథవిం.

౯౭౭. ఉజుముద్ధరతో న దోసోతి యోజనా.

౯౭౮. **ఉచ్చాలేత్వా**తి ఉక్ఖిపిత్వా చాలేత్వా పరివత్తేత్వా. **పవట్టతీ**తి పవట్టేత్వా పవట్టేత్వా నేతీతి అత్థో. **సుద్ధచిత్తస్సా**తి ‘‘భూమి భిజ్జతీ’’తి అసల్లక్ఖేత్వా ‘‘పాసాణం పవట్టేత్వా పవట్టేత్వా హరిస్సామీ’’తి సుద్ధచిత్తవతో.

౯౭౯. భూమియం దారూని ఫాలేన్తానమ్పి భూమియం సాఖాదీని కడ్ఢతో చాతి యోజనా.

౯౮౦. **కణ్టకన్తి** రుక్ఖకణ్టకం, మచ్ఛకణ్టకఞ్చ. **సూచి** నామ అయోమయదన్తమయతమ్బమయకట్ఠమయాదిసూచీనం అఞ్ఞతరా. **అట్ఠిం వాతి** గోమహింసాదీనం అట్ఠిం వా. **హీరం వాతి** నాళికేరాదిహీరం వా. **ఆకోటేతున్తి** యథా ఏకకోటి భూమిం పవిసతి, తథా తాళేతుం. **పవేసేతున్తి** భూమిం గమయితుం.

౯౮౧. **పస్సావం** ముత్తం. **మేదనిన్తి** ఏత్థ అకప్పియపథవిమాహ. **భిన్దిస్సామీతి** ఏత్థ "ఏవం చిన్తేత్వా"తి సేసో.

౯౮౨. **కరోన్తస్సాతి** సుద్ధచిత్తేన పస్సావం కరోన్తస్సాతియోజేతబ్బం. "**సమ్మజ్జతో**"తి ఇదం "సమ్మజ్జన్తేనా"తి గహేతబ్బం , "సమ్మజ్జనియా"తి సేసో, అనన్తరం మేదనీపదం ఉపయోగవసేన "మేదని"న్తి గహేతబ్బం, "**విసమ**"న్తి సేసో, "**సమం కాతు**"న్తి ఇమినా యోజేతబ్బం, సమ్మజ్జన్తేన ఉచ్చట్ఠానం మద్దిత్వా, ఆవాటట్ఠానం పవేసేత్వా సమం కాతుం సమ్మజ్జనియా ఘంసేతుం న వట్టతీతి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "విసమం భూమిం సమం కరిస్సామీతి సమ్మజ్జనియా ఘంసితుమ్పి న వట్టతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౬).

౯౮౩. **పాదఙ్గుట్ఠేన వాతి** ఏత్థ సముచ్చయత్థేన **వా**-సద్దేన **అట్ఠకథాయం** వుత్తం "కత్తరయట్ఠియా భూమిం కోట్టేన్తీ"తి ఇదం సఙ్గణ్హాతి. **లిఖితుమ్పీతి** రాజిం కాతుమ్పి భూమిం భిన్దన్తేనాతి యోజనా. **పాదేహీతి** పాదతలేహి.

౯౮౪. **భూమిన్తి** అకప్పియభూమిం. **దహతి దహాపేతీతి** ఏత్థ "యో"తి చ "తస్సా"తి చ సమ్బన్ధవసేన లబ్భతి. **పత్తం దహన్తస్సాతి** ఛవియా థిరభావత్థం ధూమం గాహాపేత్వా తిణుక్కాదీహి పత్తం గణ్హన్తస్స.

౯౮౫. **తత్తకానేవాతి** ఠానప్పమాణానేవ. ఇధాపి "యో"తి చ "తస్సా"తి చ సామత్థియా లబ్భతి.

౯౮౬. **భూమియన్తి** అకప్పియభూమియం. పత్తం పచీయతి ఏత్థాతి **పత్తపచనం,** కపాలం, తస్మిం కపాలే.

౯౮౭. **సో** అగ్గి **తాని** దారూని దహన్తో గన్త్వా **చే** ఏకంసేన భూమిం దహతి, తస్మా దారూనం ఉపరి అగ్గిం ఠపేతుం న వట్టతీతి యోజనా.

౯౮౮. ఇట్ఠకా ఆవపీయన్తి పచ్చన్తి ఏత్థాతి **ఇట్ఠకావాపో,** సో ఏవ **ఇట్ఠకావాపకో,** ఇట్ఠకాపచనట్ఠానం. **ఆది**-సద్దేన కుమ్భకారావాపాదిం సఙ్గణ్హాతి.

౯౮౯. ఉపాదీయతీతి **ఉపాదానం,** ఇన్ధనం, న ఉపాదానం అనుపాదానం, ఇన్ధనతో అఞ్ఞం, తతో **అనుపాదానతోతి** అత్థో. **ఖాణుకేతి** మతఖాణుకే చ సుక్ఖరుక్ఖే చ భూమిగతం అదత్వా "నిబ్బాపేస్సామీ"తి అగ్గిదానం వట్టతి. పచ్ఛా ఉస్సాహే కతేపి న నిబ్బాయతి, న దోసోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "సచే పన భూమిం అప్పత్తమేవా"తిఆది (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౬).

౯౯౦. **తిణుక్కన్తి** తిణేన బద్ధఉక్కం. **తిణుక్కన్తి** ఉపలక్ఖణం. నాళికేరపణ్ణాదీహి బద్ధాపి సఙ్గయ్హన్తి.

౯౯౧. **తస్స** అగ్గిస్స పతితట్ఠానే ఇన్ధనం దత్వా పున తం అగ్గిం కాతుం వట్టతీతి మహాపచ్చరియం **రుతం** కథితన్తి యోజనా.

౯౯౩. "తస్స అపథవియ"న్తి పదచ్ఛేదో. **విమతిస్సుభయత్థాపీ**తి పథవిఅపథవిద్వయేపి వేమతికస్స. తత్థ జాతా **పథవీ,** ఇతరా **అపథవీ.**

౯౯౪. ఇమన్తి ఆవాటం, మత్తికం, పంసుం వా.

పథవీఖణనకథావణ్ణనా.

ముసావాదవగ్గో పఠమో.

౯౯౫. భవన్తస్సాతి జాయన్తస్స, వడ్ఢమానస్స చ. **భూతస్సా**తి జాతస్స, వడ్ఢితస్స చాతి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "భవన్తి అహువుఞ్చాతి భూతా, జాయన్తి వడ్ఢన్తి, జాతా వడ్ఢితా చా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౦). ఏత్థ చ **"భవన్తీ"**తి ఇమినా విరుళ్హమూలే నీలభావం ఆపజ్జిత్వా వడ్ఢమానకే తరుణగచ్ఛే దస్సేతి. **"అహువు"**న్తి ఇమినా పన వడ్ఢిత్వా ఠితే మహన్తే రుక్ఖగచ్ఛాదికే దస్సేతి. **"భవన్తీ"**తి ఇమస్స వివరణం "జయన్తి వడ్ఢన్తీ"తి, **"అహువు"**న్తి ఇమస్స "జాతా వడ్ఢితా"తి. ఏవం భూత-సద్దో పచ్చుప్పన్నాతీతవిసయోతి దస్సేతి. "భవన్తస్స భూతస్సా"తి ఇమినా పదద్వయేన **"భూతగామస్సా"**తి పదస్స తుల్యాధికరణతాదస్సనేన గామ-సద్దస్స దిట్ఠిగతవనన్తాదిసద్దానం దిట్ఠివనాదిసద్దత్థే వియ భూతసద్దత్థే వుత్తిపక్ఖమాహ. యథాహ **అట్ఠకథాయం** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౦) "భూతా ఏవ వా గామో భూతగామో, పతిట్ఠితహరితతిణరుక్ఖాదీనమేతం అధివచన"న్తి. భూతానం దేవతానం గామో నివాసోతి వా **భూతగామో**. భూమియం పతిట్ఠహిత్వా హి హరితభావమాపన్నా తిణరుక్ఖగచ్ఛాదయో దేవతాహి పరిగయ్హన్తీతి. జాయన్తస్స వడ్ఢన్తస్స వా సమ్పత్తవుద్ధిమరియాదస్స వా రుక్ఖాదినోతి అత్థో.

పాతబ్యతానిమిత్తన్తి ఏత్థ పాతబ్యభావో **పాతబ్యతా,** "ఛేదనభేదనాదీహి యథారుచి పరిభుఞ్జితబ్బతాతి అత్థో"తి **అట్ఠకథా**వచనతో పాతబ్యతా-సద్దస్స పరిభుఞ్జితబ్బతాతి అత్థో వేదితబ్బో, సా నిమిత్తం హేతు యస్స పాచిత్తియస్స తం పాతబ్యతానిమిత్తం. రుక్ఖాదీనం ఛేదనఫాలనాదివసేన వికోపనీయతాసఙ్ఖాతపాతబ్యతానిమిత్తం పరిభుఞ్జితబ్బతాహేతు పాచిత్తియం **ఉదీరితం** వుత్తన్తి అత్థో.

౯౯౬-౭. సోతి భూతగామో. **తిలబీజాదికో**తి తిలబీజమేత్థ సుఖుమపణ్ణసేవాలాదికో. **ఆది**-సద్దేన చ తాదిసా ఇతరా సేవాలజాతి గహితా. "ఉపరి ఖుద్దానుఖుద్దకపణ్ణఙ్కురో, హేట్ఠా ఖుద్దానుఖుద్దకమూలఙ్కురో సేవాలో తిలబీజం నామా"తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తన్తి. **వికోపేన్తస్స తం సబ్బ**న్తి భూమియం పతిట్ఠాయ ఉదకే జాయమానకసేవాలాదిం భూమియా ఉప్పాటనచ్ఛేదనవసేన జలే ఏవ పతిట్ఠితం సుఖుమపణ్ణనీలికాదిం ఉదకతో ఉద్ధరణచ్ఛేదనవసేన తం సబ్బం సేవాలం వికోపేన్తస్సాతి అత్థో.

౯౯౮. హత్థేన వియూహిత్వాతి జలతో అమోచేత్వా హత్థేన దూరతో అపనేత్వా. **"హోతీ"**తిఆది తస్స హేతుసన్దస్సనత్థం. **సకలం** అనవసేసం సబ్బం జలం తస్స యస్మా ఠానం హోతి, తస్మాతి అత్థో.

౯౯౯. చేచ్చాతి జానన్తో. **తం** సేవాలజాతికం జలా ఉద్ధరితుం ఉదకేన వినా భిక్ఖుస్స న వట్టతీతి యోజనా. **ఠానసఙ్కమనఞ్హి త**న్తి హేతుదస్సనం. **తం** తథాకరణం యస్మా ఠానసఙ్కమనం ఠానతో చావనం, తస్మా తం న వట్టతీతి యోజనా.

౧౦౦౦. యథావుత్తస్స బ్యతిరేకం దస్సేతుమాహ "**ఉదకేనా**"తిఆది. తత్థ **ఉదకేనా**తి సహత్థే కరణవచనం. **తం** సేవాలజాతికం. **వారిసూ**తి ఏత్థ వాసం వారయన్తీతి వారీ, తేసు.

౧౦౦౧. **జలే వల్లితిణాదీనీ**తి జలమత్థకే వల్లిఞ్చ జాయమానకరవల్లితిణాదీని చ. **ఉద్ధరన్తస్సా**తి భూమియం పతిట్ఠితం భూమితో, ఉదకే పతిట్ఠితం ఉదకతో చ ఉద్ధరన్తస్స. తత్థ అన్తపక్ఖం దస్సేతుమాహ "**తోయతో**"తి. **వికోపేన్తస్సా**తి ఖణ్డనాదివసేన కోపేన్తస్స. **తత్థా**తి తస్మిం ఉదకే, ఏవ-కారో లుత్తనిద్దిట్ఠో "తత్థేవా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౨) **అట్ఠకథా**వచనతో.

౧౦౦౨. **ఏత్థా**తి ఉదకే ఏవ. **వికోపేన్తస్సా**తి కప్పియం అకారాపేత్వా ఛేదనాదిం కరోన్తస్స. **తానీ**తి తథా పరేహి ఉప్పాటితత్తా భూతగామభావతో ముత్తాని వల్లితిణాదీని. **బీజగామేనా**తి మూలబీజగామాదివసేన.

౧౦౦౩. ఏవం ఉదకట్ఠే సఙ్ఖేపతో వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఇదాని ఇతరత్రాపి వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**థలట్ఠే**"తిఆది. **హరితఖాణుకో**తి ఏత్థ "యో"తి సేసో. "తస్సా"తి ఇమినా సమ్బన్ధో, కకుధకరఞ్జాదీనం ఛిన్నావసిట్ఠఖాణుకోతి వుత్తం హోతి. "**భూతగామేన సఙ్గహో**"తి ఇమినా తంవికోపనే పాచిత్తియభావం దీపేతి. ఏవముపరిపి.

౧౦౦౪. **నాళికేరాదికానం ఖాణూ**తి ఏత్థాపి "ఉపరిహరితో"తి సామత్థియా లబ్భతి. "**బీజగామేన సఙ్గహో**"తి ఇమినా దుక్కటవత్థుతమాహ. ఏవముపరిపి. కిఞ్చాపి హి తాలనాళికేరాదీనం ఖాణు ఉద్ధం అవడ్ఢనకో భూతగామస్స కారణం న హోతి, తథాపి భూతగామసఙ్ఖాతనిబ్బత్తపణ్ణమూలబీజతో సమ్భూతత్తా భూతగామతో ఉప్పన్నో నామ హోతీతి బీజగామేన సఙ్గహం గచ్ఛతి.

౧౦౦౫. **తథాపకాసితో**తి "బీజగామో"తి వుత్తో.

౧౦౦౬. ఫలితా కదలీ యావ నీలపణ్ణా, తావ సా చ భూతగామోతి పకాసితాతి యోజనా. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "కదలీ పన ఫలితా యావ నీలపణ్ణా, తావ భూతగామేనేవ సఙ్గహితా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౨). **నళ**న్తి ఖుద్దకవేళు. **వేళూ**తి మహావేళు. **తిణాదీన**న్తి **ఆది**-సద్దేన సస్సాదయో గహితా.

౧౦౦౭. యో అయం పన వేళు అగ్గతో పట్ఠాయ యదా సుస్సతి, తదా సో బీజగామేన సఙ్గహితో నామ హోతీతి యోజనా. **బీజగామేనా**తి ఫళుబీజగామేన. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "కతరబీజగామేన? ఫళుబీజగామేనా"తి.

౧౦౦౮. **ఇన్దసాలో** సల్లకీ. **ఆది**-సద్దేన నోభఙ్గానాదీనం సఙ్గహో. **తు**-సద్దేన **అట్ఠకథాయం** "కిఞ్చాపి రాసికతదణ్డకేహి రతనప్పమాణాపి సాఖా నిక్ఖమన్తీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౨) వుత్తవిసేసం జోతేతి. ఛిన్దిత్వా ఠపితదణ్డకేసు రతనమత్తాసుపి సాఖాసు ఉట్ఠితాసు భూతగామం అహుత్వా బీజగామమేవ హోతి అవిరుళ్హమూలకత్తాతి అయం వినిచ్ఛయో వినయఞ్ఞునా ఞాతో కుక్కుచ్చకానముపకారాయ హోతీతి ఆహ "**విఞ్ఞేయ్యో వినయఞ్ఞునా**"తి. ఇమమేవత్థం "మూలమత్తేపి వా"తిఆదినా వక్ఖతి.

౧౦౦౯. **మణ్డపాదీనమత్థాయా**తి మణ్డపవతిపాకారాదీనమత్థాయ. **సచే తే నిక్ఖణన్తీ**తి యది తే ఇన్దసాలాదిదణ్డకే భూమియం నిఖణన్తి. **నిగ్గతే మూలపణ్ణస్మి**న్తి తథా నిఖాతదణ్డతో మూలే చ పణ్ణే చ జాతే. **భూతగామేన సఙ్గహో**తి ఏత్థ

“తేస”న్తి సామత్థియా లబ్భతి, “విఞ్ఞేయ్యో”తి అధికారో.

౧౦౧౦. **నిగ్గతేపీ**తి తతియేన **పి**-సద్దేన అతిఖుద్దకతం సూచేతి.

౧౦౧౧. **సకన్దా తాలట్ఠీ**తి సకన్దతాలబీజం. **పత్తవట్టీ**తి సూచిసణ్ఠానా అఙ్కురపత్తవట్టి. న చ బీజగామోతి వుచ్చతీతి యోజనా. “భూతగామో”తి ఇదం యథావుత్తస్స బ్యతిరేకవసేన దస్సేతి.

౧౦౧౨. **నాళికేరతచ**న్తి నాళికేరఫలఛల్లిం. **దన్తసూచీవా**తి దన్తమయసూచి ఇవ. **సోపీ**తి నాళికేరోపి. రుక్ఖతచసద్దానం ఫలేసు వత్తమానకాలేసుపి తంలిఙ్గతా న విరుజ్ఝతీతి “**సో**”తి ఆహాతి విఞ్ఞాయతి.

౧౦౧౩. **మిగసిఙ్గసమానాయా**తి హరితవిసాణసదిసాయ. **పత్తవట్టియా**తి అఙ్కురపత్తవట్టియా. **సతియా**తి విజ్జమానాయ. **భూతగామోతి వుచ్చతీ**తి అమూలకభూతగామోతి వుచ్చతి. ఇదం నాళికేరస్స ఆవేణికం కత్వా వుత్తం.

చతుభాణవారవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦౧౪-౬. **అమ్బట్ఠీ**తి అమ్బబీజం. **జమ్బుట్ఠీ**తి జమ్బుబీజం. **ఆది**-సద్దేన మధుకపనసాదిబీజానం గహణం. **వన్దాకా**తి రుక్ఖాదనీ. **అఞ్ఞం వాతి భణ్డకదలిమనోరహం వా. అస్సా**తి వన్దాకాదినో. **అమూలవల్లీ**తి ఏవంనామికా వల్లి.

౧౦౧౭. సో సేవాలోతి యోజనా.

౧౦౧౮. **ఘంసిత్వా**తి యేన కేనచి ఘంసిత్వా. **తం** సేవాలం. **తస్మా**తి తస్మా పాకారా.

౧౦౧౯. **సేవాలే** అపనీతే. **అన్తో**తి పానీయఘటాదీనం అన్తోకుచ్ఛిమ్హి. కణ్ణకం అబ్బోహారన్తి యోజనా. పానీయఘటాదీనం బహి సేవాలో ఉదకే అట్ఠితత్తా, బీజగామానులోమత్తా చ దుక్కటవత్థూతి వదన్తి. కణ్ణకం నీలవణ్ణమ్పి అబ్బోహారికమేవ.

౧౦౨౦. **పాసాణదద్దూ**తి మనుస్ససరీరే రోగాకారేన పాసాణే జాయమానస్సేతం అధివచనం. **సేవాల**న్తి పాసాణసేవాలం. **సేలేయ్యకా** నామ సిలాయ సమ్భూతా ఏకా సుగన్ధజాతి. **అపత్తానీ**తి పణ్ణరహితాని.

౧౦౨౧. **పుప్ఫిత**న్తి వికసితం. **తం** అహిచ్ఛత్తం. **మకుల**న్తి అవికసితం.

౧౦౨౨. అల్లస్మిం రుక్ఖే తచం వికోపేత్వా యథా గహేతుం న వట్టతి, తథా పప్పటికమ్పి నియ్యాసమ్పి వికోపేత్వా గహేతుం న వట్టతీతి యోజనా, పాచిత్తియమేవాతి అధిప్పాయో. **పప్పటికమ్పీ**తి అల్లతచమత్థకే సుక్ఖతచపటలమ్పి. “**అల్లస్మి**”న్తి ఇమినా బ్యతిరేకేన మతరుక్ఖే దోసాభావం దీపేతి. “**తచం వికోపేత్వా**”తి వచనతో రుక్ఖతచమ్పి పప్పటికమ్పి సాలకపిత్థాదినియ్యాసమ్పి రుక్ఖే అల్లతచం అవికోపేత్వా మత్థకతో ఛిన్దిత్వా గహేతుం వట్టతి.

౧౦౨౩. అక్ఖరచ్ఛిన్దనారహేసు నుహికదలిఆదీసు రుక్ఖేసు, తత్థజాతేసు తాలపణ్ణాదికేసు వా అక్ఖరం లిఖతో పాచిత్తియముదీరయేతి యోజనా. “**తత్థజాతేసూ**”తి ఇమినా రుక్ఖతో అపనీతపణ్ణేసు లిఖితుం వట్టతీతి బ్యతిరేకతో దీపేతి.

౧౦౨౪. “**పక్కమేవ వా**”తి విసుం వచనతో “**ఫలం వా**”తి ఇమినా అపక్కం ఫలం గహితం.

౧౦౨౫. ఫలినింసాఖన్తి ఖాదనారహఫలవతిం జమ్బుసాఖాదికం సాఖం. **గణ్హాతో** అనుపసమ్పన్నస్సాతి గహేతబ్బం. **సయం ఖాదితుకామో చేతి** తథా ఓనమిత్వా సాఖతో ఓచినిత్వా దిన్నఫలం సచే సయం ఖాదితుకామో హోతి. **ఏవం దాతున్తి** యథావుత్తప్పకారం నామేత్వా దాతుం.

౧౦౨౬. పరం కఞ్చి ఉక్ఖిపిత్వాతి అఞ్ఞం కఞ్చి అనుపసమ్పన్నం ఉక్ఖిపిత్వా. **పుప్ఫాని ఓచినన్తేసూతి** కుసుమాని లునన్తేసు. **అయమేవ వినిచ్ఛయోతి** సామఞ్ఞనిద్దేసేపి ఏత్థ అత్తనో నామేత్వా దిన్నసాఖాయ పుప్ఫాని పానీయవాసత్థాయ న గహేతబ్బాని. అనుపసమ్పన్నం ఉక్ఖిపిత్వా పుప్ఫాని ఓచినాపేత్వా గహితపుప్ఫాని గహేతబ్బానీతి అయమేత్థ విసేసో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "తేహి పన పుప్ఫేహి పానీయం న వాసేతబ్బం. పానీయవాసత్థికేన సామణేరం ఉక్ఖిపిత్వా ఓచినాపేతబ్బానీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౨).

౧౦౨౭. "సాఖా"తి భిన్దిత్వా వా ఛిన్దిత్వా వా మోచితా వుచ్చతి. **సాఖీనన్తి** రుక్ఖానం. **తన్తి** యథావుత్తరుక్ఖతో మోచితసాఖం. యేసం రుక్ఖానం సాఖా రుహతి, తేసం సాఖీనం **తం** సాఖం కప్పియం అకారాపేత్వా వికోపేన్తస్స దుక్కటన్తి యోజనా. **"యేసం రుక్ఖానం సాఖా రుహతీ"**తి వుత్తత్తా యేసం సాఖా న రుహతి, తేసం తస్సా కప్పియకరణకిచ్చం నత్థీతి వదన్తి.

౧౦౨౮. అల్లసిఙ్గివేరాదికేసుపీతి ఆది-సద్దేన వచలసుణాదీనం గహణం.

౧౦౨౯. అనియామతో వట్టతేవాతి యోజనా. నియామసరూపం దస్సేతుం "ఇమం రుక్ఖ"న్తిఆదివక్ఖమానత్తా **అనియామతో**తి సామఞ్ఞనిద్దేసే "ఇమ"న్తి నియామవచనాభావతోతి గహేతబ్బం.

౧౦౩౨. ఉచ్ఛుఖణ్డానన్తి పూరణయోగే సామివచనం, ఉచ్ఛుఖణ్డేహీతి వుత్తం హోతి. **సబ్బమేవాతి** పచ్ఛియం ఠితం సబ్బం ఖణ్డం. **కతం హోతీ**తి కతం కప్పియం హోతి. **ఏకస్మిం కప్పియే కతే**తి పచ్ఛియం సబ్బఖణ్డేసు ఫుసిత్వా ఠితేసు ఏకస్మిం ఖణ్డే కప్పియే కతే. "అనుజానామి భిక్ఖవే పఞ్చహి సమణకప్పేహి ఫలం పరిభుఞ్జితుం అగ్గిపరిజితం సత్థపరిజితం నఖపరిజితం అబీజం నిబ్బట్టబీజంయేవ పఞ్చమ"న్తి (చూళవ॰ ౨౫౦) ఇతి వుత్తేసు అగ్గిసత్థనఖేసు అఞ్ఞతరేన తత్త అయోఖణ్డేన వా జలితగ్గినా వా సూచిముఖేన వా నఖచ్ఛేదనేన వా సత్థకధారాయ వా మనుస్ససీహాదీనం ఉప్పాటితానుప్పాటితఅపూతినఖేన వా విజ్ఝిత్వా వా ఛిన్దిత్వా వా కప్పియం కాతబ్బం. కరోన్తేన చ అనుపసమ్పన్నేన భిక్ఖునా "కప్పియం కరోహీ"తి వుత్తేయేవ "కప్పియ"న్తి పఠమం వత్వా పచ్ఛా అగ్గిపరిజితాది కాకబ్బన్తి గహేతబ్బం. వక్ఖతి చ "కప్పియన్తి...పే॰... వట్టతీ"తి. "కప్పియ"న్తి వచనం పన యాయ కాయచి వాచాయ వత్తుం వట్టతీతి వదన్తి. పఠమం అగ్గిం నిక్ఖిపిత్వా నఖాదీహి వా విజ్ఝిత్వా వా ఛిన్దిత్వా వా కప్పియం కాతబ్బం. కరోన్తేన చ తం అనుద్ధరిత్వావ "కప్పియ"న్తి వత్వా పచ్ఛా ఉద్ధరితుం వట్టతీతి వదన్తి, "కప్పియ"న్తి వత్తుకామో "కప్ప"న్తి చే వదతి, వట్టతీతి కేచి.

౧౦౩౩. దారున్తి ఉచ్ఛూహి సద్ధిం ఏకతోబద్ధదారుం. **దారుం విజ్ఝతీ**తి ఏత్థ జానిత్వాపి విజ్ఝతి వా విజ్ఝాపేతి వా, వట్టతియేవ. "ఏకసిత్థేపీ"తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో.

౧౦౩౪. తాని ఉచ్ఛుదారూని. **తన్తి** వల్లిం, రజ్జుం వా.

౧౦౩౫. **మరిచపక్కేహీ**తి పరిణతేహి మరిచపక్కేహి. అపరిణతానం పన అబీజత్తా కప్పియే అకతేపి వట్టతి. ఇదఞ్చ సేతలసుణతచలసుణాదీహి మిస్సభత్తస్స ఉపలక్ఖణం. ఏత్థ చ భత్తసిత్థసమ్బన్ధవసేన ఏకాబద్ధతా వేదితబ్బా, న ఫలాదీనమేవ అఞ్ఞమఞ్ఞసమ్బన్ధవసేన.

౧౦౩౬. **తిలతణ్డులకాదిసూ**తి కప్పియం కాతబ్బతిలేహి మిస్సతణ్డులాదీసు. **ఆది**-సద్దేన కప్పియం కాతబ్బవత్థూహి మిస్సితాని ఇతరవత్థూని గహితాని. **ఏకాబద్ధే కపిత్థేపీ**తి కటాహేన బద్ధబీజే పరిణతకపిత్థఫలేపి. **కటాహే**తి బద్ధమిఞ్జే కపాలే.

౧౦౩౭. **కటాహం ముఞ్చిత్వా**తి సుక్ఖత్తా సమన్తతో కటాహం ముఞ్చిత్వా. **మిఞ్జక**న్తి పరిణతకపిత్థఫలమిఞ్జం. **తం కపిత్థం భిన్దాపేత్వా**తి కపిత్థకటాహం భిన్దాపేత్వా, ఇదం బీజతో ముత్తస్స కటాహస్స భాజనగతికత్తా వుత్తం.

౧౦౩౮. "అభూతగామఅబీజేసూ"తి పదచ్ఛేదో, అభూతగామే చ అబీజే చాతి అత్థో. నను చ "అబీజే బీజసఞ్ఞీ, వేమతికో, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పాచి॰ ౯౨) పాఠం వినా "అభూతగామే భూతగామసఞ్ఞీ"తి పాఠో నత్థీతి అభూతగామగ్గహణం కస్మా కతన్తి? వుచ్చతే – తస్మిం పాఠే బీజం భూతగామఞ్చ బీజగామం బీజఞ్చ బీజబీజన్తి వత్తబ్బే ఏకసేసనయేన "బీజ"న్తి గహేత్వా వినిచ్ఛితన్తి ఉభయం విభజిత్వా దస్సనత్థం వుత్తం. **తత్థ** తస్మిం అభూతగామఅబీజగామద్వయే. ఇమిస్సా గాథాయ "అభూతగామే భూతగామసఞ్ఞినో దుక్కటం, వేమతికస్స దుక్కటం, అబీజగామే బీజగామసఞ్ఞినో దుక్కటం, వేమతికస్స దుక్కట"న్తి చత్తారి దుక్కటాని దస్సితాని. తత్థ **అభూతగామ**న్తి బీజగామం గహేతబ్బం. **అబీజగామ**న్తి నో బీజం.

౧౦౩౯. **తత్థ** తస్మిం భూతగామబీజగామద్వయే. **''అతథాసఞ్ఞినో''**తిఆదీసు "భూతగామం వికోపేన్తస్సా"తి సేసో, అనాపత్తి పకాసితాతి సమ్బన్ధో, అభూతగామం, అబీజన్తి వా సఞ్ఞినో భూతగామం బీజమ్పి వికోపేన్తస్స అనాపత్తి పకాసితాతి అత్థో గహేతబ్బో. యథాహ **పాళియం** "బీజే అబీజసఞ్ఞీ ఛిన్దతి వా...పే॰... అనాపత్తీ"తి.

అసఞ్చిచ్చ భూతగామం వికోపేన్తస్స అనాపత్తీతి యోజనా. ఏవముపరిపి యోజేతబ్బం. గచ్ఛన్తస్స పాదేసు గహేత్వా వా ఆలమ్బణకత్తరయట్ఠియా ఘంసిత్వా వా తిణాదీసు ఛిజ్జేసుపి "ఇమం ఛిన్దిస్సామీ"తి అమనసికతత్తా అనాపత్తీతి అత్థో. **అసతిస్సా**తి అఞ్ఞవిహితసతిస్స వా అఞ్ఞేన కథయతో వా పాదఙ్గుట్ఠాదీహి తిణాదీని ఛిన్దన్తస్స. **చ**-కారేన ఇధ అవుత్తం "అజానన్తస్సా"తి ఇదం సముచ్చితం. "ఇమం భూతగామ"న్తి వా "ఇమస్మిం అగ్గిమ్హి పతితే ఇమం డయ్హతీ"తి వా "ఇమినా ఇదం భిజ్జతి ఛిజ్జతీ"తిఆదిం వా అజానన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో.

౧౦౪౦. **ఇదం చా**తి ఇదం భూతగామసిక్ఖాపదఞ్చ. **తిసముట్ఠాన**న్తి కాయచిత్తవాచాచిత్తకాయవాచాచిత్తవసేన తిసముట్ఠానం. ఛేదనాదికిరియాయ ఆపజ్జనతో **క్రియం. తిచిత్త**న్తి పణ్ణత్తిం అజానిత్వా చేతియాదీసు తిణగహనాదికం కరోన్తస్స అఖీణాసవస్స కుసలం, ఖీణాసవస్స కిరియం, ఫలపుప్ఫాదిలోభేన వికోపేన్తానం సేఖపుథుజ్జనానం అకుసలన్తి తిచిత్తం.

భూతగామకథావణ్ణనా.

౧౦౪౧. అఞ్ఞవాదవిహేసకే కమ్మస్మిం సఙ్ఘేన కతేతి యోజనా, అఞ్ఞవాదకవిహేసకారోపనకమ్మే ఞత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ పచ్చేకం సఙ్ఘేన కతేతి అత్థో. "అఞ్ఞం వదతీతి అఞ్ఞవాదకం, అఞ్ఞేనఞ్ఞం పటిచరణస్సేతం నామం. విహేసేతీతి

విహేసకం, తుణ్హీభూతస్సేతం నామ"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౮) వచనతో సఙ్ఘమజ్ఝే వత్థునా, ఆపత్తియా వా చోదనాయ కతాయ తం అవత్తుకామో హుత్వా "కో ఆపన్నో, కిం ఆపన్నో, కిస్మిం ఆపన్నో"తిఆదినా (పాచి॰ ౯౪) **పదభాజనా**నుక్కమేన పుచ్ఛితం ఠపేత్వా అఞ్ఞస్స అవచనం అఞ్ఞేనఞ్ఞం పటిచరణం, తం కరోన్తో **అఞ్ఞవాదకో**. ఇధ పన భావప్పధానవసేన కిరియా గహితా.

తథేవ చోదియమానో హుత్వా పుచ్ఛితం అవత్తుకామో హుత్వా ఆపత్తిభీరుకతాయ అఞ్ఞేనఞ్ఞం పటిచరణం అకత్వా సఙ్ఘం విహేసేతుం తుణ్హీభూతో **విహేసకో** నామ. ఏత్థాపి భావప్పధానవసేన కిరియావ గహేతబ్బా. ఇధ పన తబ్భావారోపనకమ్మం వుచ్చతీతి సఙ్ఖేపో. **పున తథా కరోన్తస్సా**తి పునపి తేనేవ పకారేన అఞ్ఞవాదకవిహేసకాని విసుం విసుం కరోన్తస్స. **పాచిత్తియద్వయం హోతీ**తి **పదభాజనే** "రోపితే అఞ్ఞవాదకే"తిఆదినా (పాచి॰ ౧౦౦) నయేన చ "రోపితే విహేసకే"తిఆదినా (పాచి॰ ౧౦౦) నయేన చ విసుం విసుం పాచిత్తియస్స వుత్తత్తా ఏకేకస్మిం వత్థుమ్హి ఏకేకాయ ఆపత్తియా సమ్భవతో పాచిత్తియద్వయం హోతీతి గహేతబ్బం.

౧౦౪౨. ధమ్మేతి ఏత్థ "కమ్మే"తి సేసో. ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ, వేమతికో, అధమ్మకమ్మసఞ్ఞీతి తీసు వికప్పేసు. **అధమ్మే**తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. **కమ్మే అరోపితే**తి అఞ్ఞవాదకకమ్మారోపనే అకతే. **ఏవం వదన్తస్సా**తి "కో ఆపన్నో"తిఆదీని వదన్తస్స. **వదన్తస్స చా**తి ఏత్థ చకారేన కమ్మే అరోపితే ఏవం విహేసన్తస్స చ దుక్కటన్తి సముచ్చినోతి. ఇమస్మిం పక్ఖే **కమ్మే అరోపితే**తి విహేసకకాలమాహ.

౧౦౪౩. ఆపన్నన్తి అత్తనా ఆపన్నం. **భణ్డనం భవిస్సతీతి సఞ్ఞిస్సా**తి మయా ఇమస్మిం వుత్తే సఙ్ఘస్స భణ్డనకలహాదయో హోన్తీతి సఞ్ఞాయ తుణ్హీ భవన్తస్స. **గిలానస్సా**తి వత్తుం అసక్కుణేయ్యముఖరోగాదియుత్తస్స.

౧౦౪౪. క్రియాక్రియన్తి అఞ్ఞేనఞ్ఞపటిచరణం క్రియం. తుణ్హీభావో అక్రియం.

అఞ్ఞవాదకకథావణ్ణనా.

౧౦౪౫-౬. సమ్మతస్సాతి ఖన్ధకాగతసేనాసనపఞ్ఞాపకసమ్ముతిఆదీసు తేరససు సమ్ముతీసు ఏకం వా కతిపయా వా సబ్బా వా దాతుం సఙ్ఘేన ఞత్తిం ఠపేత్వా కమ్మవాచం వత్వా దిన్నసమ్ముతికస్స. "ఉపసమ్పన్నం సఙ్ఘేన సమ్మత"న్తి (పాచి॰ ౧౦౬) వచనతో **భిక్ఖునో**తి ఉపసమ్పన్నమాహ, అయసం కత్తుకామోతి సమ్బన్ధో. **వదన్తో**తి "ఛన్దేన ఇత్థన్నామో సేనాసనం పఞ్ఞాపేతి, ఛన్దేన భత్తాని ఉద్దిసతీ"తిఆదిం భణన్తో. ''**ఉపసమ్పన్నే**''తి ఇదం ''**ఉజ్ఝాపేతీ**''తి కిరియమపేక్ఖిత్వా కమ్మని ఉపయోగబహువచనం. అయఞ్హేత్థ అత్థో – **ఉజ్ఝాపేతి** అవఞ్ఞాయ ఓలోకాపేతి, లామకతో వా చిన్తాపేతి, ఖీయతీతి "ఛన్దేన ఇత్థన్నామో సేనాసనం పఞ్ఞపేతీ"తిఆదిం కథేన్తో పకాసేతీతి. ఇమస్మిం పక్ఖే "ఉపసమ్పన్నాన"న్తి వత్తబ్బే సామిఅత్థే ఉపయోగవసేన "ఉపసమ్పన్నే"తి వుత్తం, ఉపసమ్పన్నానం సన్తికే పకాసేతీతి అత్థో.

''**పాచిత్తియద్వయం హోతీ**''తి ఇదం "ఉజ్ఝాపనకే ఖియ్యనకే పాచిత్తియ"న్తి (పాచి॰ ౧౦౫) ద్విన్నం వత్థూనం ఏకతో వుత్తత్తా ఇధాపి ఏకతో వుత్తం, విసుం విసుం పన గహేతబ్బం. **ధమ్మే**తి ఏత్థ "కమ్మే"తి సేసో, ఉపసమ్పన్నస్స సమ్మతస్స సఙ్ఘేన దిన్నసమ్ముతికమ్మం సచే ధమ్మకమ్మం హోతీతి అత్థో. **అధమ్మే**తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో.

౧౦౪౭-౮. భిక్ఖునోతి సమ్మతస్స భిక్ఖునో. అసమ్మతస్స భిక్ఖుస్స అవణ్ణం భాసతోతి యోజనా. **యస్స కస్సచీతి** ఏత్థ "సన్తికే"తి సేసో, ఉపసమ్పన్నస్స చ అనుపసమ్పన్నస్స చ యస్స కస్సచి సన్తికేతి అత్థో. ఉపసమ్పన్నకాలే సమ్మతం పచ్ఛా సామణేరభావం ఉపగతం సన్ధాయ "సమ్మతస్స సామణేరస్సా"తి వుత్తం. అవణ్ణం వదతోతి యోజనా.

౧౦౪౯. కరోన్తం సమ్మతం. **భణతోతి** ఉజ్ఝాపయతో, ఖీయతో. అత్థో పన వుత్తనయోవ. ఉజ్ఝాపనఖీయనకిరియాహి ఆపజ్జనతో **క్రియం**. యస్మా ఉజ్ఝాపనం, ఖీయనఞ్చ ముసావాదవసేనేవ పవత్తం, తస్మా "ఆదికమ్మికస్స అనాపత్తీ"తి పాచిత్తియట్ఠానే, దుక్కటట్ఠానే చ ఇమినా చ అనాపత్తిదస్సనత్థం వుత్తన్తి గహేతబ్బం. ఏవఞ్చ కత్వా ఉజ్ఝాపేన్తస్స, ఖీయన్తస్స చ ఏకక్ఖణే ద్వే ద్వే ఆపత్తియో హోన్తీతి ఆపన్నం.

ఉజ్ఝాపనకకథావణ్ణనా.

౧౦౫౦. సఙ్ఘస్స మఞ్చాదిన్తి సమ్బన్ధో. "సఙ్ఘికం మఞ్చం వా పీఠం వా భిసిం వా కోచ్ఛం వా"తి **పాళియం** దస్సితం సఙ్ఘసన్తకం మఞ్చాదిం. ఏత్థ చ **మఞ్చో** నామ **పాళియం** "చత్తారో మఞ్చా మసారకో బున్దికాబద్ధో కుళీరపాదకో ఆహచ్చపాదకో"తి (పాచి. ౧౧౧) చ దస్సితో చతుబ్బిధో మఞ్చో. తత్థ **మసారకో** నామ మఞ్చపాదే విజ్ఝిత్వా తత్థ అటనిసిఖాహి ఆవుణిత్వా కతమఞ్చో. సో ఇదాని వత్తమానో వేత్తమఞ్చో. **బున్దికాబద్ధో** నామ అటనిసీసేసు బున్దికరన్తరతో మఞ్చపాదే డంసాపేత్వా కతో వేత్తమఞ్చపదరమఞ్చో దట్ఠబ్బో. **కుళీరపాదకో** నామ పాదబున్దే అస్సఖురాదిఆకారం దస్సేత్వా కక్కటపాదేహి వియ వఙ్కపాదేహి యోజితమఞ్చో. **ఆహచ్చపాదకో** నామ అటనియో విజ్ఝిత్వా అటనిఛిద్దే పాదసీసే సిఖం కత్వా తం పవేసేత్వా అటనియా ఉపరి నిక్ఖన్తే పాదసిఖామత్థకే తిరియం విజ్ఝిత్వా ఆణిం పవేసేత్వా కతమఞ్చో.

పీఠం నామ ఏవమేవ కతం తన్నామకమేవ చతుబ్బిధం;

భిసి నామ "పఞ్చ భిసియో ఉణ్ణభిసి చోళభిసి వాకభిసి తిణభిసి పణ్ణభిసీ"తి గబ్భవసేన దస్సితా పఞ్చ భిసియో. తత్థ **ఉణ్ణా** నామ మనుస్సలోమం ఠపేత్వా అవసేసలోమాని. **చోళా** నామ పిలోతికా. **వాకం** నామ మకచివాకాదికం. **తిణం** నామ దబ్బతిణాది. **పణ్ణం** నామ తమాలపణ్ణం ఠపేత్వా అవసేసపణ్ణం.

కోచ్ఛన్తి పాళియం "కోచ్ఛం నామ వాకమయం వా ఉసీరమయం వా ముఞ్జమయం వా పబ్బజమయం వా అన్తో సంవేఠేత్వా బద్ధం హోతీ"తి (పాచి. ౧౧౧) దస్సితం వాకం వా ఉసీరం వా ముఞ్జతిణం వా ఏళకలోమాని వా పబ్బజతిణం వా ఆదాయ ఉభోహి కోటీహి విత్థతం కత్వా మజ్ఝే పీళేత్వా సఙ్కుచిత్వా తం బన్ధిత్వా సీహచమ్మాదీహి వేఠనబన్ధనాని పటిచ్ఛాదేత్వా పాదపుఞ్ఛనీ వియ నిసజ్జత్థాయ కతం ఆసనన్తి వదన్తి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "హేట్ఠా చ ఉపరి చ విత్థతం, మజ్ఝే సంఖిత్తం, పణవసణ్ఠానం కత్వా బద్ధం హోతి, తం కిర మజ్ఝే సీహబ్యగ్ఘచమ్మపరిక్ఖిత్తమ్పి కరోన్తి. అకప్పియచమ్మం నామేత్థ నత్థీ"తిఆది (పాచి. అట్ఠ. ౧౧౧). **సన్థరాపేత్వాతి** ఉపసమ్పన్నేన వా అనుపసమ్పన్నేన వా సన్థరాపేత్వా. ఏత్థ వినిచ్ఛయం వక్ఖతి. **సన్థరిత్వాతి** సయం సన్థరిత్వా వా.

౧౦౫౧. నేవుద్ధరేయ్యాతి పఞ్ఞత్తట్ఠానతో ఉద్ధరిత్వా న పటిసామేయ్య. **న ఉద్ధరాపేయ్య వాతి** అఞ్ఞేన వా తథా న కారాపేయ్య. **తన్తి** మఞ్చాదిం. **పక్కమన్తోతి** ఏత్థ "యో భిక్ఖూ"తి లబ్భతి, మఞ్చాదీనం అత్థతట్ఠానతో థామమజ్ఝిమస్స

పురిసస్స థామప్పమాణేన హత్థం పసారేత్వా ఖిత్తపాసాణస్స పతనట్ఠానం అతిక్కమ్మ గచ్ఛన్తోతి అత్థో. యథాహ **పాళియం** “మజ్ఝిమస్స పురిసస్స లేడ్డుపాతం అతిక్కమన్తస్సా”తి.

౧౦౩౨. వస్సికే చతురో మాసేతి అన్తోవస్సం చాతుమాసే. **సచే దేవో న వస్సతీతి** ఏత్థ “కత్థచి జనపదే”తి సేసో. తేనేవ “**సచే**”తి సాసఙ్కమాహ. “యేసు జనపదేసు వస్సకాలే న వస్సతి, తేసుపి చత్తారో మాసే నిక్ఖిపితుం న వట్టతియేవా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౦) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. **తథా చాపీతి** తే చత్తారో మాసే అవస్సన్తేపి.

౧౦౩౩. యత్థాతి యస్మిం లఙ్కాదీపసదిసే దేసే. యత్థ అపరేపి హేమన్తే చత్తారో మాసే దేవో వస్సతి, తత్థ అట్ఠ మాసే అజ్ఝోకాసే మఞ్చాదిం ఠపేతుం న వట్టతీతి యోజనా. గిమ్హానే పన చత్తారో మాసే బహి ఠపేతుం వట్టతీతి బ్యతిరేకతో దస్సేతి.

౧౦౩౪. నివాసస్మిన్తి రుక్ఖే కులావకం కత్వా నిరన్తరవాసే సతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “యస్మిం పన ధువనివాసేన కులావకే కత్వా వసన్తీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౦). **కదాచిపీతి** అనోవస్సకాలేపి.

౧౦౩౫-౬. సఙ్ఘికం యం కిఞ్చి మఞ్చాదీతి యోజనా. **సన్థతం యదీతి** అనాణత్తేన యది అత్థతం, పఞ్ఞత్తన్తి వుత్తం హోతి. **యత్థ కత్థచి ఠానేతి** రుక్ఖమూలమణ్డపఅబ్భోకాసాదిమ్హి యత్థ కత్థచి ఠానే. **యేన కేనచీతి** సద్ధివిహారికేన వా అన్తేవాసికేన వా అఞ్ఞేన వా. **భిక్ఖునాతి** ఉపసమ్పన్నేన. **సోతి** యస్సత్థాయ పఞ్ఞత్తం, సో భిక్ఖు.

౧౦౩౭. తన్తి తం సఙ్ఘికం పేత్తమఞ్చాదిం. **సన్థరాపిత**-సద్దో కత్తుసాధనో, సన్థరితుం నియోజకస్సేవ భిక్ఖునోతి అత్థో.

౧౦౩౮. భిక్ఖునాతి ఏత్థ “ఆణాపకో”తి వక్ఖమానత్తా ఆణత్తేన భిక్ఖునా ఉపసమ్పన్నేనాతి లబ్భతి. **తస్సేవాతి** ఆణత్తియా ఆసనపఞ్ఞాపకస్స తస్సేవ భిక్ఖునో. “**నిసీదతీ**”తి వచనస్స ఉపలక్ఖణత్తా ఆగన్త్వా థవికం వా చీవరం వా యం కిఞ్చిదేవ ఠపేతి, “మయ్హమేవ భారో”తి వా వదతి, పఞ్ఞాపకో ముచ్చతీతి గహేతబ్బం.

౧౦౩౯-౪౦. అనాపుచ్ఛాతి ఏత్థ “యో భిక్ఖు వా సామణేరో వా ఆరామికో వా లజ్జీ హోతి, అత్తనో పలిబోధం వియ మఞ్ఞతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౩) **అట్ఠకథాయ** వుత్తసరూపం యం కఞ్చి అనాపుచ్ఛాతి అత్థో. “భిక్ఖు వా సామణేరో వా ఆరామికో వా లజ్జీ హోతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౩) వుత్తత్తా అలజ్జిం ఆపుచ్ఛిత్వా గన్తుం న వట్టతీతి వదన్తి. “మయం గమిస్సామా”తి వత్వా అనుమతిగహణం ఆపుచ్ఛనం నామ, తం అనాపత్తియా కథం అఙ్గం హోతీతి చే? గమనస్స అనుమతియా లద్ధత్తా. “కప్పం లభిత్వా గన్తబ్బ”న్తి వచనతో అనుమతిదాయకేన వత్తావత్తం సమ్పటిచ్ఛితం వియ హోతీతి లద్ధకప్పత్తా ఏవం గచ్ఛతి చే, వట్టతి. **అనియ్యాతేత్వాతి** నియ్యాతనం అకత్వా వత్తావత్తం అప్పటియాదేత్వా, అసమ్పటిచ్ఛాపేత్వాతి వుత్తం హోతి. **వారేతి** పదవారే.

౧౦౪౨. తస్మా ఠానాతి అత్తనా ఠత్వా ఆణాపితభోజనసాలతో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “భోజనసాలతో నిక్ఖమిత్వా అఞ్ఞత్థ గచ్ఛతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౧).

౧౦౪౩. సఙ్ఘికే సఙ్ఘికసఞ్ఞివేమతికపుగ్గలికసఞ్ఞీనం వసేన **తికపాచిత్తియం. తికాతీతేనాతి** అకుసలమూలత్తికాదితో సవాసనసముచ్ఛేదప్పహానవసేన అతిక్కన్తేన. **తికదుక్కటన్తి** “పుగ్గలికే సఙ్ఘికసఞ్ఞీ, వేమతికో, పుగ్గలికసఞ్ఞీ అఞ్ఞస్స పుగ్గలికే

ఆపత్తి దుక్కటస్సా''తి (పాచి॰ ౧౧౨) వచనతో దుక్కటత్తయం హోతి.

౧౦౬౪-౫. **చిమిలికం** నామ పరికమ్మకతాయ భూమియా ఛవిరక్ఖనత్థం అత్థరితబ్బపిలోతికం. **తట్టికా** నామ తాలపణ్ణాదీహి కతతట్టికా. **చమ్మం** సీహచమ్మాది. సేనాసనపరిక్ఖారే అకప్పియచమ్మం నామ నత్థి. యథాహ ''**అట్ఠకథాసు** హి సేనాసనపరిభోగే పటిక్ఖిత్తచమ్మం నామ న దిస్సతి, తస్మా సీహచమ్మాదీనం పరిహరణేయేవ పటిక్ఖేపో వేదితబ్బో''తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౨). ఇమస్స చ అట్ఠకథాపాఠస్స **సారత్థదీపనియా** (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౧౧౨) ఏవం అత్థో వణ్ణితో –

''సీహచమ్మాదీనం పరిహరణేయేవ పటిక్ఖేపో వేదితబ్బో''తి ఇమినా ''న భిక్ఖవే మహాచమ్మాని ధారేతబ్బాని సీహచమ్మం బ్యగ్ఘచమ్మం దీపిచమ్మం, యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా''తి ఏవం వుత్తాయ **ఖన్ధకపాళియా** అధిప్పాయం విభావేతి. ఇదం వుత్తం హోతి – ''అన్తోపి మఞ్చే పఞ్ఞత్తాని హోన్తి, బహిపి మఞ్చే పఞ్ఞత్తాని హోన్తీ''తి (మహావ॰ ౨౫౫) ఇమస్మిం వత్థుస్మిం సిక్ఖాపదస్స పఞ్ఞత్తత్తా మఞ్చపీఠేసు అత్థరిత్వా పరిభోగోయేవ పటిక్ఖిత్తో, భూమత్థరణవసేన పరిభోగో పన అప్పటిక్ఖిత్తోతి. యది ఏవం ''పరిహరణేయేవ పటిక్ఖేపో''తి ఇదం కస్మా వుత్తన్తి? యథా ''అనుజానామి భిక్ఖవే సబ్బం పాసాదపరిభోగ''న్తి (చూళవ॰ ౩౨౦) వచనతో పుగ్గలికేపి సేనాసనే సేనాసనపరిభోగవసేన నియమితం సువణ్ణఘటాదికం పరిభుఞ్జితుం వట్టమానమ్పి కేవలం అత్తనో సన్తకం కత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టతి, ఏవమిదం భూమత్థరణవసేన పరిభుఞ్జియమానమ్పి అత్తనో సన్తకం కత్వా తం తం విహారం హరిత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టతీతి దస్సనత్థం ''పరిహరణేయేవ పటిక్ఖేపో వేదితబ్బో''తి వుత్తన్తి.

''**ఫలక**''న్తి ఇమినా పాఠాగతం ఫలకపీఠమేవ దస్సితం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** ''ఫలకపీఠం నామ ఫలకమయం పీఠ''న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౨). **పాదపుఞ్ఛని**న్తి కదలివాకాదీహి కతం పాదపుఞ్ఛనికం. **భూమత్థరణం** నామ చిమిలికాయ సతి తస్సా ఉపరి, అసతి సుద్ధభూమియం అత్థరితబ్బా కటసారకాదివికతి. **ఉత్తరత్థరణం** నామ సఙ్ఘికమఞ్చపీఠాదీనం ఉపరి అత్థరితబ్బపచ్చత్థరణం.

పత్తాధారకన్తి పత్తవలయాధారకం. తం యథావుత్తపరిక్ఖారం. **గచ్ఛతో**తి లేడ్డుపాతం అతిక్కమ్మ గచ్ఛతో. సచే పన దాయకేహి దానకాలేయేవ సహస్సగ్ఘనకమ్పి కమ్బలం ''పాదపుఞ్ఛనిం కత్వా పరిభుఞ్జథా''తి దిన్నం, తథేవ పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. తస్మా ఇమం మఞ్చపీఠాదిసేనాసనమ్పి ''అబ్భోకాసేపి యథాసుఖం పరిభుఞ్జథా''తి దాయకేహి దిన్నం చే, సబ్బస్మిమ్పి కాలే అబ్భోకాసే నిక్ఖిపితుం వట్టతీతి వదన్తి.

౧౦౬౬. ఆరఞ్ఞకేనాపి సచే గన్తబ్బం హోతి, అనోవస్సకే నోసతి మఞ్చపీఠాదిం రుక్ఖస్మిం లగ్గేత్వా యథాసుఖం గన్తబ్బన్తి యోజనా.

౧౦౬౭. **ఉపచికాదీహీ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన మూసికా గహితా. **న లుజ్జతీ**తి న నస్సతి. **తం సబ్బ**న్తి మఞ్చాదికం సకలం.

౧౦౬౮. **అత్తనో సన్తకే**తి అత్తనో పుగ్గలికే మఞ్చాదివిసయే. **రుద్ధే**తి వుడ్ఢభిక్ఖునా వా ఇస్సరాదీహి వా యక్ఖసీహాదీహి వా మఞ్చాదికే రుద్ధే అజ్ఝావుత్థే, అభిభవిత్వా గహితేతి అత్థో . **ఆపదాసుపీ**తి బ్రహ్మచరియన్తరాయాదీసు చ సన్తేసు. గచ్ఛతో భిక్ఖునో అనాపత్తీతి యోజనా.

౧౦౬౯. కాయవాచతో, కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠానం కథినసముట్ఠానం నామ. పఞ్ఞత్తిం అజానిత్వా సయం అనుద్ధరన్తస్స కాయేన హోతి, అనాపుచ్ఛన్తస్స వాచాయ హోతి, పఞ్ఞత్తిం జానిత్వా ఏవం అకరోన్తస్స సచిత్తకేన తేనేవ ద్వయేన సముట్ఠాతీతి వేదితబ్బం. లేడ్డుపాతాతిక్కమో **క్రియం**. మఞ్చాదీనం అనుద్ధరణాది **అక్రియం**.

పఠమసేనాసనకథావణ్ణనా.

౧౦౭౦-౩. **భిసీ**తి పఠమసిక్ఖాపదే వుత్తపఞ్చప్పకారా ఇమిస్సా **అట్ఠకథాయ** "మఞ్చకభిసి వా పీఠకభిసి వా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౬) ఏవం దస్సితభిసి చ. **పచ్చత్థరణం** నామ పావారో కోజవో వా. "ఏత్తకమేవ వుత్తన్తి **అట్ఠకథాసు** వుత్తం. 'ఇదఞ్చ అట్ఠకథాసు తథావుత్తభావదస్సనత్థం వుత్తం, అఞ్ఞమ్పి తాదిసం మఞ్చపీఠేసు అత్థరితబ్బం పచ్చత్థరణమేవా'తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్త"న్తి (సారత్థ॰ అట్ఠ॰ పాచిత్తియ ౩.౧౧౬) **సారత్థదీపనియా** లిఖితం. **నిసీదన**న్తి నిసీదనచీవరం.

తిణసన్థారో ఏరకాదీని తిణాని ద్వీసు తీసు ఠానేసు గోపేత్వా కతసన్థారో. **పణ్ణసన్థారో** నామ నాళికేరాదిపణ్ణే తథేవ గోపేత్వా కతసన్థారో. సయన్తి ఏత్థాతి **సేయ్యా**. **''సబ్బచ్ఛన్నపరిచ్ఛన్నే''**తి ఇదం సహసేయ్యకథాయ వుత్తత్థమేవ.

దసవిధం సేయ్యన్తి దసవిధాసు సేయ్యాసు అఞ్ఞతరన్తి వుత్తం హోతి. **సన్థరిత్వాపి వా**తి ఏత్థ **పి**-సద్దో సమ్పిణ్డనత్థో, సో సన్థరాపేత్వాపీతి ఇమం సమ్పిణ్డేతి. **వా**-సద్దం "సయం అనుద్ధరిత్వా"తి ఏత్థ "అనుద్ధరిత్వా వా"తి యోజేత్వా "అనుద్ధరాపేత్వా వా"తి అయం వికప్పో సఙ్గయ్హతి. **తం** సేయ్యం.

ఆరామస్సూపచారన్తి "అపరిక్ఖిత్తస్స ఉపచారో నామ సేనాసనతో ద్వే లేడ్డుపాతా"తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తం ఉపచారమాహ. **అస్సా**తి విహారస్స పరిక్ఖిత్తస్స.

౧౦౭౪. **ఉభయేస**న్తి సేనాసనసేయ్యానం. అన్తోగబ్భే సన్థరిత్వా గచ్ఛతోతి సమ్బన్ధో.

౧౦౭౫. **ఉపచారే విహారస్సా**తి ఏత్థ **విహారో** నామ అన్తోగబ్భాదిసబ్బపరిచ్ఛన్నగుత్తసేనాసనం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "విహారోతి అన్తోగబ్భో వా అఞ్ఞం వా సబ్బపరిచ్ఛన్నం గుత్తసేనాసనం వేదితబ్బ"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౭). తత్థ **ఉపచారో** నామ తంసమీపం ఠానం. యథాహ "ఉపచారేతి తస్స బహి ఆసన్నే ఓకాసే"తి. **మణ్డపో** నామ పరిచ్ఛన్నాపరిచ్ఛన్నసన్నిపాతమణ్డపో. యథాహ "మణ్డపే వాతి అపరిచ్ఛన్నే పరిచ్ఛన్నే వాపి బహూనం సన్నిపాతమణ్డపే"తి. **ఆది**-సద్దేన ఉపట్ఠానసాలారుక్ఖమూలాని సఙ్గహితాని. **ఉపట్ఠానసాలా** నామ అగుత్తా భోజనసాలా. యథాహ "ఉపట్ఠానసాలాయం వాతి భోజనసాలాయం వా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౭). **అగుత్తతా** చ "ఠానస్స అగుత్తతాయా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౭) అట్ఠకథావచనతో వేదితబ్బాతి.

౧౦౭౬. **తికపాచిత్తియం వుత్త**న్తి "సఙ్ఘికే సఙ్ఘికసఞ్ఞీ, వేమతికో, పుగ్గలికసఞ్ఞీ"తి వారత్తయే పాచిత్తియత్తయం వుత్తం. దసవత్థూసు భవం తదన్తోగధత్తాతి **దసవత్థుకం,** దసన్నం వా వత్థు దసవత్థు, తంయేవ **దసవత్థుక**న్తి భిసిఆదికం అఞ్ఞతరం సేయ్యాభణ్డం. **తస్సా**తి సన్థారకస్స. "పుగ్గలికే సఙ్ఘికసఞ్ఞీ, వేమతికో, పుగ్గలికసఞ్ఞీ అఞ్ఞస్స పుగ్గలికే ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పాచి॰ ౧౧౭) **తికదుక్కటం దీపితం**.

౧౦౭౭. ఉద్ధరిత్వాతి అత్థతసేయ్యం యథా ఉపచికాహి న ఖజ్జతి, తథా పటిసామేత్వా, "గచ్ఛతో"తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **అఞ్ఞేన** వుద్ధభిక్ఖుఇస్సరాదినా. **పలిబుద్ధే**తి సేనాసనే పరిబుద్ధే నివారితే.

౧౦౭౮. సాపేక్ఖోవ చ గన్త్వాతి "అజ్జేవ గన్త్వా ఇదం పటిసామేస్సామీ"తి అపేక్ఖాసహితోవ గామన్తరాదిం గన్త్వా. యథాహ "అజ్జేవ ఆగన్త్వా పటిజగ్గిస్సామీ'తి ఏవం సాపేక్ఖో నదీపారం వా గామన్తరం వా గన్త్వా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౮). **తత్థ ఠత్వాతి** గతట్ఠానే ఠత్వా, తతో బహి గచ్ఛామీతి చిత్తే ఉప్పన్నేతి వుత్తం హోతి. యథాహ "యత్థస్స గమనచిత్తం ఉప్పన్నం, తత్థేవ ఠితో"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౮). తం పుచ్ఛతీతి సమ్బన్ధో. **తం** సేయ్యం కఞ్చి పేసేత్వా ఆపుచ్ఛతీతి వుత్తం హోతి. యథాహ "కఞ్చి పేసేత్వా ఆపుచ్ఛతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౮). ఏత్థ చ పురిమసిక్ఖాపదే మఞ్చాదీనం పఞ్ఞత్తట్ఠానతో అన్తోవిహారే వా హోతు బహి వా, లేడ్డుపాతాతిక్కమేన, ఇధ ఉపచారాతిక్కమేన పాచిత్తియన్తి అయం విసేసో వేదితబ్బో.

> అబ్భోకాసమ్హి మఞ్చాదిం, విహారే సేయ్యమత్తకం;
> హిత్వా వజన్తస్స దోసో, లేడ్డుపాతూపచారతోతి.

దుతియసేనాసనకథావణ్ణనా.

౧౦౭౯. యో భిక్ఖు సఙ్ఘికావాసే పుబ్బుపగతం భిక్ఖుం జానం అనుపఖజ్జ సేయ్యం కప్పేయ్య చే, **అస్స** భిక్ఖునో పాచిత్తియం సియాతి యోజనా. **పుబ్బుపగతో** నామ వస్సగ్గేన పాపేత్వా దిన్నం సేనాసనం గహేత్వా వసన్తో. **జానన్తి** "అనుట్ఠాపనీయో అయ"న్తి జానన్తో. **అనుట్ఠాపనీయా** నామ వుద్ధాదయో. యథాహ **పదభాజనే** "జానాతి నామ వుడ్ఢోతి, గిలానోతి, సఙ్ఘేన దిన్నోతి జానాతీ"తి (పాచి॰ ౧౨౧). **అనుపఖజ్జాతి** అనుపవిసిత్వా, తస్స పఠమం పఞ్ఞత్తం మఞ్చాదీనం ఆసన్నతరం వక్ఖమానలక్ఖణం ఉపచారం పవిసిత్వాతి అత్థో. **సేయ్యం కప్పేయ్యాతి** దసవిధాసు సేయ్యాసు అఞ్ఞతరం అత్థరిత్వా సయనం కరేయ్య, నిపజ్జేయ్యాతి వుత్తం హోతి. వక్ఖతి చ "దసస్వఞ్ఞతరం సేయ్య"న్తిఆది. "నిసజ్జం వా"తి సేసో. యథాహ **పదభాజనే** "అభినిసీదతి వా అభినిపజ్జతి వా"తి.

౧౦౮౦-౨. ఉద్దిట్ఠమత్థం నిద్దిసితుకామో పఠమం "అనుపఖజ్జసేయ్యం కప్పేయ్యా"తి ఏత్థ వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **''పాదధోవనపాసాణా...పే.... దుక్కట''**న్తి. సేనాసనం పవిసన్తస్స భిక్ఖునో పాదధోవనపాసాణా యావ తం మఞ్చం వా పీఠం వా నిక్ఖమన్తస్స పన మఞ్చపీఠతో యావ పస్సావట్ఠానం, ఏత్థన్తరే తు యం ఠానం, ఇదమేవ ఉపచారోతి వుచ్చతీతి యోజనా. తత్థ ఉపచారేతి యోజనా. **బాధేతుకామస్సాతి** "యస్స సమ్బాధో భవిస్సతి, సో పక్కమిస్సతీ"తి ఏవం ఉప్పన్నచిత్తస్స. సయన్తి ఏత్థాతి విగ్గహో.

౧౮౮౩. "పాచిత్తియస్సా"తి ఉద్దేసతో వుత్తం నిద్దిసితుమాహ **''నిసీదన్తస్సా''**తిఆది. **తత్థాతి** తథా అనుపఖజ్జ అత్థతాయ సేయ్యాయ. **''పాచిత్తియద్వయ''**న్తి ఇదం "ద్వేపి కరోన్తస్సా"తి ఇమం పచ్ఛిమవికప్పం సన్ధాయ వుత్తం. పురిమవికప్పద్వయే పన "నిసీదన్తస్స వా పాచిత్తియం, నిపజ్జన్తస్స వా పాచిత్తియ"న్తి వత్తబ్బం. ఇమస్మిం వికప్పత్తయే పచ్చేకం "తికపాచిత్తియం తికదుక్కట"న్తి ఉభయస్సాపి వత్తబ్బతా **అట్ఠకథాయం** వుత్తా. కథం? సఙ్ఘికే సఙ్ఘికసఞ్ఞీ, వేమతికో, పుగ్గలికసఞ్ఞీ నిసజ్జం కప్పేతి, పాచిత్తియన్తి నిసజ్జాయ తికపాచిత్తియం, ఏవం సేయ్యాయ తికపాచిత్తియం, ఉభయత్థ తికపాచిత్తియద్వయన్తి ఏవం వికప్పద్వయే ద్వాదస పాచిత్తియాని. పుగ్గలికే సఙ్ఘికసఞ్ఞీ, వేమతికో, పుగ్గలికసఞ్ఞీ అఞ్ఞస్స పుగ్గలికే నిసజ్జం కప్పేతి,

దుక్కటన్తి నిసజ్జాయ తికదుక్కటం, ఏవం సేయ్యాయ తికదుక్కటం, ఉభయత్థ తికదుక్కటద్వయన్తి ద్వాదస దుక్కటాని చ వేదితబ్బాని.

౧౦౮౪. **కరోన్తస్సాతి** ఏత్థ "నిసీదనాది"న్తి పకరణతో లబ్భతి. **తికపాచిత్తియం వుత్త**న్తి "సఙ్ఘికే సఙ్ఘికసఞ్ఞీ, వేమతికో, పుగ్గలికసఞ్ఞీ"తి వికప్పత్తయే తికపాచిత్తియం **పాళియం** (పాచి॰ ౧౨౨) వుత్తం. ఏవం పుగ్గలికేపి తికదుక్కటం వుత్తం. తేనాహ "**పుగ్గలే తికదుక్కట**"న్తి. ఇమినా యథావుత్తపాచిత్తియదుక్కటాని సామఞ్ఞేన తికే పక్ఖిపిత్వా ఏవం వుత్తానీతి వేదితబ్బం.

౧౦౮౫-౬. "**వుత్తూపచార**"న్తిఆదిగాథాద్వయే విహారస్స వుత్తూపచారం ముఞ్చిత్వా ఉపచారే వా అబ్భోకాసేపి వా సన్థరతోపి వా సన్థరాపయతోపి వా తత్థ నిసీదతో వా దుక్కటం వుత్తం. తత్థ సబ్బత్థేవ తస్స నివాసో వారితోతి యోజనా. తత్థ **విహారస్సాతి** యథావుత్తసేనాసనస్స. **ఉపచారేతి** అవిదూరే. **అబ్భోకాసేతి** తస్స సేనాసనస్స నచ్చాసన్నే అఙ్గణప్పదేసే.

నిసీదతో వాతి వాగ్గహణేన నిపజ్జతో వా ద్వేపి కరోన్తస్స వాతి సఙ్గణ్హాతి. యథాహ **పాళియం** "అభినిసీదతి వా అభినిపజ్జతి వా, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పాచి॰ ౧౨౨). **తత్థాతి** తస్మిం పుబ్బుపగతస్స పత్తే సేనాసనే. **సబ్బత్థేవాతి** యథావుత్తూపచారతో అన్తో చ బహి చ అన్తమసో అజ్ఝోకాసేపీతి సబ్బత్థేవ. **తస్సాతి** అనత్తమనస్స అనుపఖజ్జ సేయ్యం కప్పయతో తస్స విసభాగపుగ్గలస్స. **నివాసో వారితో** పరవిహేఠకేన సహవాససస్స మహానత్థకరత్తాతి అధిప్పాయో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "ఏవరూపేన హి విసభాగపుగ్గలేన ఏకవిహారే వా ఏకఙ్గణే వా వసన్తేన అత్థో నత్థి, తస్మా సబ్బత్థేవస్స నివాసో వారితో"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౨౨).

౧౦౮౭. "సీతాదిఉపపీళితస్సా"తి పదచ్ఛేదో, సీతాదీహి ఉపపీళితస్స బాధితస్సాతి అత్థో. **ఆది**-సద్దేన "ఉణ్హేన వా"తిఆదికం సఙ్గణ్హాతి. యథాహ "సీతేన వా ఉణ్హేన వా పీళితో పవిసతీ"తి. ఏత్థ **ఆపదా** నామ బహి సయన్తస్స జీవితబ్రహ్మచరియన్తరాయాపజ్జనం.

౧౦౮౮. **ఇదం** సిక్ఖాపదం దుక్ఖవేదనం హోతీతి యోజనా.

అనుపఖజ్జకథావణ్ణనా.

౧౦౮౯. **నిక్కడ్ఢేయ్యాతి** నీహరేయ్య. **నిక్కడ్ఢాపేయ్య వాతి** నీహరాపేయ్య వా.

౧౦౯౦. బహూ భూమియో వాలికాతలసఙ్ఖాతా యస్స సో **బహుభూమో,** పాసాదో. సమాసన్తవిధివసేన "బహుభూమో"తి వుచ్చతి.

౧౦౯౧. **ఠపేత్వా ఠపేత్వాతి** తస్మిం తస్మిం ఠానే గతినివత్తిం కత్వా కత్వా.

౧౦౯౨. **అయం నయోతి** "నిక్ఖమా"తి ఏకవచనేన గచ్ఛన్తే అనేకేపి ద్వారకోట్ఠకే అతిక్కన్తే ఆణాపకస్స ఏకావ ఆపత్తి హోతి, ఠితట్ఠానతో ఠత్వా ఠత్వా నీహరన్తస్స ద్వారకోట్ఠగణనాయ హోతీ"తి అయం నయో. **ఆణత్తియా ఖణేయేవాతి** "ఇమం నిక్కడ్ఢాహీ"తి ఆణత్తిక్ఖణేయేవ.

౧౯౬౩. **ఏకావాతి** ఏత్థ “పాచిత్తి హోతీ”తి వత్తబ్బో. **బహుకాని చేతి** ఏత్థ “ద్వారానీ”తి వత్తబ్బం, అతిక్కామేతీతి సమ్బన్ధో. “ఏత్తకే ద్వారకోట్ఠకే అతిక్కమాపేత్వా నిక్కడ్ఢాహీ”తి చ “యావ పరియన్తద్వారకోట్ఠకా నిక్కడ్ఢాహీ”తి చ “బహూ ద్వారకోట్ఠకే అతిక్కామేత్వా నిక్కడ్ఢాహీ”తి చ ఆణత్తత్తా బహూ ద్వారకోట్ఠకే అతిక్కామేత్వా సచే నిక్కడ్ఢతీతి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “సచే పన ఏత్తకాని ద్వారాని నిక్కడ్ఢాహీ’తి వా ‘యావ మహాద్వారం, తావ నిక్కడ్ఢాహీ’తి వా ఏవం నియమేత్వా ఆణత్తో హోతి, ద్వారగణనాయ పాచిత్తియానీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౨౬). బహూని పాచిత్తియాని హోన్తీతి యోజనా.

౧౯౬౪. **ఉపట్ఠానసాలాదీతి** ఏత్థ నిస్సక్కత్థే పచ్చత్తవచనతో ఉపట్ఠానసాలాదితోతి అత్థో గహేతబ్బో. **“ఉపచారతో”**తి ఇమినా సమానాధికరణత్తా విహారస్స ఉపట్ఠానసాలాదితో ఉపచారతోతి వుత్తం హోతి. యథాహ **గణ్ఠిపదే** “ఉపచారో నామ ఉపట్ఠానసాలాదిమత్తమేవా”తి. కాయేనపి వాచాయపి తథా నిక్కడ్ఢనే చ దుక్కటన్తి వక్ఖమానేన సహ యోజనా. **తస్సాతి** ఉపసమ్పన్నస్స. **ఆది**-సద్దేన మణ్డపాదయో గహితా. యథాహ “విహారస్స ఉపచారా వా ఉపట్ఠానసాలాయ వా మణ్డపా వా రుక్ఖమూలా వా అజ్ఝోకాసా వా నిక్కడ్ఢతి వా నిక్కడ్ఢాపేతి వా, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (పాచి॰ ౧౨౭). **“వాచాయా”**తి ఇమినా “నిక్ఖమా”తి చ “ఇమం నిక్కడ్ఢాహీ”తి ఆణాపనఞ్చ గహితం. **“తథా”**తి ఇమినా ఏకేన పయోగేన ఏకాపత్తి, నానాపయోగేసు పయోగగణనాయ, ద్వారగణనాయ వా హోతీతి వుత్తమేవ పకారం ఉపసంహరతి.

౧౯౬౫. “తథా”తి ఇదం “ఇతరం నిక్కడ్ఢన్తస్స దుక్కట”న్తి ఇమినాపి యోజేతబ్బం. యథా విహారూపచారతో ఉపట్ఠానసాలాదితో ఉపసమ్పన్నం నిక్కడ్ఢన్తస్స, నిక్కడ్ఢాపేన్తస్స చ దుక్కటం హోతి, తథా అనుపసమ్పన్నస్స విహారతో చ విహారూపచారతో చ నిక్కడ్ఢనాదిం కరోన్తస్స భిక్ఖునో దుక్కటం హోతీతి అత్థో. తథా విహారస్సూపచారా వా విహారా వా సబ్బేసమ్పి పరిక్ఖారం నిక్కడ్ఢన్తస్స దుక్కటన్తి యోజనా. **సబ్బేసన్తి** ఉపసమ్పన్నానుపసమ్పన్నానం. **పరిక్ఖారన్తి** అన్తమసో రజనఛల్లిపి సఙ్గయ్హతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “అన్తమసో రజనఛల్లిమ్పీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౨౬).

౧౯౬౬. **“అసమ్బద్ధేసూ”**తి ఇమినా బ్యతిరేకతో అసిథిలబద్ధేసు పరిక్ఖారేసు ఏకిస్సాయేవ ఆపత్తియా సమ్భవం దస్సేతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “గాళ్హం బన్ధిత్వా ఠపితేసు పన ఏకావ ఆపత్తీ’తి మహాపచ్చరియం వుత్త”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౨౬). సిథిలబన్ధనం పన సమ్మా బన్ధనం న హోతీతి అసమ్బద్ధవచనేన గహితన్తి దట్ఠబ్బం. **అస్స** భిక్ఖుస్స వత్థూనం గణనాయ దుక్కటం పరిదీపయేతి యోజనా, పరిక్ఖారం నీహరన్తస్స, నీహరాపేన్తస్స చ అస్స భిక్ఖునోతి వుత్తం హోతి.

౧౯౬౭-౮. **అన్తేవాసిన్తి** చ **సద్ధివిహారికన్తి** చ ఏత్థ “అసమ్మావత్తన్త”న్తి సేసో. యథాహ **అనాపత్తివారే** “అన్తేవాసికం వా సద్ధివిహారికం వా న సమ్మా వత్తన్తం నిక్కడ్ఢతీ”తిఆది (పాచి॰ ౧౨౮). **నిక్కడ్ఢన్తస్సాతి** ఏత్థ “నిక్కడ్ఢాపేన్తస్సా”తి సేసో. అసమ్మావత్తన్తం అన్తేవాసిం వా అలజ్జిం వా తథా అసమ్మావత్తన్తం సద్ధివిహారికం వా ఉమ్మత్తకం వా **తేసం** అన్తేవాసిఆదీనం పరిక్ఖారం వా అత్తనో వసనట్ఠానా వా తథా విస్సాసికస్స వసనట్ఠానా వా నిక్కడ్ఢన్తస్స, నిక్కడ్ఢాపేన్తస్స వా ఉపసమ్పన్నం వా అనుపసమ్పన్నం వా సఙ్ఘికవిహారా నిక్కడ్ఢన్తస్స సయం ఉమ్మత్తకస్స వా అనాపత్తి పకాసితాతి యోజనా.

అట్ఠకథాయం “అలజ్జీఆదయో పన అత్తనో వసనట్ఠానతోయేవ నిక్కడ్ఢితబ్బా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౨౮) వుత్తం, **పాళియఞ్చ** “అత్తనో పుగ్గలికే అనాపత్తీ”తి (పాచి॰ ౧౨౭) వుత్తం, “అత్తనో విస్సాసికస్స వసనట్ఠానా”తి ఇదం కస్మా వుత్తన్తి

చే? ఇమస్సేవ పాఠస్స అనులోమతో వుత్తం. అన్తేవాసికన్తిఆదీసు పఠమం అసమ్మావత్తనాదిభావేన “నిక్కడ్ఢిస్సామీ”తి చిన్తేత్వా నిక్కడ్ఢన్తస్స చిత్తలహుపరివత్తితాయ కోపే ఉప్పన్నేపి అనాపత్తి.

౧౦౯౯. ‘‘**తథా**’’తి ఇమినా “నిక్కడ్ఢన్తస్సా”తి చ తత్థేవ సేసం “నిక్కడ్ఢాపేన్తస్సా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౨౬) చ “తస్స పరిక్ఖారం వా”తి చ యథావుత్తం ఉపసంహరతి. ‘‘**సఙ్ఘారామాపి సబ్బస్మా**’’తి ఇదం కలహకారకేనేవ యోజేతబ్బం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “భణ్డనకారకకలహకారకమేవ సకలసఙ్ఘారామతో నిక్కడ్ఢితుం లభతి. సో హి పక్ఖం లభిత్వా సఙ్ఘమ్పి భిన్దేయ్యా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౨౮). **ఇదం తూ**తి ఏత్థ విసేసత్థజోతకేన **తు**-సద్దేన వుత్తవిసేసనం వినా అవసేసవినిచ్ఛయో అనన్తరసదిసోయేవాతి దీపేతి. **తిసముట్ఠానం** కాయచిత్తవాచాచిత్తకాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠానతోతి.

నిక్కడ్ఢనకథావణ్ణనా.

౧౧౦౦-౧. **మజ్ఝిమాసీసఘట్టాయా**తి సీసం న ఘట్టేతీతి **అసీసఘట్టా,** మజ్ఝిమస్స అసీసఘట్టా మజ్ఝిమాసీసఘట్టా, తాయ, పమాణమజ్ఝిమస్స పురిసస్స సీసాఘట్టనప్పమాణుబ్బేధహేట్ఠిమతలాయాతి అత్థో. **వేహాసకుటియా**తి పదరాదీహి ఉపరి అచ్ఛన్నతలాయ ద్విభూమికాదిభేదాయ కుటియా. **ఉపరీ**తి మత్థకే, అకతపదరాదిఅత్థరణాయ తులామత్తయుత్తాయ ఉపరిమతలేతి వుత్తం హోతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “యాహి కాహిచి ఉపరి అచ్ఛన్నతలా ద్విభూమికకుటి వా తిభూమికాదికుటి వా ‘వేహాసకుటీ’తి వుచ్చతి, ఇధ పన అసీసఘట్టా అధిప్పేతా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౩౧). **ఆహచ్చపాదకే మఞ్చే**తి “ఆహచ్చపాదకో నామ మఞ్చో అఙ్గే విజ్ఝిత్వా ఠితో హోతీ”తి **పాళియం** దస్సితే అటనిసీసాని విజ్ఝిత్వా పాదసిఖం ఆవుణిత్వా ఉపరిసిఖాయ అనాకోటితఆణిమ్హి ఠితమఞ్చేతి అత్థో. ఆహచ్చపాదకే పీఠేతి సమ్బన్ధో. యథాహ **పాళియం** “ఆహచ్చపాదకం నామ పీఠం అఙ్గే విజ్ఝిత్వా ఠితం హోతీ”తి (పాచి॰ ౧౩౧). సోయేవత్థో.

తస్మిం ఆహచ్చపాదకే మఞ్చే వా పీఠే వా నిసీదన్తస్స వా నిపజ్జన్తస్స వా తస్స భిక్ఖునో పయోగగణనాయ పాచిత్తియో సియున్తి యోజనా.

౧౧౦౨-౩. సఙ్ఘికే సఙ్ఘికసఞ్ఞివేమతికపుగ్గలికసఞ్ఞీనం వసేన **తికపాచిత్తియం. పుగ్గలే**తి పుగ్గలికే విహారే. వేహాసకుటియా…పే.… గణనాయేవ తస్స తికదుక్కటన్తి యోజనా. పుగ్గలికే సఙ్ఘికసఞ్ఞివేమతికఅఞ్ఞపుగ్గలికసఞ్ఞీనం వసేన **తికదుక్కటం**.

హేట్ఠా అపరిభోగే వాతి దారుసమ్భారాదీనం వసేన హేట్ఠిమతలే అవలఞ్జే వా. **సీసఘట్టాయ వా**తి సీసఘట్టనప్పమాణతలాయ కుటియా వా. **అవేహాసవిహారే వా**తి అవేహాసకుటియా భూమియం కతపణ్ణసాలాదీసు. ఏత్థాపి ‘‘**విస్సాసికవిహారే**’’తి ఇదం “అత్తనో పుగ్గలికే అనాపత్తీ”తి (పాచి॰ ౧౩౨) ఇమస్స అనులోమనతో వుత్తం.

౧౧౦౪. **యత్థ పటాణి వా దిన్నా**తి యస్మిం మఞ్చే పాదసీసానం ఉపరి అటనిమత్థకతో తిరియం ఆణి పవేసితా హోతి, తత్థ అభినిసీదతో, అభినిపజ్జతో వా న దోసోతి యోజనా. **తత్థా**తి పుబ్బే వుత్తఅపవేసితపటాణిమ్హి మఞ్చే వా పీఠే వా. ‘‘**ఠత్వా**’’తి ఇమినా నిపజ్జనం నివత్తేతి. **లగేతీ**తి ఉపరిబద్ధఅఙ్కుససిక్కాదీసు యం కిఞ్చి పరిక్ఖారం లగేతి. **ఇదం** సిక్ఖాపదం సముట్ఠానతో **ఏళకలోమేన** సిక్ఖాపదేన సమం మతన్తి యోజనా.

వేహాసకుటికథావణ్ణనా.

౧౧౦౨. యావ ద్వారస్స కోసమ్హాతి ఏత్థ "మహల్లకస్స విహారస్సా"తి సేసో, "మహల్లకో నామ విహారో సస్సామికో వుచ్చతీ"తి (పాచి. ౧౩౬) **పాళియం** వుత్తత్తా కారాపేతానం దాయకానం సమ్భవతో మహల్లకస్స "విహారో నామ ఉల్లిత్తో వా హోతి అవలిత్తో వా ఉల్లిత్తావలిత్తో వా"తి దస్సితభేదస్స విహారస్స ద్వారకోససఙ్ఖాతపిట్ఠసఙ్ఘాటస్స "సమన్తా హత్థపాసా"తి (పాచి. ౧౩౬) **పాళియం** వుత్తద్వారకవాటపుథులప్పమాణద్వారబాహసమీపం అవధిం కత్వాతి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "ద్వారకోసో నామ పిట్ఠసఙ్ఘాటస్స సమన్తా కవాటవిత్థారప్పమాణో ఓకాసో"తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౩౫).

అగ్గళట్ఠపనాయాతి ఏత్థ అగ్గళసహచరియేన తంసహితద్వారకవాటేన యుత్తద్వారబాహానమేవ వుత్తత్తా ద్వారబాహానం నిచ్చలత్థాయాతి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "సకవాటస్స ద్వారబన్ధస్స నిచ్చలభావత్థాయాతి అత్థో"తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౩౫). **లిమ్పితబ్బన్తి** ఏత్థ "పునప్పున"న్తి సేసో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "పునప్పునం లిమ్పితబ్బో వా లేపాపేతబ్బో వా"తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౩౫). తిణమత్తికానం ఉపరి పునప్పునం మత్తికాలేపో కాతబ్బోతి అత్థో.

౧౧౦౬-౭. యో ఞేయ్యో, అయం నయోతి సమ్బన్ధో, "పునప్పునం లిమ్పితబ్బం వా లేపాపేతబ్బమేవ వా"తి యో వుత్తో, **అయం నయో** వేదితబ్బోతి అత్థో. ఆలోకం సన్ధేతి పిధేతీతి **ఆలోకసన్ధి,** వాతపానకవాటానమేతం అధివచనం. యథాహ "ఆలోకసన్ధీతి వాతపానకవాటకా వుచ్చన్తీ"తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౩౫). ఏత్థ కవాటస్స సామన్తా కవాటద్వారఫలకవిత్థారప్పమాణం లేపట్ఠానం. యథాహ "సబ్బదిసాసు కవాటవిత్థారప్పమాణో ఓకాసో"తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౩౫).

ఏత్థాయమధిప్పాయో – వాతపానకవాటస్స సామన్తా ద్వారఫలకవిత్థారప్పమాణే ఠానే తిణ్ణం మత్తికానం ఉపరిపి యత్తకం బహలం ఇచ్ఛతి, తత్తకే ఠానే ఆలోకసన్ధి పరికమ్మత్థాయ లిమ్పితబ్బో వా లేపాపేతబ్బో వాతి. "పునప్పునం ఛాదాపేసి పునప్పునం లేపాపేసీ"తి (పాచి. ౧౩౪) ఇమస్మిం వత్థుస్మిం ఉప్పన్నదోసేన సిక్ఖాపదస్స పఞ్ఞత్తత్తా లేపం అనుజానన్తేన చ ద్వారబన్ధనస్స సామన్తా అడ్ఢతేయ్యహత్థప్పమాణేయేవ పదేసే పునప్పునం లేపస్స అనుఞ్ఞాతత్తా తతో అఞ్ఞత్థ పునప్పునం లిమ్పేన్తస్స వా లిమ్పాపేన్తస్స వా భిత్తియం మత్తికాహి కత్తబ్బకిచ్చం నిట్ఠాపేత్వా పున చతుత్థలేపే దిన్నే పాచిత్తియేన భవితబ్బన్తి వదన్తి. **గణ్ఠిపదేసు** పన తీసుపి పునప్పునం లేపదానస్స వుత్తప్పమాణతో అఞ్ఞత్థ పటిక్ఖిత్తమత్తం ఠపేత్వా పాచిత్తియస్స అవుత్తత్తా దుక్కటం అనురూపన్తి వుత్తం.

ఛదనస్సాతి పదభాజనే వుత్తానం ఇట్ఠకాసిలాసుధాతిణపణ్ణచ్ఛదనానం అఞ్ఞతరస్స. **ద్వత్తిపరియాయన్తి** ఏత్థ **అట్ఠకథాయం** "పరియాయేనాతి పరిక్ఖేపేన, ఏవం ఛదనం పన తిణపణ్ణేహి లబ్భతీ"తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౩౬) వుత్తత్తా **పరియాయన్తి** తిణేహి వా పణ్ణేహి వా పరిక్ఖిపిత్వా ఛదనమేవ గహేతబ్బం. ఇట్ఠకాయ వా సిలాయ వా సుధాయ వా ఛదనే లబ్భమానం మగ్గేన ఛదనం పన ఉపలక్ఖణవసేన లబ్భతి. ద్వత్తిపరియాయేన ఛదనఞ్చ "సబ్బమ్పి చేతం ఛదనం ఛదనూపరి వేదితబ్బ"న్తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౩౬) **అట్ఠకథా**వచనతో ఉపరూపరి ఛదనవసేన వేదితబ్బం. **హరితం** నామ పుబ్బణ్ణాది. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "హరితన్తి చేత్థ సత్తధఞ్ఞభేదం పుబ్బణ్ణం,

ముగ్గమాసతిలకులత్థఅలాబుకుమ్భణ్డాదిభేదఞ్చ అపరణ్ణం అధిప్పేత”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౩౫). ఇమేసు అఞ్ఞతరస్సాభావేన అహరితం నామ.

అధిట్ఠేయ్యన్తి విధాతబ్బం. **తతో ఉద్ధ**న్తి తీహి పరియాయేహి వా తీహి మగ్గేహి వా ఉద్ధం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “తిణ్ణం మగ్గానం వా పరియాయానం వా ఉపరీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౩౬). **పాచిత్తియం హోతీ**తి వక్ఖమానదూరతాయ యుత్తే అహరితట్ఠానే ఠత్వా సంవిదహిత్వా తిక్ఖత్తుం ఛాదాపేత్వా తతియవారే “ఏవం కరోహీ”తి ఆణాపేత్వా పక్కమితబ్బం. అపక్కమన్తేన తుణ్హీభూతేన ఠాతబ్బం, తతో ఉత్తరి చతుత్థవారే ఛదనత్థం విదహన్తస్స ఇట్ఠకాదిగణనాయ, తిణేసు తిణగణనాయ, పణ్ణేసు పణ్ణగణనాయ పాచిత్తియన్తి వుత్తం హోతి. యథాహ **పాళియం** “మగ్గేన ఛాదేన్తస్స ద్వే మగ్గే అధిట్ఠహిత్వా తతియాయ మగ్గం ఆణాపేత్వా పక్కమితబ్బ”న్తిఆది (పాచి॰ ౧౩౬). **తతియాయ మగ్గ**న్తి ఏత్థ **తతియాయా**తి ఉపయోగత్థే సమ్పదానవచనం, తతియం మగ్గన్తి అత్థో. **తత్థా**తి హరితే, “సచే హరితే ఠితో అధిట్ఠాతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (పాచి॰ ౧౩౭) వచనతో అధిట్ఠానాయ తిట్ఠతోతి లబ్భతి. బీజరోపనతో పట్ఠాయ యావ సస్సం తిట్ఠతి, తావ **హరితం** నామ. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “యస్మిమ్పి ఖేత్తే వుత్తం బీజం న తావ సమ్పజ్జతి, వస్సే పన పతితే సమ్పజ్జిస్సతీ”తిఆది (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౩౫).

౧౧౦౮-౯. అహరితట్ఠానేపి తిట్ఠతో పరిచ్ఛేదం దస్సేతుమాహ **‘‘పిట్ఠివంసే’’**తిఆది. **‘‘పిట్ఠివంసే’’**తి ఇదం వంసయుత్తసేనాసనవసేన వుత్తం. కణ్ణికం గాహాపేత్వా కతసేనాసనస్సాపి ఉపలక్ఖణం హోతి. **పిట్ఠివంసే**తి చ “గఙ్గాయం ఘోసో”తిఆదీసు వియ సామీపికాధారే భుమ్మం. కుతోయం విసేసో లబ్భతీతి? **అట్ఠకథాయం** “పిట్ఠివంసస్స వా కూటాగారకణ్ణికాయ వా ఉపరి, థుపికాయ వా పస్సే నిసిన్నో హోతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౩౫) వుత్తవిధానతో లబ్భతి. “నిసిన్నో”తి **అట్ఠకథా**వచనతో **ఠితో**తి ఏత్థ గతినివత్తిసామఞ్ఞేన నిసిన్నో చ వుత్తోతి గహేతబ్బో. **యస్మిం ఠానే**తి ఏత్థ “అహరితే”తి పకరణతో లబ్భతి. **‘‘ఠాతు’’**న్తి ఇదం అధిట్ఠానకరణత్థాయ ఠానం గహేత్వా వుత్తన్తి “తస్స అన్తో అహరితేపి ఠత్వా అధిట్ఠాతుం న లబ్భతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౩౬) **అట్ఠకథా**వచనతో విఞ్ఞాయతి.

పతనోకాసతోతి ఏత్థ పఠమత్థే తో-పచ్చయో. **తఞ్హి** ఠానం విహారస్స పతనోకాసోతి యోజనా. **హీ**తి హేతుఅత్థే వత్తమానతో యస్మా అహరితే పతన్తస్స విహారస్సేతం ఠానం పతనోకాసో, తస్మా తత్థ ఠాతుం న వట్టతీతి గహేతబ్బం.

౧౧౧౧. ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే ఆదో తావ విహారపదస్స **పదభాజనే** “విహారో నామ ఉల్లిత్తో వా”తిఆదివుత్తత్తా (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౩౬) తబ్బిపరియాయతో తిణేహేవ కతఛదనభిత్తికా కుటి తిణకుటికాతి విఞ్ఞాయతీతి తిణఛదనా కుటికా **తిణకుటికా**.

ద్వత్తిపరియాయకథావణ్ణనా.

౧౧౧౨. జానన్తి తోయస్స సప్పాణకభావం జానన్తో. **సిఞ్చేయ్య సిఞ్చాపేయ్యా**తి ఏత్థ “తేన ఉదకేనా”తి వత్తబ్బం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “తేన ఉదకేన సయం వా సిఞ్చేయ్యా”తిఆది (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౪౦).

౧౧౧౩. యో పన ధారం అచ్ఛిన్దిత్వా సచే మత్తికం సిఞ్చేయ్య, ఏవం సిఞ్చతో తస్సాతి యోజనా.

౧౧౧౪-౫. **సన్దమానక**న్తి తోయవాహినిం. **మాతికం** ఆళిం. **సమ్ముఖం కరోన్తస్సా**తి ఉదకం న్హాయితుమిచ్ఛితం యది, సయం అభిముఖం కరోన్తస్స. తత్థ తత్థ బన్ధతో **అస్స** భిక్ఖుస్స పయోగగణనాయ ఆపత్తి సియాతి యోజనా. **పయోగగణనా**తి పయోగగణనాయ, ఉదకం బన్ధిత్వా బన్ధిత్వా యథిచ్ఛితదిసాభిముఖకరణపయోగానం గణనాయాతి అత్థో.

౧౧౧౬-౭. యం జలం తిణాదిమ్హి పక్ఖిత్తే సచే ఖయం వా ఆవిలత్తం వా గచ్ఛతి, తాదిసే ఉదకే మత్తికం, తిణమేవ వా సచే సకటపుణ్ణమ్పి ఏకతో పక్ఖిపేయ్య, ఏవం పక్ఖిపన్తస్స ఏకా పాచిత్తి. **ఏకేకం** మత్తికం, తిణమేవ వా. **వా**-సద్దేన కట్ఠగోమయాదిం వా పక్ఖిపన్తస్స పయోగగణనాయ పాచిత్తియన్తి యోజనా. **ఆవిలత్త**న్తి పాణకా యథా నస్సన్తి, తథా ఆలుళితభావం. ఇమినా ఏవం అవినస్సమానపాణకే మహాఉదకే తిణాదిం పక్ఖిపన్తస్స అనాపత్తిభావం దీపేతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "ఇదం పన మహాఉదకం...పే.... సన్ధాయ వుత్త"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౪౦).

౧౧౧౮. **దుక్కటం హోతీ**తి ఆణాపనపచ్చయా దుక్కటం హోతి. **ఏకా** పాచిత్తి.

౧౧౧౯. **సబ్బత్థా**తి సప్పాణకే చ అప్పాణకే చ. **విమతిస్సా**తి సహచరియేన విమతిసహితమాహ.

౧౧౨౦. **"సబ్బత్థాపాణసఞ్ఞిస్సా"**తిఆదీసు అధికారతో లబ్భమానం "సిఞ్చనాదీసు యం కిఞ్చి కరోన్తస్సా"తి ఇదం పచ్చేకం సమ్బన్ధనీయం. **సబ్బత్థా**తి సప్పాణకే, అప్పాణకే చ. **అపాణసఞ్ఞిస్సా**తి ఏవం కతేన పయోగేన నస్సమానా పాణకా న సన్తీతిసఞ్ఞిస్స. **అసఞ్చిచ్చా**తి యథా పాణకా న నస్సన్తి, ఏవం ఘటాదీహి గహితం సప్పాణకఉదకం ఉదకేయేవ ఓసిఞ్చన్తస్స వా ఓసిఞ్చాపేన్తస్స వా వట్టిత్వా తస్మిం ఉదకే తిణాదిమ్హి పతితే అసఞ్చిచ్చ కతం నామ హోతి. **అసతిస్సా**తి అసతియా కరోన్తస్స. **అజానతో**తి పాణకానం అత్థిభావం అజానిత్వా కరోన్తస్స.

౧౧౨౧-౨. వధకచిత్తే సతి సత్తమే సప్పాణకవగ్గే **పఠమసిక్ఖాపదస్స** విసయభావతో తతో విసేసేతుమాహ **"వినా వధకచిత్తేనా"**తి. ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే **పాళియం** (పాచి॰ ౧౪౦) "సప్పాణకం ఉదక"న్తి ఇమినా **అట్ఠకథా**గతం పఠమఙ్గఞ్చ "జాన"న్తి ఇమినా దుతియఙ్గఞ్చ "సిఞ్చేయ్య వా సిఞ్చాపేయ్య వా"తి ఇమినా చతుత్థఙ్గఞ్చ వుత్తం, న వుత్తం తతియఙ్గం. తఞ్చ ఖో వధకచిత్తస్స సత్తమవగ్గే **పఠమసిక్ఖాపదేన** పాచిత్తియవచనతో ఏత్థ తదభావలక్ఖణం తతియఙ్గం వుత్తమేవ హోతీతిఅధిప్పాయేన **అట్ఠకథాయం** వుత్తన్తి ఆహ "వినా వధకచిత్తేనా"తి. తేనేవాహ **"చత్తారేవస్స అఙ్గాని, నిద్దిట్ఠాని మహేసినా"**తి. **అస్సా**తి ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స.

౧౧౨౩. సప్పాణకసఞ్ఞిస్స "పరిభోగేన పాణకా మరిస్సన్తీ"తి పుబ్బభాగే జానన్తస్సాపి సిఞ్చనసిఞ్చాపనం "పదీపే నిపతిత్వా పటఙ్గాదిపాణకా మరిస్సన్తీ"తి జానన్తస్స పదీపుజ్జలనం వియ వినాపి వధకచేతనాయ హోతీతి ఆహ **"పణ్ణత్తివజ్జం తిచిత్త"**న్తి. ఏత్థ కిస్మిఞ్చి కుపితస్స వా కీళాపసుతస్స వా సిఞ్చతో అకుసలచిత్తం, మాలాగచ్ఛాదిం సిఞ్చతో కుసలచిత్తం, పణ్ణత్తిం అజానతో ఖీణాసవస్స అబ్యాకతచిత్తన్తి తిచిత్తం వేదితబ్బం. **తస్సా**తి సత్తమవగ్గే పఠమసిక్ఖాపదస్స. **అస్స చా**తి ఇమస్స సిఞ్చనసిక్ఖాపదస్స చ. **ఇదం విసేసన**న్తి ఇదం నానాకరణం. **ఏత్థ** ఇమస్మిం పకరణే **నిద్దిట్ఠం** పకాసితన్తి అత్థో. తం లోకవజ్జం, ఇదం పణ్ణత్తివజ్జం. తం అకుసలచిత్తం, ఇదం తిచిత్తం. తం దుక్ఖవేదనం, ఇదం తివేదనన్తి వుత్తం హోతి.

సత్తమవగ్గే దుతియస్స ఇమస్స చ కో విసేసోతి చే? ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స "సిఞ్చేయ్య వా సిఞ్చాపేయ్య వా"తి బాహిరపరిభోగవసేన పఠమం పఞ్ఞత్తత్తా "సప్పాణకం ఉదకం పరిభుఞ్జేయ్యా"తి (పాచి॰ ౩౮౮) సిక్ఖాపదం అత్తనో

నహానపానాదిపరిభోగవసేన పఞ్ఞత్తన్తి వేదితబ్బం. తస్మిం వా పఠమం పఞ్ఞత్తేపి అత్తనో పరిభోగవసేనేవ పఞ్ఞత్తత్తా పున ఇదం సిక్ఖాపదం బాహిరపరిభోగవసేన పఞ్ఞత్తన్తి గహేతబ్బం.

సప్పాణకకథావణ్ణనా.

సేనాసనవగ్గో దుతియో.

౧౧౨౪-౬. **అట్ఠఙ్గయుత్తస్సాతి** ఏత్థ "సీలవా"తిఆది ఏకమఙ్గం, "బహుస్సుతో"తిఆది దుతియం, "ఉభయాని ఖో పనస్స"తిఆది తతియం, "కల్యాణవాచో హోతీ"తిఆది చతుత్థం, "యేభుయ్యేన భిక్ఖునీనం పియో హోతి మనాపో"తి పఞ్చమం, "పటిబలో హోతి భిక్ఖునియో ఓవదితు"న్తి ఛట్ఠం, "న ఖో పనేతం భగవన్తం ఉద్దిస్సా"తిఆది సత్తమం, "వీసతివస్సో వా హోతి అతిరేకవీసతివస్సో వా"తి అట్ఠమన్తి ఏతాని పాళాగతాని అట్ఠ అఙ్గాని నామ. భిక్ఖునీనం ఓవాదో, తదత్థాయ సమ్ముతీతి విగ్గహో. **ఇధాతి** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే. ఞత్తి చతుత్థీ యస్స కమ్మస్సాతి విగ్గహో. "కమ్మేనా"తి సేసో.

అట్ఠఙ్గయుత్తస్స భిక్ఖుస్స మహేసినా **ఞత్తిచతుత్థేన** కమ్మేన యా భిక్ఖునోవాదకసమ్ముతి ఇధ అనుఞ్ఞాతా, తాయ అసమ్మతో యో భిక్ఖూతి యోజనా.

గరుధమ్మేహి అట్ఠహీతి "వస్ససతూపసమ్పన్నాయ భిక్ఖునియా తదహూపసమ్పన్నస్స భిక్ఖునో అభివాదనం పచ్చుపట్ఠానం అఞ్జలికమ్మం సామీచికమ్మం కాతబ్బ"న్తిఆదీహి (పాచి. ౧౪౯) **పాళియం** ఆగతేహి అట్ఠహి గరుధమ్మేహి. **ఏకం** భిక్ఖునిం, **సమ్బహులా** వా భిక్ఖునియోతి ఇదం పకరణతో లబ్భతి. **ఓసారేన్తోవాతి** పాళిం ఉచ్చారేన్తోవ. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "ఓసారేతబ్బాతి పాళి వత్తబ్బా"తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౪౯). **తే ధమ్మేతి** పుబ్బే వుత్తే తే అట్ఠ గరుధమ్మే. **ఓవదేయ్యాతి** అట్ఠగరుధమ్మపాళిభాసనసఙ్ఖాతం ఓవాదం కరేయ్య.

కిం వుత్తం హోతి? పాటిపదే ఓవాదత్థాయ ఆగన్త్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నా భిక్ఖునియో "తేన భిక్ఖునా"తిఆదినా పాళాగతనయేన "సమగ్గత్థ భగినియో"తి పుచ్ఛిత్వా "సమగ్గమ్హయ్యా"తి యది వదేయ్యుం, "వత్తన్తి భగినియో అట్ఠ గరుధమ్మా"తి పునపి పుచ్ఛిత్వా "వత్తన్తయ్యా"తి యది వదేయ్యుం, "ఏసో భగినియో ఓవాదో"తి నియ్యాదేయ్య. "న వత్తన్తయ్యా"తి యది వదేయ్యుం, "వస్ససతూపసమ్పన్నాయా"తిఆదినా అట్ఠగరుధమ్మపాళిభాసనవసేన ఓవాదం కరేయ్యాతి వుత్తం హోతి. యథాహ "ఓసారేన్తోవ తే ధమ్మే ఓవదేయ్యా"తి.

౧౧౨౭. **అఞ్ఞేన ధమ్మేనాతి** సుత్తన్తేన వా అభిధమ్మేన వా. **ఏకతోఉపసమ్పన్నన్తి** భిక్ఖునిసఙ్ఘేయేవ ఉపసమ్పన్నం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "భిక్ఖునీనం సన్తికే ఏకతోఉపసమ్పన్నాయా"తి. **తథాతి** ఓవదన్తస్స దుక్కటన్తి దస్సేతి.

౧౧౨౮. **భిక్ఖూనం సన్తికేయేవ ఉపసమ్పన్నన్తి** మహాపజాపతియా గోతమియా సద్ధిం పబ్బజితా పఞ్చసతా సాకియానియో సఙ్గణ్హాతి. **లిఙ్గవిపల్లాసే** ఉపసమ్పన్నభిక్ఖునో లిఙ్గపరివత్తనే సతి తథా పాచిత్తి ఏవ పకాసితాతి అత్థో.

౧౧౨౯. **ఓవాదం అనియ్యాదేత్వాతి** "వత్తన్తి భగినియో అట్ఠ గరుధమ్మా"తి పుచ్ఛిత్వా "వత్తన్తయ్యా"తి వుత్తేతి ఏత్థాపి నోయేవత్థో.

౧౧౩౦. గరుధమ్మేహి ఓవదతో దుక్కటన్తి యోజనా.

౧౧౩౧. **అగణ్హన్తస్స ఓవాద**న్తి ఏత్థ ఓవాదత్థం యాచనసద్దేనో తదత్థతాయ ఓవాదోతి గహితోతి ఓవాదసాసనం అసమ్పటిచ్ఛన్తస్సాతి అత్థో. **అపచ్చాహరతోపి త**న్తి తం అత్తనా గహితం ఓవాదసాసనం ఉపోసథగ్గే ఆరోచేత్వా పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన దిన్నం పటిసాసనం భిక్ఖునిసఙ్ఘస్స నేత్వా అవదన్తస్సాపి. **బాల**న్తి సాసనసమ్పటిచ్ఛనఞ్చ ఉపోసథగ్గం నేత్వా ఆరోచనఞ్చ పటిసాసనం హరిత్వా పాటిపదే భిక్ఖునిసఙ్ఘగణపుగ్గలానం యథానురూపం పచ్చారోచనఞ్చ కాతుం అజాననతాయ బాలం. **గిలాన**న్తి ఉపోసథగ్గం గన్త్వాపి ఆరోచనస్స బాధకేన గేలఞ్ఞేన సమన్నాగతం గిలానం. **గమిక**న్తి పాటిపదం అనిసీదిత్వా గన్తబ్బం అచ్చాయికగమనం గమికఞ్చ ఠపేత్వా దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో.

౧౧౩౨. **కమ్మస్మి**న్తి ఏత్థ **కమ్మ**-సద్దేన భిక్ఖునోవాదకస్స ఞత్తిచతుత్థేన కమ్మేన దిన్నం సమ్ముతికమ్మం అధిప్పేతన్తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. ఞత్తిం, కమ్మవాచఞ్చ పరిహాపేత్వా, పరివత్తేత్వా వా కతం చే, అధమ్మకమ్మం నామ. **వగ్గే**తి ఛన్దారహానం ఛన్దస్స అనాహరణేన వా సన్నిపతితానం ఉక్కోటేన వా వగ్గే సతి. **తికపాచిత్తియం సియా**తి "అధమ్మకమ్మే అధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ వగ్గం భిక్ఖునిసఙ్ఘం వగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, వేమతికో ఓవదతి, సమగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి॰ ౧౫౦) అధమ్మకమ్మే అధమ్మకమ్మసఞ్ఞిపక్ఖే వుత్తపాచిత్తియత్తయం హోతి.

౧౧౩౩. అధమ్మే పన కమ్మస్మిం వేమతికస్సాపీతి యోజనా. "**తథా**"తి ఇమినా "వగ్గే భిక్ఖునిసఙ్ఘస్మిం, తికపాచిత్తియం సియా"తి ఇదం సఙ్గణ్హాతి. కిం వుత్తం హోతి? అధమ్మకమ్మే వేమతికపక్ఖే "వగ్గం భిక్ఖునిసఙ్ఘం వగ్గసఞ్ఞీ, వేమతికో, సమగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి॰ ౧౫౦) అధమ్మికకమ్మేయేవ విమతివారే వుత్తతికపాచిత్తియం హోతీతి వుత్తం హోతి. "**ధమ్మకమ్మన్తి సఞ్ఞినో**"తి ఇమినాపి "అధమ్మే పన కమ్మస్మి"న్తి ఇదం యోజేతబ్బం, "తథా"తి సమ్బన్ధో, తేన "వగ్గే"తిఆదికం సఙ్గణ్హాతి. "అధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ వగ్గం భిక్ఖునిసఙ్ఘం వగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, వేమతికో, సమగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి॰ ౧౫౦) వుత్తం తికపాచిత్తియం హోతి. ఏవమేతా పాచిత్తియో సన్ధాయాహ "**నవ పాచిత్తియో వుత్తా**"తి.

ఇమస్మిం వియ అధమ్మకమ్మవారే "సమగ్గే భిక్ఖునిసఙ్ఘస్మి"న్తి వికప్పే చ ఏవమేవ నవ పాచిత్తియో హోన్తీతి అతిదిసన్తో "**సమగ్గేపి చ తత్తకా**"తి ఆహ. యథాహ "అధమ్మకమ్మే అధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ సమగ్గం భిక్ఖునిసఙ్ఘం వగ్గసఞ్ఞీ, వేమతికో, సమగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్స. అధమ్మకమ్మే వేమతికో సమగ్గం భిక్ఖునిసఙ్ఘం వగ్గసఞ్ఞీ, వేమతికో, సమగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్స. అధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ సమగ్గం భిక్ఖునిసఙ్ఘం వగ్గసఞ్ఞీ, వేమతికో, సమగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి॰ ౧౫౦).

౧౧౩౪. **ద్విన్నం నవకానం వసా**తి యథాదస్సితం వగ్గనవకం, సమగ్గనవకన్తి ద్విన్నం నవకానం వసేన. **తా**తి పాచిత్తియో.

"ధమ్మకమ్మే అధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ వగ్గం భిక్ఖునిసఙ్ఘం వగ్గసఞ్ఞీ, వేమతికో, సమగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ధమ్మకమ్మే వేమతికో వగ్గం భిక్ఖునిసఙ్ఘం వగ్గసఞ్ఞీ, వేమతికో, సమగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ వగ్గం భిక్ఖునిసఙ్ఘం వగ్గసఞ్ఞీ, వేమతికో, సమగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి **వగ్గపక్ఖే** నవ దుక్కటాని.

“ధమ్మకమ్మే అధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ సమగ్గం భిక్ఖునిసఙ్ఘం వగ్గసఞ్ఞీ, వేమతికో, సమగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ధమ్మకమ్మే వేమతికో సమగ్గం భిక్ఖునిసఙ్ఘం వగ్గసఞ్ఞీ, వేమతికో, సమగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ సమగ్గం భిక్ఖునిసఙ్ఘం వగ్గసఞ్ఞీ, వేమతికో ఓవదతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ సమగ్గం భిక్ఖునిసఙ్ఘం సమగ్గసఞ్ఞీ ఓవదతి, అనాపత్తీ”తి (పాచి. ౧౫౧) ఏత్థ అన్తే వుత్తం అనాపత్తివారం వినా అవసేసేసు అట్ఠసు వారేసు **సమగ్గపక్ఖే** అట్ఠ దుక్కటాని. ఏవం పురిమాని నవ, ఇమాని అట్ఠాతి ధమ్మకమ్మపక్ఖే సత్తరస దుక్కటాని హోన్తీతి ఆహ **‘‘దుక్కటం ధమ్మకమ్మేపి, సత్తరసవిధం సియా’’**తి.

౧౧౩౫. “ఓసారేహీ”తి వుత్తో కథేతి వాతి యోజనా. “అట్ఠగరుధమ్మం కథేహీ”తి వుత్తో తం కథేతి వా. **పఞ్హం పుట్ఠో కథేతి వా**తి అట్ఠగరుధమ్మవిసయే పఞ్హం పుట్ఠో తమేవ వదతి వా. సిక్ఖమానాయ కథేతి వాతి సమ్బన్ధో. సిక్ఖమానాయ అట్ఠగరుధమ్మే కథేతి వా, నేవ దోసోతి అత్థో. ఉమ్మత్తకాదినో కథయతో నేవ దోసోతి యోజనా.

౧౧౩౬. ఇదాని తిణ్ణమ్పి బహుస్సుతానం లక్ఖణే ఏకత్థ దస్సితే భిక్ఖునోవాదకస్స విసేసో సువిఞ్ఞేయ్యో హోతీతి తం దస్సేతుమాహ **‘‘వాచుగ్గతావ కాతబ్బా’’**తిఆది. ద్వే మాతికా పగుణా వాచుగ్గతా కాతబ్బాతి యోజనా. భిక్ఖుభిక్ఖునివిభఙ్గే మాతికా పగుణా వాచుగ్గతావ కాతబ్బాతి యోజనా, భిక్ఖుభిక్ఖునివిభఙ్గమాతికా పగుణా కత్వా తాసం అట్ఠకథం ఉగ్గహేత్వా పాళితో, అత్థతో చ వచనపథారుళ్హా వోహారక్ఖమాయేవ కాతబ్బాతి వుత్తం హోతి. చత్తారో భాణవారా పగుణా వాచుగ్గతావ కాతబ్బాతి పకాసితాతి యోజనా. **‘‘పగుణా’’**తి ఇమినా పాళియం పగుణం కత్వా ధారేత్వా పరిపుచ్ఛితబ్బన్తి దస్సేతి. **‘‘వాచుగ్గతావ కాతబ్బా’’**తి ఇమినా తదత్థం సుత్వా ధారేత్వా పరిపుచ్ఛితబ్బమేవాతి దస్సేతి.

౧౧౩౭. పరికథత్థాయాతి సమ్పత్తానం ధమ్మకథనత్థాయ. **కథామగ్గో**తి మహాసుదస్సనకథామగ్గో. **మఙ్గల...పే.... అనుమోదనా**తి అగ్గస్స దానాదిమఙ్గలేసు భత్తానుమోదనాసఙ్ఖాతా దానకథా చ, కుమారమఙ్గలాదీసు మహామఙ్గలసుత్తాదిమఙ్గలానుమోదనా చ, **అమఙ్గలం** నామ కాలకిరియా, తత్థ మతకభత్తాదీసు తిరోకుట్టాదికథా చాతి ఏవం తిస్సోయేవానుమోదనా.

౧౧౩౮. ఉపోసథాదిఅత్థాయాతి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన పవారణాదీనం సఙ్గహో. **కమ్మాకమ్మవినిచ్ఛయో**తి కమ్మవగ్గే వుత్తవినిచ్ఛయో, పరివారే కమ్మవగ్గే ఆగతఖుద్దానుఖుద్దకకమ్మవినిచ్ఛయోతి వుత్తం హోతి. **‘‘కమ్మట్ఠాన’’**న్తి ఇమినా “ఉత్తమత్థస్స పాపక”న్తి వక్ఖమానత్తా విపస్సనాకమ్మట్ఠానమాహ. విపస్సనావసేన ఉగ్గణ్హన్తేన చ ధాతువవత్థానముఖేన ఉగ్గహేతబ్బన్తి **గణ్ఠిపదేసు** వుత్తం. **ఉత్తమత్థస్సా**తి అరహత్తస్స.

౧౧౩౯. ఏత్తకం ఉగ్గహేత్వాన బహుస్సుతోతి యథావుత్తధమ్మానం ఉగ్గహితత్తా బహుస్సుతో. **పఞ్చవస్సో**తి ఉపసమ్పదతో పట్ఠాయ పరిపుణ్ణపఞ్చసంవచ్ఛరో. “దసవస్సో”తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. సంవచ్ఛరవసేన పఞ్చవస్సేసు పరిపుణ్ణేసు వుత్థవస్సవసేన అపరిపుణ్ణేసుపి పఞ్చవస్సోయేవ. ఇతరథా ఊనపఞ్చవస్సోతి వేదితబ్బో. పరిపుణ్ణవీసతివస్సూపసమ్పదాదీసు వియ కేచి సంవచ్ఛరగణనం అవిచారేత్వా “పఞ్చవస్సో”తివచనసామఞ్ఞేన వుత్థవస్సగణనమేవ గణ్హన్తి, తదయుత్తం. తథా గహణేసు యుత్తి వా మగ్గితబ్బా. **ముఞ్చిత్వా నిస్సయ**న్తి నిస్సయవాసం జహిత్వా. **ఇస్సరో**తి నిస్సయాచరియవిరహేన ఇస్సరో, ఇమినా నిస్సయముత్తలక్ఖణం దస్సితం.

౧౧౪౦. **ద్వే విభఙ్గాతి** భిక్ఖుభిక్ఖునివిభఙ్గద్వయం. ఇధ ''**వాచుగ్గతా**''తి ఇదం పరిపుచ్ఛమ్పి సన్ధాయాహాతిపి వుత్తం. తేనాహ **సారత్థదీపనియం** "ద్వే విభఙ్గా పగుణా వాచుగ్గతా కాతబ్బా'తిఇదం పరిపుచ్ఛావసేన ఉగ్గహణమ్పి సన్ధాయ వుత్త'న్తి వదన్తీ"తి (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౧౪౭-౧౪౭). **బ్యఞ్జనాదితోతి** ఏత్థ **బ్యఞ్జనం** నామ పదం, **ఆది**-సద్దేన సఙ్గహితం **అనుబ్యఞ్జనం** నామ అక్ఖరం, పదక్ఖరాని అపరిహాపేత్వాతి వుత్తం హోతి. **చతూస్వపి నికాయేసూతి** దీఘమజ్ఝిమసంయుత్త అఙ్గుత్తరనికాయేసు, నిద్ధారణే భుమ్మం. ఏకో వా నికాయో పోత్థకోపి చ ఏకోతి యోజనా. **అపి**-సద్దేన ఖుద్దకనికాయస్సాపి సఙ్గహో వేదితబ్బో. ''**పి వా**''తి ఇమినా ఖుద్దకనికాయే జాతకభాణకేన సాట్ఠకథం జాతకం ఉగ్గహేత్వాపి ధమ్మపదం సహ వత్థునా ఉగ్గహేతబ్బమేవాతి దస్సితే ద్వే పోత్థకే సముచ్చినోతి, చత్తారి ఖన్ధకవత్తాని వా.

౧౧౪౨. **దిసాపామోక్ఖో** యత్థ యత్థ వసతి, తస్సా తస్సాదిసాయ పామోక్ఖో పధానో. **యేనకామంగమోతి** యత్థ కత్థచి దిసాభాగే యథాకామం వుత్తికో హోతీతి అత్థో . పరిసం ఉపట్ఠాపేతుం కామం లభతే ఇస్సరోతి యోజనా, ఇస్సరో హుత్వా భిక్ఖుపరిసాయ అత్తానం ఉపట్ఠాపేతుం యథారుచియా లభతీతి అత్థో. ఏత్తావతా పరిసూపట్ఠాపకలక్ఖణం వుత్తం.

౧౧౪౩. **వాచుగ్గన్తి** వాచుగ్గతం. ఏత్థ చ "ఇదాని అయం భణ్డపాఠావిధి న హోతీతి మిహకపరిపుచ్ఛనకథానురూపతో అత్థకరణం న వాచుగ్గతకరణం నామాతి విఞ్ఞాయతీ"తి **నిస్సన్దేహే** వుత్తం. ఇమినా యథావుత్తం దుతియఙ్గమేవ సఙ్గహితం.

౧౧౪౪. **అస్సాతి** ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స. **అసమ్మతతాదీని తీణి అఙ్గానీతి** అత్తనో అసమ్మతతా, భిక్ఖునియా పరిపుణ్ణూపసమ్పన్నతా, ఓవాదవసేన అట్ఠగరుధమ్మభణనన్తి ఇమాని తీణి అఙ్గాని.

ఓవాదకథావణ్ణనా.

౧౧౪౬. **తికపాచిత్తియన్తి** "అత్థఙ్గతే సూరియే అత్థఙ్గతసఞ్ఞీ, వేమతికో, అనత్థఙ్గతసఞ్ఞీ"తి వికప్పత్తయే. **ఏకతోఉపసమ్పన్నన్తి** భిక్ఖునిసఙ్ఘే ఉపసమ్పన్నం. "భిక్ఖుసఙ్ఘే ఉపసమ్పన్నం పన ఓవదతో పాచిత్తియమేవా"తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తం.

౧౧౪౭. **ఉద్దేసాదినయేనాతి** "అనాపత్తి ఉద్దేసం దేన్తో, పరిపుచ్ఛం దేన్తో"తిఆదినా అనాపత్తివారనయేన. **అస్సాతి** భిక్ఖుస్స.

అత్థఙ్గతసూరియకథావణ్ణనా.

౧౧౪౯. "సచే అసమ్మతో"తి వక్ఖమానత్తా **ఓవదన్తస్సాతి** ఏత్థ "సమ్మతస్సా"తి లబ్భతి. **భిక్ఖునుపస్సయన్తి** భిక్ఖునివిహారం. **అఞ్ఞత్ర కాలాతి** "తత్థాయం సమయో , గిలానా హోతి భిక్ఖునీ"తి వుత్తకాలతో అఞ్ఞత్ర. "గిలానా నామ భిక్ఖునీ న సక్కోతి ఓవాదాయ వా సంవాసాయ వా గన్తు"న్తి (పాచి॰ ౧౬౧) దస్సితే గిలానకాలే అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి.

౧౧౫౦. **పాచిత్తియద్వయం హోతీతి** పఠమసిక్ఖాపదేన, ఇమినా చ సిక్ఖాపదేన ద్వే పాచిత్తియాని హోన్తీతి. "తీణిపి పాచిత్తియానీ"తి యోజేతబ్బా, పఠమదుతియతతియేహి సిక్ఖాపదేహి తీణి పాచిత్తియాని హోన్తీతి అత్థో.

౧౧౫౧. **అఞ్ఞేన ధమ్మేనాతి** గరుధమ్మతో అఞ్ఞేన బుద్ధవచనేన. **దుక్కటద్వయన్తి** అసమ్మతభిక్ఖునుపస్సయగమనమూలకం దుక్కటద్వయం. **భిక్ఖునోతి** అసమ్మతస్స "సమ్మతస్సాపీ"తి వక్ఖమానత్తా. "అట్ఠహి వా గరుధమ్మేహి అఞ్ఞేన వా ధమ్మేన ఓవదతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి. ౧౫౫) **అత్థఙ్గతసిక్ఖాపదే** వుత్తత్తా **"రత్తిహేతుక"**న్తి ఆహ, రత్తిఓవాదనమూలన్తి అత్థో.

౧౧౫౨. **పాచిత్తియద్వయన్తి** దుతియతతియమూలకం. గరుధమ్మేన ఓవాదో **గరుధమ్మో,** సో నిదానం యస్స పాచిత్తియస్సాతి విగ్గహో. సమ్మతత్తా గరుధమ్మనిదానస్స పాచిత్తియస్స అభావతోతి సమ్బన్ధో. ఇమినా పఠమసిక్ఖాపదేన అనాపత్తిభావం దస్సేతి.

౧౧౫౩. **తస్సేవాతి** సమ్మతస్సేవ. **దుక్కటం** ఇమినా తతియసిక్ఖాపదేన. **అనాపత్తి** పఠమసిక్ఖాపదేన, తేనేవాహ **"సమ్మతత్తా"**తి. **పాచిత్తి** దుతియసిక్ఖాపదేన, తేనేవాహ **"రత్తియ"**న్తి.

౧౧౫౪. **తికపాచిత్తియం వుత్తన్తి** "ఉపసమ్పన్నాయ ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞీ, వేమతికో, అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీ భిక్ఖునుపస్సయం ఉపసఙ్కమిత్వా అఞ్ఞత్ర సమయా ఓవదతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి. ౧౬౨) తికపాచిత్తియం వుత్తం. **ఇతరద్వయేతి** "అనుపసమ్పన్నాయ ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞీ, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అనుపసమ్పన్నాయ వేమతికో, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పాచి. ౧౬౨) దస్సితే ఇతరద్వయే. **ఓవదన్తస్సాతి** యేన కేనచి ఓవదన్తస్స.

౧౧౫౫. తికపాచిత్తియం, దుక్కటట్ఠానే దుక్కటమేవ హోతీతి దస్సేతుమాహ **"తథా"**తి. భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా అఞ్ఞేన ధమ్మేన ఓవదన్తస్స తథాతి యోజనా.

భిక్ఖునుపస్సయకథావణ్ణనా.

౧౧౫౬. **చీవరాదీనన్తి ఆది**-సద్దేన పిణ్డపాతాదిఇతరపచ్చయత్తయఞ్చ సక్కారగరుకారమాననవన్దనపూజనాని చ సఙ్గహితాని. **సమ్మతేతి** భిక్ఖునోవాదకసమ్ముతియా సమ్మతే.

౧౧౫౭. **తికపాచిత్తియం వుత్తన్తి** "ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ, వేమతికో, అధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ ఏవం వదతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి. ౧౬౭) తికపాచిత్తియం **పాళియం** దస్సితమేవ. ఇధ **కమ్మం** నామ యథావుత్తం సమ్ముతికమ్మం. అధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞివేమతికఅధమ్మకమ్మసఞ్ఞీనం వసేన **తికదుక్కటం**. వీసతివస్సో వా అతిరేకవీసతివస్సో వాతి సమ్ముతియా అఙ్గాని.

౧౧౫౮. "సమ్మతం అనుపసమ్పన్న"న్తి కం సన్ధాయాహాతి చే? సమ్మతేన హుత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ సామణేరభావముపగతం సన్ధాయ వుత్తం. **ఆమిసత్థాయాతి** చీవరాదీనమత్థాయ.

ఆమిసకథావణ్ణనా.

౧౧౬౨. **భిక్ఖునియా దిన్నన్తి** ఏత్థ "భిక్ఖుస్సా"తి వత్తబ్బం. భిక్ఖునా దిన్నన్తి యోజనా. "భిక్ఖునియా"తి సేసో . **తత్థాతి** చీవరపటిగ్గహణసిక్ఖాపదే. **సూచితాతి** పకాసితా.

చీవరదానకథావణ్ణనా.

౧౧౬౩. అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా చీవరన్తి యోజనా.

౧౧౬౪. ఏత్థాతి ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే.

౧౧౬౫. సూచిం చీవరం పవేసేత్వాతి సమ్బన్ధో. **సూచినీహరణేతి** చీవరతో.

౧౧౬౬. పయోగస్స వసాతి ఏకక్ఖణే బహూ ఆవుణిత్వా సూచియా నీహరణపయోగగణనాయ. బహూ పాచిత్తియోతి యోజనా, పయోగప్పమాణాపత్తియో హోన్తీతి అత్థో.

౧౧౬౯. అనేకా పాచిత్తియాపత్తీ హోన్తీతి యోజనా. **ఆరపథేతి** సూచిమగ్గే. దుతియే **పథేతి** ఏత్థ ఆర-సద్దో గాథాబన్ధసుఖత్థం లుత్తోతి వేదితబ్బో.

౧౧౭౦. కా హి నామ కథాతి "అనేకాపత్తియో హోన్తీ"తి ఏత్థ కిం వత్తబ్బన్తి అత్థో. **తికపాచిత్తియన్తి** "అఞ్ఞాతికాయ అఞ్ఞాతికసఞ్ఞీ, వేమతికో, ఞాతికసఞ్ఞీ చీవరం సిబ్బతి వా సిబ్బాపేతి వా, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి॰ ౧౭౮) వుత్తం తికపాచిత్తియం.

౧౧౭౨. అఞ్ఞం పరిక్ఖారన్తి ఉపాహనత్థవికాదిం. **సిబ్బతోతి** ఏత్థ "సిబ్బాపయతో"తి అధికారతో లబ్భతి. సిక్ఖమానసామణేరియో **సిక్ఖమానాదికా** నామ.

౧౧౭౩. సిబ్బనకిరియాయ ఆపజ్జితబ్బతో **క్రియం.**

చీవరసిబ్బనకథావణ్ణనా.

౧౧౭౪-౫. సంవిధాయాతి "అజ్జ యామ, స్వే యామా"తిఆదినా నయేన సంవిదహిత్వా. యథాహ "అజ్జ వా హియ్యో వా పరే వా గచ్ఛామాతి సంవిదహతీ"తి (పాచి॰ ౧౮౩). **మగ్గన్తి** ఏకద్ధానమగ్గం, అన్తమసో గామన్తరమ్పి. **అఞ్ఞత్ర సమయాతి** "తత్థాయం సమయో, సత్థగమనీయో హోతి మగ్గో సాసఙ్కసమ్మతో సప్పటిభయో"తి (పాచి॰ ౧౮౫) వుత్తకాలవిసేసా అఞ్ఞత్రాతి వుత్తం హోతి. సత్థవాహేహి వినా అగమనీయో మగ్గో **సత్థగమనీయో** నామ. చోరానం నియుత్తనిసిన్నట్ఠితఖాదితపీతట్ఠానాని యత్థ దిస్సన్తి, తాదిసో మగ్గో **సాసఙ్కో** నామ. చోరేహి హతమారితఘాతవిలుత్తమనుస్సా యత్థ పఞ్ఞాయన్తి, సో **సప్పటిభయో** నామ. **ఇధాతి** ఇమస్మిం భిక్ఖునియా సద్ధిం కతసంవిధానం అవిరాధేత్వా తాయ ఏకద్ధానమగ్గం పటిపజ్జనకాలేతి అత్థో.

అఞ్ఞో గామో **గామన్తరం,** తత్థ ఓక్కమనం ఉపగమనం **గామన్తరోక్కమో,** తస్మిం కతేతి అత్థో. అగామకే అరఞ్ఞే అద్ధయోజనాతిక్కమే వాతి యోజనా, గామరహితం అరఞ్ఞమగ్గమ్పి ద్విగావుతం అతిక్కన్తే వాతి అత్థో.

౧౧౭౬. "ఆపత్తి హోతీ"తి సామఞ్ఞతో దస్సితఆపత్తియా భేదాభేదం దస్సేతుమాహ **"ఏత్థా"**తిఆది. **ఏత్థాతి** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదవినిచ్ఛయే, పకరణే వా. దుక్కటం దీపితన్తి సమ్బన్ధో. **అకప్పియభూమట్ఠోతి** ఏత్థ **అకప్పియా భూమి** నామ

అన్తోగామే భిక్ఖునుపస్సయద్వారకోట్ఠకోతి ఏవమాది. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "సచే పన అన్తోగామే భిక్ఖునుపస్సయద్వారే రథికాయ, అఞ్ఞేసు వా చతుక్కసిఙ్ఘాటకహత్థిసాలాదీసు సంవిదహన్తి, భిక్ఖునో ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౮౨-౧౮౩). ఏత్థ చ చతున్నం మగ్గానం సమ్బన్ధట్ఠానం **చతుక్కం**. తిణ్ణం మగ్గానం సమ్బన్ధట్ఠానం **సిఙ్ఘాటకం**.

౧౧౭౭. కప్పియభూమి నామ భిక్ఖునుపస్సయాది. యథాహ "సచే ఉభోపి భిక్ఖునుపస్సయే వా అన్తరారామే వా ఆసనసాలాయ వా తిత్థియసేయ్యాయ వా ఠత్వా సంవిదహన్తి, అనాపత్తి. కప్పియభూమి కిరాయం. తస్మా ఏత్థ సంవిదహనపచ్చయా దుక్కటాపత్తిం న వదన్తీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౮౨-౧౮౩). తేనేవాహ "**న వదన్తస్స దుక్కట**"న్తి. "న వదన్తి అస్సా"తి పదచ్ఛేదో.

౧౧౭౮. ఉభయత్థాతి అకప్పియభూమియం ఠత్వా సంవిధాయ గమనే, కప్పియభూమియం ఠత్వా సంవిధాయ గమనే చాతి ఉభయవికప్పే. **గచ్ఛన్తస్సేవాతి ఏవ**కారేన నిక్ఖన్తస్స జోతకం. యథాహ "నిక్ఖమనే అనాపత్తీ"తి. "**భిక్ఖునో**"తి ఇమినా భిక్ఖునియా అనాపత్తిభావం దీపేతి. ఆపత్తిఖేత్తనియమనత్థమాహ "**అనన్తరస్సా**"తిఆది.

౧౧౭౯. తత్రాపీతి కప్పియభూమిఉపచారోక్కమనేపి. **ఉదీరితన్తి** మహాపచ్చరియం. యథాహ "మహాపచ్చరియం వుత్త"న్తి.

౧౧౮౦. అన్తరాతి అత్తనో నిక్ఖన్తగామస్స, అనన్తరగామస్స చ వేమజ్ఝే. యథాహ "గామతో నిక్ఖమిత్వా పన యావ అనన్తరగామస్స ఉపచారం న ఓక్కమతి, ఏత్థన్తరే సంవిదహితేపి భిక్ఖునో దుక్కట"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౮౨-౧౮౩). ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే కాలద్వారమగ్గానం వసేన తయో సఙ్కేతవిసఙ్కేతాతి తేసు మగ్గద్వారవిసఙ్కేతేపి ఆపత్తి హోతేవాతి దస్సేతుమాహ "**ద్వార...పే.... వుచ్చతీ**"తి. కాలవిసఙ్కేతే పన అనాపత్తిం వక్ఖతి. **ఆపత్తి** పాచిత్తి.

౧౧౮౧. అసంవిదహితే కాలేతి "పురేభత్తం గమిస్సామా"తిఆదినా కతసంవిధానానం పచ్ఛాభత్తాది అసంవిదహితకాలం నామ, తస్మిం. **భిక్ఖుస్సేవ విధానస్మిన్తి** భిక్ఖునియా సంవిధానం వినా భిక్ఖుస్సేవ విధానే సతి ఆపత్తి దుక్కటం.

౧౧౮౨. సమయే విదహిత్వా గచ్ఛతో వా అసమయే విదహిత్వా విసఙ్కేతేన గచ్ఛతో వా ఆపదాసు విదహిత్వా గచ్ఛతో వా అనాపత్తీతి యోజనా. **తథాతి** "విదహిత్వా గచ్ఛతో అనాపత్తీ"తి ఇదం అతిదిసతి.

తత్థ **సమయో** నామ యథావుత్తకాలవిసేసో. **విసఙ్కేతో** నామ కాలవిసఙ్కేతో, "అసుకస్మిం దివసే అసుకవేలాయ గమిస్సామా"తి సంవిదహిత్వా గమనకాలే తస్స కాలసఙ్కేతస్స విభవనన్తి వుత్తం హోతి. యథాహ "కాలవిసఙ్కేతేయేవ అనాపత్తీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౮౪). **ఆపదా** నామ రట్ఠభేదే జనపదానం పలాయనకాలో. యథాహ "రట్ఠభేదే చక్కసమారుళ్హా జనపదా పరియాయన్తి, ఏవరూపాసు ఆపదాసూ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౮౪). ఏత్థ చ **రట్ఠభేదేతి** రట్ఠవిలోపే. **చక్కసమారుళ్హాతి** ఇరియాపథచక్కం, సకటచక్కం వా సమారుళ్హా. **ఉమ్మత్తకాదినోతి ఆది**-సద్దేన ఖిత్తచిత్తాదయో గహితా.

౧౧౮౩. కాయవాచాదికత్తయాతి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన చిత్తం గహితం, కాయవాచాచిత్తాతి వుత్తం హోతి.

సంవిధానకథావణ్ణనా.

౧౧౮౪. ఉద్ధం జవతీతి **ఉజ్జవనీ,** పటిసోతగామినీ నావా, తం. అధో జవనతో **ఓజవనీ,** అనుసోతగామినీ నావా, తం. **అభిరుహేయ్యా**తి ఏత్థ "సంవిధాయా"తి సేసో. యథాహ "యో పన భిక్ఖు భిక్ఖునియా సద్ధిం సంవిధాయ ఏకం నావం అభిరుహేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౮౬). లోకస్సాదసఙ్ఖాతమిత్తసన్థవేన తం నావం ఆరుయ్హ కీళనచిత్తం పుబ్బఙ్గమం కత్వా అఞ్ఞమఞ్ఞం సంవిధాయాతి అత్థో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "లోకస్సాదమిత్తసన్థవవసేన కీళాపురేక్ఖారో సంవిదహిత్వా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౮౮).

౧౧౮౫. సగామతీరపస్సేన గమనే గామన్తరవసేన వా పాచిత్తి, అగామతీరపస్సేన గమనే అద్ధయోజనే పాచిత్తి అద్ధయోజనాతిరేకే ఠానే గామే విజ్జమానేపి అవిజ్జమానేపి.

౧౧౮౬. యోజనపుథులాయ నదియా మజ్ఝేన గచ్ఛతో అద్ధయోజనవసేన ఆపత్తిదస్సనత్థమాహ "**తథా**"తిఆది. "ఊనయోజనపుథులాయ నదియా మజ్ఝం ఉభయభాగం భజతీతి తాదిసికాయ నదియా మజ్ఝేన గచ్ఛన్తస్స గామన్తరగణనాయ, అద్ధయోజనగణనాయ చ ఆపత్తీ"తి వదన్తి.

౧౧౮౭. యథాసుఖం సముద్దస్మిన్తి ఏత్థ "గన్తబ్బ"న్తి సేసో. "**సబ్బఅట్ఠకథాసూ**"తిఆదినా యథాసుఖగమనానుఞ్ఞాయ హేతుం దస్సేతి. ఇమినావ అసన్దమానోదకేసు వాపితళాకాదీసు అనాపత్తీతి విఞ్ఞాయతి.

౧౧౮౮. తిత్థసమ్పాదనత్థాయాతి పరతిత్థం పాపేతుం. **తం** నావం. **యుత్తా**తి నావాపాజకా.

౧౧౮౯. "**తథా**"తి ఇమినా "అనాపత్తి పకాసితా"తి ఇమం సఙ్గణ్హాతి. అసంవిదహిత్వా భిక్ఖునియా సద్ధిం ఏకం నావం అభిరుహేయ్య వా, **తిరియం తరణాయ** భిక్ఖునియా సద్ధిం సంవిదహిత్వాపి ఏకం నావం అభిరుహేయ్య వా, ఆపదాసు భిక్ఖునియా సద్ధిం సంవిదహిత్వాపి ఏకం నావం అభిరుహేయ్య వా, తథా అనాపత్తి పకాసితాతి యోజనా.

"**అనన్తరసమో**"తి ఇమినా "అసంవిదహితే కాలే"తిఆదినా వుత్తవినిచ్ఛయం సఙ్గణ్హాతి. ఇధాపి కాలవిసఙ్కేతే అనాపత్తి, తిత్థనావావిసఙ్కేతే ఆపత్తియేవ. యథాహ "ఇధాపి కాలవిసఙ్కేతేనేవ అనాపత్తీ"తిఆది (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౯౧). "లోకస్సాదమిత్తసన్థవవసేన కీళాపురేక్ఖారో సంవిదహిత్వా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౮౮) వచనతో కేచి "ఇమం సిక్ఖాపదం అకుసలచిత్తం లోకవజ్జ"న్తి వదన్తి, తం న గహేతబ్బం. కీళాపురేక్ఖారతాయ హి అభిరుహిత్వా గామన్తరోక్కమనే, అద్ధయోజనాతిక్కమే వా కుసలాబ్యాకతచిత్తసమఙ్గీపి హుత్వా ఆపత్తిం ఆపజ్జతి. యది హి సో సంవేగం పటిలభిత్వా అరహత్తం వా సచ్ఛికరేయ్య, నిద్దం వా ఓక్కమేయ్య, కమ్మట్ఠానం వా మనసి కరోన్తో గచ్ఛేయ్య, కుతో తస్స అకుసలచిత్తసమఙ్గితా, యేనిదం సిక్ఖాపదం "అకుసలచిత్తం, లోకవజ్జ"న్తి వుచ్చతి, తస్మా పణ్ణత్తివజ్జం, తిచిత్తన్తి సిద్ధం.

నావాభిరుహనకథావణ్ణనా.

౧౧౯౦. గిహిసమారమ్భం హిత్వా భిక్ఖునియా పరిపాచితం భత్తం ఞత్వా భుఞ్జతో భిక్ఖునో పాచిత్తి హోతీతి యోజనా. **పరిపాచితం** నామ భిక్ఖునో సీలసుతాదిగుణం కులానం వత్వా నిప్ఫాదితం. యథాహ "భిక్ఖునియా పరిపాచితం, గుణప్పకాసనేన నిప్ఫాదితం లద్ధబ్బం కతన్తి అత్థో"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౯౪). **గిహిసమారమ్భ**న్తి భిక్ఖునియా పరిపాచనతో

పుబ్బేయేవ గిహిపటియత్తం. యథాహ “భిక్ఖునియా పరిపాచనతో పఠమమేవ యం గిహీనం పటియాదితం భత్త”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౯౪). వక్ఖతి హి “గిహిసమ్పాదితమ్హి వా వినా”తి.

౧౯౯౧. “తస్సా”తి వక్ఖమానత్తా “యం భోజన”న్తి యోజేతబ్బం. **తస్సా**తి పఞ్చధా వుత్తస్స భోజనస్స. **సబ్బేసు అజ్ఝోహారేసూ**తి సబ్బేసు పరగలకరణప్పయోగేసు.

౧౯౯౨. భిక్ఖునియా పరిపాచితం భుఞ్జతో దోసోతి యోజనా.

౧౯౯౩. **ఉభోసూ**తి పరిపాచితేపి అపరిపాచితేపి. **సబ్బత్థా**తి ఇమేసు ద్వీసు పరిభుఞ్జతో అజ్ఝోహారవసేనేవ దుక్కటన్తి యోజనా.

౧౯౯౫. పఞ్చభోజనం ఠపేత్వా అఞ్ఞం పన యం కిఞ్చి యాగుఖజ్జఫలాదికం భుఞ్జన్తస్స అనాపత్తీతి యోజనా.

పరిపాచితకథావణ్ణనా.

౧౯౯౬. ఇదం సబ్బం దసమం సిక్ఖాపదం సముట్ఠాననయాదినా దుతియానియతేనేవ సదిసం మతన్తి యోజనా. **ఇదం సిక్ఖాపద**న్తి “యో పన భిక్ఖు భిక్ఖునియా సద్ధిం ఏకో ఏకాయ రహో నిసజ్జం కప్పేయ్య, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౧౯౯) వుత్తం రహోనిసజ్జసిక్ఖాపదం.

రహోనిసజ్జకథావణ్ణనా.

భిక్ఖునివగ్గో తతియో.

౧౯౯౭. **ఏకో**తి ఏకదివసికో. **ఆవసథో పిణ్డో**తి పుఞ్ఞత్థికేహి ఏకం పాసణ్డం అనుద్దిస్స యావదత్థం దాతుం సాలాదీసు పఞ్ఞత్తం పఞ్చసు భోజనేసు అఞ్ఞతరం భోజనం. యథాహ “ఆవసథపిణ్డో నామ పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరం భోజనం సాలాయ వా మణ్డపే వా రుక్ఖమూలే వా అజ్ఝోకాసే వా అనోదిస్స యావదత్థో పఞ్ఞత్తో హోతీ”తి (పాచి॰ ౨౦౬). **అగిలానేనా**తి ఏత్థ “అగిలానో నామ సక్కోతి తమ్హా ఆవసథా పక్కమితు”న్తి వుత్త **పదభాజనియఅట్ఠకథాయం** “అద్ధయోజనం వా యోజనం వా గన్తుం సక్కోతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౦౬) వుత్తత్తా తమ్హా ఆవసథా అద్ధయోజనం వా యోజనం వా గన్తుం సమత్థేన అగిలానేనాతి అత్థో. **తతో ఉద్ధ**న్తి దుతియదివసతో ఉత్తరి.

౧౯౯౯. అనోదిస్సేవ **పఞ్ఞత్తే** పిణ్డేతి యోజనా, “ఇమేసంయేవ వా”తి అఞ్ఞతరం పాసణ్డం వా “ఏత్తకానంయేవ వా”తి తత్థ పుగ్గలపరిచ్ఛేదం వా అకత్వా సబ్బసాధారణం కత్వా పఞ్ఞత్తే ఆవసథపిణ్డేతి అత్థో. **యావదత్థే** ఏవ పిణ్డే పఞ్ఞత్తేతి యోజనా, యావతా అత్థో కుచ్ఛిపూరణాదికం పయోజనమేత్థ పిణ్డేతి విగ్గహో, “ఏత్తకం దాతబ్బ”న్తి అపరిచ్ఛిన్దిత్వా “భుఞ్జన్తానం యావదత్థం దాతబ్బ”న్తి పఞ్ఞత్తే పిణ్డే ఏవాతి అత్థో. **భుఞ్జితబ్బ**న్తి కమ్మసాధనం వా భావసాధనం వా. “భోజన”న్తి అజ్ఝాహరణీయం. **సకి**న్తి ఏకవారం. **తత్థా**తి ఆవసథే.

౧౨౦౦. **తస్స** పిణ్డస్స. **అజ్ఝోహారేసు సబ్బేసూతి** సబ్బేసు అజ్ఝోహారప్పయోగేసు కతేసు. **తస్స** అజ్ఝోహారకస్స. **పాచిత్తియో** పయోగగణనాయ.

౧౨౦౧. "ఏకేన కులేన నానేకట్ఠానభేదేసు పఞ్ఞత్తే"తి, "నానాకులేహి వా నానేకట్ఠానభేదేసు పఞ్ఞత్తే"తి చాతి యోజనా. "పిణ్డో"తి అధికారో. నానా చ ఏకో చ **నానేకా,** ఠానానం భేదా **ఠానభేదా,** నానేకా చ తే ఠానభేదా చాతి విగ్గహో, తేసు. **ఏకభోగో**తి ఏకపిణ్డపరిభోగో. **ఏవ**కారేన దుతియదివసాదిపరిభోగం నివత్తేతి.

౧౨౦౪. **గిలానస్సా**తి వుత్తలక్ఖణేన గిలానో హుత్వా పునప్పునం భుఞ్జన్తస్స గచ్ఛతో వా ఆగచ్ఛన్తస్స వా అనాపత్తీతి యోజనా, అన్తమసో అద్ధయోజనమ్పి గచ్ఛతో, గన్త్వా ఆగచ్ఛతో వా అన్తరామగ్గే చ గతట్ఠానే చ ఏకస్మిం దివసే భుఞ్జన్తస్స అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి. యథాహ "యో గచ్ఛన్తో అన్తరామగ్గే ఏకదివసం, గతట్ఠానే చ ఏకదివసం భుఞ్జతి, తస్సాపి అనాపత్తి. ఆగచ్ఛన్తేపి ఏసేవ నయో"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౦౮). **ఓదిస్స పఞ్ఞత్తే**తి ఏత్థ "భిక్ఖూ"తి సేసో. యథాహ "భిక్ఖూనంయేవ అత్థాయ ఉద్దిసిత్వా పఞ్ఞత్తో హోతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౦౮). **పరిత్తే**తి ఉదరపూరణాయ అప్పహోనకే థోకే భోజనే. యథాహ "యావదత్థం పఞ్ఞత్తో న హోతి, థోకం థోకం లబ్భతి, తాదిసం నిచ్చమ్పి పరిభుఞ్జితుం వట్టతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౦౮). **సకిన్తి** యావదత్థం పఞ్ఞత్తం వుత్తనయేన ఏకవారం భుఞ్జతో అనాపత్తి.

౧౨౦౫. **యాగుఆదీనీతి ఆది**-సద్దేన పఞ్చభోజనతో అఞ్ఞేసం అజ్ఝోహరణీయానం గహణం.

ఆవసథకథావణ్ణనా.

౧౨౦౬. వుత్తా సమయా అఞ్ఞత్రాతి యోజనా, "తత్థాయం సమయో, గిలానసమయో చీవరదానసమయో చీవరకారసమయో అద్ధానగమనసమయో నావాభిరుహనసమయో మహాసమయో సమణభత్తసమయో"తి (పాచి॰ ౨౧౭) వుత్తా సత్తవిధకాలా అఞ్ఞత్ర.

తత్థ యదా పాదానం ఫలితత్తా న సక్కోతి పిణ్డాయ చరితుం, అయం **గిలానసమయో**. అత్థతకథినానం పఞ్చ మాసా, ఇతరేసం కత్తికమాసోతి అయం **చీవరదానసమయో**. యదా చీవరే కరియమానే కిఞ్చిదేవ చీవరే కత్తబ్బం కరోతి, అయం **చీవరకారసమయో**. యదా అద్ధయోజనమ్పి గన్తుకామో వా హోతి, గచ్ఛతి వా, గతో వా, అయం **అద్ధానగమనసమయో. నావాభిరుహనసమయే**పి ఏసేవ నయో. యదా గోచరగామే చత్తారో భిక్ఖూ పిణ్డాయ చరిత్వా న యాపేన్తి, అయం **మహాసమయో**. యదా యో కోచి పబ్బజితో భత్తేన నిమన్తేతి, అయం **సమణభత్తసమయో**. గణో కతమోతి ఆహ ''**గణో**''తిఆది.

౧౨౦౭. గణభోజనం నామ కిన్తి ఆహ ''**య**''న్తిఆది. యం పఞ్చన్నం అఞ్ఞతరం నిమన్తనతో, విఞ్ఞత్తితో వా లద్ధం, తం ఇధ భోజనన్తి అధిప్పేతం హోతీతి యోజనా. **నిమన్తనతో**తి "భోజనాన"న్తిఆదినా వక్ఖమానప్పకారేన కతం అకప్పియనిమన్తనమాహ. **విఞ్ఞత్తితోపి వా**తి "సచేపీ"తిఆదినా వక్ఖమాననయేన కతమకప్పియవిఞ్ఞత్తిమాహ.

౧౨౦౮-౧౧. **భోజనాన**న్తి నిద్ధారణే సామివచనం, "అఞ్ఞతరస్సా"తి సేసో, "ఓదనో సత్తు కుమ్మాసో, మచ్ఛో మంసఞ్చ భోజన"న్తి సఙ్గహితానం పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరస్స. **నామ**న్తి వక్ఖమానం ఓదనాదినామం. **భిక్ఖూ నిమన్తేతీ**తి ఏత్థ

“ఏకతో, నానతో వా”తి సేసో. యథాహ “ఏకతో నిమన్తితా. నానతో నిమన్తితా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౧౭-౨౧౮). **ఏకతో నిమన్తనం** నామ సబ్బేసం భిక్ఖూనం ఏకతో ఠితానం నిమన్తనం. **నానతో నిమన్తనం** నామ భిక్ఖూనం విసుం విసుం వసనట్ఠానం గన్త్వా వా ఏకతో ఠితట్ఠానం గన్త్వా వా అనేకేహి నిమన్తనం. యథాహ “చత్తారి పరివేణాని వా విహారే వా గన్త్వా నానతో నిమన్తితా, ఏకట్ఠానే ఠితేసుయేవ వా ఏకో పుత్తేన, ఏకో పితరాతి ఏవమ్పి నానతో నిమన్తితా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౧౭-౨౧౮).

వేవచనం నామ ఓదనాదిసబ్బపదానం, సమ్పటిచ్ఛథాతిఆదికిరియాపదానఞ్చ పరియాయవచనం. **భాసన్తరం** నామ మాగధవచనతో అఞ్ఞం సీహళదమిళాదివోహారన్తరం. వేవచనేహి ఏవ వా భాసన్తరేన వా నిమన్తేతీతి సమ్బన్ధో.

తతో నిమన్తనానన్తరం. **నిమన్తనన్తి** యథావుత్తం అకప్పియనిమన్తనం. **ఏకతో గణ్హన్తీతి** అఞ్ఞమఞ్ఞస్స ద్వాదసహత్థం అముఞ్చిత్వా ఠితా వా నిసిన్నా వా ఏకతో గణ్హన్తి.

‘‘**గణభోజనకారణ**’’న్తి ఇదం భోజనపచ్చయా పాచిత్తియం ఏవం గహణమన్తరేన న హోతీతి వుత్తం.

౧౨౧౨. ఏకతో, నానతో వాపి యం గమనం, భోజనమ్పి వా, తం గణభోజనే న కారణన్తిపి విఞ్ఞూ భణన్తీతి యోజనా. **ఏకతో నానతో వాపీతి** ఏత్థ “ఠితా వా నిసిన్నా వా”తి సేసో.

౧౨౧౩-౪. **విఞ్ఞాపేత్వాతి** “అమ్హాకం చతున్నమ్పి భత్తం దేహీ”తిఆదినా ఏకతో వా “మయ్హం దేహి, మయ్హం దేహీ”తి పాటేక్కం వా విఞ్ఞాపేత్వా. **ఏవమ్పీతి** విఞ్ఞత్తితోపి.

౧౨౧౫. **దువిధస్సాతి** నిమన్తకస్స, విఞ్ఞాపకస్స చ.

౧౨౧౬. సత్తసుపి సమయేసు భుఞ్జతం అనాపత్తీతి యోజనా, “గణభోజన”న్తి పకరణతో లబ్భతి, యథావుత్తేసు గిలానాదీసు సత్తసు కాలేసు లేసం వినా భుఞ్జన్తానన్తి అత్థో. ‘‘**ఏకతో**’’తి ఇదం “గహేత్వా”తి ఇమినా యోజేతబ్బం. **భుఞ్జతన్తి** భుఞ్జన్తానం. **తథాతి** “అనాపత్తీ”తి ఇదం పచ్చామసతి.

౧౨౧౭. అనుపసమ్పన్నో చ చారీ చ పత్తో చ అనిమన్తితో చ **అనుపసమ్పన్న...పే॰... నిమన్తితా,** తే చతుత్థే కత్వాతి అత్థో , అనుపసమ్పన్నం వా పిణ్డచారిం వా చతుత్థస్స పత్తం వా అనిమన్తితం వా చతుత్థం కత్వా ఏకతో గహేత్వా భుఞ్జన్తానం గణభేదో మునినా పకాసితో, గణస్స అపరిపుణ్ణతా దీపితాతి వుత్తం హోతి. పిణ్డాయ చరతి సీలేనాతి పిణ్డచారీ, సో ఇధ పుబ్బపదలోపేన ‘‘**చారీ**’’తి వుత్తో, పిణ్డపాతికో. సో హి నిమన్తనం అసాదియన్తో గణభోజనకో గణఖాదకో న హోతీతి అధిప్పాయో. **పత్తో** నామ విహారే నిసీదిత్వా చతుత్థేన అత్తనా లద్ధబ్బభోజనత్థాయ పేసితో పత్తో. **అనిమన్తితో** నామ పఠమం అకప్పియనిమన్తనాయ నిమన్తితే అనన్తోగధో ఉపసమ్పన్నో. **ఏత్థాతి** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే. **అపి**-సద్దో హేట్ఠా దస్సితం ద్విన్నం, తిణ్ణం వా వసేన వుత్తవినిచ్ఛయం అపేక్ఖతి.

౧౨౧౮. **సమయలద్ధానన్తి** గిలానాదయో సత్తసమయా లద్ధా యేహి తే సమయలద్ధా, తేసం, నిద్ధారణే సామివచనం. “అఞ్ఞతరస్సా”తి సేసో, ‘‘**వసేనా**’’తి ఇమినా సమ్బన్ధో. నేవ గణభేదోతి యోజనా. సమయలద్ధకస్స అత్తనో అనాపత్తిభావమన్తరేన తం చతుత్థం కత్వా గణభోజనం గణ్హన్తానం పన ఆపత్తిసమ్భవతో ఆహ ‘‘**ఆపత్తి పన వేదితబ్బా**’’తి.

యథాహ **మహాపచ్చరియం** "సమయలద్ధకో సయమేవ ముచ్చతి, సేసానం గణపూరకత్తా ఆపత్తికరో హోతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౨౦).

౧౨౧౯. పఞ్చభోజనేసు అఞ్ఞతరస్స నామం గహేత్వా నిమన్తేత్వా తేసుయేవ అఞ్ఞం దియ్యమానం గణ్హన్తస్స విసఙ్కేతాభావం దస్సేతుమాహ "**భోజనానఞ్చా**"తిఆది. **భోజనానన్తి** నిద్ధారణే సామివచనం, అఞ్ఞతరస్స వసేనాతి వుత్తం హోతి. **తం** విసఙ్కేతం, ఓదనాదీనం నామేన నిమన్తేత్వా దియ్యమానం యాగుఆదిం గణ్హన్తస్స గణభోజనం న హోతీతి వుత్తం హోతి.

౧౨౨౧. "**నిచ్చభత్త**"న్తి ధువభత్తం వుచ్చతి. "నిచ్చభత్తం గణ్హథా"తి వదన్తి, బహూనమ్పి ఏకతో గహేతుం వట్టతి. సలాకభత్తాదీసుపి ఏసేవ నయో.

గణభోజనకథావణ్ణనా.

౧౨౨౩-౪. బహూహి మనుస్సకేహీతి విసుం విసుం నిమన్తితేహి అనేకేహి మనుస్సేహి. **పఞ్చసు యస్స కస్సా**తి ఏత్థ "సహధమ్మికేసూ"తి సేసో, నిద్ధారణే భుమ్మం, పఞ్చసు సహధమ్మికేసు యస్స కస్సచీతి అత్థో. "**హిత్వా**"తిఆదినా కిమాహాతి? యస్స వికప్పేతి, తస్మిం సన్నిహితే "మయ్హం భత్తపచ్చాసం తుయ్హం దమ్మీ"తి సమ్ముఖా వికప్పనవసేన వా తస్మిం అసన్నిహితే తస్స నామం గహేత్వా "మయ్హం భత్తపచ్చాసం ఇత్థన్నామస్స దమ్మీ"తి అసమ్ముఖా వికప్పనవసేన వా పఠమనిమన్తనాయ వికప్పనం హిత్వా, తం అవికప్పేత్వాతి వుత్తం హోతి.

భత్తన్తి ఏత్థ "యో భుఞ్జతీ"తి సేసో. నిమన్తితో యో పచ్ఛా నిమన్తితం భత్తం భుఞ్జతి, తస్స పాచిత్తియన్తి యోజనా. ఉప్పటిపాటియా ఏకసిత్థమ్పి భుఞ్జతో తస్స పాచిత్తియం సియాతి యోజనాతి. కిం వుత్తం హోతి? పచ్ఛా నిమన్తితానం భోజనం పఠమం భుఞ్జిత్వా పఠమం నిమన్తితానం భోజనం పచ్ఛా భుఞ్జన్తస్స చ ఏకపత్తేయేవ హేట్ఠా పఠమం నిమన్తితానం భోజనం పక్ఖిపిత్వా ఇతరం ఉపరి పక్ఖిపిత్వా హేట్ఠా హత్థం ఓతారేత్వా హేట్ఠా ఠితభోజనే ఏకసిత్థమ్పి పఠమం అభుఞ్జిత్వా ఉపరి ఠితం పఠమం భుఞ్జన్తస్స చాతి వుత్తం హోతి. తేనేవ యథా ఉప్పటిపాటి న హోతి, తథా మిస్సీకతం భోజనం భుఞ్జన్తస్స న దోసోతి **మహాపచ్చరియం** వినిచ్ఛయో బ్యతిరేకతో దస్సితో హోతి. యథాహ "ద్వే తీణి కులాని నిమన్తేత్వా ఏకస్మిం ఠానే నిసీదాపేత్వా ఇతో చితో చ ఆహరిత్వా భత్తం ఆకిరన్తి, సూపబ్యఞ్జనం ఆకిరన్తి, ఏకమిస్సకం హోతి, ఏత్థ అనాపత్తీతి మహాపచ్చరియం వుత్త"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౨౯).

౧౨౨౫-౬. పరమ్పరభోజనస్స సరూపం **పదభాజనే** వుత్తనయేన దస్సేతుమాహ "**భోజనానమ్పి**"తిఆది. తేసమేవ పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరం భోజనం పరిభుఞ్జతీతి యోజనా. **మహేసినా పరిదీపితన్తి పదభాజనే** "పరమ్పరభోజనం నామ పఞ్చన్నం భోజనాన"న్తిఆదినా (పాచి॰ ౨౨౬) నయేన వుత్తం.

౧౨౨౭. యత్థాతి అనేకేహి ఏకభాజనే పక్ఖిత్తే యస్మిం భోజనేతి వుత్తం హోతి ఏకేనేవ దిన్నే విచారణాభావా. **సబ్బమేకరసం సియా**తి విసుం విసుం విఞ్ఞాయమానరసం అహుత్వా ఏకరసమేవ హోతి.

౧౨౩౦. ‘‘**గామేనా**’’తి ఇమినా గామట్ఠాయేవ వుత్తా. ‘‘**నిమన్తితస్స దోసో న విజ్జతీ**’’తి ఇదం గామపూగనిగమేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **గామ**-సద్దేన ‘‘గామా వా అరఞ్ఞా వా’’తి (పారా. ౯౧) ఏత్థ వియ నగరమ్పి సఙ్గహితం. **పూగో** నామ విసుం విసుం సమూహా హుత్వా పుఞ్ఞకారినో ధమ్మికమనుస్సా. **నిగమో** నామ సాపణో మహాగామో. సకలగామేన నిమన్తితో హుత్వా సమ్పత్తే యత్థ కత్థచి గేహే భుఞ్జన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో. **పూగాదీ**సుపి ఏసేవ నయో. యథాహ ‘‘సకలేన గామేన ఏకతో హుత్వా నిమన్తితస్సేవ యత్థ కత్థచి భుఞ్జతో అనాపత్తి. పూగేపి ఏసేవ నయో’’తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౨౯). **నిచ్చభత్తే దోసో న విజ్జతీ**తి అనేకట్ఠానతో దియ్యమానం నిచ్చభత్తమ్పి ఉప్పటిపాటియా భుఞ్జన్తస్స న దోసోతి వుత్తం హోతి.

౧౨౩౧. కాయో వాచా కాయవాచాచిత్తన్తి ఇమేహి ఆపజ్జనం కథినసముట్ఠానం నామ. **ఇధ క్రియం** నామ భోజనం, **అక్రియం** నామ పఠమనిమన్తనస్స అవికప్పనం, ఇదం ద్వయమేవాహ ‘‘**భోజనఞ్చావికప్పన**’’న్తి.

పరమ్పరభోజనకథావణ్ణనా.

౧౨౩౨-౩. పూవాతి అతిరసాదయో రసా. **పహేణకత్థాయా**తి పణ్ణాకారత్థాయ. **పటియత్తా**తి సమ్పాదితా. **పాథేయ్యత్థాయా**తి గమికస్స సమ్బలత్థాయ. పటియత్తా మన్థా వాతి సమ్బన్ధో. **మన్థా** నామ బద్ధసత్తుఅబద్ధసత్తుతిలతణ్డులాదయో. యథాహ ‘‘బద్ధసత్తుఅబద్ధసత్తుతిలతణ్డులాది సబ్బం ఇధ మన్థోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతీ’’తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౩౩). యే పూవా, మన్థా వాతి యోజనా. **హీ**తి నిపాతమత్తం. **తత్థ** పటియత్తేసు తేసు పూవేసు వా మన్థేసు వా. **భిక్ఖునా**తి ఏత్థ ‘‘ఆకఙ్ఖమానేనా’’తి సేసో.

ద్వత్తిపత్తాతి ద్వే వా తయో వా పత్తాతి విగ్గహో. **పూరా**తి ముఖవట్టియా హేట్ఠిమరాజిసమం పుణ్ణా. యథాహ ‘‘ముఖవట్టియా హేట్ఠిమలేఖాయ సమపూరే పత్తే గహేత్వా’’తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౩౩). ‘‘ద్వత్తిపత్తా పూరా’’తి చేత్థ పరిమాణం దస్సితం, పరిమాణపరిమేయ్యానం అభేదోపచారేన పూవమన్థా గహేతబ్బా యథా ‘‘ద్వే తిస్సో తణ్డులనాళియో’’తి. పూవేహి వా సత్తూహి వాతి యోజనా. **సత్తూ**తి బద్ధసత్తుఅబద్ధసత్తూనం గహణం, ఇమినావ తిలాదీని ఉపలక్ఖితాని. తతియపత్తస్స ముఖవట్టియా హేట్ఠారాజియా ఉద్ధం కత్వా పక్ఖిత్తఞ్చేతం ‘‘**తతో ఉత్తరి**’’న్తి ఇమినా చ గయ్హతి. యథాహ ‘‘సచే తతియం పత్తం థూపీకతం గణ్హాతి, పూవగణనాయ పాచిత్తియ’’న్తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౩౩).

౧౨౩౪. తత్థ తేసు పూవేసు వా మన్థేసు వా ద్వే చే పత్తపూరా లద్ధాతి యోజనా. ఏకో పత్తపూరో పదాతబ్బోతి యోజనా. **ఏకతో**తి ఏకపత్తపూరతో న పదాతబ్బోతి యోజనా, కిఞ్చిపి అకామా న దాతబ్బన్తి అత్థో. యథాహ ‘‘యేన ఏకో గహితో, న తేన కిఞ్చి అకామా దాతబ్బం. యథారుచి కాతబ్బ’’న్తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౩౩). ఏవం దదన్తేన ఆసనసాలాయ వా అత్తనో నిబద్ధవాసట్ఠానే వా దిట్ఠస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స సాధారణం కత్వా దానమన్తరేన న మిత్తానమేవ దాతబ్బం. యథాహ ‘‘యథామిత్తం పన దాతుం న లబ్భతీ’’తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౩౩).

౧౨౩౮-౯. అపహేణకం అపాథేయ్యం దేన్తానన్తి సమ్బన్ధో. యథాహ ‘‘న పహేణకత్థాయ న పాథేయ్యత్థాయ పటియత్తం దేన్తీ’’తి (పాచి. ౨౩౦). **తతో**తి పహేణకపాథేయ్యతో. **వా**-సద్దేన ఇధ అవుత్తం ‘‘గమనే పటిప్పస్సద్ధే దేన్తీ’’తి (పాచి. ౨౩౦) **అనాపత్తివారే** వుత్తం సఙ్గణ్హాతి. **తదూనక**న్తి తతో ద్వత్తిపత్తతో ఊనకం. యథాహ ‘‘ఊనకద్వత్తిపత్తపూరే పటిగ్గణ్హాతీ’’తి (పాచి.

౨౩౫). అపాథేయ్యాదిఅత్థాయ పటియాదితన్తి సఞ్ఞాయ పాథేయ్యాదిం గణ్హన్తస్సాపి ఆపత్తియేవ అచిత్తకత్తా సిక్ఖాపదస్స. అత్తనోయేవ గహణత్థం "ఇమస్స హత్థే దేహీ"తి వచనేనాపి ఆపజ్జనతో వచీకమ్మం.

కాణమాతుకథావణ్ణనా.

౧౨౪౦. **అఞ్ఞేనాతి** తద్ధితలోపేన నిద్దేసో, అఞ్ఞతరేనాతి అత్థో, పవారితోతి సమ్బన్ధో. **భోజనానన్తి** నిద్ధారణే భుమ్మం. **పవారితోతి** "గణ్హథ భన్తే యావ ఇచ్ఛథా'తి ఏవం యావదత్థపవారణాయ, సయఞ్చ 'అలం ఆవుసో థోకం థోకం దేహీ'తి ఏవం పటిక్ఖేపపవారణాయా"తి **అట్ఠకథాయ** వుత్తప్పకారద్వయేన పవారితోతి అత్థో . వికప్పద్వయే పకారద్వయే పవారిత-సద్దే వర-ధాతుస్స పత్థనవారణత్థవసేనాయమత్థో వేదితబ్బో, "పాచిత్తి అనతిరిత్త"న్తి పదచ్ఛేదో. **''అనతిరిత్తం భోజన''**న్తి విసేసితబ్బమపేక్ఖిత్వా **''అఞ్ఞేనా''**తి ఏత్థ విభత్తిం విపరిణామేత్వా "పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరం భోజన"న్తి యోజేతబ్బం, వక్ఖమానే అనతిరిత్తకతభోజననిద్దేసే వుత్తేసు పఞ్చసు భోజనేసు అఞ్ఞతరం భోజనన్తి అత్థో. "ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా"తి (పాచి॰ ౨౩౬, ౨౩౮) సహ దేసితత్తా ఏకయోగనయేన "ఖాదనీయం వా"తి చ గహేతబ్బం. పఞ్చ భోజనాని, కాలికత్తయఞ్చ ఠపేత్వా సబ్బం యావకాలికం ఖాదనీయన్తి వుత్తం.

౧౨౪౧. **అసనన్తి** ఏత్థ విప్పకతభోజనం దిస్సతి, భుఞ్జమానో చే పుగ్గలో హోతి, భోజనకిరియానుపచ్ఛిన్నా వత్తతీతి అత్థో. **భోజనన్తి** పవారణపహోనకఓదనాది హత్థాదీసు దిస్సతి. **హత్థపాసోతి** పవారణపహోనకం భోజనం దాతుం అభిహరిత్వా ఠితోకాసో అడ్ఢతేయ్యహత్థప్పమాణో హోతీతి వుత్తం హోతి. అభిహరణం **అభిహారో,** సో ఏవ **అభిహారతా,** తథా దాతుం ఠితస్స కాయేన కతో అభిహారో దిస్సతీతి వుత్తం హోతి. **కాయవాచాపటిక్ఖేపోతి** తథా అభిహటే భోజనే పటిగ్గాహకస్స హత్థవికారాదికో కాయికో వా "అల"న్తిఆదికో వాచసికో వా పటిక్ఖేపో పఞ్ఞాయతీతి అత్థో.

౧౨౪౨. **నిప్పపఞ్చేనాతి** సహ వాసనాయ పహీనతణ్హాదిపపఞ్చత్తయరహితేన తథాగతేన.

౧౨౪౩. **తత్థాతి** ఓదనాదీసు. **సత్తన్నన్తి** "సాలీ"తిఆదినా వక్ఖమానానురూపానం.

౧౨౪౪. **ఓదకోతి** ఉదకే భవో. **ఏత్థాతి** పఞ్చఙ్గపవారణాయ. **అయంనిచ్ఛయోతి** వక్ఖమానవిధిప్పకారం వినిచ్ఛయం దస్సేతి.

౧౨౪౫. **సాలీతి** సబ్బసాలిజాతి. **వీహీతి** సబ్బవీహిజాతి. **కఙ్గూతి** సేతరత్తకాళభేదా సబ్బా కఙ్గుజాతి. **వరకో** సేతవరకో. **ధఞ్ఞేన** సమ్బుతపుఞ్ఞసమ్భారేన భగవతా.

౧౨౪౬. **తిణన్తి** తిణబీజమేవ వుత్తం. **దీపితం** సఙ్గహితం. **వరకచోరకోతి** సుఖుమవరకో.

౧౨౪౭. అఙ్గసమ్పత్తిం దస్సేతుమాహ **''హత్థేనా''**తిఆది.

౧౨౪౮. **తనూతి** తనుకా.

౧౨౫౦. **న రక్ఖతి** పవారణం.

౧౨౩౧-౨. **ధఞ్ఞరసాదీనీతి** **ఆది**-సద్దేన దధిఆదయో గహితా. **ఆరోపేత్వాతి** ఉద్ధనం ఆరోపేత్వా. **ఫలన్తి** ఏలాళుకాదిఫలం. **పణ్ణన్తి** సూపసాకం. **కళీరన్తి** వేళుఆదీనం కళీరం. **బహూనీతి** తేసమేవ విసేసనం. **తత్థ చాతి** పక్ఖిత్తపణ్ణాదిమ్హి తక్కాదికే. **ఓధిం దస్సేతీతి** ఏత్థ "పరిభోగకాలే"తి సేసో. **సఞ్జనేతీతి** ఏత్థ "ఫలాదియాగూ"తి లబ్భతి.

౧౨౩౩-౪. **రసేతి** మంసాదిరసే. "యాగుం గణ్హథా"తి వా "యాగు"న్తి వా వత్వాతి యోజేతబ్బా. **యాగు సఙ్గహితాతి** ఏత్థ ఓధిపఞ్ఞాయనఅపఞ్ఞాయనవికప్పద్వయే యాగుయా సమో వినిచ్ఛయోతి అధిప్పాయో.

౧౨౩౫. **ఛుపన్తీతి** సమ్ఫుసన్తి. ఛుప సమ్ఫస్సేతి ధాతు, పక్ఖిపన్తీతి వుత్తం హోతి. యథాహ "యత్థ మచ్ఛమంసం పక్ఖిపన్తీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯). సాసపమత్తమ్పి మచ్ఛమంసం వా సచే పఞ్ఞాయతీతి యోజనా. **పవారణన్తి** ఏత్థ "జనేతీ"తి సేసో. **యాగుయాతి** పదం పచ్చత్తవసేన విపరిణామేత్వా యాగు జనేతీతి యోజేతబ్బం.

౧౨౩౬. **సంసట్ఠోతి** పరిస్సావితో న సఞ్జనేతీతి యోజనా.

౧౨౩౭. సబ్బసో రపేత్వాతి సమ్బన్ధో. మంసాదిపక్ఖిత్తఓదనాదిప్పకరణావసేసతో అఞ్ఞం దస్సేతుమాహ ‘‘**సబ్బసో**’’తి. సబ్బసో న పవారేతీతి యోజనా. **వేళుతణ్డులన్తి** వేళువీహీనం తణ్డులం. **ఆది**-సద్దేన కన్దమూలం సఙ్గహితం. యథాహ "వేణుతణ్డులాదీహి వా కన్దమూలఫలేహి వా యేహి కేహిచి కతభత్త"న్తి.

౧౨౩౮. **తతోతి** సాలిఆదితో, వేళుఆదితో చ, తతో నిబ్బత్తా పుథుకా వాతి అత్థో. **తాహీతి** పుథుకాహి. **సుద్ధాతి** పుథుకాదీహి అమిస్సా న పవారేన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౨౩౯. **భట్ఠానన్తి** భజ్జితానం. సత్తూహి సఙ్గహితం **సత్తుసఙ్గహితం**.

౧౨౬౧. **సత్తూనం మోదకోతి** సత్తుబద్ధం, బద్ధసత్తూతి అత్థో.

౧౨౬౩. **తేహేవాతి** లాజేహి ఏవ. **సుద్ధం ఖజ్జకం వాతి** వక్ఖమాననయేన మచ్ఛాదీహి అసమ్మిస్సం ఖజ్జకం.

౧౨౬౪. ‘‘**పూరిత**’’న్తిఆదినా తబ్బిపరియాయం దస్సేతి. **తన్తి** కుణ్డకాది.

౧౨౬౬. **అకప్పియం** మంసం. **అవత్థుత్తాతి** అకప్పియమంసానం వారేతబ్బత్తా పవారణాయ అవత్థుత్తా.

౧౨౬౭. **వత్థుకత్తాతి** కప్పియమంసస్స పవారణాయ వత్థుభూతత్తా. **పవారేతీతి** ఏత్థ "ఖాదియమానస్స చ మంసత్తా"తి సేసో దట్ఠబ్బో. యథాహ "యం పన ఖాదతి, తం కిఞ్చాపి పటిక్ఖిపితబ్బట్ఠానే ఠితం, ఖాదియమానం పన మంసభావం న జహాతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯).

౧౨౬౮. **కిఞ్చి కప్పియభోజనన్తి** పఞ్చసు భోజనేసు యం కిఞ్చి కప్పియభోజనం.

౧౨౬౯. **అకప్పియం మంసం అఞ్ఞన్తి** అకప్పియమంసతో అవసేసం కులదూసనాదివసేన ఉప్పన్నభోజనం గహితం. యథాహ "కులదూసనవేజ్జకమ్మఉత్తరిమనుస్సధమ్మారోచనసాదితరూపియాదీహి నిబ్బత్తం బుద్ధపటికుట్ఠం అనేసనాయ

ఉప్పన్నం అకప్పియభోజనం పటిక్ఖిపతి, న పవారేతీ”తి.

౧౨౨౦-౧. అసనం భోజనన్తి అఙ్గద్వయే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ “**సచే అజ్ఝోహట**”న్తిఆది. **అజ్ఝోహట**న్తి పరగలగతం హోతి. “**పత్తే**”తి ఇమినా థాలకాదిభాజనఞ్చ గహితం. కత్థచి భోజనం నత్థీతి యోజనా. పత్తే, హత్థే, ముఖే వా యత్థ కత్థచి పఞ్చన్నం భోజనానం కిఞ్చి న విజ్జతి, గన్ధమత్తం పఞ్ఞాయతీతి వుత్తం హోతి.

౧౨౨౨. ఆదాయాతి ఏత్థ “అఞ్ఞత్ర భుఞ్జితు”న్తి సేసో. “యోపి అఞ్ఞత్ర గన్త్వా భుఞ్జితుకామో ముఖే భత్తం గిలిత్వా సేసం ఆదాయా”తిఆదినా (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯) **మహాపచ్చరియట్ఠకథాయం** వుత్తవచనస్స పమాణత్తా ఆహ “**న పవారేతీ**”తి.

౧౨౨౩. “ముఖే భత్తం గిలితం, హత్థే భత్తం విఘాసాదస్స దాతుకామో, పత్తే భత్తం భిక్ఖుస్స దాతుకామో, సచే తస్మిం ఖణే పటిక్ఖిపతి, న పవారేతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯) ఏవమాగతం **కురున్దట్ఠకథం** సఙ్గహేతుం “ముఖే చ భత్త”న్తిఆదివచనతో చ “అసనస్స ఉపచ్ఛేదా”తిఆదినా వక్ఖమానాయ యుత్తియా అసనావసానే యుజ్జమానత్తా చ ఇమిస్సా గాథాయ “భోత్తుకామో”తి పాఠం అగ్గహేత్వా “**దాతుకామో**”తి పాఠో గహేతబ్బో.

౧౨౨౪. “**అసనస్స ఉపచ్ఛేదా**”తి ఇమినా తస్మింయేవ ఆసనే యథానిసిన్నేనేవ కాతబ్బే అసనే ఆసావచ్ఛేదో దీపితో. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “తస్మిం పన ఆసనే న భుఞ్జితుకామో, విహారం పవిసిత్వా భుఞ్జితుకామో, అఞ్ఞస్స వా దాతుకామో”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯). **కురున్దట్ఠకథాయం** తస్స వినిచ్ఛయస్స దస్సితత్తా “**మహాపఞ్ఞా**”తి కురున్దట్ఠకథాచరియం సన్ధాయాహ. **కారణాకారణఞ్ఞూనోతి** “పవారణస్స ఇదం కారణం, ఇదం అకారణ”న్తి జానన్తా. “కారణాకారణఞ్ఞునా”తి కత్థచి పోత్థకే లిఖన్తి. తత్థ మహాపఞ్ఞా కారణాకారణఞ్ఞూనో ఆచరియా అసనస్స…పే॰… నోతి హి కారణం కథయన్తీతి యోజనా.

౧౨౨౫. హత్థపాసఙ్గే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ “**గణ్హతో…పే॰… పసారిత**”న్తి. **గణ్హతోతి** యేన ఇరియాపథేన సమన్నాగతో హుత్వా గణ్హాతి, ఏవం గణ్హతో. **పచ్ఛిమం అఙ్గ**న్తి దాయకేన దిన్నస్స పటిగ్గాహకస్స యో అవయవో పరభాగే హోతి , తం ఠానాదిఇరియాపథసమన్నాగతస్స పటిగ్గాహకస్స పణ్హిఆదిం పచ్ఛిమం అఙ్గం. దదతో పసారితం హత్థం వినా పురిమం అఙ్గన్తి యోజనా. **పసారితం హత్థ**న్తి ఏత్థ “దాతు”న్తి సేసో. **ఉభిన్న**న్తి ఏత్థ “అన్తరే”తి సేసో. పటిగ్గాహకదాయకానం పచ్ఛిమపురిమానం ఉభిన్నం అఙ్గానం అన్తరే ఓకాసే. అడ్ఢం ఉపడ్ఢం హత్థం తేయ్యం తతియం యస్సాతి విగ్గహో, అతిరేకవిదత్థిద్విరతనప్పమాణన్తి అత్థో.

౧౨౨౬. అభిహారఙ్గే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ “**తస్మి**”న్తిఆది. అడ్ఢతేయ్యే **తస్మిం ఠానే** ఠత్వాతి యోజనా, ద్విరతనవిదత్థిపమాణే తస్మిం ఠానే ఠత్వాతి అత్థో. **అభిహట**న్తి ఉపనీతం. **తాదిస**న్తి అభిహటసదిసం, పవారణపహోనకానం పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరన్తి అత్థో.

౧౨౨౭-౮. ఆధారకే వాపీతి వలయాదిపత్తాధారకేపి. **ఊరూసూతి** ద్విన్నం ఊరూనం మజ్ఝే, అఙ్కేతి అత్థో. **ఆహరిత్వాతి** అభిహరిత్వా. **భత్తం గణ్హాతీతి** ఏత్థ “ఇతో”తి సేసో, “ఇతో భత్తం గణ్హా”తి అనన్తరే నిసిన్నో చ భాసతీతి యోజనా. **భత్త**న్తి

ఉపలక్ఖణం, పఞ్చసు భోజనేసు యం కిఞ్చీతి అత్థో. **తన్తి** తథా గణ్హితుం వుత్తభత్తాదిభోజనం. **అభిహారస్స చాతి** ఏత్థ **చ**-సద్దో పదపూరణత్థో, ఏవకారత్థో వా, అభావా ఏవాతి యోజనా.

౧౨౭౯. ''**భత్తపచ్ఛి**''న్తి ఇదం ఉపలక్ఖణం.

౧౨౮౦. **దీయమానే**తి ఏత్థ "భోజనే"తి సేసో. **ఇతరో**తి హత్థపాసే నిసిన్నో. అభిహారఙ్గస్స అభావా సో **న పవారితో**తి.

౧౨౮౧. పటిక్ఖేపఙ్గే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ''**కాయేనా**''తిఆది. వాచాభిహారస్స అనఙ్గత్తా ఆహ ''**కాయేనాభిహట**''న్తి. యథాహ "వాచాయ అభిహటం పటిక్ఖిపతో పవారణా నత్థీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯). అభిహటభోజనం పటిక్ఖిపితుం అఙ్గులియో వా హత్థం వా హత్థగతస్స కస్సచి చలనాదిం యం కఞ్చి కాయవికారం కరోన్తో, భముం ఉక్ఖిపన్తో, కుజ్ఝిత్వా ఓలోకేన్తో వా కాయేన పటిక్ఖిపతీతి వుచ్చతి. "అల"న్తి వా "న గణ్హామీ"తి వా "ఆగమేహీ"తి వా "అధివాసేహీ"తి వా "మా ఆకిరా"తి వా "అపగచ్ఛాహీ"తి వా ఏవమాదికం వదన్తో వాచాయ పటిక్ఖిపతీతి వుచ్చతి.

౧౨౮౨-౩. **ఆకిరాతి** ఏత్థాపి "ఇతి చా"తి యోజేతబ్బం. ఏవం వదన్తస్స నివారేతుకామతాచిత్తే సతిపి నివారణవచనేన హోన్తం పవారణం ఆకిరాతిఆదివిధివచనే న హోతీతి ఆహ ''**న పన'న్తి పవారణా**''తి. పవారణా పన న అత్థీతి యోజనా.

౧౨౮౪. "రసం గణ్హథా"తి వదేతి సమ్బన్ధో. **తం సుత్వాతి** తం వచనం సుత్వా.

౧౨౮౫. ''**సార**''న్తి ఇదం వణ్ణభణనమత్తం. ''**ఇద**''న్తి సామఞ్ఞేన మచ్ఛమంసం వదతి, పవారణఙ్గం హోతి. **మచ్ఛరసం మంసరస**న్తి ఏత్థ ద్వన్దసమాసస్సపి సమ్భవతో "మచ్ఛం, మంసం గణ్హా"తి చ వుత్తం హోతి, తఞ్చ అఙ్గం హోతి.

౧౨౮౬. "రసం గణ్హా"తి వుత్తే పనస్స వికప్పస్స అభావా పవారణస్స అఙ్గం న హోతి. తేనేవాహ ''**అత్థి చ మంసం చే**''తి.

౧౨౮౭. **ముహుత్తం ఆగమేహీ**తి కఞ్చి కాలం ఓలోకేహి.

౧౨౮౮. **పనసాదీహీతి ఆది**-సద్దేన వేత్తగ్గాదీనం గహణం.

౧౨౯౦. **మచ్ఛసూపం మంససూప**న్తి ఏత్థ సమాసవికప్పో "మచ్ఛరసం మంసరస"న్తి ఏత్థ వియ దట్ఠబ్బో.

౧౨౯౧. **కరమ్బక**న్తి మచ్ఛమంసేన వా అఞ్ఞేన వా మిస్సస్సేవ సూపవిసేసస్స నామం. తేనేవ చ "మంసకరమ్బకం గణ్హథ, మచ్ఛకరమ్బకం గణ్హథా"తి వుత్తే నిసేధేన పవారణా హోతి, "కరమ్బకం గణ్హథా"తి వుత్తే అనియతవచనత్తా న హోతి. కళీరసూపాదీహి సమానవినిచ్ఛయభావం దస్సేతుమాహ ''**ఏసేవ నయో వుత్తో**''తి.

౧౨౯౨. **వుత్తస్మి**న్తి వుత్తే.

౧౨౯౩. **యేనాతి** భత్తేన. **ఆపుచ్ఛితో**తి "గణ్హథా"తి వుత్తో. **తస్స** భత్తస్స. **అత్థితాయ** యాగుయా విజ్జమానత్తా. **ఇతి కారణ**న్తి ఇదం పవారణకారణం.

౧౨౯౪. “యాగుమిస్సకం గణ్హా”తి వుత్తే సా యాగు **తత్థ** తస్మిం అభిహటే భాజనే పక్ఖిత్తభత్తేన సమా వా బహుతరా వా చే హోతి, **సో** ఏవం వత్వా అభిహటం పటిక్ఖేపం భిక్ఖు న పవారేతి కిరాతి యోజనా. **కిరాతి** అరుచిం సూచేతి. తేనేవ వక్ఖతి “కారణం పన దుద్దస”న్తి.

౧౨౯౫. **సబ్బత్థాతి** సబ్బఅట్ఠకథాసు.

౧౨౯౬. **విసుం కత్వాతి** ఏకసిత్థమ్పి యథా న హోతి, తథా రసం వా ఖీరం వా భత్తతో వియోజేత్వా.

౧౨౯౭. **గచ్ఛన్తేనేవాతి** యావ భోజననిట్ఠానం, తావ గచ్ఛన్తేనేవ. యథాహ “గచ్ఛన్తేన నదిపూరం పత్తేనపి అట్ఠత్వా నదితీరే గుమ్బం పరిక్ఖిపిత్వా విచరన్తేన నావం వా సేతుం వా ఆరుళ్హేన అట్ఠత్వా వట్టేత్వా విచరన్తేనా”తి.

౧౨౯౮. **సోతి** గచ్ఛన్తో. **తతోతి** ఠానతో, గమనఇరియాపథస్స వికోపితత్తాతి అధిప్పాయో.

౧౨౯౯. **ఆసనం అవిచాలేత్వాతి** నిసజ్జావసేన ఫుట్ఠట్ఠానం అచాలేత్వా, అనుట్ఠహిత్వాతి వుత్తం హోతి. “అదిన్నాదానే వియ ఠానాచావనం గహేతబ్బ”న్తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం.

౧౩౦౦. **తతోతి** పవారితకాలతో ఉద్ధం, **తతో** నిసిన్నట్ఠానతో వా. ఇతో, ఏత్తో వా. **ఈసకమ్పి సంసరితున్తి** నిసిన్నట్ఠానతో ఇతో చితో చ థోకమ్పి సంసరితుం, అపగన్తున్తి అత్థో.

౧౩౦౧. **సబ్బత్థాతి** పీఠకాదిసంహారిమే సబ్బస్మిం ఆసనే. **“వినయఞ్ఞూనా”**తి ఇమినా “సచే పన నం సహ మఞ్చేన ఉక్ఖిపిత్వా అఞ్ఞత్ర నేన్తి, వట్టతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯) **అట్ఠకథాయం** “పీఠకాదీసుపి అయమేవ వినిచ్ఛయో”తి వుత్తభావం జానన్తేనాతి వుత్తం హోతి.

౧౩౦౨. **నిపజ్జిత్వాతి** ఏత్థ “పరివత్తన్తేన యేన పస్సేన నిపన్నో, తస్స ఠానం నాతిక్కమేతబ్బ”న్తి వచనతో పుబ్బసయితట్ఠానం అవిజహిత్వా సయిత్వాయేవాతి అత్థో. **తథేవాతి** ఉక్కుటికో హుత్వావాతి వుత్తం హోతి. “తస్స పన హేట్ఠా పలాలపీఠం వా కిఞ్చి వా నిసీదనకం దాతబ్బ”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం.

౧౩౦౩. అతిరిత్తం కరోన్తేన సిక్ఖునా భాజనం ఓనమేత్వాన భోజనే దస్సితే అథ “అలమేతం సబ్బ”న్తి వత్తబ్బన్తి యోజనా. తత్థ **అతిరిత్తం కరోన్తేనాతి** “అతిరిత్తం నామ కప్పియకతం హోతి, పటిగ్గహితకతం హోతి, ఉచ్చారితకతం హోతి, హత్థపాసే కతం హోతి, భుత్తావినా కతం హోతి, భుత్తావినా పవారితేన ఆసనా అవుట్ఠితేన కతం హోతి, ‘అలమేతం సబ్బ’న్తి వుత్తం హోతి, గిలానాతిరిత్తం హోతీ”తి (పాచి॰ ౨౩౯) వుత్తేసు అట్ఠసు ఆకారేసు అన్తం వినా పురిమేహి సత్తహి వినయకమ్మాకారేహి అతిరిత్తం కరోన్తేనాతి వుత్తం హోతి. యథాహ “ఇమేహి సత్తహి వినయకమ్మాకారేహి యం అతిరిత్త”న్తిఆది (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯).

ఇధ అతిరిత్తం కాతుం అభిహటభోజనం కప్పియఞ్చ నామ హోతి, కప్పియకతేన సిఙ్గివేరలసుణాదివత్థునా యుత్తతాయ చ అకప్పియమంసాభావేన చ కులదూసనాదీహి అనుప్పన్నభావేన చ కతఞ్చ నామ హోతి. “అలమేతం సబ్బ”న్తి అతిరిత్తకతభావతో ఏవం కప్పియఞ్చ తం కతం చాతి **కప్పియకతన్తి** వుత్తం హోతి. ఏవముపరిపి **కత**-సద్దస్స అత్థో

చ సమాసవిగ్గహో చ వేదితబ్బో . అవసిట్ఠపదేసు భిక్ఖునా పటిగ్గహితం **పటిగ్గహితం** నామ. తం కారాపేత్వా ఆగతేన భిక్ఖునా థోకం ఉచ్చారేత్వా, ఓతారేత్వా వా దస్సితం **ఉచ్చారితకతం** నామ. కప్పియం కారాపేతుమాగతస్స అడ్ఢతేయ్యహత్థప్పమాణహత్థపాసబ్భన్తరగతేన అతిరిత్తకతం **''హత్థపాసే కత''**న్తి వుచ్చతి. అన్తమసో పవారణజనకం యం కిఞ్చి భోజనం కుసగ్గేనాపి గహేత్వా భుత్తత్తా **భుత్తావినా**. యథాహ "పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరం భోజనం అన్తమసో కుసగ్గేనాపి భుత్తం హోతీ"తి. భుఞ్జన్తో పవారితో హుత్వా యో ఆసనం న కోపేతి, సో భుత్తావీ పవారితో "ఆసనా అవుట్ఠితో"తి వుచ్చతి, తేన కతం **''భుత్తావినా...పే.... అవుట్ఠితేన కత''**న్తి వుత్తం. "అలమేతం సబ్బ"న్తి వచీభేదం కత్వా వుత్తం **''అలమేతం సబ్బన్తి వుత్తం హోతీ''**తి దస్సితం. అయం సత్తవిధో వినయకమ్మాకారో నామ.

గిలానాతిరిత్తకం పన ఇమిస్సా గాథాయ అవుత్తమ్పి అనతిరిత్తసన్దస్సనత్థం వక్ఖమానాయ "కత"న్తిఆదిగాథాయ "న గిలానాతిరిత్తఞ్చా"తి ఇమస్స విపరియాయతో వేదితబ్బం. గిలానతో అతిరిత్తం, తస్స అఞ్ఞదివసేసు భుఞ్జనత్థాయ ఉపట్ఠాపితమ్పి **గిలానాతిరిత్తం** నామ.

''తేన భిక్ఖునా''తి ఇమినా "భుత్తావినా"తి చ "భుత్తావినా పవారితేన ఆసనా వుట్ఠితేనా"తి చ వుత్తప్పకారేన విసిట్ఠం తేనేవ పాకటం భిక్ఖుం పరామసతి, పవారణజనకానం పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరం అప్పమత్తకమ్పి భుత్తావినా, భుత్తావీ పవారితోపి హుత్వా ఆసనా అవుట్ఠితేన వా భిక్ఖునాతి వుత్తం హోతి. **ఓనమిత్వాన భాజనేతి** ఏత్థ "దస్సితే భోజనే"తి సేసో, "అథా"తి ఇమినా సమ్బన్ధో. కప్పియకరణారహాని సిఙ్గివేరాదీని కప్పియం కారేత్వా పటిగ్గహాపేత్వా ఆగన్త్వా హత్థపాసబ్భన్తరే ఠత్వా అతిరిత్తం కారాపేన్తేన భిక్ఖునా భాజనం థోకం ఓనామేత్వా ఉచ్చారేత్వా దస్సితకాలానన్తరాతి వుత్తం హోతి. ఉత్తరి కాతబ్బం దస్సేతుమాహ **''అల''**న్తిఆది.

ఏత్తావతా **''తేన భిక్ఖునా''**తి ఇమినా "భుత్తావినా కతం, భుత్తావినా పవారితేన ఆసనా అవుట్ఠితేన కత"న్తి అఙ్గద్వయం సఙ్గహితం. **''ఓనమేత్వాన భాజన''**న్తి ఇమినా "ఉచ్చారితకతం హోతీ"తి ఇదం సఙ్గహితం. "కప్పియకతం, పటిగ్గహితకతం, హత్థపాసేకత"న్తి ఇదం తయం అనన్తరియవాచినా **అథ**-సద్దేన సఙ్గహితం. "అలమేతం సబ్బ"న్తి ఇదం పనేత్థ సరూపేనేవ దస్సితన్తి దట్ఠబ్బం.

౧౩౦౪. పత్తే రితభోజనమేవ అతిరిత్తం కాతబ్బన్తి నత్థి, పచ్ఛిఆదీసు యత్థ కత్థచి భాజనే రితమ్పి కాతబ్బన్తి దస్సేతుమాహ **''కప్పియం పనా''**తి. **కుణ్డేతి** భణ్డుక్ఖలియం. **భాజనేతి** యం కిఞ్చి భాజనం గహితం.

౧౩౦౫. ఏతన్తి అతిరిత్తకతం ఏతం భోజనం. తం ఏకమేవ ఠపేత్వాతి యోజనా. "వట్టతేవా"తి వుత్తేపి అబ్బఝాదీనమత్థాయాతి గణ్హేయ్యున్తి ఆహ **''భుఞ్జితబ్బ''**న్తి, తమేకం వినా పరేహి పరిభుఞ్జితబ్బన్తి అత్థో.

౧౩౦౬-౭. కప్పియం కారేత్వాతి అతిరిత్తం కారేత్వా. **ఆకిరన్తి చేతి** యది పక్ఖిపన్తి. పున తథా అతిరిత్తం కారేత్వా భుఞ్జితబ్బన్తి యోజనా.

తం కేన అతిరిత్తం కాతబ్బన్తి ఆహ **''యేనా''**తిఆది. **త**న్తి అతిరిత్తకతం భోజనం. **యేన అకత**న్తి యేన భిక్ఖునా పఠమం అతిరిత్తం న కతం, తేన కాతబ్బన్తి సమ్బన్ధో. యథాహ "యేన అకతన్తి అఞ్ఞేన భిక్ఖునా యేన పఠమం న కతం, తేన కాతబ్బ"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯). యం వా అకతం, తం విసుం తేన వా కాతబ్బన్తి యోజనా. **యం వా అకత**న్తి తస్మిం

అతిరిత్తకతభోజనే అపక్ఖిత్తం యం భోజనం అతిరిత్తం న కతం. **తం విసుం తేన వా కాతబ్బ**న్తి పచ్ఛా పక్ఖిత్తం భోజనం అతిరిత్తం కతేన యథా అమిస్సం హోతి, తథా అఞ్ఞస్స భాజనస్స గహణవసేన విసుం కారేత్వా తేన పఠమం కతాతిరిత్తేనాపి అతిరిత్తం కాతబ్బం. యథాహ – "యఞ్చ అకతన్తి యేన పఠమం కప్పియం కతం, తేనాపి యం అకతం, తం కాతబ్బం. పఠమభాజనే పన కాతుం న లబ్భతి. తత్థ హి కరియమానం పఠమం కతేన సద్ధిం కతం హోతి, తస్మా అఞ్ఞస్మిం భాజనే కాతుం వట్టతీతి అధిప్పాయో"తి.

౧౩౦౮. **అకప్పియాదీహి సత్తహీ**తి "అనతిరిత్తం నామ అకప్పియకతం హోతి, అప్పటిగ్గహితకతం హోతి, అనుచ్చారితకతం హోతి, అహత్థపాసే కతం హోతి, అభుత్తావినా కతం హోతి, భుత్తావినా చ పవారితేన ఆసనా వుట్ఠితేన కతం హోతి, 'అలమేతం సబ్బ'న్తి అవుత్తం హోతీ"తి (పాచి॰ ౨౩౯) వుత్తేహి సత్తహి వినయకమ్మాకారేహి. అతిరిత్తం కతన్తి యోజనా. "హోతి అనతిరిత్తక"న్తి పదచ్ఛేదో.

౧౩౦౯. ఉపకట్ఠవేలాయపి అతిరిత్తం కరోన్తేన "అహం పాతోవ భుఞ్జి"న్తి వా "థోకం పరిభుఞ్జి"న్తి వా అచిన్తేత్వా కాతబ్బన్తి దస్సేతుమాహ "**యోపీ**"తిఆది. **ఉపకట్ఠూపనీతమ్పీ**తి ఉపకట్ఠవేలాయ ఉపనీతమ్పి భోజనం.

౧౩౧౦. **యామాదికాలిక**న్తి యామసత్తాహయావజీవికకాలికం. **అనామిస్స**న్తి ఆమిసేన అమిస్సం. **తం** యామాదికాలికం పరిభుఞ్జతోతి సమ్బన్ధో.

౧౩౧౨. గిలానస్స భుత్తాతిరిత్తం వియ కదాచి భుఞ్జిస్సతీతి ఉద్దిస్స ఠపితమ్పి గిలానాతిరిత్తం నామాతి **అట్ఠకథాయం** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯ అత్థతో సమానం) వుత్తం. "విహారాదీసు గిలానస్స పాపుణనకోట్ఠాసమ్పి గిలానాతిరిత్తం నామా"తి వదన్తి.

౧౩౧౩. **కథినేనా**తి పఠమకథినేన.

పఠమపవారణకథావణ్ణనా.

౧౩౧౪. **అనతిరిత్తేనా**తి ఏత్థ "ఖాదనీయేన వా భోజనీయేన వా"తి సేసో. ఏత్థ "**ఖాదనీయం** నామ పఞ్చభోజనాని యామకాలికం సత్తాహకాలికం యావజీవికం ఠపేత్వా అవసేస"న్తి (పాచి॰ ౨౩౯) వుత్తం పఞ్చభోజనతో అఞ్ఞం సబ్బం యావకాలికం ఖాదనీయం నామ. "భోజనీయం నామ పఞ్చ భోజనాని ఓదనో కుమ్మాసో సత్తు మచ్ఛో మంస"న్తి (పాచి॰ ౨౩౯) వుత్తం. ఏత్థ వినిచ్ఛయో అనన్తరసిక్ఖాపదే వుత్తో. **పవారేయ్యా**తి ఏత్థ "అభిహట్ఠు"న్తి సేసో. **అభిహట్ఠుం పవారేయ్యా**తి అభిహరిత్వా "హన్ద భిక్ఖు యావతకం ఇచ్ఛసి, తావతకం గహేత్వా ఖాద వా భుఞ్జ వా"తి ఏవం పవారేయ్య. "**పవారిత**"న్తిపదం వుత్తత్థమేవ. **జాన**న్తి సుత్వా వా దిస్వా వా తస్స పవారితభావం జానన్తో. **ఆసాదనాపేక్ఖో**తి ఆసాదనం చోదనం మఙ్కుకరణభావం అపేక్ఖమానో. **భుత్తే**తి తస్స పయోగేన ఇతరేన భుఞ్జిత్వా పరియోసాపితే. **తస్సా**తి యో తస్స పవారితభావం ఞత్వా "భుఞ్జా"తి నియోజేసి, తస్స.

౧౩౧౫-౬. ఏకస్స భుఞ్జనేన అఞ్ఞస్స పాచిత్తి హోతీతి కథమేతన్తి ఆసఙ్కాయ తథా వుత్తత్తా పరిహరితుమాహ "**దుక్కటం...పే॰... దస్సిత**"న్తి. **ఇతరస్స గహణే**తి పవారితభిక్ఖునో భుఞ్జనత్థాయ పటిగ్గహణే. **అజ్ఝోహారపయోగేసు చా**తి

ఏత్థాపి “ఇతరస్సా”తి సమ్బన్ధో. **సబ్బం** దుక్కటం, పాచిత్తియఞ్చ. **దస్సితన్తి** “అభిహరతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. తస్స వచనేన ‘ఖాదిస్సామి భుఞ్జిస్సామీ’తి పటిగ్గణ్హాతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అజ్ఝోహారే అజ్ఝోహారే ఆపత్తి దుక్కటస్స. భోజనపరియోసానే ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి (పాచి. ౨౪౪) దేసితం భగవతాతి అత్థో.

౧౩౧౭. **ఉభయత్థాపి విమతిస్సాతి** పవారితే చ అపవారితే చ విమతిస్స. **దుక్కటం పరిదీపితన్తి** “పవారితే వేమతికో. అప్పవారితే వేమతికో, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (పాచి. ౨౪౫) దేసితం.

౧౩౧౮. **కారాపేత్వాతి** ఏత్థ “భుఞ్జాహీ”తి సేసో. **అఞ్ఞస్సత్థాయాతి** ఏత్థ “అభిహరన్తో గచ్ఛాహీ”తి సేసో.

౧౩౧౯. **ఓమసవాదతుల్యావాతి** ఇదం అదిన్నాదానసముట్ఠానం సన్ధాయాహ.

దుతియపవారణకథావణ్ణనా.

౧౩౨౦. **ఖాదనీయం వాతి** పఞ్చ భోజనాని చ కాలికత్తయఞ్చ వినా అవసేసేసు యం కిఞ్చి వా. **భోజనీయం వాతి** పఞ్చసు భోజనేసు అఞ్ఞతరమ్పి. **వికాలేతి** విగతే కాలే. కాలో నామ అరుణుగ్గమనతో యావ మజ్ఝన్తికా, తదఞ్ఞో వికాలో. యథాహ “వికాలో నామ మజ్ఝన్తికే వీతివత్తే యావ అరుణుగ్గమనా”తి (పాచి. ౨౪౯). ఠితమజ్ఝన్తికోపి కాలేయేవ సఙ్గయ్హతి. యథాహ “ఠితమజ్ఝన్తికోపి కాలసఙ్గహం గచ్ఛతి. తతో పట్ఠాయ పన ఖాదితుం వా భుఞ్జితుం వా న సక్కా, సహసా పివితుం పన సక్కా భవేయ్య. కుక్కుచ్చకేన పన న కాతబ్బం. కాలపరిచ్ఛేదజాననత్థఞ్చ కాలత్థమ్భో యోజేతబ్బో, కాలబ్భన్తరేవ భత్తకిచ్చం కాతబ్బ”న్తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౪౮-౨౪౯). **దోసన్తి** పాచిత్తియం.

౧౩౨౧. “ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా”తి ఏత్థ భోజనీయస్స పవారణసిక్ఖాపదే దస్సితసరూపత్తా ఖాదనీయం తావ సరూపతో దస్సేతుమాహ “**యమామిసగత**”న్తిఆది. **ఏత్థాతి** ఏతేసు ఖాదనీయభోజనీయేసు. యం పన వనమూలఫలాదికం **ఆమిసగతం** ఆమిసే యావకాలికే పరియాపన్నం, తం ఖాదనీయన్తి యోజనా. **కాలికేస్వసమోహత్థన్తి** ఏత్థ గాథాబన్ధవసేన మ-కారలోపో, అసమ్మోహత్థన్తి వుత్తం హోతి. **ఇదన్తి** వక్ఖమానం సన్ధాయాహ.

౧౩౨౨. **మూలన్తి** యం కిఞ్చి రుక్ఖలతానం మూలం. **కన్దన్తి** రుక్ఖలతానమేవ కన్దం. **ముళాలన్తి** పదుమగచ్ఛమూలకన్దం. **మత్థకన్తి** తాలనాళికేరాదీనం మత్థకం, వేళుకళీరపల్లవఙ్కురానఞ్చ ఏత్థేవ సఙ్గహో. **ఖన్ధకన్తి** ఉచ్ఛుఆదిఖన్ధకం. **తచన్తి** ఛల్లి. **పత్తన్తి** పణ్ణం. **పుప్ఫన్తి** కుసుమం. **ఫలన్తి** రుక్ఖలతాదీనం ఫలం. **అట్ఠీతి** రుక్ఖలతాదిబీజం. **పిట్ఠన్తి** ధఞ్ఞాదిపిట్ఠం. **నియ్యాసన్తి** సిలేసం. “ఖాదనీయ”న్తి సబ్బత్థ పకరణతో లబ్భతి.

౧౩౨౩. ఏవం ఖాదనీయానం మాతికం నిక్ఖిపిత్వా తే సరూపతో దస్సేతుమాహ “**మూలఖాదనీయాదీన**”న్తిఆది. తత్థ రుక్ఖమూలమేవ ఖాదనీయం, తం ఆది యేసన్తి విగ్గహో. **ముఖమత్తనిదస్సనం నిబోధథాతి** ఏత్థ “మయా కరియమాన”న్తి సేసో. **ముఖమత్తన్తి** పవేసద్వారమత్తం, నిరవసేసతో దస్సనే పపఞ్చభీరుకానం పుబ్బే భయం హోతీతి సఙ్ఖేపతో ఖాదనీయాని దస్సిస్సన్తి వుత్తం హోతి. తథా దస్సనే పయోజనమాహ “**నామత్థేసు భిక్ఖూనం పాటవత్థాయా**”తి, మూలఖాదనీయాదీనం నామేసు చ తదత్థేసు చ భిక్ఖూనం పాటవుప్పాదనత్థన్తి అత్థో.

౧౩౨౪-౫. మూలకమూలాదీని ఉపదేసతోయేవ వేదితబ్బాని. న హి తాని పరియాయన్తరేన వుచ్చమానానిపి సక్కా విఞ్ఞాతుం. పరియాయన్తరేనపి హి వుచ్చమానే తం తం నామం అజానన్తానం సమ్మోహోయేవ సియా, తస్మా తత్థ న కిఞ్చి వక్ఖామ. **సాకానన్తి** సూపేయ్యపణ్ణానం. **ఇధాతి** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే. **ఆహారత్థన్తి** ఆహారేన కత్తబ్బపయోజనం, ఆహారకిచ్చన్తి వుత్తం హోతి. "ఆమిసత్థ"న్తిపి లిఖన్తి. **ఫరన్తీతి** విత్థారేన్తి.

౧౩౨౬. **జరట్ఠన్తి** పురాణకన్దం. యం తం జరట్ఠన్తి సమ్బన్ధో. సేసానం జరట్ఠం యావకాలికన్తి యోజనా. **సేసానన్తి** మూలకాదీని వుత్తాని. యథాహ "మూలకఖారకజజ్ఝరీమూలానం పన జరట్ఠానిపి ఆమిసగతికానేవా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౪౮-౨౪౯).

౧౩౩౧. **ధోతోతి** నిబ్బత్తితపిట్ఠో.

౧౩౩౨. అధోతో ఖీరవల్లియా కన్దోతి యోజనా. **వాక్యపథాతీతాతి** "అసుకో వా అసుకో వా"తి వత్వా పరియన్తం పాపేతుం అసక్కుణేయ్యత్తా వచనపథాతీతా.

౧౩౩౩. **పుణ్డరీకం** సేతం. **పదుమం** రత్తం.

౧౩౩౪. **సమ్భవం** జాతం.

౧౩౩౮. **జరట్ఠబున్దోతి** కన్దస్స హేట్ఠా అతీవ పరిణతట్ఠానం.

౧౩౩౯. **పథవియం గతోతి** అన్తోపథవియం గతో, పథవియం నిముజ్జిత్వా గతతరుణదణ్డోతి వుత్తం హోతి.

౧౩౪౦. ఏవం అన్తోభూమియం గతో. "పణ్ణదణ్డో ఉప్పలాదీన"న్తి పదచ్ఛేదో. **సబ్బోతి** తరుణోపి పరిణతోపి. ఉప్పలాదీనం, పదుమజాతియా చ సబ్బో పణ్ణదణ్డో యావకాలికోతి యోజనా.

౧౩౪౫. **పత్తఖాదనీయంనామాతి** పత్తసఙ్ఖాతం ఖాదనీయం నామ.

౧౩౪౮. **మూలకాదీనన్తి** "మూలకం ఖారకఞ్చేవా"తిఆదికాయ గాథాయ వుత్తమూలకాదీనం.

౧౩౪౯. **కణ్ణికాతి** పదుమకణ్ణికా.

౧౩౬౦. **కేతకాదీనన్తి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన తిమ్బరుసకం గహితం. **తాలఫలట్ఠీతి** తరుణఫలానం అట్ఠి.

౧౩౬౧. "**పున్నాగమధుకట్ఠీనీ**"తి చ "**పున్నాగమధుకట్ఠిచా**"తి చ పోత్థకేసు ఉభయథా పాఠో దిస్సతి, అత్థో పన ఏకోయేవ. "సేలు అట్ఠీ"తి పదచ్ఛేదో. **అనామిసేతి** యావజీవికే.

౧౩౬౩. **ధోతం తాలపిట్ఠన్తి** తాలఫేగ్గుం కోట్టేత్వా ఉదకే మద్దిత్వా పరిస్సావేత్వా కలలే భాజనతలం ఓతిణ్ణే పసన్నోదకం అపనేత్వా గహితతాలపిట్ఠన్తి వుత్తం హోతి. తథా ఖీరవల్లియా పిట్ఠన్తి యోజనా, తథేవ కోట్టేత్వా పరిస్సావేత్వా గహితఖీరవల్లియా పిట్ఠన్తి అత్థో.

౧౩౬౪. అధోతం వుత్తవిపరియాయతో గహేతబ్బం. “ఆహారత్థమసాధేన్తం, సబ్బం తం యావజీవిక”న్తి వచనతో తేసు తేసు జనపదేసు మనుస్సానం ఆహారకిచ్చం అకరోన్తం మూలాది యావజీవికం, తదఞ్ఞం యావకాలికన్తి సఙ్ఖేపలక్ఖణం ఞాతబ్బన్తి.

వికాలభోజనకథావణ్ణనా.

౧౩౬౯. భోజనం సన్నిధిం కత్వా ఖాదనం వాతి ఏత్థ భోజనఖాదనీయాని యథావుత్తభేదసరూపానేవ. **సన్నిధిం కత్వా**తి పటిగ్గహేత్వా ఏకరత్తమ్పి అతిక్కామేత్వా, సన్నిదహిత్వాతి వుత్తం హోతి. యథాహ “పటిగ్గహేత్వా ఏకరత్తమ్పి వీతినామితస్సేతం అధివచన”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౫౩). తదేవ వక్ఖతి “సయ”న్తిఆదినా. **ఖాదన**న్తి కమ్మసాధనోయం, “ఖజ్జ”న్తి ఇమినా సమానత్థో.

౧౩౭౦. “సన్నిధిం కత్వా”తి ఏత్థ నిద్దేసం దస్సేతుమాహ **“సయ”**న్తిఆది.

౧౩౭౨. “తం న వట్టతీ”తి ఏత్థ అత్థం దస్సేతుమాహ **“తతో”**తిఆది. **తతో**తి సన్నిధికతభోజనతో. **సుద్ధచిత్తేనా**తి సవాసనసకలకిలేసప్పహానతో నిమ్మలచిత్తేన. **తాదినా**తి అట్ఠసు లోకధమ్మేసు నిబ్బికారభావేన తాదినా. అథ వా యాదిసా పురిమకా సమ్మాసమ్బుద్ధా రూపారూపగుణేహి అహేసుం, తాదిసేన భగవతా.

౧౩౭౩. ఓదనాదీసు పఞ్చసు భోజనేసు తావ అకప్పియమంసేన సన్నిధివసేన పాచిత్తియఞ్చ ఆపత్తివిసేసఞ్చ దస్సేతుమాహ **“అకప్పియేసూ”**తిఆది. **పాచిత్తీ**తి సన్నిధిపాచిత్తియమాహ. **ఇతరే**తి సీహాదిమంసమ్హి. దుక్కటేన సహ పాచిత్తీతి యోజనా.

౧౩౭౪. యామకాలికసఙ్ఖాతం పరిభుఞ్జతోతి ఏత్థ “సన్నిధిం కత్వా”తి అధికారతో లబ్భతి . “దుక్కటేన సహా”తి అవత్వా **“పాచిత్తీ”**తి వుత్తత్తా సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జతోతి గహేతబ్బం. యథాహ “యామకాలికం సతి పచ్చయే అజ్ఝోహరతో పాచిత్తియం. ఆహారత్థాయ అజ్ఝోహరతో దుక్కటేన సద్ధిం పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౫౩).

౧౩౭౫. అన్నన్తి ఏత్థాపి “సన్నిధికత”న్తి ఇదం పురే వియ లబ్భతి, **“పకతి”**న్తి ఇదం “అన్న”న్తి ఏతస్స విసేసనం, మనుస్సమంసాదీహి అసమ్మిస్సం నాతిరిత్తకతం అన్నమత్తన్తి అత్థో. **పాచిత్తియద్వయ**న్తి అనతిరిత్తపచ్చయా చ సన్నిధిపచ్చయా చ ద్వే పాచిత్తియాని.

౧౩౭౬. “ద్వే , ద్వయ”న్తి ఉభయత్థాపి అయమేవత్థో.

౧౩౭౭. సామిసేన ముఖేన ద్వేతి ఏత్థ “పఞ్చ భోజనాని యామకాలికం సత్తాహకాలికం యావజీవికం ఠపేత్వా అవసేసం ఖాదనీయం నామా”తి (పాచి॰ ౨౫౪) వుత్తత్తా ఖాదనీయాసఙ్గహితేన యామకాలికేన చ తేన సమ్మిస్సత్తా సన్నిధినామేన ముఖగతఆమిసమూలకేన చ సన్నిధిపాచిత్తియాని ద్వే హోన్తీతి అత్థో. **సామిసేన ముఖేనా**తి ఉపలక్ఖణత్తా యథాకథఞ్చి ఆమిసే మిస్సీభూతే ఏత్తకా ఆపత్తియోతి దట్ఠబ్బం. నిరామిసం యామకాలికం భుఞ్జతో ఏకమేవ పాచిత్తియన్తి యోజనా, యేన కేనచి ఆకారేన అసమ్మిస్సం యామకాలికం పరిభుఞ్జతో ఏకమేవ పాచిత్తియం హోతీతి అత్థో.

౧౩౭౮. **తమేవాతి** సన్నిహితమేవ కాలికం. **తేసు ద్వీసు వికప్పేసూతి** సామిసనిరామిసవికప్పద్వయే. **కేవలం దుక్కటం వడ్ఢతీతి** పఠమవికప్పే ద్వీహి పాచిత్తియేహి సద్ధిం దుక్కటం, దుతియవికప్పే పాచిత్తియేన సద్ధిం దుక్కటం హోతీతి వుత్తం హోతి.

౧౩౭౯. **సుద్ధన్తి** ఏత్థ "సన్నిధికతం భోజన"న్తి సేసో. ఇదం "పకతిభోజనే"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౫౩) **అట్ఠకథాయం,** ఇధ చ "న దోసో యామకాలికే"తి యామకాలికస్స విసుం వక్ఖమానత్తా విఞ్ఞాయతి, అకప్పియమంసయామకాలికేహి అమిస్సం భోజనన్తి వుత్తం హోతి.

౧౩౮౦. **మంసేతి** ఏత్థ "అకప్పియే"తి ఇదం థుల్లచ్చయాదివచనేనేవ లబ్భతి. **వడ్ఢతీతి** పుబ్బే వుత్తేహి పాచిత్తియద్వయేహి సద్ధిం మనుస్సమంసే థుల్లచ్చయఞ్చ సీహాదిమంసే దుక్కటఞ్చ వడ్ఢతి. మనుస్సమంసే చ **సేసే** సీహమంసాదికే అకప్పియమంసే చ యథానుక్కమతో థుల్లచ్చయఞ్చేవ దుక్కటఞ్చాతి ద్వయం వడ్ఢతీతి యోజనా.

౧౩౮౧. **అనతిరిత్తమ్హి** భోజనం వికాలే పరిభుఞ్జతో భిక్ఖునో తన్నిమిత్తకో దోసో యథావుత్తేసు **సబ్బవికప్పేసు** నత్థీతి యోజనా. "వికాల…పే॰… కాలికే"తి యామకాలికస్స విసుం వక్ఖమానత్తా చ అతిరిత్తకారాపనఞ్చ భోజనేయేవ సమ్భవతీతి **అనతిరిత్తన్తి** ఏత్థ "నిహితభోజన"న్తి సేసో. "అనతిరిత్తపచ్చయా పన వికాలే సబ్బవికప్పేసు అనాపత్తీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౫౩) అట్ఠకథావచనతో **దోసోతి** అనతిరిత్తపచ్చయా పాచిత్తియమాహ. తేనేవ వక్ఖతి "**తన్నిమిత్తకో**"తి, అనతిరిత్తనిమిత్తకోతి అత్థో. **సబ్బవికప్పేసూతి** "సుద్ధం వా మనుస్సమంసమిస్సం వా సీహాదిమంసమిస్సం వా యామకాలికమిస్సం వా"తి సబ్బేసు వికప్పేసు. "**తన్నిమిత్తకో**"తి వచనేనేవ వారితవికాలాదినిమిత్తస్స దోసస్స సమ్భవం దస్సేతి.

౧౩౮౨-౩. **వికాలపచ్చయా వాతి** ఏత్థ **వా**-సద్దేన "అనతిరిత్తపచ్చయా"తి ఇదం సముచ్చితం. **అపి**-సద్దో "యామకాలికేపీ"తి యోజేతబ్బో. సత్తాహకాలికం, యావజీవికం ఆహారస్సేవ అత్థాయ పటిగ్గణ్హతో గహణే, యథావుత్తస్స సత్తాహకాలికయావజీవికభేదేన **దువిధస్స తు** అజ్ఝోహారపయోగేసు నిరామిసే వా దుక్కటన్తి యోజనా. **తు**-సద్దో ఏవ-కారత్థో.

౧౩౮౪. **అథాతి** వాక్యారమ్భే నిపాతో. **ఆమిససంసట్ఠం** సత్తాహకాలికం, యావజీవికం వాతి యోజనా. **గహేత్వాతి** పటిగ్గహేత్వా. **ఠపితన్తి** అరుణం అతిక్కామేత్వా ఠపితం. **పాచిత్తీతి** సన్నిధిపాచిత్తి.

౧౩౮౫. **కాలోతి** అరుణుగ్గమనాదిమజ్ఝన్తికావసానో కాలో. **యామోతి** మజ్ఝన్తికాదిదుతియఅరుణుగ్గమనావసానో. తం తం కాలం కాలికం అతిక్కామయతో తు దోసోతి యోజనా. **తు**-సద్దో ఏవకారత్థో. **తం** వా **కాలికన్తి** యథాక్కమం యావకాలికం యామకాలికం సత్తాహకాలికన్తి వుత్తం హోతి.

౧౩౮౬. యావకాలికం అత్తనా సమ్భిన్నాని ఇతరాని **తీణి** కాలికాని అత్తనోయేవ సభావం ఉపనేతీతి యోజనా. సకో భావో **సభావో**, తం.

౧౩౮౭-౮. **ఏవమేవ వినిద్దిసేతి** "పురిమం పురిమం కాలికం అత్తనా సమ్మిస్సం పచ్ఛిమం పచ్ఛిమం అత్తనో సభావమేవ గాహాపేతీ"తి కథేయ్యాతి వుత్తం హోతి.

ఇమేసూతిఆదీసు నిద్ధారణే భుమ్మం. **అన్తోవుత్థం హోతీ**తి అకప్పియకుటియం ఠపేత్వా అరుణుట్ఠాపనేన అన్తోవుత్థం నామ హోతి. **సన్నిధి చ హోతీ**తి పటిగ్గహేత్వా పటిగ్గహణం అవిజహిత్వా అరుణుట్ఠాపనేన సన్నిధి చ నామ హోతి. పోత్థకేసు "**సన్నిధి**"న్తి సానునాసికో పాఠో దిస్సతి, "హోతీ"తి కిరియాయ సమ్బన్ధత్తా **సన్నిధి**-సద్దో పఠమేకవచనన్తోతి అనునాసికో ఆగమసన్ధిజోతి వేదితబ్బో. **ఉభయమ్పీ**తి యథావుత్తం అన్తోవుత్థం, సన్నిధి చాతి ఉభయమ్పి. **న హోతేవా**తి పురిమకాలికద్వయేన అమిస్సం న హోతేవ.

౧౩౮. కప్పియకుటినామేన అకతం, అసమ్మతం, అపరిగ్గహం, పాకారాదీహి పరిక్ఖిత్తం సేనాసనం **అకప్పియకుటి నామా**తి సఙ్ఖేపతో గహేతబ్బం. **అన్తద్వయేనా**తి సత్తాహకాలికయావజీవికేన, సహత్థే కరణవచనం. "**మిస్సిత**"న్తి సేసో. **గహిత**న్తి పటిగ్గహితం. **తం పుబ్బం ద్వయ**న్తి యావకాలికయామకాలికద్వయం. పురిమకాలికద్వయే యం కిఞ్చి తదహుపటిగ్గహితమ్పి అకప్పియకుటియాయేవ ఠపేత్వా అరుణం ఉట్ఠాపితేన పచ్ఛిమకాలికద్వయే యేన కేనచి సమ్మిస్సం అన్తోవుత్థం నామ హోతీతి వుత్తం హోతి.

౧౩౯. అన్తోవుత్థేన పచ్ఛిమకాలికద్వయేన సంసట్ఠం యదిదం పురిమకాలికద్వయం, అయం ముఖసన్నిధి నామ హోతీతి **అట్ఠకథాయం** (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౯౫) అత్థతో సమానం) వుత్తం. మహాపచ్చరియం పన అన్తోవుత్థం హోతి, న కప్పతి ఇతి దళ్హం కత్వా వుత్తన్తి యోజనా.

తత్థ "**ముఖసన్నిధీ**"తి చ "**అన్తోవుత్థ**"న్తి చ నామమత్తమేవ నానాకరణం, నోయేవత్థోతి ఉభిన్నం అట్ఠకథావచనానం అనత్థన్తరతా వేదితబ్బా. తథా హి **ముఖ**-సద్దో **అన్తో**-సద్దపరియాయో, **సన్నిధి**-సద్దో పరివుత్థ-సద్దపరియాయో. ముఖే సన్నిధి ముఖసన్నిధీతి కమ్మసాధనం. బహి సన్నిధినివత్తనత్థం అట్ఠకథాసు **ముఖ**-గ్గహణం, **అన్తో**-గహణఞ్చ కతం. **బహీ**తి చ పటిగ్గహేత్వా అకప్పియకుటియా బహి యత్థ కత్థచి పరివుత్థం పచ్ఛిమకాలికద్వయం పురిమేన కాలికద్వయేన సంసట్ఠం అధిప్పేతం. ముఖసన్నిధిఅన్తోవుత్థపదానం అనత్థన్తరభావో **సమన్తపాసాదికాయం** వుత్తో.

యథాహ "సామణేరో భిక్ఖుస్స తణ్డులాదికం ఆమిసం ఆహరిత్వా కప్పియకుటియం నిక్ఖిపిత్వా పునదివసే పచిత్వా దేతి, అన్తోవుత్థం న హోతి. తత్థ అకప్పియకుటియం నిక్ఖిత్తసప్పిఆదీసు యం కిఞ్చి పక్ఖిపిత్వా దేతి, ముఖసన్నిధి నామ హోతి. మహాపచ్చరియం పన 'అన్తోవుత్థం హోతీ'తి వుత్తం, తత్థ నామమత్తమేవ నానాకరణ"న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౯౫). **నిస్సన్దేహే** పన అఞ్ఞథా వుత్తో వియ విఞ్ఞాయతి, తత్థపి అయమేవ నయో వేదితబ్బో.

౧౪౧. **న దోసో**తి సన్నిధిదోసో న హోతి. **నిదహిత్వా**తి పటిగ్గహేత్వా పటిగ్గహణం అవిజహిత్వా సకసకకాలబ్భన్తరేయేవ నిదహిత్వా. ఏత్థ చ హేట్ఠిమన్తతో సన్నిధిం దస్సేతుం "పత్తం ధోవిత్వా పున తత్థ అచ్ఛోదకం వా ఆసిఞ్చిత్వా అఙ్గులియా వా ఘంసిత్వా నిస్నేహభావో జానితబ్బో"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౫౩) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. ఏతేన నిరపేక్ఖేన పటిగ్గహణం అవిస్సజ్జేత్వావ సయం వా అఞ్ఞేన వా తుచ్ఛం కత్వాన సమ్మా ధోవిత్వా నిట్ఠాపితే పత్తే లగ్గమ్పి అవిజహితపటిగ్గహితమేవ హోతీతి తత్థ ఆపత్తి వుత్తాతి **గణ్ఠిపదేసు** వుత్తం. ఏతేన నిరపేక్ఖేన పటిగ్గహణే విస్సట్ఠే తాదిసేపి పత్తే దోసో నత్థీతి సిద్ధం.

సన్నిధికథావణ్ణనా.

౧౩౯౩. **పణీతాని భోజనానీతి పాళియం** “సేయ్యథిదం? సప్పి నవనీతం తేలం మధు ఫాణితం మచ్ఛో మంసం ఖీరం దధీ”తి (పాచి. ౨౫౯) ఉద్దిసిత్వా –

> “సప్పి నామ గోసప్పి వా అజికాసప్పి వా మహింససప్పి వా, యేసం మంసం కప్పతి, తేసం సప్పి. నవనీతం నామ తేసఞ్ఞేవ నవనీతం. తేలం నామ తిలతేలం సాసపతేలం మధుకతేలం ఏరణ్డకతేలం వసాతేలం. మధు నామ మక్ఖికామధు. ఫాణితం నామ ఉచ్ఛుమ్హా నిబ్బత్తం. మచ్ఛో నామ ఓదకో వుచ్చతి. మంసం నామ యేసం మంసం కప్పతి, తేసం మంసం. ఖీరం నామ గోఖీరం వా అజికాఖీరం వా మహింసఖీరం వా, యేసం మంసం కప్పతి, తేసం ఖీరం. దధి నామ తేసఞ్ఞేవ దధీ”తి (పాచి. ౨౬౦) –

నిద్దిట్ఠాని నవ పణీతభోజనానీతి అత్థో. **అగిలానోతి** “అగిలానో నామ యస్స వినా పణీతభోజనాని ఫాసు హోతీ”తి (పాచి. ౨౬౦) వుత్తో. **అగిలానోతి** ఏత్థ “హుత్వా”తి సేసో.

౧౩౯౪. **సప్పినా దేహీతిఆది** విఞ్ఞాపనప్పకారో. **సప్పిభత్తన్తి** ఏత్థ కిఞ్చాపి సప్పిసంసట్ఠం భత్తం, సప్పి చ భత్తఞ్చ సప్పిభత్తన్తి విఞ్ఞాయతి, **అట్ఠకథాసు** పన “సాలిభత్తం వియ సప్పిభత్తం నామ నత్థీ”తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౫౯) కారణం వత్వా దుక్కటస్సేవ దళ్హతరం కత్వా వుత్తత్తా న సక్కా అఞ్ఞం వత్తుం. **అట్ఠకథాచరియా** ఏవ హి ఈదిసేసు ఠానేసు పమాణం.

౧౩౯౫. **పాచిత్తి పరియాపుతాతి** “అజ్ఝోహారే అజ్ఝోహారే ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి (పాచి. ౨౬౦) ఏవం అజ్ఝోహారగణనాయ పాచిత్తి వుత్తా.

౧౩౯౬. **సుద్ధానీతి** అన్నేన అమిస్సాని. **సేఖియేసూతి** సిక్ఖాకరణీయే వుత్తన్తి అత్థో.

౧౩౯౭. యస్మా సుద్ధానం పణీతభోజనానం విఞ్ఞాపేత్వా పరిభుఞ్జనం దుక్కటవిసయం, **తస్మా. సత్తధఞ్ఞమయన్తి** సాలిఆదీనం సత్తన్నం ధఞ్ఞానం అఞ్ఞతరస్స వికారభూతం.

౧౩౯౮. సచే దదాతీతి యోజనా. **విసఙ్కేతన్తి** అనాపత్తి హోతీతి వుత్తం హోతి.

౧౩౯౯. దేతి చేతి సమ్బన్ధో. **అఞ్ఞతరేనాతి** సహత్థే కరణవచనం. “భత్త”న్తి అధికారతో లబ్భతి. **అస్స** భిక్ఖుస్స. **విసఙ్కేతన్తి** అఞ్ఞం యాచితస్స అఞ్ఞస్స దిన్నత్తా సఙ్కేతస్స విరాధనేన అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి.

౧౪౦౦. **యేన యేన హీతి** ఏత్థాపి తథేవ కరణవచనం. **“విఞ్ఞత్త”న్తి** ఇదం అధికతస్స “భత్త”న్తి ఏతస్స విసేసనం. **యేన యేనాతి** అనియమేన పణీతేన. తేన సప్పిఆది విసుం విసుం గహితమేవ, సప్పిఆదీనం గోసప్పిఆదిభేదో చ సఙ్గహితో. **తస్మిం లద్ధేపీతి** యాచితేయేవ లద్ధే సతి. తస్స తస్స మూలేపి లద్ధేతి విచ్ఛావసేన యోజనా.

కిం వుత్తం హోతి? “సప్పినా భత్తం దేహీ”తి సామఞ్ఞేన విఞ్ఞాపేన్తస్స తమేవ వా “ఇమినా సప్పిం కత్వా గణ్హథా”తి నవనీతాదీసు అఞ్ఞతరం వా ధేనుం వా మూలం వా దేతి చే, “గోసప్పినా భత్తం దేహీ”తి విసేసయుత్తం కత్వా విఞ్ఞాపేన్తస్స తమేవ వా గోనవనీతాదీని వా గావిం వా “ఇదం దత్వా సప్పిం గణ్హథా”తి మూలం వా సచే దేతి, విసఙ్కేతం న హోతి, యథావత్థుకమేవ ఆపత్తిం ఆపజ్జతీతి వుత్తం హోతి.

న అఞ్ఞథాతి సప్పిం యాచితవతో "ఇమం గహేత్వా సప్పిం కత్వా గణ్హథా"తి అవత్వా "సప్పి నత్థి, ఇదం గణ్హథా"తి వత్వా వా తుణ్హీభూతేన వా నవనీతాదీసు కిస్మిఞ్చి దిన్నే విసేసవిఞ్ఞాపకస్స తదఞ్ఞదానేపి విసఙ్కేతమేవ హోతీతి అత్థో. పాళియా అనాగతేపి దిన్నే విసఙ్కేతమేవ హోతి. "సచే పన అఞ్ఞం పాళియా ఆగతం వా అనాగతం వా దేతి, విసఙ్కేత"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౫౯) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం.

౧౪౦౧. **పాళియన్తి** పుబ్బే దస్సితం "సప్పి నామ గోసప్పి"తిఆదిం నిద్దేసపాళిమాహ. యథాహ "పాళియం ఆగతనవనీతాదీని ఠపేత్వా"తిఆది (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౫౯). **అఞ్ఞేహి** నవనీతాదీహి. సహత్థే కరణవచనం.

౧౪౦౨. **"విఞ్ఞాపేత్వా"**తి ఇమస్స కమ్మభూతం "భత్త"న్తి అధికతం. గాథాబన్ధవసేన **వా**-సద్దస్స రస్సో కతో. ఏకతో వాతి యోజనా, "నానతో"తిపి గహితమేవ, ఏకట్ఠానతో వా నానట్ఠానతో వాతి వుత్తం హోతి. యథాహ "సచే పన సబ్బేహిపి సప్పిఆదీహి ఏకట్ఠానే వా నానట్ఠానే వా విఞ్ఞాపేత్వా"తిఆది (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౫౯). తేనేవ **భుఞ్జతీతి** ఏత్థ పరికప్పసూచకం "చే"తి ఇదఞ్చ అవకంససన్దస్సనత్థం "కుసగ్గేన ఏకబిన్దుమ్పి"తి ఇదఞ్చ అజ్ఝాహరితబ్బం. **మతాతి అట్ఠకథాయం** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౫౯) వుత్తం సన్ధాయాహ. ఏకతో వా నానతో వా ఠానా భత్తం విఞ్ఞాపేత్వా ఏకరసం కత్వా అన్తమసో కుసగ్గేన ఏకబిన్దుమ్పి భుఞ్జతి చే, నవ పాచిత్తియో మతాతి యోజనా.

౧౪౦౩. అకప్పియేన సప్పినా దేహీతి వుత్తేపీతి యోజనా, సహత్థే కరణవచనం. "భత్త"న్తి అధికతం. "యేసం మంసం కప్పతి, తేసం సప్పి"తి (పాచి॰ ౨౬౦) వుత్తప్పకారస్స విపరియాయతో **అకప్పియం** దట్ఠబ్బం. **తేన చే దేతీతి** యది తేన యాచితేన తేనేవ అకప్పియేన సద్ధిం ఓదనం దేతీతి.

౧౪౦౪. **తథాసఞ్ఞిస్సాతి** తథాసఞ్ఞినో, గిలానోమ్హీతిసఞ్ఞినోతి అత్థో. యథాహ "గిలానో గిలానసఞ్ఞీ, అనాపత్తీ"తి (పాచి॰ ౨౬౧).

౧౪౦౫. గిలానకాలే విఞ్ఞత్తం అగిలానస్స భుఞ్జతో అనాపత్తి పకాసితాతి యోజనా. ఏవమితరేహిపి ద్వీహి పదేహి యోజేతబ్బం. యథాహ "అనాపత్తి గిలానో హుత్వా విఞ్ఞాపేత్వా అగిలానో భుఞ్జతీ"తిఆది (పాచి॰ ౨౬౨). **ఞాతకాదీనన్తి** ఏత్థ "ఆయత్త"న్తి సేసో. **ఆది**-సద్దేన "పవారితానం అఞ్ఞస్సత్థాయ అత్తనో ధనేన ఉమ్మత్తకస్స ఆదికమ్మికస్సా"తి ఇదం సఙ్గణ్హాతీతి.

౧౪౦౬. చత్తారి సముట్ఠానాని దస్సేతుమాహ **"కాయతో"**తిఆది.

పణీతభోజనకథావణ్ణనా.

౧౪౦౭. **"అదిన్న"**న్తి ఇమినా **అదిన్నాదానసిక్ఖాపదే** (పారా॰ ౯౧ ఆదయో) వియ పరపరిగ్గహితం అవత్వా అప్పటిగ్గహితమేవ వత్తబ్బం. యథాహ "అదిన్నం నామ అప్పటిగ్గహితకం వుచ్చతీ"తి (పాచి॰ ౨౬౬). **ముఖద్వారన్తి** ముఖే ద్వారం **ముఖద్వారం,** గలనాళికా, ఇమినా పన వచనేన యం కిఞ్చి అజ్ఝోహరణీయం, తం ముఖేన వా పవిసతు నాసికాయ వా, గలబిలం పవిట్ఠమేవ ఆపత్తికరన్తి దీపేతి. **ఆహారన్తి** ఉదకదన్తపోనేహి అఞ్ఞం అజ్ఝోహరితబ్బం యం కిఞ్చి యావకాలికాదిం. యథాహ "ఆహారో నామ ఉదకదన్తపోనం ఠపేత్వా యం కిఞ్చి అజ్ఝోహరణీయ"న్తి (పాచి॰ ౨౬౬).

ఆహరేయ్యాతి ముఖద్వారం పవేసేయ్య, ఇమినా పరగలం అకత్వా ముఖేన పటిగ్గహితగ్గహణేపి నత్థి దోసోతి సూచితం. తేనేవాహ **''దన్తపోనోదకం హిత్వా''**తి. తేనేవ వుత్తం **గణ్ఠిపదే** "భగవతో దన్తకట్ఠస్స ముఖద్వారపనే అనాపత్తివచనేనేవ యం కిఞ్చి వత్థుం పరగలం అకత్వా ముఖే ఠపనే అనాపత్తిభావో వుత్తో"తి. ఉదకఞ్హి యథాసుఖం పాతుం, దన్తకట్ఠఞ్చ దన్తపోనపరిభోగేన పరిభుఞ్జితుం వట్టతి, తస్స పన రసం గిలితుం న వట్టతి. సచేపి దన్తకట్ఠరసో అజానన్తస్స అన్తో పవిసతి, పాచిత్తియమేవ. దన్తే పునన్తి నిమ్మలే కరోన్తి ఏతేనాతి **దన్తపోనం.**

౧౪౦౮-౯. బ్యతిరేకముఖేన అదిన్నలక్ఖణం, పదభాజనే చ వుత్తనయేన పఠమం దిన్నలక్ఖణం దస్సేన్తో ఆహ **''హత్థపాసో''**తిఆది. **హత్థపాసో**తి పవారణసిక్ఖాపదే –

> "గణ్ఠితో పచ్ఛిమం అఙ్గం, దదతో పురిమం పన;
>
> ఉభిన్నం అడ్ఢతేయ్యం చే, వినా హత్థం పసారిత"న్తి. (వి॰ వి॰ ౧౨౩౫) –

వుత్తలక్ఖణో హత్థపాసో. **అభినీహారో**తి తత్థేవ వుత్తనయేన అభిముఖం కత్వా హరణఞ్చ. **మజ్ఝిముచ్చారణక్ఖమో**తి పటిగ్గహేతబ్బభారస్స ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదేన థామమజ్ఝిమేన పురిసేన ఉక్ఖిపనారహతా. భావప్పధానోయం నిద్దేసో. అవకంసో పన "అన్తమసో రథరేణుమత్తమ్పీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫) **అట్ఠకథా**వచనతో వేదితబ్బో. **ఉచ్చారణం** ఉక్ఖిపనం. **''అమనుస్సో''**తి ఇమినా తదఞ్ఞసత్తసామఞ్ఞేన తిరచ్ఛానగతాపి వేదితబ్బా. "పక్ఖీ వా"తిఆదివక్ఖమానేన వా వేదితబ్బా. **కాయాదినా**తి కాయకాయపటిబద్ధనిస్సగ్గియానం అఞ్ఞతరేన. తేనేవాహ **''తిధా''**తి.

ద్విధాతి కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా. **పఞ్చఙ్గసంయోగే**తి ఏత్థ "హత్థపాసో"తి పఠమఙ్గం, "అభినీహారో"తి దుతియం, "మజ్ఝిముచ్చారణక్ఖమో"తి తతియం, "మనుస్సో...పే॰... తిధా"తి చతుత్థం, "పటిగ్గణ్హాతి...పే॰... ద్విధా"తి పఞ్చమన్తి ఇమాని పఞ్చ అఙ్గాని, పఞ్చన్నం అఙ్గానం సంయోగో సమాగమో సన్నిపాతో పఞ్చఙ్గసంయోగో, తస్మిం. **గహణ**న్తి పటిగ్గహణం. **తస్స** భిక్ఖునో. **రూహతి** సమ్పజ్జతి.

౧౪౧౦-౧౨. **ఇతరో**తి పటిగ్గాహకో. **తస్స** అఙ్గస్స. న గచ్ఛతీతి **నగో, ''నగో''**తి రుక్ఖోపి పబ్బతోపి వుచ్చతి. **ఏవరూపే**తి ఈదిసే ఉచ్చనీచట్ఠానే.

౧౪౧౩. **సోణ్డాయా**తి హత్థేన.

౧౪౧౫-౬. **ఈసకం ఓనత్వా** థోకం నామేత్వా తేన భిక్ఖునా తం హేట్ఠిమం భాజనం ఏకదేసేనాపి పటిచ్ఛితబ్బన్తి యోజనా.

౧౪౧౭. **ఉగ్ఘాటేత్వా** ఉచ్చారేత్వా, భాజనాని విసుం విసుం ఓరోపేత్వాతి వుత్తం హోతి.

౧౪౧౮. **కాజభత్త**న్తి భత్తకాజం, భత్తభరితం పిటకన్తి వుత్తం హోతి. **ఓనత్వా దేతీ**తి సయం ఓనమిత్వా బ్యాభఙ్గిం దేతి.

౧౪౧౯. **''తింసహత్థో''**తి ఇదం తింసరతనమత్తో చే హోతి, "దూర"న్తి న పరిసఙ్కితబ్బోతి దస్సనత్థమాహ. **గహితేకస్మి**న్తి ఉభయకోటీసు ఠపితే ద్వే ఘటే పటిగ్గహేపేతుం హత్థపాసే ఠితేన దాయకేన దియ్యమానం తింసహత్థవేణుం పటిగ్గణ్హన్తేన యేన

కేనచి కాయప్పదేసేన వా కాయపటిబద్ధేన వా "ఇమం గణ్హామీ"తి ఆభోగం కత్వా మఞ్చాదీసు యత్థ కత్థచి ఫుసిత్వా పటిగ్గహితేతి వుత్తం హోతి. **తం సబ్బన్తి** తేసు ద్వీసు ఘటేసు పక్ఖిత్తం సబ్బమేవ. **గహితమేవాతి** పటిగ్గహితమేవ హోతి, దాయకస్స హత్థపాసబ్భన్తరే గతత్తా ఇదం తస్స కాయపటిబద్ధన్తి "దూర"న్తి సఞ్ఞా న కాతబ్బాతి **ఏవ**కారేన దీపేతి. "ద్వీసు ఘటేసు భూమియం ఠపితేసుపి తత్థ బన్ధనవేళుయం పటిగ్గణ్హనమత్తేనేవ పటిగ్గహితం హోతీ"తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం.

౧౪౨౦-౨౪. "**కటసారకే**"తి ఇమినా దోణిఫలకాదయో ఉపలక్ఖితా. "**నిసీదతీ**"తి ఇదం "తిట్ఠతీ"తిఆదీనం ఉపలక్ఖణం. **మఞ్చాదీని ఫుసిత్వాతి** ఏత్థ "అఙ్గులియాపీ"తి సేసో. యథాహ "పటిగ్గహణసఞ్ఞాయ మఞ్చాదీని అఙ్గులియాపి ఫుసిత్వా ఠితేన వా నిసిన్నేన వా నిపన్నేన వా"తిఆది (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫). **పత్తేసూతి** తథా ఠపితేసు సబ్బేసు పత్తేసుయేవ. **యఞ్చ దీయతీతి** ఏత్థ "తథా ఠితేనా"తి సామత్థియా లబ్భతి.

మఞ్చాదీసు అఙ్గులిఆదినా యేన కేనచి ఫుట్ఠమత్తేపి పటిగ్గహణస్స రుహణభావం దస్సేత్వా ఇదాని తదారోహణేనాపి సిజ్ఝతీతి దస్సేతుమాహ "**పటిగ్గహేస్సామీ**"తిఆది. సచే పన పటిగ్గహేస్సామిచ్చేవ మఞ్చాదీని ఆరుహిత్వా నిసీదతి, దాయకోపి హత్థపాసే ఠత్వాన దేతి చే, తం సబ్బం గహితం హోతీతి యోజనా.

కుచ్ఛియా కుచ్ఛిం ఆహచ్చ యే పత్తా భూమియం ఠితా, తేసు **యం యం** పత్తం అఙ్గులియాపి వా సూచియాపి వా ఫుసిత్వా నిసిన్నో, తత్థ తత్థేవ దీయమానమ్పి పటిగ్గణ్హాతి, వట్టతీతి యోజనా.

౧౪౨౫. కటసారాదయో సచే మహన్తా, పటిగ్గహణం న రుహేయ్యాతి వికప్పో సియాతి తన్నివత్తనత్థమాహ "**కటసారకే**"తిఆది. "**మహన్తస్మి**"న్తి ఇమినా కటసారకస్స పున వచనే హేతుమాహ. **హత్థత్థరం** నామ హత్థిపిట్ఠే అత్థరితబ్బం అత్థరణం. **ఆది**-సద్దేన అస్సత్థరరథత్థరాదిం సఙ్గణ్హాతి. ఠితపత్తేసు దియ్యమానం గణ్హతో పటిగ్గహణరుహణహేతుం దస్సేతి "**హత్థపాసస్మిం విజ్జమానే తూ**"తి. **తు**-సద్దో వుత్తవిసేసమేవ జోతేతి.

౧౪౨౬. **తత్థజాతకపణ్ణేసూతి** రుక్ఖేయేవ ఠితేసు పణ్ణేసు. **గహేతున్తి** పటిగ్గహేతుం. "**న పనేతానీ**"తిఆది యేన హేతునా న వట్టతి, తస్స దస్సనం. **హి**-సద్దో పసిద్ధిం సూచేతి.

౧౪౨౭. థామమజ్ఝిమేన పురిసేన ఉక్ఖిపితుం అసక్కుణేయ్యం **అసంహారియం. తాదిసేతి** తథారూపే, అసంహారియేతి వుత్తం హోతి. **ఖాణుబద్ధేతి** భూమియం నిఖాతఖాణుకే బద్ధే.

౧౪౨౮. **తిన్తిణికాతి** చిఞ్చా. **ఆది**-సద్దేన తథా ఖుద్దకానం కదమ్బపుప్ఫపణ్ణాదీనం గహణం. "తిన్తిణికాదిపణ్ణేసూ"తి వచనతో సాఖాసు పటిగ్గహణం రుహతీతి దట్ఠబ్బం. భూమియం పత్థటేసూతి యోజేతబ్బం. యథాహ "భూమియం అత్థతేసు సుఖుమేసు తిన్తిణికాదిపణ్ణేసుపి పటిగ్గహణం న రుహతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫).

౧౪౨౯. **పరివేసకోతి** దాయకో.

౧౪౩౦. అసేసతో పుఞ్ఛిత్వాతి యోజనా.

౧౪౩౧. **పటిగ్గహేత్వావాతి** పత్తం పటిగ్గహేత్వావ. భిక్ఖా గహేతబ్బాతి సమ్బన్ధో.

౧౪౩౨. అపటిగ్గహితేతి ఏత్థ "పత్తే"తి సేసో. తం పచ్ఛా పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జతో అనాపత్తీతి యోజనా.

౧౪౩౩. అనాదియిత్వావి అగ్గహేత్వా, తస్మిం వచనే ఆదరం అకత్వాతి వుత్తం హోతి.

౧౪౩౫. అఞ్ఞస్స అనుపసమ్పన్నస్స.

౧౪౩౬. పుబ్బాభోగస్స అనురూపవసేన "**సామణేరస్స తం దత్వా...పే.... పన వట్టతీ**"తి వుత్తం. యస్మా పన తం "అఞ్ఞస్స దస్సామీ"తి చిత్తుప్పాదమత్తేన పరసన్తకం నామ న హోతి, తస్మా తస్స అదత్వాపి పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి.

౧౪౩౭-౯. భిక్ఖునోతి అఞ్ఞస్స భిక్ఖుస్స. **భత్తస్సాతి** కఞ్జికాదిద్రవమిస్సభత్తమాహ. **ఉప్లవతీతి** ఉపరి ప్లవతి. **కఞ్జికన్తి** ఆరనాలం, ఇమస్స ఉపలక్ఖణత్తా ఖీరతక్కాదిద్రవం సఙ్గహితం. **పవాహేత్వాతి** మత్థకతో పలాపేత్వా. **అన్తో పవిట్ఠం సచే తన్తి** తం రజం యది భత్తస్స అన్తో పవిట్ఠం హోతి. **పటిగ్గహేతబ్బన్తి** అనుపసమ్పన్నే అసతి హత్థతో అమోచేన్తేనేవ యత్థ అనుపసమ్పన్నో అత్థి, తం తత్థ నేత్వా పటిగ్గహేతబ్బం.

౧౪౪౦. అపనీయావాతి ఏత్థ "థూల"న్తి ఇదం "సుఖుమం చే"తి వక్ఖమానవిపరియాయతో లబ్భతి. సభత్తం అపనీయాతి సమ్బన్ధో. యథాహ "ఉపరిభత్తేన సద్ధిం అపనేతబ్బం, పటిగ్గహేత్వా వా భుఞ్జితబ్బ"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫).

౧౪౪౧. థేవోతి బిన్దు. **థేవో...పే.... వట్టతీతి** ఏత్థ యథా పఠమతరం పతితథేవే దోసో నత్థి, తథా ఆకిరిత్వా అపనేన్తానం పచ్ఛా పతితథేవేపి అభిహటత్తా నేవత్థి దోసో.

౧౪౪౨-౪. చరుకేనాతి ఖుద్దకఉక్ఖలియా. **తతో** చరుకతో. **మసీతి** జల్లికాఆదికా భస్మా. **భాజనేతి** భాజనపత్తాదిభాజనే. **తస్స చాతి** తస్స మసిఆదినో చ.

అనన్తరస్స భిక్ఖుస్స దీయమానం యం పత్తతో ఉప్పతిత్వా ఇతరస్స భిక్ఖునో పత్తే సచే పతతి, తం పటిగ్గహితమేవ హోతి, తస్మా వట్టతేవాతి యోజనా. "**దీయమాన**"న్తి ఏత్థ "భత్తాదికం యం కిఞ్చీ"తి పకరణతో లబ్భతి. **వట్టతేవా యన్తి** ఏత్థ "వట్టతేవ అయ"న్తి పదచ్ఛేదో న కాతబ్బో "అయ"న్తి ఇమినా సమ్బన్ధనీయస్స అభావతో. తస్మా **వ**-కారో గాథాఛన్దవసేన దీఘం కత్వా వుత్తోతి వేదితబ్బో.

౧౪౪౫-౬. పాయాసస్సాతి ఏత్థ పూరణయోగే సామివచనం, పాయాసేనాతి వుత్తం హోతి. **ఉణ్హతోతి** ఉణ్హత్తా. **న సక్కతీతి** న సక్కోతి. **ముఖవట్టియం వట్టతీతి** ముఖవట్టిం ఉక్ఖిపిత్వా హత్థే ఫుసాపితే గణ్హితుం వట్టతి. తథా ముఖవట్టియా గహేతుం న సక్కా చే, ఆధారకేనపి గహేతబ్బోతి యోజనా.

౧౪౪౭-౮. ఆహరియమానం వా నేవ జానాతి, దీయమానం వా న జానాతీతి యోజనా. గాథాబన్ధవసేన "**జానతీ**"తి రస్సో కతో. **ఆభోగన్తి** "గణ్హామీ"తి ఆభోగం. యథాహ **మహాపచ్చరియం** "ఆభోగమత్తమేవ హి ఏత్థ పమాణ"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫). "కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా పటిగ్గణ్హాతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫) వుత్తత్తా పత్తం గహేత్వా నిసిన్నత్తా "కాయపటిబద్ధేన గణ్హిస్సామీ"తి ఆభోగం కత్వాతిపి యుజ్జతేవ.

౧౪౪౯. ‘‘**హత్థేన ముఞ్చిత్వా**’’తి ఇదం ‘‘**ఆధారకమ్పి వా**’’తి ఇమినాపి యోజేతబ్బం. ‘‘**పాదేన పేల్లేత్వా**’’తి ఇమినా పన ‘‘**ఆధారక**’’న్తి ఇదమేవ యోజేతబ్బం. యథాహ ‘‘హత్థేన ఆధారకం ముఞ్చిత్వా పాదేన పేల్లేత్వా నిద్దాయతీ’’తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౯౫). **పేల్లేత్వా**తి పీళేత్వా, అక్కమిత్వాతి వుత్తం హోతి.

౧౪౫౦. కమి-ధాతుస్స మజ్ఝే ‘‘అక్క’’ఇతి పదచ్ఛేదో యతిహీనదోసోతి.

> ‘‘సిలోకే నియతట్ఠానం, పదచ్ఛేదం యతిం విదూ;
> తదపేతం యతిబ్భట్ఠం, సవనుబ్బేజనం యథా’’తి. –

దణ్డినా వుత్తలక్ఖణతో సిద్ధతాయ దోసో యథా న హోతి, తథా విచారేత్వా గహేతబ్బం. కేచి పనేత్థ ఇ-కారాగమస్స పచ్చయభావత్తా తంసహితో మ-కారో తగ్గహణేన సఙ్గయ్హతీతి ఉభయపక్ఖభాగీతి ధాతుపచ్చయానం మజ్ఝే యతియా ఇచ్ఛితత్తా న దోసోతి పరిహరన్తి. **జాగరస్సాపీ**తి అనిద్దాయన్తస్సాపి. **అనాదరో**తి అనాదరభావో.

౧౪౫౧. **తస్మా**తి తథా గహణస్స అనాదరభావతో. **త**న్తి తం ఆధారకం పాదేన అక్కమిత్వా పటిగ్గహణఞ్చ. **దీయమాన**న్తి దాయకేన పటిగ్గహాపియమానం. **పతతీ**తి పటిగ్గాహకస్స హత్థం అఫుసిత్వా రజోరహితాయ సుద్ధభూమియా వా పదుమినిపణ్ణాదీసు వా పతతి. యథాహ ‘‘యం దియ్యమానం దాయకస్స హత్థతో పరిగళిత్వా సుద్ధాయ భూమియా వా పదుమినిపణ్ణవత్థకటసారకాదీసు వా పతతి, తం సామం గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతీ’’తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౯౫). సరజాయ భూమియా పతితే రజం పుఞ్ఛిత్వా వా ధోవిత్వా వా పటిగ్గహాపేత్వా వా పరిభుఞ్జితబ్బన్తి ఇదం **అట్ఠకథాయం** పన ‘‘సరజాయ భూమియం పతతీ’’తిఆదినా దస్సితం. **గహేతు**న్తి ఏత్థ ‘‘భుఞ్జితు’’న్తి చ **వట్టతీ**తి ఏత్థ ‘‘పరిచ్చత్తం దాయకేహీ’’తి చ సేసో. యథాహ ‘‘అనుజానామి భిక్ఖవే యం దియ్యమానం పతతి, తం సామం గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం. పరిచ్చత్తం తం భిక్ఖవే దాయకేహీ’’తి (చూళవ॰ ౨౭౩). ‘‘యం దియ్యమానం పతతీ’’తి అవిసేసేన వుత్తత్తా చతూసుపి కాలికేసు అయం నయో వేదితబ్బో.

౧౪౫౨. అబ్బోహారికనయం దస్సేతుమాహ ‘‘**భుఞ్జన్తాన**’’న్తి.

౧౪౫౩-౪. **తం** మలం. **తేసూ**తి ఉచ్ఛుఆదీసు వత్థూసు. **త**న్తి మలమిస్సకం ఉచ్ఛుఆదికం వత్థు. **న పఞ్ఞాయతీ**తి న పన పఞ్ఞాయతి. **తస్మి**న్తి ఉచ్ఛుఆదివత్థుస్మిం.

౧౪౫౫. **నిసదోదుక్ఖలాదీన**న్తి **ఆది**-సద్దేన నిసదపోతముసలాదీనం గహణం.

౧౪౫౬. వాసియా ఉపలక్ఖణత్తా తజ్జాతికం యం కిఞ్చి సత్థమ్పి గహేతబ్బం. **ఖీరే**తి అనుపసమ్పన్నేన తాపితఖీరే, ఇదం ఉపరి ఆమకస్స విసుం గహణేన విఞ్ఞాయతి. **నీలికా**తి నీలవణ్ణం. **సత్థకే వియ నిచ్ఛయో**తి సత్థేన ఉట్ఠితమలే ఉచ్ఛుఖణ్డే వియ పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బన్తి వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో.

౧౪౫౭. **త**న్తి తం అగ్గిసన్తత్తవాసిఆదిం, తాపవత్థుతో వాసి గహేతబ్బా.

౧౪౭౯. **తన్తి** తం హత్థాదికాయావయవం వా చీవరం వా ధోవిత్వా పతితకిలిట్ఠజలమిస్సమోదనం. రుక్ఖమూలాదీసు నిసీదిత్వా భుఞ్జన్తస్స పత్తాదీసు రుక్ఖపణ్ణాదిం ధోవిత్వా పతితకిలిట్ఠోదకేపి ఏసేవ వినిచ్ఛయోతి దస్సేతుమాహ **‘‘ఏసేవా’’**తిఆది.

౧౪౮౦. జలం సచే సుద్ధం పతతి, వట్టతీతి యోజనా, ‘‘రుక్ఖతో’’తి లబ్భతి. అబ్భోకాసే చ సచే సుద్ధం తోయం పతతి, వట్టతీతి ఏత్థ ‘‘ఆకాసతో’’తి లబ్భతి. ఉభయత్థాపి రుక్ఖపణ్ణేసు, ఆకాసే చ రజస్స పఠమమేవ వస్సోదకేన ధోవితత్తా ఆహ **‘‘సుద్ధ’’**న్తి.

౧౪౮౧. **అచ్ఛుపన్తేనాతి** అఫుసన్తేన. **తస్స** సామణేరస్స.

౧౪౮౨. **పత్తన్తి** అనుపసమ్పన్నస్స పత్తం. **ఛుపిత్వాతి** అనుపసమ్పన్నపత్తగతోదనం ఫుసిత్వా. **తం** అత్తనో పత్తే భత్తం. యథాహ ‘‘అప్పటిగ్గహితే ఓదనం ఛుపిత్వా పున అత్తనో పత్తే ఓదనం గణ్హన్తస్స ఉగ్గహితకో హోతీ’’తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫).

౧౪౮౪. **పచ్ఛాతి** తస్మిం గహితేపి అగహితేపి పచ్ఛా. **తం** పటిగ్గహితభోజనం.

౧౪౮౫. **తస్స** అత్తనో పత్తగతస్స భత్తస్స.

౧౪౮౮. **పరేనాతి** అప్పటిగ్గహితపత్తేన.

౧౪౮౯-౯౦. ‘‘యాగుఆదీనం పచనే భిక్ఖూనం భాజనే’’తి సమ్బన్ధో. పచన్తి ఏత్థాతి **పచనం,** భాజనం. **భాజనూపరి హత్థేసు సామణేరస్సాతి** భాజనస్స ఉపరి కతేసు సామణేరస్స హత్థేసు. **పతితం హత్థతో తస్మిన్తి** తస్స సామణేరస్స హత్థతో పరిగళిత్వా తస్మిం భాజనే పతితం.

౧౪౯౧. ‘‘న కరోతి అకప్పియ’’న్తి ఏత్థ కారణమాహ **‘‘పరిచ్చత్తఞ్హి త’’**న్తి. తఞ్హి యస్మా పరిచ్చత్తం, తస్మా అకప్పియం న కరోతీతి వుత్తం హోతి. **ఏవం అకత్వాతి** యథావుత్తపకారేన అకత్వా. **ఆకిరతేవ చేతి** సచే భాజనే ఆకిరతి ఏవ. **తం** తథా పక్ఖిత్తం భత్తభాజనం. **నిరామిసం కత్వాతి** తత్థ పతితం ఆమిసం యథా న తిట్ఠతి, ఏవం ధోవిత్వా భుఞ్జితబ్బన్తి సమ్బన్ధో.

౧౪౯౨-౩. **కుటన్తి** ఘటం. **ఆవజ్జేతీతి** కుటం నామేత్వా యాగుం ఆసిఞ్చతి.

౧౪౯౪. **హత్థేతి** ద్వే హత్థే. **తత్థాతి** తత్థ భూమియం ఠపితేసు ద్వీసు హత్థతలేసు.

౧౪౯౫-౬. **ఏకస్స గహణూపగం చే భారన్తి** థామమజ్ఝిమేన ఏకేన పురిసేన ఉక్ఖిపనప్పమాణం భారం సచే భవేయ్య. **‘‘తథా’’**తి ఇమినా ‘‘ఏకస్స గహణూపగం భార’’న్తి ఇదం పచ్చామసతి.

౧౪౯౭. **లగ్గేన్తీతి** ఓలమ్బన్తి. **తత్థాతి** తస్మిం మఞ్చపీఠే. **వట్టతేవాతి** ఉగ్గహితకం న హోతీతి దీపేతి.

౧౪౯౮. **సమ్ముజ్జన్తోతి** సమ్మజ్జన్తో. **ఘట్టేతీతి** అసఞ్చిచ్చ సమ్మజ్జనియా ఫుసతి.

౧౪౯౯. **తం ఞత్వాతి** పటిగ్గహితభావం ఞత్వా. **ఠపేతుం వట్టతి** ఉగ్గహితకం న హోతీతి అధిప్పాయో.

౧౪౮౦. **తన్తి** పటిగ్గహితసఞ్ఞాయ గహితం తం అప్పటిగ్గహితం. **అఞ్ఞథా పన న కత్తబ్బన్తి** అపిహితం పిధాతుఞ్చ పిహితం వివరితుఞ్చ న వట్టతీతి అత్థో.

౧౪౮౧. **బహి రపేతి చేతి** యది పుబ్బే రపితట్ఠానతో బహి రపేతి. **తేనాతి** బహి రపేత్వా ముత్తహత్థేన తేన భిక్ఖునా. **తన్తి** బహి రపితం హత్థతో ముత్తం. **ఇత్వాతి** అప్పటిగ్గహితభావం ఇత్వా. **తం** తథా ఇత్వా రపితం.

౧౪౮౨-౩. **ఉట్ఠేతి యది కణ్ణికాతి** సచే కణ్ణికా సఞ్జాయతి. **సిఙ్గివేరాదికేతి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన పిప్ఫలిఆదీనం గహణం. **మూలేతి** పఞ్చమూలాదికే మూలే. **ఘుణచుణ్ణన్తి** ఘుణపాణకేహి ఉప్పాదితచుణ్ణం. ‘‘**తథా**’’తి ఇమినా “ఉట్ఠేతీ”తి కిరియం పచ్చామసతి. **తంసముట్ఠానతోతి** పటిగ్గహితతేలాదీసు సముప్పన్నత్తా. **తఞ్చేవాతి పవుచ్చతీతి** పఠమపటిగ్గహితం తమేవ తేలాదికన్తి వుచ్చతి. తేనాహ ‘‘**పటిగ్గహణ...పే.... న విజ్జతీ**’’తి.

౧౪౮౪-౫. **కోచి పుగ్గలోతి** సామణేరగమికాదీసుపి యో కోచి సత్తో. **తాలపిణ్డిన్తి** తాలకణ్ణికం ఫలం. **అఞ్ఞో భూమట్ఠోతి** భూమియం ఠితో అఞ్ఞో కోచి పుగ్గలో ఇత్థీ వా పురిసో వా.

౧౪౮౬. **ఛిన్దిత్వాతి** ఛిన్దం కత్వా. **వతిన్తి** హత్థపాసప్పహోనకబహలవతిం. యథాహ “హత్థపాసే సతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫). **దణ్డకే అఫుసిత్వావాతి** యత్తకేన గమనవేగో నిబ్బాయతి, ఏత్తకం, పహరణతో వతిదణ్డకే వా అప్పహరిత్వాతి వుత్తం హోతి. పహరిత్వా రత్వా గచ్ఛతి చే, న వట్టతి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “మయం పన ‘యం ఠానం పహటం, తతో సయం పతితమివ హోతీ’తి తక్కయామ. తస్మిమ్పి అట్ఠత్వా గచ్ఛన్తే యుజ్జతి సుక్ఖఘాతకతో పవట్టేత్వా బహి పతితభణ్డం వియా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫).

౧౪౮౭-౮. **పాకారోతి** ఏత్థ “వతిం వా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫) **అట్ఠకథాయం** ఆగతత్తా ఇదం అధికారతో గహేతబ్బం. “న పుథులో”తి ఏత్థ అధిప్పేతప్పమాణం దస్సేతుమాహ ‘‘**అన్తో...పే.... పహోతి చే**’’తి. ‘‘**ఉద్ధం హత్థసతం గన్త్వా**’’తి ఇమినా దాయకస్స దాతుమిచ్ఛాయ ఆకాసం తం ఉక్ఖిపిత్వా విస్సట్ఠభావం ఞాపేతి. **సమ్పత్తన్తి** హత్థప్పత్తం. **గణ్హతోతి** పటిగ్గహణసఞ్ఞాయ గణ్హతో.

౧౪౮౯. ‘‘**సామణేర**’’న్తి ఇదం ఉపలక్ఖణన్తి గిహినోపి గహణం. **తత్థేవాతి** ఖన్ధే ఏవ. **నిసిన్నో** సామణేరో.

౧౪౯౧-౨. **ఫలినిం సాఖన్తి** ఫలవతిం సాఖం. ‘‘**ఖాదితు**’’న్తి ఇదం “చిత్తే సముప్పన్నే”తి ఇమినా యోజేతబ్బం. సచే ఫలం ఖాదతి, ఏవం ఖాదితుం వట్టతీతి యోజనా. **మక్ఖికానం నివారత్థన్తి** మక్ఖికానం నివారేతుం.

౧౪౯౩. ఛాయత్థఞ్చ మక్ఖికా నివారేతుఞ్చ గయ్హమానా ఫలసాఖా సుఖపరిభోగత్థాయ కప్పియం కారాపేత్వా పటిగ్గహితా చే, ఖాదితుమిచ్ఛాయ సతి పున అప్పటిగ్గహితాపి వట్టతీతి దస్సేతుమాహ ‘‘**కప్పియం పన కారేత్వా**’’తిఆది.

౧౪౯౪-౫. “తం సో పటిగ్గహాపేత్వా”తి వక్ఖమానత్తా ‘‘**గహేత్వా**’’తి ఇదం అప్పటిగ్గహాపేత్వా గహణం సన్ధాయ వుత్తన్తి గహేతబ్బం. **తం పటిగ్గహితన్తి** ఏత్థ “చే పుబ్బమేవా”తి సేసో.

౧౪౯౬-౯. భిక్ఖుస్స పాథేయ్యతణ్డులేతి సమ్బన్ధో. **సోతి** సామణేరో. **ఇతరేహీతి** భిక్ఖునా గహితేహి అత్తనో తణ్డులేహి.

ద్వీసు పత్తేసూతి ఉపలక్ఖణం. బహూసుపి ఏసేవ నయో. అత్తనా లద్ధం భిక్ఖూనం దత్వా తేహి లద్ధం అత్తనా గహేత్వా అఞ్ఞేసం దానవసేన బహున్నమ్పి దాతుం వట్టతీతి **అట్ఠకథాయం** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫) అత్థతో సమానం) వుత్తం తమేవ దస్సేతుమాహ **''యాగుం భిక్ఖుస్సా''**తిఆది. "ఆవుసో తుయ్హం యాగుం మయ్హం దేహీ'తి ఏవం థేరేహి పటిపాటియా యాచిత్వాపి పివితుం వట్టతి, సబ్బేహి సామణేరస్స సన్తకమేవ భుత్తం హోతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. **సామణేరస్స పీతత్తా**తి ఏత్థ "యాగుయా"తిఇదం అధికారతో లబ్భతి.

౧౨౧౦. ఇమస్సాతి పాథేయ్యతణ్డులహారకస్స. **''న విసేసతా''**తి ఇమినా విసుం అవత్తబ్బతం దీపేతి.

౧౨౧౧. అస్స విసేసస్సాతి యథావుత్తవినిచ్ఛయవిసేసస్స విసుం వత్తబ్బభావేతి సేసో. **తస్సా**తి సామణేరతణ్డులహారకస్స భిక్ఖుస్స. **సాలయభావ**న్తి అత్తనా హటతణ్డులేసు పరిక్ఖీణేసు "ఇదం అమ్హాకమ్పి పదస్సతీ"తి సాలయభావో. ఛాయాదీనమత్థాయ గయ్హమానాయ సాఖాయ ఇమిస్సా ఫలం ఖాదితుకామతాయ సతి ఖాదనారహన్తి ఆలయస్స కాతుం సక్కుణేయ్యత్తా అయమ్పి అవిసేసోతి విఞ్ఞాయతి, తత్థ సమ్భవన్తం పన విసేసం దస్సేతుమాహాతి వత్తుం యుజ్జతి.

౧౨౧౨-౪. నిచ్చాలేతుం న సక్కోతీతి నిచ్చాలేత్వా సక్ఖరా అపనేతుం న సక్కోతి. **చేలకో**తి చూళసామణేరో. పక్కకాలస్మిం వివరిత్వా పక్కతా ఞాతబ్బాతి యోజనా. **పి**-సద్దో పన-సద్దత్థే. **ఓరోపేత్వా**తి ఉద్ధనతో ఓరోపేత్వా. పుబ్బతణ్డులధోవనత్థాయ కతపటిగ్గహణస్సేవ పమాణత్తా ఆహ **''న పచ్ఛస్స పటిగ్గహణకారణ''**న్తి. **అస్సా**తి భోజనస్స.

౧౨౧౫. కారితన్తస్స ద్వికమ్మకత్తా ఆహ **''ఉద్ధనం సుద్ధభాజన''**న్తి, ఉద్ధనేతి వుత్తం హోతి.

౧౨౧౬. కోచీతి అనుపసమ్పన్నో. **తేన భిక్ఖునా**తి ఉద్ధనం సుద్ధభాజనం ఆరోపేత్వా యేన అగ్గి కతో, తేన భిక్ఖునా. ఇదఞ్చ ఉపలక్ఖణం అఞ్ఞేనపి న కాతబ్బత్తా.

౧౨౧౭. పచ్ఛాతి తణ్డులపక్ఖేపతో పచ్ఛా. **తం** యాగుం. **సచే పచతీ**తి అగ్గిం కరోన్తో పచతి. **సామపాకా న ముచ్చతీ**తి తం యాగుం పివన్తో సామపాకదుక్కటతో న ముచ్చతి.

౧౨౧౮. వల్లియా సహ **తత్థ** వల్లియం జాతం ఫలం **కిఞ్చి** ఈసకమ్పి చాలేతి, తతో లద్ధం కిఞ్చి ఫలం **తస్సేవ** భిక్ఖునో న వట్టతీతి యోజనా, తం పరిభుఞ్జతో దురుపచిణ్ణదుక్కటం హోతీతి అధిప్పాయో. **తస్సేవా**తి **ఏవ**కారేన అఞ్ఞేసం వట్టతీతి దీపేతి.

౧౨౧౯. పరామట్ఠున్తి ఆమసితుం. **అపస్సయితు**న్తి అవలమ్బితుం, అపస్సనం వా కాతుం. **''కిరా''**తి ఇమినా కేవలం **మహాపచ్చరియం** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫) వుత్తభావం సూచేతి.

౧౨౨౦-౧. తత్థాతి తస్మిం తేలే. హత్థేన సణ్డాసగ్గహణం **అముఞ్చన్తేన. తం** తేలం.

౧౨౨౨-౬. లోణకిచ్చన్తి అలవణట్ఠానే లోణేన కాతబ్బకిచ్చం. సన్నిహితసేసకాలికసమ్మిస్సం యావజీవికం వియ సముద్దోదకస్స అసన్నిధిభావం దస్సేతుమాహ **''యావజీవికసఙ్ఖాత''**న్తిఆది. **కాలవినిముత్త**న్తి అకాలికం, చతూసు కాలికేసు

అసజ్ఝహితన్తి అత్థో.

౧౨౧౭. **హిమస్స కరకాతి** హిమోదకస్స ముత్తా వియ పత్థినసక్ఖరా. **బహలమ్పి చాతి** పక్ఖిత్తట్ఠానే ముఖే వా కద్దమవణ్ణస్స అపఞ్ఞాయనప్పమాణబహలం పానీయఞ్చ. అప్పటిగ్గహితం **వట్టతి**. సచే కద్దమవణ్ణం పఞ్ఞాయతి, న వట్టతీతి. యథాహ “సచే పన ముఖే చ హత్థే చ లగ్గతి, న వట్టతి, పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బ”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫).

౧౨౧౮. **కసితట్ఠానే**తి కట్ఠట్ఠానే. **న వట్టతి** అప్పటిగ్గహితం. ఏవం సబ్బత్థ.

౧౨౧౯. **సోబ్భే** దుక్ఖోగాహనజలాసయో. “ఆవాటో”తి కేచి. **కకుధో**తి అజ్జునో.

౧౨౨౦. **పానీయస్స ఘటే**తి పానీయఘటే. **తం** పానీయఘటం.

౧౨౨౧. వాసత్థాయ పుప్ఫాని **వాసపుప్ఫాని. తత్థాతి** తస్మిం పానీయఘటే. **కమల్లికాసూతి** పాటలికుసుమాదీహిపి సహ కణ్టకమల్లికాసు. **దిన్నాసూతి** పానీయే పక్ఖిత్తాసు.

౧౨౨౨. **విసతీ**తి అన్తోగలం పవిసతి. తేనేవ **అట్ఠకథాయం** “అప్పటిగ్గహేత్వా ఠపితం పటిగ్గహేతబ్బ”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫) వుత్తం. ఇదం అట్ఠకథావచనం “అఞ్ఞత్ర ఉదకదన్తపోనా”తి (పాచి॰ ౨౬౬) **పాళియా** విరుజ్ఝతీతి చే? న విరుజ్ఝతి. సా హి కేవలం దన్తకిచ్చం సన్ధాయ వుత్తా, ఇదం రసం సన్ధాయ వుత్తన్తి. తేనేవ తదనన్తరం “అజానన్తస్స రసే పవిట్ఠేపి ఆపత్తియేవ. అచిత్తకఞ్హి ఇదం సిక్ఖాపద”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫) వుత్తం. తస్స సిక్ఖాపదస్స అచిత్తకతా “అప్పటిగ్గహితకే పటిగ్గహితసఞ్ఞీ”తిఆదికాయ **పాళియా** కప్పియసఞ్ఞినోపి పాచిత్తియస్స వుత్తత్తా విఞ్ఞాయతి. పసన్నోదకస్స పన అప్పటిగ్గహేత్వాపి పాతబ్బతాయ దన్తకట్ఠేన సదిసత్తా ఏకయోగనిద్దిట్ఠానం సహేవ పవత్తీతి విఞ్ఞాయతి. ఉదకస్స చ దన్తపోనస్స చ తుల్యదోసేన భవితబ్బన్తి.

౧౨౨౩. ముత్తోదకసిఙ్ఘాణికాదిద్రవఅస్సుఖీరాదిద్రవస్స ఆపోధాతుప్పకారత్తా, కణ్ణమలాదినో ఘనదబ్బస్స పథవిధాతుప్పకారత్తా “**సరీరట్ఠేసు భూతేసూ**”తి ఇమినా ఖీరాదిమాహ. “**కి**”న్తి ఇదం న వట్టతీతి పదేనపి యోజేతబ్బం. **కప్పాకప్పియమంసాన**న్తి ఏత్థ “సత్తాన”న్తి సామత్థియా లబ్భతి.

౧౨౨౪. **లోణ**న్తి ఏత్థ “ఏతం సబ్బమ్పీ”తి ఇదం అధికారతో లబ్భతి.

౧౨౨౫. **ఏత్థా**తి ఏతేసు యథావుత్తేసు కణ్ణమలాదీసు.

౧౨౨౬. **చత్తారి వికటానీ**తి మహావికటం నామ గూథం, మత్తికా, ముత్తం, ఛారికా చాతి వుత్తాని చత్తారి వికటాని. తాని హి విరుద్ధాని సప్పవిసాని కతాని విహతానీతి “**వికటానీ**”తి వుచ్చన్తి. నత్థి దాయకో ఏత్థాతి **నదాయకం,** ఠానం, తస్మిం. “న అ నో మా అలం పటిసేధే”తి వుత్తత్తా పటిసేధవాచినా **న**-సద్దేన సమాసో, “అదాయకే”తి ఇమినా అనత్థన్తరం. ఇధ దుబ్బచో చ అసమత్థో చ అసన్తో నామాతి **అట్ఠకథాయం** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౬౫; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ దన్తపోనసిక్ఖాపదవణ్ణనా, అత్థతో సమానం) వుత్తం. ఇదం కాలోదిస్సం నామ.

౧౨౨౯. పథవిన్తి అకప్పియపథవిం. **తరున్తి** అల్లరుక్ఖం. ఇమినా సప్పదట్ఠకాలే అసతి కప్పియకారకే వికటత్థాయ అత్తనా చ కత్తబ్బన్తి దస్సేతి.

౧౨౩౦. అచ్ఛేదగాహతోతి విలుమ్పిత్వా గణ్హనతో. ‘‘**తస్సా**’’తి ఇదం సబ్బేహి హేతుపదేహి యుజ్జతి. **తస్సాతి** అప్పటిగ్గహితస్సాతి అత్థో. అపరస్స అభిక్ఖుకస్స దానేన చాతి యోజనా. ‘‘**అభిక్ఖుకస్సా**’’తి పన విసేసనేన ఉపసమ్పన్నస్స దిన్నే పటిగ్గహణం న విజహతీతి దీపేతి. **సబ్బన్తి** యథావుత్తం కాయేన గహణాదిప్పకారస్స కల్యం గహితం. **ఏవన్తి** ఇమినా నియామేన.

౧౨౩౧. దురుపచిణ్ణేతి దుట్ఠు ఉపచిణ్ణే దురామట్ఠే, అప్పటిగ్గహితస్స ఆమిసభత్తభాజనాదినో కీళావసేన హత్థేన పరామసనే చ తత్థజాతకఫలినిం సాఖాయ వా వల్లియా వా గహేత్వా చాలనే చాతి అత్థో. **ఉగ్గహితస్స గహణేతి** అప్పటిగ్గహితభావం ఇత్వావ గహితస్స కస్సచి వత్థునో పటిగ్గహణే చ. **అన్తోవుత్థే చాతి** అకప్పియకుటియా అన్తో రపేత్వా అరుణం ఉట్ఠాపితే చ. **సయంపక్కే చాతి** యత్థ కత్థచి అత్తనా పక్కే చ. **అన్తోపక్కే చాతి** అకప్పియకుటియా అన్తోయేవ పక్కే చ. దుక్కటం నిద్దిట్ఠన్తి సమ్బన్ధో.

౧౨౩౨-౩. పటిగ్గహితకే తస్మిం పటిగ్గహితసఞ్ఞిస్సాతి సమ్బన్ధో. **దన్తపోనం** దన్తకట్ఠం.

౧౨౩౪. భిక్ఖునీనన్తి భిక్ఖునో చ భిక్ఖునియా చ భిక్ఖునీనం, ఏకదేససరూపేకసేసో. **ఏత్థ** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే. వినిచ్ఛయో నవమజ్ఝిమథేరభిక్ఖునీనం యతో అవిసేసేన ఇచ్ఛితబ్బకో, **తతో** తస్మా హేతునా సకలో అయం వినిచ్ఛయో అసమాసతో మయా కథితోతి యోజనా. కుసలత్తికాదీసు వియ అత్థసాకల్యస్స అత్థసఙ్ఖేపతోవ వత్తుం సక్కుణేయ్యత్తా ‘‘సకలో’’తి వత్వాపి కథాయ విత్థారితభావం దస్సేతుమాహ ‘‘**అసమాసతో**’’తి.

దన్తపోనకథావణ్ణనా.

భోజనవగ్గో చతుత్థో.

౧౨౩౫. ‘‘అచేలకాదీన’’న్తిఆదీసు ‘‘అచేలకో నామ యో కోచి పరిబ్బాజకసమాపన్నో నగ్గో’’తి (పాచి॰ ౨౭౧) **పదభాజనే** వుత్తం, **తదట్ఠకథాయ** ‘‘పరిబ్బాజకసమాపన్నోతి పబ్బజ్జం సమాపన్నో’’తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౭౯) వుత్తం, తస్మా అచేలకపబ్బజ్జముపగతోయేవేత్థ అచేలకో నామ. **ఆది**-సద్దేన ‘‘పరిబ్బాజకస్స వా పరిబ్బాజికాయ వా’’తి (పాచి॰ ౨౭౦) **మాతికా**-గతే ద్వే సఙ్గణ్హాతి. ఇమేసు చ ద్వీసు ‘‘పరిబ్బాజకో నామ భిక్ఖుఞ్చ సామణేరఞ్చ ఠపేత్వా యో కోచి పరిబ్బాజకసమాపన్నో’’తి (పాచి॰ ౨౭౧) వుత్తో **పరిబ్బాజకో** నామ. ‘‘భిక్ఖునిఞ్చ సిక్ఖమానఞ్చ సామణేరిఞ్చ ఠపేత్వా యా కాచి పరిబ్బాజికసమాపన్నా’’తి (పాచి॰ ౨౭౧) వుత్తా **పరిబ్బాజికా** నామాతి గహేతబ్బా. పరిబ్బాజకా పనేత్థ ఛన్నాయేవ గహేతబ్బా. **దేన్తస్సాతి** ఏత్థ ‘‘భిక్ఖుస్సా’’తి పకరణతో లబ్భతి, ఏత్థ ‘‘కాయాదినా’’తి సేసో. యథాహ ‘‘దదేయ్యాతి కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా నిస్సగ్గియేన వా దేతీ’’తి (పాచి॰ ౨౭౧).

౧౨౩౬. తికపాచిత్తియన్తి తిత్థియే తిత్థియసఞ్ఞీ, వేమతికో, అతిత్థియసఞ్ఞీతి తికే పాచిత్తియత్తయం.

౧౨౩౭. అతిత్థియే తిత్థియసఞ్ఞిస్స, వేమతికస్స చ తస్స భిక్ఖునో దుక్కటన్తి యోజనా.

౧౨౩౮-౯. **తేస**న్తి తిత్థియానం. **బహిలేపన**న్తి బహిసరీరే లిమ్పితబ్బం కిఞ్చి దేన్తస్స. **తేసం** తిత్థియానం **సన్తికే** సమీపే అత్తనో భత్తపత్తాదికం **భోజనం** ఠపేత్వా “భోజనం గణ్హథా”తి వదన్తస్స చ అనాపత్తీతి యోజనా. “సముట్ఠానం ఏళకూపమ”న్తి పదచ్ఛేదో.

అచేలకకథావణ్ణనా.

౧౨౪౦-౨. భిక్ఖు భిక్ఖునో యం కిఞ్చి ఆమిసం దాపేత్వా వా అదాపేత్వా వాతి యోజనా. కిం వుత్తం హోతి? “ఏహావుసో, గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసిస్సామా”తి (పాచి॰ ౨౭౫) **సిక్ఖాపదే** వుత్తనయేనేవ వత్వా యేన సద్ధిం గామం పిణ్డాయ పవిట్ఠో, తస్స భిక్ఖుస్స ఖాదనీయాదిభేదం యం కిఞ్చి ఆమిసం దాపేత్వా వా అదాపేత్వా వాతి.

తం భిక్ఖుం “గచ్ఛా”తి వత్వా ఉయ్యోజేతీతి యోజనా. కిం వుత్తం హోతి? ఏవం యో భిక్ఖు తేన సద్ధిం గామం పవిట్ఠో, తం “గచ్ఛావుసో, న మే తయా సద్ధిం కథా వా నిసజ్జా వా ఫాసు హోతి, ఏకకస్స మే కథా వా నిసజ్జా వా ఫాసు హోతీ”తి (పాచి॰ ౨౭౫) వత్వా **తప్పచ్చయా** తేసం ఇత్థియాసద్ధిం వచనాదీనం అనాచారానం పచ్చయా గన్తుం నియోజేతీతి. **తప్పచ్చయాతి** “ఉయ్యోజనమత్తస్మి”న్తి విసేసనం. **పఠమేన చాతి** ఏత్థ **చ**-సద్దో అట్ఠానప్పయుత్తో “ఉయ్యోజనమత్తస్మిఞ్చా”తి యోజేతబ్బో. **తస్సాతి** ఉయ్యోజకస్స.

అస్సాతి ఉయ్యోజితస్స, అవయవసమ్బన్ధే సామివచనం. **ఉపచారస్మిం అతిక్కన్తేతి** వక్ఖమానలక్ఖణే దస్సనూపచారే వా సవనూపచారే వా అతిక్కన్తేతి అత్థో, భావలక్ఖణే భుమ్మం. పున **అస్సాతి** ఉపచారస్స. ద్వాదసరతనపరియోసానం, తదన్తోగధం పాకారాది ఏవ వా ఉపచారస్స **సీమా** నామ.

౧౨౪౩. తం సరూపతో దస్సేతుమాహ “**దస్సనే**”తిఆది. అజ్ఝోకాసే దస్సనే ఉపచారస్స ద్వాదస హత్థా పమాణం దేసితాతి యోజనా. సవనే చ అజ్ఝోకాసే ఏవం సవనూపచారస్స అజ్ఝోకాసే ద్వాదస హత్థా పమాణం దేసితాతి యోజనా, సవనే చ ఉపచారస్స అవధి ద్వాదసహత్థప్పమాణమేవాతి వుత్తన్తి అత్థో. **న చేతరేతి** ఇతరస్మిం అనజ్ఝోకాసే ఏవం ఉపచారస్స పమాణం ద్వాదసహత్థా న చ దేసితా, కిం ను బ్యావధాకరా కుట్టాదయో ఉపచారస్స పమాణన్తి దేసితాతి వుత్తం హోతి. వుత్తఞ్హేతం **అట్ఠకథాయం** “సచే పన అన్తరా కుట్టద్వారపాకారాదయో హోన్తి, తేహి అన్తరితభావోయేవ దస్సనూపచారాతిక్కమో, తస్స వసేన ఆపత్తి వేదితబ్బా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౭౬). ఇధ ఉపచారద్వయే సమానేపి ఉయ్యోజితమవధిఅన్తం సన్ధాయ అసవనూపచారం వుత్తన్తి విఞ్ఞాయతి.

౧౨౪౪. “**తికపాచిత్తీ**తి ఉపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞివేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీహి తికపాచిత్తియం . **ఇతరేతి** అనుపసమ్పన్నే. **తికదుక్కట**న్తి అనుపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞివేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీనం వసేన తికదుక్కటం. “ఇతరేతి సామణేరేయేవా”తి **నిస్సన్దేహే** లిఖితం. ఏతస్సేవత్థస్స వజిరబుద్ధినాపి వుత్తభావో దస్సితో. తథాదస్సనం పఞ్చసహధమ్మికేసు ఇధాధిప్పేతమనుపసమ్పన్నం సన్ధాయ వుత్తం చే, యుజ్జతి. అఞ్ఞథా **పాళిఅట్ఠకథాసు** “అనుపసమ్పన్నే”తి సామఞ్ఞేన నిద్దిట్ఠత్తా గహట్ఠానుపసమ్పన్నమ్పి తథా ఉయ్యోజేన్తస్స అనాపత్తి న వత్తబ్బాతి అమ్హాకం ఖన్తి.

ఉభిన్నన్తి ఉపసమ్పన్నానుపసమ్పన్నానం. **నిస్సన్దేహే** పన "భిక్ఖుసామణేరాన"న్తి లిఖితం. **కలిసాసనారోపనేతి** ఏత్థ **కలీతి** కోధో, తస్స సాసనం ఆణా **కలిసాసనం,** తస్స ఆరోపనం పవత్తనం కలిసాసనారోపనం, తస్మిం, కోధవసేన ఠాననిసజ్జాదీసు దోసం దస్సేత్వా "పస్సథ భో ఇమస్స ఠానం నిసజ్జం ఆలోకితం విలోకితం, ఖాణుకో వియ తిట్ఠతి, సునఖో వియ నిసీదతి, మక్కటో వియ ఇతో చితో చ విలోకేతీ"తి ఏవం "అప్పేవ నామ ఇమినాపి ఉబ్బాళ్హో పక్కమేయ్యా"తి అమనాపవచనస్స భణనేతి వుత్తం హోతి.

౧౩౪౩. **ఉయ్యోజేన్తస్స కిచ్చేనాతి** విహారపాలకాదీనం భోజనహరణాదికిచ్చేన పేసేన్తస్స, ఇమస్స ఉపలక్ఖణత్తా "అనాపత్తి 'ఉభో ఏకతో న యాపేస్సామా'తి ఉయ్యోజేతీ"తిఆదినా (పాచి. ౨౭౮) అనాపత్తివారాగతా సబ్బేపి పకారా గహేతబ్బా.

ఉయ్యోజనకథావణ్ణనా.

౧౩౪౬. **ఖుద్దకేతి** ఏత్థ "సయనిఘరే"తి సేసో ఉపరి "అసయనిఘరే తస్స, సయనిఘరసఞ్ఞినో"తి వక్ఖమానత్తా లబ్భతి. "మహల్లకే"తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. పిట్ఠిసఙ్ఘాటతో అడ్ఢతేయ్యహత్థప్పమాణం యస్స పేమజ్ఝే హోతి, ఈదిసే ఖుద్దకే సయనిఘరేతి అత్థో. **పిట్ఠివంస**న్తి పిట్ఠివంసేన నియమితం గేహమజ్ఝం. తేనాహ **అట్ఠకథాయం** "పిట్ఠివంసం అతిక్కమిత్వా'తి ఇమినా మజ్ఝాతిక్కమం దస్సేతీ"తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౮౦). **సభోజనేతి** సహ భోజనేహీతి సభోజనం, తస్మిం సభోజనే. అథ వా **సభోజనేతి** సభోగే. రాగపరియుట్ఠితస్స పురిసస్స హి ఇత్థీ భోగో, ఇత్థియా చ పురిసో, మేథునరాగేన సారత్తపురిసిత్థిసహితేతి వుత్తం హోతి. యథాహ **పదభాజనే** "సభోజనం నామ కులం ఇత్థీ చేవ హోతి పురిసో చ, ఇత్థీ చ పురిసో చ ఉభో అనిక్ఖన్తా హోన్తి, ఉభో అవీతరాగా"తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౮౧). ఇమినా పరియుట్ఠితస్స మేథునరాగగ్గినో తఙ్ఖణే నిబ్బుత్తభావో దీపితో. **కులేతి** ఘరే.

౧౩౪౭. **హత్థపాస**న్తి అడ్ఢతేయ్యరతనప్పమాణదేసం. **పిట్ఠిసఙ్ఘాటకస్స చాతి** ద్వారసబన్ధస్స చ. **సయనస్సాతి** సయన్తి ఏత్థాతి సయనం, తస్స, ఆసన్నే ఠానే యో నిసీదతి సభోజనే కులే, "తస్సా"తి ఇమినా యోజేతబ్బం, సయనస్స సమీపే ఠానే యో నిసీదతీతి అత్థో. **మహల్లకేతి** పుబ్బే వుత్తప్పమాణతో మహన్తే సయనిఘరే. "ఈదిసఞ్చ సయనిఘరం మహాచతుసాలాదీసు హోతీ"తి (పాచి. అట్ఠ. ౨౮౦) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం.

౧౩౪౮. సయనమేతస్స అత్థీతి **సయనీ,** సయనీ చ తం ఘరఞ్చాతి విగ్గహో. **తత్థాతి** సయనిఘరే.

౧౩౪౯-౫౦. **దుతియే సతీతి** దుతియే భిక్ఖుమ్హి సతి. యథాహ **అనాపత్తివారే** "భిక్ఖు దుతియో హోతీ"తి (పాచి. ౨౮౩). **వీతరాగేసూతి** వీతరాగపరియుట్ఠానేసు. **వుత్తలక్ఖణం పదేస**న్తి ఖుద్దకమహన్తసేనాసనే వుత్తలక్ఖణపదేసం. **అనతిక్కమ్మ నిసిన్నస్సాతి** అనతిక్కమిత్వా నిసీదతో.

సభోజనకథావణ్ణనా.

౧౩౫౨. **తేస**న్తి ద్విన్నం అనియతసిక్ఖాపదానం. **ఏస**న్తి ఇమేసం ద్విన్నం రహోపటిచ్ఛన్నరహోనిసజ్జసిక్ఖాపదానం, **అయమేవ విసేసోతి** అనన్తరసిక్ఖాపదేన సముట్ఠానభావసఙ్ఖాతో అయం విసేసో దీపితోతి యోజనా.

రహోపటిచ్ఛన్నరహోనిసజ్జకథావణ్ణనా.

౧౨౨౩-౬. వుత్తోతి నిమన్తితో. **సన్తం భిక్ఖున్తి** “కులం ఉపసఙ్కమిస్సామీ”తి యస్మిం పదేసే చిత్తం ఉప్పన్నం, తస్స సామన్తా ద్వాదసహత్థబ్భన్తరే ఠితం భిక్ఖున్తి అత్థో. యథాహ “యత్థ ఠితస్స కులాని పయిరుపాసనచిత్తం ఉప్పన్నం, తతో పట్ఠాయ యం పస్సే వా అభిముఖే వా పస్సతి, యస్స చ సక్కా హోతి పకతివచనేన ఆరోచేతుం, అయం సన్తో నామా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౯౮). ఏత్థ యం ద్వాదసహత్థబ్భన్తరే ఠితేన సోతుం సక్కా భవేయ్య, తం **పకతివచనం** నామ. **అనాపుచ్ఛాతి** “అహం ఇత్థన్నామస్స ఘరం గచ్ఛామీ”తి వా “చారిత్తం ఆపుచ్ఛామీ”తి వా ఈదిసేన వచనేన అనాపుచ్ఛిత్వా. **చారిత్తం ఆపజ్జేయ్య చేతి** యది సఞ్చరేయ్యాతి వుత్తం హోతి. **అఞ్ఞత్ర సమయాతి** “తత్థాయం సమయో, చీవరదానసమయో చీవరకారసమయో”తి (పాచి॰ ౨౯౯) **సిక్ఖాపదే** అనుపఞ్ఞత్తివసేన వుత్తా దువిధా సమయా అఞ్ఞస్మిం కాలే.

ఆపత్తిభేదం దస్సేతుమాహ **“ఠపేత్వా”**తిఆది. **“అవీతివత్తే మజ్ఝన్హే”**తి ఇమినా పురేభత్తం, పచ్ఛాభత్తఞ్చ సఙ్గహితం. ఏత్థ చ **పురేభత్తం పచ్ఛాభత్తన్తి** యేన భత్తేన నిమన్తితో, తస్మిం అభుత్తే వా భుత్తే వాతి అత్థో. యథాహ “పురేభత్తం నామ యేన నిమన్తితో, తం అభుత్తావీ. పచ్ఛాభత్తం నామ యేన నిమన్తితో, తం అన్తమసో కుసగ్గేనపి భుత్తం హోతీ”తి (పాచి॰ ౩౦౦) **పదభాజనే** వుత్తం. **అఞ్ఞస్స ఘరన్తి** నిమన్తితతో అఞ్ఞస్స గేహం. ఘరూపచారోక్కమనే దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో, అత్తనా గతగేహస్స ఉపచారోక్కమనే దుక్కటన్తి అత్థో. పఠమేన పాదేనాతి సమ్బన్ధో.

ఘరుమ్మారేతి అఞ్ఞస్స గేహుమ్మారే. ఘరూపచారే దుక్కటం సన్ధాయ **“అపరమ్పి చా”**తి వుత్తం. “సమతిక్కమే”తి ఇమినా సహ “ఘరుమ్మారే”తి పదం “ఘరుమ్మారస్సా”తి విభత్తివిపరిణామేన యోజేతబ్బం.

౧౨౨౭. ఠితట్ఠానేతి యత్థ ఠితస్స గమనచిత్తం ఉప్పన్నం, తస్మిం ఠానే ద్వాదసహత్థబ్భన్తరేతి ఇదం యథావుత్తనియామేనేవ గహేతబ్బం. **ఓలోకేత్వాతి** ఉభయపస్సం, అభిముఖఞ్చ ఓలోకేత్వా. “యం పస్సే వా అభిముఖే వా పస్సతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౯౮) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం.

౧౨౨౮. దూరేతి ద్వాదసహత్థతో దూరమేవాహ. ఇతో చితో చ గవేసిత్వా ఆరోచనే కిచ్చం నత్థీతి యోజనా.

౧౨౨౯. న దోసోతి అనాపత్తి. **సమయేతి** ఏత్థ “అనాపుచ్ఛతో”తి సేసో. ఏత్థ చ ఉపరి చ “న దోసో”తి పచ్చేకం యుజ్జతి. సన్తం భిక్ఖున్తి సమ్బన్ధో. **ఘరేనాతి** అఞ్ఞస్స ఘరేన, ఏత్థ “ఘరూపచారేన చా”తి సేసో. **ఆరామం గచ్ఛతోతి** ఏత్థ తేన మగ్గేనాతి వుత్తం హోతి.

౧౨౩౦. “తేన మగ్గేనా”తి చ “గచ్ఛతో”తి చ పదద్వయం “తిత్థియానం పస్సయ”న్తి చ “భిక్ఖునిపస్సయ”న్తి చ ఉభయత్థ **తథా**-సద్దేన లబ్భతి. తేన ఘరేన, ఘరూపచారేన వా గన్తబ్బమగ్గేన తిత్థియారామం వా భిక్ఖునిపస్సయం వా గచ్ఛతో అనాపత్తీతి అత్థో. ఆపదాయ గచ్ఛతీతి యోజనా. జీవితబ్రహ్మచరియన్తరాయా **ఆపదా. ఆసనసాలం వాతి** సీహళదీపే వియ భిక్ఖూనం భుఞ్జనత్థాయ యత్థ దానపతీహి ఆసనాని పఞ్ఞాపీయన్తి, తం ఆసనసాలం వా, భోజనసాలన్తి అత్థో. “ఆపదాయాసనసాల”న్తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధవసేన యకారలోపో. **భత్తియస్స ఘరన్తి** నిమన్తితఘరం వా సలాకభత్తదాయకానం వా ఘరం.

౧౨౮౧. పవేసనం **క్రియం**. అనాపుచ్ఛనం **అక్రియం**. అచిత్తకసముట్ఠానమిస్సకత్తా ‘‘**అచిత్త**’’న్తి వుత్తం. కుసలాకుసలాబ్యాకతానం అఞ్ఞతరచిత్తసమఙ్గినా ఆపజ్జితబ్బం సన్ధాయ ‘‘**తిచిత్తఞ్చా**’’తి వుత్తం.

చారిత్తకథావణ్ణనా.

౧౨౮౨. ‘‘**సబ్బా**’’తి ఇదం వివరన్తో ‘‘చతుమాసపవారణా పునపవారణా నిచ్చపవారణా’’తి పవారణత్తయం దస్సేతి. ఏత్థ చ ‘‘చతుమాసపచ్చయపవారణా సాదితబ్బాతి గిలానపచ్చయపవారణా సాదితబ్బా’’తి (పాచి. ౩౦౭) **పదభాజనే** వుత్తం. **పునపవారణా** చ చత్తారోయేవ మాసే భేసజ్జేన పవారణం. తేనాహ **అట్ఠుప్పత్తియం** ‘‘తేన హి త్వం మహానామ సఙ్ఘం అపరమ్పి చతుమాసం భేసజ్జేన పవారేహీ’’తి. **నిచ్చపవారణా** నామ యావజీవం భేసజ్జేహేవ పవారణా. వుత్తమ్పి చేతం భగవతా **అట్ఠుప్పత్తియం** ‘‘తేన హి త్వం మహానామ సఙ్ఘం యావజీవం భేసజ్జేన పవారేహీ’’తి (పాచి. ౩౦౩).

సబ్బా చేతా పవారణా భేసజ్జపరియన్తరత్తిపరియన్తతదుభయపరియన్తఅపరియన్తవసేన చతుబ్బిధా హోన్తి. యథాహ –

> ‘‘భేసజ్జపరియన్తా నామ భేసజ్జాని పరిగ్గహితాని హోన్తి ‘ఏత్తకేహి భేసజ్జేహి పవారేమీ’తి. రత్తిపరియన్తా నామ రత్తియో పరిగ్గహితాయో హోన్తి ‘ఏత్తకాసు రత్తీసు పవారేమీ’తి. భేసజ్జపరియన్తా చ రత్తిపరియన్తా చ నామ భేసజ్జాని చ పరిగ్గహితాని హోన్తి రత్తియో చ పరిగ్గహితాయో హోన్తి ‘ఏత్తకేహి భేసజ్జేహి ఏత్తకాసు రత్తీసు పవారేమీ’తి. నేవభేసజ్జపరియన్తా నరత్తిపరియన్తా నామ భేసజ్జాని చ అపరిగ్గహితాని హోన్తి రత్తియో చ అపరిగ్గహితాయో హోన్తీ’’తి (పాచి. ౩౦౭).

౧౨౮౩. ‘‘సాదితబ్బా’’తి వుత్తే సాదియనప్పకారే దస్సేతుమాహ ‘‘**విఞ్ఞాపేస్సామీ**’’తిఆది. భేసజ్జమ్పి సతి మే పచ్చయే విఞ్ఞాపేస్సామీతి యోజనా, ‘‘సాదితబ్బా’’తి ఇమినా సమ్బన్ధో. తదేవ బ్యతిరేకతో దస్సేతుమాహ ‘‘**న పటిక్ఖిపితబ్బా**’’తి. పటిక్ఖేపకారణం దస్సేతుమాహ ‘‘**రోగోదాని న మేతి చా**’’తి. **సా** తివిధా పవారణా.

౧౨౮౪. **తికపాచిత్తియం వుత్త**న్తి ‘‘తతుత్తరి తతుత్తరిసఞ్ఞీ, వేమతికో, నతతుత్తరిసఞ్ఞీ భేసజ్జం విఞ్ఞాపేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా’’తి (పాచి. ౩౦౯) వుత్తం పాచిత్తియత్తయం. ఇధ **తతుత్తరీ**తి ఏత్థ యేహి భేసజ్జేహి పవారితో, యాసు చ రత్తీసు పవారితో, తతో చే ఉత్తరి అధికన్తి అత్థో. యథాహ ‘‘భేసజ్జపరియన్తే యేహి భేసజ్జేహి పవారితో హోతి, తాని భేసజ్జాని ఠపేత్వా అఞ్ఞాని భేసజ్జాని విఞ్ఞాపేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా’’తి చ ‘‘రత్తిపరియన్తే యాసు రత్తీసు పవారితో హోతి, తా రత్తియో ఠపేత్వా అఞ్ఞాసు రత్తీసు విఞ్ఞాపేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా’’తి (పాచి. ౩౦౮) చ. తత్థ వేమతికస్స చ దుక్కటం వుత్తన్తి యోజనా.

౧౨౮౫. తతో చతుమాసతో ఉత్తరి అతిరేకం **తతుత్తరి**, తతుత్తరి న హోతీతి **నతతుత్తరి**, నతతుత్తరీతి సఞ్ఞా అస్స అత్థీతి **నతతుత్తరిసఞ్ఞీ**, భిక్ఖు, తస్స అనాపత్తీతి యోజనా. **యేహి** భేసజ్జేహి పవారితో, తాని విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి సహ సేసేన యోజేతబ్బం. యథాహ ‘‘అనాపత్తి యేహి భేసజ్జేహి పవారితో హోతి, తాని భేసజ్జాని విఞ్ఞాపేతీ’’తి (పాచి. ౩౧౦). యేన వా యేహి భేసజ్జేహి యాసు వా రత్తీసు పవారితో, తతో అఞ్ఞమ్పి యథాతథం ఆచిక్ఖిత్వా భియ్యో విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి సహ సేసేన యోజేతబ్బం. **యథాతథం ఆచిక్ఖిత్వా భియ్యో విఞ్ఞాపేన్తస్సా**తి ఏత్థ ‘‘ఇమేహి తయా భేసజ్జేహి పవారితమ్హ, అమ్హాకఞ్చ ఇమినా చ ఇమినా చ భేసజ్జేన అత్థో’తి ఆచిక్ఖిత్వా విఞ్ఞాపేతి, ‘యాసు తయా రత్తీసు పవారితమ్హ, తాయో చ రత్తియో

వీతివత్థా, అమ్హాకఞ్చ భేసజ్జేన అత్థో’తి ఆచిక్ఖిత్వా విఞ్ఞాపేతీ”తి (పాచి. ३१०) వచనతో యథాతథం వత్వా అధికం విఞ్ఞాపేన్తస్సాతి అత్థో.

१३६६. అఞ్ఞస్స భిక్ఖుస్స అత్థాయ వా విఞ్ఞాపేన్తస్స భిక్ఖుస్స అనాపత్తీతి యోజనా. **ఞాతకానం విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి** ఏత్థ ఞాతకానం సన్తకం విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో. అత్తనో వా ధనేన విఞ్ఞాపేన్తస్స అనాపత్తీతి యోజనా. ఏత్థ ధనం నామ తణ్డులాది కప్పియవత్థు.

१३६७. **‘‘తథా’’**తి ఇమినా “విఞ్ఞాపేన్తస్సా”తి ఇదం పచ్చామసతి. **ఉమ్మత్తకాదీన**న్తి విసేసితబ్బమపేక్ఖిత్వా “విఞ్ఞాపేన్తాన”న్తి బహువచనం కాతబ్బం.

భేసజ్జకథావణ్ణనా.

१३६८. **ఉయ్యుత్త**న్తి సఙ్గామత్థాయ కతఉయ్యోగం, గామతో నిక్ఖమ్మ గచ్ఛన్తం వా ఏకత్థ సన్నివిట్ఠం వా. యథాహ “ఉయ్యుత్తా నామ సేనా గామతో నిక్ఖమిత్వా నివిట్ఠా వా హోతి పయాతా వా”తి (పాచి. ३१४). **అఞ్ఞత్ర పచ్చయాతి** ఠపేత్వా తథారూపపచ్చయం.

१३६९. **దస్సనస్సుపచారస్మి**న్తి ఏత్థ **దస్సనూపచారం** నామ యస్మిం ఠానే ఠితస్స సేనా పఞ్ఞాయతి, తం ఠానం. యథాహ “యత్థ ఠితో పస్సతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి (పాచి. ३१४). **ఉపచారం విముఞ్చిత్వా పస్సన్తస్సాతి** యథావుత్తదస్సనోపచారట్ఠానం ఏత్థ ఠత్వా ఓలోకేతుం న సుకరన్తిఆదినా కారణేన తం ఠానం పహాయ అఞ్ఞత్థ విలోకేన్తస్సాతి వుత్తం హోతి. కేనచి పటిచ్ఛన్నం హుత్వా అదిస్సమానమ్పి నిన్నం ఠానం ఓతిణ్ణం అపఞ్ఞాయమానమ్పి పఞ్ఞాయన్తమ్పి ఓలోకేతుం న సక్కా ఏవమేవ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. యథాహ “కేనచి అన్తరితా వా నిన్నం ఓరుళ్హా వా న దిస్సతీ”తిఆది (పాచి. అట్ఠ. ३१४). **పయోగతోతి** యథావుత్తదస్సనపయోగగణనాయ.

१३७०. ఇదాని చతురఙ్గసేనాలక్ఖణం దస్సేతుమాహ **‘‘ఆరోహా పన చత్తారో’’**తిఆది. **ఆరోహాతి** ఏత్థ హత్థారోహా దట్ఠబ్బా. **తప్పాదరక్ఖకాతి** తస్స పాదరక్ఖకాతి విగ్గహో. **ద్వే ద్వేతి** ఏకేకం పాదం రక్ఖన్తా ద్వే ద్వే. **ద్వాదసపోసోతి** ద్వాదస పోసా ఏతస్సాతి విగ్గహో. ద్వాదసపురిసయుత్తో ఏకో హత్థీ నామ.

१३७१. **ఆరోహోతి** ఏత్థ అస్సారోహో వుచ్చతి. **తిపురిసోతి** తయో పురిసా అస్సాతి విగ్గహో. **హయోతి** అస్సో. **ఏకో సారథీతి** రథచారికో. “యోధో ఏకో”తి పదచ్ఛేదో. **ఆణిరక్ఖాతి** రథచక్కద్వయస్స అగళనత్థం అక్ఖకస్స ఉభోసు కోటీసు ఆకోటితా ద్వే ఆణియో రక్ఖనకా.

१३७२. **చతుపోసోతి** చత్తారో పోసా యస్సాతి విగ్గహో. **చతుసచ్చవిభావినాతి** చతున్నం అరియసచ్చానం దేసకేన భగవతా. **పదహత్థాతి** ఆవుధహత్థా. పజ్జతే గమ్యతే అనేన పరే హనితున్తి **పదం,** ఆవుధం, పదాని హత్థేసు యేసం తే పదహత్థాతి భిన్నాధికరణో బాహిరత్థసమాసో యథా “వజిరపాణీ”తి. పత్తిపదాతి-సద్దో అనత్థన్తరా, మనుస్ససేనాయ అధివచనం.

౧౩౭౩. చతురఙ్గసమాయుత్తాతి చతూహి అఙ్గేహి అవయవేహి సమాయుత్తాతి విగ్గహో.

౧౩౭౪. హత్థిఆదీసూతి యథావుత్తలక్ఖణహత్థిఅస్సరథపదాతినామకేసు చతూసు అఙ్గేసు, నిద్ధారణే భుమ్మం. **ఏకేక**న్తి ఏకేకం అఙ్గం. ఏతేసు అవకంసతో ఏకం పురిసారుళ్హమపి హత్థిఞ్చ తథా అస్సఞ్చ ఏకం పదహత్థపురిసఞ్చ ఏకమేకం కత్వా ఆహ **''ఏకేకం దస్సనత్థాయ గచ్ఛతో''**తి. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "అన్తమసో ఏకపురిసారుళ్హం ఏకమ్పి హత్థిమ్పీ"తిఆది (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౧౪). **అనుయ్యుత్తేపీ**తి సఙ్గామం వినా అఞ్ఞేన కారణేన నిక్ఖన్తే. యథాహ "అనుయ్యుత్తా నామ రాజా ఉయ్యానం వా నదిం వా గచ్ఛతి, ఏవం అనుయ్యుత్తా హోతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౧౪).

౧౩౭౫. సమ్పత్తన్తి ఏత్థ "సేన"న్తి పకరణతో లబ్భతి. **ఆపదాసూ**తి జీవితబ్రహ్మచరియన్తరాయే సతి "ఏత్థ గతో ముచ్చిస్సామీ"తి గచ్ఛతో అనాపత్తి. **తథారూపే పచ్చయే** గిలానావలోకనాదికే గమనానురూపపచ్చయే సతి అనాపత్తీతి యోజనా.

ఉయ్యుత్తకథావణ్ణనా.

౧౩౭౬-౭. "సియా చ తస్స భిక్ఖునో కోచిదేవ పచ్చయో సేనం గమనాయ, దిరత్తతిరత్తం తేన భిక్ఖునా సేనాయ వసితబ్బ"న్తి (పాచి॰ ౩౧౮) అనుఞ్ఞాతత్తా కేనచి కరణీయేన సఙ్గామత్థం ఉయ్యుత్తాయ సేనాయ దిరత్తతిరత్తం పటిపాటియా వసిత్వా చతుత్థరత్తియం వసన్తస్స పన భిక్ఖునో ఆపత్తిం దస్సేతుమాహ **''చతుత్థే''**తిఆది. **అనాపత్తివారే** "గిలానో వసతీ"తి (పాచి॰ ౩౨౧) వుత్తత్తా ఆహ **''అరోగవా''**తి. **సేనాయా**తి ఏత్థ పరిక్ఖేపారహట్ఠానేన వా సఞ్చరణపరియన్తేన వా సేనా పరిచ్ఛిన్దితబ్బా, ఏవం పరిచ్ఛిన్నాయ సేనాయ అన్తోవాతి అత్థో.

తికపాచిత్తియన్తి "అతిరేకతిరత్తే అతిరేకసఞ్ఞీ, వేమతికో, ఊనకసఞ్ఞీ సేనాయ వసతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి॰ ౩౨౦) పాచిత్తియత్తయం వుత్తం.

సేనావాసకథావణ్ణనా.

౧౩౭౮. ఉయ్యోధికం నామ సఙ్గామట్ఠానం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** "ఉగ్గన్త్వా ఉగ్గన్త్వా ఏత్థ యుజ్ఝన్తీతి ఉయ్యోధికం, సమ్పహారట్ఠానస్సేతం అధివచన"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౨). **బలగ్గ**న్తి "ఏత్తకా హత్థీ"తిఆదినా (పాచి॰ ౩౨౪) **పదభాజనా**గతనయేన బలస్స గణనట్ఠానం బలగ్గం. యథాహ "బలస్స అగ్గం జానన్తి ఏత్థాతి బలగ్గం, బలగణనట్ఠానన్తి అత్థో"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౨). **సేనాబ్యూహ**న్తి "ఇతో హత్థీ హోన్తు, ఇతో అస్సా, ఇతో రథా, ఇతో పత్తీ హోన్తూ"తి (పాచి॰ ౩౨౪) **పదభాజనే** వుత్తసేనాసన్నివేసట్ఠానం సేనాబ్యూహం. యథాహ "సేనాయ వియూహం సేనాబ్యూహం, సేనాసన్నివేసస్సేతం అధివచన"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౨).

౧౩౭౯. పురిమేతి అనన్తరసిక్ఖాపదే. "ద్వాదసపురిసో హత్థీ"ఇతి **యో** హత్థీ వుత్తోతి యోజనా. **తేనా**తి తేన హత్థినా హేతుభూతేన.

౧౩౮౨. **''సేసేసూ''**తి ఇమినా అస్సానీకరథానీకపత్తానీకా గహితా. **పత్తానీకం** నామ "చత్తారో పురిసా పదహత్థా పత్తీ పచ్ఛిమం పత్తానీక"న్తి (పాచి॰ ౩౨౪) సేనఙ్గేసు పటినిద్దేసేన నిబ్బిసేసం కత్వా వుత్తం. **తిణ్ణ**న్తి ఏతేసం ఉయ్యుత్తాదీనం.

ఉయ్యోధికకథావణ్ణనా.

అచేలకవగ్గో పఞ్చమో.

౧౩౮౩. పిట్ఠాదీహీతి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన పూవాదిం సఙ్గణ్హాతి. యథాహ "సురా నామ పిట్ఠసురా పూవసురా ఓదనసురా కిణ్ణపక్ఖిత్తా సమ్భారసంయుత్తా"తి (పాచి॰ ౩౨౮). ఏత్థ చ పిట్ఠం భాజనే పక్ఖిపిత్వా తజ్జం ఉదకం దత్వా పక్ఖిపిత్వా కతా **పిట్ఠసురా**. ఏవం పూవే, ఓదనే చ భాజనే పక్ఖిపిత్వా తజ్జం ఉదకం దత్వా మద్దిత్వా కతా **''పూవసురా, ఓదనసురా''**తి వుచ్చతి. **''కిణ్ణా''**తి పన తస్సా సురాయ బీజం వుచ్చతి, యే "సురామోదకా"తిపి వుచ్చన్తి, తే పక్ఖిపిత్వా కతా **కిణ్ణపక్ఖిత్తా**. హరీతకిసాసపాదినానాసమ్భారేహి సంయోజితా **సమ్భారసంయుత్తా**.

పుప్ఫాదీహీతి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన ఫలాదీనం గహణం. యథాహ "మేరయో నామ పుప్ఫాసవో ఫలాసవో మధ్వాసవో గుళాసవో సమ్భారసంయుత్తో"తి (పాచి॰ ౩౨౮). తత్థ చ **పుప్ఫాసవో** నామ మధుకపుప్ఫాదీనం జాతిరసకతో చేవ తాలనాళికేరపుప్ఫానఞ్చ రసో చిరపరివాసితో. **ఫలాసవో** పన ముద్దికాపనసఫలాదీని మద్దిత్వా తేసం రసేన కతో. **మధ్వాసవో** నామ ముద్దికానం జాతిరసేన కతో. మక్ఖికామధునాపి కరీయతీతి వదన్తి. ఉచ్ఛురసో **గుళాసవో**. హరీతకామలకకటుకభణ్డాదినానాసమ్భారానం రసో చిరపరివాసితో **సమ్భారసంయుత్తో**. ఆసవో మేరయం హోతీతి యోజనా.

౧౩౮౪. బీజతో పట్ఠాయాతి సమ్భారే పటియాదిత్వా చాటియం పక్ఖిత్తకాలతో పట్ఠాయ తాలనాళికేరాదీనం పుప్ఫరసే పుప్ఫతో గళితాభినవకాలతోయేవ చ పట్ఠాయ. **పివన్తస్సా**తి ఏత్థ "కుసగ్గేనా"తిపి సేసో. **ఉభయమ్పి చా**తి సురం, మేరయఞ్చాతి ఉభయమ్పి. బీజతో పన పట్ఠాయ కుసగ్గేన పివన్తస్సపి భిక్ఖునో పాచిత్తియం హోతీతి యోజేతబ్బం. పయోగబాహుల్లేన ఆపత్తిబాహుల్లం దస్సేతుమాహ **''పయోగే చ పయోగే చా''**తి. ఇదఞ్చ విచ్ఛిన్దిత్వా విచ్ఛిన్దిత్వా పివన్తస్స భిక్ఖునో పయోగే చ పయోగే చ పాచిత్తియం హోతీతి యోజేతబ్బం. యథాహ "విచ్ఛిన్దిత్వా విచ్ఛిన్దిత్వా పివతో పయోగగణనాయ ఆపత్తియో"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౮). ఏకేనేవ పయోగేన బహుమ్పి పివన్తస్స ఏకం ఏవ ఆపత్తిం బ్యతిరేకతో దీపేతి. యథాహ "ఏకేన పన పయోగేన బహుమ్పి పివన్తస్స ఏకా ఆపత్తీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౮).

౧౩౮౫. తికపాచిత్తియం వుత్తన్తి "మజ్జే మజ్జసఞ్ఞీ, మజ్జే వేమతికో, మజ్జే అమజ్జసఞ్ఞీ పివతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి॰ ౩౨౮) తికపాచిత్తియం వుత్తం.

౧౩౮౬. "అనాపత్తి నమజ్జం హోతి మజ్జవణ్ణం మజ్జగన్ధం మజ్జరసం, తం పివతీ"తి (పాచి॰ ౩౨౮) వుత్తత్తా ఆహ **''అమజ్జం మజ్జవణ్ణ''**న్తిఆది. **అరిట్ఠం** నామ ఆమలకఫలరసాదీహి కతో ఆసవవిసేసో. **లోణసోవీరకం** నామ **అట్ఠకథాయం** –

> "హరీతకామలకవిభీతకకసావే, సబ్బధఞ్ఞాని, సబ్బఅపరణ్ణాని, సత్తన్నమ్పి ధఞ్ఞానం ఓదనం, కదలిఫలాదీని సబ్బఫలాని, వేత్తకేతకఖజ్జూరికళీరాదయో సబ్బకళీరే, మచ్ఛమంసఖణ్డాని, అనేకాని చ

మధుఫాణితసిన్ధవలోణతికటుకాదీని భేసజ్జాని పక్ఖిపిత్వా కుమ్భిముఖం లిమ్పిత్వా ఏకం వా ద్వే వా తీణి వా సంవచ్ఛరాని ఠపేన్తి, తం పరిపచ్చిత్వా జమ్బురసవణ్ణం హోతి. వాతకాసకుట్ఠపణ్డుభగన్దలాదీనఞ్చ సినిద్ధభోజనభుత్తానఞ్చ ఉత్తరపానం భత్తజీరణకభేసజ్జం తాదిసం నత్థి. తం పనేతం భిక్ఖూనం పచ్ఛాభత్తమ్పి వట్టతి, గిలానానం పాకతికమేవ. అగిలానానం పన ఉదకసమ్భిన్నం పానపరిభోగేనా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౧౯౨) –

విభావితో భేసజ్జవిసేసో. **సుత్తం** నామ అనేకేహి భేసజ్జేహి అభిసఙ్ఖతో అమజ్జభూతో ఆసవవిసేసో.

౧౨౮౭. **వాసగాహాపనత్థాయా**తి సుగన్ధిభావగాహాపనత్థం. **ఈసకన్తి** మజ్జవణ్ణగన్ధరసా యథా న పఞ్ఞాయన్తి, ఏవం అప్పమత్తకం. యథాహ "అనతిక్ఖిత్తమజ్జేయేవ అనాపత్తి. యం పన అతిక్ఖిత్తమజ్జం హోతి, యత్థ మజ్జస్స వణ్ణగన్ధరసా పఞ్ఞాయన్తి, తస్మిం ఆపత్తియేవా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౯). **సూపాదీనం తు పాకే**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన మంసపాకాదయో సఙ్గహితా. యథాహ "సూపసమ్పాకే మంససమ్పాకే తేలసమ్పాకే"తి (పాచి॰ ౩౨౮).

౧౨౮౮. వత్థుఅజాననా అచిత్తన్తి సమ్బన్ధో. యథాహ "వత్థుఅజాననతాయ చేత్థ అచిత్తకతా వేదితబ్బా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౯). **వత్థుఅజాననతా** చ నామ "మజ్జ"న్తి అజాననభావో. **ఇద**న్తి ఇదం సిక్ఖాపదం. **చ**-సద్దేన అఞ్ఞాని చ గిరగ్గసమజ్జాదిసిక్ఖాపదాని సముచ్చినోతి. **అకుసలేనేవా**తి అకుసలచిత్తేనేవ. **పానతో**తి పాతబ్బతో. **లోకవజ్జక**న్తి సాధులోకేన వజ్జేతబ్బన్తి అత్థో. లోకవజ్జమేవ **లోకవజ్జకం**.

నను చేత్థ వత్థుఅజాననతాయ అచిత్తకత్తే తంవత్థుఅజాననం కుసలాబ్యాకతచిత్తసమఙ్గినోపి సమ్భవతి, కస్మా "అకుసలేనేవ పానతో లోకవజ్జక"న్తి వుత్తన్తి? వుచ్చతే – యస్మా అమజ్జసఞ్ఞాయ పివతో, మజ్జసఞ్ఞాయ చ పివతో మజ్జం వత్థునియామేన కిలేసుప్పత్తియావ పచ్చయో హోతి, యథా మజ్జం పీతం అజానన్తస్సాపి అకుసలానమేవ పచ్చయో హోతి, న కుసలానం, తథా అజ్ఝోహరణకాలేపి వత్థునియామేన అకుసలస్సేవ పచ్చయో హోతీతి కత్వా వుత్తం "అకుసలేనేవ పానతో లోకవజ్జక"న్తి. యథా తం **నిళినిజాతకే** (జా॰ ౨.౧౮.౧ ఆదయో; జా॰ అట్ఠ॰ ౫.౧౮.౧ ఆదయో) భేసజ్జసఞ్ఞాయ ఇత్థియా మగ్గే అఙ్గజాతం పవేసేన్తస్స కుమారస్స "ఇత్థీ"తి వా "తస్సా మగ్గే మేథునం పటిసేవామీ"తి వా సఞ్ఞాయ అభావేపి కామరాగుప్పత్తియా సీలాదిగుణపరిహాని వత్థునియామతో చ అహోసి, ఏవమిధాపి దట్ఠబ్బో.

కేచి పన "అకుసలేనేవ పానతో"తి ఇదం ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స సచిత్తకపక్ఖం సన్ధాయ వుత్తం, అఞ్ఞథా పాణాతిపాతాదీసుపి అతిప్పసఙ్గోతి మఞ్ఞమానా బహుకారణం, నియమనఞ్చ దస్సేసుం. **వినయట్ఠకథాయం** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౯), పన **ఖుద్దకపాఠట్ఠకథాయం** (ఖు॰ పా॰ అట్ఠ॰ సిక్ఖాపదవణ్ణనా), **విభఙ్గట్ఠకథా**దీసు చ "తిచిత్త"న్తి అవత్వా "అకుసలచిత్త"మిచ్చేవ వుత్తత్తా, సిక్ఖాపదస్స సామఞ్ఞలక్ఖణం దస్సేన్తేన పక్ఖన్తరలక్ఖణదస్సనస్స అయుత్తత్తా చ **అట్ఠకథాసు** యథారుతవసేనేవ అత్థగ్గహణే చ కస్సచి విరోధస్స అసమ్భవతో సచిత్తకపక్ఖమేవ సన్ధాయ అకుసలచిత్తతా, లోకవజ్జతా చేత్థ న వత్తబ్బా. "వత్థుం జానిత్వాపి అజానిత్వాపి మజ్జం పివతో భిక్ఖుస్స పాచిత్తియం. సామణేరస్స పన జానిత్వావ పివతో సీలభేదో, న అజానిత్వా"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౮ అత్థతో సమానం) యం వుత్తం, తత్థ కారణం మగ్గితబ్బం. సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియా బుద్ధానమేవ విసయత్తా న తం మగ్గితబ్బం, యథాపఞ్ఞత్తేయేవ వత్తితబ్బం. ఇదం పన సిక్ఖాపదం అకుసలచిత్తం, సుఖోపేక్ఖావేదనానం వసేన దువేదనఞ్చ హోతి. **వినయట్ఠకథాయం** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౯), పన

మాతికట్ఠకథాయఞ్చ (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ సురాపానసిక్ఖాపదవణ్ణనా) "తివేదన"న్తి పాఠో దిస్సతి, **ఖుద్దకపాఠవణ్ణనాయ** (ఖు॰ పా॰ అట్ఠ॰ సిక్ఖాపదవణ్ణనా), **విభఙ్గట్ఠకథాదీసు** (విభ॰ అట్ఠ॰ ౭౦౩ ఆదయో) చ "సుఖుమజ్ఝత్తవేదనావసేన దువేదన"న్తి చ "లోభమోహమూలవసేన ద్విమూలక"న్తి చ వుత్తత్తా సో "పమాదపాఠో"తి గహేతబ్బో.

సురాపానకథావణ్ణనా.

౧౨౪౮. **యేన కేనచి అఙ్గేనా**తి అఙ్గులిఆదినా యేన కేనచి సరీరావయవేన. **హసాధిప్పాయినో**తి హసే అధిప్పాయో **హసాధిప్పాయో,** సో ఏతస్స అత్థీతి విగ్గహో, తస్స, ఇమినా కీళాధిప్పాయరహితస్స అనాపత్తిం బ్యతిరేకతో దీపేతి. వక్ఖతి చ "అనాపత్తి నహసాధిప్పాయస్సా"తి. **ఫుసతో** ఫుసన్తస్స.

౧౨౪౯. **సబ్బత్థా**తి సబ్బేసు ఉపసమ్పన్నానుపసమ్పన్నేసు. **కాయపటిబద్ధాదికే నయే**తి "కాయేన కాయపటిబద్ధం ఆమసతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తిఏవమాదినా (పాచి॰ ౩౩౨) దస్సితే నయే. అనుపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞీవేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీనం వసేన తీణి దుక్కటాని వుత్తానీతి ఆహ **"తథేవానుపసమ్పన్నే, దీపితం తికదుక్కట"**న్తి. ఏత్థ చ **"తథేవా"**తి ఇమినా ఉపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞీవేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీనం వసేన తికపాచిత్తియస్స వుత్తభావో దీపితో హోతి. యథా ఉపసమ్పన్నే తికపాచిత్తియం దీపితం, తథేవ అనుపసమ్పన్నే తికదుక్కటం దీపితన్తి యోజనా.

౧౨౫౧. **ఏత్థ...పే.... భిక్ఖునీ**తి ఏత్థ భిక్ఖుపి భిక్ఖునియా అనుపసమ్పన్నట్ఠానే ఠితోతి వేదితబ్బో.

౧౨౫౨. **నహసాధిప్పాయస్స ఫుసతో**తి హసాధిప్పాయం వినా వన్దనాదీసు పాదాదిసరీరావయవేన పరం ఫుసన్తస్స. **కిచ్చే సతీ**తి పిట్ఠిపరికమ్మాదికిచ్చే సతి.

అఙ్గులిపతోదకకథావణ్ణనా.

౧౨౫౩. **జలే**తి ఏత్థ "ఉపరిగోప్ఫకే"తి సేసో. యథాహ "ఉపరిగోప్ఫకే ఉదకే"తి (పాచి॰ ౩౩౭). **నిముజ్జనాదీన**న్తి ఏత్థ **ఆది-**సద్దేన ఉమ్ముజ్జనప్లవనాని గహితాని. యథాహ "ఉపరిగోప్ఫకే ఉదకే హసాధిప్పాయో నిముజ్జతి వా ఉమ్ముజ్జతి వా పలవతి వా"తి (పాచి॰ ౩౩౭). **"కేవల"**న్తి ఇమినా నహానాదికిచ్చేన ఓతరన్తస్స అనాపత్తీతి దీపేతి.

౧౨౫౪. **ఉపరిగోప్ఫకే జలే**తి గోప్ఫకానం ఉపరిభాగప్పమాణే జలే. **నిముజ్జేయ్యాపి వా**తి అన్తోజలం పవిసన్తో నిముజ్జేయ్య వా. **తరేయ్య వా**తి ప్లవేయ్య వా.

౧౨౫౫-౬. అన్తోయేవోదకే నిముజ్జిత్వాన గచ్ఛతో తస్స హత్థపాదపయోగేహి పాచిత్తిం పరిదీపయేతి యోజనా.

౧౨౫౭. హత్థాదిసకలసరీరావయవం సఙ్గణ్హితుం **"యేన యేనా"**తి అనియమామేడితమాహ. జలం తరతో భిక్ఖునో యేన యేన పన అఙ్గేన తరణం హోతీతి యోజనా.

౧౨౯౮. **తరుతో వాపీ**తి రుక్ఖతోపి వా. **తికపాచిత్తియ**న్తి ఉదకే హసధమ్మే హసధమ్మసఞ్ఞివేమతికఅహసధమ్మసఞ్ఞీనం వసేన తికపాచిత్తియం. ‘‘**తికదుక్కట**’’న్తి పాఠో దిస్సతి, ‘‘ఉదకే అహసధమ్మే హసధమ్మసఞ్ఞీ, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ఉదకే అహసధమ్మే వేమతికో, ఆపత్తి దుక్కటస్సా’’తి (పాచి॰ ౩౩౮) వత్వా ‘‘ఉదకే అహసధమ్మే అహసధమ్మసఞ్ఞీ, అనాపత్తీ’’తి (పాచి॰ ౩౩౮) తతియవికప్పే **పాళియం** అనాపత్తి వుత్తాతి సో పమాదపాఠో, ‘‘**ద్వికదుక్కట**’’న్తి పాఠోయేవ గహేతబ్బో.

౧౨౯౯. నావం తీరే ఉస్సారేన్తోపి వాతి సమ్బన్ధో. **ఉస్సారేన్తో**తి తీరమారోపేన్తో. ‘‘**కీళతీ**’’తి ఇదం ‘‘పాజేన్తో’’తి ఇమినాపి యోజేతబ్బం.

౧౩౦౦. **కథలాయ వా**తి ఖుద్దకకపాలికాయ వా. **ఉదక**న్తి ఏత్థ ‘‘భాజనగతం వా’’తి సేసో. ‘‘భాజనగతం ఉదకం వా’’తి (పాచి॰ ౩౩౮) హి **పదభాజనే** వుత్తం.

౧౩౦౧. **కఞ్జికం వా**తి ధఞ్ఞరసం వా. **అపి**-సద్దో ‘‘ఖీరం వా తక్కం వా రజనం వా పస్సావం వా’’తి (పాచి॰ ౩౩౮) **పాళియం** ఆగతే సమ్పిణ్డేతి. **చిక్ఖల్లం వాపీ**తి ఉదకకద్దమం వా. ఏత్థ విసేసజోతకేన **అపి**-సద్దేన ‘‘అపిచ ఉపరిగోప్ఫకే వుత్తాని ఉమ్ముజ్జనాదీని ఠపేత్వా అఞ్ఞేన యేన కేనచి ఆకారేన ఉదకం ఓతరిత్వా వా అనోతరిత్వా వా యత్థ కత్థచి ఠితం ఉదకం అన్తమసో బిన్దుం గహేత్వా ఖిపనకీళాయపి కీళన్తస్స దుక్కటమేవా’’తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౩౬) **అట్ఠకథా**గతం వినిచ్ఛయవిసేసం సమ్పిణ్డేతి. **విక్ఖిప**న్తి విక్ఖిపిత్వా.

౧౩౦౨. సతి కిచ్చే జలం విగాహిత్వా నిముజ్జనాదికం కరోన్తస్స అనాపత్తీతి యోజనా. **కిచ్చం** నామ నహానాదికం.

౧౩౦౩. **అనన్తరస్సా**తి అఙ్గులిపతోదకసిక్ఖాపదస్స. విసేసోవ **విసేసతా,** కోచి విసేసో నత్థీతి అత్థో.

హసధమ్మకథావణ్ణనా.

౧౩౦౪-౫. యో భిక్ఖు భిక్ఖునా పఞ్ఞత్తేన వుచ్చమానో అస్స వచనం అకత్తుకామతాయ ఆదరం పన సచే న కరోతి, తస్స తస్మిం అనాదరియే పాచిత్తియముదీరయేతి యోజనా, ఇమినా వాక్యేన పుగ్గలానాదరమూలకం పాచిత్తియం వుత్తం. యథాహ ‘‘అనాదరియం నామ ద్వే అనాదరియాని పుగ్గలానాదరియఞ్చ ధమ్మానాదరియఞ్చా’’తి (పాచి॰ ౩౪౨), ‘‘పుగ్గలానాదరియం నామ ఉపసమ్పన్నేన పఞ్ఞత్తేన వుచ్చమానో ‘అయం ఉక్ఖిత్తకో వా వమ్భితో వా గరహితో వా ఇమస్స వచనం అకతం భవిస్సతీ’తి అనాదరియం కరోతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా’’తి (పాచి॰ ౩౪౨) చ.

ధమ్మమేవ వా అసిక్ఖితుకామో యో భిక్ఖు భిక్ఖునా పఞ్ఞత్తేన వుచ్చమానో అస్స వచనం అకత్తుకామతాయ ఆదరం పన సచే న కరోతి, తస్స తస్మిం అనాదరియే పాచిత్తియముదీరయేతి యోజనా, ఇమినా ధమ్మానాదరియమూలకం పాచిత్తియం వుత్తం. యథాహ ‘‘ధమ్మానాదరియం నామ ఉపసమ్పన్నేన పఞ్ఞత్తేన వుచ్చమానో కథాయం నస్సేయ్య వా వినస్సేయ్య వా అన్తరధాయేయ్య వా, తం నసిక్ఖితుకామో అనాదరియం కరోతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా’’తి (పాచి॰ ౩౪౨). **అనాదరియే**తి నిమిత్తత్థే భుమ్మం.

౧៩౦౯. **తికపాచిత్తియం వుత్త**న్తి "ఉపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞీ, వేమతికో, అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీ అనాదరియం కరోతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి॰ ౩౪౩) తికపాచిత్తియం వుత్తం. **తికాతీతేనా**తి లోకత్తికమతిక్కన్తేన. **అనుపసమ్పన్నానాదరే తికదుక్కట**న్తి అనుపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞివేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీనం వసేన తికదుక్కటం.

౧៩౦౨. **సుత్తేనేవాభిధమ్మేనా**తి ఏత్థ ఏవకారో "దుక్కట"న్తి ఇమినా యోజేతబ్బో. **''సుత్తేన అభిధమ్మేనా''**తి పదద్వయేన అభేదోపచారతో సుత్తాభిధమ్మాగతో పరియత్తిధమ్మో వుత్తో. **అపఞ్ఞత్తేనా**తి పఞ్ఞత్తసఙ్ఖాతవినయతో అఞ్ఞత్తా అపఞ్ఞత్తేన. **''అపఞ్ఞత్తేనా''**తి ఇదం "సుత్తేన అభిధమ్మేనా"తి పదద్వయవిసేసనం. భిక్ఖునా వుత్తస్స తస్మిం భిక్ఖుమ్హి వా ధమ్మే వా అనాదరం కరోతో దుక్కటమేవ. సామణేరేన **ఉభయేనపి** పఞ్ఞత్తేన వా అపఞ్ఞత్తేన వా వుత్తస్స తస్మిం సామణేరే వా పఞ్ఞత్తే వా అపఞ్ఞత్తే వా ధమ్మే అనాదరం కరోతో భిక్ఖుస్స దుక్కటమేవాతి యోజనా.

౧៩౦౩. **దోసో**తి పాచిత్తియదుక్కటసఙ్ఖాతో కోచి దోసో.

౧៩౦౯. **ఏత్థా**తి ఇమస్మిం ఆచరియానం గాహే. గారయ్హో ఆచరియుగ్గహో నేవ గహేతబ్బోతి యోజనా. **గారయ్హో ఆచరియుగ్గహో**తి ఏత్థ "యస్మా ఉచ్ఛురసో సత్తాహకాలికో, తస్స కసటో యావజీవికో, ద్విన్నంయేవ సమవాయో ఉచ్ఛుయట్ఠి, తస్మా వికాలే ఉచ్ఛుయట్ఠిం ఖాదితుం వట్టతి గుళహరీతకే వియా"తి ఏవమాదికో సమ్పతి నిబ్బత్తో గారయ్హాచరియవాదో. కతరో పన గహేతబ్బోతి? పవేణియా ఆగతో ఆచరియుగ్గహోవ గహేతబ్బో.

కురున్దియం పన "లోకవజ్జే ఆచరియుగ్గహో న వట్టతి, పణ్ణత్తివజ్జే పన వట్టతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౪౪) వుత్తం. **మహాపచ్చరియం** "సుత్తం, సుత్తానులోమఞ్చ ఉగ్గహితకానంయేవ ఆచరియానం ఉగ్గహో పమాణం, అజానన్తానం కథా అప్పమాణ"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౪౪) వుత్తం. "తం సబ్బం పవేణియా ఆగతే సమోధానం గచ్ఛతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౪౪) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. ఏత్థ **లోకవజ్జే ఆచరియుగ్గహో న వట్టతీ**తి లోకవజ్జసిక్ఖాపదే ఆపత్తిట్ఠానే యో ఆచరియవాదో, సో న గహేతబ్బో, లోకవజ్జమతిక్కమిత్వా "ఇదం అమ్హాకం ఆచరియుగ్గహో"తి వదన్తస్స ఉగ్గహో న వట్టతీతి అధిప్పాయో. **సుత్తానులోమం** నామ అట్ఠకథా. **పవేణియా ఆగతే సమోధానం గచ్ఛతీ**తి "పవేణియా ఆగతో ఆచరియుగ్గహోవ గహేతబ్బో"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౪౪) ఏవం వుత్తే మహాఅట్ఠకథావాదేయేవ సఙ్గహం గచ్ఛతీతి అధిప్పాయో.

అనాదరియకథావణ్ణనా.

౧៩౧౦-౧. "యో పన భిక్ఖు భిక్ఖుం భింసాపేయ్య, పాచిత్తియ"న్తి (పాచి॰ ౩౪౯) **మాతికావచనతో భయసఞ్జననత్థాయా**తి ఏత్థ "భిక్ఖుస్సా"తి సేసో. తేనేవ వక్ఖతి "ఇతరస్స తు భిక్ఖుస్సా"తి. **రూపాది**న్తి రూపసద్దగన్ధాదిం. **ఉపసంహరే**తి ఉపట్ఠపేతి , దస్సేతీతి వుత్తం హోతి. **భయానకం కథ**న్తి చోరకన్తారాదికథం. యథాహ "చోరకన్తారం వా వాళకన్తారం వా పిసాచకన్తారం వా ఆచిక్ఖతీ"తి (పాచి॰ ౩౪౮). **పరసన్తికే**తి ఏత్థ **''పరో''**తి వుత్తనయేన లబ్భమానో ఉపసమ్పన్నో గహేతబ్బో.

దిస్వా వాతి ఉపట్ఠాపితం తం రూపాదిం దిస్వా వా. **సుత్వా వా**తి తం భయానకం కథం సుత్వా వా. యస్స భయదస్సనత్థాయ తం ఉపట్ఠాపేసి, సో **భాయతు వా మా వా భాయతు. ఇతరస్సా**తి తదుపట్ఠాపకస్స భిక్ఖుస్స. **తఙ్ఖణే**తి

ఉపట్ఠాపితక్ఖణే.

౧౬౧౨. **తికపాచిత్తియం వుత్త**న్తి “ఉపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞీ, వేమతికో, అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీ భింసాపేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి (పాచి. ౩౪౮) తికపాచిత్తియం వుత్తం. **తికదుక్కట**న్తి అనుపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞివేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీనం వసేన తికదుక్కటం. “అనుపసమ్పన్నం భింసాపేతుకామో”తిఆదికే **దుక్కటవారే** అనుపసమ్పన్నగ్గహణేన గిహినోపి సఙ్గయ్హమానత్తా **“సామణేరం గహట్ఠం వా”**తి ఆహ. సామణేరం…పే… భిక్ఖునో తథేవ భింసాపేన్తస్స తికదుక్కటం వుత్తన్తి యోజనా.

భింసాపనకథావణ్ణనా.

౧౬౧౪. **జోతి**న్తి అగ్గిం. **తప్పేతుకామో**తి విసిబ్బేతుకామో. “తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూ పదీపేపి జోతికేపి జన్తాఘరేపి కుక్కుచ్చాయన్తీ”తి (పాచి. ౩౫౨) **ఉప్పన్నవత్థుమ్హి** “అనుజానామి భిక్ఖవే తథారూపపచ్చయా జోతిం సమాదహితుం సమాదహాపేతు”న్తి (పాచి. ౩౫౨) వుత్తత్తా ఏత్థ **“తథారూపం పచ్చయ”**న్తి ఇమినా పదీపుజ్జలనఞ్చ పత్తపచనసరీరసేదనాదికమ్మఞ్చ జన్తాఘరవత్తఞ్చ గహేతబ్బం. ఏత్థ చ **జోతికేపీ**తి పత్తపచనసేదనకమ్మాదీసు జోతికరణేతి అత్థో.

౧౬౧౫. **సయంసమాదహన్తస్సా**తి అత్తనా జాలేన్తస్స.

౧౬౧౬. **జాలాపేన్తస్స …పే…. దుక్కట**న్తి ఆణత్తియా ఆపజ్జితబ్బం దుక్కటం సన్ధాయాహ. ఆణత్తియా జలితే ఆపజ్జితబ్బాపత్తి “జాలుట్ఠానే పనాపత్తి, పాచిత్తి పరికిత్తితా”తి అనువత్తమానత్తా సిద్ధాతి విసుం న వుత్తా.

౧౬౧౭. **గిలానస్సా**తి “గిలానో నామ యస్స వినా అగ్గినా న ఫాసు హోతీ”తి (పాచి. ౩౫౪) వుత్తస్స గిలానస్స. **అవిఞ్ఞాతం అలాతం ఉక్ఖిపన్తస్సా**తి గహణేన భట్ఠం అనిబ్బుతాలాతం అగ్గినో సమీపం కరోన్తస్స, యథాఠానే ఠపేన్తస్సాతి వుత్తం హోతి.

౧౬౧౮-౯. **విఞ్ఞాతం అలాత**న్తి నిబ్బుతాలాతం. **యథావత్థుకం** పాచిత్తియన్తి వుత్తం హోతి. అఞ్ఞేన వా కతం విసిబ్బేన్తస్స అనాపత్తీతి యోజనా. **విసిబ్బేన్తస్సా**తి తప్పేన్తస్స. **అఙ్గార**న్తి వీతచ్చికం అఙ్గారం. **పదీపుజ్జలనాదికేతి ఆది**-సద్దేన “జోతికే జన్తాఘరే తథారూపపచ్చయా”తి (పాచి. ౩౫౨) ఆగతం సఙ్గణ్హాతి. ఏత్థ చ **తథారూపపచ్చయా**తి ఠపేత్వా పదీపాదీని అఞ్ఞేనపి తథారూపేన పచ్చయేన.

జోతిసమాదహనకథావణ్ణనా.

౧౬౨౦-౧. **మజ్ఝిమే దేసే**తి జమ్బుదీపే యత్థ బోధిమణ్డలం హోతి, తస్మిం నవయోజనసతావట్టే మజ్ఝిమమణ్డలే, ఇమినా ఇదం సిక్ఖాపదం తత్థేవ దేసోదిస్సకతాయ నియతన్తి దస్సేతి. తేనేవ వక్ఖతి **అనాపత్తివారే** “పచ్చన్తిమేపి వా దేసే”తి. చుణ్ణన్తి సిరీసచుణ్ణాదికం చుణ్ణం. **అభిసఙ్ఖరతో**తి పటియాదేన్తస్స.

౧౬౨-౩. “మాసే ఊనసఙ్ఞినో”తి పదచ్ఛేదో. అతిరేకద్ధమాసే ఊనసఞ్ఞినో వా అతిరేకద్ధమాసే విమతిస్స వా దుక్కటన్తి యోజనా. అతిరేకద్ధమాసే న్హాయన్తస్స అనాపత్తీతి యోజనా. **సమయేసు చ న్హాయన్తస్స అనాపత్తీ**తి ఏత్థ “ఉణ్హసమయో పరిళాహసమయో గిలానసమయో కమ్మసమయో అద్ధానగమనసమయో వాతవుట్ఠిసమయో”తి (పాచి. ౩౬౩) దస్సితేసు ఛసు సమయేసు అఞ్ఞతరే సమ్పత్తే సమయే సతిం పచ్చుపట్ఠపేత్వా ఊనమాసేపి నహాయన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో.

తత్థ జేట్ఠమాసో చ ఆసాళ్హిమాసస్స పురిమపక్ఖో చాతి దియడ్ఢమాసో **ఉణ్హసమయో** నామ. యథాహ “ఉణ్హసమయో నామ దియడ్ఢో మాసో సేసో గిమ్హాన”న్తి (పాచి. ౩౬౪), వస్సానస్స పఠమో మాసో **పరిళాహసమయో** నామ. యథాహ “పరిళాహసమయో నామ వస్సానస్స పఠమో మాసో”తి (పాచి. ౩౬౪). “యస్స వినా నహానా న ఫాసు హోతీ”తి (పాచి. ౩౬౪) వుత్తో సమయో **గిలానసమయో** నామ. “అన్తమసో పరివేణమ్పి సమ్మట్ఠం హోతీ”తి (పాచి. ౩౬౪) వుత్తో **కమ్మసమయో** నామ. “అద్ధయోజనం గచ్ఛిస్సామీ’తి నహాయితబ్బ”న్తి (పాచి. ౩౬౪) వుత్తో **అద్ధానగమనసమయో** నామ. “భిక్ఖూ సరజేన వాతేన ఓకిణ్ణా హోన్తి, ద్వే వా తీణి వా ఉదకఫుసితాని కాయే పతితాని హోన్తీ”తి (పాచి. ౩౬౪) వుత్తో **వాతవుట్ఠిసమయో** నామ.

నదీపారం గచ్ఛతోపి ఊనకద్ధమాసే న్హాయన్తస్స అనాపత్తీతి యోజనా. **వాలికం ఉక్కిరిత్వానా**తి ఏత్థ సుక్ఖాయ నదియా వాలికం ఉక్కిరిత్వా. కతావాటేసుపి ఊనకద్ధమాసే న్హాయన్తస్సపి అనాపత్తీతి. “**తథా**”తి ఇమినా “న్హాయన్తస్స అనాపత్తీ”తి ఇదం పచ్చామసతి.

౧౬౨౪. పచ్చన్తిమేపి వా దేసేతి జమ్బుదీపే యథావుత్తమజ్ఝిమదేసతో బహి పచ్చన్తిమేసు జనపదేసు, ఖుద్దకేసు చ దీపేసు. **సబ్బేస**న్తి లద్ధసమయానం, అలద్ధసమయానఞ్చ సబ్బేసం భిక్ఖూనం. **ఆపదాసూ**తి భమరఅనుబన్ధాదిఆపదాసు. యథాహ “భమరాదీహి అనుబద్ధస్స ఉదకే నిముజ్జితుం వట్టతీ”తి (పాచి. అట్ఠ. ౩౬౬). కాయచిత్తసముట్ఠానం **ఏళకలోమసముట్ఠానం** నామ.

న్హానకథావణ్ణనా.

౧౬౨౫-౭. “నవం నామ అకతకప్పం వుచ్చతీ”తి (పాచి. ౩౬౮) పాళివచనతో చ “పటిలద్ధనవచీవరేనాతి అత్థో”తి (పాచి. అట్ఠ. ౩౬౮) **అట్ఠకథా**వచనతో చ **చీవర**న్తి ఏత్థ “నవ”న్తి సేసో. కప్పియం బిన్దుం అదత్వా నవం చీవరం భిక్ఖు పరిభుఞ్జతి, తస్సేవం పరిభుఞ్జతో పాచిత్తీతి సమ్బన్ధో. **ఛన్న**న్తి ఖోమాదీనం, నిద్ధారణే సామివచనం. అఞ్ఞతరం నవం చీవరన్తి నిద్ధారేతబ్బం. **యత్థ కత్థచీ**తి “చతూసు వా కోణేసు తీసు వా ద్వీసు వా ఏకస్మిం వా కోణే”తి (పాచి. అట్ఠ. ౩౬౮) **అట్ఠకథా**వచనతో చీవరకోణేసు యత్థ కత్థచి.

కంసనీలేనాతి చమ్మకారనీలేన. **చమ్మకారనీలం** నామ పకతినీలం. **గణ్ఠిపదే** పన “చమ్మకారా ఉదకే తిఫలం, అయోగూథఞ్చ పక్ఖిపిత్వా చమ్మం కాళం కరోన్తి, తం చమ్మకారనీల”న్తి వుత్తం. **మహాపచ్చరియం** పన “అయోమలం లోహమలం, ఏతం కంసనీలం నామా”తి (పాచి. అట్ఠ. ౩౬౮) వుత్తం. **పత్తనీలేన వా**తి “యో కోచి నీలవణ్ణో పణ్ణరసో”తి

(పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౬౮) **అట్ఠకథాయ** వుత్తేన నీలపణ్ణరసేన. **యేన కేనచి కాళేనాతి** అఙ్గారజల్లికాదీసు అఞ్ఞతరేన యేన కేనచి కాళవణ్ణేన. “కద్దమో నామ ఓదకో వుచ్చతీ”తి (పాచి॰ ౩౬౯) వుత్తత్తా **కద్దమేనాతి** ఉదకానుకద్దమసుక్ఖకద్దమాదిం సఙ్గణ్హాతి.

“మఙ్గులస్స పిట్ఠిప్పమాణకం మయూరస్స అక్ఖిప్పమాణక”న్తి యథాక్కమేన యోజనా.

౧౬౨౮. “పాళికప్పో కణ్ణికాకప్పో”తి యోజనా, ముత్తావలి వియ పాళిం కత్వా అప్పితకప్పో చ కణ్ణికాకారేన అప్పితకప్పో చాతి అత్థో. **కత్థచీతి** ఏత్థ “యథావుత్తప్పదేసే”తి సేసో. “చతూసు వా కోణేసు తీసు వా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౬౮) వుత్తత్తా **‘‘అనేకం వా’’**తి ఆహ. వట్టమేవ **వట్టకం,** ఇమినా అఞ్ఞం వికారం న వట్టతీతి దస్సేతి. యథాహ “ఠపేత్వా ఏకం వట్టబిన్దుం అఞ్ఞేన కేనచిపి వికారేన కప్పో న కాతబ్బో”తి (పాచి॰ ౩౬౮).

౧౬౨౯. **‘‘అనాపత్తి పకాసితా’’**తి ఇదం “విమతిస్సచా”తి ఏత్థ **చ**-సద్దేన సముచ్చితం “ఆదిన్నే ఆదిన్నసఞ్ఞినో”తి తతియవికప్పం సన్ధాయ వుత్తం. యథాహ “ఆదిన్నే ఆదిన్నసఞ్ఞీ, అనాపత్తీ”తి.

౧౬౩౦. **‘‘కప్పే నట్ఠేపి వా’’**తిఆదీహి చ యోజేతబ్బం. **పి**-సద్దేన “కప్పకతోకాసే జిణ్ణే”తి ఇదం సమ్పిణ్డేతి. యథాహ “కప్పకతోకాసో జిణ్ణో హోతీ”తి. **తేన** కప్పకతేనాతి సహత్థే కరణవచనం. **సంసిబ్బితేసూతి** ఏత్థ “అకప్పకతేసూ”తి సేసో. యథాహ “కప్పకతేన అకప్పకతం సంసిబ్బితం హోతీ”తి. నివాసనపారుపనం **క్రియం**. కప్పబిన్దుఅనాదానం **అక్రియం**.

దుబ్బణ్ణకరణకథావణ్ణనా.

౧౬౩౧-౪. “వికప్పనా నామ ద్వే వికప్పనా సమ్ముఖావికప్పనా చ పరమ్ముఖావికప్పనా చా”తి (పాచి॰ ౩౭౪) వుత్తత్తా **‘‘వికప్పనా దువే’’**తిఆదిమాహ. **ఇతీతి** నిదస్సనే, ఏవన్తి అత్థో. కథం సమ్ముఖావికప్పనా హోతీతి ఆహ **‘‘సమ్ముఖాయ… పే॰… నిద్దిసే’’**తి. **ఏకస్సాతి** ఏత్థ “బ్యత్తస్సా”తి సేసో. ఇధ **బ్యత్తో** నామ వికప్పనపచ్చుద్ధారణవిధిం జానన్తో.

యథావచనయోగతోతి “ఇమం చీవర’న్తి వా, ‘ఇమాని చీవరానీ’తి వా, ‘ఏతం చీవర’న్తి వా, ‘ఏతాని చీవరానీ’తి వా”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯) **అట్ఠకథాయ** వుత్తం అనతిక్కమ్మ, వచనసమ్బన్ధక్కమేనాతి అత్థో. తదేకదేససరూపం దస్సేతి **‘‘ఇమం చీవర’’**న్తి.

‘‘అపచ్చుద్ధటతో’’తి ఇమినా “న కప్పతీ”తి ఏతస్స హేతుం దస్సేతి.

౧౬౩౫. **‘‘సన్తక’’**మిచ్చాది పచ్చుద్ధరణప్పకారో. **యథాపచ్చయం కరోహీతి** తుయ్హం రుచ్చనకం కరోహీతి అత్థో.

౧౬౩౬. సమ్ముఖావికప్పన్తరం దస్సేతుమాహ **‘‘అపరా సమ్ముఖా వుత్తా’’**తిఆది. అత్తనా అభిరుచితస్స యస్స కస్సచి నామం గహేత్వాతి యోజనా. **సహధమ్మినన్తి** ఏత్థ “పఞ్చన్న”న్తి సేసో, నిద్ధారణే సామివచనం.

౧౬౩౭. **ఏవన్తి** వక్ఖమానాపేక్ఖం. **అపి**-సద్దో పన సద్దస్సత్థే.

౧౬౪౦. **మిత్తోతి** దళ్హమిత్తో, “తేన వత్తబ్బం ‘కో తే మిత్తో వా సన్దిట్ఠో వా”తి (పాచి. ౩౭౪) వచనతో ఇదం ఉపలక్ఖణం. పున తేనపి భిక్ఖునా వత్తబ్బన్తి యోజనా.

౧౬౪౧-౨. “అహం తిస్సస్స భిక్ఖునో దమ్మీ’తి వా…పే.… ‘తిస్సాయ సామణేరియా దమ్మీ’తి వా”తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౪౭౯) సేసఅట్ఠకథాపాఠేన **‘‘ఇద’’**మిచ్చాదిపాఠో యోజేతబ్బో.

౧౬౪౩. **ద్వీసూతి** నిద్ధారణే భుమ్మం, ఏత్థ “వికప్పనాసూ”తి పకరణతో లబ్భతి.

౧౬౪౪-౫. **ఇధ పన** ఇమస్మిం సాసనే **యేన పన భిక్ఖునా** సహ చీవరసామికేన తం వినయకమ్మం కతం, తస్స **అవిస్సాసేన** విస్సాసభావం వినా నో వినయకమ్మకతో భిక్ఖు తం చీవరం పరిభుఞ్జేయ్య, తస్స భిక్ఖునో పాచిత్తీతి యోజనా. ఛన్దానురక్ఖనత్థం “వినయంకమ్మ”న్తి అనుస్సారాగమో వేదితబ్బో, వినయకమ్మన్తి అత్థో. తం చీవరం అధిట్ఠహన్తస్స వా విస్సజ్జన్తస్స వా దుక్కటన్తి యోజనా.

౧౬౪౬. **పచ్చుద్ధారకవత్థేసూతి** పచ్చుద్ధటవత్థేసు. **అపచ్చుద్ధారసఞ్ఞినోతి** అపచ్చుద్ధటసఞ్ఞినో. **తత్థాతి** అపచ్చుద్ధటవత్థేసు. **వేమతికస్సాతి** “పచ్చుద్ధటాని ను ఖో మయా, అపచ్చుద్ధటానీ”తి సంసయాపన్నస్స.

౧౬౪౭. **పచ్చుద్ధారణసఞ్ఞిస్సాతి** పచ్చుద్ధటమిదన్తి సఞ్ఞిస్స. **విస్సాసాతి** యస్స వా చీవరం వికప్పేసి, తేన అపచ్చుద్ధటమ్పి తస్స విస్సాసా పరిభుఞ్జతో చ. యథాహ “తస్స వా విస్ససన్తో పరిభుఞ్జతీ”తి (పాచి. ౩౭౬).

వికప్పనకథావణ్ణనా.

౧౬౪౮-౯. “పత్తో నామ ద్వే పత్తా అయోపత్తో మత్తికాపత్తో”తి (పాచి. ౩౭౯) జాతియా కప్పియపత్తానం వుత్తత్తా ఆహ **‘‘అధిట్ఠానుపగం పత్త’’**న్తి. **తాదిసన్తి** అధిట్ఠానుపగం. **సూచిఘరం** నామ ససూచికం వా అసూచికం వా. **కాయబన్ధనం** నామ పట్టికా వా సూకరన్తకం వా. **నిసీదనం** నామ సదసం వుచ్చతి.

“పత్తం వా”తిఆదీహి ఉపయోగన్తపదేహి “అపనేత్వా నిధేన్తస్సా”తి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **నిధేన్తస్సాతి** ఏతస్స **‘‘హసాపేక్ఖస్సా’’**తి విసేసనం. యథాహ “హసాపేక్ఖోపీతి కీళాధిప్పాయో”తి (పాచి. ౩౭౯). **‘‘కేవల’’**న్తి ఇమినా దున్నిక్ఖిత్తస్స పటిసామనాధిప్పాయాదిఅఞ్ఞాధిప్పాయాభావం దీపేతి. వక్ఖతి చ “దున్నిక్ఖిత్తమనాపత్తి, పటిసామయతో పనా”తి.

౧౬౫౦. **తేనాపీతి** ఆణత్తేన. **తస్సాతి** ఆణాపకస్స. **తికదుక్కటం వుత్త**న్తి అనుపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞివేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీనం వసేన తికదుక్కటం వుత్తం, ఇమినా చ ఉపసమ్పన్నసన్తకే తికపాచిత్తియన్తి ఇదఞ్చ వుత్తమేవ హోతి.

౧౬౫౧. **అఞ్ఞ**న్తి పాళియం అనాగతం పత్తత్థవికాదిపరిక్ఖారం.

౧౬౫౨. **సబ్బేసూతి** పాళియం ఆగతేసు చ అనాగతేసు చ సబ్బేసు పరిక్ఖారేసు.

౧౬౫౩. **ధమ్మకథం కత్వా**తి "సమణేన నామ అనిహితపరిక్ఖారేన భవితుం న వట్టతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౭౭) **అట్ఠకథా**గతనయేన ధమ్మకథం కత్వా. **అనిహితపరిక్ఖారేనా**తి అప్పటిసామితపరిక్ఖారేన. నిధేతి చే, తథా అనాపత్తీతి యోజనా. **అవిహేసేతుకామస్సా**తి విహేసాధిప్పాయరహితస్స. **అకీళస్సా**తి కీళాధిప్పాయరహితస్స కేవలం వత్తసీసేన "పటిసామేత్వా దస్సామీ"తి అపనిధేన్తస్స.

౧౬౫౪. అదిన్నాదానసముట్ఠానాపత్తీనం అకుసలాదివసేనపి సచిత్తకత్తా ఆహ "**ఇదం అకుసలేనేవ సచిత్త**"న్తి.

చీవరాపనిధానకథావణ్ణనా.

సురాపానవగ్గో ఛట్ఠో.

౧౬౫౫. "**తిరచ్ఛానగతం పాణ**"న్తి ఇమినా "యో పన భిక్ఖు సఞ్చిచ్చ పాణం జీవితా వోరోపేయ్య, పాచిత్తియ"న్తి (పాచి॰ ౩౮౩) ఇమస్మిం **సిక్ఖాపదే** అధిప్పేతం పాణం దస్సేతి. ఆపత్తినానత్తాభావా ఆహ "**మహన్తం ఖుద్దకమ్పి వా**"తి. యథాహ "ఇమస్మిఞ్చ సిక్ఖాపదే తిరచ్ఛానగతోయేవ 'పాణో'తి వేదితబ్బో, తం ఖుద్దకమ్పి మహన్తమ్పి మారేన్తస్స ఆపత్తినానాకరణం నత్థి, మహన్తే పన ఉపక్కమమహన్తత్తా అకుసలం మహన్తం హోతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౮౨). "మారేన్తస్స అస్సా"తి పదచ్ఛేదో. "**ఖుద్దకమ్పి వా మారేన్తస్సా**"తి ఇమినా **అట్ఠకథాయం** "అన్తమసో మఞ్చపీఠం సోధేన్తో మఙ్గులబీజకేపి పాణసఞ్ఞీ నిక్కారుణికతాయ తం భిన్దన్తో అపనేతి, పాచిత్తియం. తస్మా ఏవరూపేసు ఠానేసు కారుఞ్ఞం ఉపట్ఠపేత్వా అప్పమత్తేన వత్తం కాతబ్బ"న్తి వుత్తవినిచ్ఛయోపి సఙ్గహితో.

౧౬౫౬. **ఉభయత్థ చా**తి పాణే వా అపాణే వాతి ఉభయత్థాపి. అవసేసవినిచ్ఛయో పనేత్థ మనుస్సవిగ్గహే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

సఞ్చిచ్చపాణకథావణ్ణనా.

౧౬౫౮. **సప్పాణక**న్తి సహ పాణకేహీతి సప్పాణకం. యే పరిభోగేన మరన్తి, ఏవరూపా ఇధ "పాణకా"తి అధిప్పేతా. **అస్సా**తి భిక్ఖునో.

౧౬౫౯. "**అవిచ్ఛిజ్జా**"తి ఇమినా విచ్ఛేదేనేవ పయోగనానత్తం హోతీతి దీపేతి. **పత్తపూరమ్పీ**తి ఏత్థ **పి**-సద్దో బ్యతిరేకే.

౧౬౬౦-౧. అస్స పాచిత్తి పరిదీపితాతి సమ్బన్ధో. **తాదిసేనా**తి సప్పాణకేన. **ఆవిఞ్ఛిత్వానా**తి పరిబ్భమిత్వా. **యాగుయో**తి ఏత్థ "ఉణ్హా"తి సామత్థియా లబ్భతి. ఇదఞ్చ పాణీనం మారణత్థం యం కిఞ్చి ఉణ్హవత్థుం సప్పాణకేన ఉదకేన అనిబ్బాపేతుం ఉపలక్ఖణం. **తం** సప్పాణకం ఉదకం. **న్హాయతోపి వా**తి ఏత్థ **పి**-సద్దేన **అట్ఠకథాయం** –

> "ఉదకసోణ్డిం వా పోక్ఖరణిం వా పవిసిత్వా బహి నిక్ఖమనత్థాయ వీచిం ఉట్ఠాపయతోపి. సోణ్డిం వా పోక్ఖరణిం వా సోధేన్తేహి తతో గహితఉదకం ఉదకేయేవ ఆసిఞ్చితబ్బం. సమీపమ్హి ఉదకే అసతి కప్పియఉదకస్స అట్ఠ వా దస వా ఘటే ఉదకసణ్ఠానకప్పదేసే ఆసిఞ్చిత్వా తత్థ ఆసిఞ్చితబ్బం. 'పవట్టిత్వా ఉదకే పతిస్సతీ'తి ఉణ్హపాసాణే ఉదకం నాసిఞ్చితబ్బం. కప్పియఉదకేన పన పాసాణం నిబ్బాపేత్వా ఆసిఞ్చితుం వట్టతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౮౭) –

వుత్తవినిచ్ఛయం సమ్పిణ్డేతి.

౧౬౬౨. ఉభయత్థపీతి సప్పాణకేపి అప్పాణకేపీతి ఉభయత్థేవ.

౧౬౬౪-౬. పాణపటిబద్ధతాయ కారణం దస్సేతుమాహ ‘‘**పతన**’’న్తిఆది. **సలభాదీన**న్తి పటఙ్గాదీనం . **ఇత్థాపి** ఏత్థ పి-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో. ఏవముపరిపి. **పదీపుజ్జలన**న్తి ఏత్థ ‘‘వియా’’తి సేసో. **ఏత్థా**తి ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే. సప్పాణభావోవ **సప్పాణభావతా,** తం. **భుఞ్జతో**తి భుఞ్జితబ్బతో.

సలభాదీనం పతనం ఇత్థాపి సుద్ధేన చేతసా పదీపుజ్జలనం వియ సపాణభావం ఇత్థాపి జలసఞ్ఞాయ భుఞ్జితబ్బతో ఏత్థ పణ్ణత్తివజ్జతా ఞేయ్యాతి యోజనా.

ఏవం సన్తే సిఞ్చనసప్పాణకసిక్ఖాపదానం ఉభిన్నమ్పి కో విసేసోతి ఆహ ‘‘**సిఞ్చనే**’’తిఆది. **సిఞ్చనం** సిఞ్చనసిక్ఖాపదం **సిఞ్చనే వుత్తం** సిఞ్చనవిసయే పఞ్ఞత్తం, **ఇదం పన** సప్పాణకసిక్ఖాపదం **పరిభోగే వుత్తం** అజ్ఝోహారవిసయే పఞ్ఞత్తన్తి అయమేవ తస్స చేవ అస్స చ విసేసోతి యోజనా.

సప్పాణకకథావణ్ణనా.

౧౬౬౭. యథాధమ్మన్తి యో యస్స అధికరణస్స వూపసమనాయ ధమ్మో వుత్తో, తేనేవ ధమ్మేనాతి అత్థో. ‘‘**కిచ్చాధికరణ**’’న్తి ఇమినా ఇతరాని అధికరణాని ఉపలక్ఖితాని. యథాహ ‘‘అధికరణం నామ చత్తారి అధికరణాని వివాదాధికరణం అనువాదాధికరణం ఆపత్తాధికరణం కిచ్చాధికరణ’’న్తి (పాచి. ౩౯౪). అపలోకనకమ్మాదీని చత్తారి సఙ్ఘకిచ్చం నామ, తదేవ సమథేహి అధికరణీయత్తా వూపసమేతబ్బత్తా అధికరణన్తి **కిచ్చాధికరణం. పున నీహాతబ్బ**న్తి పున నీహరితబ్బం, వూపసమేతబ్బన్తి అత్థో. ఇమినా ‘‘అకతం కమ్మ’’న్తిఆదినా **పాళియం** దస్సితా ద్వాదస ఉక్కోటా ఉపలక్ఖితాతి దట్ఠబ్బా. **ఉక్కోటేన్తస్సా**తి తస్స తస్స భిక్ఖునో సన్తికం గన్త్వా ‘‘అకతం కమ్మ’’న్తిఆదీని వత్వా ఉచ్చాలేన్తస్స యథాపతిట్ఠితభావేన పతిట్ఠాతుం న దేన్తస్స. ఏత్థ చ **పతిట్ఠాతుం న దేన్తస్సా**తి తస్స పవత్తిఆకారదస్సనత్థం వుత్తం. యం పన ధమ్మేన అధికరణం నిహటం, తం సునిహటమేవ.

౧౬౬౮. ‘‘అకతం కమ్మం, దుక్కటం కమ్మం, పున కాతబ్బం కమ్మ’’న్తి **వదతా** వదన్తేన భిక్ఖునా తం కమ్మం ఉచ్చాలేతుం న వట్టతీతి యోజనా.

౧౬౬౯. విప్పకతేతి ఆరద్ధానిట్ఠితే. **త**న్తి పటిక్కోసన్తం. **సఞ్ఞాపేత్వా**తి కతకమ్మస్స అనవజ్జభావం ఞాపేత్వా. **న పనఞ్ఞథా**తి తథా అసఞ్ఞాపేత్వా.

౧౬౭౦. అధమ్మే పన కమ్మస్మిన్తి యథాపాళిఅగతే కమ్మస్మిం. **ఉభయత్థాపీ**తి ధమ్మకమ్మే, అధమ్మకమ్మే వాతి ఉభయత్థ.

౧౬౭౧. న చ కమ్మారహస్స వాతి ఏత్థ **చ**-సద్దో ‘‘వగ్గేన చా’’తి యోజేతబ్బో. **చ**-సద్దో వా-సద్దత్థే దట్ఠబ్బో. ‘‘అధమ్మేన, వగ్గేన వా న కమ్మారహస్స వా కత’’న్తి జానతో ఉక్కోటనే దోసో నత్థీతి యోజనా.

ఉక్కోటనకథావణ్ణనా.

౧౬౭౩. “దుట్ఠుల్లా నామ ఆపత్తి చత్తారి చ పారాజికాని తేరస చ సఙ్ఘాదిసేసా”తి (పాచి. ౩౯౯) వచనతో పారాజికానమ్పి దుట్ఠుల్లత్తా, ఇధ చ పారాజికస్స అనధిప్పేతత్తా ఇధాధిప్పేతమేవ దస్సేతుం **‘‘సఙ్ఘాదిసేస’’**న్తి ఇమినా దుట్ఠుల్ల-పదం విసేసితం. యథాహ “ఏత్థ చత్తారి పారాజికాని అత్థుద్ధారవసేన దస్సితాని, సఙ్ఘాదిసేసాపత్తి పన అధిప్పేతా”తి (పాచి. అట్ఠ. ౩౯౯). **ఞత్వా**తి సామం వా అఞ్ఞతో వా జానిత్వా. **ఛాదయతో తస్స పరియాపుతా**తి “ఇమం జానిత్వా చోదేస్సన్తి, సారేస్సన్తి, నారోచేస్సామీ”తి పటిచ్ఛాదేన్తస్స తస్స పరియాపుతా దేసితా.

౧౬౭౪-౫. **ధురం నిక్ఖిపిత్వా**తి “అఞ్ఞస్స న ఆరోచేస్సామీ”తి ధురనిక్ఖేపం కత్వా. **తస్సా**తి దుట్ఠుల్లస్స. పటిచ్ఛాదనం హేతు కారణం యస్స ఆరోచనస్సాతి విగ్గహో. **పటిచ్ఛాదనహేతుక**న్తి ఆరోచనకిరియాయ విసేసనం, “ఇత్థన్నామో ఇత్థన్నామం సఙ్ఘాదిసేసం ఆపన్నో, అఞ్ఞస్స న ఆరోచేహీ”తి వత్వా ఆరోచనం కరోతీతి వుత్తం హోతి. **ఇతీ**తి వుత్తనిదస్సనే, **హీ**తి ఏవకారత్థే, ఏవమేవ వదతీతి అత్థో.

యావ కోటి న ఛిజ్జతి, తావ ఏవం భిక్ఖూనం సతమ్పి సహస్సమ్పి తం ఆపత్తిం ఆపజ్జతి ఏవాతి యోజనా.

౧౬౭౬. **మూలేనా**తి సఙ్ఘాదిసేసం ఆపన్నపుగ్గలేన. **ఆరోచితస్స దుతియస్సా**తి సమానాధికరణం. మూలేన “మమ ఆపత్తిం ఆపన్నభావం అఞ్ఞస్స న ఆరోచేహీ”తి ఆరోచితస్స **దుతియ**భిక్ఖుస్స సన్తికా సుణన్తేన **తతియేన** నివత్తిత్వా తస్సేవ దుతియస్స **పకాసితే** ఆరోచనస్స **కోటి** ఛిన్నాతి వుచ్చతీతి యోజనా. **కోటీ**తి ఆరోచనకిరియావసానం వుచ్చతి.

౧౬౭౭. **దుట్ఠుల్లాయ చ దుట్ఠుల్లసఞ్ఞీ**తి ఏత్థ “ఆరోచేన్తో”తి పకరణతో లబ్భతి. **ఇతరేసు పన ద్వీసూ**తి దుట్ఠుల్లాయ వేమతికో, అదుట్ఠుల్లసఞ్ఞీతి ద్వీసు.

౧౬౭౮. **అదుట్ఠుల్లాయా**తి పఞ్చవిధాయ లహుకాపత్తియా. **సబ్బత్థా**తి సబ్బేసు వికప్పేసు. **తికదుక్కటం నిద్దిట్ఠ**న్తి అదుట్ఠుల్లాయ దుట్ఠుల్లసఞ్ఞివేమతికఅదుట్ఠుల్లసఞ్ఞీనం వసేన దుక్కటత్తయం **పాళియం** (పాచి. ౪౦౦) దస్సితన్తి అత్థో. **సబ్బత్థా**తి సబ్బేసు. **అనుపసమ్పన్నవారేసూ**తి తీసు అనుపసమ్పన్నవికప్పేసు. **దుక్కట**న్తి అనుపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞివేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీనం వసేన తికదుక్కటన్తి అత్థో.

౧౬౭౯-౮౦. “సఙ్ఘస్స భేదనాదీని భవిస్సన్తీ”తిఆదీహి సబ్బేహి పదేహి “న ఆరోచేతి చే, దోసో నత్థీ”తి ఇదం పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **సభాగం వా న పస్సతీ**తి తథా అపస్సన్తో న ఆరోచేతి చే, దోసో నత్థి. కక్ఖళో అయన్తి న ఆరోచేతి చే, దోసో నత్థి.

౧౬౮౧. అఞ్ఞస్స అనారోచనేన ఆపజ్జితబ్బతో **‘‘అక్రియ’’**న్తి వుత్తం. “ఆరోచేతబ్బ”న్తి అనుఞ్ఞాతస్స అనారోచనం అనాదరమన్తరేన న హోతీతి ఆహ **‘‘దుక్ఖవేదన’’**న్తి. ఏత్థ చ **మాతికట్ఠకథాయం** “సమనుభాసనసదిసానేవా”తి (కఙ్ఖా. అట్ఠ. దుట్ఠల్లసిక్ఖాపదవణ్ణనా) వుత్తం, ఇధ **‘‘ధురనిక్ఖేపతుల్యావా’’**తి, ఉభయత్థ నామమత్తమేవ విసేసో, ఏకమేవ సముట్ఠానన్తి వేదితబ్బం.

దుట్ఠుల్లకథావణ్ణనా.

౧౬౮౨. **ఊనవీసతివస్సన్తి** ఏత్థ "జాన"న్తి సేసో, "ఊనవీసతివస్సో"తి జానన్తోతి అత్థో. **ఊనవీసతివస్సో** నామ పటిసన్ధితో పట్ఠాయ అపరిపుణ్ణవీసతిసంవచ్ఛరో. **యోతి** యో భిక్ఖు ఉపజ్ఝాయో హుత్వా. **కరేయ్యాతి** కారాపేయ్య. ఉపసమ్పజ్జతీతి **ఉపసమ్పదో,** తం. యో జానం ఊనవీసతివస్సం పుగ్గలం **ఉపసమ్పదం** ఉపసమ్పన్నం కరేయ్య, **తస్స** ఏవం ఉపసమ్పాదేన్తస్స భిక్ఖునో పాచిత్తియం హోతీతి యోజనా. **సేసానన్తి** "గణస్స చ ఆచరియస్స చ ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పాచి॰ ౪౦౪) **పాళియం** దస్సితానం గహణం.

౧౬౮౩. ఊనవీసతివస్సభావం **జానతా వా అజానతా వా** భిక్ఖునా యో పుగ్గలో చే ఉపసమ్పాదితో, సో అనుపసమ్పన్నోవ హోతి, పున **సో** పరిపుణ్ణవీసతివస్సో సమానో ఉపసమ్పన్నో **కాతబ్బో** ఉపసమ్పాదేతబ్బోయేవాతి యోజనా.

౧౬౮౪. **దసవస్సచ్చయేన** పరిపుణ్ణదసవస్సో హుత్వా ఉపజ్ఝాయస్స సతో **అస్స** భిక్ఖుపటిఞ్ఞస్స అఞ్ఞోసం ఉపసమ్పాదనే కోచి దోసో **చే** ఏకంసేన **నత్థి** న విజ్జతీతి యోజనా.

౧౬౮౫. **తం భిక్ఖున్తి** ఊనవీసతివస్సో హుత్వా ఉపసమ్పజ్జిత్వా పరిపుణ్ణదసవస్సో ఉపజ్ఝాయో హుత్వా ఉపసమ్పాదేన్తం తం భిక్ఖుపటిఞ్ఞం. **గణో చే పరిపూరతీతి** మజ్ఝిమదేసే దసవగ్గో, పచ్చన్తిమేసు జనపదేసు పఞ్చవగ్గో గణో సచే అనూనో హోతి. **తేతి** ఉపసమ్పాదితా. **సూపసమ్పన్నాతి** సుట్ఠు ఉపసమ్పన్నా.

౧౬౮౬-౭. యో భిక్ఖు ఉపజ్ఝాయో హుత్వా "ఊనవీసతివస్సపుగ్గలం ఉపసమ్పాదయిస్సామి"ఇతి గణమ్పి వా ఆచరియమ్పి వా పత్తమ్పి వా పరియేసతి, **మాళకఞ్చ సమ్మన్నతి** బద్ధసీమం బన్ధతి, తస్స **సబ్బేసు** పయోగేసు దుక్కటం. తథా ఞత్తియా దుక్కటం. తథా ద్వీసు కమ్మవాచాసుపి దుక్కటన్తి యోజనా.

౧౬౮౮-౯. వీసతి చ తాని వస్సాని చాతి వీసతివస్సాని, ఊనాని వీసతివస్సాని యస్స సో ఊనవీసతివస్సో, ఊనవీసతివస్సోతి సఞ్ఞా ఊనవీసతివస్ససఞ్ఞా, సా ఏతస్స అత్థీతి "ఊనవీసతివస్ససఞ్ఞీ"ఇతి వత్తబ్బే నిపాతనలక్ఖణేన వస్స-సద్దలోపం కత్వా "ఊనవీసతిసఞ్ఞీ"తి వుత్తం, తస్స **ఊనవీసతిసఞ్ఞిస్స.** పరిపుణ్ణాని వీసతివస్సాని ఏతస్సాతి "పరిపుణ్ణవీసతివస్సో"తి వత్తబ్బే నిపాతనలక్ఖణేన వీసతివస్స-సద్దలోపం కత్వా "పరిపుణ్ణో"తి పుగ్గలో వుచ్చతి, తస్మిం **పరిపుణ్ణే,** పరిపుణ్ణవీసతివస్సే పుగ్గలేతి అత్థో. **ఉభయత్థాతి** ఊనవీసతిపరిపుణ్ణవీసతివస్సేసు ఉభోసు పుగ్గలేసు.

ఊనవీసతివస్సకథావణ్ణనా.

౧౬౯౦. **థేయ్యసత్థేన సద్ధిన్తి** "థేయ్యసత్థో నామ చోరా కతకమ్మా వా హోన్తి అకతకమ్మా వా"తిఆదినా (పాచి॰ ౪౦౯) **పదభాజనే** వుత్తసరూపేన సత్థసఙ్ఖాతేన జనసమూహేన సహాతి వుత్తం హోతి. సహాదియోగే కరణవచనం. **జానన్తోతి** "థేయ్యసత్థో"తి జానన్తో. **సంవిధాయాతి** "గచ్ఛామావుసో, గచ్ఛామ భన్తే, గచ్ఛామావుసో, అజ్జ వా హియ్యో వా పరే వా అపరే వా గచ్ఛామా"తి **పదభాజనే** వుత్తనయేన సంవిదహిత్వాతి అత్థో. **మగ్గన్తి** ఏకద్ధానమగ్గం, ఏత్థ "అన్తమసో గామన్తరమ్పీ"తి సేసో. యథాహ "ఏకద్ధానమగ్గం పటిపజ్జేయ్య అన్తమసో గామన్తరమ్పీ"తి. **పాచిత్తియం సియాతి** "గామే గామన్తరే గామన్తరే ఆపత్తి పాచిత్తియస్స. అగామకే అరఞ్ఞే అద్ధయోజనే అద్ధయోజనే ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి వుత్తప్పకారం పాచిత్తియం భవేయ్య.

౧౮౯౨. న ఉద్ధటోతి ఇధ న వుత్తో.

౧౮౯౩-౪. మగ్గాటవివిసఙ్కేతేతి మగ్గవిసఙ్కేతే, అటవివిసఙ్కేతే చ. **యథావత్థుకమేవా**తి పాచిత్తియమేవ. **తేసూ**తి సత్థికేసు. **అసంవిదహన్తేసూ**తి సంవిధానం అకరోన్తేసు. **సయం విదహతోపి చా**తి అత్తనా సంవిదహన్తస్స చ. **ఉభయత్థా**తి థేయ్యసత్థే వా అథేయ్యసత్థే వాతి ద్వీసు.

౧౮౯౫. అథేయ్యసత్థసఙ్కేస్సాతి ఏత్థ "ఉభయత్థా"తి అనువత్తేతబ్బం. కాలస్సాయన్తి **కాలికో,** విసఙ్కేతో, తస్మిం, కాలసమ్పన్దిని విసఙ్కేతే చ అనాపత్తీతి అత్థో. ''**కాలికే**''తి ఇమినా విసఙ్కేతవిసేసనేన మగ్గాటవివిసఙ్కేతేపి ఆపత్తియేవాతి దీపేతి.

౧౮౯౬. కాయచిత్తతో , కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠానతో ఇదం సిక్ఖాపదం థేయ్యసత్థసముట్ఠానం కథితన్తి యోజనా.

థేయ్యసత్థకథావణ్ణనా.

౧౮౯౭. సత్తమన్తి "యో పన భిక్ఖు మాతుగామేన సద్ధిం సంవిధాయా"తిఆదినా (పాచి. ౪౧౩) ఉద్దిట్ఠం సత్తమసిక్ఖాపదం. **భిక్ఖునియా సద్ధిం సంవిధానేనా**తి భిక్ఖునియా సద్ధిం సంవిధానసిక్ఖాపదేన. **సముట్ఠానాదినా**తి సముట్ఠానాదినా వినిచ్ఛయేన. **తుల్యన్తి** సదిసం. **కోచిపీ**తి అప్పమత్తకోపి.

సంవిధానకథావణ్ణనా.

౧౮౯౮. ఏతే పఞ్చ ధమ్మా అన్తరాయకరాతి పకాసితాతి యోజనా. ఇధ అయం **అన్తరాయకర**-సద్దో **పాళియం** ఆగతేన అన్తరాయిక-సద్దేన సమానత్థో. తస్మా కమ్మన్తరాయికా, కిలేసన్తరాయికా, విపాకన్తరాయికా, ఉపవాదన్తరాయికా, ఆణావీతిక్కమన్తరాయికాతి ఇమే పఞ్చ అన్తరాయికా ధమ్మా భగవతా పకాసితాతి వుత్తం హోతి.

తత్థ తంతంసమ్పత్తియా విబన్ధనవసేన సత్తసన్తానస్స అన్తరే వేమజ్ఝే ఏతి ఆగచ్ఛతీతి **అన్తరాయో,** దిట్ఠధమ్మికాదిఅనత్థో, అనతిక్కమనట్ఠేన తస్మిం అన్తరాయే నియుత్తా, అన్తరాయం వా ఫలం అరహన్తి, అన్తరాయస్స వా కరణసీలాతి **అన్తరాయికా** (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౪౧౭; కఙ్ఖా॰ అభి॰ టీ॰ అరిట్ఠసిక్ఖాపదవణ్ణనా).

పఞ్చానన్తరియకమ్మానేవ **కమ్మన్తరాయికా,** తథా భిక్ఖునిదూసకకమ్మం. తం పన మోక్ఖస్సేవ అన్తరాయం కరోతి, న సగ్గస్స. ఇదఞ్చ మిచ్ఛాచారలక్ఖణస్స అభావతో వుత్తం. న హి భిక్ఖునియా ధమ్మరక్ఖితభావో అత్థి. పాకతికభిక్ఖునివసేన చేతం వుత్తం. అరియాయ పన పవత్తం అపాయసంవత్తనికమేవ. నన్దమాణవకో (మ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౩.౭; ధ॰ ప॰ అట్ఠ॰ ౧.౬౯ ఉప్పలవణ్ణత్థేరీవత్థు; అ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౨.౩.౩౪) చేత్థ నిదస్సనం. ఉభిన్నం సమానచ్ఛన్దతావసేన వా న సగ్గన్తరాయికతా, మోక్ఖన్తరాయికతా పన మోక్ఖత్థాయ పటిపత్తియా విదూసనతో. అభిభవిత్వా పన పవత్తియా సగ్గన్తరాయికతాపి న సక్కా నివారేతున్తి వదన్తి.

అహేతుకదిట్ఠిఅకిరియదిట్ఠినత్థికదిట్ఠిసఙ్ఖాతా మిచ్ఛాదిట్ఠిధమ్మా నియతభావప్పత్తా **కిలేసన్తరాయికా** నామ. పణ్డకతిరచ్ఛానగతఉభతోబ్యఞ్జనకానం పటిసన్ధిచిత్తుప్పాదధమ్మా **విపాకన్తరాయికా** నామ. పణ్డకాదిగ్గహణఞ్చేత్థ

నిదస్సనమత్తం సబ్బాయపి అహేతుకపటిసన్ధియా విపాకన్తరాయికభావతో . అరియూపవాదా **ఉపవాదన్తరాయికా** నామ. తే పన యావ అరియే న ఖమాపేన్తి, తావదేవ, న తతో పరం. సఞ్చిచ్చ ఆపన్నా సత్తాపత్తిక్ఖన్ధా **ఆణావీతిక్కమన్తరాయికా** నామ. తేపి యావ భిక్ఖుభావం వా పటిజానాతి, న వుట్ఠాతి వా న దేసేతి వా, తావదేవ, న తతో పరం.

౧౯౯౯. అనన్తరాయికా ఏతే;

యథా హోన్తి తథా అహం;

దేసితం మునినా ధమ్మం;

ఆజానామీతి యో వదే"తి. –

ఏవం దుతియగాథా వత్తబ్బా. తథా అవుత్తే "తిక్ఖత్తు"న్తిఆదిగాథా పఠమగాథాయ సద్ధిం ఘటనా ఏవ న సియా. తస్మా ఏత్థాయం గాథా పరిహీనాతి విఞ్ఞాయతి.

ఏతేతి "అన్తరాయికా"తి భగవతా పకాసితా పఞ్చ ధమ్మా "యథా అనన్తరాయికా హోన్తి, తథా అహం మునినా దేసితం ధమ్మం ఆజానామీ"తి **యో** భిక్ఖు వదేయ్య, **సో పన** భిక్ఖు తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బోతి సమ్బన్ధో. కేహి కథం వత్తబ్బోతి ఆహ **"యే పస్సన్తీ"**తిఆది. యే తథావాదితం భిక్ఖుం **పస్సన్తి,** "అసుకో ఆయస్మా ఏవంవాదీ"తి పరతో **సుణన్తి చ,** తేహి. **సో పన** భిక్ఖు "మా ఆయస్మా ఏవం అవచా"తి తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బోతి యోజనా.

౧౨౦౧. అవదన్తస్సాతి తం దిస్వా వా సుత్వా వా యథావుత్తనయేన అవదన్తస్స. **దుక్కటన్తి** ఞాతదుక్కటం. **తం** దులద్ధిం. **అనిస్సజతోతి** భిక్ఖూహి ఏవం వుత్తేపి అనిస్సజన్తస్స. తథా దుక్కటన్తి అతిదిసతి.

౧౨౦౨. కమ్మవాచాయాతి తతియాయ కమ్మవాచాయ. **ఓసానేతి** పరియోసానే, **య్యకారే** పత్తేతి అధిప్పాయో. **తికపాచిత్తియం వుత్తన్తి** "ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ న పటినిస్సజ్జతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్స. ధమ్మకమ్మే వేమతికో న పటినిస్సజ్జతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్స. ధమ్మకమ్మే అధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ న పటినిస్సజ్జతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి. ౪౨౧) తికపాచిత్తియం వుత్తం. **అధమ్మే తికదుక్కటం వుత్తన్తి** అధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞివేమతికఅధమ్మకమ్మసఞ్ఞీనం వసేన తికదుక్కటం వుత్తం.

౧౨౦౩. "అనాపత్తి అకతకమ్మస్సా"తి పదచ్ఛేదో. **కమ్మం** నామ సమనుభాసనకమ్మం. యథాహ "అనాపత్తి అసమనుభాసన్తస్సా"తి (పాచి. ౪౨౨).

అరిట్ఠకథావణ్ణనా.

౧౨౦౪. ఞత్వాతి అనోసారితభావం సయమేవ వా పరతో వా తస్స వా సన్తికా ఞత్వా. **అకతానుధమ్మేనాతి** అకతో ఓసారణసఙ్ఖాతో అనుధమ్మో యస్స సో అకతానుధమ్మో, తేన, సహయోగే కరణవచనం. **తథావాదికభిక్ఖునాతి** "తథాహం భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామీ"తిఆదిం వదన్తేన భిక్ఖునా. "అకతానుధమ్మేనా"తి ఇమినా సమానాధికరణం. **సంవసేయ్యాతి** ఉపోసథాదికం సఙ్ఘకమ్మం కరేయ్య. **భుఞ్జేయ్య వాతి** ఆమిససమ్భోగం వా ధమ్మసమ్భోగం వా కరేయ్య. **సహ సేయ్య వాతి** నానూపచారేపి ఏకచ్ఛన్నే నిపజ్జేయ్య.

౧౨౦౫. ఇదాని యథావుత్తపాచిత్తియస్స ఖేత్తనియమం దస్సేతుమాహ "**ఉపోసథాదికం కమ్మ**"న్తిఆది. **ఆది**-సద్దేన పవారణం గహితం. యథాహ "ఉపోసథం వా పవారణం వా"తి (పాచి. ४౨౫). **తేన సహా**తి ఉక్ఖిత్తకేన సహ. "**కమ్మస్స పరియోసానే**"తి ఇదం సంవాసేన ఆపత్తిఖేత్తనిదస్సనం.

౧౨౦౬. ఏకేనేవ పయోగేన బహుం యామకాలికాది**ఆమిసం** గణ్హాతో **ఏకం** పాచిత్తియం. తథా ఏకేనేవ పయోగేన బహుం ఆమిసం దదతోపి **ఏకం** పాచిత్తియం. **బహూసు** పయోగేసు **బహూని** పాచిత్తియానీతి యోజనా. ఇమినా చ ఆమిససమ్భోగేన తుల్యఫలం ధమ్మసమ్భోగమ్పి సహచరియేన ఆహాతి వేదితబ్బం. తత్థ పన పదాదీహి ఉద్దిసన్తస్స వా ఉద్దిసాపేన్తస్స వా పదసోధమ్మే వుత్తనయేన ఆపత్తి వేదితబ్బా.

౧౨౦౭. **ఇతరో**తి పకతత్తో. **ఇతరస్మి**న్తి ఉక్ఖిత్తకే. **పరో**తి పకతత్తో. **ఉభోపి వా**తి పకతత్తఉక్ఖిత్తా ద్వేపి వా. "ఏకత్థ ఏకతో నిపజ్జన్తీ"తి సేసో. ఇమేసు తీసుపి ఠానేసు "పాచిత్తీ"తి పకరణతో లబ్భతి.

౧౨౦౮. ఉట్ఠహిత్వా పునప్పునం నిపజ్జన్తస్స నిపజ్జనపయోగానం వసేన ఆపత్తియో సియున్తి అజ్ఝాహారయోజనా కాతబ్బా. "ఉక్ఖిత్తకే నిపన్నస్మి"న్తిఆదినా వుత్తాపత్తివినిచ్ఛయో కత్థ హోతీతి ఆహ "**ఏకనానూపచారేసు, ఏకచ్ఛన్నే వినిచ్ఛయో**"తి. **నానూపచారేసూ**తి ఏత్థ పి-సద్దో చ "వినిచ్ఛయో"తి ఏత్థ అయన్తి చ యోజేతబ్బో. ఏకో ఉపచారో అస్సాతి ఏకూపచారం, నానా ఉపచారో అస్సాతి నానూపచారం, ఏకూపచారఞ్చ నానూపచారఞ్చ **ఏకనానూపచారాని** ఏకదేససరూపేకసేసేన, తేసు. ఏకతో ఛన్నాని ఏకచ్ఛన్నాని, తేసు ఏకచ్ఛన్నేసూతి వత్తబ్బే వణ్ణలోపేన వా వచనవిపల్లాసేన వా "**ఏకచ్ఛన్నే**"తి వుత్తం. ఏకనానూపచారేసుపి సేనాసనేసు ఏకచ్ఛన్నేసు అయం యథావుత్తఆపత్తివినిచ్ఛయో దట్ఠబ్బోతి అత్థో.

౧౨౦౯. **ఉభయత్థాపీ**తి ఉక్ఖిత్తానుక్ఖిత్తేసు ద్వీసుపి.

౧౨౧౦. "సఞ్ఞిస్స ఓసారితోతి చా"తి పదచ్ఛేదో.

ఉక్ఖిత్తకథావణ్ణనా.

౧౨౧౨. **తథా వినాసిత**న్తి "అజ్జతగ్గే తే ఆవుసో సమణుద్దేస న చేవ సో భగవా సత్థా అపదిసితబ్బో, యమ్పి చఞ్ఞే సమణుద్దేసా లభన్తి భిక్ఖూహి సద్ధిం దిరత్తతిరత్తం సహసేయ్యం, సాపి తే నత్థి, చర పిరే వినస్సా"తి (పాచి. ४౨౯) వుత్తనయేన నాసితం. "తథా నాసితం సమణుద్దేస"న్తి (పాచి. ४౨౮) వచనతో "సమణుద్దేస"న్తి సేసో. **జాన**న్తి వుత్తనయేన "నాసితో అయ"న్తి జానన్తో. **ఉపలాపేయ్యా**తి "ఉపలాపేయ్య వాతి తస్స పత్తం వా చీవరం వా ఉద్దేసం వా పరిపుచ్ఛం వా దస్సామీ"తి (పాచి. ४౩౦) **పదభాజనే** ఆగతనయేన సఙ్గణ్హేయ్య. **తేనా**తి నాసితేన. **ఉపట్ఠాపేయ్య వా**తి తేన దియ్యమానాని చుణ్ణమత్తికాదీని సాదియన్తో తేన అత్తనో ఉపట్ఠానం కారాపేయ్య వా. "**తేనా**"తి ఇదం సహత్థే కరణవసేన "సమ్భుఞ్జేయ్యా"తిఆదీహి చ యోజేతబ్బం. **వా**తి ఏత్థ గాథాబన్ధవసేన రస్సో. సమ్భోగసహసేయ్యా అనన్తరసిక్ఖాపదే వుత్తనయా ఏవ. తస్మా ఆపత్తిపరిచ్ఛేదోపేత్థ తస్మిం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

౧౭౧౩. అత్థుద్ధారవసేన **అట్ఠకథాయం** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౪౨౮) వుత్తా తిస్సో నాసనా దస్సేతుమాహ **''సంవాసేన...పే॰... తిస్సో''**తి. తత్థ తీసు కతమా అధిప్పేతాతి ఆహ **''ఏత్థా''**తిఆది. దణ్డకమ్మేన నాసనా ఏత్థ అధిప్పేతాతి యోజనా. ఏతాసం విభాగో చ "తత్థ ఆపత్తియా అదస్సనాదీసు ఉక్ఖేపనా సంవాసనాసనా నామ. 'దూసకో నాసేతబ్బో, మేత్తియం భిక్ఖునిం నాసేథా'తి అయం లిఙ్గనాసనా నామ. 'అజ్జతగ్గే తే ఆవుసో సమణుద్దేస న చేవ సో భగవా సత్థా అపదిసితబ్బో'తి అయం దణ్డకమ్మనాసనా నామా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౪౨౮) **అట్ఠకథాయ** వుత్తో.

౧౭౧౫. "వుత్తా సమనుభాసనే"తి (వి॰ వి॰ ౧౭౦౩) తత్థ వుత్తత్తా ఆహ **''అరిట్ఠేన సమా మతా''**తి.

కణ్టకకథావణ్ణనా.

సప్పాణకవగ్గో సత్తమో.

౧౭౧౬-౭. యో భిక్ఖు సిక్ఖాపదం వీతిక్కమన్తో తం వీతిక్కమం యే పస్సన్తి, సుణన్తి చ, తేహి **భిక్ఖూహి సిక్ఖాపదేన వుచ్చమానో** "మావుసో ఏవం అకాసి, న కప్పతి ఏతం భిక్ఖుస్సా"తి సిక్ఖాపదే వుత్తనయేన వుచ్చమానో "ఏతస్మిం సిక్ఖాపదే యేన మం తుమ్హే వదేథ, ఏతస్మిం సిక్ఖాపదత్థే యావ అఞ్ఞం వియత్తం బహుస్సుతం పకతఞ్ఞుం వినయధరం న పుచ్ఛామి, తావ అహం న సిక్ఖిస్సామీ"తి భణతి, **తస్స** ఏవం భణన్తస్స పాచిత్తియం సియాతి సాధిప్పాయయోజనా.

౧౭౧౮-౯. అనుపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞివేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీనం వసేన **అనుపసమ్పన్నే సత్థునా తికదుక్కటం దీపిత**న్తి యోజనా, ఇమినా చ ఉపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞివేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీనం వసేన ఉపసమ్పన్నే తికపాచిత్తియం దీపితం హోతి. అపఞ్ఞత్తేన ఓవదనప్పకారం దస్సేతుమాహ **''న సల్లేఖాయిదం హోతీ''**తి. **ఉభోహిపి** ఉపసమ్పన్నానుపసమ్పన్నేహి . "ఇదం సల్లేఖాయ న హోతీ"తి అపఞ్ఞత్తేన వుచ్చమానస్స "న తావాహ"న్తిఆదీని **వదతో తస్స** భిక్ఖునో దుక్కటం హోతీతి యోజనా. "న దోసో ఉమ్మత్తకాదీన"న్తి పదచ్ఛేదో.

సహధమ్మికకథావణ్ణనా.

౧౭౨౦. "యో పన భిక్ఖు పాతిమోక్ఖే ఉద్దిస్సమానే ఏవం వదేయ్యా"తిఆదిసిక్ఖాపదపాఠతో (పాచి॰ ౪౩౯) **ఉద్దిట్ఠేహీ**తి ఏత్థ "ఖుద్దానుఖుద్దకేహి సిక్ఖాపదేహీ"తి సేసో. పారాజికం ఠపేత్వా అవసేసా ఉపాదాయుపాదాయ ఖుద్దానుఖుద్దకాతి నిద్దిట్ఠా. ఏత్థ **కి**న్తి పటిక్ఖేపే, ఏతేహి కిం, పయోజనం నత్థీతి వుత్తం హోతి. **ఏతేహీ**తి సమీపత్థే వచనసామఞ్ఞేన "ఇమేహీ"తి ఏతస్స పరియాయో. "కిం పనిమేహీ"తి (పాచి॰ ౪౩౯) సిక్ఖాపదపాఠే పటిక్ఖేపస్స కారణం దస్సేతి **''కుక్కుచ్చాదినిదానతో''**తి. ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన విహేసావిలేఖా గహితా. ఏత్థ **కుక్కుచ్చం** నామ "కప్పతి ను ఖో, న కప్పతి ను ఖో"తి కుక్కుచ్చకరణం. **విహేసా** నామ విప్పటిసారో. **విలేఖా** నామ విచికిచ్ఛాసఙ్ఖాతా మనోవిలేఖతా మనోవిలేఖా, ఇమేహి సకలేహి పదేహి సిక్ఖాపదవివణ్ణకప్పకారో దస్సితో. "ఇతి సిక్ఖాపదవివణ్ణనే"తి ఇతి-సద్దో అజ్ఝాహరిత్వా యోజేతబ్బో. **వివణ్ణనే**తి నిమిత్తత్థే భుమ్మం.

కుక్కుచ్చాదినిదానతో ఏతేహి ఖుద్దానుఖుద్దకేహి సిక్ఖాపదేహి ఉద్దిట్ఠేహి కిం ఇతి సిక్ఖాపదవివణ్ణనే పాచిత్తియాపత్తి హోతీతి యోజనా.

౧౬౨౧. తికపాచిత్తియం వుత్తన్తి “ఉపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞీ వినయం వివణ్ణేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్స. ఉపసమ్పన్నే వేమతికో…పే॰… అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీ…పే॰… పాచిత్తియస్సా”తి (పాచి॰ ౪౪౧) తీణి పాచిత్తియాని వుత్తాని. **తం** వినయం సచే పన అనుపసమ్పన్నస్స సన్తికే వివణ్ణేతి, తికదుక్కటన్తి యోజనా.

౧౬౨౨-౪. ఉభిన్నమ్పీతి ఉపసమ్పన్నానం, అనుపసమ్పన్నానం ఉభిన్నమ్పి, “సన్తికే”తి సేసో. **అఞ్ఞధమ్మవివణ్ణనే**తి వినయతో అఞ్ఞేసం సుత్తాభిధమ్మానం వివణ్ణనే.

అనాపత్తివిసయం దస్సేతుమాహ **“నవివణ్ణేతుకామస్సా”**తిఆది. నవివణ్ణేతుకామస్స “హన్ద సుత్తన్తం పరియాపుణ, పచ్ఛాపి వినయం పరియాపుణిస్ససి” ఇతి ఏవం వదన్తస్స అనాపత్తీతి యోజనా. సదిసా ఏవ **సాదిసా**.

విలేఖనకథావణ్ణనా.

౧౬౨౫. మోహనకథాయం తావ –

> “అన్వద్ధమాసం యో భిక్ఖు;
> పాతిమోక్ఖే అసేసతో;
> ఉద్దిస్సమానే అఞ్ఞాణ-
> తాయ పుచ్ఛతి అత్తనో”తి. –

పఠమగాథాయ భవితబ్బం. ఏవఞ్హి సతి “అఞ్ఞాణేనా”తిఆదిగాథా పరిపుణ్ణసమ్బన్ధా సియాతి విఞ్ఞాయతి.

అఞ్ఞాణేనాతి ఏత్థ వా “ఆపన్నత్తా”తి సేసో. **ఆపత్తిమోక్ఖో**తి ఆపత్తియా మోక్ఖో. అఞ్ఞాణేన ఆపన్నత్తా ఆపత్తిమోక్ఖో నేవ విజ్జతీతి యోజనా. కిం కాతబ్బన్తి ఆహ **“కారేతబ్బో”**తిఆది. యథా ధమ్మో ఠితో, తథా భిక్ఖు కారేతబ్బోతి సమ్బన్ధో. **ధమ్మ**-సద్దో పాళివాచకో, పాళియం యథా వుత్తం, తథా కారేతబ్బోతి అత్థో, దేసనాగామినీ ఆపత్తి చే, దేసాపేతబ్బో, వుట్ఠానగామినీ చే, వుట్ఠాపేతబ్బోతి వుత్తం హోతి. యథాహ “యథాధమ్మో కారేతబ్బో”తి (పాచి॰ ౪౪౪). అఞ్ఞాణేన ఆపన్నత్తా తస్స ఆపత్తియా మోక్ఖో నత్థి. యథా పన ధమ్మో చ వినయో చ ఠితో, తథా భిక్ఖు కారేతబ్బో, దేసనాగామినిం చే ఆపన్నో హోతి, దేసాపేతబ్బో, వుట్ఠానగామినిం చే, వుట్ఠాపేతబ్బోతి అత్థో.

౧౬౨౬. ఉత్తరిన్తి యథాధమ్మకరణతో ఉత్తరిం. **దుతియేనేవా**తి ఇత్తిదుతియేనేవ. **నిన్దిత్వా**తి “తస్స తే ఆవుసో అలాభా”తిఆదినా గరహిత్వా.

౧౬౨౭. ఏవం ఆరోపితే మోహేతి యథాధమ్మకరణతో ఉపరి యథావుత్తనయేన తం పుగ్గలం గరహిత్వా ఇత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ తస్స ఏవం మోహే ఆరోపితే. పున యది మోహేతీతి యోజనా. తస్మిం మోహనకే పుగ్గలే పాచిత్తి వుత్తాతి యోజనా.

౧౬౨౮. దీపితం తికదుక్కటన్తి “అధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ మోహేతి, వేమతికో, అధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ మోహేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (పాచి॰ ౪౪౬) తికదుక్కటం దస్సితం. ఏతస్స విపరియాయతో తికపాచిత్తియం వేదితబ్బం. యథాహ

“ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ మోహేతి, వేమతికో, అధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ మోహేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి (పాచి. ౪౪౭). ఏత్థ **కమ్మ**న్తి మోహారోపనకమ్మం అధిప్పేతం. యథాహ “ధమ్మకమ్మేతిఆదీసు మోహారోపనకమ్మం అధిప్పేత”న్తి (పాచి. అట్ఠ. ౪౪౭).

౧౭౨౯-౩౦. **‘‘న చ మోహేతుకామస్సా’’**తిఆదీహి “అనాపత్తీతి విఞ్ఞేయ్యా”న్తి ఇదం పచ్చేకం యోజేతబ్బం. “విత్థారేన అసుతస్సా”తి పదచ్ఛేదో. ఏత్థ “పాతిమోక్ఖ”న్తి కమ్మపదం అపేక్ఖితబ్బం. విత్థారేన ఊనకద్వత్తిక్ఖత్తుం సుతస్స చాతి యోజనా. **తథాతి** ఇమినా “అనాపత్తీతి విఞ్ఞేయ్యా”న్తి ఇదం పచ్చామసతి.

మోహనకథావణ్ణనా.

౧౭౩౧-౨. **కుద్ధో**తి కుపితో. **పహారం దేతీ**తి కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా నిస్సగ్గియేన వా అన్తమసో ఉప్పలపత్తేనాపి పహారం దేతి. యథాహ “పహారం దదేయ్యాతి కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా నిస్సగ్గియేన వా అన్తమసో ఉప్పలపత్తేనాపి పహారం దేతీ”తి (పాచి. ౪౫౧). ఏత్థ “అఞ్ఞస్స భిక్ఖుస్సా”తి సేసో. **తస్సా**తి అపేక్ఖిత్వా “యో”తి లబ్భతి.

అట్ఠకథాగతం వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **‘‘సమ్పహరితుకామేనా’’**తిఆది, ఇమినా మరణాధిప్పాయేన పహటే పారాజికన్తి వుత్తం హోతి.

౧౭౩౩. “ఇతి ఏవం కతే అయం సఙ్ఘమజ్ఝేన విరోచతీ”తి **విరూపకరణాపేక్ఖో** విరూపకరణే అపేక్ఖవా **తస్స** చ అపేక్ఖితస్స భిక్ఖుస్స కణ్ణం వా నాసం వా యది ఛిన్దతి, దుక్కటన్తి యోజనా.

౧౭౩౪. **అనుపసమ్పన్నే**తి సామివచనత్థే భుమ్మం. “ఇత్థియా”తిఆదీహి పదేహి యథారహం యోజేతబ్బం “అనుపసమ్పన్నాయ ఇత్థియా అనుపసమ్పన్నస్స పురిసస్సా”తి. **తిరచ్ఛానగతస్సపీ**తి ఏత్థ “అన్తమసో”తి సేసో. యథాహ “అన్తమసో తిరచ్ఛానగతస్సపీ”తి (పాచి. అట్ఠ. ౪౫౨).

౧౭౩౫. “సచే పహరతి ఇత్థిఇన్ద్రి”తి పదచ్ఛేదో. **రత్తేన చేతసా**తి కాయసంసగ్గరాగేన రత్తేన చిత్తేన. **వినిద్దిట్ఠా**తి “యో పన భిక్ఖు ఓతిణ్ణో విపరిణతేన చిత్తేన మాతుగామేన సద్ధిం కాయసంసగ్గం సమాపజ్జేయ్యా”తిఆదినా (పారా. ౨౭౦) దస్సితా.

౧౭౩౬. **మోక్ఖాధిప్పాయో**తి తతో అత్తనో మోక్ఖం పత్థేన్తో. **దోసో న విజ్జతీ**తి దుక్కటాదికోపి దోసో నత్థి.

౧౭౩౭-౯. హేఠేతుకామమాయన్తం చోరమ్పి వా పచ్చత్థికమ్పి వా అన్తరామగ్గే పస్సిత్వాతి యోజనా. దిస్వా కథం పటిపజ్జితబ్బన్తి ఆహ **‘‘మా ఇధాగచ్ఛుపాసకా’’**తిఆది, ఆగమనపటిక్ఖేపేన తత్థేవ తిట్ఠాతి వుత్తం హోతి. **ఆయన్త**న్తి ఏవం వుత్తే తం అనాదియిత్వా ఆగచ్ఛన్తం. యథాహ “వచనం అనాదియిత్వా ఆగచ్ఛన్త”న్తి (పాచి. అట్ఠ. ౪౫౩).

ఏసేవ నయోతి “మా ఆగచ్ఛా”తి వుత్తేపి ఆగచ్ఛన్తం పహటే మతేపి అనాపత్తీ”తి అయం నయో.

౧౭౪౦. **తికపాచిత్తియం వుత్త**న్తి “ఉపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞీ, వేమతికో, అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీ పహారం దేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి (పాచి. ౪౫౨) తికపాచిత్తియం వుత్తం. **సేసే**తి అనుపసమ్పన్నే. **తికదుక్కట**న్తి “అనుపసమ్పన్నే

ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞీ, వేమతికో , అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీ పహారం దేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా’’తి (పాచి॰ ౪౫౨) తికదుక్కటం వుత్తం. అనాణత్తికత్తా ఆహ ‘‘**కాయచిత్తసముట్ఠాన**’’న్తి. కాయచిత్తానం సుఖోపేక్ఖాపి సమ్భవన్తీతి తతో విసేసేతుమాహ ‘‘**దుక్ఖవేదన**’’న్తి.

పహారకథావణ్ణనా.

౧౭౪౧. **కాయ**న్తి కాయేకదేసం హత్థాదిఅవయవమాహ. **వాతి** దుతియత్థసమ్పిణ్డనే. **కాయబద్ధ**న్తి కాయపటిబద్ధం పహరణయోగ్గాయోగ్గేసు కత్తరయట్ఠిసత్థాదీసు అఞ్ఞతరం. **సచే ఉచ్చారేయ్యాతి** సచే పహరణాకారం దస్సేత్వా ఉక్ఖిపేయ్య, ఇదం “కాయం వా కాయపటిబద్ధం వా”తి ఇమేహి పదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **తస్సాతి** ఉచ్చారితకాయాదికస్స. **ఉగ్గిరణపచ్చయాతి** ఉక్ఖిపనకారణా.

౧౭౪౨. **అసమ్పహరితుకామేనాతి** పహారదానం అనిచ్ఛన్తేన. **దిన్నత్తాతి** పహారస్స దిన్నత్తా. అప్పహరితుకామత్తా పురిమసిక్ఖాపదేన పాచిత్తియం న హోతి, ఉగ్గిరితుకామతాయ కతపయోగస్స ఉగ్గిరణమత్తే అట్ఠత్వా పహారస్స దిన్నత్తా ఇమినాపి పాచిత్తియం న హోతి, అజ్ఝాసయస్స, పయోగస్స చ అసుద్ధత్తా అనాపత్తియాపి న భవితబ్బన్తి దుక్కటం వుత్తం.

౧౭౪౩. సచే తేన పహారేన భిక్ఖునో హత్థాదీసుపి యం కిఞ్చి అఙ్గం భిజ్జతి, **పహటస్స** పహారదాయకస్స దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో.

౧౭౪౪. **సేసో వినిచ్ఛయో** “మోక్ఖాధిప్పాయో”తిఆదికో ఇధ అవుత్తో వినిచ్ఛయో సముట్ఠానాదినా సద్ధిం అనన్తరే వుత్తనయేన వినయఞ్ఞునా వేదితబ్బోతి యోజనా. “తిరచ్ఛానాదీనం వచ్చకరణాదిం దిస్వాన పలాపేతుకామతాయ కుజ్ఝిత్వాపి ఉగ్గిరన్తస్స మోక్ఖాధిప్పాయో ఏవా”తి వదన్తి.

తలసత్తికథావణ్ణనా.

౧౭౪౫. **అమూలకేనాతి** దిట్ఠాదిమూలవిరహితేన, ఏత్థ “భిక్ఖు”న్తి సేసో. **సఙ్ఘాదిసేసేనాతి** తేరసన్నం అఞ్ఞతరేన. **తస్సాతి** చోదకస్స, చోదాపకస్స వా పాపభిక్ఖునో. సచే చుదితకో తస్మిం ఖణే “ఏస మం చోదేతీ”తి జానాతి, పాచిత్తియం సియాతి యోజనా, ఇమినా “సచే ఏవం న జానాతి, చిరేన వా జానాతి, దుక్కటం హోతీ”తి సిద్ధం.

౧౭౪౬. **తత్థాతి** ఉపసమ్పన్నే. **తికపాచిత్తియన్తి** “ఉపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞీ అమూలకేన సఙ్ఘాదిసేసేన అనుద్ధంసేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్స. వేమతికో…పే॰… అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీ అమూలకేన సఙ్ఘాదిసేసేన అనుద్ధంసేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి (పాచి॰ ౪౬౨) తికపాచిత్తియం . **దిట్ఠాచారవిపత్తియా చోదకో దుక్కటాపత్తీతి** అమూలికాయ దిట్ఠివిపత్తియా వా ఆచారవిపత్తియా వా అనుద్ధంసేన్తస్స దుక్కటాపత్తి హోతీతి అత్థో. **సేసే చాతి** అనుపసమ్పన్నే. **తికదుక్కటన్తి** అనుపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞివేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీనం వసేన తీణి దుక్కటాని హోన్తీతి అత్థో.

౧౭౪౭. “తథాసఞ్ఞిస్స అనాపత్తీ”తి పదచ్ఛేదో. **తథాసఞ్ఞిస్సాతి** సమూలకసఞ్ఞిస్స.

అమూలకకథావణ్ణనా.

౧౨౪౮-౯. **సఞ్చిచ్చా**తి తస్స పరిపుణ్ణవీసతివస్సాదిభావం జానన్తోయేవ. **భిక్ఖునో**తి ఏత్థ "అఞ్ఞస్సా"తి సేసో . **ఊనవీసతివస్సో త్వం మఞ్ఞే**తి ఏత్థ "**మఞ్ఞే**"తి ఇమినా పరికప్పత్థవాచినా నిపాతేన "ఉదకం మఞ్ఞే ఆదిత్త"న్తిఆదీసు (పారా. ౩౮౩) వియ ముసావాదాపత్తియా అవిసయతం దీపేతి. హితేసితాయ అనుసిట్ఠిదానాదికే తథారూపే అఞ్ఞస్మిం **పచ్చయే** కారణే అసతి "ఊనవీసతివస్సో త్వం మఞ్ఞే" ఇతి ఏవమాదినా అఞ్ఞస్స **భిక్ఖునో** యో భిక్ఖు సచే సఞ్చిచ్చ కుక్కుచ్చం ఉప్పాదేయ్య, తస్స ఏవం కుక్కుచ్చం ఉప్పాదేన్తస్స భిక్ఖునో వాచాయ వాచాయ పాచిత్తి హోతీతి యోజనా.

౧౨౫౦. **తికపాచిత్తియం వుత్త**న్తి "ఉపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞీ సఞ్చిచ్చ కుక్కుచ్చం ఉపదహతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్స. వేమతికో…పే.… అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీ సఞ్చిచ్చ కుక్కుచ్చం ఉపదహతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి. ౪౬౭) తికపాచిత్తియం వుత్తం. **సేసే చా**తి అనుపసమ్పన్నే చ. **తికదుక్కట**న్తి అనుపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞివేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీనం వసేన తికదుక్కటం. వజ్జమేవ **వజ్జతా**.

౧౨౫౧. హితేసితాయ భాసతోతి సమ్బన్ధో. **మా ఏవ**న్తి ఏత్థ "కరోహీ"తి సేసో, పునపి మా ఏవం కరోహీతి అత్థో. "అహం తం ఇత్థియా సహ నిసిన్నం మఞ్ఞే, తయా వికాలే భుత్తం మఞ్ఞే, పున మా ఏవం కరోహీ" ఇతి హితేసితాయ భాసతో అనాపత్తి పకాసితాతి యోజనా.

సఞ్చిచ్చకథావణ్ణనా.

౧౨౫౩. **భణ్డనం** నామ కలహో, భణ్డనం జాతం యేసన్తి విగ్గహో, జాతభణ్డనానన్తి అత్థో, "వచన"న్తి సేసో. సోతుం ఉపస్సుతిం తిట్ఠేయ్యాతి యోజనా. ఉపేచ్చ సుయ్యతి ఏత్థాతి హి **ఉపస్సుతి,** ఠానం, యం ఠానం ఉపగతేన సక్కా హోతి కథేన్తానం సద్దం సోతుం, తత్థాతి అత్థో. యో పన భిక్ఖు భణ్డనజాతానం భిక్ఖూనం వచనం సోతుం ఉపస్సుతిం సచే తిట్ఠేయ్య, తస్స పాచిత్తియం సియాతి యోజనా.

౧౨౫౪. చోదేతుకామతాయ గచ్ఛతో అస్సాతి యోజనా.

౧౨౫౫. **సోతు**న్తి పచ్ఛతో గచ్ఛన్తానం భణ్డనజాతానం వచనం సోతుం. **ఓహీయన్తస్సా**తి పకతిగమనం హాపేత్వా ఓసక్కన్తస్స. పురతో **గచ్ఛతో** భిక్ఖుస్స దుక్కటన్తి యోజనా. **గచ్ఛతో తురితం వాపీ**తి పురతో గచ్ఛన్తానం భణ్డనజాతానం వచనం సోతుం పచ్ఛతో సీఘం గచ్ఛన్తస్సాపి. **అయమేవ వినిచ్ఛయో**తి పదే పదే అయం ఏవ వినిచ్ఛయో.

౧౨౫౬. అత్తనో ఠితోకాసన్తి సమ్బన్ధో. **ఉక్కాసిత్వాపి వా**తి ఉక్కాసితసద్దం కత్వా వా. ఏత్థ అహన్తి వా వత్వా ఞాపేతబ్బన్తి యోజనా.

౧౨౫౭. **తికపాచిత్తియం వుత్తం** ఉపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞివేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీనం వసేన. **సేసే చా**తి అనుపసమ్పన్నే. **తికదుక్కటం** అనుపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞివేమతికఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞీనం వసేన.

౧౨౫౮. **ఓరమిస్స**న్తి మయా గహితదుగ్గాహతో విరమిస్సామి.

౧౭౭౯. కాయచిత్తతో చ కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠానతో **థేయ్యసత్థసముట్ఠానం.** సియా కిరియం నోతుకామతాయ గమనవసేన, సియా అకిరియం ఠితట్ఠానం ఆగన్త్వా మన్తయమానం అజానాపనవసేన, తేనాహ ''**ఇదం హోతి క్రియాక్రియ**''న్తి. గమనేన సిజ్ఝనతో **కాయకమ్మం** . తుణ్హీభావేన సిజ్ఝనతో **వచీకమ్మం. సదోస**న్తి సావజ్జం, అకుసలచిత్తన్తి వుత్తం హోతి.

ఉపస్సుతికథావణ్ణనా.

౧౭౮౦. ధమ్మికానన్తి ధమ్మేన వినయేన సత్థుసాసనేన కతానం. **కమ్మాన**న్తి అపలోకనకమ్మం, ఞత్తికమ్మం, ఞత్తిదుతియకమ్మం, ఞత్తిచతుత్థకమ్మన్తి ఇమేసం చతున్నం కమ్మానం. **ఖీయతీ**తి అరుచిం పకాసేతి.

౧౭౮౧. ఉభయత్థాతి అధమ్మే, ధమ్మే చ.

౧౭౮౨. అధమ్మేనాతి ఏత్థ "కమ్మేనా"తి సేసో, ధమ్మవిరుద్ధేన కమ్మేనాతి అత్థో. "కమ్మస్మి"న్తి ఇదం విభత్తిం విపరిణామేత్వా "కమ్మేనా"తి అనువత్తేతబ్బం. **వగ్గేనా**తి "ఛన్దారహానం ఛన్దో అనాహటో హోతి, సమ్ముఖీభూతా న పటిక్కోసన్తీ"తి (మహావ. ౩౮౭) వుత్తసామగ్గిలక్ఖణస్స విరుద్ధత్తా అసమగ్గేన, ఏత్థ "సఙ్ఘేనా"తి సేసో. "తథా అకమ్మారహస్సా"తి పదచ్ఛేదో. "అధమ్మేన కమ్మేన ఇమే కమ్మం కరోన్తీ"తి చ "అసమగ్గేన సఙ్ఘేన ఇమే కమ్మం కరోన్తీ"తి చ "అధమ్మేన కమ్మేన వగ్గేన సఙ్ఘేన ఇమే కమ్మం కరోన్తీ"తి చ తథా "అకమ్మారహస్స ఇమే కమ్మం కరోన్తీ"తి చ ఞత్వా యో ఖీయతి, తస్స చ అనాపత్తి పకాసితాతి యోజనా.

కమ్మపటిబాహనకథావణ్ణనా.

౧౭౮౪-౫. ఆరోచితం వత్థు యావ న వినిచ్ఛితం వాతి యోజనా, "చోదకేన చ చుదితకేన చ అత్తనో కథా కథితా, అనువిజ్జకో సమ్మతో, ఏత్తావతాపి వత్థుమేవ ఆరోచితం హోతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౧) **అట్ఠకథాయ** వుత్తత్తా ఆరోచితం వత్థు యావ న వినిచ్ఛితం హోతీతి అత్థో. ఞత్తి వా ఠపితా , కమ్మవాచా నిట్ఠం యావ న గచ్ఛతి, ఏతస్మిం...పే....హోతి ఆపత్తి దుక్కటన్తి యోజనా.

౧౭౮౬. ఛన్దం అదత్వా హత్థపాసే **జహితే** తస్స పాచిత్తియం సియాతి యోజనా.

౧౭౮౭-౯. అధమ్మేపి కమ్మస్మిం ధమ్మకమ్మన్తి సఞ్ఞినో దుక్కటన్తి యోజనా. ధమ్మకమ్మే చ అధమ్మకమ్మసఞ్ఞినో అనాపత్తి ఇధ న వుత్తా, పాళియం పన వుత్తత్తా ఇధాపి యోజేతబ్బా. "సఙ్ఘస్స భణ్డనాదీని భవిస్సన్తీ"తి సఞ్ఞినో గచ్ఛతో చ యో వా గిలానో హోతి, తస్స గచ్ఛతో చ గిలానస్స కరణీయే సతి గచ్ఛతో చ కమ్మం నకోపేతుకామస్స గచ్ఛతో చ పస్సావనాదినా పీళితస్స గచ్ఛతో చ "ఆగమిస్సామి"ఇతి ఏవం గచ్ఛతోపి న దోసతాతి యోజనా. తత్థ దోసో ఏవ **దోసతా,** ఆపత్తి, **నదోసతా** అనాపత్తి. హత్థపాసం విజహిత్వా గమనేన, ఛన్దస్స అదానేన చ ఆపజ్జనతో **క్రియాక్రియం.**

ఛన్దంఅదత్వాగమనకథావణ్ణనా.

౧౭౯౦-౧. సమగ్గేన సఙ్ఘేన సద్ధిన్తి సమానసంవాసకేన సమానసీమాయం ఠితేన సఙ్ఘేన సద్ధిం. వుత్తఞ్హి "సమగ్గో నామ సఙ్ఘో సమానసంవాసకో సమానసీమాయం ఠితో"తి (పాచి॰ ౪౮౬). **చీవర**న్తి వికప్పనుపగమాహ. యథాహ "చీవరం నామ

ఛన్నం చీవరానం అఞ్ఞతరం చీవరం వికప్పనుపగం పచ్ఛిమ”న్తి (పాచి॰ ౪౦౬). **సమ్మతస్సాతి** సేనాసనపఞ్ఞాపకాదిసమ్ముతిం పత్తేసు అఞ్ఞతరస్స. **ఖీయతీతి** “యో యో మిత్తో, తస్స తస్స దేన్తీ”తిఆదినా నయేన అవణ్ణం భణతి.

ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞివేమతికఅధమ్మకమ్మసఞ్ఞీనం వసేన **తికపాచిత్తియం వుత్తం**.

౧౨౨౨-౪. సఙ్ఘేనాసమ్మతస్సాపి చీవరం, అఞ్ఞమేవ వా తథేవ సమగ్గేన సఙ్ఘేన దత్వా ఖీయతి, తస్స దుక్కటన్తి యోజనా. అనుపసమ్పన్నే తథేవ సమగ్గేన సఙ్ఘేన దిన్నే **సబ్బత్థ** చీవరే, అఞ్ఞపరిక్ఖారే చ దుక్కటన్తి యోజనా. **అనుపసమ్పన్నే**తి సమ్పదానత్థే భుమ్మం, అనుపసమ్పన్నస్సాతి అత్థో.

సభావతో ఛన్దాదీనం వసేనేవ కరోన్తం ఖీయన్తస్స చ అనాపత్తీతి యోజనా. **నయా** వినిచ్ఛయక్కమా.

దుబ్బలకథావణ్ణనా.

౧౨౨౫. ఇదం ద్వాదసమన్తి సమ్బన్ధో, “యో పన భిక్ఖు జానం సఙ్ఘికం లాభం పరిణతం పుగ్గలస్స పరిణామేయ్య, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౪౯౦) **ఇమం ద్వాదసమం** సిక్ఖాపదన్తి అత్థో. **తింసకకణ్డస్మిం** నిస్సగ్గియకణ్డే. **అన్తిమేనాతి** ఏత్థ “సిక్ఖాపదేనా”తి పకరణతో లబ్భతి. **చ**-సద్దో ఏవకారత్థో. “యో పన భిక్ఖు జానం సఙ్ఘికం లాభం పరిణతం అత్తనో పరిణామేయ్య, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ”న్తి (పారా॰ ౬౫౮) ఇమినా అన్తిమేనేవ సిక్ఖాపదేన సబ్బథా **సబ్బం** వత్తబ్బం తుల్యన్తి యోజనా. **అయమేవ విసేసతాతి** ఏత్థ విసేసోయేవ **విసేసతా,** అయమేవ విసేసోతి అత్థో.

౧౨౨౬. తత్థాతి తస్మిం నిస్సగ్గియావసానే సిక్ఖాపదే. **అత్తనో పరిణామనాతి** అత్తనో పరిణామనహేతు.

పరిణామనకథావణ్ణనా.

సహధమ్మికవగ్గో అట్ఠమో.

౧౨౨౭-౮. యో పన భిక్ఖు దేవియా వాపి రఞ్ఞో వాపి అవిదితాగమనో అప్పటిసంవిదితాగమనో సయనీయఘరా రాజస్మిం అనిక్ఖన్తే, దేవియా అనిక్ఖన్తాయ **తస్స** సయనీయఘరస్స **ఉమ్మారం** ఇన్దఖీలం సచే అతిక్కమేయ్య, తస్స భిక్ఖునో పఠమే పాదే దుక్కటం సియా, దుతియే పాదే పాచిత్తియం సియాతి యోజనా.

౧౨౨౯. పటిసంవిదితేతి అత్తనో ఆగమనే నివేదితే. **నేవపటిసంవిదితసఞ్ఞినోతి** అనివేదితసఞ్ఞినో. **తత్థాతి** తస్మిం పటిసంవిదితాగమనే. **వేమతికస్సాతి** “పటిసంవిదితం ను ఖో, న పటిసంవిదితం ను ఖో”తి సంసయమాపన్నస్స.

౧౨౩౦-౧. నేవ ఖత్తియస్స అప్పటిసంవిదితేపి వా న ఖత్తియాభిసేకేన అభిసిత్తస్స అప్పటిసంవిదితేపి వా పవిసతో న దోసోతి యోజనా, ఏవరూపానం అనివేదితేపి పవిసన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో.

ఉభోసు రాజిని చ దేవియా చ సయనిఘరతో బహి నిక్ఖన్తేసు పవిసతోపి వా ఉభిన్నం అఞ్ఞతరస్మిం నిక్ఖన్తే పవిసతోపి వా న దోసోతి యోజనా. **కథినేనాతి** ఏత్థ “సముట్ఠానాదినా సమ”న్తి సేసో, ఇదం సిక్ఖాపదం సముట్ఠానాదివసేన

కథినసిక్ఖాపదేన సమానన్తి వుత్తం హోతి. సయనీయఘరప్పవేసో **క్రియం**. అప్పటిసంవేదనం **అక్రియం**.

అన్తేపురకథావణ్ణనా.

౧౭౮౨. రజతం , జాతరూపం వా **అత్తనో** అత్థాయ ఉగ్గణ్హన్తస్స, ఉగ్గణ్హాపయతోపి వా తస్స నిస్సగ్గియాపత్తీతి యోజనా.

౧౭౮౩. గణపుగ్గలసఙ్ఘానం అత్థాయ చేతియే నవకమ్మస్స అత్థాయ ఉగ్గణ్హాపయతో, ఉగ్గణ్హతోపి వా దుక్కటం హోతీతి యోజనా. జాతరూపరజతానం సరూపం నిస్సగ్గియే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

౧౭౮౪. ముత్తాదిరతనమ్హి వుత్తసరూపమేవ. **సఙ్ఘాదీనమ్పీ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన గణపుగ్గలచేతియానం సఙ్గహో.

౧౭౮౫-౬. యం కిఞ్చి గిహిసన్తకం సచే కప్పియవత్థు వా హోతు, అకప్పియవత్థు వాపి హోతు, మాతుకణ్ణపిళన్ధనం తాలపణ్ణమ్పి వా హోతు, భణ్డాగారికసీసేన పటిసామయతో తస్స పాచిత్తియాపత్తి హోతీతి యోజనా.

౧౭౮౭. **న నిధేతబ్బమేవా**తి న పటిసామేతబ్బమేవ.

౧౭౮౮. ఏసో **హి** యస్మా పలిబోధో నామ, తస్మా ఠపేతుం పన వట్టతీతి యోజనా.

౧౭౮౯. **అనుఞ్ఞాతే ఠానే**తి ఏత్థ "పతిత"న్తి సేసో. ఏత్థ **అనుఞ్ఞాతట్ఠానం** నామ అజ్ఝారామో వా అజ్ఝావసథో వా. యథాహ "అనుజానామి భిక్ఖవే రతనం వా రతనసమ్మతం వా అజ్ఝారామే వా అజ్ఝావసథే వా ఉగ్గహేత్వా వా ఉగ్గహాపేత్వా వా నిక్ఖిపితుం 'యస్స భవిస్సతి, సో హరిస్సతీ'"తి (పాచి॰ ౫౦౪). ఏత్థ చ **అజ్ఝారామో** నామ పరిక్ఖిత్తస్స అన్తోపరిక్ఖేపో, అపరిక్ఖిత్తస్స ద్విన్నం లేడ్డుపాతానం అన్తో. **అజ్ఝావసథో** నామ పరిక్ఖిత్తస్స అన్తోపరిక్ఖేపో, అపరిక్ఖిత్తస్స ముసలపాతబ్భన్తరం. "**ఉగ్గహేత్వా**"తి ఇదం ఉపలక్ఖణం, ఉగ్గహాపేత్వాతిపి వుత్తం హోతి.

౧౭౯౦-౧. **అనుఞ్ఞాతే పన ఠానే** యథావుత్తఅజ్ఝారామాదికే ఠానే రతనం వా రతనసమ్మతం వా మనుస్సానం ఉపభోగపరిభోగం వా సయనభణ్డం వా గహేత్వా నిక్ఖిపన్తస్స, రతనసమ్మతం విస్సాసం గణ్హన్తస్స చ తావకాలికమేవ వా గణ్హన్తస్స ఉభయత్థ ఉమ్మత్తకాదీనఞ్చ న దోసోతి యోజనా.

సఞ్చరిత్తసమోదయన్తి ఏత్థ "సముట్ఠానాదినా ఇదం సిక్ఖాపద"న్తి వత్తబ్బం, ఇదం సిక్ఖాపదం సముట్ఠానాదినా సఞ్చరిత్తసమజాతికన్తి అత్థో.

రతనకథావణ్ణనా.

౧౭౯౨. **పురే**తి పుబ్బభాగే.

౧౭౯౩-౪. **సన్త**న్తి చారిత్తసిక్ఖాపదే వుత్తసరూపం. **అనాపుచ్ఛా**తి "వికాలే గామప్పవేసనం ఆపుచ్ఛామీ"తి అనాపుచ్ఛిత్వా. **పచ్చయం వినా**తి తాదిసం అచ్చాయికం కరణీయం వినా. **పరిక్ఖేపోక్కమే**తి పరిక్ఖేపస్స అన్తోపవేసే. **ఉపచారోక్కమే**తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో.

౧౫౮౫. అథాతి వాక్యన్తరారమ్భే.

౧౫౮౬. తతో అఞ్ఞన్తి పఠమం వికాలే గామప్పవేసనం ఆపుచ్ఛిత్వా తతో పవిట్ఠగామతో అఞ్ఞం గామం. పున **తతోతి** దుతియగామమాహ. కత్థచి పోత్థకే ‘‘**ఆపుచ్ఛనే కిచ్చ**’’న్తి పాఠో దిస్సతి, ‘‘**ఆపుచ్ఛనకిచ్చ**’’న్తి పాఠోయేవ పన యుత్తతరో. యథాఆకఙ్ఖితపమాణం దస్సేతుమాహ ‘‘**గామసతేపి వా**’’తి.

౧౫౮౭. పస్సమ్భేత్వానాతి పటివినోదేత్వా. అన్తరా **అఞ్ఞం** గామం పవిసన్తి చేతి యోజనా.

౧౫౮౮-౯. కులఘరే వా అఞ్ఞత్థ ఆసనసాలాయ వా భత్తకిచ్చం కత్వా **యో** భిక్ఖు సప్పిభిక్ఖాయ వా తేలభిక్ఖాయ వా సచే చరితుకామో సియాతి యోజనా.

పస్సేతి పకతివచనసవనారహే అత్తనో సమీపే, ఏతేనేవ ఏత్తకా ఠానా దూరీభూతో అసన్తో నామ హోతీతి బ్యతిరేకతో లబ్భతీతి దస్సేతి. **అసన్తేతి** అవిజ్జమానే వా వుత్తప్పమాణతో దూరీభూతే వా. **నత్థీతి** ఏత్థ ‘‘చిన్తేత్వా’’తి సేసో.

౧౫౯౨. అనోక్కమ్మాతి అనుపసఙ్కమిత్వా. **మగ్గాతి** గన్తబ్బమగ్గా.

౧౫౯౩. తికపాచిత్తియన్తి వికాలే వికాలసఞ్ఞివేమతికకాలసఞ్ఞీనం వసేన తికపాచిత్తియం వుత్తం.

౧౫౯౪. అచ్చాయికే కిచ్చే వాపీతి సప్పదట్ఠాదీనం భేసజ్జపరియేసనాదికే అచిరాయితబ్బకిచ్చే సతి గచ్ఛతో.

౧౫౯౫. అన్తరారామన్తి గామబ్భన్తరే సఙ్ఘారామం. **భిక్ఖునీనం ఉపస్సయన్తి** భిక్ఖునివిహారం. **తిత్థియానం ఉపస్సయన్తి** తిత్థియారామం.

౧౫౯౬-౭. అన్తరారామాదిగమనే న కేవలం అనాపుచ్ఛా గచ్ఛతోయేవ, కాయబన్ధనం అబన్ధిత్వా, సఙ్ఘాటిం అపారుపిత్వా గచ్ఛన్తస్సాపి అనాపత్తి.

ఆపదాసుపీతి సీహో వా బ్యగ్ఘో వా ఆగచ్ఛతి, మేఘో వా ఉట్ఠేతి, అఞ్ఞో వా కోచి ఉపద్దవో ఉప్పజ్జతి, ఏవరూపాసు ఆపదాసుపి బహిగామతో అన్తోగామం గచ్ఛతో అనాపత్తీతి అత్థో.

వికాలగామప్పవేసనకథావణ్ణనా.

౧౫౯౮. అట్ఠిదన్తమయం వాపి విసాణజం వాపి సూచిఘరన్తి యోజనా. **అట్ఠి** నామ యం కిఞ్చి అట్ఠి. **దన్తోతి** హత్థిదన్తో. **విసాణం** నామ యం కిఞ్చి విసాణం.

౧౫౯౯. లాభేతి పటిలాభే. **భేదనకన్తి** భేదనమేవ భేదనకం, తం అస్స అత్థీతి భేదనకం, పఠమం భిన్దిత్వా పచ్ఛా దేసేతబ్బత్తా తం భేదనకం అస్స పాచిత్తియస్స అత్థీతి భేదనకం, పాచిత్తియం, అస్సత్థిఅత్థే అ-కారపచ్చయో.

౧౬౦౧-౧. ‘‘అనాపత్తి అరణికే’’తి పదచ్ఛేదో. **అరణికేతి** అరణిధనుకే. **విధేతి** కాయబన్ధనస్స విధకే. **అఞ్జనికాతి** అఞ్జనినాళికా. **దకపుఞ్ఛనియాతి** నహాతస్స గత్తే ఉదకపుఞ్ఛనపేసికాయ. **వాసిజటేతి** వాసిదణ్డకే.

సూచిఘరకథావణ్ణనా.

౧౮౧౨-౩. మఞ్చపీఠసరూపం దుతియే భూతగామవగ్గే చతుత్థసిక్ఖాపదే వుత్తమేవ. “సుగతఙ్గులేన అట్ఠఙ్గులపాదక”న్తి అట్ఠఙ్గులపాదకస్స ఆగతత్తా “అట్ఠఙ్గులప్పమాణేనా”తి ఏత్థ “పాదేనా”తి సేసో.

హేట్ఠిమాటనిన్తి అటనియా హేట్ఠిమతలం. అటనియా హేట్ఠిమం హేట్ఠిమాటనీ, తం ఠపేత్వా, అఞ్ఞత్ర హేట్ఠిమాయ అటనియాతి వుత్తం హోతి. దేసనాపుబ్బభాగియేన మఞ్చపాదచ్ఛేదేన సహ వత్తతీతి **సచ్ఛేదా. తం** పమాణం. **అతిక్కమతో**తి అతిక్కామయతో, గాథాబన్ధవసేన య-కారలోపో.

౧౮౧౫. పమాణేన కరోన్తస్సాతి అటనియా హేట్ఠా వడ్ఢకిరతనప్పమాణేన పాదేన యోజేత్వా కరోన్తస్స, ఏతేనేవ “ఊనకం కరోన్తస్సా”తి ఇదం ఉపలక్ఖితం. **తస్సా**తి తస్స అప్పమాణికస్స. **ఛిన్దిత్వా**తి అటనితో హేట్ఠా వడ్ఢకిరతనాతిరిత్తం ఠానం ఛిన్దిత్వా.

౧౮౧౬. పమాణతో నిఖణిత్వాతి ఏత్థ “అధిక”న్తి సామత్థియా లబ్భతి, పమాణతో అధికం ఠానం నిఖణిత్వా, అన్తోభూమిం పవేసేత్వాతి వుత్తం హోతి. **ఉత్తానం వాపీ**తి ఉద్ధం పాదం కత్వా భూమియం వా దారుఘటికాసు వా ఠపేత్వా. **అట్టం వా బన్ధిత్వా పరిభుఞ్జతో**తి ఉక్ఖిపిత్వా తులాసఙ్ఘాటే ఠపేత్వా అట్టం బన్ధిత్వా పరిభుఞ్జన్తస్స అనాపత్తి.

మఞ్చకథావణ్ణనా.

౧౮౧౭. తూలం ఓనద్ధమేత్థాతి **తూలోనద్ధం,** తూలం పక్ఖిపిత్వా ఉపరి చిమిలికాయ ఓనద్ధం, “తూలం నామ తీణి తూలాని రుక్ఖతూలం లతాతూలం పోటకితూల”న్తి (పాచి. ౨౭౮) వుత్తతూలానం అఞ్ఞతరం పక్ఖిపిత్వా ఉపరి పిలోతికాయ సిబ్బిత్వా కతన్తి వుత్తం హోతి. **పోటకితూల**న్తి ఏరకతూలాది యం కిఞ్చి తిణజాతీనం తూలం. ఉద్దాలనమేవ ఉద్దాలనకం, తం అస్స అత్థీతి **ఉద్దాలనక**న్తి వుత్తనయమేవ. అతిక్కన్తా ఈతి ఉపద్దవో యేన సో అనీతి, భగవా, తేన **అనీతినా**.

౧౮౧౮. ఆయోగేతి ఆయోగపత్తే. **బన్ధనే**తి కాయబన్ధనే. **అంసబద్ధకే**తి అంసబన్ధనకే. **బిబ్బోహనే**తి ఉపధానే. **థవికా**తి పత్తథవికా. **థవికాదీసూ**తి **ఆది**-సద్దేన సిపాటికాదీనం సఙ్గహో. థవికాదీసు తూలోనద్ధేసు పరిభుత్తేసు భిక్ఖునో అనాపత్తీతి యోజనా.

౧౮౧౯. అఞ్ఞేన చ కతన్తి ఏత్థ “మఞ్చం వా పీఠం వా”తి పకరణతో లబ్భతి. **ఉద్దాలేత్వా**తి పిలోతికం ఉప్పాటేత్వా తూలం అపనేత్వా. **నయా**తి సముట్ఠానాదయో.

తూలోనద్ధకథావణ్ణనా.

౧౮౨౦. నిసీదనన్తి నిసీదనచీవరం. **పమాణతో**తి “తత్రిదం పమాణం, దీఘసో ద్వే విదత్థియో సుగతవిదత్థియా, తిరియం దియడ్ఢం , దసా విదత్థీ”తి (పాచి. ౨౩౧) వుత్తపమాణతో. పమాణాతిక్కమే పయోగే తస్స దుక్కటం సియాతి యోజనా.

౧౮౨౧. సచ్ఛేదన్తి పమాణతో అతిరిత్తపదేసస్స ఛేదనకిరియాసహితపటికమ్మం పాచిత్తియముదీరితన్తి అత్థో. **తస్సాతి** నిసీదనస్స. ద్వీసు ఠానేసు ఫాలేత్వా తిస్సో దసా కాతబ్బా సియున్తి యోజనా.

౧౮౨౨. తదూనకన్తి తతో పమాణతో ఊనకం. **వితానాదిం కరోన్తస్సాతి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన అత్థరణసాణిపాకారభిసిబిబ్బోహనానం సఙ్గహో. **''సఞ్చరిత్తసమా నయా''**తి ఇదం వుత్తత్థమేవ.

నిసీదనకథావణ్ణనా.

౧౮౨౩. రోగేతి కణ్డుపిళకాదిరోగే సతి. యథాహ "అనుజానామి భిక్ఖవే యస్స కణ్డు వా పిళకావా అస్సావో వా థుల్లకచ్ఛు వా ఆబాధో, తస్స కణ్డుపటిచ్ఛాది"న్తి (మహావ. ౩౫౪). ఏత్థ **కణ్డూతి** కచ్ఛు. **పిళకాతి** లోహితతుణ్డికా సుఖుమపిళకా. **అస్సావోతి** అరిసభగన్దలమధుమేహాదివసేన అసుచిపగ్ఘరణం. **థుల్లకచ్ఛు వా ఆబాధోతి** మహాపిళకాబాధో వుచ్చతి. **పమాణతోతి** "తత్రిదం పమాణం, దీఘసో చతస్సో విదత్థియో సుగతవిదత్థియా, తిరియం ద్వే విదత్థియో"తి (పాచి. ౫౩౮) వుత్తప్పమాణతో.

కణ్డుపటిచ్ఛాదికథావణ్ణనా.

౧౮౨౫. పమాణేనేవాతి "తత్రిదం పమాణం, దీఘసో ఛ విదత్థియో సుగతవిదత్థియా, తిరియం అడ్ఢతేయ్యా"తి (పాచి. ౫౪౩) వుత్తప్పమాణేనేవ. **పమాణాతిక్కమేతి** వస్సికసాటికాయ యథావుత్తపమాణతో అతిక్కమనే, నిమిత్తత్థే చేతం భుమ్మం. **తస్స** భిక్ఖుస్స. **నయోతి** ఛేదనపాచిత్తియాదికో వినిచ్ఛయనయో.

వస్సికసాటికకథావణ్ణనా.

౧౮౨౬. సుగతస్స చీవరేన తుల్యప్పమాణం చీవరం యో భిక్ఖు సచే కారేయ్య, తస్స చీవరస్స **కరణే** తస్స భిక్ఖుస్స **దుక్కటం సియాతి** యోజనా. తుల్యం పమాణం యస్సాతి విగ్గహో.

౧౮౨౭. అత్తనో వత్థానం కరణకారాపనం వినా అఞ్ఞతో పటిలాభో నామ నత్థి, సూచికమ్మపరియోసానే చీవరసరూపస్స పటిలాభోయేవేత్థ **పటిలాభోతి** విఞ్ఞాయతి.

౧౮౨౮. తస్సాతి యం "సుగతస్స చీవరేనా"తి వుత్తం, తస్స సుగతచీవరస్స. దీఘసో పమాణేన సుగతస్స విదత్థియా నవ విదత్థియో, తిరియం పమాణేన ఛ విదత్థియో **వినిద్దిట్ఠా** సిక్ఖాపదేయేవ కథితాతి యోజనా.

నన్దకథావణ్ణనా.

రాజవగ్గో నవమో.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

పాచిత్తియకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

పఠమో భాగో నిట్ఠితో.

నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

వినయపిటకే

వినయవినిచ్ఛయ-టీకా (దుతియో భాగో)

పాటిదేసనీయకథావణ్ణనా

౧౮౩౦-౧. ఏవం నాతిసఙ్ఖేపవిత్థారనయేన ద్వేనవుతి పాచిత్తియాని దస్సేత్వా తదనన్తరం నిద్దిట్ఠే పాటిదేసనీయే దస్సేతుమాహ **''యో చన్తరఘర''**న్తిఆది. తత్థ **అన్తరఘర**న్తి రథికాదిమాహ. యథాహ ''అన్తరఘరం నామ రథికా బ్యూహం సిఙ్ఘాటకం ఘర''న్తి.

యో పన భిక్ఖు అన్తరఘరం పవిట్ఠాయ అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా హత్థతో యం కిఞ్చి ఖాదనం, భోజనమ్పి వా సహత్థా పటిగ్గణ్హేయ్య, **తస్స** భిక్ఖునో గహణే దుక్కటం, **భోగే** అజ్ఝోహారే పాటిదేసనీయం సియాతి యోజనా.

ఇతో పట్ఠాయ చతస్సో గాథా ఉప్పటిపాటియా పోత్థకేసు లిఖితా, తాసం అయం పటిపాటి – ''ఏత్థన్తరఘర''న్తి తతియా, ''తస్మా భిక్ఖునియా''తి చతుత్థీ, ''రథికాదీసూ''తి పఞ్చమీ , ''రథికాయపి వా''తి ఛట్ఠీ. పటిపాటి పనాయం మాతికట్ఠకథక్కమేన వేదితబ్బా. ఇమాయ పటిపాటియా తాసం అత్థవణ్ణనా హోతి –

౧౮౩౨-౩. పురిమగాథాద్వయేన పదభాజనాగతసామఞ్ఞవినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఇదాని అట్ఠకథాగతం విసేసం దస్సేతుమాహ **''ఏత్థా''**తిఆది. తత్థ **ఏత్థా**తి ఇమస్మిం పఠమపాటిదేసనీయసిక్ఖాపదే. **తస్సా**తి అఞ్ఞాతికభిక్ఖునియా. **వాక్యతో**తి ''అన్తరఘరం పవిట్ఠాయా''తి వచనతో. **హి**-సద్దో హేతుమ్హి. యస్మా భిక్ఖుస్స ఠితట్ఠానం నప్పమాణన్తి **అట్ఠకథాయ** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౬౩) వణ్ణితం, తస్మా ఆరామాదీసు ఠత్వా దేన్తియా **భిక్ఖునియా** హత్థతో వీథిఆదీసు ఠత్వా యో పటిగ్గణ్హేయ్య చే, ఏవం **పటిగ్గణ్హతో** తస్స భిక్ఖునో న దోసోతి యోజనా. పరిభోగస్స పటిగ్గహణమూలకత్తా **న దోసో**. **''పటిగ్గణ్హతో''**తి ఇమినా పరిభోగే పాటిదేసనీయాభావో చ దీపితో హోతి.

౧౮౩౪. సచే భిక్ఖునీ రథికాదీసు ఠత్వా భోజనం దేతి, భిక్ఖు అన్తరారామే ఠత్వా పటిగ్గణ్హాతి చే, తస్స ఆపత్తీతి యోజనా. గాథాబన్ధవసేన **''భిక్ఖుని భోజన''**న్తి రస్సత్తం. **ఆపత్తీ**తి చ పటిగ్గహణపరిభోగేసు దుక్కటపాటిదేసనీయాపత్తియో సన్ధాయ వుత్తం.

౧౮౩౫. రథికాదీసు ఠత్వా భిక్ఖునీ భోజనం దేతి చే, తం రథికాయపి వా…పే॰… అయం నయోతి యోజనా. తత్థ **రథికా**తి రచ్ఛా. **బ్యూహ**న్తి అనిబ్బిజ్ఝిత్వా ఠితా గతపచ్చాగతరచ్ఛా. **సన్ధి** నామ ఘరసన్ధి. **సిఙ్ఘాటక**న్తి చతుక్కోణం వా తికోణం వా మగ్గసమోధానట్ఠానం. **అయం నయో**తి ''ఆపత్తీ''తి అనన్తరగాథాయ వుత్తనయో.

౧౮౩౭. ఆమిసేన అసమ్భిన్నరసం సన్ధాయ ఇదం దుక్కటం భాసితం. ఆమిసేన సమ్భిన్నే ఏకరసే యామకాలికాదిమ్హి పటిగ్గహేత్వా అజ్ఝోహారే పాటిదేసనీయాపత్తి సియాతి యోజనా.

౧౮౩౮. ఏకతోఉపసమ్పన్నహత్థతోతి భిక్ఖునీనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నాయ హత్థతో. యథాహ ''ఏకతోఉపసమ్పన్నాయాతి భిక్ఖునీనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నాయా''తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౬౩). భిక్ఖూనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నాయ పన యథావత్థుకమేవాతి.

౧౮౩౯. అఞ్ఞాతికాయ ఞాతికసఞ్ఞిస్స, తథేవ విమతిస్స చ దుక్కటన్తి యోజనా.

౧౮౪౦. అఞ్ఞాతికాయ దాపేన్తియా భూమియా నిక్ఖిపిత్వా దదమానాయ వా అన్తరారామాదీసు ఠత్వా దేన్తియా పటిగ్గణ్హతో భిక్ఖుస్స అనాపత్తీతి యోజనా. **అన్తరారామాదీసూ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన భిక్ఖునుపస్సయతిత్థియసేయ్యాపటిక్కమనాదిం సఙ్గణ్హాతి. **పటిక్కమనం** నామ భోజనసాలా.

౧౮౪౧. గామతో బహి నీహరిత్వా దేతీతి యోజనా.

౧౮౪౨. **హత్థతో**తి ఏత్థ "గహణే"తి సేసో. **తథా**తి అనాపత్తి. సముట్ఠానం ఇదం సిక్ఖాపదం ఏళకలోమేన సమం మతన్తి యోజనా.

పఠమపాటిదేసనీయకథావణ్ణనా.

౧౮౪౩-౪. **అవుత్తే**తి వక్ఖమాననయేన అవుత్తే. ఏకేనపి చ భిక్ఖునాతి సమ్బన్ధో. **అపసక్కా**తి అపగచ్ఛ. ఆది-అత్థవాచినా **ఇతి**-సద్దేన "అపసక్క తావ, భగిని, యావ భిక్ఖూ భుఞ్జన్తీ"తి వాక్యసేసో సఙ్గహితోతి దట్ఠబ్బో. ఇమినా అపసాదనాకారో సన్దస్సితో. "**ఏకేనపి చ భిక్ఖునా**"తి ఇమినా అవకంసో దస్సితో. ఉక్కంసో పన "తేహి భిక్ఖూహి సా భిక్ఖునీ అపసాదేతబ్బా"తి పాళితోపి దట్ఠబ్బో. "**ఆమిస**"న్తి సామఞ్ఞవచనేపి పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరస్సేవ గహణం. యథాహ "పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరేనా"తి. **భోగే**తి చ **ఏకతోఉపసమ్పన్న**న్తి చ వుత్తత్థమేవ.

౧౮౪౫. **తథేవా**తి దుక్కటం. **తత్థా**తి అనుపసమ్పన్నాయ.

౧౮౪౬. అత్తనో భత్తే దిన్నేపి ఇమినా సిక్ఖాపదేన అనాపత్తి, పురిమసిక్ఖాపదేన పన ఆపత్తిసమ్భవా "**న దేతీ**"తి వుత్తం. యథాహ "అత్తనో భత్తం దాపేతి, న దేతీతి ఏత్థ సచేపి అత్తనో భత్తం దేతి, ఇమినా సిక్ఖాపదేన అనాపత్తియేవ, పురిమసిక్ఖాపదేన ఆపత్తీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౫౮). **తథా**తి అనాపత్తి. ఉభయసిక్ఖాపదేహిపి అనాపత్తిం దస్సేతుమాహ "**పదేతి చే**"తి. యథాహ "అఞ్ఞేసం భత్తం దేతి, న దాపేతీతి ఏత్థ పన సచేపి దాపేయ్య, ఇమినా సిక్ఖాపదేన ఆపత్తి భవేయ్య, దేన్తియా పన నేవ ఇమినా, న పురిమేన ఆపత్తీ"తి.

౧౮౪౭. భిక్ఖునీ యం న దిన్నం, తం దాపేతి, యత్థ వా న దిన్నం, తత్థ దాపేతి, తమ్పి **సబ్బేసం** మిత్తామిత్తానం సమం దాపేతి, తత్థాపి అనాపత్తి.

౧౮౪౮. సిక్ఖమానా వా సామణేరికా వా "ఇధ సూపం దేథ, ఓదనం దేథా"తి **వోసాసన్తీ** విధానం కరోన్తీ ఠితా, తం అనపసాదేన్తస్స అనాపత్తి. పఞ్చేవ భోజనాని వినా అఞ్ఞం వోసాసన్తిం భిక్ఖునిం అనపసాదేన్తస్స అనాపత్తి. అనపసాదేన్తస్స ఉమ్మత్తకాదినోపి అనాపత్తీతి యోజనా.

౧౮౪౯. **సముట్ఠాన**న్తి ఏత్థ "ఇమస్సా"తి సేసో. భోజనం కిరియం, వోసాసన్తియా అనివారణం అకిరియన్తి ఏవమిదం **క్రియాక్రియం**.

దుతియపాటిదేసనీయకథావణ్ణనా.

౧౮౨౦-౧. సేక్ఖన్తి సమ్మతేతి “సేక్ఖసమ్మతం నామ కులం యం కులం సద్ధాయ వడ్ఢతి, భోగేన హాయతి, ఏవరూపస్స కులస్స ఞత్తిదుతియేన కమ్మేన సేక్ఖసమ్ముతి దిన్నా హోతీ”తి (పాచి. ౫౬౭) వుత్తం ఇదం కులం సేక్ఖసమ్మతం నామ. తేనాహ **“లద్ధసమ్ముతికే కులే”**తి. లద్ధా సమ్ముతి యేనాతి విగ్గహో. ఘరూపచారం ఓక్కన్తే నిమన్తితోపి అనిమన్తితోవ హోతీతి ఆహ **“ఘరూపచారోక్కమనా పుబ్బేవా”**తి. యథాహ “అనిమన్తితో నామ అజ్జతనాయ వా స్వాతనాయ వా అనిమన్తితో, ఘరూపచారం ఓక్కమన్తే నిమన్తేతి, ఏసో అనిమన్తితో నామా”తి (పాచి. ౫౬౭).

“అగిలానో నామ యో సక్కోతి పిణ్డాయ చరితు”న్తి వుత్తత్తా భిక్ఖాయ చరితుం సమత్థో అగిలానో నామ. **గహేత్వాతి** సహత్థా పటిగ్గహేత్వా. **“ఆమిస”**న్తి ఇమినా సమ్బన్ధో. యథాహ “ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా సహత్థా పటిగ్గహేత్వా”తి (పాచి. ౫౬౭). **గహణేతి** ఏత్థ “ఆహారత్థాయా”తి సేసో.

౧౮౨౩. తత్థాతి అసేక్ఖసమ్మతే కులే. **తథేవ పరిదీపితన్తి** దుక్కటం పరిదీపితం.

౧౮౨౪. నిమన్తితస్స వాతి ఏత్థ **వా**-సద్దేన నిమన్తితస్స అవసేసం గణ్హాతి. యథాహ “నిమన్తితస్స వా గిలానస్స వా సేసకం భుఞ్జతీ”తి. అఞ్ఞేసం భిక్ఖా తత్థ దీయతీతి యోజనా. **తత్థాతి** తస్మిం సేక్ఖసమ్మతే కులే.

౧౮౨౫. యత్థ కత్థచీతి ఆసనసాలాదీసు యత్థ కత్థచి. **నిచ్చభత్తాదికే వాపీతి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన సలాకభత్తపక్ఖికఉపోసథికపాటిపదికభత్తానం గహణం.

౧౮౨౬. ద్వారేతి ఏత్థ “ఠపేత్వా”తి సేసో. **సమ్పత్తేతి** ఏత్థ “పచ్ఛా”తి సేసో. యథాహ “సచేపి అనాగతే భిక్ఖుమ్హి పఠమంయేవ నీహరిత్వా ద్వారే ఠపేత్వా పచ్ఛా సమ్పత్తస్స దేన్తి, వట్టతీ”తి (పాచి. అట్ఠ. ౫౬౯).

౧౮౨౭. మహాపచ్చరియా(పాచి. అట్ఠ. ౫౬౯) గతవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **“భిక్ఖు”**న్తిఆది. **సముట్ఠానేళకూపమన్తి** సముట్ఠానతో ఏళకలోమసిక్ఖాపదసదిసన్తి అత్థో.

తతియపాటిదేసనీయకథావణ్ణనా.

౧౮౨౮-౯. “పఞ్చన్నం పటిసంవిదితం, ఏతం అప్పటిసంవిదితం నామా”తి వచనతో చ ఇధాపి “సహధమ్మికఞాపిత”న్తి వక్ఖమానత్తా చ **అగహట్ఠ**-సద్దేన పరిబ్బాజకానం గహణం. వుత్తమేవ నయం వోహారన్తరేన దస్సేతుమాహ **“ఇత్థియా పురిసేన వా”**తి. “యాని ఖో పన తాని ఆరఞ్ఞకాని సేనాసనానీ”తి (పాచి. ౫౭౩) వచనతో **ఆరామన్తి** ఆరఞ్ఞకారామమాహ. సచే ఏవమారోచితం పటిసంవిదితన్తి హి **వుత్తం** పదభాజనేతి (పాచి. ౫౭౩) యోజనా. **పటిసంవిదితన్తి** పగేవ నివేదితం.

౧౮౩౦. పచ్ఛా యథారోచితం తమేవ వా తస్స చ పరివారం కత్వా అఞ్ఞం బహుం వా ఆహరీయతు, తమ్పి పటిసంవేదితం నామాతి యోజనా.

౧౮౬౧. యాగుయా విదితం కత్వాతి ఏత్థ “తం ఠపేత్వా”తి ఇదం సామత్థియా లబ్భతి. ఇదమ్పి విదితం కురున్దియం వట్టతీతి వుత్తన్తి యోజనా.

౧౮౬౨. పనాతి అపి-సద్దత్థో. అఞ్ఞానిపి కులానీతి యోజనా. ఏత్థ “అసుకం నామ కులం పటిసంవేదితం కత్వా ఖాదనీయాదీని గహేత్వా గచ్ఛతీతి సుత్వా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౬౩) **అట్ఠకథా**సేసో. **తేనా**తి కతపటిసంవేదితేన. తమ్పి చ సబ్బం వట్టతీతి యోజనా.

౧౮౬౩. ఏవం యం అనారోచితన్తి “ఆరామం వా ఉపచారం వా పవిసిత్వా”తిఆదినా నయేన యం పఠమం అనివేదితం. **“ఏవ”**న్తి ఇదం “యం ఆరామమనాభత”న్తి ఇమినాపి యోజేతబ్బం. **ఏవ**న్తి “తస్స పరివారం కత్వా”తిఆదినా పకారేన. **“తం అసంవిదితం నామా”**తి ఇదం “సహధమ్మికఞాపిత”న్తి ఇమినాపి యోజేతబ్బం. యథాహ “పఞ్చన్నం పటిసంవిదితం, ఏతం అప్పటిసంవిదితం నామా”తి (పాచి॰ ౫౬౩). **అట్ఠకథాయఞ్చ** “పఞ్చన్నం పటిసంవిదితన్తి పఞ్చసు సహధమ్మికేసు యం కిఞ్చి పేసేత్వా ‘ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా ఆహరిస్సామా’తి పటిసంవిదితం కతమ్పి అప్పటిసంవిదితమేవాతి అత్థో”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౬౩) వుత్తం.

౧౮౬౪. కారాపేత్వాతి ఏత్థ “పటిసంవిదిత”న్తి సేసో.

౧౮౬౫. భిక్ఖునా వా గన్త్వా అన్తరామగ్గే గహేతబ్బన్తి యోజనా. **ఏవమకత్వా**తి “బహిఆరామం పేసేత్వా”తిఆదినా వుత్తవిధానం అకత్వా. **ఉపచారతో**తి ఏత్థ భుమ్మత్థే తో-పచ్చయో వేదితబ్బో.

౧౮౬౬. “పటిసంవిదితే”తిఆదీనం పదానం “అనాపత్తే వా”తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **పటిసంవిదితే**తి ఏత్థ “గిలానస్సా”తి సేసో. పటిసంవిదితే అనాపత్తి, గిలానస్సాపి అనాపత్తి, అప్పటిసంవిదితేపి **తస్స** పటిసంవిదితస్స అవసేసకే వా గిలానస్స అవసేసకే వా అనాపత్తి ఏవాతి సమ్బన్ధో . యథాహ **అనాపత్తివారే** “పటిసంవిదితస్స వా గిలానస్స వా సేసకం భుఞ్జతీ”తి (పాచి॰ ౫౬౫). బహారామే పటిగ్గహేత్వా అన్తోయేవ భుఞ్జతో అస్స అనాపత్తీతి యోజనా. **గహేత్వా వా**తి ఏత్థ **వా**-సద్దో “తస్సా”తిఆదీసుపి యోజేతబ్బో.

౧౮౬౭. తత్థాతి తస్మిం ఆరఞ్ఞకారామే. ఖాదతో అనాపత్తి ఏవాతి యోజనా, తత్థ “అఞ్ఞేన కప్పియం కత్వా దిన్నానీ”తి సేసో.

చతుత్థపాటిదేసనీయకథావణ్ణనా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

పాటిదేసనీయకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సేఖియకథావణ్ణనా

౧౮౭౦. ఏవం పాటిదేసనీయవినిచ్ఛయం దస్సేత్వా తదనన్తరం ఉద్దిట్ఠానం సేఖియానం వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ‘‘**యో అనాదరియేనేవా**’’తిఆది. **యో**తి థేరో వా నవో వా మజ్ఝిమో వా. ఏత్థ **అనాదరియం** నామ సఞ్చిచ్చ ఆపత్తిఆపజ్జనం, నివాసనాదివత్థస్స ఉగ్గహణే నిరుస్సాహఞ్చ. **పచ్ఛతోపి వా**తి ఏత్థ **వా**-సద్దేన ‘‘పస్సతోపి వా’’తి ఇదం సఙ్గణ్హాతి. **తస్స చా**తి ఏత్థ **చ**-సద్దో వక్ఖమానసముచ్చయో.

౧౮౭౧. న కేవలం వుత్తనయేన నివాసేన్తస్సేవ హోతి, **ఖన్ధకాగత**హత్థిసోణ్డాదిఆకారేనాపి నివాసేన్తస్స దుక్కటం హోతీతి ఆహ ‘‘**హత్థిసోణ్డాదీ**’’తిఆది. హత్థిసోణ్డాదినివాసనం పరతో **ఖుద్దకవత్థుక్ఖన్ధకే** (చూళవ॰ ౨౮౦) ఆవి భవిస్సతి. **పరిమణ్డల**న్తి సమన్తతో మణ్డలం కత్వా. **వత్థబ్బ**న్తి నివత్థబ్బం నివాసేతబ్బన్తి అత్థో.

౧౮౭౨. జాణుమణ్డలతో హేట్ఠాతి ఏత్థ ‘‘జఙ్ఘట్ఠిసీసతో పట్ఠాయా’’తి సేసో. **అట్ఠఙ్గులప్పమాణక**న్తి వడ్ఢకిఅఙ్గులేన అట్ఠఙ్గులమత్తన్తి ఆచరియా. ‘‘యో పన సుక్ఖజఙ్ఘో వా మహాపిణ్డికమంసో వా హోతి, తస్స సారుప్పత్థాయ జాణుమణ్డలతో అట్ఠఙ్గులాధికమ్పి ఓతారేత్వా నివాసేతుం వట్టతీ’’తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౭౬) **అట్ఠకథం** సఙ్గణ్హితుమాహ ‘‘**తతో ఊనం న వట్టతీ**’’తి.

౧౮౭౩. అసఞ్చిచ్చ అపరిమణ్డలం నివాసేన్తస్స అనాపత్తీతి యోజనా. ఏవముపరిపి. **అసఞ్చిచ్చా**తి ‘‘అపరిమణ్డలం నివాసేస్సామీ’’తి ఏవం అసఞ్చిచ్చ, అథ ఖో ‘‘పరిమణ్డలంయేవ నివాసేస్సామీ’’తి విరజ్ఝిత్వా అపరిమణ్డలం నివాసేన్తస్స అనాపత్తి. **అసతిస్సాపీ**తి అఞ్ఞవిహితస్సాపి తథా నివాసేన్తస్స అనాపత్తి. **అజానన్తస్సా**తి కేవలం పరిమణ్డలం నివాసేతుం అజానన్తస్స అనాపత్తి. అపిచ నివాసనవత్తం ఉగ్గహేతబ్బం. ఉగ్గహితవత్తోపి సచే ‘‘ఆరుళ్హ’’న్తి వా ‘‘ఓరుళ్హ’’న్తి వా న జానాతి, తస్సాపి అనాపత్తియేవ. **గిలానస్సా**తి యస్స జఙ్ఘాయ వా పాదే వా వణో హోతి, తస్స ఉక్ఖిపిత్వా వా ఓతారేత్వా వా నివాసేన్తస్స అనాపత్తి. **పాదో**తి చేత్థ పాదసమీపం అధిప్పేతం. **ఆపదాసూ**తి వాళా వా చోరా వా అనుబన్ధన్తి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు అనాపత్తి.

పరిమణ్డలకథావణ్ణనా.

౧౮౭౪. ఉభో కోణే సమం కత్వాతి పారుపనస్స ఏకంసే కతస్స పిట్ఠిపస్సే, ఉదరపస్సే చ ఓలమ్బమానే ఉభో కణ్ణే హత్థిపిట్ఠే గణ్డా వియ సమం కత్వా. **పరిమణ్డలం కత్వా**తి ఏతస్సేవ అత్థపదం. **సాదర**న్తి భావనపుంసకనిద్దేసో. సాదరం వా పారుపితబ్బన్తి యోజనా, సాదరం పారుపనం కత్తబ్బన్తి అత్థో. **ఏవం అకరోన్తస్సా**తి పారుపనవత్తే ఆదరం జనేత్వా ఏవం అపారుపన్తస్స.

౧౮౭౫. ‘‘పరిమణ్డలం నివాసేస్సామీతి సిక్ఖా కరణీయా’’తి (పాచి॰ ౫౭౬) వా ‘‘పరిమణ్డలం పారుపిస్సామీతి సిక్ఖా కరణీయా’’తి (పాచి॰ ౫౭౭) వా ‘‘అన్తరఘరే’’తి అవిసేసేత్వా వుత్తత్తా ఆహ ‘‘**అవిసేసేన వుత్త**’’న్తి. ఇదం సిక్ఖాపదద్వయం యస్మా అవిసేసేన వుత్తం, తస్మా ఘరే, విహారే వా కాతబ్బం పరిమణ్డలన్తి యోజనా. **ఘరే**తి అన్తరఘరే. **విహారే వా**తి బుద్ధుపట్ఠానాదికాలం సన్ధాయ వుత్తం. **పరిమణ్డలం కత్తబ్బ**న్తి పరిమణ్డలమేవ నివాసేతబ్బం పారుపితబ్బన్తి అత్థో.

దుతియం.

౧౮౭౯. ఉభో కోణే సమం కత్వాతి సమ్బన్ధో. గీవమేవ చ అనువాతేన ఛాదేత్వాతి యోజనా.

౧౮౮౨. **తథా అకత్వాతి** యథావుత్తవిధానం అకత్వా. **జత్తూనిపీతి** ఉభో అంసకూటానిపి. **ఉరమ్పి చాతి** హదయమ్పి. **వివరిత్వాతి** అప్పటిచ్ఛాదేత్వా. **యథాకామన్తి** ఇచ్ఛానురూపం. **గచ్ఛతోతి** ఏత్థ "అన్తరఘరే"తి సేసో. **అన్తరఘరం** నామ గామే వా హోతు విహారే వా, పచిత్వా భుఞ్జిత్వా గిహీనం వసనట్ఠానం.

తతియం.

౧౮౭౮-౯. **"మణిబన్ధతో"**తి ఇమినాపి "హేట్ఠా"తి యోజేతబ్బం. **వాసూపగస్సాతి** ఏత్థ "కాయం వివరిత్వా నిసీదతో"తి సేసో. **వాసూపగో** నామ రత్తివాసత్థాయ ఉపగతో, ఏతేన వాసత్థాయ అన్తరఘరం ఉపగచ్ఛన్తేన సుప్పటిచ్ఛన్నేనేవ ఉపగన్తబ్బన్తి దీపితం హోతి, ఏతేనేవ వాసూపగతస్స సన్తికం ఉపగతస్స యథాకామం గమనే న దోసోతి చ వుత్తమేవ హోతి. తేనాహ **గణ్ఠిపదే** "ఏకదివసమ్పి వాసూపగతస్స సన్తికం యథాసుఖం గన్తుం వట్టతి, కో పన వాదో చతుపఞ్చాహం వాసమధిట్ఠాయ వసితభిక్ఖూనం సన్తిక"న్తి.

చతుత్థం.

౧౮౮౦. **సువినీతేనాతి** హత్థపాదానం అకీళాపనేనేవ సుట్ఠు వినీతేన.

పఞ్చమం.

౧౮౮౧. గాథాబన్ధవసేన **"సతీమతా"**తి దీఘో కతో. **అవికారేనాతి** తంతదవలోకాసహితేన . యుగం మత్తా పమాణం ఏతస్సాతి **యుగమత్తం,** రథయుగం చతుహత్థప్పమాణం, తత్తకం పదేసం. **పేక్ఖినాతి** ఓలోకేన్తేన. "భిక్ఖునా ఓక్ఖిత్తచక్ఖునా"తి పదచ్ఛేదో.

౧౮౮౨. అన్తరఘరే యత్థ కత్థచిపి ఏకస్మిమ్పి ఠానే ఠత్వాతి యోజనా. ఏవం వుత్తేపి తథారూపే అన్తరాయే సతి గచ్ఛతోపి ఓలోకేతుం లబ్భతి. **ఏకస్మిం పన ఠానే ఠత్వాతి** ఏత్థ గచ్ఛన్తోపి పరిస్సయాభావం ఓలోకేతుం లబ్భతియేవ. "తథా గామే పూజ"న్తి **గణ్ఠిపదేసు** వుత్తం. **పి**-సద్దో పన-సద్దత్థో, ఓలోకేతుం పన వట్టతీతి వుత్తం హోతి.

౧౮౮౩. **ఓలోకేన్తో తహం తహన్తి** యో అనాదరియం పటిచ్చ తం తం దిసాభాగం పాసాదం కూటాగారం వీథిం ఓలోకేన్తో.

సత్తమం.

౧౮౮౪. **ఏకతో వాపీతి** ఏకఅంసకూటతో వా. **ఉభతో వాపీతి** ఉభయంసకూటతో వా. **ఇన్దఖీలకతో అన్తోతి** గామద్వారిన్దఖీలతో అన్తో, ఘరేతి వుత్తం హోతి.

నవమం.

౧౮౮౫. **తథా నిసిన్నకాలేపీతి** ఇన్దఖీలస్స అన్తో నిసిన్నకాలేపి. కుణ్డికం నీహరన్తేన చ చీవరం **అనుక్ఖిపిత్వా దాతబ్బా** కుణ్డికాతి యోజనా. **కుణ్డికన్తి** చ ఉపలక్ఖణమత్తం. ధమ్మకరణాదీసుపి ఏసేవ నయో.

దసమం.

పఠమో వగ్గో.

౧౮౮౬. గన్తుఞ్చేవ నిసీదితుఞ్చ న వట్టతీతి యోజనా. **చ**-సద్దో కిరియాసముచ్చయో. **హసనీయస్మిం వత్థుస్మిన్తి** హాసజనకే కారణే. **సితమత్తన్తి** మన్దహాసం.

పఠమదుతియాని.

౧౮౮౭. **అప్పసద్దేనాతి** "కిత్తావతా అప్పసద్దో హోతి? ద్వాదసహత్థే గేహే ఆదిమ్హి సఙ్ఘత్థేరో, మజ్ఝే దుతియత్థేరో, అన్తే తతియత్థేరోతి ఏవం నిసిన్నేసుయం సఙ్ఘత్థేరో దుతియత్థేరేన సద్ధిం మన్తేతి, దుతియత్థేరో తస్స సద్దఞ్చేవ సుణాతి, కథఞ్చ వవత్థపేతి. తతియత్థేరో పన సద్దమేవ సుణాతి, కథం న వవత్థపేతి. ఏత్తావతా అప్పసద్దో హోతీ"తి (పాచి॰ ౫౮౮) వుత్తఅప్పసద్దయుత్తేన. సచే పన తతియత్థేరో కథఞ్చ వవత్థపేతి, మహాసద్దో నామ హోతీతి.

తతియం.

౧౮౮౮. **కాయప్పచాలకం కత్వాతి** కాయం చాలేత్వా చాలేత్వా. ఉపరిపి ఏసేవ నయో. హత్థస్స వుత్తలక్ఖణత్తా "**బాహూ**"తి మణిబన్ధతో యావ అంసకూటా గహేతబ్బా.

౧౮౮౯. **ఉజుం పగ్గహేత్వాతి** ఉజుం ఠపేత్వా. **ఆసితబ్బన్తి** నిసీదితబ్బం. "సమేన ఇరియాపథేన తూ"తి పదచ్ఛేదో.

౧౮౯౦. ఇత్థమ్భూతే కరణవచనం. గమనపటిసంయుత్తేసు సిక్ఖాపదేసు గమనస్స అసమ్భవోతి ఆహ "**నిసీదనేన యుత్తేసూ**"తి.

పఞ్చమఛట్ఠసత్తమట్ఠమనవమాని.

దుతియో వగ్గో.

౧౮౯౧. **ఖమ్భం కత్వాతి** కటియా ఏకపస్సే వా ద్వీసు వా పస్సేసు కప్పరసన్ధితో ఆభుజిత్వా హత్థం ఠపేత్వా. యథాహ – "ఖమ్భకతో నామ కటియం హత్థం ఠపేత్వా కతఖమ్భో"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౯౬). ఉక్కుటికాయ వా గచ్ఛతోతి యోజనా. **ఉక్కుటికా** వుచ్చతి పణ్హియో ఉక్ఖిపిత్వా అగ్గపాదేహి వా అగ్గపాదే ఉక్ఖిపిత్వా పణ్హీహి ఏవ వా భూమిం ఫుసన్తస్స గమనం.

౧౮౯౨. **దుస్సపల్లత్థికాయాతి** ఆయోగపల్లత్థికాయ. అన్తరఘరే నిసీదన్తస్స తస్స దుక్కటం హోతీతి యోజనా.

౧౮౯౩. దుతియే చాతి “న ఖమ్భకతో అన్తరఘరే నిసీదిస్సామీ”తి (పాచి. ౬౨౭) సిక్ఖాపదే చ. **చతుత్థే చాతి** “న ఓగుణ్ఠితో అన్తరఘరే నిసీదిస్సామీ”తి (పాచి. ౬౨౯) సిక్ఖాపదే చ. **ఛట్ఠేతి** “న పల్లత్థికాయ అన్తరఘరే”ఇచ్చాది (పాచి. ౬౪౧) సిక్ఖాపదే చ. **ఇతి** ఏవం **సారుప్పా** సమణాచారానుచ్ఛవికా **ఛబ్బీసతి** సిక్ఖాపదాని పకాసితాని.

పఠమదుతియతతియచతుత్థపఞ్చమఛట్ఠాని.

౧౮౯౪. విఞ్ఞునా భిక్ఖునా సక్కచ్చం సతియుత్తేన, పత్తసఞ్ఞినా చ హుత్వా సమసూపోవ పిణ్డపాతో గహేతబ్బోతి యోజనా. ఏవం ఏతాయ గాథాయ సిక్ఖాపదత్తయం సఙ్గహితం. **సక్కచ్చన్తి** సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. **‘‘సతియుత్తేనా’’**తి ఇదం “సక్కచ్చ”న్తి ఏతస్స అత్థపదం. “సతిం ఉపట్ఠపేత్వా”తి (పాచి. అట్ఠ. ౬౦౨) హి **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. పత్తే సఞ్ఞా **పత్తసఞ్ఞా,** సా అస్స అత్థీతి **పత్తసఞ్ఞీ,** అనఞ్ఞవిహితేన అత్తనో భాజనేయేవ ఉపనిబద్ధసఞ్ఞినాతి అత్థో.

౧౮౯౫. భత్తచతుబ్భాగోతి భత్తస్స చతుబ్భాగప్పమాణో. తతో అధికం గణ్హతో దుక్కటం.

౧౮౯౬. “రసరసే”తి వత్తబ్బే **‘‘రసేరసే’’**తి గాథాబన్ధవసేన వుత్తం. ద్వే సూపే ఠపేత్వా అవసేసాని ఓలోణిసాకసూపేయ్యమచ్ఛరసమంసరసాదీని రసరసాతి వేదితబ్బాని. ఏత్థ చ **‘‘ఓలోణీ**తి దధికతం గోరస”న్తి కేచి. “ఏకా బ్యఞ్జనవికతీ”తి అపరే. “యో కోచి సుద్ధో కఞ్జికతక్కాదిరసో”తి అఞ్ఞే. **సాకసూపేయ్య**గ్గహణేన యా కాచి సూపేయ్యసాకేహి కతా బ్యఞ్జనవికతి వుత్తా. **మంసరసాదీనీతి ఆది**-సద్దేన అవసేసా సబ్బాపి బ్యఞ్జనవికతి సఙ్గహితాతి దట్ఠబ్బం. **ఞాతకాదీనన్తి** ఏత్థ “సన్తకం గణ్హన్తస్సా”తి సేసో. **అఞ్ఞత్థాయాతి** ఏత్థ “కతం గణ్హన్తస్సా”తి సేసో. **ధనేనాతి** ఏత్థ “అత్తనో”తి చ “కీత”న్తి చ “గణ్హన్తస్సా”తి చ సేసో. ఞాతకాదీనం సన్తకం గణ్హన్తస్స, అఞ్ఞత్థాయ కతం గణ్హన్తస్స, అత్తనో ధనేన కీతం గణ్హన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో.

సత్తమట్ఠమనవమాని.

౧౮౯౭. అధిట్ఠానూపగస్స పత్తస్స ముఖవట్టియా అన్తోలేఖాపమాణేన పూరితోవ గహేతబ్బోతి యోజనా.

౧౮౯౮. అనాపత్తివిసయం దస్సేత్వా ఆపత్తివిసయం దస్సేతుమాహ **‘‘తత్థా’’**తిఆది. **తత్థాతి** అధిట్ఠానూపగే పత్తే. **థూపీకతం కత్వాతి** ఏత్థ “దియ్యమాన”న్తి సేసో. యథావుత్తలేఖాతిక్కమో యథా హోతి, ఏవం థూపీకతం దియ్యమానం గణ్హతో ఆపత్తి దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. ఇమినా పఠమం థూపీకతస్స అధిట్ఠానూపగపత్తస్స పచ్ఛా పటిగ్గహణఞ్చ పఠమపటిగ్గహితపత్తే పచ్ఛా భోజనస్స థూపీకతస్స పటిగ్గహణఞ్చ నివారితన్తి వేదితబ్బం.

౧౮౯౯. కాలికత్తయమేవ చ థూపీకతం వట్టతేవాతి యోజనా. **సేసేతి** అనధిట్ఠానూపగే పత్తే. **సబ్బన్తి** చతుబ్బిధం కాలికం థూపీకతం వట్టతీతి యోజనా.

౧౯౦౦. పేసేతీతి ఏత్థ “భిక్ఖూ”తి సేసో. భిక్ఖు భిక్ఖూనం యది పేసేతీతి యోజనా. “విహారం పేసేతుం వట్టతీ”తి (పాచి. అట్ఠ. ౬౦౫) **అట్ఠకథాయ** అధిప్పాయం దస్సేతుం **‘‘భిక్ఖూన’’**న్తి వచనేన పటిగ్గహణం అవిజహిత్వా భిక్ఖునా ఏవ పేసితం గణ్హన్తానం భిక్ఖూనం అనాపత్తీతి దీపితం హోతి. అఞ్ఞథా “పూరేతుం వట్టతీ”తి ఏత్తకమేవ వత్తబ్బన్తి విఞ్ఞాయతి.

౯౯౦౧. **పక్ఖిప్పమానన్తి** ముఖవట్టితో ఉచ్చం కత్వా మజ్ఝే పక్ఖిపియమానం. **ఫలాదికన్తి ఆది**-సద్దేన ఓదనాదిమ్పి సఙ్గణ్హాతి. **హేట్ఠా ఓరోహతీ**తి సమన్తా ఓకాససమ్భవతో చాలియమానం ముఖవట్టిప్పమాణతో హేట్ఠా భస్సతి.

౯౯౦౨. **తక్కోలకాదీనన్తి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన పూగఫలాదీనం సఙ్గహో. **ఠపేత్వా**తి భత్తమత్థకే నిక్ఖిపిత్వా. **వటంసకన్తి** అవటంసకం.

౯౯౦౩. **పూవస్సా**తి వికారసమ్బన్ధే సామివచనం, పూవవటంసకన్తి వుత్తం హోతి. పూవస్స యావకాలికత్తా ఆహ ‘‘**ఇదం ధూపీకతం సియా**’’తి.

౯౯౦౪. పణ్ణానం విసుం భాజనత్తా ఆహ ‘‘**వట్టతీ**’’తి.

౯౯౦౫. **అస్సా**తి భిక్ఖుస్స. **తం తు సబ్బన్తి** ‘‘ధూపీకతత్తా న వట్టతీ’’తి వుత్తం తం పన సబ్బం. **గహితం సుగహితన్తి** విరాధేత్వా పటిగ్గహితం చే, సుప్పటిగ్గహితం.

దసమం.

తతియో వగ్గో.

౯౯౦౬. ‘‘ఉపరి ఓధి’’న్తి పదచ్ఛేదో. **ఉపరీ**తి భత్తస్స ఉపరి. **ఓధిన్తి** పరిచ్ఛేదం. **పటిపాటియా**తి అత్తనో దిసాయ పరియన్తతో పట్ఠాయ అనుక్కమేన.

౯౯౦౭. **అఞ్ఞేసన్తి** ఏత్థ ‘‘దేన్తో’’తి సేసో. అత్తనో భత్తం అఞ్ఞేసం దేన్తో అఞ్ఞస్స భాజనే **ఆకిరం** ఆకిరన్తో పన పటిపాటిం వినాపి తహిం తహిం ఓమసతి చే, నత్థి దోసోతి యోజనా. ఉత్తరిభఙ్గకం తథా ఆకిరన్తో తత్థ తత్థ ఓమసతి, నత్థి దోసోతి యోజనా . భుఞ్జనత్థాయ గణ్హన్తోపి చేత్థ వత్తబ్బో. **ఉత్తరిభఙ్గం** నామ బ్యఞ్జనం.

తతియం.

౯౯౦౮. మత్థకం ఓమద్దిత్వా పరిభుఞ్జతో దోసోతి యోజనా. ‘‘థూపకతోతి మత్థకతో, వేమజ్ఝతో’’తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ๑౧౦) **అట్ఠకథా**వచనతో **మత్థకన్తి** ఏత్థ భత్తమత్థకమాహ. **ఓమద్దిత్వా**తి హత్థేన భత్తం అవమద్దిత్వా.

౯౯౦౯. **సేసకే పరిత్తేపి చా**తి అవసిట్ఠే అప్పకేపి చ. **సంకడ్ఢిత్వానా**తి తస్మిం తస్మిం ఠానే ఠితం సంహరిత్వా. ఏకతో పన మద్దిత్వా భుఞ్జతో అనాపత్తీతి యోజనా.

పఞ్చమం.

౯౯౧౦. **భియ్యోకమ్యతాహేతూ**తి పున గణ్హితుకామతాహేతు. **సూపం వా**తి ముగ్గాదిసూపం వా. **బ్యఞ్జనం వా**తి ఉత్తరిభఙ్గం వా.

ఛట్ఠం.

౯౯౧౧. **విఞ్ఞత్తియన్తి** సూపోదనవిఞ్ఞత్తియం. ‘‘ఞాతకానం వా పవారితానం వా అఞ్ఞస్స అత్థాయ వా అత్తనో ధనేన వా’’తి ఇదం అనాపత్తియం అధికం. గిలానోపి హుత్వా పరేసం పత్తం ఉజ్ఝానసఞ్ఞాయ ఓలోకేన్తస్స ఆపత్తి హోతీతి ఆహ **‘‘ఉజ్ఝానే గిలానోపి న ముచ్చతీ’’**తి. **ఉజ్ఝానే**తి నిమిత్తత్థే భుమ్మం.

౯౯౧౨. **దస్సామీ**తి ఇమస్స భత్తం ఓలోకేత్వా ‘‘యం తత్థ నత్థి, తం దస్సామీ’’తి వా ‘‘దాపేస్సామీ’’తి వా. అవమఞ్ఞిత్వా ఉజ్ఝాయనచిత్తం **ఉజ్ఝానం,** ఉజ్ఝానే సఞ్ఞా **ఉజ్ఝానసఞ్ఞా,** సా అస్స అత్థీతి విగ్గహో. నఉజ్ఝానసఞ్ఞినో చ అనాపత్తీతి ఞాతబ్బన్తి యోజనా.

సత్తమట్ఠమాని.

౯౯౧౩. **‘‘తేసం మజ్ఝప్పమాణేనా’’**తి ఇమినా అసారుప్పవసేన ఖుద్దకపటిక్ఖేపో కతోతి వేదితబ్బో. ‘‘నాతిమహన్త’’న్తి చ అతిమహన్తస్సేవ పటిక్ఖిత్తత్తా ఖుద్దకే ఆపత్తి న దిస్సతీతి. **కబళో**తి ఆలోపో.

౯౯౧౪. మూలఖాదనీయాదికే సబ్బత్థ ఖజ్జకే పనాతి యోజనా. **ఫలాఫలే**తి ఖుద్దకే, మహన్తే చ ఫలే.

నవమం.

౯౯౧౫. దసమే నత్థి కిఞ్చి వత్తబ్బం.

దసమం.

చతుత్థో వగ్గో.

౯౯౧౬. **‘‘అనాహటే’’**తి ఏతస్స అత్థపదం ‘‘ముఖద్వారం అప్పత్తే’’తి. యథాహ ‘‘అనాహటేతి అనాహరితే, ముఖద్వారం అసమ్పాపితేతి అత్థో’’తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౬౧౭). ‘‘ముఖద్వారం వివరన్తస్సా’’తి ఏత్తకే వుత్తే **ముఖద్వార**-సద్దస్స సమ్బన్ధిసద్దత్తా కస్సాతి అపేక్ఖాయ ‘‘ముఖద్వారం వివరిస్సామీ’’తి అత్తనోపదేకవచనేన బ్యఞ్జితమేవత్థం పకాసేతుం **అత్తనో**-గహణం కతన్తి వేదితబ్బం. **చ**-సద్దో ఏవకారత్థో, అప్పత్తే వాతి యోజేతబ్బో, అసమ్పత్తేయేవాతి అత్థో.

పఠమం.

౯౯౧౭. **సకలం హత్థ**న్తి ఏత్థ **హత్థ**-సద్దో తదేకదేసేసు అఙ్గులీసు దట్ఠబ్బో. ‘‘హత్థముద్దా’’తిఆదీసు వియ సముదాయే పవత్తవోహారస్స అవయవేపి పవత్తనతో ఏకఙ్గులిమ్పి ముఖే పక్ఖిపితుం న వట్టతి.

౯౯౧౮. **అస్సా**తి భిక్ఖునో. **బ్యాహరన్తస్సా**తి కథేన్తస్స.

దుతియతతియాని.

౯౯౨౦. **పిణ్డుక్ఖేపక**న్తి పిణ్డం ఉక్ఖిపిత్వా ఉక్ఖిపిత్వా. ఇధాపి ఖజ్జకఫలాఫలేసు అనాపత్తి. **కబళచ్ఛేదకమ్పి వా**తి కబళం ఛిన్దిత్వా. ఇధ ఖజ్జకఫలాఫలేహి సద్ధిం ఉత్తరిభఙ్గేపి అనాపత్తి. **గణ్డే కత్వా**తి ఏత్థ ఫలాఫలమత్తేయేవ అనాపత్తి.

చతుత్థపఞ్చమఛట్ఠాని.

౯౯౨౧-౨. హత్థం నిద్ధునిత్వానాతి హత్థం నిద్ధునిత్వా భత్తం భుఞ్జతోతి చ సమ్బన్ధో. **సిత్థావకారకన్తి** సిత్థాని అవకిరిత్వా అవకిరిత్వా. **జివ్హానిచ్ఛారకం వాపీతి** జివ్హం నిచ్ఛారేత్వా నిచ్ఛారేత్వా. **చపు చపూతి వాతి** "చపు చపూ"తి ఏవం సద్దం కత్వా. **సత్తమేతి** "న హత్థనిద్ధునక"న్తి సిక్ఖాపదే. **అట్ఠమేతి** "న సిత్థావకారక"న్తి సిక్ఖాపదే. **కచవరుజ్ఝనేతి** కచవరాపనయనే.

సత్తమట్ఠమనవమదసమాని.

పఞ్చమో వగ్గో.

౯౯౨౩. "సురు సురూ"తి ఏవం సద్దం కత్వా న భోత్తబ్బన్తి యోజనా. **హత్థనిల్లేహకం వాపీతి** హత్థం నిల్లేహిత్వా నిల్లేహిత్వా.

౯౯౨౪. ఫాణితం , ఘనయాగుం వా అఙ్గులీహి గహేత్వా అఙ్గులియో ముఖే పవేసేత్వాపి తం భోత్తుం వట్టతీతి యోజనా.

౯౯౨౫. ఏకాయ అఙ్గులికాయపి పత్తో న లేహితబ్బోవ. జివ్హాయ ఏకఓట్ఠోపి న నిల్లేహితబ్బకోతి యోజనా. బహి ఓట్ఠఞ్చ జివ్హాయ న లేహితబ్బం. ఓట్ఠే లగ్గం సిత్థాదిం యం కిఞ్చి ఉభోహి ఓట్ఠమంసేహియేవ గహేత్వా అన్తో కాతుం వట్టతి.

పఠమదుతియతతియచతుత్థాని.

౯౯౨౬-౮. న చ గహేతబ్బం, పటిక్కూలవసేన పటిక్ఖిత్తన్తి యోజనా. **హి**-ఇతి "యస్మా"తి ఏతస్స అత్థే, తేనేవ వక్ఖతి "తస్మా"తి. **"పానీయథాలక"**న్తి ఇదం ఉపలక్ఖణమత్తం సఙ్ఖాదీనమ్పి తథా నగహేతబ్బత్తా. **సరావం వాతి** తట్టకం వా.

అనామిసేన హత్థేనాతి ఆమిసరహితేన హత్థేకదేసేన. యథాహ "సచే పన హత్థస్స

ఏకదేసో ఆమిసమక్ఖితో న హోతి, తేన పదేసేన గహేతుం వట్టతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౬౩౧). ఆమిసమక్ఖితేనేవ హత్థేన "ధోవిస్సామీ"తి వా "ధోవాపేస్సామీ"తి వా గణ్హన్తస్స పన అనాపత్తి.

పఞ్చమం.

౯౯౨౯. ఉద్ధరిత్వాతి ససిత్థకా పత్తధోవనా సిత్థకాని ఉద్ధరిత్వా తం పత్తధోవనోదకం ఘరా బహి అన్తరఘరే ఛడ్డేన్తస్స అనాపత్తి. **భిన్దిత్వాతి** ససిత్థకే పత్తధోవనే సిత్థకాని మద్దిత్వా ఉదకేన సమ్భిన్దిత్వా ఉదకగతికానేవ కత్వా తం ఉదకం ఘరా బహి అన్తరఘరే ఛడ్డేన్తస్స అనాపత్తి. **గహేత్వాతి** ససిత్థకం పత్తధోవనోదకం గహేత్వా పటిగ్గహే ఛడ్డేన్తస్స అనాపత్తి. ససిత్థకం పత్తధోవనోదకం ఘరా బహి నీహరిత్వా అన్తరఘరే ఛడ్డేన్తస్స అనాపత్తీతి అజ్ఝాహారయోజనా వేదితబ్బా. ఏత్థ **పటిగ్గహో** నామ ఖేళమల్లాదికో ఉచ్ఛిట్ఠహత్థధోవనభాజనవిసేసో.

ఛట్ఠం.

౧౯౩౦. **ఛత్తం యం కిఞ్చీ**తి "ఛత్తం నామ తీణి ఛత్తాని సేతచ్ఛత్తం కిలఞ్జచ్ఛత్తం పణ్ణచ్ఛత్తం మణ్డలబద్ధం సలాకబద్ధ"న్తి (పాచి॰ ౬౩౪) వుత్తేసు తీసు ఛత్తేసు అఞ్ఞతరం. ఏత్థ చ **సేతచ్ఛత్త**న్తి వత్థపలిగుణ్ఠితం పణ్డరచ్ఛత్తం. **కిలఞ్జచ్ఛత్త**న్తి విలీవచ్ఛత్తం. **పణ్ణచ్ఛత్త**న్తి తాలపణ్ణాదీహి యేహి కేహిచి కతం. "**మణ్డలబద్ధం సలాకబద్ధ**"న్తి ఇదం పన తిణ్ణమ్పి ఛత్తానం పఞ్జరదస్సనత్థం వుత్తం. తాని హి మణ్డలబద్ధాని చేవ హోన్తి సలాకబద్ధాని చ. "**యం కిఞ్చీ**"తి అనవసేసపరిగ్గహవచనేన "యమ్పి చ తత్థజాతదణ్డేన కతం ఏకపణ్ణచ్ఛత్తం హోతి, తమ్పి ఛత్తమేవా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౬౩౪) **అట్ఠకథాయ** వుత్తం ఛత్తవిసేసం గణ్హాతి. **హత్థేనా**తి ఏత్థ "అముఞ్చిత్వా"తి సేసో. **సరీరావయవేనా**తి ఏత్థ "గహేత్వా"తి సేసో. **వా**-సద్దో అపి-సద్దత్థో. అంసకూటాదిసరీరావయవేన గహేత్వాపి హత్థేన అముఞ్చిత్వా ధారేన్తస్సాతి అత్థో.

సచే పనస్స అఞ్ఞో ఛత్తం ధారేతి, ఛత్తపాదుకాయ వా ఠితం హోతి, పస్సే వా ఠితం హోతి,

హత్థతో అపగతమత్తే ఛత్తపాణి నామ న హోతి, తస్స ధమ్మం దేసేతుం వట్టతి. "న ఛత్తపాణిస్స అగిలానస్సా"తి వచనతో, ఇధ "సబ్బత్థ అగిలానస్సా"తి వక్ఖమానత్తా చ ఏత్థ "అగిలానస్సా"తి లబ్భతి. ధమ్మపరిచ్ఛేదో చేత్థ పదసోధమ్మే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. ఏవముపరిపి.

సత్తమం.

౧౯౩౧. **దణ్డపాణిమ్హీ**తి ఏత్థ దణ్డో పాణిమ్హి అస్సాతి విగ్గహో. కిత్తకప్పమాణో దణ్డోతి ఆహ "**చతుహత్థప్పమాణో**"తిఆది. **మజ్ఝిమహత్థతో**తి పమాణమజ్ఝిమస్స పురిసస్స హత్థతో, యో "వడ్ఢకిహత్థో"తి వుచ్చతి.

అట్ఠమం.

౧౯౩౨. **సత్థపాణిస్సా**తి ఏత్థాపి విగ్గహో వుత్తనయోవ. వక్ఖమానం సకలం ధనువికతిం, సరవికతిఞ్చ ఠపేత్వా అవసేసం ఖగ్గాది **సత్థం** నామ. ఖగ్గం సన్నహిత్వా ఠితోపి సత్థపాణి ను ఖోతి ఆసఙ్కాయ నివత్తనత్థమాహ "**సత్థపాణీ**"తిఆది. "న హోతి అసి"న్తి పదచ్ఛేదో.

నవమం.

౧౯౩౩-౪. సరేన సద్ధిం ధనుం వా సుద్ధధనుం వా సుద్ధసరం వా సజియం ధనుదణ్డం వా నిజియం ధనుదణ్డం వా గహేత్వా ఠితస్సాపి వా నిసిన్నస్సాపి వా నిపన్నస్సాపి వా సచే యో తథా పదసోధమ్మే వుత్తలక్ఖణం సద్ధమ్మం దేసేతి, తస్స ఆపత్తి దుక్కటం హోతీతి యోజనా. సచే పనస్స ధను ఖన్ధే పటిముక్కం హోతి, యావ న గణ్హాతి, తావ వట్టతి. జియాయ సహ వత్తతీతి **సజియం**.

దసమం.

ఛట్ఠో వగ్గో.

౯౩౬. **పాదుకారుళ్హకస్సాతి** పాదుకం ఆరుళ్హో **పాదుకారుళ్హో,** సోయేవ పాదుకారుళ్హకో, తస్స. కథం ఆరుళ్హస్సాతి ఆహ ''**అక్కమిత్వా**''తిఆది. **అక్కమిత్వా ఠితస్సాతి** ఛత్తదణ్డకే అఙ్గులన్తరం అప్పవేసేత్వా కేవలం పాదుకం అక్కమిత్వా ఠితస్స. **పటిముక్కస్స వాతి** పటిముఞ్చిత్వా ఠితస్స. ఏతం ద్వయమ్పి "పాదుకారుళ్హకస్సా"తి ఏతస్స అత్థపదం. యథాహ "న పాదుకారుళ్హస్స అగిలానస్స ధమ్మో దేసేతబ్బో. యో అనాదరియం పటిచ్చ అక్కన్తస్స వా పటిముక్కస్స వా ఓముక్కస్స వా అగిలానస్స ధమ్మం దేసేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పాచి॰ ౬౩౮).

పఠమం.

౯౩౭-౪౦. **ఉపాహనగతస్సాపీతి** అక్కన్తాదిఆకారేన ఉపాహనారుళ్హస్స చ. యథాహ "అక్కన్తస్స వా పటిముక్కస్స వా"తి. **సబ్బత్థాతి** ఛత్తపాణిఆదీసు సబ్బసిక్ఖాపదేసు. **అగిలానస్సాతి** ఇదం యోజేతబ్బన్తి సేసో. యానే వా గతస్స అగిలానస్స ధమ్మం దేసేతి, దుక్కటన్తి యోజనా. తత్థ **యానే వా గతస్సాతి** సచే ద్వీహి జనేహి హత్థసఙ్ఘాతేన గహితో, సాటకే వా ఠపేత్వా వంసేన వయ్హతి, అయుత్తే వా వయ్హాదికే యానే, విసఙ్ఖరిత్వా వా ఠపితే చక్కమత్తేపి నిసిన్నో హోతి, యానగతోత్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి.

సయనేపి వా అన్తమసో కటసారకే వా ఛమాయ వా నిపన్నస్సాపి అగిలానస్సాతి యోజనా. యథాహ "సయనగతస్సాతి అన్తమసో కటసారకేపి పకతిభూమియమ్పి నిపన్నస్సా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౬౪౧). ఉచ్చే పీఠే వా ఉచ్చే మఞ్చేపి వా నిసిన్నేన, ఠితేన వా నిపన్నస్స దేసేతుం న వట్టతీతి యోజనా. ''**ఠత్వా**''తి ఇమినా "నిసీదిత్వా"తి ఇదఞ్చ సఙ్గహితమేవ. సయనేసు గతస్స చ దేసేన్తేన సయనేసు గతేనాపి సమానే వాపి ఉచ్చే వా నిపన్నేనేవ వట్టతీతి యోజనా.

౯౪౧. ''**తథేవ చా**''తి ఇమినా "వట్టతీ"తి ఇదం గహితం.

దుతియతతియచతుత్థాని.

౯౪౨. "పల్లత్థికాయ నిసిన్నస్సా"తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధవసేన యకారస్స లోపం కత్వా ''**పల్లత్థికా నిసిన్నస్సా**''తి వుత్తం, ఆయోగపల్లత్థికాయ వా హత్థపల్లత్థికాయ వా దుస్సపల్లత్థికాయ వా యాయ కాయచి పల్లత్థికాయ నిసిన్నస్సాతి అత్థో. **వేఠితసీసస్సాతి** దుస్సవేఠనేన వా మోళిఆదీహి వా యథా కేసన్తో న దిస్సతి, ఏవం వేఠితసీసస్స.

౯౪౩. యది కేసన్తం వివరాపేత్వా దేసేతి, వట్టతీతి యోజనా. ''**అయమేవ వినిచ్ఛయో**''తి ఇమినా "సీసం వివరాపేత్వా దేసేతి, వట్టతీ"తి అనాపత్తివారోపి వుత్తో హోతి.

పఞ్చమఛట్ఠసత్తమాని.

౯౪౪-౭. అట్ఠమే "ఆసనే నిసిన్నస్సాతి అన్తమసో వత్థమ్పి తిణానిపి సన్థరిత్వా నిసిన్నస్సా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౬౪౭) ఇదఞ్చ నవమే "ఉచ్చే ఆసనేతి అన్తమసో భూమిప్పదేసేపి ఉన్నతే ఠానే నిసిన్నస్స దేసేతుం న వట్టతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౬౪౭) ఇదఞ్చ దసమే "సచేపీ"తిఆదినా వక్ఖమానవినిచ్ఛయఞ్చ ఠపేత్వా వత్తబ్బవిసేసాభావా ఆహ ''**అట్ఠమే నవమే వాపి, దసమే నత్థి కిఞ్చిపీ**''తి. ఏత్థ "వత్తబ్బ"న్తి సేసో. థేరుపట్ఠానం గన్త్వాన ఠితం దహరం ఆసనే నిసిన్నో థేరో చే పఞ్హం పుచ్ఛతీతి

అజ్ఝాహారయోజనా. కథేతబ్బముపాయం దస్సేతుమాహ ''**తస్స పస్సే పనఞ్ఞస్స, కథేతబ్బం విజానతా**''తి. ఏత్థ "ఠితస్సా"తి సేసో . తస్స సమీపవత్తినో కస్సచి అభావే సజ్ఝాయం అధిట్ఠహిత్వాపి వత్తుం వట్టతి.

అట్ఠమనవమదసమాని.

సత్తమో వగ్గో.

౯౯౪౬. గచ్ఛతో పురతోతి ఏత్థ "పచ్ఛతో గచ్ఛన్తేనా"తి సేసో. పచ్ఛతో గచ్ఛన్తేన పురతో గచ్ఛతో పఞ్హం న వత్తబ్బన్తి యోజనా. సచే పురతో గచ్ఛన్తో పఞ్హం పుచ్ఛతి, కిం కాతబ్బన్తి ఆహ ''**పచ్ఛిమస్సా**''తిఆది.

౯౯౪౭. ఉగ్గహితం ధమ్మం పురతో గచ్ఛన్తేన సద్ధిం పచ్ఛతో గచ్ఛన్తో సజ్ఝాయతి, వట్టతీతి యోజనా. సమమేవ గచ్ఛతో యుగగ్గాహం కథేతుం వట్టతీతి యోజనా. **యుగగ్గాహ**న్తి అఞ్ఞమఞ్ఞం. అఞ్ఞమఞ్ఞ-సద్దపరియాయో హి **యుగగ్గాహ**-సద్దో.

పఠమం.

౯౯౪౮. సకటమగ్గే ఏకేకస్స చక్కస్స పథేన గచ్ఛన్తో ఏకేకస్స చక్కస్స పథేన సమం గచ్ఛతో ధమ్మం దేసేతుం వట్టతి. ఉప్పథేనాపి గచ్ఛన్తో ఉప్పథేన సమం గచ్ఛన్తస్స ధమ్మం దేసేతుం వట్టతీతి అజ్ఝాహారయోజనా. **ఉప్పథేనా**తి అమగ్గేన. ఏవం అనాపత్తివిసయే దస్సితే తబ్బిపరియాయతో ఆపత్తివిసయో దస్సితోయేవాతి వేదితబ్బో.

దుతియం.

౯౯౪౯. తతియే నత్థి వత్తబ్బన్తి "న ఠితో అగిలానో ఉచ్చారం వా పస్సావం వా కరిస్సామీ"తి (పాచి॰ ౬౩౧) ఏతస్స వినిచ్ఛయో యథారుతవసేన సువిఞ్ఞేయ్యోతి కత్వా వుత్తం. సచే పటిచ్ఛన్నం ఠానం గచ్ఛన్తస్స సహసా ఉచ్చారో వా పస్సావో వా నిక్ఖమతి, అసఞ్చిచ్చ కతో నామ, అనాపత్తి. అయమేత్థ విసేసో దట్ఠబ్బో. సిఙ్ఘాణికాయ ఖేళేనేవ సఙ్గహితత్తేపి బాత్తింసకోట్ఠాసేసు విసుంయేవ దస్సితో ఏకో కోట్ఠాసోతి సిక్ఖాపదేసు అవుత్తమ్పి సఙ్గహేత్వా ఆహ ''**ఉచ్చారాదిచతుక్క**''న్తి.

౯౯౫౦. ఏత్థ హరితం నామ ఇదన్తి దస్సేతుమాహ ''**జీవరుక్ఖస్సా**''తిఆది. **రుక్ఖస్సా**తి ఉపలక్ఖణం జీవమానకతిణలతాదీనమ్పి హరితేయేవ సఙ్గహితత్తా. ''**దిస్సమానం గచ్ఛతీ**''తి వచనేనేవ అదిస్సమానగతం అహరితన్తి బ్యతిరేకతో విఞ్ఞాయతి. సాఖా వా భూమిలగ్గా దిస్సమానా గచ్ఛతి, తం సబ్బం హరితమేవాతి యోజనా.

౯౯౫౧. సహసా వచ్చం నిక్ఖమతేవాతి సమ్బన్ధో. **అస్స** భిక్ఖునో. **వచ్చ**న్తి ఉపలక్ఖణం పస్సావాదీనమ్పి దస్సితత్తా. **వట్టతీ**తి ఏత్థ "గిలానట్ఠానే ఠితత్తా"తి సేసో.

౯౯౫౨. పలాలణ్డుపకే వాపీతి పలాలచుమ్బటకేపి. ఏత్థ "అప్పహరితం అలభన్తేనా"తి సేసో. **కిస్మిఞ్చీ**తి సుక్ఖతిణాదిమ్హి కిస్మిఞ్చి. **తం** వచ్చం పచ్ఛా హరితం ఓత్థరతి, వట్టతీతి యోజనా.

౯౯౫౩. ఏతీతి పవిసతి. **ఏత్థా**తి ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే. "ఖేళేన ఏవ చా"తి పదచ్ఛేదో.

తతియచతుత్థాని.

೯೯೨೪. వచ్చకుటిసముద్దాదిఉదకేసూతి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన సబ్బం అపరిభోగజలం సఙ్గణ్హాతి. తేనేవ ‘‘**తేసం అపరిభోగత్తా**’’తి అపరిభోగత్తమేవ కారణమాహ.

೯೯೨೨. ఉదకోఘేతి ఏత్థ ‘‘జాతే’’తి సేసో. **అజలన్తి** అజలట్ఠానం. **జలేతి** పరిభోగారహజలే. ఇధాపి థలకతో ఉదకం ఓత్థరతి, అనాపత్తి.

పఞ్చమం.

అట్ఠమో వగ్గో.

೯೯೨೬-೭. పకిణ్ణకవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ‘‘**సముట్ఠానాదయో**’’తిఆది. **ఞేయ్యాతి** వక్ఖమాననయేన వేదితబ్బా. **ఏత్థాతి** ఏతేసు సేఖియేసు. ఉజ్జగ్ఘికా ఆది యేసన్తి విగ్గహో, తగ్గుణసంవిఞ్ఞాణోయం బాహిరత్థసమాసో, ఉజ్జగ్ఘికాఅప్పసద్దపటిసంయుత్తాని చత్తారి సిక్ఖాపదానీతి అత్థో. ఛమా చ నీచాసనఞ్చ ఠానఞ్చ పచ్ఛా చ ఉప్పథో చ **ఛమానీచాసనట్ఠానపచ్ఛాఉప్పథా,** తే సద్దా ఏతేసం సిక్ఖాపదానం అత్థీతి తప్పటిసంయుత్తాని సిక్ఖాపదాని **ఛమా…పే… ఉప్పథవా,** ఛమాదిపదవన్తాని పఞ్చ సిక్ఖాపదానీతి అత్థో. ఏత్థ **ఠాన**-సద్దేన ఠా-ధాతుస్సేవ రూపత్తా సిక్ఖాపదాగతో ఠిత-సద్దో గహితో. ‘‘దససూ’’తి వత్తబ్బే వణ్ణలోపేన, విభత్తివిపల్లాసేన వా ‘‘**దసా**’’తి వుత్తం. సమనుభాసనే సముట్ఠానాదీహి ఏతేసు దససు సిక్ఖాపదేసు సముట్ఠానాదయో తుల్యా వుత్తాతి యోజనా.

కిం వుత్తం హోతి? ఇమాని దస సిక్ఖాపదాని సమనుభాసనసముట్ఠానాని, ఏకేకమేత్థ కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి వుత్తం హోతి.

೯೯೨೮-೯. ‘‘**ఛత్త**’’న్తిఆదీని సిక్ఖాపదానం ఉపలక్ఖణపదాని. ఏతాని ఏకాదస సిక్ఖాపదాని సముట్ఠానాదినా పన ధమ్మదేసనేన **తుల్యావ** సదిసా ఏవాతి యోజనా. ఇదం వుత్తం హోతి – ఇమాని ఏకాదస సిక్ఖాపదాని ధమ్మదేసనాసముట్ఠానాని, కిరియాకిరియాని, సఞ్ఞావిమోక్ఖాని, సచిత్తకాని, లోకవజ్జాని, వచీకమ్మాని, అకుసలచిత్తాని, దుక్ఖవేదనానీతి.

సూపోదనేన విఞ్ఞత్తీతి సూపోదన-సద్దేన లక్ఖితం విఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదం. విఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదానం బహుత్తా ఇదమేవ విసేసితం. **థేయ్యసత్థసమం మతన్తి** సముట్ఠానాదీహి థేయ్యసత్థసిక్ఖాపదేన సమానం మతన్తి అత్థో. ఇదం వుత్తం హోతి – సూపోదనవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదం థేయ్యసత్థసముట్ఠానం, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

೯೯೬೦. అవసేసా తిపఞ్ఞాసాతి అవసేసాని తేపఞ్ఞాససిక్ఖాపదాని. **సమానా పఠమేన తూతి** పఠమేన పారాజికేన సముట్ఠానాదితో సమానానీతి అత్థో, పఠమపారాజికసదిససముట్ఠానానీతి వుత్తం హోతి. ‘‘అనాపత్తి ఆపదాసూ’’తి పదచ్ఛేదో. పరిమణ్డలం నివాసేత్వా, పారుపిత్వా చరన్తానం చోరుపద్దవాది **ఆపదా** నామ. **అపి**-సద్దేన నదిసన్తరణాదిం సఙ్గణ్హాతి. **సేఖియేసు సబ్బేసూతి** యేభుయ్యవసేన వుత్తం.

౧౯౬౧. "న ఉజ్ఝానసఞ్ఞీ పరేసం పత్తం ఓలోకేస్సామీ"తిఆదీనం (పాచి॰ ౬౧౪) ఇమస్స అనాపత్తివారస్స అసమ్భవతో న పనాగతోతి **పాళియం** న వుత్తో. తస్సాపి యథావత్థుకావ ఆపత్తియో దట్ఠబ్బా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా

వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

సేఖియకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౯౬౨. యో ఇమం వినిచ్ఛయం విదిత్వా ఠితో, సో **హి** యస్మా వినయే విసారదో హోతి, వినీతమానసో చ హోతి, పరేహి దుప్పధంసియో చ హోతి, **తతో** తస్మా కారణా సమాహితో సతతం ఇమం వినయవినిచ్ఛయం సిక్ఖేయ్యాతి యోజనా.

తత్థ **ఇమం వినిచ్ఛయం విదిత్వా**తి సబ్బలోకియలోకుత్తరగుణసమ్పత్తినిదానం ఇమం వినయవినిచ్ఛయం అత్థతో, గన్థతో, వినిచ్ఛయతో చ సక్కచ్చం ఞత్వా. **విసారదో**తి సారజ్జనం **సారదో**, విగతో సారదో అస్సాతి విసారదో, వినయపరియత్తియా, ఆపత్తాదివిభాగే చ నిబ్భయో నిరాసఙ్కోతి వుత్తం హోతి. న కేవలం ఇమస్స జాననే ఏసోవ ఆనిసంసో, అథ ఖో **వినీతమానసో చ హోతి,** సంయతచిత్తో హోతీతి అత్థో. **సో**తి ఇమం వినిచ్ఛయం సక్కచ్చం విదిత్వా ఠితో భిక్ఖు. **పరేహీ**తి ఇమం అజానన్తేహి అఞ్ఞేహి. **దుప్పధంసియో చ హోతీ**తి అనభిభవనీయో చ హోతి.

తతోతి తస్మా వినయే విసారదతాదిసబ్బగుణసమ్పన్నహేతుత్తా. **హీ**తి యస్మాతి అత్థో. **సిక్ఖే**తి సజ్ఝాయనసవనాదివసేన సిక్ఖేయ్య, ఉగ్గణ్హేయ్యాతి అత్థో. ''**సతత**''న్తి ఇమినా సబ్బత్థకకమ్మట్ఠానే వియ ఏత్థాపి సతతాభియోగో కాతబ్బోతి దస్సేతి. విక్ఖిత్తస్స యథాభూతపటివేధాభావతో తప్పటిపక్ఖాయ ఏకగ్గతాయ నియోజేన్తో ఆహ ''**సమాహితో**''తి, సమ్మా వినయవినిచ్ఛయే ఆహితో పతిట్ఠితో ఏకగ్గచిత్తోతి వుత్తం హోతి. యథాహ "అవిక్ఖిత్తస్సాయం ధమ్మో, నాయం ధమ్మో విక్ఖిత్తస్సా"తి.

౧౯౬౩. ఏవం ఇమాయ గాథాయ వుత్తమేవత్థం పకారన్తరేనాపి దస్సేతుమాహ ''**ఇమ**''న్తిఆది. **తే**తి అపేక్ఖిత్వా "యే"తి లబ్భతి. యే థేరా వా నవా వా మజ్ఝిమా వా. **పరమ**న్తి అమతమహానిబ్బానప్పత్తియా మూలకారణస్స సీలస్స పకాసనతో ఉత్తమం. **అసంకర**న్తి నికాయన్తరలద్ధీహి అసమ్మిస్సం. **సంకర**న్తి వుత్తప్పకారగుణోపేతత్తా కాయచిత్తసుఖకారణం సమ్ముఖం కరోతీతి సంకరం. **సవనామత**న్తి సద్దరసాదియోగేన కణ్ణరసాయనం. **అమత**న్తి తతోయేవ అమతం సుమధురం. అమతమహానిబ్బానావహత్తా వా ఫలూపచారేన **అమతం. ఇమం** వినయవినిచ్ఛయం. **అవేచ్చా**తి సక్కచ్చం విదిత్వా. **అధికే**తి అధిసీలాదిసిక్ఖత్తయప్పకాసనేన ఉక్కట్ఠే. **హితే**తి లోకియలోకుత్తరసుఖహేతుత్తేన హితే. హినోతీతి అత్తనో ఫలన్తి ''**హిత**''న్తి సుఖహేతు వుచ్చతి. **కలిసాసనే**తి లోభాదికిలేసవిద్ధంసనే. **సాసనే**తి వినయపరియత్తిసఙ్ఖాతసాసనేకదేసే. **పటుత్త**న్తి బ్యత్తభావం. **న యన్తి** న గచ్ఛన్తి. **కే తే**తి కతమే తే. "న కేచి సన్తి చా"తి **నిస్సన్దేహే** ఇమిస్సా గాథాయ అత్థో లిఖితో.

ఏవం ఏత్థ అత్థయోజనా వేదితబ్బా – **పరమం** ఉత్తమం **అసంకరం** నికాయన్తరలద్ధీహి అసమ్మిస్సం **సంకరం** సకలలోకియలోకుత్తరసుఖాభినిప్ఫాదకం **సవనామతం** సోతరసాయనం **ఇమం** వినిచ్ఛయప్పకరణం **అవేచ్చ** సక్కచ్చం విదిత్వా **అధికే** అధిసీలాదిసిక్ఖత్తయప్పకాసనేన ఉక్కట్ఠే **హితే** లోకియలోకుత్తరసుఖహేతుభూతే **కలిసాసనే**

సకలసంకిలేసవిద్ధంసకే **సాసనే** వినయపిటకసఙ్ఖాతే పరియత్తిసాసనే యే పటుత్తం న యన్తి, తే కే నామాతి యోజనా, యే ఇమం పకరణం అపేచ్ఛ విదిత్వా రితా, తే ఏకంసతో వినయపిటకే పటుత్తం పాపుణన్తి యేవాతి అధిప్పాయో.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా

వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

భిక్ఖువిభఙ్గకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

భిక్ఖునివిభఙ్గో

౧౯౬౪. ఏవం భిక్ఖువిభఙ్గపాళియా, అట్ఠకథాయ చ ఆగతం వినిచ్ఛయసారం నాతిసఙ్ఖేపవిత్థారనయేన దస్సేత్వా ఇదాని తదనన్తరాయ భిక్ఖునివిభఙ్గపాళియా, తదట్ఠకథాయ చ ఆగతవినిచ్ఛయసారం దస్సేతుమారభన్తో ఆహ ''**భిక్ఖునీన**''న్తిఆది. **తస్మిం అపీ**తి ఏత్థ **అపి**-సద్దో వుత్తాపేక్ఖాయం. ''**సమాసేనా**''తి ఇదం గన్థవసేన సఙ్ఖిపనం సన్ధాయ వుత్తం. ''**కిఞ్చిమత్త**''న్తి ఇదం అత్థవసేనాతి వేదితబ్బం.

పారాజికకథావణ్ణనా

౧౯౬౫. ఛన్దసోతి మేథునసేవనరాగపటిసంయుత్తేన ఛన్దేన. ఏతేన "ఛన్దే పన అసతి బలక్కారేన పధంసితాయ అనాపత్తీ"తి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ మేథునధమ్మసిక్ఖాపదవణ్ణనా) **అట్ఠకథా** సూచితా హోతి. సా సమణీ పారాజికా నామ హోతీతి పవుచ్చతీతి యోజనా.

౧౯౬౬-౭. "సజీవస్స అపి అజీవస్సా"తి పదచ్ఛేదో. "**సన్థతం వా అసన్థత**"న్తి ఇదం "అఙ్గజాత"న్తి ఇమస్స విసేసనం. **అత్తనో తివిధే మగ్గేతి** అత్తనో వచ్చపస్సావముఖమగ్గానం అఞ్ఞతరస్మిం మగ్గే. ఏత్థ "సన్థతే వా అసన్థతే వా"తి సేసో, "**అల్లోకాసే**"తి ఇమినా సమ్బన్ధో. "యేభుయ్యఅక్ఖాయితాదిక"న్తి పదచ్ఛేదో. **ఆది**-సద్దేన అక్ఖాయితం సఙ్గణ్హాతి.

మనుస్సపురిసాదీనం నవన్నం సజీవస్సపి అజీవస్సపి యస్స కస్సచి సన్థతం వా అసన్థతం వా యేభుయ్యక్ఖాయితాదికం అఙ్గజాతం అత్తనో సన్థతే వా అసన్థతే వా తివిధే మగ్గే అల్లోకాసే తిలఫలమత్తమ్పి పవేసేన్తీ పరాజితాతి యోజనా.

౧౯౬౮. సాధారణవినిచ్ఛయన్తి భిక్ఖుభిక్ఖునీనం సాధారణసిక్ఖాపదవినిచ్ఛయం.

౧౯౬౯-౭౦. అధక్ఖకన్తి ఏత్థ అక్ఖకానం అధోతి విగ్గహో. **ఉబ్భజాణుమణ్డల**న్తి జాణుమణ్డలానం ఉబ్భన్తి విగ్గహో. **ఉబ్భ**-సద్దో ఉద్ధం-సద్దపరియాయో. ఇధ "అత్తనో"తి సేసో. **అవస్సుతస్సా**తి కాయసంసగ్గరాగేన తిన్తస్స. **అవస్సుతా**తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. **యా**తి వుత్తత్తా "సా"తి లబ్భతి. **సరీర**న్తి ఏత్థ "యం కిఞ్చీ"తి సేసో. పరోపక్కమమూలకం పారాజికం దస్సేతుమాహ "**తేన వా ఫుట్ఠా**"తి. ఏత్థ "యథాపరిచ్ఛిన్నే కాయే"తి చ "సాదియేయ్యా"తి చ వత్తబ్బం.

యా పన భిక్ఖునీ అవస్సుతా అవస్సుతస్స మనుస్సపుగ్గలస్స యం కిఞ్చి **సరీరం** అత్తనో **అధక్ఖకం ఉబ్భజాణుమణ్డలం** యం సరీరకం, తేన సరీరకేన ఛుపేయ్య, **తేన** మనుస్సపురిసేన యథాపరిచ్ఛిన్నే కాయే **ఫుట్ఠా** సాదియేయ్య వా, సా పారాజికా సియాతి యోజనా.

౧౯౭౧-౨. "**గహితం ఉబ్భజాణునా**"తి ఇమినా కప్పరతో ఉద్ధం పారాజికక్ఖేత్తమేవాతి దీపేతి. అత్తనో యథావుత్తప్పకారేన కాయేనాతి యోజనా, అత్తనో "అధక్ఖక"న్తిఆదివుత్తప్పకారేన కాయేనాతి అత్థో. తథా అవస్సుతాయ అవస్సుతస్స **పురిసస్స** కాయపటిబద్ధం ఫుసన్తియా థుల్లచ్చయం హోతి. అత్తనో యథాపరిచ్ఛిన్నకాయపటిబద్ధేన తథా అవస్సుతాయ అవస్సుతస్స పురిసస్స కాయం ఫుసన్తియా థుల్లచ్చయం హోతి.

౧౯౭౩. అత్తనో అవసేసేన కాయేన అవస్సుతాయ అవస్సుతస్స పురిసపుగ్గలస్స **కాయం** ఫుసన్తియా థుల్లచ్చయం హోతి. ఏవం అత్తనో పయోగే చ పురిసస్స పయోగే చ తస్సా భిక్ఖునియాయేవ థుల్లచ్చయం హోతీతి యోజనా.

౧౯౭౪. యక్ఖపేతతిరచ్ఛానపణ్డకానం కాయం "అధక్ఖకం ఉబ్భజాణుమణ్డల"న్తి యథాపరిచ్ఛిన్నం తథేవ అత్తనో కాయేన ఉభతోఅవస్సవే సతి ఫుసన్తియా **అస్సా** భిక్ఖునియా థుల్లచ్చయం, తథేవ యక్ఖాదీనం పయోగేపి తస్సాయేవ థుల్లచ్చయం హోతీతి యోజనా.

౯౯౭౫. **ఏకతోవస్సవే చాపీ**తి భిక్ఖునియా వసేన ఏకతోఅవస్సవే చాపి. **థుల్లచ్చయముదీరిత**న్తి పారాజికక్ఖేత్తభూతేన అత్తనో కాయేన మనుస్సపురిసస్స కాయం ఫుసన్తియా థుల్లచ్చయం **అట్ఠకథాయం** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౬౬౨) వుత్తన్తి అత్థో. **అవసేసే చ సబ్బత్థా**తి యథావుత్తపారాజికక్ఖేత్తతో అవసేసే థుల్లచ్చయక్ఖేత్తే సబ్బత్థ ఏకతోఅవస్సవే సతి దుక్కటం హోతీతి అత్థో. కాయపటిబద్ధేన కాయపటిబద్ధామసనాదీసు సబ్బత్థ ఉభతోఅవస్సవే వా ఏకతోఅవస్సవే వా దుక్కటమేవ హోతి.

౯౯౭౬. ‘‘**ఉబ్భక్ఖకమధోజాణుమణ్డల**’’న్తి **యం** అపారాజికక్ఖేత్తం ఇధ దస్సితం, ఏత్థ ఏకతోఅవస్సవే దుక్కటం హోతి. కప్పరస్స చ హేట్ఠాపి **ఏత్థేవ** అధోజాణుమణ్డలే సఙ్గహం గతన్తి యోజనా.

౯౯౭౭-౯. భిక్ఖు భిక్ఖునియా సద్ధిం సచే కాయసంసగ్గం **కేలాయతి** సేవతీతి యోజనా. **భిక్ఖునియా నాసో సియా**తి సీలవినాసో పారాజికాపత్తి సియాతి అత్థో. **గేహపేమ**న్తి ఏత్థ ‘‘గేహసితపేమ’’న్తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధవసేన సిత-సద్దలోపో, అత్థో పనస్స భిక్ఖువిభఙ్గే వుత్తనయోవ.

౯౯౮౦. **అవిసేసేనా**తి ‘‘భిక్ఖునియా’’తి వా ‘‘భిక్ఖుస్సా’’తి వా విసేసం అకత్వా.

౯౯౮౧. **యస్సా**తి భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా. **యత్థా**తి భిక్ఖునియం వా భిక్ఖుస్మిం వా. **మనోసుద్ధ**న్తి కాయసంసగ్గాదిరాగరహితం. **తస్స** భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా **తత్థ** భిక్ఖునియం వా భిక్ఖుస్మిం వా విసయే **నదోసతా** అనాపత్తీతి అత్థో.

౯౯౮౨. **భిన్దిత్వా**తి సీలభేదం కత్వా. భిక్ఖునియా అపకతత్తా ఆహ ‘‘**నేవ హోతి భిక్ఖునిదూసకో**’’తి.

౯౯౮౩. **అథా**తి వాక్యారమ్భే. **న హోతాపత్తి భిక్ఖునో**తి ఏత్థ భిక్ఖునీహి కాయసంసగ్గసఙ్ఖాదిసేసమాహ.

౯౯౮౪. ‘‘ఖేత్తే’’తి వక్ఖమానం ‘‘ఫుట్ఠా’’తి ఇమినా యోజేత్వా ‘‘**పారాజిక**’’న్తిఆదీహి, ‘‘థుల్లచ్చయం ఖేత్తే’’తిఆదీహి చ సమ్బన్ధితబ్బం. ‘‘పారాజిక’’న్తి వక్ఖమానత్తా **ఫుట్ఠా**తి ఏత్థ ‘‘పారాజికక్ఖేత్తే’’తి సేసో.

౯౯౮౫. **తథా**తి నిచ్చలాపి సాదియతి. **ఖేత్తే**తి థుల్లచ్చయాదీనం ఖేత్తే. కాయేన నిచ్చలాయపి చిత్తేన సాదియన్తియా ఆపత్తి కస్మా వుత్తాతి ఆహ ‘‘**వుత్తత్తా...పే.... సత్థునా**’’తి , భిక్ఖుపాతిమోక్ఖే వియ ‘‘కాయసంసగ్గం సమాపజ్జేయ్యా’’తి అవత్వా ఇధ ‘‘కాయసంసగ్గం సాదియేయ్యా’’తి వుత్తత్తాతి అధిప్పాయో.

౯౯౮౬. **తస్సా** ఆపత్తియా. **క్రియసముట్ఠాన**న్తి కిరియాయ సముట్ఠానం. **ఏవం సతీ**తి సాదియనమత్తేనేవ ఆపజ్జితబ్బభావే సతి. **ఇద**న్తి ‘‘కిరియసముట్ఠాన’’మితివిధానం. **తబ్బహులేనేవ నయేనా**తి కిరియసముట్ఠానబాహుల్లేన నయేన ఖదిరవనాదివోహారో వియాతి దట్ఠబ్బం.

౯౯౮౭. **తస్సా** భిక్ఖునియా **అసఞ్చిచ్చ** విరజ్ఝిత్వా ఆమసన్తియా అనాపత్తి, ‘‘అయం పురిసో’’తి వా ‘‘ఇత్థీ’’తి వా **అజానిత్వా** ఆమసన్తియా అనాపత్తి, పురిసస్స ఆమసనే సతి ఫస్సం అసాదియన్తియా వా అనాపత్తీతి యోజనా.

౯౯౮. **ఖిత్తచిత్తాయాతి** యక్ఖుమ్మత్తాయ. **ఉమ్మత్తికాయ వాతి** పిత్తకోపేన ఉమ్మాదప్పత్తాయ. ఇదఞ్చ "అసుచీ"తి వా "చన్దన"న్తి వా విసేసతం అజాననమేవ పమాణం.

ఉబ్భజాణుమణ్డలకథావణ్ణనా.

౯౯౯-౬౦. "**పారాజికత్తం జానన్తీ**"తి ఇమినా అవసేసాపత్తిం జానిత్వా ఛాదేన్తియా పారాజికాభావం దీపేతి. **సలిఙ్గే తు ఠితాయాతి** పబ్బజ్జాలిఙ్గేయేవ ఠితాయ. ఇతి ధురే నిక్ఖిత్తమత్తస్మిన్తి యోజనా. **ఇతి**-సద్దో నిదస్సనే. ఇతరాయ పుబ్బేయేవ ఆపన్నత్తా తమపేక్ఖిత్వా "**సా చా**"తి ఆహ.

౯౯౧. వుత్తావసిట్ఠం సబ్బం వినిచ్ఛయం సఙ్గహేతుమాహ "**సేస**"న్తిఆది. **తత్థాతి** దుట్ఠుల్లపటిచ్ఛాదనే.

వజ్జపటిచ్ఛాదికథావణ్ణనా.

౯౯౨-౩. **సఙ్ఘేనాతి** సమగ్గేన సఙ్ఘేన. **ఉక్ఖిత్తకోతి** ఆపత్తియా అదస్సనాదీసు ఉక్ఖిత్తకో. "**ఉక్ఖేపనే ఠితో**"తి ఇమినా ఉక్ఖేపనీయకమ్మకతస్స అనోసారితభావం దీపేతి. యా దిట్ఠి ఏతస్సాతి **యందిట్ఠికో**, సో ఉక్ఖిత్తకో భిక్ఖు యాయ దిట్ఠియా సమన్నాగతో హోతీతి అధిప్పాయో . "**తస్సా దిట్ఠియా గహణేనా**"తి ఇమినా అనువత్తప్పకారో దస్సితో. తం ఉక్ఖిత్తకం భిక్ఖున్తి యోజనా. సా భిక్ఖునీ **అఞ్ఞాహి** భిక్ఖునీహి విసుమ్పిచ సఙ్ఘమజ్ఝేపి "ఏసో ఖో అయ్యే భిక్ఖు సమగ్గేన సఙ్ఘేన ఉక్ఖిత్తో"తిఆదినా (పాచి॰ ౬౬౯) నయేన తిక్ఖత్తుం వుచ్చమానాతి యోజనా. తం వత్థుం అచజన్తీ గహేత్వా యది తథేవ తిట్ఠతీతి యోజనా. ఏత్థ "యావతతియం సమనుభాసితబ్బా"తి సేసో. **తస్స కమ్మస్స ఓసానేతి** తతియాయ కమ్మవాచాయ య్యకారప్పత్తవసేన అస్స సమనుభాసనకమ్మస్స పరియోసానే. **అసాకియధీతరాతి** అసాకియధీతా, పచ్చత్తే కరణవచనం. "**పున అప్పటిసన్ధేయా**"తి ఇమినా పున తేనేవ చ అత్తభావేన భిక్ఖునిభావే పటిసన్ధాతుం అనరహతా వుత్తా.

౯౯౬. **తికదుక్కటం నిద్దిట్ఠ**న్తి అధమ్మకమ్మే అధమ్మకమ్మసఞ్ఞా, వేమతికా, ధమ్మకమ్మసఞ్ఞాతి ఏతాసం వసేన తికదుక్కటం వుత్తం. సమనుభాసనే వుత్తా సముట్ఠానాదయో సబ్బే ఇధ వత్తబ్బాతి యోజనా.

ఉక్ఖిత్తానువత్తికకథావణ్ణనా.

౯౯౭. "హత్థగ్గహణం వా సాదియేయ్యాతి హత్థో నామ కప్పరం ఉపాదాయ యావ అగ్గనఖా. ఏతస్స అసద్ధమ్మస్స పటిసేవనత్థాయ ఉబ్భక్ఖకం అధోజాణుమణ్డలం గహణం సాదియతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి (పాచి॰ ౬౭౬) వుత్తత్తా ఆహ "**అపారాజికఖేత్తస్సా**"తిఆది. "త"న్తి వక్ఖమానత్తా "య"న్తి లబ్భతి. అపారాజికక్ఖేత్తస్స యస్స కస్సచి అఙ్గస్స యం గహణం, తం హత్థగ్గహణన్తి పవుచ్చతీతి యోజనా. హత్థే గహణం **హత్థగ్గహణం**.

౯౯౮. **యస్స కస్సచీతి** వుత్తప్పకారేన యస్స కస్సచి చీవరస్స యం గహణన్తి యోజనా.

౯౯౯. అసద్ధమ్మ-సద్దేన మేథునస్సాపి వుచ్చమానత్తా తతో విసేసేతుమాహ "**కాయసంసగ్గ ...పే॰... కారణా**"తి. భిక్ఖునీ కాయసంసగ్గసఙ్ఖాతస్స అసద్ధమ్మస్స కారణా పురిసస్స హత్థపాసస్మిం తిట్ఠేయ్య వాతి యోజనా.

౨౦౦౦. **తతోతి** తస్స అసద్ధమ్మస్స కారణా. **తత్థాతి** హత్థపాసే. **పురిసేనాతి** ఏత్థ "కత"న్తి సేసో, "సఙ్కేత"న్తి ఇమినా సమ్బన్ధో. "ఆగమనం అస్సా"తి పదచ్ఛేదో. ఇచ్ఛేయ్యాతి వుత్తేపి న గమనిచ్ఛామత్తేన, అథ ఖో భిక్ఖునియా పురిసస్స హత్థపాసం, పురిసేన చ భిక్ఖునియా హత్థపాసం ఓక్కన్తకాలేయేవ వత్థుపూరణం దట్ఠబ్బం. యథాహ "సఙ్కేతం వా గచ్ఛేయ్యాతి ఏతస్స అసద్ధమ్మస్స పటిసేవనత్థాయ పురిసేన 'ఇత్థన్నామం ఆగచ్ఛా'తి వుత్తా గచ్ఛతి, పదే పదే ఆపత్తి దుక్కటస్స. పురిసస్స హత్థపాసం ఓక్కన్తమత్తే ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి (పాచి॰ ౬౭౬) చ "పురిసస్స అబ్భాగమనం సాదియతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. హత్థపాసం ఓక్కన్తమత్తే ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి (పాచి॰ ౬౭౬) చ. ఏత్థ చ **ఇత్థన్నామం ఆగచ్ఛాతి** ఇత్థన్నామం ఠానం ఆగచ్ఛాతి అత్థో.

౨౦౦౧. **తదత్థాయాతి** తస్సేవ కాయసంసగ్గసఙ్ఖాతఅసద్ధమ్మస్స సేవనత్థాయ. **పటిచ్ఛన్నట్ఠానఞ్చాతి** వత్థాదినా యేన కేనచి పటిచ్ఛన్నఓకాసం. పురిసస్స హత్థపాసే ఠితా తదత్థాయ కాయం ఉపసంహరేయ్య వాతి యోజనా.

౨౦౦౨. హత్థగ్గహణాదీనం వుత్తప్పకారానం అట్ఠన్నం వత్థూనం పూరణేన "**అట్ఠవత్థుకా**"తి సఙ్ఖాతా **అయం** భిక్ఖునీ **వినట్ఠా హోతి** సీలవినాసేన, తతోయేవ **అస్సమణీ హోతి** అభిక్ఖునీ హోతీతి యోజనా.

౨౦౦౩. **అనులోమేన వాతి** హత్థగ్గహణాదిపటిపాటియా వా. **పటిలోమేన వాతి** తబ్బిపరియతో పటిలోమేన వా. **ఏకన్తరికాయ వాతి** ఏకమేకం అన్తరిత్వా పున తస్సాపి కరణవసేన ఏకన్తరికాయ వా. అనులోమేన వా పటిలోమేన వా తథేకన్తరికాయ వా అట్ఠమం వత్థుం పరిపూరేన్తీ చుతాతి యోజనా.

౨౦౦౪. ఏతదేవ అత్థం బ్యతిరేకముఖేన సమత్థేతుమాహ "**అథాదితో**"తిఆది. **సతక్ఖత్తుమ్పీతి** బహుక్ఖత్తుమ్పి. **సత**-సద్దో హేత్థ బహు-సద్దపరియాయో. పారాజికా నేవ సియాతి యోజనా, ఇమినా తంతంవత్థుమూలకం దుక్కటథుల్లచ్చయం ఆపజ్జతీతి వుత్తం హోతి.

౨౦౦౫. యా పన ఆపత్తియో ఆపన్నా, దేసేత్వా తాహి ముచ్చతీతి యోజనా. **ధురనిక్ఖేపనం కత్వాతి** "న పునేవం కరిస్సామీ"తి ధురం నిక్ఖిపిత్వా. **దేసితా గణనూపికాతి** దేసితా దేసితగణనమేవ ఉపేతి, పారాజికస్స అఙ్గం న హోతీతి అత్థో. తస్మా యా ఏకం ఆపన్నా, ధురనిక్ఖేపం కత్వా దేసేత్వా పున కిలేసవసేన ఆపజ్జతి, పున దేసేతి, ఏవం అట్ఠ వత్థూని పూరేన్తీపి పారాజికా న హోతి.

౨౦౦౬. **సఉస్సాహాయ దేసితాతి** పున ఆపజ్జనే అనిక్ఖిత్తధురాయ భిక్ఖునియా దేసితాపి ఆపత్తి దేసనాగణనం న ఉపేతి. కిం హోతీతి ఆహ "**దేసితాపి అదేసితా**"తి, తస్మా పారాజికాపత్తియా అఙ్గమేవ హోతీతి అధిప్పాయో.

౨౦౦౭. **అయం అత్థోతి** "అసద్ధమ్మో నామ కాయసంసగ్గో"తి అయం అత్థో. **ఉద్దిసితోతి** పకాసితో.

౨౦౦౮. అయమత్థో కేన వచనేన ఉద్దిసితోతి ఆహ "**విఞ్ఞూ...పే॰... సాధకం వచనం ఇద**"న్తి. **ఇదం వచనన్తి** "విఞ్ఞూ పటిబలో కాయసంసగ్గం సమాపజ్జితు"న్తి (పాచి॰ ౬౭౬) ఇదం వచనం. **సాధకం** పమాణం.

అట్ఠవత్థుకకథావణ్ణనా.

౨౦౧౦. అవస్సుతా, వజ్జపటిచ్ఛాదికా, ఉక్ఖిత్తానువత్తికా, అట్ఠవత్థుకాతి ఇమా **చతస్సో** పారాజికాపత్తియో మహేసినా అసాధారణా భిక్ఖునీనమేవ పఞ్ఞత్తాతి యోజనా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా

వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

పారాజికకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సఙ్ఘాదిసేసకథావణ్ణనా

౨౦౧౧. ఏవం భిక్ఖునివిభఙ్గే ఆగతం పారాజికవినిచ్ఛయం వత్వా ఇదాని తదనన్తరుద్దిట్ఠం సఙ్ఘాదిసేసవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ‘‘**యా పన భిక్ఖునీ**’’తిఆది. **ఉస్సయవాదాతి** కోధుస్సయమానుస్సయవసేన వివదమానా. తతోయేవ అట్టం కరోతి సీలేనాతి **అట్టకారీ**. ఏత్థ చ ‘‘**అట్టో**’’తి వోహారికవినిచ్ఛయో వుచ్చతి, యం పబ్బజితా “అధికరణ”న్తిపి వదన్తి. సబ్బత్థ వత్తబ్బే ముఖమస్సా అత్థీతి **ముఖరీ,** బహుభాణీతి అత్థో. **యేన కేనచి నరేన సద్ధి**న్తి “గహపతినా వా గహపతిపుత్తేన వా”తిఆదినా (పాచి॰ ౬౭౯) దస్సితేన యేన కేనచి మనుస్సేన సద్ధిం. **ఇధాతి** ఇమస్మిం సాసనే. **కిరాతి** పదపూరణే, అనుస్సవనే వా.

౨౦౧౨. సక్ఖిం వాతి పచ్చక్ఖతో జాననకం వా. అట్టం కాతుం గచ్ఛన్తియా పదే పదే తథా దుక్కటన్తి యోజనా.

౨౦౧౩. వోహారికేతి వినిచ్ఛయామచ్చే.

౨౦౧౪. అనన్తరన్తి తస్స వచనానన్తరం.

౨౦౧౫. ఇతరోతి అట్టకారకో. **పుబ్బసదిసోవ వినిచ్ఛయో**తి పఠమారోచనే దుక్కటం, దుతియారోచనే థుల్లచ్చయన్తి వుత్తం హోతి.

౨౦౧౬. “తవ, మమాపి చ కథం తువమేవ ఆరోచేహీ”తి ఇతరేన **వుత్తా** భిక్ఖునీతి యోజనా. **యథాకామ**న్తి తస్సా చ అత్తనో చ వచనే యం పఠమం వత్తుమిచ్ఛతి, తం ఇచ్ఛానురూపం ఆరోచేతు.

౨౦౧౮-౯. ఉభిన్నమ్పి యథా తథా ఆరోచితకథం సుత్వాతి యోజనా. **యథా తథాతి** పుబ్బే వుత్తనయేన కేనచి పకారేన. **తేహీ**తి వోహారికేహి. **అట్టే పన చ నిట్ఠితే**తి అట్టకారకేసు ఏకస్మిం పక్ఖే పరాజితే. యథాహ “పరాజితే అట్టకారకే అట్టపరియోసానం నామ హోతీ”తి. **అట్టస్స పరియోసానే**తి ఏత్థ “తస్సా”తి సేసో. తస్స అట్టస్స పరియోసానేతి యోజనా.

౨౦౨౦-౨౩. అనాపత్తివిసయం దస్సేతుమాహ ‘‘**దూతం వాపి**’’తిఆది. పచ్చత్థికమనుస్సేహి దూతం వాపి పహిణిత్వా సయమ్పి వా ఆగన్త్వా యా పన ఆకడ్ఢీయతీతి యోజనా. **అఞ్ఞేహీ**తి గామదారకాదీహి అఞ్ఞేహి. కిఞ్చి పరం అనోదిస్సాతి యోజనా. ఇమిస్సా ఓదిస్స వుత్తే తేహి గహితదణ్డే తస్సా చ గీవాతి సూచితం హోతి. యా రక్ఖం యాచతి , **తత్థ** తస్మిం రక్ఖాయాచనే తస్సా అనాపత్తి పకాసితాతి యోజనా. అఞ్ఞతో సుత్వాతి యోజనా. **ఉమ్మత్తికాదీన**న్తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన ఆదికమ్మికా గహితా.

సముట్ఠానం కథినేన తుల్యన్తి యోజనా. సేసం దస్సేతుమాహ ‘‘**సకిరియం ఇద**’’న్తి. **ఇదం** సిక్ఖాపదం. కిరియాయ సహ వత్తతీతి **సకిరియం** అట్టకరణేన ఆపజ్జనతో. ‘‘**సముట్ఠాన**’’న్తి ఇమినా చ సముట్ఠానాదివినిచ్ఛయో ఉపలక్ఖితోతి దట్ఠబ్బో.

అట్టకారికాకథావణ్ణనా.

౨౦౨౪-౫. **జానన్తీ**తి “సామం వా జానాతి, అఞ్ఞో వా తస్సా ఆరోచేన్తీ”తి (పాచి॰ ౬౮౪) వుత్తనయేన జానన్తీ. **చోరి**న్తి యాయ పఞ్చమాసగ్ఘనకతో పట్ఠాయ యం కిఞ్చి పరసన్తకం అవహరితం, అయం చోరీ నామ. **వజ్ఝం విదిత**న్తి “తేన కమ్మేన వధారహా అయ”న్తి ఏవం విదితం. **సఙ్ఘ**న్తి భిక్ఖునిసఙ్ఘం. **అనపలోకేత్వా**తి అనాపుచ్ఛా. **రాజానం వా**తి రఞ్ఞా అనుసాసితబ్బట్ఠానే తం రాజానం వా. యథాహ “రాజా నామ యత్థ రాజా అనుసాసతి, రాజా అపలోకేతబ్బో”తి. **గణమేవ వా**తి “తుమ్హేవ తత్థ అనుసాసథా”తి రాజూహి దిన్నం గామనిగమమల్లగణాదికం గణం వా. **మల్లగణం** నామ పానీయట్ఠపనపోక్ఖరణిఖణనాదిపుఞ్ఞకమ్మనియుత్తో జనసమూహో. ఏతేనేవ ఏవమేవ దిన్నగామవరా పూగా చ సేనియో చ సఙ్గహితా. **వుట్ఠాపేయ్యా**తి ఉపసమ్పాదేయ్య. **కప్ప**న్తి చ వక్ఖమానలక్ఖణం కప్పం. సా చోరివుట్ఠాపనన్తి సమ్బన్ధో. ఉపజ్ఝాయా హుత్వా యా చోరిం ఉపసమ్పాదేతి, సా భిక్ఖునీతి అత్థో. ఉపజ్ఝాయస్స భిక్ఖుస్స దుక్కటం.

౨౦౨౬. **పఞ్చమాసగ్ఘన**న్తి ఏత్థ పఞ్చమాసఞ్చ పఞ్చమాసగ్ఘనకఞ్చ పఞ్చమాసగ్ఘనన్తి ఏకదేససరూపేకసేసనయేన పఞ్చమాసస్సాపి గహణం. **అతిరేకగ్ఘనం వాపీ**తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో.

౨౦౨౭. పబ్బజితం పుబ్బం యాయ సా **పబ్బజితపుబ్బా**. వుత్తప్పకారం చోరకమ్మం కత్వాపి తిత్థాయతనాదీసు యా పరమం పబ్బజితాతి అత్థో.

౨౦౨౮-౩౦. ఇదాని పుబ్బపయోగదుక్కటాదిఆపత్తివిభాగం దస్సేతుమాహ “**వుట్ఠాపేతి చ యా చోరి**”న్తిఆది. ఇధ “ఉపజ్ఝాయా హుత్వా”తి సేసో. ఇదం కప్పం ఠపేత్వాతి యోజనా. **సీమం సమ్మన్నతి చా**తి అభినవం సీమం సమ్మన్నతి, బన్ధతీతి వుత్తం హోతి. **అస్సా**తి భవేయ్య. “దుక్కట”న్తి ఇమినా చ “థుల్లచ్చయం ద్వయ”న్తి ఇమినా చ యోజేతబ్బం.

కమ్మన్తేతి ఉపసమ్పదకమ్మస్స పరియోసానే, తతియాయ కమ్మవాచాయ య్యకారప్పత్తాయాతి వుత్తం హోతి.

౨౦౩౧. **అజానన్తీ**తి చోరిం అజానన్తీ. (ఇదం సిక్ఖాపదం.)

౨౦౩౨. **చోరివుట్ఠాపనం నామా**తి ఇదం సిక్ఖాపదం చోరివుట్ఠాపనసముట్ఠానం నామ. **వాచచిత్తతో**తి ఖణ్డసీమం అగన్త్వా కరోన్తియా వాచాచిత్తేహి. **కాయవాచాదితో చేవా**తి గన్త్వా కరోన్తియా కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. యథాహ “కేనచిదేవ కరణీయేన పక్కన్తాసు భిక్ఖునీసు అగన్త్వా ఖణ్డసీమం వా నదిం వా యథానిసిన్నట్ఠానేయేవ అత్తనో నిస్సితకపరిసాయ సద్ధిం వుట్ఠాపేన్తియా వాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి, ఖణ్డసీమం వా నదిం వా గన్త్వా వుట్ఠాపేన్తియా కాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠాతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౬౮౩). **క్రియాక్రియ**న్తి అనాపుచ్ఛావుట్ఠాపనవసేన కిరియాకిరియం.

చోరివుట్ఠాపనకథావణ్ణనా.

౨౦౩౩-౪. **గామన్తర**న్తి అఞ్ఞం గామం. యా ఏకా సచే గచ్ఛేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **నదీపార**న్తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. నదియా పారం **నదీపారం**. “**ఏకా వా**”తి ఉపరిపి యోజేతబ్బం. **ఓహీయేయ్యా**తి వినా భవేయ్య. ఇధ “అరఞ్ఞే”తి సేసో. అరఞ్ఞలక్ఖణం “ఇన్దఖీల”ఇచ్చాదినా వక్ఖతి. “ఏకా వా రత్తిం విప్పవసేయ్య, ఏకా వా గణమ్హా ఓహీయేయ్యా”తి సిక్ఖాపదక్కమో, ఏవం సన్తేపి గాథాబన్ధవసేన “**రత్తిం విప్పవసేయ్యా**”తి అన్తే వుత్తం . తేనేవ విభాగవినిచ్ఛయే దేసనారుళ్హక్కమేనేవ “పురేరుణోదయాయేవా”తిఆదిం వక్ఖతి. సా పఠమాపత్తికం గరుకం ధమ్మం ఆపన్నా సియాతి యోజనా. పఠమం ఆపత్తి

ఏతస్సాతి **పఠమాపత్తికో,** వీతిక్కమక్ఖణేయేవ ఆపజ్జితబ్బోతి అత్థో. “గరుకం ధమ్మ”న్తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **సకగామా నిక్ఖమన్తియాతి** భిక్ఖునియా అత్తనో వసనగామతో నిక్ఖమన్తియా.

౨౦౩౫. తతో సకగామతో.

౨౦౩౬-౭. ఏకేన పదవారేన ఇతరస్స గామస్స పరిక్ఖేపే అతిక్కన్తే, ఉపచారోక్కమే వా థుల్లచ్చయన్తి యోజనా. **అతిక్కన్తే ఓక్కన్తే**తి ఏత్థ “పరిక్ఖేపే ఉపచారే”తి అధికారతో లబ్భతి.

౨౦౩౮-౯. నిక్ఖమిత్వాతి అత్తనో పవిట్ఠగామతో నిక్ఖమిత్వా. **అయమేవ నయోతి** “ఏకేన పదవారేన థుల్లచ్చయం, దుతియేన గరుకాపత్తీ”తి అయం నయో.

వతిచ్ఛిద్దేన వా ఖణ్డపాకారేన వాతి యోజనా. ‘‘**తథా**’’తి ఇమినా “పాకారేనా”తి ఏత్థాపి **వా**-సద్దస్స సమ్బన్ధనీయతం దస్సేతి. “భిక్ఖువిహారస్స భూమి తాసమకప్పియా”తి వక్ఖమానత్తా **విహారస్స భూమి**న్తి భిక్ఖునివిహారభూమి గహితా. ‘‘**కప్పియన్తి పవిట్ఠత్తా**’’తి ఇమినా వక్ఖమానస్స కారణం దస్సేతి. **కోచి దోసో**తి థుల్లచ్చయసఙ్ఘాదిసేసో వుచ్చమానో యో కోచి దోసో.

౨౦౪౦. తాసన్తి భిక్ఖునీనం. ‘‘**అకప్పియా**’’తి ఇమినా తత్థాపి పవిట్ఠాయ గామన్తరపచ్చయా ఆపత్తిసమ్భవమాహ.

౨౦౪౧. “పఠమం పాదం అతిక్కామేన్తియా”తి (పాచి॰ ౬౯౨) వుత్తత్తా ‘‘**హత్థి...పే॰... అనాపత్తి సియాపత్తి, పదసా గమనే పనా**’’తి వుత్తం.

౨౦౪౨. ‘‘**యం కిఞ్చి...పే॰... ఆపత్తి పవిసన్తియా**’’తి వుత్తస్సేవత్థస్స ఉపసంహారత్తా న పునరుత్తిదోసో.

౨౦౪౩-౪. లక్ఖణేనుపపన్నాయాతి “నదీ నామ తిమణ్డలం పటిచ్ఛాదేత్వా యత్థ కత్థచి ఉత్తరన్తియా భిక్ఖునియా అన్తరవాసకో తేమియతీ”తి (పాచి॰ ౬౯౨) వుత్తలక్ఖణేన సమన్నాగతాయ నదియా. యా పారం తీరం గచ్ఛతీతి యోజనా.

పఠమం పాదం ఉద్ధరిత్వాన తీరే ఠపేన్తియాతి “ఇదాని పదవారేన అతిక్కమతీ”తి వత్తబ్బకాలే పఠమం పాదం ఉక్ఖిపిత్వా పరతీరే ఠపేన్తియా. “దుతియపాదుద్ధారే సఙ్ఘాదిసేసో”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౬౯౨) **అట్ఠకథా**వచనతో ‘‘**అతిక్కమే**’’తి ఇమినా ఉద్ధారో గహితో.

౨౦౪౫. అన్తరనదియన్తి నదిపేమజ్ఝే. **భణ్డిత్వాతి** కలహం కత్వా. **ఓరిమం తీర**న్తి ఆగతదిసాయ తీరం. తథా పఠమే థుల్లచ్చయం , దుతియే గరు హోతీతి అత్థో. ఇమినా సకలేన వచనేన “ఇతరిస్సా పన అయం పక్కన్తట్ఠానే ఠితా హోతి, తస్మా పరతీరం గచ్ఛన్తియాపి అనాపత్తీ”తి **అట్ఠకథాపి** ఉల్లిఙ్గితా.

౨౦౪౬. రజ్జుయాతి వల్లిఆదికాయ యాయ కాయచి రజ్జుయా.

౨౦౪౭. **పివితున్తి** ఏత్థ "పానీయ"న్తి పకరణతో లబ్భతి. అవుత్తసముచ్చయత్థేన **అపి**-సద్దేన భణ్డధోవనాదిం సఙ్గణ్హాతి. **అథాతి** వాక్యారమ్భే నిపాతో. "నహానాదికిచ్చం సమ్పాదేత్వా ఓరిమమేవ తీరం ఆగమిస్సామీ"తి ఆలయస్స విజ్జమానత్తా ఆహ "**వట్టతీ**"తి.

౨౦౪౮. పదసానదిం ఓతరిత్వానాతి యోజనా. సేతుం ఆరోహిత్వా తథా పదసా ఉత్తరన్తియా అనాపత్తీతి యోజనా.

౨౦౪౯. **గన్త్వానాతి** ఏత్థ "నది"న్తి సేసో. ఉత్తరణకాలే పదసా యాతీతి యోజనా.

౨౦౫౦. **వేగేనాతి** ఏకేనేవ వేగేన, అన్తరా అనివత్తిత్వాతి అత్థో.

౨౦౫౧. "**నిసీదిత్వా**"తి ఇదం "ఖన్ధే వా"తిఆదీహిపి యోజేతబ్బం. ఖన్ధాదయో చేత్థ సభాగానమేవ గహేతబ్బా. **హత్థసఙ్ఘాతనే వాతి** ఉభోహి బద్ధహత్థవలయే వా.

౨౦౫౨-౩. **పాసన్తి** హత్థపాసం. "**ఆభోగం వినా**"తి ఇమినా "గమిస్సామీ"తి ఆభోగే కతే అజానన్తియా అరుణే ఉట్ఠితేపి అనాపత్తీతి దీపితం హోతి. యథాహ "సచే సజ్ఝాయం వా సవనం వా అఞ్ఞం వా కిఞ్చి కమ్మం కురుమానా 'పురేఅరుణేయేవ దుతియికాయ సన్తికం గమిస్సామీ'తి ఆభోగం కరోతి, అజానన్తియా ఏవ చస్సా అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి, అనాపత్తీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౨). నానాగబ్భే వత్తబ్బమేవ నత్థీతి దస్సేతుమాహ "**ఏకగబ్భేపి వా**"తి. ఏకగబ్భేపి వా దుతియికాయ హత్థపాసం అతిక్కమ్మ అరుణం ఉట్ఠపేన్తియా భిక్ఖునియా ఆపత్తి సియాతి యోజనా.

౨౦౫౪. **దుతియాపాసన్తి** దుతియికాయ హత్థపాసం. "గమిస్సామీ"తి ఆభోగం కత్వా గచ్ఛన్తియా సచే అరుణం ఉట్ఠేతి, న దోసోతి యోజనా.

౨౦౫౫-౬. అఞ్ఞత్థ పఞ్చధనుసతికస్స (పారా॰ ౬౫౪) పచ్ఛిమస్స ఆరఞ్ఞకసేనాసనస్స వుత్తత్తా తతో నివత్తేతుమాహ "**ఇన్దఖీలమతిక్కమ్మా**"తిఆది. **ఏత్థాతి** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే. **దీపితన్తి అట్ఠకథాయ** "అరఞ్ఞేతి ఏత్థ నిక్ఖమిత్వా బహి ఇన్దఖీలా సబ్బమేతం అరఞ్ఞ"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౨) ఏవం వుత్తలక్ఖణమేవ **అరఞ్ఞం** దస్సితన్తి అత్థో.

దుతియికాయ దస్సనూపచారం విజహన్తియా తస్సాతి యోజనా. "**జహితే**"తి ఇదం అపేక్ఖిత్వా "ఉపచారే"తి విభత్తివిపరిణామో కాతబ్బో.

౨౦౫౭. **సాణిపాకారపాకారతరుఅన్తరితే** ఠానే అసతి దస్సనూపచారే సతిపి సవనూపచారే ఆపత్తి హోతీతి యోజనా.

౨౦౫౮-౬౦. **ఏత్థ కథన్తి** యత్థ దూరేపి దస్సనం హోతి, ఏవరూపే అజ్ఝోకాసే ఆపత్తినియమో కథం కాతబ్బోతి అత్థో. అనేకేసు ఠానేసు "సవనూపచారాతిక్కమే"తి వుచ్చమానత్తా తత్థ లక్ఖణం ఠపేతుమాహ "**మగ్గ...పే.... ఏవరూపకే**"తి. ఏత్థ "ఠానే"తి సేసో. **కూజన్తియాతి** యథావణ్ణవవత్థానం న హోతి, ఏవం అబ్యత్తసద్దం కరోన్తియా.

ఏవరూపకే ఠానే ధమ్మస్సవనారోచనే వియ చ మగ్గమూళ్హస్స సద్దేన వియ చ "అయ్యే"తి కూజన్తియా తస్సా సద్దస్స సవనాతిక్కమే భిక్ఖునియా గరుకా ఆపత్తి హోతీతి యోజనా. "**భిక్ఖునియా గరుకా హోతీ**"తి ఇదం "దుతియికం న

పాపుణిస్సామీ"తి నిరుస్సాహవసేన వేదితబ్బం. తేనేవ వక్ఖతి "ఓహీయిత్వాథ గచ్ఛన్తీ"తిఆది. **ఏత్థాతి** "గణమ్హా ఓహీయేయ్యా"తి ఇమస్మిం.

౨౦౬౧. అథ గచ్ఛన్తీ ఓహీయిత్వాతి యోజనా. "ఇదాని అహం పాపుణిస్సామి" ఇతి ఏవం సఉస్సాహా అనుబన్ధతి, వట్టతి, దుతియోపచారాతిక్కమేపి అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి.

౨౦౬౨. "గచ్ఛతు అయం" ఇతి ఉస్సాహస్సచ్ఛేదం కత్వా ఓహీనా చే, తస్సా ఆపత్తీతి అజ్ఝాహారయోజనా.

౨౦౬౩. ఇతరాపీతి గన్తుం సమత్థాపి. **ఓహీయతు అయన్తి చాతి** నిరుస్సాహప్పకారో సన్దస్సితో. వుత్తత్థమేవ సమత్థయితుమాహ "**సఉస్సాహా న హోతి చే**"తి.

౨౦౬౪-౫. పురిమా ఏకకం మగ్గం యాతీతి యోజనా. ఏకమేవ **ఏకకం. తస్మాతి** యస్మా ఏకిస్సా ఇతరా పక్కన్తట్ఠానే తిట్ఠతి, తస్మా. **తత్థాతి** తస్మిం గణమ్హాఓహీయనే. **పి**-సద్దో ఏవకారత్థో. అనాపత్తి ఏవ పకాసితాతి యోజనా.

౨౦౬౬-౭. గామన్తరగతాయాతి గామసీమగతాయ. "నదియా"తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **ఆపత్తియోచతస్సోపీతి** రత్తివిప్పవాస గామన్తరగమన నదిపారగమన గణమ్హాఓహీయన సఙ్ఖాతా చతస్సో సఙ్ఘాదిసేసాపత్తియో. గణమ్హాఓహీయనమూలకాపత్తియా గామతో బహి ఆపజ్జితబ్బత్తేపి గామన్తరోక్కమనమూలకాపత్తియా అన్తోగామే ఆపజ్జితబ్బత్తేపి **ఏకక్ఖణేతి** గామూపచారం సన్ధాయాహ.

౨౦౬౮-౯. యా సద్ధిం యాతా దుతియికా, సా చ పక్కన్తా వా సచే హోతి, విబ్భన్తా వా హోతి, పేతానం లోకం యాతా వా హోతి, కాలకతా వా హోతీతి అధిప్పాయో, పక్ఖసఙ్కన్తా వా హోతి, తిత్థాయతనసఙ్కన్తా వా హోతీతి అధిప్పాయో, నట్ఠా వా హోతి, పారాజికాపన్నా వా హోతీతి అధిప్పాయో. ఏవరూపే కాలే గామన్తరోక్కమనాదీని...పే.... అనాపత్తీతి ఞాతబ్బన్తి యోజనా. ఉమ్మత్తికాయపి ఏవం చత్తారిపి కరోన్తియా అనాపత్తీతి యోజనా.

౨౦౭౦. "**అగామకే అరఞ్ఞే**"తి ఇదం గామాభావేన వుత్తం, న విఞ్ఝాటవిసదిసతాయ.

౨౦౭౧. గామభావతో నదిపారగమనగణమ్హాఓహీయనాపత్తి న సమ్భవతి, తస్సాపి సకగామత్తా గామన్తరగమనమూలికాపత్తి చ దివసభాగత్తా రత్తివిప్పవాసమూలికాపత్తి చ న సమ్భవతీతి ఆహ "**సకగామే...పే.... న విజ్జరే**"తి. **యథాకామన్తి** యథిచ్ఛితం, దుతియికాయ అసన్తియాపీతి అత్థో.

౨౦౭౨. సముట్ఠానాదయో పఠమన్తిమవత్థునా తుల్యాతి యోజనా.

గామన్తరగమనకథావణ్ణనా.

౨౦౭౩. సీమాసమ్ముతియా చేవాతి "సమగ్గేన సఙ్ఘేన ధమ్మేన వినయేన ఉక్ఖిత్తం భిక్ఖునిం కారకసఙ్ఘం అనాపుచ్ఛా తస్సేవ కారకసఙ్ఘస్స ఛన్దం అజానిత్వా ఓసారేస్సామీ"తి నవసీమాసమ్మన్ననే చ. ద్వీహి కమ్మవాచాహి దువే థుల్లచ్చయా హోన్తీతి యోజనా.

౨౦౭౪. కమ్మస్స పరియోసానేతి ఓసారణకమ్మస్స అవసానే. **తికసఙ్ఘాదిసేస**న్తి "ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞా ఓసారేతి, ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్స. ధమ్మకమ్మే వేమతికా, ధమ్మకమ్మే అధమ్మకమ్మసఞ్ఞా ఓసారేతి, ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్సా"తి (పాచి॰ ౬౮౭) తికసఙ్ఘాదిసేసం వుత్తం. **కమ్మ**న్తి చ ఉక్ఖేపనీయకమ్మం. **అధమ్మే తికదుక్కట**న్తి "అధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞా ఓసారేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అధమ్మకమ్మే వేమతికా, అధమ్మకమ్మసఞ్ఞా ఓసారేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి తికదుక్కటం వుత్తం.

౨౦౭౫. గణస్సాతి తస్సేవ కారకగణస్స. **వత్తే వా పన వత్తన్తి**న్తి తేచత్తాలీసప్పభేదే నేత్తారవత్తే వత్తమానం. తేచత్తాలీసప్పభేదం పన **వత్తక్ఖన్ధకే** (చూళవ॰ ౩౭౬) ఆవి భవిస్సతి. **నేత్తారవత్తే**తి కమ్మతో నిత్థరణస్స హేతుభూతే వత్తే.

౨౦౭౭. ఓసారణం **క్రియం**. అనాపుచ్ఛనం **అక్రియం**.

చతుత్థం.

౨౦౭౮-౯. అవస్సుతాతి మేథునరాగేన తిన్తా. ఏవముపరిపి. "**మనుస్సపుగ్గలస్సా**"తి ఇమినా యక్ఖాదీనం పటిక్ఖేపో. "ఉదకే…పే॰… దుక్కట"న్తి వక్ఖమానత్తా **ఆమిస**న్తి అఞ్ఞత్ర దన్తపోనా అజ్ఝోహరణీయస్స గహణం. **పయోగతో**తి పయోగగణనాయ.

౨౦౮౦. ఏకతోవస్సుతేతి పుమిత్థియా సామఞ్ఞేన పుల్లిఙ్గనిద్దేసో. కథమేతం విఞ్ఞాయతీతి? "ఏకతోఅవస్సుతేతి ఏత్థ భిక్ఖునియా అవస్సుతభావో దట్ఠబ్బోతి మహాపచ్చరియం వుత్తం. మహాఅట్ఠకథాయం పనేతం న వుత్తం, తం పాళియా సమేతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౭౦౧) వుత్తత్తా విఞ్ఞాయతి. ఏత్థ చ **ఏతం న వుత్త**న్తి "భిక్ఖునియా అవస్సుతభావో దట్ఠబ్బో"తి ఏతం నియమనం న వుత్తం. **త**న్తి తం నియమేత్వా అవచనం. **పాళియా సమేతీ**తి "ఏకతోఅవస్సుతే"తి (పాచి॰ ౭౦౧-౭౦౨) అవిసేసేత్వా వుత్తపాళియా, "అనవస్సుతోతి జానన్తీ పటిగ్గణ్హాతీ"తి (పాచి॰ ౭౦౩) ఇమాయ చ పాళియా సమేతి. యది హి పుగ్గలస్స అవస్సుతభావో నప్పమాణం, కిం "అనవస్సుతోతి జానన్తీ"తి ఇమినా వచనేన. "అనాపత్తి ఉభో అనవస్సుతా హోన్తి, అనవస్సుతా పటిగ్గణ్హాతీ"తి ఏత్తకమేవ వత్తబ్బం సియా. **అజ్ఝోహారపయోగేసు** బహూసు **థుల్లచ్చయచయో** థుల్లచ్చయానం సమూహో సియా, పయోగగణనాయ బహూని థుల్లచ్చయాని హోన్తీతి అధిప్పాయో.

౨౦౮౧. సమ్భవే, బ్యభిచారే చ విసేసనం సాత్థకం భవతీతి "**మనుస్సవిగ్గహాన**"న్తి ఇదం విసేసనం యక్ఖపేతతిరచ్ఛానపదేహి యోజేతబ్బం. ఉభతోఅవస్సుతే సతి మనుస్సవిగ్గహానం యక్ఖపేతతిరచ్ఛానానం హత్థతో చ పణ్డకానం హత్థతో చ తథాతి యోజనా. **తథా**-సద్దేనేత్థ "యం కిఞ్చి ఆమిసం పటిగ్గణ్హాతి, దుక్కటం. అజ్ఝోహారపయోగేసు థుల్లచ్చయచయో సియా"తి యథావుత్తమతిదిసతి.

౨౦౮౨. ఏత్థాతి ఇమేసు యక్ఖాదీసు. ఏకతోఅవస్సుతే సతి ఆమిసం పటిగ్గణ్హన్తియా దుక్కటం. **సబ్బత్థా**తి సబ్బేసు మనుస్సామనుస్సేసు ఏకతో, ఉభతో వా అనవస్సుతేసు. **ఉదకే దన్తకట్ఠకే**తి ఉదకస్స, దన్తకట్ఠస్స చ గహణే. **పరిభోగే చా**తి పటిగ్గహణే చేవ పరిభోగే చ.

౨౦౮౩-౪. ఉభయావస్సుతాభావేతి భిక్ఖునియా, పుగ్గలస్స చ ఉభిన్నం అవస్సుతత్తే అసతి యది ఆమిసం పటిగ్గణ్హాతి , న దోసోతి యోజనా. **అయం** పురిసపుగ్గలో. **న చ అవస్సుతో**తి నేవ అవస్సుతోతి ఇత్వా. యా పన ఆమిసం పటిగ్గణ్హాతి, తస్సా చ ఉమ్మత్తికాదీనఞ్చ అనాపత్తి పకాసితాతి యోజనా. "యా గణ్హాతి, తస్సా అనాపత్తీ"తి వుత్తేపి పరిభుఞ్జన్తియావ అనాపత్తిభావో దట్ఠబ్బో.

పఞ్చమం.

౨౦౮౫. ఉయ్యోజనేతి "కిం తే అయ్యే ఏసో పురిసపుగ్గలో కరిస్సతి అవస్సుతో వా అనవస్సుతో వా, యతో త్వం అనవస్సుతా, ఇఙ్ఘ అయ్యే యం తే ఏసో పురిసపుగ్గలో దేతి ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా, తం త్వం సహత్థా పటిగ్గహేత్వా ఖాద వా భుఞ్జ వా"తి (పాచి. ౭౦౫) వుత్తనయేన నియోజనే. **ఏకిస్సా**తి ఉయ్యోజికాయ. **ఇతరిస్సా**తి ఉయ్యోజితాయ. **పటిగ్గహే**తి అవస్సుతస్స హత్థతో ఆమిసపటిగ్గహణే. **దుక్కటాని చా**తి ఉయ్యోజికాయ దుక్కటాని. **భోగేసూ**తి ఉయ్యోజితాయ తథా పటిగ్గహితస్స ఆమిసస్స పరిభోగేసు. **థుల్లచ్చయగణో సియా**తి ఉయ్యోజికాయ థుల్లచ్చయసమూహో సియాతి అత్థో.

౨౦౮౬-౭. భోజనస్సావసానస్మిన్తి ఉయ్యోజితాయ భోజనపరియన్తే. **సఙ్ఘాదిసేసతా**తి ఉయ్యోజికాయ సఙ్ఘాదిసేసాపత్తి హోతి.

యక్ఖాదీనన్తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన పేతపణ్డకతిరచ్ఛానగతా గహితా. **తథేవ పురిసస్స చా**తి అవస్సుతస్స మనుస్సపురిసస్స. "గహణే ఉయ్యోజనే"తి పదచ్ఛేదో. **గహణే**తి ఉయ్యోజితాయ గహణే. **ఉయ్యోజనే**తి ఉయ్యోజికాయ అత్తనో ఉయ్యోజనే. **తేస**న్తి ఉదకదన్తపోనానం. **పరిభోగే**తి ఉయ్యోజితాయ పరిభుఞ్జనే. **దుక్కటం పరికిత్తిత**న్తి ఉయ్యోజికాయ దుక్కటం వుత్తం.

౨౦౮౮. సేసస్సాతి ఉదకదన్తపోనతో అఞ్ఞస్స పరిభుఞ్జితబ్బామిసస్స. "**గహణుయ్యోజనే**"తిఆది వుత్తనయమేవ.

౨౦౮౯-౯౦. యా పన భిక్ఖునీ "అనవస్సుతో"తి ఇత్వా ఉయ్యోజేతి, "కుపితా వా న పటిగ్గణ్హాతీ"తి ఉయ్యోజేతి, "కులానుద్దయతా వాపి న పటిగ్గణ్హాతీ"తి ఉయ్యోజేతి, తస్సా చ ఉమ్మత్తికాదీనఞ్చ అనాపత్తి పకాసితాతి యోజనా. యథాహ "అనాపత్తి 'అనవస్సుతో'తి జానన్తీ ఉయ్యోజేతి, 'కుపితా న పటిగ్గణ్హాతీ'తి ఉయ్యోజేతి, 'కులానుద్దయతాయ న పటిగ్గణ్హాతీ'తి ఉయ్యోజేతీ"తిఆది (పాచి. ౭౦౮).

ఛట్ఠం.

౨౦౯౧. సత్తమన్తి "యా పన భిక్ఖునీ కుపితా అనత్తమనా ఏవం వదేయ్య బుద్ధం పచ్చక్ఖామీ"తిఆదినయప్పవత్తం (పాచి. ౭౧౦) సత్తమసిక్ఖాపదఞ్చ. **అట్ఠమ**న్తి "యా పన భిక్ఖునీ కిస్మిఞ్చిదేవ అధికరణే పచ్చాకతా"తిఆదినయప్పవత్తం (పాచి. ౭౧౬) అట్ఠమసిక్ఖాపదఞ్చ.

సత్తమట్ఠమాని.

౨౯౨. **నవమేతి** “భిక్ఖునియో పనేవ సంసట్ఠా విహరన్తీ”తిఆదిసిక్ఖాపదే (పాచి. ౭౨౨) చ. **దసమేతి** “యా పన భిక్ఖునీ ఏవం వదేయ్య సంసట్ఠావ అయ్యే తుమ్హే విహరథ, మా తుమ్హే నానా విహరిత్థా”తిఆదిసిక్ఖాపదే (పాచి. ౭౨౮) చ.

నవమదసమాని.

౨౯౩. తేన మహావిభఙ్గాగతేన **దుట్ఠదోసద్వయేన** చ తత్థేవ ఆగతేన తేన సఞ్చరిత్తసిక్ఖాపదేన చాతి ఇమేహి తీహి సద్ధిం ఇధాగతాని ఛ సిక్ఖాపదానీతి ఏవం నవ పఠమాపత్తికా . **ఇతో** భిక్ఖునివిభఙ్గతో **చత్తారి** యావతతియకాని **తతో** మహావిభఙ్గతో **చత్తారి** యావతతియకానీతి ఏవం **అట్ఠ** యావతతియకాని, పురిమాని నవ చాతి సత్తరస సఙ్ఘాదిసేససిక్ఖాపదాని మయా చేత్థ దస్సితానీతి అధిప్పాయో.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

సఙ్ఘాదిసేసకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిస్సగ్గియకథావణ్ణనా

౨౯౪-౫. ఏవం సత్తరససఙ్ఘాదిసేసే దస్సేత్వా ఇదాని తదనన్తరాని నిస్సగ్గియాని దస్సేతుమాహ ‘‘**అధిట్ఠానుపగం పత్త**’’న్తిఆది. ‘‘**అధిట్ఠానుపగం పత్త**’’న్తి ఇమినా పదేన కేనచి కారణేన అనధిట్ఠానుపగే పత్తే అనాపత్తిభావం దీపేతి. ‘‘తస్సా’’తి త-సద్దాపేక్ఖాయ **భిక్ఖునీ**తి ఏత్థ ‘‘యా’’తి లబ్భతి. **పత్తసన్నిధికారణా**తి అనధిట్ఠాయ, అవికప్పేత్వా ఏకరత్తమ్పి పత్తస్స నిక్ఖిత్తకారణా.

౨౯౬. **ఇధ** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే సేసో సబ్బో వినిచ్ఛయో కథామగ్గోతి యోజనా, అవసేససబ్బవినిచ్ఛయకథామగ్గోతి అత్థో. **పత్తసిక్ఖాపదే**తి మహావిభఙ్గపఠమపత్తసిక్ఖాపదే.

౨౯౭. విసేసోవ **విసేసతా**.

పఠమం.

౨౯౮. **అకాలే**తి ‘‘అనత్థతకథినే విహారే ఏకాదస మాసా, అత్థతకథినే విహారే సత్త మాసా’’తి (పాచి॰ ౭౪౦ అత్థతో సమానం) ఏవం వుత్తే అకాలే. వికప్పన్తరం దస్సేతుమాహ ‘‘**దిన్నం కాలేపి కేనచీ**’’తిఆది. వుత్తవిపరియాయేన కాలనియమో వేదితబ్బో. కేనచి అకాలే యం చీవరం దిన్నం, కాలేపి యం చీవరం ఆదిస్స దిన్నం, తం అకాలచీవరం నామాతి యోజనా. ఆదిస్స దానప్పకారం దస్సేతుమాహ ‘‘**సమ్పత్తా భాజేన్తూ**’’తి. **నియామిత**న్తి ‘‘సమ్పత్తా భాజేన్తూ’’తి ఏవం వత్వా దిన్నఞ్చ ‘‘ఇదం గణస్స, ఇదం తుయ్హం దమ్మీ’’తి వత్వా వా దాతుకామతాయ పాదమూలే ఠపేత్వా వా దిన్నఞ్చ ఆదిస్స దిన్నం నామాతి అత్థో. యథాహ ‘‘సమ్పత్తా భాజేన్తూ’తి వత్వా వా ‘ఇదం గణస్స, ఇదం తుమ్హాకం దమ్మీ’తి వత్వా వా దాతుకమ్యతాయ పాదమూలే ఠపేత్వా వా దిన్నమ్పి ఆదిస్స దిన్నం నామ హోతీ’’తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౭౪౦).

౨౯౯. **అకాలచీవర**న్తి వుత్తప్పకారం అకాలచీవరం.

౩౦౦. **అత్తనా పటిలద్ధ**న్తి తతో యం చీవరం అత్తనా వస్సగ్గేన పటిలద్ధం. నిస్సజ్జిత్వా పటిలద్ధకాలే కత్తబ్బవిధిం దస్సేతుమాహ ‘‘**లభిత్వా...పే॰... నియోజయే**’’తి. **యథాదానే నియోజయే**తి యథా దాయకేన దిన్నం, తథా ఉపనేతబ్బం, అకాలచీవరపక్ఖేయేవ ఠపేతబ్బన్తి వుత్తం హోతి.

౩౦౧. **తస్సా**తి ‘‘యథాదానే నియోజయే’’తి వచనస్స. వినయకమ్మం కత్వా పటిలద్ధమ్పి తం పున సేవితుం న చ వట్టతీతి అయమధిప్పాయోతి యోజనా.

౩౦౨. కాలచీవరే అకాలవత్థసఞ్ఞాయ దుక్కటన్తి యోజనా. **ఉభయత్థపీ**తి అకాలచీవరేపి కాలచీవరేపి. వేమతికాయ తథా దుక్కటన్తి యోజనా.

౨౧౦౩. ఉభయత్థపి చీవరే కాలచీవరే చ అకాలచీవరే చాతి ఉభయచీవరేపి కాలచీవరసఞ్ఞాయ భాజాపేన్తియా నదోసోతి యోజనా. సచిత్తకసముట్ఠానత్తయం సన్ధాయాహ ''**తిసముట్ఠానతా**''తి.

దుతియం.

౨౧౦౪. సచే సయం అచ్ఛిన్దతి అఞ్ఞాయ భిక్ఖునియా సద్ధిం చీవరం పరివత్తేత్వా పచ్ఛా "తుయ్హం చీవరం త్వమేవ గణ్హ, మయ్హం చీవరం దేహీ"తి ఏవం యది సయం అచ్ఛిన్దతి. ఏత్థ "సకసఞ్ఞాయా"తి సేసో. సకసఞ్ఞాయ గహితత్తా పాచిత్తియం, దుక్కటఞ్చ వుత్తం, ఇతరథా భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో.

౨౧౦౫. ఇతరేసూతి అబన్ధనఞ్చ ఆణత్తిబహుత్తఞ్చ సఙ్గణ్హాతి. తేనాహ ''**వత్థూనం పయోగస్స వసా సియా**''తి.

౨౧౦౬. ''**తికపాచిత్తీ**''తి ఇదమపేక్ఖిత్వా "ఉద్దిట్ఠా"తి సమ్బన్ధనీయం, ఉపసమ్పన్నాయ ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞా, వేమతికా, అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞాతి ఏతాసం వసేన తికపాచిత్తి వుత్తాతి అత్థో. **అఞ్ఞస్మిం పరిక్ఖారేతి** ఉపసమ్పన్నానుపసమ్పన్నానం అఞ్ఞస్మిం పరిక్ఖారే. **ఇతరిస్సాతి** అనుపసమ్పన్నాయ. **తికదుక్కటన్తి** అనుపసమ్పన్నాయ ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞావేమతికాఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞానం వసేన తికదుక్కటం ఉద్దిట్ఠం.

౨౧౦౭. తాయ వా దీయమానం తాయ అఞ్ఞాయ భిక్ఖునియా దుట్ఠాయ వా తుట్ఠాయ వా దీయమానం గణ్హన్తియా, తస్సా విస్సాసమేవ వా గణ్హన్తియా అనాపత్తీతి యోజనా. ''**తిసముట్ఠానతా మతా**''తి ఇదం వుత్తత్థమేవ.

తతియం.

౨౧౦౮. యా పన భిక్ఖునీ "కిం తే, అయ్యే, అఫాసు, కిం ఆహరీయతూ"తి వుత్తా అఞ్ఞం విఞ్ఞాపేత్వా తం ఆహటం పటిక్ఖిపిత్వా తఞ్చ అఞ్ఞఞ్చ గణ్హితుకామా సచే అఞ్ఞం విఞ్ఞాపేతి, తస్సా విఞ్ఞత్తిదుక్కటం, లాభా నిస్సగ్గియం సియాతి సాధిప్పాయయోజనా. విఞ్ఞత్తియా దుక్కటం **విఞ్ఞత్తిదుక్కటం.**

౨౧౦౯-౧౧. తికపాచిత్తియం వుత్తన్తి "అఞ్ఞే అఞ్ఞసఞ్ఞా, అఞ్ఞే వేమతికా, అఞ్ఞే అనఞ్ఞసఞ్ఞా అఞ్ఞం విఞ్ఞాపేత్వా అఞ్ఞం విఞ్ఞాపేతి, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ"న్తి (పాచి. ౭౪౧) తికపాచిత్తియం వుత్తం. **అనఞ్ఞే ద్వికదుక్కటన్తి** అనఞ్ఞే అఞ్ఞసఞ్ఞాయ, వేమతికాయ చ వసేన ద్వికదుక్కటం. ''**అనఞ్ఞేనఞ్ఞసఞ్ఞాయా**''తిఆదినా అనాపత్తివిసయో దస్సితో. "అనఞ్ఞే అనఞ్ఞసఞ్ఞాయా"తి పదచ్ఛేదో. అనఞ్ఞే అనఞ్ఞసఞ్ఞాయ విఞ్ఞాపేన్తియా అనాపత్తి. **తస్మిం** పఠమవిఞ్ఞాపితే అప్పహోన్తే వా తఞ్ఞేవ వా విఞ్ఞాపేన్తియా అనాపత్తి. అఞ్ఞేనపి అత్థే సతి తేన సద్ధిం అఞ్ఞం విఞ్ఞాపేన్తియా అనాపత్తి. ఇదం వుత్తం హోతి – సచే పఠమం సప్పి విఞ్ఞత్తం, "ఆమకమంసం పచితబ్బ"న్తి చ వేజ్జేన వుత్తత్తా తేలేన అత్థో హోతి, తతో "తేలేనాపి మే అత్థో"తి ఏవం అఞ్ఞఞ్చ విఞ్ఞాపేతీతి. ఆనిసంసఞ్చ దస్సేత్వా తతో అఞ్ఞం విఞ్ఞాపేన్తియాపి అనాపత్తీతి ఞాతబ్బన్తి యోజనా. ఇదం వుత్తం హోతి – సచే కహాపణస్స సప్పి ఆభతం హోతి, ఇమినా మూలేన దిగుణం తేలం లబ్భతి, తేలేనాపి చ ఇదం కిచ్చం నిప్ఫజ్జతి, తస్మా తేలమాహరాతి ఏవం ఆనిసంసం దస్సేత్వా విఞ్ఞాపేతీతి.

చతుత్థం.

౨౧౧౨-౩. పుబ్బం అఞ్ఞం చేతాపేత్వాతి యోజనా, అత్తనో కప్పియభణ్డేన “ఇదం నామ ఆహరా”తి పుబ్బం అఞ్ఞం పరివత్తాపేత్వాతి అత్థో. **ఏవన్తి** ఏత్థ “వుత్తే”తి సేసో. ధనేన నిబ్బత్తం **ధఞ్ఞం,** అత్తనో ధనేన నిప్ఫాదితత్తా తేలాది ఇధ “ధఞ్ఞ”న్తి అధిప్పేతం, న వీహాది. ఏవం వుత్తే మయ్హం అఞ్ఞం ధఞ్ఞం ఆనేత్వా దేతి ఇతి సఞ్ఞాయ పచ్ఛా అఞ్ఞం చేతాపేయ్యాతి యోజనా, న మే ఇమినా అత్థో, అఞ్ఞం ఆహరాతి వుత్తే ఇదఞ్చ దత్వా అఞ్ఞఞ్చ ఆహరిత్వా దేతీతి సఞ్ఞాయ “న మే ఇదం రుచ్చతి, అఞ్ఞం ఆహరా”తి పచ్ఛా అఞ్ఞం పరివత్తాపేయ్యాతి అత్థో. **చేతాపనపయోగేనాతి** ఆణత్తాయ చేతాపనవసేన. **మూలట్ఠాయాతి** ఆణాపికాయ. తేన చ అఞ్ఞేన వా మూలేన ఆభతం హోతు, తస్స లాభే నిస్సగ్గియం హోతీతి యోజనా.

౨౧౧౪. సేసన్తి తికపాచిత్తియాదికం వినిచ్ఛయవిసేసం.

పఞ్చమం.

౨౧౧౫-౬. అఞ్ఞదత్థాయ దిన్నేనాతి ఉపాసకేహి “ఏవరూపం గహేత్వా భాజేత్వా పరిభుఞ్జథా”తి అఞ్ఞస్సత్థాయ దిన్నేన. **“సఙ్ఘికేన పరిక్ఖారేనా”**తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **పరిక్ఖారేనాతి** కప్పియభణ్డేన. **సఙ్ఘికేనాతి** సఙ్ఘస్స పరిచ్చత్తేన. **ఇధాతి** ఇమస్మిం సాసనే. **తస్సాతి** యాయ చేతాపితం. **నిస్సగ్గియం సియాతి** ఏత్థ నిస్సట్ఠపటిలద్ధం యథాదానే ఉపనేతబ్బన్తి వత్తబ్బం. యథాహ “నిస్సట్ఠం పటిలభిత్వా యథాదానే ఉపనేతబ్బ”న్తి (పాచి. ౭౬౧). ఇదం హేట్ఠా వుత్తత్థాధిప్పాయమేవ. **ఏత్థాతి** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే. “అనఞ్ఞదత్థికే అఞ్ఞదత్థికసఞ్ఞా, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అనఞ్ఞదత్థికే వేమతికా, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి వుత్తత్తా ఆహ **“అనఞ్ఞదత్థికే నిద్దిట్ఠం ద్వికదుక్కట”**న్తి. ఇమినా చ “అఞ్ఞదత్థికే తికపాచిత్తియ”న్తి ఇదం వుత్తమేవ. “అఞ్ఞదత్థికే అఞ్ఞదత్థికసఞ్ఞా, వేమతికా, అనఞ్ఞదత్థికసఞ్ఞా అఞ్ఞం చేతాపేతి, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ”న్తి (పాచి. ౭౬౧) హి వుత్తం.

౨౧౧౭. సేసకన్తి యదత్థాయ దిన్నం, తం చేతాపేత్వా ఆహరిత్వా అతిరిత్తం మూలం అఞ్ఞదత్థాయ ఉపనేన్తియా అనాపత్తీతి యోజేతబ్బం. **సామికే పుచ్ఛిత్వాతి** “తుమ్హేహి చీవరత్థాయ దిన్నం, అమ్హాకఞ్చ చీవరం సంవిజ్జతి, తేలాదీహి పన అత్థో”తి ఏవం సామికే పుచ్ఛిత్వా. **తన్తి** తం చేతాపన్నం. **ఆపదాసూతి** భిక్ఖునీహి విహారం పహాయ గమనారహముపద్దవో గహితో. యథాహ “ఆపదాసూతి తథారూపేసు ఉపద్దవేసు భిక్ఖునియో విహారం ఛడ్డేత్వా పక్కమన్తి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు యం వా తం వా చేతాపేతుం వట్టతీ”తి (పాచి. అట్ఠ. ౭౬౨).

౨౧౧౮. సయం యాచితకం వినాతి “సంయాచితక”న్తి పదం వినా, ఏత్తకమేవ విసదిసన్తి వుత్తం హోతి.

ఛట్ఠసత్తమాని.

౨౧౧౯. అధికవచనం దస్సేతుమాహ **“మహాజనికసఞ్ఞాచికేనా”**తి. **పదతాధికాతి** పదమేవ **పదతా. మహాజనికేనాతి** గణస్స పరిచ్చత్తేన. **సఞ్ఞాచికేనాతి** సయం యాచితకేన.

౨౧౨౦. అనన్తరసమా మతాతి ఇధ “పుగ్గలికేనా”తి పదం వినా సముట్ఠానాదినా సద్ధిం సబ్బే వినిచ్ఛయా అనన్తరసిక్ఖాపదసదిసా మతాతి అత్థో. “యా పన భిక్ఖునీ అఞ్ఞదత్థికేన పరిక్ఖారేన అఞ్ఞుద్దిసికేన పుగ్గలికేనా”తి హి సిక్ఖాపదం. **పుగ్గలికేనాతి** ఏకభిక్ఖునియా పరిచ్చత్తేన. “కిఞ్చిపీ”తి లిఖన్తి. **“కోచిపీ”**తి పాఠో సున్దరో “విసేసో”తి ఇమినా తుల్యాధికరణత్తా.

అట్ఠమనవమదసమాని.

పఠమో వగ్గో.

౨౧౨౧-౨. చత్తారి కంసాని సమాహటాని, చతున్నం కంసానం సమాహారో వా **చతుక్కంసం,** చతుక్కంసతో అతిరేకం అతిరేకచతుక్కంసం, తేన అతిరేకచతుక్కంసగ్ఘనకం పావురణమాహ, ఉపచారేన ''**అతిరేకచతుక్కంస**''న్తి వుత్తం. కంసపరిమాణం పనేత్థ సయమేవ వక్ఖతి "కహాపణచతుక్కం తు, కంసో నామ పవుచ్చతీ"తి. తస్మా అతిరేకసోళసకహాపణగ్ఘనకన్తి అత్థో. **గరుపావురణ**న్తి సీతకాలే పారుపితబ్బపావురణం. **చేతాపేయ్యా**తి విఞ్ఞాపేయ్య. చత్తారి సచ్చాని సమాహటాని, చతున్నం వా సచ్చానం సమాహారో **చతుసచ్చం,** తం పకాసేతి సీలేనాతి **చతుసచ్చప్పకాసీ,** తేన, చతున్నం అరియసచ్చానం నిద్దిసకేన సమ్మాసమ్బుద్ధేన. **పయోగే**తి "దేహీ"తి ఏవం విఞ్ఞాపనపయోగే. **లాభే**తి పటిలాభే.

చతున్నం సమూహో **చతుక్కం,** కహాపణానం చతుక్కం కహాపణచతుక్కం. కహాపణో చేత్థ తంతంకాలే, తంతంపదేసే చ వోహారూపగో గహేతబ్బో. ఇమా వుత్తప్పకారా నిస్సగ్గియావసానాపత్తియో "ఞాతకానఞ్చ సన్తకే"తి అనాపత్తివిసయే వక్ఖమానత్తా "యదా యేన అత్థో, తదా తం వదేయ్యాథా"తి ఏవం నిచ్చపవారణం అకత్వా తస్మిం కాలే కిస్మిఞ్చి గుణే పసీదిత్వా "వదేయ్యాథ యేన అత్థో"తి ఏవం పవారితట్ఠానే సమ్భవన్తీతి దట్ఠబ్బా.

౨౧౨౩-౪. ఊనకచతుక్కంసే అతిరేకసఞ్ఞా, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ఊనకచతుక్కంసే వేమతికా, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి వుత్తత్తా ఆహ ''**ఊనకే తు చతుక్కంసే, ఉద్దిట్ఠం ద్వికదుక్కట**''న్తి. ఇమినా "అతిరేకచతుక్కంసే అతిరేకసఞ్ఞా, వేమతికా, ఊనకసఞ్ఞా చేతాపేతి, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ"న్తి తికపాచిత్తియఞ్చ దస్సితం హోతి.

గరుకన్తి గరుపావురణం. **తదూనం వా**తి చతుక్కంసతో ఊనకం వా. **ఞాతకానఞ్చా**తి ఏత్థ **చ**-సద్దేన పవారితానం సఙ్గహో. యథాహ అనాపత్తివారే "ఞాతకానం, పవారితాన"న్తి (పాచి. ౭౮౪). ఏత్థ చ "అతిరేకచతుక్కంసమ్పీ"తి వత్తబ్బం ''**తదూనం వా**''తి ఇమినా చతుక్కంసూనస్స వుత్తత్తా. ''**అప్పమేవ వా**''తి ఇమినా అతిరేకచతుక్కంసేపి మహగ్ఘతరం వుత్తన్తి వేదితబ్బం.

ఏకాదసమం.

౨౧౨౬-౭. "లహుపావురణం పన భిక్ఖునియా చేతాపేన్తియా అడ్ఢతేయ్యకంసపరమం చేతాపేతబ్బ"న్తి (పాచి. ౭౮౯) వచనతో **లహుపావురణ**న్తి ఏత్థ "చేతాపేన్తియా భిక్ఖునియా"తి చ **అడ్ఢతేయ్యకంసగ్ఘన**న్తి ఏత్థ "చేతాపేతబ్బ"న్తి చ సేసో. **లహుపావురణ**న్తి ఉణ్హకాలే పావురణం. తిణ్ణం పూరణో **తేయ్యో,** అడ్ఢో తేయ్యో అస్సాతి **అడ్ఢతేయ్యో,** అడ్ఢతేయ్యో చ సో కంసో చాతి **అడ్ఢతేయ్యకంసో,** తం అగ్ఘతీతి **అడ్ఢతేయ్యకంసగ్ఘనం,** దసకహాపణగ్ఘనకన్తి అత్థో. **తతో**తి అడ్ఢతేయ్యకంసగ్ఘనకతో. యం పన పావురణం అడ్ఢతేయ్యకంసగ్ఘనకం, తం లహుపావురణం . **తతో** అడ్ఢతేయ్యకంసగ్ఘనకతో లహుపావురణతో. **ఉత్తరి**న్తి అతిరేకం. అడ్ఢతేయ్యకంసగ్ఘనకం యం పావురణం యా భిక్ఖునీ చేతాపేతి , తస్స పావురణస్స పటిలాభే **తస్సా** భిక్ఖునియా నిస్సగ్గియపాచిత్తియా వుత్తాతి యోజనా.

"అనన్తరసమం సేస"న్తి ఇదం సమత్థేతుమాహ ''**నత్థి కాచి విసేసతా**''తి. విసేసోయేవ **విసేసతా.**

ద్వాదసమం.

౨౧౨౮. ఇదాని పాతిమోక్ఖుద్దేసే ఆగతేసు సమతింసనిస్సగ్గియేసు కేసఞ్చి అత్తనో అవచనే కారణఞ్చ అవుత్తేహి సద్ధిం వుత్తానం గహణఞ్చ దస్సేతుమాహ ‘‘**సాధారణానీ**’’తిఆది. హి యస్మా భిక్ఖునీనం భిక్ఖూహి **సాధారణాని** యాని సిక్ఖాపదాని **సేసాని** ఇధ వుత్తేహి అఞ్ఞాని, **తాని అట్ఠారస** సిక్ఖాపదాని చేవ ఇధ వుత్తసరూపాని ద్వాదస సిక్ఖాపదాని చేతి ఇచ్చేవం నిస్సగ్గియపాచిత్తియసిక్ఖాపదాని సమతింసేవ హోన్తీతి యోజనా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

నిస్సగ్గియకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

పాచిత్తియకథావణ్ణనా

౨౧౨౯-౩౦. ఏవం తింస నిస్సగ్గియపాచిత్తియాని దస్సేత్వా ఇదాని సుద్ధపాచిత్తియాని దస్సేతుమాహ **''లసుణ''**న్తిఆది. **లసుణన్తి** ఏత్థ ఇతి-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో. ''లసుణం''ఇతి భణ్డికం **వుత్తం** అట్ఠకథాయం (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౭౯౩-౭౯౫). చతుపఞ్చమిఞ్జాదిప్పభేదం భణ్డికం **లసుణం** నామ, న తతో ఊనం. తేనాహ **''న ఏకద్వితిమిఞ్జక''**న్తి. పక్కలసుణతో, సీహళదీపసమ్భవతో చ విసేసమాహ **''ఆమకం మాగధంయేవా''**తి. మగధేసు జాతం **మాగధం,** ''వుత్త''న్తి ఇమినా సమ్బన్ధో. యథాహ ''మగధరట్ఠే జాతలసుణమేవ హి ఇధ లసుణన్తి అధిప్పేత''న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౭౯౫). తం ''ఖాదిస్సామీ''తి గణ్హాతీతి సమ్బన్ధో. వుత్తప్పకారం పాచిత్తియఞ్చ అజ్ఝోహారవసేనాతి దస్సేతుమాహ **''అజ్ఝోహారవసేనేవ, పాచిత్తిం పరిదీపయే''**తి.

౨౧౩౧. తదేవ వక్ఖతి **''ద్వే తయో''**తిఆదినా. **సద్ధిన్తి** ఏకతో. **సఙ్ఖాదిత్వాతి** గలబిలం అప్పవేసేత్వా దన్తేహి సంచుణ్ణియన్తో ఖాదిత్వా. **అజ్ఝోహరతి** పరగలం కరోతి.

౨౧౩౨. తత్థాతి తస్మిం భణ్డికలసుణే. **''మిఞ్జానం గణనాయా''**తి ఇమినా అజ్ఝోహారపయోగగణనాయేవ దీపితా. యథాహ ''భిన్దిత్వా ఏకేకం మిఞ్జం ఖాదన్తియా పన పయోగగణనాయ పాచిత్తియానీ''తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౭౯౫).

౨౧౩౩. సభావతో వట్టన్తేవాతి యోజనా.

౨౧౩౫. యథావుత్తపలణ్డుకాదీనం నానత్తం దస్సేతుమాహ **''ఏకా మిఞ్జా''**తిఆది. ఇధ మిఞ్జానం వసేనేవ నానత్తం దస్సితం. **అట్ఠకథాయం** పన వణ్ణవసేనాపి. యథాహ ''పలణ్డుకో పణ్డువణ్ణో హోతి. భఞ్జనకో లోహితవణ్ణో. హరితకో హరితపణ్ణవణ్ణో''తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౭౯౭).

౨౧౩౬. ''సాళవే ఉత్తరిభఙ్గకే''తి పదచ్ఛేదో. ''బదరసాళవాదీసూ''తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౭౯౭) **అట్ఠకథా**వచనతో ఏత్థ బదర-సద్దో సేసో. **బదరసాళవం** నామ బదరఫలాని సుక్ఖాపేత్వా చుణ్ణేత్వా కాతబ్బా ఖాదనీయవికతి. **ఉమ్మత్తికాదీనన్తి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన ఆదికమ్మికా గహితా. యథాహ ''ఉమ్మత్తికాయ ఆదికమ్మికాయా''తి (పాచి॰ ౭౯౭).

పఠమం.

౨౧౩౭. సమ్బాధేతి పటిచ్ఛన్నోకాసే. తస్స విభాగం దస్సేతుమాహ **''ఉపకచ్ఛేసు ముత్తస్స కరణేపి వా''**తి.

౨౧౩౮. అస్సా తథా పాచిత్తీతి సమ్బన్ధో. **''న లోమగణనాయా''**తి ఇమినా ''పయోగగణనాయా''తి ఇదమేవ సమత్థయతి.

౨౧౩౯. ఆబాధేతి కణ్డుఆదికే రోగే. యథాహ – ''ఆబాధపచ్చయాతి కణ్డుకచ్ఛుఆదిఆబాధపచ్చయా''తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౦౧). **మగ్గసంవిధానసమా మతాతి** భిక్ఖునియా సంవిధాయ ఏకద్ధానసిక్ఖాపదేన సదిసా మతా ఞాతాతి అత్థో.

దుతియం.

౨౧౪౦. పదుమస్స వా పుణ్డరీకస్స వా అన్తమసో కేసరేనాపి కామరాగేన **ముత్తకరణస్స తలఘాతనే** ముత్తకరణమ్హి పహారదానే పాచిత్తి హోతీతి యోజనా. **కేసరేనాపీతి అపి**-సద్దేన మహాపదుమపణ్ణేహి వత్తబ్బమేవ నత్థీతి దీపేతి. యథాహ – "అన్తమసో ఉప్పలపత్తేనాపీతి ఏత్థ పత్తం తావ మహన్తం, కేసరేనాపి పహారం దేన్తియా ఆపత్తియేవా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౦౩).

౨౧౪౧. తత్థాతి తస్మిం ముత్తకరణతలే.

తతియం.

౨౧౪౨. యా పన భిక్ఖునీ **కామరాగపరేతా** కామరాగేన పీళితా అత్తనో **బ్యఞ్జనే** ముత్తపథే ఉప్పలపత్తమ్పి పవేసేతి, **న వట్టతి** పాచిత్తి హోతీతి యోజనా. **పి**-సద్దేన "కేసరమత్తమ్పి పన పవేసేన్తియా ఆపత్తియేవా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౧౨) **అట్ఠకథా** ఉల్లిఙ్గితా.

౨౧౪౩-౪. యద్యేవం "జతుమట్ఠకే పాచిత్తియ"న్తి కస్మా వుత్తన్తి ఆహ **"ఇదం…పే॰… జతుమట్ఠక"**న్తి. **ఇదం జతుమట్ఠకం వత్థువసేనేవ వుత్త**న్తి "అథ ఖో సా భిక్ఖునీ జతుమట్ఠకం ఆదియిత్వా ధోవితుం విస్సరిత్వా ఏకమన్తం ఛడ్డేసి. భిక్ఖునియో మక్ఖికాహి సమ్పరికిణ్ణం పస్సిత్వా ఏవమాహంసు 'కస్సిదం కమ్మ'న్తి. సా ఏవమాహ 'మయ్హిదం కమ్మ'న్తి. యా తా భిక్ఖునియో అప్పిచ్ఛా, తా ఉజ్ఝాయన్తి ఖియ్యన్తి విపాచేన్తి 'కథఞ్హి నామ భిక్ఖునీ జతుమట్ఠకం ఆదియిస్సతీ"తి (పాచి॰ ౮౦౬) ఆగతవత్థువసేనేవ వుత్తం, న తం వినా అఞ్ఞస్స వట్టకస్స సమ్భవతోతి అధిప్పాయో. **జతుమట్ఠకం** నామ జతునా కతో మట్ఠదణ్డకో.

దణ్డన్తి ఏత్థ "యం కిఞ్చీ"తి సేసో. యథాహ "అన్తమసో ఉప్పలపత్తమ్పి ముత్తకరణం పవేసేతీ"తి (పాచి॰ ౮౦౮). ఏతమ్పి చ అతిమహన్తం, కేసరమత్తమ్పి పన పవేసేన్తియా ఆపత్తి ఏవ. **ఏళాలుక**న్తి కక్కారిఫలం వా. **తస్మి**న్తి అత్తనో ముత్తకరణే.

౨౧౪౫. ఆబాధపచ్చయాతి ముత్తకరణప్పదేసే జాతవణాదిమ్హి వణట్ఠాననిరుపనాదిపచ్చయా.

చతుత్థం.

౨౧౪౬. అగ్గపబ్బద్వయాధికన్తి అగ్గపబ్బద్వయతో కేసగ్గమత్తమ్పి అధికం. యథాహ "అన్తమసో కేసగ్గమత్తమ్పి అతిక్కామేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి॰ ౮౧౨). **దకసుద్ధిం కరోన్తియాతి** ముత్తకరణట్ఠానే ధోవనం కరోన్తియా. యథాహ "ఉదకసుద్ధికం నామ ముత్తకరణస్స ధోవనా వుచ్చతీ"తి (పాచి॰ ౮౧౨).

౨౧౪౭. "తీణీ"తి ఇమినా ఏకఙ్గులియా పబ్బద్వయస్స పవేసేత్వా ధోవనే దోసాభావం దీపేతి. **దీఘతోతి** అఙ్గులియా దీఘతో. తీణి పబ్బాని గమ్భీరతో ముత్తకరణే పవేసేత్వా ఉదకసుద్ధిం ఆదియన్తియా పాచిత్తియం భవేతి యోజనా.

౨౧౪౮. తిస్సో, చతస్సో వా అఙ్గులియో ఏకతో కత్వా విత్థారేన పవేసనే ఏకపబ్బేపి పవిట్ఠే "ద్వఙ్గులపబ్బపరమ"న్తి నియమితప్పమాణాతిక్కమతో ఆహ **"ఏకపబ్బమ్పి యా పనా"**తి. **యా పన** భిక్ఖునీ చతున్నం వాపి అఙ్గులీనం తిస్సన్నం

వాపి అఙ్గులీనం ఏకపబ్బమ్పి విత్థారతో పవేసేతి, తస్సా పాచిత్తియం సియాతి యోజనా.

౨౧౪౯. ఇతీతి ఏవం. **సబ్బప్పకారేనా**తి గమ్భీరపవేసనాదినా సబ్బేన పకారేన. **అభిబ్యత్తతరం కత్వా**తి సుపాకటతరం కత్వా. **అయమత్థో**తి "ఏకిస్సఙ్గులియా తీణీ"తిఆదినా వుత్తో అయమత్థో.

౨౧౫౦. ద్వఙ్గులపబ్బే దోసో నత్థీతి యోజనా. ఉదకసుద్ధిపచ్చయే పన సతిపి ఫస్ససాదియనే యథావుత్తపరిచ్ఛేదే అనాపత్తి. **అధికమ్పీ**తి ద్వఙ్గులపబ్బతో అధికమ్పి. ఉదకసుద్ధిం కరోన్తియా దోసో నత్థీతి యోజనా.

౨౧౫౧. తథా ఉదకసుద్ధిం కరోన్తీనం ఉమ్మత్తికాదీనం అనాపత్తి పకాసితాతి యోజనా.

పఞ్చమం.

౨౧౫౨. భుఞ్జతో పన భిక్ఖుస్సాతి పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరం భుఞ్జతో భిక్ఖుస్స. యథాహ "భుఞ్జన్తస్సాతి పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరం భోజనం భుఞ్జన్తస్సా"తి (పాచి॰ ౮౧౭). **పానీయం వా విధూపనం వా**తి వక్ఖమానం పానీయం, బీజనీయఞ్చ. **ఉపతిట్ఠేయ్యా**తి "హత్థపాసే తిట్ఠతీ"తి (పాచి॰ ౮౧౭) వచనతో ఏత్థ **ఉప**-సద్దో హత్థపాససఙ్ఖాతం సమీపం వదతీతి వేదితబ్బం.

౨౧౫౩. వత్థకోణాది యా కాచి "బీజనీ"తి వుచ్చతీతి యోజనా, ఇమినా "బీజనికిచ్చం సమ్పాదేస్సామీ"తి అధిట్ఠాయ గహితచీవరకోణప్పకారం యం కిఞ్చి "బీజనీ"తి వుచ్చతీతి అత్థో.

౨౧౫౪. "అథ ఖో సా భిక్ఖునీ తస్స భిక్ఖునో భుఞ్జన్తస్స పానీయేన చ విధూపనేన చ ఉపతిట్ఠిత్వా అచ్చావదతి. అథ ఖో సో భిక్ఖు తం భిక్ఖునిం అపసాదేతి 'మా, భగిని, ఏవరూపం అకాసి, నేతం కప్పతీ'తి. 'పుబ్బే మం త్వం ఏవఞ్చ ఏవఞ్చ కరోసి, ఇదాని ఏత్తకం న సహసీ'తి పానీయథాలకం మత్థకే ఆసుమ్భిత్వా విధూపనేన పహారం అదాసీ"తి (పాచి॰ ౮౧౫) ఇమస్మిం **వత్థుమ్హి** భిక్ఖూహి ఆరోచితే "కథఞ్హి నామ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునీ భిక్ఖుస్స పహారం దస్సతీ"తిఆదీని (పాచి॰ ౮౧౫) వత్వా "యా పన భిక్ఖునీ భిక్ఖుస్స భుఞ్జన్తస్స పానీయేన వా విధూపనేన వా ఉపతిట్ఠేయ్య, పాచిత్తియ"న్తి (పాచి॰ ౮౧౬) వుత్తత్తా పహారపచ్చయా ను ఖోతి ఆసఙ్కం నివత్తేతుమాహ **''హత్థపాసే ఇధ ఠానపచ్చయాపత్తి దీపితా''**తి. ఏత్థ చ **ఆసుమ్భిత్వా**తి పాతేత్వా. **ఇధా**తి ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే. "న, భిక్ఖవే, భిక్ఖునియా భిక్ఖుస్స పహారో దాతబ్బో. యా దదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (చూళవ॰ ౪౨౦) **భిక్ఖునిక్ఖన్ధకే** వుత్తం గహేత్వా ఆహ **''పహారపచ్చయా వుత్తం, ఖన్ధకే దుక్కటం విసు''**న్తి. ఇమినా వుత్తస్సేవత్థస్స కారణం దస్సితం హోతి.

౨౧౫౫. హత్థపాసం జహిత్వాతి ఏత్థ "భోజనం భుఞ్జతో"తి చ **ఖాదనం ఖాదతో**తి ఏత్థ "హత్థపాసే"తి చ వత్తబ్బం . భోజనం భుఞ్జతో హత్థపాసం జహిత్వా ఉపతిట్ఠన్తియా వా ఖాదనం ఖాదతో హత్థపాసే ఉపతిట్ఠన్తియా వా హోతి ఆపత్తి దుక్కటన్తి యోజనా.

౨౧౫౬. దేతీతి పానీయం వా సూపాదిం వా "ఇమం పివథ, ఇమినా భుఞ్జథా"తి దేతి. తాలవణ్టం "ఇమినా బీజన్తా భుఞ్జథా"తి దేతి. **దాపేతీ**తి అఞ్ఞేన ఉభయమ్పి దాపేతి. **ఇదం** సిక్ఖాపదం సముట్ఠానతో ఏళకలోమేన సమం మతన్తి

యోజనా.

ఛట్ఠం.

౨౧౩౭. **విఞ్ఞత్వాతి** సయం విఞ్ఞత్వా, అఞ్ఞాయ వా విఞ్ఞాపేత్వా. ‘‘విఞ్ఞత్వా వా విఞ్ఞాపేత్వా వా’’తి (పాచి॰ ౮౨౧) హి సిక్ఖాపదం. **ఆమకం ధఞ్ఞ**న్తి అపక్కం అభట్ఠం సాలిఆదికం సత్తవిధం ధఞ్ఞం. యథాహ – ‘‘ఆమకధఞ్ఞం నామ సాలి వీహి యవో గోధుమో కఙ్గు వరకో కుద్రూసకో’’తి (పాచి॰ ౮౨౨). **కోట్టేత్వాతి** ముసలేహి కోట్టేత్వా. యది పరిభుఞ్జతీతి యోజనా.

౨౧౩౮-౬౦. ‘‘భుఞ్జిస్సామీతి పటిగ్గణ్హాతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి ఇదం పయోగదుక్కటం నామ, తస్మా న కేవలం పటిగ్గహణేయేవ దుక్కటం హోతీ’’తిఆదినా (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౨౨) **అట్ఠకథాగతం** విభాగం దస్సేతుమాహ ‘‘**న కేవలం తు ధఞ్ఞాన**’’న్తిఆది. **పనాతి** అపి-సద్దత్థే, సుక్ఖాపనేపీతి అత్థో. **భజ్జనత్థాయాతి** ఏత్థ ‘‘వద్దలిదివసే’’తి సేసో. ‘‘కపల్లసజ్జనే ఉద్ధనసజ్జనే’’తి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **దబ్బిసజ్జనేతి** కటచ్ఛుసమ్పాదనే. తత్థ కపల్లకే ధఞ్ఞపక్ఖిపనేతి యోజనా. ‘‘ఘట్టనకోట్టనే’’తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధవసేన న-కారలోపం కత్వా ‘‘**ఘట్టకోట్టనే**’’తి వుత్తం.

౨౧౬౧-౩. పమాణ-సద్దస్స ఆవత్తలిఙ్గసఙ్ఖ్యత్తా ఆహ ‘‘**భోజనఞ్చేవ విఞ్ఞత్తిపమాణ**’’న్తి . **ఆవత్తలిఙ్గసఙ్ఖ్యత్తం** నామ నియతలిఙ్గేకత్తబహుత్తం. తథా హేత్థ **పమాణ**-సద్దో నియతనపుంసకలిఙ్గే నియతేకత్తం వుచ్చతి. **ఏత్థ** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే భోజనఞ్చేవ విఞ్ఞత్తి చాతి ఇదం ద్వయం **హి** యస్మా పమాణం, తస్మా సయం విఞ్ఞత్వా వా అఞ్ఞతో భజ్జనాదీని కారాపేత్వా వా అఞ్ఞాయ పన విఞ్ఞాపేత్వా సయం భజ్జనాదీని కత్వా వా **యా పన** భిక్ఖునీ అజ్ఝోహరతి, తస్సా అజ్ఝోహారపయోగేసు పాచిత్తియో సియున్తి యోజనా.

మహాపచ్చరియం (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౨౩) వుత్తం వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ‘‘**మాతరం వా**’’తిఆది. **మాతరం వాపి యాచిత్వాతి** ఏత్థ **వా**-సద్దో అత్థన్తరవికప్పనే. **పి**-సద్దో సమ్భావనే. మాతరం వా పితరం వా అఞ్ఞం వా ఞాతకం వా పవారితం వా ఆమకధఞ్ఞం యాచిత్వా వా అఞ్ఞాయ కారాపేత్వా వా యా పరిభుఞ్జతి, తస్సా పాచిత్తీతి యోజనా.

౨౧౬౪. అవిఞ్ఞత్తియా లద్ధం సయం వా భజ్జనాదీని కత్వా వా అఞ్ఞాయ కారాపేత్వా వా యా పరిభుఞ్జతి, తస్సా దుక్కటన్తి యోజనా.

౨౧౬౫. అఞ్ఞాయ పన విఞ్ఞత్తియా లద్ధం తాయ కారాపేత్వాపి సయం కత్వా వా అజ్ఝోహరన్తియా తథా ఆపత్తి దుక్కటన్తి యోజనా. ఇదఞ్చ **మహాపచ్చరియా**గతనయం గహేత్వా వుత్తం. **మహాఅట్ఠకథాయం** పన ‘‘అఞ్ఞాయ విఞ్ఞత్తం భుఞ్జన్తియా దుక్కట’’న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౨౨) వుత్తత్తా విఞ్ఞత్తియాపి అఞ్ఞాయ లద్ధం ఆమకం ధఞ్ఞం తాయ కారాపేత్వా వా సయం కత్వా వా పరిభుఞ్జన్తస్సాపి దుక్కటమేవ వుత్తన్తి వేదితబ్బం.

౨౧౬౬-౭. **సేదకమ్మాదిఅత్థాయాతి** వాతరోగాదినా ఆతురానం సేదనాదిపటికారత్థాయ. ఇధ ‘‘అఞ్ఞాతకఅప్పవారితట్ఠానేపీ’’తి సేసో. భిక్ఖూనమ్పి ఏసేవ నయో. లభిత్వా సత్త ధఞ్ఞాని ఞాతకపవారితట్ఠానే సేసవిఞ్ఞత్తియాపి అనాపత్తీతి ఞాతబ్బన్తి యోజనా. **సేసవిఞ్ఞత్తియాతి** ముగ్గమాసఅలాబుకుమ్భణ్డకాదీనం వుత్తధఞ్ఞావసేసానం విఞ్ఞత్తియా.

సాలిఆదీనం సత్తన్నం ధఞ్ఞానం దుక్కటస్స వుత్తత్తా, అనామాసత్తా చ సబ్బేన సబ్బం న వట్టన్తీతి దస్సేతుమాహ **''ఞాతకానమ్పీ''**తిఆది.

౨౧౬౮. లద్ధన్తి లబ్భమానం. **నవకమ్మేసూతి** నవకమ్మత్థాయ, నిమిత్తత్థే భుమ్మం. ఏత్థ "సమ్పటిచ్ఛితు"న్తి సేసో. "అవిఞ్ఞత్తియా లబ్భమానం పన నవకమ్మత్థాయ సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౨౩) **మహాపచ్చరియం** వుత్తం.

సత్తమం.

౨౧౬౯. సఙ్కారన్తి కచవరం. **విఘాసకం వాతి** ఉచ్ఛిట్ఠకమచ్ఛకణ్టకమంసట్ఠిచలకముఖధోవనాదికం యం కిఞ్చి. **ఛడ్డేయ్య వాతి** ఏత్థ "సయ"న్తి సేసో "ఛడ్డాపేయ్య పరేహీ"తి వక్ఖమానత్తా. కుట్టస్స తిరో **తిరోకుట్టం,** తస్మిం, కుట్టస్స పరభాగేతి అత్థో. "పాకారేపి అయం నయో"తి వక్ఖమానత్తా కుట్టన్తి వా బ్యతిరిత్తా భిత్తి గహేతబ్బా.

౨౧౭౧. ఏకాతి ఏత్థ ఆపత్తీతి సేసో. "తస్సా"తి ఇమినా సమ్బన్ధో.

౨౧౭౨. ఛడ్డనేతి ఏత్థ **పి**-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో. దన్తకట్ఠస్స ఛడ్డనేపి భిక్ఖునియా పాచిత్తి పరిదీపితాతి యోజనా.

౨౧౭౩-౪. సబ్బత్థాతి వుత్తప్పకారేసు సబ్బేసు వికప్పేసు. అనాపత్తివిసయం దస్సేతుమాహ **''అవలఞ్జేపీ''**తిఆది. అవలఞ్జే ఠానే అనోలోకేత్వా ఛడ్డేన్తియాపి వా వలఞ్జే ఠానే ఓలోకేత్వాపి వా పన ఛడ్డేన్తియా అనాపత్తీతి యోజనా. ఛడ్డనం **క్రియం**. అనోలోకనం **అక్రియం**.

అట్ఠమం.

౨౧౭౫-౬. యా పన భిక్ఖునీ ఖేత్తే వా నాళికేరాదిఆరామే వా యత్థ కత్థచి రోపిమే హరితట్ఠానే **తాని** విఘాసుచ్చారసఙ్కారముత్తసఙ్ఖాతాని **చత్తారి వత్థూని** సచే సయం ఛడ్డేతి వా, తథా పరే ఛడ్డాపేతి వా, తస్సా భిక్ఖునియా ఆపత్తివినిచ్ఛయో **వుత్తనయో** "ఏకేక"మిచ్చాదినా యథావుత్తపకారోతి యోజనా.

౨౧౭౭-౮. యా పన భిక్ఖునీ హరితే ఖేత్తే నిసీదిత్వా భుఞ్జమానా వా తథా హరితే **తత్థ** ఖేత్తే ఉచ్ఛుఆదీని **ఖాదన్తి** ఖాదమానా గచ్ఛన్తీ వా యది ఉచ్ఛిట్ఠం ఉదకం వా చలకాదిం వా ఛడ్డేతి, తస్సా పాచిత్తియం హోతీతి యోజనా. **చలకం** నామ వమికరం.

౨౧౭౯. తాదిసే హరితే ఠానే అన్తమసో మత్థకఛిన్నం నాళికేరమ్పి జలం పివిత్వా ఛడ్డేన్తియా ఆపత్తి సియాతి యోజనా.

౨౧౮౦. సబ్బేసన్తి భిక్ఖుభిక్ఖునీనం.

౨౧౮౧. లాయితమ్పి ఖేత్తం పున రోహణత్థాయ మనుస్సా రక్ఖన్తి చే, **తత్థ** తస్మిం ఖేత్తే విఘాసుచ్చారాదీని ఛడ్డేన్తియా **అస్సా** భిక్ఖునియా **యథావత్థుకమేవ హి** పాచిత్తియమేవాతి యోజనా. **''అస్సా యథావత్థుక''**న్తి ఇమినా భిక్ఖుస్స దుక్కటన్తి వుత్తమేవ హోతి.

౨౧౮౨. ఛడ్డితే ఖేత్తేతి మనుస్సేహి ఉద్ధటసస్సే ఖేత్తే. యథాహ – “మనుస్సేసు సస్సం ఉద్ధరిత్వా గతేసు ఛడ్డితఖేత్తం నామ హోతి, తత్థ వట్టతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౩౦). ఏవం అకతేపి ఖేత్తే సామికే ఆపుచ్ఛిత్వా కాతుం వట్టతి. యథాహ “సామికే అపలోకేత్వా ఛడ్డేతీ”తి (పాచి॰ ౮౩౨). ఇధ ఖేత్తపాలకా, ఆరామాదిగోపకా చ **సామికా** ఏవ. సఙ్ఘస్స ఖేత్తే, ఆరామే చ సచే “తత్థ కచవరం న ఛడ్డేతబ్బ”న్తి కతికా నత్థి, భిక్ఖుస్స ఛడ్డేతుం వట్టతి సఙ్ఘపరియాపన్నత్తా, న భిక్ఖునీనం. తాసం పన భిక్ఖుసఙ్ఘే వుత్తనయేన న వట్టతి, న తస్స భిక్ఖుస్స, ఏవం సన్తేపి సారుప్పవసేన కాతబ్బన్తి. **సబ్బన్తి** ఉచ్చారాది చతుబ్బిధం.

నవమం.

౨౧౮౩. ఏత్థ “నచ్చం నామ యం కిఞ్చి నచ్చం. గీతం నామ యం కిఞ్చి గీతం. వాదితం నామ యం కిఞ్చి వాదిత”న్తి (పాచి॰ ౮౩౫) వచనతో “యం కిఞ్చీ”తి సేసో. యా పన భిక్ఖునీ యం కిఞ్చి నచ్చం వా యం కిఞ్చి గీతం వా యం కిఞ్చి వాదితం వా దస్సనత్థాయ గచ్ఛేయ్యాతి యోజనా. తత్థ **యం కిఞ్చి నచ్చ**న్తి నటాదయో వా నచ్చన్తు సోణ్డా వా, అన్తమసో మోరసుకమక్కటాదయోపి, సబ్బమ్పేతం నచ్చమేవ. **యం కిఞ్చి గీత**న్తి నటాదీనం వా గీతం హోతు అరియానం పరినిబ్బానకాలే రతనత్తయగుణూపసంహితం సాధుకీళితగీతం వా అసఞ్ఞతభిక్ఖూనం ధమ్మభాణకగీతం వా, సబ్బమ్పేతం గీతమేవ. **యం కిఞ్చి వాదిత**న్తి ఘనాదివాదనీయభణ్డవాదితం వా హోతు కుటభేరివాదితం వా అన్తమసో ఉదరభేరివాదితమ్పి , సబ్బమ్పేతం వాదితమేవ. “దస్సనసవనత్థాయా”తి వత్తబ్బే విరూపేకసేసనయేన ‘‘**దస్సనత్థాయా**’’తి వుత్తం. పఞ్చన్నం విఞ్ఞాణానం యథాసకం విసయస్స ఆలోచనసభావతాయ వా ‘‘**దస్సనత్థాయ**’’ ఇచ్చేవ వుత్తం.

౨౧౮౪. పుబ్బపయోగదుక్కటేన సహ పాచిత్తియం దస్సేతుమాహ ‘‘**దస్సనత్థాయ నచ్చస్సా**’’తిఆది. **గీతస్సా**తి ఏత్థ “వాదితస్సా”తి పకరణతో లబ్భతి.

౨౧౮౫. ఏకపయోగేనాతి ఏకదిసావలోకనపయోగేన. తేనేవ వక్ఖతి “అఞ్ఞస్మిమ్పి...పే॰... సియు”న్తి. **పస్సతీ**తి ఏత్థ “నచ్చ”న్తి సేసో. **తేస**న్తి యేసం నచ్చం పస్సతి. **పి**-సద్దేన వాదితమ్పి సమ్పిణ్డేతి. యథాహ “తేసంయేవ గీతవాదితం సుణాతి, ఏకమేవ పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౩౬).

౨౧౮౬. అఞ్ఞతోతి అఞ్ఞస్మిం దిసాభాగే.

౨౧౮౭. “విసుం పాచిత్తియో సియు”న్తి ఇదమేవ పకాసేతుమాహ ‘‘**పయోగగణనాయేత్థ, ఆపత్తిగణనా సియా**’’తి. **ఏత్థా**తి ఇమస్మిం నానాదిసాభాగే. నచ్చగీతవాదితానం దస్సనసవనే **అట్ఠకథా**గతం వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ‘‘**నచ్చితు**’’న్తిఆది.

౨౧౮౮. “నచ్చ ఇతీ”తి పదచ్ఛేదో, “నచ్చాహీ”తిపి పాఠో. **ఉపట్ఠాన**న్తి భేరిసద్దపూజం. **సమ్పటిచ్ఛితు**న్తి “సాధూ”తి అధివాసేతుం. ఇమస్స ఉపలక్ఖణవసేన వుత్తత్తా నచ్చగీతేపి ఏసేవ నయో.

౨౧౮౯-౯౦. సబ్బత్థాతి నచ్చనాదీసు సబ్బత్థ. **ఉపట్ఠానం కరోమా**తి తుమ్హాకం చేతియస్స నచ్చాదీహి ఉపహారం కరోమాతి. **ఉపట్ఠానం పసత్థ**న్తి ఉపట్ఠానకరణం నామ సున్దరన్తి.

యా ఆరామేయేవ చ ఠత్వా పస్సతి వా సుణాతి వాతి యోజనా, ఇధ "అన్తరారామే వా"తిఆది సేసో. "ఆరామే ఠత్వా అన్తరారామే వా బహిఆరామే వా నచ్చాదీని పస్సతి వా సుణాతి వా, అనాపత్తీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౩౭) **అట్ఠకథాయ** వుత్తం. "**ఠత్వా**"తి వుత్తేపి సబ్బేసుపి ఇరియాపథేసు లబ్భతి. **ఆరామే ఠత్వా**తి న కేవలం ఠత్వావ, తతో గన్త్వాపి సబ్బిరియాపథేహిపి లభతి. "ఆరామే ఠితా"తి (పాచి॰ ౮౩౭) పన ఆరామపరియాపన్నదస్సనత్థం వుత్తం. ఇతరథా నిసిన్నాపి న లభేయ్యాతి **గణ్ఠిపదా**దీసు వుత్తం. భిక్ఖూనమ్పి ఏసేవ నయో.

౨౧౯౧. యా అత్తనో ఠితోకాసం ఆగన్త్వా పయోజితం పస్సతి వా సుణాతి వాతి యోజనా. **ఠితోకాస**న్తి ఏత్థ గతినివత్తిసామఞ్ఞేన సయితనిసిన్నమ్పి గయ్హతి. తథారూపా హి కారణా గన్త్వా పస్సన్తియా వాపీతి యోజనా. **కారణం** నామ సలాకభత్తాదికారణం. యథాహ "సతి కరణీయేతి సలాకభత్తాదీనం వా అత్థాయ అఞ్ఞేన వా కేనచి కరణీయేన గన్త్వా గతట్ఠానే పస్సతి వా సుణాతి వా, అనాపత్తీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౩౭).

౨౧౯౨. మగ్గం గచ్ఛన్తీ పటిపథే నచ్చం అట్ఠత్వా పస్సతీతి ఏవం పస్సన్తియాపి చ తథా అనాపత్తీతి అజ్ఝాహారయోజనా. **పటిపథే**తి గమనమగ్గాభిముఖే. **ఆపదాసుపీ**తి తాదిసేన ఉపద్దవేన ఉపద్దుతా సమజ్జట్ఠానం పవిసతి, ఏవం పవిసిత్వా పస్సన్తియా వా సుణన్తియా వా అనాపత్తి.

౨౧౯౩. ఇదం సిక్ఖాపదం సముట్ఠానతో ఏళకలోమసిక్ఖాపదేన **సమం మతం** "సమాన"న్తి విఞ్ఞాతం.

దసమం.

లసుణవగ్గో పఠమో.

౨౧౯౪-౫. ఇధ ఇమస్మిం సాసనే యా పన భిక్ఖునీ రత్తన్ధకారస్మిం అప్పదీపే పురిసేన సద్ధిం ఏకికా సచే సన్తిట్ఠతి, తస్సా పాచిత్తియం వుత్తన్తి యోజనా. **రత్తన్ధకారస్మి**న్తి రత్తియం. రత్తిపరియాయో హి **రత్తన్ధకార**-సద్దో. యథాహ **పదభాజనే** "రత్తన్ధకారేతి ఓగ్గతే సూరియే"తి (పాచి॰ ౮౪౦). **అప్పదీపే**తి పజ్జోతచన్దసూరియఅగ్గీసు ఏకేనాపి అనోభాసితే, ఇమినా రత్తిక్ఖేత్తం దస్సేతి. "**సన్తిట్ఠతీ**"తి ఇమినా గమననిసిన్నసయనసఙ్ఖాతం ఇరియాపథత్తికఞ్చ ఉపలక్ఖితన్తి దట్ఠబ్బం. వుత్తఞ్హి వజిరబుద్ధినా "సన్తిట్ఠేయ్యాతి ఏత్థ ఠానాపదేసేన చతుబ్బిధోపి ఇరియాపథో సఙ్గహితో, తస్మా పురిసేన సద్ధిం చఙ్కమనాదీని కరోన్తియాపి పాచిత్తియఞ్చ ఉపలబ్భతీ"తి (వజిర॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౮౩౯ థోకం విసదిసం). **పురిసేన సద్ధి**న్తి సన్తిట్ఠితుం, సల్లపితుఞ్చ విఞ్ఞునా మనుస్సపురిసేన సద్ధిం.

రహస్సాదవసేన పురిసస్స **హత్థపాసం** సమాగన్త్వా తేన **సద్ధిం** సల్లపన్తియా వా పాచిత్తియం వుత్తన్తి యోజనా.

౨౧౯౬-౭. యా పన భిక్ఖునీ సచే మనుస్సపురిసస్స హత్థపాసం విజహిత్వా సన్తిట్ఠతి వా సల్లపతి వా, యక్ఖపేతతిరచ్ఛానగతానం హత్థపాసం అవిజహిత్వా సన్తిట్ఠతి వా సల్లపతి వా, తస్సా దుక్కటం పరిదీపితన్తి యోజనా.

విఞ్ఞుగ్గహణేన అవిఞ్ఞూ పురిసో అనాపత్తిం న కరోతీతి దీపేతి.

౨౯౮. **అఞ్ఞవిహితాయాతి** రహోఅస్సాదతో అఞ్ఞం చిన్తేన్తియా. యథాహ “రహోఅస్సాదతో అఞ్ఞవిహితావ హుత్వా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౪౧). చతుత్థేన, ఛట్ఠేన చ సముట్ఠానేన సముట్ఠానతో **థేయ్యసత్థసముట్ఠానం**. సన్తిట్ఠనసల్లపనవసేన **క్రియం**. సఞ్ఞాయ విమోక్ఖో ఏతస్మిన్తి **సఞ్ఞావిమోక్ఖకం**.

పఠమం.

౨౯౯. **పటిచ్ఛన్నే ఓకాసేతి** కుట్టాదీసు యేన కేనచి పటిచ్ఛన్నే ఓకాసే. **ఇదం** వచనం.

దుతియం.

౩౦౦. తతియే “అజ్ఝోకాసే”తి చ చతుత్థే “రథికాయ, బ్యూహే, సిఙ్ఘాటకే”తి పదాని చ వజ్జేత్వా అవసేసం సన్ధాయాహ “అపుబ్బం నత్థి కిఞ్చిపీ”తి. ఏత్థ “వత్తబ్బ”న్తి సేసో. ఏత్థ చ **రథికాయాతి** రచ్ఛాయ. **బ్యూహేతి** అనిబ్బిద్ధరచ్ఛాయ. **సిఙ్ఘాటకేతి** చచ్చరే ఓకాసే, తికోణం వా చతుకోణం వా మగ్గసమోధానట్ఠానేతి వుత్తం హోతి.

తతియచతుత్థాని.

౩౦౧-౨. “యా పన భిక్ఖునీ పురేభత్తం కులాని ఉపసఙ్కమిత్వా ఆసనే నిసీదిత్వా సామికే అనాపుచ్ఛా పక్కమేయ్య, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౮౩౩) వచనతో యా పన భిక్ఖునీ పురేభత్తం కులాని ఉపసఙ్కమిత్వా ఛదనన్తో ఆసనే నిసీదిత్వా సామికే అనాపుచ్ఛా అనోవస్సకప్పదేసం అతిక్కమేతి, **యా** చ అజ్ఝోకాసే వా నిసీదిత్వా సచే ఉపచారం అతిక్కమేతి, తస్సా పఠమే పదే దుక్కటం హోతి, దుతియే పదే పాచిత్తి పరియాపుతాతి యోజనా. ‘‘**ఆసనే**’’తి ఇమినా పల్లఙ్కమాభుజిత్వా నిసీదనారహమాసనం అధిప్పేతం. యథాహ – “ఆసనం నామ పల్లఙ్కస్స ఓకాసో వుచ్చతీ”తి (పాచి॰ ౮౩౬). **అనోవస్సప్పదేసన్తి** నిబ్బకోసబ్భన్తరం. అబ్భోకాసే ఆపత్తిఖేత్తం దస్సేతుమాహ ‘‘**ఉపచారమ్పి వా సచే**’’తి. **ఉపచారన్తి** ద్వాదసహత్థప్పమాణం పదేసం. యథాహ **గణ్ఠిపదే** “ఉపచారో ద్వాదసహత్థో”తి.

౩౦౩. ‘‘**తథా**’’తి ఇమినా “దుక్కటం సముదీరిత”న్తి ఇదం పచ్చామసతి. ఆపుట్ఠే అనాపుట్ఠసఞ్ఞాయ ఆపుట్ఠే విచికిచ్ఛతో పక్కమన్తియా తథా దుక్కటన్తి యోజనా. ఏత్థ చ “భిక్ఖునియా”తి సమ్బన్ధినియా సమానత్తా “విచికిచ్ఛన్తియా”తి వత్తబ్బే లిఙ్గవిపల్లాసవసేన ‘‘**విచికిచ్ఛతో**’’తి వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

౩౦౪. **గిలానాయాతి** యా తాదిసేన గేలఞ్ఞేన ఆపుచ్ఛితుం న సక్కోతి. **ఆపదాసూతి** ఘరే అగ్గి ఉట్ఠితో హోతి చోరా వా, ఏవరూపే ఉపద్దవే అనాపుచ్ఛా పక్కమన్తియా అనాపత్తి.

పఞ్చమం.

౩౦౫-౬. ‘‘**గచ్ఛన్తియా వజన్తియా**’’తి చ నిసీదననిపజ్జనావసానదస్సనత్థం వుత్తం. పాచిత్తియం పన పచ్ఛాభత్తం సామికే “ఇధ నిసీదామ వా సయామ వా”తి అనాపుచ్ఛిత్వా నిసిన్ననిపన్నపచ్చయా హోతీతి వేదితబ్బం. పచ్ఛాభత్తం సామికే అనాపుచ్ఛా ఆసనే **నిసీదిత్వా** గచ్ఛన్తియా ఏకా పాచిత్తి హోతీతి యోజనా. ఏస నయో ‘‘**నిపజ్జిత్వా**’’తిఆదీసుపి.

యథా పన తత్థ అసంహారిమే అనాపత్తి, ఏవమిధ ధువపఞ్ఞత్తే వా అనాపత్తీతి.

ఛట్ఠం.

౨౨౦౭. **తిసముట్ఠాన**న్తి సచిత్తకేహి తీహి సముట్ఠానేహి సముట్ఠానతో.

అట్ఠమం.

౨౨౦౮. యా పన భిక్ఖునీ అత్తానమ్పి వా పరమ్పి వా నిరయబ్రహ్మచరియేహి అభిసపేయ్య, తస్సా వాచతో వాచతో సియా పాచిత్తీతి యోజనా. తత్థ **అభిసపేయ్యా**తి సపథం కరేయ్య, “నిరయే నిబ్బత్తామి, అవీచిమ్హి నిబ్బత్తామీ”తి అత్తానం వా “నిరయే నిబ్బత్తతు, అవీచిమ్హి నిబ్బత్తతూ”తి పరం వా “గిహినీ హోమి, ఓదాతవత్థా హోమీ”తి అత్తానం వా “గిహినీ హోతు, ఓదాతవత్థా హోతూ”తి పరం వా అభిసపేయ్యాతి వుత్తం హోతి.

౨౨౧౦. అక్కోసతి అత్తానం వా పరం వాతి సమ్బన్ధో. **తికపాచిత్తియ**న్తి ఉపసమ్పన్నాయ ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞావేమతికాఅనుపసమ్పన్నసఞ్ఞావసేన. **సేసాయా**తి అనుపసమ్పన్నాయ. అనుపసమ్పన్నాయ ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞా, వేమతికా, అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞా అక్కోసతి, దుక్కటన్తి ఏవం **తికదుక్కటం**.

౨౨౧౧. అత్థధమ్మానుసాసనిం పురక్ఖత్వా వదన్తీనం అనాపత్తీతి యోజనా. యథాహ **అట్ఠకథాయం** “అత్థపురేక్ఖారాయాతి అట్ఠకథం కథేన్తియా. ధమ్మపురేక్ఖారాయాతి పాళిం వాచేన్తియా. అనుసాసనిపురేక్ఖారాయాతి ‘ఇదానిపి త్వం ఏదిసా, సాధు విరమస్సు, నో చే విరమసి, అద్ధా పున ఏవరూపాని కమ్మాని కత్వా నిరయే ఉప్పజ్జిస్ససి, తిరచ్ఛానయోనియా ఉప్పజ్జిస్ససీ’తి ఏవం అనుసాసనియం ఠత్వా వదన్తియా అనాపత్తీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౭౮).

నవమం.

౨౨౧౨. **వధిత్వా**తి సత్థాదీహి పహరిత్వా. **వధిత్వా వా**తి ఏత్థ **వా**-సద్దో **పాళియం** “వధిత్వా వధిత్వా”తి (పాచి॰ ౮౮౦) వుత్తం ఆమేడితం సూచేతి.

౨౨౧౩. **ఏత్థా**తి ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే. కాయవాచాచిత్తసముట్ఠానం **ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం** నామ, సమనుభాసనసముట్ఠానన్తిపి ఏతస్సేవ నామం.

దసమం.

అన్ధకారవగ్గో దుతియో.

౨౨౧౪. యా పన భిక్ఖునీ **నగ్గా** అనివత్థా అపారుతా హుత్వా నహాయతి, అస్సా సబ్బపయోగే దుక్కటం. **తస్స** నహానస్స **వోసానే** పరియోసానే సా భిక్ఖునీ **జినవుత్తం** జినేన భగవతా భిక్ఖునీనం పఞ్ఞత్తం **దోసం** పాచిత్తియాపత్తిం **సముపేతి** ఆపజ్జతీతి యోజనా. **భిక్ఖుని దోస**న్తి ఏత్థ గాథాబన్ధవసేన రస్సో కతో.

౨౨౧౫. అచ్ఛిన్నచీవరాతి అచ్ఛిన్నఉదకసాటికచీవరా. **నట్ఠచీవరాతి** చోరాదీహి నట్ఠఉదకసాటికచీవరా. **ఆపదాసు వాతి** "మహగ్ఘం ఇమం దిస్వా చోరాపి హరేయ్యు"న్తి ఏవరూపాసు ఆపదాసు వా నగ్గాయ నహాయన్తియా న దోసో.

పఠమం.

౨౨౧౬. దుతియేతి "ఉదకసాటికం పన భిక్ఖునియా కారయమానాయా"తిఆదిసిక్ఖాపదే (పాచి॰ ౮౮౮).

దుతియం.

౨౨౧౭-౮. దుస్సిబ్బితం చీవరన్తి అసక్కచ్చసిబ్బితం చీవరం. **విసిబ్బేత్వాతి** దుస్సిబ్బితం పున సిబ్బనత్థాయ సయం వా విగతసిబ్బనం కత్వా. "విసిబ్బాపేత్వా"తి సేసో. యథాహ "విసిబ్బేత్వా వా విసిబ్బాపేత్వా వా"తి (పాచి॰ ౮౯౩). **అనన్తరాయాతి** దససు అన్తరాయేసు అఞ్ఞతరన్తరాయరహితా. **తం** విసిబ్బితం, విసిబ్బాపితం వా చీవరం. "అనన్తరాయా తం పచ్ఛా"తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధవసేన రస్సో కతో. **న సిబ్బేయ్యాతి** ఏత్థాపి "న సిబ్బాపేయ్యా"తి సేసో. యథాహ "నేవ సిబ్బేయ్య, న సిబ్బాపనాయ ఉస్సుక్కం కరేయ్యా"తి (పాచి॰ ౮౯౩).

చతుపఞ్చాహన్తి ఏత్థ "ఉత్తరిఛప్పఞ్చవాచాహి (పాచి॰ ౬౨-౬౪), ఉత్తరిదిరత్తతిరత్త"న్తిఆదీసు (పాచి॰ ౫౧-౫౨) వియ అప్పసఙ్ఖ్యాయ బహుసఙ్ఖ్యాయం అన్తోగధత్తేపి ఉభయవచనం లోకవోహారవసేన వచనసిలిట్ఠతాయాతి దట్ఠబ్బం. **ధురేతి** సిబ్బనుస్సాహే. **నిక్ఖిత్తమత్తేతి** విస్సట్ఠమత్తే.

౨౨౧౯. తికపాచిత్తియం వుత్తన్తి ఉపసమ్పన్నాయ ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞా, వేమతికా, అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞాతి తీసు వారేసు తికపాచిత్తియం వుత్తం. **సేసాయాతి** అనుపసమ్పన్నాయ. **తికదుక్కటన్తి** వారత్తయే దుక్కటత్తయం.

౨౨౨౦. ఉభిన్నన్తి ఉపసమ్పన్నానుపసమ్పన్నానం. **అఞ్ఞస్మిన్తి** చీవరతో అఞ్ఞస్మిం. **అన్తరాయేపి వా సతీతి** రాజచోరాదిఅన్తరాయానం దసన్నం అఞ్ఞతరే సతి.

౨౨౨౧. ''ధురనిక్ఖేపనం నామ, సముట్ఠానమిదం మత''న్తి ఇదం **అట్ఠకథాయ** "ధురనిక్ఖేపసముట్ఠాన"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౯౩) వుత్తమేవ గహేత్వా వుత్తం, తేరససు సముట్ఠానసీసేసు "ధురనిక్ఖేపసముట్ఠాన"న్తి విసుం సముట్ఠానసీసం నామ నత్థి. **మాతికట్ఠకథాయఞ్చ** "సమనుభాసనసముట్ఠాన"న్తి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ చీవరసిబ్బనసిక్ఖాపదవణ్ణనా, అత్థతో సమానం) వుత్తం, తం సముట్ఠానసీసేసు అన్తోగధమేవ. తస్మా "ధురనిక్ఖేపసముట్ఠాన"న్తి ఇదం సమనుభాసనసముట్ఠానస్సేవ పరియాయోతి గహేతబ్బం.

తతియం.

౨౨౨౨. పఞ్చ అహాని **పఞ్చాహం,** పఞ్చాహమేవ **పఞ్చాహికం. ''అతిక్కమేయ్యా''**తి కిరియాయ ద్వికమ్మకత్తా **''పఞ్చాహిక''**న్తి చ **''సఙ్ఘాటిచార''**న్తి చ ఉపయోగత్థే ఏవ ఉపయోగవచనం. సఙ్ఘటితత్థేన **సఙ్ఘాటి,** ఇతి వక్ఖమానానం పఞ్చన్నం చీవరానమేవాధివచనం, సఙ్ఘాటీనం చారో **సఙ్ఘాటిచారో,** పరిభోగవసేన వా ఓతాపనవసేన వా పరివత్తనన్తి అత్థో.

“పఞ్చాహికం సఙ్ఘాటిచారం అతిక్కమేయ్యాతి పఞ్చమం దివసం పఞ్చ చీవరాని నేవ నివాసేతి న పారుపతి న ఓతాపేతి పఞ్చమం దివసం అతిక్కామేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి (పాచి॰ ౮౯౯) వచనతో పఞ్చదివసబ్భన్తరే యం కిఞ్చి అకత్వా అతిక్కామేన్తియా చీవరగణనాయ పాచిత్తి హోతీతి దస్సేతుమాహ ‘‘**యాతిక్కమేయ్యా**’’తిఆది.

౨౨౨౩. **తిచీవరన్తి** అన్తరవాసకఉత్తరాసఙ్గసఙ్ఘాటిసఙ్ఖాతం తిచీవరఞ్చ. **సంకచ్చీతి** థనవేఠనసఙ్ఖాతం చీవరఞ్చ. **దకసాటీ**తి ఉతునికాలే నివాసేతబ్బఉదకసాటిచీవరఞ్చ. **ఇతి** ఇమే పఞ్చ. **పఞ్చ తూ**తి పఞ్చ చీవరాని నామ.

౨౨౨౪-౫. **తికపాచిత్తీ**తి పఞ్చాహాతిక్కన్తసఞ్ఞా, వేమతికా, అనతిక్కన్తసఞ్ఞాతి వికప్పత్తయే పాచిత్తియత్తయం హోతి. **పఞ్చాహానతిక్కన్తే** అతిక్కన్తసఞ్ఞావేమతికానం వసేన ద్వికదుక్కటం.

‘‘**పఞ్చమే దివసే**’’తిఆది అనాపత్తివారసన్దస్సనం. **నిసేవతీ**తి నివాసేతి వా పారుపతి వా. **ఓతాపేతీ**తి ఏత్థ వా-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో, ఓతాపేతి వాతి అత్థో. **ఆపదాసుపీ**తి మహగ్ఘం చీవరం, న సక్కా హోతి చోరభయాదీసు పరిభుఞ్జితుం, ఏవరూపే ఉపద్దవే అనాపత్తి.

చతుత్థం.

౨౨౨౬. అఞ్ఞిస్సా సఙ్కమేతబ్బచీవరం అనాపుచ్ఛా గహేత్వా యా పరిభుఞ్జతి, తస్సా పాచిత్తియం సియాతి యోజనా, **అఞ్ఞిస్సా** ఉపసమ్పన్నాయ సన్తకం పఞ్చన్నం చీవరానం అఞ్ఞతరం తస్సా అవత్వా ఆదాయ పున తస్సా దాతబ్బం, అదత్వా **యా** భిక్ఖునీ పటిసేవతి, తస్సా పాచిత్తియం హోతీతి అత్థో. “సఙ్కమేతబ్బచీవరం సఙ్కమనీయ”న్తి పరియాయసద్దా ఏతే. యథాహ “చీవరసఙ్కమనీయన్తి సఙ్కమేతబ్బచీవరం, అఞ్ఞిస్సా సన్తకం అనాపుచ్ఛా గహితం పున పటిదాతబ్బచీవరన్తి అత్థో”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౦౩).

౨౨౨౭. **తికపాచిత్తియం వుత్త**న్తి “ఉపసమ్పన్నాయ ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞా…పే॰… వేమతికా …పే॰… అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞా చీవరసఙ్కమనీయం ధారేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి (పాచి॰ ౯౦౫) ఏవం తికపాచిత్తియం **పాళియం** వుత్తం. **సేసాయా**తి అనుపసమ్పన్నాయ. ‘‘**తికదుక్కట**’’న్తి ఇదఞ్చ వుత్తనయమేవ. **ఆపదాసూ**తి సచే అపారుతం వా అనివత్థం వా చోరా హరన్తి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు వా.

౨౨౨౮. ఏతం సముట్ఠానం కథినేన తుల్యన్తి యోజనా. గహణం, పరిభోగో చ **క్రియం**. అనాపుచ్ఛనం **అక్రియం**.

పఞ్చమం.

౨౨౨౯. **లభితబ్బం తు చీవర**న్తి లభితబ్బం వికప్పనుపగం చీవరం. **నివారేతీ**తి యథా తే దాతుకామా న దేన్తి, ఏవం అన్తరాయం పరక్కమతి. **పాచిత్తిం పరిదీపయే**తి సచే తస్సా వచనేన తే న దేన్తి, భిక్ఖునియా పాచిత్తియం వదేయ్యాతి అత్థో.

౨౨౩౦. ఏత్థ పఠమం “సఙ్ఘస్సా”తి వుత్తత్తా **గణస్సా**తి ద్వే తయోవ గహేతబ్బా. **లాభే**తి ఏత్థ “నివారితే”తి సేసో. సచే అఞ్ఞం పరిక్ఖారం నివారేతి, తథేవ దుక్కటన్తి యోజనా. **అఞ్ఞ**న్తి వికప్పనుపగచీవరతో అఞ్ఞం. **పరిక్ఖార**న్తి యం కిఞ్చి థాలకాదీనం వా సప్పితేలాదీనం వా అఞ్ఞతరం.

౨౨౩౧. ఆనిసంసం నిదస్సేత్వాతి "కిత్తకం అగ్ఘనకం దాతుకామత్థాతి పుచ్ఛతి, 'ఏత్తకం నామా'తి వదన్తి, 'ఆగమేథ తావ, ఇదాని వత్థు మహగ్ఘం, కతిపాహేన కప్పాసే ఆగతే సమగ్ఘం భవిస్సతీ"తి ఏవం ఆనిసంసం దస్సేత్వా. **న దోసతాతి** న దోసో, అనాపత్తీతి అత్థో.

ఛట్ఠం.

౨౨౩౨-౩. ధమ్మికం సమగ్గేన సఙ్ఘేన సన్నిపతిత్వా కరియమానం చీవరానం **విభఙ్గం** భాజనం **యా** భిక్ఖునీ **పటిసేధేయ్య** పటిబాహేయ్య, **తస్సా** ఏవం పటిసేధేన్తియా పాచిత్తియం హోతీతి యోజనా. అధమ్మే ధమ్మసఞ్ఞాయ దుక్కటం పరిదీపితన్తి యోజనా. **ఉభో వేమతికాయ వాతి** ఉభోసు వేమతికాయ. గాథాబన్ధవసేన సు-సద్దలోపో. ధమ్మికే అధమ్మికే చీవరవిభఙ్గే వేమతికాయ పటిబాహన్తియా దుక్కటం పరిదీపితన్తి యోజనా. యథాహ "ధమ్మికే వేమతికా పటిబాహతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అధమ్మికే వేమతికా పటిబాహతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి. **ఆనిసంసం నిదస్సేత్వాతి** "ఏకిస్సా ఏకం సాటకం నప్పహోతి, ఆగమేథ తావ, కతిపాహేనేవ ఉప్పజ్జిస్సతి, తతో భాజేస్సామీ"తి (పాచి॰ ౯౧౪) ఏవం ఆనిసంసం దస్సేత్వా.

సత్తమం.

౨౨౩౪-౬. నివాసనుపగం వా తథా పారుపనుపగం వా కప్పబిన్దుకతం వా యం కిఞ్చి చీవరం పఞ్చ **సహధమ్మికే** చ మాతా**పితరోపి** ముఞ్చిత్వా **అఞ్ఞస్స యస్స కస్సచి** గహట్ఠస్స వా పరిబ్బాజకస్స వా యది దదేయ్య, తస్సాపి పాచిత్తియం పరియాపుతన్తి యోజనా. ఏత్థ చ **''పితరో''**తి మాతా చ పితా చ మాతాపితరోతి వత్తబ్బే విరూపేకసేసవసేన నిద్దేసో దట్ఠబ్బో.

౨౨౩౭. ఏత్థ ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే తా పన పాచిత్తియో చీవరానం గణనాయ వసేన గణేతబ్బాతి యోజనా.

౨౨౩౮. తావ సమ్పటిచ్ఛితో కాలో ఏతస్సాతి **తావకాలికం,** చీవరం. "అఞ్ఞస్సా"తి పుబ్బే వుత్తస్స దూరత్తా పునపి **''అఞ్ఞేస''**న్తి ఆహ, సోయేవత్థో.

అట్ఠమం.

౨౨౩౯. యా పన భిక్ఖునీ "సచే మయం సక్కోమ, దస్సామ కరిస్సామాతి ఏవం వాచా భిన్నా హోతీ"తి వుత్తాయ దుబ్బలాయ చీవరపచ్చాసాయ చీవరస్స విభఙ్గం నిసేధేత్వా చీవరే కాలం అతిక్కమేయ్య, అస్సా **దోసతా** పాచిత్తియాపత్తి హోతీతి యోజనా. **చీవరే కాల**న్తి "చీవరకాలసమయో నామ అనత్థతే కథినే వస్సానస్స పచ్ఛిమో మాసో, అత్థతే కథినే పఞ్చమాసా"తి (పాచి॰ ౯౨౨) **పదభాజనే** వుత్తం చీవరకాలం. **అతిక్కమేయ్యాతి** "అనత్థతే కథినే వస్సానస్స పచ్ఛిమం దివసం, అత్థతే కథినే కథినుద్ధారదివసం అతిక్కామేతీ"తి వుత్తవిధిం అతిక్కామేయ్య.

౨౨౪౦. "అదుబ్బలచీవరే దుబ్బలచీవరసఞ్ఞా, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి వచనతో **సుదుబ్బలన్తి చేతసాతి** ఏత్థ **సు**-సద్దో పదపూరణే. **ఉభోసూతి** దుబ్బలే, అదుబ్బలే చ. **కఙ్ఖితాయ వాతి** వేమతికాయ వా.

౨౨౪౧. ఆనిసంసం నిదస్సేత్వాతి "కిఞ్చాపి 'న మయం అయ్యే సక్కోమా'తి వదన్తి, ఇదాని పన తేసం కప్పాసో ఆగమిస్సతి, సద్ధో పసన్నో పురిసో ఆగమిస్సతి , అద్ధా దస్సతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౨౧) ఏవం **అట్ఠకథాయ** వుత్తనయేన

ఆనిసంసం దస్సేత్వా.

నవమం.

౨౨౪౨. **ధమ్మికం కథినుద్ధార**న్తి "ధమ్మికో నామ కథినుద్ధారో సమగ్గో భిక్ఖునిసఙ్ఘో సన్నిపతిత్వా ఉద్ధరతీ"తి (పాచి. ౯౨౮) వుత్తం కథినుద్ధారం.

౨౨౪౩. **యస్సా**తి యస్స కథినస్స. **అత్థారమూలకో ఆనిసంసో** నామ "యో చ తత్థ చీవరుప్పాదో, సో నేసం భవిస్సతీ"తి (మహావ. ౩౦౬) అనుఞ్ఞాతో తస్మిం విహారే ఉప్పజ్జనకచీవరవత్థానిసంసో. **ఉద్ధారమూలకో** నామ అన్తరుబ్భారం కారాపేన్తేహి ఉపాసకేహి దియ్యమానచీవరవత్థానిసంసో.

౨౨౪౫. **సమానిసంసోపీ**తి అత్థారఆనిసంసేన సమానిసంసోపి ఉబ్భారో. **సద్ధాపాలనకఆరణా**తి పసాదానురక్ఖనత్థాయ దాతబ్బోతి యోజనా. **ఆనిసంసం నిదస్సేత్వా**తి "భిక్ఖునిసఙ్ఘో జిణ్ణచీవరో, కథినానిసంసమూలకో మహాలాభో"తి ఏవరూపం ఆనిసంసం దస్సేత్వా.

౨౨౪౬. సముట్ఠానాదినా సద్ధిం **సేసం పన** వినిచ్ఛయజాతం **అసేసేన** సబ్బాకారేన **సత్తమేన** సిక్ఖాపదేన **సమం మతం** "సదిస"న్తి విఞ్ఞాతం. **కిఞ్చిపి** అప్పకమ్పి **అపుబ్బం** తత్థ వుత్తనయతో అఞ్ఞం నత్థీతి యోజనా.

దసమం.

నగ్గవగ్గో తతియో.

౨౨౪౭. "యా పన భిక్ఖునియో ద్వే ఏకమఞ్చే తువట్టేయ్యుం, పాచిత్తియ"న్తి (పాచి. ౯౩౩) పఞ్ఞత్తసిక్ఖాపదే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **''ఏకాయా''**తిఆది. **ఏకాయా**తి ఏకాయ భిక్ఖునియా. **అపరా**తి అఞ్ఞా ఉపసమ్పన్నా. **నిపజ్జేయ్యు**న్తి ఏత్థ "ఏకమఞ్చే"తి సేసో. **ద్వే**తి ద్వే భిక్ఖునియో.

౨౨౪౮-౯. **''ఏకాయ చా''**తిఆది అనాపత్తివారనిద్దేసో. ఉభో వాపి సమం నిసీదన్తీతి యోజనా. **ఏళకేనా**తి ఏళకలోమసిక్ఖాపదేన.

పఠమం.

౨౨౫౦-౧. **పావారకటసారాది**న్తి ఏత్థ భుమ్మేకవచనం. **''సంహారిమేసూ''**తి ఇమినా సమానాధికరణత్తా బహువచనప్పసఙ్గే వచనవిపల్లాసేనేత్థ ఏకవచననిద్దేసోతి దట్ఠబ్బో. పావారో చ కటసారో చ తే ఆది యస్సాతి విగ్గహో, నిద్ధారణే చేతం భుమ్మం. **ఏకక**న్తి నిద్ధారితబ్బనిదస్సనం. ఏకమేవ **ఏకకం**. సంహారిమేసు పావారాదీసు అఞ్ఞతరన్తి అత్థో. **''పావారో**తి కోజవాదయో"తి వదన్తి. **కటసారో**తి కటోయేవ. **ఆది**-సద్దేన అత్థరిత్వా సయనారహం సబ్బం సఙ్గణ్హాతి. **తేనేవా**తి యం అత్థతం, తేనేవ. పారుపిత్వా సచే యా పన ద్వే సహేవ నిపజ్జన్తి, తాసం పాచిత్తియం సియాతి యోజనా. ఏత్థ చ అత్థరణపావురణకిచ్చే ఏకస్సేవ నిద్దిట్ఠత్తా ఏకస్స అన్తస్స అత్థరణఞ్చ ఏకస్స అన్తస్స పారుపనఞ్చ విఞ్ఞాయతి. యథాహ

“సంహారిమానం పావారత్థరణకటసారకాదీనం ఏకం అన్తం అత్థరిత్వా ఏకం పారుపిత్వా తువట్టేన్తీనమేతం అధివచన”న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౩౭).

ఏకస్మిం ఏకత్థరణే వా ఏకపావురణే వా నిపజ్జనే సతి తాసం ద్విన్నం భిక్ఖునీనం దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. **ద్వికదుక్కటం వుత్త**న్తి “నానత్థరణపావురణే ఏకత్థరణపావురణసఞ్ఞా…పే॰… వేమతికా, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (పాచి॰ ౯౩౯) వుత్తం దుక్కటద్వయం.

౧౧౫౧. **వవత్థానం నిదస్సేత్వా**తి మజ్ఝే కాసావం వా కత్తరయట్ఠిం వా అన్తమసో కాయబన్ధనమ్పి ఠపేత్వా నిపజ్జన్తి, అనాపత్తీతి అత్థో. **సేసం** సముట్ఠానాదివిధానం. **ఆదినా**తి ఇమస్మింయేవ వగ్గే పఠమసిక్ఖాపదేన. **తుల్య**న్తి సమానం.

దుతియం.

౧౧౫౩. **అఞ్ఞిస్సా** భిక్ఖునియా. **అఫాసుకారణా**తి అఫాసుకరణహేతు. **అనాపుచ్ఛా**తి అనాపుచ్ఛిత్వా. తస్సా పురతో చ చఙ్కమనాదయో యది కరేయ్య, ఏవం కరోన్తియా పాచిత్తియాపత్తి హోతీతి యోజనా. **చఙ్కమనాదయో**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన “తిట్ఠతి వా నిసీదతి వా సేయ్యం వా కప్పేతి ఉద్దిసతి వా ఉద్దిసాపేతి వా సజ్ఝాయం వా కరోతీ”తి (పాచి॰ ౯౪౩) **పదభాజనే** వుత్తానం సఙ్గహో.

౧౧౫౪. **నివత్తనానం గణనాయా**తి చఙ్కమన్తియా చఙ్కమస్స ఉభయకోటిం పత్వా నివత్తన్తియా నివత్తనగణనాయ. **పయోగతోయేవా**తి పయోగగణనాయేవ, ఇరియాపథపరివత్తనగణనాయేవాతి వుత్తం హోతి. **దోసా**తి పాచిత్తియాపత్తియో.

౧౧౫౫. **పదానం గణనావసా**తి ఏత్థ ఆది-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో. యథాహ “పదాదిగణనాయా”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౪౩). **తికపాచిత్తియం వుత్త**న్తి ఉపసమ్పన్నాయ ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞా, వేమతికా, అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞాతి వికప్పత్తయస్స వసేన పాచిత్తియత్తయం వుత్తం. **సేసాయా**తి అనుపసమ్పన్నాయ.

౧౧౫౬. **న చ అఫాసుకామాయా**తి ఆపుచ్ఛిత్వా **తస్సా** భిక్ఖునియా పురతో చఙ్కమనాదీని కరోన్తియా అనాపత్తీతి యోజనా.

౧౧౫౭. **క్రియాక్రియ**న్తి చఙ్కమనాదికరణం కిరియం. ఆపుచ్ఛాయ అకరణం అకిరియం. **పాపమానస**న్తి అకుసలచిత్తం.

తతియం.

౧౧౫౮-౯. **అనన్తరాయా**తి వక్ఖమానేసు రాజన్తరాయాదీసు దససు అన్తరాయేసు అఞ్ఞతరరహితా భిక్ఖునీ. **దుక్ఖిత**న్తి గిలానం. యథాహ “దుక్ఖితా నామ గిలానా వుచ్చతీ”తి (పాచి॰ ౯౪౮). **సహజీవిని**న్తి సద్ధివిహారినిం. యథాహ “సహజీవినీ నామ సద్ధివిహారినీ వుచ్చతీ”తి. **అఞ్ఞాయ వా నుపట్ఠాపేయ్యా**తి అఞ్ఞాయ భిక్ఖునియా, సిక్ఖమానాయ, సామణేరియా వా గిహినియా వా ఉపట్ఠానం న కారాపేయ్య. **నుపట్ఠేయ్య సయమ్పి వా**తి యా ఉపట్ఠానం న కరేయ్య. **ధురే నిక్ఖిత్తమత్తే వా**తి “నేవ ఉపట్ఠేస్సామి, న ఉపట్ఠాపనాయ ఉస్సుక్కం కరిస్సామీ”తి ధురే ఉస్సాహే నిక్ఖిత్తమత్తేయేవ. **తస్సా**తి ఉపజ్ఝాయాయ.

అన్తేవాసినియా వాపీతి పబ్బజ్జాఉపసమ్పదాధమ్మనిస్సయవసేన చతుబ్బిధాసు అన్తేవాసినీసు అఞ్ఞతరాయ. **ఇతరాయా**తి అనుపసమ్పన్నాయ.

౨౨౬౦. గిలానాయాతి సయం గిలానాయ. “గవేసిత్వా అలభన్తియా”తి పదచ్ఛేదో, అఞ్ఞం ఉపట్ఠాయికం పరియేసిత్వా అలభమానాయాతి అత్థో. “ఆపదాసు ఉమ్మత్తికాదీన”న్తి పదచ్ఛేదో. గాథాబన్ధవసేన వణ్ణలోపోపి దట్ఠబ్బో. **ఆపదాసూ**తి తథారూపే ఉపద్దవే సతి. **ధురనిక్ఖేపనేదయ**న్తి ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం. యదేత్థ వత్తబ్బం, తం హేట్ఠా వుత్తమేవ.

చతుత్థం.

౨౨౬౧-౨. పుగ్గలికస్స అత్తాయత్తపరాయత్తవసేన అనియమితత్తా ‘‘**సక**’’న్తి ఇమినా నియమేతి. **సకం పుగ్గలిక**న్తి అత్తనో పుగ్గలికం. **దత్వా**తి ఏత్థ “భిక్ఖునియా”తి సేసో. **సకవాట**న్తి పరివత్తకద్వారకవాటసహితం. **ఉపస్సయ**న్తి గేహం. **ద్వారాదీసూ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన గబ్భపముఖానం సఙ్గహో, నిద్ధారణే చేతం భుమ్మం. **బహూనిపీ**తి నిద్ధారేతబ్బనిదస్సనం. బహూనిపి ద్వారాని వా బహూ గబ్భే వా బహూని పముఖాని వా. **త**న్తి యస్సా ఉపస్సయో దిన్నో, తం భిక్ఖునిం. **నిక్కడ్ఢన్తియా**తి అతిక్కామేన్తియా. **తస్సా**తి యా నిక్కడ్ఢతి, తస్సా.

౨౨౬౩. ఏత్థాతి నిక్కడ్ఢనే. **ఏసేవ నయో**తి “పయోగగణనాయ ఆపత్తీ”తి దస్సితనయో. ఏత్థ **పయోగో** నామ ఆణాపనం, ఇమినా “ఏకాయాణత్తియా అనేకేసు ద్వారేసు అతిక్కామితేసుపి ఏకావ ఆపత్తి హోతీ”తి ఏవమాదికం అట్ఠకథాగతవినిచ్ఛయం (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౪౩, ౯౩౨ అత్థతో సమానం) సఙ్గణ్హాతి.

౨౨౬౪. తేసు వినిచ్ఛయేసు ఏకం వినిచ్ఛయవిసేసం దస్సేతుమాహ ‘‘**ఏత్తకావ ఇమం ద్వారా**’’తిఆది. ద్వారగణనాయ ఆపత్తియో **ద్వారగణనాపత్తియో**.

౨౨౬౫. అకవాటబన్ధాతి అకవాటబన్ధతో ఉపస్సయా నిక్కడ్ఢన్తియా దుక్కటన్తి యోజనా. **సేసాయా**తి అనుపసమ్పన్నాయ. **తికదుక్కట**న్తి అనుపసమ్పన్నాయ ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞాయ, వేమతికాయ, అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞాయ చ వసేన తికదుక్కటం. **ఉభిన్న**న్తి ఉపసమ్పన్నానుపసమ్పన్నానం. **పరిక్ఖారేసూ**తి పత్తచీవరాదీసు పరిక్ఖారేసు . **సబ్బత్థా**తి సబ్బేసు పయోగేసు, నిక్కడ్ఢియమానేసు, నిక్కడ్ఢాపియమానేసు చాతి వుత్తం హోతి.

౨౨౬౬. ఏత్థ ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే **సముట్ఠానాది**వినిచ్ఛయేన సహ **సేసం** వినిచ్ఛయజాతం **అసేసేన** సబ్బప్పకారేన సఙ్ఘికా విహారస్మా నిక్కడ్ఢనసిక్ఖాపదేన **సమం మతం** “సదిస”న్తి సల్లక్ఖితన్తి యోజనా.

పఞ్చమం.

౨౨౬౭. ఛట్ఠేతి “యా పన భిక్ఖునీ సంసట్ఠా విహరేయ్య గహపతినా వా గహపతిపుత్తేన వా”తిఆదిమాతికాయ (పాచి॰ ౯౩౬) నిద్దిట్ఠే ఛట్ఠసిక్ఖాపదే. **ఇధ వత్తబ్బ**న్తి ఇమస్మిం వినయవినిచ్ఛయే కథేతబ్బం. **అరిట్ఠస్స సిక్ఖాపదేనా**తి అరిట్ఠసిక్ఖాపదేన. **వినిచ్ఛయో**తి సముట్ఠానాదికో.

ఛట్ఠం.

౨౨౬౮. **సాసఙ్కసమ్మతేతి** ఏత్థ "సప్పటిభయే"తి సేసో. ఉభయమ్పి హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ. **అన్తోరట్ఠేతి** యస్స విజితే విహరతి, తస్సేవ రట్ఠే. సాసఙ్కసమ్మతే సప్పటిభయే అన్తోరట్ఠే సత్థేన వినా చారికం చరన్తియా భిక్ఖునియా ఆపత్తి సియాతి యోజనా.

౨౨౬౯. ఏవం చరన్తియా సగామకట్ఠానే గామన్తరప్పవేసే చ అగామకే అరఞ్ఞే అద్ధయోజనే చ వినయఞ్ఞునా భిక్ఖునా **పాచిత్తియనయో** పాచిత్తియాపత్తివిధానక్కమో ఞేయ్యో ఞాతబ్బోతి యోజనా.

౨౨౭౦. సహ సత్థేన చరన్తియా న దోసోతి యోజనా. ఖేమట్ఠానే చరన్తియా, ఆపదాసు వా చరన్తియా న దోసోతి యోజనా.

సత్తమం.

౨౨౭౧. **అట్ఠమే నవమే వాపీతి** "యా పన భిక్ఖునీ తిరోరట్ఠే"తిఆదికే (పాచి॰ ౯౬౬) అట్ఠమసిక్ఖాపదే చ "యా పన భిక్ఖునీ అన్తోవస్సం చారికం చరేయ్య, పాచిత్తియ"న్తి (పాచి॰ ౯౭౦) వుత్తనవమసిక్ఖాపదే చ. **అనుత్తానం న విజ్జతి,** సబ్బం ఉత్తానమేవ, తస్మా ఏత్థ మయా న విచారీయతీతి అధిప్పాయో.

అట్ఠమనవమాని.

౨౨౭౨. "యా పన భిక్ఖునీ వస్సంవుత్థా చారికం న పక్కమేయ్య అన్తమసో ఛప్పఞ్చయోజనానిపి, పాచిత్తియ"న్తి (పాచి॰ ౯౭౪) వుత్తసిక్ఖాపదే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**పాచిత్తీ**"తిఆది. అహం **న గమిస్సామి** న పక్కమిస్సామీతి **ధురనిక్ఖేపే** కతే పాచిత్తీతి యోజనా. **తథాతి** పాచిత్తి.

౨౨౭౩. వస్సంవుత్థాయ పవారేత్వా అన్తమసో పఞ్చ యోజనాని గన్తుం వట్టతి. ఏత్థ **అపి**-సద్దస్స సమ్భావనత్థతం దస్సేతుమాహ "**ఛసూ**"తిఆది. **ఇధ** ఇమస్మిం అనాపత్తివారే **ఛసు** యోజనేసు యదత్థి వత్తబ్బం, తం కిన్ను నామ సియా, నత్థి కిఞ్చి వత్తబ్బన్తి అత్థో. పవారేత్వా ఛ యోజనాని గచ్ఛన్తియా అనాపత్తిభావో అవుత్తసిద్ధోవాతి దీపేతి.

౨౨౭౪. **తీణి** యోజనాని. **తేనేవాతి** యేన గతా, తేనేవ మగ్గేన. **అఞ్ఞేన మగ్గేనాతి** గతమగ్గతో అఞ్ఞేన పథేన.

౨౨౭౫. **దసవిధే అన్తరాయస్మిం సతీతి** వక్ఖమానేసు అన్తరాయేసు అఞ్ఞతరస్మిం సతి. తస్సా అనాపత్తీతి యోజనా. **ఆపదాసూతి** అట్టాదికారణేన కేనచి పలిబుద్ధాదిభావసఙ్ఖాతాసు ఆపదాసు. **గిలానాయాతి** సయం గిలానాయ. **దుతియాయ** భిక్ఖునియా అలాభే వా అపక్కమన్తియా అనాపత్తి.

౨౨౭౬. రాజా చ చోరా చ అమనుస్సా చ అగ్గి చ తోయఞ్చ వాళా చ సరీసపా చాతి విగ్గహో. **మనుస్సోతి** ఏత్థ గాథాబన్ధవసేన పుబ్బపదలోపో "లాబూని సీదన్తీ"తిఆదీసు (జా॰ ౧.౧.౭౭) వియ. జీవితఞ్చ బ్రహ్మచరియా చ జీవితబ్రహ్మచరియన్తి సమాహారద్వన్దే సమాసో, తస్స **జీవితబ్రహ్మచరియస్స**. అన్తరాయా ఏవ **అన్తరాయికా**. ఏతేసం దసన్నం అఞ్ఞతరస్మిం అపక్కమన్తియా అనాపత్తి. యథాహ "అన్తరాయేతి దసవిధే అన్తరాయే. 'పరం గచ్ఛిస్సామీ'తి నిక్ఖన్తా, నదిపూరో పన ఆగతో, చోరా వా మగ్గే హోన్తి, మేఘో వా ఉట్ఠాతి, నివత్తితుం వట్టతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౭౬).

౨౨౭౭. అపక్కమనం **అక్రియం**. అనాదరియేన ఆపజ్జనతో ఆహ ‘‘**దుక్ఖవేదన**’’న్తి.

దసమం.

తువట్టవగ్గో చతుత్థో.

౨౨౭౮-౯. **రాజాగార**న్తి రఞ్ఞో కీళనఘరం. **చిత్తాగార**న్తి కీళనచిత్తసాలం. **ఆరామ**న్తి కీళనఉపవనం. **కీళుయ్యాన**న్తి కీళనత్థాయ కతం ఉయ్యానం. **కీళావాపి**న్తి ఏత్థ కిఞ్చాపి **పాళియం** (పాచి॰ ౯౭౮) పోక్ఖరణీ వుత్తా, సా పన సబ్బజలాసయానం కీళాయ కతానం ఉపలక్ఖణవసేన వుత్తాతి ఆహ ‘‘కీళావాపి’’న్తి, కీళనత్థాయ కతవాపిన్తి అత్థో. ‘‘**నానాకార**’’న్తి ఇదం యథావుత్తపదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. సబ్బసఙ్గాహికవసేన ‘‘**తానీ**’’తి వుత్తం. నానాకారం రాజాగారం చిత్తాగారం ఆరామం కీళుయ్యానం వా కీళావాపిం **దట్ఠుం గచ్ఛన్తీనం తాని** సబ్బాని ఏకతో దట్ఠుం గచ్ఛన్తీనం **తాసం** భిక్ఖునీనం పదే పదే దుక్కటం మునినా నిద్దిట్ఠన్తి యోజనా.

పఞ్చపీతి రాజాగారాదీని పఞ్చపి. ఏకాయేవ పాచిత్తి ఆపత్తి పరిదీపితాతి యోజనా. **తం తం** దిసాభాగం గన్త్వా పస్సన్తి చే, పాటేక్కాపత్తియో పయోగగణనాయ సియున్తి యోజనా.

౨౨౮౧. గమనబాహుల్లేన ఆపత్తిబాహుల్లం పకాసేత్వా గీవాపరివత్తనసఙ్ఖాతేన పయోగబాహుల్లేనాపి ఆపత్తిబాహుల్లం పకాసేతుమాహ ‘‘**పయోగబహుతాయాపి, పాచిత్తిబహుతా సియా**’’తి. **సబ్బత్థా**తి యత్థ భిక్ఖునియా పాచిత్తియం వుత్తం, తత్థ సబ్బత్థ.

౨౨౮౨. ‘‘అవసేసోపి అనాపత్తీ’’తి పదచ్ఛేదో. అనాపత్తి చ కథామగ్గో చ **అనాపత్తికథామగ్గో,** తేసం వినిచ్ఛయో **అనాపత్తికథామగ్గవినిచ్ఛయో,** ‘‘అనాపత్తి ఆరామే ఠితా పస్సతీ’’తిఆదికో (పాచి॰ ౯౮౧) అనాపత్తివినిచ్ఛయో చ **అట్ఠకథా**గతో (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౮౧) అవసేసవినిచ్ఛయో చాతి అత్థో. ‘‘**ఆరామే ఠితా**’’తి ఏతేన అజ్ఝారామే రాజాగారాదీని కరోన్తి, తాని పస్సన్తియా అనాపత్తీతి అయమనాపత్తివారో దస్సితో. ఏతేనేవ అన్తోఆరామే తత్థ తత్థ గన్త్వా నచ్చాదీని వియ రాజాగారాదీనిపి పస్సితుం లభతీతిపి సిద్ధం. **ఆది**-సద్దేన ‘‘పిణ్డపాతాదీనం అత్థాయ గచ్ఛన్తియా మగ్గే హోన్తి, తాని పస్సతి, అనాపత్తి. రఞ్ఞో సన్తికం కేనచి కరణీయేన గన్త్వా పస్సతి, అనాపత్తి. కేనచి ఉపద్దుతా పవిసిత్వా పస్సతి, అనాపత్తీ’’తి ఏతే అనాపత్తివారా సఙ్గహితా. **నచ్చదస్సన...పే.... సహా**తి సముట్ఠానాదినా వినిచ్ఛయేన సహ నచ్చదస్సనసిక్ఖాపదసదిసోవ.

పఠమం.

౨౨౮౩. మానతో పమాణతో అతీతా అపేతా **మానాతీతా,** ఆసన్దీ, తం. వాళేహి ఉపేతో **వాళూపేతో,** పల్లఙ్కో, తం. ‘‘ఆసన్దీ నామ అతిక్కన్తప్పమాణా వుచ్చతీ’’తి వచనతో హేట్ఠా అట్టనియా వడ్ఢకిహత్థతో ఉచ్చతరపాదో ఆయామచతురస్సో మఞ్చపీఠవిసేసో ఆసన్దీ నామ సమచతురస్సానం అతిక్కన్తప్పమాణానమ్పి అనుఞ్ఞాతత్తా. ‘‘పల్లఙ్కో నామ ఆహరిమేహి వాళేహి కతో’’తి (పాచి॰ ౯౮౪) వచనతో పమాణయుత్తోపి ఏవరూపో న వట్టతి. ఆహరిత్వా యథానురూపట్ఠానే ఠపేతబ్బవాళరూపాని **ఆహరిమవాళా** నామ, సంహరిమవాళరూపయుత్తోతి వుత్తం హోతి. మానాతీతం ఆసన్దిం వా వాళూపేతం పల్లఙ్కం వా **సేవన్తీనం** అభినిసీదన్తీనం, అభినిపజ్జన్తీనఞ్చ **యాసం** భిక్ఖునీనం సత్థా పాచిత్తియాపత్తిం ఆహ.

౨౨౮౪. తాసం నిసీదనస్సాపి నిపజ్జనస్సాపి పయోగబాహుల్లవసేన పాచిత్తియానం గణనా హోతి ఇతి ఏవం నిద్దిట్ఠా **ఏవం** అయం గణనా **అచ్చన్తయసేన** అనన్తపరివారేన భగవతా వుత్తాతి యోజనా. ఏత్థ చ **ఇచ్చేవ**న్తి నిపాతసముదాయో, **ఇతి**-సద్దో నిదస్సనే, **ఏవం**-సద్దో ఇదమత్థే దట్ఠబ్బో.

౨౨౮౩. పాదే ఆసన్దియా ఛేత్వాతి ఆసన్దియా పాదే పమాణతో అధికట్ఠానఛిన్దనేన ఛేత్వా. పల్లఙ్కస్స పాదే వాళకా **పల్లఙ్కవాళకా, తే హిత్వా** అపనేత్వా, **అనాపత్తీ**తి సేవన్తీనం అనాపత్తి.

దుతియం.

౨౨౮౬-౭. ఛన్నన్తి ఖోమాదీనం ఛన్నం, నిద్ధారణే సామివచనం. **అఞ్ఞతరం సుత్త**న్తి నిద్ధారితబ్బనిదస్సనం. **హత్థా**తి హత్థేన, కరణత్థే చేతం నిస్సక్కవచనం. **అఞ్ఛిత**న్తి హత్థాయామేన ఆకడ్ఢితం . **తస్మి**న్తి తస్మిం అఞ్ఛితే సుత్తప్పదేసే. **తక్కమ్హీ**తి కన్తనసూచిమ్హి. **వేఠితే**తి పలివేఠితే.

సుత్తకన్తనతో సబ్బపుబ్బపయోగేసూతి సుత్తకన్తనతో పుబ్బేసు కప్పాసవిచిననాదిసబ్బపయోగేసు. **హత్థవారతో**తి హత్థవారగణనాయ. యథాహ "కప్పాసవిచిననం ఆదిం కత్వా సబ్బపుబ్బపయోగేసు హత్థవారగణనాయ దుక్కట"న్తి (పాచి. అట్ఠ. ౯౮౮).

౨౨౮౮. కన్తితం సుత్తన్తి పఠమమేవ కన్తితం దసికసుత్తాదిం. **పున కన్తన్తియా**తి కోటియా కోటిం సఙ్ఘాటేత్వా పున కన్తన్తియా.

తతియం.

౨౨౮౯. తణ్డులానం కోట్టనం తు ఆదిం కత్వా గిహీనం **వేయ్యావచ్చం** కరోన్తియా సబ్బపుబ్బపయోగేసు దుక్కటన్తి యోజనా.

౨౨౯౦. యాగుఆదిసు నిప్ఫాదేతబ్బేసు తదాధారాని **భాజనాని** గణేత్వావ పాచిత్తిం పరిదీపయే, ఖజ్జకాదీసు రూపానం గణనాయ పాచిత్తిం పరిదీపయేతి యోజనా. **యాగుఆదిసూ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన భత్తసూపాదీనం సఙ్గహో. **ఖజ్జకాదీసూ**తి **ఆది**-సద్దేన మచ్ఛమంసాదిఉత్తరిభఙ్గానం సఙ్గహో.

౨౨౯౧. "సచేపి మాతాపితరో ఆగచ్ఛన్తి, యంకిఞ్చి బీజనిం వా సమ్మజ్జనిదణ్డం వా కారాపేత్వా వేయ్యావచ్చకరట్ఠానే ఠపేత్వావ యం కిఞ్చి పచితుం వట్టతీ"తి **అట్ఠకథాగతం** వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**సచే**"తిఆది. **సచే**తి ఏత్థ "మాతాపితరో ఆగచ్ఛన్తీ"తి సేసో. అత్తనో ఏవమాగతానం మాతాపితూనమ్పి కిఞ్చి కమ్మం అకారేత్వా కిఞ్చి కమ్మం కాతుం న వట్టతీతి యోజనా. **అపి**-సద్దో సమ్భావనే, తేన అఞ్ఞేసం కథాయేవ నత్థీతి దీపేతి.

౨౨౯౨-౩. సఙ్ఘస్స యాగుపానే వేయ్యావచ్చం కరోన్తియా అనాపత్తీతి యోజనా. "**సఙ్ఘభత్తేపీ**"తిఆదీసుపి ఏసేవ నయో. అత్తనో వేయ్యావచ్చకరస్స వాతి సమ్బన్ధో. యథాహ "యాగుపానేతి మనుస్సేహి సఙ్ఘస్సత్థాయ కరియమానే యాగుపానే వా

సఙ్ఘభత్తే వా తేసం సహాయికభావేన యం కిఞ్చి పచన్తియా అనాపత్తి. చేతియపూజాయ సహాయికా హుత్వా గన్ధమాలాదీని పూజేతి, వట్టతీ”తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౯౩).

చతుత్థం.

౨౨౯౪. “యా పన భిక్ఖునీ ‘ఏహాయ్యే ఇమం అధికరణం వూపసమేహీ’తి వుచ్చమానా ‘సాధూ’తి పటిస్సుణిత్వా సా పచ్ఛా అనన్తరాయికినీ నేవ వూపసమేయ్య న వూపసమాయ ఉస్సుక్కం కరేయ్య, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౯౯౫) సిక్ఖాపదస్స వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **“పాచిత్తి ధురనిక్ఖేపే”**తిఆది. **ధురనిక్ఖేపే**తి న దాని తం వూపసమేస్సామి, అఞ్ఞాహి వా న వూపసమాపేస్సామీ”తి ఏవం ధురస్స ఉస్సాహస్స నిక్ఖేపే పాచిత్తీతి యోజనా. చీవరసిబ్బనే యథా పఞ్చాహపరిహారో లబ్భతి, ఇధ పన తథా ఏకాహమ్పి పరిహారో న లబ్భతీతి యోజనా.

౨౨౯౫. **సేస**న్తి “ధురం నిక్ఖిపిత్వా పచ్ఛా వినిచ్ఛినన్తీ ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వావ వినిచ్ఛినాతీ”తిఆదికం వినిచ్ఛయజాతం. తత్థ చీవరసిబ్బనే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బన్తి యోజనా.

పఞ్చమం.

౨౨౯౬-౭. యా పన భిక్ఖునీ గిహీనం వా సహధమ్మికే ఠపేత్వా **అఞ్ఞేసం** పరిబ్బాజకపరిబ్బాజికానం వా దన్తపోనోదకం వినా అఞ్ఞం యం కిఞ్చి **అజ్ఝోహరణీయం** ఖాదనీయం, భోజనీయం వా కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా నిస్సగ్గియేన వా దదాతి, తస్సా పాచిత్తియం హోతీతి యోజనా.

౨౨౯౮-౯. ఇధ ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే మునినా దన్తకట్ఠోదకే దుక్కటం వుత్తన్తి యోజనా. **యా** పన భిక్ఖునీ కాయాదీహి సయం **న దేతి** అఞ్ఞేన **దాపేతి,** తస్సా చ కాయాదీహి అదత్వా భూమియం **నిక్ఖిపిత్వా** దేన్తియాపి యా బాహిరలేపం వా దేతి, తస్సాపి ఉమ్మత్తికాయ చ **న దోసో** అనాపత్తీతి యోజనా.

ఛట్ఠం.

౨౩౦౦-౧. ఆవసథచీవరన్తి “ఉతునియో భిక్ఖునియో పరిభుఞ్జన్తూ”తి దిన్నం చీవరం. **యా** భిక్ఖునీ యం “ఆవసథచీవర”న్తి నియమితం చీవరం, **తం** చతుత్థే దివసే ధోవిత్వా అన్తమసో ఉతునియా సామణేరాయ వా అదత్వా సచే పరిభుఞ్జేయ్య, తస్సా పాచిత్తియం వుత్తన్తి యోజనా. **తికపాచిత్తియం సియా**తి “అనిస్సజ్జితే అనిస్సజ్జితసఞ్ఞా…పే॰… వేమతికా…పే॰… నిస్సజ్జితసఞ్ఞా పరిభుఞ్జతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి (పాచి॰ ౧౦౦౬) వుత్తం పాచిత్తియం హోతీతి యోజనా.

౨౩౦౨-౩. తస్మిం చీవరే నిస్సజ్జితే అనిస్సజ్జితసఞ్ఞాయ వా వేమతికాయ వా **తస్సా** భిక్ఖునియా ద్వికదుక్కటం వుత్తన్తి యోజనా. అఞ్ఞాసం ఉతునీనం అభావే అదత్వాపి పరిభుఞ్జన్తియా అనాపత్తి. **పున పరియయే**తి పున ఉతునివారే యథాకాలం పరిభుఞ్జన్తియా అనాపత్తి. అచ్ఛిన్నచీవరాదీనఞ్చ అనాపత్తీతి యోజనా. **పరియయే**తి గాథాబన్ధవసేన రస్సత్తం

. **అచ్ఛిన్నచీవరాదీన**న్తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన నట్ఠచీవరాదీనం సఙ్గహో. **ఆపదాసుపీ**తి మహగ్ఘచీవరం సరీరతో మోచేత్వా సుప్పటిసామితమ్పి చోరా హరన్తి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు పరిభుఞ్జన్తియా అనాపత్తీతి యోజనా.

సత్తమం.

౨౩౦౪. సకవాటకం విహారన్తి కవాటబన్ధవిహారం, ద్వారకవాటయుత్తం సుగుత్తసేనాసనన్తి వుత్తం హోతి. **రక్ఖనత్థాయ అదత్వా**తి "ఇమం జగ్గేయ్యాసీ"తి ఏవం అనాపుచ్ఛిత్వా.

౨౩౦౫-౬. "హోతి పాచిత్తియం తస్సా, చారికం పక్కమన్తియా"తి వుత్తమేవ పకాసేతుమాహ **"అత్తనో గామతో"**తిఆది. **అత్తనో గామతో**తి అత్తనో వసనకగామతో. **తథా ఇతరస్సా**తి అపరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స పరిక్ఖేపం ఉపచారం. **త**న్తిఆదిపదత్తయే భుమ్మత్థే ఉపయోగవచనం వేదితబ్బం. పరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స పరిక్ఖేపే పఠమేన పదేన సమతిక్కన్తే దుక్కటం, తథా **ఇతరస్స** అపరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స తస్మిం ఉపచారే అతిక్కన్తే దుక్కటం. దుతియేన పదేన పరిక్ఖేపే, ఉపచారే సమతిక్కన్తమత్తే పాచిత్తీతి యోజనా.

౨౩౦౭. అకవాటబన్ధనస్మిం కవాటబన్ధరహితే విహారే తథా అనిస్సజ్జన్తియా దుక్కటం పరిదీపితం. **జగ్గికం అలభన్తియా**తి ఏత్థ "పరియేసిత్వా"తి సేసో. **జగ్గిక**న్తి విహారపటిజగ్గికం.

౨౩౦౮. ఆపదాసూతి రట్ఠే భిజ్జన్తే ఆవాసే ఛడ్డేత్వా గచ్ఛన్తి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు. **గిలానాయా**తి వచీభేదం కాతుం అసమత్థాయాతి.

అట్ఠమం.

౨౩౦౯-౧౦. హత్థీ చ అస్సో చ రథో చ **హత్థిఅస్సరథా,** తే ఆది యేసం తే **హత్థిఅస్సరథాదయో,** తేహి. **ఆది**-సద్దేన ధను థరూతి పదద్వయం గహితం. **సంయుత్త**న్తి యథావుత్తేహి హత్థిఅస్సాదిపదేహి సంయోజితం, "హత్థీనం సిప్పం హత్థిసిప్ప"న్తిఆదినా కతసమాసన్తి అత్థో, "హత్థిసిప్పం అస్ససిప్పం రథసిప్పం ధనుసిప్పం థరుసిప్ప"న్తి ఏవం వుత్తం యం కిఞ్చి సిప్పన్తి వుత్తం హోతి. హత్థిసిక్ఖాదిసిప్పం సన్దీపకో గన్థో వచ్చవాచకానం అభేదోపచారేన ఏవం వుత్తోతి గహేతబ్బం. తేనేవ వక్ఖతి "పదాదీనం వసేనిధా"తి. **పరూపఘాతకం మన్తాగదయోగప్పభేదకం కిఞ్చీ**తి పరేసం అన్తరాయకరం ఖిలనవసీకరణసోసాపనాదిభేదం ఆథబ్బణమన్తఞ్చ విసయోగాదిప్పభేదకఞ్చ యం కిఞ్చి సిప్పన్తి అత్థో.

ఏత్థ చ **ఖిలనమన్తో** నామ దారుసారఖిలం మన్తేత్వా పథవియం పవేసేత్వా మారణమన్తో. **వసీకరణమన్తో** నామ పరం అత్తనో వసే వత్తాపనకమన్తో. **సోసాపనకమన్తో** నామ పరసరీరం రసాదిధాతుక్ఖయేన సుక్ఖభావం పాపనకమన్తో. **ఆది**-సద్దేన విదేస్సనాదిమన్తానం సఙ్గహో. **విదేస్సనం** నామ మిత్తానం అఞ్ఞమఞ్ఞస్స వేరిభావాపాదనం. **ఇధ** ఇమస్మిం సాసనే యా భిక్ఖునీ హత్థి…పే… కిఞ్చి యస్స కస్సచి సన్తికే పదాదీనం వసేన **పరియాపుణేయ్య** అధీయేయ్య చే, తస్సా పాచిత్తియం హోతీతి యోజనా.

౨౩౧౧. లేఖేతి లిఖితసిప్పే. **ధారణాయ చా**తి ధారణసత్థే, యస్మిం వుత్తనయేన పటిపజ్జన్తా బహూనిపి గన్థాని ధారేన్తి. **గుత్తియా**తి అత్తనో వా పరేసం వా గుత్తత్థాయ. **పరిత్తేసు చ సబ్బేసూ**తి యక్ఖపరిత్తచోరవాళాదిసబ్బేసు పరిత్తేసు చ.

నవమం.

౨౩౧౨. దసమేతి "యా పన భిక్ఖునీ తిరచ్ఛానవిజ్జం వాచేయ్య, పాచిత్తియ"న్తి (పాచి. ౧౦౧౮) సముద్దిట్ఠే దసమసిక్ఖాపదే. **ఇదం** దసమసిక్ఖాపదం.

దసమం.

చిత్తాగారవగ్గో పఞ్చమో.

౨౩౧౩. సభిక్ఖుకం ఆరామన్తి యత్థ భిక్ఖూ రుక్ఖమూలేపి వసన్తి, తం పదేసం. **జానిత్వాతి** "సభిక్ఖుక"న్తి జానిత్వా. **యం కిఞ్చీ**తి భిక్ఖుం వా సామణేరం వా ఆరామికం వా యం కిఞ్చి.

౨౩౧౪-౫. "సభిక్ఖుకో నామ ఆరామో యత్థ భిక్ఖూ రుక్ఖమూలేపి వసన్తీ"తి (పాచి. ౧౦౨౨) వచనతో ఆహ **''సచే అన్తమసో''**తిఆది. యా పన భిక్ఖునీ అన్తమసో రుక్ఖమూలస్సపి అనాపుచ్ఛా సచే పరిక్ఖేపం అతిక్కామేతి, తస్సా పఠమే పాదే దుక్కటం, అపరిక్ఖిత్తే తస్స విహారస్స ఉపచారోక్కమే వాపి భిక్ఖునియా దుక్కటం, దుతియే పాదే అతిక్కామితే పాచిత్తి సియాతి యోజనా.

౨౩౧౬. అభిక్ఖుకే ఆరామే సభిక్ఖూతి సఞ్ఞాయ **ఉభోసుపి** సభిక్ఖుకాభిక్ఖుకేసు ఆరామేసు **జాతకఙ్ఖాయ** సఞ్జాతవిచికిచ్ఛాయ, వేమతికాయాతి అత్థో. తస్సా ఆపత్తి దుక్కటం హోతీతి యోజనా.

౨౩౧౭. సీసానులోకికా యా భిక్ఖునీ గచ్ఛతి, తస్సా చ అనాపత్తి పకాసితాతి యోజనా. ఏవముపరిపి. **తా** భిక్ఖునియో యత్థ **సన్నిపతితా** హోన్తి, తాసం సన్తికం "గచ్ఛామీ"తి **గచ్ఛతి**. యథాహ "యత్థ భిక్ఖునియో పఠమతరం పవిసిత్వా సజ్ఝాయం వా చేతియవన్దనాదీని వా కరోన్తి, తత్థ తాసం సన్తికం గచ్ఛామీతి గన్తుం వట్టతీ"తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౦౨౭).

౨౩౧౮. ''సన్తం భిక్ఖుం అనాపుచ్ఛా''తి వచనేనేవ అభిక్ఖుకం ఆరామం కిఞ్చి అనాపుచ్ఛా పవిసన్తియా అనాపత్తీతి దీపితం హోతి. ఆరామమజ్ఝతో వా మగ్గో హోతి, తేన గచ్ఛన్తియాపి. **ఆపదాసూతి** యేన కేనచి ఉపద్దుతా హోతి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు పవిసన్తియా.

పఠమం.

౨౩౨౦. అక్కోసేయ్యాతి దసన్నం అక్కోసవత్థూనం అఞ్ఞతరేన సమ్ముఖా, పరమ్ముఖా వా అక్కోసేయ్య వా. **పరిభాసేయ్య వా**తి భయ'మస్స ఉపదంసేయ్య వా. **తికపాచిత్తియ**న్తి "ఉపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞా…పే॰… వేమతికా… పే॰… అనుపసమ్పన్నసఞ్ఞా అక్కోసతి వా పరిభాసతి వా, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి. ౧౦౩౧) తికపాచిత్తియం వుత్తం. **సేసే**తి అనుపసమ్పన్నే. తికదుక్కటం తస్సా హోతీతి యోజనా.

౨౩౨౧. ''పురక్ఖత్వా''తిఆదీసు యం వత్తబ్బం, తం "అభిసపేయ్యా"తి (పాచి. ౮౭౨) వుత్తసిక్ఖాపదే వుత్తనయమేవ.

దుతియం.

౨౩౨౨-౩. **సఙ్ఘన్తి** భిక్ఖునిసఙ్ఘం. **పరిభాసేయ్యాతి** "బాలా ఏతా, అబ్యత్తా ఏతా, నేతా జానన్తి కమ్మం వా కమ్మదోసం వా కమ్మవిపత్తిం వా కమ్మసమ్పత్తిం వా"తి (పాచి॰ ౧౦౩౮) ఆగతనయేన పరిభాసేయ్యాతి అత్థో. **ఇతరాయాతి** ఏత్థ ఉపయోగత్థే కరణవచనం. ఏకం భిక్ఖునిం వా సమ్బహులా భిక్ఖునియో వా తథేవ ఇతరం అనుపసమ్పన్నం వా పరిభాసన్తియా తస్సా దుక్కటం పరిదీపితన్తి యోజనా.

తతియం.

౨౩౨౪-౬. యా నిమన్తనపవారణా ఉభోపి **గణభోజనసిక్ఖాపదే** (పాచి॰ ౨౦౭-౨౧౮), **పవారణసిక్ఖాపదే** (పాచి॰ ౨౩౮-౨౩౯) చ వుత్తలక్ఖణా, తాహి ఉభోహి నిమన్తనపవారణాహి యా చ భిక్ఖునీ సచే నిమన్తితాపి వా పవారితాపి వా భవేయ్య, సా పురేభత్తం యాగుఞ్చ యామకాలికాది**కాలికత్తయఞ్చ** ఠపేత్వా యం కిఞ్చి **ఆమిసం** యావకాలికం అజ్ఝోహరణత్థాయ పటిగ్గణ్హాతి చే, తస్సా గహణే దుక్కటం సియా, అజ్ఝోహారవసేన **ఏత్థ** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే పాచిత్తి పరిదీపితాతి యోజనా.

ఏత్థ చ **నిమన్తితా** నామ "పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరేన భోజనేన నిమన్తితా"తి **గణభోజనసిక్ఖాపదే** వుత్తలక్ఖణా. **పవారణా** చ "పవారితో నామ అసనం పఞ్ఞాయతి, భోజనం పఞ్ఞాయతి, హత్థపాసే ఠితో అభిహరతి, పటిక్ఖేపో పఞ్ఞాయతీ"తి **పవారణసిక్ఖాపదే** వుత్తలక్ఖణాతి వేదితబ్బా.

౨౩౨౭. కాలికాని చ తీణేవాతి యామకాలికాదీని తీణి కాలికాని ఏవ.

౨౩౨౮-౯. నిమన్తితపవారితానం ద్విన్నం సాధారణాపత్తిం దస్సేత్వా అనాపత్తిం దస్సేతుమాహ "**నిమన్తితా**"తిఆది. **ఇధ** ఇమస్మిం సాసనే **యా పన** భిక్ఖునీ నిమన్తితా అప్పవారితా సచే యాగుం పివతి, **వట్టతి** అనాపత్తీతి అత్థో. **సామికస్సాతి** యేన నిమన్తితా, తస్స నిమన్తనసామికస్సేవ. **అఞ్ఞభోజనన్తి** యేన నిమన్తితా, తతో అఞ్ఞస్స భోజనం. సచే సా భుఞ్జతి, తథా వట్టతీతి యోజనా.

కాలికాని చ తీణేవాతి యామకాలికాదీని తీణి కాలికానేవ. **పచ్చయే సతీతి** పిపాసాదిపచ్చయే సతి.

౨౩౩౦. ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స ఇదం సముట్ఠానం అద్ధానేన తుల్యన్తి యోజనా. పవారితాయ, అప్పవారితాయ వా నిమన్తితాయ వసేన కిరియాకిరియతం దస్సేతుమాహ "**నిమన్తితా**"తిఆది. నిమన్తితా పన సామికం అనాపుచ్ఛా భుఞ్జతి చే, తస్సా వసేన **ఇదం** సిక్ఖాపదం కిరియాకిరియం హోతి. ఏత్థ భుఞ్జనం **క్రియం**. సామికస్స అనాపుచ్ఛనం **అక్రియం**.

౨౩౩౧. "**కప్పియం కారాపేత్వా**"తిఆదిం పవారితమేవ సన్ధాయాహ. యా యది పరిభుఞ్జతి, తస్సా చ పాచిత్తి సియా కిరియతో హోతీతి యోజనా. **సియాతి** అవస్సం. **పవారణసిక్ఖాపదే** వుత్తనయేన కప్పియం కారేత్వా వా అకారాపేత్వా వా పరిభుఞ్జన్తియా తస్సా పరిభోగేనేవ ఇమినా సిక్ఖాపదేన అవస్సం ఆపత్తి హోతీతి అత్థో.

చతుత్థం.

౨౩౩౨. “యా పన భిక్ఖునీ కులమచ్ఛరినీ అస్స, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౧౦౪౩) ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ‘‘**భిక్ఖునీన**’’న్తిఆది. కులసన్తికే భిక్ఖునీనం అవణ్ణం వదన్తియా పాచిత్తీతి సమ్బన్ధో, కులస్స సన్తికే “భిక్ఖునియో దుస్సీలా పాపధమ్మా”తి భిక్ఖునీనం అవణ్ణం భాసన్తియాతి అత్థో. **కులస్సావణ్ణనం వాపీ**తి “తం కులం అస్సద్ధం అప్పసన్న”న్తి భిక్ఖునీనం సన్తికే కులస్స అవణ్ణం అగుణం వదన్తియా పాచిత్తీతి సమ్బన్ధో.

౨౩౩౩. **సన్తం భాసన్తియా దోస**న్తి అమచ్ఛరాయిత్వా కులస్స వా భిక్ఖునీనం వా సన్తం దోసం ఆదీనవం కథేన్తియా.

పఞ్చమం.

౨౩౩౪-౫. **ఓవాదదాయకో**తి అట్ఠహి గరుధమ్మేహి ఓవాదం దేన్తో. **వస్సం ఉపగచ్ఛన్తియా**తి వస్సం వసన్తియా.

౨౩౩౬. **భిక్ఖూ**తి ఓవాదదాయకా భిక్ఖూ.

ఛట్ఠం.

౨౩౩౮. యా సా భిక్ఖునీ **వస్సం వుత్థా** పురిమం వా పచ్ఛిమం వా తేమాసం వుత్థా **తతో** అనన్తరం **ఉభతోసఙ్ఘే** భిక్ఖునిసఙ్ఘే చ భిక్ఖుసఙ్ఘే చ “నాహం పవారేస్సామీ”తి ధురం నిక్ఖిపతి చేతి యోజనా.

సత్తమం.

౨౩౪౧. **ఓవాదాదీనమత్థాయా**తి అట్ఠగరుధమ్మస్సవనాదీనమత్థాయ. **ఆది**-సద్దేన ఉపోసథపుచ్ఛనపవారణానం గహణం.

౨౩౪౨. ఓవాదాదీనమత్థాయ అగమనేన **అక్రియం. కాయిక**న్తి కాయకమ్మం.

అట్ఠమం.

౨౩౪౩. “అన్వద్ధమాసం భిక్ఖునియా భిక్ఖుసఙ్ఘతో ద్వే ధమ్మా పచ్చాసీసితబ్బా ఉపోసథపుచ్ఛనఞ్చ ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ, తం అతిక్కామేన్తియా పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౧౦౫౯) ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ‘‘**న యాచిస్సామీ**’’తిఆది. తం ఉత్తానత్థమేవ.

నవమం.

౨౩౪౬-౭. **పసాఖో** నామ నాభియా హేట్ఠా, జాణుమణ్డలానం ఉపరి పదేసో. తథా హి యస్మా రుక్ఖస్స సాఖా వియ ఉభో ఊరూ పభిజ్జిత్వా గతా, తస్మా సో పసాఖోతి వుచ్చతి, తస్మిం పసాఖే. **సఞ్జాత**న్తి ఉట్ఠితం. **గణ్డ**న్తి యం కిఞ్చి గణ్డం. **రుధిత**న్తి యం కిఞ్చి వణం. **సఙ్ఘం వా**తి భిక్ఖునిసఙ్ఘం వా. **గణం వా**తి సమ్బహులా భిక్ఖునియో వా. **ఏకేనా**తి ఏత్థ “పురిసేనా”తి సేసో, సహత్థే ఇదం కరణవచనం. యథాహ “పురిసేన సద్ధిం ఏకేనేకా”తి. **పురిసో**తి చ మనుస్సపురిసోవ గహేతబ్బో.

ధోవాతి ఏత్థ ఆది-అత్థే వత్తమానేన **ఇతి**-సద్దేన “ఆలిమ్పాపేయ్య వా బన్ధాపేయ్య వా మోచాపేయ్య వా”తి (పాచి॰ ౧౦౬౩) సిక్ఖాపదాగతానం ఇతరేసం తిణ్ణం సఙ్గణ్హనతో “ఆలిమ్ప బన్ధ మోచేహీ”తి ఆణత్తిత్తయం సఙ్గహితం. తేనేవ వక్ఖతి “దుక్కటానిచ్ఛ పాచిత్తియో ఛ చా”తి.

యా పన భిక్ఖునీ పసాఖే జాతం గణ్డం వా రుధితం వా సఙ్ఘం వా గణం వా అనాపుచ్ఛిత్వా **ఏకేన** పురిసేన ఏకికా “భిన్ద ఫాలేహి ధోవ ఆలిమ్ప బన్ధ మోచేహీ”తి **సబ్బాని** కాతబ్బాని ఆణాపేతి, తస్సా ఛ దుక్కటాని, **కతేసు** భిన్దనాదీసు ఛసు కిచ్చేసు తస్సా ఛ పాచిత్తియో హోన్తీతి యోజనా.

౨౩౪౮-౯. ఏత్థాతి గణ్డే వా వణే వా. “యం కాతబ్బం అత్థి, తం సబ్బం త్వం కరోహి”ఇతి సచే ఏవం యా ఆణాపేతీతి యోజనా. తస్సా ఏకాయ ఆణాపన**వాచాయ** ఛ దుక్కటాని చ పాచిత్తియచ్ఛక్కఞ్చేతి ద్వాదసాపత్తియో సియున్తి యోజనా.

౨౩౫౧. ఆపుచ్ఛిత్వా వాతి సఙ్ఘం వా గణం వా ఆపుచ్ఛిత్వా. **దుతియన్తి** దుతియికం. విఞ్ఞుం దుతియం గహేత్వాపి వాతి యోజనా.

దసమం.

ఆరామవగ్గో ఛట్ఠో.

౨౩౫౩. “గణపరియేసనాదిస్మి”న్తి వత్తబ్బే ఛన్దానురక్ఖనత్థం నిగ్గహితాగమో. **గబ్భినిన్తి** ఆపన్నసత్తం, కుచ్ఛిపవిట్ఠసత్తన్తి అత్థో. **వుట్ఠాపేన్తియాతి** ఉపసమ్పాదేన్తియా. **కమ్మవాచాహీతి** ద్వీహి కమ్మవాచాహి.

౨౩౫౪-౫. కమ్మవాచాయ ఓసానేతి తతియకమ్మవాచాయ పరియోసానే, య్యకారప్పత్తేతి అత్థో. **గబ్భినిసఞ్ఞాయ న చ గబ్భినియాతి** అగబ్భినియా గబ్భినిసఞ్ఞాయ చ. **ఉభో సఞ్జాతకఙ్ఖాయాతి** ఉభోసు సముప్పన్నసంసయాయ, గబ్భినియా, అగబ్భినియా చ వేమతికాయాతి అత్థో. గాథాబన్ధవసేనేత్థ **సు**-సద్దలోపో. తథా వుట్ఠాపేన్తియా ఉపజ్ఝాయాయ ఆపత్తి దుక్కటం హోతీతి యోజనా. **ఆచరినియా తస్సాతి** ఉపజ్ఝాయా గబ్భినిం వుట్ఠాపేతి, తస్సా కమ్మవాచం సావేన్తియా ఆచరినియా చ. **గణస్సాతి** ఉపజ్ఝాయాచరినీహి అఞ్ఞస్స భిక్ఖునిగణస్స చ. తథా దుక్కటం దీపితన్తి యోజనా.

౨౩౫౬. “ద్వీసు అగబ్భినిసఞ్ఞాయా”తి పదచ్ఛేదో. **ద్వీసూతి** గబ్భినియా, అగబ్భినియా చ.

పఠమం.

౨౩౫౭. దుతియేతి “యా పన భిక్ఖునీ పాయన్తిం వుట్ఠాపేయ్య, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౧౦౭౩) సిక్ఖాపదే. ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే పాయన్తీ నామ మాతా వా హోతి ధాతి వాతి అయం విసేసో.

దుతియం.

౨౩౫౮. యా పన భిక్ఖునీ ద్వే వస్సాని ఛసు ధమ్మేసు **అసిక్ఖితసిక్ఖం** సిక్ఖమానం సచే వుట్ఠాపేయ్య, పాచిత్తి సియాతి యోజనా. తత్థ **ద్వే వస్సానీతి** పవారణవసేన ద్వే సంవచ్ఛరాని. **ఛసు ధమ్మేసూతి** పాణాతిపాతావేరమణిఆదీసు

వికాలభోజనావేరమణిపరియోసానేసు ఛసు ధమ్మేసు. **అసిక్ఖితసిక్ఖన్తి** “పాణాతిపాతావేరమణిం ద్వే వస్సాని అవీతిక్కమ్మ సమాదానం సమాదియామీ”తిఆదినా (పాచి॰ ౧౦౭౮) నయేన అనాదిన్నసిక్ఖాపదం వా ఏవం సమాదియిత్వాపి కుపితసిక్ఖం వా. **సిక్ఖమానం** తేసు ఛసు ధమ్మేసు సిక్ఖనతో వా తే వా సిక్ఖాసఙ్ఖాతే ధమ్మే మాననతో ఏవం లద్ధనామం అనుపసమ్పన్నం. **వుట్ఠాపేయ్యాతి** ఉపసమ్పాదేయ్య. **ఆపత్తి సియాతి** పఠమసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ కమ్మవాచాపరియోసానే పాచిత్తి ఆపత్తి సియా, పాచిత్తి హోతీతి అత్థో.

౨౩౫౯. “ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞా వుట్ఠాపేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్స. ధమ్మకమ్మే వేమతికా వుట్ఠాపేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్స. ధమ్మకమ్మే అధమ్మకమ్మసఞ్ఞా వుట్ఠాపేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి ఏవం **ధమ్మకమ్మే సత్థునా తికపాచిత్తియం వుత్తం**. “అధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞా, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అధమ్మకమ్మే వేమతికా ఆపత్తి దుక్కటస్స. అధమ్మకమ్మే అధమ్మకమ్మసఞ్ఞా వుట్ఠాపేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (పాచి॰ ౧౦౮౨) ఏవం **అధమ్మే పన కమ్మస్మిం సత్థునా తికదుక్కటం దీపితం**.

౨౩౬౦. **అఖణ్డతో** ఖణ్డం అకత్వా.

౨౩౬౧. సచే ఉపసమ్పదాపేక్ఖా పబ్బజ్జాయ సట్ఠివస్సాపి హోతి, తస్సా ఇమా ఛ సిక్ఖాయో ద్వే వస్సాని అవీతిక్కమనీయా పదాతబ్బా, ఇమా అదత్వా **న కారయే** నేవ వుట్ఠాపేయ్యాతి యోజనా.

తతియం.

౨౩౬౨. **చతుత్థే నత్థి వత్తబ్బన్తి** వక్ఖమానవిసేసతో అఞ్ఞం వత్తబ్బం నత్థీతి యథావుత్తనయమేవాతి అధిప్పాయో. “**ఇధా**”తిఆదినా ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే లబ్భమానవిసేసం దస్సేతి. ఇధ ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే సఙ్ఘేన సమ్మతం తం సిక్ఖమానం **వుట్ఠాపేన్తియా** భిక్ఖునియా అనాపత్తి హోతీతి యోజనా.

౨౩౬౩. ద్వే వస్సాని ఛసు ధమ్మేసు సిక్ఖితసిక్ఖాయ సిక్ఖమానాయ భిక్ఖునిసఙ్ఘేన ఉపసమ్పదతో పఠమం ఞత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ యా వుట్ఠానసమ్ముతి దాతబ్బా హోతి, సా వుట్ఠానసమ్ముతి **సచే పఠమం అదిన్నా హోతి. తత్థ** తస్మిం ఉపసమ్పదమాళకేపి పదాతబ్బాయేవాతి యోజనా.

౨౩౬౪. **తతియఞ్చాతి** తతియసిక్ఖాపదఞ్చ. **చతుత్థఞ్చాతి** ఇదం చతుత్థసిక్ఖాపదఞ్చ. **పఠమేన సమం ఞేయ్యన్తి** పఠమేన సిక్ఖాపదేన సముట్ఠానాదినా వినిచ్ఛయేన సమానన్తి ఞాతబ్బం. **చతుత్థం** పన సిక్ఖాపదం వుట్ఠాపనసమ్ముతిం అదాపేత్వా వుట్ఠాపనవసేన **క్రియాక్రియం** హోతి.

చతుత్థం.

౨౩౬౫. **గిహిగతన్తి** పురిసన్తరగతం, పురిససమాగమప్పత్తన్తి అత్థో. పరిపుణ్ణద్వాదసవస్సా **పరిపుణ్ణా** ఉత్తరపదలోపేన. కిఞ్చాపి న దోసోతి యోజనా. **వుట్ఠాపేన్తియాతి** ఉపజ్ఝాయా హుత్వా ఉపసమ్పాదేన్తియా.

౨౩౬౬. **సేసన్తి** వుత్తం. **అసేసేన** సబ్బసో.

పఞ్చమం.

౨౩౬౮. దుక్ఖితం సహజీవినిన్తి ఏత్థ “సిక్ఖాపద”న్తి సేసో. తువట్టకవగ్గస్మిం “దుక్ఖితం సహజీవిని”న్తి ఇమేహి పదేహి యుత్తం **యం** సిక్ఖాపదం వుత్తం, **తేన** సిక్ఖాపదేన అట్ఠమం సమం ఞేయ్యం, **న విసేసతా** విసేసో నత్థీతి యోజనా. **అట్ఠమన్తి** “యా పన భిక్ఖునీ సహజీవినిం వుట్ఠాపేత్వా ద్వే వస్సాని నేవ అనుగ్గణ్హేయ్య న అనుగ్గణ్హాపేయ్య, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి. ౧౧౦౮) వుత్తసిక్ఖాపదం. తత్థ **సహజీవినిన్తి** సద్ధివిహారినిం. **నేవ అనుగ్గణ్హేయ్యాతి** సయం ఉద్దేసాదీహి నానుగ్గణ్హేయ్య. **న అనుగ్గణ్హాపేయ్యాతి** “ఇమిస్సా అయ్యే ఉద్దేసాదీని దేహీ”తి ఏవం న అఞ్ఞాయ అనుగ్గణ్హాపేయ్య. **పాచిత్తియన్తి** ధురే నిక్ఖిత్తమత్తే పాచిత్తియం.

అట్ఠమం.

౨౩౬౯. యా కాచి భిక్ఖునీ వుట్ఠాపితపవత్తినిం ద్వే వస్సాని నానుబన్ధేయ్య చే, తస్సా పాచిత్తి **పరియాపుతా** కథితాతి యోజనా. వుట్ఠాపేతీతి **వుట్ఠాపితా,** పవత్తేతి సుసిక్ఖాపేతీతి పవత్తినీ, వుట్ఠాపితా చ సా పవత్తినీ చాతి **వుట్ఠాపితపవత్తినీ,** ఉపజ్ఝాయాయేతం అధివచనం, తం, ఉపజ్ఝాయం. **నానుబన్ధేయ్యాతి** చుణ్ణేన, మత్తికాయ, దన్తకట్ఠేన, ముఖోదకేనాతి ఏవం తేన తేన కరణీయేన ఉపట్ఠహేయ్య.

౨౩౭౦. “ద్వే వస్సాని అహం నానుబన్ధిస్సామీ”తి ధురం నిక్ఖిపతి చే, ఏవం ధురే నిక్ఖిత్తమత్తస్మిం పన తస్సా పాచిత్తియం సియాతి యోజనా.

౨౩౭౧. యా పన భిక్ఖునీ ఉపజ్ఝాయం బాలం వా అలజ్జిం వా నానుబన్ధతి, తస్సా, గిలానాయ వా ఆపదాసు వా ఉమ్మత్తికాయ వా నానుబన్ధన్తియా న దోసోతి యోజనా.

౨౩౭౨. అనుపట్ఠానేన హోతీతి ఆహ ‘‘**అక్రియం వుత్త**’’న్తి.

నవమం.

౨౩౭౩-౪. యా కాచి భిక్ఖునీ **సహజీవినిం** సద్ధివిహారినిం **వుట్ఠాపేత్వా** ఉపసమ్పాదేత్వా తం గహేత్వా అన్తమసో ఛప్పఞ్చయోజనానిపి **న గచ్ఛేయ్య న చఞ్ఞం ఆణాపేయ్య** “ఇమం, అయ్యే, గహేత్వా గచ్ఛా”తి అఞ్ఞఞ్చ న నియోజేయ్య చే, **ధురే నిక్ఖిత్తమత్తస్మిం** “న దాని గచ్ఛిస్సామి, అఞ్ఞఞ్చ గహేత్వా గన్తుం న నియోజేస్సామీ”తి ఉస్సాహే విస్సట్ఠమత్తే తస్సా పాచిత్తియం సియాతి యోజనా.

అన్తరాయస్మిం సతి వా దుతియం అలభన్తియా వా ఆపదాసు వా గిలానాయ వా ఉమ్మత్తికాయ వా న దోసోతి యోజనా.

దసమం.

గబ్భినివగ్గో సత్తమో.

౨౩౬౬. గిహిగతేహి తీహేవాతి అనన్తరే గబ్భినివగ్గే గిహిగతపదయుత్తేహి పఞ్చమఛట్ఠసత్తమేహి తీహేవ సిక్ఖాపదేహి. **సదిసానీ**తి ఇధ వీసతివస్సవచనఞ్చ కుమారిభూతవచనఞ్చ తత్థ ద్వాదసవస్సవచనఞ్చ గిహిగతవచనఞ్చ ఠపేత్వా అవసేసేహి వినిచ్ఛయేహి యథాక్కమం సదిసానేవాతి.

౨౩౬౭. మహాూపపదాతి మహా ఉపపదో యాసం సిక్ఖమానానం తా మహాూపపదా. **ఉపపదం** నామ పదానమేవ యుజ్జతి, న అత్థానన్తి "యాస"న్తి అఞ్ఞపదేన సిక్ఖమానాదిపదానం గహణం, సద్దత్థానమభేదోపచారస్స పన ఇచ్ఛితత్తా సిక్ఖమానపదగహితానమేత్థ గహణం వేదితబ్బం, మహాసిక్ఖమానాతి వుత్తం హోతి. **ఆదితో**తి ఏత్థ "వుత్తా"తి సేసో, గబ్భినివగ్గే తిస్సన్నం గిహిగతానం పురిమేసు తతియచతుత్థసిక్ఖాపదేసు ఆగతా ద్వే సిక్ఖమానాతి అత్థో. గిహిగతాయ "పరిపుణ్ణద్వాదసవస్సా"తి చ కుమారిభూతాయ "పరిపుణ్ణవీసతివస్సా"తి చ వస్సవసేన నానాకరణస్స వుత్తత్తా తాహి ద్వీహి మహాసిక్ఖమానాయ వస్సవసేనేవ నానాకరణం దస్సేతుమాహ "**గతా వీసతివస్సాతి, విఞ్ఞాతబ్బా విభావినా**"తి, అతిక్కన్తవీసతివస్సా మహాసిక్ఖమానా నామ హోతీతి అత్థో.

౨౩౬౮. తా ద్వే మహాసిక్ఖమానా సచే గిహిగతా వా హోన్తు, న చ పురిసగతా వా హోన్తు , **సమ్ముతిఆదిసు** కమ్మవాచాయ "సిక్ఖమానా"తి వత్తబ్బాతి యోజనా. ఏత్థ చ **సమ్ముతి** నామ ఇత్థిదుతియాయ కమ్మవాచాయ కాతబ్బాయ సిక్ఖాయ సమ్ముతి చేవ వుట్ఠానసమ్ముతి చ. **ఆది**-సద్దేన ఉపసమ్పదాకమ్మం గహితం.

౨౩౬౯. ఇమాసం ద్విన్నం సమ్ముతిదానాదీసు ఇత్థియా చ కమ్మవాచాయ చ వత్తబ్బం దస్సేత్వా ఇదాని అవత్తబ్బం దస్సేతుమాహ "**న తా**"తిఆది. **తా ఏతా ఉభోపి** మహాసిక్ఖమానా "కుమారిభూతా"తి వా తథా "గిహిగతా"తి వా కమ్మవాచాయ **న వత్తబ్బా** యస్మా, తస్మా **ఏవం వత్తుం న వట్టతీ**తి యోజనా. "**న వత్తబ్బా**"తి ఇమినా తథా చే కమ్మవాచా వుచ్చేయ్య, తం కమ్మం కుప్పతీతి దీపేతి. ఇధ **పన**-సద్దో యస్మా-పదత్థోతి తదత్థవసేన యోజనా దస్సితా.

౨౩౭౦. సమ్ముతిన్తి సిక్ఖమానసమ్ముతిం. **దసవస్సాయాతి** ఏత్థ "గిహిగతాయా"తి సేసో. యథాహ – "గిహిగతాయ దసవస్సకాలే సిక్ఖాసమ్ముతిం దత్వా ద్వాదసవస్సకాలే ఉపసమ్పదా కాతబ్బా"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౧౯). **సేసాసుపీ**తి ఏకాదసవస్సకాలే దత్వా తేరసవస్సకాలే కాతబ్బా, ద్వాదస, తేరస, చుద్దస, పన్నరస, సోళస, సత్తరస, అట్ఠారసవస్సకాలే సిక్ఖాసమ్ముతిం దత్వా వీసతివస్సకాలే కాతబ్బాతి ఏవం అట్ఠారసవస్సపరియన్తాసు సేసాసుపి సిక్ఖమానాసు. **అయం నయో**తి "సమ్ముతియా దిన్నసంవచ్ఛరతో ఆగామిని దుతియే సంవచ్ఛరే ఉపసమ్పాదేతబ్బా"తి అయం నయో. తేనేవ వుత్తం "ఏకాదసవస్సకాలే దత్వా తేరసవస్సకాలే కాతబ్బా"తిఆది.

౨౩౭౧. "కుమారిభూతా"తిపి "గిహిగతా"తిపి వత్తుం వట్టతీతి అట్ఠకథాయం **వుత్తా**తి యోజనా.

౨౩౭౨. యా పన పరిపుణ్ణవీసతివస్సా **సామణేరీ** "కుమారిభూతా"తి వుత్తా, సా కమ్మవాచాయ "కుమారిభూతా"ఇచ్చేవ వత్తబ్బా, **అఞ్ఞథా పన న వత్తబ్బా** "గిహిగతా"తి వా "పురిసన్తరగతా"తి వా న వత్తబ్బాతి యోజనా. యథాహ "కుమారిభూతా పన 'గిహిగతా'తి న వత్తబ్బా, 'కుమారిభూతా'ఇచ్చేవ వత్తబ్బా"తి.

౨౩౭౩. ఏతా తు పన తిస్సోపీతి మహాసిక్ఖమానా గిహిగతా, కుమారిభూతాతి వుత్తా పన ఏతా తిస్సోపి. **అపి**-సద్దేన గిహిగతా కుమారిభూతా ద్వే సకసకనామేనాపి వత్తుం వట్టన్తీతి దీపేతి. "కుమారిభూతసిక్ఖమానాయా"తి **పాళియం** అవుత్తత్తా

న వట్టతీతి కోచి మఞ్ఞేయ్యాతి ఆహ ‘‘**న సంసయో**’’తి. తథా వత్తబ్బతాహేతుదస్సనత్థమాహ ‘‘**సిక్ఖాసమ్ముతిదానతో**’’తి.

పఠమదుతియతతియాని.

౨౩౮౪-౫. యా పన భిక్ఖునీ **ఊనద్వాదసవస్సావ** ఉపసమ్పదావసేన అపరిపుణ్ణద్వాదసవస్సా ఏవ సయం ఉపజ్ఝాయా హుత్వా పరం సిక్ఖమానం సచే వుట్ఠాపేతి, పుబ్బే వుత్తనయేనేవ గణపరియేసనాదిదుతియానుస్సావనపరియోసానేసు ఆపన్నానం **దుక్కటానం** అనన్తరం **కమ్మవాచానం ఓసానే** తతియానుస్సావనాయ **య్యతారప్పత్తాయ** తస్సా పాచిత్తి పరిదీపితాతి యోజనా.

చతుత్థం.

౨౩౮౬. **పఞ్చమేతి** ‘‘యా పన భిక్ఖునీ పరిపుణ్ణద్వాదసవస్సా సఙ్ఘేన అసమ్మతా వుట్ఠాపేయ్య, పాచిత్తియ’’న్తి (పాచి. ౧౧౪౨) సిక్ఖాపదే. కాయచిత్తవాచాచిత్తకాయవాచాచిత్తవసేన **తిసముట్ఠానం. క్రియాక్రియన్తి** వుట్ఠాపనం కిరియం, సఙ్ఘసమ్ముతియా అగ్గహణం అకిరియం.

పఞ్చమం.

౨౩౮౭. **సఙ్ఘేనాతి** భిక్ఖునిసఙ్ఘేన. **ఉపపరిక్ఖిత్వాతి** అలజ్జిభావాదిం ఉపపరిక్ఖిత్వా. **అలం తావాతి** ఏత్థ ‘‘తే అయ్యే’’తి సేసో. **వారితాతి ఏత్థ** ‘‘సాధూతి పటిస్సుణిత్వా’’తి సేసో. ‘‘అలం తావ తే, అయ్యే, ఉపసమ్పాదితేనా’’తి వారితా ‘‘సాధూ’’తి పటిస్సుణిత్వా **ఏత్థ** ఏతస్మిం పవారణే **పచ్ఛా ఖీయతి** ‘‘అహమేవ నూన బాలా, అహమేవ నూన అలజ్జినీ’’తిఆదినా అవణ్ణం పకాసేతి, దోసతా పాచిత్తియాపత్తి హోతీతి యోజనా.

౨౩౮౮. **ఛన్దదోసాదీహి కరోన్తియాతి** ఏత్థ ‘‘పకతియా’’తి సేసో. పకతియా **ఛన్దదోసాదీహి** అగతిగమనేహి నివారణం **కరోన్తియా** సచే ఉజ్ఝాయతి, న దోసోతి యోజనా.

ఛట్ఠం.

౨౩౮౯-౯౦. **లద్ధే చీవరేతి** సిక్ఖమానాయ ‘‘సచే మే త్వం, అయ్యే, చీవరం దస్ససి, ఏవాహం తం వుట్ఠాపేస్సామీ’’తి వత్వా యాచితే తస్మిం చీవరే లద్ధే. **పచ్ఛాతి** చీవరలాభతో పచ్ఛా. **అసన్తే అన్తరాయికేతి** దసన్నం అన్తరాయానం అఞ్ఞతరస్మిం అన్తరాయే అవిజ్జమానే. **వుట్ఠాపేస్సామినాహన్తి** అహం తం న సముట్ఠాపేస్సామీతి ధురనిక్ఖేపనే తస్సా పాచిత్తియం హోతీతి యోజనా.

౨౩౯౧. **ఇదన్తి** ఇదం సిక్ఖాపదం. అవుట్ఠాపనేన **అక్రియం**.

సత్తమం.

౨౩౯౨. **అట్ఠమన్తి** ‘‘యా పన భిక్ఖునీ సిక్ఖమానం ‘సచే మం త్వం, అయ్యే, ద్వే వస్సాని అనుబన్ధిస్ససి, ఏవాహం తం వుట్ఠాపేస్సామీ’’’తిఆది (పాచి. ౧౧౫౫) సిక్ఖాపదం. **నవమేతి** ‘‘యా పన భిక్ఖునీ పురిససంసట్ఠం కుమారకసంసట్ఠం చణ్డిం

సోకావాసం సిక్ఖమానం వుట్ఠాపేయ్య, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి. ౧౧౨౫) వుత్తసిక్ఖాపదే. “**వత్తబ్బం నత్థీ**”తి ఇదం సద్దత్థవిసేసమన్తరేన వినిచ్ఛయస్స సువిఞ్ఞేయ్యత్తా వుత్తం. తేనేవాహ “**ఉత్తానమేవిద**”న్తి.

సద్దత్థో పన ఏవం వేదితబ్బో – **పురిససంసట్ఠ**న్తి పరిపుణ్ణవీసతివస్సేన పురిసేన అననులోమికేన కాయవచీకమ్మేన సంసట్ఠం. **కుమారకసంసట్ఠ**న్తి ఊనవీసతివస్సేన కుమారేన తథేవ సంసట్ఠం. **చణ్డి**న్తి కోధనం. **సోకావాస**న్తి సఙ్కేతం కత్వా ఆగచ్ఛమానా పురిసానం అన్తో సోకం పవేసేతీతి సోకావాసా, తం సోకావాసం. అథ వా ఘరం వియ ఘరసామికా, అయమ్పి పురిససమాగమం అలభమానా సోకం ఆవిసతి, ఇతి యం ఆవిసతి, స్వాస్సా ఆవాసో హోతీతి **సోకావాసా**. తేనేవస్స **పదభాజనే** “సోకావాసా నామ పరేసం దుక్ఖం ఉప్పాదేతి, సోకం ఆవిసతీ”తి (పాచి. ౧౧౬౦) ద్వేధా అత్థో వుత్తో. **పాచిత్తియ**న్తి ఏవరూపం వుట్ఠాపేన్తియా వుత్తనయేనేవ కమ్మవాచాపరియోసానే ఉపజ్ఝాయాయ పాచిత్తియం.

౨౩౬౩. “నత్థి అజానన్తియా”తి పచ్ఛేదో, సిక్ఖమానాయ పురిససంసట్ఠాదిభావం అజానన్తియాతి అత్థో.

అట్ఠమనవమాని.

౨౩౬౪. విజాత**మాతరా వా** జనక**పితరా వా సామినా** పరిగ్గాహకసామినా వా **నానుఞ్ఞాతం** ఉపసమ్పదత్థాయ అననుఞ్ఞాతం **తం** సిక్ఖమానం వుట్ఠాపేన్తియా తస్సా పాచిత్తియాపత్తి సియాతి యోజనా.

౨౩౬౫. న భిక్ఖునాతి భిక్ఖునా ద్విక్ఖత్తుం న పుచ్ఛితబ్బం, సకిమేవ పుచ్ఛితబ్బన్తి వుత్తం హోతి. యథాహ “భిక్ఖునీహి ద్విక్ఖత్తుం ఆపుచ్ఛితబ్బం పబ్బజ్జాకాలే చ ఉపసమ్పదాకాలే చ, భిక్ఖూనం పన సకిం ఆపుచ్ఛితేపి వట్టతీ”తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౧౬౨).

౨౩౬౬-౭. అత్థితన్తి అత్థిభావం. చతూహి సముట్ఠాతి, చత్తారి వా సముట్ఠానాని ఏతస్సాతి **చతుసముట్ఠానం**. కతమేహి చతూహి సముట్ఠాతీతి ఆహ “**వాచతో…పే… కాయవాచాదితోపి చా**”తి. కథం వాచాదీహి చతూహి సముట్ఠాతి? అబ్భానకమ్మాదీసు కేనచిదేవ కరణీయేన ఖణ్డసీమాయం నిసిన్నా “పక్కోసథ సిక్ఖమానం, ఇధేవ నం ఉపసమ్పాదేస్సామా”తి ఉపసమ్పాదేతి, ఏవం వాచతో సముట్ఠాతి. “ఉపస్సయతో పట్ఠాయ ఉపసమ్పాదేస్సామీ”తి వత్వా ఖణ్డసీమం గచ్ఛన్తియా కాయవాచతో సముట్ఠాతి. ద్వీసుపి ఠానేసు పణ్ణత్తిం జానిత్వా వీతిక్కమం కరోన్తియా వాచాచిత్తతో, కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. ఉపసమ్పాదనం **క్రియం,** అనాపుచ్ఛనం **అక్రియం**.

దసమం.

౨౩౬౮. ఏత్థ ఇమస్మిం సాసనే యా భిక్ఖునీ పారివాసికేన ఛన్దదానేన సిక్ఖమానం సచే వుట్ఠాపేతి, తస్సా పాచిత్తియం సియాతి యోజనా. తత్థ **పారివాసికేన ఛన్దదానేనాతి** చతుబ్బిధం పారివాసియం పరిసపారివాసియం, రత్తిపారివాసియం, ఛన్దపారివాసియం, అజ్ఝాసయపారివాసియన్తి.

తత్థ **పరిసపారివాసియం** నామ భిక్ఖూ కేనచిదేవ కరణీయేన సన్నిపతితా హోన్తి, అథ మేఘో వా ఉట్ఠహతి, ఉస్సారణా వా కరీయతి, మనుస్సా వా అజ్ఝోత్థరన్తా ఆగచ్ఛన్తి, భిక్ఖూ “అనోకాసో అయం, అఞ్ఞత్ర గచ్ఛామా”తి ఛన్దం అవిస్సజ్జేత్వావ

ఉట్ఠహన్తి. ఇదం పరిసపారివాసియం. కిఞ్చాపి పరిసపారివాసియం, ఛన్దస్స పన అవిస్సట్ఠత్తా కమ్మం కాతుం వట్టతి.

పున భిక్ఖూ “ఉపోసథాదీని కరిస్సామా”తి రత్తిం సన్నిపతిత్వా “యావ సబ్బే సన్నిపతన్తి, తావ ధమ్మం సుణిస్సామా”తి ఏకం అజ్ఝేసన్తి, తస్మిం ధమ్మకథం కథేన్తేయేవ అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి. సచే “చాతుద్దసికం ఉపోసథం కరిస్సామా”తి నిసిన్నా, “పన్నరసో”తి కాతుం వట్టతి. సచే పన్నరసికం కాతుం నిసిన్నా, పాటిపదే అనుపోసథే ఉపోసథం కాతుం న వట్టతి. అఞ్ఞం పన సఙ్ఘకిచ్చం కాతుం వట్టతి. ఇదం పన రత్తిపారివాసియం నామ.

పున భిక్ఖూ “కిఞ్చిదేవ అబ్భానాదిసఙ్ఘకమ్మం కరిస్సామా”తి నిసిన్నా హోన్తి, తత్రేకో నక్ఖత్తపాఠకో భిక్ఖు ఏవం వదతి “అజ్జ నక్ఖత్తం దారుణం, మా ఇదం కమ్మం కరోథా”తి, తే తస్స వచనేన ఛన్దం విస్సజ్జేత్వా తత్థేవ నిసిన్నా హోన్తి, అథఞ్ఞో ఆగన్త్వా –

“నక్ఖత్తం పటిమానేన్తం, అత్థో బాలం ఉపచ్చగా”తి. (జా॰ ౧.౧.౪౯) –

వత్వా “కిం నక్ఖత్తేన, కరోథా”తి వదతి. ఇదం ఛన్దపారివాసియఞ్చేవ అజ్ఝాసయపారివాసియఞ్చ. ఏతస్మిం పారివాసియే పున ఛన్దపారిసుద్ధిం అనాహరిత్వా కమ్మం కాతుం న వట్టతి. ఇదం సన్ధాయ వుత్తం “పారివాసికేన ఛన్దదానేనా”తి.

పాచిత్తియం సియాతి ఏవం వుట్ఠాపేన్తియా వుత్తనయేనేవ కమ్మవాచాపరియోసానే పాచిత్తియం సియాతి అత్థో.

౨౩౯౯. ఛన్దం **అవిహాయ వా** అవిస్సజ్జేత్వావ **అవుట్ఠితాయ పరిసాయ తు** యథానిసిన్నాయ పరిసాయ వుట్ఠాపేన్తియా అనాపత్తీతి యోజనా. **వా**-సద్దో ఏవకారత్థో.

ఏకాదసమం.

౨౪౦౦. ద్వాదసేతి “యా పన భిక్ఖునీ అనువస్సం వుట్ఠాపేయ్య, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౧౧౭౧) సిక్ఖాపదే. **తేరసే**తి “యా పన భిక్ఖునీ ఏకం వస్సం ద్వే వుట్ఠాపేయ్య, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౧౧౭౫) సిక్ఖాపదే.

ద్వాదసమతేరసమాని.

కుమారిభూతవగ్గో అట్ఠమో.

౨౪౦౧. అగిలానాతి ఛత్తుపాహనేన వూపసమేతబ్బరోగరహితా. యథాహ “అగిలానా నామ యస్సా వినా ఛత్తుపాహనా ఫాసు హోతీ”తి. ఛత్తఞ్చ ఉపాహనా చ **ఛత్తుపాహనం**. తత్థ ఛత్తం వుత్తలక్ఖణం, ఉపాహనా వక్ఖమానలక్ఖణా. **ధారేయ్యా**తి ఉభయం ఏకతో ధారేయ్య. విసుం ధారేన్తియా హి దుక్కటం వక్ఖతి.

౨౪౦౨. దివసన్తి అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. సచే ధారేతీతి యోజనా.

౨౪౦౩. కద్దమాదీనీతి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన మహావాలుకాదీనం గహణం.

౨౪౦౪. సచే గచ్ఛతీతి సమ్బన్ధో. **దిస్వా గచ్ఛాదికన్తి** ఛత్తే లగ్గనయోగ్గం నీచతరం గచ్ఛాదికం దిస్వా. **ఆది**-సద్దేన గుమ్బాదీనం గహణం. **దుక్కటన్తి** ఉపాహనమత్తస్సేవ ధారణే దుక్కటం.

౨౪౦౫. **అపనామేత్వాతి** సీసతో అపనామేత్వా. **ఓముఞ్చిత్వాతి** పాదతో ఓముఞ్చిత్వా. **హోతి పాచిత్తియన్తి** పున పాచిత్తియం హోతి.

౨౪౦౬. **పయోగగణనాయేవాతి** ఛత్తుపాహనస్స అపనేత్వా అపనేత్వా ఏకతో ధారణపయోగగణనాయ. **తికపాచిత్తియం వుత్తన్తి** "అగిలానా అగిలానసఞ్ఞా, వేమతికా, గిలానసఞ్ఞా ఛత్తుపాహనం ధారేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి॰ ౧౧౮౧) ఏవం తికపాచిత్తియం వుత్తం. "గిలానా అగిలానసఞ్ఞా, గిలానా వేమతికా, ఛత్తుపాహనం ధారేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పాచి॰ ౧౧౮౨) ఏవం **ద్వికదుక్కటం తథేవ వుత్తన్తి** సమ్బన్ధో.

౨౪౦౭. యత్థ భిక్ఖూ వా భిక్ఖునియో వా నివసన్తి, తస్మిం **ఆరామే వా ఉపచారే వా** అపరిక్ఖిత్తస్స ఆరామస్స **ఉపచారే వా. ఆపదాసూతి** రట్ఠభేదాదిఆపదాసు.

పఠమం.

౨౪౦౮. **భిక్ఖునియాతి** ఏత్థ "అగిలానాయా"తి సేసో, పాదేన గన్తుం సమత్థాయ అగిలానాయ భిక్ఖునియాతి అత్థో. యథాహ "అగిలానా నామ సక్కోతి పదసా గన్తు"న్తి (పాచి॰ ౧౧౮౭). **యానం** నామ రథాది, తం హేట్ఠా వుత్తసరూపమేవ.

౨౪౦౯. **ఆపదాసూతి** రట్ఠభేదాదిఆపదాసు. ఛత్తుపాహనసిక్ఖాపదే ఆరామే, ఆరాముపచారే చ అనాపత్తి వుత్తా, ఇధ తథా అవుత్తత్తా సబ్బత్థాపి ఆపత్తియేవ వేదితబ్బా.

దుతియం.

౨౪౧౦. **"యం కిఞ్చిపి కటూపియ"**న్తి ఇదం "సఞ్చాణి"న్తి ఏతస్స అత్థపదం. యథాహ – "సఞ్చాణి నామ యా కాచి కటూపగా"తి. **సఞ్చాణి** నామ మేఖలాదికటిపిళన్ధనం. **కటూపియన్తి** కటిప్పదేసోపగం.

౨౪౧౨. **కటిసుత్తం** నామ కటియం పిళన్ధనరజ్జుసుత్తకం.

౨౪౧౩. **ఇధ** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే చిత్తం అకుసలం, ఇదం పన సిక్ఖాపదం లోకవజ్జం, ఇతి ఇదం ఉభయమేవ **విసేసతా** పురిమసిక్ఖాపదతో ఇమస్స నానాకరణం.

తతియం.

౨౪౧౪. సీసూపగాదిసు యం కిఞ్చి సచే యా ధారేతి, తస్సా తస్స వత్థుస్స గణనాయ ఆపత్తియో సియున్తి యోజనా. సీసం ఉపగచ్ఛతీతి **సీసూపగం,** సీసే పిళన్ధనారహన్తి అత్థో. **ఆది**-సద్దేన గీవూపగాదీనం గహణం. యథాహ – "ఇత్థాలఙ్కారో నామ సీసూపగో గీవూపగో హత్థూపగో పాదూపగో కటూపగో"తి.

౨౪౧౩. న చ దోసోతి యోజనా. “సదిసన్తి పరిదీపిత”న్తి వత్తబ్బే ఇతి-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో.

చతుత్థం.

౨౪౧౬. **యేన కేనచి గన్ధేనా**తి చన్దనతగరాదినా యేన కేనచి గన్ధకక్కేన. **సవణ్ణావణ్ణకేన చా**తి వణ్ణేన సహ వత్తతీతి **సవణ్ణకం,** హలిద్దికక్కాది, నత్థి ఏతస్స ఉబ్బట్టనపచ్చయా దిస్సమానో వణ్ణవిసేసోతి **అవణ్ణకం,** సాసపకక్కాది, సవణ్ణకఞ్చ అవణ్ణకఞ్చ సవణ్ణావణ్ణకం, తేన **సవణ్ణావణ్ణకేన చ**. ఉబ్బట్టేత్వా న్హాయన్తియా న్హానోసానే పాచిత్తియాపత్తి పకాసితాతి యోజనా.

౨౪౧౭. **సబ్బపయోగే**తి సబ్బస్మిం పుబ్బపయోగే. **ఆబాధపచ్చయా**తి దద్దుకుట్ఠాదిరోగపచ్చయా.

౨౪౧౮. **ఛట్ఠ**న్తి “యా పన భిక్ఖునీ వాసితకేన పిఞ్ఞాకేన నహాయేయ్య, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౧౨౦౩) సిక్ఖాపదం.

పఞ్చమఛట్ఠాని.

౨౪౧౯. యా పన భిక్ఖునీ అఞ్ఞాయ భిక్ఖునియా సచే ఉబ్బట్టాపేయ్య వా సమ్బాహాపేయ్య వా, తస్సా **భిక్ఖునియా** తథా పాచిత్తియాపత్తి హోతీతి యోజనా.

౨౪౨౦. **ఏత్థ** ఇమస్మిం ఉబ్బట్టనే, సమ్బాహనే చ హత్థం అమోచేత్వా ఉబ్బట్టనే **ఏకా** ఆపత్తి సియా, హత్థం మోచేత్వా మోచేత్వా ఉబ్బట్టనే పయోగగణనాయ సియాతి యోజనా.

౨౪౨౧. **ఆపదాసూ**తి చోరభయాదీహి సరీరకమ్పనాదీసు. **గిలానాయా**తి అన్తమసో మగ్గగమనపరిస్సమేనాపి ఆబాధికాయ.

౨౪౨౨. అట్ఠమసిక్ఖాపదే “సిక్ఖమానాయా”తి చ నవమసిక్ఖాపదే “సామణేరియా”తి చ దసమసిక్ఖాపదే “గిహినియా”తి చ విసేసం వజ్జేత్వా అవసేసవినిచ్ఛయో సత్తమేనేవ సమానోతి దస్సేతుమాహ ‘‘**అట్ఠమాదీని తీణిపీ**’’తి.

సత్తమట్ఠమనవమదసమాని.

౨౪౨౩. **అన్తోఉపచారస్మి**న్తి ద్వాదసరతనబ్భన్తరే. ‘‘**భిక్ఖుస్స పురతో**’’తి ఇదం ఉపలక్ఖణం. తస్మా పురతో వా హోతు పచ్ఛతో వా పస్సతో వా, సమన్తతో ద్వాదసరతనబ్భన్తరేతి నిదస్సనపదమేతం. **ఛమాయపీ**తి అనన్తరహితాయ భూమియాపి. యా నిసీదేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **న వట్టతి** పాచిత్తియాపత్తి హోతీతి అత్థో.

౨౪౨౪. **తికపాచిత్తియం వుత్త**న్తి అనాపుచ్ఛితే అనాపుచ్ఛితసఞ్ఞా, వేమతికా, ఆపుచ్ఛితసఞ్ఞాతి తీసు వికప్పేసు పాచిత్తియత్తయం వుత్తం. ఆపుచ్ఛితే అనాపుచ్ఛితసఞ్ఞా, వేమతికా వా భిక్ఖుస్స పురతో నిసీదేయ్యాతి వికప్పద్వయే **దుక్కటద్వయం** హోతి. **ఆపదాసూ**తి రట్ఠభేదాదిఆపదాసు. ఆపుచ్ఛితుఞ్చ ఠాతుఞ్చ అసక్కోన్తియా **గిలానాయ**.

౨౪౨౫. నిపజ్జనం **క్రియం**. అనాపుచ్ఛనం **అక్రియం**.

ఏకాదసమం.

౨౪౨౬. ఓకాసో కతో యేన సో **ఓకాసకతో**, న ఓకాసకతో **అనోకాసకతో**, తం, అకతోకాసన్తి అత్థో, “అసుకస్మిం నామ ఠానే పుచ్ఛామీ”తి అత్తనా పుచ్ఛితబ్బవినయాదీనం నామం గహేత్వా ఓకాసం కారాపనకాలే అధివాసనవసేన అకతోకాసన్తి వుత్తం హోతి. **దోసతాతి** పాచిత్తియాపత్తి. ఏకస్మిం పిటకే ఓకాసం కారాపేత్వా అఞ్ఞస్మిం పిటకే పఞ్హం పుచ్ఛన్తియాపి పాచిత్తియం హోతీతి దస్సేతుమాహ **‘‘వినయే చా’’**తిఆది.

పుచ్ఛన్తియాపి చాతి ఏత్థ **పి**-సద్దేన “అభిధమ్మం పుచ్ఛన్తియాపీ”తి ఇదఞ్చ అనుత్తసముచ్చయత్థేన **చ**-సద్దేన “సుత్తన్తే ఓకాసం కారాపేత్వా వినయం వా అభిధమ్మం వా పుచ్ఛతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్స. అభిధమ్మే ఓకాసం కారాపేత్వా సుత్తన్తం వా వినయం వా పుచ్ఛతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి ఇదఞ్చ సఙ్గహితం.

౨౪౨౭. అనోదిస్సాతి “అసుకస్మిం నామ పుచ్ఛామీ”తి ఏవం అనియమేత్వా కేవలం “పుచ్ఛితబ్బం అత్థి, పుచ్ఛామి అయ్యా”తి ఏవం వత్వా.

ద్వాదసమం.

౨౪౨౮-౯. సంకచ్చికన్తి థనవేఠనచీవరం, తం పన పారుపన్తియా అధక్ఖకం ఉబ్భనాభిమణ్డలం పటిచ్ఛాదేన్తియా పారుపితబ్బం. తేనాహ **మాతికట్ఠకథాయం** “అసంకచ్చికాతి అధక్ఖకఉబ్భనాభిమణ్డలసఙ్ఖాతస్స సరీరస్స పటిచ్ఛాదనత్థం అనుఞ్ఞాతసంకచ్చికచీవరరహితా”తి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ అసంకచ్చికసిక్ఖాపదవణ్ణనా). “సంకచ్చికాయ పమాణం తిరియం దియడ్ఢహత్థన్తి పోరాణగణ్ఠిపదే వుత్త”న్తి (వజిర॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౧౨౨౪-౧౨౨౬) వజిరబుద్ధిత్థేరో. **పరిక్ఖేపోక్కమేతి** పరిక్ఖేపస్స అన్తోపవేసనే. **ఉపచారోక్కమేపీతి** అపరిక్ఖిత్తస్స గామస్స దుతియలేడ్డుపాతబ్భన్తరపవేసనేపి. **ఏత్థాతి** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే. **ఏసేవ నయోతి** “పఠమే పాదే దుక్కటం, దుతియే పాచిత్తియ”న్తి యథావుత్తోయేవ నయో **మతో** విఞ్ఞాతోతి అత్థో.

౨౪౩౦. ఆపదాసుపీతి మహగ్ఘం హోతి సంకచ్చికం, పారుపిత్వా గచ్ఛన్తియా చ ఉపద్దవో ఉప్పజ్జతి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు అనాపత్తి.

౨౪౩౧. సేసన్తి ఇధ సరూపతో అదస్సితఞ్చ. **వుత్తనయేనేవాతి** మాతికాపదభాజనాదీసు వుత్తనయేనేవ. సునిపుణస్మిం ధమ్మజాతం, అత్థజాతఞ్చ విభావేతి వివిధేనాకారేన పకాసేతీతి విభావీ, తేన **విభావినా**.

తేరసమం.

ఛత్తుపాహనవగ్గో నవమో.

ఏవం నవహి వగ్గేహి భిక్ఖునీనం భిక్ఖూహి అసాధారణాని ఛన్నవుతి సిక్ఖాపదాని దస్సేత్వా ఇతో పరేసు ముసావాదవగ్గాదీసు సత్తసు వగ్గేసు భిక్ఖూహి సాధారణసిక్ఖాపదాని భిక్ఖుపాతిమోక్ఖవినిచ్ఛయకథాయ వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బానీతి తాని ఇధ న దస్సితాని.

సబ్బానేవ భిక్ఖునీనం ఖుద్దకేసు ఛన్నవుతి, భిక్ఖూనం ద్వేనవుతీతి అట్ఠాసీతిసతం సిక్ఖాపదాని. తతో పరం సకలం భిక్ఖునివగ్గం, పరమ్పరభోజనం, అనతిరిత్తభోజనం, అనతిరిత్తేన అభిహట్ఠుం పవారణం, పణీతభోజనవిఞ్ఞత్తి, అచేలకసిక్ఖాపదం, దుట్ఠుల్లపటిచ్ఛాదనం, ఊనవీసతివస్సఉపసమ్పాదనం, మాతుగామేన సద్ధిం సంవిధాయ అద్ధానగమనం, రాజన్తేపురప్పవేసనం , సన్తం భిక్ఖుం అనాపుచ్ఛా వికాలే గామప్పవేసనం, నిసీదనం, వస్సికసాటికన్తి ఇమాని బావీసతి సిక్ఖాపదాని అపనేత్వా సేసాని సతఞ్చ ఛసట్ఠి చ సిక్ఖాపదాని భిక్ఖునిపాతిమోక్ఖుద్దేసమగ్గేన ఉద్దిట్ఠానీతి వేదితబ్బాని.

తత్రాయం సఙ్ఖేపతో అసాధారణసిక్ఖాపదేసు సముట్ఠానవినిచ్ఛయో – గిరగ్గసమజ్జా, చిత్తాగారసిక్ఖాపదం, సఙ్ఘాణి, ఇత్థాలఙ్కారో, గన్ధవణ్ణకో, వాసితకపిఞ్ఞాకో, భిక్ఖునిఆదీహి ఉమ్మద్దనపరిమద్దనానీతి ఇమాని దస సిక్ఖాపదాని అచిత్తకాని, లోకవజ్జాని, అకుసలచిత్తాని. అయం పనేత్థ అధిప్పాయో – వినాపి చిత్తేన ఆపజ్జితబ్బత్తా **అచిత్తకాని,** చిత్తే పన సతి అకుసలేనేవ ఆపజ్జితబ్బత్తా **లోకవజ్జాని** చేవ **అకుసలచిత్తాని** చ. అవసేసాని అచిత్తకాని పణ్ణత్తివజ్జానేవ. చోరివుట్ఠాపనం, గామన్తరం, ఆరామసిక్ఖాపదం, గబ్భినివగ్గే ఆదితో పట్ఠాయ సత్త, కుమారిభూతవగ్గే ఆదితో పట్ఠాయ పఞ్చ, పురిససంసట్ఠం, పారివాసియఛన్దదానం, అనువస్సవుట్ఠాపనం, ఏకన్తరికవుట్ఠాపనన్తి ఇమాని ఏకూనవీసతి సిక్ఖాపదాని సచిత్తకాని, పణ్ణత్తివజ్జాని. అవసేసాని సచిత్తకాని లోకవజ్జానేవాతి.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

పాచిత్తియకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

పాటిదేసనీయకథావణ్ణనా

౨౪౩౨. ఏవం పాచిత్తియవినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఇదాని పాటిదేసనీయం దస్సేతుమాహ ''**అగిలానా**''తిఆది. యా పన భిక్ఖునీ అగిలానా సయం అత్తనా విఞ్ఞత్తియా లద్ధం సప్పిం సచే ''భుఞ్జిస్సామీ''తి గణ్హాతి, తస్సా ఏవం గహణే దుక్కటం పరిదీపితన్తి యోజనా. తత్థ యస్సా వినా సప్పినా ఫాసు హోతి, సా **అగిలానా** నామ. **సప్పిన్తి** పుబ్బే వుత్తవినిచ్ఛయం పాళిఆగతం గోసప్పిఆదికమేవ.

౨౪౩౩. **తిపాటిదేసనీయన్తి** అగిలానా అగిలానసఞ్ఞా, వేమతికా, గిలానసఞ్ఞాతి తీసు వికప్పేసు తీణి పాటిదేసనీయాని. **గిలానా ద్వికదుక్కటన్తి** గిలానాయ ద్వికదుక్కటం. గిలానా అగిలానసఞ్ఞా, వేమతికా వాతి ద్వీసు వికప్పేసు ద్వే దుక్కటాని.

౨౪౩౪-౫. గిలానా హుత్వా సప్పిం విఞ్ఞాపేత్వా పచ్ఛా వూపసన్తగేలఞ్ఞా హుత్వా **సేవన్తియా** పరిభుఞ్జన్తియాపి చ గిలానాయ అవసేసం పరిభుఞ్జన్తియా వా **ఞాతకాదితో** ఞాతకపవారితట్ఠానతో విఞ్ఞత్తం భుఞ్జన్తియా వా అఞ్ఞస్సత్థాయ విఞ్ఞత్తం పరిభుఞ్జన్తియా వా అత్తనో ధనేన గహితం భుఞ్జన్తియా వా ఉమ్మత్తికాయ వా అనాపత్తీతి యోజనా.

పఠమం.

౨౪౩౬. **సేసేసు దుతియాదీసూతి** ''యా పన భిక్ఖునీ అగిలానా తేలం…పే॰… మధుం…పే॰… ఫాణితం…పే॰… మచ్ఛం…పే॰… మంసం…పే॰… ఖీరం…పే॰… దధిం విఞ్ఞాపేత్వా భుఞ్జేయ్య, పటిదేసేతబ్బం తాయ భిక్ఖునియా గారయ్హం అయ్యే ధమ్మం ఆపజ్జిం అసప్పాయం పాటిదేసనీయం, తం పటిదేసేమీ''తి (పాచి॰ ౧౨౩౬) ఏవం దుతియాదీసు సత్తసు పాటిదేసనీయేసు. **నత్థి కాచి విసేసతాతి** తేలాదిపదాని వినా అఞ్ఞో కోచి విసేసో నత్థీతి అత్థో.

౨౪౩౭. పాళియం అనాగతేసు సబ్బేసు సప్పిఆదీసు అట్ఠసు అఞ్ఞతరం విఞ్ఞాపేత్వా భుఞ్జన్తియాపి దుక్కటన్తి యోజనా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

పాటిదేసనీయకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సిక్ఖాకరణీయకథావణ్ణనా

౨౪౩౮. పాటిదేసనీయానన్తరం ఉద్దిట్ఠాని పఞ్చసత్తతి సేఖియాని మహావిభఙ్గే వుత్తవినిచ్ఛయానేవాతి తదేవ అతిదిసన్తో ఆహ ''**సేఖియా పన యే ధమ్మా**''తిఆది. యే పన పఞ్చసత్తతి సేఖియా ధమ్మా పాటిదేసనీయానన్తరం **ఉద్దిట్ఠా,** తేసం అత్థవినిచ్ఛయో మహావిభఙ్గే వుత్తోవాతి యోజనా, అత్థికేహి తతోవ గహేతబ్బో, న పున ఇధ దస్సేస్సామీతి అధిప్పాయో.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

సిక్ఖాకరణీయకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౪౩౯-౪౦. సవిభఙ్గానం ఉభతోవిభఙ్గసహితానం **ఉభతోపాతిమోక్ఖానం** భిక్ఖూనం, భిక్ఖునీనఞ్చ పాతిమోక్ఖానం **అట్ఠకథాసారో** సబ్బట్ఠకథానం సారభూతో యో సో అత్థో విసేసతో సమన్తపాసాదికాయం **వుత్తో. తం సబ్బం** సారభూతం అత్థం సమాదాయ యో వినయస్సవినిచ్ఛయో భిక్ఖూనం, భిక్ఖునీనఞ్చ హితత్థాయ మయా **కతో** విరచితోతి సమ్బన్ధో.

౨౪౪౧. నో అమ్హాకం **పటిభాణజం** పటిభాణతో జాతం **ఇమం తు** ఇమం వినయవినిచ్ఛయం పన **యే జన్తునో** సత్తా సుణన్తి , **తే** జన్తునో **జనస్స** సత్తలోకస్స **హితే** అధిసీలసిక్ఖాపకాసకత్తా ఉపకారకే సుమతస్స సోభణన్తి బుద్ధాదీహి మతస్స, సోభణేహి వా బుద్ధాదీహి మతస్స పటివిద్ధస్స అమతమహానిబ్బానస్స అయనే అఞ్జసభూతే **జనస్స తాయనే** కాయికవాచసికవీతిక్కమపటిపక్ఖత్తా అపాయభయనివారణట్ఠేన తాణభూతే **వినయే** వినయపిటకే **పకతఞ్ఞునో** యథాసభావం జానన్తా **తఞ్ఞునో భవన్తి** తం తం కప్పియాకప్పియం సేవితబ్బాసేవితబ్బం జానన్తా భవన్తేవాతి అత్థో.

౨౪౪౨. బహవో సారభూతా నయా ఏత్థాతి బహుసారనయో, తస్మిం **బహుసారనయే. పరమే** ఉత్తమే **వినయే** వినయపిటకే **విసారదతం** వేసారజ్జం అసంహీరఞాణం **అభిపత్థయతా** విసేసతో ఇచ్ఛన్తేన **బుద్ధిమతా** ఞాణాతిసయమన్తేన **యతినా** సబ్బకాలం తివిధసిక్ఖాపరిపూరణే అసిథిలపవత్తసమ్మావాయామేన భిక్ఖునా ఇమస్మిం వినయవినిచ్ఛయే **పరమా** ఉత్తరితరా మహతీ ఆదరతా **కరణీయతమా** విసేసేన కాతబ్బాయేవాతి అత్థో.

౨౪౪౩. ఇచ్చేవం సీలవిసుద్ధిసాధనే వినయపిటకే వేసారజ్జహేతుతాయ ఇమస్స వినయవినిచ్ఛయస్స సీలవిసుద్ధిఆదిసత్తవిసుద్ధిపరమ్పరాయ అధిగన్తబ్బస్స అమతమహానిబ్బానస్స పత్తియాపి మూలభూతతం దస్సేతుమాహ ''**అవగచ్ఛతీ**''తిఆది.

యో పన భిక్ఖు అత్థయుత్తం మహతా పయోజనత్థేన, అభిధేయ్యత్థేన చ సమన్నాగతం **ఇమం** వినయస్సవినిచ్ఛయం **అవగచ్ఛతి** అవేచ్చ యాథావతో జానాతి, సో అపరమ్పరం మరణాభావా **అమరం** జరాయాభావా **అజరం** రాగాదికిలేసరజపటిపక్ఖత్తా **అరజం** అనేకప్పకారరోగానం అప్పవత్తిహేతుత్తా **అరుజం సన్తిపదం** సబ్బకిలేసదరథపరిళాహానం వూపసమహేతుత్తా సన్తిసఙ్ఖాతం నిబ్బానపదం **అధిగచ్ఛతి** సీలవిసుద్ధిఆదిసత్తవిసుద్ధిపరమ్పరాయ గన్త్వా పటివిజ్ఝతీతి యోజనా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

భిక్ఖునివిభఙ్గకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఖన్ధకకథా

మహావగ్గో

మహాఖన్ధకకథా

పబ్బజ్జాకథావణ్ణనా

౨౪౪౪. ఇచ్చేవం నాతిసఙ్ఖేపవిత్థారవసేన విభఙ్గద్వయే, తదట్ఠకథాయ చ ఆగతం వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఇదాని ఖన్ధకాగతం వినిచ్ఛయం దస్సేతుమారభన్తో ఆహ ‘‘**సీలక్ఖన్ధాదీ**’’తిఆది. తత్థ **సీలక్ఖన్ధాదియుత్తేనా**తి సీలసమాధిపఞ్ఞావిముత్తివిముత్తిఞాణదస్సనసఙ్ఖాతేహి పఞ్చహి ఖన్ధేహి గుణరాసీహి యుత్తేన సమన్నాగతేన. **సుభక్ఖన్ధేనా**తి సువణ్ణాలిఙ్గసదిసవట్టక్ఖన్ధతాయ సుభో సున్దరో ఖన్ధో ఏతస్సాతి సుభక్ఖన్ధో, భగవా, తేన. ఇమినా బాత్తింసలక్ఖణానమేకదేసభూతస్స సమవట్టక్ఖన్ధతాలక్ఖణస్స పరిదీపకేన వచనేన లక్ఖణాహారనయేన బాత్తింసలక్ఖణాదికా సబ్బాపి రూపకాయసిరీ సన్దస్సితాతి వేదితబ్బా.

ఖన్ధకేతి ఖన్ధానం సమూహో ఖన్ధకో, ఖన్ధానం వా కాయనతో దీపనతో ఖన్ధకో. ‘‘**ఖన్ధా**’’తి చేత్థ పబ్బజ్జూపసమ్పదాదివినయకమ్మసఙ్ఖాతా, చారిత్తవారిత్తసిక్ఖాపదసఙ్ఖాతా చ పఞ్ఞత్తియో అధిప్పేతా. పబ్బజ్జాదీని హి భగవతా పఞ్ఞత్తత్తా “పఞ్ఞత్తియో”తి వుచ్చన్తి. పఞ్ఞత్తియఞ్చ **ఖన్ధ**-సద్దో దిస్సతి “దారుక్ఖన్ధో (సం. ని. ౪.౨౪౧) అగ్గిక్ఖన్ధో (పటి. మ. ౧.౧౧౬) ఉదకక్ఖన్ధో”తిఆదీసు (అం. ని. ౬.౩౭) వియ. అపిచ భాగరాసత్థతా చేత్థ యుజ్జతియేవ తాసం పఞ్ఞత్తీనం భాగసో, రాసితో చ విభత్తత్తా. తస్మిం **ఖన్ధకే**. **పి**-సద్దో వుత్తాపేక్ఖాయ పఞ్చసతికసత్తసతికక్ఖన్ధకే ద్వే వజ్జేత్వా పబ్బజ్జక్ఖన్ధకాదికే భిక్ఖునిఖన్ధకపరియోసానే వీసతివిధే ఖన్ధకే వుత్తవినిచ్ఛయస్స ఇధ వక్ఖమానత్తా. తదేవ సన్ధాయాహ ‘‘**ఖన్ధకేపి పవక్ఖామి, సమాసేన వినిచ్ఛయ**’’న్తి.

౨౪౪౫. ‘‘**మాతరా పితరా**’’తి ఇమినా జనకాయేవ అధిప్పేతా. “భణ్డుకమ్మం, సమణకరణం, పబ్బాజనన్తి చ పరియాయ-సద్దా”తి “అనుజానామి, భిక్ఖవే, సఙ్ఘం అపలోకేతుం భణ్డుకమ్మాయా”తి (మహావ. ౯౮) ఇమిస్సా **పాళియా అట్ఠకథాయ** (మహావ. అట్ఠ. ౯౮) వుత్తం. **ఆపుచ్ఛిత్వా**తి ఏత్థ “సఙ్ఘ”న్తి సేసో.

౨౪౪౬. **వావటో**తి పసుతో, యుత్తపయుత్తోతి అత్థో. “పబ్బాజేత్వా ఆనయ ఇతి చా”తి పదచ్ఛేదో. ఏత్థ చ తిధా పబ్బాజనం వేదితబ్బం కేసచ్ఛేదనం, కాసాయఅచ్ఛాదనం, సరణదానన్తి, ఇమాని తీణి కరోన్తో “పబ్బాజేతీ”తి వుచ్చతి. తేసు ఏకం, ద్వే వాపి కరోన్తో తథా వోహరీయతియేవ. తస్మా ‘‘**పబ్బాజేత్వానయా**’’తి ఇమినా కేసే ఛిన్దిత్వా కాసాయాని అచ్ఛాదేత్వా ఆనేహీతి అయమత్థో దీపితోతి దట్ఠబ్బో.

౨౪౪౭. **అవుత్తో**తి ఉపజ్ఝాయేన అనుయ్యోజితో. సో దహరో సచే తం సయమేవ కేసచ్ఛేదనకాసాయచ్ఛాదనేహి పబ్బాజేతి, వట్టతీతి యోజనా.

౨౪౪౮. **తత్థా**తి అత్తనో సమీపే. **ఖణ్డసీమం నేత్వా**తి భణ్డుకమ్మారోచనపరిహారత్థం వుత్తం. తేన సభిక్ఖుకే విహారే అఞ్ఞమ్పి భిక్ఖుం “ఏతస్స కేసే ఛిన్దా”తి వత్తుం న వట్టతి. **పబ్బాజేత్వా**తి కేసచ్ఛేదనం సన్ధాయ వదతి.

౨౪౫౦. ‘‘**పురిసం భిక్ఖుతో అఞ్ఞో, పబ్బాజేతి న వట్టతీ**’’తి ఇదం సరణదానం సన్ధాయ వుత్తం. తేనేవాహ “సామణేరో”తిఆది.

౨౪౫౧. **ఉభిన్నమ్పి** థేరథేరీనం “ఇమేహి చీవరేహి ఇమం అచ్ఛాదేహీ”తి **ఆణత్తియా** సామణేరోపి వా హోతు, తథా సామణేరీ వా హోతు, **తే** ఉభో సామణేరసామణేరీ కాసాయాని దాతుం లభన్తీతి యోజనా.

౨౪౫౨-౪. **పబ్బాజేన్తేన భిక్ఖునా**తి ఏత్థ “తచపఞ్చకకమ్మట్ఠానం దత్వా”తి వత్తబ్బం ఏవఞ్హి కత్వా కేసాపనయనస్స **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా. వుత్తఞ్హి తత్థ “ఆవుసో, సుట్ఠు ఉపధారేహి, సతిం ఉపట్ఠాపేహీతి వత్వా తచపఞ్చకకమ్మట్ఠానం ఆచిక్ఖితబ్బం. ఆచిక్ఖన్తేన చ వణ్ణసణ్ఠానగన్ధాసయోకాసవసేన అసుచిజేగుచ్ఛపటిక్కూలభావం, నిజ్జీవనిస్సత్తభావం వా పాకటం కరోన్తేన ఆచిక్ఖితబ్బ”న్తిఆది. కిమత్థమేవం కరీయతీతి చే? సచే ఉపనిస్సయసమ్పన్నో హోతి, తస్స ఖురగ్గేయేవ అరహత్తపాపుణనత్థం. వుత్తఞ్హేతం **అట్ఠకథాయం** –

> “యే హి కేచి ఖురగ్గే అరహత్తం పత్తా, సబ్బే తే ఏవరూపం సవనం లభిత్వా కల్యాణమిత్తేన ఆచరియేన దిన్ననయం నిస్సాయ, నో అనిస్సాయ, తస్మాస్స ఆదితోవ ఏవరూపీ కథా కథేతబ్బా”తి (మహావ. అట్ఠ. ౩౪).

ఏతేనేవ బ్యతిరేకతో ఇతో అఞ్ఞా అనియ్యానికకథా న కథేతబ్బాతి దీపితం హోతి. **గోమయాదినా**తి గోమయచుణ్ణాదినా. **ఆది**-సద్దేన మత్తికాదీనం గహణం. **పీళకా వా**తి థుల్లపీళకా వా. **కచ్ఛు వా**తి సుఖుమకచ్ఛు వా. **నియంపుత్త**న్తి అత్తనో పుత్తం. “భిక్ఖునా”తి ఇమస్స పదస్స దూరత్తా

‘‘యతినా’’తి ఆహ.

౨౪౫౫-౬. కస్మా పన ఏవం నహాపేతబ్బోతి ఆహ **‘‘ఏత్తకేనాపీ’’**తిఆది. **నోతి** పబ్బజ్జాపేక్ఖో. **ఉపజ్ఝాయకాదిసూతి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన ఆచరియసమానుపజ్ఝాయకాదీనం గహణం. **పాపుణన్తి హీతి** ఏత్థ **హి**-సద్దో యస్మా-పదత్థే వత్తతి. యస్మా ఏత్తకేనాపి ఉపజ్ఝాయాదీసు సగారవో హోతి, యస్మా చ ఏవరూపం ఉపకారం లభిత్వా కులపుత్తా ఉప్పన్నం అనభిరతిం పటివినోదేత్వా సిక్ఖాయో పరిపూరేత్వా నిబ్బానం పాపుణిస్సన్తి, తస్మా ఏవరూపో ఉపకారో కాతబ్బోతి అత్థో.

౨౪౫౮. **ఏకతోతి** సబ్బాని చీవరాని ఏకతో కత్వా.

౨౪౫౯. **అథాతి** అధికారన్తరారమ్భే నిపాతో. తస్స హత్థే అదత్వాపి ఉపజ్ఝాయో వా ఆచరియో వాపి సయమేవ **తం** పబ్బజ్జాపేక్ఖం అచ్ఛాదేతి, వట్టతీతి యోజనా.

౨౪౬౦. అదిన్నచీవరస్స అగ్గహేతబ్బత్తా ఆహ **‘‘అపనేత్వా తతో సబ్బం, పున దాతబ్బమేవ త’’**న్తి. **తతోతి** తస్స సరీరతో. **తన్తి** చీవరం.

౨౪౬౧-౨. ఏతదేవ ఆహ **‘‘భిక్ఖునా’’**తిఆదినా. **అదిన్నం న వట్టతీతి** ఏత్థ పబ్బజ్జా న రుహతీతి వదన్తి. తస్సేవ **సన్తకం వాపి** చీవరం అదిన్నం న వట్టతి **అత్తసన్తకే** ఆచరియుపజ్ఝాయానం అత్తనో సన్తకే చీవరే **కా కథా** వత్తబ్బమేవ నత్థీతి అత్థో. **భిక్ఖూతి** యే తత్థ సన్నిపతితా. **కారాపేత్వాన ఉక్కుటిన్తి** ఏత్థ సబ్బధాత్వత్థానుగతో కరోతి-సద్దో గహితోతి ఉక్కుటికం నిసీదాపేత్వాతి అత్థో గహేతబ్బో, ‘‘ఉక్కుటిక’’న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪) **అట్ఠకథా**పాఠో గాథాబన్ధసుఖత్థం ఇధ క-కారలోపేన నిద్దిట్ఠో.

౨౪౬౪. **ఏకపదం వాపీతి** బుద్ధమిచ్చాదికం ఏకమ్పి వా పదం. **ఏకక్ఖరమ్పి వాతి** బుకారాదిఅక్ఖరేసు ఏకమ్పి వా అక్ఖరం. **పటిపాటిన్తి** ‘‘బుద్ధ’’మిచ్చాదికం పదపన్తిం.

౨౪౬౫. అకత్తబ్బప్పకారన్తరం దస్సేతుమాహ **‘‘తిక్ఖత్తుం యది వా’’**తిఆది. **తథా సేసేసూతి** యది వా ‘‘ధమ్మం సరణ’’న్తి తిక్ఖత్తుం దేతి, ‘‘సఙ్ఘం సరణ’’న్తి యది వా తిక్ఖత్తుం దేతి, **ఏవమ్పి** తీణి సరణాని అదిన్నానేవ హోన్తి.

౨౪౬౬. అనునాసికన్తాని కత్వా దాతబ్బానీతి సమ్బన్ధో. అనునాసికన్తం కత్వా దానకాలే అన్తరావిచ్ఛేదం అకత్వా దాతబ్బానీతి దస్సేతుం **‘‘ఏకాబద్ధాని వా పనా’’**తి వుత్తం. **విచ్ఛిన్దిత్వా** పదపటిపాటితో మ-కారన్తం కత్వా దానసమయే విచ్ఛేదం కత్వా. **మన్తానీతి** ‘‘బుద్ధం సరణం ఇచ్చాదినా మ-కారన్తాని. ‘‘బుద్ధం సరణం గచ్ఛామీ’’తిఆదినా నయేన నిగ్గహితన్తమేవ కత్వా న దాతబ్బన్తి **‘‘అథా’’**తి ఆహ.

౨౪౬౭. **సుద్ధి** నామ ఆచరియస్స ఞత్తియా, కమ్మవాచాయ చ ఉచ్చారణవిసుద్ధి. **పబ్బజ్జాతి** సామణేరసామణేరిపబ్బజ్జా. **ఉభతోసుద్ధియా వినాతి** ఉభతోసుద్ధిం వినా ఆచరియన్తేవాసీనం ఉభిన్నం తీసు సరణత్తయదానగ్గహణేసు ఉచ్చారణసుద్ధిం వినా, ఏకస్సాపి అక్ఖరస్స విపత్తిసబ్భావే న హోతీతి అత్థో.

౨౪౬౮-౯. **‘‘పబ్బజ్జాగుణమిచ్ఛతా’’**తి ఇదం ‘‘ఆచరియేన, అన్తేవాసికేనా’’తి పదద్వయస్స విసేసనం దట్ఠబ్బం, అన్తేవాసికస్స పబ్బజ్జాగుణం ఇచ్ఛన్తేన ఆచరియేన, అత్తనో పబ్బజ్జాగుణం ఇచ్ఛన్తేన అన్తేవాసికేన చ **బు-ద్ధ-కారాదయో వణ్ణా** బు-కార ధ-కారాదయో వణ్ణా అక్ఖరా **ఠానకరణసమ్పదం** కణ్ఠతాలుముద్ధదన్తఓట్ఠనాసికాభేదం ఠానసమ్పదఞ్చ అక్ఖరుప్పత్తిసాధకతమజివ్హామజ్ఝాదికరణసమ్పదఞ్చ **అహాపేన్తేన** అపరిహాపేన్తేన వత్తబ్బాతి యోజనా. కస్మా ఇదమేవ దళ్హం కత్వా వుత్తన్తి ఆహ **‘‘ఏకవణ్ణవినాసేనా’’**తిఆది. **హి**-సద్దో యస్మా-పదత్థే, యస్మా ఏకస్సాపి వణ్ణస్స **వినాసేన** అనుచ్చారణేన వా దురుచ్చారణేన వా పబ్బజ్జా న రుహతి, తస్మా ఏవం వుత్తన్తి అధిప్పాయో.

౨౪౭౦. **యది సిద్ధాతి** సాసఙ్కవచనేన ఉభతోఉచ్చారణసుద్ధియా దుక్కరత్తం దీపేత్వా ‘‘అప్పమత్తేహి భవితబ్బ’’న్తి ఉభిన్నం ఆచరియన్తేవాసికానం అనుసిట్ఠి దిన్నా హోతి. **సరణగమనతోవాతి** అవధారణేన సామణేరపబ్బజ్జా ఉపసమ్పదా వియ ఞత్తిచతుత్థేన కమ్మేన న హోతి, ఇదానిపి సరణగమనేనేవ సిజ్ఝతీతి దీపేతి. **హి**-సద్దో పసిద్ధియం. యథాహ –

"యస్మా సరణగమనేన ఉపసమ్పదా పరతో పటిక్ఖిత్తా, తస్మా సా ఏతరహి సరణగమనమత్తేనేవ న రుహతి. సామణేరస్స పబ్బజ్జా పన యస్మా పరతోపి 'అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఇమేహి తీహి సరణగమనేహి సామణేరపబ్బజ్జ'న్తి (మహావ. ౧౦౫) అనుఞ్ఞాతా ఏవ, తస్మా సా ఏతరహిపి సరణగమనమత్తేనేవ రుహతీ"తి (మహావ. అట్ఠ. ౩౪).

సరణగమనతో ఏవ పబ్బజ్జా **యదిపి** కిఞ్చాపి **సిద్ధా** నిప్ఫన్నా, తథాపి అస్స సామణేరస్స "ఇదఞ్చిదఞ్చ మయా పూరేతబ్బం సీల"న్తి ఞత్వా **పరిపూరణత్థాయ** భిక్ఖునా దస సీలాని దాతబ్బానీతి యోజనా. యథాహ "అనుజానామి, భిక్ఖవే, సామణేరానం దస సిక్ఖాపదాని, తేసు చ సామణేరేహి సిక్ఖితుం. పాణాతిపాతా వేరమణీ"తిఆది (మహావ. ౧౦౬).

పబ్బజ్జాకథావణ్ణనా.

౨౪౨౧. ఉపజ్ఝాయన్తి వజ్జావజ్జే ఉపనిజ్ఝాయతీతి ఉపజ్ఝాయో, తం, భగవతా వుత్తేహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో పరిపుణ్ణదసవస్సో పుగ్గలో. నివాసేత్వా చ పారుపిత్వా చ సిరసి అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా అత్తనో అభిముఖే ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా "ఉపజ్ఝాయో మే, భన్తే, హోహీ"తి తిక్ఖత్తుం వత్వా ఆయాచనాయ కతాయ "సాహు, లహు, ఓపాయికం, పటిరూపం, పాసాదికేన సమ్పాదేహీ"తి ఇమేసు పఞ్చసు పదేసు అఞ్ఞతరం కాయేన వా వాచాయ వా ఉభయేన వా విఞ్ఞాపేత్వా తస్మిం సమ్పటిచ్ఛితే పితుట్ఠానే ఠత్వా అత్రజమివ తం గహేత్వా వజ్జావజ్జం ఉపపరిక్ఖిత్వా దోసేన నిగ్గణ్హిత్వా సద్ధివిహారికే సిక్ఖాపేన్తో ఉపజ్ఝాయో నామ.

విజ్జాసిప్పం, ఆచారసమాచారం వా సిక్ఖితుకామేహి ఆదరేన చరితబ్బో ఉపట్ఠాతబ్బోతి **ఆచరియో,** తం, ఉపజ్ఝాయే వుత్తలక్ఖణసమన్నాగతోయేవ పుగ్గలో. వుత్తనయేనేవ నిసీదిత్వా "ఆచరియో మే, భన్తే, హోహి, ఆయస్మతో నిస్సాయ వచ్ఛామీ"తి తిక్ఖత్తుం వత్వా ఆయాచనాయ కతాయ "సాహూ"తిఆదీసు పఞ్చసు అఞ్ఞతరం వత్వా తస్మిం సమ్పటిచ్ఛితే పితుట్ఠానే ఠత్వా పుత్తట్ఠానియం అన్తేవాసిం సిక్ఖాపేన్తో ఆచరియో నామ.

ఏత్థ చ **సాహూ**తి సాధు. **లహూ**తి అగరు, మమ తుయ్హం ఉపజ్ఝాయభావే భారియం నత్థీతి అత్థో. **ఓపాయిక**న్తి ఉపాయపటిసంయుత్తం, తం ఉపజ్ఝాయగ్గహణం ఇమినా ఉపాయేన త్వం మే ఇతో పట్ఠాయ భారో జాతోసీతి వుత్తం హోతి. **పటిరూప**న్తి అనురూపం తే ఉపజ్ఝాయగ్గహణన్తి అత్థో. **పాసాదికేనా**తి పసాదావహేన కాయవచీపయోగేన. **సమ్పాదేహీ**తి తివిధం సిక్ఖం నిప్ఫాదేహీతి అత్థో. **కాయేన వా**తి హత్థముద్దాదిం దస్సేన్తో కాయేన వా. నామవిసేసం వినా పూరేతబ్బవత్తానం సమతాయ ఉభోపి ఏకతో వుత్తా.

ఏతాని వత్తాని ఉపజ్ఝాయస్స సద్ధివిహారికేన, ఆచరియస్స అన్తేవాసికేనాపి ఏవమేవ కాతబ్బానేవాతి. **వసతా**తి వసన్తేన. **పియసీలేనా**తి పియం సీలమేతస్సాతి పియసీలో, తేన, సీలం పరిపూరితుకామేనాతి వుత్తం హోతి.

౨౪౨౨-౩. ఆసనం పఞ్ఞపేతబ్బన్తి ఏత్థ "కాలస్సేవ వుట్ఠాయ ఉపాహనా ఓముఞ్చిత్వా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా"తి (మహావ. ౬౬) వుత్తా పుబ్బకిరియా వత్తబ్బా. **ఆసనం పఞ్ఞపేతబ్బ**న్తి దన్తకట్ఠఖాదనట్ఠానం సమ్మజ్జిత్వా నిసీదనత్థాయ ఆసనం పఞ్ఞపేతబ్బం. ఇమినా చ యాగుపానట్ఠానాదీసుపి ఆసనాని పఞ్ఞపేతబ్బానేవాతి దస్సితం హోతి.

దన్తకట్ఠం దాతబ్బన్తి మహన్తం, మజ్ఝిమం, ఖుద్దకన్తి తీణి దన్తకట్ఠాని ఉపనేత్వా తతో యం తీణి దివసాని గణ్హాతి, చతుత్థదివసతో పట్ఠాయ తాదిసమేవ దాతబ్బం. సచే అనియమం కత్వా యం వా తం వా గణ్హాతి, అథ యాదిసం లభతి, తాదిసం దాతబ్బం.

ముఖోదకం దాతబ్బన్తి ముఖధోవనోదకం ముఖోదకన్తి మజ్ఝేపదలోపీసమాసో, తం దేన్తేన సీతఞ్చ ఉణ్హఞ్చ ఉదకం ఉపనేత్వా తతో యం తీణి దివసాని వళఞ్జేతి, చతుత్థదివసతో పట్ఠాయ తాదిసమేవ ముఖధోవనోదకం దాతబ్బం. సచే అనియమం కత్వా యం వా తం వా గణ్హాతి, అథ యాదిసం లభతి, తాదిసం దాతబ్బం. సచే దువిధమ్పి వళఞ్జేతి, దువిధమ్పి ఉపనేతబ్బం. "ముఖోదకం ముఖధోవనట్ఠానే ఠపేత్వా అవసేసట్ఠానాని సమ్మజ్జితబ్బాని. సమ్మజ్జన్తేన చ వచ్చకుటితో పట్ఠాయ సమ్మజ్జితబ్బం. థేరే వచ్చకుటిం గతే పరివేణం సమ్మజ్జితబ్బం, ఏవం పరివేణం అసుఞ్ఞం హోతీ"తి **అట్ఠకథాయం** (మహావ. అట్ఠ. ౬౪ అత్థతో సమానం) వుత్తనయేనేవ సమ్మజ్జితబ్బం.

తతో ఉత్తరిం కత్తబ్బం దస్సేతుమాహ **''తస్స కాలేనా''**తిఆది. **తస్సా**తి ఉపజ్ఝాయస్స వా ఆచరియస్స వా. **కాలేనా**తి యాగుపానకాలే. ఇధాపి "ఆసనం పఞ్ఞపేతబ్బ"న్తి సేసో. యథాహ "థేరే వచ్చకుటితో అనిక్ఖన్తేయేవ ఆసనం పఞ్ఞపేతబ్బం. సరీరకిచ్చం కత్వా ఆగన్త్వా తస్మిం నిసిన్నస్స 'సచే

యాగు హోతీ'తిఆదినా నయేన వుత్తం వత్తం కాతబ్బ"న్తి (మహావ. ౬౪).

యాగు తస్సుపనేతబ్బాతి ఏత్థ "భాజనం ధోవిత్వా"తి సేసో. యథాహ – "భాజనం ధోవిత్వా యాగు ఉపనామేతబ్బా"తి (మహావ. ౬౬). **సఙ్ఘతో వా**తి సలాకాదివసేన సఙ్ఘతో లబ్భమానా వా. **కులతోపి వా**తి ఉపాసకాదికులతో వా.

"పత్తే వత్తఞ్చ కాతబ్బ"న్తి ఇదం "యాగుం పీతస్స ఉదకం దత్వా భాజనం పటిగ్గహేత్వా నీచం కత్వా సాధుకం అప్పటిఘంసన్తేన ధోవిత్వా పటిసామేతబ్బం, ఉపజ్ఝాయమ్హి వుట్ఠితే ఆసనం ఉద్ధరితబ్బం . సచే సో దేసో ఉక్లాపో హోతి, సో దేసో సమ్మజ్జితబ్బో"తి (మహావ. ౬౬) ఆగతవత్తం సన్ధాయాహ. దివా భుత్తపత్తేపి కాతబ్బం ఏతేనేవ దస్సితం హోతి.

వత్తం "గామప్పవేసనే"తి ఇదం "సచే ఉపజ్ఝాయో గామం పవిసితుకామో హోతి, నివాసనం దాతబ్బం, పటినివాసనం పటిగ్గహేతబ్బ"న్తిఆదినయప్పవత్తం (మహావ. ౬౬) వత్తం సన్ధాయాహ. **"కాతబ్బ"**న్తి ఇదం సబ్బపదేహి యోజేతబ్బం.

౨౪౭౪. **చీవరే యాని వత్తానీ**తి గామం పవిసితుకామస్స చీవరదానే, పటినివత్తస్స చీవరగ్గహణసఙ్ఘరణపటిసామనేసు మహేసినా యాని వత్తాని వుత్తాని, తాని చ కాతబ్బాని. **సేనాసనే తథా**తి "యస్మిం విహారే ఉపజ్ఝాయో విహరతీ"తిఆదినా (మహావ. ౬౬) వుత్తనయేన "సేనాసనే కత్తబ్బ"న్తి దస్సితం సేనాసనవత్తఞ్చ.

పాదపీఠకథలికాదీసు తథాతి యోజనా. ఉపజ్ఝాయే గామతో పటినివత్తే చ జన్తాఘరే చ "పాదోదకం పాదపీఠం పాదకథలికం ఉపనిక్ఖిపితబ్బ"న్తి (మహావ. ౬౬) ఏవమాగతం వత్తఞ్చ కాతబ్బం. **ఆది**-సద్దేన "ఉపజ్ఝాయో పానీయేన పుచ్ఛితబ్బో"తిఆదివత్తం (మహావ. ౬౬) సఙ్గణ్హాతి.

౨౪౭౫. ఏవం సబ్బత్థ వత్తేసు పాటియేక్కం దస్సియమానేసు పపఞ్చోతి ఖన్ధకం ఓలోకేత్వా సుఖగ్గహణత్థాయ గణనం దస్సేతుకామో ఆహ **"ఏవమాదీనీ"**తిఆది. **రోగతో వుట్ఠానాగమనన్తానీ**తి ఆచరియుపజ్ఝాయానం రోగతో వుట్ఠానాగమనపరియోసానాని. **సత్తతింససతం సియున్తి** సత్తతింసాధికసతవత్తానీతి అత్థో.

తాని పన వత్తాని **ఖన్ధకపాళియా** (మహావ. ౬౬) ఆగతక్కమేన ఏవం యథావుత్తగణనాయ సమానేతబ్బాని – దన్తకట్ఠదానం, ముఖోదకదానం, ఆసనపఞ్ఞాపనం, సచే యాగు హోతి, భాజనం ధోవిత్వా యాగుయా ఉపనామనం, యాగుం పీతస్స ఉదకం దత్వా భాజనం పటిగ్గహేత్వా నీచం కత్వా సాధుకం అప్పటిఘంసన్తేన ధోవిత్వా పటిసామనం, ఉపజ్ఝాయమ్హి వుట్ఠితే ఆసనస్స ఉద్ధరణం, సచే సో దేసో ఉక్లాపో హోతి, తస్స సమ్మజ్జనం, సచే ఉపజ్ఝాయో గామం పవిసితుకామో హోతి, తస్స నివాసనదానం, పటినివాసనపటిగ్గహణం, కాయబన్ధనదానం, సగుణం కత్వా సఙ్ఘాటిదానం, ధోవిత్వా సోదకపత్తస్స దానం, సచే ఉపజ్ఝాయో పచ్ఛాసమణం ఆకఙ్ఖతి, తిమణ్డలం పటిచ్ఛాదేన్తేన పరిమణ్డలం నివాసేత్వా కాయబన్ధనం బన్ధిత్వా సగుణం కత్వా సఙ్ఘాటియో పారుపిత్వా గణ్ఠికం పటిముఞ్చిత్వా ధోవిత్వా పత్తం గహేత్వా ఉపజ్ఝాయస్స పచ్ఛాసమణేన గమనం, నాతిదూరనచ్చాసన్నే గమనం, పత్తపరియాపన్నస్స పటిగ్గహణం, న ఉపజ్ఝాయస్స భణమానస్స అన్తరన్తరా కథాఓపాతనం, ఉపజ్ఝాయస్స ఆపత్తిసామన్తా భణమానస్స చ నివారణం, నివత్తన్తేన పఠమతరం ఆగన్త్వా ఆసనపఞ్ఞాపనం, పాదోదకపాదపీఠపాదకథలికానం ఉపనిక్ఖిపనం, పచ్చుగ్గన్త్వా పత్తచీవరపటిగ్గహణం, పటినివాసనదానం, నివాసనపటిగ్గహణం, సచే చీవరం సిన్నం హోతి, ముహుత్తం ఉణ్హే ఓతాపనం, నేవ ఉణ్హే చీవరస్స నిదహనం, మజ్ఝే యథా భఙ్గో న హోతి, ఏవం చతురఙ్గులం కణ్ణం ఉస్సారేత్వా చీవరస్స సఙ్ఘరణం, ఓభోగే కాయబన్ధనస్స కరణం, సచే పిణ్డపాతో హోతి, ఉపజ్ఝాయో చ భుఞ్జితుకామో హోతి, ఉదకం దత్వా పిణ్డపాతస్స ఉపనామనం, ఉపజ్ఝాయస్స పానీయేన పుచ్ఛనం, భుత్తావిస్స ఉదకం దత్వా పత్తం పటిగ్గహేత్వా నీచం కత్వా సాధుకం అప్పటిఘంసన్తేన ధోవిత్వా వోదకం కత్వా ముహుత్తం ఉణ్హే ఓతాపనం, న చ ఉణ్హే పత్తస్స నిదహనం, పత్తచీవరం నిక్ఖిపితబ్బం –

పత్తం నిక్ఖిపన్తేన ఏకేన హత్థేన పత్తం గహేత్వా ఏకేన హత్థేన హేట్ఠామఞ్చం వా హేట్ఠాపీఠం వా పరామసిత్వా పత్తస్స నిక్ఖిపనం, న చ అనన్తరహితాయ భూమియా పత్తస్స నిక్ఖిపనం, చీవరం నిక్ఖిపన్తేన ఏకేన హత్థేన చీవరం గహేత్వా ఏకేన హత్థేన చీవరవంసం వా చీవరరజ్జుం వా పమజ్జిత్వా పారతో అన్తం ఓరతో భోగం కత్వా చీవరస్స నిక్ఖిపనం, ఉపజ్ఝాయమ్హి వుట్ఠితే ఆసనస్స ఉద్ధరణం, పాదోదకపాదపీఠపాదకథలికానం పటిసామనం, సచే సో దేసో ఉక్లాపో హోతి, తస్స సమ్మజ్జనం, సచే ఉపజ్ఝాయో న్హాయితుకామో హోతి, న్హానస్స పటియాదనం, సచే సీతేన అత్థో హోతి, సీతస్స సచే ఉణ్హేన అత్థో హోతి, ఉణ్హస్స పటియాదనం, సచే ఉపజ్ఝాయో జన్తాఘరం పవిసితుకామో హోతి, చుణ్ణస్స సన్నయనం,

మత్తికాతేమనం, జన్తాఘరపీఠం ఆదాయ ఉపజ్ఝాయస్స పిట్ఠితో పిట్ఠితో గన్త్వా జన్తాఘరపీఠం దత్వా చీవరం పటిగ్గహేత్వా ఏకమన్తం నిక్ఖిపనం, చుణ్ణదానం, మత్తికాదానం, సచే ఉస్సహతి, జన్తాఘరం పవిసితబ్బం –

జన్తాఘరం పవిసన్తేన మత్తికాయ ముఖం మక్ఖేత్వా పురతో చ పచ్ఛతో చ పటిచ్ఛాదేత్వా జన్తాఘరప్పవేసో, న థేరానం భిక్ఖూనం అనుపఖజ్జ నిసీదనం, న నవానం భిక్ఖూనం ఆసనేన పటిబాహనం, జన్తాఘరే ఉపజ్ఝాయస్స పరికమ్మస్స కరణం, జన్తాఘరా నిక్ఖమన్తేన జన్తాఘరపీఠం ఆదాయ పురతో చ పచ్ఛతో చ పటిచ్ఛాదేత్వా జన్తాఘరా నిక్ఖమనం, ఉదకేపి ఉపజ్ఝాయస్స పరికమ్మకరణం, న్హాతేన పఠమతరం ఉత్తరిత్వా అత్తనో గత్తం వోదకం కత్వా నివాసేత్వా ఉపజ్ఝాయస్స గత్తతో ఉదకస్స పమజ్జనం, నివాసనదానం, సఙ్ఘాటిదానం, జన్తాఘరపీఠం ఆదాయ పఠమతరం ఆగన్త్వా ఆసనస్స పఞ్ఞాపనం, పాదోదకపాదపీఠపాదకథలికానం ఉపనిక్ఖిపనం, ఉపజ్ఝాయస్స పానీయేన పుచ్ఛనం, సచే ఉద్దిసాపేతుకామో హోతి, ఉద్దిసాపనం, సచే పరిపుచ్ఛితుకామో హోతి, పరిపుచ్ఛనం, యస్మిం విహారే ఉపజ్ఝాయో విహరతి, సచే సో విహారో ఉక్లాపో హోతి, సచే ఉస్సహతి, తస్స సోధనం, విహారం సోధేన్తేన పఠమం పత్తచీవరస్స నీహరిత్వా ఏకమన్తం నిక్ఖిపనం, నిసీదనపచ్చత్థరణస్స నీహరిత్వా ఏకమన్తం నిక్ఖిపనం, భిసిబిబ్బోహనస్స నీహరిత్వా ఏకమన్తం నిక్ఖిపనం, మఞ్చస్స నీచం కత్వా సాధుకం అప్పటిఘంసన్తేన అసఙ్ఘట్టేన్తేన కవాటపీఠం నీహరిత్వా ఏకమన్తం నిక్ఖిపనం, పీఠస్స నీచం కత్వా సాధుకం అప్పటిఘంసన్తేన అసఙ్ఘట్టేన్తేన కవాటపీఠం నీహరిత్వా ఏకమన్తం నిక్ఖిపనం, మఞ్చపటిపాదకానం నీహరిత్వా ఏకమన్తం నిక్ఖిపనం, ఖేళమల్లకస్స నీహరిత్వా ఏకమన్తం నిక్ఖిపనం, అపస్సేనఫలకస్స నీహరిత్వా ఏకమన్తం నిక్ఖిపనం, భూమత్థరణస్స యథాపఞ్ఞత్తస్స సల్లక్ఖేత్వా నీహరిత్వా ఏకమన్తం నిక్ఖిపనం , సచే విహారే సన్తానకం హోతి, ఉల్లోకా పఠమం ఓహారణం, ఆలోకసన్ధికణ్ణభాగానం పమజ్జనం, సచే గేరుకపరికమ్మకతా భిత్తి కణ్ణకితా హోతి, చోళకం తేమేత్వా పీళేత్వా పమజ్జనం, సచే కాళవణ్ణకతా భూమి కణ్ణకితా హోతి, చోళకం తేమేత్వా పీళేత్వా పమజ్జనం, సచే అకతా హోతి భూమి, ఉదకేన పరిప్ఫోసిత్వా పమజ్జనం “మా విహారో రజేన ఉహఞ్ఞీ”తి, సఙ్కారం విచినిత్వా ఏకమన్తం ఛడ్డనం, భూమత్థరణస్స ఓతాపేత్వా సోధేత్వా పప్ఫోటేత్వా అతిహరిత్వా యథాపఞ్ఞత్తం పఞ్ఞాపనం, మఞ్చపటిపాదకానం ఓతాపేత్వా పమజ్జిత్వా అతిహరిత్వా యథాట్ఠానే ఠపనం, మఞ్చస్స ఓతాపేత్వా సోధేత్వా పప్ఫోటేత్వా నీచం కత్వా సాధుకం అప్పటిఘంసన్తేన అసఙ్ఘట్టేన్తేన కవాటపీఠం అతిహరిత్వా యథాపఞ్ఞత్తం పఞ్ఞాపనం, పీఠస్స ఓతాపేత్వా సోధేత్వా పప్ఫోటేత్వా నీచం కత్వా సాధుకం అప్పటిఘంసన్తేన అసఙ్ఘట్టేన్తేన కవాటపీఠం అతిహరిత్వా యథాపఞ్ఞత్తం పఞ్ఞాపనం, భిసిబిబ్బోహనస్స ఓతాపేత్వా సోధేత్వా పప్ఫోటేత్వా అతిహరిత్వా యథాపఞ్ఞత్తం పఞ్ఞాపనం, నిసీదనపచ్చత్థరణస్స ఓతాపేత్వా సోధేత్వా పప్ఫోటేత్వా అతిహరిత్వా యథాపఞ్ఞత్తం పఞ్ఞాపనం, ఖేళమల్లకస్స ఓతాపేత్వా పమజ్జిత్వా అతిహరిత్వా యథాట్ఠానే ఠపనం, అపస్సేనఫలకస్స ఓతాపేత్వా పమజ్జిత్వా అతిహరిత్వా యథాట్ఠానే ఠపనం, పత్తచీవరం నిక్ఖిపితబ్బం –

పత్తం నిక్ఖిపన్తేన ఏకేన హత్థేన పత్తం గహేత్వా ఏకేన హత్థేన హేట్ఠామఞ్చం వా హేట్ఠాపీఠం వా పరామసిత్వా పత్తస్స నిక్ఖిపనం, న చ అనన్తరహితాయ భూమియా పత్తస్స నిక్ఖిపనం, చీవరం నిక్ఖిపన్తేన ఏకేన హత్థేన చీవరం గహేత్వా ఏకేన హత్థేన చీవరవంసం వా చీవరరజ్జుం వా పమజ్జిత్వా పారతో అన్తం ఓరతో భోగం కత్వా చీవరస్స నిక్ఖిపనం, సచే పురత్థిమాయ సరజా వాతా వాయన్తి, పురత్థిమానం వాతపానానం థకనం, తథా పచ్ఛిమానం, తథా ఉత్తరానం, తథా దక్ఖిణానం వాతపానానం థకనం, సచే సీతకాలో హోతి, దివా వాతపానానం వివరణం, రత్తిం థకనం, సచే ఉణ్హకాలో హోతి, దివా వాతపానానం థకనం, రత్తిం వివరణం, సచే పరివేణం ఉక్లాపం హోతి, పరివేణస్స సమ్మజ్జనం, సచే కోట్ఠకో ఉక్లాపో హోతి, కోట్ఠకస్స సమ్మజ్జనం, సచే ఉపట్ఠానసాలా ఉక్లాపా హోతి, తస్సా సమ్మజ్జనం, సచే అగ్గిసాలా ఉక్లాపా హోతి, తస్సా సమ్మజ్జనం, సచే వచ్చకుటి ఉక్లాపా హోతి, తస్సా సమ్మజ్జనం, సచే పానీయం న హోతి, పానీయస్స ఉపట్ఠాపనం, సచే పరిభోజనీయం న హోతి, పరిభోజనీయస్స ఉపట్ఠాపనం, సచే ఆచమనకుమ్భియా ఉదకం న హోతి, ఆచమనకుమ్భియా ఉదకస్స ఆసిఞ్చనం, సచే ఉపజ్ఝాయస్స అనభిరతి ఉప్పన్నా హోతి, సద్ధివిహారికేన వూపకాసనం వూపకాసాపనం వా, ధమ్మకథాయ వా తస్స కరణం, సచే ఉపజ్ఝాయస్స కుక్కుచ్చం ఉప్పన్నం హోతి, సద్ధివిహారికేన వినోదనం వినోదాపనం వా, ధమ్మకథాయ వా తస్స కరణం, సచే ఉపజ్ఝాయస్స దిట్ఠిగతం ఉప్పన్నం హోతి, సద్ధివిహారికేన వివేచనం వివేచాపనం వా, ధమ్మకథాయ వా తస్స కరణం, సచే ఉపజ్ఝాయో గరుధమ్మం అజ్ఝాపన్నో హోతి పరివాసారహో, సద్ధివిహారికేన ఉస్సుక్కకరణం “కిన్తి ను ఖో సఙ్ఘో ఉపజ్ఝాయస్స పరివాసం దదేయ్యా”తి, సచే ఉపజ్ఝాయో మూలాయపటికస్సనారహో హోతి, సద్ధివిహారికేన ఉస్సుక్కకరణం “కిన్తి ను ఖో సఙ్ఘో ఉపజ్ఝాయం మూలాయ పటికస్సేయ్యా”తి, సచే ఉపజ్ఝాయో మానత్తారహో హోతి, సద్ధివిహారికేన ఉస్సుక్కకరణం “కిన్తి ను ఖో సఙ్ఘో ఉపజ్ఝాయస్స మానత్తం దదేయ్యా”తి, సచే ఉపజ్ఝాయో అబ్భానారహో హోతి, సద్ధివిహారికేన ఉస్సుక్కకరణం “కిన్తి ను ఖో సఙ్ఘో ఉపజ్ఝాయం అబ్భేయ్యా”తి, సచే సఙ్ఘో ఉపజ్ఝాయస్స కమ్మం కత్తుకామో హోతి తజ్జనీయం వా నియస్సం వా పబ్బాజనీయం వా పటిసారణీయం వా ఉక్ఖేపనీయం వా, సద్ధివిహారికేన ఉస్సుక్కకరణం “కిన్తి ను ఖో సఙ్ఘో ఉపజ్ఝాయస్స కమ్మం న కరేయ్య, లహుకాయ వా పరిణామేయ్యా”తి, కతం వా పనస్స హోతి సఙ్ఘేన కమ్మం తజ్జనీయం వా నియస్సం వా పబ్బాజనీయం వా పటిసారణీయం వా ఉక్ఖేపనీయం వా, సద్ధివిహారికేన ఉస్సుక్కకరణం “కిన్తి ను ఖో ఉపజ్ఝాయో

సమ్మా వత్తేయ్య, లోమం పాతేయ్య, నేత్థారం వత్తేయ్య, సఙ్ఘో తం కమ్మం పటిప్పస్సమ్భేయ్యా"తి, సచే ఉపజ్ఝాయస్స చీవరం ధోవితబ్బం హోతి , సద్ధివిహారికేన ధోవనం ఉస్సుక్కకరణం వా "కిన్తి ను ఖో ఉపజ్ఝాయస్స చీవరం ధోవియేథా"తి, సచే ఉపజ్ఝాయస్స చీవరం కాతబ్బం హోతి, సద్ధివిహారికేన కరణం ఉస్సుక్కకరణం వా "కిన్తి ను ఖో ఉపజ్ఝాయస్స చీవరం కరియేథా"తి, సచే ఉపజ్ఝాయస్స రజనం పచితబ్బం హోతి, సద్ధివిహారికేన పచనం ఉస్సుక్కకరణం వా "కిన్తి ను ఖో ఉపజ్ఝాయస్స రజనం పచియేథా"తి, సచే ఉపజ్ఝాయస్స చీవరం రజేతబ్బం హోతి, సద్ధివిహారికేన రజనం ఉస్సుక్కకరణం వా "కిన్తి ను ఖో ఉపజ్ఝాయస్స చీవరం రజియేథా"తి, చీవరం రజన్తేన సాధుకం సమ్పరివత్తకం సమ్పరివత్తకం రజనం, న చ అచ్ఛిన్నే థేవే పక్కమనం, ఉపజ్ఝాయం అనాపుచ్ఛా న ఏకచ్చస్స పత్తదానం, న ఏకచ్చస్స పత్తపటిగ్గహణం, న ఏకచ్చస్స చీవరదానం, న ఏకచ్చస్స చీవరపటిగ్గహణం, న ఏకచ్చస్స పరిక్ఖారదానం, న ఏకచ్చస్స పరిక్ఖారపటిగ్గహణం, న ఏకచ్చస్స కేసచ్ఛేదనం, న ఏకచ్చేన కేసానం ఛేదాపనం, న ఏకచ్చస్స పరికమ్మకరణం, న ఏకచ్చేన పరికమ్మస్స కారాపనం, న ఏకచ్చస్స వేయ్యావచ్చకరణం, న ఏకచ్చేన వేయ్యావచ్చస్స కారాపనం, న ఏకచ్చస్స పచ్ఛాసమణేన గమనం, న ఏకచ్చస్స పచ్ఛాసమణస్స ఆదానం, న ఏకచ్చస్స పిణ్డపాతస్స నీహరణం, న ఏకచ్చేన పిణ్డపాతనీహరాపనం, న ఉపజ్ఝాయం అనాపుచ్ఛా గామప్పవేసనం, న సుసానగమనం, న దిసాపక్కమనం, సచే ఉపజ్ఝాయో గిలానో హోతి, యావజీవం ఉపట్ఠానం, వుట్ఠానమస్స ఆగమనన్తి తేసు కానిచి వత్తాని సవిభత్తికాని, కానిచి అవిభత్తికాని, తేసు అవిభత్తికానం విభాగే వుచ్చమానే యథావుత్తగణనాయ అతిరేకతరాని హోన్తి, తం పన విభాగం అనామసిత్వా పిణ్డవసేన గహేత్వా యథా అయం గణనా దస్సితాతి వేదితబ్బా.

౨౪౭౬. **అకరోన్తస్సాతి** ఏత్థ "వత్త"న్తి సేసో. అనాదరవసేనేవ వత్తం అకరోన్తస్స భిక్ఖునో తేన **వత్తభేదేన** వత్తాకరణేన **సబ్బత్థ** సత్తతింసాధికసతప్పభేదట్ఠానే తత్తకంయేవ **దుక్కటం** పకాసితన్తి యోజనా.

ఉపజ్ఝాయాచరియవత్తకథావణ్ణనా.

౨౪౭౭. ఏవం ఉపజ్ఝాయాచరియవత్తాని సఙ్ఖేపేన దస్సేత్వా ఉపజ్ఝాయాచరియేహి సద్ధివిహారికన్తేవాసీనం కాతబ్బవత్తాని దస్సేతుమాహ "**ఉపజ్ఝాయస్స వత్తానీ**"తిఆది. **ఉపజ్ఝాయస్స వత్తానీతి** ఉపజ్ఝాయేన సద్ధివిహారికస్స యుత్తపత్తకాలే కత్తబ్బత్తా ఉపజ్ఝాయాయత్తవత్తానీతి అత్థో. **తథా సద్ధివిహారికేతి** యథా సద్ధివిహారికేన ఉపజ్ఝాయస్స కాతబ్బాని, తథా ఉపజ్ఝాయేన సద్ధివిహారికే కాతబ్బాని.

ఉపజ్ఝాయాచరియవత్తేసు గామప్పవేసే పచ్ఛాసమణేన హుత్వా నాతిదూరనచ్చాసన్నగమనం, న అన్తరన్తరా కథాఓపాతనం, ఆపత్తిసామన్తా భణమానస్స నివారణం, పత్తపరియాపన్నపటిగ్గహణన్తి చత్తారి వత్తాని, న ఏకచ్చస్స పత్తదానాదిఅనాపుచ్ఛాదిసాపక్కమనావసానాని వీసతి పటిక్ఖేపా చేతి ఏతాని చతువీసతి వత్తాని ఠపేత్వా అవసేసాని తేరసాధికసతవత్తాని సన్ధాయాహ "**సతం తేరస హోన్తేవా**"తి, తేరసాధికసతవత్తాని హోన్తీతి అత్థో. ఆచరియేన అన్తేవాసికేపి చ కాతబ్బవత్తాని తథా తత్తకానేవాతి అత్థో.

సద్ధివిహారికన్తేవాసికవత్తకథావణ్ణనా.

౨౪౭౮. ఉపజ్ఝాయాచరియేహి సద్ధివిహారికన్తేవాసికానం నిస్సయపటిప్పస్సద్ధిప్పకారం దస్సేతుమాహ "**పక్కన్తే వాపీ**"తిఆది. పక్కన్తే వాపి విబ్భన్తే వాపి పక్ఖసఙ్కన్తే వాపి మతే వాపి ఆణత్తియా వాపి ఏవం పఞ్చధా ఉపజ్ఝాయా సద్ధివిహారికేన గహితో **నిస్సయో** పటిప్పస్సమ్భతీతి యోజనా. **పక్కన్తేతి** తదహు అపచ్చాగన్తుకామతాయ దిసం గతే. **విబ్భన్తేతి** గిహిభావం పత్తే. **పక్ఖసఙ్కన్తకేతి** తిత్థియాయతనం గతే. **మతేతి** కాలకతే. **ఆణత్తియాతి** నిస్సయపణామనేన.

౨౪౭౯-౮౦. ఆచరియమ్హాపి అన్తేవాసికేన గహితనిస్సయస్స భేదనం **ఛధా** ఛప్పకారేన హోతీతి యోజనా. కథన్తి ఆహ "**పక్కన్తే చా**"తిఆది. తం ఉపజ్ఝాయతో నిస్సయభేదే వుత్తనయమేవ. విసేసం పన సయమేవ వక్ఖతి "**ఆణత్తియ**"న్తిఆదినా. **ఆణత్తియన్తి** ఏత్థ విసేసత్థజోతకో పన-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో. **ఉభిన్నమ్పి ధురనిక్ఖేపనేపి చాతి** ఆచరియస్స నిస్సయపణామనే పన ఉభిన్నం ఆచరియన్తేవాసికానంయేవ అఞ్ఞమఞ్ఞనిరాలయభావే సతి నిస్సయభేదో హోతి, న ఏకస్సాతి అత్థో. తమేవత్థం బ్యతిరేకతో దళ్హీకరోతి "**ఏకేకస్సా**"తిఆదినా. ఏకేకస్స వా ఉభిన్నం వా ఆలయే సతి న భిజ్జతీతి యోజనా. యథాహ –

> "ఆణత్తియం పన సచేపి ఆచరియో ముఞ్చితుకామోవ హుత్వా నిస్సయపణామనాయ పణామేతి, అన్తేవాసికో చ 'కిఞ్చాపి మం ఆచరియో పణామేతి, అథ ఖో హదయేన ముదుకో'తి సాలయోవ హోతి, నిస్సయో న పటిప్పస్సమ్భతియేవ. సచేపి ఆచరియో సాలయో,

> అన్తేవాసికో నిరాలయో ‘న దాని ఇమం నిస్సాయ వసిస్సామీ’తి ధురం నిక్ఖిపతి, ఏవమ్పి న పటిప్పస్సమ్భతి. ఉభిన్నం సాలయభావే పన న పటిప్పస్సమ్భతియేవ. ఉభిన్నం ధురనిక్ఖేపేన పటిప్పస్సమ్భతీ”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౮౩).

అయం పన విసేసో ఆచరియాణత్తియా నిస్సయభేదేయేవ దస్సితో, న ఉపజ్ఝాయాణత్తియా. **సారత్థదీపనియం** పన “సచేపి ఆచరియో ముఞ్చితుకామోవ హుత్వా నిస్సయపణామనాయ పణామేతీతిఆది సబ్బం ఉపజ్ఝాయస్స ఆణత్తియమ్పి వేదితబ్బ”న్తి వుత్తం.

౨౪౮౧. ఏవం పఞ్చ సాధారణఙ్గాని దస్సేత్వా అసాధారణఙ్గం దస్సేతుమాహ “**ఉపజ్ఝాయసమోధాన-గతస్సాపి చ భిజ్జతీ**”తి. తత్థ సమోధానగమనం సరూపతో, పభేదతో చ దస్సేతుమాహ “**దస్సనం సవనఞ్చాతి, సమోధానం ద్విధా మత**”న్తి. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన **సమన్తపాసాదికాయం** (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౮౩) గహేతబ్బో. గన్థవిత్థారభీరూనం అనుగ్గహాయ పన ఇధ న విత్థారితో.

౨౪౮౨-౩. సభాగే దాయకే అసన్తే అద్ధికస్స చ గిలానస్స చ “గిలానేన మం ఉపట్ఠహా”తి **యాచితస్స** గిలానుపట్ఠాకస్స చ నిస్సయం వినా వసితుం దోసో నత్థీతి యోజనా . “గిలానుపట్ఠాకస్సా”తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధవసేన రస్సత్తం. ఇమినా సభాగే నిస్సయదాయకే సన్తే ఏకదివసమ్పి పరిహారో న లబ్భతీతి దీపేతి. **అత్తనో వనే ఫాసువిహారతం జానతా**తి అత్తనో సమథవిపస్సనాపటిలాభస్స వనే ఫాసువిహారం జానన్తేనపి. “సభాగే దాయకే అసన్తే”తి పదచ్ఛేదో. సబ్బమేతం విధానం అన్తోవస్సతో అఞ్ఞస్మిం కాలే వేదితబ్బం. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన **సమన్తపాసాదికాయ** గహేతబ్బో.

నిస్సయపటిప్పస్సమ్భనకథావణ్ణనా.

౨౪౮౪. కుట్ఠమస్స అత్థీతి **కుట్ఠీ**, తం. “**గణ్డి**”న్తిఆదీసుపి ఏసేవ నయో. రత్తసేతాదిభేదేన యేన కేనచి కుట్ఠేన వేవణ్ణియం పత్తసరీరన్తి అత్థో. యథాహ –

> “రత్తకుట్ఠం వా హోతు కాళకుట్ఠం వా, యం కిఞ్చి కిటిభదద్దుకచ్ఛుఆదిప్పభేదమ్పి సబ్బం కుట్ఠమేవాతి వుత్తం. తఞ్చే నఖపిట్ఠిప్పమాణమ్పి వడ్ఢనకపక్ఖే ఠితం హోతి, న పబ్బాజేతబ్బో. సచే పన నివాసనపారుపనేహి పకతిపటిచ్ఛన్నట్ఠానే నఖపిట్ఠిప్పమాణం అవడ్ఢనకపక్ఖే ఠితం హోతి, వట్టతి. ముఖే, పన హత్థపాదపిట్ఠేసు వా సచేపి అవడ్ఢనకపక్ఖే ఠితం నఖపిట్ఠితో ఖుద్దకపమాణమ్పి న వట్టతియేవాతి కురున్దియం వుత్తం. తం తికిచ్ఛాపేత్వా పబ్బాజేన్తేనాపి పకతివణ్ణే జాతేయేవ పబ్బాజేతబ్బో”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౮౮).

నఖపిట్ఠిప్పమాణన్తి ఏత్థ “కనిట్ఠఙ్గులినఖపిట్ఠి అధిప్పేతా”తి తీసుపి **గణ్ఠిపదేసు** వుత్తం.

గణ్డిన్తి మేదగణ్డాదిగణ్డభేదవన్తం. యథాహ “మేదగణ్డో వా హోతు అఞ్ఞో వా, యో కోచి కోలట్ఠిమత్తకోపి చే వడ్ఢనకపక్ఖే ఠితో గణ్డో హోతి, న పబ్బాజేతబ్బో”తిఆది (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౮౮). **కోలట్ఠీ**తి బదరట్ఠి. **కిలాసి**న్తి కిలాసవన్తం. యథాహ – “కిలాసోతి నభిజ్జనకం నపగ్ఘరణకం పదుమపుణ్డరీకపత్తవణ్ణం కుట్ఠం, యేన గున్నం వియ సబలం సరీరం హోతీ”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౮౮). **చ**-సద్దో సబ్బేహి ఉపయోగవన్తేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బో. **సోసి**న్తి ఖయరోగవన్తం. యథాహ – “సోసోతి సోసబ్యాధి. తస్మిం సతి న పబ్బాజేతబ్బో”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౮౮). **అపమారిక**న్తి అపమారవన్తం. యథాహ – “అపమారోతి పిత్తుమ్మారో వా యక్ఖుమ్మారో వా. తత్థ పుబ్బవేరికేన అమనుస్సేన గహితో దుత్తికిచ్ఛో హోతి, అప్పమత్తకేపి పన అపమారే సతి న పబ్బాజేతబ్బో”తి.

రాజభటన్తి రఞ్ఞో భత్తవేతనభటం వా ఠానన్తరం పత్తం వా అప్పత్తం వా రాజపురిసం. యథాహ – “అమచ్చో వా హోతు మహామత్తో వా సేవకో వా కిఞ్చి ఠానన్తరం పత్తో వా అప్పత్తో వా, యో కోచి రఞ్ఞో భత్తవేతనభటో. సబ్బో ‘రాజభటో’తి సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతీ”తి. **చోర**న్తి మనుస్సేహి అప్పమాదనం గామఘాతపన్థఘాతాదికమ్మేన పాకటం చోరఞ్చ. **లిఖితక**న్తి యం కఞ్చి చోరికం వా అఞ్ఞం వా గరుం రాజాపరాధం కత్వా పలాతం, రాజా చ నం పణ్ణే వా పోత్థకే వా “ఇత్థన్నామో యత్థ దిస్సతి, తత్థ గహేత్వా మారేతబ్బో”తి వా “హత్థపాదాదీనిస్స ఛిన్దితబ్బానీ”తి వా “ఏత్తకం నామ దణ్డం హరాపేతబ్బో”తి వా లిఖాపేతి, ఏవరూపం లిఖితకం.

“**కారభేదక**”న్తి గాథాబన్ధవసేన రస్సో కతో. **కారభేదక**న్తి దాతబ్బకరస్స వా కతచోరకమ్మస్స వా కారణా కారాఘరే పక్ఖిత్తో వా నిగళబన్ధనాదీహి బద్ధో వా, తతో సో ముచ్చిత్వా పలాయతి, ఏవరూపం కారాభేదకఞ్చ. యథాహ – “కారా వుచ్చతి బన్ధనాగారం, ఇధ పన అన్దుబన్ధనం వా హోతు

సఙ్ఖలికబన్ధనం వా రజ్జుబన్ధనం వా గామబన్ధనం వా నిగమబన్ధనం వా నగరబన్ధనం వా పురిసగుత్తి వా జనపదబన్ధనం వా దీపబన్ధనం వా, యో ఏతేసు యం కిఞ్చి బన్ధనం ఛిన్దిత్వా భిన్దిత్వా ముఞ్చిత్వా వివరిత్వా వా పస్సమానానం వా అపస్సమానానం వా పలాయతి, సో ‘కారాభేదకో’తి సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతీ”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౯౩).

౨౪౮౫. కసాహతన్తి ఇణం గహేత్వా దాతుం అసమత్థత్తా “అయమేవ తే దణ్డో హోతూ”తి కసాదినా దిన్నప్పహారం అవూపసన్తవణం. యథాహ –

“యో వచనపేసనాదీని అకరోన్తో హఞ్ఞతి, న సో కతదణ్డకమ్మో. యో పన కేణియా వా అఞ్ఞథా వా కిఞ్చి గహేత్వా ఖాదిత్వా పున దాతుం అసక్కోన్తో ‘అయమేవ తే దణ్డో హోతూ’తి కసాహి హఞ్ఞతి, అయం కసాహతో కతదణ్డకమ్మో. సో చ కసాహి వా హతో హోతు అద్ధదణ్డకాదీనం వా అఞ్ఞతరేన, యావ అల్లవణో హోతి, తావ న పబ్బాజేతబ్బో”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౯౪).

లక్ఖణాహతన్తి ఏకంసం కత్వా పారుతేన ఉత్తరాసఙ్గేన అప్పటిచ్ఛాదనీయట్ఠానే తత్తేన లోహేన ఆహతం అసచ్ఛవిభూతలక్ఖణేన సమన్నాగతం. యథాహ –

“యస్స పన నలాటే వా ఊరాదీసు వా తత్తేన లోహేన లక్ఖణం ఆహతం హోతి, సో సచే భుజిస్సో, యావ అల్లవణో హోతి, తావ న పబ్బాజేతబ్బో. సచేపిస్స వణా రుళ్హా హోన్తి ఛవియా సమపరిచ్ఛేదా, లక్ఖణం పన పఞ్ఞాయతి, తిమణ్డలం నివత్థస్స ఉత్తరాసఙ్గే కతే పటిచ్ఛన్నోకాసే చే హోతి, పబ్బాజేతుం వట్టతి. అప్పటిచ్ఛన్నోకాసే చే, న వట్టతీ”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౯౫).

ఇణాయికఞ్చాతి మాతాపితుపితామహాదీహి వా అత్తనా వా గహితఇణం. యథాహ –

“ఇణాయికో నామ యస్స పితిపితామహేహి వా ఇణం గహితం హోతి, సయం వా ఇణం గహితం హోతి, యం వా ఆఠపేత్వా మాతాపితూహి కిఞ్చి గహితం హోతి, సో తం ఇణం పరేసం ధారేతీతి ఇణాయికో. యం పన అఞ్ఞే ఞాతకా ఆఠపేత్వా కిఞ్చి గణ్హన్తి, సో న ఇణాయికో. న హి తే తం ఆఠపేతుం ఇస్సరా. తస్మా తం పబ్బాజేతుం వట్టతీ”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౯౬).

దాసన్తి అన్తోజాతో, ధనక్కీతో, కరమరానీతో, సయం వా దాసబ్యం ఉపగతోతి చతున్నం దాసానం అఞ్ఞతరం. దాసవినిచ్ఛయో పనేత్థ **సమన్తపాసాదికాయ** (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౯౭) విత్థారతో గహేతబ్బో. **పబ్బాజేన్తస్స దుక్కట**న్తి “కుట్ఠి”న్తిఆదీహి ఉపయోగవన్తపదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం.

౨౪౮౬. హత్థచ్ఛిన్నన్తి హత్థతలే వా మణిబన్ధే వా కప్పరే వా యత్థ కత్థచి ఛిన్నహత్థం. **అట్ఠచ్ఛిన్న**న్తి యథా నఖం న పఞ్ఞాయతి, ఏవం చతూసు అఙ్గుట్ఠకేసు అఞ్ఞతరం వా సబ్బే వా యస్స ఛిన్నా హోన్తి, ఏవరూపం. **పాదచ్ఛిన్న**న్తి యస్స అగ్గపాదేసు వా గోప్ఫకేసు వా జఙ్ఘాయ వా యత్థ కత్థచి ఏకో వా ద్వే వా పాదా ఛిన్నా హోన్తి. హత్థపాదఛిన్నస్సాపి **పాళియం** (మహావ॰ ౧౧౯) ఆగతత్తా సోపి ఇధ వత్తబ్బో, యథావుత్తనయేనేవ తస్స దుక్కటవత్థుతా పఞ్ఞాయతీతి న వుత్తోతి దట్ఠబ్బం.

కణ్ణనాసఙ్గులిచ్ఛిన్నన్తి ఏత్థ “కణ్ణచ్ఛిన్నం నాసచ్ఛిన్నం కణ్ణనాసచ్ఛిన్నం అఙ్గులిచ్ఛిన్న”న్తి యోజనా. **కణ్ణచ్ఛిన్న**న్తి యస్స కణ్ణమూలే వా కణ్ణసక్ఖలికాయ వా ఏకో వా ద్వే వా కణ్ణా ఛిన్నా హోన్తి. యస్స పన కణ్ణావట్టే ఛిన్నా హోన్తి, సక్కా చ హోన్తి సఙ్ఘాటేతుం, సో కణ్ణం సఙ్ఘాటేత్వా పబ్బాజేతబ్బో. **నాసచ్ఛిన్న**న్తి యస్స అజపదకే వా అగ్గే వా ఏకపుటే వా యత్థ కత్థచి నాసా ఛిన్నా హోతి. యస్స పన నాసికా సక్కా హోతి సన్ధేతుం, సో తం ఫాసుకం కత్వా పబ్బాజేతబ్బో. **కణ్ణనాసచ్ఛిన్న**న్తి తదుభయచ్ఛిన్నం. **అఙ్గులిచ్ఛిన్న**న్తి యస్స నఖసేసం అదస్సేత్వా ఏకా వా బహూ వా అఙ్గులియో ఛిన్నా హోన్తి. యస్స పన సుత్తతన్తుమత్తమ్పి నఖసేసం పఞ్ఞాయతి, తం పబ్బాజేతుం వట్టతి. **కణ్డరచ్ఛిన్నమేవ చా**తి యస్స కణ్డరనామకా మహాన్హారూ పురతో వా పచ్ఛతో వా ఛిన్నా హోన్తి, యేసు ఏకస్సాపి ఛిన్నత్తా అగ్గపాదేన వా చఙ్కమతి, మూలేన వా చఙ్కమతి, న వా పాదం పతిట్ఠాపేతుం సక్కోతి.

౨౪౮౭. కాణన్తి పసన్నన్ధో వా హోతు పుప్ఫాదీహి వా ఉపహతపసాదో, యో ద్వీహి వా ఏకేన వా అక్ఖినా న పస్సతి, తం కాణం. **కుణి**న్తి హత్థకుణీ వా పాదకుణీ వా అఙ్గులికుణీ వా, యస్స ఏతేసు హత్థాదీసు యం కిఞ్చి వఙ్కం పఞ్ఞాయతి, సో కుణీ. **ఖుజ్జఞ్చా**తి యో ఉరస్స వా

పిట్ఠియా వా పస్సస్స వా నిక్ఖన్తత్తా ఖుజ్జసరీరో, తం ఖుజ్జం. యస్స పన కిఞ్చి కిఞ్చి అఙ్గపచ్చఙ్గం ఈసకం వఙ్కం, తం పబ్బాజేతుం వట్టతి. మహాపురిసో ఏవ హి బ్రహ్ముజుగత్తో, అవసేసో సత్తో అఖుజ్జో నామ నత్థి.

వామనన్తి యో జఙ్ఘవామనో వా కటివామనో వా ఉభయవామనో వా, తం. తత్థ జఙ్ఘవామనస్స కటితో పట్ఠాయ హేట్ఠిమకాయో రస్సో హోతి, ఉపరిమకాయో పరిపుణ్ణో. కటివామనస్స కటితో పట్ఠాయ ఉపరిమకాయో రస్సో హోతి, హేట్ఠిమకాయో పరిపుణ్ణో హోతి. ఉభయవామనస్స ఉభోపి కాయా రస్సా హోన్తి. యేసం కాయరస్సత్తా భూతానం వియ పరివటుమో మహాకుచ్ఛిఘటసదిసో అత్తభావో హోతి. తం తివిధమ్పి పబ్బాజేతుం న వట్టతి.

ఫణహత్థకన్తి యస్స వగ్గులిపక్ఖకా వియ అఙ్గులియో సమ్బద్ధా హోన్తి, తం. ఏతం పబ్బాజేతుకామేన అఙ్గులన్తరికాయో ఫాలేత్వా సబ్బం అన్తరచమ్మం అపనేత్వా ఫాసుకం కత్వా పబ్బాజేతబ్బో. యస్సాపి ఛ అఙ్గులియో హోన్తి, తం పబ్బాజేతుకామేన అధికం అఙ్గులిం ఛిన్దిత్వా ఫాసుకం కత్వా పబ్బాజేతబ్బో.

ఖఞ్జన్తి యో నతజాణుకో వా భిన్నజఙ్ఘో వా మజ్ఝే సంకుటితపాదత్తా కుణ్డపాదకో వా పిట్ఠిపాదమజ్ఝేన చఙ్కమన్తో అగ్గే సంకుటితపాదత్తా కుణ్డపాదకో వా పిట్ఠిపాదగ్గేన చఙ్కమన్తో అగ్గపాదేనేవ చఙ్కమనఖఞ్జో వా పణ్హికాయ చఙ్కమనఖఞ్జో వా పాదస్స బాహిరన్తేన చఙ్కమనఖఞ్జో వా పాదస్స అబ్భన్తరన్తేన చఙ్కమనఖఞ్జో వా గోప్ఫకానం ఉపరి భగ్గత్తా సకలేన పిట్ఠిపాదేన చఙ్కమనఖఞ్జో వా, తం పబ్బాజేతుం న వట్టతి. ఏత్థ **నతజాణుకో**తి అన్తోపవిట్ఠఆనతపాదో. **పక్ఖహత**న్తి యస్స ఏకో హత్థో వా పాదో వా అడ్ఢసరీరం వా సుఖం న వహతి.

సీపదిన్తి భారపాదం. యస్స పాదో థూలో హోతి సఞ్జాతపీళకో ఖరో, సో న పబ్బాజేతబ్బో. యస్స పన న తావ ఖరభావం గణ్హాతి, సక్కా హోతి ఉపనాహం బన్ధిత్వా ఉదకఆవాటే పవేసేత్వా ఉదకవాలికాయ పూరేత్వా యథా సిరా పఞ్ఞాయన్తి, జఙ్ఘా చ తేలనాళికా వియ హోన్తి, ఏవం మిలాపేతుం సక్కా, తస్స పాదం ఈదిసం కత్వా తం పబ్బాజేతుం వట్టతి. సచే పున వడ్ఢతి, ఉపసమ్పాదేన్తేనాపి తథా కత్వావ ఉపసమ్పాదేతబ్బో. **పాపరోగిన**న్తి యో అరిసభగన్దరపిత్తసేమ్హకాససోసాదీసు యేన కేనచి రోగేన నిచ్చాతురో అతేకిచ్ఛరోగో జేగుచ్ఛో అమనాపో, తం.

౨౪౮౮. **జరాయ దుబ్బల**న్తి యో జిణ్ణభావేన దుబ్బలో అత్తనో చీవరరజనాదికమ్మమ్పి కాతుం అసమత్థో, తం. యో పన మహల్లకోపి బలవా హోతి అత్తానం పటిజగ్గితుం సక్కోతి, సో పబ్బాజేతబ్బో. **అన్ధ**న్తి జచ్చన్ధం. **పధిరఞ్చేవా**తి యో సబ్బేన సబ్బం న సుణాతి, తం. యో పన మహాసద్దం సుణాతి, తం పబ్బాజేతుం వట్టతి. **మమ్మన**న్తి యస్స వచీభేదో వత్తతి, సరణగమనం పరిపుణ్ణం భాసితుం న సక్కోతి, తాదిసం మమ్మనమ్పి పబ్బాజేతుం న వట్టతి. యో పన సరణగమనమత్తం పరిపుణ్ణం భాసితుం సక్కోతి, తం పబ్బాజేతుం వట్టతి. అథ వా **మమ్మన**న్తి ఖలితవచనం, యో ఏకమేవ అక్ఖరం చతుపఞ్చక్ఖత్తుం వదతి, తస్సేతమధివచనం. **పీఠసప్పి**న్తి ఛిన్నిరియాపథం. **మూగ**న్తి యస్స వచీభేదో నప్పవత్తతి.

౨౪౮౯. అత్తనో విరూపభావేన పరిసం దూసేన్తేన పరిసదూసకే (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౧౯) దస్సేతుమాహ **''అతిదీఘో''**తిఆది. **అతిదీఘో**తి అఞ్ఞేసం సీసప్పమాణనాభిప్పదేసో. **అతిరస్సో**తి వుత్తప్పకారో ఉభయవామనో వియ అతిరస్సో. **అతికాళో వా**తి ఝాపితఖేత్తే ఖాణుకో వియ అతికాళవణ్ణో. మట్ఠతమ్బలోహనిదస్సనో అచ్చోదాతోపి వాతి సమ్బన్ధో, దధితక్కాదీహి మజ్జితమట్ఠతమ్బలోహవణ్ణో అతీవ ఓదాతసరీరోతి అత్థో.

౨౪౯౦. **అతిథూలో వా**తి భారియమంసో మహోదరో మహాభూతసదిసో. **అతికిసో**తి మన్దమంసలోహితో అట్ఠిసిరాచమ్మసరీరో వియ. అతిమహాసీసో వాతి యోజనా. **అతిమహాసీసో వా**తి పచ్ఛిం సీసే కత్వా ఠితో వియ. "అతిఖుద్దకసీసేన అసహితేనా"తి పదచ్ఛేదో. **అసహితేనా**తి సరీరస్స అననురూపేన. **''అతిఖుద్దకసీసేనా''**తి ఏతస్స విసేసనం. అసహితేన అతిఖుద్దకసీసేన సమన్నాగతోతి యోజనా. యథాహ – "అతిఖుద్దకసీసో వా సరీరస్స అననురూపేన అతిఖుద్దకేన సీసేన సమన్నాగతో"తి.

౨౪౯౧. **కుటకుటకసీసో**తి తాలఫలపిణ్డిసదిసేన సీసేన సమన్నాగతో. **సిఖరసీసకో**తి ఉద్ధం అనుపుబ్బతనుకేన సీసేన సమన్నాగతో, మత్థకతో సంకుటికో మూలతో విత్థతో హుత్వా ఠితపబ్బతసిఖరసదిససీసోతి అత్థో. **వేళునాళిసమానేనా**తి మహావేళుపబ్బసదిసేన. **సీసేనా**తి దీఘసీసేన. యథాహ – "నాళిసీసో వా మహావేళుపబ్బసదిసేన సీసేన సమన్నాగతో"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౧౯).

౨౪౯౨. **కప్పసీసోపీ**తి మజ్ఝే దిస్సమానఆవాటేన హత్థికుమ్భసదిసేన ద్విధాభూతసీసేన సమన్నాగతో. **పబ్భారసీసో వా**తి చతూసు పస్సేసు యేన కేనచి పస్సేన ఓణతేన సీసేన సమన్నాగతో. **వణసీసకో**తి వణేహి సమన్నాగతసీసో. **కణ్ణికకేసో వా**తి పాణకేహి ఖాయితకేదారే సస్ససదిసేహి

తహిం తహిం ఉట్ఠితేహి కేసేహి సమన్నాగతో. **థూలకేసోపి వాతి** తాలహీరసదిసేహి కేసేహి సమన్నాగతో.

౨౯౬౩. పూతిసీసోతి దుగ్గన్ధసీసో. **నిల్లోమసీసో వాతి** లోమరహితసీసో. **జాతిపణ్డరకేసకోతి** జాతిఫలితేహి పణ్డరకేసో వా. **జాతియా తమ్బకేసో వాతి** ఆదిత్తేహి వియ తమ్బవణ్ణేహి కేసేహి సమన్నాగతో. **ఆవట్టసీసకోతి** గున్నం సరీరే ఆవట్టసదిసేహి ఉద్ధగ్గేహి కేసావట్టేహి సమన్నాగతో.

౨౯౬౪. సీసలోమేకబద్ధేహి భముకేహి యుతోపీతి సీసలోమేహి సద్ధిం ఏకాబద్ధలోమేహి భముకేహి సమన్నాగతో. **సమ్బద్ధభముకో వాతి** ఏకాబద్ధఉభయభముకో, మజ్ఝే సఞ్జాతలోమేహి భముకేహి సమన్నాగతోతి అత్థో. **నిల్లోమభముకోపి వాతి** భములోమరహితో. **నిల్లోమభముకోపి వాతి పి**-సద్దేన అవుత్తసముచ్చయత్థేన మక్కటభముకో సఙ్గహితో.

౨౯౬౫. మహన్తఖుద్దనేత్తో వాతి ఏత్థ **నేత్త**-సద్దో మహన్తఖుద్ద-సద్దేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బో, మహన్తనేత్తో వా ఖుద్దకనేత్తో వాతి అత్థో. **మహన్తనేత్తో వాతి** అతిమహన్తేహి నేత్తేహి సమన్నాగతో. **ఖుద్దకనేత్తో వాతి** మహింసచమ్మే వాసికోణేన పహరిత్వా కతఛిద్దసదిసేహి అతిఖుద్దకక్ఖీహి సమన్నాగతో. **విసమలోచనోతి** ఏకేన మహన్తేన, ఏకేన ఖుద్దకేన అక్ఖినా సమన్నాగతో. **కేకరో వాపీతి** తిరియం పస్సన్తో. ఏత్థ **అపి**-సద్దేన నిక్ఖన్తక్ఖిం సఙ్గణ్హాతి, యస్స కక్కటకస్సేవ అక్ఖితారకా నిక్ఖన్తా హోన్తి. **గమ్భీరనేత్తోతి** యస్స గమ్భీరే ఉదపానే ఉదకతారకా వియ అక్ఖితారకా పఞ్ఞాయన్తి. ఏత్థ చ **ఉదకతారకా** నామ ఉదకపుబ్బుళం. **అక్ఖితారకాతి** అక్ఖిగేణ్డకా. **విసమచక్కలోతి** ఏకేన ఉద్ధం, ఏకేన అధోతి ఏవం విసమజాతేహి అక్ఖిచక్కేహి సమన్నాగతో.

౨౯౬౬. జతుకణ్ణో వాతి అతిఖుద్దికాహి కణ్ణసక్ఖలీహి సమన్నాగతో. **మూసికకణ్ణో వాతి** మూసికానం కణ్ణసదిసేహి కణ్ణేహి సమన్నాగతో. **హత్థికణ్ణోపి వాతి** అననురూపాహి మహన్తాహి హత్థికణ్ణసదిసాహి కణ్ణసక్ఖలీహి సమన్నాగతో. **ఛిద్దమత్తకకణ్ణో వాతి** యస్స వినా కణ్ణసక్ఖలీహి కణ్ణచ్ఛిద్దమేవ హోతి. **అవిద్ధకణ్ణకోతి** కణ్ణబన్ధత్థాయ అవిద్ధేన కణ్ణేన సమన్నాగతో.

౨౯౬౭. టఙ్కితకణ్ణో వాతి గోభత్తనాళికాయ అగ్గసదిసేహి కణ్ణేహి సమన్నాగతో, గోహనుకోటిసణ్ఠానేహి కణ్ణేహి సమన్నాగతోతి అత్థో. **పూతికణ్ణోపి వాతి** సదా పగ్ఘరితపుబ్బేన కణ్ణేన సమన్నాగతో. **పూతికణ్ణోపీతి అపి**-సద్దేన కణ్ణభగన్దరికో గహితో. **కణ్ణభగన్దరికోతి** నిచ్చపూతినా కణ్ణేన సమన్నాగతో. అవిద్ధకణ్ణో పరిసదూసకో వుత్తో, కథం యోనకజాతీనం పబ్బజ్జాతి ఆహ "**యోనకాదిప్పభేదోపి, నాయం పరిసదూసకో**"తి, కణ్ణావేధనం యోనకానం సభావో, అయం యోనకాదిప్పభేదో పరిసదూసకో న హోతీతి వుత్తం హోతి.

౨౯౬౮. అతిపిఙ్గలనేత్తోతి అతిసయేన పిఙ్గలేహి నేత్తేహి సమన్నాగతో. మధుపిఙ్గలం పన పబ్బాజేతుం వట్టతి. **నిప్పఖుమక్ఖి వాతి** అక్ఖిదలరోమేహి విరహితఅక్ఖికో. **పఖుమ**-సద్దో హి లోకే అక్ఖిదలరోమేసు నిరుళ్హో. **అస్సుపగ్ఘరనేత్తో వాతి** పగ్ఘరణస్సూహి నేత్తేహి సమన్నాగతో. **పక్కపుప్ఫితలోచనోతి** పక్కలోచనో పుప్ఫితలోచనోతి యోజనా. పరిపక్కనేత్తో సఞ్జాతపుప్ఫనేత్తోతి అత్థో.

౨౯౬౯. మహానాసోతి సరీరస్స అననురూపాయ మహతియా నాసాయ సమన్నాగతో. **అతిఖుద్దకనాసికోతి** తథా అతిఖుద్దికాయ నాసాయ సమన్నాగతో. **చిపిటనాసో వాతి** చిపిటాయ అన్తో పవిట్ఠాయ వియ అల్లినాసాయ సమన్నాగతో. **చిపిటనాసో వాతి** అవుత్తవికప్పత్థేన **వా**-సద్దేన దీఘనాసికో సఙ్గయ్హతి. సో చ సుకతుణ్డసదిసాయ జివ్హాయ లేహితుం సక్కుణేయ్యాయ నాసికాయ సమన్నాగతో. **కుటిలనాసికోతి** ముఖమజ్ఝే అప్పతిట్ఠహిత్వా ఏకపస్సే ఠితనాసికో.

౨౯౭౦. నిచ్చవిస్సవనాసో వాతి నిచ్చపగ్ఘరితసిఙ్ఘాణికనాసో వా. **మహాముఖోతి** యస్స పటఙ్గమణ్డుకస్సేవ ముఖనిమిత్తంయేవ మహన్తం హోతి, ముఖం పన లాబుసదిసం అతిఖుద్దకం. **పటఙ్గమణ్డుకో** నామ మహాముఖమణ్డుకో. **వఙ్కభిన్నముఖో వాపీతి** ఏత్థ "వఙ్కముఖో వా భిన్నముఖో వాపీ"తి యోజనా. **వఙ్కముఖోతి** భముకస్స, నలాతస్స వా ఏకపస్సే నిన్నతాయ వఙ్కముఖో. **భిన్నముఖో వాతి** మక్కటస్సేవ భిన్నముఖో. **మహాఓట్ఠోపి వాతి** ఉక్ఖలిముఖవట్టిసదిసేహి ఓట్ఠేహి సమన్నాగతో.

౨౯౭౧. తనుకఓట్ఠో వాతి భేరిచమ్మసదిసేహి దన్తే పిదహితుం అసమత్థేహి ఓట్ఠేహి సమన్నాగతో. **భేరిచమ్మసదిసేహీతి** భేరిముఖచమ్మసదిసేహి. **తనుకఓట్ఠో వాతి** ఏత్థ **వా**-సద్దేన మహాధరోట్ఠో వా తనుకఉత్తరోట్ఠో వా తనుకఅధరోట్ఠో వాతి తయో వికప్పా సఙ్గహితా. **విపులుత్తరఓట్ఠకోతి** మహాఉత్తరోట్ఠో. **ఓట్ఠఛిన్నోతి** యస్స ఏకో వా ద్వే వా ఓట్ఠా ఛిన్నా హోన్తి. **ఉప్పక్కముఖోతి** పక్కముఖో. **ఏళముఖోపి వాతి** నిచ్చపగ్ఘరణముఖో.

౨౫౦.౨-౩. **సఙ్ఖతుణ్డోపీ**తి బహి సేతేహి అన్తో అతిరత్తేహి ఓట్ఠేహి సమన్నాగతో. **దుగ్గన్ధముఖో**తి దుగ్గన్ధకుణపముఖో. **మహాదన్తోపీ**తి అట్ఠకదన్తసదిసేహి సమన్నాగతో . **అచ్చన్త**న్తి అతిసయేన. ‘‘**హేట్ఠా ఉపరితో వాపి, బహి నిక్ఖన్తదన్తకో**’’తి ఇదం ‘‘అసురదన్తకో’’తి ఏతస్స అత్థపదం. **అసురో**తి దానవో. ‘‘సిప్పిదన్తో వా ఓట్ఠదన్తో వా’’తి **గణ్ఠిపదే** లిఖితో. యస్స పన సక్కా హోన్తి ఓట్ఠేహి పిదహితుం, కథేన్తస్సేవ పఞ్ఞాయతి, నో అకథేన్తస్స, తం పబ్బాజేతుం వట్టతి. **అదన్తో**తి దన్తరహితో. **పూతిదన్తో**తి పూతిభూతేహి దన్తేహి సమన్నాగతో.

౨౫౦.౪. ‘‘అతిఖుద్దకదన్తకో’’తి ఇమస్స ‘‘**యస్సా**’’తిఆది అపవాదో. యస్స దన్తన్తరే **కాళకదన్తసన్నిభో** కలన్దకదన్తసదిసో దన్తో సుఖుమోవ ఠితో చే, తం తు పబ్బాజేతుం వట్టతీతి యోజనా. **పబ్బాజేతుమ్పీ**తి ఏత్థ **పి**-సద్దో తు-సద్దత్థో.

౨౫౦.౫. యో పోసోతి సమ్బన్ధో. **మహాహనుకో**తి గోహనుసదిసేన హనునా సమన్నాగతో. ‘‘**రస్సేన హనునా యుతో**’’తి ఇదం ‘‘చిపిటహనుకో వా’’తి ఇమస్స అత్థపదం. యథాహ – ‘‘చిపిటహనుకో వా అన్తోపవిట్ఠేన వియ అతిరస్సేన హనుకేన సమన్నాగతో’’తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౧౯). **చిపిటహనుకో వాపీ**తి ఏత్థ **పి**-సద్దేన ‘‘భిన్నహనుకో వా వఙ్కహనుకో వా’’తి వికప్పద్వయం సఙ్గణ్హాతి.

౨౫౦.౬. **నిమ్మస్సుదాఠికో వాపీ**తి భిక్ఖునిసదిసముఖో. **అతిదీఘగలోపి వా**తి బకగలసదిసేన గలేన సమన్నాగతో. **అతిరస్సగలోపి వా**తి అన్తోపవిట్ఠేన వియ గలేన సమన్నాగతో. భిన్నగలో వా గణ్డగలోపి వాతి యోజనా, భిన్నగలట్ఠికో వా గణ్డేన సమన్నాగతగలోపి వాతి అత్థో.

౨౫౦.౭. **భట్ఠంసకూటో వా**తి మాతుగామస్స వియ భట్ఠేన అంసకూటేన సమన్నాగతో. భిన్నపిట్ఠి వా భిన్నఉరోపి వాతి యోజనా, సుదీఘహత్థో వా సురస్సహత్థో వాతి యోజనా, అతిదీఘహత్థో వా అతిరస్సహత్థో వాతి అత్థో. **వా**-సద్దేన అహత్థఏకహత్థానం గహణం. కచ్ఛుసమాయుతో వా కణ్డుసమాయుతో వాతి యోజనా. **వా**-సద్దేన ‘‘దద్దుగత్తో వా గోధాగత్తో వా’’తి ఇమే ద్వే సఙ్గణ్హాతి. తత్థ **గోధాగత్తో వా**తి యస్స గోధాయ వియ గత్తతో చుణ్ణాని పతన్తి.

౨౫౦.౮. **మహానిసదమంసో**తి ఇమస్స అత్థపదం ‘‘ఉద్ధనగ్గుపమాయుతో’’తి. యథాహ – ‘‘మహాఆనిసదో వా ఉద్ధనకూటసదిసేహి ఆనిసదమంసేహి అచ్చుగ్గతేహి సమన్నాగతో’’తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౧౯). **మహానిసదమంసో వా**తి ఏత్థ **వా**-సద్దేన భట్ఠకటికో సఙ్గహితో. **వాతణ్డికో**తి అణ్డకోసేసు వుద్ధిరోగేన సమన్నాగతో. **మహాఊరూ**తి సరీరస్స అననురూపేహి మహన్తేహి సత్థీహి సమన్నాగతో. **సఙ్ఘట్టనకజాణుకో**తి అఞ్ఞమఞ్ఞం సఙ్ఘట్టేహి జాణూహి సమన్నాగతో.

౨౫౦.౯. **భిన్నజాణూ**తి యస్స ఏకో వా ద్వే వా జాణూ భిన్నా హోన్తి. **మహాజాణూ**తి మహన్తేన జాణునా సమన్నాగతో. **దీఘజఙ్ఘో**తి యట్ఠిసదిసజఙ్ఘో. **వికటో వా**తి తిరియం గమనపాదేహి సమన్నాగతో, యస్స చఙ్కమతో జాణుకా బహి నిగ్గచ్ఛన్తి. **పణ్హో వా**తి పచ్ఛతో పరివత్తపాదేహి సమన్నాగతో, యస్స చఙ్కమతో జాణుకా అన్తో పవిసన్తి. ‘‘పన్తో’’తి చ ‘‘సణ్హో’’తి చ ఏతస్సేవ వేవచనాని. **ఉబ్బద్ధపిణ్డికో**తి హేట్ఠా ఓరుళ్హాహి వా ఉపరి ఆరుళ్హాహి వా మహతీహి జఙ్ఘపిణ్డికాహి సమన్నాగతో.

౨౫౦.౧౦. **యట్ఠిజఙ్ఘో**తి యట్ఠిసదిసాయ జఙ్ఘాయ సమన్నాగతో. **మహాజఙ్ఘో**తి సరీరస్స అననురూపాయ మహతియా జఙ్ఘాయ సమన్నాగతో. **మహాపాదోపి వా**తి సరీరస్స అననురూపేహి మహన్తేహి పాదేహి సమన్నాగతో. **అపి**-సద్దేన థూలజఙ్ఘపిణ్డికో సఙ్గహితో, భత్తపుటసదిసాయ థూలాయ జఙ్ఘపిణ్డియా సమన్నాగతోతి అత్థో. **పిట్ఠికపాదో వా**తి పాదవేమజ్ఝతో ఉట్ఠితజఙ్ఘో. **మహాపణ్హిపి వా**తి అననురూపేహి అతిమహన్తేహి పణ్హీహి సమన్నాగతో.

౨౫౦.౧౧. **వఙ్కపాదో**తి అన్తో వా బహి వా పరివత్తపాదవసేన దువిధో వఙ్కపాదో. **గణ్ఠికఙ్గులికో**తి సిఙ్గివేరఫణసదిసాహి అఙ్గులీహి సమన్నాగతో. ‘‘**అన్ధనఖో వాపీ**’’తి ఏతస్స అత్థపదం ‘‘కాళపూతినఖోపి చా’’తి. యథాహ – ‘‘అన్ధనఖో వా కాళవణ్ణేహి పూతినఖేహి సమన్నాగతో’’తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౧౯).

౨౫౦.౧౨. **ఇచ్చేవ**న్తి యథావుత్తవచనీయనిదస్సనత్థోయం నిపాతసముదాయో. అఙ్గవేకల్లతాయ బహువిధత్తా అనవసేసం వేకల్లప్పకారం సఙ్గణ్హితుమాహ ‘‘**ఇచ్చేవమాదిక**’’న్తి.

పరిసదూసకకథావణ్ణనా.

౨౩౧౪. **పత్తచీవరన్తి** ఏత్థ "సామణేరస్సా"తి అధికారతో లబ్భతి. **అన్తో నిక్ఖిపతోతి** ఓవరకాదీనం అన్తో నిక్ఖిపన్తస్స. **సబ్బపయోగేసూతి** పత్తచీవరస్స ఆమసనాదిసబ్బపయోగేసు.

౨౩౧౫-౬. దణ్డకమ్మం కత్వాతి దణ్డకమ్మం యోజేత్వా. దణ్డేన్తి వినేన్తి ఏతేనాతి **దణ్డో,** సోయేవ కత్తబ్బత్తా కమ్మన్తి దణ్డకమ్మం, ఆవరణాది. **అనాచారస్స** దుబ్బచసామణేరస్స కేవలం హితకామేన భిక్ఖునా **దణ్డకమ్మం కత్వా** దణ్డకమ్మం యోజేత్వా యాగుం వా భత్తం వా **వా**-సద్దేన పత్తం వా చీవరం వా దస్సేత్వా "దణ్డకమ్మే ఆహటే త్వం ఇదం లచ్ఛసి" ఇతి భాసితుం వట్టతీతి యోజనా. **కిరాతి** పదపూరణత్థే నిపాతో.

౨౩౧౭. ధమ్మసఙ్గాహకత్థేరేహి ఠపితదణ్డకమ్మం దస్సేతుమాహ **''అపరాధానురూపేనా''**తిఆది. **తం** అపరాధానురూపదణ్డకమ్మం నామ వాలికాసలిలాదీనం ఆహరాపనమేవాతి యోజేతబ్బం. **ఆది**-సద్దేన దారుఆదీనం ఆహరాపనం గణ్హాతి. తఞ్చ ఖో "ఓరమిస్సతీ"తి అనుకమ్పాయ, న "నస్సిస్సతి విబ్భమిస్సతీ"తిఆదినయప్పవత్తేన పాపజ్ఝాసయేన.

౨౩౧౮-౯. అకత్తబ్బం దణ్డకమ్మం దస్సేతుమాహ **''సీసే వా''**తిఆది. **సీసే వాతి** ఏత్థ "సామణేరస్సా"తి అధికారతో లబ్భతి. **పాసాణాదీనీతి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన ఇట్ఠకాదీనం గహణం. సామణేరం ఉణ్హే పాసాణే నిపజ్జాపేతుం వా ఉణ్హాయ భూమియా నిపజ్జాపేతుం వా ఉదకం పవేసేతుం వా భిక్ఖునో న వట్టతీతి యోజనా.

భగవతా అనుఞ్ఞాతదణ్డకమ్మం దస్సేతుమాహ **''ఇధా''**తిఆది. **ఇధాతి** ఇమస్మిం దణ్డకమ్మాధికారే. **ఆవరణమత్తన్తి** "మా ఇధ పావిసీ"తి నివారణమత్తం. **పకాసితన్తి** "అనుజానామి, భిక్ఖవే, యత్థ వా వసతి, యత్థ వా పటిక్కమతి, తత్థ ఆవరణం కాతు"న్తి (మహావ. ౧౦౭) భాసితం.

"యత్థ వా వసతి, యత్థ వా పటిక్కమతీతి యత్థ వసతి వా పవిసతి వా, ఉభయేనాపి అత్తనో పరివేణఞ్చ వస్సగ్గేన పత్తసేనాసనఞ్చ వుత్త"న్తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౦౭) **అట్ఠకథాయ** వుత్తత్తా యావ యోజితం దణ్డకమ్మం కరోన్తి, తావ అత్తనో పుగ్గలికపరివేణం వా వస్సగ్గేన పత్తసేనాసనం వా పవిసితుం అదత్వా నివారణం **ఆవరణం** నామ. **అట్ఠకథాయం** "అత్తనో"తి వచనం యే ఆవరణం కరోన్తి, తే ఆచరియుపజ్ఝాయే సన్ధాయ వుత్తన్తి విఞ్ఞాయతి. కేచి పనేత్థ "అత్తనో"తి ఇదం యస్స ఆవరణం కరోన్తి, తం సన్ధాయ వుత్తన్తి గహేత్వా తత్థ వినిచ్ఛయం వదన్తి. కేచి ఉభయథాపి అత్థం గహేత్వా ఉభయత్థాపి ఆవరణం కాతబ్బన్తి వదన్తి. వీమంసిత్వా యమేత్థ యుత్తతరం, తం గహేతబ్బం.

నివారణకథావణ్ణనా.

౨౩౨౦. పక్ఖో చ ఓపక్కమికో చ ఆసిత్తో చాతి విగ్గహో. ఏత్థ చ "అనుపోసథే ఉపోసథం కరోతీ"తిఆదీసు యథా ఉపోసథదివసే కత్తబ్బకమ్మం "ఉపోసథో"తి వుచ్చతి, తథా మాసస్స పక్ఖే పణ్డకభావమాపజ్జన్తో **''పక్ఖో''**తి వుత్తో. అథ వా పక్ఖపణ్డకో **పక్ఖో** ఉత్తరపదలోపేన యథా "భీమసేనో భీమో"తి. ఇదఞ్చ పాపానుభావేన కణ్హపక్ఖేయేవ పణ్డకభావమాపజ్జన్తస్స అధివచనం. యథాహ "అకుసలవిపాకానుభావేన కాళపక్ఖే కాళపక్ఖే పణ్డకో హోతి, జుణ్హపక్ఖే పనస్స పరిళాహో వూపసమ్మతి, అయం పక్ఖపణ్డకో"తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౦౯).

యస్స ఉపక్కమేన బీజాని అపనీతాని, అయం **ఓపక్కమికపణ్డకో**. యస్స పరేసం అఙ్గజాతం ముఖేన గహేత్వా అసుచినా ఆసిత్తస్స పరిళాహో వూపసమ్మతి, అయం **ఆసిత్తపణ్డకో. ఉసూయకోతి** యస్స పరేసం అజ్ఝాచారం పస్సతో ఉసూయాయ ఉప్పన్నాయ పరిళాహో వూపసమ్మతి, అయం ఉసూయపణ్డకో. యో పటిసన్ధియంయేవ అభావకో ఉప్పన్నో, అయం **నపుంసకపణ్డకో**.

౨౩౨౧. తేసూతి తేసు పఞ్చసు పణ్డకేసు. "పక్ఖపణ్డకస్స యస్మింపక్ఖే పణ్డకో హోతి, తస్మింయేవస్స పక్ఖే పబ్బజ్జా వారితా"తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౦౯) కురున్దియం వుత్తత్తా **''తిణ్ణం నివారితా''**తి ఇదం తస్స పణ్డకస్స పణ్డకపక్ఖం సన్ధాయ వుత్తన్తి గహేతబ్బం.

౨౩౨౨. **''నాసేతబ్బో''**తి ఇదం లిఙ్గనాసనం సన్ధాయ వుత్తం. యథాహ "సోపి లిఙ్గనాసనేనేవ నాసేతబ్బో"తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౦౯). ఏస నయో ఉపరిపి ఈదిసేసు ఠానేసు.

పణ్డకకథావణ్ణనా.

౨౨౩. థేనేతీతి **థేనో**, లిఙ్గస్స పబ్బజితవేసస్స థేనో **లిఙ్గథేనో**. సంవాసస్స భిక్ఖువస్సగణనాదికస్స థేనో **సంవాసథేనో**. **తదుభయస్స చాతి** తస్స లిఙ్గస్స, సంవాసస్స చ ఉభయస్స థేనోతి సమ్బన్ధో. ఏస తివిధోపి థేయ్యసంవాసకో నామ పవుచ్చతీతి యోజనా.

౨౨౪-౬. తత్థ తేసు తీసు థేయ్యసంవాసకేసు యో సయమేవ పబ్బజిత్వా భిక్ఖువస్సాని న గణ్హాతి, యథావుడ్ఢం వన్దనమ్పి నేవ గణ్హాతి, **అపి**-సద్దేన ఆసనేన నేవ పటిబాహతి ఉపోసథపవారణాదీసు నేవ సన్దిస్సతీతి సఙ్గణ్హనతో తదుభయమ్పి న కరోతి, అయం **లిఙ్గమత్తస్స** పబ్బజితవేసమత్తస్స **థేనతో** చోరికాయ గహణతో లిఙ్గత్థేనో సియాతి యోజనా.

యో చ పబ్బజితో హుత్వా భిక్ఖువస్సాని గణ్హాతి, సో యథావుడ్ఢవన్దనాదికం **సంవాసం** సాదియన్తోవ సంవాసత్థేనకో మతోతి యోజనా. యథాహ – "భిక్ఖువస్సగణనాదికో హి సబ్బోపి కిరియభేదో ఇమస్మిం అత్థే 'సంవాసో'తి వేదితబ్బో"తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౧౦).

వుత్తనయోయేవాతి ఉభిన్నం పచ్చేకం వుత్తలక్ఖణమేవ ఏతస్స లక్ఖణన్తి కత్వా వుత్తం. అయం తివిధోపి థేయ్యసంవాసకో అనుపసమ్పన్నో న ఉపసమ్పాదేతబ్బో, ఉపసమ్పన్నో నాసేతబ్బో, పున పబ్బజ్జం యాచన్తోపి న పబ్బాజేతబ్బో. బ్యతిరేకముఖేన థేయ్యసంవాసలక్ఖణం నియమేతుం **అట్ఠకథాయ** (మహావ. అట్ఠ. ౧౧౦) వుత్తగాథాద్వయం ఉదాహరన్తో ఆహ **"యథాహ చా"**తి. యథా అట్ఠకథాచరియో రాజదుబ్భిక్ఖాదిగాథాద్వయమాహ, తథాయమత్థో బ్యతిరేకతో వేదితబ్బోతి అధిప్పాయో.

౨౨౭-౮. రాజదుబ్భిక్ఖకన్తార-రోగవేరిభయేహి వాతి ఏత్థ **భయ**-సద్దో పచ్చేకం యోజేతబ్బో "రాజభయేన దుబ్భిక్ఖభయేనా"తిఆదినా. **చీవరాహరణత్థం వాతి** అత్తనా పరిచ్చత్తచీవరం పున విహారం ఆహరణత్థాయ. **ఇధ** ఇమస్మిం సాసనే. **సంవాసం నాధివాసేతి, యావ సో సుద్ధమానసోతి** రాజభయాదీహి గహితలిఙ్గతాయ సో సుద్ధమానసో యావ సంవాసం నాధివాసేతీతి అత్థో.

యో హి రాజభయాదీహి వినా కేవలం భిక్ఖూ వఞ్చేత్వా తేహి సద్ధిం వసితుకామతాయ లిఙ్గం గణ్హాతి, సో అసుద్ధచిత్తతాయ లిఙ్గగ్గహణేనేవ థేయ్యసంవాసకో నామ హోతి. అయం పన తాదిసేన అసుద్ధచిత్తేన భిక్ఖూ వఞ్చేతుకామతాయ అభావతో యావ సంవాసం నాధివాసేతి, తావ థేయ్యసంవాసకో నామ న హోతి. తేనేవ "రాజభయాదీహి గహితలిఙ్గానం 'గిహీ మం సమణోతి జానన్తూ'తి వఞ్చనాచిత్తే సతిపి భిక్ఖూనం వఞ్చేతుకామతాయ అభావా దోసో న జాతో"తి తీసుపి **గణ్ఠిపదేసు** వుత్తం.

కేచి పన "వూపసన్తభయతా ఇధ సుద్ధచిత్తతా"తి వదన్తి, ఏవఞ్చ సతి సో వూపసన్తభయో యావ సంవాసం నాధివాసేతి, తావ థేయ్యసంవాసకో నామ న హోతీతి అయమత్థో విఞ్ఞాయతి. ఇమస్మిఞ్చ అత్థే విఞ్ఞాయమానే అవూపసన్తభయస్స సంవాససాదియనేపి థేయ్యసంవాసకతా న హోతీతి ఆపజ్జేయ్య, న చ **అట్ఠకథాయం** అవూపసన్తభయస్స సంవాససాదియనే అథేయ్యసంవాసకతా దస్సితా. "సబ్బపాసణ్డియభత్తాని భుఞ్జన్తో"తి చ ఇమినా అవూపసన్తభయేనాపి సంవాసం అసాదియన్తేనేవ వసితబ్బన్తి దీపేతి. తేనేవ తీసుపి **గణ్ఠిపదేసు** వుత్తం "యస్మా విహారం ఆగన్త్వా సఙ్ఘికం గణ్హన్తస్స సంవాసం పరిహరితుం దుక్కరం, తస్మా 'సబ్బపాసణ్డియభత్తాని భుఞ్జన్తో'తి ఇదం వుత్త"న్తి. తస్మా రాజభయాదీహి గహితలిఙ్గతా చేత్థ సుద్ధచిత్తతాతి గహేతబ్బం.

తావ ఏస థేయ్యసంవాసకో నామ న వుచ్చతీతి యోజనా. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన "తత్రాయం విత్థారనయో"తి **అట్ఠకథాయం** (మహావ. అట్ఠ. ౧౧౦) ఆగతనయేన వేదితబ్బో.

థేయ్యసంవాసకకథావణ్ణనా.

౨౨౯-౩౦. యో ఉపసమ్పన్నో భిక్ఖు "అహం తిత్థియో భవిస్స"న్తి **సలిఙ్గేనేవ** అత్తనో భిక్ఖువేసేనేవ తిత్థియానం ఉపస్సయం యాతి చేతి సమ్బన్ధో. తిత్థియేసు పక్కన్తకో పవిట్ఠో **తిత్థియపక్కన్తకో. తేసం లిఙ్గే నిస్సితేతి** తేసం తిత్థియానం వేసే గహితే.

౨౩౧. "అహం తిత్థియో భవిస్స"న్తి కుసచీరాదికం యో సయమేవ నివాసేతి, సోపి **పక్కన్తకో** తిత్థియపక్కన్తకో సియాతి యోజనా.

౨౩౨-౪. నగ్గో తేసం ఆజీవకాదీనం ఉపస్సయం గన్త్వాతి యోజనా. **కేసే లుఞ్చాపేతీతి** అత్తనో కేసే లుఞ్చాపేతి. తేసం వతాని ఆదియతి వాతి యోజనా. **వతాని ఆదియతీతి** ఉక్కుటికప్పధానాదీని వా వతాని ఆదియతి. **తేసం** తిత్థియానం మోరపిఞ్ఛాదికం **లిఙ్గం** సఞ్ఞాణం సచే గణ్హాతి వా

తేసం పబ్బజ్జం, లద్ధిమేవ వా సారతో వా **ఏతి** ఉపగచ్ఛతి వాతి యోజనా. "అయం పబ్బజ్జా సేట్ఠాతి సేట్ఠభావం వా ఉపగచ్ఛతీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౧౦ తిత్థియపక్కన్తకకథా) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. ఏస తిత్థియపక్కన్తకో హోతి ఏవ, **న పన విముచ్చతి** తిత్థియపక్కన్తభావతో. **నగ్గస్స గచ్ఛతోతి** "ఆజీవకో భవిస్స"న్తి కాసాయాదీని అనాదాయ నగ్గస్స ఆజీవకానం ఉపసంగచ్ఛతో.

౨౦౩౩. థేయ్యసంవాసకో అనుపసమ్పన్నవసేన వుత్తో, నో ఉపసమ్పన్నవసేన. ఇమినా "ఉపసమ్పన్నో భిక్ఖు కూటవస్సం గణ్హన్తోపి అస్సమణో న హోతి. లిఙ్గే సఉస్సాహో పారాజికం ఆపజ్జిత్వా భిక్ఖువస్సాదీని గణేన్తోపి థేయ్యసంవాసకో న హోతీ"తి **అట్ఠకథా**గతవినిచ్ఛయం దీపేతి. తథా వుత్తోతి యోజనా. **''ఉపసమ్పన్నభిక్ఖునా''**తి ఇమినా అనుపసమ్పన్నం నివత్తేతి. తేన చ "సామణేరో సలిఙ్గేన తిత్థాయతనం గతోపి పున పబ్బజ్జఞ్చ ఉపసమ్పదఞ్చ లభతీ"తి **కురున్దట్ఠకథా**గతవినిచ్ఛయం దస్సేతి.

తిత్థియపక్కన్తకస్స కిం కాతబ్బన్తి? న పబ్బాజేతబ్బో, పబ్బాజితోపి న ఉపసమ్పాదేతబ్బో, ఉపసమ్పాదితో చ కాసాయాని అపనేత్వా సేతకాని దత్వా గిహిభావం ఉపనేతబ్బో. అయమత్థో చ "తిత్థియపక్కన్తకో భిక్ఖవే అనుపసమ్పన్నో న ఉపసమ్పాదేతబ్బో, ఉపసమ్పన్నో నాసేతబ్బో"తి (మహావ॰ ౧౧౦) **పాళితో** చ "సో న కేవలం న ఉపసమ్పాదేతబ్బో, అథ ఖో న పబ్బాజేతబ్బోపీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౧౦ తిత్థియపక్కన్తకకథా) **అట్ఠకథా**వచనతో చ వేదితబ్బో.

తిత్థియపక్కన్తకకథావణ్ణనా.

౨౦౩౬. ఇధాతి ఇమస్మిం పబ్బజ్జూపసమ్పదాధికారే. మనుస్సజాతికతో అఞ్ఞస్స తిరచ్ఛానగతేయేవ అన్తోగధత్తం దస్సేతుమాహ **''యక్ఖో సక్కోపి వా''**తి. **తిరచ్ఛానగతో వుత్తో**తి ఏత్థ ఇతి-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో. "తిరచ్ఛానగతో, భిక్ఖవే, అనుపసమ్పన్నో న ఉపసమ్పాదేతబ్బో, ఉపసమ్పన్నో నాసేతబ్బో"తి (మహావ॰ ౧౧౧) వచనతో పబ్బజ్జాపి ఉపలక్ఖణతో నివారితాయేవాతి కత్వా వుత్తం **''పబ్బాజేతుం న వట్టతీ''**తి. తేన తిరచ్ఛానగతో చ భగవతో అధిప్పాయఞ్ఞూహి **అట్ఠకథాచరియేహి** న పబ్బాజేతబ్బోతి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౧౧) వుత్తం.

తిరచ్ఛానకథావణ్ణనా.

౨౦౩౭. పఞ్చానన్తరికే పోసేతి మాతుఘాతకో, పితుఘాతకో, అరహన్తఘాతకో, లోహితుప్పాదకో, సఙ్ఘభేదకోతి ఆనన్తరియకమ్మేహి సమన్నాగతే పఞ్చ పుగ్గలే.

తత్థ **మాతుఘాతకో** (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౧౨) నామ యేన మనుస్సిత్థిభూతా జనికా మాతా సయమ్పి మనుస్సజాతికేనేవ సతా సఞ్చిచ్చ జీవితా వోరోపితా, అయం ఆనన్తరియేన మాతుఘాతకకమ్మేన మాతుఘాతకో, ఏతస్స పబ్బజ్జా చ ఉపసమ్పదా చ పటిక్ఖిత్తా. యేన పన మనుస్సిత్థిభూతాపి అజనికా పోసావనికమాతా వా చూళమాతా వా మహామాతా వా జనికాపి వా నమనుస్సిత్థిభూతా మాతాఘాతితా, తస్స పబ్బజ్జా న వారితా, న చ ఆనన్తరియో హోతి. యేన సయం తిరచ్ఛానభూతేన మనుస్సిత్థిభూతా మాతా ఘాతితా, సోపి ఆనన్తరియో న హోతి, తిరచ్ఛానగతత్తా పనస్స పబ్బజ్జా పటిక్ఖిత్తావ. **పితుఘాతకే**పి ఏసేవ నయో. సచేపి హి వేసియా పుత్తో హోతి, "అయం మే పితా"తి న జానాతి, యస్స సమ్భవేన నిబ్బత్తో, సో చే అనేన ఘాతితో, "పితుఘాతకో"త్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి, ఆనన్తరియఞ్చ ఫుసతి.

అరహన్తఘాతకోపి మనుస్సఅరహన్తవసేనేవ వేదితబ్బో. మనుస్సజాతియఞ్హి అన్తమసో అపబ్బజితమ్పి ఖీణాసవం దారకం వా దారికం వా సఞ్చిచ్చ జీవితా వోరోపేన్తో అరహన్తఘాతకోవ హోతి, ఆనన్తరియఞ్చ ఫుసతి, పబ్బజ్జా చస్స వారితా. అమనుస్సజాతికం పన అరహన్తం, మనుస్సజాతికం వా అవసేసం అరియపుగ్గలం ఘాతేత్వా ఆనన్తరియో న హోతి, పబ్బజ్జాపిస్స న వారితా, కమ్మం పన బలవం హోతి. తిరచ్ఛానో మనుస్సఅరహన్తమ్పి ఘాతేత్వా ఆనన్తరియో న హోతి, కమ్మం పన భారియం.

యో దేవదత్తో వియ దుట్ఠచిత్తేన వధకచిత్తేన తథాగతస్స జీవమానకసరీరే ఖుద్దకమక్ఖికాయ పివనకమత్తమ్పి లోహితం ఉప్పాదేతి, అయం **లోహితుప్పాదకో** నామ, ఏతస్స పబ్బజ్జా చ ఉపసమ్పదా చ వారితా. యో పన రోగవూపసమనత్థం జీవకో వియ సత్థేన ఫాలేత్వా పూతిమంసఞ్చ లోహితఞ్చ నీహరిత్వా ఫాసుం కరోతి, బహుం సో పుఞ్ఞం పసవతి.

యో దేవదత్తో వియ సాసనం ఉద్ధమ్మం ఉబ్బినయం కత్వా చతున్నం కమ్మానం అఞ్ఞతరవసేన సఙ్ఘం భిన్దతి, అయం **సఙ్ఘభేదకో** నామ, ఏతస్స పబ్బజ్జా చ ఉపసమ్పదా చ వారితా. "మాతుఘాతకో, భిక్ఖవే, అనుపసమ్పన్నో న ఉపసమ్పాదేతబ్బో, ఉపసమ్పన్నో నాసేతబ్బో"తిఆదికాయ (మహావ॰ ౧౧౨) **పాళియా** ఉపసమ్పదాపటిక్ఖేపో పబ్బజ్జాపటిక్ఖేపస్స ఉపలక్ఖణన్తి ఆహ "**పబ్బాజేన్తస్స దుక్కట**"న్తి.

ఉభతోబ్యఞ్జనఞ్చేవ భిక్ఖునిదూసకఞ్చ తథా పబ్బాజేన్తస్స దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. **ఉభతోబ్యఞ్జన**న్తి క-కారలోపేన నిద్దేసో. ఇత్థినిమిత్తుప్పాదనకమ్మతో చ పురిసనిమిత్తుప్పాదనకమ్మతో చ ఉభతో బ్యఞ్జనమస్స అత్థీతి **ఉభతోబ్యఞ్జనకో**. సో దువిధో హోతి ఇత్థిఉభతోబ్యఞ్జనకో, పురిసఉభతోబ్యఞ్జనకోతి.

తత్థ ఇత్థిఉభతోబ్యఞ్జనకస్స (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౧౬) ఇత్థినిమిత్తం పాకటం హోతి, పురిసనిమిత్తం పటిచ్ఛన్నం. పురిసఉభతోబ్యఞ్జనకస్స పురిసనిమిత్తం పాకటం హోతి, ఇత్థినిమిత్తం పటిచ్ఛన్నం. ఇత్థిఉభతోబ్యఞ్జనకస్స ఇత్థీసు పురిసత్తం కరోన్తస్స ఇత్థినిమిత్తం పటిచ్ఛన్నం హోతి, పురిసనిమిత్తం పాకటం హోతి. పురిసఉభతోబ్యఞ్జనకస్స పురిసానం ఇత్థిభావం ఉపగచ్ఛన్తస్స పురిసనిమిత్తం పటిచ్ఛన్నం హోతి, ఇత్థినిమిత్తం పాకటం హోతి. ఇత్థిఉభతోబ్యఞ్జనకో సయఞ్చ గబ్భం గణ్హాతి, పరఞ్చ గబ్భం గణ్హాపేతి. పురిసఉభతోబ్యఞ్జనకో సయం న గణ్హాతి, పరం గణ్హాపేతీతి ఇదమేతేసం నానాకరణం. ఇమస్స పన దువిధస్సాపి ఉభతోబ్యఞ్జనకస్సనేవ పబ్బజ్జా అత్థి, న ఉపసమ్పదాతి ఇదమిధ సన్నిట్ఠానం వేదితబ్బం.

యో పకతత్తం భిక్ఖునిం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౧౫) తిణ్ణం మగ్గానం అఞ్ఞతరస్మిం దూసేతి, అయం **భిక్ఖునిదూసకో** నామ, ఏతస్స పబ్బజ్జా చ ఉపసమ్పదా చ వారితా. యో పన కాయసంసగ్గేన సీలవినాసం పాపేతి, తస్స పబ్బజ్జా చ ఉపసమ్పదా చ న వారితా. బలక్కారేన పన ఓదాతవత్థవసనం కత్వా అనిచ్ఛమానంయేవ దూసేన్తోపి భిక్ఖునిదూసకోయేవ. బలక్కారేన పన ఓదాతవత్థవసనం కత్వా ఇచ్ఛమానం దూసేన్తో భిక్ఖునిదూసకో న హోతి. కస్మా? యస్మా గిహిభావే సమ్పటిచ్ఛితమత్తేయేవ సా అభిక్ఖునీ హోతి. సకిం సీలవిపన్నం పన పచ్ఛా దూసేన్తో నేవ భిక్ఖునిదూసకో హోతి, పబ్బజ్జమ్పి ఉపసమ్పదమ్పి లభతి.

౨౨౩౦. పాళిఅట్ఠకథావిముత్తం ఆచరియపరమ్పరాభతవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**ఏకతో**"తిఆది. "**ఏకతో**"తి ఇమినా భిక్ఖుసఙ్ఘస్సాపి గహణం భవేయ్యాతి తం పరివజ్జేతుం "**భిక్ఖునీనం తు సన్తికే**"తి వుత్తం. ఏతేన తందూసకస్స భబ్బతం దీపేతి. సో నేవ భిక్ఖునిదూసకో సియా, "ఉపసమ్పదం లభతేవ చ పబ్బజ్జం, సా చ నేవ పరాజితా"తి ఇదం దుతియగాథాయ ఇధానేత్వా యోజేతబ్బం. కేవలం భిక్ఖునిసఙ్ఘే ఉపసమ్పన్నా నామ న హోతీతి అధిప్పాయేనేవ వుత్తం. "**సా చ నేవ పరాజితా**"తి ఇమినా తస్సా చ పున పబ్బజ్జూపసమ్పదాయ భబ్బతం దీపేతి. అయమత్థో అట్ఠకథాగ**ణ్ఠిపదేపి** వుత్తోయేవ "భిక్ఖునీనం వసేన ఏకతోఉపసమ్పన్నం దూసేత్వా భిక్ఖునిదూసకో న హోతి, పబ్బజ్జాదీని లభతి, సా చ పారాజికా న హోతీతి వినిచ్ఛయో"తి.

౨౨౩౧. "సిక్ఖమానాసామణేరీసు చ విప్పటిపజ్జన్తో నేవ భిక్ఖునిదూసకో హోతి, పబ్బజ్జమ్పి ఉపసమ్పదమ్పి లభతీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౧౫) **అట్ఠకథా**గతవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**సచే అనుపసమ్పన్నదూసకో**"తి. "**ఉపసమ్పదం లభతేవ చ పబ్బజ్జ**"న్తి ఇదం యథాఠానేపి యోజేతబ్బం. **సా చ నేవ పరాజితా**తి ఇదం పన **అట్ఠకథాయ** అనాగతత్తా చ అనుపసమ్పన్నాయ ఉపసమ్పన్నవికప్పాభావా చ న యోజేతబ్బం. అసతి హి ఉపసమ్పన్నవికప్పే పరాజితవికప్పాసఙ్గహో పటిసేధో నిరత్థకోతి సా పబ్బజ్జూపసమ్పదానం భబ్బాయేవాతి దట్ఠబ్బా. ఇమే పన పణ్డకాదయో ఏకాదస పుగ్గలా "పణ్డకో, భిక్ఖవే, అనుపసమ్పన్నో న ఉపసమ్పాదేతబ్బో, ఉపసమ్పన్నో నాసేతబ్బో"తిఆదివచనతో (మహావ॰ ౧౦౯) అభబ్బాయేవ, నేసం పబ్బజ్జా చ ఉపసమ్పదా చ న రుహతి, తస్మా న పబ్బాజేతబ్బా. జానిత్వా పబ్బాజేన్తో, ఉపసమ్పాదేన్తో చ దుక్కటం ఆపజ్జతి. అజానిత్వాపి పబ్బాజితా, ఉపసమ్పాదితా చ జానిత్వా లిఙ్గనాసనాయ నాసేతబ్బా.

ఏకాదసఅభబ్బపుగ్గలకథావణ్ణనా.

౨౨౩౨. నూపసమ్పాదనీయోవాతి న ఉపసమ్పాదేతబ్బోవ. **అనుపజ్ఝాయకో**తి అసన్నిహితఉపజ్ఝాయో వా అగ్గహితఉపజ్ఝాయగ్గహణో వా. **కరోతో**తి అనుపజ్ఝాయకం ఉపసమ్పాదయతో. **దుక్కటం హోతీ**తి ఆచరియస్స చ గణస్స చ దుక్కటాపత్తి హోతి. **న కుప్పతి సచే కత**న్తి సచే అనుపజ్ఝాయకస్స ఉపసమ్పదాకమ్మం కతం భవేయ్య, తం న కుప్పతి సమగ్గేన సఙ్ఘేన అకుప్పేన ఠానారహేన కతత్తా.

౨౩౪౧. **ఏకేతి** అభయగిరివాసినో. **‘‘న గహేతబ్బమేవా’’**తి **అట్ఠకథాయ** దళ్హం వుత్తత్తా వుత్తం. **తం** వచనం. ఏత్థ చ ఉపజ్ఝాయే అసన్నిహితేపి ఉపజ్ఝాయగ్గహణే అకతేపి కమ్మవాచాయం పన ఉపజ్ఝాయకిత్తనం కతంయేవాతి దట్ఠబ్బం. అఞ్ఞథా ‘‘పుగ్గలం న పరామసతీ’’తి వుత్తాయ కమ్మవిపత్తియా సమ్భవతో కమ్మం కుప్పేయ్య. తేనేవ ‘‘ఉపజ్ఝాయం అకిత్తేత్వా’’తి అవత్వా ‘‘ఉపజ్ఝం అగ్గాహాపేత్వా’’తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౧౭) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. యథా చ అపరిపుణ్ణపత్తచీవరస్స ఉపసమ్పదాకాలే కమ్మవాచాయం ‘‘పరిపుణ్ణస్స పత్తచీవర’’న్తి అసన్తం వత్థుం కిత్తేత్వా కమ్మవాచాయ కతాయపి ఉపసమ్పదా రుహతి, ఏవం ‘‘అయం బుద్ధరక్ఖితో ఆయస్మతో ధమ్మరక్ఖితస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో’’తి అసన్తం పుగ్గలం కిత్తేత్వా కేవలం సన్తపదనీహారేన కమ్మవాచాయ కతాయ ఉపసమ్పదా రుహతియేవాతి దట్ఠబ్బం. తేనేవాహ ‘‘న కుప్పతి సచే కత’’న్తి. ‘‘న, భిక్ఖవే, అనుపజ్ఝాయకో ఉపసమ్పాదేతబ్బో, యో ఉపసమ్పాదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా’’తి (మహావ. ౧౧౭) ఏత్తకమేవ వత్వా ‘‘సో చ పుగ్గలో అనుపసమ్పన్నో’’తి అవుత్తత్తా, కమ్మవిపత్తిలక్ఖణస్స చ అసమ్భవతో ‘‘న గహేతబ్బమేవ త’’న్తి వుత్తం.

సేసేసు సబ్బత్థపీతి సఙ్ఘగణపణ్డకథేయ్యసంవాసకతిత్థియపక్కన్తకతిరచ్ఛానగతమాతుపితుఅరహన్తఘాతకభిక్ఖునిదూసకసఙ్ఘభేదకలోహితుప్పాదకఉభతోబ్యఞ్జనకసఙ్ఖాతేహి ఉపజ్ఝాయేహి ఉపసమ్పాదితేసు సబ్బేసు తేరససు వికప్పేసు. వుత్తఞ్హి భగవతా ‘‘న, భిక్ఖవే, సఙ్ఘేన ఉపజ్ఝాయేన ఉపసమ్పాదేతబ్బో, యో ఉపసమ్పాదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా’’తిఆది. న కేవలం ఏతేసుయేవ తేరససు, అథ ‘‘అపత్తకఅచీవరకఅచీవరపత్తకయాచితకపత్తయాచితకచీవరయాచితకపత్తచీవరకా’’తి ఏతేసు ఛసు వికప్పేసు అయం నయో యోజేతబ్బోతి. **సేస**-గ్గహణేన ఏతేసమ్పి సఙ్గహో. వుత్తఞ్హేతం భగవతా ‘‘న, భిక్ఖవే, అపత్తకో ఉపసమ్పాదేతబ్బో, యో ఉపసమ్పాదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా’’తిఆది (మహావ. ౧౧౮). **అయం నయోతి** ‘‘న కుప్పతి సచే కత’’న్తి వుత్తనయో.

౨౩౪౨. **పఞ్చవీసతీతి** చతువీసతి పారాజికా, ఊనవీసతివస్సో చాతి పఞ్చవీసతి. వుత్తఞ్హి ‘‘న, భిక్ఖవే, జానం ఊనవీసతివస్సో పుగ్గలో ఉపసమ్పాదేతబ్బో. యో ఉపసమ్పాదేయ్య, యథాధమ్మో కారేతబ్బో’’తి (మహావ. ౯౯). **ఓసారోతి** ఉపసమ్పదాసఙ్ఖాతో ఓసారో. తేనేవ **చమ్పేయ్యక్ఖన్ధకే** ‘‘తఞ్చే సఙ్ఘో ఓసారేతి, ఏకచ్చో సోసారితో’’తిఆదిపాఠస్స (మహావ. ౩౯౬) **అట్ఠకథాయం** ‘‘ఓసారేతీతి ఉపసమ్పదాకమ్మవసేన పవేసేతీ’’తి (మహావ. అట్ఠ. ౩౯౬) వుత్తం. **‘‘నాసనారహో’’**తి ఇమినా ‘‘పణ్డకో, భిక్ఖవే, అనుపసమ్పన్నో న ఉపసమ్పాదేతబ్బో’’తిఆదివచనతో (మహావ. ౧౦౯) ఉపసమ్పాదితస్సాపి సేతకాని దత్వా గిహిభావం పాపేతబ్బతం దీపేతి.

౨౩౪౩. **హత్థచ్ఛిన్నాది బాత్తింసాతి చమ్పేయ్యక్ఖన్ధకే** –

> ‘‘హత్థచ్ఛిన్నో, భిక్ఖవే, అప్పత్తో ఓసారణం, తఞ్చే సఙ్ఘో ఓసారేతి, సోసారితో. పాదచ్ఛిన్నో…పే… హత్థపాదచ్ఛిన్నో… కణ్ణచ్ఛిన్నో… నాసచ్ఛిన్నో… కణ్ణనాసచ్ఛిన్నో… అఙ్గులిచ్ఛిన్నో… అళచ్ఛిన్నో… కణ్డరచ్ఛిన్నో… ఫణహత్థకో… ఖుజ్జో… వామనో… గలగణ్డీ… లక్ఖణాహతో… కసాహతో… లిఖితకో… సీపదికో… పాపరోగీ… పరిసదూసకో… కాణో… కుణీ… ఖఞ్జో… పక్ఖహతో… ఛిన్నిరియాపథో… జరాదుబ్బలో… అన్ధో… మూగో… పధిరో… అన్ధమూగో… అన్ధపధిరో… మూగపధిరో… అన్ధమూగపధిరో, భిక్ఖవే, అప్పత్తో ఓసారణం, తఞ్చే సఙ్ఘో ఓసారేతి, సోసారితో’’తి (మహావ. ౩౯౬) బాత్తింస.

కుట్ఠిఆది చ తేరసాతి మహాఖన్ధకే ఆగతా –

> ‘‘కుట్ఠిం గణ్డిం కిలాసిఞ్చ, సోసిఞ్చ అపమారికం;
> తథా రాజభటం చోరం, లిఖితం కారభేదకం.
>
> ‘‘కసాహతం నరఞ్చేవ, పురిసం లక్ఖణాహతం;
> ఇణాయికఞ్చ దాసఞ్చ, పబ్బాజేన్తస్స దుక్కట’’న్తి. –

యథావుత్తా తేరస.

ఏవమేతే పఞ్చచత్తాలీస వుత్తా. తేసు కసాహతలక్ఖణాహతలిఖితకానం తిణ్ణం ఉభయత్థ ఆగతత్తా అగ్గహితగ్గహణేన ద్వాచత్తాలీసేవ దట్ఠబ్బా.

“హత్థచ్ఛిన్నాదిబాత్తింస , కుట్ఠిఆది చ తేరసా”తి యే పుగ్గలా వుత్తా, **తేసం. ఓసారో అప్పత్తో**తి ఉపసమ్పదాఅననురూపాతి అత్థో. **కతో చే**తి అకత్తబ్బభావమసల్లక్ఖేన్తేహి భిక్ఖూహి యది ఉపసమ్పదాసఙ్ఖాతో ఓసారో కతో భవేయ్య. **రూహతీ**తి సిజ్ఝతి, తే పుగ్గలా ఉపసమ్పన్నాయేవాతి అధిప్పాయో. ఆచరియాదయో పన ఆపత్తిం ఆపజ్జన్తి. యథాహ **చమ్మేయ్యక్ఖన్ధకట్ఠకథాయం** – “హత్థచ్ఛిన్నాదయో పన ద్వత్తింస సుఓసారితా, ఉపసమ్పాదితా ఉపసమ్పన్నావ హోన్తి, న తే లబ్భా కిఞ్చి వత్తుం. ఆచరియుపజ్ఝాయా, పన కారకసఙ్ఘో చ సాతిసారా, న కోచి ఆపత్తితో ముచ్చతీ”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౯౬).

౨౩౪౪-౫. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ద్వే తయో ఏకానుస్సావనే కాతుం, తఞ్చ ఖో ఏకేన ఉపజ్ఝాయేనా”తి (మహావ॰ ౧౨౩) వచనతో సచే తయో ఆచరియా ఏకసీమాయం నిసిన్నా ఏకస్స ఉపజ్ఝాయస్స నామం గహేత్వా తిణ్ణం ఉపసమ్పదాపేక్ఖానం విసుం విసుంయేవ కమ్మవాచం ఏకక్ఖణే వత్వా తయో ఉపసమ్పాదేన్తి, వట్టతీతి దస్సేతుమాహ **‘‘ఏకూపజ్ఝాయకో హోతీ’’**తిఆది.

‘‘తయో’’తి ఇదం **అట్ఠుప్పత్తియం** “సమ్బహులానం థేరాన”న్తి (మహావ॰ ౧౨౩) ఆగతత్తా వుత్తం. **ఏకతో**తి ఏకక్ఖణే. **అనుసావన**న్తి కమ్మవాచం. **ఓసారేత్వా**తి వత్వా. **కమ్మ**న్తి ఉపసమ్పదాకమ్మం. **న చ కుప్పతీ**తి న విపజ్జతి. **కప్పతీ**తి అవిపజ్జనతో ఏవం కాతుం వట్టతి.

౨౩౪౬-౭. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ద్వే తయో ఏకానుస్సావనే కాతు”న్తి (మహావ॰ ౧౨౩) వచనతో సచే ఏకో ఆచరియో “బుద్ధరక్ఖితో చ ధమ్మరక్ఖితో చ సఙ్ఘరక్ఖితో చ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో”తి ఉపసమ్పదాపేక్ఖానం పచ్చేకం నామం గహేత్వా కమ్మవాచం వత్వా ద్వే తయోపి ఉపసమ్పాదేతి, వట్టతీతి దస్సేతుమాహ **‘‘ఏకూపజ్ఝాయకో హోతీ’’**తిఆది.

ఉపసమ్పదం అపేక్ఖన్తీతి **‘‘ఉపసమ్పదాపేక్ఖా’’**తి ఉపసమ్పజ్జనకా వుచ్చన్తి. **తేసం నామ**న్తి తేసం ఉపసమ్పజ్జన్తానఞ్చేవ ఉపజ్ఝాయానఞ్చ నామం. అనుపుబ్బేన సావేత్వాతి యోజనా, “బుద్ధరక్ఖితో”తిఆదినా యథావుత్తనయేన కమ్మవాచాయం సకట్ఠానే వత్వా సావేత్వాతి వుత్తం హోతి. **తేనా**తి ఏకేన ఆచరియేన. **ఏకతో**తి ద్వే తయో జనే ఏకతో కత్వా. **అనుసావేత్వా**తి కమ్మవాచం వత్వా. **కతం** ఉపసమ్పదాకమ్మం.

౨౩౪౮. అఞ్ఞమఞ్ఞానుసావేత్వాతి అఞ్ఞమఞ్ఞస్స నామం అనుసావేత్వా, గహేత్వాతి అత్థో, అఞ్ఞమఞ్ఞస్స నామం గహేత్వా కమ్మవాచం వత్వాతి వుత్తం హోతి.

౨౩౪౯. తం విధిం దస్సేతుమాహ **‘‘సుమనో’’**తిఆది. **సుమనో**తి ఆచరియో. **తిస్సథేరస్స** ఉపజ్ఝాయస్స. **సిస్సకం** సద్ధివిహారికం. **అనుసావేతీ**తి కమ్మవాచం సావేతి. **తిస్సో**తి పఠమం ఉపజ్ఝాయభూతస్స గహణం. **సుమనథేరస్సా**తి పఠమం ఆచరియత్థేరమాహ. ఇమే ద్వే ఏకసీమాయం నిసీదిత్వా ఏకక్ఖణే అఞ్ఞమఞ్ఞస్స సద్ధివిహారికానం కమ్మవాచం వదన్తా అత్తనో అత్తనో సద్ధివిహారికం పటిచ్చ ఉపజ్ఝాయాపి హోన్తి, అన్తేవాసికే పటిచ్చ ఆచరియాపి హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞస్స గణపూరకా చ హోన్తీతి వుత్తం హోతి. యథాహ –

> “సచే పన నానాచరియా నానాఉపజ్ఝాయా హోన్తి, తిస్సత్థేరో సుమనత్థేరస్స సద్ధివిహారికం, సుమనత్థేరో తిస్సత్థేరస్స సద్ధివిహారికం అనుస్సావేతి , అఞ్ఞమఞ్ఞఞ్చ గణపూరకా హోన్తి, వట్టతీ”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౨౩).

౨౩౫౦. ఇధాతి ఇమస్మిం ఉపసమ్పదాధికారే. **పటిక్ఖిత్తా**తి “న త్వేవ నానుపజ్ఝాయేనా”తి (మహావ॰ ౧౨౩) పటిసిద్ధా. లోకియేహి ఆదిచ్చపుత్తో మనూతి యో పఠమకప్పికో మనుస్సానం ఆదిరాజా వుచ్చతి, తస్స వంసే జాతత్తా ఆదిచ్చో బన్ధు ఏతస్సాతి **ఆదిచ్చబన్ధు,** భగవా, తేన.

మహాఖన్ధకకథావణ్ణనా.

ఉపోసథక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా

౨౩౩౧-౨. యా ఏకాదసహి సీమావిపత్తీహి వజ్జితా తిసమ్పత్తిసంయుతా నిమిత్తేన నిమిత్తం ఘటేత్వా సమ్మతా, సా అయం బద్ధసీమా నామ సియాతి యోజనా. తత్థ అతిఖుద్దకా, అతిమహతీ, ఖణ్డనిమిత్తా, ఛాయానిమిత్తా, అనిమిత్తా, బహిసీమే ఠితసమ్మతా, నదియా సమ్మతా, సముద్దే సమ్మతా, జాతస్సరే సమ్మతా, సీమాయ సీమం సమ్భిన్దన్తేన సమ్మతా, సీమాయ సీమం అజ్ఝోత్థరన్తేన సమ్మతాతి "ఇమేహి ఏకాదసహి ఆకారేహి సీమతో కమ్మాని విపజ్జన్తీ"తి (పరి. ౪౮౬) వచనతో ఇమా ఏకాదస **విపత్తిసీమాయో** నామ, విపన్నసీమాతి వుత్తం హోతి.

తత్థ **అతిఖుద్దకా** నామ యత్థ ఏకవీసతి భిక్ఖూ నిసీదితుం న సక్కోన్తి. **అతిమహతీ** నామ యా అన్తమసో కేసగ్గమత్తేనాపి తియోజనం అతిక్కమిత్వా సమ్మతా. **ఖణ్డనిమిత్తా** నామ అఘటితనిమిత్తా వుచ్చతి. పురత్థిమాయ దిసాయ నిమిత్తం కిత్తేత్వా అనుక్కమేనేవ దక్ఖిణాయ, పచ్ఛిమాయ, ఉత్తరాయ దిసాయ కిత్తేత్వా పున పురత్థిమాయ దిసాయ పుబ్బకిత్తితం పటికిత్తేత్వా ఠపేతుం వట్టతి, ఏవం అఖణ్డనిమిత్తా హోతి. సచే పన అనుక్కమేన ఆహరిత్వా ఉత్తరాయ దిసాయ నిమిత్తం కిత్తేత్వా తత్థేవ ఠపేతి, ఖణ్డనిమిత్తా నామ హోతి. అపరాపి **ఖణ్డనిమిత్తా** నామ యా అనిమిత్తుపగం తచసారరుక్ఖం వా ఖాణుకం వా పంసుపుఞ్జవాలికాపుఞ్జానం వా అఞ్ఞతరం అన్తరా ఏకం నిమిత్తం కత్వా సమ్మతా. **ఛాయానిమిత్తా** నామ పబ్బతచ్ఛాయాదీనం యం కిఞ్చి ఛాయం నిమిత్తం కత్వా సమ్మతా. **అనిమిత్తా** నామ సబ్బేన సబ్బం నిమిత్తాని అకిత్తేత్వా సమ్మతా. **బహిసీమే ఠితసమ్మతా** నామ నిమిత్తాని కిత్తేత్వా నిమిత్తానం బహి ఠితేన సమ్మతా.

నదియా సముద్దే జాతస్సరే సమ్మతా నామ ఏతేసు నదిఆదీసు సమ్మతా. సా హి ఏవం సమ్మతాపి "సబ్బా, భిక్ఖవే, నదీ అసీమా, సబ్బో సముద్దో అసీమో, సబ్బో జాతస్సరో అసీమో"తి (మహావ. ౧౪౭) వచనతో అసమ్మతావ హోతి. **సీమాయ సీమం సమ్భిన్దన్తేన సమ్మతా** నామ అత్తనో సీమాయ పరేసం సీమం సమ్భిన్దన్తేన సమ్మతా. సచే హి పోరాణకస్స విహారస్స పురత్థిమాయ దిసాయ అమ్బో చేవ జమ్బూ చాతి ద్వే రుక్ఖా అఞ్ఞమఞ్ఞం సంసట్ఠవిటపా హోన్తి, తేసు అమ్బస్స పచ్ఛిమదిసాభాగే జమ్బూ, విహారసీమా చ జమ్బుం అన్తో కత్వా అమ్బం కిత్తేత్వా బద్ధా హోతి, అథ పచ్ఛా తస్స విహారస్స పురత్థిమాయ దిసాయ విహారే కతే సీమం బన్ధన్తా భిక్ఖూ తం అమ్బం అన్తో కత్వా జమ్బుం కిత్తేత్వా బన్ధన్తి, సీమాయ సీమం సమ్భిన్నా హోతి. **సీమాయ సీమం అజ్ఝోత్థరన్తేన సమ్మతా** నామ అత్తనో సీమాయ పరేసం సీమం అజ్ఝోత్థరన్తేన సమ్మతా. సచే హి పరేసం బద్ధసీమం సకలం వా తస్సా పదేసం వా అన్తో కత్వా అత్తనో సీమం సమ్మన్నతి, సీమాయ సీమా అజ్ఝోత్థరితా నామ హోతీతి. ఇతి ఇమాహి ఏకాదసహి విపత్తిసీమాహి వజ్జితాతి అత్థో.

తిసమ్పత్తిసంయుతాతి నిమిత్తసమ్పత్తి, పరిసాసమ్పత్తి, కమ్మవాచాసమ్పత్తీతి ఇమాహి తీహి సమ్పత్తీహి సమన్నాగతా. తత్థ **నిమిత్తసమ్పత్తియుత్తా** నామ "పబ్బతనిమిత్తం, పాసాణనిమిత్తం, వననిమిత్తం, రుక్ఖనిమిత్తం, మగ్గనిమిత్తం, వమ్మికనిమిత్తం, నదినిమిత్తం, ఉదకనిమిత్త"న్తి (మహావ. ౧౩౮) ఏవం వుత్తేసు అట్ఠసు నిమిత్తేసు తస్మిం తస్మిం దిసాభాగే యథాలద్ధాని నిమిత్తుపగాని నిమిత్తాని "పురత్థిమాయ దిసాయ కిం నిమిత్తం? పబ్బతో, భన్తే, ఏసో పబ్బతో నిమిత్త"న్తిఆదినా నయేన సమ్మా కిత్తేత్వా సమ్మతా.

పరిసాసమ్పత్తియుత్తా నామ సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన చతూహి భిక్ఖూహి సన్నిపతిత్వా యావతికా తస్మిం గామఖేత్తే బద్ధసీమం వా నదిసముద్దజాతస్సరే వా అనోక్కమిత్వా ఠితా భిక్ఖూ, తే సబ్బే హత్థపాసే వా కత్వా, ఛన్దం వా ఆహరిత్వా సమ్మతా.

కమ్మవాచాసమ్పత్తియుత్తా నామ "సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, యావతా సమన్తా నిమిత్తా కిత్తితా"తిఆదినా (మహావ. ౧౩౯) నయేన వుత్తాయ పరిసుద్ధాయ ఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయ సమ్మతా. ఏవం ఏకాదస విపత్తిసీమాయో అతిక్కమిత్వా తివిధసమ్పత్తియుత్తా నిమిత్తేన నిమిత్తం ఘటేత్వా సమ్మతా సీమా బద్ధసీమాతి వేదితబ్బా.

౨౦౨౩-౪. ఖణ్డసమానసంవాసఅవిప్పవాసా ఆదయో ఆదిభూతా, ఆదిమ్హి వా యాసం సీమానం తా **ఖణ్డసమానసంవాసావిప్పవాసాదీ,** తాసం, తాహి వా పభేదో ఖణ్డసమానసంవాసాదిభేదో, తతో **ఖణ్డసమానసంవాసాదిభేదతో,** ఖణ్డసీమా, సమానసంవాససీమా, అవిప్పవాససీమాతి ఇమాసం సీమానం ఏతాహి వా కరణభూతాహి, హేతుభూతాహి వా జాతేన విభాగేనాతి వుత్తం హోతి. సమానసంవాసావిప్పవాసానమన్తరే ఖణ్డా పరిచ్ఛిన్నా తాహి అసఙ్కరా సీమా **ఖణ్డసీమా** నామ. సమానసంవాసేహి భిక్ఖూహి ఏకతో ఉపోసథాదికో సంవాసో ఏత్థ కరీయతీతి **సమానసంవాసా** నామ. **అవిప్పవాసాయ** లక్ఖణం "బన్ధిత్వా"తిఆదినా వక్ఖతి. **ఇతి బద్ధా తిధా వుత్తా**తి ఏవం బద్ధసీమా తిప్పభేదా వుత్తా.

ఉదకుక్ఖేపాతి హేతుమ్హి నిస్సక్కవచనం. సత్తన్నం అబ్భన్తరానం సమాహారా **సత్తబ్భన్తరా,** తతోపి చ. అబద్ధాపి తివిధాతి సమ్బన్ధో. **తత్థా**తి తాసు తీసు అబద్ధసీమాసు. **గామపరిచ్ఛేదో**తి సబ్బదిసాసు సీమం పరిచ్ఛిన్దిత్వా "ఇమస్స పదేసస్స ఏత్తకో కరో"తి ఏవం కరేన నియమితో గామప్పదేసో. యథాహ – "యత్తకే పదేసే తస్స గామస్స భోజకా బలిం హరన్తి , సో పదేసో అప్పో వా హోతు మహన్తో వా, 'గామసీమా'త్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. యమ్పి ఏకస్మింయేవ గామక్ఖేత్తే ఏకం పదేసం 'అయం విసుం గామో హోతూ'తి పరిచ్ఛిన్దిత్వా రాజా కస్సచి దేతి, సోపి విసుంగామసీమా హోతియేవా"తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౪౭).

"గామపరిచ్ఛేదో"తి ఇమినా చ నగరపరిచ్ఛేదో చ సఙ్గహితో. యథాహ – "గామగ్గహణేన చేత్థ నగరమ్పి గహితమేవ హోతీ"తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౪౭). నిగమసీమాయ విసుంయేవ వుత్తత్తా తస్సా ఇధ సఙ్గహో న వత్తబ్బో. వుత్తఞ్హి **పాళియం** "యం గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరతి. యా తస్స వా గామస్స గామసీమా, నిగమస్స వా నిగమసీమా, అయం తత్థ సమానసంవాసా ఏకుపోసథా"తి (మహావ. ౧౪౭). ఇమిస్సా విసుంయేవ లక్ఖణస్స వుత్తత్తా గామసీమాలక్ఖణేనేవ ఉపలక్ఖితా.

౨౦౨౫. **''జాతస్సరే''**తిఆదీసు జాతస్సరాదీనం లక్ఖణం ఏవం వేదితబ్బం – యో పన కేనచి ఖణిత్వా అకతో సయంజాతో సోబ్భో సమన్తతో ఆగతేన ఉదకేన పూరితో తిట్ఠతి, యత్థ నదియం వక్ఖమానప్పకారే వస్సకాలే ఉదకం సన్తిట్ఠతి, అయం **జాతస్సరో** నామ. యోపి నదిం వా సముద్దం వా భిన్దిత్వా నిక్ఖన్తఉదకేన ఖణితో సోబ్భో ఏతం లక్ఖణం పాపుణాతి, అయమ్పి **జాతస్సరో**యేవ. **సముద్దో** పాకటోయేవ.

యస్సా ధమ్మికానం రాజూనం కాలే అన్వడ్ఢమాసం అనుదసాహం అనుపఞ్చాహం అనతిక్కమిత్వా దేవే వస్సన్తే వలాహకేసు విగతమత్తేసు సోతం పచ్ఛిజ్జతి, అయం నదిసఙ్ఖ్యం న గచ్ఛతి. యస్సా పన ఈదిసే సువుట్ఠికాలే వస్సానస్స

చతుమాసే నోతం న పచ్ఛిజ్జతి, యత్థ తిత్థేన వా అతిత్థేన వా **సిక్ఖాకరణీయే** ఆగతలక్ఖణేన తిమణ్డలం పటిచ్ఛాదేత్వా అన్తరవాసకం అనుక్ఖిపిత్వా ఉత్తరన్తియా భిక్ఖునియా ఏకద్వఙ్గులమత్తమ్పి అన్తరవాసకో తేమియతి, అయం సముద్దం వా పవిసతు తళాకం వా, పభవతో పట్ఠాయ **నదీ** నామ.

సమన్తతోతి సమన్తా. **మజ్ఝిమస్సా**తి థామమజ్ఝిమస్స పురిసస్స. **ఉదకుక్ఖేపో**తి వక్ఖమానేన నయేన థామప్పమాణేన ఖిత్తస్స ఉదకస్స వా వాలుకాయ వా పతితట్ఠానేన పరిచ్ఛిన్నో అన్తోపదేసో. యథా అక్ఖధుత్తా దారుగుళం ఖిపన్తి, ఏవం ఉదకం వా వాలుకం వా హత్థేన గహేత్వా థామమజ్ఝిమేన పురిసేన సబ్బథామేన ఖిపితబ్బం, తత్థ యత్థ ఏవం ఖిత్తం ఉదకం వా వాలుకా వా పతతి, అయం **ఉదకుక్ఖేపో** నామాతి. **ఉదకుక్ఖేపసఞ్ఞితో**తి "ఉదకుక్ఖేపో"తి సల్లక్ఖితో.

౨౨౧౬. అగామకే అరఞ్ఞేతి విఞ్ఝాటవిసదిసే గామరహితే మహాఅరఞ్ఞే. **సమన్తతో సత్తేవబ్భన్తరా**తి అత్తనో ఠితట్ఠానతో పరిక్ఖిపిత్వా సత్తేవ అబ్భన్తరా యస్సా సీమాయ పరిచ్ఛేదో, అయం సత్తబ్భన్తరనామికా సీమా నామ.

౨౨౧౭. గుళుక్ఖేపనయేనాతి అక్ఖధుత్తకానం దారుగుళుక్ఖిపనాకారేన. **ఉదకుక్ఖేపకా**తి ఉదకుక్ఖేపసదిసవసేన.

౨౨౧౮. ఇమాసం ద్విన్నం సీమానం వడ్ఢనక్కమం దస్సేతుమాహ "**అబ్భన్తరూదకుక్ఖేపా, ఠితోకాసా పరం సియు**"న్తి. **ఠితోకాసా పర**న్తి పరిసాయ ఠితట్ఠానతో పరం, పరిసపరియన్తతో పట్ఠాయ సత్తబ్భన్తరా చ మినితబ్బా, ఉదకుక్ఖేపో చ కాతబ్బోతి అత్థో.

౨౨౧౯-౨౦. అన్తోపరిచ్ఛేదేతి ఉదకుక్ఖేపేన వా సత్తబ్భన్తరేహి వా పరిచ్ఛిన్నోకాసస్స అన్తో. హత్థపాసం విహాయ ఠితో వా పరం తత్తకం పరిచ్ఛేదం అనతిక్కమ్మ ఠితో వాతి యోజనా, సీమన్తరికత్థాయ ఠపేతబ్బం ఏకం ఉదకుక్ఖేపం వా సత్తబ్భన్తరం ఏవ వా అనతిక్కమ్మ ఠితోతి అత్థో.

కమ్మం వికోపేతీతి అన్తో ఠితో కమ్మస్స వగ్గభావకరణతో, బహి తత్తకం పదేసం అనతిక్కమిత్వా ఠితో అఞ్ఞస్స సఙ్ఘస్స గణపూరణభావం గచ్ఛన్తో సీమాయ సఙ్కరభావకరణేన కమ్మం వికోపేతి. ఇతి యస్మా అట్ఠకథానయో, **తస్మా సో** అన్తోసీమాయ హత్థపాసం విజహిత్వా ఠితో హత్థపాసే వా కాతబ్బో, సీమన్తరికత్థాయ పరిచ్ఛిన్నోకాసతో **బహి వా** కాతబ్బో. తత్తకం పరిచ్ఛేదం అనతిక్కమిత్వా ఠితో యథాఠితోవ సచే అఞ్ఞస్స కమ్మస్స గణపూరకో న హోతి, కమ్మం న కోపేతీతి గహేతబ్బం.

౨౨౨౧-౨. సణ్ఠానన్తి తికోటిసణ్ఠానం. **నిమిత్త**న్తి పబ్బతాదినిమిత్తం. **దిసకిత్తన**న్తి "పురత్థిమాయ దిసాయ కిం నిమిత్త"న్తిఆదినా దిసాకిత్తనం. **పమాణ**న్తి తియోజనపరమం పమాణం . **సోధేత్వా**తి యస్మిం గామక్ఖేత్తే సీమం బన్ధతి, తత్థ వసన్తే ఉపసమ్పన్నభిక్ఖూ బద్ధసీమవిహారే వసన్తే సీమాయ బహి గన్తుం అదత్వా, అబద్ధసీమవిహారే వసన్తే హత్థపాసం ఉపనేతబ్బే హత్థపాసం నేత్వా అవసేసే బహిసీమాయ కత్వా సబ్బమగ్గేసు ఆరక్ఖం విదహిత్వాతి వుత్తం హోతి. **సీమ**న్తి ఖణ్డసీమం.

కీదిసన్తి ఆహ "**తికోణ**"న్తిఆది. **పణవూపమ**న్తి పణవసణ్ఠానం మజ్ఝే సంఖిత్తం ఉభయకోటియా విత్థతం. "వితానాకారం ధనుకాకార"న్తి **ఆకార**-సద్దో పచ్చేకం యోజేతబ్బో. **ధనుకాకార**న్తి ఆరోపితధనుసణ్ఠానం, "ముదిఙ్గూపమం సకటూపమ"న్తి

ఉపమా-సద్దో పచ్చేకం యోజేతబ్బో. **ముదిఙ్గపమన్తి** మజ్ఝే విత్థతం ఉభయకోటియా తనుకం తురియవిసేసం ముదిఙ్గన్తి వదన్తి, తాదిసన్తి అత్థో. సీమం బన్ధేయ్యాతి యోజనా.

౨౭౬౩. పబ్బతాదినిమిత్తుపగనిమిత్తాని దస్సేతుమాహ ''**పబ్బత**''న్తిఆది. ఇతి అట్ఠ నిమిత్తాని దీపయేతి యోజనా. తత్రేవం సఙ్ఖేపతో నిమిత్తుపగతా వేదితబ్బా – సుద్ధపంసుసుద్ధపాసాణఉభయమిస్సకవసేన (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా; మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౩౮) తివిధోపి హి **పబ్బతో** హత్థిప్పమాణతో పట్ఠాయ ఉద్ధం నిమిత్తుపగో, తతో ఓమకతరో న వట్టతి. అన్తోసారేహి వా అన్తోసారమిస్సకేహి వా రుక్ఖేహి చతుపఞ్చరుక్ఖమత్తమ్పి **వనం** నిమిత్తుపగం, తతో ఊనతరం న వట్టతి. **పాసాణనిమిత్తే** అయగుళమ్పి పాసాణసఙ్ఖ్యమేవ గచ్ఛతి, తస్మా యో కోచి పాసాణో ఉక్కంసేన హత్థిప్పమాణతో ఓమకతరం ఆదిం కత్వా హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదేన ద్వత్తింసపలగుళపిణ్డపరిమాణో నిమిత్తుపగో, న తతో ఖుద్దకతరో. పిట్ఠిపాసాణో పన అతిమహన్తోపి వట్టతి. **రుక్ఖో** జీవన్తోయేవ అన్తోసారో భూమియం పతిట్ఠితో అన్తమసో ఉబ్బేధతో అట్ఠఙ్గులో పరిణాహతో సూచిదణ్డప్పమాణోపి నిమిత్తుపగో, న తతో ఓరం వట్టతి. **మగ్గో** జఙ్ఘమగ్గో వా హోతు సకటమగ్గో వా, యో వినివిజ్ఝిత్వా ద్వే తీణి గామక్ఖేత్తాని గచ్ఛతి, తాదిసో జఙ్ఘసకటసత్థేహి వళఞ్జియమానోయేవ నిమిత్తుపగో, అవళఞ్జో న వట్టతి. హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదేన తందివసం జాతో అట్ఠఙ్గులుబ్బేధో గోవిసాణమత్తోపి **వమ్మికో** నిమిత్తుపగో, తతో ఓరం న వట్టతి. **ఉదకం** యం అసన్దమానం ఆవాటపోక్ఖరణితళాకజాతస్సరలోణిసముద్దాదీసు ఠితం, తం ఆదిం కత్వా అన్తమసో తఙ్ఖణంయేవ పథవియం ఖతే ఆవాటే ఘటేహి ఆహరిత్వా పూరితమ్పి యావ కమ్మవాచాపరియోసానా సణ్ఠహనకం నిమిత్తుపగం, ఇతరం సన్దమానకం, వుత్తపరిచ్ఛేదకాలం అతిట్ఠన్తం, భాజనగతం వా న వట్టతి. యా అబద్ధసీమాలక్ఖణే **నదీ** వుత్తా, సా నిమిత్తుపగా, అఞ్ఞా న వట్టతీతి.

౨౭౬౪. తేసూతి నిద్ధారణే భుమ్మం. **తీణీతి** నిద్ధారితబ్బదస్సనం, ఇమినా ఏకం వా ద్వే వా నిమిత్తాని న వట్టన్తీతి దస్సేతి. యథాహ – "సా ఏవం సమ్మన్నిత్వా బజ్ఝమానా ఏకేన, ద్వీహి వా నిమిత్తేహి అబద్ధా హోతీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౩౮). **సతేనాపీతి** ఏత్థ **పి**-సద్దో సమ్భావనాయం దట్ఠబ్బో, తేన వీసతియా, తింసాయ వా నిమిత్తేహి వత్తబ్బమేవ నత్థీతి దీపేతి.

౨౭౬౫. తియోజనం పరం ఉక్కట్ఠో పరిచ్ఛేదో ఏతిస్సాతి **తియోజనపరా**. "వీసతీ"తిఆదీనం సఙ్ఖ్యానే, సఙ్ఖ్యేయ్యే చ వత్తనతో ఇధ సఙ్ఖ్యానే వత్తమానం **వీసతి**-సద్దం గహేత్వా **ఏకవీసతి భిక్ఖూనన్తి** భిన్నాధికరణనిద్దేసో కతోతి దట్ఠబ్బం. "ఏకవీసతి"న్తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధవసేన నిగ్గహీతలోపో, వీసతివగ్గకరణీయపరమత్తా సఙ్ఘకమ్మస్స కమ్మారహేన సద్ధిం భిక్ఖూనం ఏకవీసతిం గణ్హన్తీతి అత్థో, ఇదఞ్చ నిసిన్నానం వసేన వుత్తం. హేట్ఠిమన్తతో హి యత్థ ఏకవీసతి భిక్ఖూ నిసీదితుం సక్కోన్తి, తత్తకే పదేసే సీమం బన్ధితుం వట్టతీతి.

౨౭౬౬. యా ఉక్కట్ఠాయపి యా చ హేట్ఠిమాయపి కేసగ్గమత్తతోపి అధికా వా ఊనా వా, **ఏతా ద్వేపి** సీమాయో "అసీమా"తి ఆదిచ్చబన్ధునా వుత్తాతి యోజనా.

౨౭౬౭. సమన్తతో సబ్బమేవ నిమిత్తం కిత్తేత్వాతి పుబ్బదిసానుదిసాదీసు పరితో సబ్బదిసాసు యథాలద్ధం నిమిత్తోపగం సబ్బనిమిత్తం "వినయధరేన పుచ్ఛితబ్బం 'పురత్థిమాయ దిసాయ కిం నిమిత్త'న్తి? 'పబ్బతో, భన్తే'తి. పున వినయధరేన 'ఏసో పబ్బతో నిమిత్త"న్తిఆదినా (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౩౮) **అట్ఠకథాయం** వుత్తనయేన నిమిత్తేన నిమిత్తం

ఘటేత్వా కిత్తేత్వా. ఞత్తి దుతియా యస్సాతి విగ్గహో, “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, యావతా సమన్తా నిమిత్తా కిత్తితా”తిఆదినా (మహావ॰ ౧౩౮) **పదభాజనే** వుత్తేన ఞత్తిదుతియేన కమ్మేనాతి అత్థో. **అరహతి** పహోతి వినయధరోతి అధిప్పాయో.

౨౫౬౮. బన్ధిత్వాతి యథావుత్తలక్ఖణనయేన సమానసంవాససీమం పఠమం బన్ధిత్వా. **అనన్తరన్తి** కిచ్చన్తరేన బ్యవహితం అకత్వా, కాలక్ఖేపం అకత్వాతి వుత్తం హోతి, సీమం సమూహనితుకామానం పచ్ఛత్తికానం ఓకాసం అదత్వాతి అధిప్పాయో. **పచ్ఛాతి** సమానసంవాససమ్ముతితో పచ్ఛా. చీవరావిప్పవాసకం సమ్మన్నిత్వాన యా బద్ధా, సా “అవిప్పవాసా”తి వుచ్చతీతి యోజనా.

తత్థ **చీవరావిప్పవాసకం సమ్మన్నిత్వాన యా బద్ధాతి** “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, యా సా సఙ్ఘేన సీమా సమ్మతా సమానసంవాసా ఏకుపోసథా…పే॰… ఠపేత్వా గామఞ్చ గాముపచారఞ్చ, ఖమతి సఙ్ఘస్స, తస్మా తుణ్హీ, ఏవమేతం ధారయామీ”తి (మహావ॰ ౧౪౪) వుత్తనయేన చీవరేన అవిప్పవాసం సమ్మన్నిత్వా యా బద్ధా. **సా అవిప్పవాసాతి వుచ్చతీతి** తత్థ వసన్తానం భిక్ఖూనం చీవరేన విప్పవాసనిమిత్తాపత్తియా అభావతో తథా వుచ్చతి, “అవిప్పవాససీమా”తి వుచ్చతీతి వుత్తం హోతి.

౨౫౬౯. “యా కాచి నదిలక్ఖణప్పత్తా నదీ నిమిత్తాని కిత్తేత్వా ‘ఏతం బద్ధసీమం కరోమా’తి కతాపి అసీమావ హోతీ”తిఆదికం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౪౭) **అట్ఠకథా**నయం దస్సేతుమాహ “**నదీ…పే॰… న వోత్థరతీ**”తి, న పత్థరతి సీమాభావేన బ్యాపినీ న హోతీతి అత్థో. **తేనేవాతి** యేన న వోత్థరతి, తేనేవ కారణేన. **అబ్రవీతి** “సబ్బా, భిక్ఖవే, నదీ అసీమా, సబ్బో సముద్దో అసీమో, సబ్బో జాతస్సరో అసీమో”తి (మహావ॰ ౧౪౭) అవోచ.

సీమాకథావణ్ణనా.

౨౫౭౦. అట్ఠమియాపి ఉపోసథవోహారత్తా దినవసేన ఉపోసథానం అతిరేకత్తేపి ఇధ అధిప్పేతేయేవ ఉపోసథే గహేత్వా ఆహ “**నవేవా**”తి.

౨౫౭౧-౩. తే సరూపతో దస్సేతుమాహ “**చాతుద్దసో…పే॰… కమ్మేనుపోసథా**”తి. చతుద్దసన్నం పూరణో **చాతుద్దసో**. పన్నరసన్నం పూరణో **పన్నరసో**. యదా పన **కోసమ్బకక్ఖన్ధకే** (మహావ॰ ౪౫౧ ఆదయో) ఆగతనయేన భిన్నే సఙ్ఘే ఓసారితే తస్మిం భిక్ఖుస్మిం సఙ్ఘో తస్స వత్థుస్స వూపసమాయ సఙ్ఘసామగ్గిం కరోతి, తదా “తావదేవ ఉపోసథో కాతబ్బో, పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితబ్బ”న్తి (మహావ॰ ౪౭౫) వచనతో ఠపేత్వా చాతుద్దసపన్నరసే అఞ్ఞోపి యో కోచి దివసో **సామగ్గీ ఉపోసథోతి**. ఏత్థ ఇతి-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో. చాతుద్దసో, పన్నరసో, సామగ్గీ చ ఉపోసథోతి ఏతే తయోపి ఉపోసథా **దివసేనేవ నిద్దిట్ఠా** దివసేనేవ వుత్తాతి యోజనా.

సఙ్ఘేఉపోసథోతి సఙ్ఘేన కాతబ్బఉపోసథో. **గణేపుగ్గలుపోసథోతి** ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. సాధ్యసాధనలక్ఖణస్స సమ్బన్ధస్స లబ్భమానత్తా “సఙ్ఘే”తిఆదీసు సామివచనప్పసఙ్గే భుమ్మనిద్దేసో. ఉపోసథో సాధ్యో కమ్మభావతో, సఙ్ఘగణపుగ్గలా సాధనం కారకభావతో.

సుత్తస్స ఉద్దేసో **సుత్తుద్దేసో**, సుత్తుద్దేసోతి అభిధానం నామం యస్స సో **సుత్తుద్దేసాభిధానో. కమ్మే**నాతి కిచ్చవసేన.

౨౨౭౪. "అధిట్ఠాన"న్తి వాచ్చలిఙ్గమపేక్ఖిత్వా "**నిద్దిట్ఠ**"న్తి నపుంసకనిద్దేసో. వాచ్చలిఙ్గా హి తబ్బాదయోతి పాతిమోక్ఖో నిద్దిట్ఠో, పారిసుద్ధి నిద్దిట్ఠాతి పుమిత్థిలిఙ్గేన యోజేతబ్బా.

౨౨౭౫. వుత్తాతి "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, పాతిమోక్ఖుద్దేసా, నిదానం ఉద్దిసిత్వా అవసేసం సుతేన సావేతబ్బం, అయం పఠమో పాతిమోక్ఖుద్దేసో"తిఆదినా (మహావ. ౧౫౦) దేసితా, సయఞ్చ తేసఞ్చ ఉద్దేసే సఙ్ఖేపతో దస్సేతుమాహ "**నిదాన**"న్తిఆది. **సావేతబ్బ**న్తి ఏత్థ "సుతేనా"తి సేసో. **సేసక**న్తి అనుద్దిట్ఠట్ఠానం –

> "సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో...పే.... ఆవికతా హిస్స ఫాసు హోతీతి ఇమం నిదానం ఉద్దిసిత్వా 'ఉద్దిట్ఠం ఖో ఆయస్మన్తో నిదానం, తత్థాయస్మన్తే పుచ్ఛామి కచ్చిత్థ పరిసుద్ధా, దుతియమ్పి పుచ్ఛామి...పే.... ఏవమేతం ధారయామీ'తి వత్వా 'ఉద్దిట్ఠం ఖో ఆయస్మన్తో నిదానం. సుతా ఖో పనాయస్మన్తేహి చత్తారో పారాజికా ధమ్మా... పే.... అవివదమానేహి సిక్ఖితబ్బ"న్తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౫౦) –

అట్ఠకథాయ వుత్తనయేన అవసేసం సుతేన సావేతబ్బం.

౨౨౭౬. సేసేసుపీతి ఉద్దిట్ఠాపేక్ఖాయ సేసేసు పారాజికుద్దేసాదీసుపి. "**అయమేవ నయో ఞేయ్యో**"తి సామఞ్ఞేన వుత్తేపి "విత్థారేనేవ పఞ్చమో"తి వచనతో విత్థారుద్దేసే "సావేతబ్బం తు సేసక"న్తి అయం నయో న లబ్భతి. "సావేతబ్బం తు సేసక"న్తి వచనతో పారాజికుద్దేసాదీసు యస్మిం విప్పకతే అన్తరాయో ఉప్పజ్జతి, తేన సద్ధిం అవసేసం సుతేన సావేతబ్బం. నిదానుద్దేసే పన అనుద్దిట్ఠే సుతేన సావేతబ్బం నామ నత్థి. భిక్ఖునిపాతిమోక్ఖే అనియతుద్దేసస్స పరిహీనత్తా "**భిక్ఖునీనఞ్చ చత్తారో**"తి వుత్తం. **ఉద్దేసా నవిమే పనా**తి భిక్ఖూనం పఞ్చ, భిక్ఖునీనం చత్తారోతి ఉభతోపాతిమోక్ఖే ఇమే నవ ఉద్దేసా వుత్తాతి అత్థో.

౨౨౭౭. ఉపోసథేతి సఙ్ఘుపోసథే. **అన్తరాయ**న్తి రాజన్తరాయాదికం దసవిధం అన్తరాయం. యథాహ – "రాజన్తరాయో చోరన్తరాయో అగ్యన్తరాయో ఉదకన్తరాయో మనుస్సన్తరాయో అమనుస్సన్తరాయో వాళన్తరాయో సరీసపన్తరాయో జీవితన్తరాయో బ్రహ్మచరియన్తరాయో"తి (మహావ. ౧౫౦).

తత్థ సచే భిక్ఖూసు "ఉపోసథం కరిస్సామా"తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౫౦) నిసిన్నేసు రాజా ఆగచ్ఛతి, అయం **రాజన్తరాయో**. చోరా ఆగచ్ఛన్తి , అయం **చోరన్తరాయో**. దవదాహో ఆగచ్ఛతి వా, ఆవాసే వా అగ్గి ఉట్ఠహతి, అయం **అగ్యన్తరాయో**. మేఘో వా ఉట్ఠేతి, ఓఘో వా ఆగచ్ఛతి, అయం **ఉదకన్తరాయో**. బహూ మనుస్సా ఆగచ్ఛన్తి, అయం **మనుస్సన్తరాయో**. భిక్ఖుం యక్ఖో గణ్హాతి, అయం **అమనుస్సన్తరాయో**. బ్యగ్ఘాదయో చణ్డమిగా ఆగచ్ఛన్తి, అయం **వాళన్తరాయో**. భిక్ఖుం సప్పాదయో డంసన్తి, అయం **సరీసపన్తరాయో**. భిక్ఖు గిలానో వా హోతి, కాలం వా కరోతి, వేరినో వా తం మారేతుం గణ్హన్తి, అయం **జీవితన్తరాయో**. మనుస్సా ఏకం వా బహుం వా భిక్ఖూ బ్రహ్మచరియా చావేతుకామా గణ్హన్తి, అయం **బ్రహ్మచరియన్తరాయో**.

''చేవా''తి ఇమినా అన్తరాయేవ అన్తరాయసఞ్ఞినా విత్థారుద్దేసే అకతేపి అనాపత్తీతి దీపేతి. **అనుద్దేసో**తి విత్థారేన అనుద్దేసో. **నివారితో**తి "న, భిక్ఖవే, అసతి అన్తరాయే సంఖిత్తేన పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితబ్బ"న్తిఆదినా (మహావ. ౧౫౦) పటిసిద్ధో. ఇమినా "అనుజానామి, భిక్ఖవే, సతి అన్తరాయే సంఖిత్తేన పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితు"న్తి (మహావ. ౧౫౦) ఇదమ్పి విభావితం హోతి.

౨౫౭౮. తస్సాతి పాతిమోక్ఖస్స. ఇస్సరణస్స హేతుమాహ **'''థేరాధేయ్య'న్తి పాఠతో''**తి. **థేరాధేయ్య**న్తి థేరాధీనం, థేరాయత్తన్తి అత్థో. **పాఠతో**తి పాళివచనతో. "యో తత్థ భిక్ఖు బ్యత్తో పటిబలో, తస్సాధేయ్యం పాతిమోక్ఖ"న్తి (మహావ. ౧౫౫) వచనతో ఆహ **''అవత్తన్తేనా''**తిఆది. **అవత్తన్తేనా**తి అన్తమసో ద్వేపి ఉద్దేసే ఉద్దిసితుం అసక్కోన్తేన. థేరేన యో **అజ్ఝిట్ఠో,** ఏవమజ్ఝిట్ఠస్స **యస్స పన** థేరస్స, నవస్స, మజ్ఝిమస్స వా **సో** పాతిమోక్ఖో **వత్తతి** పగుణో హోతి, సో ఇస్సరోతి సమ్బన్ధో.

అజ్ఝిట్ఠోతి "త్వం, ఆవుసో, పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసా"తి ఆణత్తో, ఇమినా అనాణత్తస్స ఉద్దిసితుం సామత్థియా సతిపి అనిస్సరభావో దీపితో హోతి. యథాహ – "సచే థేరస్స పఞ్చ వా చత్తారో వా తయో వా పాతిమోక్ఖుద్దేసా నాగచ్ఛన్తి, ద్వే పన అఖణ్డా సువిసదా వాచుగ్గతా హోన్తి, థేరాయత్తోవ పాతిమోక్ఖో. సచే పన ఏత్తకమ్పి విసదం కాతుం న సక్కోతి, బ్యత్తస్స భిక్ఖునో ఆయత్తో హోతీ"తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౫౫).

౨౫౭౯. ఉద్దిసన్తేతి పాతిమోక్ఖుద్దేసకే పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసన్తే. **సమా వా**తి ఆవాసికేహి గణనేన సమా వా. **అప్పా వా**తి ఊనా వా. **ఆగచ్ఛన్తి సచే పనా**తి సచే పన ఆగన్తుకా భిక్ఖూ ఆగచ్ఛన్తి. **సేసక**న్తి అనుద్దిట్ఠట్ఠానం.

౨౫౮౦. ఉద్దిట్ఠమత్తేతి ఉద్దిట్ఠక్ఖణేయేవ కథారమ్భతో పుబ్బమేవ. "వా"తి ఇదం ఏత్థాపి యోజేతబ్బం, ఇమినా అవుత్తం "అవుట్ఠితాయ వా"తి ఇమం వికప్పం సమ్పిణ్డేతి. **అవుట్ఠితాయ పరిసాయా**తి చ భిక్ఖుపరిసాయ అఞ్ఞమఞ్ఞం సుఖకథాయ నిసిన్నాయయేవాతి అత్థో. **పరిసాయా**తి ఏత్థ "ఏకచ్చాయా"తి చ "సబ్బాయా"తి చ సేసో. భిక్ఖూనం ఏకచ్చాయ పరిసాయ వుట్ఠితాయ వా సబ్బాయ పరిసాయ వుట్ఠితాయ వాతి యోజనా. **తేస**న్తి వుత్తప్పకారానం ఆవాసికానం. **మూలే**తి సన్తికే. పారిసుద్ధి కాతబ్బాతి యోజనా. "ఇధ పన, భిక్ఖవే...పే.... ఆగచ్ఛన్తి బహుతరా, తేహి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూహి పున పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితబ్బ"న్తి వుత్తనయం దస్సేతుమాహ **''సచే బహూ''**తి. ఏత్థ "పున పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితబ్బ"న్తి సేసో. సబ్బవికప్పేసు పుబ్బకిచ్చం కత్వా పున పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితబ్బన్తి అత్థో. అయం పనేత్థ సేసవినిచ్ఛయో –

"పన్నరసోవాసికానం, ఇతరానం సచేతరో;
సమానేతరేనువత్తన్తు, పురిమానం సచేధికా;
పురిమా అనువత్తన్తు, తేసం సేసేప్వయం నయో.

"పాటిపదోవాసికానం ,
ఇతరానం ఉపోసథో;
సమథోకానం సామగ్గిం,
మూలట్ఠా దేన్తు కామతో.

బహి గన్త్వాన కాతబ్బో,
నో చే దేన్తి ఉపోసథో;
దేయ్యానిచ్ఛాయ సామగ్గీ,
బహూసు బహి వా వజే.

“పాటిపదేగన్తుకానం, ఏవమేవ అయం నయో;
సావేయ్య సుత్తం సఞ్చిచ్చ, అస్సావేన్తస్స దుక్కటన్తి.

౨౩౮౧. వినిద్దిట్ఠస్సాతి ఆణత్తస్స, ఇమినా ఇతరేసం అనాపత్తీతి దీపేతి. ఇధ “అగిలానస్సా”తి సేసో. థేరేన ఆణాపేన్తేన “కిఞ్చి కమ్మం కరోన్తో వా సదాకాలమేవ ఏకో వా భారనిత్థరణకో వా సరభాణకధమ్మకథికాదీసు అఞ్ఞతరో వా న ఉపోసథాగారసమ్మజ్జనత్థం ఆణాపేతబ్బో, అవసేసా పన వారేన ఆణాపేతబ్బా”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౬౮) **అట్ఠకథాయ** వుత్తవిధినా ఆణాపేతబ్బో. సచే ఆణత్తో సమ్మజ్జనిం తావకాలికమ్పి న లభతి, సాఖాభఙ్గం కప్పియం కారేత్వా సమ్మజ్జితబ్బం. తమ్పి అలభన్తస్స లద్ధకప్పియం హోతి.

ఆసనపఞ్ఞాపనాణత్తియమ్పి వుత్తనయేనేవ ఆణాపేతబ్బో. ఆణాపేన్తేన చ సచే ఉపోసథాగారే ఆసనాని నత్థి, సఙ్ఘికావాసతోపి ఆహరిత్వా పఞ్ఞపేత్వా పున ఆహరితబ్బాని. ఆసనేసు అసతి కటసారకేపి తట్టికాయోపి పఞ్ఞపేతుం వట్టతి, తట్టికాసుపి అసతి సాఖాభఙ్గాని కప్పియం కారేత్వా పఞ్ఞపేతబ్బాని, కప్పియకారకం అలభన్తస్స లద్ధకప్పియం హోతి.

పదీపకరణేపి వుత్తనయేనేవ ఆణాపేతబ్బో. ఆణాపేన్తేన చ “అసుకస్మిం నామ ఓకాసే తేలం వా వట్టి వా కపల్లికా వా అత్థి, తం గహేత్వా కరోహీ”తి వత్తబ్బో. సచే తేలాదీని నత్థి , భిక్ఖాచారేనపి పరియేసితబ్బాని. పరియేసిత్వా అలభన్తస్స లద్ధకప్పియం హోతి. అపిచ కపాలే అగ్గిపి జాలేతబ్బో.

౨౩౮౨. దీపన్తి ఏత్థ “జాలేత్వా”తి సేసో. అథ వా “కత్వా”తి ఇమినా చ యోజేతబ్బం. **గణఞత్తిం ఠపేత్వాతి** “సుణన్తు మే, ఆయస్మన్తా, అజ్జుపోసథో పన్నరసో, యదాయస్మన్తానం పత్తకల్లం, మయం అఞ్ఞమఞ్ఞం పారిసుద్ధిఉపోసథం కరేయ్యామా”తి ఏవం గణఞత్తిం నిక్ఖిపిత్వా. **కత్తబ్బో తీహుపోసథోతి** తీహి భిక్ఖూహి ఉపోసథో కాతబ్బో. తీసు థేరేన ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ద్వే ఏవం తిక్ఖత్తుమేవ వత్తబ్బో “పరిసుద్ధో అహం, ఆవుసో, ‘పరిసుద్ధో’తి మం ధారేథా”తి (మహావ॰ ౧౬౮). దుతియేన, తతియేన చ యథాక్కమం “పరిసుద్ధో అహం, భన్తే, ‘పరిసుద్ధో’తి మం ధారేథా”తి తిక్ఖత్తుమేవ వత్తబ్బం.

౨౩౮౩. పుబ్బకిచ్చాదీని కత్వా ఞత్తిం అట్ఠపేత్వా థేరేన నవో ఏవం తిక్ఖత్తుమేవ వత్తబ్బో “పరిసుద్ధో అహం, ఆవుసో , ‘పరిసుద్ధో’తి మం ధారేహీ”తి (మహావ॰ ౧౬౮), నవేన థేరోపి “పరిసుద్ధో అహం, భన్తే, ‘పరిసుద్ధో’తి మం ధారేథా”తి (మహావ॰ ౧౬౮) తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బో. ఇమస్మిం పన వారే ఞత్తియా అట్ఠపనఞ్చ “ధారేహీ”తి ఏకవచననిద్దేసో చాతి ఏత్తకోవ విసేసోతి తం అనాదియిత్వా పుగ్గలేన కాతబ్బం ఉపోసథవిధిం దస్సేతుమాహ **“పుబ్బకిచ్చం సమాపేత్వా, అధిట్ఠేయ్య పనేకకో”**తి. **అధిట్ఠేయ్యాతి** “అజ్జ మే ఉపోసథో, పన్నరసో’తి వా ‘చాతుద్దసో’తి వా అధిట్ఠామీ”తి అధిట్ఠేయ్య. **అస్సాతి** అవసానే

వుత్తపుగ్గలం సన్ధాయ ఏకవచననిద్దేసో. యథావుత్తో సబ్బోపి తయోపి ద్వేపి అత్తనో అత్తనో అనుఞ్ఞాతం ఉపోసథం అన్తరాయం వినా సచే న కరోన్తి, ఏవమేవ ఆపత్తిమాపజ్జన్తీతి వేదితబ్బో.

౨౩౮౪-౫. ఇదాని "చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, ఉపోసథకమ్మాని, అధమ్మేన వగ్గం ఉపోసథకమ్మ"న్తిఆదినా (మహావ. ౧౪౯) నయేన వుత్తం కమ్మచతుక్కం దస్సేతుమాహ "**అధమ్మేన చ వగ్గేనా**"తిఆది. అధమ్మేన వగ్గేన కమ్మం, అధమ్మతో సమగ్గేన కమ్మం, ధమ్మేన వగ్గేన కమ్మం, ధమ్మతో సమగ్గేన కమ్మన్తి ఏతాని చత్తారి ఉపోసథస్స కమ్మానీతి జినో అబ్రవీతి యోజనా. **చతూస్వపి పనేతేసూ**తి ఏతేసు చతూసు కమ్మేసు పన. **చతుత్థ**న్తి "సమగ్గేన చ ధమ్మతో"తి వుత్తం చతుత్థం ఉపోసథకమ్మం "ధమ్మకమ్మ"న్తి అధిప్పేతం.

౨౩౮౬-౭. తాని కమ్మాని విభావేతుమాహ "**అధమ్మేనిధా**"తిఆది. **ఇధ** ఇమస్మిం సాసనే **ఏత్థ** ఏతేసు చతూసు ఉపోసథేసు. అధమ్మేన వగ్గో ఉపోసథో కతమోతి కథేతుకామతాపుచ్ఛా. **యత్థ** యస్సం ఏకసీమాయం భిక్ఖునో చత్తారో వసన్తీతి యోజనా.

తత్ర ఏకస్స పారిసుద్ధిం ఆనయిత్వా తే తయో జనా **పారిసుద్ధిం** ఉపోసథం కరోన్తి చే, ఏవం కతో ఉపోసథో అధమ్మో వగ్గుపోసథో నామాతి యోజనా, ఏకసీమట్ఠేహి చతూహి సఙ్ఘుపోసథే కాతబ్బే గణుపోసథస్స కతత్తా **అధమ్మో** చ సఙ్ఘమజ్ఝం వినా గణమజ్ఝం పారిసుద్ధియా అగమనతో తస్స హత్థపాసం అనుపగమనేన **వగ్గో** చ హోతీతి అత్థో.

౨౩౮౮. అధమ్మేన సమగ్గోతి ఏత్థ "ఉపోసథో కతమో"తి అనువత్తేతబ్బం. "భిక్ఖునో ఏకతో"తి పదచ్ఛేదో. "హోతి అధమ్మికో"తి పదచ్ఛేదో. చతూహి సమగ్గేహి సఙ్ఘుపోసథే కాతబ్బే గణుపోసథకరణం **అధమ్మో**, హత్థపాసుపగమనతో **సమగ్గో** హోతి.

౨౩౮౯-౯౦. యో ఉపోసథో ధమ్మేన వగ్గో హోతి, సో కతమోతి యోజనా. **యత్థ** యస్సం ఏకసీమాయం చత్తారో భిక్ఖునో వసన్తి, తత్ర ఏకస్స పారిసుద్ధిం ఆనయిత్వా తే తయో జనా పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసన్తే చే, ధమ్మేన వగ్గో ఉపోసథో హోతీతి యోజనా. ఏకసీమట్ఠేహి చతూహి సఙ్ఘుపోసథస్స కతత్తా **ధమ్మో**, ఏకస్స హత్థపాసం అనుపగమనేన **వగ్గో** చ హోతీతి అత్థో.

౨౩౯౧. యో ధమ్మతో సమగ్గో, సో కతమోతి యోజనా. **ఇధ** ఇమస్మిం సాసనే చత్తారో భిక్ఖునో ఏకతో పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసన్తి చే, అయం ధమ్మతో సమగ్గో ఉపోసథోతి **మతో** అధిప్పేతోతి యోజనా. చతూహి సఙ్ఘుపోసథస్స కతత్తా **ధమ్మో**, ఏకస్సాపి హత్థపాసం అవిజహనేన **సమగ్గో**తి అధిప్పాయో.

౨౩౯౨. వగ్గే సఙ్ఘే వగ్గోతి సఞ్ఞినో, **సమగ్గే** చ సఙ్ఘే వగ్గోతి సఞ్ఞినో ఉభయత్థ విమతిస్స వా ఉపోసథం కరోన్తస్స దుక్కటం ఆపత్తి హోతీతి యోజనా.

౨౩౯౩. భేదాధిప్పాయతోతి "నస్సన్తేతే, వినస్సన్తేతే, కో తేహి అత్థో"తి ఏవం భేదపురేక్ఖారతాయ "ఉపోసథం కరోన్తస్సా"తి ఆనేత్వా యోజేతబ్బం. **తస్స** భిక్ఖునో **థుల్లచ్చయం హోతి** అకుసలబలవతాయ చ థుల్లచ్చయం హోతీతి. యథాహ – "భేదపురేక్ఖారపన్నరసకే అకుసలబలవతాయ థుల్లచ్చయం వుత్త"న్తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౬౮). **వగ్గే వా సమగ్గే** వా సఙ్ఘే సమగ్గో

ఇతి సఞ్ఞినో ఉపోసథం కరోన్తస్స అనాపత్తీతి యోజనా. అవసేసో పనేత్థ వత్తబ్బవినిచ్ఛయో పవారణవినిచ్ఛయావసానే “పారిసుద్ధిప్పదానేనా”తిఆదీహి (వి. వి. ౨౬౪౨) ఏకతో వత్తుమిచ్ఛన్తేన న వుత్తో.

౨౬౩౪-౫. ‘‘ఉక్ఖిత్తేనా’’తిఆదికాని కరణవచనన్తాని పదాని “సహా”తి ఇమినా సద్ధిం “ఉపోసథో న కాతబ్బో”తి పదేన పచ్చేకం యోజేతబ్బాని. **ఉక్ఖిత్తేనా**తి ఆపత్తియా అదస్సనే ఉక్ఖిత్తకో, ఆపత్తియా అప్పటికమ్మే ఉక్ఖిత్తకో, పాపికాయ దిట్ఠియా అప్పటినిస్సగ్గే ఉక్ఖిత్తకోతి తివిధేన ఉక్ఖిత్తేన. ఏతేసు హి తివిధే ఉక్ఖిత్తకే సతి ఉపోసథం కరోన్తో సఙ్ఘో పాచిత్తియం ఆపజ్జతి.

‘‘గహట్ఠేనా’’తి ఇమినా తిత్థియోపి సఙ్గహితో. **సేసేహి సహధమ్మికేహీ**తి భిక్ఖునీ, సిక్ఖమానా, సామణేరో, సామణేరీతి చతూహి సహధమ్మికేహి. **చుతనిక్ఖిత్తసిక్ఖేహీ**తి ఏత్థ చుతో చ నిక్ఖిత్తసిక్ఖో చాతి విగ్గహో. **చుతో** నామ అన్తిమవత్థుం అజ్ఝాపన్నకో. **నిక్ఖిత్తసిక్ఖో** నామ సిక్ఖాపచ్చక్ఖాతకో.

ఏకాదసహీతి పణ్డకో, థేయ్యసంవాసకో, తిత్థియపక్కన్తకో, తిరచ్ఛానగతో, మాతుఘాతకో, పితుఘాతకో, అరహన్తఘాతకో, భిక్ఖునిదూసకో, సఙ్ఘభేదకో , లోహితుప్పాదకో, ఉభతోబ్యఞ్జనకోతి ఇమేహి ఏకాదసహి అభబ్బేహి.

సభాగాపత్తికేన వా సహ ఉపోసథో న కాతబ్బో, పారివుత్థేన ఛన్దేన ఉపోసథో న కాతబ్బో, కరోతో దుక్కటం హోతీతి యోజనా. ఏవం ఉక్ఖిత్తవజ్జితేసు సబ్బవికప్పేసు దుక్కటమేవ వేదితబ్బం. “యం ద్వేపి జనా వికాలభోజనాదినా సభాగవత్థునా ఆపత్తిం ఆపజ్జన్తి, ఏవరూపా వత్థుసభాగా ‘సభాగా’తి వుచ్చతీ”తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౬౯) వచనతో **‘‘సభాగాపత్తీ’’**తి వత్థుసభాగాపత్తియేవ గహేతబ్బా.

ఉపోసథదివసే సబ్బోవ సఙ్ఘో సచే సభాగాపత్తిం ఆపన్నో హోతి,

> “ఇధ పన, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరస్మిం ఆవాసే తదహుపోసథే సబ్బో సఙ్ఘో సభాగం ఆపత్తిం ఆపన్నో హోతి, తేహి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూహి ఏకో భిక్ఖు సామన్తా ఆవాసా సజ్జుకం పాహేతబ్బో ‘గచ్ఛావుసో, తం ఆపత్తిం పటికరిత్వా ఆగచ్ఛ, మయం తే సన్తికే తం ఆపత్తిం పటికరిస్సామా’తి. ఏవఞ్చేతం లభేథ, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే లభేథ, బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన సఙ్ఘో ఞాపేతబ్బో – ‘సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, అయం సబ్బో సఙ్ఘో సభాగం ఆపత్తిం ఆపన్నో, యదా అఞ్ఞం భిక్ఖుం సుద్ధం అనాపత్తికం పస్సిస్సతి, తదా తస్స సన్తికే తం ఆపత్తిం పటికరిస్సతీ”తి (మహావ. ౧౭౧) చ,

వేమతికో చే హోతి,

> “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, అయం సబ్బో సఙ్ఘో సభాగాయ ఆపత్తియా వేమతికో, యదా నిబ్బేమతికో భవిస్సతి, తదా తం ఆపత్తిం పటికరిస్సతీ”తి (మహావ. ౧౭౧) చ,

వుత్తనయేన ఉపోసథో కాతబ్బో.

ఏత్థ చ **సజ్జుక**న్తి తదహేవాగమనత్థాయ. **గణుపోసథా**దీసుపి ఏసేవ నయో. వుత్తఞ్హి **అట్ఠకథాగణ్ఠిపదే** “యథా సఙ్ఘో సభాగం ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా సుద్ధం అలభిత్వా ‘యదా సుద్ధం పస్సిస్సతి, తదా తస్స సన్తికే తం ఆపత్తిం పటికరిస్సతీ’తి

వత్వా ఉపోసథం కాతుం లభతి, ఏవం ద్వీహిపి అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆరోచేత్వా ఉపోసథం కాతుం వట్టతి. ఏకేనాపి 'పరిసుద్ధం లభిత్వా పటికరిస్సామీ'తి ఆభోగం కత్వా కాతుం వట్టతి కిరా"తి. **కిరాతి** చేత్థ అనుస్సవత్థే దట్ఠబ్బో, న పనారుచియం.

పారివుత్థేన ఛన్దేనాతి ఛన్దం ఆహరిత్వా కమ్మం కాతుం నిసిన్నే నపి "అసుభలక్ఖణతాదినా కేనచి కారణేన న కరిస్సామీ"తి విస్సట్ఠే ఛన్దే సచే పున కరిస్సతి, పున ఛన్దపారిసుద్ధిం ఆహరిత్వా కాతబ్బం. యథాహ – "ఏతస్మిం పారివాసియే పున ఛన్దపారిసుద్ధిం అనానేత్వా కమ్మం కాతుం న వట్టతీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౧౬౭).

౨౮౯౬. **అదేసేత్వా పనాపత్తిన్తి** ఆపన్నం ఆపత్తిం అదేసేత్వా. **నావికత్వాన వేమతిన్తి** "అహం, భన్తే, సమ్బహులాసు ఆపత్తీసు వేమతికో, యదా నిబ్బేమతికో భవిస్సామి, తదా తా ఆపత్తియో పటికరిస్సామీ"తి విమతిం అనారోచేత్వా. "**యదా నిబ్బేమతికో**"తి ఏత్థ సచే పనేస నిబ్బేమతికో న హోతి, వత్థుం కిత్తేత్వావ దేసేతుం వట్టతీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౭౯) **అన్ధకట్ఠకథాయం** వుత్తం. తత్రాయం దేసనావిధి – సచే మేఘచ్ఛన్నే సూరియే "కాలో ను ఖో, వికాలో"తి వేమతికో భుఞ్జతి, తేన భిక్ఖునా "అహం, భన్తే, వేమతికో భుఞ్జిం, సచే కాలో అత్థి, సమ్బహులా దుక్కటా ఆపత్తియో ఆపన్నోమ్హి. నో చే అత్థి, సమ్బహులా పాచిత్తియాపత్తియో ఆపన్నోమ్హీ"తి ఏవం వత్థుం కిత్తేత్వా "అహం, భన్తే, యా తస్మిం వత్థుస్మిం సమ్బహులా దుక్కటా వా పాచిత్తియా వా ఆపత్తియో ఆపన్నో, తా తుమ్హమూలే పటిదేసేమీ"తి వత్తబ్బం. ఏసేవ నయో సబ్బాపత్తీసూతి.

గణ్ఠిపదేసు పనేవం వినిచ్ఛయో వుత్తో – "అహం, ఆవుసో, ఇత్థన్నామాయ ఆపత్తియా వేమతికో, యదా నిబ్బేమతికో భవిస్సామి, తదా తం ఆపత్తిం పటికరిస్సామీ'తి వత్వా ఉపోసథో కాతబ్బో, పాతిమోక్ఖం సోతబ్బ"న్తి (మహావ॰ ౧౭౦) వచనతో యావ నిబ్బేమతికో న హోతి, తావ సభాగాపత్తిం పటిగ్గహేతుం న లభతి. అఞ్ఞేసఞ్చ కమ్మానం పరిసుద్ధో నామ హోతి. "పున నిబ్బేమతికో హుత్వా దేసేతబ్బమేవా"తి (కఙ్ఖా॰ అభి॰ టీ॰ నిదానవణ్ణనా) నేవ పాళియం, న అట్ఠకథాయం అత్థి, దేసితే పన న దోసో. "ఇతో వుట్ఠహిత్వా తం ఆపత్తిం పటికరిస్సామీ"తి (మహావ॰ ౧౭౦) ఏత్థాపి ఏసేవ నయోతి.

౨౮౯౭. **ఉపోసథేతి** దినకారకకత్తబ్బాకారవసేన పన్నరసీ, సఙ్ఘుపోసథో, సుత్తుద్దేసోతి ఇమేహి తీహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతే ఉపోసథే. **సభిక్ఖుమ్హా చ ఆవాసాతి** "యస్మిం ఉపోసథే కిచ్చ"న్తిఆదినా వక్ఖమానప్పకారా సభిక్ఖుకా ఆవాసా. ఇధ "అనావాసా"తి సేసో. **ఆవాసో వా అనావాసో వాతి** ఏత్థ "అభిక్ఖుకో వా నానాసంవాసకేహి సభిక్ఖుకో వా"తి చ **న గన్తబ్బోతి** ఏత్థ "అఞ్ఞత్ర సఙ్ఘేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా"తి చ సేసో. "**అనావాసో**"తి ఉదోసితాదయో వుత్తా. భిక్ఖునా ఉపోసథే సభిక్ఖుమ్హా ఆవాసా వా అనావాసా వా అభిక్ఖుకో వా నానాసంవాసకేహి సభిక్ఖుకో వా ఆవాసో వా అనావాసో వా అఞ్ఞత్ర సఙ్ఘేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా **కుదాచనం** కదాచిపి న గన్తబ్బోతి యోజనా.

౨౮౯౮. యస్మిం ఆవాసే పన ఉపోసథే కిచ్చం సచే వత్తతి, సో ఆవాసో "సభిక్ఖుకో నామా"తి పకాసితోతి యోజనా, ఇమినా సచే యత్థ ఉపోసథో న వత్తతి, సో సన్తేసుపి భిక్ఖూసు అభిక్ఖుకో నామాతి దీపేతి.

౨౮౯౯. ఉపోసథస్స పయోజనం, తప్పసఙ్గేన పవారణాయ చ నిద్ధారేతుకామతాయాహ "**ఉపోసథో కిమత్థాయా**"తిఆది.

౨៩౦౦. పటిక్కోసేయ్యాతి నివారేయ్య. **అదేన్తస్సపి దుక్కట**న్తి ఏత్థ "కోపేతుం ధమ్మికం కమ్మ"న్తి ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం.

౨៩౦౧. సో చాతి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) చతువగ్గాదిప్పభేదేన పఞ్చవిధో సో సఙ్ఘో చ. హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదేన **కత్తబ్బకమ్మానం వసేన పరిదీపితో,** న ఛబ్బగ్గాదీనం కాతుం అయుత్తతాదస్సనవసేన.

౨៩౦౨. చతువగ్గాదిభేదనిబన్ధనం కమ్మం దస్సేతుమాహ ''**పవారణ**''న్తిఆది. పవారణఞ్చ తథా అబ్భానఞ్చ ఉపసమ్పదఞ్చ ఠపేత్వా చతువగ్గేన అకత్తబ్బం కమ్మం న విజ్జతీతి యోజనా.

౨៩౦౩. మజ్ఝదేసే ఉపసమ్పదా **మజ్ఝదేసూపసమ్పదా,** తం. అబ్భానం, మజ్ఝదేసూపసమ్పదఞ్చ వినా పఞ్చవగ్గేన **సబ్బం** కమ్మం కాతుం వట్టతీతి యోజనా.

౨៩౦౪. కిఞ్చిపి కమ్మం న న కత్తబ్బన్తి యోజనా, సబ్బమ్పి కమ్మం కత్తబ్బమేవాతి అత్థో. ద్వే పటిసేధా పకతత్థం గమయన్తీతి. వీసతివగ్గేన సఙ్ఘేన సబ్బేసమ్పి కమ్మానం కత్తబ్బభావే కిమత్థం అతిరేకవీసతివగ్గస్స గహణన్తి ఆహ ''**ఊనే దోసోతి ఞాపేతుం, నాధికే అతిరేకతా**''తి. యథావుత్తే చతుబ్బిధే సఙ్ఘే గణనతో **ఊనే దోసో** హోతి, అధికే దోసో న హోతీతి ఞాపేతుం **అతిరేకతా దస్సితా,** అతిరేకవీసతివగ్గసఙ్ఘో దస్సితోతి అధిప్పాయో.

౨៩౦౫. చతువగ్గేన కత్తబ్బే పకతత్తావ చత్తారో కమ్మప్పత్తాతి దీపితాతి యోజనా. సేసా పకతత్తా ఛన్దారహాతి సేసో. **పకతత్తా**తి అనుక్ఖిత్తా చేవ అన్తిమవత్థుం అనజ్ఝాపన్నా చ గహేతబ్బా. **సేసేసు చాతి** పఞ్చవగ్గాదీసుపి.

౨៩౦៦. చతువగ్గాదికత్తబ్బకమ్మం అసంవాసపుగ్గలం గణపూరం కత్వా కరోన్తస్స దుక్కటం హోతి. న కేవలం దుక్కటమేవ, కతఞ్చ కమ్మం కుప్పతీతి యోజనా.

౨៩౦౭. పరివాసాదీతి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన మూలాయపటికస్సనాదీనం గహణం. **తత్రట్ఠ**న్తి పరివాసాదీసు ఠితం. ''**తథా**''తి ఇమినా "కతం కుప్పతి దుక్కట"న్తి ఇదం అనువత్తేతి. **సేసం తూ**తి పరివాసాదికమ్మతో అఞ్ఞం పన ఉపోసథాదికమ్మం . **వట్టతీ**తి తే పారివాసికాదయో గణపూరకే కత్వా కాతుం వట్టతి.

ఉపోసథక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా.

వస్సూపనాయికక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా

౨౬౦౮. వస్సూపనాయికా వుత్తాతి సేసో. **పచ్ఛిమా చాతి** ఏత్థ **ఇతి**-సద్దో నిదస్సనే. **వస్సూపనాయికాతి** వస్సూపగమనా. ఆలయో, వచీభేదో వా కాతబ్బో ఉపగచ్ఛతాతి ఇమినా వస్సూపగమనప్పకారో దస్సితో. ఉపగచ్ఛతా ఆలయో కత్తబ్బో, వచీభేదో వా కత్తబ్బోతి సమ్బన్ధో. ఉపగచ్ఛన్తేన చ సేనాసనే అసతి “ఇధ వస్సం వసిస్సామీ”తి చిత్తుప్పాదమత్తం వా కాతబ్బం, సేనాసనే సతి “ఇమస్మిం విహారే ఇమం తేమాసం వస్సం ఉపేమీ”తి చ “ఇధ వస్సం ఉపేమీ”తి చ వచీభేదో వా కాతబ్బోతి అత్థో.

౨౬౦౯. జానం వస్సూపగమనం అనుపగచ్ఛతో వాపీతి యోజనా. **తేమాసన్తి** ఏత్థ “పురిమం వా పచ్ఛిమం వా”తి సేసో. **చరన్తస్సాపీతి** ఏత్థ “చారిక”న్తి సేసో. పురిమం వా **తేమాసం** పచ్ఛిమం వా **తేమాసం** అవసిత్వావ చారికం చరన్తస్సాపి దుక్కటన్తి యోజనా. **తేమాసన్తి** అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. యథాహ – “న, భిక్ఖవే, వస్సం ఉపగన్త్వా పురిమం వా తేమాసం పచ్ఛిమం వా తేమాసం అవసిత్వా చారికా పక్కమితబ్బా, యో పక్కమేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (మహావ. ౧౮౫).

౨౬౧౦. రుక్ఖస్స సుసిరేతి ఏత్థ “సుద్ధే”తి సేసో. యథాహ – “రుక్ఖసుసిరేతి ఏత్థ సుద్ధే రుక్ఖసుసిరేయేవ న వట్టతి, మహన్తస్స పన రుక్ఖసుసిరస్స అన్తో పదరచ్ఛదనం కుటికం కత్వా పవిసనద్వారం యోజేత్వా ఉపగన్తుం వట్టతీ”తి. **‘‘రుక్ఖస్స సుసిరే’’**తి ఇమినా రుక్ఖేకదేసో విటపోపి సఙ్గహితో, సోపి సుద్ధోవ న వట్టతి. యథాహ – “రుక్ఖవిటభియాతి ఏత్థాపి సుద్ధే విటపమత్తే న వట్టతి, మహావిటపే పన అట్టకం బన్ధిత్వా తత్థ పదరచ్ఛదనం కుటికం కత్వా ఉపగన్తుం వట్టతీ”తి (మహావ. అట్ఠ. ౨౦౩).

“ఛత్తేతి ఏత్థాపి చతూసు థమ్భేసు ఛత్తం ఠపేత్వా ఆవరణం కత్వా ద్వారం యోజేత్వా ఉపగన్తుం వట్టతి, ఛత్తకుటికా నామేసా హోతి. **చాటియాతి** ఏత్థాపి మహన్తేన కపల్లేన ఛత్తే వుత్తనయేన కుటిం కత్వావ ఉపగన్తుం వట్టతీ”తి **అట్ఠకథా**వచనతో ఏవమకతాసు సుద్ధఛత్తచాటీసు నివారణం వేదితబ్బం. **ఛవకుటీతి** టఙ్కితమఞ్చాదయో వుత్తా. యథాహ – “ఛవకుటికా నామ టఙ్కితమఞ్చాదిభేదా కుటి, తత్థ ఉపగన్తుం **న** వట్టతీ”తి (మహావ. అట్ఠ. ౨౦౩).

సుసానే పన అఞ్ఞం కుటికం కత్వా ఉపగన్తుం వట్టతి. “ఛవసరీరం ఝాపేత్వా ఛారికాయ, అట్ఠికానఞ్చ అత్థాయ కుటికా కరీయతీ”తి **అన్ధకట్ఠకథాయం** ఛవకుటి వుత్తా. “టఙ్కితమఞ్చోతి కసికుటికాపాసాణఘరన్తి లిఖిత”న్తి (వజిర. టీ. మహావగ్గ ౨౦౩) **వజిరబుద్ధిత్థేరో**. చతున్నం పాసాణానం ఉపరి పాసాణం అత్థరిత్వా కతో గేహోపి **‘‘టఙ్కితమఞ్చో’’**తి వుచ్చతి. దీఘే మఞ్చపాదే మజ్ఝే విజ్ఝిత్వా అటనియో పవేసేత్వా మఞ్చం కరోన్తీతి తస్స ఇదం ఉపరి, ఇదం హేట్ఠాతి నత్థి, పరివత్తేత్వా అత్థతోపి తాదిసోవ హోతి, తం సుసానే, దేవట్ఠానే చ ఠపేన్తి, అయమ్పి **టఙ్కితమఞ్చో** నామ.

౨౬౧౧. “సతి పచ్చయవేకల్లే, సరీరాఫాసుతాయ వా”తి అవసేసన్తరాయానం వక్ఖమానత్తా **‘‘అన్తరాయో’’**తి ఇమినా రాజన్తరాయాది దసవిధో గహేతబ్బో.

౨౯౧౨-౪. "అనుజానామి , భిక్ఖవే, సత్తన్నం సత్తాహకరణీయేన అప్పహితేపి గన్తుం, పగేవ పహితే భిక్ఖుస్స భిక్ఖునియా సిక్ఖమానాయ సామణేరస్స సామణేరియా మాతుయా చ పితుస్స చా"తి (మహావ. ౧౯౮) వుత్తనయం దస్సేతుమాహ "**మాతాపితూన**"న్తిఆది.

మాతాపితూనం దస్సనత్థం, పఞ్చన్నం సహధమ్మికానం దస్సనత్థం వా నేసం అత్థే సతి వా నేసం అన్తరే గిలానం దట్ఠుం వా తదుపట్ఠాకానం భత్తాదిం పరియేసనత్థం వా నేసం భత్తాదిం పరియేసనత్థం వా తథా నేసం పఞ్చన్నం సహధమ్మికానం అఞ్ఞతరం **అనభిరతం** ఉక్కణ్ఠితం అహం గన్త్వా వూపకాసేస్సం వా వూపకాసాపేస్సామి వా ధమ్మకథమస్స కరిస్సామీతి వా **తస్స** పఞ్చన్నం సహధమ్మికానం అఞ్ఞతరస్స **ఉట్ఠితం** ఉప్పన్నం దిట్ఠిం వివేచేస్సామి వా వివేచాపేస్సామి వా ధమ్మకథమస్స కరిస్సామీతి వా తథా ఉప్పన్నం కుక్కుచ్చం వినోదేస్సామీతి వా వినోదాపేస్సామీతి వా ధమ్మకథమస్స కరిస్సామీతి వా ఏవం వినయఞ్ఞునా భిక్ఖునా సత్తాహకిచ్చేన అపేసితేపి గన్తబ్బం, పగేవ పహితేతి యోజనా.

భత్తాదీతి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన భేసజ్జపరియేసనాదిం సఙ్గణ్హాతి. యథాహ – "గిలానభత్తం వా పరియేసిస్సామి, గిలానుపట్ఠాకభత్తం వా పరియేసిస్సామి, గిలానభేసజ్జం వా పరియేసిస్సామి, పుచ్ఛిస్సామి వా ఉపట్ఠహిస్సామి వా"తి. **వూపకాసేస్స**న్తి యత్థ అనభిరతి ఉప్పన్నా, తతో అఞ్ఞత్థ గహేత్వా గమిస్సామీతి అత్థో.

వినోదేస్సామహన్తి వాతి ఏత్థ **వా**-సద్దేన "ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు గరుధమ్మం అజ్ఝాపన్నో హోతి పరివాసారహో, సో చే భిక్ఖూనం సన్తికే దూతం పహిణేయ్య 'అహఞ్హి గరుధమ్మం అజ్ఝాపన్నో పరివాసారహో, ఆగచ్ఛన్తు భిక్ఖూ, ఇచ్ఛామి భిక్ఖూనం ఆగత'న్తి. గన్తబ్బం, భిక్ఖవే, సత్తాహకరణీయేన అప్పహితేపి, పగేవ పహితే 'పరివాసదానం ఉస్సుక్కం కరిస్సామి వా అనుస్సావేస్సామి వా గణపూరకో వా భవిస్సామీ"తిఆదినయం (మహావ. ౧౯౩) సఙ్గణ్హాతి. ఏవం సత్తాహకిచ్చేన గచ్ఛన్తేన అన్తోఉపచారసీమాయ ఠితేనేవ "అన్తోసత్తాహే ఆగచ్ఛిస్సామీ"తి ఆభోగం కత్వా గన్తబ్బం. సచే ఆభోగం అకత్వా ఉపచారసీమం అతిక్కమతి, ఛిన్నవస్సో హోతీతి వదన్తి.

౨౯౧౫. "అయం పనేత్థ పాళిముత్తకరత్తిచ్ఛేదవినిచ్ఛయో"తి **అట్ఠకథా**గతం రత్తిచ్ఛేదవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ "**వస్సం ఉపగతేనేత్థా**"తిఆది. **ఏత్థా**తి ఇమస్మిం సత్తాహకిచ్చాధికారే. అయం పాళిముత్తకవినిచ్ఛయో దట్ఠబ్బోతి అత్థో.

౨౯౧౬. "**అసుకం నామ దివస**"న్తిఆదినా నిమన్తనాకారం వక్ఖతి. **పుబ్బ**న్తి పఠమం. **వట్టతీ**తి సత్తాహకిచ్చేన గన్తుం వట్టతి. యథాహ – "సచే ఏకస్మిం మహావాసే పఠమంయేవ కతికా కతా హోతి 'అసుకదివసం నామ సన్నిపతితబ్బ'న్తి, నిమన్తితోయేవ నామ హోతి, గన్తుం వట్టతీ"తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౯౯). "ఉపాసకేహి 'ఇమస్మిం నామ దివసే దానాదీని కరోమ, సబ్బే ఏవ సన్నిపతన్తూ'తి కతికాయపి కతాయ గన్తుం వట్టతి, నిమన్తితోయేవ నామ హోతీ"తి కేచి.

౨౯౧౭. భణ్డకన్తి అత్తనో చీవరభణ్డం. **న వట్టతీ**తి సత్తాహకిచ్చేన గన్తుం న వట్టతి. **పహిణన్తీ**తి చీవరధోవనాదికమ్మేన పహిణన్తి. ఆచరియుపజ్ఝాయానం ఆణత్తియేన కేనచి అనవజ్జకిచ్చేన సత్తాహకరణీయేన గన్తుం వట్టతీతి ఇమినావ దీపితం హోతి.

౨౯౧౮. ఉద్దేసాదీనమత్థాయాతి పాళివాచనాని సన్ధాయ. **ఆది**-సద్దేన పరిపుచ్ఛాదిం సఙ్గణ్హాతి. **గరూన**న్తి అగిలానానమ్పి ఆచరియుపజ్ఝాయానం. **గన్తుం లభతీ**తి సత్తాహకరణీయేన గన్తుం లభతి. **పుగ్గలో**తి పకరణతో భిక్ఖుంయేవ

గణ్హాతి.

౨౬౯. **ఆచరియోతి** నిదస్సనమత్తం, ఉపజ్ఝాయేన నివారితేపి ఏసేవ నయో. "సచే పన నం ఆచరియో 'అజ్జ మా గచ్ఛా'తి వదతి, వట్టతీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౯౯) **అట్ఠకథా**నయం దస్సేతుమాహ **"రత్తిచ్ఛేదే అనాపత్తి, హోతీతి పరిదీపితా"**తి. **రత్తిచ్ఛేదే**తి వస్సచ్ఛేదనిమిత్తం. "రత్తిచ్ఛేదే"తి సబ్బత్థ వస్సచ్ఛేదోతి సన్నిట్ఠానం కత్వా వదన్తి, ఏవం సత్తాహకరణీయేన గతం నం అన్తోసత్తాహేయేవ పున ఆగచ్ఛన్తం సచే ఆచరియో వా ఉపజ్ఝాయో వా "అజ్జ మా గచ్ఛా"తి వదతి, సత్తాహాతిక్కమేపి అనాపత్తీతి అధిప్పాయో, వస్సచ్ఛేదో పన హోతియేవాతి దట్ఠబ్బం సత్తాహస్స బహిద్ధా వీతినామితత్తా.

౨౭౦. **యస్స కస్సచి ఞాతిస్సా**తి మాతాపితూహి అఞ్ఞస్స ఞాతిజనస్స. **"గచ్ఛతో దస్సనత్థాయా"**తి ఇమినా సేసఞాతికేహి "మయం గిలానా భదన్తానం ఆగమనం ఇచ్ఛామా"తి చ "ఉపట్ఠాకకులేహి దానం దస్సామ, ధమ్మం సోస్సామ, భిక్ఖూనం దస్సనం ఇచ్ఛామా"తి చ ఏవం కత్తబ్బం నిద్దిసిత్వా దూతే వా పేసితే సత్తాహకరణీయేన గచ్ఛతో రత్తిచ్ఛేదో చ దుక్కటఞ్చ న హోతీతి వుత్తం హోతి. యథాహ "ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖుస్స ఞాతకో గిలానో హోతి…పే॰… గన్తబ్బం, భిక్ఖవే, సత్తాహకరణీయేన పహితే, న త్వేవ అప్పహితే"తి (మహావ॰ ౧౯౯) చ "ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఉపాసకేన సఙ్ఘం ఉద్దిస్స విహారో కారాపితో హోతి…పే॰… ఇచ్ఛామి దానఞ్చ దాతుం ధమ్మఞ్చ సోతుం భిక్ఖూ చ పస్సితున్తి. గన్తబ్బం, భిక్ఖవే, సత్తాహకరణీయేన పహితే, న త్వేవ అప్పహితే"తి (మహావ॰ ౧౮౭) చ.

౨౭౧. "అహం గామకం గన్త్వా అజ్జేవ ఆగమిస్సామీ"తి **ఆగచ్ఛం** ఆగచ్ఛన్తో సచే పాపుణితుం న సక్కోతేవ, వట్టతీతి యోజనా. **వట్టతీ**తి ఏత్థ "అజ్జేవ ఆగమిస్సామీ"తి గన్త్వా ఆగచ్ఛన్తస్స అన్తరామగ్గే సచే అరుణుగ్గమనం హోతి, వస్సచ్ఛేదోపి న హోతి, రత్తిచ్ఛేదదుక్కటఞ్చ నత్థీతి అధిప్పాయో.

౨౭౨. **వజే**తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౦౩) గోపాలకానం నివాసనట్ఠానే. **సత్థే**తి జఙ్ఘసత్థసకటసత్థానం సన్నివిట్ఠోకాసే. **తీసు ఠానేసు భిక్ఖునో, వస్సచ్ఛేదే అనాపత్తీ**తి తేహి సద్ధిం గచ్ఛన్తస్సేవ నత్థి ఆపత్తి, తేహి వియుజ్జిత్వా గమనే పన ఆపత్తియేవ, పవారేతుఞ్చ న లభతి.

వజాదీసు వస్సం ఉపగచ్ఛన్తేన వస్సూపనాయికదివసే తేన భిక్ఖునా ఉపాసకా వత్తబ్బా "కుటికా లద్ధుం వట్టతీ"తి. సచే కరిత్వా దేన్తి, తత్థ పవిసిత్వా "ఇధ వస్సం ఉపేమీ"తి తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బం. నో చే దేన్తి, సాలాసఙ్ఖేపేన ఠితసకటస్స హేట్ఠా ఉపగన్తబ్బం. తమ్పి అలభన్తేన ఆలయో కాతబ్బో. సత్థే పన కుటికాదీనం అభావే "ఇధ వస్సం ఉపేమీ"తి వచీభేదం కత్వా ఉపగన్తుం న వట్టతి, ఆలయకరణమత్తమేవ వట్టతి. **ఆలయో** నామ "ఇధ వస్సం వసిస్సామీ"తి చిత్తుప్పాదమత్తం.

సచే మగ్గప్పటిపన్నేయేవ సత్థే పవారణదివసో హోతి, తత్థేవ పవారేతబ్బం. అథ సత్థో అన్తోవస్సేయేవ భిక్ఖునా పత్థితట్ఠానం పత్వా అతిక్కమతి. పత్థితట్ఠానే వసిత్వా తత్థ భిక్ఖూహి సద్ధిం పవారేతబ్బం. అథాపి సత్థో అన్తోవస్సేయేవ అన్తరా ఏకస్మిం గామే తిట్ఠతి వా విప్పకిరతి వా, తస్మింయేవ గామే భిక్ఖూహి సద్ధిం వసిత్వా పవారేతబ్బం, అప్పవారేత్వా తతో పరం గన్తుం న వట్టతి.

నావాయ వస్సం ఉపగచ్ఛన్తేనాపి కుటియంయేవ ఉపగన్తబ్బం. పరియేసిత్వా అలభన్తే ఆలయో కాతబ్బో . సచే అన్తోతేమాసం నావా సముద్దేయేవ హోతి, తత్థేవ పవారేతబ్బం. అథ నావా కూలం లభతి, సయఞ్చ పరతో గన్తుకామో హోతి, గన్తుం న వట్టతి. నావాయ లద్ధగామేయేవ వసిత్వా భిక్ఖూహి సద్ధిం పవారేతబ్బం. సచేపి నావా అనుతీరమేవ అఞ్ఞత్థ గచ్ఛతి, భిక్ఖు చ పఠమం లద్ధగామేయేవ వసితుకామో, నావా గచ్ఛతు, భిక్ఖునా తత్థేవ వసిత్వా భిక్ఖూహి సద్ధిం పవారేతబ్బం.

ఇతి వజే, సత్థే, నావాయన్తి తీసు ఠానేసు నత్థి వస్సచ్ఛేదే ఆపత్తి, పవారేతుఞ్చ లభతి.

౨౬౨౩. సతి పచ్చయవేకల్లేతి పిణ్డపాతాదీనం పచ్చయానం ఊనత్తే సతి. **సరీరాఫాసుతాయ వా**తి సరీరస్స అఫాసుతాయ ఆబాధే వా సతి. **వస్సం ఛేత్వాపి పక్కమే**తి వస్సచ్ఛేదం కత్వాపి యథాఫాసుకట్ఠానం గచ్ఛేయ్య. **అపి**-సద్దేన వస్సం అఛేత్వా వస్సచ్ఛేదకారణే సతి సత్తాహకరణీయేన గన్తుమ్పి వట్టతీతి దీపేతి.

౨౬౨౪. యేన కేనన్తరాయేనాతి రాజన్తరాయాదీసు యేన కేనచి అన్తరాయేన. **యో** భిక్ఖు వస్సం నోపగతో, తేనాపి ఛిన్నవస్సేన వాపి **దుతియా** వస్సూపనాయికా ఉపగన్తబ్బాతి యోజనా.

౨౬౨౫-౬. సత్తాహన్తి అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. **"వీతినామేతీ**"తి ఇమినా సమ్బన్ధో. ఉపగన్త్వాపి వా బహిద్ధా ఏవ సత్తాహం వీతినామేతి చే. యో గచ్ఛతి, యో చ వీతినామేతి, **తస్స భిక్ఖుస్స. పురిమాపి న విజ్జతీ**తి అనుపగతత్తా, ఛిన్నవస్సత్తా చ పురిమాపి వస్సూపనాయికా న విజ్జతి న లభతి. ఇమేసం ద్విన్నం యథాక్కమం ఉపచారాతిక్కమే, సత్తాహాతిక్కమే చ ఆపత్తి వేదితబ్బా.

పటిస్సవే చ భిక్ఖుస్స, హోతి ఆపత్తి దుక్కటన్తి "ఇధ వస్సం వసథా"తి వుత్తే "సాధూ"తి పటిస్సుణిత్వా తస్స విసంవాదే అసచ్చాపనే ఆపత్తి హోతి. కతమాతి ఆహ **"దుక్కట"**న్తి. న కేవలం ఏతస్సేవ విసంవాదే ఆపత్తి హోతి, అథ ఖో ఇతరేసమ్పి పటిస్సవానం విసంవాదే ఆపత్తి వేదితబ్బా. యథాహ – "పటిస్సవే చ ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి ఏత్థ న కేవలం 'ఇమం తేమాసం ఇధ వస్సం వసథా'తి ఏతస్సేవ పటిస్సవస్స విసంవాదే ఆపత్తి, 'ఇమం తేమాసం భిక్ఖం గణ్హథ, ఉభోపి మయం ఇధ వస్సం వసిస్సామ, ఏకతోవ ఉద్దిసాపేస్సామా'తి ఏవమాదినాపి తస్స తస్స పటిస్సవస్స విసంవాదే దుక్కట"న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౦౭). తఞ్చ ఖో పటిస్సవకాలే సుద్ధచిత్తస్స పచ్ఛా విసంవాదనపచ్చయా హోతి. పఠమం అసుద్ధచిత్తస్స పన పటిస్సవే పాచిత్తియం, విసంవాదేన దుక్కటన్తి పాచిత్తియేన సద్ధిం దుక్కటం యుజ్జతి.

౨౬౨౭. "వస్సం ఉపగన్త్వా పన అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా తదహేవ సత్తాహకరణీయేన పక్కమన్తస్సాపి అన్తోసత్తాహే నివత్తన్తస్స అనాపత్తీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౦౭) **అట్ఠకథా**వచనతో, "కో వాదో వసిత్వా బహి గచ్ఛతో"తి వక్ఖమానత్తా చ **"నుట్ఠాపేత్వా పనారుణ"**న్తి పాఠో గహేతబ్బో. కత్థచి పోత్థకేసు "ఉట్ఠాపేత్వా పనారుణ"న్తి పాఠో దిస్సతి, సో న గహేతబ్బో.

౨౬౨౮. వసిత్వాతి ద్వీహతీహం వసిత్వా. యథా వస్సం వసిత్వా అరుణం అనుట్ఠాపేత్వావ సత్తాహకరణీయేన గచ్ఛతో అనాపత్తి, తథా గతట్ఠానతో అన్తోసత్తాహే ఆగన్త్వా పునపి అరుణం అనుట్ఠాపేత్వావ సత్తాహకరణీయేన గచ్ఛతో అనాపత్తి. "సత్తాహవారేన అరుణో ఉట్ఠాపేతబ్బో"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౦౧) **అట్ఠకథావచనం** సత్తమారుణేన పటిబద్ధదివసం సత్తమేన అరుణేనేవ సఙ్గహేత్వా సత్తమఅరుణబ్భన్తరే అనాగన్త్వా అట్ఠమం అరుణం బహి ఉట్ఠాపేన్తస్స రత్తిచ్ఛేదదస్సనపరం, న

సత్తమఅరుణస్సేవ తత్థ ఉట్ఠాపేతబ్బభావదస్సనపరన్తి గహేతబ్బం **సిక్ఖాభాజనఅట్ఠకథాయ,** సీహళగణ్ఠిపదేసు చ తథా వినిచ్ఛితత్తా.

౨౬౨౯. “నోపేతి అసతియా”తి పదచ్ఛేదో, **నోపేతీతి** “ఇమస్మిం విహారే ఇమం తేమాసం వస్సం ఉపేమీ”తి వచీభేదేన న ఉపగచ్ఛతి.

౨౬౩౦. వుత్తమేవత్థం సమత్థేతుమాహ **‘‘న దోసో కోచి విజ్జతీ’’**తి.

౨౬౩౧. “ఇమస్మిం విహారే ఇమం తేమాసం వస్సం ఉపేమీ”తి తిక్ఖత్తుం వచనే **నిచ్ఛారితే** ఏవ వస్సం ఉపగతో సియాతి యోజనా. **‘‘నిచ్ఛారితేవ తిక్ఖత్తు’’**న్తి ఇదం ఉక్కంసవసేన వుత్తం, సకిం, ద్విక్ఖత్తుం వా నిచ్ఛారితేపి వస్సూపగతో నామ హోతీతి. యథాహ – “ఇమస్మిం విహారే ఇమం తేమాసం వస్సం ఉపేమీతి సకిం వా ద్వత్తిక్ఖత్తుం వా వాచం నిచ్ఛారేత్వావ వస్సం ఉపగన్తబ్బ”న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౮౪).

౨౬౩౨. నవమితో పట్ఠాయ గన్తుం వట్టతి, ఆగచ్ఛతు వా మా వా, అనాపత్తీ”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౦౭) **అట్ఠకథా**నయం దస్సేతుమాహ **‘‘ఆదిం తు నవమిం కత్వా’’**తిఆది. నవమిం పభుతి ఆదిం కత్వా, నవమితో పట్ఠాయాతి వుత్తం హోతి. **గన్తుం వట్టతీ**తి సత్తాహకరణీయేనేవ గన్తుం వట్టతి, తస్మా పవారణదివసేపి తదహేవ ఆగన్తుం అసక్కుణేయ్యట్ఠానం పవారణత్థాయ గచ్ఛన్తేన లబ్భమానేన సత్తాహకరణీయేన గన్తుం వట్టతి. “పవారేత్వా పన గన్తుం వట్టతి పవారణాయ తందివససన్నిస్సితత్తా”తి (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨౦౭) హి **వజిరబుద్ధిత్థేరో**. నో పచ్చా ఆగచ్ఛతు వా మా వా, దోసో న విజ్జతీతి యోజనా.

వస్సూపనాయికక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా.

పవారణక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా

౨౬౩౩. **''పవారణా''**తి ఇదం "చాతుద్దసీ"తిఆదీహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. తస్మిం తస్మిం దివసే కాతబ్బా పవారణా అభేదోపచారేన తథా వుత్తా. **సామగ్గీ** ఉపోసథక్ఖన్ధకకథావణ్ణనాయ వుత్తసరూపావ. సామగ్గిపవారణం కరోన్తేహి చ పఠమం పవారణం ఠపేత్వా పాటిపదతో పట్ఠాయ యావ కత్తికచాతుమాసిపుణ్ణమా ఏత్థన్తరే కాతబ్బా, తతో పచ్ఛా వా పురే వా న వట్టతి. **తేవాచీ ద్వేకవాచీ**తి "సుణాతు మే, భన్తే…పే॰… తేవాచికం పవారేయ్య, ద్వేవాచికం పవారేయ్య, ఏకవాచికం పవారేయ్యా"తి తం తం ఞత్తిం ఠపేత్వా కాతబ్బా పవారణా వుచ్చతి.

౨౬౩౪. తీణి కమ్మాని ముఞ్చిత్వా, అన్తేనేవ పవారయేతి "చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, పవారణకమ్మాని, అధమ్మేన వగ్గం పవారణకమ్మం…పే॰… ధమ్మేన సమగ్గం పవారణకమ్మ"న్తి (మహావ॰ ౨౧౨) వత్వా "తత్ర, భిక్ఖవే , యదిదం అధమ్మేన వగ్గం పవారణకమ్మం, న, భిక్ఖవే, ఏవరూపం పవారణకమ్మం కాతబ్బం…పే॰… తత్ర, భిక్ఖవే, యదిదం ధమ్మేన సమగ్గం పవారణకమ్మం, ఏవరూపం, భిక్ఖవే, పవారణకమ్మం కాతబ్బ"న్తిఆదివచనతో (మహావ॰ ౨౧౨) తీణి అకత్తబ్బాని పవారణకమ్మాని ముఞ్చిత్వా కాతుం అనుఞ్ఞాతేన చతుత్థేన పవారణకమ్మేన పవారేయ్యాతి అత్థో. తస్స విభాగేకదేసం "పఞ్చ యస్మిం పనావాసే"తిఆదినా వక్ఖతి.

౨౬౩౫. పుబ్బకిచ్చం సమాపేత్వాతి –

"సమ్మజ్జనీ పదీపో చ, ఉదకం ఆసనేన చ;
పవారణాయ ఏతాని, 'పుబ్బకరణ'న్తి వుచ్చతి.

"ఛన్దపారిసుద్ధిఉతుక్ఖానం, భిక్ఖుగణనా చ ఓవాదో;
పవారణాయ ఏతాని, 'పుబ్బకిచ్చ'న్తి వుచ్చతీ"తి. –

వుత్తం నవవిధం పుబ్బకిచ్చం నిట్ఠాపేత్వా.

పత్తకల్లే సమానితేతి –

"పవారణా యావతికా చ భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తా,
సభాగాపత్తియో చ న విజ్జన్తి;
వజ్జనీయా చ పుగ్గలా తస్మిం న హోన్తి,
'పత్తకల్ల'న్తి వుచ్చతీ"తి. –

వుత్తే చతుబ్బిధే పత్తకల్లే సమోధానితే పరిసమాపితే.

ఞత్తిం ఠపేత్వాతి "సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, అజ్జ పవారణా, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో పవారేయ్యా"తి (మహావ॰ ౨౧౦) ఏవం సబ్బసఙ్గాహికవసేన చ "తేవాచికం పవారేయ్యా"తి చ దానాదికరణేన యేభుయ్యేన రత్తియా ఖేపితాయ చ

రాజాదిఅన్తరాయే సతి చ తదనురూపతో “ద్వేవాచికం, ఏకవాచికం, సమానవస్సికం పవారేయ్యా”తి చ ఞత్తిం ఠపేత్వా , తాసం విసేసో **అట్ఠకథాయం** దస్సితోయేవ. యథాహ –

> “ఏవఞ్హి వుత్తే తేవాచికఞ్చ ద్వేవాచికఞ్చ ఏకవాచికఞ్చ పవారేతుం వట్టతి, సమానవస్సికం న వట్టతి. ‘తేవాచికం పవారేయ్యా’తి వుత్తే పన తేవాచికమేవ వట్టతి, అఞ్ఞం న వట్టతి, ‘ద్వేవాచికం పవారేయ్యా’తి వుత్తే ద్వేవాచికఞ్చ తేవాచికఞ్చ వట్టతి, ఏకవాచికఞ్చ సమానవస్సికఞ్చ న వట్టతి. ‘ఏకవాచికం పవారేయ్యా’తి వుత్తే పన ఏకవాచికద్వేవాచికతేవాచికాని వట్టన్తి, సమానవస్సికమేవ న వట్టతి. ‘సమానవస్సిక’న్తి వుత్తే సబ్బం వట్టతీ”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౧౦).

కాతబ్బాతి థేరేన భిక్ఖునా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ఏవమస్స వచనీయో “సఙ్ఘం, ఆవుసో, పవారేమి దిట్ఠేన వా…పే॰… తతియమ్పి ఆవుసో, సఙ్ఘం పవారేమి దిట్ఠేన వా…పే॰… పస్సన్తో పటికరిస్సామీ”తి (మహావ॰ ౨౧౦) వుత్తనయేన కాతబ్బా. నవకేన భిక్ఖునా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా…పే॰… తతియమ్పి, భన్తే, సఙ్ఘం పవారేమి దిట్ఠేన వా…పే॰… పస్సన్తో పటికరిస్సామీతి (మహావ॰ ౨౧౦) వుత్తనయేన కాతబ్బా.

౨౬౩౬. థేరేసు పవారేన్తేసు యో పన నవో, సో సయం యావ పవారేతి, తావ ఉక్కుటికం నిసీదేయ్యాతి యోజనా.

౨౬౩౭. చత్తారో వా తయోపి వా **ఏకావాసే** ఏకసీమాయం వసన్తి చే, **ఞత్తిం వత్వా** “సుణన్తు మే, ఆయస్మన్తో, అజ్జ పవారణా, యదాయస్మన్తానం పత్తకల్లం, మయం అఞ్ఞమఞ్ఞం పవారేయ్యామా”తి (మహావ॰ ౨౧౬) గణఞత్తిం ఠపేత్వా పవారేయ్యున్తి యోజనా.

పవారేయ్యున్తి ఏత్థ థేరేన భిక్ఖునా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా తే తయో వా ద్వే వా భిక్ఖూ ఏవమస్సు వచనీయా “అహం, ఆవుసో, ఆయస్మన్తే పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామి. దుతియమ్పి…పే॰… తతియమ్పి అహం, ఆవుసో, ఆయస్మన్తే పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామీ”తి (మహావ॰ ౨౧౬) పవారేతబ్బం. నవేనపి “అహం, భన్తే, ఆయస్మన్తే పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తో అనుకమ్పం ఉపాదాయ , పస్సన్తో పటికరిస్సామి. దుతియమ్పి…పే॰… తతియమ్పి అహం, భన్తే, ఆయస్మన్తే పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామీ”తి పవారేతబ్బం.

౨౬౩౮. అఞ్ఞమఞ్ఞం పవారేయ్యుం, వినా ఞత్తిం దువే జనా. తేసు థేరేన “అహం, ఆవుసో, ఆయస్మన్తం పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదతు మం ఆయస్మా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామి. దుతియమ్పి… పే॰… తతియమ్పి అహం, ఆవుసో, ఆయస్మన్తం పవారేమి…పే॰… పటికరిస్సామీ”తి (మహావ॰ ౨౧౭) పవారేతబ్బం. నవేనపి “అహం, భన్తే, ఆయస్మన్తం పవారేమి…పే॰… వదతు మం ఆయస్మా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో

పటికరిస్సామి. దుతియమ్పి…పే॰… తతియమ్పి అహం, భన్తే, ఆయస్మన్తం పవారేమి…పే॰… పటికరిస్సామీ"తి పవారేతబ్బం.

అధిట్ఠేయ్యాతి పుబ్బకిచ్చం సమాపేత్వా "అజ్జ మే పవారణా చాతుద్దసీ"తి వా "పన్నరసీ"తి వా వత్వా "అధిట్ఠామీ"తి అధిట్ఠేయ్య . యథాహ "అజ్జ మే పవారణాతి ఏత్థ సచే చాతుద్దసికా హోతి, 'అజ్జ మే పవారణా చాతుద్దసీ'తి, సచే పన్నరసికా, 'అజ్జ మే పవారణా పన్నరసీ'తి ఏవం అధిట్ఠాతబ్బ"న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౧౮), ఇమినా సబ్బసఙ్ఘాహోదిఇత్తీసు చ తస్మిం తస్మిం దివసే సో సో వోహారో కాతబ్బోతి దీపితమేవ.

సేసా సఙ్ఘపవారణాతి పఞ్చహి, అతిరేకేహి వా భిక్ఖూహి కత్తబ్బా పవారణా సఙ్ఘపవారణా.

౨౬౩౯. పవారితేతి పఠమపవారణాయ పవారితే. **అనాగతో**తి కేనచి అన్తరాయేన పురిమికాయ చ పచ్ఛిమికాయ చ వస్సూపనాయికాయ వస్సం అనుపగతో. **అవుత్థో**తి పచ్ఛిమికాయ ఉపగతో. వుత్తఞ్హి **ఖుద్దసిక్ఖావణ్ణనాయ** "అవుత్థోతి పచ్ఛిమికాయ ఉపగతో అపరినిట్ఠితత్తా 'అవుత్థో'తి వుచ్చతీ"తి. పారిసుద్ధిఉపోసథం కరేయ్యాతి యోజనా. ఏత్థ "తేసం సన్తికే"తి సేసో.

౨౬౪౦-౧. యస్మిం పనావాసే పఞ్చ వా చత్తారో వా తయో వా సమణా వసన్తి, తే తత్థ ఏకేకస్స పవారణం హరిత్వాన సచే అఞ్ఞమఞ్ఞం పవారేన్తి, ఆపత్తి దుక్కటన్తి యోజనా.

సేసన్తి "అధమ్మేన సమగ్గ"న్తిఆదికం వినిచ్ఛయం. **ఇధా**తి ఇమస్మిం పవారణాధికారే. **బుధో**తి వినయధరో. **ఉపోసథే వుత్తనయేనా**తి ఉపోసథవినిచ్ఛయే వుత్తక్కమేన. **నయే**తి జానేయ్య.

౨౬౪౨. సమ్పాదేతత్తనో సుచిన్తి అత్తనో ఉపోసథం సమ్పాదేతి. **సబ్బం సాధేతీ**తి ఉపోసథాదిసబ్బం కమ్మం నిప్ఫాదేతి. **నత్తనో**తి అత్తనో ఉపోసథం న నిప్ఫాదేతి.

౨౬౪౩. తస్మాతి యస్మా అత్తనో సుచిం న సాధేతి, తస్మా. **ఉభిన్న**న్తి అత్తనో చ సఙ్ఘస్స చ. **కిచ్చసిద్ధత్థమేవిధా**తి ఉపోసథాదికమ్మనిప్ఫజ్జనత్థం ఇధ ఇమస్మిం ఉపోసథకమ్మాదిపకరణే. **పారిసుద్ధిపీ**తి ఏత్థ **పి**-సద్దేన పవారణా సఙ్గహితా. తేనేవ వక్ఖతి "ఛన్దం వా పారిసుద్ధిం వా, గహేత్వా వా పవారణ"న్తి.

ఛన్దపారిసుద్ధిపవారణం దేన్తేన సచే సాపత్తికో హోతి, ఆపత్తిం దేసేత్వా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ఛన్దాదిహారకో భిక్ఖు వత్తబ్బో "ఛన్దం దమ్మి, ఛన్దం మే హర, ఛన్దం మే ఆరోచేహీ"తి (మహావ॰ ౧౬౫), "పారిసుద్ధిం దమ్మి, పారిసుద్ధిం మే హర, పారిసుద్ధిం మే ఆరోచేహీ"తి (మహావ॰ ౧౬౪), "పవారణం దమ్మి, పవారణం మే హర, పవారణం మే ఆరోచేహి, మమత్థాయ పవారేహీ"తి (మహావ॰ ౨౧౩).

౨౬౪౪. "ఛన్దో ఏకేనా"తి పదచ్ఛేదో. ఏకేన బహూనమ్పి ఛన్దో హాతబ్బో, తథా పారిసుద్ధి హాతబ్బా. **పి**-సద్దేన పవారణా హాతబ్బాతి యోజనా. **పరమ్పరాహటో ఛన్దో**తి బహూనం వా ఏకస్స వా ఛన్దాదిహారకస్స హత్థతో అన్తరా అఞ్ఞేన గహితా

ఛన్దపారిసుద్ధిపవారణా. **విసుద్ధియా న గచ్ఛతి** అనవజ్జభావాయ న పాపుణాతి బిళాలసఙ్ఖలికఛన్దాదీనం సఙ్ఘమజ్ఝం అగమనేన వగ్గభావకరణతో.

ఏత్థ చ యథా బిళాలసఙ్ఖలికాయ పఠమవలయం దుతియవలయం పాపుణాతి, న తతియం, ఏవమిమేపి ఛన్దాదయో దాయకేన యస్స దిన్నా, తతో అఞ్ఞత్థ న గచ్ఛతీతి బిళాలసఙ్ఖలికాసదిసత్తా "బిళాలసఙ్ఖలికా"తి వుత్తా. బిళాలసఙ్ఖలికాగ్గహణఞ్చేత్థ యాసం కాసఞ్చి సఙ్ఖలికానం ఉపలక్ఖణమత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

౨౬౪౩-౬. ఛన్దం వా పారిసుద్ధిం వా పవారణం వా గహేత్వా ఛన్దాదిహారకో సఙ్ఘమప్పత్వా సచే సామణేరాదిభావం పటిజానేయ్య వా విబ్భమేయ్య వా మరేయ్య వా, తం సబ్బం ఛన్దాదిభావం నాహటం హోతి, సఙ్ఘం పత్వా **ఏవం సియా** సామణేరాదిభావం పటిజానన్తో, విబ్భన్తో, కాలకతో వా భవేయ్య, తం సబ్బం **హటం** ఆనీతం హోతీతి యోజనా.

తత్థ **సామణేరాదిభావం వా పటిజానేయ్యాతి** "అహం సామణేరో"తిఆదినా భూతం సామణేరాదిభావం కథేయ్య, పచ్ఛా సామణేరభూమియం పతిట్ఠహేయ్యాతి అత్థో. **ఆది**-సద్దేన అన్తిమవత్థుం అజ్ఝాపన్నో గహితో.

౨౬౪౭. సఙ్ఘం పత్వాతి అన్తమసో తంతంకమ్మప్పత్తస్స చతువగ్గాదిసఙ్ఘస్స హత్థపాసం పత్వాతి అత్థో. **పమత్తోతి** పమాదం సతిసమ్మోసం పత్తో. **సుత్తోతి** నిద్దూపగతో. **ఖిత్తచిత్తకోతి** యక్ఖాదీహి విక్ఖేపమాపాదితచిత్తో. **నారోచేతీతి** అత్తనో ఛన్దాదీనం ఆహటభావం ఏకస్సాపి భిక్ఖునో న కథేతి. **సఞ్చిచ్చాతి** సఞ్చేతేత్వా జానన్తోయేవ అనాదరియో నారోచేతి, దుక్కటం హోతి.

౨౬౪౮. యే తేతి యే తే భిక్ఖూ థేరా వా నవా వా మజ్ఝిమా వా. **విపస్సనాతి** సహచరియేన సమథోపి గయ్హతి. సమథవిపస్సనా చ ఇధ తరుణాయేవ అధిప్పేతా, తస్మా **విపస్సనాయుత్తాతి** ఏత్థ తరుణాహి సమథవిపస్సనాహి సమన్నాగతాతి అత్థో. **రత్తిన్దివన్తి** అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. **అతన్దితాతి** అనలసా.

"రత్తిన్దివ"న్తి ఏత్థ **రత్తి**-సద్దేన రత్తియాయేవ గహణం, ఉదాహు ఏకదేసస్సాతి ఆహ "**పుబ్బరత్తాపరరత్త**"న్తి. పుబ్బా చ సా రత్తి చాతి **పుబ్బరత్తి,** పఠమయామో, అపరా చ సా రత్తి చాతి **అపరరత్తి,** పచ్ఛిమయామో, పుబ్బరత్తి చ అపరరత్తి చాతి సమాహారద్వన్దే సమాసన్తే అ-కారపచ్చయం కత్వా "**పుబ్బరత్తాపరరత్త**"న్తి వుత్తం. ఇధాపి అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. మజ్ఝిమయామే కాయదరథవూపసమనత్థాయ సుపనం అనుఞ్ఞాతన్తి తం వజ్జేత్వా పురిమపచ్ఛిమయామేసు నిరన్తరభావనానుయోగో కాతబ్బోతి దస్సనత్థమేవ వుత్తం. విపస్సనా పరాయనా సమథవిపస్సనావ పరం అయనం పతిట్ఠా ఏతేసన్తి **విపస్సనాపరాయనా,** సమథవిపస్సనాయ యుత్తపయుత్తా హోన్తీతి వుత్తం హోతి.

౨౬౪౯. లద్ధో ఫాసువిహారో యేహి తే **లద్ధఫాసువిహారా,** తేసం. **ఫాసువిహారోతి** చ సుఖవిహారస్స మూలకారణత్తా తరుణా సమథవిపస్సనా అధిప్పేతా, పటిలద్ధతరుణసమథవిపస్సనానన్తి అత్థో. **సియా న పరిహానితి** పరిహాని నామ ఏవం కతే న భవేయ్య.

కత్తికమాసకేతి చీవరమాససఙ్ఖాతే కత్తికమాసే పవారణాయ సఙ్గహో వుత్తోతి యోజనా. గాథాబన్ధవసేన ‘‘**సఙ్గాహో**’’తి దీఘో కతో, పవారణాసఙ్గహో వుత్తోతి అత్థో. యథాహ –

> ‘‘పవారణాసఙ్గహో చ నామాయం విస్సట్ఠకమ్మట్ఠానానం థామగతసమథవిపస్సనానం సోతాపన్నాదీనఞ్చ న దాతబ్బో. తరుణసమథవిపస్సనాలాభినో పన సబ్బే వా హోన్తు, ఉపడ్ఢా వా, ఏకపుగ్గలో వా, ఏకస్సపి వసేన దాతబ్బోయేవ. దిన్నే పవారణాసఙ్గహే అన్తోవస్సే పరిహారోవ హోతి, ఆగన్తుకా తేసం సేనాసనం గహేతుం న లభన్తి. తేహిపి ఛిన్నవస్సేహి న భవితబ్బం, పవారేత్వా పన అన్తరాపి చారికం పక్కమితుం లభన్తీ’’తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౪౧).

పవారణాసఙ్గహస్స దానప్పకారో పన **పాళితో** గహేతబ్బో.

పవారణక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా.

చమ్మక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా

౨౬౨౫. ఏళకా చ అజా చ మిగా చాతి విగ్గహో. పసూనం ద్వన్దే ఏకత్తనపుంసకత్తస్స విభాసితత్తా బహువచననిద్దేసో. ఏళకానఞ్చ అజానఞ్చ మిగానం రోహితేణికురుఙ్గానఞ్చ. పసదా చ మిగమాతా చ **పసదమిగమాతా,** ‘‘పసదమిగమాతుయా’’తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధవసేన **‘‘పసద’’**న్తి నిగ్గహితాగమో. పసదమిగమాతుయా చ చమ్మం భిక్ఖునో వట్టతీతి యోజనా. ‘‘మిగాన’’న్తి ఇమినా గహితానమేవేత్థ విభాగదస్సనం **‘‘రోహితేణీ’’**తిఆది. **రోహితాదయో** మిగవిభాగవిసేసా.

౨౬౨౬. ఏతేసం యథావుత్తసత్తానం చమ్మం ఠపేత్వా అఞ్ఞం చమ్మం దుక్కటాపత్తియా వత్థుభూతన్తి అత్థో. **అఞ్ఞ**న్తి చ –

‘‘మక్కటో కాళసీహో చ, సరభో కదలీమిగో;

యే చ వాళమిగా హోన్తి, తేసం చమ్మం న వట్టతీ’’తి. (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౫౯) –

అట్ఠకథాయ పటిక్ఖిత్తం చమ్మమాహ. **మక్కటో** నామ సాఖమిగో. **కాళసీహో** నామ మహాముఖవానరజాతికో. **వాళమిగా** నామ సీహబ్యగ్ఘాదయో. యథాహ – ‘‘తత్థ వాళమిగాతి సీహబ్యగ్ఘఅచ్ఛతరచ్ఛా, న కేవలఞ్చ ఏతేయేవ, యేసం పన చమ్మం వట్టతీతి వుత్తం, తే ఠపేత్వా అవసేసా అన్తమసో గోమహింసస్సమిళారాదయోపి సబ్బే ఇమస్మిం అత్థే ‘వాళమిగా’త్వేవ వేదితబ్బా’’తి.

థవికా చ ఉపాహనా చ **థవికోపాహనం. అమానుసం** మనుస్సచమ్మరహితం సబ్బం చమ్మం థవికోపాహనే వట్టతీతి యోజనా. ఏత్థ **థవికాతి** ఉపాహనాదికోసకస్స గహణం. యథాహ ‘‘మనుస్సచమ్మం ఠపేత్వా యేన కేనచి చమ్మేన ఉపాహనా వట్టతి. ఉపాహనాకోసకసత్థకకోసకకుఞ్జికాకోసకేసుపి ఏసేవ నయో’’తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౫౯).

౨౬౨౭. ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, సబ్బపచ్చన్తిమేసు జనపదేసు గుణఙ్గుణూపాహన’’న్తి (మహావ॰ ౨౫౯) వచనతో **‘‘వట్టన్తి మజ్ఝిమే దేసే, న గుణఙ్గుణూపాహనా’’**తి వుత్తం. **మజ్ఝిమే దేసేతి** ‘‘పురత్థిమాయ దిసాయ గజఙ్గలం నామ నిగమో’’తిఆదినా (మహావ॰ ౨౫౯) వుత్తసీమాపరిచ్ఛేదే మజ్ఝిమదేసే. **గుణఙ్గుణూపాహనాతి** చతుపటలతో పట్ఠాయ బహుపటలా ఉపాహనా. యథాహ – ‘‘గుణఙ్గుణూపాహనాతి చతుపటలతో పట్ఠాయ వుచ్చతీ’’తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౪౫). మజ్ఝిమదేసే గుణఙ్గుణూపాహనా న వట్టన్తీతి యోజనా. **అన్తోఆరామేతి** ఏత్థ పకరణతో ‘‘సబ్బేస’’న్తి లబ్భతి, గిలానానమితరేసఞ్చ సబ్బేసన్తి అత్థో. **సబ్బత్థాపి చాతి** అన్తోఆరామే, బహి చాతి సబ్బత్థాపి. **రోగినోతి** గిలానస్స వట్టన్తీతి యోజనా.

౨౬౨౮. పుటబద్ధా ఖల్లకబద్ధాచాతి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. విసేసో పనేతాసం **అట్ఠకథాయమేవ** వుత్తో ‘‘పుటబద్ధాతి యోనకఉపాహనా వుచ్చతి, యా యావజఙ్ఘతో సబ్బపాదం పటిచ్ఛాదేతి. ఖల్లకబద్ధాతి పణ్హిపిధానత్థం తలే ఖల్లకం బన్ధిత్వా కతా’’తి. **పాలిగుణ్ఠిమా** చ ‘‘పలిగుణ్ఠిత్వా కతా, యా ఉపరి పాదమత్తమేవ పటిచ్ఛాదేతి, న జఙ్ఘ’’న్తి **అట్ఠకథాయం** దస్సితావ. **తూలపుణ్ణాతి** తూలపిచునా పూరేత్వా కతా.

సబ్బావ నీలా **సబ్బనీలా,** సా ఆది యాసం తా **సబ్బనీలాదయో. ఆది**-సద్దేన మహానామరత్తపరియన్తానం గహణం. ఏతాసం సరూపం **అట్ఠకథాయమేవ** వుత్తం "నీలికా ఉమాపుప్ఫవణ్ణా హోతి, పీతికా కణికారపుప్ఫవణ్ణా, లోహితికా జయసుమనపుప్ఫవణ్ణా, మఞ్జిట్ఠికా మఞ్జిట్ఠవణ్ణా ఏవ, కణ్హా అద్దారిట్ఠకవణ్ణా, మహారఙ్గరత్తా సతపదిపిట్ఠివణ్ణా, మహానామరత్తా సమ్భిన్నవణ్ణా హోతి పణ్డుపలాసవణ్ణా. **కురున్దియం** పన 'పదుమపుప్ఫవణ్ణా'తి వుత్త"న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౪౬). **సబ్బనీలాదయోపి చాతి అపి**-సద్దేన నీలాదివద్ధికానం గహణం.

౨౬౨౪. చిత్రాతి విచిత్రా. **మేణ్డవిసాణూపమవద్ధికాతి** మేణ్డానం విసాణసదిసవద్ధికా, కణ్ణికట్ఠానే మేణ్డసిఙ్గసణ్ఠానే వద్ధే యోజేత్వా కతాతి అత్థో. "మేణ్డవిసాణూపమవద్ధికా"తి ఇదం అజవిసాణూపమవద్ధికానం ఉపలక్ఖణం. **మోరస్స పిఞ్ఛేన పరిసిబ్బితాతి** తలేసు వా వద్ధేసు వా మోరపిఞ్ఛేహి సుత్తకసదిసేహి పరిసిబ్బితా. ఉపాహనా న చ వట్టన్తీతి యోజనా.

౨౬౨౨. మజ్జారాతి బిళారా. **కాళకా** రుక్ఖకణ్టకా. **ఉలూకా** పక్ఖిబిళాలా. **సీహాతి** కేసరసీహాదయో సీహా. **ఉద్దాతి** చతుప్పదజాతికా. **దీపీ** సద్దలా. **అజినస్సాతి** ఏవంనామికస్స. **పరిక్ఖటాతి** ఉపాహనపరియన్తే చీవరే అనువాతం వియ వుత్తప్పకారం చమ్మం యోజేత్వా కతా.

౨౬౨౬. సచే ఈదిసా ఉపాహనా లభన్తి, తాసం వళఞ్జనప్పకారం దస్సేతుమాహ "**పుటాదిం అపనేత్వా**"తిఆది. పుటాదిం సబ్బసో ఛిన్దిత్వా వా అపనేత్వా వా ఉపాహనా ధారేతబ్బాతి యోజనా. ఏవమకత్వా లద్ధనీహారేనేవ ధారేన్తస్స దుక్కటం. యథాహ – "ఏతాసు యం కిఞ్చి లభిత్వా సచే తాని ఖల్లకాదీని అపనేత్వా సక్కా హోన్తి వళఞ్జితుం, వళఞ్జేతబ్బా, తేసు పన సతి వళఞ్జన్తస్స దుక్కట"న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౪౬).

వణ్ణభేదం తథా కత్వాతి ఏత్థ "ఏకదేసేనా"తి సేసో. "సబ్బసో వా"తి ఆహరిత్వా సబ్బసో వా ఏకదేసేన వా వణ్ణభేదం కత్వా సబ్బనీలాదయో **ఉపాహనా** ధారేతబ్బాతి యోజనా. తథా అకత్వా ధారేన్తస్స దుక్కటం. యథాహ "ఏతాసు యం కిఞ్చి లభిత్వా రజనం చోళకేన పుఞ్ఛిత్వా వణ్ణం భిన్దిత్వా ధారేతుం వట్టతి. అప్పమత్తకేపి భిన్నే వట్టతియేవా"తి. నీలవద్ధికాదయోపి వణ్ణభేదం కత్వా ధారేతబ్బా.

౨౬౨౭. తత్థ ఠానే పస్సావపాదుకా, వచ్చపాదుకా, ఆచమనపాదుకాతి తిస్సో పాదుకాయో ఠపేత్వా **సబ్బాపి పాదుకా** తాలపత్తికాదిభేదా సబ్బాపి సఙ్కమనీయా పాదుకా ధారేతుం న వట్టన్తీతి యోజనా.

౨౬౨౮. అతిక్కన్తపమాణం ఉచ్చాసయనసఙ్ఖాతం ఆసన్దిఞ్చేవ పల్లఙ్కఞ్చ సేవమానస్స దుక్కటన్తి యోజనా. **ఆసన్దీ** వుత్తలక్ఖణావ. **పల్లఙ్కోతి** పాదేసు ఆహరిమాని వాళరూపాని ఠపేత్వా కతో, ఏకస్మింయేవ దారుమ్హి కట్ఠకమ్మవసేన ఛిన్దిత్వా కతాని అసంహారిమాని తత్రట్ఠానేవ వాళరూపాని యస్స పాదేసు సన్తి, ఏవరూపో పల్లఙ్కో కప్పతీతి "ఆహరిమేనా"తి ఇమినావ దీపితం. "అకప్పియరూపకతో అకప్పియమఞ్చో పల్లఙ్కో"తి హి **సారసమాసే** వుత్తం.

౨౬౨౯. గోనకన్తి దీఘలోమకమహాకోజవం. చతురఙ్గులాధికాని కిర తస్స లోమాని, కాళవణ్ణఞ్చ హోతి. "చతురఙ్గులతో ఊనకప్పమాణలోమో కోజవో వట్టతీ"తి వదన్తి. **కుత్తకన్తి** సోళసన్నం నాటకిత్థీనం ఠత్వా నచ్చనయోగ్గం ఉణ్ణామయత్థరణం. **చిత్తన్తి** భిత్తిచ్ఛిద్దాదికవిచిత్రం ఉణ్ణామయత్థరణం. **పటికన్తి** ఉణ్ణామయం సేతత్థరణం. **పటలికన్తి** ఘనపుప్ఫకం ఉణ్ణామయం లోహితత్థరణం, యో "ఆమలకపత్తో"తిపి వుచ్చతి.

ఏకన్తలోమిన్తి ఉభతో ఉగ్గతలోమం ఉణ్ణామయత్థరణం. **వికతి**న్తి సీహబ్యగ్ఘాదిరూపవిచిత్రం ఉణ్ణామయత్థరణం. "ఏకన్తలోమీతి ఏకతోదసం ఉణ్ణామయత్థరణ"న్తి దీఘనికా. **తూలిక**న్తి రుక్ఖతూలలతాతూలపోటకితూలసఙ్ఖాతానం తిణ్ణం తూలానం అఞ్ఞతరపుణ్ణం పకతితూలికం. **ఉద్దలోమిక**న్తి ఏకతో ఉగ్గతలోమం ఉణ్ణామయత్థరణం. "ఉద్దలోమీతి ఉభతోదసం ఉణ్ణామయత్థరణం. ఏకన్తలోమీతి ఏకతోదసం ఉణ్ణామయత్థరణ"న్తి (దీ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౫) **దీఘనికాయట్ఠకథాయం** వుత్తం. **సారసమాసే** పన "ఉద్దలోమీతి ఏకతో ఉగ్గతపుప్ఫం. ఏకన్తలోమీతి ఉభతో ఉగ్గతపుప్ఫ"న్తి వుత్తం.

౨౬౬౦. కట్టిస్సన్తి రతనపరిసిబ్బితం కోసేయ్యకట్టిస్సమయం పచ్చత్థరణం. "కోసేయ్యకట్టిస్సమయన్తి కోసేయ్యకసటమయ"న్తి (దీ॰ ని॰ టీ॰ ౧.౧౫) **ఆచరియధమ్మపాలత్థేరేన** వుత్తం, కన్తితకోసేయ్యపుటమయన్తి అత్థో. **కోసేయ్య**న్తి రతనపరిసిబ్బితం కోసియసుత్తమయం పచ్చత్థరణం. రతనపరిసిబ్బనరహితం సుద్ధకోసేయ్యం పన వట్టతి.

దీఘనికాయట్ఠకథాయం పనేత్థ "ఠపేత్వా తూలికం సబ్బానేవ గోనకాదీని రతనపరిసిబ్బితాని న వట్టన్తీ"తి (దీ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౫) వుత్తం. తత్థ "**ఠపేత్వా తూలిక**"న్తి ఏతేన రతనపరిసిబ్బనరహితాపి తూలికా న వట్టతీతి దీపేతి. "**రతనపరిసిబ్బితాని న వట్టన్తీ**"తి ఇమినా పన యాని రతనపరిసిబ్బితాని, తాని భూమత్థరణవసేన యథానురూపం మఞ్చాదీసు చ ఉపనేతుం వట్టతీతి దీపితన్తి వేదితబ్బం. ఏత్థ చ వినయపరియాయం పత్వా గరుకే ఠాతబ్బత్తా ఇధ వుత్తనయేనేవేత్థ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. సుత్తన్తికదేసనాయం పన గహట్ఠానమ్పి వసేన వుత్తత్తా నేసం సఙ్గణ్హనత్థం "ఠపేత్వా తూలికం...పే॰... వట్టన్తీతి వుత్త"న్తి (దీ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౫) అపరే.

హత్థిఅస్సరథత్థరన్తి హత్థిపిట్ఠే అత్థరితం అత్థరణం హత్థత్థరణం నామ. అస్సరథత్థరేపి ఏసేవ నయో. **కదలిమిగపవర-పచ్చత్థరణకమ్పి చా**తి కదలిమిగచమ్మం నామ అత్థి, తేన కతం పవరపచ్చత్థరణన్తి అత్థో. తం కిర సేతవత్థస్స ఉపరి కదలిమిగచమ్మం పత్థరిత్వా సిబ్బేత్వా కరోన్తి. **పి**-సద్దేన అజినప్పవేణీ గహితా. **అజినప్పవేణీ** నామ అజినచమ్మేహి మఞ్చపమాణేన సిబ్బేత్వా కతా పవేణీ. తాని కిర చమ్మాని సుఖుమతరాని, తస్మా దుపట్టతిపట్టాని కత్వా సిబ్బన్తి. తేన వుత్తం "అజినప్పవేణీ"తి.

౨౬౬౧. రత్తవితానస్స హేట్ఠాతి కుసుమ్భాదిరత్తస్స లోహితవితానస్స హేట్ఠా కప్పియపచ్చత్థరణేహి అత్థతం సయనాసనఞ్చ. కసావరత్తవితానస్స పన హేట్ఠా కప్పియపచ్చత్థరణేన అత్థతం వట్టతి. తేనేవ వక్ఖతి "హేట్ఠా అకప్పియే"తిఆది.

ద్విధా రత్తూపధానకన్తి సీసపస్సే, పాదపస్సే చాతి ఉభతోపస్సే పఞ్ఞత్తరత్తబిబ్బోహనవన్తఞ్చ సయనాసనం. ఇదం సబ్బం అకప్పియం పరిభుఞ్జతో దుక్కటం హోతి. "యం పన ఏకమేవ ఉపధానం ఉభోసు పస్సేసు రత్తం వా హోతి పదుమవణ్ణం వా విచిత్రం వా, సచే పమాణయుత్తం, వట్టతీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౫౪) **అట్ఠకథావినిచ్ఛయో** ఏతేనేవ బ్యతిరేకతో వుత్తో హోతి. "యేభుయ్యరత్తానిపి ద్వే బిబ్బోహనాని న వట్టన్తీ"తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం. తేనేవ యేభుయ్యేన రత్తవితానమ్పి న వట్టతీతి విఞ్ఞాయతి.

ఏత్థ చ కిఞ్చాపి **దీఘనికాయట్ఠకథాయం** "అలోహితకాని ద్వేపి వట్టన్తియేవ, తతో ఉత్తరి లభిత్వా అఞ్ఞేసం దాతబ్బాని, దాతుం అసక్కోన్తో మఞ్చే తిరియం అత్థరిత్వా ఉపరి పచ్చత్థరణం దత్వా నిపజ్జితుమ్పి లభతీ"తి (దీ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౫)

అవిసేసేన వుత్తం. **సేనాసనక్ఖన్ధకసంవణ్ణనాయం** పన “అగిలానస్స సీసూపధానఞ్చ పాదూపధానఞ్చాతి ద్వయమేవ వట్టతి, గిలానస్స బిబ్బోహనాని సన్థరిత్వా ఉపరి పచ్చత్థరణం దత్వా నిపజ్జితుమ్పి వట్టతీ”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౯౭) వుత్తత్తా గిలానోయేవ మఞ్చే తిరియం అత్థరిత్వా నిపజ్జితుం లభతీతి వేదితబ్బం.

౨౬౬౨. ఉద్ధం సేతవితానమ్పి హేట్ఠా అకప్పియే పచ్చత్థరణే సతి న వట్టతీతి యోజనా. **తస్మిన్తి** అకప్పియపచ్చత్థరణే.

౨౬౬౩. ‘‘**ఠపేత్వా**’’తి ఇమినా ఆసన్దాదిత్తయస్స వట్టనాకారో నత్థీతి దీపేతి. **సేసం సబ్బన్తి** గోనకాది ద్విధారత్తూపధానకపరియన్తం సబ్బం. **గిహిసన్తకన్తి** గిహీనం సన్తకం తేహియేవ పఞ్ఞత్తం, ఇమినా పఞ్చసు సహధమ్మికేసు అఞ్ఞతరేన వా తేసం ఆణత్తియా వా పఞ్ఞత్తం న వట్టతీతి దీపేతి. **లభతేతి** నిసీదితుం లభతి.

౨౬౬౪. తం కత్థ లభతీతి పదేసనియమం దస్సేతుమాహ ‘‘**ధమ్మాసనే**’’తిఆది. **ధమ్మాసనేతి** ఏత్థ **అట్ఠకథాయం** “యది ధమ్మాసనే సఙ్ఘికమ్పి గోనకాదిం భిక్ఖూహి అనాణత్తా ఆరామికాదయో సయమేవ పఞ్ఞాపేన్తి చేవ నీహరన్తి చ, ఏతం గిహివికతనీహారం నామ. ఇమినా గిహివికతనీహారేన వట్టతీ”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౦; వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ పకిణ్ణకవినిచ్ఛయకథా ౫౬ అత్థతో సమానం) వుత్తం. **భత్తగ్గే వాతి** విహారే నిసీదాపేత్వా పరివేసనట్ఠానే వా భోజనసాలాయం వా. అపిసద్దేన గిహీనం గేహేపి తేహి పఞ్ఞత్తే గోనకాదిమ్హి నిసీదితుం అనాపత్తీతి దీపేతి. **ధమ్మాసనాది**పదేసనియమనేన తతో అఞ్ఞత్థ గిహిపఞ్ఞత్తేపి తత్థ నిసీదితుం న వట్టతీతి బ్యతిరేకతో విఞ్ఞాయతి.

భూమత్థరణకేతి ఏత్థ “కతే”తి సేసో. **తత్థాతి** సఙ్ఘికే వా గిహిసన్తకే వా గోనకాదిమ్హి సహధమ్మికేహి అనాణత్తేహి గిహీహి ఏవ భూమత్థరణే కతే. **సయితున్తి** ఉపరి అత్తనో పచ్చత్థరణం దత్వా నిపజ్జితుం వట్టతి. **అపి**-సద్దేన నిసీదితుమ్పి వాతి సముచ్చినోతి. “భూమత్థరణకే”తి ఇమినా గిహీహి ఏవ మఞ్చాదీసు సయనత్థం అత్థతే ఉపరి అత్తనో పచ్చత్థరణం దత్వా సయితుం వా నిసీదితుం వా న వట్టతీతి దీపేతి.

చమ్మక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా.

భేసజ్జక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా

౨౯౯౫. గహపతిస్స భూమి, సమ్ముతిభూమి, ఉస్సావనన్తికాభూమి, గోనిసాదిభూమీతి కప్పియభూమియో చతస్సో హోన్తీతి వుత్తా భగవతాతి యోజనా.

౨౯౯౬. కథం కప్పియం కత్తబ్బన్తి ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, చతస్సో కప్పియభూమియో ఉస్సావనన్తికం గోనిసాదికం గహపతిం సమ్ముతి’’న్తి (మహావ॰ ౨౯౫) ఏవం చతస్సో భూమియో ఉద్ధరిత్వా తాసం సామఞ్ఞలక్ఖణం దస్సేతుమాహ ‘‘**సఙ్ఘస్సా**’’తిఆది. సఙ్ఘస్స సన్తకం వాసత్థాయ కతం గేహం వా భిక్ఖునో సన్తకం వాసత్థాయ కతం గేహం వాతి యోజనా. **కప్పియం కత్తబ్బ**న్తి కప్పియట్ఠానం కత్తబ్బం. **సహసేయ్యప్పహోనక**న్తి సబ్బచ్ఛన్నపరిచ్ఛన్నాదిలక్ఖణేన సహసేయ్యారహం.

౨౯౯౭. ఇదాని చతస్సోపి భూమియో సరూపతో దస్సేతుమాహ ‘‘**ఠపేత్వా**’’తిఆది. భిక్ఖుం ఠపేత్వా అఞ్ఞేహి కప్పియభూమియా అత్థాయ దిన్నం వా తేసం సన్తకం వా యం గేహం, ఇదం ఏవ **గహపతి**భూమి నామాతి యోజనా.

౨౯౯౮. **యా** పన కుటి సఙ్ఘేన **సమ్మతా** ఞత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ, సా సమ్ముతికా నామ. తస్సా సమ్మన్ననకాలే కమ్మవాచం అవత్వా అపలోకనం వా కాతుం వట్టతేవాతి యోజనా.

౨౯౯౯-౩౦. పఠమఇట్ఠకాయ వా పఠమపాసాణస్స వా పఠమత్థమ్భస్స వా **ఆది**-గ్గహణేన పఠమభిత్తిపాదస్స వా ఠపనే **పరేసు** మనుస్సేసు ఉక్ఖిపిత్వా ఠపేన్తేసు సమన్తతో పరివారేత్వా ‘‘కప్పియకుటిం కరోమ, కప్పియకుటిం కరోమా’’తి అభిక్ఖణం వదన్తేహి ఆమసిత్వా వా సయమేవ ఉక్ఖిపిత్వా వా ఇట్ఠకా **ఠపేయ్య** పాసాణో వా థమ్భో వా భిత్తిపాదో వా ఠపేయ్య ఠపేతబ్బో, అయం ఉస్సావనన్తికా కుటీతి యోజనా.

౨౯౩౧. **ఇట్ఠకాదిపతిట్ఠాన**న్తి పఠమిట్ఠకాదీనం భూమియం పతిట్ఠానం. **వదత**న్తి ‘‘కప్పియకుటిం కరోమ, కప్పియకుటిం కరోమా’’తి వదన్తానం. **సమకాలం తు వట్టతీ**తి ఏకకాలం వట్టతి, ఇమినా ‘‘సచే హి అనిట్ఠితే వచనే థమ్భో పతిట్ఠాతి, అప్పతిట్ఠితే వా తస్మిం వచనం నిట్ఠాతి, అకతా హోతి కప్పియకుటీ’’తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౯౫) **అట్ఠకథావినిచ్ఛయో** సూచితో.

౨౯౩౨. ఆరామో సకలో అపరిక్ఖిత్తో వా యేభుయ్యతో అపరిక్ఖిత్తో వాతి దువిధోపి **విఞ్ఞూహి** వినయధరేహి ‘‘గోనిసాదీ’’తి వుచ్చతి. పవేసనివారణాభావేన పవిట్ఠానం గున్నం నిసజ్జాయోగతో తథా వుచ్చతీతి యోజనా.

౨౯౩౩. పయోజనం దస్సేతుమాహ ‘‘**ఏత్థ పక్కఞ్చా**’’తిఆది. **ఆమిస**న్తి పురిమకాలికద్వయం. ‘‘ఆమిస’’న్తి ఇమినా నిరామిసం ఇతరకాలికద్వయం అకప్పియకుటియం వుత్థమ్పి పక్కమ్పి కప్పతీతి దీపేతి.

౨౯౩౪-౫. ఇమా కప్పియకుటియో కదా జహితవత్థుకా హోన్తీతి ఆహ ‘‘**ఉస్సావనన్తికా యా సా**’’తిఆది. యా ఉస్సావనన్తికా యేసు థమ్భాదీసు అధిట్ఠితా, సా తేసు థమ్భాదీసు అపనీతేసు తదఞ్ఞేసుపి థమ్భాదీసు తిట్ఠతీతి యోజనా.

సబ్బేసు ధమ్మాదీసు అపనీతేసు సా జహితవత్థుకా సియాతి యోజనా. గోనిసాదికుటి **పరిక్ఖిత్తా** వతిఆదీహి జహితవత్థుకా సియా. **పరిక్ఖిత్తా**తి చ "ఆరామో పన ఉపడ్ఢపరిక్ఖిత్తోపి బహుతరం పరిక్ఖిత్తోపి పరిక్ఖిత్తోయేవ నామా"తి (మహావ. అట్ఠ. ౨౯౫) **కురున్దిమహాపచ్చరియాదీసు** వుత్తత్తా న కేవలం సబ్బపరిక్ఖిత్తావ, ఉపడ్ఢపరిక్ఖిత్తాపి యేభుయ్యపరిక్ఖిత్తాపి గహేతబ్బా.

సేసాతి గహపతిసమ్ముతికుటియో. ఛదననాసతో జహితవత్థుకా సియున్తి యోజనా. **ఛదననాసతో**తి ఏత్థ "గోపానసిమత్తం ఠపేత్వా"తి సేసో. సచే గోపానసీనం ఉపరి ఏకమ్పి పక్ఖపాసమణ్డలం అత్థి, రక్ఖతి. యత్థ పనిమా చతస్సోపి కప్పియభూమియో నత్థి, తత్థ కిం కాతబ్బం? అనుపసమ్పన్నస్స దత్వా తస్స సన్తకం కత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం.

౨౬౬౬. భిక్ఖుం ఠపేత్వా అఞ్ఞేసం హత్థతో పటిగ్గహో చ తేసం సన్నిధి చ తేసం అన్తోవుత్థఞ్చ భిక్ఖుస్స వట్టతీతి యోజనా.

౨౬౬౭. భిక్ఖుస్స సన్తకం సఙ్ఘికమ్పి వా అకప్పియభూమియం సహసేయ్యప్పహోనకే గేహే అన్తోవుత్థఞ్చ అన్తోపక్కఞ్చ భిక్ఖుస్స న వట్టతి. భిక్ఖునియా సన్తకం సఙ్ఘికమ్పి వా అకప్పియభూమియం సహసేయ్యప్పహోనకే గేహే అన్తోవుత్థఞ్చ అన్తోపక్కఞ్చ భిక్ఖునియా న వట్టతీతి ఏవం **ఉభిన్నం** భిక్ఖుభిక్ఖునీనం న వట్టతీతి యోజనా.

౨౬౬౮. అకప్పకుటియాతి అకప్పియకుటియా, "అకప్పియభూమియం సహసేయ్యప్పహోనకే గేహే"తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తాయ అకప్పియభూమియాతి అత్థో. **ఆది**-సద్దేన నవనీతతేలమధుఫాణితానం గహణం.

౨౬౬౯. తేహేవ అన్తోవుత్థేహి **సప్పిఆదీహి** సత్తాహకాలికేహి సహ భిక్ఖునా పక్కం తం యావజీవికం నిరామిసం సత్తాహం పరిభుఞ్జితుం వట్టతేవాతి యోజనా.

౨౬౭౦. పక్కం సామంపక్కం **తం** యావజీవికం సచే ఆమిససంసట్ఠం పరిభుఞ్జతి, అన్తోవుత్థఞ్చ భుఞ్జతి, కిఞ్చ భియ్యో సామంపక్కఞ్చ భుఞ్జతీతి యోజనా. యావజీవికస్స ఆమిససంసట్ఠస్స ఆమిసగతికత్తా "**అన్తోవుత్థ**"న్తి వుత్తం.

౨౬౭౧. ఉదకం **న హోతి కాలికం** చతూసు కాలికేసు అసఙ్గహితత్తా.

౨౬౭౨. తికాలికా యావకాలికా యామకాలికా సత్తాహకాలికాతి తయో కాలికా పటిగ్గహవసేనేవ అత్తనో అత్తనో కాలం అతిక్కమిత్వా భుత్తా దోసకరా హోన్తి, తతియం సత్తాహాతిక్కమే నిస్సగ్గియపాచిత్తియవత్థుత్తా అభుత్తమ్పి దోసకరన్తి యోజనా.

"**భుత్తా దోసకరా**"తి ఇమినా పురిమకాలికద్వయం పటిగ్గహేత్వా కాలాతిక్కమనమత్తేన ఆపత్తియా కారణం న హోతి, భుత్తమేవ హోతి. సత్తాహకాలికం కాలాతిక్కమేన అపరిభుత్తమ్పి ఆపత్తియా కారణం హోతీతి దీపేతి. తేసు సత్తాహకాలికేయేవ విసేసం దస్సేతుమాహ "**అభుత్తం తతియమ్పి చా**"తి. **చ**-సద్దో తు-సద్దత్థే. యావజీవికం పన పటిగ్గహేత్వా యావజీవం పరిభుఞ్జియమానం ఇతరకాలికసంసగ్గం వినా దోసకరం న హోతీతి న గహితం.

౨౬౭౩. అమ్బాదయో సద్దా రుక్ఖానం నామభూతా తంతంఫలేపి వత్తమానా ఇధ ఉపచారవసేన తజ్జే పానకే వుత్తా, తేనేవాహ "**పానకం మత**"న్తి. **చోచం** అట్ఠికకదలిపానం. **మోచం** ఇతరకదలిపానం. **మధూ**తి ముద్దికఫలానం రసం.

ముద్దికాతి సీతోదకే మద్దితానం ముద్దికఫలానం పానం. "సాలూకపానన్తి రత్తుప్పలనీలుప్పలాదీనం సాలూకే మద్దిత్వా కతపాన"న్తి **పాళియం, అట్ఠకథాయ** (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౦) చ సాలూక-సద్దస్స దీఘవసేన సంయోగదస్సనతో "**సాలు ఫారుసకఞ్చా**"తి గాథాబన్ధవసేన రస్సో కతో.

సాలూకం కుముదుప్పలానం ఫలరసం. **ఖుద్దసిక్ఖావణ్ణనాయం** పన "సాలూకపానం నామ రత్తుప్పలనీలుప్పలాదీనం కిఞ్జక్ఖరేణూహి కతపాన"న్తి వుత్తం. "ఫారుసక'న్తిఆదీసు ఏకో రుక్ఖో"తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం. తస్స ఫలరసో **ఫారుసకం** నామ. ఏతేసం అట్ఠన్నం ఫలానం రసో ఉదకసమ్భిన్నో వట్టతి, సీతుదకే మద్దితో పసన్నో నిక్కసటోవ వట్టతి, ఉదకేన పన అసమ్భిన్నో రసో యావకాలికో.

౨౬౭౫. ఫలన్తి అమ్బాదిఫలం. **సవత్థుకపటిగ్గహో**తి పానవత్థుకానం ఫలానం పటిగ్గహో. వసతి ఏత్థ పానన్తి **వత్థు,** ఫలం, వత్థునా సహ వట్టతీతి **సవత్థుకం,** పానం, సవత్థుకస్స పటిగ్గహో సవత్థుకపటిగ్గహో. సవత్థుకస్స పటిగ్గహం నామ వత్థుపటిగ్గహణమేవాతి కత్వా వుత్తం "పానవత్థుకానం ఫలానం పటిగ్గహో"తి.

౨౬౭౬. "సుకోట్టేత్వా"తి వుచ్చమానత్తా "**అమ్బపక్క**"న్తి ఆమకమేవ అమ్బఫలం వుచ్చతి . **ఉదకే**తి సీతోదకే. **పరిస్సవం** పరిస్సావితం. **కత్వా**తి మధుఆదీహి అభిసఙ్ఖరిత్వా. యథాహ – "తదహుపటిగ్గహితేహి మధుసక్కరకప్పూరాదీహి యోజేత్వా కాతబ్బ"న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౦). **పాతుం వట్టతీ**తి ఏత్థ వినిచ్ఛయో "ఏవం కతం పురేభత్తమేవ కప్పతి, అనుపసమ్పన్నేహి కతం లభిత్వా పన పురేభత్తం పటిగ్గహితం పురేభత్తం సామిసపరిభోగేనాపి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తం నిరామిసపరిభోగేన యావ అరుణుగ్గమనా వట్టతియేవ. ఏస నయో సబ్బపానేసూ"తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తో.

౨౬౭౭. సేసపానకేసుపీతి జమ్బుపానకాదీసుపి.

౨౬౭౮. ఉచ్ఛురసో అన్తోగధత్తా ఇధ వుత్తో, న పన యామకాలికత్తా, సో పన సత్తాహకాలికోయేవ.

౨౬౭౯. మధుకస్స రసన్తి మధుకపుప్ఫస్స రసం. ఏత్థ మధుకపుప్ఫరసో అగ్గిపాకో వా హోతు ఆదిచ్చపాకో వా, పచ్ఛాభత్తం న వట్టతి. పురేభత్తమ్పి యం పానం గహేత్వా మజ్జం కరోన్తి, సో ఆదితో పట్ఠాయ న వట్టతి. మధుకపుప్ఫం పన అల్లం వా సుక్ఖం వా భజ్జితం వా తేన కతఫాణితం వా యతో పట్ఠాయ మజ్జం న కరోన్తి, తం సబ్బం పురేభత్తం వట్టతి.

పక్కడాకరసన్తి పక్కస్స యావకాలికస్స రసం. సబ్బో పత్తరసో యామకాలికో వుత్తోతి యోజనా. **అట్ఠకథాయం** "యావకాలికపత్తానఞ్హి పురేభత్తంయేవ రసో కప్పతీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౦) ఇమమేవ సన్ధాయ వుత్తం.

౨౬౮౦. సానులోమానం సత్తన్నం ధఞ్ఞానం ఫలజం రసం ఠపేత్వా సబ్బో ఫలజో రసో **వికాలే** యామసఞ్ఞితే అనులోమతో పరిభుఞ్జితుం అనుఞ్ఞాతోతి యోజనా.

౨౬౮౧. యావకాలికపత్తానం సీతుదకే మద్దిత్వా కతో రసోపి అపక్కో, ఆదిచ్చపాకోపి వికాలే పన వట్టతీతి యోజనా.

౨౬౮౨-౩. సత్తధఞ్ఞానులోమాని సరూపతో దస్సేతుమాహ "**తాలఞ్చనాళికేరఞ్చా**"తిఆది. **అపరణ్ణం** ముగ్గాది. "**సత్తధఞ్ఞానులోమిక**"న్తి ఇమినా ఏతేసం రసో యావకాలికో యామకాలసఙ్ఖాతే వికాలే పరిభుఞ్జితుం న వట్టతీతి దస్సేతి.

౨౮౮౭. ఏవమాదీనం ఖుద్దకానం ఫలానం రసో పన అట్ఠపానానులోమత్తా **అనులోమికే** యామకాలికానులోమికే **నిద్దిట్ఠో** కథితోతి యోజనా.

౨౮౮౮. **ఇధ** ఇమస్మిం లోకే సానులోమస్స ధఞ్ఞస్స ఫలజం రసం ఠపేత్వా అయామకాలికో అఞ్ఞో ఫలరసో నత్థీతి యోజనా, సబ్బో యామకాలికోయేవాతి దీపేతి.

భేసజ్జక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా.

కథినక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా

౨౮౯౭. **వుత్థవస్సానం** పురిమికాయ వస్సం ఉపగన్త్వా యావ మహాపవారణా, తావ రత్తిచ్ఛేదం అకత్వా వుత్థవస్సానం **భిక్ఖూనం** ఏకస్స వా ద్విన్నం తిణ్ణం చతున్నం పఞ్చన్నం అతిరేకానం వా భిక్ఖూనం **పఞ్చన్నం ఆనిసంసానం** వక్ఖమానానం అనామన్తచారాదీనం పఞ్చన్నం ఆనిసంసానం పటిలాభ**కారణా మునిపుఙ్గవో** సబ్బేసం అగారికాదిమునీనం సకలగుణగణేహి ఉత్తమో భగవా కథినత్థారం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, వస్సంవుత్థానం భిక్ఖూనం కథినం అత్థరితు"న్తి (మహావ॰ ౩౦౬) **అబ్రవి** కథేసీతి యోజనా.

ఏత్థాయం వినిచ్ఛయో – "కథినత్థారం కే లభన్తి, కే న లభన్తీతి? గణనవసేన తావ పచ్ఛిమకోటియా పఞ్చ జనా లభన్తి, ఉద్ధం సతసహస్సమ్పి, పఞ్చన్నం హేట్ఠా న లభన్తీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬) ఇదం **అట్ఠకథాయ** అత్థారకస్స భిక్ఖునో సఙ్ఘస్స కథినదుస్సదానకమ్మం సన్ధాయ వుత్తం. "వుత్థవస్సవసేన పురిమికాయ వస్సం ఉపగన్త్వా పఠమపవారణాయ పవారితా లభన్తి, ఛిన్నవస్సా వా పచ్ఛిమికాయ ఉపగతా వా న లభన్తి. అఞ్ఞస్మిం విహారే వుత్థవస్సాపి న లభన్తీతి మహాపచ్చరియం వుత్త"న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬) ఇదం **అట్ఠకథాయ** ఆనిసంసలాభం సన్ధాయ వుత్తం, న కమ్మం.

ఇదాని తదుభయం విభజిత్వా దస్సేతి –

> "పురిమికాయ ఉపగతానం పన సబ్బే గణపూరకా హోన్తి, ఆనిసంసం న లభన్తి, ఆనిసంసో ఇతరేసంయేవ హోతి. సచే పురిమికాయ ఉపగతా చత్తారో వా హోన్తి, తయో వా ద్వే వా ఏకో వా, ఇతరే గణపూరకే కత్వా కథినం అత్థరితబ్బం. అథ చత్తారో భిక్ఖూ ఉపగతా, ఏకో పరిపుణ్ణవస్సో సామణేరో, సో చే పచ్ఛిమికాయ ఉపసమ్పజ్జతి, గణపూరకో చేవ హోతి, ఆనిసంసఞ్చ లభతి . తయో భిక్ఖూ ద్వే సామణేరా, ద్వే భిక్ఖూ తయో సామణేరా, ఏకో భిక్ఖు చత్తారో సామణేరాతి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. సచే పురిమికాయ ఉపగతా కథినత్థారకుసలా న హోన్తి, అత్థారకుసలా ఖన్ధకభాణకత్థేరా పరియేసిత్వా ఆనేతబ్బా, కమ్మవాచం సావేత్వా కథినం అత్థరాపేత్వా దానఞ్చ భుఞ్జిత్వా గమిస్సన్తి, ఆనిసంసో పన ఇతరేసంయేవ హోతీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬).

కథినం కేన దిన్నం వట్టతీతి? యేన కేనచి దేవేన వా మనుస్సేన వా పఞ్చన్నం వా సహధమ్మికానం అఞ్ఞతరేన దిన్నం వట్టతి. కథినదాయకస్స వత్తం అత్థి, సచే సో తం అజానన్తో పుచ్ఛతి "భన్తే, కథం కథినం దాతబ్బ"న్తి, తస్స ఏవం ఆచిక్ఖితబ్బం "తిణ్ణం చీవరానం అఞ్ఞతరప్పహోనకం సూరియుగ్గమనసమయే వత్థం 'కథినచీవరం దేమా'తి దాతుం వట్టతి, తస్స పరికమ్మత్థం ఏత్తకా నామ సూచియో, ఏత్తకం సుత్తం, ఏత్తకం రజనం, పరికమ్మం కరోన్తానం ఏత్తకానం భిక్ఖూనం యాగుభత్తఞ్చ దాతుం వట్టతీ"తి.

కథినత్థారకేనాపి ధమ్మేన సమేన ఉప్పన్నం కథినం అత్థరన్తేన వత్తం జానితబ్బం. తన్తవాయగేహతో హి ఆభతసన్తానేనేవ ఖలిమక్ఖితసాటకోపి న వట్టతి, మలీనసాటకోపి న వట్టతి, తస్మా కథినత్థారసాటకం లభిత్వా సుద్ధం ధోవిత్వా సూచిఆదీని చీవరకమ్మూపకరణాని సజ్జేత్వా బహూహి భిక్ఖూహి సద్ధిం తదహేవ సిబ్బిత్వా నిట్ఠితసూచికమ్మం రజిత్వా కప్పబిన్దుం దత్వా కథినం అత్థరితబ్బం. సచే తస్మిం అనత్థతేయేవ అఞ్ఞో కథినసాటకం అత్థరితబ్బకం ఆహరతి, అఞ్ఞాని చ

బహూని కథినానిసంసవత్థాని దేతి, యో ఆనిసంసం బహుం దేతి, తస్స సన్తకేనేవ అత్థరితబ్బం. ఇతరో యథా తథా ఓవదిత్వా సఞ్ఞాపేతబ్బో.

కథినం పన కేన అత్థరితబ్బం? యస్స సఙ్ఘో కథినచీవరం దేతి. సఙ్ఘేన పన కస్స దాతబ్బం? యో జిణ్ణచీవరో హోతి. సచే బహూ జిణ్ణచీవరా హోన్తి, వుడ్ఢస్స దాతబ్బం. వుడ్ఢేసుపి యో మహాపరివారో తదహేవ చీవరం కత్వా అత్థరితుం సక్కోతి, తస్స దాతబ్బం. సచే వుడ్ఢో న సక్కోతి, నవకతరో సక్కోతి, తస్స దాతబ్బం. అపి చ సఙ్ఘేన మహాథేరస్స సఙ్గహం కాతుం వట్టతి, తస్మా "తుమ్హే, భన్తే, గణ్హథ, మయం కత్వా దస్సామా"తి వత్తబ్బం.

తీసు చీవరేసు యం జిణ్ణం హోతి, తదత్థాయ దాతబ్బం. పకతియా దుపట్టచీవరస్స దుపట్టత్థాయేవ దాతబ్బం. సచేపిస్స ఏకపట్టచీవరం ఘనం హోతి, కథినసాటకో చ పేలవో, సారుప్పత్థాయ దుపట్టప్పహోనకమేవ దాతబ్బం. "అహం అలభన్తో ఏకపట్టం పారుపామీ"తి వదన్తస్సాపి దుపట్టం దాతుం వట్టతి. యో పన లోభపకతికో హోతి, తస్స న దాతబ్బం. తేనాపి కథినం అత్థరిత్వా "పచ్ఛా విసిబ్బిత్వా ద్వే చీవరాని కరిస్సామీ"తి న గహేతబ్బం.

యస్స పన దియ్యతి, తస్స –

> "సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, ఇదం సఙ్ఘస్స కథినదుస్సం ఉప్పన్నం, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ఇమం కథినదుస్సం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దదేయ్య కథినం అత్థరితుం, ఏసా ఞత్తి.
>
> "సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, ఇదం సఙ్ఘస్స కథినదుస్సం ఉప్పన్నం, సఙ్ఘో ఇమం కథినదుస్సం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దేతి కథినం అత్థరితుం, యస్సాయస్మతో ఖమతి ఇమస్స కథినదుస్సస్స ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దానం కథినం అత్థరితుం, సో తుణ్హస్స, యస్స నక్ఖమతి, సో భాసేయ్య.
>
> "దిన్నం ఇదం సఙ్ఘేన కథినదుస్సం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో కథినం అత్థరితుం, ఖమతి సఙ్ఘస్స, తస్మా తుణ్హీ, ఏవమేతం ధారయామీ"తి (మహావ. ౩౦౭) –

ఏవం ఞత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ దాతబ్బన్తి ఏవం దిన్నం.

౨౮౮౮-౯. న ఉల్లిఖితమత్తాది-చతువీసతివజ్జితన్తి పాళియం ఆగతేహి "న ఉల్లిఖితమత్తేన అత్థతం హోతి కథిన"న్తి (మహావ. ౩౦౮) ఉల్లిఖితమత్తాదీహి చతువీసతియా ఆకారేహి వజ్జితం. **చీవరన్తి** "అహతేన అత్థతం హోతి కథిన"న్తి (మహావ. ౩౦౯) **పాళియం** ఆగతానం సోళసన్నం ఆకారానం అఞ్ఞతరేన యుత్తం కతపరియోసితం దిన్నం కప్పబిన్దుం తిణ్ణం చీవరానం అఞ్ఞతరచీవరం. తే పన చతువీసతి ఆకారా, సోళసాకారా చ **పాళితో** (మహావ. ౩౦౮), **అట్ఠకథాతో** (మహావ. అట్ఠ. ౩౦౮) చ గహేతబ్బా. గన్థగారవపరిహారత్థమిధ న వుత్తా.

భిక్ఖునా వక్ఖమానే అట్ఠధమ్మే జానన్తేన అత్థరకేన **ఆదాయ** గహేత్వా **పురాణకం** అత్తనా పరిభుఞ్జియమానం అత్థరితబ్బచీవరేన ఏకనామకం పురాణచీవరం **ఉద్ధరిత్వా** పచ్చుద్ధరిత్వా **నవం** అత్థరితబ్బం చీవరం **అధిట్ఠహిత్వా** పురాణపచ్చుద్ధటచీవరస్స నామేన అధిట్ఠహిత్వావ తం అన్తరవాసకం చే, "ఇమినా అన్తరవాసకేన కథినం అత్థరామి"ఇతి

వచసా వత్తబ్బన్తి యోజనా. సచే ఉత్తరాసఙ్గో హోతి, “ఇమినా ఉత్తరాసఙ్గేన కథినం అత్థరామి”, సచే సఙ్ఘాటి హోతి, “ఇమాయ సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరామీ”తి వత్తబ్బం.

౨౭౦౦-౧. ఇచ్చేవం తిక్ఖత్తుం వుత్తే కథినం అత్థతం హోతీతి యోజనా. **తేన పన భిక్ఖునా** నవకేన కథినచీవరం **ఆదాయ** సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమ్మ “అత్థతం, భన్తే, సఙ్ఘస్స కథినం, ధమ్మికో కథినత్థారో, అనుమోదథ”ఇతి వత్తబ్బన్తి యోజనా.

౨౭౦౨. అనుమోదకేసు చ థేరేహి “అత్థతం, ఆవుసో, సఙ్ఘస్స కథినం, ధమ్మికో కథినత్థారో, అనుమోదామా”తి వత్తబ్బం, నవేన పన “అత్థతం, భన్తే, సఙ్ఘస్స కథినం, ధమ్మికో కథినత్థారో, అనుమోదామీ”తి ఇతి పున **ఈరయే** కథేయ్యాతి యోజనా. గాథాయ పన అనుమోదనపాఠస్స అత్థదస్సనముఖేన ‘‘**సుఅత్థతం తయా భన్తే**’’తి వుత్తం, న పాఠక్కమదస్సనవసేనాతి వేదితబ్బం.

అత్థారకేసు చ అనుమోదకేసు చ నవేహి వుడ్ఢానం వచనక్కమో వుత్తో, వుడ్ఢేహి నవానం వచనక్కమో పన తదనుసారేన యథారహం యోజేత్వా వత్తబ్బోతి గాథాసు న వుత్తోతి వేదితబ్బో. అత్థారకేన థేరేన వా నవేన వా గణపుగ్గలానం వచనక్కమో చ గణపుగ్గలేహి అత్థారకస్స వచనక్కమో చ వుత్తనయేన యథారహం యోజేతుం సక్కాతి న వుత్తో.

ఏవం అత్థతే పన కథినే సచే కథినచీవరేన సద్ధిం ఆభతం ఆనిసంసం దాయకా “యేన అమ్హాకం కథినం గహితం, తస్సేవ చ దేమా”తి దేన్తి, భిక్ఖుసఙ్ఘో అనిస్సరో. అథ అవిచారేత్వావ దత్వా గచ్ఛన్తి, భిక్ఖుసఙ్ఘో ఇస్సరో. తస్మా సచే కథినత్థారకస్స సేసచీవరానిపి దుబ్బలాని హోన్తి, సఙ్ఘేన అపలోకేత్వా తేసమ్పి అత్థాయ వత్థాని దాతబ్బాని, కమ్మవాచాయ పన ఏకాయేవ వట్టతి. అవసేసే కథినానిసంసే బలవవత్థాని వస్సావాసికఠితికాయ దాతబ్బాని, ఠితికాయ అభావే థేరాసనతో పట్ఠాయ దాతబ్బాని, గరుభణ్డం న భాజేతబ్బం. సచే పన ఏకసీమాయ బహూ విహారా హోన్తి, సబ్బే భిక్ఖూ సన్నిపాతేత్వా ఏకత్థ కథినం అత్థరితబ్బం, విసుం విసుం అత్థరితుం న వట్టతి.

౨౭౦౩. ‘‘**కథినస్స చ కిం మూల**’’న్తిఆదీని సయమేవ వివరిస్సతి.

౨౭౦౬. అట్ఠధమ్ముద్దేసగాథాయ పుబ్బకిచ్చం **పుబ్బ**-వచనేనేవ ఉత్తరపదలోపేన వుత్తం. తేనేవ వక్ఖతి “పుబ్బకిచ్చన్తి వుచ్చతీ”తి. “పచ్చుద్ధార”ఇతి వత్తబ్బే ‘‘**పచ్చుద్ధర**’’ఇతి గాథాబన్ధవసేన రస్సో. తేనేవ వక్ఖతి ‘‘**పచ్చుద్ధారో**’’తి. అధిట్ఠహనం **అధిట్ఠానం**. పచ్చుద్ధారో చ అధిట్ఠానఞ్చ **పచ్చుద్ధరాధిట్ఠానా**. ఇతరీతరయోగేన ద్వన్దసమాసో. **అత్థారో**తి ఏత్థ “కథినత్థారో”తి పకరణతో లబ్భతి.

‘‘**మాతికా**’’తి ఇమినా “అట్ఠ కథినుబ్భారమాతికా”తి పకరణతో విఞ్ఞాయతి. యథాహ – “అట్ఠిమా, భిక్ఖవే, మాతికా కథినస్స ఉబ్భారాయా”తి (మహావ. ౩౧౦). **మాతికాతి** మాతరో జనేత్తియో, కథినుబ్భారం ఏతా అట్ఠ జనేన్తీతి అత్థో. **ఉద్ధారో**తి కథినస్స ఉద్ధారో. **ఆనిసంసాతి** ఏత్థ “కథినస్సా”తి పకరణతో లబ్భతి. కథినస్స ఆనిసంసాతి **ఇమే అట్ఠ** ధమ్మాతి యోజనా. యథాహ “అత్థతకథినానం వో, భిక్ఖవే, పఞ్చ కప్పిస్సన్తీ”తిఆది (మహావ. ౩౦౬). ‘‘**ఆనిసంసేనా**’’తిపి పాఠో. ఆనిసంసేన సహ ఇమే అట్ఠ ధమ్మాతి యోజనా.

౨౭౦౭. "న ఉల్లిఖితమత్తాది-చతువీసతివజ్జిత"న్తిఆదినా కథినం అత్థరితుం కతపరియోసితం చీవరం చే లద్ధం, తత్థ పటిపజ్జనవిధిం దస్సేత్వా సచే అకతసిబ్బనాదికమ్మం వత్థమేవ లద్ధం, తత్థ పటిపజ్జనవిధిం పుబ్బకిచ్చవసేన దస్సేతుమాహ "**ధోవన**"న్తిఆది. తత్థ **ధోవన**న్తి కథినదుస్సస్స సేతభావకరణం. **విచారో**తి "పఞ్చకం వా సత్తకం వా నవకం వా ఏకాదసకం వా హోతూ"తి విచారణం. **ఛేదన**న్తి యథావిచారితస్స వత్థస్స ఛేదనం. **బన్ధన**న్తి మోఘసుత్తకారోపనం. **సిబ్బన**న్తి సబ్బసూచికమ్మం. **రజన**న్తి రజనకమ్మం. **కప్ప**న్తి కప్పబిన్దుదానం. "**పుబ్బకిచ్చ**"**న్తి వుచ్చతి** ఇదం సబ్బం కథినత్థారస్స పఠమమేవ కత్తబ్బత్తా.

౨౭౦౮. అన్తరవాసకోతి ఏత్థ **ఇతి**-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో. సఙ్ఘాటి, ఉత్తరాసఙ్గో, అథో అన్తరవాసకోతి ఏసమేవ తు పచ్చుద్ధారోపి అధిట్ఠానమ్పి అత్థారోపి వుత్తోతి యోజనా.

౨౭౦౯. అట్ఠమాతికా (మహావ. ౩౧౦-౩౧౧; పరి. ౪౧౫; మహావ. అట్ఠ. ౩౧౦-౩౧౧) దస్సేతుమాహ "**పక్కమనఞ్చా**"తిఆది. పక్కమనం అన్తో ఏతస్సాతి పక్కమనన్తికాతి వత్తబ్బే ఉత్తరపదలోపేన "పక్కమన"న్తి వుత్తం. ఏస నయో సబ్బత్థ. **అట్ఠిమా**తి ఏత్థ "మాతికా"తి పకరణతో లబ్భతి. ఇమా అట్ఠ మాతికాతి యోజనా.

౨౭౧౦. ఉద్దేసానుక్కమేన నిద్దిసితుమాహ "**కతచీవరమాదాయా**"తిఆది. "**కతచీవరమాదాయా**"తి ఇమినా చీవరపలిబోధుపచ్ఛేదో దస్సితో. "**ఆవాసే నిరపేక్ఖకో**"తి ఇమినా దుతియో ఆవాసపలిబోధుపచ్ఛేదో దస్సితో. ఏత్థ సబ్బవాక్యేసు "అత్థతకథినో యో భిక్ఖు సచే పక్కమతీ"తి సేసో. **అతిక్కన్తాయ సీమాయా**తి విహారసీమాయ అతిక్కన్తాయ. **హోతి పక్కమనన్తికా**తి ఏత్థ "తస్స భిక్ఖునో"తి సేసో, తస్స భిక్ఖునో పక్కమనన్తికా నామ మాతికా హోతీతి అత్థో.

౨౭౧౧-౨. ఆనిసంసం నామ వుత్థవస్సేన లద్ధం అకతసూచికమ్మవత్థం. తేనేవ వక్ఖతి "కరోతీ"తిఆది. "**విహారే అనపేక్ఖకో**"తి ఇమినా ఏత్థ పఠమం ఆవాసపలిబోధుపచ్ఛేదో దస్సితో. సుఖవిహరణం పయోజనమస్సాతి **సుఖవిహారికో,** విహారోతి. **తత్థ** తస్మిం విహారే విహరన్తోవ తం చీవరం యది కరోతి, తస్మిం చీవరే నిట్ఠితే **నిట్ఠానన్తా** నిట్ఠానన్తికాతి వుచ్చతీతి యోజనా. "**నిట్ఠితేచీవరే**"తి ఇమినా చీవరపలిబోధుపచ్ఛేదో దస్సితో.

౨౭౧౩. తమస్సమన్తి తం వుత్థవస్సావాసం. **ధురనిక్ఖేపే**తి ఉభయధురనిక్ఖేపవసేన చిత్తప్పవత్తక్ఖణే. **సన్నిట్ఠానం** నామ ధురనిక్ఖేపో. ఏత్థ పలిబోధద్వయస్స ఏకక్ఖణేయేవ ఉపచ్ఛేదో **అట్ఠకథాయం** వుత్తో "సన్నిట్ఠానన్తికే ద్వేపి పలిబోధా 'నేవిమం చీవరం కారేస్సం, న పచ్చేస్స'న్తి చిన్తితమత్తేయేవ ఏకతో ఛిజ్జన్తీ"తి (మహావ. అట్ఠ. ౩౧౧).

౨౭౧౪. కథినచ్ఛాదనన్తి కథినానిసంసం చీవరవత్థుం. **న పచ్చేస్స**న్తి న పచ్చాగమిస్సామి. **కరోన్తస్సేవా**తి ఏత్థ "చీవర"న్తి పకరణతో లబ్భతి. "**కథినచ్ఛాదన**"న్తి ఇదం వా సమ్బన్ధనీయం. **కరోన్తస్సా**తి అనాదరే సామివచనం. **నట్ఠ**న్తి చోరేహి హటత్తా వా ఉపచికాదీహి ఖాదితత్తా వా నట్ఠం. **దడ్ఢం వా**తి అగ్గినా దడ్ఢం వా. **నాసనన్తికా**తి ఏవం చీవరస్స నాసనన్తే లబ్భమానా అయం మాతికా నాసనన్తికా నామాతి అత్థో. ఏత్థ "న పచ్చేస్స"న్తి ఇమినా పఠమం ఆవాసపలిబోధుపచ్ఛేదో దస్సితో. "కరోన్తస్సేవా"తి ఇమినా దుతియం చీవరపలిబోధుపచ్ఛేదో దస్సితో.

౨౭౧౫. లద్ధానిసంసోతి లద్ధకథినానిసంసచీవరో. ఆనిసంసే చీవరే **సాపేక్ఖో** అపేక్ఖవా **బహిసీమగతో** వస్సంవుత్థసీమాయ బహిసీమగతో తం చీవరం కరోతి, **సో** కతచీవరో **అన్తరుబ్భారం** అన్తరా ఉబ్భారం సుణాతి చే, సవనన్తికా నామ హోతీతి

యోజనా. “బహిసీమగతో”తిఆదినా దుతియపలిబోధుపచ్ఛేదో దస్సితో. ఏత్థ “కతచీవరో”తి వుత్తత్తా చీవరపలిబోధుపచ్ఛేదో పఠమం హోతి, ఇతరో పన “సహ సవనేన ఆవాసపలిబోధో ఛిజ్జతీ”తి (మహావ. అట్ఠ. ౩౧౧) **అట్ఠకథాయ** వుత్తత్తా పచ్ఛా హోతి.

౨౭౧౬-౭. చీవరాసాయ వస్సంవుత్థో ఆవాసతో **పక్కన్తో** “తుయ్హం చీవరం దస్సామీ”తి కేనచి వుత్తో బహిసీమగతో పన సవతి, పున “తవ చీవరం దాతుం న సక్కోమీ”తి వుత్తో **ఆసాయ ఛిన్నమత్తాయ** చీవరే పచ్చాసాయ ఉపచ్ఛిన్నమత్తాయ **ఆసావచ్ఛేదికా** నామ మాతికాతి **మతా** ఞాతాతి యోజనా. ఆసావచ్ఛాదికే కథినుబ్భారే ఆవాసపలిబోధో పఠమం ఛిజ్జతి, చీవరాసాయ ఉపచ్ఛిన్నాయ చీవరపలిబోధో ఛిజ్జతి.

౨౭౧౮-౨౦. యో వస్సంవుత్థవిహారమ్హా అఞ్ఞం విహారం గతో హోతి, సో **ఆగచ్ఛం** ఆగచ్ఛన్తో అన్తరామగ్గే కథినుద్ధారం అతిక్కమేయ్య, తస్స సో కథినుద్ధారో సీమాతిక్కన్తికో మతోతి యోజనా. తత్థ సీమాతిక్కన్తికే కథినుబ్భారే చీవరపలిబోధో పఠమం ఛిజ్జతి, తస్స బహిసీమే ఆవాసపలిబోధో ఛిజ్జతి.

ఏత్థ చ “సీమాతిక్కన్తికో నామ చీవరకాలసీమాతిక్కన్తికో”తి **కేనచి** వుత్తం. “బహిసీమాయం చీవరకాలసమయస్స అతిక్కన్తత్తా సీమాతిక్కన్తికో”తి (సారత్థ. టీ. మహావ. ౩౧౧) **సారత్థదీపనియం** వుత్తం. “ఆగచ్ఛం అన్తరామగ్గే, తదుద్ధారమతిక్కమే”తి వుత్తత్తా పన సఙ్ఘేన కరియమానం అన్తరుబ్భారం ఆగచ్ఛన్తో విహారసీమం అసమ్పత్తేయేవ కథినుబ్భారస్స జాతత్తా తం న సమ్భుణేయ్య, తస్సేవం సీమమతిక్కన్తస్సేవ సతో పున ఆగచ్ఛతో అన్తరామగ్గే జాతో కథినుబ్భారో సీమాతిక్కన్తికోతి అమ్హాకం ఖన్తి.

కథినానిసంసచీవరం ఆదాయ సచే ఆవాసే సాపేక్ఖోవ గతో హోతి, పున ఆగన్త్వా **కథినుద్ధారం** కథినస్స అన్తరుబ్భారమేవ **సమ్భుణాతి చే** యది పాపుణేయ్య, తస్స సో కథినుద్ధారో హోతి, సో “సహుబ్భారో”తి వుచ్చతీతి యోజనా. సహుబ్భారే ద్వే పలిబోధా అపుబ్బం అచరిమం ఛిజ్జన్తి.

౨౭౨౧. “సీమాతిక్కన్తికేనా”తి వత్తబ్బే ఉత్తరపదలోపేన “**సీమతో**”తి వుత్తం. పక్కమనఞ్చ నిట్ఠానఞ్చ సన్నిట్ఠానఞ్చ **సీమతో** సీమాతిక్కన్తికేన సహ ఇమే **చత్తారో** కథినుబ్భారా **పుగ్గలాధీనా** పుగ్గలాయత్తా సహుబ్భారసఙ్ఖాతో **అన్తరుబ్భారో** సఙ్ఘాధీనోతి యోజనా. “**అన్తరుబ్భరో**”తి గాథాబన్ధవసేన రస్సత్తం.

౨౭౨౨. నాసనన్తి నాసనన్తికో. **సవనన్తి** సవనన్తికో. ఆసావచ్ఛేదికాపి చాతి తయోపి కథినుబ్భారా. **న తు సఙ్ఘా న భిక్ఖుతో**తి సఙ్ఘతోపి న హోన్తి, పుగ్గలతోపి న హోన్తీతి అత్థో. చీవరస్స వినాసో సఙ్ఘస్స వా చీవరసామికస్స వా పయోగేన న జాతోతి నాసనకో తావ కథినుబ్భారో ఉభతోపి న హోతీతి వుత్తో. సవనఞ్చ ఉభయేసం పయోగతో న జాతన్తి తథా వుత్తం. తథా ఆసావచ్ఛేదికాపి.

౨౭౨౩. ఆవాసోయేవ పలిబోధోతి విగ్గహో. **పలిబోధో చ చీవరే**తి ఏత్థ **చీవరే**తి భేదవచనిచ్ఛాయ నిమిత్తత్థే భుమ్మం, చీవరనిమిత్తపలిబోధోతి అత్థో, చీవరసఙ్ఖాతో పలిబోధోతి వుత్తం హోతి. సచ్చాదిగుణయుత్తం ముసావాదాదిదోసవిముత్తం అత్థం వదతి సీలేనాతి **యుత్తముత్తత్థవాదీ,** తేన.

౨౭౨౪. **అట్ఠన్నం మాతికాన**న్తి బహిసీమగతానం వసేన వుత్తా పక్కమనన్తికాదయో సత్త మాతికా, బహిసీమం గన్త్వా అన్తరుబ్భారం సమ్భుణన్తస్స వసేన వుత్తో సహుబ్భారోతి ఇమాసం అట్ఠన్నం మాతికానం వసేన చ. **అన్తరుబ్భారతోపి వాతి** బహిసీమం అగన్త్వా తత్థేవ వసిత్వా కథినుబ్భారకమ్మేన ఉబ్భారకథినానం వసేన లబ్భనతో అన్తరుబ్భారతో చాతి మహేసినా కథినస్స దువే ఉబ్భారాపి వుత్తాతి యోజనా. బహిసీమం గన్త్వా ఆగతస్స వసేన సహుబ్భారో, బహిసీమం ఆగతానం వసేన అన్తరుబ్భారోతి ఏకోయేవ ఉబ్భారో ద్విధా వుత్తో, తస్మా అన్తరుబ్భారం విసుం అగ్గహేత్వా అట్ఠేవ మాతికా **పాళియం** (మహావ. ౩౧౦) విభత్తాతి వేదితబ్బా.

౨౭౨౫. అనామన్తచారో ఉత్తరపదలోపవసేన ''**అనామన్తా**'' ఇతి వుత్తో. యావ కథినం న ఉద్ధరీయతి, తావ అనామన్తేత్వా చరణం కప్పిస్సతి, చారిత్తసిక్ఖాపదేన అనాపత్తి భవిస్సతీతి అత్థో.

అసమాదానచారో ''**అసమాదాన**''న్తి ఉత్తరపదలోపేన వుత్తో. **అసమాదానచారో**తి తిచీవరం అసమాదాయ చరణం, చీవరవిప్పవాసో కప్పిస్సతీతి అత్థో.

''**గణతో**''తి ఇమినా ఉత్తరపదలోపేన గణభోజనం దస్సితం. గణభోజనమ్పి కప్పిస్సతి, తం సరూపతో పాచిత్తియకణ్డే వుత్తం.

''**యావదత్థిక**''న్తి ఇమినా యావదత్థచీవరం వుత్తం. **యావదత్థచీవర**న్తి యావతకేన చీవరేన అత్థో, తావతకం అనధిట్ఠితం అవికప్పితం కప్పిస్సతీతి అత్థో.

''**తత్థ యో చీవరుప్పాదో**''తి ఇమినా ''యో చ తత్థ చీవరుప్పాదో''తి (మహావ. ౩౦౬) వుత్తో ఆనిసంసో దస్సితో. **యో చ తత్థ చీవరుప్పాదో**తి తత్థ కథినత్థతసీమాయం మతకచీవరం వా హోతు సఙ్ఘస్స ఉద్దిస్స దిన్నం వా సఙ్ఘికేన తత్రుప్పాదేన ఆభతం వా, యేన కేనచి ఆకారేన యం సఙ్ఘికం చీవరం ఉప్పజ్జతి, తం తేసం భవిస్సతీతి అత్థో. ఇమే పఞ్చ కథినానిసంసా చ వుత్తాతి సమ్బన్ధో.

కథినక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా.

చీవరక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా

౨౭౨౬-౭. చీవరం ఉప్పజ్జతి ఏతాసూతి ‘‘**ఉప్పాదా**’’తి జనికావ వుచ్చన్తి, చీవరవత్థపరిలాభక్ఖేత్తన్తి అత్థో. యథాహ – “యథావుత్తానం చీవరానం పటిలాభాయ ఖేత్తం దస్సేతుం అట్ఠిమా భిక్ఖవే మాతికాతిఆదిమాహా”తి (మహావ. అట్ఠ. ౩౭౯). **చీవరమాతికాతి** చీవరుప్పాదహేతుభూతమాతరో. తేనాహ **కథినక్ఖన్ధకవణ్ణనాయం** “మాతికాతి మాతరో, జనేత్తియోతి అత్థో”తి (మహావ. అట్ఠ. ౩౧౦). **మాతికాతి** చేత్థ చీవరదానమధిప్పేతం. యథాహ “సీమాయ దానం ఏకా మాతికా, కతికాయ దానం దుతియా”తిఆది. సీమాయ దేతి, కతికాయ దేతి, భిక్ఖాపఞ్ఞత్తియా దేతి, సఙ్ఘస్స దేతి, ఉభతోసఙ్ఘే దేతి, వస్సంవుత్థసఙ్ఘస్స దేతి, ఆదిస్స దేతి, పుగ్గలస్స దేతి. ‘‘**ఇమా పన అట్ఠ మాతికా**’’తి వుత్తమేవ నిగమనవసేన వుత్తం.

౨౭౨౮. **తత్థాతి** తాసు అట్ఠమాతికాసు. **సీమాయ దేతీతి** “సీమాయ దమ్మీ”తి ఏవం సీమం పరామసిత్వా దేన్తో సీమాయ దేతి, ఏవం దిన్నం అన్తోసీమగతేహి భిక్ఖూహి భాజేతబ్బన్తి వణ్ణితన్తి యోజనా. తత్థ **అన్తోసీమగతేహీతి** దాయకో యం సీమం అపేక్ఖిత్వా ఏవమాహ, తస్సా సీమాయ అన్తోగతేహి సబ్బేహి. **భాజేతబ్బన్తి** తం చీవరం భాజేతబ్బం. **వరవణ్ణినాతి** “ఇతిపి సో భగవా అరహా”న్తిఆదినా సకలలోకబ్యాపిగుణాతిసయయుత్తేన బ్యామప్పభాయ, ఛబ్బణ్ణానం రంసీనఞ్చ వసేన ఉత్తమప్పభాతిసయయుత్తేన వరవణ్ణినా **వణ్ణితం** కథితం. అయమేత్థ పదవణ్ణనా, అయం పన వినిచ్ఛయో – **సీమాయ దేతీతి** ఏత్థ తావ ఖణ్డసీమా ఉపచారసీమా సమానసంవాససీమా అవిప్పవాససీమా లాభసీమా గామసీమా నిగమసీమా నగరసీమా అబ్భన్తరసీమా ఉదకుక్ఖేపసీమా జనపదసీమా రట్ఠసీమా రజ్జసీమా దీపసీమా చక్కవాళసీమా ఇతి పన్నరస సీమా వేదితబ్బా.

తత్థ **ఖణ్డసీమా** సీమాకథాయం వుత్తా. **ఉపచారసీమా** పరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స పరిక్ఖేపేన, అపరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స పరిక్ఖేపారహట్ఠానేన పరిచ్ఛిన్నా హోతి. అపిచ భిక్ఖూనం ధువసన్నిపాతట్ఠానతో వా పరియన్తే ఠితభోజనసాలతో వా నిబద్ధవసనకఆవాసతో వా థామమజ్ఝిమస్స పురిసస్స ద్విన్నం లేడ్డుపాతానం అన్తో ఉపచారసీమా వేదితబ్బా. సా పన ఆవాసేసు వడ్ఢన్తేసు వడ్ఢతి, పరిహాయన్తేసు పరిహాయతి. **మహాపచ్చరియం** పన “భిక్ఖూసుపి వడ్ఢన్తేసు వడ్ఢతీ”తి (మహావ. అట్ఠ. ౩౭౯) వుత్తం. తస్మా సచే విహారే సన్నిపతితభిక్ఖూహి సద్ధిం ఏకాబద్ధా హుత్వా యోజనసతమ్పి పూరేత్వా నిసీదన్తి, యోజనసతమ్పి ఉపచారసీమావ హోతి, సబ్బేసం లాభో పాపుణాతి. **సమానసంవాసఅవిప్పవాససీమాద్వయమ్పి** వుత్తమేవ.

లాభసీమా నామ నేవ సమ్మాసమ్బుద్ధేన అనుఞ్ఞాతా, న ధమ్మసఙ్గాహకత్థేరేహి ఠపితా, అపిచ ఖో రాజరాజమహామత్తా విహారం కారేత్వా గావుతం వా అడ్ఢయోజనం వా యోజనం వా సమన్తతో పరిచ్ఛిన్దిత్వా “అయం అమ్హాకం విహారస్స లాభసీమా”తి నామలిఖితకే థమ్భే నిఖణిత్వా “యం ఏత్థన్తరే ఉప్పజ్జతి, సబ్బం తం అమ్హాకం విహారస్స దేమా”తి సీమం ఠపేన్తి, అయం లాభసీమా నామ. **గామనిగమనగరఅబ్భన్తరఉదకుక్ఖేపసీమాపి** వుత్తా ఏవ.

జనపదసీమా నామ కాసికోసలరట్ఠాదీనం అన్తో బహూ జనపదా హోన్తి, ఏత్థ ఏకేకో జనపదపరిచ్ఛేదో జనపదసీమా. **రట్ఠసీమా** నామ కాసికోసలాదిరట్ఠపరిచ్ఛేదో. **రజ్జసీమా** నామ మహాచోళభోగో కేరళభోగోతి ఏవం ఏకేకస్స రఞ్ఞో

ఆణాపవత్తిట్ఠానం. **దీపసీమా** నామ సముద్దన్తేన సముచ్ఛిన్నమహాదీపా చ అన్తరదీపా చ. **చక్కవాళసీమా** నామ చక్కవాళపబ్బతేనేవ పరిచ్ఛిన్నా.

ఏవమేతాసు సీమాసు ఖణ్డసీమాయ కేనచి కమ్మేన సన్నిపతితం సఙ్ఘం దిస్వా "ఏత్థేవ సీమాయ సఙ్ఘస్స దేమీ"తి వుత్తే యావతికా భిక్ఖూ అన్తోఖణ్డసీమగతా, తేహి భాజేతబ్బం. తేసంయేవ హి తం పాపుణాతి, అఞ్ఞేసం సీమన్తరికాయ వా ఉపచారసీమాయ వా ఠితానమ్పి న పాపుణాతి. ఖణ్డసీమాయ ఠితే పన రుక్ఖే వా పబ్బతే వా ఠితస్స హేట్ఠా వా పథవియా వేమజ్ఝం గతస్స పాపుణాతియేవ.

"ఇమిస్సా ఉపచారసీమాయ సఙ్ఘస్స దమ్మీ"తి దిన్నం పన ఖణ్డసీమాసీమన్తరికాసు ఠితానమ్పి పాపుణాతి. "సమానసంవాససీమాయ దమ్మీ"తి దిన్నం పన ఖణ్డసీమాసీమన్తరికాసు ఠితానం న పాపుణాతి. అవిప్పవాససీమాలాభసీమాసు దిన్నం తాసు సీమాసు అన్తోగతానంయేవ పాపుణాతి. గామసీమాదీసు దిన్నం తాసం సీమానం అబ్భన్తరే బద్ధసీమాయ ఠితానమ్పి పాపుణాతి. అబ్భన్తరసీమాఉదకుక్ఖేపసీమాసు దిన్నం తత్థ అన్తోగతానంయేవ పాపుణాతి. జనపదరట్ఠరజ్జదీపచక్కవాళసీమాసుపి గామసీమాదీసు వుత్తసదిసోయేవ వినిచ్ఛయో.

సచే పన జమ్బుదీపే ఠితో "తమ్బపణ్ణిదీపే సఙ్ఘస్స దమ్మీ"తి వదతి, తమ్బపణ్ణిదీపతో ఏకోపి గన్త్వా సబ్బేసం గణ్హితుం లభతి. సచేపి తత్రేవ ఏకో సభాగభిక్ఖు సభాగానం భాగం గణ్హాతి, న వారేతబ్బో. ఏవం తావ యో సీమం పరామసిత్వా దేతి, తస్స దానే వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో.

యో పన "అసుకసీమాయా"తి వత్తుం న జానాతి, కేవలం "సీమా"తి వచనమత్తమేవ జానన్తో విహారం ఆగన్త్వా "సీమాయ దమ్మీ"తి వా "సీమట్ఠకసఙ్ఘస్స దమ్మీ"తి వా భణతి, సో పుచ్ఛితబ్బో "సీమా నామ బహువిధా, కతరం సీమం సన్ధాయ భణసీ"తి, సచే వదతి "అహం 'అసుకసీమా'తి న జానామి, సీమట్ఠకసఙ్ఘో భాజేత్వా గణ్హతూ"తి, కతరసీమాయ భాజేతబ్బం? మహాసీవత్థేరో కిరాహ "అవిప్పవాససీమాయా"తి. తతో నం ఆహంసు "అవిప్పవాససీమా నామ తియోజనాపి హోతి, ఏవం సన్తే తియోజనే ఠితా లాభం గణ్హిస్సన్తి, తియోజనే ఠత్వా ఆగన్తుకవత్తం పూరేత్వా ఆరామం పవిసితబ్బం భవిస్సతి, గమికో తియోజనం గన్త్వా సేనాసనం ఆపుచ్ఛిస్సతి, నిస్సయపటిపన్నస్స తియోజనాతిక్కమే నిస్సయో పటిప్పస్సమ్భిస్సతి, పారివాసికేన తియోజనం అతిక్కమిత్వా అరుణం ఉట్ఠాపేతబ్బం భవిస్సతి, భిక్ఖునియా తియోజనే ఠత్వా ఆరామప్పవేసనం ఆపుచ్ఛితబ్బం భవిస్సతి, సబ్బమ్పేతం ఉపచారసీమాపరిచ్ఛేదవసేనేవ కత్తుం వట్టతి. తస్మా ఉపచారసీమాయమేవ భాజేతబ్బ"న్తి.

౨౬౨౯. యే విహారా సఙ్ఘేన కతికాయ **ఏకలాభకా** సమానలాభకా **ఏత్థ** ఏతేసు విహారేసు **దిన్నం** "కతికాయ దమ్మీ"తి దిన్నం **సబ్బేహి** భిక్ఖూహి సహ **భాజేతబ్బం** చీవరం కతికాయ వుచ్చతీతి యోజనా.

అయమేత్థ వినిచ్ఛయో – కతికా నామ సమానలాభకతికా, తత్రేవం కతికా కాతబ్బా – ఏకస్మిం విహారే సన్నిపతితేహి భిక్ఖూహి యం విహారం సఙ్గణ్హితుకామా సమానలాభం కాతుం ఇచ్ఛన్తి, అస్స నామం గహేత్వా "అసుకో నామ విహారో పోరాణకో"తి వా "బుద్ధాధివుత్థో"తి వా "అప్పలాభో"తి వా యం కిఞ్చి కారణం వత్వా "తం విహారం ఇమినా విహారేన సద్ధిం ఏకలాభం కాతుం సఙ్ఘస్స రుచ్చతీ"తి తిక్ఖత్తుం సావేతబ్బం. ఏత్తావతా తస్మిం విహారే నిసిన్నోపి ఇధ నిసిన్నోవ హోతి. తస్మిం

విహారేపి సఙ్ఘేన ఏవమేవ కాతబ్బం. ఏత్తావతా ఇధ నిసిన్నోపి తస్మిం విహారే నిసిన్నోవ హోతి. ఏకస్మిం లాభే భాజియమానే ఇతరస్మిం ఠితస్స భాగం గహేతుం వట్టతి. ఏవం ఏకేన విహారేన సద్ధిం బహూపి ఆవాసా ఏకలాభా కాతబ్బాతి.

౨౬౩౦. చీవరదాయకేన ధువకారా పాకవత్తాదినిచ్చసక్కారా యత్థ సఙ్ఘస్స **క్రీయన్తి** కరీయన్తి **తత్థ** తస్మిం విహారే తేనేవ దాయకేన సఙ్ఘస్స **దిన్నం** విహారం "భిక్ఖాపఞ్ఞత్తియా దిన్న"న్తి మహేసినా వుత్తన్తి యోజనా.

తత్రాయం వినిచ్ఛయో – యస్మిం విహారే ఇమస్స చీవరదాయకస్స సన్తకం సఙ్ఘస్స పాకవత్తం వా వత్తతి, యస్మిం వా విహారే భిక్ఖూ అత్తనో భారం కత్వా సదా గేహే భోజేతి, యత్థ వా తేన ఆవాసో కారితో, సలాకభత్తాదీని వా నిబద్ధాని, యేన పన సకలోపి విహారో పతిట్ఠాపితో, తత్థ వత్తబ్బమేవ నత్థి, ఇమే ధువకారా నామ. తస్మా సచే సో "యత్థ మయ్హం ధువకారా కరీయన్తి, ఏత్థ దమ్మీ"తి వా "తత్థ దేథా"తి వా భణతి, బహూసు చేపి ఠానేసు ధువకారా హోన్తి, సబ్బత్థ దిన్నమేవ హోతి.

సచే పన ఏకస్మిం విహారే భిక్ఖూ బహుతరా హోన్తి, తేహి వత్తబ్బం "తుమ్హాకం ధువకారే ఏకత్థ భిక్ఖూ బహూ, ఏకత్థ అప్పకా"తి, సచే "భిక్ఖుగణనాయ గణ్హథా"తి భణతి, తథా భాజేత్వా గణ్హితుం వట్టతి. ఏత్థ చ వత్థభేసజ్జాది అప్పకమ్పి సుఖేన భాజీయతి, యది పన మఞ్చో వా పీఠకం వా ఏకమేవ హోతి, తం పుచ్ఛిత్వా యస్స వా విహారస్స ఏకవిహారేపి వా యస్స సేనాసనస్స సో విచారేతి, తత్థ దాతబ్బం. సచే "అసుకభిక్ఖు గణ్హతూ"తి వదతి, వట్టతి.

అథ "మయ్హం ధువకారే దేథా"తి వత్వా అవిచారేత్వావ గచ్ఛతి, సఙ్ఘస్సపి విచారేతుం వట్టతి. ఏవం పన విచారేతబ్బం – "సఙ్ఘత్థేరస్స వసనట్ఠానే దేథా"తి వత్తబ్బం. సచే తత్థ సేనాసనం పరిపుణ్ణం హోతి. యత్థ నప్పహోతి, తత్థ దాతబ్బం. సచే ఏకో భిక్ఖు "మయ్హం వసనట్ఠానే సేనాసనపరిభోగభణ్డం నత్థీ"తి వదతి, తత్థ దాతబ్బన్తి.

౨౬౩౧. **సఙ్ఘస్స పన యం దిన్న**న్తి విహారం పవిసిత్వా "ఇమాని చీవరాని సఙ్ఘస్స దమ్మీ"తి యం చీవరం దిన్నం. "సమ్ముఖీభూతేనా"తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధేన రస్సత్తం. **సమ్ముఖిభూతేనా**తి చ ఉపచారసీమాయ ఠితేన. **భాజేతబ్బ**న్తి ఘణ్టిం పహరిత్వా కాలం ఘోసేత్వా భాజేతబ్బం. ఇదమేత్థ ముఖమత్తదస్సనం. వినిచ్ఛయో **అట్ఠకథాయ** (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౯) వేదితబ్బో. సేయ్యథిదం – చీవరదాయకేన విహారం పవిసిత్వా "ఇమాని చీవరాని సఙ్ఘస్స దమ్మీ"తి దిన్నేసు భాజియమానేసు సీమట్ఠస్స అసమ్పత్తస్సపి భాగం గణ్హన్తో న వారేతబ్బో. విహారో మహా హోతి, థేరాసనతో పట్ఠాయ వత్థేసు దియ్యమానేసు అలసజాతికా మహాథేరా పచ్ఛా ఆగచ్ఛన్తి, "భన్తే, వీసతివస్సానం దియ్యతి, తుమ్హాకం ఠితికా అతిక్కన్తా"తి న వత్తబ్బా, ఠితికం ఠపేత్వా తేసం దత్వా పచ్ఛా ఠితికాయ దాతబ్బం.

"అసుకవిహారే కిర బహుం చీవరం ఉప్పన్న"న్తి సుత్వా యోజనన్తరికవిహారతోపి భిక్ఖూ ఆగచ్ఛన్తి, సమ్పత్తసమ్పత్తానం ఠితట్ఠానతో పట్ఠాయ దాతబ్బం. అసమ్పత్తానమ్పి ఉపచారసీమం పవిట్ఠానం అన్తేవాసికాదీసు గణ్హన్తేసు దాతబ్బమేవ. "బహి ఉపచారసీమాయ ఠితానం దేథా"తి వదన్తి, న దాతబ్బం. సచే పన ఉపచారసీమం ఓక్కన్తేహి ఏకాబద్ధా హుత్వా అత్తనో విహారద్వారే వా అన్తోవిహారేయేవ వా హోన్తి, పరిసవసేన వడ్ఢితా నామ సీమా హోతి, తస్మా దాతబ్బం. సఙ్ఘనవకస్స దిన్నేపి పచ్ఛా ఆగతానం దాతబ్బమేవ. దుతియభాగే పన థేరాసనం ఆరుళ్హే ఆగతానం పఠమభాగో న పాపుణాతి, దుతియభాగతో వస్సగ్గేన దాతబ్బం.

ఏకస్మిం విహారే దస భిక్ఖూ హోన్తి, దస వత్థాని “సఙ్ఘస్స దేమా”తి దేన్తి, పాటేక్కం భాజేతబ్బాని. సచే “సబ్బానేవ అమ్హాకం పాపుణన్తీ”తి గహేత్వా గచ్ఛన్తి, దుప్పాపితాని చేవ దుగ్గహితాని చ, గతగతట్ఠానే సఙ్ఘికానేవ హోన్తి. ఏకం పన ఉద్ధరిత్వా “ఇదం తుమ్హాకం పాపుణాతీ”తి సఙ్ఘత్థేరస్స దత్వా సేసాని “ఇమాని అమ్హాకం పాపుణన్తీ”తి గహేతుం వట్టతి.

ఏకమేవ వత్థం “సఙ్ఘస్స దేమా”తి ఆహరన్తి, అభాజేత్వావ “అమ్హాకం పాపుణాతీ”తి గణ్హన్తి, దుప్పాపితఞ్చేవ దుగ్గహితఞ్చ, సత్థకేన, పన హలిద్దిఆదినా వా లేఖం కత్వా ఏకం కోట్ఠాసం “ఇమం ఠానం తుమ్హాకం పాపుణాతీ”తి సఙ్ఘత్థేరస్స పాపేత్వా సేసం “అమ్హాకం పాపుణాతీ”తి గహేతుం వట్టతి. యం పన వత్థస్సేవ పుప్ఫం వా వలి వా, తేన పరిచ్ఛేదం కాతుం న వట్టతి. సచే ఏకం తన్తం ఉద్ధరిత్వా “ఇదం ఠానం తుమ్హాకం పాపుణాతీ”తి సఙ్ఘత్థేరస్స దత్వా సేసం “అమ్హాకం పాపుణాతీ”తి గణ్హన్తి, వట్టతి. ఖణ్డం ఖణ్డం ఛిన్దిత్వా భాజియమానం వట్టతియేవ.

ఏకభిక్ఖుకే విహారే సఙ్ఘస్స చీవరేసు ఉప్పన్నేసు సచే పుబ్బే వుత్తనయేనేవ సో భిక్ఖు “సబ్బాని మయ్హం పాపుణన్తీ”తి గణ్హాతి, సుగ్గహితాని, ఠితికా పన న తిట్ఠతి. సచే ఏకేకం ఉద్ధరిత్వా “ఇదం మయ్హం పాపుణాతీ”తి గణ్హాతి, ఠితికా తిట్ఠతి. తత్థ ఠితికాయ అట్ఠితాయ పున అఞ్ఞస్మిం చీవరే ఉప్పన్నే సచే ఏకో భిక్ఖు ఆగచ్ఛతి, మజ్ఝే ఛిన్దిత్వా ద్వీహిపి గహేతబ్బం. ఠితాయ ఠితికాయ పున అఞ్ఞస్మిం చీవరే ఉప్పన్నే సచే నవకతరో ఆగచ్ఛతి, ఠితికా హేట్ఠా ఓరోహతి. సచే వుడ్ఢతరో ఆగచ్ఛతి, ఠితికా ఉద్ధం ఆరోహతి. అథ అఞ్ఞో నత్థి, పున అత్తనో పాపేత్వా గహేతబ్బం.

“సఙ్ఘస్స దేమా”తి వా “భిక్ఖుసఙ్ఘస్స దేమా”తి వా యేన కేనచి ఆకారేన సఙ్ఘం ఆమసిత్వా దిన్నం పన పంసుకూలికానం న వట్టతి “గహపతిచీవరం పటిక్ఖిపామి, పంసుకూలికఙ్గం సమాదియామీ”తి వుత్తత్తా, న పన అకప్పియత్తా. భిక్ఖుసఙ్ఘేన అపలోకేత్వా దిన్నమ్పి న గహేతబ్బం. యం పన భిక్ఖు అత్తనో సన్తకం దేతి, తం భిక్ఖుదత్తియం నామ వట్టతి. పంసుకూలం పన న హోతి. ఏవం సన్తేపి ధుతఙ్గం న భిజ్జతి. “భిక్ఖూనం దేమ, థేరానం దేమా”తి వుత్తే పన పంసుకూలికానమ్పి వట్టతి. “ఇదం వత్థం సఙ్ఘస్స దేమ, ఇమినా ఉపాహనత్థవికపత్తత్థవికఆయోగఅంసబద్ధకాదీని కరోథా”తి దిన్నమ్పి వట్టతి.

పత్తత్థవికాదీనం అత్థాయ దిన్నాని బహూనిపి హోన్తి, చీవరత్థాయపి పహోన్తి, తతో చీవరం కత్వా పారుపితుం వట్టతి. సచే పన సఙ్ఘో భాజితాతిరిత్తాని వత్థాని ఛిన్దిత్వా ఉపాహనత్థవికాదీనం అత్థాయ భాజేతి, తతో గహేతుం న వట్టతి. సామికేహి విచారితమేవ హి వట్టతి, న ఇతరం.

“పంసుకూలికసఙ్ఘస్స ధమ్మకరణఅంసబద్ధాదీనం అత్థాయ దేమా”తి వుత్తేపి గహేతుం వట్టతి. పరిక్ఖారో నామ పంసుకూలికానమ్పి ఇచ్ఛితబ్బో. యం తత్థ అతిరేకం హోతి, తం చీవరేపి ఉపనేతుం వట్టతి. సుత్తం సఙ్ఘస్స దేన్తి, పంసుకూలికేహిపి గహేతబ్బం. అయం తావ విహారం పవిసిత్వా “ఇమాని చీవరాని సఙ్ఘస్స దమ్మీ”తి దిన్నేసు వినిచ్ఛయో.

సచే పన బహి ఉపచారసీమాయ అద్ధానపటిపన్నే భిక్ఖూ దిస్వా “సఙ్ఘస్స దమ్మీ”తి సఙ్ఘత్థేరస్స వా సఙ్ఘనవకస్స వా ఆరోచేతి, సచేపి యోజనం ఫరిత్వా పరిసా ఠితా హోతి, ఏకాబద్ధా చే, సబ్బేసం పాపుణాతి. యే పన ద్వాదసహి హత్థేహి పరిసం అసమ్పత్తా, తేసం న పాపుణాతీతి.

౨౩౩౨. ఇదాని "ఉభతోసఙ్ఘే దేతీ"తి మాతికం వివరన్తో ఆహ **"ఉభతోసఙ్ఘముద్దిస్సా"**తిఆది. **ఉభతోసఙ్ఘముద్దిస్సాతి** భిక్ఖుసఙ్ఘం, భిక్ఖునిసఙ్ఘఞ్చ ఉద్దిసిత్వా. **దేతీతి** "ఉభతోసఙ్ఘస్స దేమీ"తి దేతి. **"బహు వా"**తి ఏత్థ "బహూ వా"తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధవసేన రస్సత్తం. భిక్ఖునీనం భిక్ఖూ థోకా వా హోన్తు బహూ వా, పుగ్గలగ్గేన అకత్వా ఉభతోసఙ్ఘవసేన సమభాగోవ కాతుం వట్టతీతి యోజనా.

తత్రాయం వినిచ్ఛయో – "ఉభతోసఙ్ఘస్స దమ్మీ"తి వుత్తేపి "ద్వేధాసఙ్ఘస్స దమ్మి, ద్విన్నం సఙ్ఘానం దమ్మి, భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ భిక్ఖునిసఙ్ఘస్స చ దమ్మీ"తి వుత్తేపి ఉభతోసఙ్ఘస్స దిన్నమేవ హోతి, ద్వే భాగే సమే కత్వా ఏకో దాతబ్బో.

"ఉభతోసఙ్ఘస్స చ తుయ్హఞ్చ దమ్మీ"తి వుత్తే సచే దస దస భిక్ఖూ, భిక్ఖునియో చ హోన్తి, ఏకవీసతి పటివీసే కత్వా ఏకో పుగ్గలస్స దాతబ్బో, దస భిక్ఖుసఙ్ఘస్స, దస భిక్ఖునిసఙ్ఘస్స. యేన పుగ్గలికో లద్ధో, సో సఙ్ఘతోపి అత్తనో వస్సగ్గేన గహేతుం లభతి. కస్మా? **ఉభతోసఙ్ఘ**గ్గహణేన గహితత్తా.

"ఉభతోసఙ్ఘస్స చ చేతియస్స చ దమ్మీ"తి వుత్తేపి ఏసేవ నయో. ఇధ పన చేతియస్స సఙ్ఘతో పాపుణనకోట్ఠాసో నామ నత్థి, ఏకపుగ్గలస్స పత్తకోట్ఠాససమోవ కోట్ఠాసో హోతి.

"ఉభతోసఙ్ఘస్స చ తుయ్హఞ్చ చేతియస్స చా"తి వుత్తే పన ద్వావీసతి కోట్ఠాసే కత్వా దస భిక్ఖూనం, దస భిక్ఖునీనం, ఏకో పుగ్గలస్స, ఏకో చేతియస్స దాతబ్బో. తత్థ పుగ్గలో సఙ్ఘతోపి అత్తనో వస్సగ్గేన పున గహేతుం లభతి. చేతియస్స ఏకోయేవ.

"భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ భిక్ఖునీనఞ్చ దమ్మీ"తి వుత్తే పన మజ్ఝే భిన్దిత్వా న దాతబ్బం, భిక్ఖూ చ భిక్ఖునియో చ గణేత్వా దాతబ్బం.

"భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ భిక్ఖునీనఞ్చ తుయ్హఞ్చా"తి వుత్తే పన పుగ్గలో విసుం న లభతి, పాపుణనట్ఠానతో ఏకమేవ లభతి. కస్మా? **భిక్ఖుసఙ్ఘ**గ్గహణేన గహితత్తా.

"భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ భిక్ఖునీనఞ్చ తుయ్హఞ్చ చేతియస్స చా"తి వుత్తేపి చేతియస్స ఏకపుగ్గలపటివీసో లబ్భతి, పుగ్గలస్స విసుం న లబ్భతి. తస్మా ఏకం చేతియస్స దత్వా అవసేసం భిక్ఖూ చ భిక్ఖునియో చ గణేత్వా భాజేతబ్బం.

"భిక్ఖూనఞ్చ భిక్ఖునీనఞ్చ దమ్మీ"తి వుత్తేపి న మజ్ఝే భిన్దిత్వా దాతబ్బం, పుగ్గలగణనాయ ఏవ విభజితబ్బం.

"భిక్ఖూనఞ్చ భిక్ఖునీనఞ్చ తుయ్హఞ్చ చేతియస్స చా"తి ఏవం వుత్తేపి చేతియస్స ఏకపుగ్గలపటివీసో లబ్భతి, పుగ్గలస్స విసుం నత్థి, భిక్ఖూ చ భిక్ఖునియో చ గణేత్వా ఏవ భాజేతబ్బం. యథా చ భిక్ఖుసఙ్ఘం ఆదిం కత్వా నయో నీతో, ఏవం భిక్ఖునిసఙ్ఘం ఆదిం కత్వాపి నేతబ్బో.

"భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ తుయ్హఞ్చా"తి వుత్తే పుగ్గలస్స విసుం న లబ్భతి, వస్సగ్గేనేవ గహేతబ్బం.

"భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ చేతియస్స చా"తి వుత్తే పన చేతియస్స విసుం పటివీసో లబ్భతి.

“భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ తుయ్హఞ్చ చేతియస్స చా”తి వుత్తేపి చేతియస్సేవ లబ్భతి, న పుగ్గలస్స.

“భిక్ఖూనఞ్చ తుయ్హఞ్చా”తి వుత్తేపి విసుం న లబ్భతి.

“భిక్ఖూనఞ్చ చేతియస్స చా”తి వుత్తే పన చేతియస్స లబ్భతి.

“భిక్ఖూనఞ్చ తుయ్హఞ్చ చేతియస్స చా”తి వుత్తేపి చేతియస్సేవ విసుం లబ్భతి, న పుగ్గలస్స. భిక్ఖునిసఙ్ఘం ఆదిం కత్వాపి ఏవమేవ యోజేతబ్బం.

పుబ్బే బుద్ధప్పముఖస్స ఉభతోసఙ్ఘస్స దానం దేన్తి, భగవా మజ్ఝే నిసీదతి, దక్ఖిణతో భిక్ఖూ, వామతో భిక్ఖునియో నిసీదన్తి, భగవా ఉభిన్నం సఙ్ఘత్థేరో, తదా భగవా అత్తనో లద్ధపచ్చయే అత్తనాపి పరిభుఞ్జతి, భిక్ఖూనమ్పి దాపేతి. ఏతరహి పన పణ్డితమనుస్సా సధాతుకం పటిమం వా చేతియం వా ఠపేత్వా బుద్ధప్పముఖస్స ఉభతోసఙ్ఘస్స దానం దేన్తి, పటిమాయ వా చేతియస్స వా పురతో ఆధారకే పత్తం ఠపేత్వా దక్ఖిణోదకం దత్వా “బుద్ధానం దేమా”తి తత్థ యం పఠమం ఖాదనీయం భోజనీయం దేన్తి, విహారం వా ఆహరిత్వా “ఇదం చేతియస్స దేమా”తి పిణ్డపాతఞ్చ మాలాగన్ధాదీని చ దేన్తి, తత్థ కథం పటిపజ్జితబ్బన్తి? మాలాగన్ధాదీని తావ చేతియే ఆరోపేతబ్బాని, వత్థేహి పటాకా, తేలేన పదీపా కాతబ్బా. పిణ్డపాతమధుఫాణితాదీని పన యో నిబద్ధం చేతియస్స జగ్గకో హోతి పబ్బజితో వా గహట్ఠో వా, తస్స దాతబ్బాని. నిబద్ధజగ్గకే అసతి ఆహటపత్తం ఠపేత్వా వత్తం కత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. ఉపకట్ఠే కాలే భుఞ్జిత్వా పచ్ఛాపి వత్తం కాతుం వట్టతియేవ.

మాలాగన్ధాదీసు చ యం కిఞ్చి “ఇదం హరిత్వా చేతియస్స పూజం కరోథా”తి వుత్తే దూరమ్పి హరిత్వా పూజేతబ్బం. “భిక్ఖం సఙ్ఘస్స హరా”తి వుత్తేపి హరితబ్బం. సచే పన “అహం పిణ్డాయ చరామి, ఆసనసాలాయ భిక్ఖూ అత్థి, తే హరిస్సన్తీ”తి వుత్తే “భన్తే, తుయ్హంయేవ దమ్మీ”తి వదతి, భుఞ్జితుం వట్టతి. అథ పన “భిక్ఖుసఙ్ఘస్స దస్సామీ”తి హరన్తస్స గచ్ఛతో అన్తరావ కాలో ఉపకట్ఠో హోతి, అత్తనో పాపేత్వా భుఞ్జితుం వట్టతి.

౨౬౩౩. యం పన చీవరం “యస్మిం ఆవాసే వస్సంవుత్థస్స సఙ్ఘస్స దమ్మీ”తి దేతి, **తస్మింయేవ** ఆవాసే **వుత్థవస్సేన** సఙ్ఘేన వా గణేన వా పుగ్గలేన వా **తం** చీవరం భాజేతబ్బన్తి **వణ్ణితం** దేసితన్తి యోజనా.

తత్రాయం వినిచ్ఛయో – విహారం పవిసిత్వా “ఇమాని చీవరాని వస్సంవుత్థసఙ్ఘస్స దమ్మీ”తి దేతి, యావతికా భిక్ఖూ తస్మిం ఆవాసే వస్సంవుత్థా, యత్తకా వస్సచ్ఛేదం అకత్వా పురిమవస్సంవుత్థా, తేహి భాజేతబ్బం, అఞ్ఞేసం న పాపుణాతి. దిసాపక్కన్తస్సాపి సతి గాహకే యావ కథినస్స ఉబ్భారా దాతబ్బం. అనత్థతే పన కథినే అన్తోహేమన్తే ఏవఞ్చ వత్వా దిన్నం పచ్ఛిమవస్సంవుత్థానమ్పి పాపుణాతీతి లక్ఖణఞ్ఞూ వదన్తి. అట్ఠకథాసు పనేతం అవిచారితం.

సచే పన బహి ఉపచారసీమాయం ఠితో “వస్సంవుత్థసఙ్ఘస్స దమ్మీ”తి వదతి, సమ్పత్తానం సబ్బేసం పాపుణాతి. అథ “అసుకవిహారే వస్సంవుత్థసఙ్ఘస్సా”తి వదతి, తత్ర వస్సంవుత్థానమేవ యావ కథినస్సుబ్భారా పాపుణాతి. సచే పన గిమ్హానం పఠమదివసతో పట్ఠాయ ఏవం వదతి, తత్ర సమ్ముఖీభూతానంయేవ సబ్బేసం పాపుణాతి. కస్మా? పిట్ఠిసమయే ఉప్పన్నత్తా. అన్తోవస్సేయేవ “వస్సం వసన్తానం దమ్మీ”తి వుత్తే ఛిన్నవస్సా న లభన్తి, వస్సం వసన్తావ లభన్తి. చీవరమాసే

పన “వస్సం వసన్తానం దమ్మీ”తి వుత్తే పచ్ఛిమికాయ వస్సూపగతానంయేవ పాపుణాతి, పురిమికాయ వస్సూపగతానఞ్చ ఛిన్నవస్సానఞ్చ న పాపుణాతి.

చీవరమాసతో పట్ఠాయ యావ హేమన్తస్స పచ్ఛిమో దివసో, తావ “వస్సావాసికం దేమా”తి వుత్తే కథినం అత్థతం వా హోతు అనత్థతం వా, అతీతవస్సంవుత్థానమేవ పాపుణాతి. గిమ్హానం పఠమదివసతో పట్ఠాయ వుత్తే పన మాతికా ఆరోపేతబ్బా “అతీతవస్సావాసస్స పఞ్చ మాసా అభిక్కన్తా, అనాగతే చాతుమాసచ్చయేన భవిస్సతి, కతరవస్సావాసస్స దేసీ”తి. సచే “అతీతవస్సంవుత్థానం దమ్మీ”తి వదతి, తం అన్తోవస్సం వుత్థానమేవ పాపుణాతి. దిసాపక్కన్తానమ్పి సభాగా గణ్హితుం లభన్తి.

సచే “అనాగతే వస్సావాసికం దమ్మీ”తి వదతి, తం ఠపేత్వా వస్సూపనాయికదివసే గహేతబ్బం. అథ “అగుత్తో విహారో, చోరభయం అత్థి, న సక్కా ఠపేతుం, గణ్హిత్వా వా ఆహిణ్డితు”న్తి వుత్తే “సమ్పత్తానం దమ్మీ”తి వదతి, భాజేత్వా గహేతబ్బం. సచే వదతి “ఇతో మే, భన్తే, తతియే వస్సే వస్సావాసికం న దిన్నం, తం దమ్మీ”తి, తస్మిం అన్తోవస్సే వుత్థభిక్ఖూనం పాపుణాతి. సచే తే దిసాపక్కన్తా, అఞ్ఞో విస్సాసికో గణ్హాతి, దాతబ్బం. అథ ఏకోయేవ అవసిట్ఠో, సేసా కాలకతా, సబ్బం ఏకస్సేవ పాపుణాతి. సచే ఏకోపి నత్థి, సఙ్ఘికం హోతి, సమ్ముఖీభూతేహి భాజేతబ్బన్తి.

౨౨౩౪. యాగుయా పన పీతాయ వా **భత్తే వా** భుత్తే సచే **పన ఆదిస్స** “యేన మే యాగు పీతా, తస్స దమ్మి, యేన మే భత్తం భుత్తం, తస్స దమ్మీ”తి పరిచ్ఛిన్దిత్వా చీవరం దేతి, వినయధరేన తత్థ తత్థేవ దానం దాతబ్బన్తి యోజనా. ఏస నయో ఖాదనీయచీవరసేనాసనభేసజ్జాదీసు.

తత్రాయం వినిచ్ఛయో – భిక్ఖూ అజ్జతనాయ వా స్వాతనాయ వా యాగుయా నిమన్తేత్వా తేసం ఘరం పవిట్ఠానం యాగుం దేతి, యాగుం దత్వా పీతాయ యాగుయా “ఇమాని చీవరాని యేహి మయ్హం యాగు పీతా, తేసం దమ్మీ”తి దేతి, యేహి నిమన్తితేహి యాగు పీతా, తేసంయేవ పాపుణన్తి, యేహి పన భిక్ఖాచారవత్తేన ఘరద్వారేన గచ్ఛన్తేహి వా ఘరం పవిట్ఠేహి వా యాగు లద్ధా, యేసం వా ఆసనసాలతో పత్తం ఆహరిత్వా మనుస్సేహి నీతా, యే వా థేరేహి పేసితా, తేసం న పాపుణన్తి.

సచే పన నిమన్తితభిక్ఖూహి సద్ధిం అఞ్ఞేపి బహూ ఆగన్త్వా అన్తోగేహఞ్చ బహిగేహఞ్చ పూరేత్వా నిసిన్నా, దాయకో చ ఏవం వదతి “నిమన్తితా వా హోన్తు అనిమన్తితా వా, యేసం మయా యాగు దిన్నా, సబ్బేసం ఇమాని వత్థాని హోన్తూ”తి, సబ్బేసం పాపుణన్తి. యేహి పన థేరానం హత్థతో యాగు లద్ధా, తేసం న పాపుణన్తి. అథ సో “యేహి మయ్హం యాగు పీతా, సబ్బేసం హోన్తూ”తి వదతి, సబ్బేసం పాపుణన్తి. భత్తఖాదనీయేసుపి ఏసేవ నయో.

చీవరే వాతి పుబ్బేపి యేన వస్సం వాసేత్వా భిక్ఖూనం చీవరం దిన్నపుబ్బం హోతి, సో చే భిక్ఖూ భోజేత్వా వదతి “యేసం మయా పుబ్బే చీవరం దిన్నం, తేసంయేవ ఇమం చీవరం వా సుత్తం వా సప్పిమధుఫాణితాదీని వా హోన్తూ”తి, సబ్బం తేసంయేవ పాపుణాతి.

సేనాసనే వాతి “యో మయా కారితే విహారే వా పరివేణే వా వసతి, తస్సిదం హోతూ”తి వుత్తే తస్సేవ హోతి.

భేసజ్జే వాతి “మయం కాలేన కాలం థేరానం సప్పిఆదీని భేసజ్జాని దేమ, యేహి తాని లద్ధాని, తేసంయేవిదం హోతూ”తి వుత్తే తేసంయేవ హోతీతి.

౨౬౩౬. దీయతేతి **దాన**న్తి కమ్మసాధనేన చీవరం వుచ్చతి. **యం**-సద్దేన చీవరస్స పరామట్ఠత్తా **తం**-సద్దేనాపి తదేవ పరామసితబ్బన్తి.

తత్రాయం వినిచ్ఛయో – “ఇమం చీవరం ఇత్థన్నామస్స దమ్మీ”తి ఏవం పరమ్ముఖా వా “ఇదం మే, భన్తే, తుమ్హాకం దమ్మీ”తి ఏవం సమ్ముఖా వా పాదమూలే ఠపేత్వా వా దేతి, తం తస్సేవ హోతి. సచే పన “ఇదం తుమ్హాకఞ్చ తుమ్హాకం అన్తేవాసికానఞ్చ దమ్మీ”తి ఏవం వదతి, థేరస్స చ అన్తేవాసికానఞ్చ పాపుణాతి. ఉద్దేసం గహేతుం ఆగతో గహేత్వా గచ్ఛన్తో చ అత్థి, తస్సాపి పాపుణాతి. “తుమ్హేహి సద్ధిం నిబద్ధచారికభిక్ఖూనం దమ్మీ”తి వుత్తే ఉద్దేసన్తేవాసికానం వత్తం కత్వా ఉద్దేసపరిపుచ్ఛాదీని గహేత్వా విచరన్తానం సబ్బేసం పాపుణాతీతి.

౨౬౩౭. **వదతిచ్చేవమేవ** చేతి ఇచ్చేవం యథావుత్తనయేన వదతి చే. **త**న్తి తం పరిక్ఖారం. **తేస**న్తి మాతుఆదీనం. సఙ్ఘస్సేవ సన్తకం హోతీతి యోజనా.

౨౬౩౮. “**పఞ్చన్నం…పే.… హోతీ**”తి ఇమినా పురిమగాథాద్వయేన విత్థారితమేవత్థం సంఖిపిత్వా దస్సేతి. **పఞ్చన్నం** సహధమ్మికానం. **అచ్చయే**తి కాలకిరియాయ. **దాన**న్తి “మయి కాలకతే ఇమం పరిక్ఖారం తుయ్హం హోతు, తవ సన్తకం కరోహీ”తిఆదినా పరిచ్చజనం. **కిఞ్చిపీ**తి అన్తమసో దన్తకట్ఠమ్పి. గిహీనం పన దానం తథా దాయకానం గిహీనమేవ అచ్చయే రూహతీతి యోజనా.

౨౬౩౯. భిక్ఖు వా సామణేరో వా భిక్ఖునిఉపస్సయే కాలం కరోతి, **అస్స** భిక్ఖుస్స వా సామణేరస్స వా పరిక్ఖారా **భిక్ఖూనంయేవ సన్తకా** భిక్ఖుసఙ్ఘస్సేవ సన్తకాతి యోజనా. భిక్ఖుసఙ్ఘస్సేవ సన్తకా కాలకతస్స భిక్ఖుసఙ్ఘపరియాపన్నత్తా.

౨౬౪౦. **సామణేరీ వా**తి ఏత్థ **వా**-సద్దేన “సిక్ఖమానా వా”తి ఇదం సఙ్గణ్హాతి. **విహారస్మిం** భిక్ఖూనం నివాసనట్ఠానే. **తస్సా**తి భిక్ఖునియా వా సామణేరియా వా సిక్ఖమానాయ వా పరిక్ఖారా భిక్ఖునీనం సన్తకా హోన్తీతి యోజనా. **సన్తకా**తి ఏత్థాపి భిక్ఖూసు వుత్తనయేనేవత్థో గహేతబ్బో.

౨౬౪౧. **దేహి నేత్వా**తి ఏత్థ “ఇమం చీవర”న్తి పకరణతో లబ్భతి. “ఇమం చీవరం నేత్వా అసుకస్స దేహీ”తి యం చీవరం దిన్నం, తం తస్స పురిమస్సేవ సన్తకం హోతి. “ఇదం చీవరం అసుకస్స దమ్మీ”తి యం చీవరం దిన్నం, తం యస్స పహియ్యతి, తస్స పచ్ఛిమస్సేవ సన్తకం హోతీతి యోజనా.

౨౬౪౨. యథావుత్తవచనప్పకారానురూపేన సామికే ఞత్వా సామికేసు విస్సాసేన వా తేసు మతేసు మతకచీవరమ్పి గణ్హితుం వట్టతీతి దస్సేతుం ఆహ “**ఏవ**”న్తిఆది. “మతస్స వా అమతస్స వా”తి పదచ్ఛేదో. **విస్సాసం వాపి గణ్హేయ్యా**తి జీవన్తస్స సన్తకం విస్సాసగ్గాహం గణ్హేయ్య. **గణ్హే మతకచీవర**న్తి మతస్స చీవరం మతకపరిక్ఖారనీహారేన పాపేత్వా గణ్హేయ్య.

౨౬౪౩. రజతే అనేనాతి **రజన**న్తి మూలాదిసబ్బమాహ. **వన్తదోసేనా**తి సవాసనసముచ్ఛిన్నరాగాదిదోసేన. **తాదినా**తి రూపాదీసు ఛళారమ్మణేసు రాగాదీనం అనుప్పత్తియా అట్ఠసు లోకధమ్మేసు నిబ్బికారతాయ ఏకసదిసేన.

౨౭౪౪-౩. ‘‘**మూలే**’’తిఆదీసు నిద్ధారణే భుమ్మం. **మూల**రజనే హలిద్దిం ఠపేత్వా సబ్బం మూలరజనం వట్టతి. **ఖన్ధేసు** రజనేసు మఞ్జేట్ఠఞ్చ తుఙ్గహారకఞ్చ ఠపేత్వా సబ్బం ఖన్ధరజనం వట్టతి. **పత్తేసు** రజనేసు అల్లియా పత్తం తథా నీలియా పత్తఞ్చ ఠపేత్వా సబ్బం పత్తరజనం వట్టతి. **పుప్ఫ**రజనేసు కుసుమ్భఞ్చ కింసుకఞ్చ ఠపేత్వా సబ్బం పుప్ఫరజనం వట్టతి. **తచ**రజనే లోద్దఞ్చ కణ్డులఞ్చ ఠపేత్వా సబ్బం తచరజనం వట్టతి. **ఫల**రజనం సబ్బమ్పి వట్టతీతి యోజనా.

మఞ్జేట్ఠన్తి ఏకో సకణ్టకరుక్ఖో, వల్లివిసేసో చ, యస్స రజనం మఞ్జేట్ఠబీజవణ్ణం హోతి. మఞ్జేట్ఠరుక్ఖస్స ఖన్ధో సేతవణ్ణోతి సో ఇధ న గహేతబ్బో రజనాధికారత్తా. **తుఙ్గహారకో** నామ ఏకో సకణ్టకరుక్ఖో, యస్స రజనం హరితాలవణ్ణం హోతి. **అల్లీ**తి చుల్లతాపిఞ్ఛరుక్ఖో, యస్స పణ్ణరజనం హలిద్దివణ్ణం హోతి. **నీలీ**తి గచ్ఛవిసేసో, యస్స పన రజనం నీలవణ్ణం హోతి. **కింసుకం** నామ వల్లికింసుకపుప్ఫం, యస్స రజనం లోహితవణ్ణం హోతి.

౨౭౪౬. **కిలిట్ఠసాటక**న్తి మలీనసాటకం. **ధోవితు**న్తి ఏకవారం ధోవితుం. అల్లియా ధోతం కిర సమ్మదేవ రజనం పటిగ్గణ్హాతి.

౨౭౪౭. **చీవరానం కథా సేసా**తి భేదకారణప్పకారకథాదికా ఇధ అవుత్తకథా. పరమే కథినే వుత్తాతి సేసో. **విభావినా**తి ఖన్ధకభాణకేన.

చీవరక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

మహావగ్గవినిచ్ఛయవణ్ణనా నిట్ఠితా.

చూళవగ్గో

పారివాసికక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా

౨౭౪౮. ఏవం మహావగ్గవినిచ్ఛయం సఙ్ఖేపేన దస్సేత్వా చూళవగ్గాగతవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ''**తజ్జనీయ**''న్తిఆది. **తజ్జనీయన్తి** కలహకారకానం భిక్ఖూనం తతో విరమనత్థాయ నిగ్గహవసేన అనుఞ్ఞాతం ఞత్తిచతుత్థం తజ్జనీయకమ్మం ఇచ్చ. **నియస్సన్తి** బాలస్స అబ్యత్తస్స ఆపత్తిబహులస్స అనపదానస్స అననులోమికేహి గిహిసంసగ్గేహి సంసట్ఠస్స విహరతో భిక్ఖునో నిగ్గహవసేన నిస్సాయ వసనత్థాయ కాతుం అనుఞ్ఞాతం ఞత్తిచతుత్థం నియస్సకమ్మం ఇచ్చ.

పబ్బాజన్తి కులదూసకస్స భిక్ఖునో యత్థ తేన కులదూసనం కతం, తత్థ న లభితబ్బఆవాసత్థాయ నిగ్గహవసేన అనుఞ్ఞాతం ఞత్తిచతుత్థం పబ్బాజనీయకమ్మం ఇచ్చ. **పటిసారణన్తి** సద్ధస్స ఉపాసకస్స దాయకస్స కారకస్స సఙ్ఘుపట్ఠాకస్స జాతిఆదీహి అక్కోసవత్థూహి అక్కోసకస్స భిక్ఖునో తంఖమాపనత్థాయ నిగ్గహవసేన అనుఞ్ఞాతం ఞత్తిచతుత్థం పటిసారణీయకమ్మం ఇచ్చ.

తివిధుక్ఖేపనన్తి ఆపత్తియా అదస్సనే, ఆపత్తియా అప్పటికమ్మే, పాపికాయ దిట్ఠియా అప్పటినిస్సగ్గే చ తతో ఓరమితుం నిగ్గహవసేన అనుఞ్ఞాతం ఞత్తిచతుత్థం తివిధం ఉక్ఖేపనీయకమ్మం ఇచ్చాతి. **దీపయేతి పాళియా, అట్ఠకథాయ** చ వుత్తనయేన పకాసేయ్యాతి అత్థో.

తజ్జనీయాదికమ్మానం ఓసారణనిస్సారణవసేన పచ్చేకం దువిధత్తేపి తం భేదం అనామసిత్వా కేవలం జాతివసేన ''**సత్త కమ్మానీ**''తి వుత్తన్తి వేదితబ్బం. యథా దస్సితో పనేతేసం విసేసో అత్థుప్పత్తివసేనాతి దట్ఠబ్బో. విత్థారో పనేసం కమ్మక్ఖన్ధకతో వేదితబ్బో.

౨౭౪౯. **ఖన్ధకే** కమ్మసఙ్ఖాతే ఖన్ధకే ఆగతాని తేచత్తాలీస వత్తాని. **తదనన్తరేతి** తస్స కమ్మక్ఖన్ధకస్స అనన్తరే. **ఖన్ధకేతి** పారివాసికక్ఖన్ధకే. నవ అధికాని యేసం తే **నవాధికాని తింసేవ** వత్తాని, ఏకూనచత్తాలీస వత్తానీతి వుత్తం హోతి.

కమ్మక్ఖన్ధకే తావ –

> ''ఆపత్తియా అదస్సనే ఉక్ఖేపనీయకమ్మకతేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా సమ్మా వత్తితబ్బం. తత్రాయం సమ్మావత్తనా – న ఉపసమ్పాదేతబ్బం, న నిస్సయో దాతబ్బో, న సామణేరో ఉపట్ఠాపేతబ్బో, న భిక్ఖునోవాదకసమ్ముతి సాదితబ్బా, సమ్మతేనాపి భిక్ఖునియో న ఓవదితబ్బా, యాయ ఆపత్తియా సఙ్ఘేన ఆపత్తియా అదస్సనే ఉక్ఖేపనీయకమ్మం కతం హోతి, సా ఆపత్తి న ఆపజ్జితబ్బా, అఞ్ఞా వా తాదిసికా, తతో వా పాపిట్ఠతరా, కమ్మం న గరహితబ్బం, కమ్మికా న గరహితబ్బా, న పకతత్తస్స భిక్ఖునో అభివాదనం పచ్చుట్ఠానం అఞ్జలికమ్మం సామీచికమ్మం ఆసనాభిహారో సెయ్యాభిహారో పాదోదకం పాదపీఠం పాదకథలికం పత్తచీవరపటిగ్గహణం నహానే పిట్ఠిపరికమ్మం సాదితబ్బం, న పకతత్తో భిక్ఖు సీలవిపత్తియా అనుద్ధంసేతబ్బో, న ఆచారవిపత్తియా అనుద్ధంసేతబ్బో, న దిట్ఠివిపత్తియా అనుద్ధంసేతబ్బో, న ఆజీవవిపత్తియా అనుద్ధంసేతబ్బో, న భిక్ఖు భిక్ఖూహి భేదేతబ్బో, న గిహిద్ధజో ధారేతబ్బో, న తిత్థియద్ధజో ధారేతబ్బో, న తిత్థియా సేవితబ్బా, భిక్ఖూ సేవితబ్బా, భిక్ఖుసిక్ఖాయ సిక్ఖితబ్బం, న పకతత్తేన భిక్ఖునా సద్ధిం ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే వత్థబ్బం, న ఏకచ్ఛన్నే అనావాసే వత్థబ్బం, న ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే వా అనావాసే వా

వత్థబ్బం, పకతత్తం భిక్ఖుం దిస్వా ఆసనా వుట్ఠాతబ్బం, న పకతత్తో భిక్ఖు ఆసాదేతబ్బో అన్తో వా బహి వా, న పకతత్తస్స భిక్ఖునో ఉపోసథో ఠపేతబ్బో, న పవారణా ఠపేతబ్బా, న సవచనీయం కాతబ్బం, న అనువాదో పట్ఠపేతబ్బో, న ఓకాసో కారేతబ్బో, న చోదేతబ్బో, న సారేతబ్బో, న భిక్ఖూహి సమ్పయోజేతబ్బ''న్తి (చూళవ. ౫౧) –

ఏవం చేతాని తేచత్తాలీస వత్తాని సన్ధాయ వుత్తం ''**తేచత్తాలీస వత్తాని, ఖన్ధకే కమ్మసఞ్ఞితే**''తి.

పారివాసికక్ఖన్ధకే (చూళవ. ౭౬-౮౨) –

''పారివాసికేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా సమ్మా వత్తితబ్బం. తత్రాయం సమ్మావత్తనా – న ఉపసమ్పాదేతబ్బం, న నిస్సయో దాతబ్బో, న సామణేరో ఉపట్ఠాపేతబ్బో, న భిక్ఖునోవాదకసమ్ముతి సాదితబ్బా, సమ్మతేనపి భిక్ఖునియో న ఓవదితబ్బా, యాయ ఆపత్తియా సఙ్ఘేన పరివాసో దిన్నో హోతి, సా ఆపత్తి న ఆపజ్జితబ్బా, అఞ్ఞా వా తాదిసికా, తతో వా పాపిట్ఠతరా, కమ్మం న గరహితబ్బం, కమ్మికా న గరహితబ్బా, న పకతత్తస్స భిక్ఖునో ఉపోసథో ఠపేతబ్బో, న పవారణా ఠపేతబ్బా, న సవచనీయం కాతబ్బం, న అనువాదో పట్ఠపేతబ్బో, న ఓకాసో కారేతబ్బో, న చోదేతబ్బో, న సారేతబ్బో, న భిక్ఖూహి సమ్పయోజేతబ్బం.

''న , భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా పకతత్తస్స భిక్ఖునో పురతో గన్తబ్బం, న పురతో నిసీదితబ్బం, యో హోతి సఙ్ఘస్స ఆసనపరియన్తో సేయ్యాపరియన్తో విహారపరియన్తో, సో తస్స పదాతబ్బో, తేన చ సో సాదితబ్బో.

''న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా పకతత్తస్స భిక్ఖునో పురేసమణేన వా పచ్ఛాసమణేన వా కులాని ఉపసఙ్కమితబ్బాని, న ఆరఞ్ఞికఙ్గం సమాదాతబ్బం, న పిణ్డపాతికఙ్గం సమాదాతబ్బం, న చ తప్పచ్చయా పిణ్డపాతో నీహరాపేతబ్బో 'మా మం జానింసూ'తి.

''పారివాసికేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా ఆగన్తుకేన ఆరోచేతబ్బం, ఆగన్తుకస్స ఆరోచేతబ్బం, ఉపోసథే ఆరోచేతబ్బం, పవారణాయ ఆరోచేతబ్బం, సచే గిలానో హోతి, దూతేనపి ఆరోచేతబ్బం.

''న , భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా అభిక్ఖుకో ఆవాసో గన్తబ్బో అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా.

''న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా అభిక్ఖుకో అనావాసో గన్తబ్బో అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా. న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా అభిక్ఖుకో ఆవాసో వా అనావాసో వా గన్తబ్బో అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా.

''న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా అనావాసా అభిక్ఖుకో ఆవాసో గన్తబ్బో అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా. న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా అనావాసా అభిక్ఖుకో అనావాసో గన్తబ్బో అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన

అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా. న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా అనావాసా అభిక్ఖుకో ఆవాసో వా అనావాసో వా గన్తబ్బో అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా.

“న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా వా అనావాసా వా అభిక్ఖుకో ఆవాసో గన్తబ్బో అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా. న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా వా అనావాసా వా అభిక్ఖుకో అనావాసో గన్తబ్బో అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా. న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా వా అనావాసా వా అభిక్ఖుకో ఆవాసో వా అనావాసో వా గన్తబ్బో అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా.

“న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా సభిక్ఖుకో ఆవాసో గన్తబ్బో యత్థస్సు భిక్ఖూ నానాసంవాసకా అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా. న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా సభిక్ఖుకో అనావాసో గన్తబ్బో యత్థస్సు భిక్ఖూ నానాసంవాసకా అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా. న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా సభిక్ఖుకో ఆవాసో వా అనావాసో వా గన్తబ్బో యత్థస్సు భిక్ఖూ నానాసంవాసకా అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా.

“న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా అనావాసా సభిక్ఖుకో ఆవాసో గన్తబ్బో యత్థస్సు భిక్ఖూ నానాసంవాసకా అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా. న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా అనావాసా సభిక్ఖుకో అనావాసో గన్తబ్బో యత్థస్సు భిక్ఖూ నానాసంవాసకా అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా. న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా అనావాసా సభిక్ఖుకో ఆవాసో వా అనావాసో వా గన్తబ్బో యత్థస్సు భిక్ఖూ నానాసంవాసకా అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా.

“న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా వా అనావాసా వా సభిక్ఖుకో ఆవాసో గన్తబ్బో యత్థస్సు భిక్ఖూ నానాసంవాసకా అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా. న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా వా అనావాసా వా సభిక్ఖుకో అనావాసో గన్తబ్బో యత్థస్సు భిక్ఖూ నానాసంవాసకా అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా. న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా వా అనావాసా వా సభిక్ఖుకో ఆవాసో వా అనావాసో వా గన్తబ్బో యత్థస్సు భిక్ఖూ నానాసంవాసకా అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా.

“గన్తబ్బో, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా సభిక్ఖుకో ఆవాసో యత్థస్సు భిక్ఖూ సమానసంవాసకా యం జఞ్ఞా ‘సక్కోమి అజ్జేవ గన్తు’న్తి.

“గన్తబ్బో, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా సభిక్ఖుకో అనావాసో యత్థస్సు భిక్ఖూ సమానసంవాసకా యం జఞ్ఞా ‘సక్కోమి అజ్జేవ గన్తు’న్తి.

“గన్తబ్బో, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా సభిక్ఖుకో ఆవాసో వా అనావాసో వా యత్థస్సు భిక్ఖూ సమానసంవాసకా యం జఞ్ఞా ‘సక్కోమి అజ్జేవ గన్తు’న్తి.

“గన్తబ్బో, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా అనావాసా సభిక్ఖుకో ఆవాసో యత్థస్సు భిక్ఖూ సమానసంవాసకా యం జఞ్ఞా ‘సక్కోమి అజ్జేవ గన్తు’న్తి.

“గన్తబ్బో, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా అనావాసా సభిక్ఖుకో అనావాసో యత్థస్సు భిక్ఖూ సమానసంవాసకా యం జఞ్ఞా ‘సక్కోమి అజ్జేవ గన్తు’న్తి.

“గన్తబ్బో, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా అనావాసా సభిక్ఖుకో ఆవాసో వా అనావాసో వా యత్థస్సు భిక్ఖూ సమానసంవాసకా యం జఞ్ఞా ‘సక్కోమి అజ్జేవ గన్తు’న్తి.

“గన్తబ్బో, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా వా అనావాసా వా సభిక్ఖుకో ఆవాసో యత్థస్సు భిక్ఖూ సమానసంవాసకా యం జఞ్ఞా ‘సక్కోమి అజ్జేవ గన్తు’న్తి.

“గన్తబ్బో, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా వా అనావాసా వా సభిక్ఖుకో అనావాసో యత్థస్సు భిక్ఖూ సమానసంవాసకా యం జఞ్ఞా ‘సక్కోమి అజ్జేవ గన్తు’న్తి.

“గన్తబ్బో , భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా వా అనావాసా వా సభిక్ఖుకో ఆవాసో వా అనావాసో వా యత్థస్సు భిక్ఖూ సమానసంవాసకా యం జఞ్ఞా ‘సక్కోమి అజ్జేవ గన్తు’న్తి.

“న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా పకతత్తేన భిక్ఖునా సద్ధిం ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే వత్థబ్బం, న ఏకచ్ఛన్నే అనావాసే వత్థబ్బం, న ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే వా అనావాసే వా వత్థబ్బం, పకతత్తం భిక్ఖుం దిస్వా ఆసనా వుట్ఠాతబ్బం, పకతత్తో భిక్ఖు ఆసనేన నిమన్తేతబ్బో, న పకతత్తేన భిక్ఖునా సద్ధిం ఏకాసనే నిసీదితబ్బం, న నీచే ఆసనే నిసిన్నే ఉచ్చే ఆసనే నిసీదితబ్బం, న ఛమాయం నిసిన్నే ఆసనే నిసీదితబ్బం, న ఏకచఙ్కమే చఙ్కమితబ్బం, న నీచే చఙ్కమే చఙ్కమన్తే ఉచ్చే చఙ్కమే చఙ్కమితబ్బం, న ఛమాయం చఙ్కమన్తే చఙ్కమే చఙ్కమితబ్బం.

“న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా పారివాసికేన వుడ్ఢతరేన భిక్ఖునా సద్ధిం…పే… మూలాయపటికస్సనారహేన భిక్ఖునా సద్ధిం…పే… మానత్తారహేన భిక్ఖునా సద్ధిం…పే… మానత్తచారికేన భిక్ఖునా సద్ధిం…పే… అబ్భానారహేన భిక్ఖునా సద్ధిం ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే వత్థబ్బం, న ఏకచ్ఛన్నే అనావాసే వత్థబ్బం, న ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే వా అనావాసే వా వత్థబ్బం, న ఏకాసనే నిసీదితబ్బం, న నీచే ఆసనే నిసిన్నే ఉచ్చే ఆసనే నిసీదితబ్బం, న ఛమాయం నిసిన్నే ఆసనే నిసీదితబ్బం, న ఏకచఙ్కమే చఙ్కమితబ్బం, న నీచే చఙ్కమే చఙ్కమన్తే ఉచ్చే చఙ్కమే చఙ్కమితబ్బం, న ఛమాయం చఙ్కమన్తే చఙ్కమే చఙ్కమితబ్బం.

“పారివాసికచతుత్థో చే, భిక్ఖవే, పరివాసం దదేయ్య, మూలాయ పటికస్సేయ్య, మానత్తం దదేయ్య, తంవీసో అబ్భేయ్య, అకమ్మం న చ కరణీయ”న్తి (చూళవ॰ ౭౬-౮౨) –

ఏవం పారివాసికానం చతునవుతి వత్తాని.

సా చ నేసం చతునవుతిసఙ్ఖా ఏవం వేదితబ్బా – నఉపసమ్పాదనాదినకమ్మికగరహపరియోసానాని నవ వత్తాని, తతో పకతత్తస్స ఉపోసథట్ఠపనాదిభిక్ఖూహిసమ్పయోజనపరియోసానాని అట్ఠ, తతో నపురతోగమనాదీ పఞ్చ, నపురేగమనాదీ చత్తారి, ఆగన్తుకేన ఆరోచనాదీ చత్తారీతి తింస, సభిక్ఖుకావాసాదితో అభిక్ఖుకావాసాదిగమనపటిసంయుత్తాని తీణి నవకాని చాతి సత్తపఞ్ఞాస, తతో నపకతత్తేన సద్ధిం ఏకచ్ఛన్నవాసాదిపటిసంయుత్తాని ఏకాదస, తతో నపారివాసికవుడ్ఢతరమూలాయపటికస్సనారహమానత్తారహమానత్తచారికఅబ్భానారహేహి సద్ధిం ఏకచ్ఛన్నవాసాదిపటిసంయుత్తాని పచ్చేకం ఏకాదస కత్వా పఞ్చపఞ్ఞాసాయ వత్తేసు పారివాసికవుడ్ఢతరమూలాయపటికస్సనారహమానత్తారహానం తిణ్ణం సమానత్తా తేసు ఏకం ఏకాదసకం, మానత్తచారికఅబ్భానారహానం ద్విన్నం సమానత్తా తేసు ఏకం ఏకాదసకన్తి దువే ఏకాదసకాని, అన్తే పారివాసికచతుత్థస్స సఙ్ఘస్స పరివాసాదిదానచతుక్కే గణపూరణత్థదోసతో నివత్తివసేన చత్తారి చత్తారీతి చతునవుతి వత్తాని. తాని అగ్గహితగ్గహణేన ఏకూనచత్తాలీసవత్తాని నామ. ఆదితో నవ, ఉపోసథట్ఠపనాదీని అట్ఠ, పకతత్తేన ఏకచ్ఛన్నవాసాదీ చత్తారి చాతి ఏకవీసతి వత్తాని కమ్మక్ఖన్ధకే గహితత్తా ఇధ గణనాయ అగ్గహేత్వా తతో సేసేసు తేసత్తతియా వత్తేసు పారివాసికవుడ్ఢతరాదీహి ఏకచ్ఛన్నే వాసాదిపటిసంయుత్తాని ద్వావీసతి వత్తాని పకతత్తేహి సమానత్తా తాని చ "గన్తబ్బో భిక్ఖవే"తిఆదికం నవకం తథా గచ్ఛన్తస్స అనాపత్తిదస్సనపరం, న ఆవాసతో గచ్ఛన్తస్స ఆపత్తిదస్సనపరన్తి తఞ్చ అగ్గహేత్వా అవసేసేసు ద్వాచత్తాలీసవత్తేసు పారివాసికచతఉత్థాదికమ్మచతుక్కం గరుకాపత్తివుట్ఠానాయ గణపూరణత్థసామఞ్ఞేన ఏకం కత్వా తయో అపనేత్వా గణితాని ఏకూనచత్తాలీసాని హోన్తీతి వుత్తం "నవాధికాని తింసేవ, ఖన్ధకే తదనన్తరే"తి.

౨౭౦. ఇమాని ఏకూనచత్తాలీస వత్తాని పురిమేహి తేచత్తాలీసవత్తేహి సద్ధిం ద్వాసీతి హోన్తీతి ఆహ ''**ఏవం సబ్బాని... పే.... గహితాగహణేన తూ**''తి.

ఏవం కమ్మక్ఖన్ధకపారివాసికక్ఖన్ధకేసు మహేసినా వుత్తాని ఖన్ధకవత్తాని గహితాగహణేన ద్వాసీతి ఏవ హోన్తీతి యోజనా. ఏవమేత్థ ద్వాసీతిక్ఖన్ధకవత్తాని దస్సితాని.

ఆగమట్ఠకథావణ్ణనాయం పన –

> "పారివాసికానం భిక్ఖూనం వత్తం పఞ్ఞపేస్సామీతి (చూళవ. ౭౫) ఆరభిత్వా 'న ఉపసమ్పాదేతబ్బం...పే.... న ఛమాయం చఙ్కమన్తే చఙ్కమే చఙ్కమితబ్బ'న్తి (చూళవ. ౭౬-౮౧) వుత్తావసానాని ఛసట్ఠి, తతో పరం 'న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా పారివాసికేన వుడ్ఢతరేన భిక్ఖునా సద్ధిం, మూలాయపటికస్సనారహేన, మానత్తారహేన, మానత్తచారికేన, అబ్భానారహేన భిక్ఖునా సద్ధిం ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే వత్థబ్బ'న్తిఆదీనం (చూళవ. ౮౨) పకతత్తే చరితబ్బేహి అనఞ్ఞత్తా విసుం తే అగణేత్వా పారివాసికవుడ్ఢతరాదీసు పుగ్గలన్తరేసు చరితబ్బత్తా తేసం వసేన సమ్పిణ్డేత్వా ఏకేకం కత్వా గణితాని పఞ్చాతి ఏకసత్తతి వత్తాని, ఉక్ఖేపనీయకమ్మకతవత్తేసు వత్తపఞ్ఞాపనవసేన వుత్తం 'న పకతత్తస్స భిక్ఖునో అభివాదనం ...పే.... నహానే పిట్ఠిపరికమ్మం సాదితబ్బ'న్తి (చూళవ. ౫౧) ఇదం అభివాదనాదీనం అసాదియనం ఏకం, 'న పకతత్తో భిక్ఖు సీలవిపత్తియా అనుద్ధంసేతబ్బో'తిఆదీని చ దసాతి ఏవమేతాని ద్వాసీతి హోన్తి. ఏతేస్వేవ కానిచి తజ్జనీయకమ్మాదివత్తాని, కానిచి పారివాసికాదివత్తానీతి అగ్గహితగ్గహణేన ద్వాసీతి ఏవా"తి (మ. ని. టీ. ౨.౨౫; సారత్థ. టీ. ౨.౩౯; వి. వి. టీ. ౧.౩౯) –

వుత్తం. ఏతాని పన వత్తాని కదాచి తజ్జనీయకమ్మకతాదికాలే, పారివాసికాదికాలే చ చరితబ్బాని ఖుద్దకవత్తానీతి గహేతబ్బాని ఆగన్తుకవత్తాదీనం చుద్దసమహావత్తానం వక్ఖమానత్తా.

౨౭౩౧. ఇదాని పారివాసికస్స భిక్ఖునో రత్తిచ్ఛేదం, వత్తభేదఞ్చ దస్సేతుమాహ ''**పరివాసఞ్చ వత్తఞ్చా**''తిఆది. **పరివాసఞ్చ వత్తఞ్చ సమాదిన్నస్సా**తి "పరివాసం సమాదియామీ"తి పరివాసఞ్చ "వత్తం సమాదియామీ"తి వత్తఞ్చ పకతత్తస్స భిక్ఖునో సన్తికే ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా వచీభేదం కత్వా సమాదిన్నస్స. **భిక్ఖునో**తి పారివాసికస్స భిక్ఖునో.

౨౭౩౨. **సహవాసాద**యో "ఏకచ్ఛన్నే"తిఆదినా సయమేవ వక్ఖతి. సహవాసో, వినావాసో, అనారోచనమేవ చాతి ఇమేహి తీహి పారివాసికభిక్ఖుస్స రత్తిచ్ఛేదో చ దుక్కటఞ్చ హోతీతి యోజనా.

౨౭౩౩. **ఉదకపాతేన** సమన్తా నిబ్బకోసస్స ఉదకపాతట్ఠానేన. **ఏకచ్ఛన్నే**తి ఏకచ్ఛన్నే పరిచ్ఛన్నే వా అపరిచ్ఛన్నే వా ఆవాసే. పకతత్తేన భిక్ఖునా సహ ఉక్ఖిత్తస్స నివాసో నివారితోతి యోజనా. ''**నివారితో**''తి ఇమినా దుక్కటం హోతీతి దీపేతి.

౨౭౩౪. **అన్తోయేవా**తి ఏకచ్ఛన్నస్స ఆవాసపరిచ్ఛేదస్స అన్తోయేవ. ''**న లబ్భతీ**''తి ఇమినా రత్తిచ్ఛేదో చ దుక్కటఞ్చ హోతీతి దీపేతి.

౨౭౩౫. **మహాఅట్ఠకథాదిసూ**తి **ఆది**-సద్దేన కురున్దట్ఠకథాదిం సఙ్గణ్హాతి. **ఉభిన్న**న్తి ఉక్ఖిత్తకపారివాసికానం. ఇతి అవిసేసేన నిద్దిట్ఠన్తి యోజనా.

౨౭౩౬. ఇమినా సహవాసేన రత్తిచ్ఛేదఞ్చ దుక్కటఞ్చ దస్సేత్వా వినావాసేన దస్సేతుమాహ ''**అభిక్ఖుకే పనావాసే**''తి. **ఆవాసే**తి వసనత్థాయ కతసేనాసనే. **అనావాసే**తి వాసత్థాయ అకతే చేతియఘరే వా బోధిఘరే వా సమ్మజ్జనిఅట్టకే వా దారుఅట్టకే వా పానీయమాళే వా వచ్చకుటియం వా ద్వారకోట్ఠకే వా అఞ్ఞత్ర వా యత్థ కత్థచి ఏవరూపే ఠానే. **విప్పవాసం వసన్తస్సా**తి పకతత్తేన వినా వాసం కప్పేన్తస్స. **రత్తిచ్ఛేదో చ దుక్కట**న్తి రత్తిచ్ఛేదో చేవ వత్తభేదదుక్కటఞ్చ హోతి.

౨౭౩౭. ఏవం విప్పవాసేన రత్తిచ్ఛేదదుక్కటాని దస్సేత్వా అనారోచనేన దస్సేతుమాహ ''**పారివాసికభిక్ఖుస్సా**''తిఆది. **భిక్ఖుం దిస్వానా**తి ఆకాసేనాపి గచ్ఛన్తం సమానసంవాసకం ఆగన్తుకం భిక్ఖుం దిస్వా. **తఙ్ఖణే**తి తస్మిం దిట్ఠక్ఖణేయేవ. "అనారోచేన్తస్స ఏవ ఏతస్సా"తి పదచ్ఛేదో. **ఏవకారేన** రత్తిచ్ఛేదో చ దుక్కటఞ్చాతి ఉభయం ఏతస్స హోతీతి దీపేన్తేన అదిట్ఠో చే, రత్తిచ్ఛేదోవ హోతీతి ఞాపేతి. యథాహ – "సోపిస్స రత్తిచ్ఛేదం కరోతి, అఞ్ఞాతత్తా పన వత్తభేదదుక్కటం నత్థీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౭౫). నానాసంవాసకేన సహ వినయకమ్మం కాతుం న వట్టతి, తస్స అనారోచనేపి రత్తిచ్ఛేదో న హోతి.

౨౭౩౮-౯. **పారివాసికో** భిక్ఖు యత్థ సఙ్ఘనవకట్ఠానే ఠితో, **తత్థేవ** తస్మింయేవ ఠానే ఠత్వా **యథావుడ్ఢం** పకతత్తేహిపి సద్ధిం వుడ్ఢపటిపాటియా **పఞ్చ** కిచ్చాని కాతుం వట్టతీతి యోజనా.

తాని సరూపతో దస్సేతుమాహ ''**ఉపోసథపవారణ**''న్తిఆది. ఉపోసథపవారణం యథావుడ్ఢం కాతుం లభతీతి యోజనా. **దేన్తీ**తి ఏత్థ "ఘణ్టిం పహరిత్వా"తి సేసో. **సఙ్ఘదాయకా**తి కమ్మధారయసమాసో. సఙ్ఘస్స ఏకత్తేపి గరూసు బహువచననిద్దేసో.

‘‘**దేతి చే సఙ్ఘదాయకో**’’తిపి పాఠో. తత్థ ఘణ్టిం పహరిత్వా భాజేత్వా దేన్తో సఙ్ఘో వస్సికసాటికం దేతి చే, పారివాసికో **యథావుడ్ఢం** అత్తనో పత్తట్ఠానే లభతీతి యోజనా.

ఓణోజనన్తి విస్సజ్జనం, సఙ్ఘతో అత్తనో పత్తానం ద్విన్నం, తిణ్ణం వా ఉద్దేసభత్తాదీనం అత్తనో పుగ్గలికభత్తపచ్చాసాయ పటిగ్గహేత్వా “మయ్హం అజ్జ భత్తపచ్చాసా అత్థి, స్వే గణ్హిస్సామీ”తి వత్వా సఙ్ఘవిస్సజ్జనం లభతీతి వుత్తం హోతి. **భత్త**న్తి ఆగతాగతేహి వుడ్ఢపటిపాటియా గహేత్వా గన్తబ్బం విహారే సఙ్ఘస్స చతుస్సాలభత్తం. తథా పారివాసికో యథావుడ్ఢం లభతీతి యోజనా. **ఇమే పఞ్చా**తి వుత్తమేవత్థం నిగమయతి.

తత్రాయం వినిచ్ఛయో (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౭౫) – **ఉపోసథపవారణే** తావ పాతిమోక్ఖే ఉద్దిస్సమానే హత్థపాసే నిసీదితుం వట్టతి. **మహాపచ్చరియం** పన “పాళియా అనిసీదిత్వా పాళిం విహాయ హత్థపాసం అముఞ్చన్తేన నిసీదితబ్బ”న్తి వుత్తం. పారిసుద్ధిఉపోసథే కరియమానే సఙ్ఘనవకట్ఠానే నిసీదిత్వా తత్థేవ నిసిన్నేన అత్తనో పాళియా పారిసుద్ధిఉపోసథో కాతబ్బోవ. పవారణాయపి సఙ్ఘనవకట్ఠానే నిసీదిత్వా తత్థేవ నిసిన్నేన అత్తనో పాళియా పవారేతబ్బం. సఙ్ఘేన ఘణ్టిం పహరిత్వా భాజియమానం వస్సికసాటికమ్పి అత్తనో పత్తట్ఠానే గహేతుం వట్టతి.

ఓణోజనే సచే పారివాసికస్స ద్వే తీణి ఉద్దేసభత్తాదీని పాపుణన్తి, అఞ్ఞా చస్స పుగ్గలికభత్తపచ్చాసా హోతి, తాని పటిపాటియా గహేత్వా “భన్తే, హేట్ఠా గాహేథ, అజ్జ మయ్హం భత్తపచ్చాసా అత్థి, స్వేవ గణ్హిస్సామీ”తి వత్వా విస్సజ్జేతబ్బాని, ఏవం తాని పునదివసేసు గణ్హితుం లభతి. “పునదివసే సబ్బపఠమం ఏతస్స దాతబ్బ”న్తి **కురున్దియం** వుత్తం. యది పన న గణ్హాతి న విస్సజ్జేతి, పునదివసే న లభతి. ఇదం ఓణోజనం నామ పారివాసికస్సేవ ఓదిస్స అనుఞ్ఞాతం. కస్మా? తస్స హి సఙ్ఘనవకట్ఠానే నిసిన్నస్స భత్తగ్గే యాగుఖజ్జకాదీని పాపుణన్తి వా న వా, తస్మా “సో భిక్ఖాహారేన మా కిలమిత్థా”తి ఇదమస్స సఙ్గహకరణత్థాయ ఓదిస్స అనుఞ్ఞాతం.

భత్తే చతుస్సాలభత్తం యథావుడ్ఢం లభతి, పాళియా పన గన్తుం వా ఠాతుం వా న లభతి. తస్మా పాళితో ఓసక్కిత్వా హత్థపాసే ఠితేన హత్థం పసారేత్వా యథా సేనో నిపతిత్వా గణ్హాతి, ఏవం గణ్హితబ్బం. ఆరామికసమణుద్దేసేహి ఆహరాపేతుం న లభతి. సచే సయమేవ ఆహరన్తి, వట్టతి. రఞ్ఞో మహాపేళభత్తేపి ఏసేవ నయో. చతుస్సాలభత్తే పన సచే ఓణోజనం కత్తుకామో హోతి, అత్తనో అత్థాయ ఉక్ఖిత్తే పిణ్డే “అజ్జ మే భత్తం అత్థి, స్వేవ గణ్హిస్సామీ”తి వత్తబ్బం. “పునదివసే ద్వే పిణ్డే లభతీ”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౭౫) **మహాపచ్చరియం** వుత్తం. ఉద్దేసభత్తాదీనిపి పాళితో ఓసక్కిత్వావ గహేతబ్బాని. యత్థ పన నిసీదాపేత్వా పరివిసన్తి , తత్థ సామణేరానం జేట్ఠకేన భిక్ఖూనం సఙ్ఘనవకేన హుత్వా నిసీదితబ్బన్తి.

పారివాసికక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా.

సమథక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా

౨౬౬౦. ఇదాని సమథవినిచ్ఛయం దస్సేతుం యేసు అధికరణేసు సన్తేసు సమథేహి భవితబ్బం, తాని తావ దస్సేన్తో ఆహ ‘‘**వివాదాధారతా**’’తిఆది. **వివాదాధారతా**తి వివాదాధికరణం. **ఆపత్తాధారతా**తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. **ఆధారతా**తి అధికరణపరియాయో. ఆధారీయతి అభిభుయ్యతి వూపసమ్మతి సమథేహీతి **ఆధారో,** వివాదో చ సో ఆధారో చాతి **వివాదాధారో,** సో ఏవ **వివాదాధారతా.** ఏవమాధారాధికరణ-సద్దానం వివాదాదిసద్దేహి సహ కమ్మధారయసమాసో దట్ఠబ్బో. అధికరీయతి అభిభుయ్యతి వూపసమ్మతి సమథేహీతి **అధికరణ**న్తి వివాదాదిచతుబ్బిధమేవ పాళియం దస్సితం. అయమత్థో ‘‘ఏతేసం తు చతున్నమ్పి, సమత్తా సమథా మతా’’తి వక్ఖమానేన విఞ్ఞాయతి.

౨౬౬౧. ఏతాని చత్తారి అధికరణాని చ ‘‘ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ వివదన్తి ‘ధమ్మో’తి వా ‘అధమ్మో’తి వా’’తి (చూళవ. ౨౧౫) అట్ఠారస **భేదకారకవత్థూని** చ మహేసినా వుత్తాని. **తత్థ** తేసు చతూసు అధికరణేసు **వివాదో** అధికరణసఙ్ఖాతో ఏతాని అట్ఠారస భేదకరవత్థూని **నిస్సితో** నిస్సాయ పవత్తోతి యోజనా.

౨౬౬౨. విపత్తియో చతస్సోవాతి ‘‘ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ భిక్ఖుం అనువదన్తి సీలవిపత్తియా వా ఆచారవిపత్తియా వా దిట్ఠివిపత్తియా వా ఆజీవవిపత్తియా వా’’తి (చూళవ. ౨౧౫) వుత్తా చతస్సో విపత్తియో. దిట్ఠాదీనం అనుగన్త్వా సీలవిపత్తిఆదీహి వదనం చోదనా **అనువాదో. ఉపాగతో**తి నిస్సితో, అనువాదో చతస్సో విపత్తియో నిస్సాయ పవత్తోతి అత్థో. ‘‘తత్థా’’తి పఠమమేవ నిద్ధారణస్స వుత్తత్తా ఇధ పునవచనే పయోజనం న దిస్సతి, ‘‘సమ్భవా’’తి వచనస్సాపి న కోచి అత్థవిసేసో దిస్సతి. తస్మా ‘‘ఆపత్తాధారతా తత్థ, సత్తఆపత్తిసమ్భవా’’తి పాఠో న యుజ్జతి, ‘‘**ఆపత్తాధారతా నామ, సత్త ఆపత్తియో మతా**’’తి పాఠో యుత్తతరో, **ఆపత్తాధారతా నామ** ఆపత్తాధికరణం నామ **సత్త ఆపత్తియో మతా** సత్త ఆపత్తియోవ అధిప్పేతాతి అత్థో.

౨౬౬౩. సఙ్ఘకిచ్చాని నిస్సాయాతి అపలోకనకమ్మాదీని చత్తారి సఙ్ఘకమ్మాని ఉపాదాయ కిచ్చాధికరణాభిధానం సియా, కిచ్చాధికరణం నామ చత్తారి సఙ్ఘకమ్మానీతి అత్థో. **ఏతేసం తు చతున్నమ్పీ**తి ఏతేసం పన చతున్నమ్పి అధికరణానం. **సమత్తా**తి వూపసమహేతుత్తా. **సమథా మతా**తి సమ్ముఖావినయాదయో సత్త అధికరణసమథాతి అధిప్పేతా. అధికరణాని సమేన్తి, సమ్మన్తి వా ఏతేహీతి ‘‘**సమథా**’’తి వుచ్చన్తీతి ‘‘సమత్తా సమథా మతా’’తి ఇమినా **సమథ**-సద్దస్స అన్వత్థం దీపేతి.

౨౬౬౪-౫. తే సరూపతో దస్సేతుమాహ ‘‘**సమ్ముఖా**’’తిఆది. ‘‘**వినయో**’’తి ఇదం **సమ్ముఖా**దిపదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం ‘‘సమ్ముఖావినయో సతివినయో అమూళ్హవినయో’’తి. ‘‘**పటిఞ్ఞావినయో**’’తి చ పటిఞ్ఞాతకరణం వుత్తం. **సత్తమో వినయో**తి సమథో అధిప్పేతో. తిణవత్థారకోతి ఇమే సత్త సమథా బుద్ధేనాదిచ్చబన్ధునా వుత్తాతి యోజనా.

౨౬౬౬. చతూసు అధికరణేసు యం అధికరణం యత్తకేహి సమథేహి సమ్మతి, తే సఙ్గహేత్వా దస్సేన్తో ఆహ ‘‘**వివాదో**’’తిఆది.

౨౬౬౭-౮. ‘‘వివాదో’’తిఆదినా ఉద్దిట్ఠమత్థం నిద్దిసన్తో ఆహ ‘‘**ఛట్ఠేనా**’’తిఆది. **ఏత్థ** ఏతేసు చతూసు అధికరణేసు, సమథేసు చ కిం కేన సమ్మతీతి చే? **వివాదో** వివాదాధికరణం **ఛట్ఠేన** యేభుయ్యసికాయ, **పఠమేన** సమథేన

సమ్ముఖావినయేన చాతి ద్వీహి సమథేహి **సమ్మతి**. యస్సా కిరియాయ ధమ్మవాదినో బహుతరా, ఏసా **యేభుయ్యసికా**.

"సఙ్ఘసమ్ముఖతా, ధమ్మసమ్ముఖతా, వినయసమ్ముఖతా, పుగ్గలసమ్ముఖతా"తి (చూళవ. ౨౨౯, ౨౩౪, ౨౩౬, ౨౩౭, ౨౪౨) వుత్తానం సఙ్ఘాదీనం చతున్నం సన్నిధానేన వా గణపుగ్గలేహి సమియమానం వివాదాధికరణం సఙ్ఘసమ్ముఖతం వినా ఇతరేహి తీహి వా సమ్మతీతి వుత్తం హోతి.

ఏత్థ చ కారకసఙ్ఘస్స సఙ్ఘసామగ్గివసేన సమ్ముఖీభావో **సఙ్ఘసమ్ముఖతా,** సమేతబ్బస్స వత్థునో భూతతా **ధమ్మసమ్ముఖతా,** యథా తం సమేతబ్బం, తథేవస్స సమనం **వినయసమ్ముఖతా,** యో చ వివదతి, యేన చ వివదతి, తేసం ఉభిన్నం అత్థపచ్చత్థికానం సమ్ముఖీభావో **పుగ్గలసమ్ముఖతా**.

"అనువాదో చతూహిపీ"తి ఉద్దిట్ఠం నిద్దిసన్తో ఆహ "**సమ్ముఖా**"తిఆది. **అనుపుబ్బేనాతి** అనుపటిపాటియా. **సమ్ముఖావినయాదీహి తీహిపీతి** సమ్ముఖావినయసతివినయఅమూళ్హవినయేహి తీహిపి. **తథేవాతి** యథా తీహి, తథా **పఞ్చమేన** తస్సపాపియసికాసమథేనాపి అనువాదో సమ్మతి, పగేవ చతూహీతి అత్థో.

యో పాపుస్సన్నతాయ పాపియో పుగ్గలో, తస్స కత్తబ్బతో "**తస్సపాపియసికా**"తి కమ్మం వుచ్చతి. ఆయస్మతో దబ్బస్స మల్లపుత్తస్స వియ సతివేపుల్లప్పత్తస్స ఖీణాసవస్స కతా అమూలికా సీలవిపత్తిచోదనా సమ్ముఖావినయేన, ఞత్తిచతుత్థాయ కమ్మవాచాయ దిన్నేన సతివినయేన చ సమ్మతి. ఉమ్మత్తకస్స భిక్ఖునో కతా ఆపత్తిచోదనా సమ్ముఖావినయేన చ తథేవ దిన్నేన అమూళ్హవినయేన చ సమ్మతి. సఙ్ఘమజ్ఝే ఆపత్తియా చోదియమానస్స అవజానిత్వా పటిజానానాదిం కరోన్తస్స పాపభిక్ఖునో బహులాపత్తిచోదనా సమ్ముఖావినయేన చేవ తథేవ పకతేన తస్సపాపియసికాకమ్మేన చ వూపసమ్మతీతి వుత్తం హోతి.

"ఆపత్తి పన తీహేవా"తి ఉద్దేసస్స నిద్దేసమాహ "**సమ్ముఖేనా**"తిఆది. **సమ్ముఖేన** సమ్ముఖావినయేన, **పటిఞ్ఞాయ** పటిఞ్ఞాతకరణేన, తిణవత్థారకేన వా ఇమేహి తీహి ఏవ సమథేహి **సా ఆపత్తి** ఆపత్తాధికరణం ఉపసమం యాతీతి యోజనా. ఏత్థ **పటిఞ్ఞాతకరణం** నామ ఆపత్తిం పటిగ్గణ్హన్తేన "పస్ససీ"తి వుత్తే ఆపత్తిం దేసేన్తేన "ఆమ పస్సామీ"తి సమ్పటిచ్ఛనం. **తిణవత్థారకం** పన సయమేవ వక్ఖతి.

తీహేవ సమథేహీతి ఏత్థ గరుకాపత్తి సమ్ముఖావినయేన, పటిఞ్ఞాతకరణేన చాతి ద్వీహి, లహుకాపత్తిం ఆపజ్జిత్వా సఙ్ఘే వా గణే వా పుగ్గలే వా దేసనాయ సమ్ముఖావినయేన చేవ పటిఞ్ఞాతకరణేన చ, కోసమ్బకానం విగ్గహసదిసం మహావిగ్గహం కరోన్తేహి ఆపన్నా అనేకవిధా ఆపత్తియో సచే హోన్తి, తాసు వక్ఖమానసరూపం థుల్లవజ్జాదిం ఠపేత్వా అవసేసా సబ్బా ఆపత్తియో సమ్ముఖావినయేన, తిణవత్థారకేన చ సమ్మన్తీతి అత్థో.

కిచ్చం కిచ్చాధికరణం **ఏకేన** సమ్ముఖావినయేనేవ సమ్మతీతి యోజనా.

౨౭౭౦. యేభుయ్యసికకమ్మేతి ఏత్థ నిమిత్తత్థే భుమ్మం. **సలాకం గాహయే**తి వినిచ్ఛయకారకే సఙ్ఘే ధమ్మవాదీనం బహుత్తం వా అప్పతరత్తం వా జానితుం వక్ఖమానేన నయేన సలాకం గాహాపేయ్య. **బుధో**తి "న ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి…పే… గహితాగహితఞ్చ జానాతీ"తి వుత్తం పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతం పుగ్గలం దస్సేతి. "**గూళ్హేనా**"తిఆదినా సలాకగ్గాహప్పకారో దస్సితో. **కణ్ణజప్పేనాతి** ఏత్థ కణ్ణే జప్పో యస్మిం సలాకగ్గాహపయోగేతి విగ్గహో. ఏత్థ **గూళ్హసలాకగ్గాహో**

నామ ధమ్మవాదిసలాకా చ అధమ్మవాదిసలాకా చ విసుం విసుం చీవరకణ్ణే పక్ఖిపిత్వా పుగ్గలానం సన్తికం విసుం విసుం ఉపసఙ్కమిత్వా సలాకా విసుం విసుం దస్సేత్వా “ఇతో తవ రుచ్చనకం గణ్హాహీ”తి రహో ఠత్వా గాహాపనం. **వివటకం** నామ ధమ్మవాదీనం బహుభావం ఞత్వా సబ్బేసు జానన్తేసు పుగ్గలానం సన్తికం గాహాపనం. **కణ్ణజప్పనం** నామ ఏవమేవ కణ్ణమూలే రహో ఠత్వా గాహాపనం.

౨౬౬౧. అలజ్జుస్సదేతి ఏత్థ “సఙ్ఘే”తి సేసో. **లజ్జిసు బాలేసూతి** ఏత్థాపి “ఉస్సదేసూ”తి వత్తబ్బం.

౨౬౬౨. సకేన కమ్మునాయేవాతి అత్తనో యం కిచ్చం, తేనేవాతి.

౨౬౬౩-౪. ‘‘**ఆపజ్జతీ**’’తిఆది “అలజ్జీ, లజ్జీ, బాలో”తి జాననస్స హేతుభూతకమ్మదస్సనం. **దుచ్చిన్తితోతి** అభిజ్ఝాదితివిధమనోదుచ్చరితవసేన దుట్ఠు చిన్తేన్తో. **దుబ్భాసీతి** ముసావాదాదిచతుబ్బిధవచీదుచ్చరితవసేన వచీద్వారే పఞ్ఞత్తానం సిక్ఖాపదానం వీతిక్కమవసేన దుట్ఠు భాసనసీలో. **దుక్కటకారికోతి** పాణాతిపాతాదితివిధకాయదుచ్చరితవసేన కాయద్వారే పఞ్ఞత్తసిక్ఖాపదానం వీతిక్కమవసేన కుచ్ఛితకమ్మస్స కరణసీలో. **ఇతి లక్ఖణేనేవాతి** యథావుత్తం అలజ్జీలజ్జీబాలలక్ఖణం నిగమేతి.

౨౬౬౫. “యేభుయ్యసికా”తిఆదిగాథాహి నిద్దిట్ఠమేవ అత్థం నిగమేతుమాహ ‘‘**తిధా**’’తిఆది. **తిధాసలాకగాహేనాతి** తివిధస్స సలాకగాహస్స అఞ్ఞతరేన. బహుకా ధమ్మవాదినో యది సియున్తి యోజనా. **కాతబ్బన్తి** ఏత్థ “వివాదాధికరణవూపసమన”న్తి సేసో.

౨౬౬౬. యో పుగ్గలో అలజ్జీ చ హోతి సానువాదో చ **కమ్మతో** కాయకమ్మతో, వచీకమ్మతో చ అసుచి చ సమ్బుద్ధజిగుచ్ఛనీయోతి అత్థో. **సో** ఏవంవిధో పాప**పుగ్గలో** తస్స పాపియసికకమ్మస్స యోగో హోతీతి సమ్బన్ధో. **సానువాదోతి** ఏత్థ **అనువాదో** నామ చోదనా, సహ అనువాదేన వత్తతీతి **సానువాదో**, పాపగరహితపుగ్గలేహి కాతబ్బచోదనాయ అనురూపోతి అత్థో.

౨౬౬౭-౯. **భణ్డనేతి** కలహస్స పుబ్బభాగే. **కలహేతి** కాయవచీద్వారప్పవత్తే హత్థపరామసాదికే కలహే చ. **వివాదమ్హి అనప్పకేతి** బహువిధే వివాదే జాతే. **బహుఅస్సామణే చిణ్ణేతి** సమణానం అననుచ్ఛవికే నానప్పకారే కాయికవాచసికవీతిక్కమే చ కతే. **అనగ్గేతి** అనన్తే. **భస్సకేతి** కుచ్ఛితే అమనాపవచనే చిణ్ణేతి యోజనా, **భాసితేతి** అత్థో. **గవేసన్తన్తి** గవేసియమానం, ఆపత్తాధికరణన్తి సేసో. **వాళన్తి** చణ్డం. **కక్ఖళన్తి** ఆసజ్జం. **కాతబ్బన్తి** వూపసమేతబ్బం.

౨౬౭౦-౨. యథా చ వూపసమ్మతి, తథా తిణవత్థారకే సుద్ధో హోతీతి సమ్బన్ధో.

థుల్లవజ్జన్తి పారాజికఞ్చేవ సఙ్ఘాదిసేసఞ్చ. **గిహీహి పటిసంయుతన్తి** గిహీనం జాతిఆదీహి పాళియా ఆగతేహి దసహి అక్కోసవత్థూహి, అట్ఠకథాగతేహి చ తదఞ్ఞేహి అక్కోసవత్థూహి ఖుంసనవమ్భనపచ్చయా చ ధమ్మికపటిస్సవస్స అసచ్చాపనపచ్చయా చ ఆపన్నాపత్తిం. ఏసా ఏవ హి ఆపత్తి గిహిపటిసంయుత్తా నామ **పరివారే** “అత్థి గిహిపటిసంయుత్తా, అత్థి నగిహిపటిసంయుత్తా”తి దుకం నిక్ఖిపిత్వా “గిహిపటిసంయుత్తాతి సుధమ్మత్థేరస్స ఆపత్తి, యా చ ధమ్మికస్స పటిస్సవస్స అసచ్చాపనే ఆపత్తి. అవసేసా నగిహిపటిసంయుత్తా”తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) వచనతో.

సుధమ్మత్థేరస్స ఆపత్తీతి చ తేన చిత్తస్స గహపతినో జాతిం పటిచ్చ ఖుంసనవమ్భనపచ్చయా ఆపన్నా ఓమసవాదసిక్ఖాపదవిభాగగతా దుక్కటాపత్తి గహేతబ్బా. ఇదఞ్చ ఉపలక్ఖణమత్తం, తస్మా ఇతరేహిపి అక్కోసవత్థూహి గిహిం ఖుంసేన్తానం వమ్భేన్తానం ఇతరేసం భిక్ఖూనం సా ఆపత్తి గిహిపటిసంయుత్తావాతి వేదితబ్బం. తథా ఆపన్నం ఆపత్తిం దేసాపేన్తేన దస్సనూపచారం అవిజహాపేత్వా సవనూపచారం జహాపేత్వా ఏకంసే ఉత్తరాసఙ్గం కారాపేత్వా ఉక్కుటికం నిసీదాపేత్వా అఞ్జలిం పగ్గణ్హాపేత్వా సా ఆపత్తి దేసాపేతబ్బా.

దిట్ఠావికమ్మికన్తి దిట్ఠావికమ్మే నియుత్తో దిట్ఠావికమ్మికో, తం, **అట్ఠకథాయం** "యే పన 'న మేతం ఖమతీ'తి అఞ్ఞమఞ్ఞం దిట్ఠావికమ్మం కరోన్తీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౧౪) యే పుగ్గలా దస్సితా, తేసమఞ్ఞతరస్సేవ గహణం.

యోతి భణ్డనకారకేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం మహన్తం విగ్గహం కత్వా సమ్బహులా ఆపత్తియో ఆపన్నో యో భిక్ఖు. **తత్థాతి** తస్మిం తిణవత్థారకసమథకారకే భిక్ఖుసమూహే. **న హోతీతి** ఛన్దం దత్వా తం భిక్ఖుపరిసం అనాగతత్తా న సంవిజ్జతి. తఞ్చ ఠపేత్వాతి యోజనా.

తిణవత్థారకే కతే సతి యావ ఉపసమ్పదమాళతో పభుతి ఆపన్నాయ **సేసాయ ఆపత్తియా** నిరాపత్తి హుత్వా **సుద్ధో హోతి** సమ్బన్ధోతి యోజనా.

సమథక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా.

ఖుద్దకవత్థుక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా

౨౮౭౩. కుట్టేతి ఇట్ఠకాసిలాదారుకుట్టానం అఞ్ఞతరస్మిం. **అట్టానే**తి ఏత్థ **అట్టానం** నామ రుక్ఖే ఫలకం వియ తచ్ఛేత్వా అట్ఠపదాకారేన రాజియో ఛిన్దిత్వా నహానతిత్థే నిఖణన్తి, తత్థ చుణ్ణాని ఆకిరిత్వా మనుస్సా కాయం ఘంసన్తి.

౨౮౭౪. గన్ధబ్బహత్థేనాతి నహానతిత్థే ఠపితేన దారుమయహత్థేన. తేన కిర చుణ్ణాని గహేత్వా మనుస్సా సరీరం ఘంసన్తి. **కురువిన్దకసుత్తియా**తి కురువిన్దకపాసాణచుణ్ణాని లాఖాయ బన్ధిత్వా కతగుళికకలాపకో వుచ్చతి, తం ఉభోసు అన్తేసు గహేత్వా సరీరం ఘంసన్తి. **మల్లకేనా**తి మకరదన్తకం ఛిన్దిత్వా మల్లకమూలసణ్ఠానేన కతేన మల్లకేన, ఇదం గిలానస్సాపి న వట్టతి. **అఞ్ఞమఞ్ఞఞ్చ కాయతో**తి అఞ్ఞమఞ్ఞం సరీరేన ఘంసేయ్య.

౨౮౭౫. అకతం మల్లకం నామ మకరదన్తే అచ్ఛిన్దిత్వా కతం, ఇదం అగిలానస్స న వట్టతి.

౨౮౭౬. కపాలిట్ఠకఖణ్డానీతి కపాలఖణ్డఇట్ఠకఖణ్డాని. **సబ్బస్సా**తి గిలానాగిలానస్స సరీరే ఘంసిత్వా ఉబ్బట్టేతుం వట్టతి. ''**పుథుపాణిక**''న్తి హత్థపరికమ్మం వుచ్చతి, తస్మా సబ్బస్స హత్థేన పిట్ఠిపరికమ్మం కాతుం వట్టతి. ''**వత్థవట్టీ**''తి ఇదం **పాళియం** వుత్తఉక్కాసికస్స పరియాయం, తస్మా నహాయన్తస్స యస్స కస్సచి నహానసాటకవట్టియాపి ఘంసితుం వట్టతి.

౨౮౭౭. ఫేణకం నామ సముద్దఫేణం. **కథలన్తి** కపాలఖణ్డం. పాదఘంసనే **వుత్తా** అనుఞ్ఞాతా. **కతకం** నామ పదుమకణ్ణికాకారం పాదఘంసనత్థం కణ్టకే ఉట్ఠాపేత్వా కతం, ఏతం నేవ పటిగ్గహేతుం, న పరిభుఞ్జితుం వట్టతి.

౨౮౭౮. యం కిఞ్చిపి అలఙ్కారన్తి హత్థూపగాదిఅలఙ్కారేసు యం కిఞ్చి అలఙ్కారం.

౨౮౭౯. ఓసణ్ఠేయ్యాతి అలఙ్కారత్థం సఙ్ఖరోన్తో నమేయ్య. **హత్థఫణకేనా**తి హత్థేనేవ ఫణకిచ్చం కరోన్తా అఙ్గులీహి ఓసణ్ఠేన్తి. **ఫణకేనా**తి దన్తమయాదీసు యేన కేనచి. **కోచ్ఛేనా**తి ఉసిరమయేన వా ముఞ్జపబ్బజమయేన వా కోచ్ఛేన.

౨౮౮౦. సిత్థతేలోదతేలేహీతి సిత్థతేలఞ్చ ఉదకతేలఞ్చాతి విగ్గహో, తేహి. తత్థ **సిత్థతేలం** నామ మధుసిత్థకనియ్యాసాది యం కిఞ్చి చిక్కణం. **చిక్కణం** నామ నియ్యాసం. **ఉదకతేలం** నామ ఉదకమిస్సకం తేలం. కత్థచి పోత్థకేసు "సిత్థా"తి పాఠో, సోయేవత్థో. **అనులోమనిపాతత్థ**న్తి నలాటాభిముఖం అనులోమేన పాతనత్థం. **ఉద్ధలోమేనా**తి ఉద్ధగ్గం హుత్వా ఠితలోమేన.

౨౮౮౧. హత్థం తేలేన తేమేత్వాతి కరతలం తేలేన మక్ఖేత్వా. **సిరోరుహే** కేసా. **ఉణ్హాభితత్తస్సా**తి ఉణ్హాభితత్తరజసిరస్స. అల్లహత్థేన సిరోరుహే పుఞ్ఛితుం వట్టతీతి యోజనా.

౨౮౮౨. ఆదాసే ఉదపత్తే వాతి ఏత్థ కంసపత్తాదీనిపి, యేసు ముఖనిమిత్తం పఞ్ఞాయతి, సబ్బాని ఆదాససఙ్ఖమేవ గచ్ఛన్తి, కఞ్జియాదీనిపి చ ఉదపత్తసఙ్ఖమేవ, తస్మా యత్థ కత్థచి ఓలోకేన్తస్స దుక్కటం.

౨౮౮౩. యేన హేతునా ముఖం ఓలోకేన్తస్స అనాపత్తి, తం దస్సేతుమాహ ''**సఞ్ఛవి**''న్తిఆది. ఆబాధపచ్చయా "మే ముఖే వణో సఞ్ఛవి ను ఖో, ఉదాహు న సఞ్ఛవీ"తి ముఖం దట్ఠుఞ్చ "అహం జిణ్ణో ను ఖో, ఉదాహు నో"తి అత్తనో ఆయుసఙ్ఖారజాననత్థఞ్చ ముఖం దట్ఠుం వట్టతీతి యోజనా.

౨౯౯౪. **నచ్చం వాతి** యం కిఞ్చి నచ్చం అన్తమసో మోరనచ్చమ్పి. **గీతన్తి** యం కిఞ్చి నటగీతం వా సాధుగీతం వా అన్తమసో దన్తగీతమ్పి, యం "గాయిస్సామా"తి పుబ్బభాగే ఓకూజన్తా కరోన్తి, ఏతమ్పి న వట్టతి. **వాదితన్తి** యం కిఞ్చి వాదితం. **దట్ఠుం వా పన సోతుం వాతి** నచ్చం దట్ఠుం వా గీతం వాదితం సోతుం వా.

౨౯౯౫. సయం నచ్చన్తస్స వా నచ్చాపేన్తస్స వా గాయన్తస్స వా గాయాపేన్తస్స వా వాదేన్తస్స వా వాదాపేన్తస్స వా దుక్కటమేవ **అట్ఠకథాయ** (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౪౮) వుత్తన్తి తదేకదేసం దస్సేతుమాహ **''దట్ఠుమన్తమసో''**తిఆది.

౨౯౯౬. **సుణాతీతి** గీతం వా వాదితం వా. **పస్సతీతి** నచ్చం పస్సతి.

౨౯౯౭. **పస్సిస్సామీతి** ఏత్థ "సుణిస్సామీ"తి సేసో. "నచ్చం పస్సిస్సామి, గీతం, వాదితం వా సుణిస్సామీ"తి విహారతో విహారం గచ్ఛతో వాపి దుక్కటం హోతీతి యోజనా.

౨౯౯౮. **ఉట్ఠహిత్వాన గచ్ఛతోతి** "నచ్చం పస్సిస్సామీ"తి, "గీతం, వాదితం వా సుణిస్సామీ"తి నిసిన్నట్ఠానతో ఉట్ఠహిత్వా అన్తోవిహారేపి తం తం దిసం గచ్ఛతో ఆపత్తి హోతీతి యోజనా. వీథియం ఠత్వా గీవం పసారేత్వా పస్సతోపి చ ఆపత్తీతి యోజనా.

౨౯౯౯. **దీఘాతి** ద్వఙ్గులతో దీఘా. **న ధారేయ్యాతి** న ధారేతబ్బా. **ద్వఙ్గులం వా దుమాసం వాతి** ఏత్థ ద్వే అఙ్గులాని పరిమాణం ఏతస్సాతి **ద్వఙ్గులో,** కేసో. ద్వే మాసా ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదో అస్సాతి **దుమాసో**. కేసం ధారేన్తో ద్వఙ్గులం వా ధారేయ్య దుమాసం వా. **తతో ఉద్ధం న వట్టతీతి** తతో ద్వఙ్గులతో వా దుమాసతో వా కేసతో ఉద్ధం కేసం ధారేతుం న వట్టతి.

అథ వా ద్వే అఙ్గులాని సమాహటాని **ద్వఙ్గులం,** ద్వే మాసా సమాహటా **దుమాసం,** ఉభయత్థ అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. కేసే ధారేన్తో ద్వఙ్గులమత్తం వా ధారేయ్య దుమాసమత్తం వా, **తతో** కాలపరిమాణతో ఉద్ధం కేసే ధారేతుం న వట్టతీతి అత్థో. సచే కేసే అన్తోద్వేమాసే ద్వఙ్గులే పాపుణన్తి, అన్తోద్వేమాసేయేవ ఛిన్దితబ్బా. ద్వఙ్గులే హి అతిక్కమేతుం న వట్టతి. సచేపి న దీఘా, ద్వేమాసతో ఏకదివసమ్పి అతిక్కమేతుం న లభతియేవ. ఏవమయం ఉభయేనపి ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదేనేవ వుత్తో, తతో ఓరం పన నవట్టనభావో నామ నత్థి.

౩౦౦౦. దీఘే నఖే, దీఘాని నాసికలోమాని చ న ధారయేతి యోజనా, న ధారేయ్య, ఛిన్దేయ్యాతి అత్థో. **వీసతిమట్ఠన్తి** వీసతియా నఖానం మట్ఠం లిఖితమట్ఠభావం కాతుం భిక్ఖునో న వట్టతీతి యోజనా. సత్థకేన తచ్ఛేత్వా చుణ్ణకేన పమజ్జిత్వా ఫలికమణీనం వియ ఉజ్జలకరణం **లిఖితమట్ఠం** నామ. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, మలమత్తం అపకడ్ఢితు"న్తి (చూళవ॰ ౨౭౪) అనుఞ్ఞాతత్తా ముగ్గఫలతచాదీహి నఖమలం అపనేతుం వట్టతి.

౩౦౦౧. **కప్పాపేయ్య విసుం మస్సున్తి** యో కేసచ్ఛిన్నో విసుం మస్సుం కప్పాపేయ్య. **దాఠికం ఠపేయ్యాతి** కేసే ఛిన్దాపేత్వా మస్సుం అకప్పాపేత్వా విసుం ఠపేయ్య. **సమ్బాధేతి** ఉపకచ్ఛకముత్తకరణసఙ్ఖాతే సమ్బాధట్ఠానే. **లోమం సంహరాపేయ్యవాతి** సత్థేన వా సణ్డాసేన వా అఞ్ఞేన యేన కేనచి పరేన ఛిన్దాపేయ్య, సయం వా ఛిన్దేయ్య. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆబాధపచ్చయా సమ్బాధే లోమం సంహరాపేతు"న్తి (చూళవ॰ ౨౭౫) అనుఞ్ఞాతత్తా యథావుత్తసమ్బాధే గణ్డపిళకవణాదికే ఆబాధే సతి లోమం సంహరాపేతుం వట్టతి.

౨౮౦౨. అగిలానస్స ఛిన్దతో దుక్కటం వుత్తం. **అఞ్ఞేన** వా పుగ్గలేన తథా కత్తరియా ఛిన్దాపేన్తస్స దుక్కటం వుత్తన్తి సమ్బన్ధో.

౨౮౦౩. **సేసఙ్గఛేదనే**తి అఙ్గులియాదిఅవసేససరీరావయవానం ఛేదనే. **అత్తవధే**తి అత్తుపక్కమేన వా ఆణత్తియా ఉపక్కమేన వా అత్తనో జీవితనాసే.

౨౮౦౪. **అఙ్గ**న్తి అఙ్గజాతతో అవసేసం సరీరావయవం. అహికీటాదిదట్ఠస్స తప్పటికారవసేన **అఙ్గం ఛిన్దతో** న దోసో. తాదిసాబాధపచ్చయా తప్పటికారవసేన **అఙ్గం ఛిన్దతో** న దోసో. లోహితం మోచేన్తస్సాపి న దోసోతి యోజనా.

౨౮౦౫. **అపరిస్సావనో** భిక్ఖు సచే మగ్గం గచ్ఛతి, దుక్కటం. **మగ్గే** అద్ధానే **తం** పరిస్సావనం యాచమానస్స యో న దదాతి, తస్స **అదదతో** అదేన్తస్సాపి తథేవ దుక్కటమేవాతి యోజనా. యో పన అత్తనో హత్థే పరిస్సావనే విజ్జమానేపి యాచతి, తస్స న అకామా దాతబ్బం.

౨౮౦౬. ‘‘**నగ్గో**’’తి పదం “న భుఞ్జే”తిఆది కిరియాపదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **న భుఞ్జే**తి భత్తాదిం భుఞ్జితబ్బం న భుఞ్జేయ్య. **న పివే**తి యాగుఆదిం పాతబ్బం న పివేయ్య. **న చ ఖాదే**తి మూలఖాదనీయాదికం ఖాదనీయం న ఖాదేయ్య. **న సాయయే**తి ఫాణితాదికం సాయితబ్బఞ్చ న సాయేయ్య న లిహేయ్య. **న దదే**తి అఞ్ఞస్స భత్తాదిం కిఞ్చి న దదేయ్య. **న గణ్హేయ్యా**తి తథా సయం నగ్గో హుత్వా న పటిగ్గణ్హేయ్య. **అఞ్ఞసం** మగ్గం.

౨౮౦౭. **పరికమ్మం న కాతబ్బ**న్తి పిట్ఠిపరికమ్మాదిపరికమ్మం న కాతబ్బం. **కారయే**తి సయం నగ్గో హుత్వా అఞ్ఞేన పిట్ఠిపరికమ్మాదిపరికమ్మం న కారాపేయ్యాతి అత్థో.

౨౮౦౮. పిట్ఠికమ్మాదికే **పరికమ్మే** జన్తాఘరాదికా తిస్సో పటిచ్ఛాదీ **వుత్తా** “అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిస్సో పటిచ్ఛాదియో జన్తాఘరపటిచ్ఛాదిం ఉదకపటిచ్ఛాదిం వత్థపటిచ్ఛాది”న్తి (చూళవ॰ ౨౬౧) అనుఞ్ఞాతాతి యోజనా. పటిచ్ఛాదేతి హిరికోపినన్తి **పటిచ్ఛాది**, జన్తాఘరమేవ పటిచ్ఛాది **జన్తాఘరపటిచ్ఛాది**. ఉదకమేవ పటిచ్ఛాది **ఉదకపటిచ్ఛాది**. వత్థమేవ పటిచ్ఛాది **వత్థపటిచ్ఛాది**. ‘‘**సబ్బత్థ పన వట్టతీ**’’తి ఇమినా ఇతరపటిచ్ఛాదిద్వయం పరికమ్మేయేవ వట్టతీతి దీపేతి. **సబ్బత్థా**తి భోజనాదిసబ్బకిచ్చేసు.

౨౮౦౯. **యత్థ కత్థచి పేళాయ**న్తి తమ్బలోహవట్టలోహకంసలోహకాళలోహసువణ్ణరజతాదీహి కతాయ వా దారుమయాయ వా యాయ కాయచి పేళాయ ఆసిత్తకూపధానే. **భుఞ్జితుం న చ వట్టతీ**తి భాజనం ఠపేత్వా భుఞ్జితుం న వట్టతి. యథాహ – “ఆసిత్తకూపధానం నామ తమ్బలోహేన వా రజతేన వా కతాయ పేళాయ ఏతం అధివచనం, ‘న భిక్ఖవే ఆసిత్తకూపధానే భుఞ్జితబ్బ’న్తి సామఞ్ఞేన పటిక్ఖిత్తత్తా పన దారుమయాపి న వట్టతీ”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౬౪). “అనుజానామి భిక్ఖవే మళోరిక”న్తి (చూళవ॰ ౨౬౪) అనుఞ్ఞాతత్తా మళోరికాయ ఠపేత్వా భుఞ్జితుం వట్టతి. ‘‘**మళోరికా**’’తి చ దణ్డాధారకో వుచ్చతి, యం తయో, చత్తారో, బహూ వా దణ్డకే ఉపరి చ హేట్ఠా చ విత్థతం మజ్ఝే సఙ్కుచితం కత్వా బన్ధిత్వా ఆధారకం కరోన్తి. యట్ఠిఆధారకపణ్ణాధారకపచ్ఛికపిట్ఠఘటకకవాటకాదిభాజనముఖఉదుక్ఖలాదీనిపి ఏత్థేవ సఙ్గహం గచ్ఛన్తి. **యట్ఠిఆధారకో**తి యట్ఠింయేవ ఉజుకం ఠపేత్వా బన్ధీకతఆధారకో.

ఏకభాజనే విసుం విసుం భోజనస్సాపి సమ్భవతో “భుఞ్జతో ఏకభాజనే”తి ఏత్తకేయేవ వుత్తే తస్సాపి పసఙ్గో సియాతి తన్నివత్తనత్థమాహ ‘‘**ఏకతో**’’తి. ‘‘**భుఞ్జతో**’’తి ఇదం ఉపలక్ఖణం. ఏకతో ఏకభాజనే యాగుఆదిపానమ్పి న వట్టతి. యథాహ – “న, భిక్ఖవే, ఏకథాలకే పాతబ్బ”న్తి (చూళవ. ౨౬౪). అథ వా **భుఞ్జతో**తి అజ్ఝోహారసామఞ్ఞేన పానమ్పి సఙ్గహితన్తి వేదితబ్బం. అయమేత్థ వినిచ్ఛయో – సచే ఏకో భిక్ఖు భాజనతో ఫలం వా పూవం వా గహేత్వా గచ్ఛతి, తస్మిం అపగతే ఇతరస్స సేసకం భుఞ్జితుం వట్టతి. ఇతరస్సాపి తస్మిం ఖణే పున గహేతుం వట్టతీతి.

౨౮౧౦. యే ద్వే వా తయో వా భిక్ఖూ ఏకపావురణా వా ఏకత్థరణా వా ఏకత్థరణపావురణా వా నిపజ్జన్తి, తేసఞ్చ, యే ఏకమఞ్చేపి ఏకతో నిపజ్జన్తి, తేసఞ్చ ఆపత్తి దుక్కటం హోతీతి యోజనా.

౨౮౧౧. సఙ్ఘాటిపల్లత్థికముపాగతోతి ఏత్థ **సఙ్ఘాటీ**తి సఙ్ఘాటినామేన అధిట్ఠితచీవరమాహ. సఙ్ఘాటిపల్లత్థికం ఉపగతేన యుత్తో హుత్వాతి అత్థో. **న నిసీదేయ్యా**తి విహారే వా అన్తరఘరే వా యత్థ కత్థచి న నిసీదేయ్య. “సఙ్ఘాటీతి నామేన అధిట్ఠితచీవరవోహారప్పత్తమధిట్ఠితచీవరం ‘సఙ్ఘాటీ’తి వుత్త”న్తి **నిస్సన్దేహే, ఖుద్దసిక్ఖావణ్ణనాయమ్పి** “సఙ్ఘాటియా న పల్లత్థేతి అధిట్ఠితచీవరేన విహారే వా అన్తరఘరే వా పల్లత్థికో న కాతబ్బో”తి వుత్తం. **అట్ఠకథాయం** పన “అన్తోగామే వాసత్థాయ ఉపగతేన అధిట్ఠితం సఙ్ఘాటిం వినా సేసచీవరేహి పల్లత్థికాయ నిసీదితుం వట్టతీ”తి వుత్తం.

కిఞ్చి కీళం న కీళేయ్యాతి జుతకీళాదికం యం కిఞ్చి కాయికవాచసికకీళికం న కీళేయ్య. **న చ గాహయే**తి న చ గాహాపేయ్య, న హరాపేయ్యాతి అత్థో.

౨౮౧౨. దారికాయపీతి మనుస్సిత్థియా. **ఉగ్గత**న్తి ఏత్థ “బీభచ్ఛ”న్తి సేసో. **అఞ్జ**న్తి అపలితం. **తాదిస**న్తి బీభచ్ఛం.

౨౮౧౩. ‘‘**అగిలానో**’’తి ఇమినా గిలానస్స అనాపత్తిభావం దీపేతి. ‘‘**ధారేయ్యా**’’తి ఇమినా సుద్ధకత్తునిద్దేసేన అగిలానస్సపి పరం ధారాపనే, పరస్స ధారణసాదియనే చ అనాపత్తీతి విఞ్ఞాయతీతి. అత్తనో గుత్తత్థం, చీవరాదీనం గుత్తత్థఞ్చ వట్టతీతి యోజనా. తత్రాయం వినిచ్ఛయో (చూళవ. అట్ఠ. ౨౭౦) – యస్స కాయదాహో వా పిత్తకోపో వా హోతి, చక్ఖు వా దుబ్బలం, అఞ్ఞో వా కోచి ఆబాధో వినా ఛత్తేన ఉప్పజ్జతి, తస్స గామే వా అరఞ్ఞే వా ఛత్తం వట్టతి. వాళమిగచోరభయేసు అత్తగుత్తత్థం, వస్సే పన చీవరగుత్తత్థమ్పి వట్టతి. ఏకపణ్ణచ్ఛత్తం పన సబ్బత్థేవ వట్టతి. “ఏకపణ్ణచ్ఛత్తం నామ తాలపత్త”న్తి **గణ్ఠిపదేసు** వుత్తన్తి.

౨౮౧౪. హత్థిసోణ్డాకారో అభేదోపచారేన ‘‘**హత్థిసోణ్డ**’’న్తి వుత్తో. ఏవముపరిపి. చీవరస్స నామధేయ్యం ‘‘**వసన**’’న్తి ఇదం. ‘‘**నివాసేన్తస్స దుక్కట**’’న్తి పదద్వయఞ్చ “హత్థిసోణ్డ”న్తిఆదీహి సబ్బపదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **వేల్లియ**న్తి ఏత్థ గాథాబన్ధవసేన సం-సద్దలోపో, సంవేల్లియన్తి అత్థో.

ఏత్థ **హత్థిసోణ్డం** (చూళవ. అట్ఠ. ౨౮౦) నామ నాభిమూలతో హత్థిసోణ్డసణ్ఠానం ఓలమ్బకం కత్వా నివత్థం చోళికిత్థీనం నివాసనం వియ. **చతుక్కణ్ణం** నామ ఉపరితో ద్వే, హేట్ఠతో ద్వేతి ఏవం చత్తారో కణ్ణే దస్సేత్వా నివత్థం. **మచ్ఛవాళకం** నామ ఏకతో దసన్తం ఏకతో పాసన్తం ఓలమ్బేత్వా నివత్థం. **సంవేల్లియ**న్తి మల్లకమ్మకారాదయో వియ కచ్ఛం బన్ధిత్వా నివాసనం. **తాలవణ్టకం** నామ తాలవణ్టాకారేన సాటకం ఓలమ్బేత్వా నివాసనం. **చ**-సద్దేన సతవలికం సఙ్గణ్హాతి. **సతవలికం** నామ దీఘసాటకం అనేకక్ఖత్తుం ఓభఞ్జిత్వా ఓవట్టికం కరోన్తేన నివత్థం, వామదక్ఖిణపస్సేసు వా నిరన్తరం వలియో దస్సేత్వా

నివత్థం. సచే పన జాణుతో పట్ఠాయ ఏకా వా ద్వే వా వలియో పఞ్ఞాయన్తి, వట్టతి. ఏవం నివాసేతుం గిలానస్సపి మగ్గపటిపన్నస్సపి న వట్టతి.

యమ్పి మగ్గం గచ్ఛన్తా ఏకం వా ద్వే వా కోణే ఉక్ఖిపిత్వా అన్తరవాసకస్స ఉపరి లగ్గేన్తి, అన్తో వా ఏకం కాసావం తథా నివాసేత్వా బహి అపరం నివాసేన్తి, సబ్బం న వట్టతి. గిలానో పన అన్తోకాసావస్స ఓవట్టికం దస్సేత్వా అపరం ఉపరి నివాసేతుం లభతి. అగిలానేన ద్వే నివాసేన్తేన సగుణం కత్వా నివాసేతబ్బాని. ఇతి యఞ్చ ఇధ పటిక్ఖిత్తం, యఞ్చ సేఖియవణ్ణనాయం, తం సబ్బం వజ్జేత్వా నిబ్బికారం తిమణ్డలం పటిచ్ఛాదేన్తేన పరిమణ్డలం నివాసేతబ్బం. యం కిఞ్చి వికారం కరోన్తో దుక్కటా న ముచ్చతి.

౨౮౧౩. గిహిపారుపనన్తి “సేతపటపారుతం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౮౦) పరిబ్బాజకపారుతం ఏకసాటకపారుతం సోణ్డపారుతం అన్తేపురికపారుతం మహాజేట్ఠకపారుతం కుటిపవేసకపారుతం బ్రాహ్మణపారుతం పాళికారకపారుత”న్తి ఏవమాదిపరిమణ్డలలక్ఖణతో అఞ్ఞథా పారుతం, సబ్బమేతం గిహిపారుతం నామ. తస్మా యథా సేతపటా అడ్ఢపాలకనిగణ్ఠా పారుపన్తి, యథా చ ఏకచ్చే పరిబ్బాజకా ఉరం వివరిత్వా ద్వీసు అంసకూటేసు పావురణం ఠపేన్తి, యథా చ ఏకసాటకా మనుస్సా నివత్థసాటకస్స ఏకేనన్తేన పిట్ఠిం పారుపిత్వా ఉభో కణ్ణే ఉభోసు అంసకూటేసు ఠపేన్తి, యథా చ సురాసోణ్డాదయో సాటకేన గీవం పరిక్ఖిపన్తా ఉభో అన్తే ఉదరే వా ఓలమ్బేన్తి, పిట్ఠియం వా ఖిపన్తి, యథా చ అన్తేపురికాయో అక్ఖితారకమత్తం దస్సేత్వా ఓగుణ్ఠికం పారుపన్తి, యథా చ మహాజేట్ఠా దీఘసాటకం నివాసేత్వా తస్సేవ ఏకేనన్తేన సకలసరీరం పారుపన్తి, యథా చ కస్సకా ఖేత్తకుటిం పవిసన్తా సాటకం పలివేఠేత్వా ఉపకచ్ఛకే పక్ఖిపిత్వా తస్సేవ ఏకేనన్తేన సరీరం పారుపన్తి, యథా చ బ్రాహ్మణా ఉభిన్నం ఉపకచ్ఛకానం అన్తరేన సాటకం పవేసేత్వా అంసకూటేసు పక్ఖిపన్తి, యథా చ పాళికారకో భిక్ఖు ఏకంసపారుపనేన పారుతం వామబాహం వివరిత్వా చీవరం అంసకూటం ఆరోపేతి, ఏవం అపారుపిత్వా సబ్బేపి ఏతే, అఞ్ఞే చ ఏవరూపే పారుపనదోసే వజ్జేత్వా నిబ్బికారం పరిమణ్డలం పారుపితబ్బం. తథా అపారుపిత్వా ఆరామే వా అన్తరఘరే వా అనాదరేన యం కిఞ్చి వికారం కరోన్తస్స దుక్కటం. పరిమణ్డలతో విముత్తలక్ఖణనివాసనపారుపనదోసే వజ్జేత్వా పరిమణ్డలభావోయేవ వుత్తలక్ఖణో అధిప్పేతోతి అత్థో.

౨౮౧౬. లోకాయతం న వాచేయ్యాతి “సబ్బం ఉచ్ఛిట్ఠం, సబ్బం అనుచ్ఛిట్ఠం, సేతో కాకో, కాళో బకో ఇమినా చ ఇమినా చ కారణేనా”తి ఏవమాదినిరత్థకకారణపటిసంయుత్తం తిత్థియసత్థం అఞ్ఞేసం న వాచేయ్య. **న చ తం పరియాపుణేతి** తం లోకాయతం న చ పరియాపుణేయ్య న ఉగ్గణ్హేయ్య. **తిరచ్ఛానవిజ్జాతి** హత్థిసిప్పఅస్ససిప్పధనుసిప్పాదికా పరోపఘాతకరా విజ్జా చ. భిక్ఖునా న పరియాపుణితబ్బా, న వాచేతబ్బాతి యోజనా.

౨౮౧౭. సబ్బచామరిబీజనీతి సేతాదివణ్ణేహి సబ్బేహి చమరవాలేహి కతా బీజనీ. **న చాలిమ్పేయ్య దాయం వాతి** దవడాహాదిఉపద్దవనివారణాయ అనుఞ్ఞాతం పటగ్గిదానకారణం వినా అరఞ్ఞం అగ్గినా న ఆలిమ్పేయ్య. దవడాహే పన ఆగచ్ఛన్తే అనుపసమ్పన్నే అసతి పటగ్గిం దాతుం, అప్పహరితకరణేన వా పరిఖాఖణనేన వా పరిత్తాణం కాతుం, సేనాసనం పత్తం వా అప్పత్తం వా అగ్గిం అల్లసాఖం భఞ్జిత్వా నిబ్బాపేతుఞ్చ లభతి. ఉదకేన పన కప్పియేనేవ లభతి, నేతరేన. అనుపసమ్పన్నే పన సతి తేనేవ కప్పియవోహారేన కారాపేతబ్బం. **ముఖం న చ లఞ్జేతి** మనోసిలాదినా ముఖం న లిమ్పేయ్య, తిలకేన అఙ్గం న కరేయ్యాతి అత్థో.

౨౮౧౮. **ఉభతోకాజ**న్తి ఉభతోకోటియా భారవహనకోటికాజం. **అన్తరకాజక**న్తి ఉభయకోటియా ఠితవాహకేహి వహితబ్బం మజ్ఝేభారయుత్తకాజం. **సీసక్ఖన్ధకటిభారాదయో** హేట్ఠా వుత్తలక్ఖణావ.

౨౮౧౯. యో భిక్ఖు వడ్ఢకిఅఙ్గులేన అట్ఠఙ్గులాధికం వా తేనేవ అఙ్గులేన చతురఙ్గులపచ్ఛిమం వా దన్తకట్ఠం ఖాదతి, ఏవం ఖాదతో తస్స ఆపత్తి దుక్కటం హోతీతి యోజనా.

౨౮౨౦. **కిచ్చే సతిపీ**తి సుక్ఖకట్ఠాదిగ్గహణకిచ్చే పన సతి. **పోరిస**న్తి పురిసప్పమాణం, బ్యామమత్తన్తి వుత్తం హోతి. **ఆపదాసూ**తి వాళమిగాదయో వా దిస్వా మగ్గమూళ్హో వా దిసా ఓలోకేతుకామో హుత్వా దవడాహం వా ఉదకోఘం వా ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా వా ఏవరూపాసు ఆపదాసు. **వట్టతేవాభిరూహితు**న్తి అతిఉచ్చమ్పి రుక్ఖం ఆరోహితుం వట్టతి ఏవ.

౨౮౨౧. సచే **అకల్లకో** గిలానో న సియా, **లసుణం** మాగధం ఆమకం భణ్డికలసుణం **న చ ఖాదేయ్య** నేవ పరిభుఞ్జేయ్యాతి యోజనా. **భణ్డికలసుణం** నామ చతుమిఞ్జతో పట్ఠాయ బహుమిఞ్జం. పలణ్డుకభఞ్జనకాదిలసుణే మగధేసు జాతత్తేపి న దోసో. లసుణవిభాగో హేట్ఠా దస్సితోయేవ. గిలానస్స పన లసుణం ఖాదితుం వట్టతి. యథాహ – "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆబాధపచ్చయా లసుణం ఖాదితు"న్తి (చూళవ. ౨౮౯). **ఆబాధపచ్చయా**తి యస్స ఆబాధస్స లసుణం భేసజ్జం హోతి, తప్పచ్చయాతి అత్థో. **బుద్ధవచన**న్తి సఙ్గీతిత్తయారుళ్హా పిటకత్తయపాళి. **అఞ్ఞథా**తి సక్కటాదిఖలితవచనమయం వాచనామగ్గం న రోపేతబ్బం, తథా న రపేతబ్బన్తి వుత్తం హోతి.

౨౮౨౨. **ఖిపితే**తి యేన కేనచి ఖిపితే. "జీవా"తి న వత్తబ్బన్తి యోజనా. భిక్ఖునా ఖిపితే గిహినా "జీవథా"తి వుత్తేన పున "చిరం జీవా"తి వత్తుం వట్టతీతి యోజనా. "**చిర**"న్తి పదే సతిపి వట్టతి.

౨౮౨౩. **ఆకోటేన్తస్సా**తి కాయేన వా కాయపటిబద్ధాదీహి వా పహరన్తస్స. **పుప్ఫసంకిణ్ణే**తి పుప్ఫసన్థతే.

౨౮౨౪. న్హాపితా పుబ్బకా ఏతస్సాతి **న్హాపితపుబ్బకో**, న్హాపితజాతికోతి అత్థో. **ఖురభణ్డ**న్తి న్హాపితపరిక్ఖారం. **న గణ్హేయ్యా**తి న పరిహరేయ్య. సచే యో న్హాపితజాతికో హోతి, సో ఖురభణ్డం గహేత్వా న హరేయ్యాతి అత్థో. అఞ్ఞస్స హత్థతో గహేత్వా కేసచ్ఛేదాది కాతుం వట్టతి. **ఉణ్ణీ**తి కేసకమ్బలం వినా ఉణ్ణమయా పావురణజాతి. "గోనకం కుత్తకం చిత్తక"మిచ్చాదినా వుత్తభేదవన్తతాయ ఆహ "**సబ్బా**"తి. ఉణ్ణమయం అన్తోకరిత్వా పారుపితుం వట్టతీతి ఆహ "**బాహిరలోమికా**"తి. యథాహ – "న, భిక్ఖవే, బాహిరలోమీ ఉణ్ణీధారేతబ్బా"తి (చూళవ. ౨౪౯). **సిక్ఖాపదట్ఠకథాయం** "ఉణ్ణలోమాని బహి కత్వా ఉణ్ణపావారం పారుపన్తి, తథా ధారేన్తస్స దుక్కటం. లోమాని అన్తో కత్వా పారుపితుం వట్టతీ"తి (చూళవ. అట్ఠ. ౨౪౯).

౨౮౨౫. **అఙ్గరాగం** నామ కుఙ్కుమాది. **కరోన్తస్సా**తి అబ్భఞ్జన్తస్స. అకాయబన్ధనస్స గామం పవిసతోపి దుక్కటం సముదీరితన్తి యోజనా. ఏత్థ చ అసతియా అబన్ధిత్వా నిక్ఖన్తేన యత్థ సరతి, తత్థ బన్ధితబ్బం. "ఆసనసాలాయ బన్ధిస్సామీ"తి గన్తుం వట్టతి. సరిత్వా యావ న బన్ధతి, న తావ పిణ్డాయ చరితబ్బం.

౨౮౨౬. సబ్బం ఆయుధం వినా సబ్బం **లోహజం** లోహమయభణ్డఞ్చ పత్తం, సఙ్కమనీయపాదుకం, యథావుత్తలక్ఖణం పల్లఙ్కం, ఆసన్దిఞ్చ వినా సబ్బం **దారుజం** దారుమయభణ్డఞ్చ వుత్తలక్ఖణమేవ **కతకం** , **కుమ్భకారికం** ధనియస్సేవ సబ్బమత్తికామయం కుటిఞ్చ వినా సబ్బం **మత్తికామయం** భణ్డఞ్చ కప్పియన్తి యోజనా.

సేనాసనక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా

౨౮౨౭. ఆసన్దికోతి చతురస్సపీఠం. **అతిక్కన్తపమాణో**తి హేట్ఠా అటనియా వడ్ఢకిహత్థతో ఉచ్చతరప్పమాణపాదకో. ఏకపస్సతో దీఘో పన ఉచ్చపాదకో న వట్టతి. యథాహ – ‘‘ఉచ్చకమ్పి ఆసన్దికన్తి వచనతో ఏకతోభాగేన దీఘపీఠమేవ హి అట్ఠఙ్గులాధికపాదకం న వట్టతి, చతురస్సఆసన్దికో పన పమాణాతిక్కన్తోపి వట్టతీ’’తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౯౭).

తథాతి ఇమినా ‘‘అతిక్కన్తపమాణో’’తి ఇదం పచ్చామసతి. **పఞ్చఙ్గపీఠ**న్తి చత్తారో పాదా, అపస్సేనన్తి ఇమేహి పఞ్చహఙ్గేహి యుత్తపీఠం. **సత్తఙ్గ**న్తి తీసు దిసాసు అపస్సయే యోజేత్వా కతం. తఞ్హి చతూహి పాదేహి, తీహి అపస్సేహి చ యుత్తత్తా ‘‘సత్తఙ్గపీఠ’’న్తి వుత్తం. ఏస నయో మఞ్చేపి. యథాహ – ‘‘సత్తఙ్గో నామ తీసు దిసాసు అపస్సయం కత్వా కతమఞ్చో, అయమ్పి పమాణాతిక్కన్తో వట్టతీ’’తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౯౭).

౨౮౨౮. తూలోనద్ధాతి ఉపరి తూలం పక్ఖిపిత్వా బద్ధా. **ఘరేయేవా**తి గిహీనం గేహేయేవ నిసీదితుం వట్టతీతి సమ్బన్ధో. ‘‘**నిసీదితు**’’న్తి ఇమినావ సయనం పటిక్ఖిత్తం. **సీసపాదూపధాన**న్తి సీసూపధానఞ్చేవ పాదూపధానఞ్చ. **చ**-సద్దో పి-సద్దత్థే సో ‘‘అగిలానస్సా’’తి ఏత్థ ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బో, తేన అగిలానస్సాపి తావ వట్టతి, పగేవ గిలానస్సాతి దీపేతి.

౨౮౨౯. న కేవలం గిలానస్స సీసపాదూపధానమేవ వట్టతి, అథ ఖో ఇదమ్పీతి దస్సేతుమాహ ‘‘**సన్థరిత్వా**’’తిఆది. **ఉపధానాని సన్థరిత్వా**తి బహూ ఉపధానాని అత్థరిత్వా. **తత్థ చా**తి తస్మిం ఉపధానసన్థరే. **పచ్చత్థరణకం దత్వా**తి ఉపరి పచ్చత్థరణకం అత్థరిత్వా.

౨౮౩౦. తిరియన్తి విత్థారతో. **ముట్ఠిరతన**న్తి పాకతికముట్ఠికరతనం. తం పన వడ్ఢకీనం విదత్థిమత్తం. **మిత**న్తి పాకటితం పమాణయుత్తం హోతీతి యోజనా. కత్థచి పోత్థకేసు ‘‘**మత**’’న్తి పాఠో దిస్సతి, సో న గహేతబ్బో. **దీఘతో**తి బిమ్బోహనస్స దీఘతో. **దియడ్ఢ**న్తి దియడ్ఢహత్థం వా ద్విహత్థం వా హోతీతి **కురున్దియం** వుత్తన్తి సమ్బన్ధో. ఇదమేవ హి ‘‘సీసప్పమాణబిమ్బోహన’’న్తి అధిప్పేతం. యథాహ –

> ‘‘సీసప్పమాణం నామ యస్స విత్థారతో తీసు కణ్ణేసు ద్విన్నం కణ్ణానం అన్తరం మినియమానం విదత్థి చేవ చతురఙ్గులఞ్చ హోతి, మజ్ఝట్ఠానం ముట్ఠిరతనం హోతి. దీఘతో పన దియడ్ఢరతనం వా ద్విరతనం వాతి **కురున్దియం** వుత్తం. అయం సీసప్పమాణస్స ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదో, ఇతో ఉద్ధం న వట్టతి, హేట్ఠా పన వట్టతీ’’తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౯౭).

౨౮౩౧. చోళన్తి పిలోతికా. **పణ్ణ**న్తి రుక్ఖలతానం పణ్ణం. **ఉణ్ణా**తి ఏళకాదీనం లోమం. **తిణ**న్తి దబ్బతిణాది యం కిఞ్చి తిణం. **వాక**న్తి కదలిఅక్కమకచివాకాదికం. ఏతేహి పఞ్చహి పూరితా భిసియో **తూలానం గణనావసా** హేతుగబ్భానం ఏతేసం పఞ్చన్నం గబ్భానం గణనావసేన పఞ్చ భాసితాతి యోజనా.

౨౮౩౨. బిమ్బోహనగబ్భం దస్సేతుమాహ ‘‘**భిసీ**’’తిఆది. **పఞ్చేవా**తి యథావుత్తచోళాదిపఞ్చేవ. **తథా తూలాని తీణిపీ**తి ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, తీణి తూలాని రుక్ఖతూలం లతాతూలం పోటకితూల’’న్తి (చూళవ॰ ౨౯౭) అనుఞ్ఞాతాని

తీణిపి తూలాని. ఏత్థ చ **రుక్ఖతూలం** నామ సిమ్బలిరుక్ఖాదీనం యేసం కేసఞ్చి రుక్ఖానం తూలం. **లతాతూలం** నామ ఖీరవల్లిఆదీనం యాసం కాసఞ్చి వల్లీనం తూలం. **పోటకితూలం** నామ పోటకితిణాదీనం యేసం కేసఞ్చి తిణజాతికానం అన్తమసో ఉచ్ఛునళాదీనమ్పి తూలం. **లోమాని మిగపక్ఖీన**న్తి సీహాదిచతుప్పదానం, మోరాదిపక్ఖీనం లోమాని. **ఇమే**తి భిసిగబ్భాదయో ఇమే దస బిమ్బోహనస్స గబ్భాతి సమ్బన్ధో.

౨౮౩౩. ఏవం కప్పియం భిసిబిమ్బోహనగబ్భం దస్సేత్వా ఇదాని అకప్పియం దస్సేతుమాహ ''**మనుస్సలోమ**''న్తిఆది. లోమేసు మనుస్సలోమఞ్చ పుప్ఫేసు బకులపియఙ్గుపుప్ఫాదికం సబ్బం పుప్ఫఞ్చ పణ్ణేసు చ **సుద్ధం** కేవలం తమాలపత్తఞ్చ న వట్టతీతి యోజనా. ''**సుద్ధ**''న్తి ఇమినా తమాలపత్తం సేసగబ్భేహి మిస్సం వట్టతీతి బ్యతిరేకతో దీపేతి.

౨౮౩౪. **మసూరకే**తి చమ్మఛవిభిసిబిమ్బోహనే.

౨౮౩౫. "సుద్ధ"న్తి ఇమినా బ్యతిరేకతో దస్సితమేవత్థం సరూపతో విభావేతుమాహ ''**మిస్స**''న్తిఆది.

౨౮౩౬. **తిరచ్ఛానగతస్స వా**తి అన్తమసో గణ్డుప్పాదస్సాపి. **కారేన్తస్సా**తి చిత్తకమ్మకట్ఠకమ్మాదివసేన కారాపేన్తస్స వా కరోన్తస్స వా.

౨౮౩౭. **జాతక**న్తి అపణ్ణకజాతకాదిజాతకఞ్చ. **వత్థు**న్తి విమానవత్థుఆదికం పసాదజనకం వా పేతవత్థుఆదికం సంవేగజనకం వా వత్థుం. **వా**-సద్దేన **అట్ఠకథాగతం** ఇధ దస్సితపకరణం సఙ్గణ్హాతి. **పరేహి వా**తి ఏత్థ **వా**-సద్దో అవధారణే, తేన పరేహి కారాపేతుమేవ వట్టతి, న సయం కాతున్తి దీపేతి. **సయం కాతుమ్పీ**తి ఏత్థ **అపి**-సద్దో పగేవ కారాపేతున్తి దీపేతి.

౨౮౩౮. **యో పన** భిక్ఖు ద్వీహి వస్సేహి వా ఏకేన వా వస్సేన యస్స భిక్ఖునో వుడ్ఢతరో వా హోతి దహరతరో వా, సో తేన భిక్ఖునా సమానాసనికో నామ హోతీతి యోజనా.

౨౮౩౯. ''**సత్తవస్సేన పఞ్చవస్సో**''తి ఇదం ద్వీహి వస్సేహి వుడ్ఢనవకానం సమానాసనికత్తే ఉదాహరణం. ''**ఛ వస్సేన పఞ్చవస్సో**''తి ఇదం ఏకవస్సేన వుడ్ఢనవకానం సమానాసనికత్తే ఉదాహరణం.

౨౮౪౦. యం తిణ్ణం నిసీదితుం పహోతి, తం హేట్ఠా దీఘాసనం నామాతి యోజనా. "సమానాసనికా మఞ్చే నిసీదిత్వా మఞ్చం భిన్దింసు, పీఠే నిసీదిత్వా పీఠం భిన్దింసూ"తి (చూళవ. ౩౨౦) ఆరోపితే వత్థుమ్హి "అనుజానామి, భిక్ఖవే, దువగ్గస్స మఞ్చం దువగ్గస్స పీఠ"న్తి (చూళవ. ౩౨౦) అనుఞ్ఞాతత్తా ''**ద్వే**''తి సమానాసనికే ద్వే సన్ధాయ వుత్తం.

౨౮౪౧. ఉభతోబ్యఞ్జనం , ఇత్థిం, పణ్డకం ఠపేత్వా **సబ్బేహిపి** గహట్ఠేహి, పబ్బజితేహి వా పురిసేహి సహ దీఘాసనే నిసీదితుం అనుఞ్ఞాతన్తి యోజనా. పోత్థకేసు పన కత్థచి "సబ్బేస"న్తి సామివచనన్తో పాఠో దిస్సతి, తతో ''**సబ్బేహిపీ**''తి కరణవచనన్తోవ పాఠో యుత్తతరో. కరణవచనప్పసఙ్గే వా సామివచననిద్దేసోతి వేదితబ్బం. యథాహ "యం తిణ్ణం పహోతి, తం సంహారిమం వా హోతు అసంహారిమం వా, తథారూపే అపి ఫలకఖణ్డే అనుపసమ్పన్నేనాపి సద్ధిం నిసీదితుం వట్టతీ"తి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౦).

౨౮౪౨. పురిమికోతి ఇత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ సమ్మతేన "న ఛన్దాగతిం గచ్ఛేయ్య...పే.... గహితాగహితఞ్చ జానేయ్యా"తి (చూళవ. ౩౧౭) వుత్తేహి పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా పురిమవస్సూపనాయికదివసే "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఠమం భిక్ఖూ గణేతుం, పఠమం భిక్ఖూ గణేత్వా సేయ్యా గణేతుం, సేయ్యా గణేత్వా సేయ్యగ్గేన గాహేతు"న్తిఆదినా (చూళవ. ౩౧౮) నయేన అనుఞ్ఞాతనియామేనేవ సేనాసనగ్గాహాపనం పురిమికో నామ సేనాసనగ్గాహో. ఏవమేవ పచ్ఛిమికాయ వస్సూపనాయికదివసే సేనాసనగ్గాహాపనం **పచ్ఛిమికో** నామ. ఏవమేవ మహాపవారణాదివసస్స అనన్తరదివసే "భన్తే, అన్తరాముత్తకం సేనాసనం గణ్హథా"తి వత్వా వుడ్ఢపటిపాటియా సేనాసనగ్గాహాపనం **అన్తరాముత్తకో** నామ. **పకాసితో** "అపరజ్జుగతాయ ఆసాళ్హియాపురిమికో గాహాపేతబ్బో, మాసగతాయ ఆసాళ్హియా పచ్ఛిమికో గాహేతబ్బో, అపరజ్జుగతాయ పవారణాయ ఆయతిం వస్సావాసత్థాయ అన్తరాముత్తకో గాహేతబ్బో"తి (చూళవ. ౩౧౮) వుత్తో.

౨౮౪౩. వుత్తమేవత్థం నియమేత్వా దస్సేతుమాహ **''పుబ్బారుణా''**తిఆది. ఇధ **పాటిపదా** నామ ద్వే వస్సూపనాయికదివసా చేవ మహాపవారణాయ అనన్తరదివసో చ. ఇమేసం తిణ్ణం పాటిపదదివసానం అరుణో **పుబ్బారుణో** నామ. తే దివసే అతిక్కమ్మ దుతియతిథిపటిబద్ధో అరుణో **పునారుణో** నామ. **ఇదన్తి** ఉభయారుణానన్తరం. **సేనాసనగాహకస్సాతి** ఏత్థ సకత్థే క-పచ్చయో, సేనాసనగ్గాహస్సాతి అత్థో. యథాహ – "ఇదఞ్హి సేనాసనగ్గాహస్స ఖేత్త"న్తి. **వస్సూపగతే** వస్సూపగమే కాతబ్బే సతి, సాధేతబ్బపయోజనే భుమ్మం. **వస్సూపగతే**తి వా నిమిత్తత్థే భుమ్మం. పురిమికాయ, హి పచ్ఛిమికాయ చ వస్సూపగమనస్స తం తదహు సేనాసనగ్గాహో నిమిత్తం, అన్తరాముత్తకో పన ఆగమినో వస్సూపగమనస్సాతి ఏవం తివిధోపి సేనాసనగ్గాహో వస్సూపగమనస్స నిమిత్తం హోతి.

౨౮౪౪. పాటిపదదివసస్స అరుణే ఉగ్గతేయేవ సేనాసనే పన గాహితే అఞ్ఞో భిక్ఖు ఆగన్త్వా సచే సేనాసనపఞ్ఞాపకం సేనాసనం **యాచతి,** సో భిక్ఖు సేనాసనపఞ్ఞాపకేన "సేనాసనం గాహిత"న్తి వత్తబ్బోతి యోజనా.

౨౮౪౫. వస్సావాసస్స ఇదం **వస్సావాసికం,** వస్సంవుత్థానం దాతబ్బచీవరం, గాథాబన్ధవసేన "వస్సవాసిక"న్తి రస్సత్తం. సఙ్ఘికం అపలోకేత్వా గహితం **వస్సావాసికం** చీవరం సచే **తత్రజం** తత్రుప్పాదం హోతి, అన్తోవస్సే విబ్భన్తోపి లభతేతి యోజనా. **''తత్రజం సచే''**తి ఇమినా చస్స దాయకానం వస్సావాసికపచ్చయవసేన గాహితం పన న లభతీతి దీపేతి. యథాహ – "పచ్చయవసేన గాహితం పన న లభతీతి వదన్తీ"తి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౧౮).

౨౮౪౬-౮. సచే వుత్థవస్సో యో భిక్ఖు ఆవాసికహత్థతో కిఞ్చి తిచీవరాదికం **కప్పియభణ్డం** అత్తనో గహేత్వా "అసుకస్మిం కులే మయ్హం గహితం వస్సావాసికచీవరం గణ్హ" ఇతి ఏవం వత్వా **తస్స** ఆవాసికస్స దత్వా దిసం **గచ్ఛతి** పక్కమతి, సో తత్థ గతట్ఠానే సచే **ఉప్పబ్బజతి** గిహీ హోతి, **తస్స** దిసంగతస్స సమ్పత్తం **తం** వస్సావాసికం తేన తథా దిన్నమ్పి ఆవాసికో భిక్ఖు **గహేతుం న లభతి,** తస్స పాపితం వస్సావాసికచీవరం **సఙ్ఘికంయేవ** సియాతి యోజనా. యథాహ – "ఇధ, భిక్ఖవే, వస్సంవుత్థో భిక్ఖు విబ్భమతి, సఙ్ఘస్సేవేత"న్తి.

౨౮౪౯. తస్మిం కులే దాయకే **మనుస్సే** సమ్ముఖా చే పటిచ్ఛాపేతి, తస్స దిసంగమిస్స సమ్పత్తం వస్సావాసికచీవరం ఆవాసికో లభతీతి యోజనా.

౨౮౨౦. తత్థ **ఆరామో** నామ పుప్ఫారామో వా ఫలారామో వా. **విహారో** నామ యం కిఞ్చి పాసాదాదిసేనాసనం. **వత్థూని దువిధస్సపీ**తి ఆరామవత్థు, విహారవత్థూతి దువిధస్స వత్థూని చ. **ఆరామవత్థు** నామ తేసంయేవ ఆరామానం అత్థాయ పరిచ్ఛిన్దిత్వా ఠపితోకాసో, తేసు వా ఆరామేసు వినట్ఠేసు తేసం పోరాణకభూమిభాగో. **విహారవత్థు** నామ తస్స పతిట్ఠానోకాసో. **భిసి** నామ ఉణ్ణభిసిఆదీనం పఞ్చన్నం అఞ్ఞతరా. **బిమ్బోహనం** నామ వుత్తప్పకారానం బిమ్బోహనానం అఞ్ఞతరం. **మఞ్చం** నామ మసారకో బున్దికాబద్ధో, కుళీరపాదకో, ఆహచ్చపాదకోతి ఇమేసం పుబ్బే వుత్తానం చతున్నం మఞ్చానం అఞ్ఞతరం. **పీఠం** నామ మసారకాదీనంయేవ చతున్నం పీఠానం అఞ్ఞతరం.

౨౮౨౧. **లోహకుమ్భీ** నామ కాళలోహేన వా తమ్బలోహేన వా యేన కేనచి లోహేన కతా కుమ్భీ. **కటాహో** పాకటోవ. ‘‘**భాణక**’’న్తి అలఞ్జరో వుచ్చతి. **అలఞ్జరో**తి చ బహుఉదకగణ్హనికా మహాచాటి, జలం గణ్హితుం అలన్తి అలఞ్జరో. ‘‘వట్టచాటి వియ హుత్వా థోకం దీఘముఖో మజ్ఝే పరిచ్ఛేదం దస్సేత్వా కతో’’తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం. **వారకో**తి ఘటో. కు వుచ్చతి పథవీ, తస్సా దాలనతో విదారణతో ‘‘**కుదాలో**’’తి అయోమయఉపకరణవిసేసో వుచ్చతి.

౨౮౨౨. **వల్లివేళు**ఆదీసు **వేళూ**తి మహావేణు. **తిణ**న్తి గేహచ్ఛాదనం తిణం. **పణ్ణం** తాలపణ్ణాదికం. **ముఞ్జ**న్తి ముఞ్జతిణం. **పబ్బజ**న్తి పబ్బజతిణం, **మత్తికా** పకతిమత్తికా వా గేరుకాదిపఞ్చవణ్ణా వా మత్తికా. **ఆహ చ** అట్ఠకథాచరియో.

౨౮౨౩. **ద్వే**తి పఠమదుతియగరుభణ్డాని. **ద్వీహి సఙ్గహితాని** ‘‘ఆరామో, ఆరామవత్థు, ఇదం పఠమం. విహారో, విహారవత్థు, ఇదం దుతియ’’న్తి (చూళవ॰ ౩౨౧-౩౨౨) వుత్తత్తా. **చతుసఙ్గహ**న్తి చతూహి భిసిఆదీహి సఙ్గహో యస్సాతి విగ్గహో. **నవకోట్ఠాస**న్తి లోహకుమ్భిఆదయో నవ కోట్ఠాసా అస్సాతి విగ్గహో. **అట్ఠధా** వల్లిఆదీహి అట్ఠహి పకారేహి.

౨౮౨౪. **ఇతీ**తి నిదస్సనత్థే. ఏవం వుత్తనయేన **పఞ్చహి రాసీహి** నిద్దిట్ఠానం గరుభణ్డగణనానం పిణ్డవసేన పఞ్చవీసతివిధం గరుభణ్డం పఞ్చనిమ్మలలోచనో నాథో పకాసయీతి యోజనా. పఞ్చ నిమ్మలాని లోచనాని యస్సాతి విగ్గహో, మంసదిబ్బధమ్మబుద్ధసమన్తచక్ఖువసేన పఞ్చవిధవిప్పసన్నలోచనోతి అత్థో.

౨౮౨౫. **విస్సజ్జేన్తో**తి ఇస్సరవతాయ పరస్స విస్సజ్జేన్తో. **విభాజేన్తో**తి వస్సగ్గేన పాపేత్వా విభాజేన్తో. ఇదఞ్హి సబ్బమ్పి గరుభణ్డం **సేనాసనక్ఖన్ధకే** (చూళవ॰ ౩౨౧) ‘‘అవిస్సజ్జియం. **కిటాగిరివత్థుమ్హి** (చూళవ॰ ౩౨౨) అవేభఙ్గియ’’న్తి చ వుత్తం. ఉభయత్థ ఆగతవోహారభేదదస్సనముఖేన తత్థ విప్పటిపజ్జన్తస్స ఆపత్తిం దస్సేన్తో ఆహ ‘‘**భిక్ఖు థుల్లచ్చయం ఫుసే**’’తి. **పరివారే** పన –

> అవిస్సజ్జియం అవేభఙ్గియం, పఞ్చ వుత్తా మహేసినా;
> విస్సజ్జేన్తస్స పరిభుఞ్జన్తస్స అనాపత్తి;
> పఞ్హా మేసా కుసలేహి చిన్తితాతి. (పరి॰ ౪౭౯) –

ఆగతం. తస్మా మూలచ్ఛేజ్జవసేన అవిస్సజ్జియం, అవేభఙ్గియఞ్చ, పరివత్తనవసేన పన విస్సజ్జేన్తస్స, పరిభుఞ్జన్తస్స చ అనాపత్తీతి ఏవమేత్థ అధిప్పాయో.

౨౮౩౬. **భిక్ఖునా** పుగ్గలేన వా సఙ్ఘేన వా గణేన వా గరుభణ్డం తు విస్సజ్జితం అవిస్సట్ఠమేవ హోతి, విభత్తఞ్చ అవిభాజితమేవ హోతీతి యోజనా.

౨౮౩౭. **ఏత్థ** ఏతేసు పఞ్చసు గరుభణ్డేసు పురిమేసు తీసు **అగరుభణ్డకం** కిఞ్చి న చ అత్థీతి యోజనా. చతుత్థే పన గరుభణ్డే **అట్ఠకథాయ** "లోహకుమ్భీ, లోహభాణకం, లోహకటాహన్తి ఇమాని తీణి మహన్తాని వా హోన్తు ఖుద్దకాని వా, అన్తమసో పసతమత్తఉదకగణ్హనకానిపి గరుభణ్డానియేవా"తి వుత్తనయం దస్సేతుమాహ "**లోహకుమ్భీ**"తిఆది.

౨౮౩౮. ఇదం తివిధన్తి సమ్బన్ధో. **పాదగణ్హనకోతి** ఏత్థ **పాదో** నామ మగధనాళియా పఞ్చనాళిమత్తగణ్హనకో భాజనవిసేసో. భాజనానం పమాణం కరోన్తా సీహళదీపే యేభుయ్యేన తేనేవ పాదేన మినన్తి. తస్మా **అట్ఠకథాయం** "సీహళదీపే పాదగణ్హనకో భాజేతబ్బో"తి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౧) వుత్తం. **లోహవారకోతి** కాళలోహతమ్బలోహవట్టలోహకంసలోహానం యేన కేనచి కతో. **భాజియోతి** భాజేతబ్బో.

౨౮౩౯. **తతో ఉద్ధన్తి** తతో పాదగణ్హనకవారకతో ఉద్ధం అధికం గణ్హనకో. ఏవం పాళిఆగతానం వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా **అట్ఠకథా**గతానం (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౧) దస్సేతుమాహ "**భిఙ్గారాదీనీ**"తిఆది. **భిఙ్గారో** నామ ఉక్ఖిత్తహత్థిసోణ్డాకారేన కతజలనిగ్గమకణ్ణికో ఉచ్చగీవో మహాముఖఉదకభాజనవిసేసో. **ఆది**-సద్దేన **అట్ఠకథా**గతాని "పటిగ్గహఉళుఙ్కదబ్బికటచ్ఛుపాతితట్టకసరకసముగ్గఅఙ్గారకపల్లధూమకటచ్ఛుఆదీని ఖుద్దకాని వా మహన్తాని వా"తి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౧) వుత్తాని సఙ్గణ్హాతి. **సబ్బానీతి** ఖుద్దకాని వా మహన్తాని వా.

౨౮౪౦. తమ్బథాలకా అయథాలకా భాజేతబ్బాతి యోజనా. **చ**-సద్దేన **అట్ఠకథాయం** వుత్తం "ఠపేత్వా పన భాజనవికతిం అఞ్ఞస్మిమ్పి కప్పియలోహభణ్డే అఞ్జనీ అఞ్జనిసలాకా కణ్ణమలహరణీ సూచి పణ్ణసూచి ఖుద్దకో పిప్ఫలకో ఖుద్దకం ఆరకణ్టకం కుఞ్చికా తాళం కత్తరయట్ఠివేధకో నత్థుదానం భిన్దివాలో లోహకూటో లోహకుట్టి లోహగుళో లోహపిణ్డి లోహఅరణీ చక్కలికం అఞ్ఞమ్పి విప్పకతం లోహభణ్డం భాజియ"న్తి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౧) వచనం సఙ్గణ్హాతి. **ధూమనేత్తన్తి** ధూమనాళికా. **ఆది**-సద్దేన "ఫాలదీపరుక్ఖదీపకపల్లకఓలమ్బకదీపకఇత్థిపురిసతిరచ్ఛానగతరూపకాని పన అఞ్ఞాని వా భిత్తిచ్ఛదనకవాటాదీసు ఉపనేతబ్బాని అన్తమసో లోహఖిలకం ఉపాదాయ సబ్బాని లోహభణ్డాని గరుభణ్డానియేవ హోన్తీ"తి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౧) వుత్తం సఙ్గణ్హాతి.

౨౮౪౧. **అత్తనా పటిలద్ధన్తి** ఏత్థ పి-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో, అత్తనా పటిలద్ధమ్పీతి అత్థో. భిక్ఖునా అత్తనా పటిలద్ధమ్పి తం లోహభణ్డం కిఞ్చిపి పుగ్గలికపరిభోగేన న భుఞ్జితబ్బన్తి యోజనా.

౨౮౪౨. కంసవట్టలోహానం వికారభూతాని తమ్బమయ**భాజనానిపి** పుగ్గలికపరిభోగేన సబ్బసో పరిభుఞ్జితుం న వట్టన్తీతి యోజనా.

౨౮౪౩. **ఏసేవ నయోతి** "న పుగ్గలికభోగేనా"తిఆదినా దస్సితనయో. సఙ్ఘికేసు వా **గిహీనం సన్తకేసు వా** యథావుత్తభణ్డేసు పరిభోగపచ్చయా **దోసో న అత్థీతి** యోజనా. "కంసలోహాదిభాజనం సఙ్ఘస్స దిన్నమ్పి పారిహారియం న వట్టతి, గిహివికతనీహారేనేవ పరిభుఞ్జితబ్బ"న్తి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౧) **మహాపచ్చరియం** వుత్తం. ఏత్థ చ **పారిహారియం న**

వట్టతి అత్తనో సన్తకం వియ గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టతీతి. ‘‘**గిహివికతనీహారేనేవ పరిభుఞ్జితబ్బ**’’న్తి ఇమినా సచే ఆరామికాదయో పటిసామేత్వా పటిదేన్తి, పరిభుఞ్జితుం వట్టతీతి దస్సేతి.

౨౮౬౪. **ఖీరపాసాణ**న్తి ముదుకా పాణజాతి. వుత్తఞ్హి మాతికాట్ఠకథాగణ్ఠిపదే ‘‘ఖీరపాసాణో నామ ముదుకో పాసాణో’’తి. **గరుక**న్తి గరుభణ్డం. **తట్టకాదిక**న్తి **ఆది**-సద్దేన సరకాదీనం సఙ్గహో. **ఘటకో**తి ఖీరపాసాణమయోయేవ వారకో. ‘‘**పాదగణ్హనతో ఉద్ధ**’’న్తి ఇమినా పాదగణ్హనకో అగరుభణ్డన్తి దీపేతి.

౨౮౬౫. ‘‘సువణ్ణరజతహారకూటజాతిఫలికభాజనాని గిహివికతానిపి న వట్టన్తి, పగేవ సఙ్ఘికపరిభోగేన వా పుగ్గలికపరిభోగేన వా’’తి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౧) **అట్ఠకథాయం** వుత్తనయం దస్సేతుమాహ ‘‘**సిఙ్గీ**’’తిఆది. **సిఙ్గీ**తి సువణ్ణం. **సజ్ఝు** రజతం. **హారకూటం** నామ సువణ్ణవణ్ణం లోహజాతం. ఫలికేన ఉబ్భవం జాతం, ఫలికమయం భాజనన్తి అత్థో. **గిహీనం సన్తకానిపీతి అపి**-సద్దేన గిహివికతపరిభోగేనాపి తావ న వట్టన్తి, పగేవ సఙ్ఘికపరిభోగేన వా పుగ్గలికపరిభోగేన వాతి దీపేతి. సేనాసనపరిభోగే పన ఆమాసమ్పి అనామాసమ్పి సబ్బం వట్టతి.

౨౮౬౬. **ఖుద్దా**తి యాయ వాసియా లభేత్వా దన్తకట్ఠచ్ఛేదనం వా ఉచ్ఛుతచ్ఛనం వా అఞ్ఞం మహాకమ్మం కాతుం న సక్కా, ఏవరూపా ఖుద్దకా వాసి భాజనీయా. **మహత్తరీ**తి యథావుత్తప్పమాణాయ వాసియా మహన్తతరా యేన కేనచి ఆకారేన కతవాసి గరుభణ్డం. వేజ్జానం సిరావేధనకమ్పి చ ఫరసు తథా గరుభణ్డన్తి యోజనా.

౨౮౬౭. **కుఠారీ**తి ఏత్థ ఫరసుసదిసోవ వినిచ్ఛయో. యా పన ఆవుధసఙ్ఖేపేన కతా, అయం అనామాసా. **కుదాలో** అన్తమసో చతురఙ్గులమత్తోపి. **సిఖర**న్తి ధనురజ్జుతో నామేత్వా దారుఆదీనం విజ్ఝనకకణ్టకో. **తేనేవా**తి నిఖాదనేనేవ.

౨౮౬౮. నిఖాదనస్స భేదవన్తతాయ తం విభజిత్వా దస్సేతుమాహ ‘‘**చతురస్సముఖం దోణిముఖ**’’న్తి. **దోణిముఖ**న్తి దోణి వియ ఉభయపస్సేన నామితముఖం. **వఙ్క**న్తి అగ్గతో నామేత్వా కతనిఖాదనం. **పి**-సద్దేన ఉజుకం సఙ్గణ్హాతి. **తత్థ చా**తి తస్మిం నిఖాదనే. సదణ్డం ఖుద్దకఞ్చ నిఖాదనం సబ్బం గరుభణ్డన్తి యోజనా. ‘‘**సదణ్డం ఖుద్దక**’’న్తి ఇమినా విసేసనద్వయేన అదణ్డం ఫలమత్తం సిపాటికాయ లభేత్వా పరిహరణయోగ్గం సమ్మజ్జనిదణ్డవేధనకం నిఖాదనం అగరుభణ్డం, తతో మహన్తం నిఖాదనం అదణ్డమ్పి గరుభణ్డన్తి దీపేతి. యేహి మనుస్సేహి విహారే వాసిఆదీని దిన్నాని చ హోన్తి, తే చే ఘరే దడ్ఢే వా చోరేహి వా విలుత్తే ‘‘దేథ నో, భన్తే, ఉపకరణే పున పాకతికే కరిస్సామా’’తి వదన్తి, దాతబ్బా. సచే ఆహరన్తి, న వారేతబ్బా, అనాహరన్తాపి న చోదేతబ్బా.

౨౮౬౯. ‘‘కమ్మారతట్టకారచున్దకారనళకారమణికారపత్తబన్ధకానం అధికరణిముట్ఠికసణ్డాసతులాదీని సబ్బాని లోహమయఉపకరణాని సఙ్ఘే దిన్నకాలతో పట్ఠాయ గరుభణ్డాని. తిపుకోట్టకసువణ్ణకారచమ్మకారఉపకరణేసుపి ఏసేవ నయో. అయం పన విసేసో – తిపుకోట్టకఉపకరణేసుపి తిపుచ్ఛేదనసత్థకం, సువణ్ణకారఉపకరణేసు సువణ్ణచ్ఛేదనసత్థకం, చమ్మకారఉపకరణేసు కతపరికమ్మచమ్మఛిన్దనకం ఖుద్దకసత్థన్తి ఇమాని భాజనీయభణ్డానీ’’తి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౧) **అట్ఠకథాగతం** వినిచ్ఛయేకదేసం దస్సేతుమాహ ‘‘**ముట్ఠిక**’’న్తిఆది . **తులాదిక**న్తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన కత్తరిఆదిఉపకరణం సఙ్గణ్హాతి.

౨౮౨౦. "నహాపితతున్నకారానం ఉపకరణేసుపి ఠపేత్వా మహాకత్తరిం, మహాసణ్డాసం, మహాపిప్ఫలకఞ్చ సబ్బం భాజనీయం. మహాకత్తరిఆదీని గరుభణ్డానీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) **అట్ఠకథాగతం** వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ''**న్హాపితకస్సా**''తిఆది. న్హాపితకస్స ఉపకరణేసు సణ్డాసో, మహత్తరీ కత్తరీ చ తున్నకారానఞ్చ ఉపకరణేసు మహత్తరీ కత్తరీ చ మహాపిప్ఫలకఞ్చ గరుభణ్డకన్తి యోజనా.

౨౮౨౧. ఏత్తావతా చతుత్థగరుభణ్డే వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఇదాని పఞ్చమగరుభణ్డే వినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ''**వల్లీ**''తిఆది. వేత్తలతాదికా **వల్లి** దుల్లభట్ఠానే సఙ్ఘస్స దిన్నా వా **తత్థ** సఙ్ఘస్స భూమియం జాతా, **రక్ఖితా** గోపితా వా అడ్ఢబాహుప్పమాణా గరుభణ్డం హోతీతి యోజనా. "అడ్ఢబాహూతి కప్పరతో పట్ఠాయ యావ అంసకూట"న్తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం. "అడ్ఢబాహు నామ విదత్థిచతురఙ్గుల"న్తిపి వదన్తి. సచే సా వల్లి సఙ్ఘకమ్మే, చేతియకమ్మే చ కతే అతిరేకా హోతి, పుగ్గలికకమ్మేపి ఉపనేతుం వట్టతి. అరక్ఖితా పన గరుభణ్డమేవ న హోతి.

౨౮౨౨. **అట్ఠకథాయం** "సుత్తమకచివాకనాళికేరహీరచమ్మమయా రజ్జుకా వా యోత్తాని వా వాకే చ నాళికేరహీరే చ వట్టేత్వా కతా ఏకవట్టా వా ద్వివట్టా వా సఙ్ఘస్స దిన్నకాలతో పట్ఠాయ గరుభణ్డం. సుత్తం పన అవట్టేత్వా దిన్నం, మకచివాకనాళికేరహీరా చ భాజనీయా"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) ఆగతవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ ''**సుత్తవాకాదినిబ్బత్తా**''తిఆది. **వాకాదీతి ఆది**-సద్దేన మకచివాకనాళికేరహీరచమ్మానం గహణం. నాతిదీఘా **రజ్జుకా**. అతిదీఘం **యోత్తకం**.

౨౮౨౩. నాళికేరస్స హీరే వా మకచి**వాకే వా** వట్టేత్వా కతా ఏకవట్టాపి గరుభణ్డకన్తి యోజనా. యేహి పనేతాని రజ్జుకయోత్తాదీని దిన్నాని హోన్తి, తే అత్తనో కరణీయేన హరన్తా న వారేతబ్బా.

౨౮౨౪. వడ్ఢకిఅఙ్గులేన **అట్ఠఙ్గులాయతో సూచిదణ్డమత్తో** పరిణాహతో సీహళదీపే లేఖకానం లేఖనిసూచిదణ్డమత్తో సఙ్ఘస్స దిన్నో వా తత్థజాతకో వా **రక్ఖితో** గోపితో వేళు గరుభణ్డం సియాతి యోజనా. "యం మజ్ఝిమపురిసస్స కనిట్ఠఙ్గులియా అగ్గప్పమాణం, ఇదం సీహళదీపే లేఖకానం లేఖనిసూచియా పమాణ"న్తి వదన్తి. సో చ సఙ్ఘకమ్మే చ చేతియకమ్మే చ కతే అతిరేకో పుగ్గలికకమ్మే దాతుం వట్టతి.

౨౮౨౫. దణ్డో చ సలాకా చ **దణ్డసలాకా,** ఛత్తస్స దణ్డసలాకాతి విగ్గహో. **ఛత్తదణ్డో** నామ ఛత్తపిణ్డి. **ఛత్తసలాకాతి** ఛత్తపఞ్జరసలాకా. **దణ్డో**తి ఉపాహనదణ్డకో. ''**దణ్డో**''తి సామఞ్ఞేన వుత్తేపి అట్ఠకథాగతేసు సరూపేన ఇధావుత్తో ఉపాహనదణ్డోయేవ సామఞ్ఞవచనేన పారిసేసతో గహేతబ్బోతి. దడ్ఢగేహమనుస్సా గణ్హిత్వా గచ్ఛన్తా న వారేతబ్బా.

౨౮౨౬. **ముఞ్జాదీసు** గేహచ్ఛదనారహేసు తిణేసు యం కిఞ్చి **ముట్ఠిమత్తం** తిణం వా గేహచ్ఛదనారహం **తాలపణ్ణాది** ఏకమ్పి సఙ్ఘస్స దిన్నం వా **తత్థ** సఙ్ఘికభూమియం జాతం వా గరుభణ్డం సియాతి యోజేతబ్బా. తత్థ **ముట్ఠిమత్తం** నామ కరళమత్తం. ఇదఞ్చ కరళం కత్వా ఛాదేన్తానం ఛదనకరళవసేన గహేతబ్బం. **తాలపణ్ణాదీతి ఆది**-సద్దేన నాళికేరపణ్ణాదిగేహచ్ఛదనపణ్ణానం గహణం. తమ్పి ముఞ్జాది సఙ్ఘకమ్మే చ చేతియకమ్మే చ కతే అతిరేకం పుగ్గలికకమ్మే దాతుం వట్టతి. దడ్ఢగేహమనుస్సా గహేత్వా గచ్ఛన్తి, న వారేతబ్బాతి.

౨౮౭౭-౮. అట్ఠఙ్గులప్పమాణోతి దీఘతో అట్ఠఙ్గులమత్తో. కేచి "పుథులతో"తి వదన్తి. **రిత్తపోత్థకో**తి లేఖాహి సుఞ్ఞపోత్థకో, న లిఖితపోత్థకోతి వుత్తం హోతి. "అట్ఠఙ్గులప్పమాణో"తి ఇమినా అట్ఠఙ్గులతో ఊనప్పమాణో భాజియో, "రిత్తపోత్థకో"తి ఇమినా అట్ఠఙ్గులతో అతిరేకప్పమాణోపి లిఖితపోత్థకో భాజియోతి దస్సేతి.

"మత్తికా పకతిమత్తికా వా హోతు పఞ్చవణ్ణా వా సుధా వా సజ్జురసకఙ్గుట్ఠసిలేసాదీసు వా యం కిఞ్చి దుల్లభట్ఠానే ఆనేత్వా వా దిన్నం తత్థజాతకం వా రక్ఖితగోపితం తాలఫలపక్కమత్తం గరుభణ్డం హోతీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) **అట్ఠకథా**గతవినిచ్ఛయం దస్సేతుమాహ **''మత్తికా''**తిఆది. పాకతికా వా సేతగేరుకాదిపఞ్చవణ్ణా వాపి మత్తికాతి యోజనా. **సిలేసో** నామ కబిట్ఠాదిసిలేసో. **ఆది**-సద్దేన సజ్జురసకఙ్గుట్ఠాదీనం గహణం. **తాలపక్కపమాణ**న్తి ఏకట్ఠితాలఫలపమాణాపి. తమ్పి మత్తికాది సఙ్ఘకమ్మే, చేతియకమ్మే చ నిట్ఠితే అతిరేకం పుగ్గలికకమ్మే దాతుం వట్టతి.

౨౮౭౯-౮౦. "వేళుఆదిక"న్తి పదచ్ఛేదో. రక్ఖితం గోపితం వాపి గణ్హితా **సమకం వా అతిరేకం వా** థావరం అన్తమసో తంఅగ్ఘనకం వాలికమేవ వా దత్వా గహేతబ్బన్తి యోజనా.

అట్ఠకథాయం పన "రక్ఖితగోపితం వేళుం గణ్హన్తేన సమకం వా అతిరేకం వా థావరం అన్తమసో తంఅగ్ఘనకవాలికాయపి ఫాతికమ్మం కత్వా గహేతబ్బో. ఫాతికమ్మం అకత్వా గణ్హన్తేన తత్థేవ వళఞ్జేతబ్బో, గమనకాలే సఙ్ఘికే ఆవాసే ఠపేత్వా గన్తబ్బం. అసతియా గహేత్వా గతేన పన పహిణిత్వా దాతబ్బో. దేసన్తరగతేన సమ్పత్తవిహారే సఙ్ఘికావాసే ఠపేతబ్బో"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) వేళుమ్హియేవ అయం వినిచ్ఛయో వుత్తో, ఇధ పన "వల్లివేళాదికం కిఞ్చీ"తి వల్లిఆదీనమ్పి సామఞ్ఞేన వుత్తత్తా తం ఉపలక్ఖణమత్తం వల్లిఆదీసుపి యథారహం లబ్భతీతి వేదితబ్బం.

౨౮౮౧. అఞ్జనన్తి సిలామయో. **ఏవం హరితాలమనోసిలా**పి.

౨౮౮౨. దారుభణ్డే అయం వినిచ్ఛయో – పరిణాహతో యథావుత్త **సూచిదణ్డప్పమాణకో** అట్ఠఙ్గులదీఘో **యో కోచి దారుభణ్డకో** దారుదుల్లభట్ఠానే సఙ్ఘస్స దిన్నో వా తత్థజాతకో వా రక్ఖితగోపితో గరుభణ్డం హోతీతి యోజనా.

౨౮౮౩. ఏవం **కురున్దట్ఠకథాయ** ఆగతవినిచ్ఛయం దస్సేత్వా **మహాఅట్ఠకథాయ** (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) ఆగతం దస్సేతుమాహ **''మహాఅట్ఠకథాయ''**న్తిఆది. తత్థ **ఆసన్దికసత్తఙ్గా** వుత్తలక్ఖణావ. **''భద్దపీఠ''**న్తి వేత్తమయం పీఠం వుచ్చతి. **పీఠికా**తి పిలోతికాబద్ధపీఠమేవ.

౨౮౮౪. ఏళకపాదపీఠం నామ దారుపట్టికాయ ఉపరి పాదే ఠపేత్వా భోజనఫలకం వియ కతపీఠం వుచ్చతి. "ఆమలకవట్టకపీఠ"న్తి ఏతస్స **''ఆమణ్డకవట్టక''**న్తి పరియాయో, తస్మా ఉభయేనాపి ఆమలకాకారేన యోజితం బహుపాదకపీఠం వుచ్చతి. కేసుచి పోత్థకేసు **''తథామణ్డకపీఠక''**న్తి పాఠో. గాథాబన్ధవసేన **మణ్డక**-సద్దపయోగో. **కోచ్ఛం** భూతగామవగ్గే చతుత్థసిక్ఖాపదే వుత్తసరూపం. **పలాలపీఠ**న్తి నిపజ్జనత్థాయ కతా పలాలభిసి, ఇమినా కదలిపత్తాదిమయపీఠమ్పి ఉపలక్ఖణతో దస్సితం. యథాహ – "పలాలపీఠేన చేత్థ కదలిపత్తాదిపీఠానిపి సఙ్గహితానీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧). **ధోవనే ఫలక**న్తి చీవరధోవనఫలకం, ధోవనాదిసద్దానం వియేత్థ విభత్తిఅలోపో. ఇమేసు తావ యం

కిఞ్చి ఖుద్దకం వా హోతు మహన్తం వా, సఙ్ఘస్స దిన్నం గరుభణ్డం హోతి. బ్యగ్ఘచమ్మఓనద్ధమ్పి వాళరూపపరిక్ఖిత్తం రతనపరిసిబ్బితం కోచ్ఛం గరుభణ్డమేవ.

౨౮౮౫. **భణ్డికాతి** దణ్డకట్ఠచ్ఛేదనభణ్డికా. **ముగ్గరోతి** దణ్డముగ్గరో. **దణ్డముగ్గరో** నామ యేన రజితచీవరం పోథేన్తి. **వత్థఘట్టనముగ్గరోతి** చీవరఘట్టనముగ్గరో, యేన అనువాతాదిం ఘట్టేన్తి. **అమ్బణన్తి** ఫలకేహి పోక్ఖరణిసదిసం కతపానీయభాజనం. **మఞ్జూసా** నామ దోణిపేళా. **నావా** పోతో. **రజనదోణికా** నామ యత్థ చీవరం రజన్తి, పక్కరజనం వా ఆకిరన్తి.

౨౮౮౬. **ఉళుఙ్కోతి** నాళికేరఫలకటాహాదిమయో ఉళుఙ్కో. ఉభయం పిధానసమకో **సముగ్గో**. "ఖుద్దకో పరివిధనో కరణ్డ"న్తి వదన్తి. **కరణ్డో** చ పాదగణ్ఠనకతో అతిరేకప్పమాణో ఇధ అధిప్పేతో. **కటచ్ఛూతి** దబ్బి. **ఆది**-సద్దేన పానీయసరావపానీయసఙ్ఖాదీనం గహణం.

౨౮౮౭. **గేహసమ్భారన్తి** గేహోపకరణం. థమ్భతులాసోపానఫలకాది దారుమయం, పాసాణమయమ్పి ఇమినావ గహితం. **కప్పియచమ్మన్తి** "ఏళకాజమిగాన"న్తిఆదినా (వి॰ వి॰ ౨౬౨౫) హేట్ఠా దస్సితం కప్పియచమ్మం. తబ్బిపరియాయం **అకప్పియం. అభాజియం** గరుభణ్డత్తా. భూమత్థరణం కత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి.

౨౮౮౮. **అట్ఠకథాయం** "ఏళకచమ్మం పన పచ్చత్థరణగతికమేవ హోతి, తమ్పి గరుభణ్డమేవా"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) వుత్తత్తా ఆహ **"ఏళచమ్మం గరుం వుత్త"**న్తి. **కురున్దియం** పన "సబ్బం మఞ్చప్పమాణం చమ్మం గరుభణ్డ"న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) వుత్తం. ఏత్థ చ **"పచ్చత్థరణగతికమేవా"**తి ఇమినా మఞ్చపీఠేపి అత్థరితుం వట్టతీతి దీపేతి. "పావారాదిపచ్చత్థరణమ్పి గరుభణ్డ"న్తి ఏకే, "నో"తి అపరే, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం. **మఞ్చప్పమాణన్తి** చ పమాణయుత్తం మఞ్చం. **పమాణయుత్తమఞ్చో** నామ యస్స దీఘసో నవ విదత్థియో తిరియఞ్చ తదుపడ్ఢం. ఉద్ధం ముఖమస్సాతి **ఉదుక్ఖలం. ఆది**-సద్దేన ముసలం, సుప్పం, నిసదం, నిసదపోతో, పాసాణదోణి, పాసాణకటాహఞ్చ సఙ్గహితం. **పేసకారాదీతి ఆది**-సద్దేన చమ్మకారాదీనం గహణం. తురివేమాది **పేసకారభణ్డఞ్చ** భస్తాది చమ్మకారభణ్డఞ్చ **కసిభణ్డఞ్చ** యుగనఙ్గలాది **సఙ్ఘికం** సఙ్ఘసన్తకం గరుభణ్డన్తి యోజనా.

౨౮౮౯. **"తథేవా"**తి ఇమినా "సఙ్ఘిక"న్తి ఇదం పచ్చామసతి. **ఆధారకోతి** పత్తాధారో. **తాలవణ్టన్తి** తాలవణ్టేహి కతం. వేళుదన్తవిలీవేహి వా మోరపిఞ్ఛేహి వా చమ్మవికతీహి వా కతమ్పి తంసదిసం "తాలవణ్ట"న్త్వేవ వుచ్చతి. వట్టవిధూపనానం తాలవణ్టేయేవ అన్తోగధత్తా **"బీజనీ"**తి చతురస్సవిధూపనఞ్చ కేతకపారోహకున్తాలపణ్ణాదిమయదన్తమయవిసాణమయదణ్డకమకసబీజనీ చ వుచ్చతి. **పచ్ఛి** పాకటాయేవ. పచ్ఛితో ఖుద్దకో తాలపణ్ణాదిమయో భాజనవిసేసో **చఙ్కోటకం. సబ్బా సమ్మజ్జనీతి** నాళికేరహీరాదీహి బద్ధా యట్ఠిసమ్మజ్జనీ, ముట్ఠిసమ్మజ్జనీతి దువిధా పరివేణఙ్గణాదిసమ్మజ్జనీ చ తథేవ దువిధా ఖజ్జూరినాళికేరపణ్ణాదీహి బద్ధా గేహసమ్మజ్జనీ చాతి సబ్బాపి సమ్మజ్జనీ గరుభణ్డం హోతి.

౨౮౯౦. **చక్కయుత్తకయానన్తి** హత్థవట్టకసకటాదియుత్తయానఞ్చ.

౨౮౯౧. **ఛత్తన్తి** పణ్ణకిలఞ్జసేతచ్ఛత్తవసేన తివిధం ఛత్తం. **ముట్ఠిపణ్ణన్తి** తాలపణ్ణం సన్ధాయ వుత్తం. విసాణభాజనఞ్చ తుమ్బభాజనఞ్చాతి విగ్గహో, ఏకదేససరూపేకసేసో, గాథాబన్ధవసేన నిగ్గహితాగమో చ. విసాణమయం, భాజనం తుమ్బమయం భాజనఞ్చాతి అత్థో. ఇధ "పాదగణ్హనకతో అతిరిత్తప్పమాణ"న్తి సేసో. **అరణీ** అరణిసహితం. **ఆది**-సద్దేన ఆమలకతుమ్బం అనుఞ్ఞాతవాసియా దణ్డఞ్చ సఙ్గణ్హాతి. **లహు** అగరుభణ్డం, భాజనీయన్తి అత్థో. పాదగణ్హనకతో అతిరిత్తప్పమాణం గరుభణ్డం.

౨౮౯౨. **విసాణన్తి** గోవిసాణాది యం కిఞ్చి విసాణం. అతచ్ఛితం యథాగతమేవ భాజనీయం. అనిట్ఠితం మఞ్చపాదాది యం కిఞ్చి భాజనీయన్తి యోజనా. యథాహ – "మఞ్చపాదో మఞ్చఅటనీ పీఠపాదో పీఠఅటనీ వాసిఫరసుఆదీనం దణ్డోతి ఏతేసు యం కిఞ్చి విప్పకతతచ్ఛనకమ్మం అనిట్ఠితమేవ భాజనీయం, తచ్ఛితమట్ఠం పన గరుభణ్డం హోతీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧).

౨౮౯౩. **నిట్ఠితో తచ్ఛితో వాపీతి** తచ్ఛితనిట్ఠితోపి. **విధోతి** కాయబన్ధనే అనుఞ్ఞాతవిధో. **హిఙ్గుకరణ్డకోతి** హిఙ్గుమయో వా తదాధారో వా కరణ్డకో. **అఞ్జనీతి** అఞ్జననాళికా చ అఞ్జనకరణ్డకో చ. **సలాకాయోతి** అఞ్జనిసలాకా. **ఉదపుఞ్ఛనీతి** హత్థిదన్తవిసాణాదిమయా ఉదకపుఞ్ఛనీ. ఇదం సబ్బం భాజనీయమేవ.

౨౮౯౪. **పరిభోగారహన్తి** మనుస్సానం ఉపభోగపరిభోగయోగ్గం. **కులాలభణ్డన్తి** ఘటపిఠరాదికుమ్భకారభణ్డమ్పి. **పత్తఙ్గారకటాహన్తి** పత్తకటాహం, అఙ్గారకటాహఞ్చ. **ధూమదానం** నాళికా. **కపల్లికాతి** దీపకపల్లికా.

౨౮౯౫. **ధుపికాతి** పాసాదాదిధుపికా. **దీపరుక్ఖోతి** పదీపాధారో. **చయనచ్ఛదనిట్ఠకాతి** పాకారచేతియాదీనం చయనిట్ఠకా చ గేహాదీనం ఛదనిట్ఠకా చ. **సబ్బమ్పీతి** యథావుత్తం సబ్బమ్పి అనవసేసం పరిక్ఖారం.

౨౮౯౬. **కఞ్చనకోతి** సరకో. **ఘటకోతి** పాదగణ్హనకతో అనతిరిత్తప్పమాణో ఘటకో. "యథా చ మత్తికాభణ్డే, ఏవం లోహభణ్డేపి కుణ్డికా భాజనీయకోట్ఠాసమేవ భజతీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) **అట్ఠకథానయం** సఙ్గహేతుమాహ ''**లోహభణ్డేపి కుణ్డికాపి చ భాజియా**''తి.

౨౮౯౭. **గరు** నామ పచ్ఛిమం గరుభణ్డత్తయం. **థావరం** నామ పురిమద్వయం. **సఙ్ఘస్సాతి** సఙ్ఘేన. **పరివత్తేత్వాతి** పుగ్గలికాదీహి తాదిసేహి తేహి పరివత్తేత్వా. తత్రాయం పరివత్తననయో (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) – సఙ్ఘస్స నాళికేరారామో దూరే హోతి, కప్పియకారకా తం బహుతరం ఖాదన్తి, తతో సకటవేతనం దత్వా అప్పమేవ ఆహరన్తి, అఞ్ఞేసం పన తస్స ఆరామస్స అవిదూరగామవాసీనం మనుస్సానం విహారస్స సమీపే ఆరామో హోతి, తే సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమిత్వా సకేన ఆరామేన తం ఆరామం యాచన్తి, సఙ్ఘేన "రుచ్చతి సఙ్ఘస్సా"తి అపలోకేత్వా సమ్పటిచ్ఛితబ్బో. సచేపి భిక్ఖూనం రుక్ఖసహస్సం హోతి, మనుస్సానం పఞ్చసతాని, "నను తుమ్హాకం ఆరామో ఖుద్దకో"తి న వత్తబ్బం. కిఞ్చాపి హి అయం ఖుద్దకో, అథ ఖో ఇతరతో బహుతరం ఆయం దేతి. సచేపి సమకమేవ దేతి, ఏవమ్పి ఇచ్ఛితిచ్ఛితక్ఖణే పరిభుఞ్జితుం సక్కాతి గహేతబ్బమేవ.

సచే పన మనుస్సానం బహుతరా రుక్ఖా హోన్తి, “నను తుమ్హాకం బహుతరా రుక్ఖా”తి వత్తబ్బం. సచే “అతిరేకం అమ్హాకం పుఞ్ఞం హోతు, సఙ్ఘస్స దేమా”తి వదన్తి, జానాపేత్వా సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి. భిక్ఖూనం రుక్ఖా ఫలధారినో, మనుస్సానం రుక్ఖా న తావ ఫలం గణ్హన్తి. కిఞ్చాపి న గణ్హన్తి, న చిరస్సేవ గణ్హిస్సన్తీతి సమ్పటిచ్ఛితబ్బమేవ. మనుస్సానం రుక్ఖా ఫలధారినో, భిక్ఖూనం న తావ ఫలం గణ్హన్తి. “నను తుమ్హాకం రుక్ఖా ఫలధారినో”తి వత్తబ్బం. సచే “గణ్హథ, భన్తే, అమ్హాకం పుఞ్ఞం భవిస్సతీ”తి వదన్తి, జానాపేత్వా సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి. ఏవం ఆరామేన ఆరామో పరివత్తేతబ్బో. ఏతేనేవ నయేన ఆరామవత్థుపి విహారోపి విహారవత్థుపి ఆరామేన పరివత్తేతబ్బం. ఆరామవత్థునా చ మహన్తేన వా ఖుద్దకేన వా ఆరామఆరామవత్థువిహారవిహారవత్థూని.

కథం విహారేన విహారో పరివత్తేతబ్బో? సఙ్ఘస్స అన్తోగామే గేహం హోతి, మనుస్సానం విహారమజ్ఝే పాసాదో, ఉభోపి అగ్ఘేన సమకా, సచే మనుస్సా తేన పాసాదేన తం గేహం యాచన్తి, సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి. భిక్ఖూనం చే మహగ్ఘతరం గేహం హోతి, “మహగ్ఘతరం అమ్హాకం గేహ”న్తి వుత్తే చ “కిఞ్చాపి మహగ్ఘతరం, పబ్బజితానం పన అసారుప్పం, న సక్కా తత్థ పబ్బజితేహి వసితుం, ఇదం పన సారుప్పం, గణ్హథా”తి వదన్తి, ఏవమ్పి సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి. సచే పన మనుస్సానం మహగ్ఘం హోతి, “నను తుమ్హాకం గేహం మహగ్ఘ”న్తి వత్తబ్బం. “హోతు, భన్తే, అమ్హాకం పుఞ్ఞం భవిస్సతి, గణ్హథా”తి వుత్తే పన సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి. ఏవం విహారేన విహారో పరివత్తేతబ్బో. ఏతేనేవ నయేన విహారవత్థుపి ఆరామోపి ఆరామవత్థుపి విహారేన పరివత్తేతబ్బం. విహారవత్థునా చ మహగ్ఘేన వా అప్పగ్ఘేన వా విహారవిహారవత్థుఆరామఆరామవత్థూని. ఏవం తావ థావరేన థావరపరివత్తనం వేదితబ్బం.

గరుభణ్డేన గరుభణ్డపరివత్తనే పన మఞ్చపీఠం మహన్తం వా హోతు ఖుద్దకం వా, అన్తమసో చతురఙ్గులపాదకం గామదారకేహి పంసాగారకేసు కీళన్తేహి కతమ్పి సఙ్ఘస్స దిన్నకాలతో పట్ఠాయ గరుభణ్డం హోతి. సచేపి రాజరాజమహామత్తాదయో ఏకప్పహారేనేవ మఞ్చసతం వా మఞ్చసహస్సం వా దేన్తి, సబ్బే కప్పియమఞ్చా సమ్పటిచ్ఛితబ్బా, సమ్పటిచ్ఛిత్వా వుడ్ఢపటిపాటియా “సఙ్ఘికపరిభోగేన పరిభుఞ్జథా”తి దాతబ్బా, పుగ్గలికవసేన న దాతబ్బా. అతిరేకమఞ్చే భణ్డాగారాదీసు పఞ్ఞపేత్వా పత్తచీవరం నిక్ఖిపితుమ్పి వట్టతి.

బహిసీమాయ “సఙ్ఘస్స దేమా”తి దిన్నమఞ్చో సఙ్ఘత్థేరస్స వసనట్ఠానే దాతబ్బో. తత్థ చే బహూ మఞ్చా హోన్తి, మఞ్చేన కమ్మం నత్థి, యస్స వసనట్ఠానే కమ్మం అత్థి, తత్థ “సఙ్ఘికపరిభోగేన పరిభుఞ్జథా”తి దాతబ్బో. మహగ్ఘేన సతగ్ఘనకేన, సహస్సగ్ఘనకేన వా మఞ్చేన అఞ్ఞం మఞ్చసతం లభతి, పరివత్తేత్వా గహేతబ్బం. న కేవలం మఞ్చేన మఞ్చోయేవ, ఆరామఆరామవత్థువిహారవిహారవత్థుపీఠభిసిబిమ్బోహనానిపి పరివత్తేతుం వట్టన్తి. ఏస నయో పీఠభిసిబిమ్బోహనేసుపి ఏతేసు హి కప్పియాకప్పియం వుత్తనయమేవ. తత్థ అకప్పియం న పరిభుఞ్జితబ్బం, కప్పియం సఙ్ఘికపరిభోగేన పరిభుఞ్జితబ్బం. అకప్పియం వా మహగ్ఘం కప్పియం వా పరివత్తేత్వా వుత్తవత్థూని గహేతబ్బాని, అగరుభణ్డుపగం పన భిసిబిమ్బోహనం నామ నత్థీతి.

౨౮౯౮. భిక్ఖు అధోతేన పాదేన, అల్లపాదేన వా సేనాసనం నక్కమేతి సమ్బన్ధో. సయన్తి ఏత్థ, ఆసన్తి చాతి **సయనాసనం,** పరికమ్మకతభూమత్థరణాది. **అల్లపాదేన వా**తి యేన అక్కన్తట్ఠానే ఉదకం పఞ్ఞాయతి, ఏవరూపేన తిన్తపాదేన. యథాహ – “అల్లేహి పాదేహీతి యేహి అక్కన్తట్ఠానే ఉదకం పఞ్ఞాయతి, ఏవరూపేహి పాదేహి పరిభణ్డకతభూమి వా సేనాసనం వా న అక్కమితబ్బం. సచే పన ఉదకసినేహమత్తమేవ పఞ్ఞాయతి, న ఉదకం, వట్టతీ”తి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౪).

సఉపాహనోతి ఏత్థ “ధోతపాదక”న్తి వత్తబ్బం. పాదే పటిముక్కాహి ఉపాహనాహి **సఉపాహనో** భిక్ఖు ధోతపాదకం ధోతపాదేహి అక్కమితబ్బట్ఠానం తథేవ న అక్కమేతి యోజనా.

౨౯౯౯. పరికమ్మకతాయాతి సుధాదిపరికమ్మకతాయ. **నిట్ఠుభన్తస్సా**తి ఖేళం పాతేన్తస్స. **పరికమ్మకతం భిత్తి**న్తి సేతభిత్తిం వా చిత్తకమ్మకతం వా భిత్తిం. న కేవలఞ్చ భిత్తిమేవ, ద్వారమ్పి వాతపానమ్పి అపస్సేనఫలకమ్పి పాసాణత్థమ్భమ్పి రుక్ఖత్థమ్భమ్పి చీవరేన వా కేనచి వా అప్పటిచ్ఛాదేత్వా అపస్సయితుం న లభతియేవ. “ద్వారవాతపానాదయో పన అపరికమ్మకతాపి అపటిచ్ఛాదేత్వా న అపస్సయితబ్బా”తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం.

౨౯౦౧. నిద్దాయతో తస్స కోచి సరీరావయవో పచ్చత్థరణే సఙ్కుటితే సహసా యది మఞ్చం ఫుసతి, దుక్కటన్తి యోజనా.

౨౯౦౨. లోమేసు మఞ్చం ఫుసన్తేసు. హత్థపాదానం తలేన అక్కమితుం వట్టతీతి యోజనా. మఞ్చపీఠం నీహరన్తస్స కాయే పటిహఞ్ఞతి, అనాపత్తి.

“దాయకేహి ‘కాయేన ఫుసిత్వా యథాసుఖం పరిభుఞ్జథా’తి దిన్నసేనాసనం, మఞ్చపీఠాదిఞ్చ దాయకేన వుత్తనియామేన పరిభుఞ్జన్తస్స దోసో నత్థీ”తి మాతికట్ఠకథాయ **సీహళగణ్ఠిపదే** వుత్తత్తా తథా పరిభుఞ్జన్తస్స అనాపత్తి. “ఇమం మఞ్చపీఠాదిం సఙ్ఘస్స దమ్మీ”తి వుత్తే గరుభణ్డం హోతి, న భాజేతబ్బం సఙ్ఘస్స పరామట్ఠత్తా. “ఇమం మఞ్చపీఠాదిం భదన్తానం వస్సగ్గేన గణ్హితుం దమ్మీ”తి వుత్తే సతిపి గరుభణ్డభావే కప్పియవత్థుం భాజేత్వా గణ్హితుం వట్టతి, అకప్పియభణ్డమేవ భాజేత్వా గహేతుం న లబ్భతి. “ఇమం మఞ్చపీఠం వస్సగ్గేన గహేతుం సఙ్ఘస్స దమ్మీ”తి వుత్తే వస్సగ్గేన భాజేత్వా గహేతబ్బం వస్సగ్గేన భాజనం పఠమం వత్వా పచ్ఛా సఙ్ఘస్స పరామట్ఠత్తా. “సఙ్ఘస్స ఇమం మఞ్చపీఠం వస్సగ్గేన గణ్హితుం దమ్మీ”తి వుత్తే పన గరుభణ్డం హోతి పఠమం సఙ్ఘస్స పరామట్ఠత్తాతి అయమ్పి విసేసో మాతికట్ఠకథా **గణ్ఠిపదేయేవ** వుత్తో.

౨౯౦౩-౪. ఉద్దేసభత్తవినిచ్ఛయేకదేసం దస్సేతుమాహ **“సహస్సగ్ఘనకో”**తిఆది. సహస్సగ్ఘనకో సచీవరో పిణ్డపాతో అవస్సికం భిక్ఖుం పత్తో, తస్మిం విహారే చ “ఏవరూపో పిణ్డపాతో అవస్సికం భిక్ఖుం పత్తో”తి **లిఖిత్వా ఠపితో**పి చ హోతి, తతో సట్ఠివస్సానమచ్చయే **తాదినో** సహస్సగ్ఘనకో సచీవరో కోచి పిణ్డపాతో సచే ఉప్పన్నో హోతి, తం పిణ్డపాతం **బుధో** వినిచ్ఛయకుసలో భిక్ఖు అవస్సికట్ఠితికాయ అదత్వా సట్ఠివస్సిక**ట్ఠితికాయ** దదేయ్యాతి యోజనా.

౨౯౦౫. ఉద్దేసభత్తం భుఞ్జిత్వాతి ఉపసమ్పన్నకాలే అత్తనో వస్సగ్గేన పత్తం ఉద్దేసభత్తం పరిభుఞ్జిత్వా. **జాతో చే సామణేరకో**తి సిక్ఖాపచ్చక్ఖానాదివసేన సచే సామణేరో జాతో. **త**న్తి ఉపసమ్పన్నకాలే గహితం తదేవ ఉద్దేసభత్తం. **సామణేరస్స పాళియా**తి సామణేరపటిపాటియా అత్తనో పత్తం పచ్ఛా గహేతుం లభతి.

౨౯౦౬. యో సామణేరో సమ్పుణ్ణవీసతివస్సో “స్వే ఉద్దేసం లభిస్సతీ”తి వత్తబ్బో, అజ్జ సో ఉపసమ్పన్నో హోతి, ఠితికా అతీతా సియాతి యోజనా, స్వే పాపేతబ్బా సామణేరట్ఠితికా అజ్జ ఉపసమ్పన్నత్తా అతిక్కన్తా హోతీతి అత్థో, తం భత్తం న లభతీతి వుత్తం హోతి.

౩౯౦౭. ఉద్దేసభత్తానన్తరం సలాకభత్తం దస్సేతుమాహ ‘‘**సచే పనా**’’తిఆది. సచే సలాకా లద్ధా, తందినే భత్తం న లద్ధం, పునదినే తస్స భత్తం గహేతబ్బం, **న సంసయో** ‘‘గహేతబ్బం ను ఖో, న గహేతబ్బ’’న్తి ఏవం సంసయో న కాతబ్బోతి యోజనా.

౩౯౦౮. ఉత్తరి ఉత్తరం అతిరేకం భఙ్గం బ్యఞ్జనం ఏతస్సాతి **ఉత్తరిభఙ్గం,** తస్స, అతిరేకబ్యఞ్జనస్సాతి అత్థో. **ఏకచరస్సా**తి ఏకచారికస్స. సలాకాయేవ **సలాకికా.**

౩౯౦౯. ఉత్తరిభఙ్గమేవ **ఉత్తరిభఙ్గకం.**

౩౯౧౦. యేన యేన హీతి గాహితసలాకేన యేన యేన భిక్ఖునా. **యం య**న్తి భత్తబ్యఞ్జనేసు యం యం భత్తం వా యం యం బ్యఞ్జనం వా.

౩౯౧౧. సఙ్ఘుద్దేసాదికన్తి సఙ్ఘభత్తఉద్దేసభత్తాదికం. **ఆది**-సద్దేన నిమన్తనం, సలాకం, పక్ఖికం, ఉపోసథికం, పాటిపదికన్తి పఞ్చ భత్తాని గహితాని.

తత్థ సబ్బసఙ్ఘస్స దిన్నం **సఙ్ఘభత్తం** నామ. ‘‘సఙ్ఘతో ఏత్తకే భిక్ఖూ ఉద్దిసిత్వా దేథా’’తిఆదినా వత్వా దిన్నం **ఉద్దేసభత్తం.** ‘‘సఙ్ఘతో ఏత్తకానం భిక్ఖూనం భత్తం గణ్హథా’’తిఆదినా వత్వా దిన్నం **నిమన్తనం** నామ. అత్తనో అత్తనో నామేన సలాకగాహకానం భిక్ఖూనం దిన్నం **సలాకభత్తం** నామ. చాతుద్దసియం దిన్నం **పక్ఖికం.** ఉపోసథే దిన్నం **ఉపోసథికం.** పాటిపదే దిన్నం **పాటిపదికం**. తంతంనామేన దిన్నమేవ తథా తథా వోహరీయతి. ఏతేసం పన విత్థారకథా ‘‘అభిలక్ఖితేసూ’’తిఆదినా (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౫ పక్ఖికభత్తాదికథా) **అట్ఠకథాయం** వుత్తనయేన వేదితబ్బా. **ఆగన్తుకాదీ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన గమికభత్తం, గిలానభత్తం, గిలానుపట్ఠాకభత్తన్తి తీణి గహితాని. ఆగన్తుకానం దిన్నం భత్తం **ఆగన్తుకభత్తం**. ఏసేవ నయో సేసేసు.

౩౯౧౨. విహారన్తి విహారభత్తం ఉత్తరపదలోపేన, విహారే తత్రుప్పాదభత్తస్సేతం అధివచనం. **వారభత్త**న్తి దుబ్భిక్ఖసమయే ‘‘వారేన భిక్ఖూ జగ్గిస్సామా’’తి ధురగేహతో పట్ఠాయ దిన్నం. **నిచ్చ**న్తి నిచ్చభత్తం ఉత్తరపదలోపేన, తఞ్చ తథా వత్వావ దిన్నం. **కుటిభత్తం** నామ సఙ్ఘస్స ఆవాసం కత్వా ‘‘అమ్హాకం సేనాసనవాసినో అమ్హాకం భత్తం గణ్హన్తూ’’తి దిన్నం. పన్నరసవిధం సబ్బమేవ భత్తం **ఇధ** ఇమస్మిం సేనాసనక్ఖన్ధకే **ఉద్దిట్ఠం** కథితం. ఏతేసం విత్థారవినిచ్ఛయో అత్థికేహి **సమన్తపాసాదికాయ** గహేతబ్బో.

౩౯౧౩. పచ్చయభాజనే మిచ్ఛాపటిపత్తియా మహాదీనవత్తా అప్పమత్తేనేవ పటిపజ్జితబ్బన్తి పచ్చయభాజనకం అనుసాసన్తో ఆహ ‘‘**పాళి**’’న్తిఆది.

సేనాసనక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా.

వత్తక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా

౩౫౧౪-౫. ఆగన్తుకో చ ఆవాసికో చ పిణ్డచారికో చ సేనాసనఞ్చ ఆరఞ్ఞకో చ అనుమోదనా చాతి విగ్గహో, తాసు వత్తాని, ఇతరీతరయోగద్వన్దసమాసస్స ఉత్తరపదలిఙ్గత్తా ఇత్థి లిఙ్గనిద్దేసో. **భత్తే** భత్తగ్గే, ఉత్తరపదలోపో. ‘‘**భత్తే**’’తిఆదీహి పదేహి ‘‘వత్తానీ’’తి పచ్చేకం యోజేతబ్బం.

ఆచరియో చ ఉపజ్ఝాయకో చ సిస్సో చ సద్ధివిహారికో చ, తేసం వత్తానీతి విగ్గహో. **సబ్బసో**తి సబ్బావయవభేదేహి. **చతుద్దసేవా**తి అవయవభేదేహి బహువిధానిపి **వత్తాని** విసయభేదేన చుద్దస ఏవ వుత్తాని. **విసుద్ధచిత్తేనా**తి సవాసనసకలసంకిలేసప్పహానతో అచ్చన్తపరిసుద్ధచిత్తసన్తానేన . **వినాయకేనా**తి సత్తే వినేతీతి వినాయకో, అనుత్తరపురిసదమ్మసారథిభావేన దమ్మదేవబ్రహ్మనాగాదికే సత్తే నానావిధేన వినయనుపాయేన దమేతీతి అత్థో. అథ వా విగతో నాయకో అస్సాతి **వినాయకో,** తేన.

౩౫౧౬. ఆరామన్తి ఏత్థ తంసమీపే తబ్బోహారో. యథాహ ‘‘ఇదాని ‘ఆరామం పవిసిస్సామీ’తి ఇమినా ఉపచారసీమసమీపం దస్సేతి, తస్మా ఉపచారసీమం పత్వా ఉపాహనాఓముఞ్చనాది సబ్బం కాతబ్బ’’న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౫౭). ‘‘పన అపనేతబ్బ’’న్తి పదచ్ఛేదో. **ముఞ్చితబ్బాతి ఉపాహనా** పాదతో అపనేతబ్బా.

౩౫౧౭. ఓగుణ్ఠనన్తి ససీసపారుపనం. సీసే చీవరమేవ వా న కాతబ్బన్తి సమ్బన్ధో. **తేనా**తి ఆగన్తుకేన. **పానీయవారినా**తి పాతబ్బజలేన.

౩౫౧౮. పుచ్ఛిత్వాతి వస్సగణనం పుచ్ఛిత్వా. విహారే వుడ్ఢభిక్ఖునో ఆగన్తుకేన భిక్ఖునా **వన్దితబ్బావ. కాలే**తి కాలస్సేవ. **తేన** ఆగన్తుకేన **భిక్ఖునా** సేనాసనం ‘‘మయ్హం కతరం సేనాసనం పాపుణాతీ’’తి **పుచ్ఛితబ్బఞ్చా**తి యోజనా.

౩౫౧౯. ‘‘పుచ్ఛితబ్బ’’న్తి ఇదం ‘‘**వచ్చట్ఠాన**’’న్తిఆదికేహి సబ్బేహి ఉపయోగన్తపదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **పానీయమేవ చా**తి ‘‘కిం ఇమిస్సా పోక్ఖరణియా పానీయమేవ పివన్తి, ఉదాహు నహానాదిపరిభోగమ్పి కరోన్తీ’’తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౫౭) **అట్ఠకథా**గతనయేన పానీయఞ్చ. తథా **పరిభోజనీయఞ్చ. సఙ్ఘకతికన్తి** ‘‘కేసుచి ఠానేసు వాళమిగా వా అమనుస్సా వా హోన్తి, తస్మా కం కాలం పవిసితబ్బం, కం కాలం నిక్ఖమితబ్బ’’న్తి **అట్ఠకథా**గతనయేన సఙ్ఘస్స కతికసణ్ఠానఞ్చ. **గోచరాదికన్తి** ఏత్థ చ ‘‘గోచరో పుచ్ఛితబ్బో’తి ‘గోచరగామో ఆసన్నే, ఉదాహు దూరే, కాలస్సేవ చ పిణ్డాయ చరితబ్బం, ఉదాహు నో’తి ఏవం భిక్ఖాచారో పుచ్ఛితబ్బో’’తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౫౭) వుత్తనయేన గోచరఞ్చ. **ఆది**-సద్దేన అగోచరం గహితం. ‘‘అగోచరో నామ మిచ్ఛాదిట్ఠికానం వా గామో పరిచ్ఛిన్నభిక్ఖో వా గామో, యత్థ ఏకస్స వా ద్విన్నం వా భిక్ఖా దియ్యతి, సోపి పుచ్ఛితబ్బో’’తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౫౭) వుత్తనయేన **అగోచరఞ్చ.**

౩౫౨౦. ఏవం ఆగన్తుకవత్తం దస్సేత్వా ఇదాని ఆవాసికవత్తం దస్సేతుమాహ ‘‘**వుడ్ఢ**’’న్తిఆది. పచ్చుగ్గన్త్వా పత్తఞ్చ చీవరఞ్చ పటిగ్గహేతబ్బన్తి యోజనా. చ-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో.

౨౯౨౧. తస్సాతి ఆగన్తుకస్స. **పాదోదకఞ్చాతి చ**-సద్దేన ధోతాధోతపాదా యత్థ ఠపీయన్తి, తం పాదపీఠం, పాదకథలికఞ్చ ఉపనిక్ఖిపితబ్బన్తి ఏతం గహితం. **పుచ్ఛితబ్బఞ్చ వారినాతి** "పానీయేన పుచ్ఛన్తేన సచే సకిం ఆనీతం పానీయం సబ్బం పివతి, 'పున ఆనేమీ'తి పుచ్ఛితబ్బోయేవా"తి వుత్తనయేన పానీయేన పుచ్ఛితబ్బో. ఇధ **చ**-సద్దేన –

> "అపిచ బీజనేనపి బీజితబ్బో, బీజన్తేన సకిం పాదపిట్ఠియం బీజిత్వా సకిం మజ్ఝే, సకిం సీసే బీజితబ్బం, 'అలం హోతూ'తి వుత్తేన తతో మన్దతరం బీజితబ్బం. పున 'అల'న్తి వుత్తేన తతో మన్దతరం బీజితబ్బం. తతియవారం వుత్తేన బీజనీ ఠపేతబ్బా. పాదాపిస్స ధోవితబ్బా, ధోవిత్వా సచే అత్తనో తేలం అత్థి, తేన మక్ఖేతబ్బా. నో చే అత్థి, తస్స సన్తకేన మక్ఖేతబ్బా"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౫౯) –

వుత్తవత్తాని సఙ్గణ్హాతి.

౨౯౨౨-౩. వన్దేయ్యోతి వుడ్ఢాగన్తుకో వన్దితబ్బో. **పఞ్ఞపేతబ్బన్తి** "కత్థ మయ్హం సేనాసనం పాపుణాతీ"తి పుచ్ఛితేన సేనాసనం పఞ్ఞపేతబ్బం, "ఏతం సేనాసనం తుమ్హాకం పాపుణాతీ"తి ఏవం ఆచిక్ఖితబ్బన్తి అత్థో. "వత్తబ్బో"తి ఇదం **"అజ్ఝావుత్థమవుత్థ"**న్తిఆదీహి పదేహి తంతంలిఙ్గవచనానురూపేన పరివత్తేత్వా పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **అజ్ఝావుత్థన్తి** పఞ్ఞత్తసేనాసనస్స భిక్ఖూహి పరమం వుత్థభావం. **అవుత్థం వాతి** చీవరకాలం తస్మిం భిక్ఖూహి అనజ్ఝావుత్థభావం వా. **గోచరాగోచరం** వుత్తమేవ.

సేక్ఖకులాని చాతి లద్ధసేక్ఖసమ్ముతికాని కులాని చ వత్తబ్బాని. **"పవేసే నిక్ఖమే కాలో"**తి ఇదం "సబ్బకతిక"న్తి ఏత్థ వుత్తత్థమేవ. **పానీయాదికన్తి ఆది**-సద్దేన పరిభోజనీయకత్తరయట్ఠీనం ఆచిక్ఖనం సఙ్గణ్హాతి.

౨౯౨౪. యథానిసిన్నేనేవాతి అత్తనా నిసిన్నట్ఠానేయేవ నిసిన్నేన. **అస్సాతి** నవకస్స.

౨౯౨౫. "అత్ర పత్తం ఠపేహి, ఇదమాసనం నిసీదాహీ"తి **ఇచ్చేవం** ఇమినా పకారేన సబ్బం వత్తబ్బన్తి యోజనా. **దేయ్యం సేనాసనమ్పి చాతి** సేనాసనఞ్చ దాతబ్బం. **చ**-సద్దేన "అవుత్థం వా అజ్ఝావుత్థం వా ఆచిక్ఖితబ్బ"న్తిఆదినా వుత్తం సమ్పిణ్డేతి. మహాఆవాసేపి అత్తనో సన్తికం సమ్పత్తస్స ఆగన్తుకస్స వత్తం అకాతుం న లబ్భతి.

౨౯౨౬. "మాతికాయ నిద్దిట్ఠక్కమేనేవ వత్తాని కాతబ్బాని, ఉదాహు యథానుప్పత్తివసేనా"తి కోచి మఞ్ఞేయ్యాతి మాతికాక్కమేనేవ కాతబ్బన్తి నియమో నత్థి, యథానుప్పత్తవసేనేవ కాతబ్బన్తి విఞ్ఞాపేతుం మాతికాక్కమమనాదియిత్వా గమికవత్తం ఆరద్ధం. అథ వా వత్తిచ్ఛానుపుబ్బకత్తా సద్దపయోగస్స మాతికాక్కమమనాదియిత్వా యథిచ్ఛం నిద్దేసో కతోతి వేదితబ్బోతి. **దారుమత్తికభణ్డానీతి** మఞ్చపీఠాదీని చేవ రజనభాజనాని చ. **పటిసామేత్వాతి** గుత్తట్ఠానే ఠపేత్వా. **ఆవసథమ్పి థకేత్వాతి** ఆవసథే ద్వారకవాటాదీని చ థకేత్వా.

౨౯౨౭. ఆపుచ్ఛిత్వాపీతి భిక్ఖుస్స వా సామణేరస్స వా ఆరామికస్స వా "ఇమం పటిజగ్గాహీ"తి నియ్యాదేత్వా వా. **పుచ్ఛితబ్బే అసన్తేపీతి** ఏత్థ **పి**-సద్దో పన-సద్దత్థో. **గోపేత్వా వాపి సాధుకన్తి** "చతూసు పాసాణేసు మఞ్చం పఞ్ఞపేత్వా మఞ్చే మఞ్చం ఆరోపేత్వా"తిఆదినా (చూళవ॰ ౩౬౦) వుత్తనయేన సమ్మా పటిసామేత్వా గన్తబ్బన్తి యోజనా.

౨౯౨౮. పిణ్డచారికవత్తం దస్సేతుమాహ ''**సహసా**''తిఆది. పిణ్డచారికో భిక్ఖు అన్తరఘరం పవిసన్తో **సహసా న పవిసే** సీఘం న పవిసేయ్య, నిక్ఖమన్తో **సహసా న నిక్ఖమే** సీఘం న నిక్ఖమేయ్య, భిక్ఖుసారుప్పేన పవిసేయ్య, నిక్ఖమేయ్య చ. **పిణ్డచారినా** భిక్ఖునా గేహద్వారం సమ్పత్తేన **అతిదూరే న ఠాతబ్బం** నిబ్బకోసతో అతిదూరట్ఠానే న ఠాతబ్బం. **అచ్చాసన్నే న ఠాతబ్బం** నిబ్బకోసతో ఆసన్నతరే ఠానే న ఠాతబ్బం.

౨౯౨౯. ఉచ్చారేత్వాతి ఉపనామేత్వా. **భాజనన్తి** పత్తం. **దక్ఖిణేన పణామేత్వా**తి దక్ఖిణేన హత్థేన ఉపనామేత్వా. **భిక్ఖం గణ్హేయ్యా**తి ఏత్థ ''ఉభోహి హత్థేహి పటిగ్గహేత్వా''తి సేసో. యథాహ – ''ఉభోహి హత్థేహి పత్తం పటిగ్గహేత్వా భిక్ఖా గహేతబ్బా''తి (చూళవ. ౩౬౬).

౨౯౩౦. సూపం దాతుకామా వా అదాతుకామా వా ఇతి ముహుత్తకం **సల్లక్ఖేయ్య** తిట్ఠేయ్య. **అన్తరా**తి భిక్ఖాదానసమయే. **న భిక్ఖాదాయికా**తి ఇత్థీ వా హోతు పురిసో వా, భిక్ఖాదానసమయే ముఖం న ఓలోకేతబ్బన్తి.

౨౯౩౧. పిణ్డచారికవత్తం దస్సేత్వా ఆరఞ్ఞికవత్తం దస్సేతుమాహ ''**పానీయాదీ**''తిఆది. **పానీయాదీ**తి **ఆది**-సద్దేన పరిభోజనీయఅగ్గిఅరణిసహితకత్తరయట్ఠీనం గహణం. తత్రాయం వినిచ్ఛయో – **పానీయం ఉపట్ఠాపేతబ్బ**న్తి సచే భాజనాని నప్పహోన్తి, పానీయమేవ పరిభోజనీయమ్పి కత్వా ఉపట్ఠాపేతబ్బం. భాజనం అలభన్తేన వేళునాళికాయపి ఉపట్ఠాపేతబ్బం. తమ్పి అలభన్తస్స యథా సమీపే ఖుద్దకఆవాటో హోతి, ఏవం కాతబ్బం. అరణిసహితే అసతి అగ్గిం అకాతుమ్పి చ వట్టతి. యథా చ ఆరఞ్ఞికస్స, ఏవం కన్తారపటిపన్నస్సాపి అరణిసహితం ఇచ్ఛితబ్బం. గణవాసినో పన తేన వినాపి వట్టతీతి.

నక్ఖత్తన్తి అస్సయుజాదిసత్తవీసతివిధం నక్ఖత్తం జానితబ్బన్తి సమ్బన్ధో. కథం జానితబ్బన్తి ఆహ ''**తేన యోగో చా**''తి, తేన నక్ఖత్తేన చన్దస్స యోగో ఞాతబ్బోతి అత్థో. **జానితబ్బా దిసాపి చా**తి అరఞ్ఞే విహరన్తేన అట్ఠపి దిసా అసమ్మోహతో జానితబ్బా.

౨౯౩౨. అఞ్ఞవత్తం దస్సేతుమాహ ''**వచ్చపస్సావతిత్థానీ**''తిఆది. **పటిపాటియా భవన్తీ**తి గతానుక్కమేన సేవితబ్బా భవన్తి. యథాహ – ''వచ్చకుటియం, పస్సావట్ఠానే, న్హానతిత్థేతి తీసుపి ఆగతపటిపాటియేవ పమాణ''న్తి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౭౩). **యథావుడ్ఢం కరోన్తస్సా**తి గతపటిపాటిం వినా వుడ్ఢపటిపాటియా కరోన్తస్స.

౨౯౩౩. వచ్చకుటిం పవిసన్తో సహసా న పవిసేయ్య. **ఉబ్భజిత్వా**తి చీవరం ఉక్ఖిపిత్వా.

౨౯౩౪. నిత్థునన్తేన భిక్ఖునా వచ్చం న కాతబ్బన్తి యోజనా. ''వచ్చస్స దున్నిగ్గమనేన ఉపహతో హుత్వా నిత్థునతి చే, న దోసో''తి **సిక్ఖాభాజనవినిచ్ఛయే** వుత్తం. దన్తకట్ఠం ఖాదతో వచ్చం **కరోతో** భిక్ఖునో దుక్కటం హోతీతి యోజనా.

౨౯౩౬. ఖరేనాతి ఫరుసేన వా ఫాలితకట్ఠేన వా గణ్ఠికేన వా కణ్టకేన వా సుసిరేన వా పూతినా వా దణ్డేన **న అవలేఖేయ్య** న పుఞ్ఛేయ్య. **న కట్ఠం వచ్చకూపకే ఛడ్డేయ్యా**తి తం కట్ఠం వచ్చకూపే న ఛడ్డేయ్య. పస్సావదోణియా ఖేళం న పాతేయ్యాతి యోజనా.

౨౯౩౭. పాదుకాసూతి వచ్చపస్సావపాదుకాసు. **నిక్ఖమనే** నిక్ఖమనకాలే. **తత్థేవా**తి వచ్చపస్సావపాదుకాస్వేవ. **పటిచ్ఛాదేయ్యా**తి ఉక్ఖిత్తం చీవరం ఓతారేత్వా సరీరం పటిచ్ఛాదేయ్య.

౯౯౩౮. యో వచ్చం కత్వా సలిలే సతి **సచే నాచమేయ్య** ఉదకకిచ్చం న కరేయ్య, తస్స దుక్కటం ఉద్దిట్ఠన్తి యోజనా. **మోహనాసినాతి** సవాసనస్స మోహస్స, తేన సహజేకట్ఠపహానేకట్ఠానం సకలసంకిలేసానఞ్చ పహాయినా ఆసవక్ఖయఞాణేన సముచ్ఛిన్దతా **మునినా** సబ్బఞ్ఞునా సమ్మాసమ్బుద్ధేన. ''**సలిలే సతీ**''తి ఇమినా అసతి నిద్దోసతం దీపేతి. యథాహ –

> ''సతి ఉదకేతి ఏత్థ సచే ఉదకం అత్థి, పటిచ్ఛన్నట్ఠానం పన నత్థి, భాజనేన నీహరిత్వా ఆచమితబ్బం. భాజనే అసతి పత్తేన నీహరితబ్బం. పత్తేపి అసతి అసన్తం నామ హోతి. 'ఇదం అతివివటం, పురతో అఞ్ఞం ఉదకం భవిస్సతీ'తి గతస్స ఉదకం అలభన్తస్సేవ భిక్ఖాచారవేలా హోతి, కట్ఠేన వా కేనచి వా పుఞ్ఛిత్వా గన్తబ్బం, భుఞ్జితుమ్పి అనుమోదనమ్పి కాతుం వట్టతీ''తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౩).

౯౯౩౯. **ససద్దన్తి** ఉదకసద్దం కత్వా. ''పాసాణాదిట్ఠానే పహరిత్వా ఉదకం సద్దాయతి చే, న దోసో''తి **సిక్ఖాభాజనవినిచ్ఛయే** వుత్తం. **చపు చపూతి చాతి** తాదిసం అనుకరణం కత్వా నాచమేతబ్బన్తి యోజనా. **ఆచమిత్వాతి** ఉదకకిచ్చం కత్వా. **సరావే** ఆచమనభాజనే ఉదకం న సేసేతబ్బన్తి యోజనా, ఇదం పన సబ్బసాధారణట్ఠానం సన్ధాయ వుత్తం. యథాహ **అట్ఠకథాయం** –

> ''ఆచమనసరావకేతి సబ్బసాధారణట్ఠానం సన్ధాయేతం వుత్తం. తత్ర హి అఞ్ఞే అఞ్ఞే ఆగచ్ఛన్తి, తస్మా ఉదకం న సేసేతబ్బం. యం పన సఙ్ఘికేపి విహారే ఏకదేసే నిబద్ధగమనత్థాయ కతం ఠానం హోతి పుగ్గలికట్ఠానం వా, తస్మిం వట్టతి. విరేచనం పివిత్వా పునప్పునం పవిసన్తస్సాపి వట్టతియేవా''తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౪).

౯౯౪౦. **ఊహతమ్పీతి** అఞ్ఞేన వా అత్తనా వా అసఞ్చిచ్చ ఊహతం మలేన దూసితట్ఠానం. **అధోవిత్వాతి** జలే సతి అసోధేత్వా జలే అసతి కట్ఠేన వా కేనచి వా పుఞ్ఛిత్వా గన్తబ్బం. యథాహ – ''ఉదకం అత్థి భాజనం నత్థి, అసన్తం నామ హోతి, భాజనం అత్థి ఉదకం నత్థి, ఏతమ్పి అసన్తం, ఉభయే పన అసతి అసన్తమేవ, కట్ఠేన వా కేనచి వా పుఞ్ఛిత్వా గన్తబ్బ''న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౪). **ఉక్లాపాపి సచే హోన్తీతి** వచ్చపస్సావట్ఠానాని సచే కచవరాకిణ్ణాని హోన్తి. ''**అసేసతో సోధేతబ్బ**''న్తి ఇమినా తతో కస్సచి కచవరస్స అపనయనం సోధనం నామ న హోతి, నిస్సేసకచవరాపనయనమేవ సోధనన్తి దీపేతి.

౯౯౪౧. **పిఠరోతి** అవలేఖనకట్ఠనిక్ఖేపనభాజనం. **కుమ్భీ చే రిత్తాతి** ఆచమనకుమ్భీ సచే తుచ్ఛా.

౯౯౪౨. ఏవం వచ్చకుటివత్తం దస్సేత్వా సేనాసనవత్తం దస్సేతుమాహ ''**అనజ్ఝిట్ఠో**''తిఆది. **అనజ్ఝిట్ఠోతి** అననుఞ్ఞాతో.

౯౯౪౩. వుడ్ఢం ఆపుచ్ఛిత్వా కథేన్తస్సాతి యోజనా. **వుడ్ఢతరాగమేతి** యం ఆపుచ్ఛిత్వా కథేతుమారద్ధో, తతోపి వుడ్ఢతరస్స భిక్ఖునో ఆగమే సతి.

౯౯౪౪. **ఏకవిహారస్మిన్తి** ఏకస్మిం గేహే. ''**అనాపుచ్ఛా**''తి ఇదం వక్ఖమానేహి యథారహం యోజేతబ్బం.

౯౯౪౫. పఠమం యత్థ కత్థచి వుడ్ఢానం సన్నిధానే కత్తబ్బవత్తం నిద్దిట్ఠన్తి ఇదాని ఏకవిహారే వసన్తేనాపి తస్స కాతబ్బతం దస్సేతుం పునపి ''**న చ ధమ్మో కథేతబ్బో**''తి ఆహ. **ధమ్మచక్ఖునాతి** ధమ్మలోచనేన ధమ్మగరుకేన, ఇమినా

అతాదిసస్స కతో వారో నిరత్థకోతి దీపేతి.

౨౯౪౬. **కాతబ్బో**తి జాలేతబ్బో. **సో**తి దీపో. "ద్వారం నామ యస్మా మహావళఞ్జం, తస్మా తత్థ ఆపుచ్ఛనకిచ్చం నత్థీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౬౯) వచనతో తం అవత్వా ఆపత్తిక్ఖేత్తమేవ దస్సేతుమాహ **"వాతపానకవాటాని, థకేయ్య వివరేయ్య నో"**తి.

౨౯౪౭. **వుడ్ఢతో పరివత్తయే**తి యేన వుడ్ఢో, తతో పరివత్తయే, పిట్ఠిం అదస్సేత్వా వుడ్ఢాభిముఖో తేన పరివత్తయేతి అత్థో. చీవరకణ్ణేన వా కాయేన వా **తం** వుడ్ఢం న చ ఘట్టయే.

౨౯౪౮. ఏవం సేనాసనవత్తం దస్సేత్వా జన్తాఘరవత్తం దస్సేతుమాహ **"పురతో"**తిఆది. థేరానం పురతో నేవ న్హాయేయ్య, **ఉపరి** పటిసోతే న చ న్హాయేయ్య, **ఓతరన్తానం** వుడ్ఢానం **ఉత్తరం** ఉత్తరన్తో మగ్గం దదేయ్య, **న ఘట్టయే** కాయేన వా చీవరేన వా న ఘట్టయేయ్యాతి యోజనా.

"తిమణ్డలం పటిచ్ఛాదేన్తేన పరిమణ్డలం నివాసేత్వా కాయబన్ధనం బన్ధిత్వా"తిఆదినా (చూళవ॰ ౩౬౪) నయేన వుత్తానం భత్తగ్గవత్తానం **సేఖియకథాయ** వుత్తత్తా చ ఉపజ్ఝాయవత్తాదీనం **మహాఖన్ధకకథాయ** వుత్తత్తా చ అనుమోదనవత్తానం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, భత్తగ్గే చతూహి పఞ్చహి థేరానుథేరేహి భిక్ఖూహి ఆగమేతు"న్తిఆదినా (చూళవ॰ ౩౬౨) నయేన భత్తగ్గవత్తేయేవ అన్తోగధభావేన వుత్తత్తా చ నిద్దేసే తాని న వుత్తాని, తథాపి తేసు అనుమోదనవత్తం ఏవం వేదితబ్బం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౬౨) – సఙ్ఘత్థేరే అనుమోదనత్థాయ నిసిన్నే హేట్ఠా పటిపాటియా చతూహి నిసీదితబ్బం. అనుథేరే నిసిన్నే మహాథేరేన చ హేట్ఠా చ తీహి నిసీదితబ్బం. పఞ్చమే నిసిన్నే ఉపరి చతూహి నిసీదితబ్బం. సఙ్ఘత్థేరేన హేట్ఠా దహరభిక్ఖుస్మిం అజ్ఝిట్ఠేపి సఙ్ఘత్థేరతో పట్ఠాయ చతూహి నిసీదితబ్బమేవ. సచే పన అనుమోదకో భిక్ఖు "గచ్ఛథ, భన్తే, ఆగమేతబ్బకిచ్చం నత్థీ"తి వదతి, గన్తుం వట్టతి. మహాథేరేన "గచ్ఛామ, ఆవుసో"తి వుత్తే "గచ్ఛథా"తి వదతి, ఏవమ్పి వట్టతి. "బహిగామే ఆగమేస్సామా"తి ఆభోగం కత్వాపి బహిగామం గన్త్వా అత్తనో నిస్సితకే "తుమ్హే తస్స ఆగమనం ఆగమేథా"తి వత్వాపి గన్తుం వట్టతియేవ. సచే పన మనుస్సా అత్తనో రుచితేన ఏకేన అనుమోదనం కారేన్తి, నేవ తస్స అనుమోదతో ఆపత్తి, న చ మహాథేరస్స భారో హోతి. ఉపనిసిన్నకథాయమేవ హి మనుస్సేసు కథాపేన్తేసు మహాథేరో ఆపుచ్ఛితబ్బో, మహాథేరేన చ అనుమోదనాయ అజ్ఝిట్ఠోవ ఆగమేతబ్బోతి ఇదమేత్థ లక్ఖణన్తి.

౨౯౪౯. **వత్తన్తి** యథావుత్తం ఆభిసమాచారికవత్తం. యథాహ – "ఆభిసమాచారికం అపరిపూరేత్వా సీలం పరిపూరేస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతీ"తి. **న విన్దతీ**తి న లభతి.

౨౯౫౦. **అనేకగ్గో**తి విక్ఖిత్తత్తాయేవ అసమాహితచిత్తో. **న చ పస్సతీ**తి ఞాణచక్ఖునా న పస్సతి, దట్ఠుం సమత్థో న హోతీతి అత్థో. **దుక్ఖా**తి జాతిదుక్ఖాదిదుక్ఖతో.

౨౯౫౧. **తస్మా**తి యస్మా దుక్ఖా న పరిముచ్చతి, తస్మా. ఓవాదం కత్వా కిం విసేసం పాపుణాతీతి ఆహ **"ఓవాదం బుద్ధసేట్ఠస్స, కత్వా నిబ్బానమేహితీ"**తి. **ఏహితి** పాపుణిస్సతి.

వత్తక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా.

భిక్ఖునిక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా

౨౯౭౨. వివరిత్వాన చీవరం అపనేత్వా.

౨౯౭౩. యం కిఞ్చి సమ్పయోజేన్తియాతి యం కిఞ్చి అనాచారం కరోన్తియా. **తతోతి** తేన అనాచారసఙ్ఖాతేన అసద్ధమ్మేన. **భాసన్తియాతి** వాచాయ భాసన్తియా.

౨౯౭౪-౬. దీఘన్తి ఏకపరిక్ఖేపతో దీఘం. **విలీవేన చ పట్టేనాతి** సణ్హేహిపి విలీవేహి కతపట్టేన. **చమ్మపట్టేనాతి** చమ్మమయపట్టేన. **దుస్సపట్టేనాతి** సేతవత్థేన. **దుస్సవేణియాతి** దుస్సేన గణ్ఠితవేణియా. **దుస్సవట్టియాతి** దుస్సేన కతవట్టియా . **న ఫాసుకా నమేతబ్బాతి** మజ్ఝిమస్స తనుభావత్థాయ గామదారికా వియ ఫాసులికా న నామేతబ్బా. **జఘనన్తి** ముత్తకరణప్పదేసం. **అట్ఠికాదినాతి** గోజాణుట్ఠికాదినా. **న ఘంసాపేయ్యాతి** న ఘట్టాపేయ్య. "అట్ఠికాదినా"తి ఇదం "న ఘంసాపేయ్యా"తి ఇమినా చ "కోట్టాపేతీ"తి ఇమినా కిరియాపదేన చ సమ్బన్ధితబ్బం.

౨౯౭౭. ''కోట్టాపేతీ''తి ఇదం "హత్థం వా"తిఆదీహి ఉపయోగన్తపదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **హత్థన్తి** అగ్గబాహం. **హత్థకోచ్ఛన్తి** పిట్ఠిహత్థం. **పాదన్తి** జఙ్ఘం.

౨౯౭౮. న ముఖం లిమ్పితబ్బన్తి ఛవిపసాదకరేన తిలసాసపకక్కాదినా అనేకవిధేన లిమ్పనేన న లిమ్పితబ్బం. **న చుణ్ణేతబ్బన్తి** ముఖచుణ్ణలేపనం న కాతబ్బం. మనోసిలాయ ముఖం లఞ్జన్తియా ఆపత్తి సియాతి యోజనా.

౨౯౭౯. అఙ్గరాగో న కాతబ్బోతి హలిద్దికుఙ్కుమాదీహి సరీరచ్ఛవిరాగో న కాతబ్బో. **అవఙ్గం న చ కాతబ్బన్తి** అఞ్జనం బహి అక్ఖికోటియా లేఖం ఠపేత్వా న అఞ్జితబ్బం. **న కాతబ్బం విసేసకన్తి** గణ్డపదేసే విచిత్రసణ్ఠానం విసేసకం వత్తభఙ్గం న కాతబ్బం.

౨౯౮౦. ఓలోకనకతోతి వాతపానతో. **రాగాతి** కామరాగేన. **ఓలోకేతున్తి** అన్తరవీథిం విలోకేతుం, సాలోకే న చ ఠాతబ్బన్తి యోజనా. సాలోకే ద్వారం వివరిత్వా ఉపడ్ఢకాయం దస్సేన్తీహి న ఠాతబ్బం. **సనచ్చన్తి** నటసమజ్జం.

౨౯౮౧. గణికం వుట్ఠాపేన్తియా వేసిం వుట్ఠాపేన్తియా. **''విక్కిణన్తియా''**తి ఇదం "సుర"న్తిఆదీహి ఉపయోగన్తపదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం.

౨౯౮౩. న చేవుపట్ఠాపేతబ్బోతి అత్తనో వేయ్యావచ్చం నేవ కారాపేతబ్బో. తిరచ్ఛానగతోపి దాసో వా దాసీ వా తిరచ్ఛానగతోపి కమ్మకరో వా **న చేవ ఉపట్ఠాపేతబ్బో** నేవ అత్తనో వేయ్యావచ్చం కారాపేతబ్బో. **అపి**-సద్దేన పగేవ మనుస్సభూతోతి దీపేతి.

౨౯౮౪. ''సబ్బనీలాది''న్తి ఇమినా –

"సబ్బనీలకమఞ్జేట్ఠ-కణ్హలోహితపీతకే;

మహానామమహారఙ్గ-రత్తేసూ"తి. (వి॰ వి॰ ౨౯౮) –

వుత్తాని అకప్పియచీవరాని సఙ్గహితాని. “నమతకం నామ ఏళకలోమేహి కతం అవాయిమం చమ్మఖణ్డపరిభోగేన పరిభుఞ్జితబ్బ”న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౬౪) **అట్ఠకథాయ** వుత్తత్తా, **గణ్ఠిపదే** చ “సన్థరణసదిసో పిలోతికాహి కతో పరిక్ఖారవిసేసో”తి వుత్తత్తా చ నిపజ్జాయ పరిభుఞ్జితబ్బో పరిక్ఖారవిసేసో **నమతకం** నామ.

౨౯౬౫. ఛన్నమ్పి పురిసబ్యఞ్జనం “ఏత్థా”తి చిన్తేత్వా రాగచిత్తేన ఓలోకేన్తియా దుక్కటం హోతి. **సబ్బ**న్తి వుత్తప్పకారం సబ్బం.

౨౯౬౬. భిక్ఖుం దూరతోవ పస్సిత్వా **తస్స** భిక్ఖునో దూరతో ఓక్కమిత్వాన మగ్గో దాతబ్బోతి యోజనా.

౨౯౬౭. భిక్ఖం **చరన్తియా** భిక్ఖునియా భిక్ఖుం పస్సిత్వా పన యేన భిక్ఖాయ చరతి, **తం** పత్తం **నీహరిత్వా** ఉపరి ఛాదేత్వా ఠితం సఙ్ఘాటిచీవరం అపనేత్వా **ఉక్కుజ్జం** ఉద్ధంముఖం కత్వా భిక్ఖునో దస్సేతబ్బన్తి యోజనా.

౨౯౬౮. **ఉతునీనం** భిక్ఖునీనం **ఉతుకాలే** సఞ్జాతపుప్ఫే కాలే **సంవేల్లికం కాతుం** కచ్ఛం బన్ధితుం మహేసినా కటిసుత్తకం అనుఞ్ఞాతన్తి యోజనా, ఇమినా అఞ్ఞస్మిం కాలే కటిసుత్తకం బన్ధితుం న వట్టతీతి దీపేతి. యథాహ – “న, భిక్ఖవే, భిక్ఖునియా సబ్బకాలం కటిసుత్తకం ధారేతబ్బం, యా ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఉతునియా కటిసుత్తక”న్తి (చూళవ॰ ౪౨౨).

౨౯౬౯. **ఇత్థిపోసయుత**న్తి ఇత్థీహి వా పురిసేహి వా ఇత్థిపురిసేహి వా యుత్తం. ఇత్థిపోసయుత్తం హత్థవట్టకమేవ వా. **పాటఙ్కీ**తి పటపోట్టలికం.

౨౯౭౦. **గరుధమ్మే**తి సఙ్ఘాదిసేసే. **మానత్త**న్తి పక్ఖమానత్తం. **సమ్మన్నిత్వా**తి ఞత్తిదుతియాయ కమ్మవాచాయ సమ్మన్నిత్వా.

౨౯౭౧. యస్సా ఇత్థియా పబ్బజితకాలే గబ్భో **వుట్ఠాతి** విజాయతి యది, పుత్తో చే, **తస్సాపి** దారకమాతు యావ సో దారకో విఞ్ఞుతం పాపుణాతి, యావ ఖాదితుం, భుఞ్జితుం, నహాయితుఞ్చ అత్తనో ధమ్మతాయ సక్కోతి, తావ దుతియా భిక్ఖునీ తథా సమ్మన్నిత్వా దాతబ్బాతి యోజనా.

౨౯౭౨. **సా పన మాతా** భిక్ఖునీ అత్తనో పుత్తం పాయేతుం, భోజేతుం, మణ్డేతుం, ఉరే కత్వా సయితుఞ్చ లభతీతి యోజనా.

౨౯౭౩. **దుతియికాయ** భిక్ఖునియా దారకేన **సహసేయ్యం** ఠపేత్వా యథా అఞ్ఞేసు పురిసేసు **వత్తితబ్బం** పటిపజ్జితబ్బం, తథా ఏవ **తస్మిం** దారకే వత్తితబ్బన్తి యోజనా.

౨౯౭౪. **విబ్భమేనేవా**తి అత్తనో రుచియా సేతవత్థానం గహణేనేవ. యథాహ – “యస్మా సా విబ్భన్తా అత్తనో రుచియా ఖన్తియా ఓదాతాని వత్థాని నివత్థా, తస్మాయేవ సా అభిక్ఖునీ, న సిక్ఖాపచ్చక్ఖానేనా”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౪౩౪). **ఇధా**తి ఇమస్మిం సాసనే.

౨౯౮౫. **గతాయా**తి ఏత్థ "సకావాసా"తి సేసో. యథాహ – "యా సా, భిక్ఖవే, భిక్ఖునీ సకావాసా తిత్థాయతనం సఙ్కన్తా, సా ఆగతా న ఉపసమ్పాదేతబ్బా"తి. న కేవలం న ఉపసమ్పాదేతబ్బా, పబ్బజ్జమ్పి న లభతి. ఓదాతాని గహేత్వా విబ్భన్తా పన పబ్బజ్జామత్తం లభతి.

౨౯౮౬. **వన్దన**న్తి పాదే సమ్బాహేత్వా వన్దనం. **సాదితుం వట్టతీ**తి "అనుజానామి, భిక్ఖవే, సాదితు"న్తి (చూళవ॰ ౪౩౪) అనుఞ్ఞాతత్తా వట్టతి. తత్రేకే ఆచరియా "సచే ఏకతో వా ఉభతో వా అవస్సుతా హోన్తి సారత్తా, యథావత్థుకమేవా"తి వదన్తి. ఏకే ఆచరియా "నత్థి ఏత్థ ఆపత్తీ"తి వదన్తీతి ఏవం ఆచరియవాదం దస్సేత్వా "ఇదం ఓదిస్స అనుఞ్ఞాతం వట్టతీ"తి **అట్ఠకథాసు** వుత్తం, తం పమాణం. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, సాదితు"న్తి (చూళవ॰ ౪౩౪) హి వచనేనేవ కప్పియం.

౨౯౮౭. యాయ కాయచి వచ్చకుటియా వచ్చో న కాతబ్బో, హేట్ఠా వివటే ఉద్ధం పటిచ్ఛన్నే పన వచ్చం కాతుం వట్టతి. **హేట్ఠా వివటే ఉపరి పటిచ్ఛన్నే**తి **అట్ఠకథాయం** "సచే కూపో ఖతో హోతి, ఉపరి పన పదరమత్తమేవ సబ్బదిసాసు పఞ్ఞాయతి, ఏవరూపేపి వట్టతీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౪౩౫) వుత్తం.

౨౯౮౮. **సబ్బత్థా**తి భిక్ఖునిఉపస్సయఅన్తరఘరాదిసబ్బట్ఠానేసు. **గిలానాయా**తి యస్సా వినా పల్లఙ్కం న ఫాసు హోతి. **అడ్ఢపల్లఙ్క**న్తి ఏకపాదం ఆభుజిత్వా కతపల్లఙ్కం. సో ఏకం పణ్హిం ఊరుమూలాసన్నం కత్వా ఇతరం దూరే కత్వా ఆభుజితపల్లఙ్కో నామ.

౨౯౮౯. **నరతిత్థే**తి పురిసానం నహానతిత్థే. యథాహ – "న, భిక్ఖవే, భిక్ఖునియా పురిసతిత్థే నహాయితబ్బం, యా నహాయేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అనుజానామి, భిక్ఖవే, మహిలాతిత్థే నహాయితు"న్తి (చూళవ॰ ౪౩౬).

౨౯౯౦. యా సమణీ గన్ధచుణ్ణేన వా **వాసితమత్తియా** వాసితకాయ మత్తికాయ వా పటిసోతే వా న్హాయేయ్య, తస్సా ఆపత్తి దుక్కటన్తి యోజనా. **వాసిత**విసేసనేన అవాసితా వట్టతీతి దీపేతి. యథాహ – "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పకతిమత్తిక"న్తి (చూళవ॰ ౪౩౬).

౨౯౯౧. **అభుత్వా**తి ఏత్థ ఆమిసఅగ్గం గహణమత్తమ్పి అకత్వా, పత్తచీవరం కతిపయదివసానిపి అపరిభుఞ్జిత్వాతి అత్థో. సచే అసప్పాయం, సబ్బమ్పి అపనేతుం వట్టతి.

౨౯౯౨. అనుపసమ్పన్నే అసన్తే **సబ్బం** భిక్ఖూహి పటిగ్గహితం వా అప్పటిగ్గహితం వా సన్నిధికతం వా సబ్బం అజ్ఝోహరణీయం భిక్ఖూహి పటిగ్గహాపేత్వా పరిభుఞ్జితుం భిక్ఖునీనం వట్టతీతి యోజనా. "**భిక్ఖునీనం వట్టతీ**"తి ఇదం పకరణవసేన వుత్తం. భిక్ఖునీహిపి పటిగ్గహాపేత్వా భిక్ఖూనమ్పి తథావిధం పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. యథాహ – "అనుజానామి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం సన్నిధిం భిక్ఖునీహి పటిగ్గాహాపేత్వా పరిభుఞ్జితు"న్తి (చూళవ॰ ౪౨౧).

భిక్ఖునిక్ఖన్ధకకథావణ్ణనా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

ఖన్ధకకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

చతుబ్బిధకమ్మకథావణ్ణనా

౪౮౮౩. అపలోకనసఞ్ఞితం కమ్మం, ఞత్తికమ్మం, ఞత్తిదుతియకమ్మం, ఞత్తిచతుత్థకమ్మన్తి ఇమాని చత్తారి కమ్మానీతి యోజనా. తత్థ **చత్తారీ**తి గణనపరిచ్ఛేదో. **ఇమానీ**తి అనన్తరమేవ వక్ఖమానత్తా ఆసన్నపచ్చక్ఖవచనం. **కమ్మానీ**తి పరిచ్ఛిన్నకమ్మనిదస్సనం. ''**అపలోకనసఞ్ఞిత**''న్తిఆది తేసం సరూపదస్సనం.

తత్రాయం సఙ్ఖేపతో వినిచ్ఛయో (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౧౫; పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౨) – **అపలోకనకమ్మం** నామ సీమట్ఠకసఙ్ఘం సోధేత్వా ఛన్దారహానం ఛన్దం ఆహరిత్వా సమగ్గస్స సఙ్ఘస్స అనుమతియా తం తం వత్థుం కిత్తేత్వా "రుచ్చతి సఙ్ఘస్సా"తి తిక్ఖత్తుం సావేత్వా కత్తబ్బం కమ్మం వుచ్చతి. **ఞత్తికమ్మం** నామ వుత్తనయేనేవ సమగ్గస్స సఙ్ఘస్స అనుమతియా ఏకాయ ఞత్తియా కత్తబ్బం కమ్మం. **ఞత్తిదుతియకమ్మం** నామ వుత్తనయేనేవ సమగ్గస్స సఙ్ఘస్స అనుమతియా ఏకాయ ఞత్తియా, ఏకాయ చ అనుస్సావనాయాతి ఏవం ఞత్తిదుతియాయ అనుస్సావనాయ కత్తబ్బం కమ్మం. **ఞత్తిచతుత్థకమ్మం** నామ వుత్తనయేనేవ సమగ్గస్స సఙ్ఘస్స అనుమతియా ఏకాయ ఞత్తియా, తీహి చ అనుస్సావనాహీతి ఏవం ఞత్తిచతుత్థాహి తీహి అనుస్సావనాహి కత్తబ్బం కమ్మం. ఞత్తి దుతియా యస్స అనుస్సావనస్స తం **ఞత్తిదుతియం,** తేన కత్తబ్బం కమ్మం **ఞత్తిదుతియకమ్మం.** ఞత్తి చతుత్థా యస్స అనుస్సావనత్తయస్స తం **ఞత్తిచతుత్థం,** తేన కాతబ్బం కమ్మం **ఞత్తిచతుత్థకమ్మం.**

౪౮౮౪-౫. తేసం ఠానవసేన భేదం దస్సేతుమాహ ''**అపలోకనకమ్మ**''న్తిఆది. నవన్నం ఠానానం సమాహారో **నవట్ఠానం,** "గచ్ఛతీ"తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **ఞత్తికమ్మ**న్తి గమనకిరియాకత్తునిదస్సనం . **నవట్ఠాన**న్తి కమ్మనిదస్సనం. **దుతియ**న్తి ఞత్తిదుతియకమ్మం. **సత్త** ఠానాని గచ్ఛతీతి యోజనా.

ఇదాని తం ఠానభేదం సరూపతో దస్సేతుమాహ ''**నిస్సారణఞ్చా**''తిఆది. నిస్సారణాది కమ్మవిసేసానం సఞ్ఞా. అపలోకనకమ్మఞ్హి నిస్సారణం…పే॰… పఞ్చమం కమ్మలక్ఖణన్తి ఇమాని పఞ్చ ఠానాని గచ్ఛతీతి యోజనా.

ఏవం నామవసేన దస్సితాని నిస్సారణాదీని అత్థతో విభజిత్వా దస్సేతుమాహ ''**నిస్సారణఞ్చ**''తిఆది. **సమణుద్దేసతో**తి కణ్టకసామణేరతో నిస్సారణఞ్చ ఓసారణఞ్చ వదేతి యోజనా. తత్థ కణ్టకసామణేరస్స నిస్సారణా ఠాదిసానంయేవ సమ్మావత్తం దిస్వా పవేసనా "ఓసారణా"తి వేదితబ్బా.

పబ్బజన్తేన హేతుభూతేన **భణ్డుకం** భణ్డుకమ్మపుచ్ఛనం వదేయ్యాతి అత్థో. పబ్బజ్జాపేక్ఖస్స కేసచ్ఛేదనపుచ్ఛనం **భణ్డుకమ్మం** నామ. **ఛన్నేన** హేతుభూతేన **బ్రహ్మదణ్డకం** కమ్మం వదేతి యోజనా. **తథారూపస్సా**తి ఛన్నసదిసస్స ముఖరస్స భిక్ఖూ దురుత్తవచనేన ఘట్టేన్తస్స. **కాతబ్బో**తి "భన్తే, ఇత్థన్నామో భిక్ఖు ముఖరో భిక్ఖూ దురుత్తవచనేహి ఘట్టేన్తో విహరతి, సో భిక్ఖు యం ఇచ్ఛేయ్య, తం వదేయ్య. భిక్ఖూహి ఇత్థన్నామో భిక్ఖు నేవ వత్తబ్బో, న ఓవదితబ్బో, న అనుసాసితబ్బో. సఙ్ఘం, భన్తే, పుచ్ఛామి 'ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో బ్రహ్మదణ్డస్స దానం రుచ్చతి సఙ్ఘస్సా'తి. దుతియమ్పి పుచ్ఛామి… తతియమ్పి పుచ్ఛామి 'ఇత్థన్నామస్స, భన్తే, భిక్ఖునో బ్రహ్మదణ్డస్స దానం రుచ్చతి సఙ్ఘస్సా"తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౯౫-౪౯౬) ఏవం బ్రహ్మదణ్డో కాతబ్బో.

౨౯౮౮-౯. ''ఆపుచ్ఛిత్వానా''తి పుబ్బకిరియాయ "గహితాయా"తి అపరకిరియా అజ్ఝాహరితబ్బా, **''రుచియా''**తి ఏతస్స విసేసనం. **దేతీ**తి ఏత్థ "అచ్ఛిన్నచీవరాదీన"న్తి సేసో. సబ్బో సఙ్ఘో సన్నిపతిత్వాన **సబ్బసో** సబ్బే సీమట్ఠే ఆగతాగతే భిక్ఖూ **ఆపుచ్ఛిత్వాన** "ఇత్థన్నామేన పరిక్ఖారేన భవితబ్బం, రుచ్చతి తస్స దాన"న్తి విసుం పుచ్ఛిత్వా గహితాయ భిక్ఖూనం రుచియా తిక్ఖత్తుం అపలోకేత్వా చీవరాదిపరిక్ఖారం అచ్ఛిన్నచీవరాదీనం దేతి, యం ఏవంభూతం సఙ్ఘస్స దానం, తం **తస్స** అపలోకనకమ్మస్స కమ్మలక్ఖణం హోతీతి యోజనా. లక్ఖీయతీతి **లక్ఖణం,** కమ్మమేవ లక్ఖణం, న నిస్సారణాదీనీతి **కమ్మలక్ఖణం.**

౨౯౯౦-౧. ఏవం అపలోకనకమ్మస్స పఞ్చ ఠానాని ఉద్దేసనిద్దేసవసేన దస్సేత్వా ఇదాని ఞత్తికమ్మస్స కమ్మలక్ఖణం తావ దస్సేతుమాహ **''నిస్సారణ''**న్తిఆది. ఇతి **''ఞత్తియా నవ ఠానానీ''**తి అయముద్దేసో వక్ఖమానేన "వినిచ్ఛయే"తిఆదినిద్దేసేనేవ విభావీయతి.

౨౯౯౨. వినిచ్ఛయేతి ఉబ్బాహికవినిచ్ఛయే. **అసమ్పత్తే**తి నిట్ఠం అగతే. **థేరస్సా**తి ధమ్మకథికస్స. తేనేవాహ **''అవినయఞ్ఞునో''**తి. **తస్స** "సుణన్తు మే ఆయస్మన్తా, అయం ఇత్థన్నామో భిక్ఖు ధమ్మకథికో, ఇమస్స నేవ సుత్తం ఆగచ్ఛతి, నో సుత్తవిభఙ్గో, సో అత్థం అసల్లక్ఖేత్వా బ్యఞ్జనచ్ఛాయాయ అత్థం పటిబాహతి, యదాయస్మన్తానం పత్తకల్లం, ఇత్థన్నామం భిక్ఖుం వుట్ఠాపేత్వా అవసేసా ఇమం అధికరణం వూపసమేయ్యామా"తి (చూళవ. ౨౩౩) ఏవం ఉబ్బాహికవినిచ్ఛయే ధమ్మకథికస్స భిక్ఖునో యా నిస్సరణా వుత్తా, సా ఞత్తికమ్మే "నిస్సారణా"తి వుత్తాతి యోజనా.

౨౯౯౩-౪. ఉపసమ్పదాపేక్ఖస్స "సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, ఇత్థన్నామో ఇత్థన్నామస్స ఆయస్మతో ఉపసమ్పదాపేక్ఖో , అనుసిట్ఠో సో మయా, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, ఇత్థన్నామో ఆగచ్ఛేయ్యాతి. ఆగచ్ఛాహీ"తి (మహావ. ౧౨౬) వచనపటిసంయుత్తస్స సఙ్ఘస్స సమ్ముఖానయనం, సా ఓసారణా నామ. "ఆగచ్ఛ ఓసారణా"తి పదచ్ఛేదో.

ఉపోసథవసేనాపి, పవారణావసేనాపి. ఞత్తియా ఠపితత్తాతి "సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, అజ్జుపోసథో పన్నరసో, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ఉపోసథం కరేయ్య" (మహావ. ౧౩౪), "సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, అజ్జ పవారణా పన్నరసీ, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో పవారేయ్యా"తి (మహావ. ౨౧౦) ఉపోసథపవారణావసేన ఞత్తియా ఠపితత్తా ఉపోసథో, పవారణా చాతి ఇమాని ద్వే ఞత్తికమ్మాని.

''ఉపసమ్పదాపేక్ఖఞ్హి, అనుసాసేయ్యహన్తి చా''తి ఇమినా "సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, ఇత్థన్నామో ఇత్థన్నామస్స ఆయస్మతో ఉపసమ్పదాపేక్ఖో, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, అహం ఇత్థన్నామం అనుసాసేయ్య"న్తి (మహావ. ౧౨౬) అయం ఏకా ఞత్తి గహితా.

౨౯౯౭. ''ఇత్థన్నామమహం భిక్ఖుం, పుచ్ఛేయ్యం వినయన్తి చా''తి ఇమినా "సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, అహం ఇత్థన్నామం వినయం పుచ్ఛేయ్య"న్తి (మహావ. ౧౨౧) అయం ఏకా ఞత్తి గహితా. **ఏవమాదీ**తి **ఆది**-సద్దేన "యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, ఇత్థన్నామో ఇత్థన్నామం అనుసాసేయ్యా"తి, "యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, అహం ఇత్థన్నామం అన్తరాయికే ధమ్మే పుచ్ఛేయ్య"న్తి (మహావ. ౧౨౬), "యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, ఇత్థన్నామో ఇత్థన్నామం అన్తరాయికే ధమ్మే పుచ్ఛేయ్యా"తి, "యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, ఇత్థన్నామో ఇత్థన్నామం వినయం పుచ్ఛేయ్యా"తి (మహావ. ౧౨౧), "యది

సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, అహం ఇత్థన్నామేన వినయం పుట్ఠో విస్సజ్జేయ్య”న్తి (మహావ. ౧౫౨), “యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, ఇత్థన్నామో ఇత్థన్నామేన వినయం పుట్ఠో విస్సజ్జేయ్యా”తి – (మహావ. ౧౫౨) ఇమా చ ఞత్తియో గహితా. ఏవం పురిమా ద్వే, ఇమా చ ద్వాతి **ఏదిసా** ఇమా అట్ఠ ఞత్తియో “సమ్ముతీ”తి వుత్తా.

౨౯౯౬. నిస్సట్ఠచీవరాదీనం దానన్తి “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, ఇదం చీవరం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో నిస్సగ్గియం సఙ్ఘస్స నిస్సట్ఠం, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ఇమం చీవరం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దదేయ్యా”తి (పారా. ౪౬౪) ఏవం నిస్సట్ఠచీవరపత్తాదీనం దానం “దాన”న్తి వుచ్చతి. **ఆపత్తీనం పటిగ్గాహో**తి “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, అయం ఇత్థన్నామో భిక్ఖు ఆపత్తిం సరతి వివరతి ఉత్తానిం కరోతి దేసేతి, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, అహం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో ఆపత్తిం పటిగ్గణ్హేయ్య”న్తి (చూళవ. ౨౩౯), “యదాయస్మన్తానం పత్తకల్లం, అహం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో ఆపత్తిం పటిగ్గణ్హేయ్య”న్తి (చూళవ. ౨౩౯). తేన వత్తబ్బో “పస్ససీ”తి. “ఆమ పస్సామీ”తి. “ఆయతిం సంవరేయ్యాసీ”తి. ఏవం ఆపత్తీనం పటిగ్గాహో “పటిగ్గాహో”తి వుచ్చతి.

౨౯౯౭. పవారుక్కడ్ఢనాతి పవారణుక్కడ్ఢనా. గాథాబన్ధవసేన ణ-కారలోపో. అథ వా పవారణం పవారోతి పవారణ-సద్దపరియాయో **పవార**-సద్దో. **“ఇమం ఉపోసథం కత్వా, కాళే పవారయామీ”**తి ఇమినా “సుణన్తు మే ఆయస్మన్తా ఆవాసికా, యదాయస్మన్తానం పత్తకల్లం, ఇదాని ఉపోసథం కరేయ్యామ, పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసేయ్యామ, ఆగమే కాళే పవారేయ్యామా”తి (మహావ. ౨౪౦) అయం ఞత్తి ఉపలక్ఖణతో దస్సితా. ఏవం కతపవారణా “పచ్చుక్కడ్ఢనా”తి మతా. ఏత్థ చ **కాళే**తి పుబ్బకత్తికమాసస్స కాళపక్ఖుపోసథే. ఇమినా చ “ఆగమే జుణ్హే పవారేయ్యామా”తి అయం ఞత్తి చ ఉపలక్ఖితా. **జుణ్హే**తి అపరకత్తికజుణ్హపక్ఖఉపోసథే.

౨౯౯౮. తిణవత్థారకేతి తిణవత్థారకసమథే. **సబ్బపఠమా ఞత్తీ**తి సబ్బసఙ్గాహికా ఞత్తి వుచ్చతి. **ఇతరా చాతి** ఉభయపక్ఖే పచ్చేకం ఠపితా ద్వే ఞత్తియో చాతి ఏవం తిధా పవత్తం **ఏతం** ఞత్తికమ్మం కమ్మలక్ఖణం **ఇతి** ఏవం వుత్తనయేన “వినిచ్ఛయే”తిఆదినా ఞత్తియా నవ ఠానాని వేదితబ్బానీతి యోజనా.

౨౯౯౯-౩౦౦౦. ఏవం ఞత్తికమ్మే నవ ఠానాని దస్సేత్వా ఇదాని ఞత్తిదుతియకమ్మే సత్త ఠానాని దస్సేతుమాహ **“ఞత్తిదుతియకమ్మమ్పి”**తిఆది. **“ఞత్తిదుతియకమ్మ”**న్తిఆదికా ఉద్దేసగాథా ఉత్తానత్థావ.

నిద్దేసే **పత్తనిక్కుజ్జనాదీతి ఆది**-సద్దేన పత్తుక్కుజ్జనం గహితం. **నిస్సారోసారణా మతాతి** “నిస్సారణా, ఓసారణా”తి చ మతా. తత్థ భిక్ఖూనం అలాభాయ పరిసక్కనాదికేహి అట్ఠహి అఙ్గేహి సమన్నాగతస్స ఉపాసకస్స సఙ్ఘేన అసమ్భోగకరణత్థం పత్తనిక్కుజ్జనవసేన నిస్సారణా చ తస్సేవ సమ్మా వత్తన్తస్స పత్తుక్కుజ్జనవసేన ఓసారణా చ వేదితబ్బా. సా ఖుద్దకవత్థుక్ఖన్ధకే **వడ్ఢలిచ్ఛవివత్థుస్మిం** (చూళవ. ౨౬౫) వుత్తా.

౩౦౦౧. సీమాదిసమ్ముతి సమ్ముతి నామ. **సా పఞ్చదసధా మతాతి** సీమాసమ్ముతి తిచీవరేనఅవిప్పవాససమ్ముతి సన్థతసమ్ముతి భత్తుద్దేసక సేనాసనగ్గాహాపక భణ్డాగారిక చీవరపటిగ్గాహక యాగుభాజక ఫలభాజక ఖజ్జభాజక అప్పమత్తకవిస్సజ్జక సాటియగ్గాహాపక పత్తగ్గాహాపక ఆరామికపేసక సామణేరపేసకసమ్ముతీతి ఏవం సా సమ్ముతి

పఞ్చదసవిధా మతాతి అత్థో. కథినస్స వత్థం, తస్స. మతోయేవ **మతకో,** మతకస్స వాసో మతకవాసో, తస్స **మతకవాసనో,** మతకచీవరస్స.

౩౦౦౨. ఆనిసంసఖేత్తభూతపఞ్చమాసబ్భన్తరేయేవ ఉబ్భారో **అన్తరుబ్భారో**. కుటివత్థుస్స, విహారస్స వత్థునో చ దేసనా దేసనా నామాతి యోజనా.

౩౦౦౩. తిణవత్థారకే ద్విన్నం పక్ఖానం సాధారణవసేన ఠపేతబ్బా ఞత్తి చ పచ్ఛా పక్ఖద్వయే విసుం విసుం ఠపేతబ్బా ద్వే ఞత్తియో చాతి తిస్సో ఞత్తియో కమ్మవాచాయ అభావేన ఞత్తికమ్మే ''కమ్మలక్ఖణ''న్తి దస్సితా, పచ్ఛా విసుం విసుం ద్వీసు పక్ఖేసు వత్తబ్బా ద్వే ఞత్తిదుతియకమ్మవాచా ఞత్తిదుతియకమ్మే ''కమ్మలక్ఖణ''న్తి దస్సితాతి తం దస్సేతుమాహ **''తిణవత్థారకే కమ్మే''**తి. **''మోహారోపనతాదిసూ''**తి ఇమినా పాచిత్తియేసు దస్సితమోహారోపనకమ్మఞ్చ అఞ్ఞవాదకవిహేసకారోపనకమ్మాదిఞ్చ సఙ్గణ్హాతి. **ఏత్థా**తి ఇమస్మిం ఞత్తిదుతియకమ్మే. కమ్మలక్ఖణమేవ **కమ్మలక్ఖణతా**.

౩౦౦౪-౫. ఇతి ఏవం యథావుత్తనయేన **ఇమే సత్త** ఠానభేదా ఞత్తిదుతియకమ్మస్స. ఏవం ఞత్తిదుతియకమ్మే సత్త ఠానాని దస్సేత్వా ఞత్తిచతుత్థకమ్మే ఠానభేదం దస్సేతుమాహ **''తథా''**తిఆది.

౩౦౦౬. తజ్జనాదీనన్తి ఆది-సద్దేన నియస్సాదీనం గహణం. **తేసం** సత్తన్నం కమ్మానం. **పస్సద్ధి** వూపసమో.

౩౦౦౭. **''భిక్ఖునీనం ఓవాదో''**తి భిక్ఖునోవాదకసమ్ముతి ఫలూపచారేన వుత్తా.

౩౦౦౮-౯. మూలపటిక్కస్సో మూలాయ పటికస్సనా, గాథాబన్ధవసేన క-కారస్స ద్వేభావో. **ఉక్ఖిత్తస్సానువత్తికా**తి ఉక్ఖిత్తానువత్తికా ఏకా యావతతియకా, అట్ఠ సఙ్ఘాదిసేసా, అరిట్ఠో చణ్డకాళీ చ ద్వే, ఇమే ఏకాదస యావతతియకా భవన్తి. **ఇమేసం వసా**తి ఉక్ఖిత్తానువత్తికాదీని పుగ్గలాధిట్ఠానేన వుత్తాని, ఇమేసం సమనుభాసనకమ్మానం వసేన. **దసేకా**తి ఏకాదస.

౩౦౧౦. ఏవం చతున్నమ్పి కమ్మానం ఠానభేదం దస్సేత్వా అన్వయతో, బ్యతిరేకతో చ కాతబ్బప్పకారం దస్సేతుమాహ **''అపలోకనకమ్మఞ్చా''**తిఆది. ఞత్తియాపి న కారయే, ఞత్తిదుతియేనపి న కారయేతి యోజనా.

౩౦౧౨. అపలోకనకమ్మే వుత్తలక్ఖణేన ఞత్తికమ్మాదీనమ్పి కాతబ్బప్పకారో సక్కా విఞ్ఞాతున్తి తం అదస్సేత్వా ఞత్తిదుతియకమ్మే లబ్భమానవిసేసం దస్సేతుమాహ **''ఞత్తిదుతియకమ్మానీ''**తిఆది. అపలోకేత్వా కాతబ్బాని లహుకానిపి ఞత్తిదుతియకమ్మాని అత్థీతి యోజనా. తాని పన కతమానీతి ఆహ **''సబ్బా సమ్ముతియో సియు''**న్తి. ఏత్థ సీమాసమ్ముతిం వినా సేసా తిచీవరేనఅవిప్పవాససమ్ముతిఆదయో సబ్బాపి సమ్ముతియోతి అత్థో.

౩౦౧౩. సేసానీతి యథావుత్తేహి సేసాని సీమాసమ్ముతిఆదీని ఛ కమ్మాని. **న వట్టతీ**తి న వట్టన్తి, గాథాబన్ధవసేన న-కారలోపో. యథాహ ''సీమాసమ్ముతి, సీమాసమూహననం, కథినదానం, కథినుద్ధారో, కుటివత్థుదేసనా, విహారవత్థుదేసనాతి ఇమాని ఛ కమ్మాని గరుకాని అపలోకేత్వా కాతుం న వట్టన్తి, ఞత్తిదుతియకమ్మవాచం సావేత్వావ కాతబ్బానీ''తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౨). **''అపలోకేత్వా కాతుం పన న వట్టతీ''**తి ఇదం నిదస్సనమత్తం, ఞత్తిచతుత్థకమ్మవసేనాపి కాతుం న వట్టన్తేవ. తేనేవాహ **''యథావుత్తనయేనేవ, తేన తేనేవ కారయే''**తి, యో యో నయో తం తం కమ్మం కాతుం వుత్తో, తేనేవ తేనేవ నయేనాతి అత్థో.

చతుబ్బిధకమ్మకథావణ్ణనా.

కమ్మవిపత్తికథావణ్ణనా

౩౦౧౪. కమ్మానం విపత్తియా దస్సితాయ సమ్పత్తిపి బ్యతిరేకతో విఞ్ఞాయతీతి కమ్మవిపత్తిం తావ దస్సేతుమాహ ‘‘**వత్థుతో**’’తిఆది. వసతి ఏత్థ కమ్మసఙ్ఖాతం ఫలం తదాయత్తవుత్తితాయాతి **వత్థు,** కమ్మస్స పధానకారణం, తతో **వత్థుతో** చ. **అనుస్సావనసీమతో**తి అనుస్సావనతో, సీమతో చ. **పఞ్చేవాతి ఏవ**కారేన కమ్మదోసానం ఏతంపరమతం దస్సేతి.

౩౦౧౫. యథానిక్ఖిత్తకమ్మదోసమాతికానుక్కమే కమ్మవిపత్తిం విభజిత్వా దస్సేతుమాహ ‘‘**సమ్ముఖా**’’తిఆది. సఙ్ఘధమ్మవినయపుగ్గలసమ్ముఖాసఙ్ఖాతం చతుబ్బిధం సమ్ముఖావినయం ఉపనేత్వా కాతబ్బం కమ్మం **సమ్ముఖాకరణీయం** నామ.

తత్థ యావతికా భిక్ఖూ కమ్మపత్తా, తే ఆగతా హోన్తి, ఛన్దారహానం ఛన్దో ఆహటో హోతి, సమ్ముఖీభూతా న పటిక్కోసన్తి, అయం **సఙ్ఘసమ్ముఖతా**. యేన ధమ్మేన యేన వినయేన యేన సత్థుసాసనేన సఙ్ఘో తం కమ్మం కరోతి, అయం **ధమ్మసమ్ముఖతా, వినయసమ్ముఖతా**. తత్థ **ధమ్మో**తి భూతం వత్థు. **వినయో**తి చోదనా చేవ సారణా చ. **సత్థుసాసనం** నామ ఞత్తిసమ్పదా చేవ అనుస్సావనసమ్పదా చ. యస్స సఙ్ఘో తం కమ్మం కరోతి, తస్స సమ్ముఖభావో **పుగ్గలసమ్ముఖతా**. ఏవం చతుబ్బిధేన సమ్ముఖావినయేన యం సఙ్ఘకమ్మం “కరణీయ”న్తి వుత్తం, **తం అసమ్ముఖా కరోతి** చతుబ్బిధలక్ఖణతో ఏకమ్పి పరిహాపేత్వా కరోతి, తం కమ్మం **వత్థువిపన్నం** సమ్ముఖావినయసఙ్ఖాతేన వత్థునా వేకల్లం “అధమ్మకమ్మ”న్తి పవుచ్చతీతి యోజనా.

౩౦౧౬-౮. ఏవం సమ్ముఖాకరణీయే వత్థుతో కమ్మవిపత్తిం దస్సేత్వా అసమ్ముఖాకరణీయం విభజిత్వా దస్సేతుమాహ ‘‘**అసమ్ముఖా**’’తిఆది.

దేవదత్తస్స కతం **పకాసనీయకమ్మఞ్చ**. సేక్ఖసమ్ముతి ఉమ్మత్తకసమ్ముతీతి యోజనా. అవన్దియకమ్మం పుగ్గలసీసేన ‘‘**అవన్దియో**’’తి వుత్తం. అడ్ఢకాసియా గణికాయ అనుఞ్ఞాతా దూతేన ఉపసమ్పదా **దూతూపసమ్పదా**. ఇతి ఇమాని అట్ఠ కమ్మాని ఠపేత్వాన సేసాని పన **సబ్బసో** సబ్బాని కమ్మాని “సమ్ముఖాకరణీయానీ”తి సోభనగమనాదీహి **సుగతో** సత్థా **అబ్రవి** కథేసీతి యోజనా.

౩౦౧౯-౨౦. ఏవం వత్థుతో కమ్మవిపత్తిం దస్సేత్వా ఞత్తితో దస్సేతుమాహ ‘‘**ఞత్తితో**’’తిఆది. **విపజ్జననయా**తి వినయవిపజ్జనక్కమా. **వత్థుం న పరామసతీ**తి యస్స ఉపసమ్పదాదికమ్మం కరోతి, తం న పరామసతి తస్స నామం న గణ్హాతి. “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, అయం ధమ్మరక్ఖితో ఆయస్మతో బుద్ధరక్ఖితస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో”తి వత్తబ్బే “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, ఆయస్మతో బుద్ధరక్ఖితస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో”తి వదతి. ఏవం వత్థుం న పరామసతి.

సఙ్ఘం న పరామసతీతి సఙ్ఘస్స నామం న పరామసతి తస్స నామం న గణ్హాతి. “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, అయం ధమ్మరక్ఖితో”తి వత్తబ్బే “సుణాతు మే, భన్తే, అయం ధమ్మరక్ఖితో”తి వదతి. ఏవం సఙ్ఘం న పరామసతి.

పుగ్గలం న పరామసతీతి యో ఉపసమ్పదాపేక్ఖస్స ఉపజ్ఝాయో, తం న పరామసతి తస్స నామం న గణ్హాతి. “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, అయం ధమ్మరక్ఖితో ఆయస్మతో బుద్ధరక్ఖితస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో”తి వత్తబ్బే “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో,

అయం ధమ్మరక్ఖితో ఉపసమ్పదాపేక్ఖో”తి వదతి. ఏవం పుగ్గలం న పరామసతి.

ఇత్తిం న పరామసతీతి సబ్బేన సబ్బం ఇత్తిం న పరామసతి, ఇత్తిదుతియకమ్మే ఇత్తిం అట్ఠపేత్వా ద్విక్ఖత్తుం కమ్మవాచాయ ఏవ అనుస్సావనకమ్మం కరోతి, ఇత్తిచతుత్థకమ్మేపి ఇత్తిం అట్ఠపేత్వా చతుక్ఖత్తుం కమ్మవాచాయ ఏవ అనుస్సావనకమ్మం కరోతి. ఏవం ఇత్తిం న పరామసతి.

పచ్ఛా వా ఇత్తిం ఠపేతీతి పఠమం కమ్మవాచాయ అనుస్సావనకమ్మం కత్వా “ఏసా ఇత్తీ”తి వత్వా “ఖమతి సఙ్ఘస్స, తస్మా తుణ్హీ, ఏవమేతం ధారయామీ”తి వదతి. ఏవం పచ్ఛా ఇత్తిం ఠపేతి. **పఞ్చహేతేహీ**తి ఏతేహి పఞ్చహి కారణేహి.

౩౦౨౧-౨. ఏవం ఇత్తితో కమ్మవిపత్తిం దస్సేత్వా ఇదాని అనుస్సావనతో దస్సేతుమాహ **‘‘అనుస్సావనతో’’**తిఆది. అనుస్సావనతో కమ్మదోసా పఞ్చ పకాసితాతి యోజనా. **‘‘న పరామసతి వత్థుం వా’’**తిఆదీసు వత్థుఆదీని వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బాని. ఏవం పన నేసం అపరామసనం హోతి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౨) – “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో”తి పఠమానుస్సావనే వా “దుతియమ్పి ఏతమత్థం వదామి... తతియమ్పి ఏతమత్థం వదామి, “సుణాతు మే భన్తే సఙ్ఘో”తి దుతియతతియానుస్సావనేసు వా “అయం ధమ్మరక్ఖితో ఆయస్మతో బుద్ధరక్ఖితస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో”తి వత్తబ్బే “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, ఆయస్మతో బుద్ధరక్ఖితస్సా”తి వదన్తో వత్థుం న పరామసతి నామ.

“సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, అయం ధమ్మరక్ఖితో”తి వత్తబ్బే “సుణాతు మే, భన్తే, అయం ధమ్మరక్ఖితో”తి వదన్తో సఙ్ఘం న పరామసతి నామ.

“సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, అయం ధమ్మరక్ఖితో ఆయస్మతో బుద్ధరక్ఖితస్సా”తి వత్తబ్బే “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, అయం ధమ్మరక్ఖితో ఉపసమ్పదాపేక్ఖో”తి వదన్తో పుగ్గలం న పరామసతి నామ.

సావనం హాపేతీతి సబ్బేన సబ్బం కమ్మవాచాయ అనుస్సావనం న కరోతి, ఇత్తిదుతియకమ్మే ద్విక్ఖత్తుం ఇత్తిమేవ ఠపేతి, ఇత్తిచతుత్థకమ్మే చతుక్ఖత్తుం ఇత్తిమేవ ఠపేతి. ఏవం అనుస్సావనం హాపేతి. యోపి ఇత్తిదుతియకమ్మే ఏకం ఇత్తిం ఠపేత్వా ఏకం కమ్మవాచం అనుస్సావేన్తో అక్ఖరం వా ఛడ్డేతి, పదం వా దురుత్తం కరోతి, అయమ్పి అనుస్సావనం హాపేతియేవ. ఇత్తిచతుత్థకమ్మే పన ఏకం ఇత్తిం ఠపేత్వా సకిమేవ వా ద్విక్ఖత్తుం వా కమ్మవాచాయ అనుస్సావనం కరోన్తోపి అక్ఖరం వా పదం వా ఛడ్డేన్తోపి దురుత్తం కరోన్తోపి అనుస్సావనం హాపేతియేవాతి వేదితబ్బో.

దురుత్తం కరోతీతి ఏత్థ పన అయం వినిచ్ఛయో (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౨) – యో హి అఞ్ఞస్మిం అక్ఖరే వత్తబ్బే అఞ్ఞం వదతి, అయం దురుత్తం కరోతి నామ. తస్మా కమ్మవాచం కరోన్తేన భిక్ఖునా య్వాయం –

> “సిథిలం ధనితఞ్చ దీఘరస్సం;
>
> గరుకం లహుకఞ్చ నిగ్గహితం;
>
> సమ్బన్ధం వవత్థితం విముత్తం;
>
> దసధా బ్యఞ్జనబుద్ధియా పభేదో”తి. (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౨) –

వుత్తో , అయం సుత్తు ఉపలక్ఖేతబ్బో.

ఏత్థ హి **సిథిలం** నామ పఞ్చసు వగ్గేసు పఠమతతియం. **ధనితం** నామ తేస్వేవ దుతియచతుత్థం. **దీఘన్తి** దీఘేన కాలేన వత్తబ్బం ఆకారాది . **రస్సన్తి** తతో ఉపడ్ఢకాలేన వత్తబ్బం అకారాది. **గరుకన్తి** దీఘమేవ, యం వా "ఆయస్మతో బుద్ధరక్ఖితత్థేరస్స, యస్స నక్ఖమతీ"తి ఏవం సంయోగపరం కత్వా వుచ్చతి. **లహుకన్తి** రస్సమేవ, యం వా "ఆయస్మతో బుద్ధరక్ఖితథేరస్స, యస్స న ఖమతీ"తి ఏవం అసంయోగపరం కత్వా వుచ్చతి. **నిగ్గహితన్తి** యం కరణాని నిగ్గహేత్వా అవిస్సజ్జేత్వా అవివటేన ముఖేన అనునాసికం కత్వా వత్తబ్బం. **సమ్బన్ధన్తి** యం పరపదేన సమ్బన్ధిత్వా "తుణ్హస్సా"తి వా "తుణ్హిస్సా"తి వా వుచ్చతి. **వవత్థితన్తి** యం పరపదేన అసమ్బన్ధం కత్వా విచ్ఛిన్దిత్వా "తుణ్హీ అస్సా"తి వా "తుణ్హ అస్సా"తి వా వుచ్చతి. **విముత్తన్తి** యం కరణాని అనిగ్గహేత్వా విస్సజ్జేత్వా వివటేన ముఖేన అనునాసికం అకత్వా వుచ్చతి.

తత్థ "సుణాతు మే"తి వత్తబ్బే త-కారస్స థ-కారం కత్వా "సుణాథు మే"తి వచనం **సిథిలస్స ధనితకరణం** నామ, తథా "పత్తకల్లం, ఏసా ఞత్తీ"తి వత్తబ్బే "పత్థకల్లం, ఏసా ఞత్థీ"తిఆదివచనఞ్చ. "భన్తే సఙ్ఘో"తి వత్తబ్బే భకారఘకారానం బకారగకారే కత్వా "బన్తే సంగో"తి వచనం **ధనితస్స సిథిలకరణం** నామ. "సుణాతు మే"తి వివటేన ముఖేన వత్తబ్బే పన "సుణంతు మే"తి వా "ఏసా ఞత్తీ"తి వత్తబ్బే "ఏసం ఞత్తీ"తి వా అవివటేన ముఖేన అనునాసికం కత్వా వచనం **విముత్తస్స నిగ్గహితవచనం** నామ. "పత్తకల్ల"న్తి అవివటేన ముఖేన అనునాసికం కత్వా వత్తబ్బే "పత్తకల్లా"తి వివటేన ముఖేన అనునాసికం అకత్వా వచనం **నిగ్గహితస్స విముత్తవచనం** నామ. ఇతి సిథిలే కత్తబ్బే ధనితం, ధనితే కత్తబ్బే సిథిలం, విముత్తే కత్తబ్బే నిగ్గహితం, నిగ్గహితే కత్తబ్బే విముత్తన్తి ఇమాని చత్తారి బ్యఞ్జనాని అన్తోకమ్మవాచాయ కమ్మం దూసేన్తి. ఏవం వదన్తో హి అఞ్ఞస్మిం అక్ఖరే వత్తబ్బే అఞ్ఞం వదతి, దురుత్తం కరోతీతి వుచ్చతి.

ఇతరేసు పన దీఘరస్సాదీసు ఛసు బ్యఞ్జనేసు దీఘట్ఠానే దీఘమేవ, రస్సట్ఠానే చ రస్సమేవాతి ఏవం యథాఠానే తం తదేవ అక్ఖరం భాసన్తేన అనుక్కమాగతం పవేణిం అవినాసేన్తేన కమ్మవాచా కాతబ్బా. సచే పన ఏవం అకత్వా దీఘే వత్తబ్బే రస్సం, రస్సే వా వత్తబ్బే దీఘం వదతి , తథా గరుకే వత్తబ్బే లహుకం, లహుకే వా వత్తబ్బే గరుకం వదతి, సమ్బన్ధే వా పన వత్తబ్బే వవత్థితం, వవత్థితే వా వత్తబ్బే సమ్బన్ధం వదతి, ఏవం వుత్తేపి కమ్మవాచా న కుప్పతి. ఇమాని హి ఛ బ్యఞ్జనాని కమ్మం న కోపేన్తి.

యం పన సుత్తన్తికత్థేరా "ద-కారో త-కారమాపజ్జతి, త-కారో ద-కారమాపజ్జతి, చ-కారో జ-కారమాపజ్జతి, జ-కారో చ-కారమాపజ్జతి, య-కారో క-కారమాపజ్జతి, క-కారో య-కారమాపజ్జతి, తస్మా ద-కారాదీసు వత్తబ్బేసు త-కారాదివచనం న విరుజ్ఝతీ"తి వదన్తి, తం కమ్మవాచం పత్వా న వట్టతి. తస్మా వినయధరేన నేవ ద-కారో త-కారో కాతబ్బో...పే.... న క-కారో య-కారో. యథాపాళియా నిరుత్తిం సోధేత్వా దసవిధాయ బ్యఞ్జననిరుత్తియా వుత్తదోసే పరిహరన్తేన కమ్మవాచా కాతబ్బా. ఇతరథా హి సావనం హాపేతి నామ.

అసమయే సావేతీతి సావనాయ అకాలే అనవకాసే ఞత్తిం అట్ఠపేత్వా పఠమంయేవ అనుస్సావనకమ్మం కత్వా పచ్ఛా ఞత్తిం ఠపేతి. ఇతి ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అనుస్సావనతో కమ్మాని విపజ్జన్తి. తేనాహ – **''ఏవం పన విపజ్జన్తి, అనుస్సావనతోపి చా''**తి.

౩౦౨౩. ఏవం అనుస్సావనతో కమ్మవిపత్తిం దస్సేత్వా సీమతో కమ్మవిపత్తి ఉపోసథక్ఖన్ధకకథాయ వుత్తనయా ఏవాతి తమేవ అతిదిసన్తో ఆహ **‘‘ఏకాదసహి…పే॰… మయా’’**తి. కమ్మదోసోయేవ **కమ్మదోసతా. తావ** పఠమం.

౩౦౨౪-౭. ఏవం సీమతో కమ్మవిపత్తిం అతిదేసతో దస్సేత్వా ఇదాని పరిసవసేన దస్సేతుమాహ **‘‘చతువగ్గేనా’’**తిఆది. **కమ్మపత్తా**తి ఏత్థ “చత్తారో పకతత్తా”తి సేసో. యథాహ – “చతువగ్గకరణే కమ్మే చత్తారో భిక్ఖూ పకతత్తా కమ్మపత్తా”తి (పరి॰ ౪౮౭). ఏత్థ చ **పకతత్తా** నామ అనుక్ఖిత్తా అనిస్సారితా పరిసుద్ధసీలా చత్తారో భిక్ఖూ. **కమ్మపత్తా** కమ్మస్స అరహా అనుచ్ఛవికా సామినో. న తేహి వినా తం కమ్మం కరీయతి, న తేసం ఛన్దో వా పారిసుద్ధి వా ఏతి. **అనాగతా**తి పరిసాయ హత్థపాసం అనాగతా. **ఛన్దో**తి ఏత్థ “ఛన్దారహాన”న్తి సేసో. యథాహ “అవసేసా పకతత్తా ఛన్దారహా”తి. ఇమినా అయమత్థో దీపితో హోతి – “అవసేసా పన సచేపి సహస్సమత్తా హోన్తి, సచే సమానసంవాసకా, సబ్బే ఛన్దారహావ హోన్తి, ఛన్దపారిసుద్ధిం దత్వా ఆగచ్ఛన్తు వా మా వా, కమ్మం పన తిట్ఠతీ”తి. **సమ్ముఖా**తి సమ్ముఖీభూతా.

తివఙ్గికోతి కమ్మపత్తానాగమనఛన్దానాహరణపటిక్కోసనసఙ్ఖాతఅఙ్గత్తయయుత్తో. **దోసో** కమ్మవిపత్తిలక్ఖణో. **పరిసాయ వసా సియా**తి పరిసవసేన హోతి.

పటిసేధేన్తీతి పటిక్కోసన్తి. **దుతియే చతువగ్గికే** కమ్మే దువఙ్గికో దోసో పరిసాయ వసా సియాతి యోజనా.

ఏత్థ ఏతస్మిం తతియే చతువగ్గికే **పటిక్కోసోవ అత్థి,** న ఇతరే పరిసదోసాతి ఏకఙ్గికో దోసో పరిసాయ వసా సియాతి యోజనా. దువఙ్గ యుత్తపరిసాదోసస్స దుతియం దేసితత్తా దువఙ్గ యుత్తపరిసాదోసో “దుతియో”తి వుత్తో. తథా తతియం దేసితత్తా ఏకఙ్గయుత్తో తతియో వేదితబ్బో. ఇమమేవ నయం పఞ్చవగ్గాదిసఙ్ఘత్తయస్స అతిదిసన్తో ఆహ **‘‘ఏవం…పే॰… తివిధేసుపీ’’**తి. **ఆది**-సద్దేన దసవగ్గవీసతివగ్గసఙ్ఘానం గహణం.

౩౦౨౮. ఏవం చతూసు సఙ్ఘేసు చతున్నం తికానం వసేన పరిసతో కమ్మవిపత్తియా ద్వాదసవిధతం దస్సేతుమాహ **‘‘చతుత్థికా’’**తి. అనువాదేన **‘‘దస ద్వే సియు’’**న్తి విధీయతి. పరిసావసా చతుత్థికా దోసా **దస ద్వే** ద్వాదస సియున్తి యోజనా. **ఏత్థా**తి ఏతేసు “వత్థుతో”తిఆదినా వుత్తేసు పఞ్చసు కమ్మదోసేసు, నిద్ధారణే భుమ్మం. **‘‘పరిసావసా’’**తి ఇదం నిద్ధారేతబ్బం. **కమ్మానీ**తి అపలోకనాదీని చత్తారి. ఏత్థ చ చతువగ్గాదికరణీయేసు కమ్మేసు పకతత్తేన కమ్మవాచం సావేత్వా కతమేవ కమ్మం కమ్మపత్తేన కతం హోతి. కమ్మపత్తే పకతత్తే ఠపేత్వా అపకతత్తేన కేనచి, కేవలేనేవ కమ్మవాచం సావేత్వా కతం అపకతత్తకమ్మపత్తలక్ఖణాభావా, కమ్మపత్తేన చ కమ్మవాచాయ అస్సావితత్తా అనుస్సావనదోసేన విపన్నం హోతీతి వేదితబ్బం. తేనేవ పోరాణకవినయధరత్థేరా కమ్మవిపత్తిసఙ్కాపరిహారత్థం ద్వీహి తీహి ఏకతో కమ్మవాచం సావయన్తి. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన పరివారావసానే **పాళియా** (పరి॰ ౪౮౨ ఆదయో) వా **అట్ఠకథాయ** (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౨ ఆదయో) చ గహేతబ్బో.

కమ్మవిపత్తికథావణ్ణనా.

పకిణ్ణకవినిచ్ఛయకథావణ్ణనా

౩౦౨౯. ఛత్తం పణ్ణమయం కిఞ్చీతి తాలపణ్ణాదిపణ్ణచ్ఛదనం యం కిఞ్చి ఛత్తం. **బహీ**తి ఉపరి. **అన్తో**తి హేట్ఠా. **సిబ్బితు**న్తి రూపం దస్సేత్వా సూచికమ్మం కాతుం.

౩౦౩౦. పణ్ణేతి ఛదనపణ్ణే. **అడ్ఢచన్ద**న్తి అడ్ఢచన్దాకారం. **మకరదన్తక**న్తి మకరదన్తాకారం, యం ‘‘గిరికూట’’న్తి వుచ్చతి. ఛిన్దితుం న వట్టతీతి సమ్బన్ధో. ముఖవట్టియా నామేత్వా బద్ధపణ్ణకోటియా వా మత్థకిమణ్డలకోటియా వా గిరికూటాదిం కరోన్తి, ఇమినా తం పటిక్ఖిత్తం. **దణ్డే**తి ఛత్తదణ్డే. **ఘటక**న్తి ఘటాకారో. **వాళరూపం వా**తి బ్యగ్ఘాదివాళానం రూపకం వా. **లేఖా**తి ఉక్కిరిత్వా వా ఛిన్దిత్వా వా చిత్తకమ్మవసేన వా కతరాజి.

౩౦౩౧. పఞ్చవణ్ణానం సుత్తానం అన్తరే నీలాదిఏ**కవణ్ణేన** సుత్తేన థిరత్థం ఛత్తం అన్తో చ బహి చ **సిబ్బితుం వా** ఛత్తదణ్డగ్గాహకసలాక**పఞ్జరం** థిరత్థం వినన్ధితుం వా వట్టతీతి యోజనా. ‘‘**పఞ్చవణ్ణానం ఏకవణ్ణేన థిరత్థ**’’న్తి ఇమినా అనేకవణ్ణేహి సుత్తేహి వణ్ణమట్ఠత్థాయ సిబ్బితుఞ్చ వినన్ధితుఞ్చ న వట్టతీతి దీపేతి.

పోత్థకేసు పన ‘‘**పఞ్చవణ్ణేనా**’’తి పాఠో దిస్సతి, తస్స ఏకవణ్ణేన, పఞ్చవణ్ణేన వా సుత్తేన థిరత్థం సిబ్బితుం, వినన్ధితుం వా వట్టతీతి యోజనా కాతబ్బా హోతి, సో ఏత్థేవ హేట్ఠా వుత్తేన –

> ‘‘పఞ్చవణ్ణేన సుత్తేన, సిబ్బితుం న చ వట్టతీ’’తి –

పాఠేన చ ‘‘కేచి తాలపణ్ణచ్ఛత్తం అన్తో వా బహి వా పఞ్చవణ్ణేన సుత్తేన సిబ్బన్తా వణ్ణమట్ఠం కరోన్తి, తం న వట్టతి. ఏకవణ్ణేన పన నీలేన వా పీతకేన వా యేన కేనచి సుత్తేన అన్తో వా బహి వా సిబ్బితుం ఛత్తదణ్డగ్గాహకం సలాకపఞ్జరం వా వినన్ధితుం వట్టతి, తఞ్చ ఖో థిరకరణత్థం, న వణ్ణమట్ఠత్థాయా’’తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫ పాళిముత్తకవినిచ్ఛయ) **అట్ఠకథా**పాఠేన చ విరుజ్ఝతి, తస్మా సో న గహేతబ్బో.

౩౦౩౨. లేఖా వా పన కేవలాతి యథావుత్తప్పకారా సలాకలేఖా వా. **ఛిన్దిత్వా**తి ఉక్కిరిత్వా కతం ఛిన్దిత్వా. **ఘంసిత్వా**తి చిత్తకమ్మాదివసేన కతం ఘంసిత్వా.

౩౦౩౩. దణ్డబున్దమ్హీతి ఛత్తదణ్డస్స పఞ్జరే గాహణత్థాయ ఫాలితబున్దమ్హి, మూలేతి అత్థో. అయమేత్థ **నిస్సన్దేహే** వుత్తనయో. **ఖుద్దసిక్ఖాగణ్ఠిపదే** పన ‘‘ఛత్తపిణ్డియా మూలే’’తి వుత్తం. **అహిఛత్తకసణ్ఠాన**న్తి ఫుల్లఅహిఛత్తాకారం. రజ్జుకేహి గాహాపేత్వా దణ్డే బన్ధన్తి, తస్మిం బన్ధట్ఠానే వలయమివ **ఉక్కిరిత్వా** ఉట్ఠాపేత్వా. **బన్ధనత్థాయా**తి వాతేన యథా న చలతి, ఏవం రజ్జూహి దణ్డే పఞ్జరస్స బన్ధనత్థాయ. ఉక్కిరిత్వా కతా లేఖా వట్టతీతి యోజనా. యథాహ – ‘‘వాతప్పహారేన అచలనత్థం ఛత్తమణ్డలికం రజ్జుకేహి గాహాపేత్వా దణ్డే బన్ధన్తి, తస్మిం బన్ధనట్ఠానే వలయమివ ఉక్కిరిత్వా లేఖం ఠపేన్తి, సా వట్టతీ’’తి. ‘‘సచేపి న బన్ధన్తి, బన్ధనారహట్ఠానత్తా వలయం ఉక్కిరితుం వట్టతీ’’తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం.

౩౦౩౪. సమం సతపదాదీనన్తి సతపదాదీహి సదిసం, తుల్యత్థే కరణవచనప్పసఙ్గే సామివచనం.

౩౦౩౫. పత్తస్స పరియన్తే వాతి అనువాతస్స ఉభయపరియన్తే వా. **పత్తముఖేపి వాతి** ద్విన్నం ఆరామవిత్థారపత్తానం సఙ్ఘటితట్ఠానే కణ్ణేపి వా, ఏకస్సేవ వా పత్తస్స ఊనపూరణత్థం సఙ్ఘటితట్ఠానేపి వా. **వేణిన్తి** కుద్రూససీసాకారేన సిబ్బనం. **కేచి** "వరకసీసాకారేనా"తి వదన్తి. **సఙ్ఖలికన్తి** బిళాలదామసదిసం సిబ్బనం. **కేచి** "సతపదిసమ"న్తి వదన్తి.

౩౦౩౬. పట్టన్తి పట్టమ్పి. అట్ఠకోణాదికో విధి పకారో ఏతస్సాతి **అట్ఠకోణాదికవిధి,** తం. "అట్ఠకోణాదిక"న్తి గాథాబన్ధవసేన నిగ్గహితాగమో. **"అట్ఠకోణాదికం విధి"**న్తి ఏతం "పట్ట"న్తి ఏతస్స సమానాధికరణవిసేసనం, కిరియావిసేసనం వా, "కరోన్తీ"తి ఇమినా సమ్బన్ధో. అథ వా **పట్టన్తి** ఏత్థ భుమ్మత్థే ఉపయోగవచనం, పట్టేతి అత్థో. ఇమస్మిం పక్ఖే **"అట్ఠకోణాదిక"**న్తి ఉపయోగవచనం. **"విధి"**న్తి ఏతస్స విసేసనం. ఇధ వక్ఖమానచతుకోణసణ్ఠానతో అఞ్ఞం అట్ఠకోణాదికం నామం. **తత్థాతి** తస్మిం పట్టద్వయే. **అగ్ఘియగదారూపన్తి** అగ్ఘియసణ్ఠానఞ్చేవ గదాసణ్ఠానఞ్చ సిబ్బనం. **ముగ్గరన్తి** లగుళసణ్ఠానసిబ్బనం. **ఆది**-సద్దేన చేతియాదిసణ్ఠానానం గహణం.

౩౦౩౭. తత్థాతి పట్టద్వయే తస్మిం ఠానే. **కక్కటకక్ఖీనీతి** కుళీరఅచ్ఛిసదిసాని సిబ్బనవికారాని. **ఉట్ఠాపేన్తీతి** కరోన్తి. **తత్థాతి** తస్మిం గణ్ఠికపాసకపట్టకే. **సుత్తాతి** కోణతో కోణం సిబ్బితసుత్తా చేవ చతురస్సే సిబ్బితసుత్తా చ. **పిళకాతి** తేసమేవ సుత్తానం నివత్తేత్వా సిబ్బితకోటియో చ. **దువిఞ్ఞేయ్యావాతి** రజనకాలే దువిఞ్ఞేయ్యరూపా అనోళారికా దీపితా వట్టన్తీతి. యథాహ – "కోణసుత్తపిళకా చ చీవరే రత్తే దువిఞ్ఞేయ్యరూపా వట్టన్తీ"తి.

౩౦౩౮. గణ్ఠిపాసకపట్టకాతి గణ్ఠికపట్టకపాసకపట్టకాతి యోజనా. **కణ్ణకోణేసు సుత్తానీతి** చీవరకణ్ణేసు సుత్తాని చేవ గణ్ఠికపాసకపట్టానం కోణేసు సుత్తాని చ ఛిన్దేయ్య. ఏత్థ చ చీవరే ఆయామతో, విత్థారతో చ సిబ్బిత్వా అనువాతతో బహి నిక్ఖన్తసుత్తం చీవరం రజిత్వా సుక్ఖాపనకాలే రజ్జుయా వా చీవరవంసే వా బన్ధిత్వా ఓలమ్బితుం అనువాతే బద్ధసుత్తాని చ కణ్ణసుత్తాని నామ. యథాహ – "చీవరస్స కణ్ణసుత్తకం న వట్టతి, రజితకాలే ఛిన్దితబ్బం. యం పన 'అనుజానామి, భిక్ఖవే, కణ్ణసుత్తక'న్తి (మహావ. ౩౪౪) ఏవం అనుఞ్ఞాతం, తం అనువాతే పాసకం కత్వా బన్ధితబ్బం, రజనకాలే లగ్గనత్థాయా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫ పాళిముత్తకవినిచ్ఛయ).

౩౦౩౯. సూచికమ్మవికారం వాతి చీవరమణ్డనత్థాయ నానాసుత్తకేహి సతపదిసదిసం సిబ్బన్తా ఆగన్తుకపట్టం ఠపేన్తి, ఏవరూపం సూచికమ్మవికారం వా. **అఞ్ఞం వా పన కిఞ్చిపీతి** అఞ్ఞమ్పి యం కిఞ్చి మాలాకమ్మమిగపక్ఖిపాదాదికం సిబ్బనవికారం. **కాతున్తి** సయం కాతుం. **కారాపేతున్తి** అఞ్ఞేన వా కారాపేతుం.

౩౦౪౦. యో భిక్ఖు **పరం** ఉత్తమం వణ్ణమట్ఠం **అభిపత్థయం** పత్థయన్తో కఞ్జిపిట్ఠఖలిఅల్లికాదీసు చీవరం పక్ఖిపతి, **తస్స పన** భిక్ఖునో దుక్కటా మోక్ఖో న విజ్జతీతి యోజనా. **కఞ్జీతి** వాయనతన్తమక్ఖనకఞ్జిసదిసా థూలాకఞ్జి. **పిట్ఠన్తి** తణ్డులపిట్ఠం. తణ్డులపిట్ఠేహి పక్కా **ఖలి. అల్లికాతి** నియ్యాసో. **ఆది**-సద్దేన లాఖాదీనం గహణం.

౩౦౪౧. చీవరస్స **కరణే** కరణకాలే సముట్ఠితానం సూచిహత్థమలాదీనం ధోవనత్థం, కిలిట్ఠకాలే చ ధోవనత్థం కఞ్జిపిట్ఠిఖలిఅల్లికాదీసు పక్ఖిపతి, వట్టతీతి యోజనా.

౩౦౪౨. తత్థాతి యేన కసావేన చీవరం రజతి, తస్మిం రజనే చీవరస్స సుగన్ధభావత్థాయ **గన్ధం వా** ఉజ్జలభావత్థాయ **తేలం వా** వణ్ణత్థాయ **లాఖం వా. కిఞ్చీతి** ఏవరూపం యం కిఞ్చి.

౩౦౪౩. మణినాతి పాసాణేన. **అఞ్ఞేనపి చ కేనచీ**తి యేన ఉజ్జలం హోతి, ఏవరూపేన ముగ్గరాదినా అఞ్ఞేనాపి కేనచి వత్థునా. **దోణియాతి** రజనమ్బణే. **న ఘంసితబ్బం** హత్థేన గాహేత్వా న ఘట్టేతబ్బం.

౩౦౪౪. రత్తం చీవరం హత్థేహి **కిఞ్చి** థోకం పహరితుం వట్టతీతి యోజనా. "యత్థ పక్కరజనం పక్ఖిపన్తి, సా రజనదోణి, తత్థ అంసబద్ధకకాయబన్ధనాదిం ఘట్టేతుం వట్టతీ"తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం.

౩౦౪౫. గణ్ఠికేతి వేళుదన్తవిసాణాదిమయగణ్ఠికే. **లేఖా వా**తి వట్టాదిభేదా లేఖా వా. **పిళకా వా**తి సాసపబీజసదిసా ఖుద్దకపుబ్బుళా వా. **పాళికణ్ణికభేదకో**తి మణికావళిరూపపుప్ఫకణ్ణికరూపభేదకో. కప్పబిన్దువికారో వా న వట్టతీతి యోజనా.

౩౦౪౬. ఆరగ్గేనాతి ఆరకణ్టకగ్గేన, సూచిముఖేన వా. **కాచిపి లేఖా**తి వట్టకగోముత్తాదిసణ్ఠానా యా కాచిపి రాజి.

౩౦౪౭. భమం ఆరోపేత్వాతి భమే అల్లియాపేత్వా.

౩౦౪౮. పత్తమణ్డలకేతి పత్తే ఛవిరక్ఖనత్థాయ తిపుసీసాదీహి కతే పత్తస్స హేట్ఠా ఆధారాదీనం ఉపరి కాతబ్బే పత్తమణ్డలకే. **భిత్తికమ్మ**న్తి విభత్తం కత్వా నానాకారరూపకకమ్మచిత్తం. యథాహ "న భిక్ఖవే చిత్రాని పత్తమణ్డలాని ధారేతబ్బాని రూపకాకిణ్ణాని భిత్తికమ్మకతానీ"తి (చూళవ॰ ౨౫౩). **తత్థా**తి తస్మిం పత్తమణ్డలే. **అస్సా**తి భిక్ఖుస్స. **మకరదన్తక**న్తి గిరికూటాకారం.

౩౦౪౯. ముఖవట్టియం యా లేఖా పరిస్సావనబన్ధనత్థాయ అనుఞ్ఞాతా, **తం లేఖం** ఠపేత్వా ధమ్మకరణచ్ఛత్తే వా కుచ్ఛియం వా కాచిపి లేఖా న వట్టతీతి యోజనా.

౩౦౫౦. తహిం తహిన్తి మత్తికాయ తత్థ తత్థ. **త**న్తి తథాకోట్టితదిగుణసుత్తకాయబన్ధనం.

౩౦౫౧. అన్తేసు దళ్హత్థాయ దసాముఖే దిగుణం కత్వా కోట్టేన్తి, వట్టతీతి యోజనా. **చిత్తికమ్పీ**తి మాలాకమ్మలతాకమ్మచిత్తయుత్తమ్పి కాయబన్ధనం.

౩౦౫౨. అక్ఖీనీతి కుఞ్జరక్ఖీని. **తత్థా**తి కాయబన్ధనే వట్టతీతి కా కథా. **ఉట్ఠాపేతు**న్తి ఉక్కిరితుం.

౩౦౫౩. ఘటన్తి ఘటసణ్ఠానం. **దేడ్డుభసీసం వా**తి ఉదకసప్పసీసముఖసణ్ఠానం వా. యం కిఞ్చి వికారరూపం దసాముఖే న వట్టతీతి యోజనా.

౩౦౫౪. మచ్ఛకణ్టన్తి మచ్ఛకణ్టకాకారం. **ఖజ్జూరిపత్తకాకార**న్తి ఖజ్జూరిపత్తసణ్ఠానం. మచ్ఛకణ్టం వా మట్ఠం పట్టికం వా ఖజ్జూరిపత్తకాకారం వా ఉజుకం కత్వా కోట్టితం వట్టతీతి యోజనా. ఏత్థ చ ఉభయపస్సేసు మచ్ఛకణ్టకయుత్తం మచ్ఛస్స పిట్ఠికణ్టకం వియ యస్స పట్టికాయ వాయనం హోతి, ఇదం కాయబన్ధనం **మచ్ఛకణ్టకం** నామ. యస్స ఖజ్జూరిపత్తసణ్ఠానమివ వాయనం హోతి, తం **ఖజ్జూరిపత్తకాకారం** నామ.

౩౦౫౫. పకతివీతా **పట్టికా. సూకరన్తం**నామ కుఞ్చికాకోసకసణ్ఠానం. **తస్స** దువిధస్స కాయబన్ధనస్స. తత్థ రజ్జుకా సూకరన్తానులోమికా, దుస్సపట్టం పట్టికానులోమికం. **ఆది**-సద్దేన ముద్దికకాయబన్ధనం గహితం, తఞ్చ

సూకరన్తానులోమికం. యథాహ – “ఏకరజ్జుకం, పన ముద్దికకాయబన్ధనఞ్చ సూకరన్తకం అనులోమేతీ”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౭౮). తత్థ **ఏకరజ్జుకా** నామ ఏకవట్టా. బహురజ్జుకస్స అకప్పియభావం వక్ఖతి. “ముద్దికకాయబన్ధనం నామ చతురస్సం అకత్వా సజ్జిత”న్తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం.

౩౦౭౬. **మురజం** నామ మురజవట్టిసణ్ఠానం వేఠేత్వా కతం. **వేఠేత్వా**తి నానాసుత్తేహి వేఠేత్వా. **సిక్ఖాభాజనవినిచ్ఛయే** పన “బహుకా రజ్జుయో ఏకతో కత్వా ఏకాయ రజ్జుయా వేఠితం మురజం నామా”తి వుత్తం. **మద్దవీణం** నామ పామఙ్గసణ్ఠానం. **దేడ్డుభకం** నామ ఉదకసప్పసీససదిసం. **కలాబుకం** నామ బహురజ్జుకం. **రజ్జుయో**తి ఉభయకోటియం ఏకతో అబద్ధా బహూ రజ్జుయో, తథా బద్ధా కలాబుకం నామ హోతీతి. **న వట్టన్తీ**తి మురజాదీని ఇమాని సబ్బాని కాయబన్ధనాని న వట్టన్తి. **పురిమా ద్వే**తి మురజం, మద్దవీణఞ్చాతి ద్వే. “దసాసు సియు”న్తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధవసేన వణ్ణలోపేన **“దసా సియు”**న్తి వుత్తం. యథాహ – “మురజం మద్దవీణ’న్తి ఇదం దసాసుయేవ అనుఞ్ఞాత”న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౭౮).

౩౦౭౭. **పామఙ్గసణ్ఠానా**తి పామఙ్గదామం వియ చతురస్ససణ్ఠానా.

౩౦౭౮. **ఏకరజ్జుమయ**న్తి నానావట్టే ఏకతో వట్టేత్వా కతరజ్జుమయం కాయబన్ధనం. వట్టం వట్టతీతి “రజ్జుకా దుస్సపట్టాదీ”తి ఏత్థ ఏకవట్టరజ్జుకా గహితా, ఇధ పన నానావట్టే ఏకతో వట్టేత్వా కతావ ఏకరజ్జుకా గహితా. **తఞ్చా**తి తమ్పి ఏకరజ్జుకకాయబన్ధనం. **పామఙ్గసణ్ఠానం ఏకమ్పి న చ వట్టతీ**తి కేవలమ్పి న వట్టతి.

౩౦౭౯. బహూ రజ్జుకే ఏకతో కత్వాతి యోజనా. **వట్టతి బన్ధితు**న్తి మురజం, కలాబుకం వా న హోతి, రజ్జుకకాయబన్ధనమేవ హోతీతి అధిప్పాయో. అయం పన వినిచ్ఛయో “బహూ రజ్జుకే ఏకతో కత్వా ఏకేన నిరన్తరం వేఠేత్వా కతం ‘బహురజ్జుక’న్తి న వత్తబ్బం, తం వట్టతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫ పాళిముత్తకవినిచ్ఛయ) **అట్ఠకథాగతో**వ ఇధ వుత్తో. **సిక్ఖాభాజనవినిచ్ఛయే** “బహుకా రజ్జుయో ఏకతో కత్వా ఏకాయ రజ్జుయా వేఠితం మురజం నామా”తి యం వుత్తం, తం ఇమినా విరుజ్ఝనతో న గహేతబ్బం.

౩౦౮౦. **దన్త**-సద్దేన హత్థిదన్తా వుత్తా. **జతూ**తి లాఖా. **సఙ్ఖమయ**న్తి సఙ్ఖనాభిమయం. **విధకా మతా**తి ఏత్థ “వేధకా”తిపి పాఠో విధపరియాయో.

౩౦౮౧. **కాయబన్ధనవిధే**తి కాయబన్ధనస్స దసాయ థిరభావత్థం కట్ఠదన్తాదీహి కతే విధే. **వికారో** అట్ఠమఙ్గలాదికో. **తత్థ తత్థా**తి తస్మిం తస్మిం ఠానే, ఉభయకోటియన్తి అత్థో. **తు**-సద్దేన ఘటాకారోపి వట్టతీతి దీపేతి.

౩౦౮౨. **మాలా ...పే॰... విచిత్తితా**తి మాలాకమ్మలతాకమ్మేహి చ మిగపక్ఖిరూపాదినానారూపేహి చ విచిత్తితా. **జనరఞ్జనీ**తి బాలజనపలోభినీ.

౩౦౮౪. **అట్ఠంసా వాపీ**తి ఏత్థ **అపి**-సద్దేన సోళసంసాదీనం గహణం. **వణ్ణమట్ఠా**తి మాలాకమ్మాదివణ్ణమట్ఠా.

౩౦౬౫. అఞ్జనిసలాకాపి తథా వణ్ణమట్ఠా న వట్టతీతి యోజనా. “అఞ్జనిత్థవికాయ చ, నానావణ్ణేహి సుత్తేహి, చిత్తకమ్మం న వట్టతీ”తి పాఠో యుజ్జతి. ‘‘**థవికాపి చా**’’తి పాఠో దిస్సతి, సో న గహేతబ్బో.

౩౦౬౬. రత్తాదినా **యేన కేనచి ఏకవణ్ణేన సుత్తేన** పిలోతికాదిమయం యం కిఞ్చి సిపాటికం సిబ్బేత్వా వళఞ్జన్తస్స వట్టతీతి యోజనా.

౩౦౬౭. **మణికన్తి** థూలపుబ్బుళం. **పిళకన్తి** సుఖుమపుబ్బుళం. **పిప్ఫలేతి** వత్థచ్ఛేదనసత్థే. **ఆరకణ్టకేతి** పత్తాధారవలయానం విజ్ఝనకణ్టకే. **ఠపేతున్తి** ఉట్ఠాపేతుం. **యం కిఞ్చీతి** సేసం వణ్ణమట్ఠమ్పి చ.

౩౦౬౮. **దణ్డకేతి** పిప్ఫలదణ్డకే. యథాహ – “పిప్ఫలకేపి మణికం వా పిళకం వా యం కిఞ్చి ఉట్ఠాపేతుం న వట్టతి, దణ్డకే పన పరిచ్ఛేదలేఖా వట్టతీ”తి. **పరిచ్ఛేదలేఖామత్తన్తి** ఆణిబన్ధనట్ఠానం పత్వా పరిచ్ఛిన్దనత్థం ఏకావ లేఖా వట్టతి. **వలిత్వాతి** ఉభయకోటియా ముఖం కత్వా మజ్ఝే వలియో గాహేత్వా. నఖచ్ఛేదనం యస్మా కరోన్తి, తస్మా వట్టతీతి యోజనా.

౩౦౬౯. అరణిసహితే కన్తకిచ్చకరో దణ్డో **ఉత్తరారణీ** నామ. **వాపీతి పి**-సద్దేన అధరారణిం సఙ్గణ్హాతి, ఉదుక్ఖలదణ్డస్సేతం అధివచనం. అఞ్ఛనకయన్తధను **ధనుకం** నామ. ముసలమత్థకపీళనదణ్డకో **పేల్లదణ్డకో** నామ.

౩౦౭౦. **సణ్డాసేతి** అగ్గిసణ్డాసం వదన్తి. కట్ఠ**చ్ఛేదనవాసియా** తథా యం కిఞ్చి వణ్ణమట్ఠం న వట్టతీతి సమ్బన్ధో. **ద్వీసు పస్సేసూతి** వాసియా ఉభోసు పస్సేసు. **లోహేనాతి** కప్పియలోహేన . **బన్ధితుం వట్టతీతి** ఉజుకమేవ చతురస్సం వా అట్ఠంసం వా బన్ధితుం వట్టతి. ‘‘**సణ్డాసేతి** అగ్గిసణ్డాసే”తి **నిస్సన్దేహే** వుత్తం. **అట్ఠకథాయం** పనేత్థ సూచిసణ్డాసో దస్సితో.

౩౦౭౧. **హేట్ఠతోతి** హేట్ఠా అయోపట్టవలయస్స. “ఉపరి అహిచ్ఛత్తమకులమత్త”న్తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తం.

౩౦౭౨. **విసాణేతి** తేలాసిఞ్చనకగవయమహింసాదిసిఙ్గే. **నాళియం వాపీతి** వేళునాళికాదినాళియం. **అపి**-సద్దేన అలాబుం సఙ్గణ్హాతి. **ఆమణ్డసారకేతి** ఆమలకచుణ్ణమయతేలఘటే. **తేలభాజనకేతి** వుత్తప్పకారేయేవ తేలభాజనే. **సబ్బం వణ్ణమట్ఠం వట్టతీతి** పుమిత్థిరూపరహితం మాలాకమ్మాది సబ్బం వణ్ణమట్ఠం వట్టతి.

౩౦౭౩-౫. **పానీయస్స ఉళుఙ్కేతి** పానీయఉళుఙ్కే. **దోణియం రజనస్సపీతి** రజనదోణియమ్పి. **ఫలకపీఠేతి** ఫలకమయే పీఠే. **వలయాధారకాదికేతి** దన్తవలయాదిఆధారకే. **ఆది**-సద్దేన దణ్డాధారకో సఙ్గహితో. **పాదపుఞ్ఛనియన్తి** చోళాదిమయపాదపుఞ్ఛనియం. **పీఠేతి** పాదపీఠే. సహచరియేన పాదకథలికాయఞ్చ. **చిత్తం సబ్బమేవ చ వట్టతీతి** యథావుత్తే భిక్ఖుపరిక్ఖారే మాతుగామరూపరహితం, భిక్ఖునిపరిక్ఖారే పురిసరూపరహితం అవసేసం సబ్బం చిత్తకమ్మం.

౩౦౭౬. నానా చ తే మణయో చాతి **నానామణీ,** ఇన్దనీలాదయో, నానామణీహి కతా **నానామణిమయా,** థమ్భా చ కవాటా చ ద్వారా చ భిత్తియో చ **థమ్భకవాటద్వారభిత్తియో,** నానామణిమయా థమ్భకవాటద్వారభిత్తియో యస్మిం తం తథా వుత్తం. **కా కథా వణ్ణమట్ఠకేతి** మాలాకమ్మలతాకమ్మచిత్తకమ్మాదివణ్ణమట్ఠకే వత్తబ్బమేవ నత్థీతి అత్థో.

౩౦౭౭. థావరస్స రతనమయపాసాదస్స కప్పియభావం దస్సేత్వా సువణ్ణాదిమయస్సాపి సబ్బపాసాదపరిభోగస్స కప్పియభావం దస్సేతుమాహ ‘‘**సోవణ్ణయ**’’న్తిఆది. **సోవణ్ణయన్తి** సువణ్ణమయం. ద్వారకవాటానం అనన్తరగాథాయ

దస్సితత్తా “ద్వారకవాటబన్ధ”న్తి ఇమినా ద్వారకవాటబాహాసఙ్ఖాతం పిట్ఠసఙ్ఘాటం గహితం. ద్వారఞ్చ కవాటఞ్చ **ద్వారకవాటాని,** ద్వారకవాటానం బన్ధం **ద్వారకవాటబన్ధం,** ఉత్తరపాసకుమ్మారసఙ్ఖాతం పిట్ఠసఙ్ఘాటన్తి అత్థో. నానా చ తే మణయో చాతి **నానామణీ** , సువణ్ణఞ్చ నానామణీ చ **సువణ్ణనానామణీ,** భిత్తి చ భూమి చ **భిత్తిభూమి** సువణ్ణనానామణీహి కతా భిత్తిభూమి **సువణ్ణనానామణిభిత్తిభూమి. ఇతి** ఇమేసు సేనాసనావయవేసు. **న కిఞ్చి ఏకమ్పి నిసేధనీయ**న్తి ఏకమ్పి సేనాసనపరిక్ఖారం కిఞ్చి న నిసేధనీయం, సేనాసనమ్పి న పటిక్ఖిపితబ్బన్తి అత్థో. **సేనాసనం వట్టతి సబ్బమేవా**తి సబ్బమేవ సేనాసనపరిభోగం వట్టతి. యథాహ –

> “సబ్బం పాసాదపరిభోగన్తి సువణ్ణరజతాదివిచిత్రాని కవాటాని మఞ్చపీఠాని తాలవణ్టాని సువణ్ణరజతమయాని పానీయఘటపానీయసరావాని యం కిఞ్చి చిత్తకమ్మకతం, సబ్బం వట్టతి. ‘పాసాదస్స దాసిదాసం ఖేత్తవత్థుం గోమహింసం దేమా’తి వదన్తి, పాటేక్కం గహణకిచ్చం నత్థి, పాసాదే పటిగ్గహితే పటిగ్గహితమేవ హోతి. గోనకాదీని సఙ్ఘికవిహారే వా పుగ్గలికవిహారే వా మఞ్చపీఠకేసు అత్థరిత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టన్తి. ధమ్మాసనే పన గిహివికతనీహారేన లబ్భన్తి, తత్రాపి నిపజ్జితుం న వట్టతీ”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౦).

“సోవణ్ణద్వారకవాటబన్ధ”న్తి వా పాఠో, బహుబ్బీహిసమాసో. ఇమినా చ దుతియపదేన చ సేనాసనం విసేసీయతి.

౩౦౭౮. న దవం కరేతి “కిం బుద్ధో సిలకబుద్ధో? కిం ధమ్మో గోధమ్మో అజధమ్మో? కిం సఙ్ఘో గోసఙ్ఘో అజసఙ్ఘో మిగసఙ్ఘో”తి పరిహాసం న కరేయ్య. తిత్థియబ్బతం మూగబ్బతాదికం నేవ గణ్హేయ్యాతి యోజనా.

౩౦౭౯. తా భిక్ఖునియో ఉదకాదినా వాపి న సిఞ్చేయ్యాతి యోజనా.

౩౦౮౦. అఞ్ఞత్థ అఞ్ఞస్మిం విహారే వస్సంవుత్థో **అఞ్ఞత్థ** అఞ్ఞస్మిం విహారే **భాగం** వస్సావాసికభాగం గణ్హాతి చే, దుక్కటం. తస్మిం చీవరే నట్ఠే వా **జజ్జరే** జిణ్ణే వా గివా పున దాతబ్బన్తి యోజనా.

౩౦౮౧. సోతి అఞ్ఞత్థ భాగం గణ్హనకో భిక్ఖు. **తేహీ**తి చీవరసామికేహి. **త**న్తి తథా గహితం వస్సావాసికభాగం. **తేస**న్తి చీవరసామికానం.

౩౦౮౨. కరోతోతి కారాపయతో. **దవా సిలం పవిజ్ఝన్తో**తి పన్తికీళాయ కీళన్తికానం సిప్పదస్సనవసేన సక్ఖరం వా నిన్నట్ఠానం పవట్టనవసేన పాసాణం వా పవిజ్ఝన్తో. న కేవలఞ్చ పాసాణం, అఞ్ఞమ్పి యం కిఞ్చి దారుఖణ్డం వా ఇట్ఠకఖణ్డం వా హత్థేన వా యన్తేన వా పవిజ్ఝితుం న వట్టతి. చేతియాదీనం అత్థాయ పాసాణాదయో హసన్తా హసన్తా పవట్టేన్తిపి ఖిపన్తిపి ఉక్ఖిపన్తిపి, కమ్మసమయోతి వట్టతి.

౩౦౮౩. గిహిగోపకదానస్మిన్తి గిహీనం ఉయ్యానగోపకాదీహి అత్తనా గోపితఉయ్యానాదితో ఫలాదీనం దానే యావదత్థం దియ్యమానేపి. **న దోసో కోచి గణ్హతో**తి పటిగ్గణ్హతో భిక్ఖునో కోచి దోసో నత్థి. **సఙ్ఘచేతియసన్తకే** తాలఫలాదిమ్హి ఉయ్యానగోపకాదీహి దియ్యమానే **పరిచ్ఛేదనయో** తేసం వేతనవసేన పరిచ్ఛిన్నానంయేవ గహణే అనాపత్తినయో వుత్తోతి యోజనా.

౩౦౮౪. పురిససంయుత్తన్తి పరివిసకేహి పురిసేహి వుయ్హమానం. **హత్థవట్టక**న్తి హత్థేనేవ పవట్టేతబ్బసకటం.

౩౦౮౫. భిక్ఖునియా సద్ధిం **కిఞ్చిపి** అనాచారం **న సమ్పయోజేయ్య** న కారేయ్యాతి యోజనా. ''**కిఞ్చి**''తిపి పాఠో, గహట్ఠం వా పబ్బజితం వా కిఞ్చి భిక్ఖునియా సద్ధిం అనాచారవసేన న సమ్పయోజేయ్యాతి అత్థో. **ఓభాసేన్తస్సాతి** కామాధిప్పాయం పకాసేన్తస్స.

౩౦౮౬. హవేతి ఏకంసత్థే నిపాతో.

౩౦౮౭. అత్తనో పరిభోగత్థం దిన్నన్తి "తుమ్హేయేవ పరిభుఞ్జథా"తి వత్వా దిన్నం తిచీవరాదిం.

౩౦౮౮. అసప్పాయన్తి పిత్తాదిదోసానం కోపనవసేన అఫాసుకారణం. **అపనేతుమ్పి** జహితుమ్పి, పగేవ దాతున్తి అధిప్పాయో. **అగ్గం గహేత్వా దాతుం వాతి** తథా గహణారహం అన్నాదిం సన్ధాయ వుత్తం. "కతిపాహం భుత్వా"తి సేసో. పిణ్డపాతాదితో అగ్గం గహేత్వా పత్తాదిం కతిపాహం భుత్వా దాతుం వట్టతీతి అత్థో.

౩౦౮౯. పఞ్చవగ్గూపసమ్పదాతి వినయధరపఞ్చమేన సఙ్ఘేన కాతబ్బఉపసమ్పదా. **నవాతి** అఞ్ఞేహి ఏకవారమ్పి అపరిభుత్తా. **గుణఙ్గుణఉపాహనా** చతుపటలతో పట్ఠాయ బహుపటలఉపాహనా. **చమ్మత్థారోతి** కప్పియచమ్మత్థరణఞ్చ. **ధువన్హానన్తి** పకతినహానం.

౩౦౯౦. సమ్బాధస్సాతి వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గద్వయస్స సామన్తా ద్వఙ్గులా అన్తో సత్థవత్థికమ్మం వారితన్తి యోజనా. సత్థేన అన్తమసో నఖేనాపి ఛేదనఫాలనాదివసేన **సత్థకమ్మఞ్చ** వత్థీహి భేసజ్జతేలస్స అన్తో పవిసనవసేన కాతబ్బం **వత్థికమ్మఞ్చ** థుల్లచ్చయాపత్తివిధానేన వారితన్తి అత్థో. పస్సావమగ్గస్స సామన్తా ద్వఙ్గులం అఙ్గజాతస్స అగ్గతో పట్ఠాయ గహేతబ్బం.

౩౦౯౧. ''**పాకత్థ**''న్తి ఇమినా నిబ్బాపేతుం చలనే నిద్దోసభావం దీపేతి.

౩౦౯౨. ఉపళాలేతీతి "పత్తచీవరాదిపరిక్ఖారం తే దమ్మీ"తి వత్వా పలోభేత్వా గణ్హాతి. **తత్థాతి** తస్మిం పుగ్గలే. **ఆదీనవన్తి** అలజ్జితాదిభావం దస్సేత్వా తేన సహ సమ్భోగాదికరణే అలజ్జిభావాపజ్జనాదిఆదీనవం. **తస్సాతి** తతో వియోజేతబ్బస్స తస్స.

౩౦౯౩. ఆదీనవదస్సనప్పకారం దస్సేతుమాహ ''**మక్ఖన**''న్తిఆది. "నహాయితుం గతేన గూథముత్తేహి మక్ఖనం వియ దుస్సీలం నిస్సాయ విహరతా తయా కత"న్తి ఏవం తత్థ ఆదీనవం వత్తుం వట్టతీతి యోజనా.

౩౦౯౪-౫. భత్తగ్గే భోజనసాలాయ భుఞ్జమానో. **యాగుపానేతి** యాగుం పివనకాలే. **అన్తోగామేతి** అన్తరఘరే. **వీథియన్తి** నిగమనగరగామాదీనం రథికాయ. **అన్ధకారేతి** అన్ధకారే వత్తమానే, అన్ధకారగతోతి అత్థో. తఞ్హి వన్దన్తస్స మఞ్చపాదాదీసుపి నలాటం పటిహఞ్ఞేయ్య. **అనావజ్జోతి** కిచ్చపసుతత్తా వన్దనం అసమన్నాహరన్తో. **ఏకావత్తోతి** ఏకతో ఆవత్తో సపత్తపక్ఖే ఠితో వేరీ విసభాగపుగ్గలో. అయఞ్హి వన్దియమానో పాదేనపి పహరేయ్య. **వావటోతి** సిబ్బనకమ్మాదికిచ్చన్తరపసుతో.

సుత్తోతి నిద్దం ఓక్కన్తో. **ఖాదన్తి** పిట్ఠకఖజ్జకాదీని ఖాదన్తో. **భుఞ్జన్తోతి** ఓదనాదీని భుఞ్జన్తో. **వచ్చం ముత్తమ్పి వా కరన్తి** ఉచ్చారం వా పస్సావం వా కరోన్తో **ఇతి** ఇమేసం తేరసన్నం వన్దనా అయుత్తత్థేన వారితాతి సమ్బన్ధో.

౩౦౯౬-౭. కమ్మలద్ధిసీమావసేన తీసు నానాసంవాసకేసు కమ్మనానాసంవాసకస్స ఉక్ఖిత్తగ్గహణేన గహితత్తా, సీమానానాసంవాసకవుడ్ఢతరపకతత్తస్స వన్దియత్తా, పారిసేసఞాయేన "నానాసంవాసకో వుడ్ఢతరో అధమ్మవాదీ అవన్దియో"తి (పరి॰ ౪౬౭) వచనతో చ లద్ధినానాసంవాసకో ఇధ "**నానాసంవాసకో**"తి గహితోతి వేదితబ్బో. **ఉక్ఖిత్తో**తి తివిధేనాపి ఉక్ఖేపనీయకమ్మేన ఉక్ఖిత్తకో. **గరుకట్ఠా చ పఞ్చా**తి పారివాసికమూలాయపటికస్సనారహమానత్తారహమానత్తచారికఅబ్భానారహసఙ్ఖాతా పఞ్చ గరుకట్ఠా చ. ఇమే పన అఞ్ఞమఞ్ఞస్స యథావుడ్ఢం వన్దనాదీని లభన్తి, పకతత్తేన అవన్దియత్తావ అవన్దియేసు గహితా. **ఇమే బావీసతి పుగ్గలే**తి నగ్గాదయో యథావుత్తే.

౩౦౯౮. "**ధమ్మవాదీ**"తి ఇదం "నానాసంవాసవుడ్ఢకో"తి ఏతస్స విసేసనం. యథాహ "తయోమే, భిక్ఖవే, వన్దియా. పచ్ఛా ఉపసమ్పన్నేన పురేఉపసమ్పన్నో వన్దియో, నానాసంవాసకో వుడ్ఢతరో ధమ్మవాదీ వన్దియో, సదేవకే లోకే, భిక్ఖవే, సమారకే...పే॰... తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో వన్దియో"తి (చూళవ॰ ౩౧౨).

౩౦౯౯. "ఏతేయేవ వన్దియా, న అఞ్ఞే"తి నియామస్స అకతత్తా అఞ్ఞేసమ్పి వన్దియానం సబ్భావం దస్సేతుమాహ "**తజ్జనాదీ**"తిఆది. ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన నియస్సపబ్బాజనీయపటిసారణీయకమ్మే సఙ్గణ్హాతి. **ఏత్థా**తి ఏతస్మిం వన్దనీయాధికారే. **కమ్మ**న్తి అపలోకనాది చతుబ్బిధం కమ్మం.

౩౧౦౦. సఙ్ఘేన అధమ్మకమ్మే కరియమానే తం వారేతుం అసక్కోన్తేన, అసక్కోన్తేహి చ పటిపజ్జితబ్బవిధిం దస్సేతుమాహ "**అధిట్ఠాన**"న్తిఆది. అధిట్ఠానం పనేకస్స ఉద్దిట్ఠన్తి యోజనా, అధమ్మకమ్మం కరోన్తానం భిక్ఖూనమన్తరే నిసీదిత్వా తం "అధమ్మ"న్తి జానిత్వాపి తం వారేతుం అసక్కోన్తస్స ఏకస్స "న మేతం ఖమతీ"తి చిత్తేన అధిట్ఠానముద్దిట్ఠన్తి వుత్తం హోతి. **ద్విన్నం వా తిణ్ణమేవ చా**తి తమేవ వారేతుం అసక్కోన్తానం ద్విన్నం వా తిణ్ణం వా భిక్ఖూనం అఞ్ఞమఞ్ఞం "న మేతం ఖమతీ"తి **దిట్ఠావికమ్మం** సకసకదిట్ఠియా పకాసనం ఉద్దిట్ఠన్తి అత్థో. **తతో ఉద్ధం** తీహి ఉద్ధం చతున్నం కమ్మస్స పటిక్కోసనం "ఇదం అధమ్మకమ్మం మా కరోథా"తి పటిక్ఖిపనం ఉద్దిట్ఠన్తి అత్థో.

౩౧౦౧. విస్సాసగ్గాహలక్ఖణం అగ్గహితగ్గహణేన పఞ్చవిధన్తి దస్సేతుమాహ "**సన్దిట్ఠో**"తిఆది. యోజనా పనేత్థ ఏవం వేదితబ్బా – సన్దిట్ఠో చ హోతి, జీవతి చ, గహితే చ అత్తమనో హోతి, సమ్భత్తో చ హోతి, జీవతి చ, గహితే చ అత్తమనో హోతి, ఆలపితో చ హోతి, జీవతి చ, గహితే చ అత్తమనో హోతీతి ఏవం సన్దిట్ఠసమ్భత్తఆలపితానం తిణ్ణమేకేకస్స తీణి తీణి విస్సాసగ్గాహలక్ఖణాని కత్వా నవవిధం హోతీతి వేదితబ్బం. వచనత్థో, పనేత్థ వినిచ్ఛయో చ హేట్ఠా వుత్తోవ.

౩౧౦౨. సీలవిపత్తి, దిట్ఠివిపత్తి చ ఆచారాజీవసమ్భవా ద్వే విపత్తియో చాతి యోజనా, ఆచారవిపత్తి, ఆజీవవిపత్తి చాతి వుత్తం హోతి.

౩౧౦౩. **తత్థా**తి తేసు చతూసు విపత్తీసు. **అప్పటికమ్మా** పారాజికా **వుట్ఠానగామినీ** సఙ్ఘాదిసేసాపత్తికా దువే ఆపత్తియో సీలవిపత్తీతి పకాసితాతి యోజనా.

౩౧౦౪. యా చ అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి, యా దసవత్థుకా దిట్ఠి, అయం దువిధా దిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తీతి దీపితాతి యోజనా. తత్థ **అన్తగ్గాహికదిట్ఠి** నామ ఉచ్ఛేదన్తసస్సతన్తగాహావసేన పవత్తా దిట్ఠి. "నత్థి దిన్న"న్తిఆదినయప్పవత్తా దసవత్థుకా దిట్ఠి.

३၈०३. ಥುಲ್ಲಚ್ಚಯಾದಿಕಾ ದೇಸನಾಗಾಮಿನಿಕಾ **ಯಾ ಪಞ್ಚ** ಆಪತ್ತಿಯೋ, **ಆಚಾರಕುಸಲೇನ** ಭಗವತಾ ಸಾ ಆಚಾರವಿಪತ್ತೀತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಯೋಜನಾ. **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪಾಚಿತ್ತಿಯಪಾಟಿದೇಸನೀಯದುಕ್ಕಟದುಬ್ಭಾಸಿತಾನಂ ಗಹಣಂ. **ಯಾತಿ** ಪಞ್ಚಾಪತ್ತಿಯೋ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಬಹುತ್ತಂ. **ಸಾತಿ** ಆಚಾರವಿಪತ್ತಿ ಸಾಮಞ್ಞಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಏಕತ್ತಂ.

३၈०६. ಕುಹನಾದೀತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಲಪನಾ ನೇಮಿತ್ತಿಕತಾ ನಿಪ್ಪೇಸಿಕತಾ ಲಾಭೇನ ಲಾಭಂ ನಿಜಿಗೀಸನತಾ ಗಹಿತಾ, ಕುಹನಾದೀನಂ ವಿತ್ಥಾರೋ **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೧೬) ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ. ಆಜೀವೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೇತು ಯಸ್ಸಾ ಆಪತ್ತಿಯಾತಿ ವಿಗ್ಗಹೋ. **ಛಬ್ಬಿಧಾತಿ** ಚತುತ್ಥಪಾರಾಜಿಕಸಞ್ಚರಿತ್ತಥುಲ್ಲಚ್ಚಯಪಾಚಿತ್ತಿಯಪಾಟಿದೇಸನೀಯದುಕ್ಕಟಾಪತ್ತೀನಂ ವಸೇನ ಛಬ್ಬಿಧಾ. **ಪಕಾಸಿತಾ** –

> "ಆಜೀವಹೇತು ಆಜೀವಕಾರಣಾ ಪಾಪಿಚ್ಛೋ ಇಚ್ಛಾಪಕತೋ ಅಸನ್ತಂ ಅಭೂತಂ ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮಂ ಉಲ್ಲಪತಿ, ಆಪತ್ತಿ ಪಾರಾಜಿಕಸ್ಸ. ಆಜೀವಹೇತು…ಪೇ॰… ಸಞ್ಚರಿತ್ತಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಆಪತ್ತಿ ಸಙ್ಘಾದಿಸೇಸಸ್ಸ. ಆಜೀವಹೇತು…ಪೇ॰… 'ಯೋ ತೇ ವಿಹಾರೇ ವಸತಿ, ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಅರಹಾ'ತಿ ಭಣತಿ, ಪಟಿಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಆಪತ್ತಿ ಥುಲ್ಲಚ್ಚಯಸ್ಸ. ಆಜೀವಹೇತು…ಪೇ॰… ಭಿಕ್ಖು ಪಣೀತಭೋಜನಾನಿ ಅಗಿಲಾನೋ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಾಯ ವಿಞ್ಞಾಪೇತ್ವಾ ಭುಞ್ಜತಿ, ಆಪತ್ತಿ ಪಾಚಿತ್ತಿಯಸ್ಸ. ಆಜೀವಹೇತು…ಪೇ॰… ಭಿಕ್ಖುನೀ ಪಣೀತಭೋಜನಾನಿ ಅಗಿಲಾನಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಾಯ ವಿಞ್ಞಾಪೇತ್ವಾ ಭುಞ್ಜತಿ, ಆಪತ್ತಿ ಪಾಟಿದೇಸನೀಯಸ್ಸ. ಆಜೀವಹೇತು ಆಜೀವಕಾರಣಾ ಸೂಪಂ ವಾ ಓದನಂ ವಾ ಅಗಿಲಾನೋ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಾಯ ವಿಞ್ಞಾಪೇತ್ವಾ ಭುಞ್ಜತಿ, ಆಪತ್ತಿ ದುಕ್ಕಟಸ್ಸಾ"ತಿ (ಪರಿ॰ ೨೮೭) –

ದೇಸಿತಾ. ಇಮಿನಾ ಆಜೀವವಿಪತ್ತಿ ದೀಪಿತಾ.

३၈०७. "**ಉಕ್ಖಿತ್ತೋ**"ತಿಆದಿ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ತೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ನಾನಾಸಂವಾಸಕಾನಂ ಸರೂಪದಸ್ಸನಂ. ತತ್ಥ ತಯೋ ಉಕ್ಖಿತ್ತಕಾ ವುತ್ತಾಯೇವ.

३၈०८-९. "ಯೋ ಸಚ್ಚೇನ ಉಕ್ಖೇಪನೀಯಕಮ್ಮಕತಾನಂ ಅಧಮ್ಮವಾದೀನಂ ಪಕ್ಖೇ ನಿಸಿನ್ನೋ 'ತುಮ್ಹೇ ಕಿಂ ಭಣಥಾ'ತಿ ತೇಸಞ್ಚ ಇತರೇಸಞ್ಚ ಲದ್ಧಿಂ ಸುತ್ವಾ 'ಇಮೇ ಅಧಮ್ಮವಾದಿನೋ, ಇತರೇ ಧಮ್ಮವಾದಿನೋ'ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಅಯಂ ತೇಸಂ ಮಜ್ಝೇ ನಿಸಿನ್ನೋವ ತೇಸಂ ನಾನಾಸಂವಾಸಕೋ ಹೋತಿ, ಕಮ್ಮಂ ಕೋಪೇತಿ. ಇತರೇಸಮ್ಪಿ ಹತ್ಥಪಾಸಂ ಅನಾಗತತ್ತಾ ಕೋಪೇತೀ"ತಿ (ಮಹಾವ॰ ಅಟ್ಠ॰ ४०३) ಆಗತ **ಅಟ್ಠಕಥಾ**ವಿನಿಚ್ಛಯಂ ದಸ್ಸೇತುಮಾಹ "**ಅಧಮ್ಮವಾದಿಪಕ್ಖಸ್ಮಿಂ**"ನ್ತಿಆದಿ.

ಅಧಮ್ಮವಾದಿಪಕ್ಖಸ್ಮಿನ್ತಿ ಉಕ್ಖೇಪನೀಯಕಮ್ಮೇನ ನಿಸ್ಸಾರಿತಾನಂ ಅಧಮ್ಮವಾದೀನಂ ಪಕ್ಖಸ್ಮಿಂ. **ನಿಸಿನ್ನೋವಾತಿ** ಹತ್ಥಪಾಸಂ ಅವಿಜಹಿತ್ವಾ ಗಣಪೂರಕೋ ಹುತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನೋವ. **ವಿಚಿನ್ತಯನ್ತಿ** "ಇಮೇ ನು ಖೋ ಧಮ್ಮವಾದಿನೋ, ಉದಾಹು ಏತೇ"ತಿ ವಿವಿಧೇನಾಕಾರೇನ ಚಿನ್ತಯನ್ತೋ. "ಏತೇ ಪನ ಧಮ್ಮವಾದೀ"ತಿ ಮಾನಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಏವಂ **ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಪನ ಮಾನಸೇ**. ಅಧಮ್ಮವಾದಿಪಕ್ಖಸ್ಮಿಂ ನಿಸಿನ್ನೋವ ಏವಂ ಮಾನಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ **ಅಯಂ** ಭಿಕ್ಖು. **ಲದ್ಧಿಯಾತಿ** ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದಿತಮಾನಸಸಙ್ಖಾತಾಯ ಲದ್ಧಿಯಾ. ತೇಸಂ ಅಧಮ್ಮವಾದೀನಂ **ನಾನಾಸಂವಾಸಕೋ ನಾಮ** ಹೋತೀತಿ ಪಕಾಸಿತೋ.

ತತ್ರಟ್ಠೋ ಪನ ಸೋತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅಧಮ್ಮವಾದಿಪಕ್ಖಸ್ಮಿಂ ನಿಸಿನ್ನೋವ ಸೋ. ಸದ-ಧಾತುಯಾ ಗತಿನಿವಾರಣತ್ಥತ್ತಾ ತತ್ರ ನಿಸಿನ್ನೋ "ತತ್ರಟ್ಠೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ. **ದ್ವಿನ್ನನ್ತಿ** ಧಮ್ಮವಾದಿಅಧಮ್ಮವಾದಿಪಕ್ಖಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಙ್ಘಾನಂ. **ಕಮ್ಮನ್ತಿ** ಚತುವಗ್ಗಾದಿಸಙ್ಘೇನ ಕರಣೀಯಕಮ್ಮಂ. **ಕೋಪೇತೀತಿ** ಅಧಮ್ಮವಾದೀನಂ ಅಸಂವಾಸಭಾವಂ ಗನ್ತ್ವಾ ತೇಸಂ ಗಣಪೂರಣತ್ತಾ, ಇತರೇಸಂ ಏಕಸೀಮಾಯಂ ಠತ್ವಾ ಹತ್ಥಪಾಸಂ ಅನುಪಗತತ್ತಾ, ಛನ್ದಸ್ಸ ಚ ಅದಿನ್ನತ್ತಾ ಕಮ್ಮಂ ಕೋಪೇತಿ. ಯೋ ಪನ ಅಧಮ್ಮವಾದೀನಂ ಪಕ್ಖೇ ನಿಸಿನ್ನೋ "ಅಧಮ್ಮವಾದಿನೋ

ఇమే, ఇతరే ధమ్మవాదినో”తి తేసం మజ్ఝే పవిసతి, యత్థ వా తత్థ వా పక్ఖే నిసిన్నో “ఇమే ధమ్మవాదినో”తి గణ్హాతి, అయం అత్తనావ అత్తానం సమానసంవాసకం కరోతీతి వేదితబ్బో.

౩౧౧౦. బహిసీమాగతో పకతత్తో భిక్ఖు సచే హత్థపాసే ఠితో హోతి, సో సీమాయ నానాసంవాసకో మతోతి యోజనా. తం గణపూరణం కత్వా కతకమ్మమ్పి కుప్పతి. **ఏవం** యథావుత్తనియామేన తయో నానాసంవాసకా మహేసినా వుత్తాతి యోజనా.

౩౧౧౧. చుతోతి పారాజికాపన్నో సాసనతో చుతత్తా “చుతో”తి గహితో. “భిక్ఖునీ ఏకాదస అభబ్బా”తి పదచ్ఛేదో. **ఇమేతి** భేదమనపేక్ఖిత్వా సామఞ్ఞేన సత్తరస జనా. **అసంవాసాతి** న సంవసితబ్బా, నత్థి వా ఏతేహి పకతత్తానం ఏకకమ్మాదికో సంవాసోతి **అసంవాసా** నామ సియుం.

౩౧౧౨. అసంవాసస్స సబ్బస్సాతి యథావుత్తస్స సత్తరసవిధస్స సబ్బస్స అసంవాసస్స. **తథా కమ్మారహస్స చాతి** “యస్స సఙ్ఘో కమ్మం కరోతి, సో నేవ కమ్మపత్తో, నాపి ఛన్దారహో, అపిచ కమ్మారహో”తి (పరి. ౪౮౮) ఏవం **పరివారే** వుత్తకమ్మారహస్స చ. **ఉమ్మత్తకాదీనన్తి ఆది**-సద్దేన ఖిత్తచిత్తాదీనం గహణం. **సఙ్ఘే** తజ్జనీయాదీని కరోన్తే. **పటిక్ఖేపోతి** పటిక్కోసనా. **న రూహతీతి** పటిక్కోసట్ఠానే న తిట్ఠతి, కమ్మం న కోపేతీతి అధిప్పాయో.

౩౧౧౩. ససంవాసేక...పే.... భిక్ఖునోతి వుత్తనయేన కమ్మేన వా లద్ధియా వా అసంవాసికభావం అనుపగతత్తా సమానసంవాసకస్స సీమాయ అసంవాసికభావం అనుపగన్త్వా ఏకసీమాయ ఠితస్స అన్తిమవత్థుం అనజ్ఝాపన్నత్తా పకతత్తస్స భిక్ఖునో. **అనన్తరస్సపి** హత్థపాసే **వచనేన** వచీభేదకరణేన **పటిక్ఖేపో** పటిక్కోసో **రుహతి** పటిక్కోసనట్ఠానేయేవ తిట్ఠతి, కమ్మం కోపేతీతి అధిప్పాయో.

౩౧౧౪. ఛహి ఆకారేహీతి (పాచి. అట్ఠ. ౪౩౮; కఙ్ఖా. అట్ఠ. నిదానవణ్ణనా) లజ్జితాయ, అఞ్ఞాణతాయ, కుక్కుచ్చపకతతాయ, సతిసమ్మోసాయ, అకప్పియేకప్పియసఞ్ఞితాయ, కప్పియేఅకప్పియసఞ్ఞితాయాతి ఇమేహి ఛహి ఆకారేహి. పఞ్చ సమణకప్పా చ వుత్తా, పఞ్చ విసుద్ధియో చ వుత్తాతి యోజనా.

“అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఞ్చహి సమణకప్పేహి ఫలం పరిభుఞ్జితుం, అగ్గిపరిజితం సత్థపరిజితం నఖపరిజితం అబీజం నిబ్బట్టబీజఞ్ఞేవ పఞ్చమ”న్తి (చూళవ. ౨౫౦) **ఖుద్దకవత్థుకే** అనుఞ్ఞాతా **పఞ్చ సమణకప్పా** నామ. **పఞ్చ విసుద్ధియోతి** పరివారే **ఏకుత్తరే** “పఞ్చ విసుద్ధియో”తి ఇమస్స నిద్దేసే “నిదానం ఉద్దిసిత్వా అవసేసం సుతేన సావేతబ్బం, అయం పఠమా విసుద్ధీ”తిఆదినా (పరి. ౩౨౫) నయేన దస్సితా పఞ్చ పాతిమోక్ఖుద్దేససఙ్ఖాతా పఞ్చ విసుద్ధియో చ “సుత్తుద్దేసో పారిసుద్ధిఉపోసథో అధిట్ఠానుపోసథో పవారణా సామగ్గిఉపోసథోయేవ పఞ్చమో”తి (పరి. ౩౨౫) ఏవం వుత్తా పఞ్చ విసుద్ధియో చాతి ద్వేపఞ్చవిసుద్ధియో “ద్విపఞ్చవిఞ్ఞాణానీ”తిఆదీసు వియ సామఞ్ఞవచనేన సఙ్గహితా.

౩౧౧౫-౬. నిస్సేసేన దీయతి పఞ్ఞపీయతి ఏత్థ సిక్ఖాపదన్తి **నిదానం,** తేసం తేసం సిక్ఖాపదానం పఞ్ఞత్తియా ఠానభూతం వేసాలీఆది. పుం వుచ్చతి నిరయో, తం గలతి మద్దతి నేరయికదుక్ఖం అనుభవతీతి **పుగ్గలో,** సత్తో. అరియపుగ్గలా తంసదిసత్తా, భూతపుబ్బగతియా వా “పుగ్గలా”తి వేదితబ్బా. ఇధ పనేతే సిక్ఖాపదవీతిక్కమస్స ఆదికమ్మికా అధిప్పేతా.

ఇదాని పుగ్గలనిద్దేసం వక్ఖతి. వసతి ఏత్థ భగవతో ఆణాసఙ్ఖాతా సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తి తం పటిచ్చ పవత్తతీతి **వత్థు,** తస్స తస్స పుగ్గలస్స సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తిహేతుభూతో అజ్ఝాచారో.

విధానం విభజనం **విధి,** పభేదో. పఞ్ఞాపీయతి భగవతో ఆణా పకారేన ఞాపీయతి ఏతాయాతి **పఞ్ఞత్తి,** పఞ్ఞత్తియా విధి పభేదో "పఞ్ఞత్తివిధి"న్తి వత్తబ్బే "విధిం పఞ్ఞత్తియా"తి గాథాబన్ధవసేన అసమత్థనిద్దేసో. సా పన పఞ్ఞత్తివిధి పఞ్ఞత్తిఅనుపఞ్ఞత్తి అనుప్పన్నపఞ్ఞత్తి సబ్బత్థపఞ్ఞత్తి పదేసపఞ్ఞత్తి సాధారణపఞ్ఞత్తి అసాధారణపఞ్ఞత్తి ఏకతోపఞ్ఞత్తి ఉభతోపఞ్ఞత్తివసేన నవవిధా హోతి.

"విపత్తి ఆపత్తి అనాపత్తీ"తి పదచ్ఛేదో, విపజ్జన్తి ఏతాయ సీలాదయోతి **విపత్తి**. సా పన సీలఆచారదిట్ఠిఆజీవానం వసేన చతుబ్బిధా. సా పన ఉద్దేసవసేన హేట్ఠా దస్సితావ. ఆపజ్జన్తి ఏతాయ అకుసలాబ్యాకతభూతాయ భగవతో ఆణావీతిక్కమన్తి **ఆపత్తి**. సా పుబ్బపయోగాదివసేన అనేకప్పభేదా ఆపత్తి. **అనాపత్తి** అజాననాదివసేన ఆణాయ అనతిక్కమనం. సముట్ఠాతి ఏతేహి ఆపత్తీతి **సముట్ఠానాని,** కాయాదివసేన ఛబ్బిధాని ఆపత్తికారణాని. సముట్ఠానానం నయో **సముట్ఠాననయో,** తం.

వజ్జఞ్చ కమ్మఞ్చ కిరియా చ సఞ్ఞా చ చిత్తఞ్చ ఆణత్తి చ **వజ్జకమ్మక్రియాసఞ్ఞాచిత్తాణత్తియో,** తాసం విధి తథా వుచ్చతి, తం. **వజ్జవిధి**న్తి "యస్సా సచిత్తకపక్ఖే చిత్తం అకుసలమేవ హోతి, అయం లోకవజ్జా, సేసా పణ్ణత్తివజ్జా"తి (కఙ్ఖా. అట్ఠ. పఠమపారాజికవణ్ణనా) వుత్తం వజ్జవిధిం. **కమ్మవిధి**న్తి "సబ్బా చ కాయకమ్మవచీకమ్మతదుభయవసేన తివిధా హోన్తీ"తి (కఙ్ఖా. అట్ఠ. పఠమపారాజికవణ్ణనా) దస్సితం కమ్మవిధిం . **క్రియావిధి**న్తి "అత్థాపత్తి కిరియతో సముట్ఠాతి, అత్థి అకిరియతో, అత్థి కిరియాకిరియతో, అత్థి సియా కిరియతో సియా అకిరియతో"తిఆదినా (కఙ్ఖా. అట్ఠ. పఠమపారాజికవణ్ణనా) నయేన దస్సితం కిరియావిధిం. **సఞ్ఞావిధి**న్తి "సఞ్ఞావిమోక్ఖా"తిఆదినా (కఙ్ఖా. అట్ఠ. పఠమపారాజికవణ్ణనా) నయేన దస్సితం సఞ్ఞావిధిం.

చిత్తవిధిన్తి "సబ్బాపి చిత్తవసేన దువిధా హోన్తి సచిత్తకా, అచిత్తకా చా"తి (కఙ్ఖా. అట్ఠ. పఠమపారాజికవణ్ణనా) వుత్తం చిత్తవిధిం. **ఆణత్తివిధి**న్తి "సాణత్తికం అనాణత్తిక"న్తి వుత్తం ఆణత్తివిధిం. **అఙ్గవిధాన**న్తి సబ్బసిక్ఖాపదేసు ఆపత్తీనం వుత్తం అఙ్గవిధానఞ్చ. వేదనాత్తికం, కుసలత్తికఞ్చాతి యోజనా. తం పన "అకుసలచిత్తం, ద్విచిత్తం, తిచిత్తం, దుక్ఖవేదనం, ద్వివేదనం, తివేదన"న్తి తత్థ తత్థ దస్సితమేవ.

సత్తరసవిధం ఏతం లక్ఖణన్తి యథావుత్తనిదానాదిసత్తరసప్పభేదం సబ్బసిక్ఖాపదానం సాధారణలక్ఖణం. **దస్సేత్వా**తి పకాసేత్వా. **బుధో** వినయకుసలో. తత్థ తత్థ సిక్ఖాపదేసు యథారహం యోజేయ్యాతి సమ్బన్ధో.

౩౧౧౮. ఇమేసు సత్తరససు లక్ఖణేసు నిదానపుగ్గలే తావ నిద్దిసితుమాహ **''నిదాన''**న్తిఆది. **తత్థా**తి తేసు సత్తరససు సాధారణలక్ఖణేసు, నిద్ధారణే చేతం భుమ్మం. **నిదాన**న్తి నిద్ధారితబ్బదస్సనం. **''పుర''**న్తి ఇదం "వేసాలీ"తిఆదిపదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **సక్కభగ్గా**తి ఏతేహి జనపదవాచీహి సద్దేహి ఠాననిస్సితా నాగరావ గహేతబ్బా. తాని చ "సక్కేసు విహరతి కపిలవత్థుస్మిం, భగ్గేసు విహరతి సుసుమారగిరే"తి తత్థ తత్థ సిక్ఖాపదనిదానే నిదస్సితానేవ.

౩౧౧౯. "**దస వేసాలియా**"తిఆదీనం అత్థవినిచ్ఛయో **ఉత్తరే** ఆవి భవిస్సతి. **గిరిబ్బజేతి** రాజగహనగరే. తఞ్హి సమన్తా రితేహి ఇసిగిలిఆదీహి పఞ్చహి పబ్బతేహి వజసదిసన్తి "గిరిబ్బజ"న్తి వుచ్చతి.

౩౧౨౧. భిక్ఖూనం పాతిమోక్ఖస్మిం సుదిన్నధనియాదయో తేవీసతివిధా ఆదికమ్మికపుగ్గలా వుత్తాతి యోజనా.

౩౧౨౨. ఉభయపాతిమోక్ఖే ఆగతా **తే సబ్బే** ఆదికమ్మికపుగ్గలా పరిపిణ్డితా తింస భవన్తీతి యోజనా. **వత్థు**ఆదీనం వినిచ్ఛయో **ఉత్తరే** వక్ఖమానత్తా ఇధ న వుత్తో. నను చ నిదానపుగ్గలవినిచ్ఛయమ్పి తత్థ వక్ఖతీతి సో ఇధ కస్మా వుత్తోతి? నాయం దోసో, ఇమస్స పకరణత్తా ఇధాపి వత్తబ్బోతి. యది ఏవం వత్థుఆదివినిచ్ఛయోపి ఇధ వత్తబ్బో సియా, సో కస్మా న వుత్తోతి? ఏకయోగనిద్దిట్ఠస్స ఇమస్స వచనేన సోపి వుత్తోయేవ హోతీతి ఏకదేసదస్సనవసేన సంఖిత్తోతి దట్ఠబ్బో.

౩౧౨౩. యో ఏనం తరుం జానాతి, సో పఞ్ఞత్తిం అసేసతో జానాతీతి సమ్బన్ధో. ఏత్థ "**ఏనం తరు**"న్తి ఇమినా నిదానాదిసత్తరసప్పకారం సబ్బసిక్ఖాపదసాధారణలక్ఖణసముదాయం రూపకేన దస్సేతి. కిం విసిట్ఠం తరున్తి ఆహ "**తిమూల**"న్తిఆది.

తత్థ **తిమూల**న్తి నిదానపుగ్గలవత్థుసఙ్ఖాతాని తీణి మూలాని ఏతస్సాతి తిమూలం. **నవపత్త**న్తి నవవిధపఞ్ఞత్తిసఙ్ఖాతాని పత్తాని ఏతస్సాతి నవపత్తం. **ద్వయఙ్కుర**న్తి లోకవజ్జపణ్ణత్తివజ్జసఙ్ఖాతా ద్వే అఙ్కురా ఏతస్సాతి ద్వయఙ్కురం. "ద్విఅఙ్కుర"న్తి వత్తబ్బే ఇ-కారస్స అయాదేసం కత్వా "ద్వయఙ్కుర"న్తి వుత్తం. **సత్తఫల**న్తి ఆణత్తిఆపత్తిఅనాపత్తివిపత్తిసఞ్ఞావేదనాకుసలత్తికసఙ్ఖాతాని సత్త ఫలాని ఏతస్సాతి సత్తఫలం. **ఛపుప్ఫ**న్తి ఛసముట్ఠానసఙ్ఖాతాని పుప్ఫాని ఏతస్సాతి ఛపుప్ఫం. **ద్విప్పభవ**న్తి చిత్తకమ్మసఙ్ఖాతా ద్వే పభవా ఏతస్సాతి ద్విప్పభవం. **ద్విసాఖ**న్తి కిరియఅఙ్గసఙ్ఖాతా ద్వే సాఖా ఏతస్సాతి ద్విసాఖం. **ఏనం తరుం యో జానాతీ**తి యో వుత్తో భిక్ఖు వుత్తసరూపసాధారణసత్తరసలక్ఖణరాసివినిచ్ఛయసఙ్ఖాతతరుం జానాతి. **సో**తి సో భిక్ఖు. **పఞ్ఞత్తి**న్తి వినయపిటకం. **అసేసతో**తి సబ్బసో.

౩౧౨౪. **ఇతి** ఏవం మధురపదత్థం అనాకులం **పరమం** ఉత్తమం ఇమం వినిచ్ఛయం యో **పఠతి** వాచుగ్గతం కరోన్తో పరియాపుణాతి, గరుసన్తికే సాధుకం **సుణాతి, పరిపుచ్ఛతే చ** అత్థం పరిపుచ్ఛతి చ, **సో** భిక్ఖు వినయ **వినిచ్ఛయే ఉపాలిసమో భవతి** వినయధరానం ఏతదగ్గట్ఠానే నిక్ఖిత్తేన ఉపాలిమహాథేరేన సదిసో భవతీతి యోజనా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనియా వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనాయ

పకిణ్ణకవినిచ్ఛయకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

అధికరణపచ్చయకథావణ్ణనా

౨౮౩. వివాదాధికరణమ్హాతి "అధమ్మం 'ధమ్మో'తి దీపేతీ"తిఆదినయప్పవత్తా అట్ఠారసభేదకరవత్థునిస్సితా వివాదాధికరణమ్హా.

౨౮౬. ఉపసమ్పన్నం ఓమసతో భిక్ఖుస్స పాచిత్తి హోతీతి యోజనా.

౨౮౭. అనువాదాధికరణపచ్చయాతి చోదనాపరనామధేయ్యం అనువాదాధికరణమేవ పచ్చయో, తస్మా, అనువాదనాధికరణహేతూతి అత్థో.

౨౮౯. "తథా"తి ఇమినా అమూలకత్తం అతిదిసతి.

౨౯౦. ఆపత్తిపచ్చయాతి ఆపత్తాధికరణపచ్చయా.

౨౯౩. కిచ్చాధికరణపచ్చయాతి అపలోకనాదిచతుబ్బిధకమ్మసఙ్ఖాతకిచ్చాధికరణహేతు.

౨౯౪. అచ్చజన్తీవాతి అత్తనో లద్ధిం అపరిచ్చజన్తీ ఏవ.

౨౯౭. పాపికాయ దిట్ఠియా పరిచ్చజనత్థాయ కతాయ **యావతతియకం సమనుభాసనాయ** తం దిట్ఠిం అచ్చజన్తియా **తస్సా** భిక్ఖునియా, తస్స భిక్ఖుస్స చ **అచ్చజతో** పాచిత్తి హోతీతి యోజనా.

ఇతి ఉత్తరే లీనత్థపకాసనియా

అధికరణపచ్చయకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఖన్ధకపుచ్ఛాకథావణ్ణనా

౩౦౦. సేసేసూతి అభబ్బపుగ్గలపరిదీపకేసు సబ్బపదేసు.

౩౦౨. “నస్సన్తు ఏతే”తి పదచ్ఛేదో. **పురక్ఖకాతి** ఏత్థ సామిఅత్థే పచ్చత్తవచనం, భేదపురేక్ఖకస్స, భేదపురేక్ఖకాయాతి అత్థో.

౩౦౩. సేసేసూతి అవసేసేసు అసంవాసకాదిదీపకేసు పటిక్ఖేపపదేసు.

౩౦౪. ఏకావ దుక్కటాపత్తి వుత్తాతి వస్సం అనుపగమనాదిపచ్చయా జాతితో ఏకావ దుక్కటాపత్తి వుత్తా.

౩౦౫. ఉపోసథసమా మతాతి ఉపోసథక్ఖన్ధకే వుత్తసదిసా జాతా ఆపత్తియో మతా అధిప్పేతా.

౩౦౬. చమ్మేతి చమ్మక్ఖన్ధకే. వచ్ఛతరిం గహేత్వా **మారేన్తానం** ఛబ్బగ్గియానం పాచిత్తి వుత్తాతి సమ్బన్ధో. **వచ్ఛతరిన్తి** బలసమ్పన్నం తరుణగావిం. సా హి వచ్ఛకభావం తరిత్వా అతిక్కమిత్వా ఠితత్తా ‘‘**వచ్ఛతరీ**’’తి వుచ్చతి.

౩౦౭. అఙ్గజాతం ఛుపన్తస్సాతి గావీనం అఙ్గజాతం అత్తనో అఙ్గజాతేన బహి ఛుపన్తస్స. **సేసేసూతి** గావీనం విసాణాదీసు గహణే, పిట్ఠిఅభిరుహణే చ. యథాహ “ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ అచిరవతియా నదియా గావీనం తరన్తీనం విసాణేసుపి గణ్హన్తీ”తిఆది (మహావ. ౨౫౨).

౩౦౮. తత్థ భేసజ్జక్ఖన్ధకే. **సామన్తా ద్వఙ్గులేతి** వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గానం సామన్తా ద్వఙ్గులమత్తే పదేసే. సత్థకమ్మం కరోన్తస్స థుల్లచ్చయముదీరితన్తి యోజనా. యథాహ – “న, భిక్ఖవే, సమ్బాధస్స సామన్తా ద్వఙ్గులే సత్థకమ్మం వా వత్థికమ్మం వా కారేతబ్బం, యో కారేయ్య, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా”తి (మహావ. ౨౭౯). ఏత్థ చ ‘‘**సామన్తా ద్వఙ్గులే**’’తి ఇదం సత్థకమ్మంయేవ సన్ధాయ వుత్తం. వత్థికమ్మం పన సమ్బాధేయేవ పటిక్ఖిత్తం.

“న, భిక్ఖవే, అఞ్ఞత్ర నిమన్తితేన అఞ్ఞస్స భోజ్జయాగు పరిభుఞ్జితబ్బా, యో పరిభుఞ్జేయ్య, యథాధమ్మో కారేతబ్బో”తి (మహావ. ౨౮౩) వుత్తత్తా ఆహ ‘‘**భోజ్జయాగూసు పాచిత్తీ**’’తి. ఏత్థ చ **భోజ్జయాగు** నామ బహలయాగు. “పిణ్డం వట్టేత్వా పాతబ్బయాగూ”తి **గణ్ఠిపదే** వుత్తం. **పాచిత్తీతి** పరమ్పరభోజనపవారణసిక్ఖాపదేహి పాచిత్తి. **సేసేసూతి** అన్తోవుత్థఅన్తోపక్కసయంపక్కపరిభోగాదీసు. యథాహ “న, భిక్ఖవే, అన్తోవుత్థం అన్తోపక్కం సామంపక్కం పరిభుఞ్జితబ్బం, యో పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తిఆది (మహావ. ౨౭౪).

౩౧౦. చీవరసంయుత్తేతి చీవరక్ఖన్ధకే.

౩౧౩. చమ్పేయ్యకే చ కోసమ్బేతి చమ్పేయ్యక్ఖన్ధకే చేవ కోసమ్బకక్ఖన్ధకే చ. ‘‘**కమ్మస్మి**’’న్తిఆదీసుపి ఏసేవ నయో.

౩౧౭. రోమన్థేతి భుత్తస్స లహుం పాకత్తాయ కుచ్ఛిగతం ముఖం ఆరోపేత్వా సణ్హకరణవసేన అనుచాలనే.

౩౧౮. సేనాసనస్మిన్తి సేనాసనక్ఖన్ధకే. **గరునోతి** గరుభణ్డస్స.

౩౨౦. సఙ్ఘభేదేతి సఙ్ఘభేదకక్ఖన్ధకే.

౩౨౧. భేదానువత్తకానన్తి సఙ్ఘభేదానువత్తకానం. **గణభోగేతి** గణభోజనే.

౩౨౨. సాతి ఏత్థ సబ్బవత్తేసు అనాదరియేన హోతీతి సేసో. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

ఇతి ఉత్తరే లీనత్థపకాసనియా

ఖన్ధకపుచ్ఛాకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సముట్ఠానసీసకథావణ్ణనా

౩౨౫-౬. మహేసినా ద్వీసు విభఙ్గేసు పఞ్ఞత్తాని **యాని పారాజికాదీని** సిక్ఖాపదాని ఉపోసథే ఉద్దిసన్తి, **తేసం** సిక్ఖాపదానం సముట్ఠానం భిక్ఖూనం పాటవత్థాయ ఇతో పరం పవక్ఖామి, తం సమాహితా సుణాథాతి యోజనా.

౩౨౭. కాయో చ వాచా చ కాయవాచా చాతి అచిత్తకాని యాని తీణి సముట్ఠానాని, తానేవ చిత్తేన పచ్చేకం యోజితాని సచిత్తకాని **తీణి** సముట్ఠానాని హోన్తీతి ఏవమేవ సముట్ఠానం పురిమానం ద్విన్నం వసేన **ఏకఙ్గికం,** తతియచతుత్థపఞ్చమానం వసేన **ద్వఙ్గికం,** ఛట్ఠస్స వసేన **తివఙ్గికఞ్చా**తి ఏవం ఛధా సముట్ఠానవిధిం వదన్తీతి యోజనా. కాయో, వాచాతి ఏకఙ్గికం ద్వయం, కాయవాచా , కాయచిత్తం, వాచాచిత్తన్తి దువఙ్గికత్తయం, కాయవాచాచిత్తన్తి అఙ్గభేదేన తివిధమ్పి అవయవభేదేన సముట్ఠానభేదవిధిం ఛప్పకారం వదన్తీతి అధిప్పాయో.

౩౨౮. తేసు ఛసు సముట్ఠానేసు ఏకేన వా సముట్ఠానేన ద్వీహి వా తీహి వా చతూహి వా ఛహి వా సముట్ఠానేహి **నానా** ఆపత్తియో జాయరేతి సమ్బన్ధో.

౩౨౯. తత్థ తాసు నానాపత్తీసు. పఞ్చ సముట్ఠానాని ఏతిస్సాతి **పఞ్చసముట్ఠానా,** ఏవరూపా కాచి ఆపత్తి న విజ్జతి. ఏకమేకం సముట్ఠానం యాసన్తి విగ్గహో. **పచ్ఛిమేహేవ తీహిపీ**తి సచిత్తకేహేవ తీహి సముట్ఠానేహి, యా ఆపత్తి ఏకసముట్ఠానా హోతి, సా సచిత్తకానం తిణ్ణమఞ్ఞతరేన హోతీతి అధిప్పాయో.

౩౩౦-౧. తతియచ్ఛట్ఠతోపి చాతి కాయవాచతో, కాయవాచాచిత్తతో చ. **చతుత్థచ్ఛట్ఠతో చేవా**తి కాయచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ. **పఞ్చమచ్ఛట్ఠతోపి చా**తి వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ. "కాయతో కాయచిత్తతో"తి పఠమం ద్విసముట్ఠానం, "వాచతో వాచాచిత్తతో"తి దుతియం, "కాయవాచతో కాయవాచాచిత్తతో"తి తతియం, "కాయచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో"తి చతుత్థం, "వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో"తి పఞ్చమం ద్విసముట్ఠానన్తి ఏవం పఞ్చధా ఏవ ఠితేహి ద్వీహి సముట్ఠానేహి **ఏసా** ద్విసముట్ఠానాపత్తి **జాయతే** సముట్ఠాతి. **న అఞ్ఞతో**తి కాయతో వాచతోతి ఏకం, వాచతో కాయవాచతోతి ఏకన్తి ఏవం యథావుత్తక్కమవిపరియాయేన యోజితేహి అఞ్ఞేహి సముట్ఠానేహి న సముట్ఠాతి.

౩౩౨. పఠమేహి చ తీహీతి "కాయతో, వాచతో, కాయవాచతో"తి పఠమం నిద్దిట్ఠేహి తీహి అచిత్తకసముట్ఠానేహి. **పచ్ఛిమేహి చా**తి "కాయచిత్తతో, వాచాచిత్తతో, కాయవాచాచిత్తతో"తి ఏవం పచ్ఛా వుత్తేహి సచిత్తకేహి తీహి సముట్ఠానేహి. **న అఞ్ఞతో**తి "కాయతో, వాచతో, కాయచిత్తతో, వాచతో, కాయవాచతో, కాయచిత్తతో"తి ఏవం వుత్తవిపల్లాసతో అఞ్ఞేహి తీహి సముట్ఠానేహి న సముట్ఠాతి.

౩౩౩-౪. పఠమా తతియా చేవ, చతుత్థచ్ఛట్ఠతోపి చాతి కాయతో, కాయవాచతో, కాయచిత్తతో, కాయవాచాచిత్తతోతి ఏతేహి చతూహి సముట్ఠానేహి చేవ. **దుతియా…పే… చ్ఛట్ఠతోపి చా**తి వాచతో, కాయవాచతో, వాచాచిత్తతో, కాయవాచాచిత్తతోతి ఇమేహి చతూహి చాతి చతుసముట్ఠానాపత్తి.

సా ఏవం ద్విధా ఠితేహి చతూహి సముట్ఠానేహి జాయతే. **న పనఞ్ఞతోతి** "కాయతో, వాచతో, కాయవాచతో, కాయచిత్తతో"తి ఏవమాదినా విపల్లాసనయేన యోజితేహి చతూహి సముట్ఠానేహి న సముట్ఠాతి. ఛ సముట్ఠానాని యస్సా సా **ఛసముట్ఠానా**. సచిత్తకేహి తీహి, అచిత్తకేహి తీహీతి ఛహి ఏవ సముట్ఠానేహి సముట్ఠాతీతి. పకారన్తరాభావా ఇధ "న అఞ్ఞతో"తి న వుత్తం.

ఆహ చ అట్ఠకథాచరియో మాతికట్ఠకథాయం.

౩౩౫. సముట్ఠాతి ఏతస్మాతి **సముట్ఠానం,** కాయాది ఛబ్బిధం, ఏకం సముట్ఠానం కారణం యస్సా సా **ఏకసముట్ఠానా**. పకారన్తరాభావా **తిధా**. కథం? సచిత్తకానం తిణ్ణం సముట్ఠానానం వసేన తివిధా. ద్వీహి సముట్ఠానేహి సముట్ఠితా **ద్విసముట్ఠితా,** ద్విసముట్ఠానాపత్తీతి అత్థో. **పఞ్చధాతి** వుత్తనయేన పఞ్చప్పకారా. తీణి సముట్ఠానాని యస్సా సా **తిసముట్ఠానా,** చత్తారి సముట్ఠానాని యస్సా సా **చతురుట్ఠానా,** తిసముట్ఠానా చ చతురుట్ఠానా చ **తిచతురుట్ఠానాతి** ఏకదేససరూపేకసేసో, తిసముట్ఠానా ద్విధా విభత్తా, చతుసముట్ఠానా చ ద్విధా ఏవ విభత్తాతి అత్థో. ఛహి సముట్ఠానేహి సముట్ఠితా **ఛసముట్ఠితా,** ఛసముట్ఠానాతి అత్థో. **ఏకధాతి** పకారన్తరాభావా ఏకధావ ఠితాతి అధిప్పాయో.

౩౩౬. **సబ్బా ఆపత్తియో సముట్ఠానవిసేసతో** ఏవం తేరసధా ఠితానం సముట్ఠానభేదానం నానత్తతో తేహి సముట్ఠితానం పఠమం పఞ్ఞత్తత్తా సీసభూతానం సిక్ఖాపదానం వసేన **తేరసేవ నామాని లభన్తి,** తాని ఇతో పరం వక్ఖామీతి యోజనా.

౩౩౭. **పఠమన్తిమవత్థుఞ్చాతి** పఠమపారాజికసముట్ఠానం. **దుతియన్తి** అదిన్నాదానసముట్ఠానం. **సఞ్చరిత్తకన్తి** సఞ్చరిత్తసముట్ఠానం. **సమనుభాసనన్తి** సమనుభాసనసముట్ఠానం. "కథినం ఏళకలోమక"న్తి పదచ్ఛేదో, కథినసముట్ఠానం ఏళకలోమసముట్ఠానఞ్చ.

౩౩౮. **పదసోధమ్మన్తి** పదసోధమ్మసముట్ఠానం. **అద్ధానం థేయ్యసత్థన్తి** అద్ధానసముట్ఠానం థేయ్యసత్థసముట్ఠానం. **దేసనాతి** ధమ్మదేసనాసముట్ఠానం. **భూతారోచనకన్తి** భూతారోచనసముట్ఠానం. **చోరివుట్ఠాపనన్తి** చోరివుట్ఠాపనసముట్ఠానం.

౩౩౯. **అననుఞ్ఞాతకఞ్చాతి** అననుఞ్ఞాతకసముట్ఠానఞ్చాతి ఏతాని తేరస తేహి సముట్ఠానేహి సముట్ఠితానం తేసం సిక్ఖాపదానం పఠమం పఠమం నిద్దిట్ఠానం పఠమపారాజికాదిసిక్ఖాపదసముట్ఠానానం ఇతరేసం పుబ్బఙ్గమభావతో **"సీసానీ"**తి వుత్తాని. యథాహ **పరివారట్ఠకథాయం** "పఠమపారాజికం నామ ఏకం సముట్ఠానసీసం, సేసాని తేన సదిసానీ"తిఆది (పరి॰ అట్ఠ॰ ౨౫౮). **తేరసేతే సముట్ఠాననయాతి** ఏతే సీసవసేన దస్సితా తేరస సముట్ఠాననయా. **విఞ్ఞూహి** ఉపాలిత్థేరాదీహి.

౩౪౦. **తత్థ** తేరససు సముట్ఠానసీసేసు. **యాతి** యా పన ఆపత్తి. **ఆదిపారాజికుట్ఠానాతి** పఠమపారాజికసముట్ఠానా.

౩౪౧. అదిన్నాదాన-సద్దో పుబ్బకో పఠమో ఏతిస్సా తంసముట్ఠానాపత్తియాతి **అదిన్నాదానపుబ్బకా,** అదిన్నాదానసముట్ఠానాతి ఉద్దిట్ఠాతి యోజనా.

౩౪౨. **జాతూతి** ఏకంసేన.

౩౪౩. అయం సముట్ఠానవసేన "సమనుభాసనాసముట్ఠానా"తి వుత్తాతి యోజనా.

౩౪౪. కథిన-సద్దో ఉపపదో యస్సా తంసముట్ఠానాయ ఆపత్తియా సా **కథినుపపదా,** కథినసముట్ఠానాతి **మతా** ఞాతా, అయం సముట్ఠానవసేన “కథినసముట్ఠానా”తి ఞాతాతి అత్థో.

౩౪౭. ఏళకలోమ-సద్దో ఆది యస్సా తంసముట్ఠానాపత్తియా సా **ఏళకలోమాదిసముట్ఠానా**తి అత్థో.

౩౪౯. ఏత్థ సముట్ఠానేసు.

౩౫౦. భూతారోచన-సద్దో పుబ్బభాగో ఏతిస్సా తంసముట్ఠానాయ ఆపత్తియాతి **భూతారోచనపుబ్బకా,** భూతారోచనసముట్ఠానాతి అత్థో.

౩౫౧. సముట్ఠానం **సముట్ఠితం,** చోరివుట్ఠాపనం సముట్ఠితం యస్సా సా **చోరివుట్ఠాపనసముట్ఠితా,** చోరివుట్ఠాపనసముట్ఠానాతి అత్థో.

౩౫౩. తత్థాతి తేరససముట్ఠానసీసేసు, ‘‘**సముట్ఠానం సచిత్తక**’’న్తి ఇదం “పఠమ”న్తిఆదీహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం. **పఠమం సముట్ఠాన**న్తి పఠమపారాజికసముట్ఠానం. **దుతియం సముట్ఠాన**న్తి అదిన్నాదానసముట్ఠానం. **చతుత్థం సముట్ఠాన**న్తి సమనుభాసనసముట్ఠానం. **నవమం సముట్ఠాన**న్తి థేయ్యసత్థసముట్ఠానం. **దసమం సముట్ఠాన**న్తి ధమ్మదేసనాసముట్ఠానం. **ద్వాదసమం సముట్ఠాన**న్తి చోరివుట్ఠాపనసముట్ఠానం.

౩౫౪. సముట్ఠానేతి సముట్ఠానసీసే. **సదిసా**తి తేన తేన సముట్ఠానసీసేన సముట్ఠానా ఆపత్తియో. **ఇధా**తి ఇమస్మిం సముట్ఠానవినిచ్ఛయే. **దిస్సరే**తి దిస్సన్తే, దిస్సన్తీతి అత్థో. అథ వా **ఇధ దిస్సరే**తి ఇధ ఉభతోవిభఙ్గే ఏతేసు తేరససముట్ఠానేసు ఏకేకస్మిం అఞ్ఞానిపి సదిసాని సముట్ఠానాని దిస్సన్తీతి అత్థో. ఇదాని తాని సరూపతో నిదస్సేతుమాహ ‘‘**సుక్కఞ్చా**’’తిఆది. తత్థ **సుక్క**న్తి సుక్కవిస్సట్ఠిసిక్ఖాపదం. ఏస నయో ‘‘**కాయసంసగ్గో**’’తిఆదీసుపి. యదేత్థ దువిఞ్ఞేయ్యం, తం వక్ఖామ.

౩౫౭. పుబ్బుపపరిపాకో చాతి “జానం పుబ్బుపగతం భిక్ఖు”న్తి (పాచి॰ ౧౨౦) సిక్ఖాపదఞ్చ “భిక్ఖునిపరిపాచిత”న్తి (పాచి॰ ౧౯౨, ౧౯౪) పిణ్డపాతసిక్ఖాపదఞ్చ. **రహో భిక్ఖునియాసహా**తి భిక్ఖునియా సద్ధిం రహో నిసజ్జసిక్ఖాపదఞ్చ. **సభోజనే, రహో ద్వే చా**తి సభోజనే కులే అనుపఖజ్జసిక్ఖాపదఞ్చ ద్వే రహోనిసజ్జసిక్ఖాపదాని చ. **అఙ్గులీ ఉదకే హాస**న్తి అఙ్గులిపతోదఞ్చ ఉదకహాసధమ్మసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౫౬. పహారే ఉగ్గిరే చేవాతి పహారదానసిక్ఖాపదఞ్చ తలసత్తిఉగ్గిరణసిక్ఖాపదఞ్చ. **తేపఞ్ఞాసా చ సేఖియా**తి పఞ్చసత్తతిసేఖియాసు వక్ఖమానాని ఉజ్జగ్ఘికాదీని సమనుభాసనసముట్ఠానాని దస, ఛత్తపాణిఆదీని ధమ్మదేసనాసముట్ఠానాని ఏకాదస, థేయ్యసత్థసముట్ఠానం , సూపోదనవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదఞ్చాతి బావీసతి సిక్ఖాపదాని ఠపేత్వా పరిమణ్డలనివాసనాదీని ఇతరాని తేపఞ్ఞాస సేఖియసిక్ఖాపదాని చ. **అధక్ఖకుబ్భజాణుఞ్చా**తి భిక్ఖునీనం అధక్ఖకఉబ్భజాణుసిక్ఖాపదఞ్చ. **గామన్తరమవస్సుతా**తి గామన్తరగమనం, అవస్సుతస్స హత్థతో ఖాదనీయగ్గహణసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౫౭-౮. తలమట్ఠుదసుద్ధి చాతి తలఘాతం, జతుమట్ఠం, ఉదకసుద్ధికాదియనఞ్చ. **వస్సంవుత్థాతి** "వస్సంవుత్థా... పే॰... ఛప్పఞ్చయోజనానీ"తి (పాచి॰ ౯౭౪) సిక్ఖాపదఞ్చ. **ఓవాదాయ న గచ్ఛన్తీతి** ఓవాదాయ అగమనసిక్ఖాపదఞ్చ. **నానుబన్ధే పవత్తినిన్తి** "వుట్ఠాపితం పవత్తినిం ద్వే వస్సాని నానుబన్ధేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౧౧౨) సిక్ఖాపదఞ్చాతి ఉభతోవిభఙ్గే నిద్దిట్ఠా ఇమే **పఞ్చసత్తతి** ధమ్మా కాయచిత్తసముట్ఠితా మేథునేన సమా ఏకసముట్ఠానా మతాతి యోజనా.

ఏత్థ చ **పాళియం** "ఛసత్తతీ"తి గణనపరిచ్ఛేదో సముట్ఠానసిక్ఖాపదేన సహ దస్సితో. ఇధ పన తం వినా తంసదిసానమేవ గణనా దస్సితా. తేనేవ పఠమం సముట్ఠానసీసం పాళియం గణనాయపి దస్సితం, ఇధేవ న దస్సితం. ఉపరి కత్థచి సముట్ఠానసీసస్స దస్సనం పనేత్థ వక్ఖమానానం తంసదిసభావదస్సనత్థం, గణనాయ వక్ఖమానాయ అన్తోగధభావదస్సనత్థం. తేనేవ తత్థపి తం వినా గణనం వక్ఖతి.

పఠమపారాజికసముట్ఠానవణ్ణనా.

౩౫౯. విగ్గహన్తి మనుస్సవిగ్గహసిక్ఖాపదం. **ఉత్తరి చేవాతి** ఉత్తరిమనుస్సధమ్మసిక్ఖాపదఞ్చ. **దుట్ఠుల్లన్తి** దుట్ఠుల్లవాచాసిక్ఖాపదం. **అత్తకామతాతి** అత్తకామపారిచరియసిక్ఖాపదఞ్చ. **దుట్ఠదోసా దువే చేవాతి** ద్వే దుట్ఠదోససిక్ఖాపదాని చ. **దుతియానియతోపి చాతి** దుతియఅనియతసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౬౦. అచ్ఛిన్దనఞ్చాతి సామం చీవరం దత్వా అచ్ఛిన్దనఞ్చ. **పరిణామోతి** సఙ్ఘికలాభస్స అత్తనో పరిణామనఞ్చ. **ముసాఓమసపేసుణాతి** ముసావాదో చ ఓమసవాదో చ భిక్ఖుపేసుఞ్ఞఞ్చ. **దుట్ఠుల్లారోచనఞ్చేవాతి** దుట్ఠుల్లాపత్తిఆరోచనసిక్ఖాపదఞ్చ. **పథవీఖణనమ్పి చాతి** పథవీఖణనసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౬౧. భూతగామఞ్చ వాదో చాతి భూతగామసిక్ఖాపదం, అఞ్ఞవాదకసిక్ఖాపదఞ్చ. **ఉజ్ఝాపనకమేవ చాతి** ఉజ్ఝాపనకసిక్ఖాపదఞ్చ. **నిక్కడ్ఢో సిఞ్చనఞ్చేవాతి** విహారతో నిక్కడ్ఢనఞ్చ ఉదకే తిణాదిసిఞ్చనఞ్చ. **ఆమిసహేతు చాతి** ఆమిసహేతు భిక్ఖునియో ఓవాదసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౬౨. భుత్తావిన్తి భుత్తావిం అనతిరిత్తేన ఖాదనీయాదినా పవారణసిక్ఖాపదఞ్చ. **ఏహనాదరిన్తి** "ఏహావుసో, గామం వా"తి (పాచి॰ ౨౭౫) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ అనాదరియసిక్ఖాపదఞ్చ. **భింసాపనమేవ చాతి** భిక్ఖుభింసనకఞ్చ. **అపనిధేయ్యాతి** పత్తాదిఅపనిధానసిక్ఖాపదఞ్చ. **సఞ్చిచ్చ పాణన్తి** సఞ్చిచ్చ పాణం జీవితావోరోపనఞ్చ. **సప్పాణకమ్పి చాతి** జానం సప్పాణకఉదకసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౬౩. ఉక్కోటనఞ్చాతి పునకమ్మాయ ఉక్కోటనఞ్చ. **ఊనోతి** ఊనవీసతివస్ససిక్ఖాపదఞ్చ. **సంవాసోతి** ఉక్ఖిత్తకేన సద్ధిం సంవాససిక్ఖాపదఞ్చ. **నాసనే చాతి** నాసితకసామణేరసమ్భోగసిక్ఖాపదఞ్చ. **సహధమ్మికన్తి** సహధమ్మికం వుచ్చమానసిక్ఖాపదఞ్చ. **విలేఖా చాతి** "విలేఖాయ సంవత్తన్తీ"తి (పాచి॰ ౪౩౯) ఆగతసిక్ఖాపదఞ్చ. **మోహనాతి** మోహనసిక్ఖాపదఞ్చ. **అమూలకేన చాతి** అమూలకేన సఙ్ఘాదిసేసేన అనుద్ధంసనసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౬౪. కుక్కుచ్చం ఖీయనం దత్వాతి కుక్కుచ్చఉప్పాదనఞ్చ ధమ్మికానం కమ్మానం ఛన్దం దత్వా ఖీయనఞ్చ చీవరం దత్వా ఖీయనఞ్చ. **పరిణామేయ్య పుగ్గలేతి** సఙ్ఘికం లాభం పుగ్గలస్స పరిణామనసిక్ఖాపదఞ్చ. **కిం తే, అకాలం, అచ్ఛిన్దేతి**

"కిం తే, అయ్యే, ఏసో పురిసపుగ్గలో కరిస్సతీ"తి (పాచి. ౭౦౫) ఆగతసిక్ఖాపదఞ్చ అకాలచీవరం "కాలచీవర"న్తి అధిట్ఠహిత్వా భాజనసిక్ఖాపదఞ్చ భిక్ఖునియా సద్ధిం చీవరం పరివత్తేత్వా అచ్ఛిన్దనసిక్ఖాపదఞ్చ. **దుగ్గహనిరయేన చాతి** దుగ్గహితేన దుపధారితేన పరం ఉజ్ఝాపనసిక్ఖాపదఞ్చ నిరయేన వా బ్రహ్మచరియేన వా అభిసపనసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౬౫. గణస్స చాతి "గణస్స చీవరలాభం అన్తరాయం కరేయ్యా"తి (పాచి. ౯౦౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **విభఙ్గఞ్చాతి** "ధమ్మికం చీవరవిభఙ్గం పటిబాహేయ్యా"తి (పాచి. ౯౧౨) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **దుబ్బలాసా తథేవ చాతి** "దుబ్బలచీవరపచ్చాసాయ చీవరకాలసమయం అతిక్కామేయ్యా"తి (పాచి. ౯౨౧) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **ధమ్మికం కథినుద్ధారన్తి** "ధమ్మికం కథినుద్ధారం పటిబాహేయ్యా"తి (పాచి. ౯౨౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **సఞ్చిచ్చాఫాసుమేవ చాతి** "భిక్ఖునియా సఞ్చిచ్చ అఫాసుం కరేయ్యా"తి (పాచి. ౯౪౨) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౬౬. సయం ఉపస్సయం దత్వాతి "భిక్ఖునియా ఉపస్సయం దత్వా కుపితా అనత్తమనా నిక్కడ్ఢేయ్యా"తి (పాచి. ౯౫౧) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **అక్కోసేయ్య చాతి** "భిక్ఖుం అక్కోసేయ్య వా పరిభాసేయ్య వా"తి (పాచి. ౧౦౨౯) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **చణ్డికాతి** "చణ్డీకతా గణం పరిభాసేయ్యా"తి (పాచి. ౧౦౩౪) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **కులమచ్ఛరినీ అస్సాతి** "కులమచ్ఛరినీ అస్సా"తి (పాచి. ౧౦౪౩) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **గబ్భినిం వుట్ఠాపేయ్య చాతి** "గబ్భినిం వుట్ఠాపేయ్యా"తి (పాచి. ౧౦౬౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౬౭. పాయన్తిన్తి "పాయన్తిం వుట్ఠాపేయ్యా"తి (పాచి. ౧౦౭౩) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **ద్వే చ వస్సానీతి** "ద్వే వస్సాని ఛసు ధమ్మేసు అసిక్ఖితసిక్ఖం సిక్ఖమానం వుట్ఠాపేయ్యా"తి (పాచి. ౧౦౮౦) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **సఙ్ఘేనాసమ్మతన్తి** "సిక్ఖితసిక్ఖం సిక్ఖమానం సఙ్ఘేన అసమ్మతం వుట్ఠాపేయ్యా"తి (పాచి. ౧౦౮౬) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **తిస్సో గిహిగతా వుత్తాతి** "ఊనద్వాదసవస్సం గిహిగతం (పాచి. ౧౦౯౧), పరిపుణ్ణద్వాదసవస్సం గిహిగతం ద్వే వస్సాని ఛసు ధమ్మేసు అసిక్ఖితసిక్ఖం (పాచి. ౧౦౯౭), ద్వేవస్సాని సిక్ఖితసిక్ఖం సఙ్ఘేన అసమ్మత"న్తి (పాచి. ౧౧౦౩) వుత్తసిక్ఖాపదాని చ. **తిస్సోయేవ కుమారికాతి** "ఊనవీసతివస్సం కుమారిభూత"న్తిఆదినా (పాచి. ౧౧౨౦) నయేన వుత్తా తిస్సో చ.

౩౬౮. ఊనద్వాదసవస్సా ద్వేతి "ఊనద్వాదసవస్సా వుట్ఠాపేయ్య (పాచి. ౧౧౩౭), పరిపుణ్ణద్వాదసవస్సా సఙ్ఘేన అసమ్మతా వుట్ఠాపేయ్యా"తి (పాచి. ౧౧౪౨) వుత్తాని ద్వే సిక్ఖాపదాని చ. **అలం తావ తేతి** "అలం తావ తే, అయ్యే, వుట్ఠాపితేనా"తి (పాచి. ౧౧౪౭) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **సోకావస్సాతి** "చణ్డిం సోకావాసం సిక్ఖమానం వుట్ఠాపేయ్యా"తి (పాచి. ౧౧౫౯) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **పారివాసికచ్ఛన్దదానతోతి** "పారివాసికఛన్దదానేన సిక్ఖమానం వుట్ఠాపేయ్యా"తి (పాచి. ౧౧౬౭) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౬౯. అనువస్సం దువే చాతి "అనువస్సం వుట్ఠాపేయ్య (పాచి. ౧౧౭౧), ఏకం వస్సం ద్వే వుట్ఠాపేయ్యా"తి (పాచి. ౧౧౭౫) వుత్తసిక్ఖాపదాని చాతి **ఏకూనసత్తతి** సిక్ఖాపదాని. **అదిన్నాదానతుల్యత్తాతి** అదిన్నాదానేన సమానసముట్ఠానత్తా. **తిసముట్ఠానికా కతాతి** సచిత్తకేహి తీహి సముట్ఠానేహి సముట్ఠహన్తీతి వుత్తా.

దుతియపారాజికసముట్ఠానవణ్ణనా.

౩౭౦. **సఞ్చరికుటిమహల్లకన్తి** సఞ్చరిత్తం, సఞ్ఞాచికాయ కుటికరణం, మహల్లకవిహారకరణఞ్చ. **ధోవాపనఞ్చ పటిగ్గహోతి** అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా పురాణచీవరధోవాపనఞ్చ చీవరపటిగ్గహణఞ్చ. **చీవరస్స చ విఞ్ఞత్తిన్తి** అఞ్ఞాతకం గహపతిం వా గహపతానిం వా చీవరవిఞ్ఞాపనసిక్ఖాపదఞ్చ. **గహణఞ్చ తదుత్తరిన్తి** తదుత్తరిసాదియనసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౭౧. **ఉపక్ఖటద్వయఞ్చేవాతి** "చీవరచేతాపన్నం ఉపక్ఖటం హోతీ"తి (పారా. ౫౨౮) ఆగతసిక్ఖాపదద్వయఞ్చ. **తథా దూతేన చీవరన్తి** దూతేనచీవరచేతాపన్నపహితసిక్ఖాపదఞ్చ. **కోసియన్తి** కోసియమిస్సకసిక్ఖాపదఞ్చ. **సుద్ధకాళానన్తి** "సుద్ధకాళకాన"న్తిఆదిసిక్ఖాపదఞ్చ (పారా. ౫౪౮). **ద్వే భాగాదానమేవ చాతి** "ద్వే భాగా ఆదాతబ్బా"తి (పారా. ౫౫౩) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౭౨. **ఛబ్బస్సానీతి** ఛబ్బస్సాని ధారణసిక్ఖాపదఞ్చ. **పురాణస్సాతి** "పురాణసన్థతస్సా"తి (పారా. ౫౬౭) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **లోమధోవాపనమ్పి చాతి** ఏళకలోమధోవాపనసిక్ఖాపదఞ్చ. **రూపియస్స పటిగ్గాహోతి** రూపియపటిగ్గహణసిక్ఖాపదఞ్చ. **ఉభో నానప్పకారకాతి** రూపియసంవోహారకయవిక్కయసిక్ఖాపదాని చ.

౩౭౩. **ఊనబన్ధనపత్తో చాతి** ఊనపఞ్చబన్ధనపత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **వస్ససాటికసుత్తకన్తి** వస్సికసాటికసిక్ఖాపదఞ్చ సుత్తం విఞ్ఞాపేత్వా చీవరకారాపనసిక్ఖాపదఞ్చ. **వికప్పాపజ్జనన్తి** తన్తవాయే ఉపసఙ్కమిత్వా చీవరే వికప్పాపజ్జనఞ్చ. **యావ ద్వారదానఞ్చ సిబ్బనన్తి** "యావ ద్వారకోసా అగ్గళట్ఠపనాయా"తి (పాచి. ౧౩౫) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ "అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా చీవరం దదేయ్య (పాచి. ౧౭౧), చీవరం సిబ్బేయ్యా"తి (పాచి. ౧౭౬) వుత్తసిక్ఖాపదద్వయఞ్చ.

౩౭౪. **పూవేహీతి** పూవేహి వా మన్థేహి వా అభిహట్ఠుం పవారణసిక్ఖాపదఞ్చ. **పచ్చయోతి** చతుమాసపచ్చయపవారణసిక్ఖాపదఞ్చ. **జోతీతి** జోతియా సమాదహనసిక్ఖాపదఞ్చ. **రతనన్తి** రతనసిక్ఖాపదఞ్చ. **సూచి... పే॰... సుగతస్స చాతి** సూచిఘరసిక్ఖాపదాదీని సత్త సిక్ఖాపదాని చ.

౩౭౫. **అఞ్ఞవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖా చాతి** "అఞ్ఞం విఞ్ఞాపేయ్యా"తి (పాచి. ౭౪౯) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **అఞ్ఞం చేతాపనమ్పి చాతి** "అఞ్ఞం చేతాపేత్వా అఞ్ఞం చేతాపేయ్యా"తి (పాచి. ౭౪౯) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **సఙ్ఘికేన దువే వుత్తాతి** "సఙ్ఘికేన అఞ్ఞం చేతాపేయ్య (పాచి. ౭౫౯), సఙ్ఘికేన సఞ్ఞాచికేన అఞ్ఞం చేతాపేయ్యా"తి (పాచి. ౭౬౪) వుత్తాని ద్వే సిక్ఖాపదాని చ. **ద్వే మహాజనికేనాతి** "మహాజనికేన అఞ్ఞం చేతాపేయ్య (పాచి. ౭౬౯), మహాజనికేన సఞ్ఞాచికేన అఞ్ఞం చేతాపేయ్యా"తి (పాచి. ౭౭౪) వుత్తాని ద్వే సిక్ఖాపదాని చ.

౩౭౬. **తథా పుగ్గలికేనేకన్తి** "పుగ్గలికేన సఞ్ఞాచికేన అఞ్ఞం చేతాపేయ్యా"తి (పాచి. ౭౭౯) వుత్తమేకసిక్ఖాపదఞ్చ. **గరుపావురణన్తి** గరుపావురణచేతాపనసిక్ఖాపదఞ్చ. **లహున్తి** లహుపావురణచేతాపనసిక్ఖాపదం. "విఘాసా ఉదసాటి చా"తి పదచ్ఛేదో. **ద్వే విఘాసాతి** "ఉచ్చారం వా పస్సావం వా సఙ్కారం వా విఘాసం వా తిరోకుట్టే వా తిరోపాకారే వా ఛడ్డేయ్య వా ఛడ్డాపేయ్య వా (పాచి. ౮౨౫), హరితే ఛడ్డేయ్య వా ఛడ్డాపేయ్య వా"తి (పాచి. ౮౩౯) ఏవం వుత్తాని ద్వే విఘాససిక్ఖాపదాని

చ. **ఉదసాటి చా**తి ఉదకసాటికసిక్ఖాపదఞ్చ. **తథా సమణచీవర**న్తి తథా "సమణచీవరం దదేయ్యా"తి (పాచి. ౯౧౭) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చాతి.

౩౭౭. ఇతి ఏతే ఏకూనపణ్ణాస ధమ్మా **దుక్ఖన్తదస్సినా** భగవతా ఛసముట్ఠానికా తేయేవ **సఞ్చరిత్తసమా** సఞ్చరిత్తసిక్ఖాపదేన సమా **కతా** అనుమతా పఞ్ఞత్తాతి యోజనా.

సఞ్చరిత్తసముట్ఠానవణ్ణనా.

౩౭౮. సఙ్ఘభేదోతి సఙ్ఘభేదసిక్ఖాపదఞ్చ. **భేదానువత్తదుబ్బచదూసకా**తి భేదానువత్తకదుబ్బచకులదూసకసిక్ఖాపదాని చ. **దుట్ఠుల్లచ్ఛాదన**న్తి దుట్ఠుల్లపటిచ్ఛాదనసిక్ఖాపదఞ్చ. **దిట్ఠీ**తి దిట్ఠిఅప్పటినిస్సజ్జనసిక్ఖాపదఞ్చ . **ఛన్దఉజ్జగ్ఘికా దువే**తి ఛన్దంఅదత్వాగమనసిక్ఖాపదఞ్చ ఉజ్జగ్ఘికాయ అన్తరఘరే గమననిసీదనసిక్ఖాపదద్వయఞ్చ.

౩౭౯. అప్పసద్దా దువే వుత్తాతి "అప్పసద్దో అన్తరఘరే గమిస్సామి, నిసీదిస్సామీ"తి (పాచి. ౫౮౭, ౫౮౮) వుత్తాని ద్వే సిక్ఖాపదాని చ. **న బ్యాహరే**తి "న సకబళేన ముఖేన బ్యాహరిస్సామీ"తి (పాచి. ౬౧౯) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **ఛమా, నీచాసనే, ఠాన**న్తి "ఛమాయం నిసీదిత్వా (పాచి. ౬౪౫), నీచే ఆసనే నిసీదిత్వా (పాచి. ౬౪౬), ఠితో నిసిన్నస్సా"తి (పాచి. ౬౪౭) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **పచ్ఛతో ఉప్పథేన చా**తి "పచ్ఛతో గచ్ఛన్తో పురతో గచ్ఛన్తస్స (పాచి. ౬౪౮), ఉప్పథేన గచ్ఛన్తో పథేన గచ్ఛన్తస్సా"తి (పాచి. ౬౫౦) వుత్తసిక్ఖాపదద్వయఞ్చ.

౩౮౦. వజ్జచ్ఛాదాతి వజ్జతో పటిచ్ఛాదనసిక్ఖాపదఞ్చ. **అనువత్తా చా**తి ఉక్ఖిత్తానువత్తనసిక్ఖాపదఞ్చ. **గహణ**న్తి "హత్థగ్గహణం వా సాదియేయ్యా"తి (పాచి. ౬౭౫) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **ఓసారేయ్య చా**తి "అనపలోకేత్వా కారకసఙ్ఘం అనఞ్ఞాయ గణస్స ఛన్దం ఓసారేయ్యా"తి (పాచి. ౬౯౫) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **పచ్చక్ఖామీతి సిక్ఖా చా**తి "బుద్ధం పచ్చాచిక్ఖామీ"తి (పాచి. ౭౧౦) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **తథా కిస్మిఞ్చిదేవ చా**తి "కిస్మిఞ్చిదేవ అధికరణే పచ్చాకతా"తి (పాచి. ౭౧౬) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౮౧. సంసట్ఠా ద్వే చాతి "భిక్ఖునియో పనేవ సంసట్ఠా విహరన్తీ"తి (పాచి. ౭౨౨) చ "యా పన భిక్ఖునీ ఏవం వదేయ్య సంసట్ఠావ, అయ్యే, తుమ్హే విహరథా"తిఆదివచనం (పాచి. ౭౨౭) పటిచ్చ వుత్తసిక్ఖాపదద్వయఞ్చ. **వధిత్వా చా**తి "అత్తానం వధిత్వా వధిత్వా రోదేయ్యా"తి (పాచి. ౮౮౦) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **విసిబ్బేత్వా చా**తి "భిక్ఖునియా చీవరం విసిబ్బేత్వా వా విసిబ్బాపేత్వా వా"తి (పాచి. ౯౨౩) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **దుక్ఖిత**న్తి "దుక్ఖితం సహజీవిని"న్తి (పాచి. ౯౪౭) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **పునదేవ చ సంసట్ఠా**తి "సంసట్ఠా విహరేయ్య గహపతినా వా గహపతిపుత్తేన వా"తి (పాచి. ౯౫౬) ఏవం పున వుత్తసంసట్ఠసిక్ఖాపదఞ్చ. **నేవ వూపసమేయ్య చా**తి "'ఏహాయ్యే, ఇమం అధికరణం వూపసమేహీ'తి (పాచి. ౯౯౫) వుచ్చమానా 'సాధూ'తి పటిస్సుణిత్వా సా పచ్ఛా అనన్తరాయికినీ నేవ వూపసమేయ్యా"తి వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౮౨. జానం సభిక్ఖుకారామన్తి "జానం సభిక్ఖుకం ఆరామం అనాపుచ్ఛా పవిసేయ్యా"తి (పాచి. ౧౦౨౪) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **తథేవ న పవారయే**తి "ఉభతోసఙ్ఘే తీహి ఠానేహి న పవారేయ్యా"తి (పాచి. ౧౦౫౧) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ.

తథా అన్వద్ధమాసఞ్చాతి "అన్వద్ధమాసం భిక్ఖునియా భిక్ఖుసఙ్ఘతో ద్వే ధమ్మా పచ్చాసీసితబ్బా"తి (పాచి॰ ౧౦౫౯) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **సహజీవినియో దువేతి** "సహజీవినిం వుట్ఠాపేత్వా ద్వే వస్సాని నేవ అనుగ్గణ్హేయ్య (పాచి॰ ౧౧౦౮), సహజీవినిం వుట్ఠాపేత్వా నేవ వూపకాసేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౧౧౬) వుత్తసిక్ఖాపదద్వయఞ్చ.

౩౮౩-౪. సచే మే చీవరం అయ్యేతి "సచే మే త్వం, అయ్యే, చీవరం దస్ససి, ఏవాహం తం వుట్ఠాపేస్సామీ"తి (పాచి॰ ౧౧౩౧) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **అనుబన్ధిస్ససీతి** "సచే మం త్వం, అయ్యే, ద్వే వస్సాని అనుబన్ధిస్ససి, ఏవాహం తం వుట్ఠాపేస్సామీ"తి (పాచి॰ ౧౧౩౭) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. అసమేన సమ్బుద్ధేన పకాసితా ఇమే సత్తతింస ధమ్మా సబ్బే **కాయవాచాదితో** కాయవాచాచిత్తతో **ఏకసముట్ఠానా కతా సమనుభాసనా సియుం** సముట్ఠానతో సమనుభాసనసిక్ఖాపదేన సదిసా సియున్తి యోజనా.

సమనుభాసనసముట్ఠానవణ్ణనా.

౩౮౭. కథినాని చ తీణీతి "నిట్ఠితచీవరస్మిం భిక్ఖునా ఉబ్భతస్మిం కథినే"తి (పారా॰ ౪౬౨) వుత్తాని ఆదితో తీణి సిక్ఖాపదాని. **పత్తోతి** "దసాహపరమం అతిరేకపత్తో"తి (పారా॰ ౬౦౧) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **భేసజ్జమేవ చాతి** "పటిసాయనీయాని భేసజ్జానీ"తి (పారా॰ ౬౨౨) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **అచ్చేకమ్పి చాతి** అచ్చేకసిక్ఖాపదఞ్చ. **సాసఙ్కన్తి** తదనన్తరమేవ సాసఙ్కసిక్ఖాపదఞ్చ. **పక్కమన్తద్వయమ్పి చాతి** "తం పక్కమన్తో నేవ ఉద్ధరేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౧౯, ౧౧౭) భూతగామవగ్గే వుత్తసిక్ఖాపదద్వయఞ్చ.

౩౮౬. తథా ఉపస్సయం గన్త్వాతి "భిక్ఖునుపస్సయం ఉపసఙ్కమిత్వా భిక్ఖునియో ఓవదేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౭౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **పరమ్పరం భోజనన్తి** "పరమ్పరభోజనే పాచిత్తియ"న్తి (పాచి॰ ౨౨౧) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **అనతిరిత్తన్తి** "అనతిరిత్తం ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా"తి (పాచి॰ ౨౩౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **సభత్తోతి** "నిమన్తితో సభత్తో సమానో"తి (పాచి॰ ౨౯౯) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **వికప్పేత్వా తథేవ చాతి** "చీవరం వికప్పేత్వా"తి (పాచి॰ ౩౭౩) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౮౭. రఞ్ఞోతి "రఞ్ఞో ఖత్తియస్సా"తి (పాచి॰ ౪౯౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **వికాలేతి** "వికాలే గామం పవిసేయ్యా"తి (పాచి॰ ౫౦౯-౫౧౨) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **వోసాసాతి** "వోసాసమానరూపా ఠితా"తి (పాచి॰ ౫౫౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. "ఆరఞ్ఞకే ఉస్సయవాదికా"తి పదచ్ఛేదో. **ఆరఞ్ఞకేతి** "తథారూపేసు ఆరఞ్ఞకేసు సేనాసనేసు పుబ్బే అప్పటిసంవిదిత"న్తి (పాచి॰ ౫౭౦) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **ఉస్సయవాదికాతి** "ఉస్సయవాదికా విహరేయ్యా"తి (పాచి॰ ౬౭౯) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **పత్తసన్నిచయఞ్చేవాతి** "పత్తసన్నిచయం కరేయ్యా"తి (పాచి॰ ౭౩౪) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **పురే, పచ్ఛా, వికాలకేతి** "యా పన భిక్ఖునీ పురేభత్తం కులాని ఉపసఙ్కమిత్వా"తి (పాచి॰ ౮౫౭) చ "పచ్ఛాభత్తం కులాని ఉపసఙ్కమిత్వా"తి (పాచి॰ ౮౬౦) చ "వికాలే కులాని ఉపసఙ్కమిత్వా"తి (పాచి॰ ౮౬౭) చ వుత్తసిక్ఖాపదత్తయఞ్చ.

౩౮౮-౯. పఞ్చాహికన్తి "పఞ్చాహికం సఙ్ఘాటిచారం అతిక్కమేయ్యా"తి (పాచి॰ ౮౯౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **సఙ్కమనిన్తి** "చీవరసఙ్కమనీయం ధారేయ్యా"తి (పాచి॰ ౯౦౩) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **తథా ఆవసథద్వయన్తి** "ఆవసథచీవరం అనిస్సజ్జిత్వా

పరిభుఞ్జేయ్య (పాచి. ౧౦౦౪), ఆవసథం అనిస్సజ్జిత్వా చారికం పక్కమేయ్యా”తి (పాచి. ౧౦౯౯) ఏవం ఆవసథేన సద్ధిం వుత్తసిక్ఖాపదద్వయఞ్చ. **పసాఖేతి** “పసాఖే జాతం గణ్డం వా”తి (పాచి. ౧౦౬౩) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **ఆసనే చాతి** “భిక్ఖుస్స పురతో అనాపుచ్ఛా ఆసనే నిసీదేయ్యా”తి (పాచి. ౧౨౧౫) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చాతి ఇమే పన ఏకూనతింస ధమ్మా కాయవాచతో, కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠానతో సబ్బే **ద్విసముట్ఠానికా,** తతోయేవ **కథినసమ్భవా** కథినసముట్ఠానా హోన్తీతి యోజనా.

కథినసముట్ఠానవణ్ణనా.

౩౯౦. ద్వే సేయ్యాతి ద్వే సహసేయ్యసిక్ఖాపదాని చ. **ఆహచ్చపాదో చాతి** ఆహచ్చపాదకసిక్ఖాపదఞ్చ. **పిణ్డఞ్చాతి** ఆవసథపిణ్డభోజనసిక్ఖాపదఞ్చ. **గణభోజనన్తి** గణభోజనసిక్ఖాపదఞ్చ . **వికాలేతి** వికాలభోజనసిక్ఖాపదఞ్చ. **సన్నిధిఞ్చేవాతి** సన్నిధికారకసిక్ఖాపదఞ్చ. **దన్తపోనన్తి** దన్తపోనసిక్ఖాపదఞ్చ. **అచేలకన్తి** అచేలకసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౯౧. ఉయ్యుత్తఞ్చాతి “ఉయ్యుత్తం సేనం దస్సనాయ గచ్ఛేయ్యా”తి (పాచి. ౩౧౧) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. “వసే ఉయ్యోధి”న్తి పదచ్ఛేదో. **వసేతి** “సేనాయ వసేయ్యా”తి (పాచి. ౩౧౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **ఉయ్యోధిన్తి** “ఉయ్యోధికం వా…పే.… అనీకదస్సనం వా గచ్ఛేయ్యా”తి (పాచి. ౩౨౩) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ . **సురాతి** సురాపానసిక్ఖాపదఞ్చ. **ఓరేన న్హాయనన్తి** ఓరేనద్ధమాసనహాయనసిక్ఖాపదఞ్చ. **దుబ్బణ్ణకరణఞ్చేవాతి** “తిణ్ణం దుబ్బణ్ణకరణాన”న్తి (పాచి. ౩౬౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **పాటిదేసనీయద్వయన్తి** వుత్తావసేసం పాటిదేసనీయద్వయఞ్చ.

౩౯౨. లసుణన్తి లసుణసిక్ఖాపదఞ్చ. **ఉపతిట్ఠేయ్యాతి** “భిక్ఖుస్స భుఞ్జన్తస్స పానీయేన వా విధూపనేన వా ఉపతిట్ఠేయ్యా”తి (పాచి. ౮౧౬) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **నచ్చదస్సనమేవ చాతి** “నచ్చం వా గీతం వా వాదితం వా దస్సనాయ గచ్ఛేయ్యా”తి (పాచి. ౮౩౪) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **నగ్గన్తి** “నగ్గా నహాయేయ్యా”తి (పాచి. ౮౮౪) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **అత్థరణన్తి** “ఏకత్థరణపావురణా తువట్టేయ్యు”న్తి (పాచి. ౯౩౨) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **మఞ్చేతి** “ఏకమఞ్చే తువట్టేయ్యు”న్తి (పాచి. ౯౩౩) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **అన్తోరట్ఠేతి** “అన్తోరట్ఠే సాసఙ్కసమ్మతే”తి (పాచి. ౯౬౨) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **తథా బహీతి** “తిరోరట్ఠే సాసఙ్కసమ్మతే”తి (పాచి. ౯౬౬) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౯౩. అన్తోవస్సన్తి “అన్తోవస్సం చారికం చరేయ్యా”తి (పాచి. ౯౭౦) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **అగారఞ్చాతి** “రాజాగారం వా చిత్తాగారం వా…పే.… పోక్ఖరణిం వా దస్సనాయ గచ్ఛేయ్యా”తి (పాచి. ౯౭౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **ఆసన్దిన్తి** “ఆసన్దిం వా పల్లఙ్కం వా పరిభుఞ్జేయ్యా”తి (పాచి. ౯౮౩) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **సుత్తకన్తనన్తి** “సుత్తం కన్తేయ్యా”తి (పాచి. ౯౮౭) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **వేయ్యావచ్చన్తి** “గిహివేయ్యావచ్చం కరేయ్యా”తి (పాచి. ౯౯౧) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **సహత్థా చాతి** “అగారికస్స వా పరిబ్బాజకస్స వా పరిబ్బాజికాయ వా సహత్థా ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా దదేయ్యా”తి (పాచి. ౧౦౦౦) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ . **ఆవాసే చ అభిక్ఖుకేతి** “అభిక్ఖుకే ఆవాసే వస్సం వసేయ్యా”తి (పాచి. ౧౦౪౭) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ.

౩౯౪. **ఛత్తన్తి** "ఛత్తుపాహనం ధారేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౧౭౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **యానఞ్చాతి** "యానేన యాయేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౧౮౬) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **సఙ్ఘాణిన్తి** "సఙ్ఘాణిం ధారేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౧౯౧) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **అలఙ్కారన్తి** "ఇత్థాలఙ్కారం ధారేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౧౯౫) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **గన్ధవాసితన్తి** "గన్ధవణ్ణకేన నహాయేయ్య (పాచి॰ ౧౧౯౯), వాసితకేన పిఞ్ఞాకేన నహాయేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౨౦౩) వుత్తసిక్ఖాపదద్వయఞ్చ. **"భిక్ఖునీ...పే॰... గిహినియా"**తి ఏతేన "భిక్ఖునియా ఉమ్మద్దాపేయ్యా"తిఆదీని (పాచి॰ ౧౨౦౭) చత్తారి సిక్ఖాపదాని వుత్తాని.

౩౯౫. **తథాసంకచ్చికాతి** "అసంకచ్చికా గామం పవిసేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౨౨౫) ఏవం వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **ఇమే పన తేచత్తాలీస** ధమ్మా సబ్బే కాయచిత్తవసేన **ద్విసముట్ఠానికా**. ఏళకలోమేన సముట్ఠానతో **సమా** హోన్తీతి యోజనా.

ఏళకలోమసముట్ఠానవణ్ణనా.

౩౯౬-౭. **అఞ్ఞత్రాతి** "మాతుగామస్స ఉత్తరిఛప్పఞ్చవాచాహి ధమ్మం దేసేయ్య అఞ్ఞత్ర విఞ్ఞునా పురిసవిగ్గహేనా"తి (పాచి॰ ౬౩) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **అసమ్మతో చేవాతి** "అసమ్మతో భిక్ఖునియో ఓవదేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౪౬) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **తథా అత్థఙ్గతేన చాతి** "అత్థఙ్గతే సూరియే భిక్ఖునియో ఓవదేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౫౪) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **తిరచ్ఛానవిజ్జా ద్వే వుత్తాతి** "తిరచ్ఛానవిజ్జం పరియాపుణేయ్య, వాచేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౦౧౪, ౧౦౧౮) ఏవం వుత్తాని ద్వే సిక్ఖాపదాని చ. **అనోకాసకతమ్పి చాతి** "అనోకాసకతం భిక్ఖుం పఞ్హం పుచ్ఛేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౨౨౦) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చాతి ఇమే పన సబ్బే ఛ ధమ్మా వాచతో, వాచాచిత్తతో చాతి ఇమేహి ద్వీహి సముట్ఠానేహి సముట్ఠానికా హోన్తి. **పదసోధమ్మతుల్యతా** అయమేతేసం పదసోధమ్మేన సదిసభావోతి యోజనా.

పదసోధమ్మసముట్ఠానవణ్ణనా.

౩౯౮-౯. **ఏకన్తి** "భిక్ఖునియా సద్ధిం సంవిధాయ ఏకద్ధానమగ్గం పటిపజ్జేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౮౦) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **నావన్తి** "ఏకనావం అభిరుహేయ్యా"తి (పాచి॰ ౧౮౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **పణీతఞ్చాతి** "పణీతభోజనాని అగిలానో అత్తనో అత్థాయ విఞ్ఞాపేత్వాభుఞ్జేయ్యా"తి (పాచి॰ ౨౫౯) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **సంవిధానఞ్చాతి** మాతుగామేన సద్ధిం సంవిధాయ గమనసిక్ఖాపదఞ్చ. **సంహరేతి** "సమ్బాధే లోమం సంహరాపేయ్యా"తి (పాచి॰ ౭౯౯) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **ధఞ్ఞన్తి** "ఆమకధఞ్ఞం విఞ్ఞత్వా వా"తి (పాచి॰ ౮౨౧) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **నిమన్తితా చేవాతి** "నిమన్తితా వా పవారితా వా ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా ఖాదేయ్య వా భుఞ్జేయ్య వా"తి (పాచి॰ ౧౦౩౮) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **పాటిదేసనియట్ఠకన్తి** భిక్ఖునీనం వుత్తా అట్ఠ పాటిదేసనీయా చేతి బుద్ధసేట్ఠేన పఞ్ఞత్తా ఏతా చుద్దస సిక్ఖా **చతుసముట్ఠానా** కాయతో, కాయవాచతో, కాయచిత్తతో, వాచాచిత్తతో చాతి చతూహి సముట్ఠానేహి సముట్ఠహన్తి. సముట్ఠానతో **అద్ధానేన** అద్ధానసిక్ఖాపదేన సమా హోన్తీతి మతాతి యోజనా.

అద్ధానసముట్ఠానవణ్ణనా.

౪౦౦-౧. సుతిన్తి ఉపస్సుతితిట్ఠనసిక్ఖాపదఞ్చ. **సూపాదివిఞ్ఞత్తిన్తి** సూపోదనవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదఞ్చ. **అన్ధకారేతి** "రత్తన్ధకారే అప్పదీపే"తి (పాచి. ౮౩౯) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **తథేవ చ పటిచ్ఛన్నే**తి "పటిచ్ఛన్నే ఓకాసే"తి (పాచి. ౮౪౩) వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **ఓకాసే**తి "అజ్ఝోకాసే పురిసేన సద్ధి"న్తి (పాచి. ౮౪౭) ఏవం వుత్తసిక్ఖాపదఞ్చ. **బ్యూహే చా**తి తదనన్తరమేవ "రథికాయ వా బ్యూహే వా సిఙ్ఘాటకే వా పురిసేన సద్ధి"న్తి (పాచి. ౮౫౧) ఆగతసిక్ఖాపదఞ్చాతి ఇమే సబ్బేపి ఆదిచ్చబన్ధునా దేసితా ఛ ధమ్మా **చతుత్థచ్ఛట్ఠతో** కాయచిత్తతో, కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠహన్తా **థేయ్యసత్థసముట్ఠానా** థేయ్యసత్థసిక్ఖాపదేన సమానసముట్ఠానా సియున్తి యోజనా.

థేయ్యసత్థసముట్ఠానవణ్ణనా.

౪౦౨. ఛత్త, దణ్డకరస్సాపీతి "న ఛత్తపాణిస్స దణ్డపాణిస్సా"తి (పాచి. ౬౩౫) వుత్తసిక్ఖాపదద్వయఞ్చ. **సత్థావుధకరస్సాపీ**తి "న సత్థపాణిస్స (పాచి. ౬౩౬), న ఆవుధపాణిస్సా"తి (పాచి. ౬౩౭) వుత్తసిక్ఖాపదద్వయఞ్చ. **పాదుకూపాహనా, యానన్తి** "న పాదుకారుళ్హస్స (పాచి. ౬౩౮), న ఉపాహనారుళ్హస్స (పాచి. ౬౩౯), న యానగతస్సా"తి (పాచి. ౬౪౦) వుత్తసిక్ఖాపదత్తయఞ్చ. **సేయ్యా, పల్లత్థికాయ చా**తి "న సయనగతస్స (పాచి. ౬౪౧), న పల్లత్థికాయ నిసిన్నస్సా"తి (పాచి. ౬౪౨) వుత్తసిక్ఖాపదద్వయఞ్చ.

౪౦౩. వేఠితోగుణ్ఠితో చాతి "న వేఠితసీసస్స (పాచి. ౬౪౩), న ఓగుణ్ఠితసీసస్సా"తి (పాచి. ౬౪౪) వుత్తసిక్ఖాపదద్వయఞ్చాతి నిదస్సితా **సబ్బే ఏకాదస** ధమ్మా వాచాచిత్తసఙ్ఖాతేన ఏకేన సముట్ఠానేన సముట్ఠితా ధమ్మదేసనసముట్ఠానాతి సఞ్ఞితా సల్లక్ఖితాతి యోజనా.

ధమ్మదేసనసముట్ఠానవణ్ణనా.

౪౦౪. ఏవం తావ సమ్భిన్నసముట్ఠానం వేదితబ్బం, నియతసముట్ఠానం తివిధం, తం ఏకస్సేవ సిక్ఖాపదస్స హోతీతి విసుంయేవ దస్సేతుమాహ ''**భూతారోచనకఞ్చేవా**''తిఆది. **భూతారోచనకఞ్చేవా**తి తీహి అచిత్తకసముట్ఠానేహి సముట్ఠితం భూతారోచనసిక్ఖాపదఞ్చ. **చోరివుట్ఠాపనమ్పి చా**తి వాచాచిత్తతో, కాయవాచాచిత్తతో చాతి ద్వీహి సముట్ఠితం చోరివుట్ఠాపనసిక్ఖాపదఞ్చ. అననుఞ్ఞాతమేవ **అననుఞ్ఞాతమత్తం. అననుఞ్ఞాతమత్త**న్తి వాచతో, కాయవాచతో, వాచాచిత్తతో, కాయవాచాచిత్తతో చాతి చతూహి సముట్ఠితం అననుఞ్ఞాతసిక్ఖాపదఞ్చాతి. **ఇదం తయ**న్తి ఇదం సిక్ఖాపదత్తయం. **అసమ్భిన్న**న్తి కేనచి అఞ్ఞేన సిక్ఖాపదేన అసమ్మిస్ససముట్ఠానం.

ఇతి ఉత్తరే లీనత్థపకాసనియా

సముట్ఠానసీసకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఆపత్తిసముట్ఠానకథావణ్ణనా

౪౦౩. ఆదినాతి పఠమేన కాయసఙ్ఖాతేన సముట్ఠానేన.

౪౦౬-౭. దుక్కటాదయోతి ఆది-సద్దేన థుల్లచ్చయసఙ్ఘాదిసేసా గహితా. యథాహ – “పయోగే దుక్కటం . ఏకం పిణ్డం అనాగతే ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. తస్మిం పిణ్డే ఆగతే ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్సా”తి (పరి. ౨౭౭). **వికాలే పన పాచిత్తీతి** వికాలభోజనపాచిత్తి. **అఞ్ఞాతిహత్థతోతి** అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా అన్తరఘరం పవిట్ఠాయ హత్థతో. **గహేత్వాతి** ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా సహత్థా పటిగ్గహేత్వా. “పఞ్చ ఇమా ఆపత్తియో”తి పదచ్ఛేదో.

౪౦౮. దుతియేనాతి వాచాసఙ్ఖాతేన సముట్ఠానేన.

౪౦౯-౧౦. సమాదిసతి కథేతి చే. **సబ్బథా విపన్నన్తి** అదేసితవత్థుకతాదినా సబ్బప్పకారేన విపన్నప్పదేసం. **కుటిన్తి** సఞ్ఞాచికాయ కుటిం. యథాహ **పరివారే** “తస్స కుటిం కరోన్తి అదేసితవత్థుకం పమాణాతిక్కన్తం సారమ్భం అపరిక్కమన”న్తి (పరి. ౨౭౮). పదసోధమ్మం మూలం సముట్ఠానం యస్స పాచిత్తియస్సాతి తథా వుత్తం, తేన **పదసోధమ్మమూలేన,** సహత్థే చేతం కరణవచనం.

౪౧౧. తతియేన సముట్ఠానేనాతి కాయవాచాసఙ్ఖాతేన సముట్ఠానేన.

౪౧౨. సంవిదహిత్వానాతి సద్ధిం విదహిత్వా, “కుటిం కరోమా”తి అఞ్ఞేహి సద్ధిం మన్తేత్వాతి అత్థో.

౪౧౩. వత్వాతి అత్తనో అత్థాయ విఞ్ఞాపేత్వా. **భిక్ఖునిన్తి** భిక్ఖూనం భుఞ్జనట్ఠానే ఠత్వా “ఇధ సూపం దేథ, ఇధ ఓదనం దేథా”తి వోసాసమానం ఉపాసకానం వత్వా దాపేన్తిం భిక్ఖునిం. **న నివారేత్వాతి** “అపసక్క తావ, భగిని, యావ భిక్ఖూ భుఞ్జన్తీ”తి అనపసాదేత్వా భుఞ్జతోతి యోజనా.

౪౧౪. చతుత్థేన కాయచిత్త**సముట్ఠానేన కతి** ఆపత్తియో సియున్తి యోజనా.

౪౧౭. పఞ్చమేనాతి వాచాచిత్తసముట్ఠానేన. **వదన్తి** వదన్తో సముదాచరన్తో.

౪౧౮. కుటిన్తి నిదస్సనమత్తం, అదేసితవత్థుకం పమాణాతిక్కన్తం సారమ్భం అపరిక్కమనం సేనాసనమ్పి గహణం వేదితబ్బం.

౪౧౯. వాచేతి పదసో ధమ్మన్తి ఏత్థ “అనుపసమ్పన్న”న్తి సేసో. యథాహ – “భిక్ఖు అకప్పియసఞ్ఞీ అనుపసమ్పన్నం పదసో ధమ్మం వాచేతీ”తి (పరి. ౨౮౧). **దవకమ్యతా వదన్తస్సాతి** జాతిఆదీహి అక్కోసవత్థూహి కీళాధిప్పాయేన వదన్తస్స. **దవకమ్యతాతి** చ “పటిసఙ్ఖా యోనిసో”తిఆదీసు (మ. ని. ౧.౨౨, ౨౪, ౪౨౨; అ. ని. ౬.౫౮; ౮.౯; మహాని. ౨౦౬, ౨౦౬; ధ. స. ౧౩౫౫; విభ. ౫౧౮) వియ య-కారలోపేన నిద్దేసో.

౪౨౦. ఛట్ఠేన కాయవాచాచిత్త**సముట్ఠానేన. సంవిదహిత్వా**నాతి సంవిధాయ, "త్వఞ్చ అహఞ్చ ఏకతో అవహరిస్సామా"తి సమ్మన్తనం కత్వా. **భణ్డం హరతీ**తి "భారియం త్వం ఏకం పస్సం గణ్హ, అహం ఇమ"న్తి వత్వా తేన సహ ఠానా చావేతి చే.

౪౨౩. ఇధ ఇమస్మిం సాసనే. **విమతూపరమం పరమ**న్తి ఏత్థ "కప్పియం ను ఖో, అకప్పియ"న్తి వా "ఆపత్తి ను ఖో, అనాపత్తీ"తి వా "ధమ్మో ను ఖో, అధమ్మో"తి వా ఏవమాదినా నయేన వివిధేనాకారేన పవత్తా విమతి విచికిచ్ఛా విమతి. విమతిం ఉపరమేతి వినాసేతీతి **విమతూపరమం. పరమం** ఉత్తమం. **ఉత్తర**న్తి విభఙ్గఖన్ధకాగతానం నిదానాదివినిచ్ఛయానం పఞ్హఉత్తరభావేన ఠితత్తా ఉత్తరం. ఇమం ఉత్తరం నామ పకరణం **యో ఉత్తరతి** పఞ్ఞాయ ఓగాహేత్వా పరియోసాపేతి. ఇధ "ఉత్తరం ఉత్తర"న్తి పదద్వయే ఏకం గుణనిదస్సనం, ఏకం సత్థనిదస్సనన్తి గహేతబ్బం. సునయేన యుతో సో పుగ్గలో **వినయం** పిటకం ఉత్తరతీతి సమ్బన్ధో. కిం విసిట్ఠన్తి ఆహ "**సునయ**"న్తిఆది . సుట్ఠు చారిత్తవారిత్తదళ్హీకరణసిథిలకరణభేదా పఞ్ఞత్తిఅనుపఞ్ఞత్తాదినయా ఏత్థాతి **సునయో,** తం. సుట్ఠు నీయతి వినిచ్ఛయో ఏతేనాతి **సునయో,** ఉత్తరవినిచ్ఛయో, తేన. వినిచ్ఛయావబోధేన సంయుత్తో సమన్నాగతో. దుక్ఖేన ఉత్తరీయతీతి **దుత్తరం.** పాతిమోక్ఖసంవరసీలదీపకత్తేన సమాధిపఞ్ఞానిబ్బానసఙ్ఖాతఉత్తరప్పత్తియా పతిట్ఠాభావతో **ఉత్తరం ఉత్తరతి** ఓగాహేత్వా పరియోసానం పాపుణాతీతి అత్థో.

ఇధ యో విమతూపరమం పరమం ఉత్తరం ఉత్తరం నామ పకరణం ఉత్తరతి, సునయేన యుతో సో పుగ్గలో సునయం దుత్తరం ఉత్తరం వినయం ఉత్తరతీతి యోజనా. చ-సద్దేన సత్థన్తరసముచ్చయత్థేన ఇమమత్థం దీపేతి. సేయ్యథిదం, ఇధ యో సునయం దుత్తరం ఉత్తరం వినయం ఉత్తరతి, సునయేన యుతో సో పుగ్గలో విమతూపరమం పరమం ఉత్తరం ఉత్తరం నామ పకరణం ఉత్తరతీతి. ఇమినా యో ఉత్తరం జానాతి, సో వినయం జానాతి. యో వినయం జానాతి, సో ఉత్తరం జానాతీతి ఉత్తరపకరణస్స వినయపిటకజాననే అచ్చన్తూపకారితా విభావితాతి దట్ఠబ్బం.

ఇతి ఉత్తరే లీనత్థపకాసనియా

ఆపత్తిసముట్ఠానకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఏకుత్తరనయకథావణ్ణనా

౪౨౪. ఇతో పరన్తి ఇతో సముట్ఠానవినిచ్ఛయకథాయ పరం. **పరన్తి** ఉత్తమం. **ఏకుత్తరం నయ**న్తి ఏకేకఅఙ్గాతిరేకతాయ ఏకుత్తరసఙ్ఖాతం ఏకకదుకాదినయం.

౪౨౫-౭. కే ఆపత్తికరా ధమ్మా...పే.... కా చాదేసనగామినీతి ఏకేకపఞ్హవసేన ఉత్తానత్థోయేవ.

౪౨౮. సముట్ఠానానీతి ఆదికో విస్సజ్జనసఙ్ఖాతో ఉత్తరవాదో. తత్థ **సముట్ఠానాని...పే.... దీపితా**తి యస్మా ఏతేసం వసేన పుగ్గలో ఆపత్తిం కరోతి ఆపజ్జతి, తస్మా ''**ఆపత్తికరా**''తి వుత్తా.

౪౨౯. తత్థాతి తాసు ఆపత్తీసు. **లహుకా**తి లహుకేన వినయకమ్మేన విసుజ్ఝనతో లహుకా. గరుకేన వినయకమ్మేన విసుజ్ఝనతో సఙ్ఘాదిసేసాపత్తి, కేనచి ఆకారేన అనాపత్తిభావం ఉపనేతుం అసక్కుణేయ్యతో పారాజికాపత్తి చ గరుకాపత్తి నామ, తా పన లహుకాసు వుత్తాసు తబ్బిపరియాయతో ఞాతుం సక్కాతి విస్సజ్జనే విసుం న వుత్తా.

౪౩౧. దుట్ఠుం కుచ్ఛితభావం పరమజేగుచ్ఛం నిన్దనీయభావం ఉలతి గచ్ఛతీతి **దుట్ఠుల్లం,** పారాజికసఙ్ఘాదిసేసం. తేనాహ ''**దువిధాపత్తి ఆదితో**''తి.

౪౩౨. పఞ్చానన్తరియసంయుత్తాతి మాతుఘాతకపితుఘాతకఅరహన్తఘాతకేహి ఆపన్నా మనుస్సవిగ్గహపారాజికాపత్తి చ లోహితుప్పాదకసఙ్ఘభేదకానం అభబ్బతాహేతుకా కాయవచీద్వారప్పవత్తా అకుసలచేతనాసఙ్ఖాతా పారాజికా చ అనన్తరమేవ అపాయుప్పత్తిహేతుతాయ ఇమే పఞ్చ అనన్తరసంయుత్తా నామ. తా పన మిచ్ఛత్తనియతేసు అన్తోగధత్తా ''**నియతా**''తి వుత్తా.

పరివారే (పరి॰ ౩౨౧) పన అఞ్ఞేపి అన్తరాయికాదీ బహూ ఏకకా దస్సితా, తే పన గన్థభీరుకజనానుగ్గహేన ఆచరియేన ఇధ న దస్సితా. అత్థికేహి **పరివారే**యేవ (పరి॰ ౩౨౧) గహేతబ్బా. ఏత్థ చ సత్తపి ఆపత్తియో సఞ్చిచ్చ వీతిక్కన్తా సగ్గన్తరాయఞ్చేవ మోక్ఖన్తరాయఞ్చ కరోన్తీతి **అన్తరాయికా**. అజానన్తేన వీతిక్కన్తా పన పణ్ణత్తివజ్జాపత్తి నేవ సగ్గన్తరాయం, న మోక్ఖన్తరాయం కరోతీతి **అనన్తరాయికా**. అన్తరాయికం ఆపన్నస్సపి దేసనాగామినిం దేసేత్వా వుట్ఠానగామినితో వుట్ఠాయ సుద్ధిపత్తస్స, సామణేరభూమియం ఠితస్స చ అవారితో సగ్గమగ్గమోక్ఖమగ్గోతి.

ఏకకకథావణ్ణనా.

౪౩౫. అద్ధవిహీనో నామ ఊనవీసతివస్సో. **అఙ్గవిహీనో** నామ హత్థచ్ఛిన్నాదిభేదో. **వత్థువిపన్నో** నామ పణ్డకో, తిరచ్ఛానగతో, ఉభతోబ్యఞ్జనకో చ. అవసేసా థేయ్యసంవాసకాదయో అట్ఠ అభబ్బట్ఠానప్పత్తా దుక్కటకారినో నామ, ఇమస్మింయేవ అత్తభావే దుక్కటేన అత్తనో కమ్మేన అభబ్బట్ఠానప్పత్తాతి అత్థో. **అపరిపుణ్ణో**తి అపరిపుణ్ణపత్తచీవరో. **నో యాచతీ**తి ఉపసమ్పన్నం న యాచతి. **పటిసిద్ధా**తి "ద్వే పుగ్గలా న ఉపసమ్పాదేతబ్బా"తిఆదినా (పరి॰ ౩౨౨) వారితా.

౪౩౬. **హవే**తి ఏకంసత్థే నిపాతో. లద్ధసమాపత్తిస్స భిక్ఖునో దీపితా ఆపత్తి **అత్థి హవే** అత్థేవ. **నో లద్ధసమాపత్తిస్సా**తి అలద్ధసమాపత్తిస్స దీపితా ఆపత్తి అత్థేవాతి యోజనా.

౪౩౭. **భూతస్సా**తి అత్తని సన్తస్స ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స. **అభూతారోచనాపత్తీ**తి చతుత్థపారాజికాపత్తి. అసమాపత్తిలాభినో నిద్దిసేతి యోజనా.

౪౩౮. ''**అత్థి సద్ధమ్మసంయుత్తా**''తిఆదీసు **అత్థి**-సద్దో పచ్చత్తేకవచనన్తేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బో.

౪౩౯. **పదసోధమ్మమూలాదీతి ఆది**-సద్దేన "ఉత్తరిఛప్పఞ్చవాచాధమ్మదేసనా"తి ఆపత్తీనం గహణం.

౪౪౦. **భోగే**తి పరిభోగే. ''**సపరిక్ఖారసంయుతా**''తి ఇదఞ్చ నిదస్సనమత్తం. "పత్తచీవరానం నిస్సజ్జనే, కిలిట్ఠచీవరానం అధోవనే, మలగ్గహితపత్తస్స అపచనే"తి ఏవమాదికా అయుత్తపరిభోగా ఆపత్తియోపి సకపరిక్ఖారసంయుత్తాయేవ.

౪౪౧. **మఞ్చపీఠాదిన్తి ఆది**-సద్దేన భిసిఆదీనం గహణం. **అజ్ఝోకాసత్థరేపి చా**తి అజ్ఝోకాసే అత్థరే అత్థరాపనే సతి. **అనాపుచ్ఛావ గమనే**తి అనాపుచ్ఛిత్వా వా గమనే. **వా**-సద్దేన అనుద్ధరిత్వా వా అనుద్ధరాపేత్వా వా గమనం సఙ్గణ్హాతి. **పరసన్తకసంయుతా**తి పరపరిక్ఖారపటిబద్ధా.

౪౪౩. "సిఖరణీసీ"తి యం వచనం సచ్చం, తం భణతో **గరుకం** దుట్ఠుల్లవాచాసఙ్ఘాదిసేసో సియాతి యోజనా.

౪౪౫. **గరుకాపత్తీ**తి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మపారాజికాపత్తి. **భూతస్సారోచనే**తి భూతస్స ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స అనుపసమ్పన్నస్స ఆరోచనే. **సచ్చం వదతో**తి సచ్చం వచనం వదన్తస్స. **లహుకా**తి పాచిత్తియాపత్తి.

౪౪౭. **వికోపేతు**న్తి వగ్గకరణేన వికోపేతుం. **హత్థపాసం జహ**న్తి అన్తోసీమాయ ఏవ హత్థపాసం జహన్తో, హత్థపాసం జహిత్వా ఏకమన్తం నిసీదన్తోతి అత్థో. **ఫుసే**తి భూమిగతో ఫుసేయ్య.

౪౪౮. వేహాసకుటియా ఉపరి ఆహచ్చపాదకం మఞ్చం వా పీఠం వా అభినిసీదన్తో వేహాసగతో ఆపజ్జతీతి యోజనా. సచే తం భూమియం పఞ్ఞపేత్వా నిసజ్జేయ్య, న ఆపజ్జేయ్య. తేన వుత్తం ''**న భూమితో**''తి.

౪౪౯. **పవిసన్తో**తి ఆరామం పవిసన్తో. **నిక్ఖమన్తి** తతో ఏవ నిక్ఖమన్తో. **తన్తి** ఆరామం.

౪౫౦. **వత్తమపూరేత్వా**నాతి సీసతో ఛత్తాపనయనం, పాదతో ఉపాహనాముఞ్చనవత్తం అకత్వా. **నిక్ఖమన్తి** బహి నిక్ఖమన్తో ఛత్తుపాహనం ధారేన్తోపి న ఆపజ్జతి.

౪౫౧. ''**నిక్ఖమన్తో**''తి ఇదం "నిక్ఖమ"న్తి ఏతస్స అత్థపదం. **పవిసం న చా**తి యం ఆరామం సన్ధాయ గతో, తం పవిసన్తో న ఆపజ్జేయ్య.

౪౫౩. యా కాచి భిక్ఖునీ అతిగమ్భీరం ఉదకసుద్ధికం ఆదియన్తీ ఆపత్తిం ఆపజ్జతీతి యోజనా.

౪౫౭. **వత్థం పనత్తనో**తి యం అత్తనో సేత్థారవత్థం వుత్తం, సో తం అసమాదియన్తోవ ఆపజ్జతి నామాతి యోజనా.

౪౬౦. **ఇతరస్స** ఆచరియస్స, తథా సద్ధివిహారికస్స చ.

౪౬౨. **దదమానో**తి పారివత్తకం వినా దదమానో.

౪౬౩. **ముదూ**తి ముదుపిట్ఠికో. "లమ్బీఆదినో"తి పదచ్ఛేదో. **ఆది**-సద్దేన "హత్థేన ఉపక్కమిత్వా అసుచిం మోచేన్తస్స, ఊరునా అఙ్గజాతం పేల్లన్తస్స, అత్తానం వధిత్వా వధిత్వా రోదన్తియా భిక్ఖునియా ఆపత్తీ"తి ఏవమాదీనం సఙ్గహో. **అత్తా**తి ఏత్థ నిస్సితాతి ఉత్తరపదలోపో, విభత్తిలోపో చ నిరుత్తిలక్ఖణేన దట్ఠబ్బో. **సేసా**తి మేథునధమ్మకాయసంసగ్గపహారదానాదీసు వుత్తాపత్తి. **పరనిస్సితా**తి పరం నిస్సాయ ఆపజ్జితబ్బాతి అత్థో.

౪౬౫. "న , భిక్ఖవే, ఓవాదో న గహేతబ్బో"తి వచనతో ఓవాదం **న గణ్హన్తో** న పటిగ్గణ్హన్తో వజ్జతం ఆపజ్జతి నామ.

౪౭౦. **అరుణుగ్గే**తి అరుణుగ్గమనే. **నఅరుణుగ్గమే**తి అరుణుగ్గమనతో అఞ్ఞస్మిం కాలే.

౪౭౧. ఏకరత్తాతిక్కమే ఛారత్తాతిక్కమే సత్తాహాతిక్కమే దసాహాతిక్కమేతి యోజనా. **ఆది**-సద్దేన మాసాదీనం సఙ్గహో. **వుత్తమాపత్తి**న్తి సబ్బత్థ నిస్సగ్గియే పాచిత్తియాపత్తిం. "ఆపజ్జతి అరుణుగ్గమే"తి పదచ్ఛేదో.

౪౭౩. పరసన్తకం రుక్ఖలతాదిం థేయ్యాయ ఛిన్దన్తస్స పారాజికం, ఛిన్దన్తస్స పాచిత్తిమత్తం హోతీతి ఆహ ''**భూతగామం ఛిన్దన్తో పారాజికఞ్చ పాచిత్తిఞ్చ ఫుసే**''తి.

౪౭౫. **ఛాదేన్తో పనా**తి ఏత్థ "కా ఆపత్తీ"తి సేసో. తత్ర ఆహ ''**ఆపత్తిం ఛాదేన్తో నరో ఆపజ్జతీ**''తి.

అచ్ఛిన్నోతి అచ్ఛిన్నచీవరో. **నచ్ఛాదేన్తో**తి తిణేన వా పణ్ణేన వా సాఖాభఙ్గాదినా యేన కేనచి అత్తనో హిరికోపినం అప్పటిచ్ఛాదేన్తో. యథాహ – "తిణేన వా పణ్ణేన వా పటిచ్ఛాదేత్వా ఆగన్తబ్బం, న త్వేవ నగ్గేన ఆగన్తబ్బం. యో ఆగచ్ఛేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పారా॰ ౫౧౭).

౪౭౬. **కుసచీరాది**న్తి **ఆది**-సద్దేన వాకచీరఫలకచీరాదీనం తిత్థియధజానం గహణం. ధారేన్తో కోచి ఆపజ్జతీతి సేసో. తత్రాహ – "కుసచీరాదీని ధారేన్తో ధారేన్తో ఆపజ్జతీ"తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౨).

౪౭౭. యం నిస్సట్ఠపత్తం "అయం తే భిక్ఖు పత్తో యావభేదనాయ ధారేతబ్బో"తి **దిన్నం,** తం సక్కచ్చం అధారేన్తో **చ దోసవా** హోతి ఆపజ్జతి ఆపత్తిం. సచిత్తకాచిత్తకదుకస్స సఞ్ఞావిమోక్ఖదుకం యథాక్కమం పరియాయోతి ఆహ ''**సచిత్తకదుక**''న్తిఆది.

దుకకథావణ్ణనా.

౪౭౮. యా ఆపత్తి నాథే తిట్ఠన్తే హోతి, నో పరినిబ్బుతే, సా ఆపత్తి అత్థి. యా ఆపత్తి నాథే పరినిబ్బుతే హోతి, న తు తిట్ఠన్తే, సాపి అత్థి. యా ఆపత్తి నాథే తిట్ఠన్తేపి హోతి పరినిబ్బుతేపి, సా ఆపత్తి అత్థీతి యోజనా.

౪౭౯. సా కతమాతి ఆహ ‘‘**రుహిరుప్పాదనాపత్తీ**’’తిఆది. తత్థ **థేరమావుసవాదేన, వదతో పరినిబ్బుతే**తి ‘‘యథా ఖో పనానన్ద, ఏతరహి భిక్ఖూ అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆవుసోవాదేన సముదాచరన్తి, న ఖో మమచ్చయేన ఏవం సముదాచరితబ్బం…పే… నవకతరేన భిక్ఖునా థేరతరో భిక్ఖు ‘భన్తే’తి వా ‘ఆయస్మా’తి వా సముదాచరితబ్బో’’తి (దీ॰ ని॰ ౨.౨౧౬) వచనతో థేరం ఆవుసోవాదేన సముదాచరణపచ్చయా ఆపత్తిం పరినిబ్బుతే భగవతి ఆపజ్జతి, నో తిట్ఠన్తేతి అత్థో.

౪౮౧. కథం కాలేయేవ ఆపత్తి సియా, న వికాలే. కథం వికాలేయేవ ఆపత్తి సియా, కాలే న సియా. కథం కాలే చేవ వికాలే చాతి **ఉభయత్థ** సియాతి పఞ్హో.

౪౮౨. యథాక్కమం విస్సజ్జేన్తో ఆహ ‘‘**భుఞ్జతో**’’తిఆది.

౪౮౩. అవసేసం పన సబ్బం ఆపత్తిం కాలవికాలేసు సబ్బదా ఆపజ్జతి, తత్థ చ సంసయో నత్థీతి యోజనా.

౪౮౪. ‘‘అత్థాపత్తి రత్తిం ఆపజ్జతి, నో దివా, అత్థాపత్తి దివా ఆపజ్జతి, నో రత్తిం, అత్థాపత్తి రత్తిఞ్చేవ ఆపజ్జతి దివా చా’’తి (పరి॰ ౩౨౩) వుత్తం తికం దస్సేతుమాహ ‘‘**రత్తిమేవా**’’తిఆది.

౪౮౬. అత్థాపత్తి దసవస్సో ఆపజ్జతి, నో ఊనదసవస్సో, సా కథం సియా. అత్థాపత్తి ఊనదసవస్సో ఆపజ్జతి, నో దసవస్సో, సా కథం హోతి. అత్థాపత్తి దసవస్సోపి ఆపజ్జతి ఊనదసవస్సోపీతి **ఉభయత్థపి** ఆపత్తి కథం హోతీతి యోజనా.

౪౮౭. తత్థ విస్సజ్జనమాహ ‘‘**ఉపట్ఠాపేతీ**’’తిఆది. ‘‘బాలో’’తి ఏతస్స హి అత్థపదం ‘‘**అబ్యత్తో**’’తి.

౪౮౮. ఊనదసవస్సో ఏవం ‘‘అహం పణ్డితో’’తి పరిసం గణ్హాతి, తథా ఆపత్తిం ఆపజ్జతీతి యోజనా. ‘‘దసవస్సో ఊనో’’తి పదచ్ఛేదో. దసవస్సో, ఊనదసవస్సో చాతి ఉభోపేతే పరిసుపట్ఠాపనాపత్తితో అఞ్ఞం ఆపత్తిం ఆపజ్జతీతి యోజనా. ఏత్థ చ ‘‘ఆపజ్జన్తే’’తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధవసేన న-కారలోపో.

౪౮౯. కథం కాళే ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, న జుణ్హే, కథం జుణ్హే ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, న కాళస్మిం, కథం కాళే చ జుణ్హే చాతి **ఉభయత్థపి** ఆపజ్జతీతి యోజనా.

౪౯౦. విస్సజ్జనమాహ ‘‘**వస్స**’’న్తిఆది. ‘‘ఆపజ్జతే అప్పవారేన్తో’’తి పదచ్ఛేదో. **జుణ్హే**తి పురిమపక్ఖే. **కాళకే**తి అపరపక్ఖే.

౪౯౧. **అవిపత్తినా**తి చతుబ్బిధవిపత్తిరహితత్తా అవిపత్తినా భగవతా పఞ్ఞత్తం. **అవసేస**న్తి వస్సం అనుపగమనాపత్తియా చ పవారణాపత్తియా చ అవసేసం సబ్బం ఆపత్తిం.

౪౯౨. వస్సూపగమనం కాళే కప్పతి, జుణ్హే నో కప్పతి, పవారణా జుణ్హే కప్పతి, కాళే నో కప్పతి, **సేసం** అనుఞ్ఞాతం సబ్బం సఙ్ఘకిచ్చం కాళే చ జుణ్హే చాతి **ఉభయత్థపి** కప్పతీతి యోజనా.

౪౯౩. అత్థాపత్తి హేమన్తే హోతి, **ఇతరఉతుద్వయే** గిమ్హానవస్సానసఙ్ఖాతే న హోతి, అత్థాపత్తి గిమ్హేయేవ హోతి, న **సేసేసు** వస్సానహేమన్తసఙ్ఖాతేసు, అత్థాపత్తి వస్సే హోతి, నో **ఇతరద్వయే** హేమన్తగిమ్హసఙ్ఖాతేతి యోజనా.

౪౯౪-౬. సా తివిధాపి ఆపత్తి కతమాతి ఆహ ''**దినే పాటిపదక్ఖాతే**''తిఆది. తత్థ **దినే...పే.... పుణ్ణమాసియాతి** అపరకత్తికపుణ్ణమాసియా కాళపక్ఖపాటిపదదివసే పచ్చుద్ధరిత్వా వికప్పేత్వా ఠపితం పన తం వస్ససాటికచీవరం సచే హేమన్తే నివాసేతి, హేమన్తే ఆపజ్జతీతి యోజనా.

పచ్ఛిమేతి ఏత్థ సామివచనప్పసఙ్గే భుమ్మం. పచ్ఛిమస్స కత్తికస్స యస్మిం పుణ్ణమే దివసే వస్సికసాటికచీవరం పచ్చుద్ధరితబ్బం, తస్మిం దివసే తం అపచ్చుద్ధరిత్వావ పాటిపదే అరుణం ఉట్ఠాపేన్తో అపచ్చుద్ధరణపచ్చయా ఆపత్తి హేమన్తేయేవ ఆపజ్జతి, **ఇతరే** గిమ్హానవస్సానఉతుద్వయే న ఆపజ్జతీతి కురున్దట్ఠకథాయం (పరి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౩) నిద్దిట్ఠన్తి యోజనా. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, వస్సికసాటికం వస్సానం చతుమాసం అధిట్ఠాతుం, తతో పరం వికప్పేతు"న్తి (మహావ॰ ౩౫౮) వుత్త**పాళియా** కురున్దట్ఠకథావచనస్స అవిరుజ్ఝనతో "తమ్పి సువుత్త"న్తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౩) **సమన్తపాసాదికాయ** వుత్తత్తా "హేమన్తే ఆపజ్జతీ"తి వచనస్స ఉభయమ్పి అత్థో హోతీతి గహేతబ్బం.

౪౯౭. గిమ్హానమాసానం సమ్బన్ధిని **గిమ్హికే** ఉతుమ్హి. మాసతో అతిరేకో అతిరేకమాసోతి కత్వా **అతిరేకమాసో** కాలో సేసోతి వత్తబ్బే కాలే. **పరియేసన్తోతి** అఞ్ఞాతికఅప్పవారితట్ఠానతో సతుప్పాదకరణేన వస్సికసాటికం పరియేసన్తో చ అతిరేకమాసో సేసోతి కత్వా నివాసేన్తో చ గిమ్హే ఆపత్తిం ఆపజ్జతి. "న తు ఏవ ఇతరఉతుద్వయే"తి పదచ్ఛేదో. గిమ్హే పరియేసన్తో పురిమమాసత్తయే ఆపజ్జతీతి కత్వా నివాసేన్తో అడ్ఢమాసాధికే గిమ్హమాసత్తయే ఆపజ్జతి. **నిస్సన్దేహే** "గిమ్హానం పచ్ఛిమమాసతో పురిమేసు సత్తసు మాసేసూ"తి వుత్తం, తదయుత్తం "గిమ్హానేయేవ ఆపజ్జతీ"తి గిమ్హాపత్తియా దస్సితత్తా, "ఇతరఉతుద్వయే"తి పటిసిద్ధత్తా చ. ఏత్థ చ గాథాయ పరియేసనాపత్తియాయేవ దస్సనం నిదస్సనమత్తన్తి కత్వా నివాసనాపత్తియా చ గిమ్హేయేవ సమ్భవోతి సాపి దస్సితా.

౪౯౮. ఇధ పన ఇమస్మిం సాసనే **యో** భిక్ఖు వస్సికసాటికచీవరే విజ్జమానే నగ్గో కాయం ఓవస్సాపేతి, సో **హవే** ఏకంసేన **వస్సే** వస్సానఉతుమ్హి ఆపజ్జతీతి యోజనా.

౪౯౯. "అత్థాపత్తి సఙ్ఘో ఆపజ్జతి, న గణో న పుగ్గలో, అత్థాపత్తి గణో ఆపజ్జతి, న సఙ్ఘో న పుగ్గలో, అత్థాపత్తి పుగ్గలో ఆపజ్జతి, న సఙ్ఘో న గణో"తి (పరి॰ ౩౨౩) వుత్తత్తికం దస్సేతుమాహ ''**ఆపజ్జతి హి సఙ్ఘోవా**''తిఆది.

౫౦౦. కథమాపజ్జతీతి ఆహ ''**అధిట్ఠాన**''న్తిఆది. **అధిట్ఠాన**న్తి అధిట్ఠానుపోసథం కరోన్తో పారిసుద్ధిఉపోసథం వాతి సమ్బన్ధో. ఇధ అత్తనో యథాపత్తముపోసథం అకత్వా అపత్తఉపోసథకరణం ఆపజ్జితబ్బాపత్తిదస్సనస్స అధిప్పేతత్తా, అత్తకరణదోసస్స విసుం విసుం వక్ఖమానత్తా చ **న గణో న చ పుగ్గలోతి** ఏత్థ అధిట్ఠానం కరోన్తో పుగ్గలో చ పారిసుద్ధిం కరోన్తో గణో చ నాపజ్జతీతి యథాలాభయోజనా కాతబ్బా. యథాక్కమం యోజనం కరోమీతి విపరియాయవికప్పో న కాతబ్బో. ఏవముపరిపి విపరియాయవిపక్ఖం కత్వా యథాలాభయోజనావ కాతబ్బా.

౫౦౧. ''**ఉపోసథ**''న్తి ఇదం "సుత్తుద్దేసమధిట్ఠాన"న్తి పదేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బం.

౫౦౨. సుత్తుద్దేసం కరోన్తో వాతి ఏత్థ **వా**-సద్దేన పారిసుద్ధిం గణ్హాతి. సుత్తుద్దేసం, పారిసుద్ధిం వా ఉపోసథం కరోన్తో పుగ్గలో ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, సుత్తుద్దేసం కరోన్తో సఙ్ఘో చ నాపజ్జతి, పారిసుద్ధిం కరోన్తో గణో చ న ఆపజ్జతీతి యోజనా.

೨೧೦೩. కథం పన గిలానోవ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, న అగిలానో, కథం అగిలానోవ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, నో గిలానో, కథం గిలానో చ అగిలానో చ **ఉభోపి** ఆపజ్జన్తీతి యోజనా.

೨೧೦೪. యో పన **అకల్లకో** గిలానో అఞ్ఞేన పన భేసజ్జేన అత్థే సతి **తదఞ్ఞం** తతో అఞ్ఞం భేసజ్జం విఞ్ఞాపేతి, **నో ఆపజ్జతి** పాచిత్తియాపత్తిన్తి యోజనా.

೨೧೦೫. భేసజ్జేన అత్థే అవిజ్జమానేపి సచే భేసజ్జం విఞ్ఞాపేతి, అగిలానోవ విఞ్ఞత్తిపచ్చయా ఆపత్తిం **ఆపజ్జతి. సేసం** పన ఆపత్తిం గిలానఅగిలానా **ఉభోపి** ఆపజ్జన్తి.

೨೧೦೬. అత్థాపత్తి అన్తోవ ఆపజ్జతి, న బహిద్ధా, తథా అత్థాపత్తి బహి ఏవ ఆపజ్జతి, న అన్తో, అత్థాపత్తి అన్తో, బహిద్ధాతి **ఉభయత్థపి** ఆపజ్జతీతి యోజనా.

೨೧೦೭. కేవలం అన్తోయేవ ఆపజ్జతీతి యోజనా.

೨೧೦೮. **మఞ్చాదిన్తి** సఙ్ఘికమఞ్చాదిం.

೨೧೦೯. “అన్తోసీమాయ ఏవ ఆపత్తి”న్తి పదచ్ఛేదో. కథం అన్తోసీమాయ ఏవ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, నేవ బహిసీమాయ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, కథం బహిసీమాయ ఏవ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, నో అన్తోసీమాయ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, కథం అన్తోసీమాయ చ బహిసీమాయ చాతి **ఉభయత్థపి** ఆపజ్జతీతి యోజనా.

೨೧೧೦. **సఛత్తుపాహనో భిక్ఖూతి** ఛత్తుపాహనసహితో ఆగన్తుకో భిక్ఖు. **పవిసన్తో తపోధనోతి** ఆగన్తుకవత్తం అదస్సేత్వా సఙ్ఘారామం పవిసన్తో.

೨೧೧೧. “ఉపచారస్స అతిక్కమే”తి పదచ్ఛేదో.

೨೧೧೨. **సేసం** సబ్బం ఆపత్తిం అన్తోసీమాయ చ బహిసీమాయ చ ఆపజ్జతీతి యోజనా. ఏత్థ చ కిఞ్చాపి వస్సచ్ఛేదాపత్తిం బహిసీమాగతో ఆపజ్జతి, భిక్ఖునీఆరామపవేసనాపత్తిం అన్తోసీమాయ ఆపజ్జతి, తదుభయం పన ఆగన్తుకగమికవత్తభేదాపత్తీహి ఏకపరిచ్ఛేదన్తి ఉపలక్ఖణతో ఏతేనేవ విఞ్ఞాయతీతి విసుం న వుత్తన్తి గహేతబ్బం. ఏవం సబ్బత్థ ఈదిసేసు ఠానేసు వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో.

తికకథావణ్ణనా.

೨೧೧೩. **వచీద్వారికమాపత్తిన్తి** ముసావాదపేసుఞ్ఞహరణాదివసేన వచీద్వారే ఆపజ్జితబ్బాపత్తిం. **పరవాచాయ సుజ్ఝతీతి** సఙ్ఘమజ్ఝే ఏకవాచికాయ తిణవత్థారకకమ్మవాచాయ సుజ్ఝతి.

೨೧೧೪. వజ్జమేవ **వజ్జతా,** తం, పాచిత్తియన్తి అత్థో.

౫౧౮-౯. తం దేసేత్వా విసుజ్ఝన్తోతి తం దేసేత్వా విసుద్ధో హోన్తో. **యావతతియకం పనాతి** యావతతియేన సమనుభాసనకమ్మేన ఆపన్నం సఙ్ఘాదిసేసాపత్తిం పన. **పరివాసాదీతి ఆది**-సద్దేన మానత్తమూలాయపటికస్సనఅబ్భానాని గహితాని.

౫౨౨. కాయద్వారికమాపత్తిన్తి కాయద్వారేన ఆపజ్జితబ్బం పహారదానాదిఆపత్తిం.

౫౨౩. కాయేనేవ విసుజ్ఝతీతి తిణవత్థారకం గన్త్వా కాయసామగ్గిం దేన్తో విసుజ్ఝతి.

౫౨౬. యో సుత్తో ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, సో కథం పటిబుద్ధో విసుజ్ఝతి. యో పటిబుద్ధోవ ఆపన్నో, సో కథం సుత్తో సుజ్ఝతీతి యోజనా.

౫౨౮. సగారసేయ్యకాదిన్తి మాతుగామేన సహసేయ్యాదిఆపత్తిం.

౫౨౯. జగ్గన్తోతి జాగరన్తో నిద్దం వినోదేన్తో.

౫౩౧. పటిబుద్ధోతి అనిద్దాయన్తో.

౫౩౨. అచిత్తోతి "సిక్ఖాపదం వీతిక్కమిస్సామీ"తి చిత్తా భావేన అచిత్తో.

౫౩౫. సచిత్తకాపత్తిన్తి వికాలభోజనాదిఆపత్తిం. తిణవత్థారే **సయన్తో** నిద్దాయన్తో తిణవత్థారకకమ్మే కరియమానే "ఇమినాహం కమ్మేన ఆపత్తితో వుట్ఠామీ"తి చిత్తరహితో వుట్ఠహన్తో అచిత్తకో విసుజ్ఝతి.

౫౩౬. పచ్ఛిమం తు పదద్వయన్తి –

> "ఆపజ్జిత్వా అచిత్తోవ, అచిత్తోవ విసుజ్ఝతి;
> ఆపజ్జిత్వా సచిత్తోవ, సచిత్తోవ విసుజ్ఝతీ"తి. –

పదద్వయం . **అమిస్సేత్వా**తి అచిత్తసచిత్తపదేహి ఏవమేవ మిస్సం అకత్వా. **ఏత్థా**తి పురిమపదద్వయే. **వుత్తానుసారేనా**తి వుత్తనయానుసారేన.

౫౩౯. కమ్మతోతి సమనుభాసనకమ్మతో.

౫౪౦. ఆపజ్జిత్వా అకమ్మతోతి సమనుభాసనకమ్మం వినావ ఆపజ్జిత్వా.

౫౪౧. సమనుభాసనే ఆపజ్జితబ్బం సఙ్ఘాదిసేసాపత్తిం **సమనుభాసన**మాహ కారణూపచారేన.

౫౪౨. అవసేసన్తి ముసావాదపాచిత్తియాదికం.

೨೪೩. **ವಿಸುಜ್ಝತಿ ಅಸಮ್ಮುಖಾ**ತಿ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಅಸಮ್ಮುಖಾ ವಿಸುಜ್ಝತಿ. ಇದಞ್ಚ ಸಮ್ಮುಖಾವಿನಯೇನ ಚೇವ ಪಟಿಞ್ಞಾತಕರಣೇನ ಚ ಸಮೇನ್ತಂ ಆಪತ್ತಾಧಿಕರಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ. ತತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲಸಮ್ಮುಖತಾಯ ಸಬ್ಭಾವೇಪಿ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಅಸಮ್ಮುಖತಾಯ ಆಪಜ್ಜತಿ ವಾ ವಿಸುಜ್ಝತಿ ವಾತಿ "ಅಸಮ್ಮುಖಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ.

೨೭೧. "ಅಚಿತ್ತಕಚತುಕ್ಕಂ ಅಜಾನನ್ತಚತುಕ್ಕ"ನ್ತಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕಾದಿವೋಹಾರೋ ವಿಯ ಆದಿಪದವಸೇನ ವುತ್ತೋ.

೨೭೨-೩. ಅತ್ಥಾಪತ್ತಿ ಆಗನ್ತುಕೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ **ಚೇತರೋ** ಆವಾಸಿಕೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಅತ್ಥಾಪತ್ತಿ ಆವಾಸಿಕೋವ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ **ಚೇತರೋ** ಆಗನ್ತುಕೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಅತ್ಥಾಪತ್ತಿ ಆಗನ್ತುಕೋ ಚ ಆವಾಸಿಕೋ ಚ ತೇ ಉಭೋಪಿ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಭೋ ಸೇಸಂ ನ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಯೋಜನಾ.

೨೭೭. **ಇತರೋ**ತಿ ಆವಾಸಿಕೋ. **ಆವಾಸವತ್ತ**ನ್ತಿ ಆವಾಸಿಕೇನ ಆಗನ್ತುಕಸ್ಸ ಕಾತಬ್ಬವತ್ತಂ. **ಆವಾಸೀ**ತಿ ಆವಾಸಿಕೋ.

೨೭೬. **ನ ಚೇವಾಗನ್ತುಕೋ**ತಿ ತಂ ಆವಾಸಿಕವತ್ತಂ ಅಕರೋನ್ತೋ ಆಗನ್ತುಕೋ ನ ಚೇವ ಆಪಜ್ಜತಿ . **ಸೇಸಂ** ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರಿಕಂ ಆಪತ್ತಿಂ. **ಉಭೋಪಿ** ಆಗನ್ತುಕಆವಾಸಿಕಾ. ಭಿಕ್ಖುಭಿಕ್ಖುನೀನಂ **ಅಸಾಧಾರಣಂ ಆಪತ್ತಿಂ** ನ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ.

೨೭೮. **ವತ್ಥುನಾನತ್ತತಾ**ತಿ ವೀತಿಕ್ಕಮನಾನತ್ತತಾ. **ಆಪತ್ತಿನಾನತ್ತತಾ**ತಿ ಪಾರಾಜಿಕಾದೀನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಆಪತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಾನತ್ತತಾ.

೨೬೩. "**ಪಾರಾಜಿಕಾನಂ...ಪೇ.... ನಾನಭಾವೋ**"ತಿ ಇದಂ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ಸಙ್ಘಾದಿಸೇಸಾನಂ ಅನಿಯತಾದೀಹಿ ವತ್ಥುನಾನತಾಯ ಚೇವ ಆಪತ್ತಿನಾನತಾಯ ಚ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ.

೨೬೭. **ಅಯಮೇವ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ಪಾರಾಜಿಕಾಪತ್ತೀಸುಯೇವ ಸಾಧಾರಣಾಪತ್ತಿಯೋ ಏಕತೋ ಚ ವಿಸುಞ್ಚ ಆಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ಯಥಾವುತ್ತವಿನಿಚ್ಛಯೋ, ಅಥ ಖೋ ಅವಸೇಸಸಾಧಾರಣಾಪತ್ತಿಯೋಪಿ ವುತ್ತನಯೇನ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಅಯಮೇವ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ.

೨೮೭. **ಆದಿಯನ್ತೋ** ಗಣ್ಹನ್ತೋ. **ಪಯೋಜೇನ್ತೋ**ತಿ ಗಣ್ಹಾಪೇನ್ತೋ.

೨೮೯. **ಊನಕಂ ಪಾದಂ...ಪೇ.... ಲಹುಂ ಫುಸೇ**ತಿ ಥುಲ್ಲಚ್ಚಯಂ, ದುಕ್ಕಟಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯಾಹ.

೨೮೦. **ಏತೇನೇವ ಉಪಾಯೇನ, ಸೇಸಕಮ್ಪಿ ಪದತ್ತಯ**ನ್ತಿ ಯೋ ಅಯಂ ಪಠಮವಿನಿಚ್ಛಯೇ ವುತ್ತನಯೋ, ಏತೇನೇವ ನಯೇನ ಊನಪಾದಂ ಆದಿಯನ್ತೋ ಲಹುಕಾಪತ್ತಿಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಪಾದಂ ವಾ ಅತಿರೇಕಪಾದಂ ವಾ ಗಹಣತ್ಥಂ ಆಣಾಪೇನ್ತೋ ಗರುಂ ಪಾರಾಜಿಕಾಪತ್ತಿಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಪಾದಂ ವಾ ಅತಿರೇಕಪಾದಂ ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಚ ಗಹಣತ್ಥಾಯ ಆಣಾಪೇನ್ತೋ ಚ ಗರುಕೇ ಪಾರಾಜಿಕಾಪತ್ತಿಯಂಯೇವ ತಿಟ್ಠತಿ, ಊನಪಾದಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಚ ಗಹಣತ್ಥಾಯ ಆಣಾಪೇನ್ತೋ ಚ ಲಹುಕೇ ಥುಲ್ಲಚ್ಚಯೇ, ದುಕ್ಕಟೇ ವಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಏವಂ ಸೇಸಕಮ್ಪಿ ಇಮಂ ಪದತ್ತಯಂ. **ಅತ್ಥಸಮ್ಭವತೋಯೇವಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಮ್ಭವವಸೇನೇವ.

೨೮೧-೨. ಕಥಂ ಕಾಲೇಯೇವ ಆಪತ್ತಿ ಸಿಯಾ, ನೋ ವಿಕಾಲೇ, ವಿಕಾಲೇಯೇವ ಆಪತ್ತಿ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ಕಾಲೇ, ಅತ್ಥಾಪತ್ತಿ ಕಾಲೇ ಚ ಪಕಾಸಿತಾ ವಿಕಾಲೇ ಚ, ಅತ್ಥಾಪತ್ತಿ ನೇವ ಕಾಲೇ ಚ ಪಕಾಸಿತಾ ನೇವ ವಿಕಾಲೇ ಚಾತಿ ಯೋಜನಾ.

೨೮೬-೭. ಕಾಲೇ ಪಟಿಗ್ಗಹಿತಂ ಕಿಂ ಕಾಲೇ ಕಪ್ಪತಿ ವಿಕಾಲೇ ತು ನೋ ಕಪ್ಪತಿ, ವಿಕಾಲೇ ಗಹಿತಂ ಕಿಂ ವಿಕಾಲೇ ಕಪ್ಪತಿ, ನೋ ಕಾಲೇ ಕಪ್ಪತಿ, ಕಾಲೇ ಚ ವಿಕಾಲೇ ಚ ಪಟಿಗ್ಗಹಿತಂ ಕಿಂ ನಾಮ ಕಾಲೇ ಚ ವಿಕಾಲೇ ಚ ಕಪ್ಪತಿ, ಕಾಲೇ ಚ ವಿಕಾಲೇ ಚ ಪಟಿಗ್ಗಹಿತಂ ಕಿಂ ನಾಮ ಕಾಲೇ ಚ

వికాలే చ న కప్పతి, వద భద్రముఖాతి యోజనా.

౫౯౮. వికాలేయేవ కప్పతి, అపరజ్జు కాలేపి న కప్పతీతి యోజనా.

౫౯౨. **కులదూసనకమ్మాదిన్తి ఆది**-సద్దేన అభూతారోచనరూపియసంవోహారవిఞ్ఞత్తికుహనాదీనం సఙ్గహో.

౫౯౩-౪. కతమా ఆపత్తి పచ్చన్తిమేసు దేసేసు ఆపజ్జతి, న మజ్ఝిమే, కతమా ఆపత్తి మజ్ఝిమే పన దేసస్మిం ఆపజ్జతి, న చ పచ్చన్తిమేసు, కతమా ఆపత్తి పచ్చన్తిమేసు చేవ దేసేసు ఆపజ్జతి మజ్ఝిమే చ, కతమా ఆపత్తి పచ్చన్తిమేసు చేవ దేసేసు న ఆపజ్జతి న మజ్ఝిమే చాతి యోజనా.

౫౯౬. "సో గుణఙ్గణుపాహన"న్తి పదచ్ఛేదో. **సో** భిక్ఖూతి అత్థో.

౫౯౯. ఏవం "ఆపజ్జతి, నాపజ్జతీ"తి పదవసేన పచ్చన్తిమచతుక్కం దస్సేత్వా "సేవ కప్పతి, న కప్పతీ"తి పదవసేన దస్సేతుమాహ "**పచ్చన్తిమేసూ**"తిఆది.

౬౦౧. **వుత్త**న్తి "గణేన పఞ్చవగ్గేనా"తిఆదిగాథాయ హేట్ఠా వుత్తం.

౬౦౩. **ఏవం వత్తు**న్తి "న కప్పతీ"తి వత్తుం. **పఞ్చలోణాదిక**న్తి "అనుజానామి, భిక్ఖవే, లోణానీ"తిఆది.

౬౦౮. అనుఞ్ఞాతట్ఠానస్స **అన్తో** నో ఆపజ్జతి, తం అతిక్కమన్తో బహియేవ చ ఆపజ్జతీతి యోజనా.

౬౧౨. **సేక్ఖపఞ్ఞత్తీ**తి సేఖియపఞ్ఞత్తి.

౬౧౩. **అగణా**తి అదుతియా. ఏత్థ హి ఏకాపి గణో నామ.

౬౧౪. **ఉభయత్థపి అసాధారణమాపత్తి**న్తి భిక్ఖునీనం నియతాపఞ్ఞత్తి వేదితబ్బా.

౬౧౬. గిలానో చ నాపజ్జతి, అగిలానో చ నాపజ్జతీతి ఏవం ఉభోపి నాపజ్జన్తీతి యోజనా. తికాదీసు దస్సితానం పదానం చతుక్కాదిదస్సనవసేన పునప్పునం గహణం.

౬౧౮. "ఆపజ్జతి అగిలానోవా"తి పదచ్ఛేదో.

చతుక్కకథావణ్ణనా.

౬౨౦. "గరుథుల్లచ్చయ"న్తి వత్తబ్బే "**గరు**"న్తి నిగ్గహీతాగమో.

౬౨౧. పఞ్చ కథినానిసంసా హేట్ఠా వుత్తాయేవ.

౬౨౬. **అగ్గిసత్థనఖక్కన్త**న్తి అగ్గిసత్థనఖేహి అక్కన్తం ఫుట్ఠం, పహటన్తి అత్థో. **అబీజ**న్తి నోబీజం. **ఉబ్బట్టబీజక**న్తి నిబ్బట్టబీజకం.

౬౨౮. **పవారణాపీతి** పటిక్ఖేపపవారణాపి. **ఓదనాదీహీతి ఆది**-సద్దేన సత్తుకుమ్మాసమచ్ఛమంసానం గహణం. **కాయాదిగహణేనాతి** కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా గహణేన. "దాతుకామాభిహారో చ, హత్థపాసేరణక్ఖమ"న్తి ఇమేహి చతూహి అఙ్గేహి సద్ధిం తేసం ద్విన్నమేకం గహేత్వా పటిగ్గహణా పఞ్చేవ హోన్తి.

౬౨౯-౩౦. **వినయఞ్ఞూకస్మి**న్తి వినయధరే పుగ్గలే. **సకఞ్చ సీల**న్తి అత్తనో పాతిమోక్ఖసంవరసీలఞ్చ. **సురక్ఖితం హోతీతి** ఆపత్తానాపత్తికప్పియాకప్పియానం విజాననతాయ అసేవితబ్బం పహాయ సేవితబ్బంయేవ సేవనవసేన సుట్ఠు రక్ఖితం హోతి. **కుక్కుచ్చమఞ్ఞస్స నిరాకరోతీతి** అఞ్ఞస్స సబ్రహ్మచారినో కప్పియాకప్పియవిసయే ఉప్పన్నం కుక్కుచ్చం నివారేతి. **విసారదో భాసతి సఙ్ఘమజ్ఝేతి** కప్పియాకప్పియానం వినిచ్ఛయకథాయ ఉప్పన్నాయ నిరాసఙ్కో నిబ్భయో వోహరతి. **పేరిభిక్ఖూతి** అత్తపచ్చత్థికే పుగ్గలే. **ధమ్మస్స చేవ ఠితియా పవత్తో**తి "వినయో నామ సాసనస్స ఆయు, వినయే ఠితే సాసనం ఠితం హోతీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.పఠమమహాసఙ్గీతికథా; దీ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.పఠమమహాసఙ్గీతికథా; ఖు॰ పా॰ అట్ఠ॰ ౫.మఙ్గలసుత్తవణ్ణనా; థేరగా॰ అట్ఠ॰ ౧.౨౫౧) వచనతో సద్ధమ్మట్ఠితియా పటిపన్నో హోతి. **తస్మా** కారణా. **తత్థ** వినయఞ్ఞూభావే. **ధీరో** పఞ్ఞవా భిక్ఖు.

పఞ్చకకథావణ్ణనా.

౬౩౧-౨. **ఛళభిఞ్ఞేనాతి** ఛ అభిఞ్ఞా ఏతస్సాతి ఛళభిఞ్ఞో, తేన. అతిక్కన్తపమాణం మఞ్చపీఠం, అతిక్కన్తపమాణం నిసీదనఞ్చ తథా అతిక్కన్తపమాణం కణ్డుప్పటిచ్ఛాదివస్ససాటికచీవరఞ్చ సుగతస్స చీవరే పమాణికచీవరన్తి ఛ.

౬౩౩-౪. అఞ్ఞాణఞ్చ కుక్కుచ్చఞ్చ **అఞ్ఞాణకుక్కుచ్చా**, తేహి, అఞ్ఞాణతాయ చేవ కుక్కుచ్చపకతతాయ చాతి వుత్తం హోతి. **విపరీతాయ సఞ్ఞాయ** కప్పియే అకప్పియసఞ్ఞాయ, అకప్పియే కప్పియసఞ్ఞాయ.

తత్థ కథం అలజ్జితాయ ఆపజ్జతి? అకప్పియభావం జానన్తోయేవ మద్దిత్వా వీతిక్కమం కరోతి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా). వుత్తమ్పి చేతం –

> "సఞ్చిచ్చ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి;
> ఆపత్తిం పరిగూహతి;
> అగతిగమనఞ్చ గచ్ఛతి;
> ఏదిసో వుచ్చతి అలజ్జీ పుగ్గలో"తి. (పరి॰ ౩౫౯);

కథం అఞ్ఞాణతాయ ఆపజ్జతి? అఞ్ఞాణపుగ్గలో మన్దో మోమూహో కత్తబ్బాకత్తబ్బం అజానన్తో అకత్తబ్బం కరోతి, కత్తబ్బం విరాధేతి. ఏవం అఞ్ఞాణతాయ ఆపజ్జతి.

కథం కుక్కుచ్చపకతతాయ ఆపజ్జతి? కప్పియాకప్పియం నిస్సాయ కుక్కుచ్చే ఉప్పన్నే వినయధరం పుచ్ఛిత్వా కప్పియం చే, కత్తబ్బం సియా, అకప్పియం చే, న కత్తబ్బం, అయం పన "వట్టతీ"తి మద్దిత్వా వీతిక్కమతియేవ. ఏవం కుక్కుచ్చపకతతాయ ఆపజ్జతి.

కథం కప్పియే అకప్పియసఞ్ఞాయ ఆపజ్జతి? సూకరమంసం “అచ్ఛమంస”న్తి ఖాదతి, కాలే వికాలసఞ్ఞాయ భుఞ్జతి. ఏవం కప్పియే అకప్పియసఞ్ఞాయ ఆపజ్జతి.

కథం అకప్పియే కప్పియసఞ్ఞాయ ఆపజ్జతి? అచ్ఛమంసం “సూకరమంస”న్తి ఖాదతి, వికాలే కాలసఞ్ఞాయ భుఞ్జతి. ఏవం అకప్పియే కప్పియసఞ్ఞాయ ఆపజ్జతి.

కథం సతిసమ్మోసాయ ఆపజ్జతి? సహసేయ్యచీవరవిప్పవాసాదీని సతిసమ్మోసాయ ఆపజ్జతి.

౬౩౫-౮. “భిక్ఖునా ఉపట్ఠపేతబ్బో”తి పదచ్ఛేదో. **ధమ్మచక్ఖునాతి** పాతిమోక్ఖసంవరసీలసఙ్ఖాతో పటిపత్తిధమ్మోవ చక్ఖు ఏతస్సాతి ధమ్మచక్ఖు, తేన ఛహి అఙ్గేహి యుత్తేన ధమ్మచక్ఖునా పన భిక్ఖునా ఉపసమ్పాదనా కాతబ్బా, నిస్సయో చేవ దాతబ్బో, సామణేరో ఉపట్ఠాపేతబ్బోతి యోజనా. ఆపత్తిం జానాతి, అనాపత్తిం జానాతి, గరుం ఆపత్తిం జానాతి, లహుం ఆపత్తిం జానాతీతి యోజనా. **అస్స** భిక్ఖునో ఉభయాని పాతిమోక్ఖాని విత్థారా స్వాగతాని భవన్తి, అత్థతో సువిభత్తాని భవన్తి, సుత్తసో అనుబ్యఞ్జనసో సువినిచ్ఛితాని భవన్తి, దసవస్సో వా హోతి, అతిరేకదసవస్సో వాతి యోజనా.

ఛక్కకథావణ్ణనా.

౬౩౯. **సత్త సామీచియో వుత్తాతి** “సో చ భిక్ఖు అనబ్భితో, తే చ భిక్ఖూ గారయ్హా, అయం తత్థ సామీచి, యుఞ్జన్తాయస్మన్తో సకం, మా వో సకం వినస్సాతి అయం తత్థ సామీచి, అయం తే భిక్ఖు పత్తో యావ భేదనాయ ధారేతబ్బోతి, అయం తత్థ సామీచి, తతో నీహరిత్వా భిక్ఖూహి సద్ధిం సంవిభజితబ్బం, అయం తత్థ సామీచి, అఞ్ఞాతబ్బం పరిపుచ్ఛితబ్బం పరిపఞ్హితబ్బం, అయం తత్థ సామీచి, యస్స భవిస్సతి, సో హరిస్సతీతి, అయం తత్థ సామీచీ”తి ఛ సామీచియో భిక్ఖుపాతిమోక్ఖేవుత్తా, “సా చ భిక్ఖునీ అనబ్భితా, తా చ భిక్ఖునియో గారయ్హా, అయం తత్థ సామీచీ”తి భిక్ఖునిపాతిమోక్ఖే వుత్తాయ సద్ధిం సత్త సామీచియో వుత్తా. **సత్తేవ సమథాపి చాతి** సమ్ముఖావినయాదిసమథాపి సత్తేవ వుత్తా. **పఞ్ఞత్తాపత్తియో సత్తాతి** పారాజికాదయో పఞ్ఞత్తాపత్తియో సత్త వుత్తా. **సత్తబోజ్ఝఙ్గదస్సినాతి** సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గాదయో సత్త బోజ్ఝఙ్గే యాథావతో పస్సన్తేన భగవతా.

సత్తకకథావణ్ణనా.

౬౪౦-౧. ఇధ కులదూసకో భిక్ఖు ఆజీవస్సేవ కారణా పుప్ఫేన, ఫలేన, చుణ్ణేన, మత్తికాయ, దన్తకట్ఠేహి, వేళుయా, వేజ్జికాయ, జఙ్ఘపేసనికేనాతి ఇమేహి అట్ఠహి ఆకారేహి కులాని దూసేతీతి యోజనా. ‘‘**పుప్ఫేనా**’’తిఆదినా పుప్ఫాదినా దానమేవ ఉపలక్ఖణతో దస్సేతి. **పుప్ఫేనాతి** పుప్ఫదానేనాతి అత్థో గహేతబ్బో. పుప్ఫదానాదయో కులదూసనే వుత్తా.

౬౪౨-౫. “అట్ఠధానతిరిత్తాపి, అతిరిత్తాపి అట్ఠధా”తిద్వీసు అట్ఠకేసు అట్ఠ అనతిరిత్తే తావ దస్సేతుమాహ ‘‘**అకప్పియకతఞ్చేవా**’’తిఆది . గిలానానతిరిత్తకన్తి నిద్దిట్ఠా ఇమే అట్ఠేవ అనతిరిత్తకా ఞేయ్యాతి యోజనా. **అకప్పియకతాదయో** పవారణసిక్ఖాపదకథావణ్ణనాయ వుత్తా.

౬౪౬. **ఞాతఞత్తిసూతి** ఞాతదుక్కటం, ఞత్తిదుక్కటఞ్చ. **పటిసావనేతి** పటిస్సవే. అట్ఠదుక్కటానం వినిచ్ఛయో దుతియపారాజికకథావణ్ణనాయ వుత్తో.

౬౪౮-౯. **ఏహిభిక్ఖూపసమ్పదాతి** యసకులపుత్తాదీనం "ఏహి భిక్ఖూ"తి వచనేన భగవతా దిన్నఉపసమ్పదా. **సరణగమనేన చాతి** పఠమబోధియం తీహి సరణగమనేహి అనుఞ్ఞాతఉపసమ్పదా. **పఞ్హాబ్యాకరణోవాదాతి** సోపాకస్స పఞ్హాబ్యాకరణూపసమ్పదా, మహాకస్సపత్థేరస్స దిన్నఓవాదపటిగ్గహణూపసమ్పదా చ. **గరుధమ్మపటిగ్గహోతి** మహాపజాపతియా గోతమియా అనుఞ్ఞాతగరుధమ్మపటిగ్గహణూపసమ్పదా.

ఞత్తిచతుత్థేన కమ్మేనాతి ఇదాని భిక్ఖుఉపసమ్పదా. **అట్ఠవాచికాతి** భిక్ఖునీనం సన్తికే ఞత్తిచతుత్థేన కమ్మేన, భిక్ఖూనం సన్తికే ఞత్తిచతుత్థేన కమ్మేనాతి అట్ఠహి కమ్మవాచాహి భిక్ఖునీనం ఉపసమ్పదా అట్ఠవాచికా నామ. **దూతేన భిక్ఖునీనన్తి** అడ్ఢకాసియా గణికాయ అనుఞ్ఞాతా భిక్ఖునీనం దూతేన ఉపసమ్పదా.

౬౫౦. **సుద్ధదిట్ఠినాతి** సుట్ఠు సవాసనకిలేసానం పహానేన పరిసుద్ధా సమన్తచక్ఖుసఙ్ఖాతా దిట్ఠి ఏతస్సాతి సుద్ధదిట్ఠి, తేన సమన్తచక్ఖునా సమ్మాసమ్బుద్ధేన.

౬౫౧. **పాపిచ్ఛా** నామ అసన్తగుణసమ్భావనిచ్ఛా.

౬౫౨-౩. **న చ మజ్జపో సియాతి** మజ్జపో న సియా మజ్జం పివన్తో న భవేయ్య, మజ్జం న పివేయ్యాతి అత్థో. **అబ్రహ్మచరియాతి** (అ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౨.౩.౭౧) అసేట్ఠచరియతో మేథునా విరమేయ్య. **రత్తిం న భుఞ్జేయ్య వికాలభోజనన్తి** ఉపోసథం ఉపవుత్థో రత్తిభోజనఞ్చ దివావికాలభోజనఞ్చ న భుఞ్జేయ్య. **న చ గన్ధమాచరేతి** గన్ధఞ్చ న విలిమ్పేయ్య. **మఞ్చే ఛమాయం వ సయేథ సన్థతేతి** కప్పియమఞ్చే వా సుధాదిపరికమ్మకతాయ భూమియా వా తిణపణ్ణపలాలాదీని సన్థరిత్వా కతే సన్థతే వా సయేథాతి అత్థో. **ఏతఞ్హి అట్ఠఙ్గికమాహుపోసథన్తి** ఏతం పాణాతిపాతాదీని అసమాచరన్తేన ఉపవుత్థం ఉపోసథం అట్ఠహఙ్గేహి సమన్నాగతత్తా "అట్ఠఙ్గిక"న్తి వదన్తి. **దుక్ఖన్తగునాతి** వట్టదుక్ఖస్స అన్తం అమతమహానిబ్బానం గతేన పత్తేన బుద్ధేన పకాసితన్తి యోజనా.

౬౫౪. భిక్ఖునోవాదకభిక్ఖునో అట్ఠఙ్గాని భిక్ఖునోవాదకథావణ్ణనాయ దస్సితానేవ.

అట్ఠకకథావణ్ణనా.

౬౫౫. **భోజనాని పణీతాని నవ వుత్తానీతి** పణీతాని హి భోజనసిక్ఖాపదే వుత్తాని. దససు అకప్పియమంసేసు మనుస్సమంసవజ్జితాని **నవ మంసాని** ఖాదన్తస్స దుక్కటం నిద్దిట్ఠన్తి యోజనా.

౬౫౬. **పాతిమోక్ఖ...పే॰... పరిదీపితాతి** భిక్ఖూనం పఞ్చుద్దేసా, భిక్ఖునీనం అనియతుద్దేసేహి వినా చత్తారోతి ఉద్దేసా నవ దీపితా. **ఉపోసథా నవేవాతి** దివసవసేన తయో, కారకవసేన తయో, కరణవసేన తయోతి నవ ఉపోసథా. **ఏత్థాతి** ఇమస్మిం సాసనే. **సఙ్ఘో నవహి భిజ్జతీతి** నవహి పుగ్గలేహి సఙ్ఘో భిజ్జతీతి యోజనా. యథాహ –

> "ఏకతో , ఉపాలి, చత్తారో హోన్తి, ఏకతో చత్తారో, నవమో అనుస్సావేతి, సలాకం గాహేతి 'అయం ధమ్మో, అయం వినయో, ఇదం సత్థుసాసనం, ఇమం గణ్హథ, ఇమం రోచేథా'తి. ఏవమ్పి ఖో, ఉపాలి, సఙ్ఘరాజి చేవ హోతి సఙ్ఘభేదో చ. నవన్నం వా, ఉపాలి, అతిరేకనవన్నం వా సఙ్ఘరాజి చేవ హోతి సఙ్ఘభేదో చా"తి (చూళవ॰ ౩౫౧).

౬౨౭. దస అక్కోసవత్థూని వక్ఖతి. దస సిక్ఖాపదాని పాకటానేవ. మనుస్సమంసాదీని దస అకప్పియమంసాని హేట్ఠా వుత్తానేవ. **సుక్కాని వే దసాతి** నీలాదీని దస సుక్కాని.

౬౨౮. రఞ్ఞో అన్తేపురప్పవేసనే దస ఆదీనవా ఏవం పాళిపాఠేన వేదితబ్బా –

“దసయిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా రాజన్తేపురప్పవేసనే. కతమే దస? ఇధ, భిక్ఖవే, రాజా మహేసియా సద్ధిం నిసిన్నో హోతి, తత్ర భిక్ఖు పవిసతి, మహేసీ వా భిక్ఖుం దిస్వా సితం పాతుకరోతి, భిక్ఖు వా మహేసిం దిస్వా సితం పాతుకరోతి, తత్థ రఞ్ఞో ఏవం హోతి ‘అద్ధా ఇమేసం కతం వా కరిస్సన్తి వా’తి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రాజా బహుకిచ్చో బహుకరణీయో అఞ్ఞతరం ఇత్థిం గన్త్వా న సరతి, సా తేన గబ్భం గణ్హాతి, తత్థ రఞ్ఞో ఏవం హోతి ‘న ఖో ఇధ అఞ్ఞో కోచి పవిసతి అఞ్ఞత్ర పబ్బజితేన, సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ’న్తి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో అన్తేపురే అఞ్ఞతరం రతనం నస్సతి, తత్థ రఞ్ఞో ఏవం హోతి ‘న ఖో ఇధ అఞ్ఞో కోచి పవిసతి అఞ్ఞత్ర పబ్బజితేన, సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ’న్తి. అయం, భిక్ఖవే, తతియో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో అన్తేపురే అబ్భన్తరా గుయ్హమన్తా బహిద్ధా సమ్భేదం గచ్ఛన్తి, తత్థ రఞ్ఞో ఏవం హోతి ‘న ఖో ఇధ అఞ్ఞో కోచి పవిసతి అఞ్ఞత్ర పబ్బజితేన, సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ’న్తి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో అన్తేపురే పితా వా పుత్తం పత్థేతి, పుత్తో వా పితరం పత్థేతి, తేసం ఏవం హోతి ‘న ఖో ఇధ అఞ్ఞో కోచి పవిసతి అఞ్ఞత్ర పబ్బజితేన, సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ’న్తి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రాజా నీచట్ఠానియం ఉచ్చే ఠానే ఠపేతి, యేసం తం అమనాపం, తేసం ఏవం హోతి ‘రాజా ఖో పబ్బజితేన సంసట్ఠో, సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ’న్తి. అయం, భిక్ఖవే, ఛట్ఠో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రాజా ఉచ్చట్ఠానియం నీచే ఠానే ఠపేతి, యేసం తం అమనాపం, తేసం ఏవం హోతి ‘రాజా ఖో పబ్బజితేన సంసట్ఠో, సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ’న్తి. అయం, భిక్ఖవే, సత్తమో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రాజా అకాలే సేనం ఉయ్యోజేతి, యేసం తం అమనాపం, తేసం ఏవం హోతి ‘రాజా ఖో పబ్బజితేన సంసట్ఠో, సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ’న్తి. అయం, భిక్ఖవే, అట్ఠమో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రాజా కాలే సేనం ఉయ్యోజేత్వా అన్తరామగ్గతో నివత్తాపేతి, యేసం తం అమనాపం, తేసం ఏవం హోతి ‘రాజా ఖో పబ్బజితేన సంసట్ఠో, సియా ను ఖో పబ్బజితస్స కమ్మ’న్తి. అయం, భిక్ఖవే, నవమో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో అన్తేపురం హత్థిసమ్మద్దం అస్ససమ్మద్దం రథసమ్మద్దం రజనీయాని రూపసద్దగన్ధరసఫోట్ఠబ్బాని, యాని న పబ్బజితస్స సారుప్పాని, అయం, భిక్ఖవే, దసమో ఆదీనవో రాజన్తేపురప్పవేసనే. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస ఆదీనవా రాజన్తేపురప్పవేసనే”తి (అ॰ ని॰ ౧౦.౪౫; పాచి॰ ౪౯౭).

తత్థ చ **పితా వా పుత్తం పత్థేతీ**తి పుత్తం మారేతుమిచ్ఛతీతి అత్థో. ఏసేవ నయో **పుత్తో పితరం పత్థేతీ**తి. **హత్థిసమ్మద్ద**న్తి హత్థీనం సమ్మద్దో సంసట్ఠో ఏత్థాతి హత్థిసమ్మద్దం. ఏవం ‘‘**అస్ససమ్మద్ద**’’న్తిఆదీసుపి.

దసాకారేహీతి –

“ఆపత్తినుక్ఖిత్తమనన్తరాయ-
పహుత్తతాయో తథసఞ్ఞితా చ;
ఛాదేతుకామో అథ ఛాదనాతి;
ఛన్నా దసఙ్గేహరుణుగ్గమమ్హీతి. –

గహితేహి దసహి అఙ్గేహి.

౬౬౦. దస కమ్మపథా పుఞ్ఞాతి పాణాతిపాతావేరమణిఆదయో దస కుసలకమ్మపథా. **అపుఞ్ఞాపి తథా దసా**తి పాణాతిపాతాదయో దస అకుసలకమ్మపథావ. దస దానవత్థూని వక్ఖతి. **దసేవ రతనాని చా**తి –

“ముత్తా మణీ వేళురియా చ సఙ్ఖా;
సిలా పవాళం రజతఞ్చ హేమం;
లోహితకఞ్చాపి మసారగల్లా;
దస్సేతి ధీరో రతనాని జఞ్ఞా”తి. –

నిద్దిట్ఠాని దస రతనాని.

౬౬౨. మునిన్దేన అవన్దియా దస పుగ్గలా దీపితాతి యోజనా. కథం? “దసయిమే, భిక్ఖవే, అవన్దియా. పురే ఉపసమ్పన్నేన పచ్ఛా ఉపసమ్పన్నో అవన్దియో, అనుపసమ్పన్నో అవన్దియో, నానాసంవాసకో వుడ్ఢతరో అధమ్మవాదీ అవన్దియో, మాతుగామో అవన్దియో, పణ్డకో అవన్దియో, పారివాసికో అవన్దియో, మూలాయపటికస్సనారహో అవన్దియో,

మానత్తారహో అవన్దియో, మానత్తచారికో అవన్దియో, అబ్భానారహో అవన్దియో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, దస అవన్దియా”తి (చూళవ. ౩౧౨).

౬౬౩-౪. సోసానికన్తి సుసానే ఛడ్డితం. **పాపణికన్తి** ఆపణద్వారే ఛడ్డితం. **ఉన్దూరక్ఖాయితన్తి** ఉన్దూరేహి ఖాయితం పరిచ్చత్తం పిలోతికం. **గోఖాయితాదీసుపి** ఏసేవ నయో. **థూపచీవరికన్తి** బలికమ్మత్థాయ వమ్మికే పరిక్ఖిపిత్వా పరిచ్చత్తవత్థం. **ఆభిసేకియన్తి** రాజూనం అభిసేకమణ్డపే పరిచ్చత్తవత్థం. **గతపచ్చాగతఞ్చాతి** సుసానగతమనుస్సేహి పచ్చాగన్త్వా నహాయిత్వా ఛడ్డితం పిలోతికం.

౬౬౫. సబ్బనీలాదయో వుత్తా, దస చీవరధారణాతి “సబ్బనీలకాని చీవరాని ధారేన్తీతి వుత్తవసేన దసా”తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౩౩౦) **కురున్దియం** వుత్తం. **ఏత్థ** ఇమస్మిం దసకే సంకచ్చికాయ వా ఉదకసాటికాయ వా సద్ధిం తిచీవరాని నామేన అధిట్ఠితాని నవ చీవరాని “దసచీవరధారణా”తి వుత్తాని. యథాహ – “నవసు కప్పియచీవరేసు ఉదకసాటికం వా సంకచ్చికం వా పక్ఖిపిత్వా దసాతి వుత్త”న్తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౩౩౦).

దసకకథావణ్ణనా.

౬౬౬. పణ్డకాదయో ఏకాదస అభబ్బపుగ్గలా పన ఉపసమ్పాదితాపి అనుపసమ్పన్నా హోన్తీతి యోజనా.

౬౬౭. “అకప్పియా”తి వుత్తా పత్తా ఏకాదస భవన్తీతి యోజనా. **దారుజేన పత్తేనాతి** దారుమయేన పత్తేన. **రతనుబ్భవాతి** రతనమయా **దస** పత్తా ఏకాదస భవన్తీతి యోజనా. **దారుజేన చాతి** ఏత్థ **చ**-సద్దేన తమ్బలోహమయపత్తస్స సఙ్గహో. యథాహ “ఏకాదస పత్తాతి తమ్బలోహమయేన వా దారుమయేన వా సద్ధిం దసరతనమయా”తి. ఇధ **రతనం** నామ ముత్తాదిదసరతనం.

౬౬౮. అకప్పియా పాదుకా ఏకాదస హోన్తీతి యోజనా. యథాహ “ఏకాదస పాదుకాతి దస రతనమయా, ఏకా కట్ఠపాదుకా. తిణపాదుకముఞ్జపాదుకపబ్బజపాదుకాదయో పన కట్ఠపాదుకసఙ్గహమేవ గచ్ఛన్తీ”తి.

౬౬౯-౭౦. అతిఖుద్దకా అతిమహన్తాతి యోజనా. ఖణ్డనిమిత్తకా ఛాయానిమిత్తకాతి యోజనా. **బహిట్ఠేన సమ్మతాతి** సీమాయ బహి ఠితేన సమ్మతా. నదియం, జాతస్సరే, సముద్దే వా తథా సమ్మతాతి యోజనా. సీమాయ సమ్భిన్నా సీమాయ అజ్ఝోత్థటా సీమాతి యోజనా. ఇమా ఏకాదస అసీమాయో సియున్తి యోజనా.

౬౭౧. ఏకాదసేవ పథవీ కప్పియా, ఏకాదసేవ పథవీ అకప్పియాతి యోజనా.

తత్థ **ఏకాదస కప్పియపథవీ** నామ సుద్ధపాసాణా, సుద్ధసక్ఖరా, సుద్ధకథలా, సుద్ధమరుమ్బా, సుద్ధవాలుకా, యేభుయ్యేనపాసాణా, యేభుయ్యేనసక్ఖరా, యేభుయ్యేనకథలా, యేభుయ్యేనమరుమ్బా, యేభుయ్యేనవాలుకాతి ఇమా దస దడ్ఢాయ పథవియా వా చతుమాసోవట్ఠకపంసుపుఞ్జేన వా మత్తికాపుఞ్జేన వా సద్ధిం ఏకాదస. “అప్పపంసుకా, అప్పమత్తికా”తి (పాచి॰ ౮౬) అపరాపి పథవియో వుత్తా, తా యేభుయ్యేనపాసాణాదీసు పఞ్చసుయేవ సఙ్గహితా.

ఏకాదస అకప్పియపథవీ నామ "సుద్ధపంసు సుద్ధమత్తికా అప్పపాసాణా అప్పసక్ఖరా అప్పకథలా అప్పమరుమ్బా అప్పవాలుకా యేభుయ్యేనపంసుకా యేభుయ్యేనమత్తికా, అదడ్ఢాపి వుచ్చతి జాతా పథవీ. యోపి పంసుపుఞ్జో వా మత్తికాపుఞ్జో వా అతిరేకచాతుమాసం ఓవట్ఠో, అయమ్పి వుచ్చతి జాతపథవీ"తి (పాచి॰ ౮౬) వుత్తా ఏకాదస.

గణ్ఠికా కప్పియా వుత్తా, ఏకాదస చ వీధకాతి ఏత్థ కప్పియా గణ్ఠికా విధకా చ ఏకాదస వుత్తాతి యోజనా. తే పన –

"వేళుదన్తవిసాణట్ఠి-కట్ఠలాఖాఫలామయా;
సఙ్ఖనాభిమయా సుత్త-నళలోహమయాపి చ;
విధా కప్పన్తి కప్పియా, గణ్ఠియో చాపి తమ్మయా"తి. –

ఇమాయ గాథాయ సఙ్గహితాతి వేదితబ్బా.

౬౭౪-౫. ఉక్ఖిత్తస్సానువత్తికా భిక్ఖునీ **ఉభిన్నం** భిక్ఖుభిక్ఖునీనం వసా సఙ్ఘాదిసేసేసు **అట్ఠ** యావతతియకాతి ఇమే ఏకాదస యావతతియకాతి పకాసితాతి యోజనా.

౬౭౬. నిస్సయస్స పటిప్పస్సద్ధియో **దసేకావ** ఏకాదసేవ వుత్తాతి యోజనా. **ఛధాచరియతో వుత్తాతి** –

"పక్కన్తే పక్ఖసఙ్కన్తే, విబ్భన్తే చాపి నిస్సయో;
మరణాణత్తుపజ్ఝాయ-సమోధానేహి సమ్మతీ"తి. –

ఆచరియతో ఛధా నిస్సయపటిప్పస్సద్ధియో వుత్తా. **ఉపజ్ఝాయా తు పఞ్చధాతి** తాసు ఉపజ్ఝాయసమోధానం వినా అవసేసాహి పఞ్చధా ఉపజ్ఝాయపటిప్పస్సద్ధియో వుత్తాతి ఇమే ఏకాదస.

ఏకాదసకకథావణ్ణనా.

౬౭౭. తేరసేవ ధుతఙ్గానీతి పంసుకూలికఙ్గాదీని ధుతఙ్గాని తేరసేవ హోన్తి.

పరమాని చ చుద్దసాతి "దసాహపరమం అతిరేకచీవరం ధారేతబ్బం, మాసపరమం తేన భిక్ఖునా తం చీవరం నిక్ఖిపితబ్బం, సన్తరుత్తరపరమం తేన భిక్ఖునా తతో చీవరం సాదితబ్బం, ఛక్ఖత్తుపరమం తుణ్హీభూతేన ఉద్దిస్స ఠాతబ్బం, నవం పన భిక్ఖునా సన్థతం కారాపేత్వా ఛబ్బస్సాని ధారేతబ్బం ఛబ్బస్సపరమతా ధారేతబ్బం, తియోజనపరమం సహత్థా హరితబ్బాని, దసాహపరమం అతిరేకపత్తో ధారేతబ్బో, సత్తాహపరమం సన్నిధికారకం పరిభుఞ్జితబ్బాని, ఛారత్తపరమం తేన భిక్ఖునా తేన చీవరేన విప్పవసితబ్బం, చతుక్కంసపరమం, అడ్ఢతేయ్యకంసపరమం, ద్వఙ్గులపబ్బపరమం ఆదాతబ్బం, అట్ఠఙ్గులపరమం మఞ్చపటిపాదకం, అట్ఠఙ్గులపరమం దన్తకట్ఠ"న్తి ఇతి ఇమాని చుద్దస పరమాని.

సోళసేవ తు ''జాన''న్తి పఞ్ఞత్తానీతి "జాన"న్తి ఏవం వత్వా పఞ్ఞత్తాని సోళస. తే ఏవం వేదితబ్బా – జానం సఙ్ఘికం లాభం పరిణతం అత్తనో పరిణామేయ్య, జానం పుబ్బుపగతం భిక్ఖుం అనుపఖజ్జ సేయ్యం కప్పేయ్య, జానం సప్పాణకం ఉదకం తిణం వా మత్తికం వా సిఞ్చేయ్య వా సిఞ్చాపేయ్య వా, జానం భిక్ఖునిపరిపాచితం పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జేయ్య, జానం ఆసాదనాపేక్ఖో,

భుత్తస్మిం పాచిత్తియం, జానం సప్పాణకం ఉదకం పరిభుఞ్జేయ్య, జానం యథాధమ్మం నిహటాధికరణం పున కమ్మాయ ఉక్కోటేయ్య, జానం దుట్ఠుల్లం ఆపత్తిం పటిచ్ఛాదేయ్య, జానం ఊనవీసతివస్సం పుగ్గలం ఉపసమ్పాదేయ్య, జానం థేయ్యసత్థేన సద్ధిం సంవిధాయ ఏకద్ధానమగ్గం పటిపజ్జేయ్య, జానం తథావాదినా భిక్ఖునా అకతానుధమ్మేన, జానం తథానాసితం సమణుద్దేసం, జానం సఙ్ఘికం లాభం పరిణతం పుగ్గలస్స పరిణామేయ్య, జానం పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపన్నం భిక్ఖునిం నేవత్తనా పటిచోదేయ్య, జానం చోరిం వజ్ఝం విదితం అనపలోకేత్వా, జానం సభిక్ఖుకం ఆరామం అనాపుచ్ఛా పవిసేయ్యాతి.

౬౭౮. ఇధ ఇమస్మిం సాసనే **యో** భిక్ఖు అనుత్తరం **సఉత్తరం** ఉత్తరపకరణేన సహితం సకలమ్పి వినయవినిచ్ఛయం జానాతి, **మహత్తరే** అతివిపులే **అనుత్తరే** ఉత్తరవిరహితే ఉత్తమే **వినయనయే** వినయాగతే ఆపత్తిఅనాపత్తిగరుకలహుకకప్పియఅకప్పియాదివినిచ్ఛయకమ్మే. అథ వా **వినయనయే** వినయపిటకే పవత్తమానో **సో** భిక్ఖు **నిరుత్తరో భవతి** పచ్చత్థికేహి వత్తబ్బం ఉత్తరం అతిక్కమిత్వా ఠితో, సేట్ఠో వా భవతి, తస్స చేవ పరేసఞ్చ సంసయో న కాతబ్బోతి యోజనా. **జానతీ**తి గాథాబన్ధవసేన రస్సో.

ఇతి ఉత్తరే లీనత్థపకాసనియా

ఏకుత్తరనయకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సేదమోచనకథావణ్ణనా

౬౭౫. సుణతం సుణన్తానం భిక్ఖూనం **పటుభావకరా** వినయవినిచ్ఛయే పఞ్ఞాకోసల్లసాధికా తతోయేవ **వరా** ఉత్తమా. **సేదమోచనగాథాయోతి** అత్థపచ్చత్థికానం, సాసనపచ్చత్థికానఞ్చ విస్సజ్జేతుమసక్కుణేయ్యభావేన చిన్తయన్తస్స ఖిన్నసరీరా సేదే మోచేన్తీతి **సేదమోచనా**. అత్థానుగతపఞ్హా ఉపాలిత్థేరేన ఠపితా పఞ్హగాథాయో, తప్పటిబద్ధా విస్సజ్జనగాథాయో చ ఇతో పరం వక్ఖామీతి యోజనా.

౬౭౧. కబన్ధం నామ అసీసం ఉరసి జాతఅక్ఖిముఖసరీరం. యథాహ – “అసీసకం కబన్ధం, యస్స ఉరే అక్ఖీని చేవ ముఖఞ్చ హోతీ”తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౫). **ముఖేన** కరణభూతేన. **కత్వాతి** సేవిత్వా.

౬౭౨. తస్స భిక్ఖునో **కథం పారాజికో సియా** పారాజికధమ్మో కథం సియా.

౬౭౪. కిఞ్చీతి పాదం వా పాదారహం వా పరసన్తకం. **పరఞ్చ న సమాదపేతి** “అముకస్స ఇత్థన్నామం భణ్డం అవహరాహీ”తి పరం న ఆణాపేయ్య.

౬౭౫. పరస్స కిఞ్చి నాదియన్తోతి సమ్బన్ధో. **ఆణత్తిఞ్చాతి చ**-సద్దేన సంవిధానం, సఙ్కేతఞ్చ సఙ్గణ్హాతి.

౬౭౬. గరుకం భణ్డన్తి పాదగ్ఘనకభావేన గరుభణ్డం. **‘‘పరిక్ఖార’’**న్తి ఏతస్స విసేసనం. **పరస్స పరిక్ఖారన్తి** పరసన్తకం యం కిఞ్చి పరిక్ఖారం.

౬౮౨. మనుస్సుత్తరికే ధమ్మేతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మవిసయే. **కతికం కత్వానాతి** “ఏవం నిసిన్నే ఏవం ఠితే ఏవం గమనే అత్థం ఆవికరోతీ”తిఆదిం కత్వా. **సమ్భావనాధిప్పాయోతి** “అరహా”తి గహేత్వా మహాసమ్భావనం కరోతీతి అధిప్పాయో హుత్వా. **అతిక్కమతి చేతి** తథా కతం కతికం అతిక్కమతి చే, తథారూపం నిసజ్జం వా ఠానం వా గమనం వా కరోతీతి అత్థో. **చుతోతి** తథారూపం నిసజ్జాదిం దిస్వా కేనచి మనుస్సజాతికేన “అరహా”తి తఙ్ఖణే ఞాతే సో పుగ్గలో పారాజికం ఆపజ్జతి.

౬౮౩. ఏకవత్థుకా కథం భవేయ్యున్తి యోజనా.

౬౮౪. ఇత్థియాతి ఏకిస్సా ఇత్థియా. **పటిపజ్జన్తోతి** ఏకక్ఖణే అఞ్ఞేన పురిసేన వుత్తసాసనం వత్వా, ఇమినా చ “పటిగ్గణ్హాతి, వీమంసతీ”తి అఙ్గద్వయస్స పురిమసిద్ధతం దీపేతి ఇమస్స పచ్చాహరణకతఞ్చ. కాయసంసగ్గం సమాపజ్జిత్వా దుట్ఠుల్లం వత్వా అత్తకామపారిచరియాయ వణ్ణం భణన్తో.

౬౮౫. యథావుత్తం వత్తం అచరిత్వాతి భగవతా వుత్తం పరివాసాదివత్తం అచరిత్వా.

౬౮౬. భిక్ఖునీహి అసాధారణసిక్ఖాపదత్తా ఆహ **‘‘నత్థి సఙ్ఘాదిసేసతా’’**తి.

౬౮౭. యేన కుద్ధో పసంసితోతి ఏత్థ “నిన్దితో చా”తి సేసో.

౯౯౮. తిత్థియానం వణ్ణమ్హి భఞ్ఞమానే యో కుజ్ఝతి, నో ఆరాధకోతి యోజనా, పరితోసితో పసంసితోతి అధిప్పాయో. తిత్థియపుబ్బో ఇమస్మిం సాసనే పబ్బజ్జం లభిత్వా తిత్థియానం వణ్ణస్మిం భఞ్ఞమానే సుత్వా సచే కుప్పతి అనత్తమనం కరోతి, **ఆరాధకో** సఙ్ఘారాధకో సఙ్ఘం పరితోసేన్తో హోతి, సమ్బుద్ధస్స వణ్ణస్మిం భఞ్ఞమానే యది కుజ్ఝతి, నిన్దితోతి యోజనా. ఏత్థ **సమ్బుద్ధస్సాతి** ఉపలక్ఖణం.

౨౦౧. గహేత్వాతి పటిగ్గహేత్వా.

౨౦౧. ''**న రత్తచిత్తో**''తిఆదినా పురిమానం తిణ్ణం పారాజికానం వీతిక్కమచిత్తుప్పాదమత్తస్సాపి అభావం దీపేతి. **మరణాయాతి** ఏత్థ ''మనుస్సజాతికస్సా''తి ఇదం పారాజికపకరణతోవ లబ్భతి. **తస్సాతి** కిఞ్చి దేన్తస్స. **తన్తి** తథా దీయమానం.

౨౦౨. ''**పరాజయో**''తి ఇదం అభబ్బపుగ్గలేసు సఙ్ఘభేదకస్స అన్తోగధత్తా వుత్తం. సలాకగ్గాహేనాపి సఙ్ఘం భిన్దన్తో సఙ్ఘభేదకోవ హోతి.

౨౦౩. అద్ధయోజనే యం తిణ్ణం చీవరానం అఞ్ఞతరం ఏకం **చీవరం** నిక్ఖిపిత్వానాతి యోజనా.

౨౦౪. సుప్పతిట్ఠితనిగ్రోధసదిసే రుక్ఖమూలకే తిచీవరం నిక్ఖిపిత్వా అద్ధయోజనే అరుణం ఉట్ఠాపేన్తస్సాతి యోజనా.

౨౦౫. కాయికా నానావత్థుకాయో **సమ్బహులా** ఆపత్తియో అపుబ్బం అచరిమం ఏకక్ఖణే కథం ఫుసేతి యోజనా.

౨౦౬. వాచసికా న కాయికా నానావత్థుకాయో సమ్బహులా ఆపత్తియో అపుబ్బం అచరిమం ఏకక్ఖణే కథం ఫుసేతి యోజనా.

౨౦౮. వినయనసత్థేతి వినయపిటకే. **తస్స** భిక్ఖుస్స.

౨౦౯. ''**ఇత్థియా**''తిఆదీసు సహత్థే కరణవచనం. ఇత్థియా వా పురిసేన వా పణ్డకేన వా నిమిత్తకే మేథునం న **సేవన్తో** న పటిసేవన్తో మేథునపచ్చయా చుతోతి యోజనా.

౨౧౦. కాయసంసగ్గోయేవ **కాయసంసగ్గతా,** తం ఆపన్నా. **అట్ఠవత్థుకం ఛేజ్జన్తి** ఏవంనామకం పారాజికం.

౨౧౨. సమయే పిట్ఠిసఞ్ఞితేతి గిమ్హానం పచ్ఛిమమాసస్స పఠమదివసతో యావ హేమన్తస్స పఠమదివసో, ఏత్థన్తరే సత్తమాసమత్తే పిట్ఠిసఞ్ఞితే సమయే. ''మాతుయాపి చా''తి వత్తబ్బే ''**మాతరమ్పి చా**''తి వుత్తం. సోయేవ వా పాఠో.

౨౧౪. ''**అవస్సుతహత్థతో హి పిణ్డం గహేత్వా**''తి ఇమినా సఙ్ఘాదిసేసస్స వత్థుమాహ, **లసుణన్తి** పాచిత్తియస్స వత్థుం, **మనుస్సమంసన్తి** థుల్లచ్చయవత్థుం, **అకప్పమఞ్ఞన్తి** దుక్కటవత్థుం. **అకప్పమఞ్ఞన్తి** ఏత్థ ''మంస''న్తి సేసో. ''సబ్బే ఏకతో''తి పదచ్ఛేదో. **ఏకతోతి** ఏత్థ ''మద్దిత్వా''తి సేసో, అకప్పియమంసేహి సద్ధిం ఏకతో మద్దిత్వా ఖాదతీతి అత్థో. సబ్బమేతం ''గహేత్వా, మద్దిత్వా, ఖాదతీ''తి కిరియానం కమ్మవచనం. **మనుస్సమంసఞ్చాతి** ఏత్థ **చ**-సద్దో పచ్చేకం యోజేతబ్బో హోతి. **తస్సాతి** భిక్ఖునియా. సఙ్ఘాదిసేసపాచిత్తియదుక్కటపాటిదేసనీయథుల్లచ్చయాని ఏకక్ఖణే హోన్తి.

౨౬౩. "పుగ్గలో ఏకో"తి పదచ్ఛేదో. **ద్వేపి చ పుణ్ణవస్సా**తి పరిపుణ్ణవీసతివస్సా చ ద్వే సామణేరా. **ఏకావ తేసం పన కమ్మవాచా**తి తేసం ఉభిన్నం సామణేరానం ఏకేన ఆచరియేన ఏకావ ఉపసమ్పదకమ్మవాచా కతా. **ఏకస్సా**తి ఏకస్సాపి సామణేరస్స. **కమ్మ**న్తి ఉపసమ్పదకమ్మం. **న రూహతే**తి న సమ్పజ్జతి, కిమేత్థ కారణం, వద భద్దముఖాతి అధిప్పాయో.

౨౬౬. **మహిద్ధికేసూ**తి ద్వీసు సామణేరేసు. సచే పన ఏకో కేసగ్గమత్తమ్పి **ఆకాసగో** ఆకాసట్ఠో హోతి , ఆకాసగతస్సేవ కతం తం ఉపసమ్పద**కమ్మం నేవ రూహతి** నేవ సమ్పజ్జతి, భూమిగతస్స రూహతీతి యోజనా.

౨౬౭. ఇద్ధియా ఆకాసే ఠితేన సఙ్ఘేన భూమిగతస్స సామణేరస్స ఉపసమ్పదకమ్మం న కాతబ్బం. యది కరోతి, కుప్పతీతి యోజనా. ఇదఞ్చ సబ్బకమ్మానం సాధారణలక్ఖణం. యథాహ – "సఙ్ఘేనాపి ఆకాసే నిసీదిత్వా భూమిగతస్స కమ్మం న కాతబ్బం. సచే కరోతి, కుప్పతీ"తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ४८౧).

౨౬८. వత్థం కప్పకతఞ్చ న హోతి, రత్తఞ్చ న హోతి, కేసకమ్బలాది అకప్పియఞ్చ హోతి, **నివత్థస్స పనాపత్తి** తం పన నివత్థస్స భిక్ఖునో ఆపత్తి హోతి. అనాపత్తి కథం సియా, వద భద్దముఖాతి యోజనా.

౨౬౯. **ఏత్థ** ఏతస్మిం అకప్పియవత్థుధారణే తన్నిమిత్తం. అచ్ఛిన్నచీవరస్స భిక్ఖునో అనాపత్తి సియాతి యోజనా. "**కిఞ్చిపీ**"తిఆదినా వుత్తమేవత్థం సమత్థేతి. **అస్స** అచ్ఛిన్నచీవరస్స భిక్ఖుస్స అకప్పియం నామ కిఞ్చిపి చీవరం న విజ్జతి, తస్మా అనాపత్తీతి అధిప్పాయో.

౨౭౦. **కుతోపి చ** పురిసస్స హత్థతో భోజనస్స **కిఞ్చి** న గణ్హాతి, భోజనతో కిఞ్చిపి సయమ్పి కస్సచి పురిసస్స న దేతి, తథాపి **గరుకం వజ్జం** సఙ్ఘాదిసేసాపత్తిం **ఉపేతి** ఆపజ్జతి, తం కథమాపజ్జతి, త్వం యది వినయే కుసలో అసి, **మే** మయ్హం **వద** ఏతం కారణం కథేహీతి యోజనా. **హవే**తి నిపాతమత్తం.

౨౭౧. **యా పన** భిక్ఖునీ అఞ్ఞాయ భిక్ఖునియా "ఇఙ్ఘ, అయ్యే, యం తే ఏసో పురిసపుగ్గలో దేతి ఖాదనీయం వా"తిఆదినా (పాచి॰ ౭౦౩) సఙ్ఘాదిసేససమాతికాయ వుత్తనయేన ఉయ్యోజితా **అవస్సుతవ్హా** పురిసపుగ్గలా యం కిఞ్చి భోజనం **ఆదాయ** పటిగ్గహేత్వా సచే భుఞ్జతి, సా తథా భుఞ్జన్తీ యాయ ఉయ్యోజితా భుఞ్జతి, తస్సా ఉయ్యోజికాయ **ధీరా** వినయధరా పణ్డితా **సఙ్ఘాదిసేసం కథయన్తి** తస్సా ఉయ్యోజితాయ భోజనపరియోసానే ఉయ్యోజికాయ సఙ్ఘాదిసేసం వదన్తీతి యోజనా. యథాహ – "తస్సా హి భోజనపరియోసానే ఉయ్యోజికాయ సఙ్ఘాదిసేసో హోతీ"తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ४८౧).

౨౭౨. తం కథం యది **బుజ్ఝసి** జానాసి, సాధుకం **బ్రూహి** కథేహీతి యోజనా.

౨౭౩. **నిసేవితే**తి తాయ ఉయ్యోజితాయ భిక్ఖునియా తస్స పురిసపుగ్గలస్స హత్థతో పటిగ్గహితే తస్మిం దన్తపోనే పరిభుత్తే ఉయ్యోజికా లహువజ్జం ఆపజ్జతీతి అత్థో.

౨౭४. "**ఉక్ఖిత్తకో**"తి ఇమినా ఆపత్తివజ్జమాహ. యథాహ – "తేన హి సద్ధిం వినయకమ్మం నత్థి, తస్మా సో సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జిత్వా ఛాదేన్తో వజ్జం న ఫుసతీ"తి.

౽౽౬. **సప్పాణప్పాణజన్తి** సప్పాణకే చ అప్పాణకే చ జాతం. **నేవ జఙ్గమన్తి** పాదేహి భూమియం నేవ చరన్తం. **న విహఙ్గమన్తి** ఆకాసే పక్ఖం పసారేత్వా న చరన్తం. **ద్విజన్తి** ద్వీహి పచ్చయేహి, ద్విక్ఖత్తుం వా జాతత్తా ద్విజం. **కన్తన్తి** మనోహరం. **అకన్తన్తి** అమనోహరం.

౽౽౭. సప్పాణజో సద్దో చిత్తజో వుత్తో, అప్పాణజో ఉతుజో సద్దో వుత్తో, సో పన **ద్వీహేవ** పచ్చయేహి జాతత్తా "ద్విజో"తి మతోతి యోజనా.

౽౽౮. ''**వినయే**''తిఆదిగాథా వణ్ణితత్థాయేవ.

ఇతి ఉత్తరే లీనత్థపకాసనియా

సేదమోచనకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సాధారణాసాధారణకథావణ్ణనా

౨౮౯-౯౦. సబ్బసిక్ఖాపదానన్తి ఉభతోవిభఙ్గాగతానం సబ్బసిక్ఖాపదానం. **భిక్ఖూహి భిక్ఖునీహీ**తి ఉభయత్థ సహత్థే కరణవచనం. భిక్ఖూహి భిక్ఖునీనఞ్చ, భిక్ఖునీహి భిక్ఖూనఞ్చాతి ఉభయత్థ అసాధారణపఞ్ఞత్తిఞ్చ, **తథా** భిక్ఖూహి భిక్ఖునీనఞ్చ, భిక్ఖునీహి భిక్ఖూనఞ్చాతి ఉభయత్థ సాధారణసిక్ఖాపదఞ్చ అహం వక్ఖామీతి యోజనా. **సమాహితాతి** ఏకగ్గచిత్తా. **తం** మయా వుచ్చమానం నిదానాదినయం. **సుణాథాతి** సోతుజనం సక్కచ్చసవనే నియోజేతి.

౨౯౧. ''నిదాన''న్తిఆదిగాథా వుత్తత్థావ.

౨౯౨-౩. ''కతి వేసాలియా''తిఆది పుచ్ఛాగాథా ఉత్తానత్థాయేవ.

౨౯౬. "దస వేసాలియా"తిఆదివిస్సజ్జనగాథానం **''మేథున''**న్తిఆదయో నిద్దేసవసేన వుత్తా. **విగ్గహోతి** మనుస్సవిగ్గహం పారాజికం. **చతుత్థన్తిమవత్థుకన్తి** ఉత్తరిమనుస్సధమ్మపారాజికం. **అతిరేకచీవరన్తి** పఠమకథినం. **సుద్ధకాళకేళకలోమకన్తి** ఏళకలోమవగ్గే దుతియం.

౨౯౭. భూతన్తి పఠమే ముసావాదవగ్గే అట్ఠమం. **పరమ్పరభత్తేచాతి** పరమ్పరభోజనసిక్ఖాపదం. **ముఖద్వారన్తి** చతుత్థే భోజనవగ్గే దసమం. **భిక్ఖునీసు చ అక్కోసోతి** భిక్ఖునిపాతిమోక్ఖే ఛట్ఠే ఆరామవగ్గే దుతియం.

౨౯౮. ద్వే అనుద్ధంసనానీతి అట్ఠమనవమసఙ్ఘాదిసేసా. **చీవరస్స పటిగ్గహోతి** చీవరవగ్గే పఞ్చమం.

౨౯౯. రూపియన్తి ఏళకలోమవగ్గే అట్ఠమం. **సుత్తవిఞ్ఞత్తీతి** పత్తవగ్గే ఛట్ఠం. **ఉజ్ఝాపనన్తి** దుతియే భూతగామవగ్గే తతియం. **పరిపాచితపిణ్డోతి** తతియే ఓవాదవగ్గే నవమం. **తథేవ గణభోజనన్తి** చతుత్థే భోజనవగ్గే దుతియం.

౩౦౦. వికాలే భోజనఞ్చేవాతి తత్థేవ సత్తమం. **చారిత్తన్తి** అచేలకవగ్గే పఞ్చమే ఛట్ఠం. **న్హానన్తి** సురాపానవగ్గే ఛట్ఠే సత్తమం. **ఊనవీసతివస్సన్తి** సత్తమే సప్పాణకవగ్గే పఞ్చమం. **దత్వా సఙ్ఘేన చీవరన్తి** అట్ఠమే సహధమ్మికవగ్గే నవమం.

౩౦౧. వోసాసన్తీతి దుతియం భిక్ఖుపాటిదేసనీయం. **నచ్చం వా గీతం వాతి** పఠమే లసుణవగ్గే దసమం. **చారికద్వయన్తి** చతుత్థే తువట్టవగ్గే సత్తమట్ఠమాని. **ఛన్దదానేనాతి** అట్ఠమే కుమారిభూతవగ్గే ఏకాదసమం. **''ఛన్దదానేతీ''**తి వా పాఠో. "ఛన్దదానం ఇతి ఇమే"తి పదచ్ఛేదో.

౩౦౨. కుటీతి ఛట్ఠో సఙ్ఘాదిసేసో. **కోసియన్తి** నిస్సగ్గియేసు దుతియే ఏళకలోమవగ్గే పఠమం. **సేయ్యన్తి** ముసావాదవగ్గే పఞ్చమం. **పథవీతి** ముసావాదవగ్గే దసమం. **భూతగామకన్తి** భూతగామవగ్గే దుతియే పఠమం. **సప్పాణకఞ్చ సిఞ్చన్తీతి** భూతగామవగ్గే దసమం.

౩౦౦. ఛఊనాని తీణేవ సతానీతి ఛహి ఊనాని తీణేవ సతాని, చతునవుతాధికాని ద్విసతానీతి అత్థో. **సమచేతసాతి** –

"వధకే దేవదత్తమ్హి, చోరే అఙ్గులిమాలకే;

ధనపాలే రాహులే చ, సబ్బత్థ సమమానసో”తి. (మి॰ ప॰ ౬.౬.౨; ధ॰ ప॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౬ దేవదత్తవత్థు; ఇతివు॰ అట్ఠ॰ ౧౦౦) –

వచనతో సబ్బేసు హితాహితేసు, లాభాలాభాదీసు చ అట్ఠసు లోకధమ్మేసు నిబ్బికారతాయ చ సమానచిత్తేన తథాగతేన.

వుత్తావసేసాతి వేసాలియాదీసు ఛసు నగరేసు వుత్తేహి అవసిట్ఠాని. **ఇమే సబ్బే** ఇమాని సబ్బాని సిక్ఖాపదాని సావత్థియం కతాని భవన్తి, పఞ్ఞత్తాని హోన్తీతి అత్థో.

౮౦౧. పారాజికాని చత్తారీతి వేసాలియం వుత్తం మేథునమనుస్సవిగ్గహఉత్తరిమనుస్సధమ్మం, రాజగహే అదిన్నాదానన్తి చత్తారి. **సత్త సఙ్ఘాదిసేసకాతి** రాజగహే వుత్తా ద్వే అనుద్ధంసనా, ద్వే చ భేదా, ఆళవియం కుటికారో, కోసమ్బియం మహల్లకవిహారో, దోవచస్సన్తి సత్త. **నిస్సగ్గియాని అట్ఠేవాతి** వేసాలియం అతిరేకచీవరం, కాళకఏళకలోమం, రాజగహే చీవరపటిగ్గహణం, రూపియపటిగ్గహణం, సుత్తవిఞ్ఞత్తి, ఆళవియం కోసియమిస్సకం, కపిలవత్థుమ్హి ఏళకలోమధోవనం, ఊనపఞ్చబన్ధనన్తి అట్ఠ.

ద్వత్తింసేవ చ ఖుద్దకాతి వేసాలియం భూతారోచనం, పరమ్పరభోజనం, అప్పటిగ్గహణం, అచేలకం, “యా పన భిక్ఖునీ భిక్ఖుం అక్కోసేయ్యా”తి పఞ్చ, రాజగహే ఉజ్ఝాపనకం, భిక్ఖునిపరిపాచితపిణ్డో, గణభోజనం, వికాలభోజనం, “యో పన భిక్ఖు నిమన్తితో”తిఆది చ, “ఓరేనడ్ఢమాసం నహాయేయ్యా”తి, ఊనవీసతివస్సం, “సమగ్గేన సఙ్ఘేన చీవరం దత్వా”తి భిక్ఖూనం అట్ఠ, భిక్ఖునీనం పన “నచ్చం వా గీతం వా”తిఆది చ, “యా పన భిక్ఖునీ అన్తోవస్స”న్తిఆది చ, “యా పన భిక్ఖునీ వస్సంవుత్థా”తిఆది చాతి ద్వయం, “యా పన భిక్ఖునీ పారివాసికఛన్దదానేనా”తిఆది చాతి చత్తారి, ఆళవియం అనుపసమ్పన్నేన ఉత్తరి దిరత్తతిరత్తం, “పథవిం ఖణేయ్య వా”తిఆది, భూతగామపాతబ్యతాయ, “జానం సప్పాణకం ఉదక”న్తి చత్తారి, కోసమ్బియం అఞ్ఞవాదకే విహేసకే, యావద్వారకోసా అగ్గళట్ఠపనాయ, సురామేరయపానే, అనాదరియే, “యో పన భిక్ఖు భిక్ఖూహి సహధమ్మిక”న్తిఆది చాతి పఞ్చ, కపిలవత్థుమ్హి “భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా”తిఆది, “అగిలానేన భిక్ఖునా చాతుమాస”న్తిఆది, “అట్ఠిమయం వా దన్తమయం వా”తిఆది తీణి భిక్ఖూనం, భిక్ఖునీనం పన “ఉదకసుద్ధికం పనా”తిఆది, “ఓవాదాయ వా”తిఆదీతి ద్వే, భగ్గేసు “అగిలానో విసిబ్బనాపేక్ఖో”తిఆది ఏకన్తి ఏతాని బాత్తింసేవ పాచిత్తియాని.

౮౦౨. ద్వే గారయ్హాతి “భిక్ఖు పనేవ కులేసూ”తిఆది, “యాని ఖో పన తాని ఆరఞ్ఞకానీ”తిఆది చాతి ద్వే పాటిదేసనీయా. **తయో సేఖాతి** కోసమ్బియం న సురుసురుకారకం, భగ్గేసు న సామిసేన హత్థేన పానీయథాలకం, న ససిత్థకం పత్తధోవనన్తి తీణి సేఖియాని. **ఛప్పఞ్ఞాసేవ** సిక్ఖాపదాని పిణ్డితాని వేసాలియాదీసు **ఛసు నగరేసు** పఞ్ఞత్తాని భవన్తీతి యోజనా.

౮౦౩. సత్తసు నగరేసు పఞ్ఞత్తాని **ఏతాని సబ్బానేవ** సిక్ఖాపదాని పన అడ్ఢుడ్ఢాని సతానేవ భవన్తి. సావత్థియం పఞ్ఞత్తేహి చతునవుతాధికద్విసతసిక్ఖాపదేహి సద్ధిం ఛసు నగరేసు పఞ్ఞత్తాని ఛపఞ్ఞాస సిక్ఖాపదాని పఞ్ఞాసాధికాని తీణి సతాని భవన్తీతి అత్థో. అడ్ఢేన చతుత్థం యేసం తాని **అడ్ఢుడ్ఢాని.**

౮౦౪-౧౦. ఏవం నిదానవసేన నగరం దస్సేత్వా ఇదాని నిదానమఞ్ఞమసేసేత్వా ఉభతోవిభఙ్గాగతానం సబ్బేసం సిక్ఖాపదానం కేవలం పిణ్డవసేన గణనం దస్సేతుమాహ **‘‘సిక్ఖాపదాని భిక్ఖూన’’**న్తిఆది.

౮౧౧. ఏవం సబ్బసిక్ఖాపదానం నిదానఞ్చ గణనఞ్చ దస్సేత్వా ఇదాని అసాధారణాని దస్సేతుమాహ **‘‘ఛచత్తాలీసా’’**తిఆది. భిక్ఖూనం భిక్ఖునీహి అసాధారణభావం మహేసినా గమితాని సిక్ఖాపదాని ఛచత్తాలీసేవ హోన్తీతి యోజనా. ఇమినా ఉద్దేసమాహ.

౮౧౪. ‘‘ఛ చ సఙ్ఘాదిసేసా’’తిఆదీహి ద్వీహి గాథాహి నిద్దేసం దస్సేత్వా **‘‘విస్సట్ఠీ’’**తిఆదినా పటినిద్దేసమాహ.

౮౧౫. ‘‘నిస్సగ్గియే ఆదివగ్గస్మి’’న్తి పదచ్ఛేదో. **ధోవనన్తి** అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా చీవరధోవనం. **పటిగ్గహోతి** తస్సాయేవ హత్థతో చీవరపటిగ్గహణం.

౮౧౬. **ఆరఞ్ఞన్తి** ఏకూనతింసతిమం సిక్ఖాపదం.

౮౧౭. భిక్ఖూనం, భిక్ఖునీనఞ్చ వుత్తాని సబ్బాని పాచిత్తియాని గణనావసా అట్ఠాసీతిసతం భవన్తీతి యోజనా. **అట్ఠాసీతిసతన్తి** భిక్ఖునిపాతిమోక్ఖాగతం ఛసట్ఠిసతపాచిత్తియం వక్ఖమానేహి భిక్ఖునియతేహి బావీసతిపాచిత్తియేహి సద్ధిం అట్ఠాసీతిసతం హోతి. **తతోతి** అట్ఠాసీతాధికసతపాచిత్తియతో నిద్ధారితాని ఏతాని ద్వావీసతి ఖుద్దకాని భిక్ఖూనం పాతిమోక్ఖకే భవన్తీతి యోజనా.

౮౧౮. **భిక్ఖునివగ్గోతి** భిక్ఖునీనం ఓవాదవగ్గో. పరమ్పరభోజనే పఞ్ఞత్తం సిక్ఖాపదం **పరమ్పరభోజనం,** పరమ్పరభోజనేన సహ వత్తతీతి **సపరమ్పరభోజనో.**

౮౨౨. **‘‘ఏకతో పన పఞ్ఞత్తా’’**తిఆది నిగమనం. భిక్ఖునీహి అసాధారణతం గతా ఏకతోవ పఞ్ఞత్తా **ఇమే** ఇమాని సిక్ఖాపదాని పిణ్డితాని ఛచత్తాలీస హోన్తీతి యోజనా.

౮౨౩. మహేసినా భిక్ఖూహి అసాధారణభావం గమితాని భిక్ఖునీనం సిక్ఖాపదాని పరిపిణ్డితాని సతం, తింస చ భవన్తీతి యోజనా.

౮౨౪. ఏవం ఉద్దిట్ఠానం నిద్దేసమాహ **‘‘పారాజికానీ’’**తిఆదినా. **పారాజికాని చత్తారీతి** ఉబ్భజాణుమణ్డలికవజ్జపటిచ్ఛాదికఉక్ఖిత్తానువత్తికఅట్ఠవత్థుకసఙ్ఖాతాని చత్తారి పారాజికాని.

౮౨౬. ద్వీహి గాథాహి నిద్దిట్ఠానం పటినిద్దేసో **‘‘భిక్ఖునీనం తు సఙ్ఘాదిసేసేహీ’’**తిఆది. చతున్నం పారాజికానం ఉద్దేసవసేనేవ పాకటత్తా పటినిద్దేసే అగ్గహణం. **ఆదితో ఛాతి** ఉస్సయవాదికాదయో ఛ సఙ్ఘాదిసేసా. **‘‘ఆదితో’’**తి ఇదం ‘‘యావతతియకా’’తి ఇమినాపి యోజేతబ్బం, అట్ఠసు యావతతియకేసు పురిమాని చత్తారి సిక్ఖాపదానీతి వుత్తం హోతి.

౮౨౭. **సత్తఞ్ఞదత్థికాదీనీతి ఆది**-సద్దేన అఞ్ఞదత్థికసిక్ఖాపదతో పచ్ఛిమాని చత్తారి, పురిమాని ‘‘అఞ్ఞం విఞ్ఞాపేయ్య, అఞ్ఞం చేతాపేయ్యా’’తి ద్వే చ గహితాని. **పత్తో చేవాతి** పఠమం పత్తసన్నిచయసిక్ఖాపదమాహ. దుతియవగ్గే పురిమసిక్ఖాపదద్వయం **‘‘గరుం లహు’’**న్తి ఇమినా గహితం.

౮౨౮. **ఇధ** భిక్ఖునిపాతిమోక్ఖే ఏతాని పన ద్వాదసేవ నిస్సగ్గియాని సత్థారా భిక్ఖునీనం వసేన ఏకతో పఞ్ఞత్తానీతి యోజనా.

౮౨౯-౩౦. **''సబ్బేవ గణనావసా''**తిఆది నిగమనం. భిక్ఖూహి అసాధారణతం గతా భిక్ఖునీనం ఏకతో పఞ్ఞత్తా సతం, తింస భవన్తీతి యోజనా.

౮౩౧-౩. ''అసాధారణా ఉభిన్న''న్తి పదచ్ఛేదో. ఉభిన్నం అసాధారణసిక్ఖాపదాని సతఞ్చ సత్తతి చ ఛ చ భవన్తి. ఏవముద్దిట్ఠానం నిద్దేసో **''పారాజికాని చత్తారీ''**తిఆది. భిక్ఖూహి అసాధారణాని భిక్ఖునీనం **చత్తారి పారాజికాని. దసచ్ఛ చాతి** భిక్ఖూహి అసాధారణాని భిక్ఖునీనం సఙ్ఘాదిసేసా దస, భిక్ఖునీహి అసాధారణాని భిక్ఖూనం విస్సట్ఠిఆదికా సఙ్ఘాదిసేసా ఛ చాతి సఙ్ఘాదిసేసా సోళస.

అనియతా దువే చేవాతి భిక్ఖునీహి అసాధారణాని భిక్ఖూనం అనియతా ద్వే చ. **నిస్సగ్గా చతువీసతీతి** భిక్ఖునీహి అసాధారణాని భిక్ఖూనం ద్వాదస, భిక్ఖూహి అసాధారణాని భిక్ఖునీనం ద్వాదసాతి ఏవం నిస్సగ్గియా చతువీసతి చ. **సతం అట్ఠారస ఖుద్దకాతి** భిక్ఖునీహి అసాధారణాని భిక్ఖూనం బావీసతి, భిక్ఖూహి అసాధారణాని భిక్ఖునీనం ఛన్నవుతీతి అట్ఠారసాధికసతం ఖుద్దకాని చ. **ఏత్థాతి** ఇమస్మిం అసాధారణసఙ్గహే.

ద్వాదసేవ చ గారయ్హాతి భిక్ఖునీహి అసాధారణాని భిక్ఖూనం చత్తారి, భిక్ఖూహి అసాధారణాని భిక్ఖునీనం అట్ఠాతి ఏతే పాటిదేసనీయా చాతి ఇమే ఛసత్తతిఅధికాని సతసిక్ఖాపదాని ఉభిన్నమ్పి అసాధారణానీతి యోజనా.

౮౩౪. ఉభిన్నమ్పి సాధారణాని సత్థునా పఞ్ఞత్తాని సిక్ఖాపదాని సతఞ్చ సత్తతి చ చత్తారి చ భవన్తీతి పకాసితాతి యోజనా.

౮౩౫-౬. పారాజికాని చత్తారీతి మేథునఅదిన్నాదానమనుస్సవిగ్గహఉత్తరిమనుస్సధమ్మపారాజికాని చత్తారి చ. **సత్త సఙ్ఘాదిసేసకాతి** సఞ్చరిత్తఅమూలకఅఞ్ఞభాగియా, చత్తారో యావతతియకా చాతి సఙ్ఘాదిసేసా సత్త చ. **అట్ఠారస చ నిస్సగ్గాతి** నిస్సగ్గియేసు పఠమే చీవరవగ్గే ధోవనపటిగ్గహణసిక్ఖాపదద్వయవజ్జితాని అట్ఠ, ఏళకలోమవగ్గే అట్ఠమనవమదసమానీతి తయో, పత్తవగ్గే పఠమపత్తవస్సికసాటికఆరఞ్ఞకసిక్ఖాపదత్తయస్స వజ్జితాని సత్త చాతి ఇమాని అట్ఠారస నిస్సగ్గియసిక్ఖాపదాని చ. **సమసత్తతి ఖుద్దకాతి** –

> ''సబ్బో భిక్ఖునివగ్గోపి...పే.... ద్వావీసతి భవన్తి హీ''తి. (ఉ. వి. ౮౧౮-౮౨౧) –

వుత్తా భిక్ఖూనం భిక్ఖునీహి అసాధారణాతి ఇమేహి బావీసతిపాచిత్తియేహి వజ్జితాని అవసేసాని సత్తతి పాచిత్తియాని చ ఉభయసాధారణవసేన పఞ్ఞత్తాని. పఞ్చసత్తతి సేఖియాపి చాతి **ఉభిన్నం** భిక్ఖుభిక్ఖునీనం **సమసిక్ఖతా** సాధారణసిక్ఖాపదాని సబ్బసో సతం, సత్తతి, చత్తారి చ హోన్తీతి యోజనా.

ఇతి ఉత్తరే లీనత్థపకాసనియా

సాధారణాసాధారణకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

లక్ఖణకథావణ్ణనా

౮౩౭. ఇతోతి సాధారణాసాధారణకథాయ పరం. **సబ్బగన్తి** సబ్బసిక్ఖాపదసాధారణం. **వదతో మేతి** వదతో మమ వచనం. **నిబోధథాతి** నిసామేథ, ఏకగ్గచిత్తా హుత్వా సక్కచ్చం సుణాథాతి అత్థో.

౮౩౮-౯. "విపత్తి ఆపత్తి అనాపత్తీ"తి పదచ్ఛేదో. "ఆణత్తి అఙ్గ"న్తి పదచ్ఛేదో. **వజ్జకమ్మపభేదకన్తి** వజ్జపభేదకం కమ్మపభేదకం. **తికద్వయన్తి** కుసలత్తికవేదనాత్తికద్వయం. **సబ్బత్థాతి ఇదం పన** సత్తరసవిధసబ్బసాధారణలక్ఖణం. **సబ్బత్థ** సబ్బేసు సిక్ఖాపదేసు.

౮౪౦. ఇధ ఇమస్మిం సత్తరసవిధే యం లక్ఖణం పుబ్బే వుత్తనయం, యఞ్చ ఉత్తానం, తం సబ్బం వజ్జేత్వా **అత్థజోతనం** అత్థప్పకాసనం కరిస్సామీతి యోజనా.

౮౪౧. నిదానం నామ రాజగహాదిసిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తిట్ఠానభూతాని సత్త నగరాని, తం పుబ్బే దస్సితన్తి అవసిట్ఠాని దస్సేతుమాహ "**పుగ్గలో**"తిఆది. **పుగ్గలో నామ** కతమో? యం యం భిక్ఖునిం, భిక్ఖుఞ్చ ఆరబ్భ సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం, **అయం** భిక్ఖునీ చ భిక్ఖు చ సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియా ఆదికమ్మికో పుగ్గలోతి వుచ్చతీతి యోజనా.

౮౪౨. ధనియాదయోతి ఆది-సద్దేన సమ్బహులా భిక్ఖూ, వగ్గుముదాతీరియా భిక్ఖూ, సేయ్యసకో, ఉదాయీ, ఆళవకా భిక్ఖూ, ఛన్నో, మేత్తియభూమజకా, దేవదత్తో, అస్సజిపునబ్బసుకా భిక్ఖూ, ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ, ఉపనన్దో సక్యపుత్తో, అఞ్ఞతరో భిక్ఖు, హత్థకో సక్యపుత్తో, అనురుద్ధో, సత్తరసవగ్గియా భిక్ఖూ, చూళపన్థకో, బేలట్ఠసీసో, ఆయస్మా ఆనన్దో, సాగతత్థేరో, అరిట్ఠో భిక్ఖు, ఆయస్మా ఆనన్దోతి ఇమే ఏకవీసతి సఙ్గహితా.

౮౪౩. థుల్లనన్దాదయోతి ఆది-సద్దేన సున్దరీనన్దా, ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖునియో, అఞ్ఞతరా భిక్ఖునీ, చణ్డకాళీ, సమ్బహులా భిక్ఖునియో, ద్వే భిక్ఖునియోతి ఛయిమే సఙ్గహితా. **సబ్బేతి** ఉభయపాతిమోక్ఖే ఆదికమ్మికా సబ్బే పుగ్గలా.

౮౪౪. వత్థూతి వత్థు నామ సుదిన్నాదినో తస్స తస్సేవ పుగ్గలస్స మేథునాదికస్స చ **వత్థునో** సబ్బప్పకారేన **అజ్ఝాచారో** వీతిక్కమో పవుచ్చతీతి యోజనా.

౮౪౫-౬. కేవలా మూలభూతా పఞ్ఞత్తి. అను చ అనుప్పన్నో చ సబ్బత్థ చ పదేసో చ **అన్వనుప్పన్నసబ్బత్థపదేసా,** తేయేవ పదాని **అన్వనుప్పన్నసబ్బత్థపదేసపదాని,** తాని పుబ్బకాని యాసం పఞ్ఞత్తీనం తా **అన్వనుప్పన్నసబ్బత్థపదేసపదపుబ్బికా**. తథేవ సా పఞ్ఞత్తీతి యోజనా. అనుపఞ్ఞత్తి అనుప్పన్నపఞ్ఞత్తి సబ్బత్థపఞ్ఞత్తి పదేసపఞ్ఞత్తి హోతి. ఏకతో ఉభతో పుబ్బా కథేవ సా పఞ్ఞత్తీతి యోజనా. ఏకతోపదం ఉభతోపదఞ్చ పుబ్బమస్సాతి **ఏకతోఉభతోపుబ్బా,** ఏకతోపఞ్ఞత్తి ఉభతోపఞ్ఞత్తీతి వుత్తం హోతి.

౮౪౭. తత్థ నవధాసు పఞ్ఞత్తీసు. పఞ్ఞత్తి నామ కతమాతి ఆహ "**యో మేథున**"న్తిఆది. "యో భిక్ఖు మేథునం ధమ్మం పటిసేవేయ్యా"తి చ "యో భిక్ఖు అదిన్నం ఆదియేయ్యా"తి చ ఏవమాదికా సిక్ఖాపదస్స మూలభూతా **పఞ్ఞత్తి** హోతీతి యోజనా.

౮౪౮. **ఇచ్చేవమాదికాతి ఆది**-సద్దేన "సిక్ఖం అపచ్చక్ఖాయ దుబ్బల్యం అనావికత్వా"తి చ "గామా వా అరఞ్ఞా వా"తి చ ఏవమాదీనం సఙ్గహో.

౮౪౯. వజ్జకే అనుప్పన్నేయేవ పఞ్ఞత్తా అనుప్పన్నపఞ్ఞత్తి, **సా** అనుప్పన్నపఞ్ఞత్తి.

౮౫౦-౧. గుణఙ్గుణుపాహనసిక్ఖాపదేన సహ చమ్మత్థరణసిక్ఖాపదఞ్చ **ధువన్హానం** ధువనహానసిక్ఖాపదం, పఞ్చవగ్గేన ఉపసమ్పాదనసిక్ఖాపదఞ్చాతి **ఏసా చతుబ్బిధా** పఞ్ఞత్తి పదేసపఞ్ఞత్తి నామాతి వుత్తాతి యోజనా. **మజ్ఝిమదేసస్మింయేవ హోతీ**తి మజ్ఝిమదేసస్మింయేవ ఆపత్తికరా హోతి. **న అఞ్ఞతో**తి న అఞ్ఞత్ర పచ్చన్తిమేసు జనపదేసు దేసన్తరే ఠానే.

౮౫౨. **ఇతో**తి చతుబ్బిధపదేసపఞ్ఞత్తితో. **ఏత్థా**తి ఇమస్మిం పఞ్ఞత్తిభేదే. **సాధారణదుకాదిక**న్తి సాధారణపఞ్ఞత్తి అసాధారణపఞ్ఞత్తి, ఏకతోపఞ్ఞత్తి ఉభతోపఞ్ఞత్తీతి దుకద్వయం. **అత్థతో ఏకమేవా**తి అత్థతో అఞ్ఞమఞ్ఞసమానమేవ. విపత్తాపత్తానాపత్తివినిచ్ఛయో విత్థారితోతి ఇధ న దస్సితో. అయం పనేత్థ సఙ్ఖేపో – **విపత్తీ**తి సీలఆచారదిట్ఠిఆజీవవిపత్తీనం అఞ్ఞతరా. **ఆపత్తీ**తి పుబ్బపయోగాదివసేన ఆపత్తిభేదో. **అనాపత్తీ**తి అజాననాదివసేన అనాపత్తి.

౮౫౩. ఆపత్తి పన సాణత్తికాపి హోతి, అనాణత్తికాపి హోతీతి యోజనా. "**ఆణత్తీతి చ నామేసా ఆణాపనా**"తి ఇమినా ఆణత్తి-సద్దస్స సభావసాధారణత్తాతి ఇధాహ.

౮౫౪. సబ్బసిక్ఖాపదేసుపి సబ్బాసం ఆపత్తీనం సబ్బో పన అఙ్గభేదోపి విభావినా ఞాతబ్బోతి యోజనా.

౮౫౬. "సా చ అక్రియసముట్ఠానా"తి పదచ్ఛేదో. కాయేన, వాచాయ వా దసాహబ్భన్తరే అతిరేకచీవరస్స అనధిట్ఠానేన నిస్సగ్గియపాచిత్తియం హోతీతి "**పఠమే కథినే వియా**"తి ఉదాహరణం కతం.

౮౫౭. **క్రియాక్రియతో హోతీ**తి కిరియతో చ అకిరియతో చ హోతి. తత్థ ఉదాహరణమాహ "**చీవరగ్గహణే వియా**"తి. అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా హత్థతో చీవరగ్గహణం **క్రియా,** పారివత్తకస్స అదానం **అక్రియా**తి ఏవం కిరియాయ చేవ అకిరియాయ చ ఇమం ఆపజ్జతి.

౮౫౮. **సియా పన కరోన్తస్స అకరోన్తస్సా**తి యా పన ఆపత్తి సియా కరోన్తస్స, సియా అకరోన్తస్స హోతి, అయం సియా కిరియతో, సియా అకిరియతో సముట్ఠాతి. **సియా**తి చ కదాచి-సద్దత్థే నిపాతో. అత్రోదాహరణమాహ "**రూపియోగ్గహణే వియా**"తి. రూపియస్స ఉగ్గహణే, ఉగ్గణ్హాపనే సియా కదాచి కిరియతో సముట్ఠాతి, ఉపనిక్ఖిత్తస్స సాదియనే కాయవాచాహి కాతబ్బస్స అకరణేన కదాచి అకరోన్తస్స హోతీతి.

౮౫౯. యా కరోతో అకుబ్బతో, కదాచి కరోన్తస్స చ హోతి, సా ఆపత్తి సియా కిరియాకిరియతో, సియా కిరియతోపి చ హోతీతి యోజనా. "కుటికారాపత్తి వియా"తి వత్తబ్బం. సా హి వత్థుం దేసాపేత్వా పమాణాతిక్కన్తం కరోతో కిరియతో సముట్ఠాతి, అదేసాపేత్వా పమాణాతిక్కన్తం, పమాణయుత్తం వా కరోతో కిరియాకిరియతో సముట్ఠాతి.

౮౬౧. **యతో** ఆపత్తితో. **అయం** ఆపత్తి. సఞ్ఞాయ కరణభూతాయ విమోక్ఖో ఏతాయాతి **సఞ్ఞావిమోక్ఖా**. ఏత్థ చ వీతిక్కమసఞ్ఞా అవిజ్జమానాపి ఆపత్తియా విముచ్చనస్స సాధకతమట్ఠేన గహితా. యథా వుట్ఠియా అభావేన జాతం

దుబ్భిక్ఖం “వుట్టికత”న్తి వుచ్చతి, ఏవంసమ్పదమిదం వేదితబ్బం. **అయం** సచిత్తకాపత్తి.

౮౬౨-౪. ఇతరా పన అచిత్తకాపత్తి. వీతిక్కమసఞ్ఞాయ అభావేన నత్థి విమోక్ఖో ఏతాయాతి **నోసఞ్ఞావిమోక్ఖా. సుచిత్తేన** సవాసనకిలేసప్పహానేన, సకలలోకియలోకుత్తరకుసలసమ్పయోగేన చ సున్దరచిత్తేన భగవతా **పకాసితా సబ్బావ** ఆపత్తి చిత్తస్స వసేన దువిధా సియున్తి యోజనా. **సచిత్తకసముట్ఠానవసేన పనాతి** సచిత్తకసముట్ఠానవసేనేవ. సచిత్తకమిస్సకవివజ్జనత్థాయ **పన**-సద్దో ఏవకారత్థో వుత్తో.

యా సచిత్తకేహి వా అచిత్తకమిస్సకసముట్ఠానవసేన వా సముట్ఠాతి, అయం అచిత్తకా.

౮౬౫. సువిఞ్ఞేనాతి సోభమానాహి తీహి విజ్జాహి వా అట్ఠహి వా విజ్జాహి సమన్నాగతత్తా సువిఞ్ఞేన. **అనవజ్జేనాతి** సవాసనకిలేసావజ్జరహితత్తా అనవజ్జేన భగవతా . **లోకపణ్ణత్తివజ్జతో** లోకపణ్ణత్తివజ్జవసేన సబ్బావ ఆపత్తియో వజ్జవసేన దువిధా దుకా వుత్తాతి యోజనా.

౮౬౬. యస్సా సచిత్తకే పక్ఖే, చిత్తం అకుసలం సియాతి యస్సా సచిత్తకాచిత్తకసముట్ఠానాయ అచిత్తకాయ సురాపానాదిఆపత్తియా సచిత్తకసముట్ఠానపక్ఖే చిత్తం అకుసలమేవ హోతి, అయం లోకవజ్జా నామాతి అత్థో. యస్సా పన సచిత్తకసముట్ఠానాయ పఠమపారాజికాదిఆపత్తియా చిత్తం అకుసలమేవ హోతి, తస్సా లోకవజ్జతాయ వత్తబ్బమేవ నత్థి. అచిత్తకాపి వా ఆపత్తి సచిత్తకపక్ఖే కుసలచిత్తే సతి లోకవజ్జతాయ సిద్ధాయ అచిత్తకపక్ఖేపి లోకవజ్జో హోతి, కిమఙ్గం పన అకుసలచిత్తేనేవ ఆపజ్జితబ్బాయ ఆపత్తియా లోకవజ్జతాతి సా విసుం న వుత్తా.

యస్మా పన పణ్ణత్తివజ్జాయ వత్థువీతిక్కమవజ్జా సియా కుసలం, సియా అబ్యాకతం, తస్మా తస్సా సచిత్తకపక్ఖే చిత్తం కుసలమేవాతి అయం నియమో నత్థీతి ఆహ ‘‘**సేసా పణ్ణత్తివజ్జకా**’’తి. ‘‘**పణ్ణత్తివజ్జకా**’’తి ఇమినా చ లక్ఖణేన వత్థువిజాననచిత్తేన సచిత్తకపక్ఖే చిత్తం సియా కుసలం, సియా అకుసలం, సియా అబ్యాకతం, తస్మా తస్సా సచిత్తకపక్ఖే చిత్తం అకుసలమేవాతి అయం నియమో నత్థీతి ఆహ.

౮౬౭. కాయద్వారేన ఆపజ్జితబ్బా **కాయకమ్మం**. ఉభయత్థ ఆపజ్జితబ్బా **తదుభయం** కాయకమ్మం వచీకమ్మం. మనోద్వారే ఆపత్తి నామ నత్థీతి మనోకమ్మం న వుత్తం. “మనోద్వారే ఆపత్తి నామ నత్థీతి చ ఇదం యేభుయ్యవసేన వుత్తం ఉపనిక్ఖిత్తసాదియనాదీసు మనోద్వారేపి ఆపత్తిసమ్భవతో”తి ఆచరియా.

౮౬౮-౯. కుసలాదితికద్వయన్తి కుసలత్తికఞ్చేవ వేదనాత్తికఞ్చ. ఆపత్తిం ఆపజ్జన్తో కుసలాకుసలచిత్తో, తథా అబ్యాకతచిత్తో వా హుత్వా ఆపజ్జతీతి యోజనా.

దుక్ఖాదిసంయుతోతి **ఆది**-సద్దేన ఉపేక్ఖావేదనాసమఙ్గినో సఙ్గహో. ఏవం సన్తేపి సబ్బసిక్ఖాపదేసు అకుసలచిత్తవసేన ఏకం చిత్తం, కుసలాబ్యాకతవసేన ద్వే చిత్తాని, సబ్బేసం వసేన తీణి చిత్తాని. దుక్ఖవేదనావసేన ఏకా వేదనా, సుఖఉపేక్ఖావసేన ద్వే, సబ్బాసం వసేన తిస్సో వేదనాతి అయమేవ భేదో లబ్భతి, న అఞ్ఞో భేదో.

కుసలత్తికం సచేపి గహితం, న పన సబ్బేసమేవ చిత్తానం వసేన లబ్భతి, అథ ఖో ఆపత్తిసముట్ఠాపకానం బాత్తింసచిత్తానమేవ వసేన లబ్భతి. బాత్తింసేవ హి చిత్తాని ఆపత్తిసముట్ఠాపకాని. ద్వాదస అకుసలాని, అట్ఠ

కామావచరకుసలాని, దస కామావచరకిరియచిత్తాని, కుసలతో, కిరియతో చ ద్వే అభిఞ్ఞాచిత్తాని చాతి ఏవం బాత్తింసచిత్తేహి సముట్ఠితాపి ఆపత్తి అకుసలా వా హోతి అబ్యాకతా వా, నత్థి ఆపత్తి కుసలం. యథాహ **సమథక్ఖన్ధకే** "ఆపత్తాధికరణం సియా అకుసలం సియా అబ్యాకతం, నత్థి ఆపత్తాధికరణం కుసల"న్తి (చూళవ. ౨౨౨; పరి. ౩౦౩). అయం పన పాఠో పణ్ణత్తివజ్జంయేవ సన్ధాయ వుత్తో, న లోకవజ్జం. యస్మిఞ్హి పథవిఖణనభూతగామపాతబ్యతాదికే ఆపత్తాధికరణే కుసలచిత్తం అఙ్గం హోతి, తస్మిఞ్చ సతి న సక్కా వత్తుం "నత్థి ఆపత్తాధికరణం కుసల"న్తి. తస్మా నయిదం అఙ్గపహోనకచిత్తం సన్ధాయ వుత్తం. యం తావ ఆపత్తాధికరణం లోకవజ్జం, తం ఏకన్తతో అకుసలమేవ. తత్థ "సియా అకుసల"న్తి వికప్పో నత్థి. యం పన పణ్ణత్తివజ్జం, తం యస్మా సఞ్చిచ్చ "ఇమం ఆపత్తిం వీతిక్కమామీ"తి వీతిక్కమన్తస్సేవ అకుసలం హోతి, అసఞ్చిచ్చ పన కిఞ్చి అజానన్తస్స సహసేయ్యాదివసేన ఆపజ్జనతో అబ్యాకతం హోతి, తస్మా తత్థ సఞ్చిచ్చాసఞ్చిచ్చవసేన ఇమం వికప్పభావం సన్ధాయ ఇదం వుత్తం "ఆపత్తాధికరణం సియా అకుసలం సియా అబ్యాకతం, నత్థి ఆపత్తాధికరణం కుసల"న్తి. సచే పన "యం కుసలచిత్తో ఆపజ్జతి, ఇదం వుచ్చతి ఆపత్తాధికరణం కుసల"న్తి వదేయ్య, అచిత్తకానం ఏళకలోమపదసోధమ్మాదిసముట్ఠానానమ్పి కుసలచిత్తం ఆపజ్జేయ్య, న చ తత్థ విజ్జమానమ్పి కుసలచిత్తం ఆపత్తియా అఙ్గం, కాయవచీవిఞ్ఞత్తివసేన పన చలితపవత్తానం కాయవాచానం అఞ్ఞతరమేవ అఙ్గం, తఞ్చ రూపక్ఖన్ధపరియాపన్నత్తా అబ్యాకతన్తి.

౮౨౦. ఇదం తు లక్ఖణన్తి ఇదం నిదానాదిసాధారణవినిచ్ఛయలక్ఖణం.

౮౨౧. ''తరు''న్తిఆదిగాథా పుబ్బే వుత్తత్థావ. అయం పన విసేసో – తత్థ "ద్వయఙ్కుర"న్తి వుత్తం, ఇధ "చతుస్సిఖ"న్తి. తత్థ "ద్వయఙ్కుర"న్తి లోకవజ్జపణ్ణత్తివజ్జానం గహణం , ఇధ **చతుస్సిఖ**న్తి చతున్నం విపత్తీనం. చత్తారో సిఖా అఙ్కురా ఏతస్సాతి విగ్గహో. తత్థ విపత్తి "సత్తఫల"న్తి సత్తఫలేసు అన్తోగధా, ఇధ విపత్తిట్ఠానే వజ్జం గహేత్వా సత్తఫలాని.

౮౨౨. అనుత్తరతం గతం అత్తనా ఉత్తరస్స ఉత్తమస్స కస్సచి అవిజ్జమానత్తా **ఇమం ఉత్తరం** ఉత్తరం నామ పకరణం **యో** థేరనవమజ్ఝిమేసు అఞ్ఞతరో **పరియాపుణాతి** పాఠస్స పగుణవాచుగ్గతకరణేన అధీయతి, **పరిపుచ్ఛతి** అత్థఞ్చ అత్థవణ్ణనం సుత్వా సక్కచ్చం ఉగ్గహేత్వా మనసా పేక్ఖిత్వా పఞ్ఞాయ సుప్పటివిజ్ఝిత్వా ధారేతి, సో చ భిక్ఖు **చ**-సద్దేన ఏవమేవ వినయవినిచ్ఛయే యో భిక్ఖు యుత్తో, సో చ **కాయవాచవినయే** కాయవాచావీతిక్కమానం వినయనే సంవరణే **వినయే** వినయపిటకే **అనుత్తరతం ఉపయాతి** అత్తనో ఉత్తరితరస్స అవిజ్జమానతం ఉపగచ్ఛతి. ఏత్థ కారణమాహ **''ఉత్తరతో''**తి, పగుణవాచుగ్గతకరణేన అధీతేన అత్థవణ్ణనం సుత్వా ధారణేన సుట్ఠు ధారితేన ఇమినా ఉత్తరపకరణేన హేతుభూతేనాతి అత్థో.

ఇతి ఉత్తరే లీనత్థపకాసనియా

లక్ఖణకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సబ్బసఙ్కలననయకథావణ్ణనా

౮౭౩. పరివారే ముఖాగతా కత్థపఞ్ఞత్తివారాదయో అట్ఠ వారా, తేయేవ పచ్చయ-సద్దేన యోజేత్వా వుత్తా అట్ఠపచ్చయవారాతి విభఙ్గద్వయే విసుం విసుం దస్సితా సోళస పరివారా అస్సాతి సోళసపరివారో, తస్స **సోళసపరివారస్స**. **సబ్బం సఙ్కలనం నయ**న్తి సబ్బేసం వుత్తానం సఙ్కలననయానం సఙ్గహేతబ్బతో సబ్బం సఙ్కలభేదనం నయం.

౮౭౫. కాయికా ఛబ్బిధాతి పఠమపారాజికాపత్తి, కుటికరణే పయోగే దుక్కటాపత్తి, ఏకం పిణ్డం అనాగతే థుల్లచ్చయాపత్తి, తస్మిం ఆగతే సఙ్ఘాదిసేసాపత్తి, వికాలభోజనే పాచిత్తియాపత్తి, పఠమపాటిదేసనీయాపత్తీతి ఛబ్బిధా.

తథా వాచసికాపి చాతి చతుత్థపారాజికా, కుటియా కారాపనే పుబ్బగతియో, పదసోధమ్మపాచిత్తియం, దవకమ్యతాయ హీనేన ఖుంసనం, తస్స దుబ్భాసితన్తి తథా ఛబ్బిధా.

ఛాదేన్తస్స చ తిస్సోతి భిక్ఖునియా వజ్జపటిచ్ఛాదికాయ పారాజికం, భిక్ఖునో సఙ్ఘాదిసేసఛాదనే పాచిత్తియం, అత్తనో దుట్ఠుల్లచ్ఛాదనే దుక్కటన్తి తిస్సో చ.

పఞ్చ సంసగ్గపచ్చయాతి కాయసంసగ్గే భిక్ఖునియా పారాజికం, భిక్ఖునో సఙ్ఘాదిసేసో, కాయేన కాయపటిబద్ధే థుల్లచ్చయం, నిస్సగ్గియేన కాయపటిబద్ధే దుక్కటం, అఙ్గులిపతోదకే పాచిత్తియన్తి కాయసంసగ్గపచ్చయా పఞ్చ ఆపత్తియో.

౮౭౭. భిక్ఖునియా వజ్జపటిచ్ఛాదికాయ పారాజికం, భిక్ఖుస్స సఙ్ఘాదిసేసపటిచ్ఛాదకస్స పాచిత్తియన్తి దుట్ఠుల్లచ్ఛాదనే దువే.

౮౭౯. ''**గామన్తరే చతస్సోవా**''తిఆది పటినిద్దేసతో చ విఞ్ఞాయతి.

౮౮౧. వజన్తియాతి గచ్ఛన్తియా.

౮౮౫. యా పన భిక్ఖునీ రత్తన్ధకారే అప్పదీపే హత్థపాసే పురిసేన సద్ధిం యది సల్లపేయ్య, తస్సా పాచిత్తి. **దూరే ఠితా** హత్థపాసం విజహిత్వా ఠితా వదేయ్య చే, దుక్కటమేవాతి యోజనా.

౮౮౬. యా పన భిక్ఖునీ **ఛన్నే** పటిచ్ఛన్నట్ఠానే దివా పురిసేన సద్ధిం **అస్స** పురిసస్స హత్థపాసే ఠితా **వదేయ్య** సల్లపేయ్య, తస్సా పాచిత్తి. హత్థపాసం విజహిత్వా వదేయ్య చే, దుక్కటమేవాతి యోజనా.

౮౯౧. సనిస్సగ్గా చ పాచిత్తీతి నిస్సజ్జనవినయకమ్మసహితాయేవ పాచిత్తి.

౮౯౩. ఇధ ఇమస్మిం సాసనే.

౮౯౬. దువిన్నన్తి ద్విన్నం.

౮౯౮. **సమానసంవాసకభూమి** నామ పకతత్తస్స భిక్ఖునో సమానలద్ధికస్స ఏకసీమాయం ఠితభావో. నానాపదం పుబ్బం ఏతిస్సాతి **నానాపదపుబ్బికా**, నానాసంవాసకభూమీతి అత్థో . ఉక్ఖిత్తనానాలద్ధికనానాసీమగతా **నానాసంవాసకభూమి**. ఇమా ద్వేయేవ సంవాసకభూమియో హి మహేసినా కారుణికేన వుత్తాతి యోజనా.

౮౯౯. **దువిన్నన్తి** పారివాసికమానత్తచారీనం ద్విన్నం పుగ్గలానం. **ద్వయాతీతేనాతి** కామసుఖల్లికానుయోగఅత్తకిలమథానుయోగసఙ్ఖాతం అన్తద్వయం అతిక్కమ్మ మజ్ఝిమాయ పటిపదాయ ఠితేన. అథ వా సస్సతుచ్ఛేదద్వయం అతిక్కన్తేన.

౯౦౦. "ద్వఙ్గులపబ్బపరమం ఆదాతబ్బ"న్తి చ తథేవ "ద్వఙ్గులం వా దుమాసం వా"తి చ ద్వఙ్గులా దువే పఞ్ఞత్తాతి యోజనా.

౯౦౫. ఆణత్తియా మనుస్సమారణం, ఆణత్తియా అదిన్నాదానమ్పీతి యోజనా.

౯౦౭. **తిస్సో ఓభాసనాయిమాతి** ఇమా తిస్సో మేథునాధిప్పాయప్పకాసనా.

౯౦౮. సఙ్ఘాదిసేసో ఏవ **సఙ్ఘాదిసేసతా**.

౯౧౦. **వనప్పతి** నామ పుప్ఫం వినా ఫలన్తీ నిగ్రోధఉదుమ్బరఅస్సత్థపిలక్ఖాదిరుక్ఖజాతి, ఇధ పన వనజేట్ఠో రక్ఖితగోపితచేతియరుక్ఖో వనప్పతీతి అధిప్పాయో. **థుల్లతాతి** థుల్లచ్చయం.

౯౧౨. **విస్సట్ఠీతి** విస్సజ్జి సమ్భవధాతు. **ఛడ్డనేతి** ఉపక్కమిత్వా మోచనే. "హరితే ఉచ్చారం పస్సావం ఛడ్డనే"తి పదచ్ఛేదో.

౯౧౩. కిం పమాణమేతాసన్తి **కిత్తకా**.

౯౧౫. **భిక్ఖు భిక్ఖునియా సద్ధిన్తి** ఏత్థ భిక్ఖూతి సామివచనప్పసఙ్గే పచ్చత్తం, భిక్ఖునోతి అత్థో. గాథాబన్ధవసేన వా వణ్ణలోపో.

౯౧౮. దుతియాయ హత్థపాసకం.

౯౨౨. "యావతతియకే తిస్సో ఆపత్తియో"తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ४२६ అత్థతో సమానం) పదస్స నిద్దేసే "థుల్లచ్చయం సియా సఙ్ఘ-భేదకస్సానువత్తినో"తి పఠన్తి. "తిణ్ణం సఙ్ఘభేదానువత్తాకానం కోకాలికాదీనం సఙ్ఘాదిసేసో"తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా తథా పాఠో న గహేతబ్బో.

౯౨౩. **యావతతియకేతి** తిణ్ణం పూరణీ **తతియా,** కమ్మవాచా, యావతతియాయ కమ్మవాచాయ పరియోసానే ఆపజ్జితబ్బా ఆపత్తి **యావతతియకా** నామ.

౬౨౮. **''అవస్సుతస్స...పే.... కిఞ్చీ''**తి ఇదం గరుకాపత్తియా వత్థుదస్సనం. **''సబ్బం మంసం అకప్పియ''**న్తి ఇదం థుల్లచ్చయదుక్కటానం వత్థుదస్సనం.

౬౨౯. **''విఞ్ఞాపేత్వాన...పే.... భోజనమ్పి చా''**తి ఇదం పాటిదేసనీయవత్థుదస్సనం. **''లసుణమ్పి చా''**తి ఇదం పాచిత్తియవత్థుదస్సనం. ''ఏకతో అజ్ఝోహరన్తియా''తి పదచ్ఛేదో.

౬౩౦. రత్తచిత్తేన ఇత్థియా అఙ్గజాతం ఓలోకేన్తస్స దుక్కటం వుత్తన్తి యోజనా.

౬౩౧. సమ్మావత్తనావ **సమ్మావత్తనకా. తేచత్తాలీస వత్తనా** ద్వాసీతిక్ఖన్ధకవత్తానం పరిపూరణట్ఠానే దస్సితా.

౬౩౨. అదస్సనఅపటికమ్మే ఆపన్నాపత్తియా **దువే** పుగ్గలా, పాపికాయ దిట్ఠియా అప్పటినిస్సగ్గే ఆపన్నాపత్తియా ఏకోతి ఇమే తయో ఉక్ఖిత్తపుగ్గలా.

౬౩౪. **దూసకోతి** భిక్ఖునిదూసకో. **కణ్టకోతి** కణ్టకసామణేరో.

౬౩౬. **దదేయ్యచ్చేవమాదికాతి** ఞత్తికాలే ''సఙ్ఘో దదేయ్యా''తిఆదిభేదా ఞత్తికప్పనా, ఞత్తికిరియాతి అత్థో. **దేతి సఙ్ఘో కరోతీతిఆదీతి** కమ్మవాచాకాలే ''సఙ్ఘో దేతీ''తి వా ''కరోతీ''తి వా ఆదిభేదా వచనకమ్మస్స అనిట్ఠితత్తా విప్పకతపచ్చుప్పన్నం నామ సియా.

౬౩౭. **దిన్నం కతం పనిచ్చాదీతి** కమ్మవాచాయ నిట్ఠితాయ ''దిన్నం సఙ్ఘేనా''తి వా ''కతం సఙ్ఘేనా''తి వాతిఆదివచనం అతీతకరణం నామ సియా.

౬౩౯. **సఙ్ఘేతి** సఙ్ఘమజ్ఝే.

''కారణేహి పన ద్వీహి, సఙ్ఘో భిజ్జతి నఞ్ఞథా''తి కస్మా వుత్తం, నను ''పఞ్చహుపాలి, ఆకారేహి సఙ్ఘో భిజ్జతి. కతమేహి పఞ్చహి? కమ్మేన, ఉద్దేసేన, వోహరన్తో, అనుస్సావనేన, సలాకగ్గాహేనా''తి (పరి. ४७८) వుత్తత్తా, **అట్ఠకథాయఞ్చ** (పరి. అట్ఠ. ४७८) ''పఞ్చహి కారణేహీ''తి వచనతో చ ఇధ ఇమేహి ద్వీహేవ కారణేహి సఙ్ఘభేదకథనం అయుత్తన్తి? వుచ్చతే – నాయుత్తం పుబ్బపయోగకారకవసేన వుత్తత్తా. తథా హి **అట్ఠకథాయం** –

> ''కమ్మేనాతి అపలోకనాదీసు చతూసు కమ్మేసు అఞ్ఞతరేన కమ్మేన. ఉద్దేసేనాతి పఞ్చసు పాతిమోక్ఖుద్దేసేసు అఞ్ఞతరేన ఉద్దేసేన. వోహరన్తోతి కథయన్తో, తాహి తాహి ఉపపత్తీహి 'అధమ్మం ధమ్మో'తిఆదీని అట్ఠారస భేదకరవత్థూని దీపేన్తో. అనుస్సావనేనాతి 'నను తుమ్హే జానాథ మయ్హం ఉచ్చాకులా పబ్బజితభావం, బహుస్సుతభావఞ్చ, మాదిసో నామ ఉద్ధమ్మం ఉబ్బినయం సత్థుసాసనం కరేయ్యాతి చిత్తే ఉప్పాదేతుం తుమ్హాకం యుత్తం, కిం మయ్హం అవీచి నీలుప్పలవనమివ సీతలో, కిమహం అపాయతో న భాయామీ'తిఆదినా నయేన కణ్ణమూలే వచీభేదం కత్వా అనుస్సావనేన. సలాకగ్గాహేనాతి ఏవం అనుస్సావేత్వా తేసం చిత్తం ఉపత్థమ్భేత్వా అనివత్తిధమ్మే కత్వా 'గణ్హథ ఇమం సలాక'న్తి సలాకగ్గాహేన.

> “ఏత్థ చ కమ్మమేవ, ఉద్దేసో వా పమాణం, వోహారానుస్సావనసలాకగ్గాహా పన పుబ్బభాగా. అట్ఠారసవత్థుదీపనవసేన హి వోహరన్తే తత్థ రుచిజననత్థం అనుస్సావేత్వా సలాకాయ గహితాయపి అభిన్నోవ హోతి సఙ్ఘో. యదా పన ఏవం చత్తారో వా అతిరేకే వా సలాకం గాహేత్వా ఆవేణికం కమ్మం వా ఉద్దేసం వా కరోతి, తదా సఙ్ఘో భిన్నో నామ హోతీ”తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౫౮) –

వుత్తత్తా సలాకగ్గాహకమ్మాని ద్వే పధానకారణానీతి ఇధ తానేవ దస్సితాని.

నను చ సలాకగ్గాహోపి సఙ్ఘభేదస్స పుబ్బభాగో వుత్తో, ఉద్దేసకమ్మానేవ పధానభావేన వుత్తాని, తస్మా కథమస్స సలాకగ్గాహస్స పధానకారణభావోతి? వుచ్చతే – ఉద్దేసకమ్మానిపి సలాకగ్గాహే సిద్ధే అవస్సమ్భవనతో అత్థసాధనపయోగేన వినా అసిద్ధానేవ హోన్తీతి సో పధానభావేన ఇధ గహితో, ఉద్దేసో పన పఞ్ఞత్తకమ్మపుబ్బఙ్గమత్తా కమ్మేనేవ సఙ్గహితోతి ఇధ విసుం న వుత్తోతి దట్ఠబ్బం.

౯౪౧. **పయుత్తాయుత్తవాచాయాతి** పచ్చయుప్పాదనత్థాయ పయుత్తా చ సా సక్యపుత్తియభావస్స అయుత్తా అననురూపా చాతి **పయుత్తాయుత్తా,** సాయేవ వాచాతి పయుత్తాయుత్తవాచా, తాయ.

౯౪౪. యా భిక్ఖునీ విఞ్ఞాపేత్వా భుఞ్జతి, తస్సా చ పాటిదేసనీయం సియాతి యోజనా.

౯౪౫. **అనామయోతి** అగిలానో.

౯౪౬. ‘‘**దససతానీ**’’తిఆదిగాథాయ **రత్తీనన్తి** ఏత్థ “సత”న్తి సేసో. ఛాదనకిరియాయ అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. దససతాని ఆపత్తియో రత్తీనం సతం ఛాదేత్వాతి యోజనా. ఏవం కత్తబ్బయోజనాయం –

> “దస సతం రత్తిసతం, ఆపత్తియో ఛాదయిత్వాన;
>
> దస రత్తియో వసిత్వాన, ముచ్చేయ్య పారివాసికో”తి. (పరి॰ ౪౭౭) –

అయం పరివారగాథాపమాణం. ఏకదివసం సతంసఙ్ఘాదిసేసాపత్తియో ఆపజ్జిత్వా దసదివసే ఛాదనవసేన సతందివసే సహస్ససఙ్ఘాదిసేసాపత్తియో ఛాదయిత్వాతి అత్థో. అయమేత్థ సఙ్ఖేపత్థో – యో దసదివసే సతం సఙ్ఘాదిసేసా ఆపత్తియో ఆపజ్జిత్వా దసదివసే పటిచ్ఛాదేతి, తేన రత్తిసతం ఆపత్తిసహస్సం పటిచ్ఛాదితం హోతీతి. **దస రత్తియో వసిత్వానాతి** “సబ్బావ తా ఆపత్తియో దసాహపటిచ్ఛన్నా”తి పరివాసం యాచిత్వా దస రత్తియో వసిత్వాతి అత్థో. **ముచ్చేయ్య పారివాసికోతి** పరివాసం వసన్తో భిక్ఖు అత్తనా వసితబ్బపరివాసతో ముచ్చేయ్య, ముత్తో భవేయ్యాతి అత్థో.

౯౪౭. **పారాజికాని అట్ఠేవాతి** అగ్గహితగ్గహణేన. **తేవీస గరుకాతి** భిక్ఖూహి అసాధారణా భిక్ఖునీనం దస, భిక్ఖునీహి అసాధారణా భిక్ఖూనం చ, ఉభిన్నం సాధారణా సత్తాతి ఏవం తేవీస సఙ్ఘాదిసేసా.

౯౪౮. **వుత్తానీతి** యథావుత్తాని నిస్సగ్గియాని. **ద్వేచత్తాలీస హోన్తీతి** భిక్ఖువిభఙ్గాగతా తింస, భిక్ఖూహి అసాధారణా భిక్ఖునీనం ఆదితో ద్వాదస చాతి ద్వాచత్తాలీస నిస్సగ్గియాని హోన్తి. అట్ఠాసీతిసతం పాచిత్తియా పుబ్బే దస్సితావ.

౯౪౯. **సుసిక్ఖేనాతి** సుట్ఠు సిక్ఖితఅధిసీలాదితివిధసిక్ఖేన భగవతా.

౯౫౦. **సుపఞ్ఞేనాతి** సోభణా దసబలచతువేసారజ్జఛఅసాధారణాదయో పఞ్ఞా యస్స సో సుపఞ్ఞో, తేన. **యసస్సినాతి** అట్ఠఅరియపుగ్గలసమూహసఙ్ఖాతపరివారయసా చ సబ్బలోకబ్యాపకగుణఘోససఙ్ఖాతకిత్తియసా చ తేన సమన్నాగతత్తా యసస్సినా. **అడ్ఢుడ్ఢాని సతాని భవన్తీతి** యథాదస్సితగణనాయ పిణ్డవసేన పఞ్ఞాసాధికాని తీణి సతాని భవన్తీతి అత్థో. సుపఞ్ఞేన యసస్సినా గోతమేన **పఞ్ఞత్తాని సబ్బాని** సిక్ఖాపదాని అడ్ఢుడ్ఢాని సతాని భవన్తీతి యోజనా.

౯౫౧. **ఏతేసు** సిక్ఖాపదేసు యో సారభూతో వినిచ్ఛయో వత్తబ్బో, సో సకలో మయా సమాసేన **సబ్బథా** సబ్బాకారేన వుత్తోతి యోజనా.

౯౫౨. **ఇదం** ఉత్తరం నామ పకరణం.

౯౫౩. **తస్మాతి** మయా విచారేత్వా వుత్తత్తావ. **అత్థేతి** వచనత్థభావత్థాదిభేదే అత్థే వా. **అక్ఖరబన్ధే వాతి** అక్ఖరసఙ్ఖాతపదబన్ధే వా. **విఞ్ఞాసస్స కమేపి వాతి** ఉద్దేసవసేన గన్థనిక్ఖేపస్స కమేపి. **కఙ్ఖా న కాతబ్బాతి** "యథాఅధిప్పేతస్స ఇదం వాచకం ను ఖో, అవాచక"న్తి వా "ఇదమయుత్తం ను ఖో, యుత్త"న్తి వా "ఇదమధికం ను ఖో, ఊన"న్తి వా "ఇదమఘుట్టితక్కమం ను ఖో, ఘుట్టితక్కమ"న్తి వా "ఇదం విరుద్ధసమయం ను ఖో, అవిరుద్ధసమయ"న్తి వా "ఇదం దురుత్తం ను ఖో, సువుత్త"న్తి వా "ఇదం సత్థకం ను ఖో, నిరత్థక"న్తి వా కఙ్ఖా విమతి యేన కేనచి న కాతబ్బా. **బహుమానతాతి** "వినయో సంవరత్థాయా"తిఆదినా (పరి. ౩౬౬) నిద్దిట్ఠపయోజనపరమ్పరాయ మూలకారణత్తా మహతీ సమ్మానా కాతబ్బాతి అత్థో.

౯౫౪. **యో భిక్ఖు సఉత్తరం** ఉత్తరపకరణేన సహితం **వినయస్సవినిచ్ఛయం** నామ పకరణం **జానాతి** ధమ్మతో చేవ అత్థతో చ వినిచ్ఛయతో చ సబ్బథా అవబుజ్ఝతి, **సో** భిక్ఖు అత్తనా సిక్ఖితబ్బాయ సిక్ఖాయ సబ్బసో విఞ్ఞాతత్తా సిక్ఖాపకేన ఆచరియేన వినాపి సిక్ఖితుం సమత్థోతి. **నిస్సయం విముఞ్చిత్వాతి** ఆచరియుపజ్ఝాయే నిస్సాయ వాసం ముఞ్చిత్వా. **యథాకామఙ్గతో సియాతి** యాదిసా యాదిసా అత్తనా గామితా, తత్థ తత్థ గమనారహో భవేయ్యాతి అత్థో.

౯౫౫. నిస్సయం దాతుకామేన. సహ విభఙ్గేన **సవిభఙ్గం.** సహ మాతికాయ **సమాతికం. ఇదం** సఉత్తరం వినయవినిచ్ఛయపకరణం **సుట్ఠు వాచుగ్గతం కత్వా** గన్థతో సుట్ఠు పగుణం వాచుగ్గతం కత్వా అత్థతో, వినిచ్ఛయతో చ సమ్మా జానిత్వా ఏవం దాతబ్బన్తి యోజనా.

౯౫౬-౭. **యో** భిక్ఖు **ఇమం** సఉత్తరం వినయవినిచ్ఛయపకరణం వాచాయ **పఠతి,** మనసా **చిన్తేతి,** అఞ్ఞేహి వుచ్చమానం **సుణాతి,** అత్థం **పరిపుచ్ఛతి,** పరం **వాచేతి,** నిచ్చం **అత్థం ఉపపరిక్ఖతి** యథాపరిపుచ్ఛితమత్థం హేతుఉదాహరణపవత్తివసేన ఉపగన్త్వా సమన్తతో ఇక్ఖతి పఞ్ఞాయ నియమేతి వవత్థపేతి, తస్స పన భిక్ఖుస్స **వినయనిస్సితా సబ్బేవ అత్థా** ఆపత్తానాపత్తికప్పియాకప్పియాదిపభేదా సబ్బే అత్థా **హత్థే ఆమలకం వియ** కరతలే అమలమణిరతనం వియ **ఉపట్ఠహన్తి** పాకటా భవన్తీతి యోజనా. నత్థి ఏతస్స మలన్తి **అమలం,** అమలమేవ **ఆమలక**న్తి మణిరతనం వుచ్చతి.

౯౩౮. నత్థి ఏతేసం బుద్ధీతి **అబుద్ధీ,** అబుద్ధీ చ తే జనా చాతి **అబుద్ధిజనా,** అబుద్ధిజనానం సారం అవసారం ఓసీదనం దదాతి ఆదదాతి కరోతీతి **అబుద్ధిజనసారదం,** బుద్ధివిరహితానం అగాధం గమ్భీరం. తేహి అలద్ధపతిట్ఠం **అమతసాగరం** సద్దత్థరసామతస్స, నిబ్బానామతస్స వా పటిలాభకారణత్తా సాగరసదిసం **పరమం** ఉత్తమం **ఇమం ఉత్తరం సాగరం** ఆసన్నపచ్చక్ఖం ఉత్తరపకరణసఙ్ఖాతం సముద్దసాగరం సారదో హుత్వా **ఉత్తరం** ఉత్తరన్తో పరియోసాపేన్తో **నరో** భిక్ఖు **హి** యస్మా **వినయపారగో** వినయపిటకస్స పరియన్తం గతో హుత్వా **పారగో** పారం సంసారస్స పారసఙ్ఖాతం నిబ్బానం గచ్ఛన్తో **సియా** భవేయ్యాతి యోజనా.

౯౩౯. **అతో**తి తస్మాదేవ కారణా **అవపూరతోరతో** పాపపూరతో నిరాసఙ్కతాయ ఓరతో నివత్తో పాపభీరుకో నరో **తమం విధూయ** పాపభీరుకతాయ ఏవ చిత్తపరియుట్ఠానవసేన ఉప్పజ్జనకం మోహన్ధకారం తదఙ్గపహానవసేన విధమేత్వా. **సబ్బఙ్గణకమ్మదం** సబ్బేసం రాగాదీనం అఙ్గణానం కమ్మం తదఙ్గాదిపహానం దదాతి ఆవహతీతి "సబ్బఙ్గణకమ్మద"న్తి లద్ధనామం **సుఖస్స పదం** లోకియలోకుత్తరస్స సుఖస్స కారణం **గుణసంహితం** సీలాదీహి అత్థభూతేహి గుణేహి సంహితం యుత్తం గుణప్పకాసకం **హితం** అమతోసధం వియ సబ్బదోససబ్బబ్యాధిరహితతాయ అజరామతాదిగుణావహత్తా హితం **ఇమం ఉత్తరం** నామ పకరణం **సక్కచ్చం** ఆదరో హుత్వా **నిచ్చం** సతతం **సిక్ఖే** "ఏవం పరిచయన్తం కరోమీ"తి చిన్తేత్వా ఏకన్తేన యథావుత్తపయోజనసాధనయోగ్గం కత్వా అజ్ఝేనాదివసేన సిక్ఖేయ్య ఏవ, న అజ్ఝుపేక్ఖకో భవేయ్యాతి యోజనా.

౯౪౦. **పటుభావకరే** పాతిమోక్ఖసంవరసీలపూరణే, సాసనపచ్చత్థికాభిభవనే చ పటుభావం ఛేకత్తం వేసారజ్జం కరోతి అత్తానం ధారేన్తానం లజ్జిపుగ్గలానన్తి పటుభావకరే **పరమే** తతోయేవ ఉత్తమే **పిటకే** వినయపిటకే **పటుతం** పాటవం పఞ్ఞాకోసల్లం అభిపత్థయన్తేన పటునా యతినా నిమ్మలప్పవత్తికేన **పటునా విధినా** ఛేకేన సారేన విధానేన **ఇదం** సఉత్తరం వినయవినిచ్ఛయపకరణం **సతతం** నిరన్తరం **పరియాపుణితబ్బం** ఉగ్గహణధారణపరిపుచ్ఛాచిన్తనాదివసేన సిక్ఖితబ్బన్తి యోజనా.

ఇతి ఉత్తరే లీనత్థపకాసనియా

సబ్బసఙ్కలననయకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిగమనకథావణ్ణనా

౯౪౧-౩. మహేసినో తివిధస్సాపి **సాసనస్స సుచిరట్ఠితికామేన** అతిచిరకాలప్పవత్తిం ఇచ్ఛన్తేన **ధీమతా** పసత్థతరఞాణేన **సుద్ధచిత్తేన** లాభసక్కారనిరపేక్ఖతాయ పరిసుద్ధజ్ఝాసయేన **బుద్ధదత్తేన** బుద్ధదత్తాభిధానేన ఆచరియవరేన రచితో.

పజ్జవసేన **గన్థతో, అత్థతో చేవ** పరముత్తరో **ఉత్తరో** వినిచ్ఛయో **అన్తరాయం అన్తరేన** అజ్ఝత్తికం, బాహిరం వా అన్తరాయం వినా యథా **సిద్ధిం ఉపాగతో** పరినిట్ఠానం పత్తో, తథా సత్తానం **ధమ్మసంయుతా** కుసలూపసంహితా **సఙ్కప్పా** మనోరథా **సిజ్ఝన్తు** అన్తరాయం వినా నిప్ఫజ్జన్తు, ఏతేన ఉత్తరవినిచ్ఛయరచనామయేన మహతా పుఞ్ఞోదయేన చతూహి సఙ్గహవత్థూహి జనం రఞ్జేతీతి **"రాజా"**తి సఙ్ఖం గతో మహీపాలో **మహిం** పథవిసన్నిస్సితం జనకాయం **సమ్మా** ఞాయేన దస రాజధమ్మే అకోపేన్తో పాలేతు. **దేవో** పజ్జున్నో **కాలే** థావరజఙ్గమానం ఉపయోగారహకాలే **సమ్మా పవస్సతు** అవుట్ఠిఅతివుట్ఠికం అకత్వా సమ్మా పవచ్ఛతు.

౯౬౪. **సేలిన్దో** సినేరుపబ్బతరాజా **యావ తిట్ఠతి** యావ లోకే పవత్తతి, **చన్దో** సకలజనపదనయనసాయనో **యావ విరోచతి** యావ అత్తనో సభావం జోతేతి, తావ యసస్సినో **గోతమస్స** అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స **సద్ధమ్మో** పరియత్తిపటిపత్తిపటివేధవసేన తివిధో సద్ధమ్మో **తిట్ఠతు** పవత్తతు.

౯౬౫. సీతాదీనం, దాహాదీనఞ్చ బాహిరజ్ఝత్తికానం పరిస్సయానం ఖమనం సహనం అభిభవిత్వా పవత్తనం **ఖన్తి. సోరచ్చన్తి** సోభనే రతోతి **సురతో,** సురతస్స భావో సోరచ్చం. సున్దరం అఖణ్డతాదిగుణసమన్నాగతం సీలం అస్సాతి **సుసీలో**. సుసీలస్స భావో.

నిగమనకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఉత్తరవినిచ్ఛయటీకా నిట్ఠితా.

ఇతి వినయత్థసారసన్దీపనీ నామ వినయవినిచ్ఛయవణ్ణనా,

లీనత్థపకాసనీ నామ ఉత్తరవినిచ్ఛయవణ్ణనా చ

సమత్తా.

పచ్ఛా రపితగాథాయో

థేరేన థిరచిత్తేన, సాసనుజ్జోతనత్థినా;
పుఞ్ఞవా ఞాణవా సీలీ, సుహజ్జో ముదుకో తథా.

యో సీహళారిమద్దేసు, చన్దిమా సూరియో వియ;
పాకటో **సీవలిత్థేరో**, మహాతేజో మహాయసో.

తేన నీతా సీహళా యా, ఇధ పత్తా సుధీమతా;
ఏసా సంవణ్ణనా సీహ-ళక్ఖరేన సులిక్ఖితా.

రేవతో ఇతి నామేన, థేరేన థిరచేతసా;
అరిమద్దికే రక్ఖస్తేన, పరివత్తేత్వాన సాధుకం.

లిఖాపితా హితత్థాయ, భిక్ఖూనం అరిమద్దికే;
ఏసా సంవణ్ణనా సుట్ఠు, సన్నిట్ఠానముపాగతా;
తథేవ సబ్బసత్తానం, సబ్బత్థో చ సమిజ్ఝతూతి.